הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · יד אליעזר

יד אליעזר חלק ב

רבי אליעזר ניצברג

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד אליעזר חלק ב

רבי אליעזר ניצברג

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-אליעזר-חלק-ב/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 4
הלכות מאכלי עכו"ם 6
הלכות יין נסך 39
הלכות כלי היין 52
הלכות עבודה זרה 54
הלכות רבית 66
הלכות גילוח 80
הלכות נדה 81
הלכות מקואות 219
הלכות נדרים 243
הלכות שבועות 312
הלכות כבוד אב ואם 349
הלכות מלמדים 363
הלכות צדקה 369
הלכות מילה 373
הלכות עבדים 382
הלכות ספר תורה 385
הלכות מזוזה 431
הלכות ערלה 444
הלכות כלאי זרעים 446
הלכות כלאי בגדים 447
הלכות פדיון בכור 450
הלכות בכור בהמה טהורה 454
הלכות פטר חמור 470
הלכות חלה 473
הלכות תרומות 477
הלכות גוסס 482
הלכות אבילות 482
קונטרס השמות 485
לוח השמטות 657

הקדמה

חסדי ה' אזכיר תהלות ה' וכעל כל טוב אשר גמלנו וברוב חסדיו הפליא עמדי וזכני לישב באהלה של תורה מעודי ועד היום הזה ולחדש חידושי תורה הראוין לאומרן ואמרו חז"ל אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה לכן הנני נותן הודאה על חלקי לשעבר אשר שם אותי מיושבי בית המדרש ומבקש על להבא שבתי בבית ה' כל ימי חיי ועי' במהרש"א בח"א ב"ב י' ב' שפי' על מאמר חז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו על מי שכותב ספרים בידו ולכך נקראו ת"ח סופרי ואני מעלה כעת על מזבח הדפוס יד אליעזר חלק שני מהלכות מאכלי עכו"ם עד גמירא וקונטרס השמות על הלכות גיטין ואקוה כי כל המעיין בספרי ויהגה בעינים טהורות ימצא ויראה בו כמה דברים טובים ויהי' לו תועלת גדול מספרי בכמה ענינים ובפרט לבעלי הוראות. ועתה אודה ה' בכל לבב אשר הגדיל עמדי והחייני וקיימני לזמן הזה ואני תפלה לאל חי יה"ר שיתקבלו דברי בעיני חכמי הדור והנני נותן הודאה לעבר ומתפלל על להבא אנא ה' כאשר עזרתני עד כה ברחמים הרבים כן בל תעזבני לעד ותחזקני ותאמצני בחסדך העצומים להבין ולהשכיל וללמוד וללמד ולזכות בכתר תוה"ק בשלימות כדכתיב כי היא חייך ואורך ימיך והם חיי כולם והש"י יאריך ימי ויתן לי הרוחה ויזכני להדפיס עוד החידושים שחדשתי ומה שאחדש עוד אי"ה ויתן לי מהלכים בין עמודי התורה ולא אכשל ח"ו בדבר הלכה ואזכה לישב בארבע אמות של הלכה הליכות עולם ונזכה כלנו לאור חיי הנצחי ולעבדו ביראה ובטהרה וכדכתיב יראת ה' טהורה עומדת לעד וכן נזכה לשמוח בתה"ק ובמצותי' לעולם ועד צדקותינו תעמוד לעד ודבר ה' לא ימושו מפינו ומפי זרעינו ומפי זרע זרעינו אמן כי"ר. א"ד המצפה לישועה

אליעזר במאאמו"ר מ' **דוד יהודה** ז"ל מפרוזינא החובק"ק קאוולא.

אכתוב כאו חד"ת מחותני הגאון הגדול המפורסם בתורתו ובצדקתו מ' **יצחק צבי** ז"ל שהי' אב"ד דק"ק אמסטיבווי ובק"ק לונא ובק"ק יאושינאווקא ובק"ק סעמייטיץ ושם מנוחתו כבוד.

ביו"ד סי' רט"ז סעי' א' אסור בחילופיהם כו' וכ' הט"ז ס"ק ב' בשם הרא"ש דאפי' חילופי חילופיהן אסור כו ותמה על הב"י שרא ראה הך דהרא"ש ובנקוה"כ כ' ששגג בזה דהאיך אפ"ל דח"ח אסורין הא בש"ס פ' השותפין מ"ז ב' מוכח להדיא דשרי וס"ס הוא ברא"ש כו' אבל ראיתי בריטב"א על נדרים נ"ז א' ד"ה קונם שכ' וז"ל אבל בדבר שאין זרעו כלה אינהו גופי' חשיבי ואפי' גידולי גידולין אסורין וכן ברישא דאסרינהו בהנאה אפי' גידולי גידולין בדבר שזרעו כלה אסירי דומיא דחילופיהן דאינהו וכל דאתי מחמתי' מיתסרי

עלי' כי היכי דלא לתהני עכ"ל הוי דס"ל דהכא כיון דאסרינהו בהנאה אסור חליפי חליפין וגידולי גידולין אפי' בדבר שזרעו כלה ומ"ש הנקוה"כ שזה נגד הש"ס נדרים מ"ז כונתו להא דבעי למפשט התם מדתנן מכרן וקידש בדמיהן מקודשת ודחי ה"נ לכתחילה הוא דלא ואי עבד עבד ואיך מותרת לו אשתו ע"כ משום דהויא חליפי חליפין וכ"כ הרא"ש פ' האיש מקדש אבל יש לדחות כמ"ש התו"ס בחולין ד' ב' ד"ה מותר מיד שכ' וז"ל ומיהו אע"ג דבשאר חליפין אסור באשה שרי משום פרי' ורבי' א"נ לא אסרו אלא כגון פירות וכלים שהוא דבר הניכר ונראה עכ"ל והמהרש"א שם תמה על התו"ס מאחר שהביאו הך שינויא דנדרים דמחלק בין לכתחילה ובין דיעבד לא הוו צריכי לחלק בין קידושי אשה לשאר חליפין כמו שדקדק הרא"ש לפירש"י דפי"ו עכ"ל ולק"מ דהרא"ש ס"ל חליפי חליפין מותרין לכך ב' דל"צ לחלק בין קדושי אשה ובין שאר חליפין אבל התו"ס שם ס"ל חליפי חליפין אסורין ואיך שרי להנות ממנה אחר הקדושין לכך הוצרכו לחלק בין קידושי אשה לשאר חליפין וזה כונת מהרש"ל שם ודלא כמ"ש מהרש"א ומהרש"ל כ' כאן דרך רחוק לד' התו"ס וליתא שד' מהרש"ל נכונים וכ"כ מהרי"ל שם גם מ"ש המהרש"א וז"ל והר"ן בשמעתין ה"ק לפירש"י דאסור הרמים למחליף עצמו מהא דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת אלמא חליפי איה"נ מותרין ולא ידענא מאי קושי' הא בנדרים מקשי לה תלמודא ומשני דלמא לכתחילה הוא דלא הא דיעבד עבד עכ"ל לק"מ דכונת הר"ן כיון דהדמים אסורין למחליף לפרש"י א"כ לא מידי יהיב לה משלו ובמאי מקדשה וע"ז תי' נהי דהוא אסור ליהנות מהדמים מ"מ כיון שהאשה יכולה ליהנות בהם ממילא היא נקנית וא"כ גם ד' התו"ס חולין כהריטב"א דחליפי חליפין אסורין וה"ה גידולי גדולין אפי' בדרך שזרעו כלה וכ"מ פשטא דמתני' דברישא לא מפליג בין זרעו כלה לאין זרעו כלה דאפי' גידולי גדולין אסורין כדמפליג בסיפא בשאני אוכל שאני טועם א"ו ברישא כיון דאיה"נ אפי' חליפי חליפין וגדולי גדולין בדבר שזרעו כלה אסור ולהרא"ש והר"ן צ"ל הא דמפליג בסיפה קאי נמי ארישא והפ"מ בירושלמי פ"ו דנדרים במה"פ הק' עמ"ש הרא"ש והר"ן בגידולי קונם אסור כגידולי הקדש דהא בפ"ט דתרומות תנן גידולי הקדש ומע"ש חולין ופודה אותם בזמן זרעים וכ' הרמב"ם פ"ב מהל' מעילה אפי' לא פדה אותם הגידולין חולין ואין מועלין בהם ול"נ דלק"מ דהר"ן והרא"ש ס"ל דחליפין וגדולין אינן אסורין אלא מדרבנן בדבר שזרעו כלה ואפי' בדבר שאין זרעו כלה הרי מדאורייתא נתבטל ברוב בגידולין ואינם אסורין רק מדרבנן משום דבר שיל"מ וכן י"ל לד' הרמב"ם וכה שפ' הרמב"ם באוסר פירותיו על חבירו הרי גדוליהן וחלופיהן ספק כמ"ש הק"נ דספק דבר שיל"מ לחומרא והכ"מ פ"ה מהל' נדרים כ' דלכך כ' פ' הרמב"ם

לחומרא דס"ל דכשאומר פירות אלו עלי אסור בחלופיהן מדאורייתא כדמשמע מד' הר"ן והאוסר פירותיו על חבירו הוי כאומר פירות אלו וא"כ הו"ל ספי' דאורייתא ולחומרא עכ"ד ולא ידענא האיך משמע מהר"ן דלא כ' הר"ן רק דספי' דרמב"ח מי אמרי' דכי תנן אסור בחלופיהן ובגדוליהן משום שכונת הנודר בכך ואי משום כונתו דוקא נודר אסור כו' ולסברא זו אסור מדאורייתא אבל לגבי חבירו לא שייך סברא זו כמ"ש הר"ן ואין אסור רק מדרבנן ומכ"ש הרמב"ם שם הא דגידולין לא מבטלי לעיקר משום דהוי דבר שיל"מ:

הלכות מאכלי עכו"ם

סימן קיב

סעיף א

א **של עכו"ם** עי' בחידושי רע"א שכ' מצא פת בדרך אזלי בתר רוב עוברי דרכים עירובין ס"ד ב' ומשמע דאם הם מחצה על מחצה הוי סד"ר ולהקל כו' עכ"ד ועי' בפר"ח ס"ק י"ג שכ' דמסתברא דבמחצה עמ"ח יש להחמיר כו' והיינו דלא כהחידושי רע"א ולא ראה החידושי רע"א ד' הפר"ח אלו שהרי לא הביאו ובאמת ד' הפר"ח תמוהים דהא הוי סד"ר ולקולא וכן ראיתי בפרמ"ג בש"ד ס"ק י"ג שתמה על הפר"ח דאמאי ל"א סד"ר לקולא וכן עיקר לדינא דהוי סד"ר וכהפרמ"ג והחידושי רע"א הנ"ל ועי' בבכור שור בעירובין שם ובהגהות מצפה איתן שם מ"ש בזה:

סעיף ב

ב **בהג"ה וי"א כו'** עי' במקמ"ח מ"ש בשם המנח"י שדקדק מד' התו"ח דבי' ימי תשובה יש לזהר אף שפת פלטר יפה יותר וכ' מיהו בהשלכת קיסם יש להקל אף בי' ימי תשובה וכ"כ הפר"ח עכ"ד:

סעיף יד

ג **כותח כו'** עי' בישוי"ע ס"ק ה' שכ' דאף דסד"ר לקולא אבל כשבא לפנינו דבר אי' ושנים ס' אי' ס' היתר ונודע הדבר כא' א"ל בזה כיון דסד"ר לקולא וא"כ הני תרי דס' עליהם אם הם אסורים אנו מתירין אותן מספי' א"כ ממילא הך דאי' ודאי בטל בהנך תרי דכיון דהאי מוחזק בודאי אי' אין לנו לומר מס' שיתבטל ויהי' נחשב כהיתר דהרי אתחזק אי' ואין לנו להוציאו מחזקתו מס' ודוקא כשהס' נולד מקודם על הני ב' אם הם מותרים דאז כבר התרנו אותם מטעם סד"ר לקולא כשנתערב אח"כ בשנים אלו חדא דאי' אמרי' דנתבטל אבל כשב' החתיכות עם החתיכה הג' באו לפנינו ואנן ידעי' דא' ודאי אי' הוא ועל הב' אחרים אנו מסופקים לא שייך בזה ביטול כו' וכ' דבזה ניחא הך דזימן ב' ומצא ג' כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קיג

סעיף א

א **שאינו נאכל** עי' ב"ח מה שהק' על הטור והמחבר שלא כ' דאדם חשוב צריך להחמיר על עצמו שלא לאכול אף דבר שנאכל כמות שהוא חי כו' ועי' בישוי"ע ס"ק א' מ"ש ליישב והאריך בזה ובס"ק ב' מ"ש אם מותר לבטל בידים בישולי עכו"ם כו' ומ"ש לענין ביטול אי' דרבנן לכתחלה כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ה

ב **שלא כיון** עי' ט"ז ס"ק ה' שהק' בד' הטור שכ' דאם ידע שיש בשר בתנור אסור מס' שמא כיון וגבי אם נתן ישראל בשר ע"ג גחלים והניח עכו"ם וא"י אם סלקו העכו"ם מן האש מותר משום סד"ר לקולא ואמאי אסור כאן מס' שמא כיון ובאמת לק"מ וכמ"ש בישוי"ע ס"ק ד' דבאמת היכא שאנו מסופקין אם נעשה בזה מעשה חדשה כו' מוקמי' הדבר על חזקתו לומר שלא נעשה בה ענין חדש כו' וכאן כיון שאם לא סלקו העכו"ם מהאש וחזר והעמידו אין כאן אי' מהכ"ת נימא שנעשה בזה ענין חדש הרי זהו חזקת הגוף לומר שלא נעשה בזה מעשה חדשה דבר האוסר וגם חזקת היתר של המתבשל אבל כאן שנעשה מעשה האוסר שהבשר נצלה ע"י בישול העכו"ם ואנו מסופקין על הכונה של העכו"ם אין כאן חזקה להיתר וכ' דבאמת מ"ש הפוסק' בס' סלקו העכו"ם להתיר משום סד"ר קשה דאף בדאורייתא מותר בס' שמא נעשה מעשה האוסרו אלא בכ"מ החמירו חז"ל מבלי לסמוך על החזקה כ' כאן כיון דגוף הדבר הוא אי' דרבנן לא ראו חז"ל להחמיר עכ"ד:

סעיף ח

ג **למאכל בן דרוסאי** ע"י במקמ"ח שכ' להסתפק לפ"מ דאיתא במנחות נ"ז א' לענין שבת כל היכא דבישל מצד אחד כמאב"ד לאו כלום הוא וה"נ נימא כן לענין בישולי עכו"ם כו' דלאו כלום הוא ושוב אין בישול העכו"ם נאסר אף צד א' שנתבשל כבר כמאב"ד והכא מיירי שכבר נתבשל מב' צדדים כמאב"ד או דאין לדמות בש"ע לאי' שבת דקיל הוא אי' בש"ע ואם נתבשל מצד א' כמאב"ד מהני עכ"פ מעשה עכו"ם שלא לאסור אותו צד שנתבשל ע"י ישראל כמאב"ד וכ' דמסתימת הפוס' משמע דבזה מועיל אף אם נתבשל רק מצד א' כמאב"ד מועיל בישולו דישראל שלא לאסור אח"כ מחמת בש"ע אותו צד שנתבשל כמאב"ד ומיישב בזה ד' הרמ"א סו' ו' כו' והאריך בזה ומה שהביא מד' הרא"ה בבה"ב יעוש"ה:

סימן קיד

סעיף ד

א **דמיהם יקרים** עי' בישוי"ע ס"ק א' מ"ש לענין אם דמי היין עם הני דברים המה שוה בשוה חיישי' שמא עירב בתוכו יין כו' ואם עושה כן כדי להכשיל לישראל כו' והביא ד' מהרי"ט שכ' דלא חיישי' שמא כיון להכשיל לישראל כו' והאריך בזה ובס"ק ב' שם מ"ש ע"ד הרמ"א שכ' ע"ד שאין ס' לבטלו והאריך בזה ועי' במקמ"ח מה שהק' על הש"ך ס"ק י"א והאריך בזה ומה שהק' על הרמ"א סעי' ח' יעוש"ה:

סעיף יב

ב **הרשב"א כו'** עי' ש"ך ס"ק כ"א ועי' בישוי"ע ס"ק ד' מ"ש ע"ד הש"ך כו' ומ"ש על ה"ר יונה שהתיר הדבש אף די"א שמערבין בתוכו בשר נבלה מ"מ כיון דהשתא נעשה דבש בתר השתא אזלי' כו' ומ"ש על המג"א סי' רט"ז לענין המוסק כו' ובד' הט"ז סי' תס"ז ס"ק ו' והאריך בזה ואח"כ כ' לענין הצוקר שנתברר שמערבין בתוכו דם הרבה כו' וכ' להתיר והאריך בזה ועי' בספרי תורת אליעזר הלכות פסח סי' תס"ז ס"ק ה' מ"ש ע"ד המג"א וע"ד הר' יונה הנ"ל ומ"ש לענין הנוקר והארכתי הרבה בזה יעוש"ה:

סימן קטו

סעיף א

א **שחלבו עכו"ם** עי' בס' באר יצחק חיו"ד סי' י"ג מ"ש לענין הפאקטין שמחזיקין ישראלים ובנסעם להעיר אינם מניחים שם רק עכו"ם אם מותר לעשות גבינות מחלב כו' והאריך בזה ופ' דאסור לעשות גבינות מהחלב ולפמ"ש הישוי"ע ס"ק א' יש להתיר לעשות גבינות מהחלב היכא דליכא דבר טמא בעדרו יעוש"ה ועי' בס' דברי יוסף סי' תשנ"ד מ"ש והאריך בזה ועי"ש עוד בישוי"ע ס"ק ב' מ"ש ע"ד הש"ך ס"ק י"ז והאריך בזה ובס"ק ד' מ"ש ע"ד הש"ך ס"ק כ' והביא ראי' לד' הראב"ד שכ' דאף רב ושמואל דס"ל דמב"מ לא בטל היינו דוקא לענין אי' אכילה אבל לא לענין אי' הנאה והאריך בזה ובס"ק ז' מ"ש לענין חמאה של עכו"ם והאריך בזה יעוש"ה ועי' במקום שמואל בחידושי דינים ליו"ד מ"ש והאריך בזה:

סימן קטז

סעיף ב

א **בהג"ה בדיעבד כו'** עי' ט"ז שהביא ד' האו"ה בשם המרדכי והאו"ז פא"מ דבדבר שיש בו סכנה דינו כאי' לבטלו בס' ויותר חמור כו' והביא ד' הד"מ שהק' דאמאי כ' הטור דחיישי' לגילוי אפי' במאה סאה מים וא"א שלא יהא ס' אפי' שתה נחש ממנו וכ"כ במהרי"ל שלפוחית מדג שנפלה לקדירת בשר ונתבשל שם ואסרה מהר"י סג"ל הכל

משום סכנה עכ"ל משמע דלא מהני ס' דחמירא סכנחא מאסורא עכקוש"י ובנקוה"כ כ' דלק"מ דשאני זיהרא דנחש דמקלי קלי טובא וגם במהרי"ל י"ל דלא הי' ס' וכ"נ כו' אבל היכא דאיכא ס' דנתבטל לא מסתבר כלל לחלק בין אי' לסכנתא וכ"כ בס' א"ר כו' בין בלח בין ביבש מתבטל בס' עכ"ד ועי' בפר"ח ס"ק ד' שכ' נמי ליישב קושי' הט"ז שאין ענין גילוי לכאן שאין הארס מתבטל בס' כו' משום דזיהרא מקלי קלי אבל בכאן לענין הדג כל שיש ס' מתבטל טעם הדג וכאילו מאן דליתי' דמי כו' והביא קצת ראי' לדבר מהא דאמרי' בפגה"נ צ"ז א' כילכית באילפיס הוי ואתו שיילוהו לר"י וא"ל לטעמי' קפילא ארמאה ודעת רבים מהפוס' דכילכית הוא מין דג טהור כו' ולדידהו משמע דהך כילכית דהכא לא הי' השאלה אלא מדין סכנתא ואעפ"כ השיב ר"י דסגי בטעימת קפילא אלא שהר"ן כ' דכילכית ר"ל דג קטן בין טמא ובין טהור ולפ"ז אין משם ראי' ומ"מ לדינא משמע ודאי כדכתיבנא וגם מהרי"ל כשאסר משום סכנה לא אסר אלא בשביל שלא הי' ס' ודלא כהד"מ וזה פשוט כו' עכ"ד ובסי' פ"ג ס"ק ט"ז מ"ש בזה ועי' במראות הצובאות בסוף הס' בחידושיו לחולין צ"ז א' שדחה ראי' זו של הפר"ח כו' והביא ראי' להט"ז מד' הרי"ף פגה"נ גבי ריחא מלתא כו' והאריך בזה ועי' בבית יהודא מ"ש ליישב קושי' או והט"ז והאריך בזה ולפ"ד נמי דג שנפל לתוך יורה של בשר או אפכא בטל בס' יעוש"ה וכ"כ בחו"י סי' ס"ד ובשבו"י ח"ב סי' ק"ד ובחוט השני סי' ס"ז דבטל בס' ועי' בישוי"ע ס"ק ג' שהחמיר בזה דבסכנה אין בטל בס' כו' רק היכא דכונתו למצוה כגון באכילת דגים לשבת כו' יש לצרף סברת שומר מצוה לא ידע דבר רע והאריך בזה ולדינא העיקר כהאחרונים הנ"ל דבטל בס' וכ"פ במקמ"ח דבטל בס' וכ' דיש לחקור אם נפל בפחות מס' אם יכול לבטל לכתחלה ולהוסיף עד ס' דלכאורה ל"ש בזה אין מבטלין א"ל דהא אין כאן אי' רק סכנה ואם יש בה ס' שוב אין בה סכנה ואמאי לא יכול להוסיף לכתחלה כו' וכ' דמסתימת הפוס' משמע דאין רשאי להוסיף לכתחלה כו' והביא ראי' מד' הפר"ח הנ"ל שכ' להוכיח מהא דכילכית באילפס כו' דמהני ס' א"כ ממילא מוכח דאינו רשאי לבטל לכתחלה דאל"כ מאי צורך לר"י לטעמי' לקפילא הו"ל לצות להוסיף עד שישער שיהי' בודאי ס' נגד הדג א"ו דגם בזה אינו רשאי להוסיף לכתחלה עכ"ד וכן ס"ל להישוי"ע שם אך הפ"ת ס"ק ג' כ' דהכא ל"ש מבטל אי' כו' דכשהוסיפו ולא יהי' עוד טעם כו' לא יהי' עוד סכנה עכ"ד והיינו כהלכאורה של המקמ"ח הנ"ל וכ"כ בס' עין יצחק ח"א באו"ח סי' כ"ד דבסכנתא היכא דבטל מותר לערבו לכתחלה כו' והאריך בזה ועי' בבנין עולם חאו"ח סי' כ"ז מ"ש ע"ד המג"א סי' תנ"ה ס"ק ט"ו והאריך בזה וכעת ראיתי בס' ארץ צבי חיו"ד סי' ל"ג שכ' דכבר הסכימו האחרונים כהנקוה"כ הנ"ל והביא ד' הרדב"ז

ח"א סי' רל"ב שכ' דדגים שנתבשלו עם הבשר דאם הי' בדגים שיעור גדול שלא נתנה הבשר בהם טעם מותר לאוכלם וכ' דיש לו ראי' מפורשת מהא דכילכית באילפס הנ"ל ועוד כ' להוכיח דלא אחשבי' במשנה דע"ז ע"ד א' בהדי דברים שאסורים בכל שהוא כו' וכ' דאע"פ שאין ס' בהדגים יכול להוסיף רוטב ולחממם עד שיתפשט הטעם בכולו ולבטל בס' דדוקא באי' אין מבטלין לכתחלה משא"כ בסכנה שאין שם אי' עליו אלא שכ"ז שהוא נו"ט יש בו סכנה לאוכלו וכשאין בו טעם אין בו סכנה ול"ש בזה לומר חמירא סכנתא מאי' כו' ופשיטא דל"ש בזה לומר חענ"נ ואפשר לסוחטו כיון דהתירא הוא וכמבואר בש"ך סי' צ"ד ס"ק כ"ג לענין זיתים כו' וכ' דתקשי לפ"ז בפסחים ע"ו ב' בהאי בינותא דאטוי בהדי בשרא דאסרה למיכל אפי' במלחא אמאי לא הותר להוסיף עד ס' ולבטלו כו' אמנם י"ל דאה"נ אלו הי' כדי להוסיף ולבטל שפיר הי' מותר אלא דאיהו לא אסרה למיכלה אלא בפ"ע ואה"נ אלו הי' מערבה שפיר הי' מותר ואיהו לא מיירי בהכי ואדרבה יש להוכיח מהא דחולין קי"א ב' בדגים שעלו בקערה של בשר דרב אסר לאוכלם בכותח ושמואל אמר מותר כו' ופירש"י שם וז"ל אם היו מבושלים עם בשר ממש הי' אסור לאוכלם בכותח כו' אבל בקערה זו עצמה אינה בשר וה"ל נ"ט בר נ"ט עכ"ל ולכאורה קשה מ"ש אם היו מבושלים עם בשר הי' אסור לאוכלם בכותח משמע דבלא כותח מותר לאוכלם והרי יש בו אי' סכנה א"ו מוכח מזה דאי' סכנה בטל בס' ורשאין להוסיף ולבטל ושפיר יש תקנה למיכל בלא כותח להתיר אי' סכנה ע"י שיוסיף עד שיהי' ס' אבל בכותח אסור לאוכלו אפי' ע"י ביטול בס' משום דהוי דשיל"מ וכדעת הרי"ף ומש"ה לא בטל אי' שיל"מ וכדעת החו"ד סי' ק"ב דאי' שיל"מ אע"פ שיש עליו עוד אי' שאל"מ לא בטל עכ"פ מוכח מזה דכשאין להוסיף ולבטל כו' והאריך בזה והביא לבסוף ד' הרמ"ץ חיו"ד סי' כ"ב שכ' ג"כ דבסכנה מותר לבטל לכתחלה ול"ש אפשר לסוחטו יעוש"ה והיינו כהפ"ת והעין יצחק הנ"ל וכן עיקר לדינא דבסכנה מותר לבטל לכתחלה והארץ צבי לא ראה ד' הפר"ח הנ"ל שכבר הקדימו בראי' זו מהא דכילבית באילפס הנ"ל שהרי לא הביאו:

סעיף ג

ב **בהג"ה כשמבשלים יחד** עי' בחידושי רע"א שהביא ד' המנח"י שמסתפק אם בכבוש יש סכנה ומד' הג"מ ב"ק קט"ז ב' מוכח דבכבוש אין סכנה דק"א דאף שנתגלה חזיא דעבר במסננת כר' נחמי' דתניא כו' אר"נ אימתי בזמן שהתחתונה מגולה אבל בזמן שהתחתונה מכוסה אע"פ שהעליונה מגולה אין בה משום גילוי לפי שהארס של נחש דומה לספוג וצף ועומד במקומו משמע דאף לאחר מעל"ע שנתגלה מהני סינון דאל"כ לא

הי' לו לסתום אלא לפרש דרק תוך מעל"ע מהני סינון ואם נאמר דאף בכבוש יש סכנה לא הי' מועיל סינון להסיר הארס דכבר נאסר מחמת שנכבש הארס מעל"ע ומוכח דבכבוש אין סכנה וכן ראיתי בבית יהודא לעיל סי' ע' סעי' א' ראי' זו והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ו

ג **אל תשקצו** עי' ט"ז ס"ק ו' שהביא ד' הטור בשם הרמב"ם דמכין אותו מכת מרדות וא"ל למה לא יהא חייב מלקות גמור נ' משום דהוי לאו שבכללות שדברים הרבה נכללים בו וכל לאו שבכללות אין לוקין עליו כדאיתא בפ' ד"מ עכ"ד הנה ס"ל בפשיטות דהוי אי' דאורייתא ועי' בב"י שכ' להסתפק בזה וז"ל דמד' הרמב"ם משמע דס"ל דלאו דלא תשקצו קאי רק לדברים האמורים בפ' ולא לדברים הללו אלא דרבנן אסמכוהו דברים אלו לפ' זה וכיון דמדרבנן נינהו אין לוקה רק מכת מרדות כו' ואפשר נמי דהנך מילי דאורייתא הוא אלא דקים להו לרבנן דאין לוקין כדאשכחן בחצי שיעור דאסור מה"ת ואין לוקין עכ"ל הרי דנסתפק בזה ועי' במקמ"ח שהביא ד' הפר"ח ס"ק י"א שהביא ראי' משבת צ' ב' דקא' שם ות"ק סבר מ"ט לא דלמא אכיל לי' כו' ודחה זה והוא כ' דלדעת הרשב"א דס"ל דאי' דרבנן מותר לספות לקטן בידים כו' מוכח דס"ל דהוי אי' דאורייתא והביא ד' הריטב"א במכות ט"ז ב' שדין זה הוא מחלוקת הראשונים דאיתא שם האי מאן דשתה בקרנא דאומנא עובר משום בל תשקצו וכ' הריטב"א וז"ל מפורש במהדו"ק פי' ר' מאיר הלוי ונ' ממנו דס"ל דזה אסור מה"ת אבל כל המפרשים כ' שאינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא וכדאידך דמשהה נקביו עכ"ל הרי לנו מפורש דהוא מחלוקת הראשונים עכ"ד והט"ז והפר"ח הנ"ל לא ראו ד' הריטב"א אלו שהרי לא הביאו ועי' פרמ"ג לעיל סי' י"ג במשב"ז ס"ק א' מ"ש בזה וגם הוא לא ראה ד' הריטב"א הנ"ל שהרי לא הביאו ועי' במקום שמואל בחידושי דינים ליו"ד מה שהק' על הט"ז והב"י בתי' הב' הנ"ל מד' הרמב"ם פ"ו מהל' ת"ת והביאו הטור והמחבר לקמן סי' של"ד דעל כ"ד דברים מנדין וא' מהם המזלזל בדבר א' מד"ס ואצ"ל דבר מה"ת ואי הוי בזה חשש אי' דאורייתא ודאי דלא הוי כ' הרמב"ם דמכין אותו מכת מרדות אלא שמתא מחייב אלא נ' עיקר כתי' הא' בב"י דלאו דבל תשקצו לדברים האמורים בפ' דוקא אלא דרבנן אסמכוהו לדברים הללו אקרא דבל תשקצו ומש"ה אין לוקין עליו ומ"מ מכין אותו מ"מ כשאר אי' דרבנן כו' עכ"ד וגם הוא לא הביא ד' הריטב"א הנ"ל ועי' ביראים עמוד ב' סי' ע"ג שכ' וז"ל שלא תשקוץ את הגוף הזהירה תורה לישראל כו' דכתיב אל תשקצו אח נפשותיכם פי' אל תמאסו עצמכם ואל תאכלו במאוס ובשיקוץ כדאמר רב ביבי בר אבייי באלו הן הלוקין ט"ז ב' האי מאן דשתי מיא בקרנא דאומנא עובר בבל תשקצו ואמרי' נמי בפ'

ר"ע צ' ב' רב כהנא הוה קאים קמי' דרב והוה קמעבר שושיבא אפומי' פי' חגב חי טהור א"ל שקלה דלא לימרו מיכל קא אכלי לי' ועבר משום בל תשקצו פי' באוכל כל דבר חי וא"ר מאן דמשהי בנקביו עובר בבל תשקצו למדנו שהזהיר הבורא שלא ימאסו ישראל לא באכילתם כו' כ"א ינהגו עצמם בקדושה כו' עכ"ל ומשמע מדבריו דהוי אי' דאורייתא וכ"כ בס' שם חדש דס"ל להיראים דהוי אי' דאורייתא אבל אין לוקין משום דכ' בסי' ע"ב דלאו זה כולל כל השרשים כו' הובא בהגהות תועפות ראם שם והוי לאו שבכללות ועי' בפרישה שכ' ע"ד הב"י הנ"ל וז"ל וא"ל דלהכי אין לוקין עליו משום דהוי לאו שבכללות ז"א דזה לא מקרי לאו שבכללות כיון שאינו קאי אלא על אי' שיקוץ והני כוללם בכלל שיקוץ נינהו עכ"ל הנה ס"ל דלא כהט"ז הנ"ל דס"ל דהוי לאו שבכללות והוא ס"ל להיפך דלא הוי לא שבכללות ועי' בתב"ש לעיל סי' י"ג ס"ק ב' שהק' על הפרישה מסנהדרין ס"ג א' דקרא דלא תעבדם כולל כל מיני עבודה כמ"ש הרמב"ם פ"ג מהל' ע"ז ואפי"ה הוי לאו שבכללות ובלא"ה אישתמיטתי' להפרישה מ"ש הסמ"ג לאוין ס' קל"ב דאל תשקצו לאו שבכללות היא עכקוש"י ועי' ביד אברהם מה שהשיג על התב"ש וכ' דדעת הפוס' אינו כהסמ"ג אלא כהפרישה דהכי מבואר להדיא במכות י"ח א' ובמנחות נ"ח ב' דכל שהוא שם אחד לא חשיב לאו שבכללות וכן הוא דעת הרמב"ם והרמב"ן בס' המצות וכה"ג כ' הכ"מ לדעת הרמב"ם רפי"א מהל' ע"ז עכ"ד הנה מ"ש דכן מבואר במכות כו' כונתו ע"ד התוס' במכות שם ד"ה ולילקי והוכיחו כן מד' הגמ' שם ובזה שפיר ד' היד אברהם אבל מ"ש דכן מבואר להדיא במנחות נ"ח ב' לא ידענא מאי קאי דאדרבה מד' התוס' שם ד"ה אין לוקין מבואר להדיא כהט"ז שכ' וז"ל וא"ת מה בין זג וחרצן נא ומבושל כו' דחייב על כל אחת ואחת ואלו חלב שור וכבש ועז אינו חייב אלא אחת כו' אלמא מקרי לאו שבכללות וכן לחם קלי וכרמל כו' וי"ל דזג וחרצן ב' שמות נינהו כו' אבל חלב שור וכבש ועז שם חלב הוא וכן לחם קלי וכרמל שם חדש הוא וכן מעשר עכ"ל הרי דס"ל להדיא כהט"ז הנ"ל דכל שהוא שם א' הוי לאו שבכללות ולא כהפרישה ועל קושטי' התב"ש על הפרישה מד' הגמ' סנהדרין ס"ג כ' היד אברהם עליו דנעלם ממנו מ"ש הראב"ד בספ"ג דהל' ט"ז ועי"ש עוד במקמ"ח שכ' דלכאורה ראי' להפרישה כו' מהא דאמרי' במכות שם אכל פוטיתא לוקה ד' נמלה לוקה ה' כו' ואמאי לא נימא דהך לאו דלא תשקצו הוא לאו שבכללות דכולל בין שרץ המים בין שרץ הארץ א"ו צ"ל כהפרישה כיון דכולם קאי על אי' שיקוץ וכולם בכלל שיקוץ הם לא הוי לאו שבכללות ועי' במעין החכמה ל"ט ב' מ"ש והאריך בזה ואח"כ הביא ד' הריטב"א שם שכ' די"מ דמש"ה לא חשיב לאו דלא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף משום דהוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו וכ' ע"ד

וז"ל ול"נ לפמ"ש במקומו על פלוגתא דאביי ורבא בזג וחרצן דכיון דכבר הוזהר עליו בפרט כי כיילי' ועבדי' לאו כללי ולוקין עליו עכ"ל והנה מד' הריטב"א אלו מוכח אדרבה כהט"ז הנ"ל דהוי לאו שבכללות דהא לא מדחה ד' הי"מ אלא מכח כיון דכבר הוזהר עליו בפרט ואח"כ כי נכלל בלאו א' לא הוי לאו שבכללות ואי נימא כהפרישה כיון דכולם בכלל אי' שיקוץ לא הוי לאו שבכללות בלא"ה לא הוי לאו שבכללות א"ו צ"ל דמ"מ מקרי לאו שבכללות רק כיון דכבר הוזהר עליו פ"א ולפ"ז בהני מאכלים המאוסים דלא מוזהר עליהם בפרט תו מקרי לאו שבכללות והק' על הי"מ הנ"ל דהוי לאו שבכללות א"כ אמאי פוטיתא לוקה ד' והיינו כמו שפירש"י כו' ואמאי לא נימא דהוי לאו שבכללות כו' עכקוש"י והניח בצ"ע ואח"כ הביא ד' התוס' ב"מ קט"ו ב' ד"ה שנאמר דס"ל היפך מד' הפרישה שכ' וז"ל וא"ת בפ"ק דכריתות ד' אמרי' דבחלב שור וכבש ועז לא לקי אלא חדא וכן לחם קלי וכרמל וכן מעשר דגן תירוש ויצהר לא הוי לקי אלא חדא כו' וי"ל דזג וחרצן ב' שמות נינהו וכן רחים ורכב וכן כולם אבל חלב שור וכבש ועז שם חלב א' הוא וכן שם לחם ושם מעשר א' הם עכ"ל וכ"כ במנחות נ"ח ב' ד"ה אין לוקין כו' הרי דכ' סברא להיפך כיון דכולם שם א' נינהו הוי טפי לאו שבכללות עכ"ד והיינו דמוכח מד' התוס' אלו כהט"ז הנ"ל וכן משמע נמי מד' התוס' יומא ל"ו ב' ד"ה לאו כהט"ז שכ' וז"ל והא דאמר באלו הן הלוקין י"ח א' גבי זר שאכל את העולה כו' ופריך ולילקי נמי משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו התם לאו מלקות ממש קא' אלא איסורא בעלמא כו' עכ"ל והיינו כהט"ז הנ"ל דזה הוי לאו שבכללות וכן ס"ל להשם חדש בדעת היראים הנ"ל דס"ל כהט"ז דהוי לאו שבכללות וכן משמע מד' הרמב"ן בס' המצות שורש ט' כהט"ז ועי' ברמב"ם שם מ"ש בזה וכן מבואר בס' הכריתות בלשון למודים שער א' סי' כ"ט כהט"ז שכ' וז"ל או שמא יש לחלק דשאור ודבש ב' שמות נינהו וליכא שם כולל לשניהם ולכך לא חשיב לאו שבכללות אבל מעשר דגן תירוש ויצהר כולם כוללים בשם מעשר וכן לחם קלי וכרמל כוללים בשם חדש עכ"ל והיינו כהט"ז הנ"ל דכל שהוא שם א' הוי טפי לאו שבכללות ולא כהפרישה וכן מבואר להדיא בהליכות עולם שער ד' בדין לאו שבכללות כהט"ז שכ' וז"ל והמחוור שבכולן דלא מקרי לאו שבכללות אלא כגון שהוציא הכתוב הרבה דברים בשם אחד כגון לא תאכלו על הדם דדרשי' מיני' כמה ענינים או אפי' הוציאם בכמה שמות אלא שיש להם שם אחד וכללן כולם כמו ולחם וקלי וכרמל שכלולים בשם א' כל כה"ג מקרי לאו שבכללות אבל כשאין להם שם א' יכלול את כולם אינו נקרא לאו שבכללות ואע"פ שכללן בלאו א' כגון הך דמנחות גבי שאור ודבש דאתמר המעלה שאור ודבש על גבי המזבח לוקה משום שאור ולוקה משום

דבש וכה"ג עכ"ל הרי שכ' להדיא דכל דהוי משם א' הוי טפי לאו שבכללות וכהט"ז ולא כהפרישה הנ"ל אך מד' התוס' מכות י"ח הנ"ל מבואר כהפרישה וד' התוס' סתרי אהדדי ממכות להא דיומא וב"מ ומנחות הנ"ל וע"ש עוד בתב"ש ובמעין החכמה שם ובס' המצות שם במגילת אסתר ובמרגניתא טבא שם ובלב שמח שם ובקנאת סופרים שם וביבין שמועה על הלי"ע כלל קע"ו קע"ז ובגינת וורדים כלל כ"ד ובספרו שושה"ע כלל י"ז י"ח ובקהלת יעקב ממהרי"ט אלגזי בתוס' דרבנן אות ל' סי' קס"ד ובדברי אמת בענין לאוין וביד מלאכי בכללי הל' סי' שצ"א שצ"ב ובמהר"ם שיק על המצות בסוף הס' שם כלל ד' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה ואכע"מ להאריך בזה. עוד הביא הט"ז ד' רש"ל פ' הגוזל שכ' דמי שיש לו כלב רע שמזיקו ומפסיד המאכל שיכול ליתן לו סם המות ואינו עובר משום צער ב"ח דהא לא אסרו התוס' אלא משום בל תשחית והכא ליכא עכ"ד ועי' במקום שמואל שם שהק' עליו דמ"ש מהא דאיתא בחולין ז' ב' בעובדא דר' ור' פנחס בן יאיר כו' א"ל עקרינא להו איכא צער ב"ח קטלינא להו איכא בל תשחית הרי דאף בדבר שבודאי נושך ומזיק אסור לקטול משום בל תשחית ומ"ש מהאי דכלב שזכר רש"ל וכ' ליישב דשאני התם שלא הזיקו עדיין ומספק אין לעבור אלאו דבל תשחית אבל כאן שכבר הזיק והפסיד המאכל אין שייך השחתה דהרי יש לו ג"כ הנאה ממה שלא יזיקו יותר וכ"כ בהדיא בסמ"ג לאוין סי' רכ"ט שכל שיש לו הנאה מרובה מהשחתה אין כאן אי' בל תשחית עכ"ד:

סימן קיז

סעיף א

א **לעשות סחורה** הנה התוס' בפסחים כ"ג א' ד"ה אמר כ' וז"ל וא"ת דאמרי' בב"ק פ"ב ב' אסור לישראל לגדל חזירים תפ"ל דמדאורייתא אסור וי"ל דנפ"מ למיקם בארור א"נ הא דאסור מדאורייתא היינו להשתכר ולמכור לנכרי לאכול אבל להשתכר בשומנו או בעורו לא או שמגדל שלא למכור אלא למשוח ולהדליק אפי"ה בחזירים אסור עכ"ל הרי דס"ל דמה"ת אסור לעשות סחורה בדבר האסור וכן משמע פשטות ד' הגמ' שם דמה"ת אסור לעשות סחורה בדבר האסור דפריך א"ה אפי' לכתחלה נמי ומשני ש"ה דאמר קרא יהי' בהוייתן יהו משמע דהוי מה"ת וכ"כ הרא"ש בב"ק פ' מרובה סי' י"ב וז"ל ואפי' כדי למשוח מהן עורות דאלו למוכרו לנכרים אף מדאורייתא אסור כדתנן בפ"ז דשביעית אין עושין סחורה בנבילות כו' ובפ' כ"ש כ"ג א' דריש מקרא יהי' בהוייתן יהו עכ"ל והיינו כד' התוס' הנ"ל דמה"ת אסור לעשות סחורה וכן משמע מד' התוס' שם פ"ב ד"ה לא יגדל ועי' עוד בתוס' סוכה ל"ט א' ד"ה וליתב וכ"כ הנ"י שם ד"ה אין מגדלין וז"ל

והכא בעי למימר אפי' לגדל שלא לאכילה דאילו לצורך אכילה מדאורייתא אסור לעשות סחורה בכל דבר טמא כדתנן בשביעית פ"ז אבל הכא מיירי לגדלם כדי למשוח בהן עורות ובהכי מותר מידי דהוי אסוסים וחמורים שעומדים למלאכה ומותר לעשות בהם סחורה והכי מפרש בירושלמי דשביעית הרא"ש והרא"ה עכ"ל הרי דס"ל להנ"י והרא"ה נמי כהתוס' הנ"ל דאסור מה"ת לעשות סחורה וכ"כ ר' ירוחם נתיב ט"ו אות ט"ז וז"ל ועוד פשוט דאסור מה"ת עכ"ל וכ"מ מד' הרמב"ם פ"ח מהל' מאכ"א הל' ט"ז שכ' וז"ל כל מאכל שאסבה"נ אם נהנה ולא אכל כגון שמכר או נתן לעכו"ם או לכלבים אינו לוקה ומכין אותו מכת מרדות והדמים מותרים וכל דבר שאסור באכילה ומותר בהנאה אע"פ שמותר בהנאה אסור לעשות בו סחורה ולכוין מלאכתו בדברים האסורים חוץ מן החלב שהרי נאמר בו יעשה לכל מלאכה לפיכך אין עושין סחורה לא בנבילות ולא בטריפות ולא ברמשים עכ"ל ומשמע מדבריו דבשאר אי' אסור מה"ת לעשות בהם סחורה חוץ מן החלב דהתירה התורה לעשות סחורה דאם איתא דס"ל דרבנן אסרו לעשות סחורה מנין לו להרמב"ם שגם על חלב לא גזרו דומיא דשאר אי' א"ו דס"ל להרמב"ם דאי' סחורה הוא מה"ת ומש"ה כ' חוץ מן החלב וכ"כ המשל"מ שם דכן מוכח מד' הרמב"ם וכן משמע עוד מד' הרמב"ם שם הל' י"ח שכ' וז"ל זה הכלל כל שאי' מה"ת אסור לעשות בו סחורה וכל שאי' מדבריהם מותר לעשות בו סחורה בין בספק בין בודאי עכ"ל מ"ש בין בין בספק בין בודאי לא קאי אלא אארישא דמלתא דקא' דכל שאסור מה"ת אסור לעשות בו סחורה וע"ז אמר בין בספק בין בודאי דלא תימא דוקא באי' ודאי איכא סחורה ולא בס' אי' ואזיל הרמב"ם לשיטתי' דס"ל דאי' הספק אינו אלא מדרבנן וס"ד דדמי לחלב שחלבו עכו"ם דמותר לעשות בו סחורה קמ"ל דל"ד אי' דרבנן שעיקר אי' מדרבנן לס' אי' תורה וכ"כ בפ"מ ח"א סי' ג' דזהו כונת הרמב"ם הובא דבריו בארעא דרבנן מערכת אות א' סי' כ"ה והעלה דדעת הרמב"ם דמה"ת אסור לעשות סחורה ממה שאסור הסחורה בס' אי' תורה ועי' בתויו"ט בשביעית פ"ז מ"ג שכ' דאין הכרע בד' הרמב"ם הנ"ל אי ס"ל דאסור מה"ת לעשות סחורה או מדרבנן אבל העיקר בדעת הרמב"ם דס"ל דאסור מה"ת וכהפ"מ והמשל"מ הנ"ל וכ"כ הפר"ח ס"ק א' דכן ס"ל להרמב"ם דמה"ת אסור לעשות סחורה ודייק מד' הרמב"ם שכ' חוץ מן החלב כו' וכהמשל"מ הנ"ל וכ"כ בבינת אדם שער או"ה סי' פ"ג דדעת הרמב"ם דאסור מה"ת וכ' הגם דלפמ"ש הט"ז פי' בתוס' י"ל גם ברמב"ם כן אך נודע כי אין דרך הרמב"ם בכך ומכ"ש דהוכחת הט"ז אינו מוכח לגמרי עכ"ד אך הבאר יעקב כ' בדעת הרמב"ם דס"ל דאסור מדרבנן והאריך בזה ועי' בתשובת רע"א סי' ע"ד שכ' נמי דדעת הרמב"ם דאסור מדרבנן וכונת הרמב"ם הנ"ל שכ' חוץ מן החלב כו'

הוא כמ"ש הט"ז בד' התוס' סוכה כ"ו והק' על המשל"מ בדעת הרמב"ם דאיך אמרי' בפסחים שם ר"ע א"ו אי' והיתר לא צריך קרא הא צריך להתיר לסחור דבשאר אי' אכילות אסור מה"ת והניח בצ"ע ועי' בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' ס"ב ובכתב סופר חיו"ד סי' ע"ד מ"ש בד' הרמב"ם הנ"ל והעיקר בדעת הרמב"ם דס"ל דאסור מה"ת וכהמשל"מ והפ"מ והפר"ח והב"א הנ"ל וכ"כ הרשב"א בחידושיו לב"ק פ"ב ב' דאסור מה"ת שכ' וז"ל וא"ת תפ"ל דאסור לעשות סחורה בדברים האסורים כו' ובפ' כ"ש אמרי' ציידי חי' כו' ושם אמרו שאסור ד"ת דכתיב ושקץ יהי' בהוייתן יהו וי"ל דהכא אפי' נזדמנו לו כו' דאסור לגדלם כו' עכ"ל הרי דס"ל דאסור מה"ת וכ"כ עוד הרשב"א בתשובה ח"א סי' ש"א דאסור מה"ת אך מד' הרשב"א בתשובה ח"ג סי' רכ"ג הובא כאן בב"י כ' וז"ל דדבר שמגדל אדם אותם לאכילה ואין רובן עשויין לתשמיש אסרה רחמנא לעשות בהם סחורה גזירה שמא יבא לאכול בהן אבל חמור וגמל שאין אדם מגדל רובן אלא למלאכה בזה ל"ש גזירה זו ומש"ה שרי רחמנא עכ"ל וכ"כ עוד הרשב"א בתשובה ח"א סי' תפ"ט וכ' הבר"י דנ' מד' הרשב"א אלו דס"ל דאי' סחורה אינו אלא מדרבנן אבל באמת ז"א דהא כ' הרשב"א בהדיא בב"ק ובתשובה סי' ש"א הנ"ל דאסור מה"ת ולפ"ד סתרי ד' הרשב"א אהדדי וצ"ל דמ"ש בתשובה סי' רכ"ג גזירה שמא יבא לאכול מהן טעמא דקרא הוא דמפרש וכמ"ש הט"ז ס"ק א' שהתורה אסרה משום זה מדרבינן התירא משום לכם ואיסורא משום יהי' הרי הדבר מסור לחכמים שהם יבחרו מה יהי' אסור ומה יהי' מותר דוגמא לדבר אי' מלאכה דחוה"מ כו' וע"כ דנו חכמים שבכל מידי דהוא מאכל יש לאסרו שמא יבא לאוכלו אבל דבר המיוחד למלאכה מותר עכ"ד. וכ"כ הפר"ח דזהו כונת הרשב"א כהט"ז אבל באמת ס"ל להרשב"א דאסור מה"ת וכמ"ש בב"ק ובסי' ש"א הנ"ל והפר"ח שם לא הביא רק ד' הרשב"א דסי' ש"א הנ"ל דנ' מדבריו דס"ל דאסור מה"ת ולא ידענא אמאי לא הביא ד' הרשב"א דב"ק הנ"ל דס"ל בהדיא דאסור מה"ת והתשובת הרשב"א אינו ת"י ולפ"מ שהביא הב"י ד' הרשב"א שפיר י"ל כהט"ז והפר"ח הנ"ל וכעת ראיתי בס' ברית יעקב חיו"ד סי' מ"ב שהביא ד' הרשב"א דסי' רכ"ג הנ"ל שכ' וז"ל נשאלתי אם החזיר מותר בהנאה במה שהתרת לקחת בחובו חדא שהוא בעצמו אינו אסבה"נ ד"ת ואפי' לעשות בו סתירה אלא מדבריהם כו' וכל שאינן עומדין לתשמישין אסור לעשות בהם סחורה גזירה שמא יבוא לאכול מהן כיון דמ"מ לאכילה הוא עומד יצאו חמור וגמל כו' עכ"ל הרי שכ' להדיא דאי' סחורה הוא רק מדבריהם ותמה על הט"ז ופר"ח הנ"ל שלא ראו ד' הרשב"א אלו רק ראו ד' הרשב"א שהביא הבר"י הנ"ל וכ' דע"כ מ"ש הרשב"א סי' ש"א הנ"ל דאסור לעשות סחורה באיסורין מדכתיב ושקץ יהי' הוא דרך אסמכתא ועיקר

אי' הוא מדרבנן כמ"ש בסי' רכ"ג הנ"ל עכ"ד והיינו כד' הבר"י בדעת הרשב"א ולא הביא ד' הבר"י הנ"ל אבל מד' הרשב"א ב"ק הנ"ל מבואר דס"ל דאסור לעשות סחורה ד"ת והברית יעקב לא הביא ד' הרשב"א דב"ק הנ"ל. ולפ"ד סתרי ד' הרשב"א אהדדי וכדי שלא יסתרו ד' הרשב"א אהדדי בע"כ צ"ל כמ"ש הט"ז והפר"ח בדעת הרשב"א ומ"ש בסי' רכ"ג הנ"ל אלא מדבריהם כונתו משום גזירה שמא יבא לאוכלו וכמ"ש לבסוף והיינו דמסרו לחכמים וגזרו במידי דאכילה אבל בדבר המיוחד למלאכה מותר וכהט"ז והפר"ח הנ"ל וכן הוא נמי דעת הבינת אדם שם בדעת הרשב"א דס"ל דאסור מה"ת והאריך בזה. אך הבאר יעקב כ' בדעת הרשב"א דס"ל דהוי אי' דרבנן והשיג על הט"ז בד' הרשב"א מפסחים כ"ג דפריך ולחזקי' ל"ל לא יאכל ול"ל לכם הא אצטריך לכם להורות דהדבר מסור לחכמים כו' וגם דחה ראי' הט"ז מהא דחוה"מ והאריך הרבה בזה ועי' בתשובת רע"א שם שכ' נמי דדעת הרשב"א דהוי אי' דרבנן ומיישב סתירת הרשב"א כו' והאריך בזה ועי' בס' יד אלי' בפסקים סי' ס"ט שכ' דדעת הרשב"א דאסור מה"ת והאריך בזה ועי' בתויו"ט שם שכ' נמי ליישב ד' הרע"ב שם שכ' ולא אסרו דכונתו דהדבר מסרו לחכמים וכמו שתי' הט"ז והפר"ח ד' הרשב"א הנ"ל וכן הוא נמי דעת התשב"ץ ח"ג סי' רצ"ב דמה"ת אסור לעשות סחורה שכ' וז"ל והעולה מזה שלא התירן הכתוב אלא אם נזדמן לו בדיעבד אבל לכתחלה לצוד אותם ולמוכרן אסור כו' ואח"כ כ' אבל אם מצא קונים ומולחה להרויח אסור שזו היא סחורה לכתחילה שאסרה תורה כו' ובסוף כ' והדבר פשוט שאם מצא קונה אפי' בזול הרבה שהוא עובר על דברי תורה אם אינו מוכר מיד עכ"ל הרי דס"ל דאסור מה"ת וכו' מבואר להדיא באו"ז הל' שביעית סי' ש"ל כמה פעמים דמה"ת אסור לעשות סחורה וכן הוא נמי דעת מהר"ם חלאוה בחידושיו לפסחים כ"ג דאסור מה"ת וכ' דלא אסרו אלא במידי דאכילה גזירה שמא יבוא לאכול מהן והיינו כד' הרשב"א הנ"ל והוא מתלמידי הרשב"א וכן מוכח מד' הר"ש בשביעית שם דס"ל נמי דמה"ת אסור לעשות סחורה והכתיב או מכור אלא לקנות ולהרויח אסור כו' עכ"ל ואי נימא דס"ל דאי' סחורה הוא רק מדרבנן א"כ מאי מקשה מהא דכתיב או מכור הא מה"ת בודאי שרי א"ו מוכת דס"ל דאי' סחורה הוא מה"ת וכן הוא נמי דעת הישו"ש ב"ק שם סי' ל"ט דאסור מה"ת שכ' וז"ל וא"ל שמגדלים כדי להרויח ולעשות עמהם סחורה דהא פשיטא שאסור כדאיתא בפ' כלל גדול אין עושין סחורות לא בנבילה וטרפה כו' ודרשי' מקרא טמאים יהי' לכם לכל מילי וכן בפ' כ"ש אלא איירי אפ' לגדלם כדי למשוח בהן עורות או לגדלם מחמת עיורם אפי"ה אסור עכ"ל. משמע דס"ל דמה"ת אסור לעשות סחורה ועי' בבאר יעקב שכ' דדעת מהרש"ל בפסחים שם דאי' סחורה הוא

מדרבנן והאריך בזה ובאמת מד' הישׁ"ש הנ"ל משמע דס"ל דאסור מה"ת וכן הוא נמי דעת הסמ"ע בסי' ת"ט ס"ק ד' דאי' סחורה הוא מה"ת וכן הוא נמי דעת המ"ב בתשובה סי' כ"ה בהגהות בנו שם דאסור מה"ת ויש להביא ראי' לדבריהם דאסור מה"ת מהא דתניא בספרי סדר נשא סי' כ"ג מיין ושכר יזיר שומע אני מסחורתו ומרפואתו ת"ל לא ישתה מותר הוא בסחורתו וברפואתו ואי נימא דאי' סחורה הוא מדרבנן א"כ איך הו"א דנזיר אסור לעשות סחורה ביין הלא דברים ק"ו מה דברים האסורים באכילה לכל העולם התירה התורה לעשות בהם סחורה נזיר ביין שאיסורי' שרי לאחרינא לא כ"ש דשרי לעשות סחורה ביין א"ו דדברים האסורים לכל העולם אסור מה"ת לעשות בהם סחורה ומש"ה הוצרך הספרי לילף היתר סחורה לנזיר ביין מקרא דלא ישתה אבל מותר הוא בסחורה והטעם דאי' נזיר הוא אי' קל שאיסורי' שרי לאחרינא וגם יש היתר לאי' ע"י שאלה ופי' בנו"ב שם שכ' דדעת התוס' פסחים וב"ק הנ"ל הוא דאי' סחורה מדרבנן והאריך בזה וכ' לבסוף. ומעתה לא מצאנו לשום א' מפוס' הראשונים שיהי' מפורש בו שאי' הסחורה בדברים טמאים הוא מה"ת שלא מצינו זה רק בד' התוס'. ולפמ"ש גם ד' התוס' אין מוכיחים כן עכ"ד. ובאמת הא מבואר להדיא בד' הרשב"א והרא"ש והנ"י והרא"ה בב"ק והאו"ז ור' ירוחם והישׁ"ש והסמ"ע והמ"ב הנ"ל דמה"ת אסור לעשות סחורה ולא ראה הנו"ב ד' הפוס' הנ"ל שהרי לא הביאם וגם הוכחתי מד' הספרי הנ"ל דאסור מה"ת וגם פשטות ד' התוס' פסחים הנ"ל משמע דס"ל דאסור מה"ת דלא כהנו"ב הנ"ל רק דהתה"ד סי' ר' כ' בשם הגליון תוס' דאסור מדרבנן ועי' בתיו"ט שם שהק' דאי אמרי' דמה"ר אסור א"כ מאי פריך הגמ' בבכורות ו' כ' חלב מנ"ל דשרי כו' ואלא מדכתיב ואת עשרת חריצי חלב ודלמא לסחורה דהא אם חלב אסור באכילה אסור ג"כ בסחורה עכקוש"י והניח בצ"ע. וכן הק' המשל"מ שם ולא ראה שכבר הקדימו התויו"ט בקושי' זו וכ' ליישב דלא נאסרה הסחורה אלא במכוין להסתחר בדברים האסורים אבל אם נזדמנו לו דברים טמאים פשיטא דמותר למוכרם כו' וא"כ פשיטא דמי שהי' לו בהמות לגיזה ואכילה דחלב שלהם מותר למוכרו שהרי אין כונתו להסתחר בדברים האסורים אלא שנזדמנו לו עכ"ד. וכ"כ הפר"ת שם ליישב בתי' הב' ובתי' הא' כ' דהתם הק' לעולם דחלב אסור משום אמה"ח ונתרבה היתר סחורה מקראי דקבלה עכ"ד. ועי' בהגהות ר' דוד לוריא שם שכ' נמי ליישב דמיירי בנזדמנו ועי' בנו"ב שם שהק' נמי קושי' התויו"ט וגם הוא לא ראה שכבר הקדימו התויו"ט בקושי' זו ודחה תי' המשל"מ וכ' ליישב דהא מה דקאמר הגמ' וחלב כו' מנ"ל דשרי היינו משום דסבר לאוסרו משום אמה"ח ואמה"ח עצמו מותר בסחורה דאיתקש לדם ודם איתקש למים דמותר בהנאה

וה"ה לסחורה עכ"ד. וכ"כ בתוס' חדשים בשביעית ליישב כן ועי' בתוס' ראשון לציון שם שכ' נמי מתחלה ליישב כן ואח"כ דתה זה וכ' עוד תי' ליישב קושי' הנ"ל והאריך בזה ועי' בישוי"ע ס"ק ב' ובחתם סופר סי' ק"ו וסי' ק"ת ובגליון מהרש"א ובבאר יעקב ובמראה הפנים בירושלמי ס"פ מרובה ובשביעית פ"ז הל' א' ובס' זכר ישעי' על הרמב"ם פכ"א מהל' מכ"א מ"ש ליישב קושי' התויו"ט ומ"ש ע"ד התויו"ט הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה. ועי' בברית יעקב שם שהביא ראי' דאי' סחורה הוא רק אי' דרבנן מב"ק י' ב' אלא טעמא דכ' רחמנא והמת הי' לו כו' ואח"כ דחה זה והאריך בזה ועי' בזכר ישעי' שם מ"ש לדחות ראי' זו ואח"כ הביא ד' הרמב"ם והמשל"מ הנ"ל וכ' דלפמ"ש הט"ז בד' התוס' כן י"ל בד' הרמב"ם וא"כ י"ל דהרמב"ם ס"ל דאסור רק מדרבנן והאריך בזה. ולבסוף הביא תשובת מנחם עזרי' סי' ל' שכ' דאי' סחורה הוא רק מדרבנן ומפרש מה דקא' הרמב"ם חוץ מן החלב משום דכיון דהתיר התורה לא גזרו רבנן בזה וסיים דהוי ספק דרבוותא אי אי' סחורה הוי דאורייתא או דרבנן עכ"ד. וכבר הבאתי דעת כמה פוס' הראשונים דס"ל דאסור מה"ת וגם הבאתי דעת כמה אחרונים דס"ל בדעת הרמב"ם הנ"ל דאסור מה"ת דלא כדעת המנחם עזרי' בדעת הרמב"ם ובסי' מ"ג שם האריך עוד בענין זה והביא ד' הספרי הנ"ל דמבואר דהוי מה"ת וגם מבואר מד' הספרי דבאי' שבועה ליכא אי' בחורה כו' ובסי' י"ד שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ועי' בקהלת יעקב להרי"ט אלגזי בתוס' דרבנן סי' רל"ב שהביא ד' הספרי הנ"ל וכ' דמוכח דבאי' נזיר או מי שנשבע או נדר ואסר עליו אכילת דבר פ' מותר לסחור בהם כו' והאריך בד' הספרי הנ"ל ולא ראה הברית יעקב הנ"ל ד' הקהלי"ע אלו שכבר הקדימו ואח"כ הביא הקהלי"ע שם ד' השי למורא סי' י"ז שכ' ליישב ד' הרשב"א דס"ל דאסור מה"ת ובקהלי"ע תמה עליו דמד' הרשב"א בתשובה סי' רכ"ג הנ"ל מבואר דאסור מדרבנן והק' דמד' הרשב"א בב"ק הנ"ל מבואר דס"ל דאסור מה"ת היפך ממ"ש בתשובה הנ"ל והאריך בזה וכ' ליישב ד' הרשב"א דפלוגתא דחזקי' ור"א הל' כחזקי' וכמ"ש הרשב"א בתו"ה כו' בשם הרמב"ן דליתא לדר"א במקום חזקי' רבי כו'. והרשב"א בב"ק הק' על מתני' כו' וכונתו להקשות דלר"א ע"כ מה"ת הוא ומה יענה למתני' דלא יגדל חזירים אבל בתשובה כ' שהוא מדרבנן דלענין הל' לא קי"ל כר"א אלא כחזקי' דלדידי' הוי מדרבנן וכ' ליישב בזה ד' ראבי"ה שהביא המרדכי פ' כ"ש שכ' דמותר לעשות סחורה בדבר טמא כו' והאריך בזה וכבר כתבתי לעיל ליישב ד' הרשב"א שלא יסתרו דבריו אהדדי והעיקר בדעת הרשב"א דס"ל דאסור מה"ת וכמ"ש השי למורא בדעת הרשב"א ואח"כ הביא ד' הרמב"ם הנ"ל והאריך וכ' דדעת הרמב"ם דאסור מדרבנן והיינו כהמנחם עזרי' הנ"ל בדעת הרמב"ם ולא ראה הקהלי"ע ד' המנחם

עזרי' הנ"ל שהרי לא הביאו אבל כבר הבאתי לעיל כמה אחרונים דס"ל בדעת הרמב"ם דאסור מה"ת וכן עיקר בדעת הרמב"ם דס"ל דאסור מה"ת ועי' ביד אלי' שם מ"ש בד' הרמב"ם והאריך בזה ואח"כ כ' שם עוד הקהי"ע להוכיח מד' התוס' במעילה י"ג א' ד"ה אתיא דס"ל דאסור מה"ת והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

ב **והנה** הט"ז ס"ק א' הביא ד' התה"ד סי' ר' שכ' בשם הגליון תוס' שכ' ע"ד התוס' פסחים הנ"ל דלאו דאורייתא ממש קא' דבאמת אינו אלא מדרבנן דאסמכתא בעלמא הוא וכ' הט"ז אלא דק"ל ממ"ש התוס' פ' לולב הגזול ל"ט א' ד"ה וליתיב וז"ל ואפשר הקונה מחבירו כדי להרויח למכור ביוקר דהיינו נמי סחורה ובפ"ז דשביעית תנן שאין עושין סחורה בפירות שביעית כו' ולא בנבילות וטריפות כו' לא משכחת שיהי' כולם שוים לענין סחורה אלא בכה"ג דבהדיא שרי רחמנא למכור כדכתיב או מכור לנכרי עכ"ל ואם איתא דאי' סחורה כו' אינו אלא מדרבנן מאי מוכיחים התוס' מנו"ט מן הפ' דמכור לנכרי דהתם ודאי מותר מה"ת אלא דרבנן אסרוהו ומתני' ק"א דמדרבנן הם שוים. ונ' לתרץ דאין כת ביד חכמים לאסור דבר שפירשה התורה בפירוש להתיר דאין כת ביד חכמים להחמיר אלא במקום שאין בו לא אי' ולא היתר מפורש מה"ת משא"כ במקום שיש היתר מפורש מה"ת וזהו בכלל מאמרם שמעתי שב"ד מכין ועונשים שלא מן הדין ולא לעבור על ד"ת אלא לעשות סייג לתורה דקשה פשיטא שאין כח בשום אדם לעבור על ד"ת כו' ולפי הנ"ל א"ש טפי דכאן נתכוין שאף להחמיר אין להם כח במקום שהם עוברים על ד"ת ע"כ מוכיחים התוס' שפיר מדמצינו היתר בתורה ודאי חכמים לא אסרוהו כלל למכירה אע"כ דגם מדרבנן מותר והיינו היכא דלא קנה להרויח עכ"ד. וכ"כ עוד בחו"מ סי' ב' ובאו"ת סי' תקפ"ח ס"ק ה' וכ' ליישב בזה קושי' הר"ן דמ"ש מילה דדחיא שבת ולא גזרי' שמא יעבור התינוק ד"א בר"ה כו' דהתורה רבתה בפירוש וביום השמיני ואפי' בשבת לא רצו לעקור ד"ת בפירוש משום גזירה כו' עכ"ד וכן מבואר בתוס' ב"מ ס"ד ב' ד"ה ולא ישכור כהט"ז שכ' וז"ל ולפי' ר"ת צ"ל דה"פ רבית גמורה היא מדרבנן ולפי שהתורה התירה בהדיא לא רצו חכמים להעמיד שם דבריהם עכ"ל. והיינו לאסור בלא נכייתא הרי מבואר כד' הט"ז וכ"כ החתם סופר שם סי' ק"ו ובברית יעקב שם סי' מ"ב דמד' התוס' אלו מבואר כהט"ז הנ"ל וכ' דכן מבואר נמי בנ"י שם ס"ז בהא דרבינא אכל בנכייתא שכ' וז"ל ואפי' מדרבנן משמע דליכא אי' כלל דודאי כל מה דשרי רחמנא בהדיא ואמר לעבדי הכי כדאמר בשדה אחוזה ש"מ דמלתא דהתירא הוא לגמרי עכ"ל הרי דס"ל להנ"י נמי כהט"ז הנ"ל וכן משמע נמי מד' התוס' ב"מ שם ע' ב' ד"ה תשיך כהט"ז הנ"ל שכ' וז"ל וא"ת מאי פריך מהאי קרא הא אסור אלא מדרבנן גזירה שמא

ילמוד ממעשיו כו' וי"ל דהכי פריך מהאי קרא כיון דאמר רחמנא תשיך לא הי' להם לחכמים לאסור עכ"ל ומשמע מד' התוס' אלו דס"ל כהט"ז הנ"ל אבל באמת אין ראי' וכמ"ש בתשובת רע"א שם די"ל במקום שעשאו הכתוב למצוה אין ראוי לחכמים לאסרו והכי דייקא לשנא דתוס' וכ' דכן מ"ש הכ"מ פ"ג מהל' מלכי הל' ז' כיון דמצינו שהזהיר הכתוב דינו לבוקר משפט לא הי' גוזרים דהמלך לא דן היינו כיון דעשאו הכתוב מצוה לדון לא רצו חכמים לאסרו עכ"ד וכ"כ בברית יעקב שם מתחלה להביא ראי' להט"ז מד' התוס' ב"מ ע' הנ"ל ואח"כ דתה זה דשאני התם כיון דקא' קרא למצוה ע"כ אין יכולים חכמים לבטל מצות התורה אבל היכי דלא קא' קרא למצוה כמו במכירת נו"ט וחלב דהוי רשות יש כת ביד חכמים לאסור אפי' מה דכתיב מפורש בתורה. עכ"ד והיינו כד' התשובת רע"א הנ"ל ולא ראה הברית יעקב ד' התשובת רע"א הנ"ל שכבר הקדימו בזה ועי' בחו"י סי' קמ"ב שהק' על הט"ז הנ"ל דגדולה מזו אפי' מה שהוא לדעת קצת פוס' מצוה מה"ת מצינו שאסרו חכמים משום גזירה והוא לנכרי תשיך שחז"ל אסרוהו שמא ילמד ממעשיו עכקוש"י ועי' בנו"ב שם שהק' נמי כן וכ' ליישב דרבית לא אסרו בהחלט שהרי כדי חייו מותר וא"כ לא עקרו חכמים ההיתר לגמרי עכ"ד ועי' בחתם סופר שם סי' ק"ט שכ' ב' תי' ליישב קושי' הנ"ל והאריך בזה ואח"כ הביא ד' התוס' ב"מ ס"ד הנ"ל דמבואר להדיא כהט"ז וכ' דנעלמו מהגאונים ד' התוס' הנ"ל וכ' אלא שיש ללמוד מכאן דוקא באותו דבר עצמו לא העמידו דבריהם כגון בבית עיר תומה בעצמו אבל שאר ענינים כיוצא בזה במשכנתא גזרו ואסרו אותו הענין בעצמו שאסרה התורה שהרי אין שום חילוק בין בית עיר חומה לשארי בתים ושדות ואסרוהו חכמים כו' עכ"ד. ולפ"ד תשובת רע"א והברית יעקב הנ"ל אין ראי' מד' התוס' להט"ז הנ"ל ולא נעלמו מהגאונים ד' התוס' ב"מ הנ"ל ועי' בליקוטי חתם סופר סי' נ"ב שכ' נמי כן ליישב קושי' החו"י הנ"ל וכ' נמי ליישב בזה קושי' טל הט"ז מס"פ הבע"י למ"ד הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה כו' והאריך בזה ועי' בבאר יעקב בתשובת הגאון ר' יוסף מאיטינגו שם שכ' על קושי' החו"י הנ"ל דאדרבה מד' הגמ' שם מוכח כהט"ז מקושי' התוס' הנ"ל ולד' הט"ז י"ל בפשיטות טפי כיון דהתורה התירה בהדיא לא ה"ל לחכמים לאסור וכך קושי' הש"ס ואפשר גם לכונו בד' התוס' והא דכ' התוס' דמצוה לאסרם כו' ולא כ' בפשיטות לסברת הט"ז י"ל לרווחא דמלתא כ"כ או אפשר דהתוס' בב"מ לא ס"ל סברת הט"ז ומ"מ אין סתירה מש"ה על הט"ז דלדידי' אתיא סוגיות הש"ס בפשיטות עכ"ד. ומ"ש או אפשר דהתוס' לא ס"ל כהט"ז כונתו כמ"ש בתשובת רע"א והברית יעקב הנ"ל דשאני התם שק כיון דקאמר קרא למצוה כו' והבאר יעקב שם השיג על הגאון ר' יוסף הנ"ל במ"ש דהתוס'

הנ"ל לרווחא דמלתא כ"כ הוא דחוק דאדרבה קצת ראי' דבכיון גדול כ"כ דבלא"ה יש לדקדק למה הק' קושי' הנ"ל כו' על המתרץ ולא ציינו דבריהם על המקשה מיד דפריך הכי אלא נ' דלפמ"ש ועוד שאמר הכתוב כדי לאסרם ובאו לחזק דבריהם והביאו ראי' לדבריהם דמאי פריך וע"כ כתי' דה"פ כיון דאמר רחמנא מצוה לאסרם לא הי' לחכמים לאסור וא"כ ש"מ דסברא הוא כן א"כ מוכח קצת מדסמכו דבריהם דלא לרווחא דמלתא כ"כ וגם השיג על מ"ש דאין סתירה על הט"ז מהש"ס וכ' דיש סתירה על הט"ז והאריך בזה. ובתשובה שאח"ז חזר הר' יוסף והשיג על הבאר יעקב והעמיד דבריו הנ"ל והאריך בזה ובתשובה שאח"ז חזר הבאר ועקב והשיג על הר' יוסף הנ"ל והאריך בזה. וע"ש עוד בתשובת הר' יוסף שהק' על הט"ז הנ"ל מהא דקי"ל הפסח נאכל עד חצות וכן כל הנאכלין ליום ולילה משום גזירה ואע"ג דלר"ע התירה התורה מדכתיב חפזון עד שעת חפזון כי' עכקוש"י עי' בתשובת הבאר יעקב שם שכ' דמעולם לא כיון הט"ז לדבר שנדרש ממשמעות התורה כמו הכא דאיכא למדרש עוד חפזון דמצרים כדאמרי' בברכות ט' אלא דר"ע לא ס"ל מ"מ זה לא מקרי מפורש בתורה כמו בנבלה דכתיב או מכור לנכרי כו' וכ"כ בחו"מ סי' ב' להדיא כו' משא"כ שאר לא נאמר בפירוש להיתר אך ע"י דרשה כגון חפזון הנ"ל דאיכא למימר הרי ואיכא למימר הכי אע"ג דקי"ל להיתר מכח דרש עד בוקר יש כח ביד חכמים לגזור עליו והביא הוכחה לזה מיבמות צ' גבי הזאה ואיזמל גזירתן דוחה פסח ומילה אשר נדרש מקרא דדוחה שבת כו' ואח"כ הק' על הט"ז מד' הגמ' יבמות שם דקא' כיון דמצינו לאלי' בהר הכרמל שקרב בבמה בשעת אי' הבמות אשר מפורש האי' בקרא ואפי"ה הקריב כ"ש שיש כח ביד חכמים להחמיר ולאסור דבר המפורש היתר שלו בתורה כו' והאריך בזה. והביא ד' הבית יעקב סי' מ"ב שגם הוא השיג על הט"ז מהא דיבמות הנ"ל. ועוד השיג על ט"ז מריש ברכות דחכמים עשו סייג לדבריהם שלא והא אדם בא מן השדה כו' הרי דמה"ת חייב לקרות ק"ש כל הלילה והם עשו סייג שאם לא קרא קודם חצות שוב לא יקרא ואע"פ שכתוב ובשכבך כו' והוא השיג עליו וכ' דאשתמיטתי' האי מעשה דר"ג ובניו ריש ברכות ואף שיהי' כדבריו אפשר לדחות לפמ"ש לעיל דכל היכא דבא הדבר מכח דרשה ואינו מפורש בתורה אף לשיטת הט"ז כח בידם לעקור א"כ י"ל דבשכבך לא מקרי מפורש כיון דאפשר לפרשו כדעת ר"א בריש ברכות ועוד השיג על הבית יעקב שם לדחות קושי' הט"ז שהק' ד' החו"ד אהדדי כו' והאריך בזה ועי' בתשובה שאח"כ בתשובת הר' יוסף שם שדחה הוכחת הבאר יעקב מהא דהזאה ואיזמל כו' ומ"ש ליישב הקושי' מהא דאלי' בהר הכרמל הנ"ל ומ"ש על ראי' הבית יעקב מהא דק"ש והאריך בזה ועי' בתשובה שאח"כ מהבאר יעקב שם מה

ה שדחה ד' הר' יוסף הנ"ל והאריך בזה ועי"ש עוד בתשובת הר' יוסף שהביא ד' החו"י בהשמטות שם שכ' ועוד גדולה מזו דקרא אמר כל עץ ג' שנים יהי' ערלים כו' והשיג עליו כו' וגם השיג על החו"י שם מ"ש ממעשר ועי' בחתם סופר שם שהשיב נמי על החו"י ואח"כ הביא הר' יוסף שם קושי' החו"י שם על הט"ז הנ"ל ממעשה שבת למ"ד דאסור מדרבנן אע"ג דכתיב בתורה כי קדש הוא הוא קדש ואין מעשי' קדש וכ' למ"ש דכיון דלא התירה התורה בהדיא מעשה שבת א"כ יש כח ביד חכמים לאסרו ועוד בזה לא הוי כמיעקר ד"ת דמ"מ מקיים המקרא אף לפי גזירת חכמים דמ"מ לא הוי קדש דאי הוי קדש הוי אסור בין לו ובין לאחרים לעולם כדס"ל לר"י הסנדלר אבל לפי גזירת חכמים אינו אסור כ"כ כדס"ל לר"מ ור"י וא"כ מקוים המקרא שפיר אף לפי גזירת חכמים ולא הוי כמו עקר ד"ת כו' והאריך בד' הבית יעקב שם ועי' בתשובה שאח"כ בד' הבאר יעקב שם מ"ש ע"ד הר' יוסף הנ"ל ומ"ש בד' החו"י והט"ז הנ"ל והאריך הרבה בזה ועי' בהשמטות מגליון אלפס על הרי"ף בב"מ שהביא ד' הנ"י הנ"ל דה"ל כהט"ז וכ' דגם רש"י בביצה י"ב א' ד"ה אלא כו' מוכח דס"ל כהט"ז וגם מד' ר"ח בר"ה כ"ט ב' כו' גבי יצא תק"ש כו' מוכח נמי דס"ל כהט"ז. ומיושב בזה ד' הרי"ף פ' כירה גבי מבשל בשבת כו' דס"ל נמי כהט"ז והאריך בזה ועי"ש עוד בחתם סופר שכ' דהתוס' בר"פ מקום שנהגו שכ' ואספת דגנך בא להתיר מלאכה בכל יום דמשמע דאי' מלאכה ביום הקרבן הוא מה"ת לא ס"ל כהט"ז אך עי' בברית יעקב שם שהביא ראי' מהירושלמי פ' מקום שנהגו דס"ל כהט"ז והאריך בזה עוד הק' החתם סופר שם על הט"ז מלא תבשל גדי בחלב אמו וחכמים אסרו כבישה וצלי ותי' כו' דהכא לא כתיב אלא האזהרה מבישול לומר שהתורה לא אסרה אלא הבישול והכבישה והצלי' לא דברה בו התורה והניחה לחכמים לעשות כרצונם סייג וגדר לפי המקום והזמן. וכן אך ביום הראשון תשביתו אמרי' אך חלק שהחמץ אינו אסור אלא מחצי היום וחכמים אסרוהו ב' שעות קודם משום דלא כתיב בהדיא עד תאכלוהו ואז תשביתוהו ולא הוזכר ההיתר בקום ועשה עכ"ד. ובסי' ע"ג שם מ"ש והאריך בזה ועי' בשעה"מ פ"ה מהל' יסוה"ת הל' ח' שכ' ליישב עפ"ד הט"ז הנ"ל ד' הגמ' ע"ז מ"ד א' דקא' ר' יוסי והלא כבר נאמר ואשליך את עפרו כו' וא"כ שמפורש התירו בתורה אין להם כח לאסור ולומר אף הוא נעשה זבל כו' והביא ד' החו"י הנ"ל שתמה עליו וכ' דגם מד' התוס' מ' ב' ד"ה על חיין מבואר דלא כהט"ז שכ' וז"ל במע"ש חוץ לירושלים א דאי בירושלים מותר לקנות ממנו בהמה לזבחי שלמים דמוכח פ"ק דמע"ש כו' והשתא אם איתא לד' הרב כו' אמאי הוצרכו להוכיח ממתני' דמע"ב והלא מקרא מלא דבר הכתוב ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן א"ו מוכח דאפי' בדבר המפורש יש

כח ביד חכמים לאסור ומש"ה הוצרכו להוכיח ממתני' כי היכא דלא תימא דבירושלים נמי גזרו חכמים ועכצ"ל דמ"ש התוס' ד"ה וליתיב דאזלי לשיטתם בפכ"ש דס"ל דאי' סחורה מה"ת ואח"כ כ' אמנם מצאתי בשימקו"ב כתו' בסנהדרין פ"ב אההיא דמלכי בית דוד דן כו' שכ' משם תוספי הרא"ש וז"ל הק' הר"מ מאי קא מייתי מדכתיב דינו לבקר משפט הא בההוא שעתא שנא' הפרשה הי' מלכי ישראל ג"כ דנין דאכתי לא נעשה אותו מעשה דינאי המלך ול"ל דמינאי המלך ואילך קא' דמלכי בית דוד דנין דא"כ הייכי מייתי סייעתא מקרא דדינו לבקר משפט דההיא קראי הי' קודם מיהו הא ל"ק כיון שהקב"ה ציוה להם בהדיא לדון לא הי' חכמים גוזרים עליהם שלא לדון וכה"ג בפ' א"נ כו' ופריך והא כתיב לנכרי תשיך ומאי פריך והא לא אסור אלא מדרבנן אלא ר"ל כיון דכתיב לנכרי תשיך לא הי' להם לחכמים לגזור ה"נ הכא כו'. ולכאורה נ' שהדברים נוטים לד' הט"ז אמנם נ' דהתם שאני דמדאורייתא מצוה נמי איכא ומש"ה כ' ואין כח לחכמים לגזור דבר שמדאורייתא איכא מצוה בעשייתה וכן מדוקדק מד' התוס' פ' א"נ כו' עכ"ד והיינו כד' התשובת רע"א הנ"ל ואח"כ כ' גם ממ"ש התוס' פ' נערה נ"א ב' ד"ה אונס וז"ל אע"ג דאבוה דשמואל חיישי' קא' משמע לו' דמדאורייתא דאי מדרבנן כו' ולדעת הט"ז מאי ק"ל אפי' נימא דחיישי' מדרבנן קא' פריך שפיר אונס דשרי רחמנא היכי משכחת לה כיון שמפורש התירו בתורה אין כח ביד חכמים לאסור וכן נ' מד' התוס' בחולין י"ב א' ד"ה פסח כמו שתראה המע"י שם עכ"ד. וכן ראיתי בבנין עולם חיו"ד סי' י' שהק' נמי קושי' אלו על הט"ז מד' התוס' פ' נערה ומד' התוס' חולין י"ב הנ"ל ולא ראה ד' השעה"מ הנ"ל שכבר הקדימו בזה הקושי'. ועוד הק' מד' התוס' בר"פ מקום שנהגו הנ"ל ומחולין כ"ז ב' כו' גבי אין שחיטה לעוף מה"ת כו' ומקידושין ע"ג א' גבי ס' ממזר כו' וכ' מתחלה ליישב דדוקא בדבר המפורש בכתוב להדיא להיתר בזה ס"ל להט"ז דאין כח ביד חכמים לאסור וכהא דאי' סחורה דמפורש בתורה להיתר מדכתיב לכם שלכם יהא וה"ט כיון שמפורש בתורה להיתר יהי' מחזי מלתא דרבנן כחוכא ואיטלולי אם יהי' אוסרים אבל במה שלא נזכר כ"כ בפירוש רק שמע מכללא ומדיוקא דקרא בזה יש להם כח לאסור כו' וא"כ א"ש הא דאונס רחמנא שריא מדיוקא דקרא הוא והיא לא נתפשה כו' וכן הא דכתיב ושפך את דמו אין זה מפורש בכתוב כ"כ דבשפיכה בעלמא סגי שלא ע"י שחיטה דהא גם חי' נזכר בכתוב שם וחי' ודאי דצריכה שחי' מה"ת כו'. וגם מיושב בזה הא דקשה על הט"ז מאכילת ק"פ דפליגי ראב"ע ור"ע כו' ואעפ"כ אסור מדרבנן לאחר חצות ולפמ"ש א"ש דגם שם אינו מפורש שמותר לאחר חצות וכן א"ש הא דחכמים ס"ל בפ"ק דברכות גבי ק"ש של ערבית דלכתחלה אסור לאחר עד אחר חצות אע"ג דדרשו ובשכבך

כ"ז שכיבה שהוא כל הלילה דגם שם אינו מפורש במקרא דהא יכולין לפרש זמן תחילת שכיבה וכר"א דס"ל עד סוף האשמורה ראשונה כו' וא"ש ג"כ מה דאמרו בריש סנהדרין ג' א' כו' ד"ת חד נמי כשר כו' ורבנן הוא דגזרו משום יושבי קרנות הרי אע"ג דהכתוב מתיר בחד גזרו רבנן דגם זה מפורש בכתוב כ"כ דמלשון תשפוט אין הכרח דר"ל ביחיד דכל התורה בלשון יחיד נאמרה. וראי' לזה שהרי שם איכא מ"ד דפליג על רב אחא וס"ל דמה"ת בעי' ג' מומחין ובהג"ה שם כ' והא דמדאורייתא נדה א"צ ז' נקיים כו' ומצינו שאסרו חכמים כמ"ש בנות ישראל החמירו על עצמן כו' וכן כתמים שמפורש בתורה בבשרה עד שתרגיש כו' וחכמים גזרו על הכתמים כו' דכ"ז אינו מפורש כ"כ בכתוב להיתר וכן הא דאיתא בקידושין י"ד א' כו' ת"ל ויבמה ביאה גומרת כו' ואעפ"כ מצינו שתיקנו חכמים מאמר ביבמה וכן מ"ש חכמים דגט מהני ביבמה לפוסלה מן האחין אע"ג דנלמד מקרא דאין גט מועיל ביבמה כו' א"ש לפמ"ש דאין זה דבר דמפורש בתורה כ"כ רק נלמד מדיוקא דקרא עכ"ד. והיינו כד' הבאר יעקב הנ"ל ולא ראה הבנין עולם ד' הבאר יעקב הנ"ל שכבר הקדימו בזה ואח"כ דחה זה דעדיין אינו מיושב הא דד' התוס' חולין הנ"ל מבשר תאוה וכן הא דואספת דגנך הנ"ל דשם מפורש ההיתר בכתוב ואפי"ה אסרו חכמים. ועוד הק' דהא מצינו בדם טיהר של יולדת דמקרא מלא הוא בתורה תשב בדמי טהרה ומצינו שאסרו האחרונים לבעול על דם טוהר כו' ואין סברא לחלק בין אי' חכמים למנהג דק"ו הוא אם חכמי התלמוד לא הי' יכולים לאסור דבר המפורש במקרא להיתר ק"ו לחכמים האחרונים בזה"ז. ומפ"ז כ' ליישב דהא דכ' הט"ז הנ"ל כו' היינו דאם האי' שהי' אוסרים לא יהי' נוגע לענין אחר כלל רק לאותו דבר שמפורש התירו בתורה כגון לגבי אי' סחורה דמיירי בי' הט"ז דכתיב לכם וה"ט משום שיהי' דבר תמוה בעיני הבריות לאסור דבר המפורש התירו ונוציא לעז על חכמים שעוברים על מ"ש בתורה לא תוסיף עליו אבל אם רוצים לאסור ולגזור על דבר אחד שהוא נוגע לכמה ענינים שאין התירם מפורש בתורה רק שע"י אותה גזירה שרוצים לגזור יהי' נכלל בזה גם דבר שמפורש התירו בזה באמת יש להם כח דאין זה דבר תמוה בעיני הבריות כיון דעיקר הדבר מה שאוסרים הוא לענינים אחרים. ובזה מתורץ הקושי' מד' התוס' גבי בשר תאוה דשם עיקר גזירת חכמים לר"מ לחוש למיעוטא נוגע לכמה ענינים מאי' תורה רק שעי"ז נגרר ג"כ אי' אכילת בשר דחוששין למיעוט שמא במקום נקב שחוט בזה יש להם יכולת לגזור וכן בהא דאי' מלאכה בע"פ וביום שמקריבין קרבן עיקר אי' דבריהם הוא על יחיד המקריב ביום קרבנו שאין זה נגד מ"ש ואספת דגנך דלכל ישראל נאמר רק אגב זה נמשך האי' גם לכל ישראל משום שמקריבין בכל יום ולכן שפיר כ' התוס'

דמוכח מהירושלמי הזה שהוא אי' דאורייתא כו' עכ"ד ועי' בברית יעקב שם שכ' ליישב ד' הט"ז כמ"ש הב"ע הנ"ל מתחלה כו' ומיישב בזה קושי' השעה"מ הנ"ל מכתובות נ"א ב' ומהא דקידושין י"ב ב' רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה אע"ג דבקרא כתיב ובעלה כו' ומכתובות כ"ז ב' דארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה כו' דבכל הני אינו מבואר בקרא והביא ראי' לזה מהא דקי"ל דנשבעין היסת על עבדים וקרקעות כו' וכן בכופר הכל לפי' התוס' ב"מ ג' א' כו' וכ' דבזה נדחו ד' הט"ז הנ"ל באו"ח שכ' ליישב קושי' הר"ן כו' משום דהתורה ריבתה בפירוש וביום השמיני אפי' בשבת כו' דהדבר מוכרח דכה"ג דאתיא רק הדרשא דרבוי מכלל ופרט יכולים חכמים להחמיר על ד"ת כו'. וכ' אח"כ ליישב קושי' מתוס' חולין הנ"ל גבי בשר תאוה כו' די"ל דש"ה כיון דלא למצוה קא' קרא וגבי פסח וקדשים איכא מצוה באכילתן ע"כ פריך כפי וכ"ת דלא אכיל בשרא ולימא כיון דבלא מצוה יכולים להחמיר אפי' מה שכתוב בתורה פסח וקדשים דאיכא מצוה ודאי יכולים להחמיר כו' וגם הביא ראי' להט"ז מד' התוס' חולין ה' א' ד"ה ע"פ כו' וכן מוכח מד' התוס' חולין ח' ב' ד"ה לא לסחוף כו' כד' הט"ז וכן בתוס' פסחים ע"ד א' ד"ה כבולעו כו' דמבואר כד' הט"ז וכ' דבזה יש להבין ד' התוס' בקידושין ח' ב' ד"ה צדקה כו' דכונת התוס' עפ"ד הט"ז כו' וגם כ' דלפ"ד הט"ז הנ"ל יש ליישב קושי' התוס' בחגיגה י"ז ב' ד"ה ופנית על רש"י שם כו' והאריך בזה. ובסי' מ"ד שם מ"ש והאריך בזה ועי"ש עוד בחו"י ובבאר יעקב ובקה"י ובנו"ב ובתשובת רעי"א ובחתם סופר ובכתב סופר שם ובשם אר"י חיו"ד סי' כ"ו מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ב **בהג"ה לפועליו עכו"ם**. עי' ש"ך ס"ק ג' מ"ש להתיר לקנות כדי להאכיל לפועליו עכו"ם ועי' במקמ"ח ובמקום שמואל סי' ע"ז מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן קיח

סעיף ח

א **הלוקח בשר**. עי' בישוי"ע ס"ק ט' שכ' דאף דבע"ז ל"ט אמר רב חבית בחותם א' אסור והיינו חתיכת דג וחתיכת בשר ומשמע דדג ובשר שוין הן כו' מ"מ יש לחוש לבשר שנתחלף יותר מדג שנתחלף בדג טמא לפמ"ש התוס' נדה י"ח א' כו' דגבי ט' חניות איכא חזקה דבהמה בחי' כו' מבואר מזה אף דאין אנו דנין על בהמה ידוע אם נשחטה כהוגן רק על החתיכה אם היא של נבלה או של כשרה כו' מ"מ שייך חזקת אי' לומר שחתיכה זו שאנו דנין עלי' היא מהחניות הטריפות כיון דאף אי נימא שהיא כשרה ע"כ היתה קודם השחי' בחזקת אי' כו' וכיון שכן אם מסופקים בעכו"ם שהביא. חתיכת בשר אם היא כשרה או טרפה שהחליפה העכו"ם יש לנו חזקת אי' המסייע לומר שהיא

נבלה כיון דבהמה בחי' בחזקת אי' עומדת. ודומה ממש להא דט' חניות אבל חתיכת דג שאנו מסופקין אם הוא דג טהור או טמא אין לנו חזקה דמעיקרא לא להיתר ולא לאי' כו'. אמנם אף היכא דליכא חזקת אי' מ"מ אסור לאל ל אם לא שלח הבשר בחותם בתוך חותם אך בשלח בשר ע"י מי שאינו מוחזק בכשרות בזה יש לחלק בין בשר לשאר דברים ואף דגם שאר דברים המה חשש תורה אם יחליפו מ"מ כיין דאין כאן חזקה לאי' מהכ"ת ניחוש לחליפין אבל חתיכה של בשר דיש חזקה לאי' יש לחוש לחליפין אף שאין השליח חשוד גמור רק שאינו מוחזק בכשרות דהרי הרמב"ם כ' דאין לסמוך על השוחט רק אם הוא מוחזק בכשרות ולענין לקנות שאר דברים קי"ל דקונים מכל אדם אף שאינו מוחזק בכשרות כו' לכך נקט הרמב"ם והש"ע דאף בבשר מותר לשלוח עוף ע"י מי שאינו מוחזק בכשרות וכ"ש שאר דברים עכ"ד. ובס"ק ח' מ"ש והאריך בזה ועי' ש"ך ס"ק ל"ח ל"ט מה שהביא בשם ש"ל ועי' במקמ"ח מ"ש ליישב ד' הרמ"א יעוש"ה:

סימן קיט

סעיף א

א **אין לסמוך** עי' ש"ך ס"ק א' שהביא ד' הב"י שכ' דגבי שוחט צריך שיהי' מוחזק ככרות הרי מבואר דאין לסמוך על סתם ב"א שאינן מוחזקין בהדיא בכשרות והק' דכאן מבואר בדבריו דאם אינו חשוד קונין ממנו ודיינינן לי' כמוחזק בכשרות וכ' ליישב דשאני טבח שוחט דשכיחא טובא כו' ועי' בישוי"ע ס"ק ב' שכ' ליישב דשחי' שאני כיון דבהמה בתי' בחזקת אי' עומדת כו' ע"כ אין להתיר עד שייודע שהשוחט שנשחטה בהמה זו על ידו הוא מוחזק בכשרות אבל שאר דברים שאין מוחזקין באי' אף אם אין המוכר מוחזק בכשרות קונין ממנו וכיון דרוב ישראל כשרים הם יש כאן חזקה דאתיא מכח רובא כו' וכ' עוד לחלק כיון דכל אדם בעת לידתו כשר הוא חשוב כמוחזק בכשרות אבל שחי' דעד שיהי' גדול ולמד הלכות ומוחזק בעצמו שלא יתעלף שחיטתו אסורה א"כ בעת שאנו מתחילין לדון עליו אם שחיטתו כשרה יש לנו ס' אם הוא אדם כשר ואין ידוע לנו לכן בעי' שיהי' מוחזק בכשרות עכ"ד ועי' במקמ"ח שכ' נמי ליישב כתי' הא' של הישוי"ע והביא ד' רש"י ביבמות פ"ח א' ד"ה ואמר כו' דמוכח דסחמא דמלתא מחזקינן כל אדם בחזקת כשרות כו' והאריך ביה. וע"ש עוד בישוי"ע מ"ש ע"ד הרמב"ם דאף שאר דברים אין לקנות רק מן המוחזק בכשרות ומ"ש ע"ד הש"ך והאריך בזה ובס"ק א' שם יעוש"ה:

סעיף ב

ב **בהג"ה חשוד** עי' ט"ז ס"ק ד' שהק' על הרמ"א דאי במוחזק שעובר עבירה בשאר אי' הא אפי' שלא לתיאבון נאמן הוא בשאר אי' כו' ואי לאותו דבר שהוא מוחזק אפי' הוא לתיאבון א"נ כיון דהוא חשוד לאותו דבר ועוד הק' דלא מצינו שיהי' חשוד גרע טפי מעובר מעובר לתיאבון דאי תימא דשם חשוד מורה שעושה כן במזיד אפי' יש היתר לפנינו כו' דא"כ ה"ל כעכו"ם גמור כמ"ש רמ"א כי' ב' דמי שאוכל נבילות שלא לתיאבון דינו כמומר להכעיס כו' א"כ מאי קא' דלא מקרי חשוד עכקוש"י. ובאמת קושי' השני' לק"מ דמ"ש רמ"א בסי' ב' כו' דדינו כמומר להכעיס היינו לענין שחי' דוקא דלא מקרי בר זביחה כיון דאוכל נבילות אפי' שלא לתיאבון אינו חושש כלל על אי' שאינו זבוח ואינו מקרי בר זביחה אבל פשיטא דלא מקרי מומר לכל התורה אלא בעושה דוקא הדבר להכעיס וא"כ לק"מ קושי' הט"ז דנהי דחשוד הוא היינו דעושה שלא לתיאבון ולא להכעיס מ"מ לא מקרי ישראל מומר ונאמן הוא בשאר אי' וגם לאותו דבר דנו ומעידים דכישראל חשבינן לי'. וכן ראיתי במקמ"ח שכ' נמי כן ליישב קושי' הט"ז השני' ועל קושי' הא' של הט"ז הנ"ל כ דכונת הרמ"א כמו שיטת הרא"ה בב"ה קי"ט א' כו' והאריך בזה. ועי' במקום שמואל בחידושי דינים שכ' נמי כעין זה ליישב קושי' שני' של הט"ז הנ"ל וכ' ועוד אף לפי שיטתו משכחת לה דחשוד דן בשל אחרים לענין אם אכל רק פ"א נבילות אף להכעיס דזה לא מקרי מומר להכעיס אלא פסול לעדות וחשוד לאותו דבר ואפי"ה א"צ בדיקת סכין לשל אחרים וכמ"ש הש"ך בסי' ב' ס"ק כ' כו'. ובזה נדחו כל ד' הט"ז וע"ש עוד מ"ש ע"ד הט"ז ומ"ש שם עוד להשיג על תי' הש"ך ה"ק א' שהבאתי בס"ק א' שכ' לחלק בין שוחט לשאר אי' דהרי שוחט גופי' לא למד הרמב"ם אלא השאר אי' והיינו מהא דאיתא בע"ז ל"ט ב' אין לוקחין ימ"ח מת"ג בסוריא כו' וכ' ליישב קושי' הש"ך הנ"ל שהרי לא כ' הטור דהתם כל אדם בחזקת כשרות אלא לאכול עמו ובזה אפי' הרמב"ם מודה כמבואר בב"י והיינו מטעם דלא שביק התירא ואכל אי' ולוה כל אדם בחזקת כשרות אבל לענין לוקח ממנו נ' דגם הטור מודה כו' וכ' דכל זה לדעת הרמב"ם אבל הראב"ד בהשגות פי"א מהל' מכ"א דס"ל דאפי' לוקח מכל אדם אמרי' התם כל אדם בחזקת כשרות הוא. וכ"נ מפירש"י שפי' בהך דסוריא כו' חנוני שבסוריא חשיד. וכ"פ ר"ל בן חביב כו' וכן הסכימו שאר אחרונים גם בד"מ גופי' כ' אמנם המנהג אינו כן אלא מחזקינן כל אדם בחזקת כשרות וצ"ע למה השמיטו כאן בהג"ה ובט"ז כ' דדעתו דלא ינהגו הכי לכתחלה דלא אכשר דרא כו' ואני או' הנח להם לישראל כי' בפרט שיש להם על מי שיסמכו וכנ"ל ברור ונכון בלי גמגום ופקפוק עכ"ד:

סעיף ה

ג **על אי' חמור.** עי' ש"ך כ"ק י"ב שהביא לשון הטור וכ' דכונתו דל"מ החמור ממנו בעונש דאז אפי' הקל ממנו בעונש חמור בעיני ב"א חשוד גם עליו כו' ועי' בחו"ד שכ' עליו לא ידעתי מה יענה להא דבכורות ל"ו דהחשוד על המעשר אינו חשוד על השביעית אף דמעשר חמור בעונש דטבל במיתה ושביעית בלאו כו' עכ"ד. ודבריו תמוהים וכמו שתמה עליו במקמ"ח דהוא פי' חשוד על המעשר היינו כאינו מעשר פירותיו וליתא דכבר כ' התוס' בבכורות ל' א' ד"ה מעשרות דהפי' חשוד על המעשרות היינו שנותן מע"ש בחזקת חולין כו' א"כ הוי רק לאו בעלמא דלא תוכל לאכול בשכריך ומ"ש בשביעית היא לאו ליתא דרק הוא בעשה דלאכלה ולא לסחורה וא"כ הכי הי"מ להקשות כיון דחשוד על המעשרות דהוא אי' לאו מכ"ש דחשוד על השביעית דהיא אי' עשה בעלמא דקיל ממנו בעונש אף דהוא חמור בעיני הבריות והביא ד' הרא"ש דמבואר להדיא מטעם הוכחה זו דלא אזלי' בתר ק"ו בעונש שמים רק מה דחמור בעיני הבריות כו' וכ' אמנם ליישב ד' הש"ך נ' דמפרש המשנה דהחשוד על המעשר כו' אין הפי' דחשוד לאכול מעשר חוץ לחומה אלא הפי' דחשוד למכור מעשר בתורת חולין אינו חשוד למכור שביעית בתורת פירות שאר השנים כו' ולפ"ז י"ל דסברת הש"ך דזה לא מקרי חמור בידי שמים וקל בידי שמים כיון דאיהו גופי' לא עבד לי' רק מוכר לאחריני א"כ עובר רק אלאו דלפני עור ולא מקרי חמור בידי שמים זו מזו והכל בלאו א' דלפני עיר כו' והש"ך מיירי דחמור בידי שמים וקל בעונש שמים היינו דאיהו גופי' חשוד לאכול דבר שחמור בעונש שמים כ"ש דחשוד לאכול קל בידי שמים אף דחמור בעיני הבריות כו' עכ"ד. עוד כ' הש"ך דכל זה לא איירי אלא כו' אם הם מין אי' אחד כגון ששניהם בדבר מאכל כו' הא לא"ה לא וכן דעת הרמב"ן בתשובה כו', וכן משמע מד' המחבר בסי' ב' דכ' דמומר לערלות אינו מומר לשחי' והוא מהש"ס חולין ה' אע"פ שהדבר ידוע דמילה חמור בעונש ובעיני הבריות משחי' א"ו כדאמרן עכ"ד. ועי' בדגול מרבבה שכ' עליו דאין ראי' ממילה דאף שהיא תמורה בעונש כרת מ"מ יש לו זמן כל ימי חייו משא"כ שאר אי' שאם עבר שוב אין לו תקנה עכ"ד ובאמת ראי' זו מהא דחולין הנ"ל מבואר בתשובת הרמב"ן הובא בב"י ומה שדחה הדג"מ ראי' הנ"ל עי' במקמ"ח שכ' דזה תליא במחלוקת של הרמב"ם והראב"ד בפ"א מהל' מילה הל' כ' דהרמב"ם ס"ל דבכל יום ויום שיעבור עליו משיגדל ולא ימל א"ע הרי הוא מבטל מ"ע אבל איני חייב ברת עד שימות והוא ערל במזיד. והראב"ד חולק עליו וכ' וז"ל אין בזה תבלין וכי משום התראת ס' פוטרין אותו מן השמים וכל יום עומד באי' כרת עכ"ל. וא"כ לשיטת הרמב"ם דכל ימי חייו יש לו תקנה

עד שימות א"כ י"ל דקיל הוא בעיניו אי' זה אבל לדעת הראב"ד דמי ממש לאי' חמור כיון דכל יום הוא עומד באי' כרת וכל יום כ"ז שלא מל עובר בעשה באי' כרת אף דאם ימול אח"כ נפטר מאי' כרת מ"מ כ"ז שלא מל עובר בכל יום אי' כרת רק אח"כ כשימול נתקן האי' וכל האי' אם עשה תשובה מועיל כו'. עכ"ז כ"ז שלא עשה חשובה הוא בעונש בידי שמים כן ג"כ מילה נהי דאח"כ כשימול הי' נפטר מהכרת מ"מ כ"ז שלא מל עובר כל יום על אי' עונש כרת א"כ י"ל דהרמב"ן ס"ל כהראב"ד וממילא ראייתו נכונה ועי' לקמן סי' רס"א כרמ"א דמשמע דס"ל כהראב"ד כו' א"כ ד' הש"ך נכונים אליבא דהלכתא והביא ראי' מהא דהק' התב"ש לעיל סי' ב' על הך דינא דסעי' ח' מבכורות מה' גבי כהן שנשא בעבירה כו' והאריך בזה ועי' ביד אברהם שכ' נמי ע"ד הדג"מ דז"א לפמ"ש בהג"ה לקמן בריש הל' מילה דבכל יום עובר באי' כרת וא"כ לא מתקן על העבר במה שמל אח"כ עכ"ד ועי' במהרי"ט אלגזי בבכורות פ"ד אות ל"ד מ"ש והאריך בזה ועי' בש"ך ס"ק י"ג שהביא ד' הפרישה ומ"ש עליו ועי' במקמ"ח מ"ש ע"ד הפרישה והש"ך והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ז

ד **ובשל אחרים**. עי' ש"ך ס"ק י"ח שכ' לחלק מהא דלממון פסול לעדות דלענין ממון כתיב אל תשת רשע עד דכל היכא דנקרא רשע אסור להעיד עכ"ד. וכן מבואר להדיא בתוס' בכורות ל"ו א' ד"ה אומר כהש"ך ועי' במקמ"ח שכ' דבעיקר הדבר הוא מחלוקת הראשונים דהרמב"ם פי"ב מהל' מעשר פ' דהחשוד על הדבר נאמן בשל אחרים והראב"ד השיגו כו' והאריך בזה. ומ"ש להביא ראי' להפר"ח והתפארת למשה מר"ה בר"פ אם אין מכירין כו' לא ראה ד' המח"א הל' עדות סי' י"ט שכבר הקדימו בזה ועי' במקום שמואל בחידושי דינים מ"ש ע"ד הרמב"ם והראב"ד ומ"ש ליישב קושי' הב"י על הרמב"ם והאריך בזה. ועי' בפר"ח ס"ק י"ז ובמהרי"ט אלגזי שם אות ל"ב מ"ש והאריכו בזה ועי' בחו"ד מ"ש ע"ד הש"ך שכ' אבל במומר כו' והאריך בזה. ועי' בכתב סופר חיו"ד סי' ע"ז מ"ש ע"ד הרמ"א בהג"ה והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

סעיף ח

ה **אפי' בשבועה** עי' בישוי"ע ס"ק ג' ד' ובמהרי"ט אלגזי שם אות ל"ד מ"ש והאריכו בזה ועי' לעיל סי' ב' ס"ק ד' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף יג

ו **המוכר יחזור**. עי' ש"ך ס"ק כ"ה כ"ז ועי' בפר"ח ס"ק כ"ד ובמקמ"ח ובמח"א הל' אונאה סי' כ"ז ובמהרי"ט אלגזי שם פ"ה אות נ"א מ"ש והאריכו בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר

סי' רל"ד ס"ק א' מ"ש ע"ד הנתיבות שם ס"ק ג' והארכתי בזה יעוש"ה. ועי' בחו"ד מ"ש ליישב קושי' הט"ז ס"ק י"ד והש"ך ס"ק כ"ט כו' ופ' כהט"ז:

סעיף יח

ז **בהג"ה דברי חבירות.** עי' בברית אברהם חיו"ד מסי' א' עד סי' י"א מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

סעיף יט

ח **בהג"ה אי' דאורייתא.** עי' ט"ז ס"ק י"ח שהק' על הרמ"א דברשב"א במשה"ב כו' מבואר דלגבי מומר לתיאבון שאו' פ' מומחה שחט לי אז דוקא נאמן ושם מיירי באי' דאורייתא שהרי שחי' דאורייתא וכ"כ שם בהדיא במשה"ב דאפי' באי' דאורייתא סמכי' ע"ז שאו' בפירוש איש פ' משום מרתת כו' עכקוש"י. ועי' בש"ך ס"ק ל"ז מ"ש ליישב כו' ועי' בחו"ד מ"ש עליו דאין לו הבנה וכ' לפרש דבריו ועי' בעה"ב לעיל סי' ב ס"ק ה' דד' הש"ך פשוט כו' והאריך בזה ועי' עוד בש"ך מ"ש ליישב קושי' הנ"ל ומה שדחה תי' של הפרישה ופי' בחו"ד מ"ש ליישב קושי' הנ"ל. עוד הק' הט"ז מהא דבסי' פ"ו אנו סומכין אפי' על ד' עכו"ם כשאו' ביצים אלו מעוף פ' הם והלא זה אי' דאורייתא ועי' בחו"ד שכ' ליישב דבעכו"ם שייך יותר מרתת וכמ"ש התוס' חולין ג' ב' כו' דמומר לא מרתת כ"כ כו' שמחזיקים אותו בכשר ועוד דגבי ביצים מרתת יותר דשמא הישראל הלוקח מכיר בעצמו הביצים שמעוף ותפס תיכף בשקר עכ"ד. וכבר קדמו התב"ש בסי' ב' ס"ק ט"ו בתי' הא' ועי' במילואים שכ' נמי ליישב כן דבעכו"ם שייך יותר מרתח ולא ראה ד' החו"ד והתב"ש שכבר הקדימו בזה אבל באמת ד' החו"ד תמוהים וכמו שתמה עליו בעה"ב שם דהא בסי' פ"ו איתא להדיא הך דינא גם בישראל ומיירי בישראל חשוד דלא מהימן רק באו' משל עוף פ' כו' וא"כ לא תיקון כלום דאכתי קשה מישראל חשוד דמהימן ואמרי' דישראל ג"כ מרתח אף בדאורייתא כו' עכ"ד. עוד כ' התב"ש שם ליישב דשאני התם משום דאיכא בהדי סימנים ועי' בעה"ב שם דתמה עליו דהא בחולין ס"ג ב' איתא כו' באו' של עוף פ' טהור ופריך ולבדוק בסימנים כו' ומשני לא צריכא דחתיכות ולבדוק בחלבון וחלמון ומשני דטרופות בקערה כו' ומסיק דסי' לאו דאורייתא. וקשה דלפי הס"ד דמשני בטרופות בקערה א"כ איך מהני מה שאו' מעוף פ' דהטעם משום דמרתת הא מרתת לא מהני בדאורייתא והתם א"ל דסימנים מסייעין הא ע"כ מיירי בשבורות וטרופות כדמשני התם. א"ו מוכח דאפי' בלא סי' מהני כשאו' מעוף פ' משום דמרתת ומוכח דמרתת מהני אף בדאורייתא כו' עכ"ד. אך יש ליישב קושי' הנ"ל כהתי' הב' של החו"ד דגבי ביצים מרתת יותר כו' או כמ"ש הש"ך כיון שהוא עצמו מוכר לו סמכי' עלי' או כמ"ש העה"ב שם ליישב עפ"ד הרשב"א והר"ן בחולין שם שכ' כיון דאיכא מיעוטא

דטמאין ומיעוטא דנבילות וטריפות אמרי' סמוך מיעוטא למיעוטא ואתרע לי' רובא א"כ באו' הנכרי מעוף פ' וטהור י"ל דמש"ה מהימן משום דמסייעין לי' רובא דרוב טהורין רק דחיישי' למיעוטא. ובזה מהני סברא דמרתת כו' עכ"ד. ועי' במטה יהונתן מ"ש נמי ליישב כעין זה עפ"ד הר"ן הנ"ל. אך סיים וזה ידוע דכל היכא דאיכא ב' מיעוטי אינו אסור אלא מדרבנן. ומעתה לק"מ דהתם הוא ג"כ אי' דרבנן לכך הוא נאמן באו' מעוף פ' וטהור הוא עכ"ד. ועל תי' זה יש לתמוה וכמו שתמה בהג"ה שם דהא כ' הר"ן דהוי מחצה ע"מ או רובא וא"כ הוי ספי' דאורייתא עכ"ד אבל לפ"ד העה"ב הנ"ל הוא נכון יותר דהטעם דמהימן משום דמסייעין לי' רובא רק דחיישי' למיעוטא. ובזה מהני סברא דמרתת וכנ"ל ועי' עוד בעה"ב סי' פ"ו ס"ק ב' שכ' על תי' הנ"ל דזה ניחא לפ"ד הרשב"א והר"ן דעופות טהורים הם רוב אבל לפ"מ שתי' בתוס' דיש מאה עופות וכולם מין איה י"ל דבכל מין יש עופות טמאים הרבה וליכא רובא. הדרא קושי' לדוכתא דאיך נאמין לעכו"ם באו' של עוף פ' וטהור וכ' ליישב די"ל דדוקא התם באו' ממומחה קניתי אינו ירא כ"כ דאפי' אם יבא ויאמר שלא קנה ממנו לא יהי' נתפס כ"כ בשקרא כיון דהוא מכחישו ומאי חזית דהוא או' שקר דלמא המומחה משקר אבל באו' ביצה זאת מעוף פ' וטהור אם יתברר הדבר שאין ביצים כאלו מאותו עוף הוא דבר הנראה ונוכל לכל ששקר ואי' להכחיש כלל וכה"ג דהוי דבר דעבודא לגלויי לכל י"ל דמהני אף באי' דאורייתא דמרתת טפי כו'. וכ' ליישב ד' התב"ש מקושי' הנ"ל די"ל דלפי הס"ד הוי ס"ל דסמכי' על הך סברא דמרתת לחוד אף בלא סי' אבל לפי האמת דמסיק דסי' דרבנן וא"ל לאוקמי בטרופות י"ל דבאמת לא מהימן רה מטעם צירוף סי' דוקא כו' והאריך הרבה בזה ובסי' פ"ג ס"ק ג' יעוש"ה:

ועי' במקמ"ח שכ' נמי ליישב הקושי' מהא דסי' פ"ו משום דאיכא סי' דקא מסייע הא לא"ה לא סמכי' כו' והביא ד' רש"י חולין ס"ד א' ד"ה אבל שכ' וז"ל סייעתא הוי הנך סי' לעכו"ם לדבריו ואם אמר לך של עוף פ' טהור סמוך עליו דקא מסייע לי' סי' עכ"ל הרי מבואר מדבריו דלהכי סמכי' כי אמר משל עוף פ' וטהור משום דאיכא סי' דקא מסייע לי' הא לא"ה לא סמכי' כו' וכ' דכן מבואר בד' הרשב"א בחידושיו שם כו' ומד' הרשב"א בתה"א ס"ה א' כו' כהרמ"א. וכ' ליישב ד' הרשב"א שלא יסתרו דבריו אהדדי מהא דכ' במשה"ב הנ"ל כו' ועי' בעה"ב שם מ"ש שאין ראי' מד' רש"י הנ"ל ומ"ש בד' הרשב"א והאריך בזה ובקושי' מהא דסי' ב' הנ"ל כ' ליישב עפ"ד הר"ן בחולין שם ככ' וז"ל ודאמרי' ב' ראשים כדים טמאה לאו ודאי טמאה אלא כיון דרובא טמאים הכי איתניהו אפי' אמר של עוף פ' וטהור הוא לא סמכי' עלה עכ"ל. למדנו מד' הר"ן דסמכי' על הך סברא

דאו' של עוף פ' טהור הוא אפי' בדאורייתא רק היכא דהס' הוא ס' השקול בזה סמכי' על עכו"ם כו' דמרתת אבל היכא דמעיד נגד רובא כמו בב' ראשים כדים אף דאיכא מיעוט דטהורים מ"מ כיון דהעכו"ם מעיד נגד רובא לא סמכי' על הך סברא דמרתת. ובזה מיושב ד' הרמ"א דקאי על הך דינא דגבינה כו' דנאמן אף דמעיד נגד רובא דרובא אינן נאמנים לענין גבינה וכמו שפי' הרמ"א בסעי' א' כו' א"כ כשמעיד ממומחה פ' הוא מעיד נגד רובא ולזה א"נ כה"ג באי' דאורייתא רק באי' דרבנן סמכי' ע"ז כו' וכן הרשב"א שהוציא דין זה מכאי דנאמן לומר איש פ' מעשר הוא ג"כ נגד הרוב דרוב אינם נאמנים על המעשר כו' וזה סברת הב"י בשם הרשב"א דוקא באי' דרבנן סמכי' אבל היכא שאינו מעיד נגד רובא סמכי' אפי' באי' דאורייתא:

ובזה מיושב דפ' מומחה שחט לי דשם אינו מעיד נגד רובא דאדרבה רוב המצוין אצל שחי' מומחין רק דחיישי' שמא הוא בעצמו שחט לזה סמכי' טל הך סברא דמרתת אפי' בדאורייתא וכן ל"ק מהא דסי' פ"ו דשם העכו"ם אינו מעיד נגד הרוב וכמ"ש הר"ן ולזה סמכי' אפי' בדאורייתא וגם כ' ליישב בזה ד' המחבר לקמן סי' רצ"ד סעיף כ"ט גבי עכו"ם כו' שאמר של ערלה הן כו' א"נ כו' ואמאי סתם הרמ"א כו' דאזיל לשיטתי' כו' דס"ל דהיכא דמעיד נגד הרוב לא סמכי' על הך סברא דמרתת באי' דאורייתא כו' א"כ שם הוא נגד הרוב דרוב פירות אינם ערלה כו' ולהכי א"נ אפי' להחמיר כו' אף דבאי' דרבנן סמכי' ע"ז להקל כו' אבל מ"מ א"נ להוציא מחזקת היתר להחמיר היכא דמעיד נגד הרוב ואיכא דלהשביח מקחו אמר כן כו' עכ"ד. אך הט"ז הק' עוד מדין הב' שכ' הרשב"א כיון דאם הביא לו מנחה כו' דאין אדם עשוי ליתן משלו בשם אחר וזה מצינו אותו אפי' באי' דאורייתא כו' אלמא בדאורייתא נמי אמרי' כן כו' ופ' כן דאפי' באי' בדאורייתא סמכי' אהך סברא דמרתת ודלא כהרמ"א ועי' בפר"ח ס"ק ל"ד שהשיג נמי על הרמ"א דכיון דטעמא משום מרתת שמא ימצא שקרן מטעם זה יש להאמינו אפי' באי' דאורייתא וכ' דכן מוכח מד' הרשב"א במשה"ב הנ"ל כו' וכ' דכן העליתי לעיל סי' פ"ג שלא כדעת הרמב"ם דלוקחים ביצים מן העכו"ם באו' של עוף פ' טהור הוא משום דמרתת אע"ג דהוי אי' דאורייתא. וקרוב לזה אמרי' בפ' החולץ גבי אשת מודעינהו דאחוה דמיתנא דגלויי מלתא בעלמא הוי ואפי' קרוב ואפי' אשה מהימני ולפיכך יש להתיר בב' הדינים שהזכיר המחבר ואפי' באי' דאורייתא וכן דעת הט"ז ועיקר ודלא כהש"ך עכ"ד. ועי' בביאורי הגר"א ס"ק מ' שהשיג נמי על הרמ"א וכ' דליתא כו' וסיים דכבר השיגו ט"ז ופר"ח. ובאת מבואר להדיא מד' המחבר לעיל בסי' הקודם סעיף י' דאף באי' דאורייתא סמכי' על הך סברא דמרתת שכ' המניח עכו"ם בביתו ובו דברים ש"ם הוחלפו יש בהם

אפי' אי' תורה אם הוא יוצא ונכנס או אפי' שהה זמן רב ולא הודיעו שדעתו לשהות יותר ולא חיישי' שמא החליף אפי' אם הוא נהנה בחליפין כו' לפי שהוא מתירא בכל שעה לומר עתה יבוא ויראני הרי מבואר להדיא דסמכי' על הך סברא דמרתת אפי' באי' דאורייתא וכהט"ז והפר"ח הנ"ל ולא ידענא אמאי לא הביאו הט"ז והפר"ח והביאורי הגר"א ראי' מד' המחבר דסמכי' על הסברא דמרתת אף באי' דאורייתא וגם מסתימת ד' המחבר הנ"ל משמע דאין חילוק דאפי' אם מעיד נגד הרוב נמי סמכי' על הך סברא דמרתת אפי' באי' דאורייתא ודלא כהמקמ"ח הנ"ל ועי"ש עוד בעה"ב סי' פ"ו ובכתב סופר חיו"ד סי' ע"ו מ"ש והאריכו בזה:

וכעת ראיתי בס' ברית יעקב חאה"ע סי' ל' שכ' דסמכי' על הך סברא דמרתת אפי' באי' דאורייתא והשיג על הש"ך והתב"ש הנ"ל והאריך הרבה בזה ופ' כן יעוש"ה. וכן עיקר לדינא ועי' עוד בט"ז מה שהביא ד' הרמב"ם והראב"ד פי"ב מהל' מעשר ומה שהק' על הכ"מ שם ועי' בישוי"ע ס"ק ה' מ"ש ע"ד הרמב"ם והאריך בזה:

סעיף כ

ט **שאין הרבים**. והוא מד' הרשב"א בתה"א ועי' במ"מ פ"ח מהל' מכ"א שכ' דהרמב"ם לא ס"ל כן ועי' במקמ"ח שכ' דבכורות ל' א' גבי ההוא טבחא דהוי חשוד לזבוני תרבא דאטמא בחילוף שומן דכנתא כו' מבואר כהרשב"א וסיים בל"ע ליישב ד' הרמב"ם יעוש"ה:

סימן קכ

סעיף א

א **הקונה כו'**. הנה הרמב"ם פי"ז מהל' מכ"א הל' ה' כ' וז"ל טבילה זו שמטבילין כלי הסעודה הנלקחים מן העכו"ם ואח"כ יותרו לאכילה ושתי' אינו לענין טומאה וטהרה אלא מד"ס ורמז לה כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר ומפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בטהרתן מידי גיעולי עכו"ם לא מידי טומאה שאין לך טומאה עולה ע"י האש כו' אלא לענין גיעולי עכו"ם וכיון שכתוב וטהר אמרו חכמים הוסיף לו טהרה אחר עבירתו באש להתירו מגיעולי עכו"ם עכ"ל ומשמע מפשט ד' הרמב"ם אלו דס"ל דטבילה זו אינו מדרבנן אך הרשב"א בתשובה כ' דס"ל להרמב"ם שהוא מדאורייתא הובא בכ"מ שם וכ' ונ' שטעמו מפני שראה שכ' רבינו ומפי השמועה למדו עכ"ד. ועי' בפר"ח ס"ק ו' שכ' ע"ד הרמב"ם דשלא בדקדוק כ"כ שד' הרמב"ם מוכיחים בבירור שהוא מד"ס וע"ד הכ"מ. כ' דגם זה אינו כלום ואדרבה משם מוכח להדיא איפכא שהרי כ' שפרשת כלי מדין מיירי בטהרה מידי גיעולי עכו"ם ולא בטהרה מידי טומאה וגיעולי עכו"ם בודאי

הוי מה"ת וכדאמרי' בפ"ב דע"ז כו' ומשני דלא אסרה תורה אלא קדירה ב"י כו' וכן גבי בעיא דמשכנתא פ' דרמב"ם לקולא וכ' הרשב"א גופי' בת"ה והר"ן שטעמו דס"ל דטבילת כלים מד"ס וקרא אסמכתא בעלמא ורק הוא האמת בד' הרמב"ם עכ"ד ועי' בישוי"ע ס"ק א' שתמה נמי ע"ד הרשב"א דהא הרמב"ם כ' בהדיא שהוא מד"ס כו' וכ' ליישב והביא ד' התוס' בע"ז ע"ה ב' ד"ה וכולן כו' והאריך בזה יעוש"ה ודעת הרשב"א שם דטבילה זו היא דאורייתא אפי' לכלים חדשים וכ' מדבריו שם שכן דעת הראב"ד והרמב"ן וכ' הפר"ת שס דכולא שמעתא דע"ז מוכחא דטבילה זו הוי מה"ת וכן מוכח מד' המחבר לקמן סעיף ט' גבי משכנתא דפ' לחומרא דבע' טבילה והיינו משום דס"ל דהוי דאורייתא וכן מוכת נמי מסעי' י"ד דפ' המחבר דאין מאמינים קטן על טבילת כלים משום דהוי דאורייתא ובדאורייתא אין הקטן נאמן אפי' בדבר שבידו ועי' בפר"ח ס"ק ג' שכ' דמסתברא דדוקא בכלי מתכות דכתיבי בפ' הוי דאורייתא אבל בכלי זכוכית אינו אלא מדרבנן משום דדמי לכ"מ והכי מוכח בפ"ק דשבת עכ"ד ועי' במקמ"ח שהשיג עליו ודחה ראיתו משבת ט"ז כו' והאריך בזה וכ' דאין חילוק בין כ"מ לכלי זכוכית כו' ומ"ש ע"ד הרמב"ם שהשמיט דין דכלי זכוכית בעי' טבילה ומ"ש בסעי' ט' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יא

ב **ישראל ועכו"ם**. עי' בעצ"ל שכ' דראוי לאותן המוזגים שמכרו היי"ש קודם הפסח עם הכלי זכוכית וחוזרים וקונים מהעכו"ם אחה"פ דיש להטביל הכלים כו' וא"צ הרבה כו' דמדאורייתא לא הוי מכירה כלל דהוי הערמה אבל צריך טבילה מדרבנן דהוי מכירה גמורה עכ"ד:

ג **בהג"ה ישראל ועכו"ם**. עי' במקמ"ח שכ' דאם ישראל ועכו"ם קנו כלים שוים בשותפות ואח"כ חלקו הישראל והעכו"ם ביניהם כלים כנגד כלים בזה תליא בדין ברירה כו' וכיון דטבילת כלים דאורייתא ובדאורייתא אין ברירה כו' א"כ נ' דצריך הישראל לטבול חלקו דלמא אין ברירה והוי כקונה מן העכו"ם וצריך לטבול ממ"נ דיטבול בלא ברכה דהא דאין ברירה היינו לחומרא אבל מידי ספי' לא נפקא ע"כ נ' דיטבל בלא ברכה עכ"ד ועי' בהגהות בית מאיר מ"ש ע"ד הרמ"א בזה:

סימן קכא

סעיף ב

א **מגעילין כו'**. עי' בדגמ"ר שכ' דאם אינם ב"י לכ"ע שרי להטביל תחלה דאין כאן טובל ושרץ בידו כיון שאב"י כו' מדאורייתא היתר גמור הוא ואפי' מדרבנן אין כאן שרש רק שאסור להשתמש בו גזירה שמא ישתמש בעודו ב"י עכ"ד. ועי' במקמ"ח שהשיג עליו

מד' הר"ן בסוף ע"ז כו' שהק' דלמה הצריכה התורה מריקה ושטיפה בכ"מ או שבירה בכ"ח כיון דעברה עליו נפגם הטעם וכ' וז"ל ל"ק שכבר פרשתי למעלה שבלוע בקדירה שאב"י ראוי הוא לגר ומעצמו אסור אלא מפני שאינו משביח תערובתו הוא אלא פוגם וכיון שעדיין שם נותר עליו ציותה תורה לבער כשם שציוותה לשורפו וביעור נותר הבלוע בכלי ראתה תורה שהיא שבירה בכ"ח או הגעלה בכ"מ עכ"ל ולפ"ז י"ל דעדיין מקרי טובל ושרץ בידו נהי דאב"י ואינו אוסר תערובתו ומ"מ יש בכלי גוף האי' דעדיין ראוי' לגר כו' ושם נבלה איכא בכלי דבפ"ע אסור הבלוע הגם שיש לחלק דהכא עיקר הטבילה להשתמש ולהשתמש ראוי הוא דאינו אוסר תערובתו מ"מ ודאי אף באב"י ראוי להגעיל תחלה ואח"כ להטביל ובדיעבד יש לסמוך ע"ז עכ"ד. ועי' בישוי"ע ס"ק א' שכ' דהטעם שסתם כלים של עכו"ם אב"י משום דהוי ס"ס כו'. ואף דהוי שם אחד כו' מ"מ כיון דס' א' מתיר יותר מחבירו כו' שפיר הוי ס"ם. אמנם לענין טבילת הכלי להשתמש בה כ' הטור דתלוי הכל במחשבתו דאם טבלה כדי לאכול דבר המתיר כגון צונן אף לאכול בה דבר אי' כגון בחמין מותר וה"ה להיפך אם טבלה לאכול בה דבר אי' קודם הגעלה אף צונן אסור להשתמש בה דהכל הולך אחר הכונה בטבילה ומעתה בטובל כלי של עכו"ם אם כונתו לאכול תבשיל זה ואנו או' שמא תבשיל זה פוגם טעם הבלוע של אי' ממילא אף שאר תבשילין מותר להשתמש בכלי זה קודם הטבילה הב' דהרי כעת כבר הגעיל הכלי ואין אנו מסופקין רק על הטבילה שמקודם אם עלתה לו וזה נעשית כהוגן מאחר שהי' בדעתו לבשל דבר המותר ואם אינו פוגם דבר שהי' ברצונו כעת לבשל עם הבליעה שמקודם אף להשתמש דבר שפוגם אסיר קודם הטבילה וא"כ אין נפ"מ בס' הזה דשמא נתבשל בתוכה דבר הפוגם ובין הס' דשמא אב"י וא"כ לא הוי ס"ס ולכך לא מהני הטבילה שמקודם הגעלה עכ"ד והיינו נמי דלא כהדגמ"ר הנ"ל. ועי' באמרי בינה דיני בב"ח סי' כ"ח שהשיג נמי על הדגמ"ר וכ' מלבד דהא הרמ"א כ' שאין להגעיל שום כלי כ"ז שהיא ב"י א"כ גם ע"ז קאי דמגעילין ואח"כ מטבילין כו' והאריך בזה. וכן עיקר לדינא ועי' עוד בישוי"ע מ"ש ליישב קושי' העולם בפסחים מ"ד ב' דיליף דטכ"ע דאורייתא מגיע"נ דלמא הא דהצריכה תורה הגעלה משום אי' בב"ח כו' והאריך בזה. ועי' לעיל סי' פ"ז ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

ב **וי"א כו'**. עי' ש"ך ס"ק ד' שהביא ד' העט"ז דאם אינו רוצה להשתמש רק בצונן יכול להטבילו ולהשתמש בו צונן וכשירצה אח"כ להשתמש בו חמין יגעילנה ויספיק לו טבילה שהטביל כבר כו'. ועי' במקמ"ח שהביא ד' הפר"ח והתפארת למשה שהשיגו על העט"ז מד' הרא"ש בסוף ע"ז כו' וכ' דמזה ראי' למ"ש קודם להשיג על הדגמ"ר כו'

יעוש"ה ועי"ש עוד במקמ"ח ובישוי"ע ס"ק ב' מ"ש ליישב קושי' הט"ז ס"ק ב' שתמה על הרמ"א דאמאי לא כ' היכא דיש במים ס' נגד הכלי דיכול להגעיל אפי' ב"י והאריכו בזה ומ"ש במקמ"ח לבאר ד' הטור דכאן בענין געלה והאריך בזה יעש"ה:

סעיף ד

ג **שלענין חמץ**. עי' ש"ך ס"ק ח' ועי' בדגמ"ר שכ' ולענין אי מותר להגעיל כלי של חלב לאכול בה בשר או איפכא עי' במג"א סי' תק"ט ס"ק י"א עכ"ד. הנה המג"א שם כ' בשם הגאון ר' בנימין מפוזנא ששמע ממהר"מ יפה הטעם למנהג שאם יעשה כן לעולם לא יהי' לו רק כלי א' ויגעילנו כל פעם שישתמש בה וזה אסור דלמא אתי למטעי כדאיתא בחולין ט' ב' כו' עכ"ד. ועי' בשעה"מ פ"ד מהל' יו"ט הל' ח' שכ' ע"ר המג"א דאשתמיט מיני' מ"ש הסמ"ק סי' קצ"ט שכ' וז"ל להגעיל כלים דכתיב כו' ודוקא בכלי שאב"י כו' וכן להכשיר הכלי ע"י הגעלה עצמה אסור כ"ז שהיא ב"י ודוקא דרך הגעלה אסור בב"י כו' אבל דרך ליבון מותר כו' וכן להגעיל כלי של בשר ב"י להשתמש בו חלב אסור הרי בהדיא שכ' דכלי של בשר שאב"י מותר להגעילו לבשל בה חלב כדרך שמותר להגעיל כל כלים האסורים שאב"י ודחה הראי' ספ"ק דחולין וכ' טעם להמנהג שהחמירו על עצמן שלא להגעיל כלי של בשר שאב"י להשתמש בה חלב פן יבא להגעיל אותו כשהוא ב"י דאז מדינא אסור כמ"ש הסמ"ק ודוקא בכלי של אי' לא חששו משים דא"א בלא"ה משא"כ בכלי של בשר כיון שיכול להשתמש ממנו גזרו דלמא אתי להגעיל כשהיא ב"י ומה שהתירו ללבן הטרפא כדי לאפות בו פשטידא התם שאני דאפי' בב"י מותר ללבנו כמ"ש הסמ"ק כו' עכ"ד. ולא ידענא אמאי לא הביא ראי' מד' הטור כאן הובא בט"ז ס"ק ב' שכ' וז"ל וכן להגעיל כלי של בשר לאכול בו חלב או איפכא צריך שלא יהי' ב"י עכ"ל והיינו כד' הסמ"ק הנ"ל. וכך מבואר נמי להדיא בתשובת הרא"ש כלל כ' סי' כ"ה שכ' וז"ל וכפות וקערות של עץ שאכלן בהם בשר רותח מגעילין במים רותחים ומותר לאכול בהם חלב עכ"ל הרי להדיא שכ' דכלי של בשר מותר להגעיל לאכול בו חלב וכהסמ"ק הנ"ל ועי' פרמ"ג בא"א שם שכ' ולהגעיל מבשר לחלב נוהגין להטריף מקודם עכ"ד. ולכאורה דבריו תמוהים דא"כ הדר שייך החששא שכ' המג"א שיעשה כן לעולם ולא יהי' לו רק כלי אחד ויטריפנו ויגעילנו כל פעם שישתמש וזה אסור דלמא אתי למטעי וא"כ מה הועילו בתקנתן דאכתי יעשה כן לעולם וצ"ל דס"ל להפרמ"ג דכולי האי לא חיישי' שיטריפנו ויגעילנו כל פעם שישתמש ולכן נוהגים להטריף מקודם ועי' עוד בפרמ"ג שם סי' תנ"א בא"א ס"ק ל' שכ' דמבשר לחלב אין נוהגין להגעילו ולא ללבן כו' ומ"מ בפסח י"ל דמגעילין מבשר לחלב כי ל"ש חששא פעם אחת בשנה ונזהר הוא עכ"ד ועי'

בחתם סופר חיו"ד סי' ק"י שכ' נמי דהיכא דמכשירי בלא"ה לצורך יו"ט של פסח שאז אנו נוהג להתיר להחליף הכלים כרצון איש ואיש מבשר לחלב וכן בהיפך כיון שלא הי' ההכשר לכונת בשר וחלב רק לכונת חמץ אז ליכא למיחש למ"ש מג"א בהל' יו"ט עכ"ד והיינו כהפרמ"ג ולא הביא ד' הפרמ"ג הנ"ל וכעת ראיתי בס' אחד מחכמי זמנינו נקרא דברי יעקב סי' מ' שהביא ד' תשובת הרא"ש הנ"ל והשיג על סוף ד' השעה"מ שכ' דללבן המחבת מבואר להתיר כיון דמותר ללבן אפי' ב"י דאין חילוק בין הגעלה לליבון כו' והאריך בזה. וכ' דבאמת הרמ"א המאסף לכל המנהגים לא ראו כלל בשום מקום מנהג זה וכיון דמבואר בראשונים להתיר לדעתי אין לחוש לזה כלל והשואל להתיר יכולין להתירו אבל מ"מ כיון שאין בדבר הפסד נניח להם על המנהג כו' עכ"ד וגם הוא לא הביא ד' הטור כאן שכ' כהסמ"ק והתשובת הרא"ש הנ"ל ועי' בישוי"ע ס"ק ג' ובמקמ"ח ובבינת אדם שער או"ה סי' ה"ב מ"ש ע"ד הרמ"א בסעי' ו' והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן קכב

סעיף ב

א **גזירה**. עי' פ"ת ס"ק א' מ"ש לענין כ"ח אי מתירין הכלים לאחר שהיית מעל"ע כו' ובס"ק ב' מ"ש לענין אי' דרבנן אי מתירין לכתחלה כו' ובס"ק ג' מ"ש לענין אי מותר לבשל בכלים שעברו עליהם יב"ח כו' ועי' לעיל סי' ק"ג ס"ק ה' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ב **בהג"ה דבדברים חריפים**. עי' בישוי"ע ס"ק ב' ובמקמ"ח ובעצ"ל מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ה

ג **אי' מועט כו'**. עי' לעיל סי' צ"ט ס"ק ט"ו מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף ו

ד **סתם כלי**. עי' בישוי"ע ס"ק ד' מ"ש לענין ס"ס בשל תורה וס' א' בדרבנן ומ"ש לענין ס"ם אי צריך לברר והאריך בזה ועי' לעיל סי' ק"י בכללי ס"ס סי' י"ב מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

הלכות יין נסך

סימן קכג

סעיף א

א **אסור בהנאה**. עי' ברמב"ן פי"א מהל' מכ"א הל' א' שכ' וז"ל יין שנתנסך לע"ז אסבה"נ והשותה ממנו כ"ש לוקה מה"ת וכן האוכל כ"ש מתקרובות ע"ז מבשר או מפירות כו' כ"ש לוקה שנא' אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם עכ"ל. ובהל' ב' כ' וז"ל יין שנתנסך לה כזבח שקרב לה וכיון שאין זה משום ע"ז הוא אין לו שיעור שנא' בע"ז ולא ידבק בידך מאומה מן החרם עכ"ל והרמב"ן בס' המצות חולק עליו ועי' במקמ"ח ובמעין החכמה כו' ב' ד"ה ברוך ובמנחת חינוך מצוה קי"א אות א' ובמהר"ם שיק מצוה קי"ב ובס' נר מצוה על ס' המצות מצות ל"ת כ"ה ול"ת קנ"ד מ"ש בד' הרמב"ם והרמב"ן והאריכו בזה והנר מצוה שם הק' על הפלתי סי' ס"א שכ' לדעת הרמב"ם דס"ל דבתקרובות עכו"ם בעי כזית כו'. והא הרמב"ם הנ"ל כ' בהדיא דתקרובות עכו"ם לא בעי שיעור וחייב אף בכ"ש והאריך בזה וכבר קדמו בקושי' זו באור חדש בפסחים ע"ג א' ובבאר יצחק חאו"ח סי' י"ט ועי' בישוי"ע ס"ק ב' שהק' על התוס' בע"ז שכ' ליישב מה דקשה לר"ת דס"ל דסתם יינם בטל בס' מהך דעכבת יין דקא' הש"ס דאינו בטל והתם סתם יינם הוא ותי' דאתיא כר"י דס"ל בעלמא מב"מ אף באלף לא בטל והק' דהא מבואר בתולין צ"ט ב' דקא' הגמ' שאני ציר דזיעה בעלמא הוא וכ' התוס' ד"ה שאני דבאי' דרבנן ס"ל לר"י ג"כ דמב"מ בטל וכיון דסתם יינם אינו רק גזירה דרבנן אף ר"י מודה דמב"מ בטל עכקוש"י וכ' ליישב והאריך בזה. ובאמת לק"מ די"ל דר"ת ס"ל דאף באי' דרבנן ס"ל לר"י דמב"מ לא בטל והא דקא' הגמ' שאני ציר דזיעה בעלמא הוא כמ"ש הריטב"א שם ד"ה שאני וז"ל ויש רוצים ללמוד מכאן שלא אמר ר"י מב"מ במשהו אלא באי' של תורה ונ' דשאני הכא שהאי' בעצמו הוא גרוע שהוא זיעה בעלמא וכשם שהתירו במיא דביעי לפי שהוא ולא כלום והכי דייק לשנא וכשם שהקיל ר' יוסי לדונו בששה עשר ואע"פ שכל אי' של דבריהם בס' וכן עיקר עכ"ל וכן י"ל דס"ל לר"ח הנ"ל ועי' ברש"י חולין קט"ז ב' ד"ה בז' דס"ל נמי דאף באי' דרבנן ס"ל לר"י דמב"מ לא בטל ועכצ"ל לרש"י דהא דקא' הגמ' שאני ציר דזיעה בעלמא הוא כמ"ש הריטב"א וכן ס"ל לר"ת הנ"ל ולק"מ קושי' הישוי"ע הנ"ל ועי' בשעה"מ פי"א מהל' מכ"א הל' ג' מ"ש ע"ד הרמ"א בהג"ה והאריך בזה יעוש"ה

סעיף יא

ב **בהג"ה יין צמוקים** עי' ש"ך ס"ק כ"ג שהביא ראי' ממ"ש הרא"ש פ"ק דכתובות היכא שאין יין מצוי יקח הצמוקים וישרה אותם במים ויסחוט אותם ויברך עליו בורא פרי הגפן כו' ובאמת מבואר כן להדיא בב"ב צ"ג ב' דקא' הגמ' שם של מרתף ושל צמוקים בכולן לא יבא ואם הביא כשר וכיון דאם הביא כשר אנן מקדשין עליו לכתחלה וכמבואר בש"ס שם א"כ הרי מבואר דצמוקים חשוב יין גמור וברכתו בורא פרי הגפן וכן ראיתי במקמ"ח שתמה על הש"ך דאמאי לא הביא מד' הגמ' הנ"ל ועי' בס' דברי יוסף סי' תתמ"ז מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יד

ג **החרצנים כו'**. עי' ש"ך ס"ק כ"ו מה שהשיג על הב"י מד' הריב"ש סי' רצ"ה שכ' דבסתם יינם אפרן אסור כו' ומע"ז ס"ב ב' בחטין שקבל בשכר יי"נ דאפרן אסור ועי' בדגמ"ר מ"ש על הש"ך ועי' בישוי"ע ס"ק י' ובמקמ"ח מ"ש והאריכו בזה. ועי' בס' נחלי מים בקונטרס עין המים שם סי' ט' שהביא ד' התשב"ץ ת"ג סי' רצ"א דמבואר כד' הדגמ"ר והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יז

ד **מאימתי**. עי' בישוי"ע ס"ק י"ב שהביא ד' הראב"ד הובא בריטב"א ע"ז נ"ו ב' שכ' דר"י לא ס"ל דמב"מ לא בטל אלא לענין אי' אכילה ולא לענין הנאה כיון דחידוש הוא כו' ומ"ש עליו והאריך הרבה בזה יעוש"ה.

סימן קכד

סעיף ח

א **בתשובה**. עי' בישוי"ע ס"ק ה' שכ' להסתפק בהא דקי"ל דא"א אוסר דבר שא"ש רק בעכו"ם או בישראל מומר דבישראל שאינו מומר אמרי' לצעורי' מכוין איך הדין במומר שעשה תשובה קודם שניסך היין דכיון שעשה חשובה אינו שוב בגדר מומר ואינו אוסר דבר שא"ש וכ' ונ' דהיין אסור אף שאו' שעשה תשובה דבאמת הא דאמרי' לצעורי' מכוין אף שאו' שלא כיון לצעורי הוא משום דא"א משים עצמו רשע ובישראל מומר אמרי' דמסתמא כיון לע"ז וע"י דיבורו שעשה תשובה אנו רוצין להכשיר היין הרי הוא או' שלא ע"ז ניסך ועוד דל"א שנאמן לומר שעשה חשובה רק לענין מגעו ביין סתם ולא לענין מוסך בפירוש לע"ז כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יב

ב **עכו"ם שנכנס**. עי' בישוי"ע ס"ק ז' שהק' דמה הק' הגמ' בע"ז כ"ז על רבא מברייתא דאגרדמים כו' והאריך בזה ליישב ועי' במקמ"ח מ"ש ע"ד הט"ז ס"ק ט' והדרישה דאשתמיטתי' להו ד' התוס' והרא"ש בשם ר"י כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף כג

ג **חבית כו'** עי' תוס' ע"ז כ"ט ב' ד"ה אמר שהק' על רש"י להך לשנא דאמר עד הברזא אסור האיך יהי' זה שהיין כולו מעורב ויהי' חציו אסור וחציו מותר בשתי' ועי' במקמ"ח שכ' ליישב עפ"ד התוס' בתמורה ל' א' ד"ה ואידך כו' דהיכא דהאי' נולד אחר התערובות סמכי' אברירה כו' והביא מע"ז ע"ב ב' גבי ההוא גברא דאסיק חמרא בגישתא ובת גישתא כו' והאריך בזה. ומ"ש שם ע"ד הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' ע' והאריך בזה. ועי' בישוי"ע ס"ק י"ב מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קכו

סעיף ב

א **הא דניצוק כו'**. עי' ש"ך ס"ק ג' ועי' בעצ"ל מ"ש בשם הר הכרמל והנחלת שבעה והבית הלל לענין הפ"מ כו' והאריך בזה. ועי' לעיל סי' כ"ג ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף ה

ב **המערב כו'**. עי' ט"ז ס"ק ו' שכ' בתוך דבריו דהרשב"א ס"ל דסתם יינם בטל בס' כו' ועי' במקמ"ח שתמה עליו דאדרבה הרשב"א ס"ל דגם בסתם יינם או' בכ"ש וכמו שמבואר ברשב"א בתה"א קמ"ט א' לחלוק על ר"ח וסיים דבריו וכ"פ כל הפוס' כו' ועוד פוק חזי מה עמא דבר שאוסרין בכ"ש ואפי' בסתם יינם והביא ד' הב"י סי' קל"ד שהביא ג"כ דעת הרשב"א דס"ל דסתם יינם במשהו כו' והאריך בזה. והשיג ע"ד אור הגנוז וכ' אח"כ ליישב ד' הט"ז עפמ"ש הגה"מ פי"ו מהל' מכ"א והביא הר"י והד"מ סי' קל"ד דאפי' למ"ד דסתם יינם אינו בטל בס' היינו דוקא יין שנגע בו עכו"ם שנתערב אבל ניצוק בטל בס' לכ"ע ומביאו הש"ך ס"ק י"ג א"כ י"ל נהי דס"ל להרשב"א דסתם יינם אוסרים במשהו מ"מ כיון אי' אלא משום ניצוק בטל בס' לכ"ע כו' עכ"ד:

סימן קכז

סעיף א

א **ולחשוב בלבי**. והוא מד' הרא"ש בפ' הנזקין סי' ח' וז"ל והריצב"א הי' או' דאפי' היכא דהי' לו לידע אם שתק מעיקרא ולבסוף צווח ומכחישו אם נותן אמתלא לדבריו דמה ששתק מעיקרא לא בשביל שהודה אלא מתיישב ומחשב בדבר לדעת אם הוא או' אמת או לאו הך שתיקה לאו להודאה דמיא כיון שיש לתלות השתיקה דלא להודות שתק כי

ההיא דאמרי' בפ' המפקיד ל"ז א' גבי גזלתי אחד מכם וא"י איזהו כל א' או' אותי גזל ומוקי לה כגון ששתק בשעה שכולן תובעין אותו לא הויא שתיקה כהודאה משום דמימר אמר אכל חד וחד אמינא דלמא האי הוא עכ"ל והיינו שפ' כר"י בב"מ שם דאמר הלה שתק אבל רב מתנה שם דאמר הלה ציווח ס"ל דאי שתק אמרי' שתיקה כהודאה דמיא ואף דיש לתלות השתיקה דלא להודות שתק אפי"ה אמרי' דשתיקה כהודאה דמיא ועי' בהגהות אשר"י שם שכ' וז"ל ר"מ אמר צווח אבל שתיקה כהודאה דמיא ופי' ר"י ב"ר שמואל ואי טעין ואמר כל מה ששתקתי לפי שהייתי מחשב בלבי להתברר אם אתה הוא שגזלתי ה"נ דמהימן א"כ כל היכא שיש לתלות שתיקתו בעבור שמחשב בלבו מה לומר ל"א שתיקה כהודאה דמיא דאל"כ כל אדם נתפש בב"ד שאין יכול למהר ולענות אלא הכל לפ"מ שב"ד יכולין להבין דעתו של שותק כפי זה דנין עכ"ל:

ולכאורה דבריו תמוהים דהא ר"י דאמר הלה שתק ס"ל דל"א הכא שתיקה כהודאה דמיא משום דיכול לתלות ולומר דמה ששקתי לפי שהייתי מחשב בלבי להתברר אם אתה הוא אותו שגזלתי אך הגהות אשר"י קאי ע"ד ר"מ דאמר הלה צווח אבל אם שתק אמרו דשתיקה כהודאה דמיא אף דיכול לתלות ולומר מה ששתקתי לפי שהייתי מחשב בלבי להתברר כו' אפי"ה אמרי' שתיקה כהודאה דמיא והאיך כ' הגהות אשר"י הנ"ל דאף לר"מ ל"א שתיקה כהודאה דמיא היכא דיש לתלות השתיקה לפי שהייתי מחשב בלבי כו' והוא נגד הגמ' הנ"ל וכן הק' בתומים סי' פ' ס"ק ג' על הגהות אשר"י דמשמע מלשונו דאף להך מ"ד הלה צוות כ"כ כו' אבל לא משמע כן בגמ' כו' וכן מבואר באס"ז דלמדו זאת להך מ"ד דס"ל אפי' הלה שתק עכקוש"י והניח בקושי' אבל באמת ניחא ד' הגהות אשר"י דס"ל דפלוגתא דר"י ור"מ הוא היכא שלא טען אמתלא בפירוש וס"ל לר"י דאנן טענינן עבורו האמת לא אף אי לא טען ול"א שתיקה כהודאה דמיא ור"מ ס"ל דלא טענינן עבורו ואמרי' שתיקה כהודאה דמיא אבל היכא דטעין אמתלא בפירוש אף ר"מ מודה דאמרי' שתיקה כהודאה דמיא וזהו כונת הגהות אשר"י הנ"ל ופי' ר"י ב"ר שמואל ואי טען ואמר כל מה ששתקתי כו' ה"נ דמהימן היינו אף לר"מ נמי מהימן בזה ומה שמסיים כל היכא שיש לתלות שתיקתו בעבור שמחשב בלבו כו' הייני שפ' כר"י הנ"ל דאף אי לא טען אנן טענינן עבורו את האמתלא ושפיר ד' הגהות אשר"י וראיתי בהגהות ארץ צבי על הגהות אשר"י שם שכ' מזה נ' דהגהות אשר"י פ' כמ"ד הלה צווח אבל בשתק שתיקה כהודאה דמיא וע"ז המציא באו' בפי' ונותן אמתלא ואמר כל מה ששתקתי כו':

אמנם לפ"ז סיום הג"א שכ' כל היכא שיש לתלות כו' דאינו טוען האמתלא בפי' או שמת דאנן אמרי' ולשיטתו הנ"ל נ' דדוקא בטוען בעצמו כו' עכ"ד. ולפמ"ש ז"א דהג"א הנ"ל פ' כר"י וזהו שכ' כל היכא שיש לתלות כו' דאף דאינו טוען האמתלא בפי' אנן טעניני' עבורו דס"ל דבזה פליגי ר"י ור"מ ופ' כר"י ומ"ש בתחלה אם טען ואמר כל מה ששתקתי כו' היינו לומר דבזה דטען אמתלא בפי' אף לר"מ ל"א שתיקה כהודאה דמיא ושפיר ד' הג"א הנ"ל ועי' בהגהות מרדכי שם סי' ת"ל שכ' וז"ל נ' לר"י לפסוק מכאן דכל דבר שיש לתלות שתיקתו לפי שמחשב בלבו מה יאמר ל"א שתיקה כהודאה ואם אמר לחבירו נתנסך יינך ושתק ויש לתלות שתיקתו לפי שמחשב בלבו מה יענה דל"א שתיקה כהודאה דמיא עכ"ל משמע נמי דס"ל דפליגי באם לא טען אי טעניני' עבורו ופ' כר"י דטעניני' עבורו היכא שיש לתלות שתיקתו כו' ול"א שתיקה כהודאה דמיא והיינו כהג"א הנ"ל ועי' בש"ך חו"מ סי' פ"א ס"ק י"ז שהביא ד' הפסקי מהר"ם רקנטי סי' תכ"ג שכ' וז"ל פ' ריא"ז דשתיקה כהודאה וכל היכא דיש לחלות שתיקתו בעבור שחשב בלבו מה לומר ל"א שתיקה כהודאה והכל כפי מה שבד' יכולין להבין דעתו של שותק כך דנין עכ"ל משמע נמי דס"ל דר"י ור"מ פליגי באם לא טען אי טעניני' עבורו ופ' כר"י דטעניני' עבורו היכא שיש לתלות שתיקתו כו' ול"א שתיקה כהודאה דמיא וע"ז כ' הש"ך וכ"כ בהג"א פ' המפקיד בשם או"ז באורך יותר וכונתו דהג"א נמי ס"ל כן דפליגי באם לא טען אי טעניני' עבורו ופ' כר"י והיינו כמ"ש בכונת הג"א הנ"ל וע"ז כ' הש"ך ויש סעד לזה ממה דאמרי' התם ל"ז ב' ומ"ד הלה שותק שתיקה לאו כהודאה מצי א"ל הא דשתיק כו' האי הוא עכ"ד והיינו שפ' הג"א והפסקי מהר"ם רקנטי הנ"ל כר"י דהיכא דיש לתלות שתיקתו ל"א שתיקה כהודאה דמיא דס"ל דבזה פליגי ר"י ור"מ וכן ס"ל להגהות מרדכי הנ"ל אבל מד' הרא"ש בשם הריצב"א הנ"ל משמע דס"ל דבעי' שיטעון אמתלא בפי' אבל אנן לא טעני' עבורו והיינו דס"ל דר"י ור"ח פליגי היכא דטען אמתלא בפי' אי אמרי' בזה שתיקה כהודאה דמיא ופ' כר"י דהיכא דטען אמתלא בפי' ל"א שתיקה כהודאה דמיא אבל היכא דלא טען כ"ע ס"ל דלא טעני' עבורו ואמרי' שתיקה כהודאה דמיא אף לר"י הנ"ל. והיינו דלא כהג"א והגהות מרדכי והפסקי מהר"ם רקנטי הנ"ל דס"ל דפליגי באם לא טען אי טעני' עבורו ופ' כר"י דאפי' אי לא טען טעני' עבורו ול"א שתיקה כהודאה דמיא אבל הרא"ש הנ"ל לא ס"ל כן. וכן ראיתי בשערי תורה ח"א כלל ג' פרט י"ד שכ' דהרא"ש חולק על הנ"א והגהות מרדכי ועל הפסקי מהר"ם רקנטי הנ"ל כו'. והאריך הרבה בזה ומ"ש ע"ד השמיקו"ב שם דמשמע דפ' כר"מ ומ"ש בפרט א' שם יעוש"ה:

וראיתי בכנה"ג על חו"מ סי' קל"ח בהגהות הטור אות ז' שהביא בשם בנימין זאב סי' ל"ז ומשפטי שמואל סי' קי"ב דהיכא שיש לתלות השתיקה מאיזה טעם שתק ל"א שתיקה כהודאה דמיא עכ"ד והנה אין הבנימין זאב והמשפטי שמואל ת"י ולא ידענא אמאי לא הביא הכנה"ג ד' הג"א והגהות מרדכי והפסקי מהר"ם רקנטי הנ"ל שכ' בהדיא דהיכא דיש לתלות השתיקה מאיזה טעם שתק ל"א שתיקה כהודאה דמיא ואף אי לא טעין טעני' עבורו ולמה צריך להביא מד' הבנימין זאב והמשפטי שמואל והמחבר פ' כהרא"ש בשם הריצב"א הנ"ל משמע דס"ל דבעי' שיטעון האמתלא בפי' אבל אי לא טען לא טעני' עבורו ועי' בט"ז ס"ק ב' שכ' אבל אם אמר תחלה שתקתי שלא חשתי להשיבך אינו נאמן אע"פ שבחו"מ סי' פ"א מצינו שיכול לומר כן לענין הודאת ממון שאני התם דיכול לומר אני ידעתי האמת שלא יזיק לי דבריך שאתה או' שיש לך מנה בידי כיון שאין אני מוציא מפי שום דבר אבל כאן אדם עשוי שלא לחוש אם או' שהוא שותה עכ"ד. ובאמת לק"מ לפמ"ש התוס' ביבמות פ"ח א' ד"ה דשתיקה ובקידושין ס"ו א' ד"ה רבא דלא הוי הודע ממש דא"כ ל"ש לומר התם נאמן העד אלא הטעם הוא דכיון דשתיק הוי רגל"ד כו' ובכה"ג נאמן העד כו' והובא בש"ך שם ס"ק ו' וא"כ לק"מ דהא עיקר הטעם דעא"נ באיסורין דכיון דה"ל רגל"ד מש"ה נאמן העד אבל התם בסי' פ"א בממון ובתביעת בע"ד דל"ש לומר הטעם הנ"ל שפיר אמרי' דשתיקה לא הוי כהודאה ואף דאיכא רגל"ד מ"מ הא אין מוציאין ממון ע"י רגל"ד. וכן ראיתי בנחל יצחק סי' פ"א ס"ק א' שכ' נמי כן ליישב ועוד כ' ליישב עפ"ד הש"ך ס"ק י"ח שהביא ד' ר' ירוחם בנתיב כ"ג כו' וכ' ליישב קושי' בסתירת ד' ר' ירוחם ועוד כ' ליישב קושי' הט"ז ובס"ק ב' מ"ש ליישב קושי' הט"ז והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' ביד מלאכי כללי הדינים בכללי הש"ס אות תקמ"ב שכ' שתיקה כהודאה דמיא דאמרי' לאו דוקא בממון אלא אף לענין איסורא כו' מהרי"ק שורש קנ"ג מפ' יש נוחלין וכ"כ בח' בחו"מ סי' רס"ט ובעל זרע אברהם חיו"ד סי' ג' כ' בפשיטות דבמידי דאי' ל"ש שתיקה כהודאה ובחזון ניום על ס' קדשים קס"ז א' קונטרס מיוחד לזה בארוכה עכ"ד. הנה ס' זרע אברהם אינו ת"י. ולכאורה דבריו תמוהין דהא מבואר כאן דאף באי' אמרי' שתיקה כהודאה דמיא וצ"ל דס"ל דהא דאמרי' הכא שתיקה כהודאה דמיא לאו דהוי הודאה ממש אלא משום דהוי רגל"ד ומש"ה עא"נ היכא דהבע"ד שותק וכ"כ בנחל יצחק שם ס"ק ב' דזהו כונת זרע אברהם והאריך הרבה בדין שתיקה כהודאה ועי"ש ביד מלאכי ובכנה"ג ובשערי תורה מ"ש בדין שתיקה כהודאה והאריכו בזה ועי' בתשובת גאוני בתראי סי' כ"ג בתשובת הב"ח שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ב **עא"נ באיסורין**. עי' בישוי"ע ובמקמ"ח ובעצ"ל מ"ש והאריכו הרבה בזה ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק י' דין עא"נ באיסורין מ"ש והארכתי הרבה בענין זה יעוש"ה:

סימן קכט

סעיף ו

א **בחזקת כו'**. ע' בנקוה"כ שהביא ד' ר' ירוחם שכ' דבזה"ז העכו"ם יודעים שאפי' יפסיד מזה לא יחלל שבת. ולפ"ז יש להחמיר עכ"ד. ולכאורה ד' ר' ירוחם מוקשים מנ"ל להמציא סברא מחודשת מה דמבואר בפשיטות בש"ס להתיר אך עי' במקמ"ח שמיישב בטוב ד' ר' ירוחם עפ"ד הגמ' דקא' ההוא ישראל ועכו"ם דהוי יתבי בארבי כו' ואינהו לא ידעי דעבדי כר"י דאמר מוליכו פחות פחות מד"א כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יא

ב **רוב בני השכונה**. ע' ט"ז ס"ק י"ז וש"ך ס"ק כ"ז שהביאו ד' הרשב"א במשמה"ב בית ה' שער ד' שכ' דאע"ג דרוב וקרוב הולכין אחה"ר אפי' בקורבא דמוכח שאני הכא כיון שנמצא בתוך השכינה גופי' וכ"כ הפרישה וכבר קדמו הרשב"א בזה ועי' בש"ך ס"ק מ' שכ' עמ"ש הטור והרשב"א שאין דרך לגנוב מכרם זה ולהצניע מתוכו כו' אבל בלאו ה"ט הוי שרי אע"ג דאפי' בקורבא דמוכח אזלי' בת"ר הכא כיון שנמצא בתוך הכרם עדיף טפי עכ"ד. וכונתו הוא כמ"ש הרשב"א ועי' בתפארת למשה ובס' אור הגנוז שהשיגו על הש"ך בס"ק מ' וכ' עליו דלא דק דבגמ' מוכח גבי ההוא חצבא דערלה דשריא רבינא ורצה הש"ס לומר משום דרוב וקרוב הולכין אחה"ר הרי אף בנמצא בתוכו אזלי' יותר בת"ר מקורבא והוא תמה עליהם דהם סוברים דהש"ך מדעת עצמו כ"כ ואשתמיטתי' להם שד' הש"ך הם ד' הרמב"ן ב"ב שם ד"ה אבל שכ' וז"ל אבל ענבים מצנעי פי' עבידי ודאי דמצנעי ואפי' לר"ח אסור דכי האי לאו קרוב לחוד הוא אלא במקומו ממש והחזקה כאן הי' וכ"נ וה"נ מוכח בקידושין פ"ק דאמרי' בברייתא כרם הנטוע ירק וירק כמכר חוצה לו בארץ אסור והיינו משום דדרכן של הגננון למכור על פתח גגותיהן כו' הלכך כמו שהוא במקומו דמי וכיון דמקום שהוא מקומותיהן ומצוי ליכא למ"ד רוב עדיף עכ"ל. וכ' דבאמת כפ' לקמן סי' רצ"ב סעי' י"א דענבים שנמצאו טמונים בו אסורים שקרוב הדבר שגנבם וטמנם בתוכן והט"ז שם ס"ק י"ז כיון מדעת עצמו לדעת הרמב"ן הנ"ל דבמקומו עדיף טפי דאמרי' כ"נ וכ"ה ועדיף טפי מקורבא דמוכח כו'. וכ' דלא כוון הש"ך לכונת הגדולים הנ"ל כי לפי מה שהראה מקום לס"ק כ"ז דכונתו לסברת הרשב"א הנ"ל דהוי שכונה בפ"ע ולא אזלי' בת"ר לולי הטעם משום דאין דרך לגנוב מכרם זה ולהצניע בתוכו וכמו שתי' הט"ז ס"ק כ"ז ואדרבה תמהתי על הש"ך למה הוצרך לזה כיון שמבואר בסי'

רצ"ד גבי ענבים שנמצאו טמונים דאסורים כו' מ"מ צ"ל דמקומו עדיף טפי וכהרמב"ן הנ"ל א"כ לא הוצרך לסברת הרשב"א הנ"ל דבלא"ה דבמקומו עדיף טפי, וביותר תמהתי על הט"ז דהט"ז כ' בהדיא בסי' רצ"ד הך סברא דהרמב"ן א"כ למה הוצרך לדחוק בס"ק כ"ז שהכרם הוא מובדל ומטעם דהוא שכונה בפ"ע בלא"ה דמקומו עדיף מרוב ולולי הך סברא דאין דרך להצניע בתוכו הי' מותר כו' וכ' ליישב קושי' הנקוה"כ על הט"ז ובהג"ה שם הביא ראי' לד' הרמב"ן מב"מ כ"א ב' גבי קציעות בדרך כו' ומד' התוס' שם ד"ה תאינה כו' והאריך בזה. ועי' בישוי"ע ס"ק ג' שהביא ד' הט"ז ס"ק כ"ז וד' הש"ך ס"ק מ' הנ"ל וד' הט"ז שדקדק מד' הש"ס ב"ב כ"ד א' דאין לחלק בזה כו' וכ' דבאמת יש כאן חזקה כ"נ כ"ה ואינו דומה לשאר קורבא כיון דכאן מקומו ממש מהכ"ת נימא דממ"א בא לכאן והנה ביבמות קט"ו גבי עובדא דשומשיי ואח"ז הביא הש"ס עובדא דיצחק ר"ג וכ' הרמב"ן שם דהני ב' עובדי חדא היא ותליא בהך אי אמרי' כ"נ כ"ה. ומעתה א"ש דרבינא דס"ל שם דחיישי' שמא פונן וס"ל דאין סומכין על הך מלתא דכ"נ כ"ה ואין להחמיר כאן משום דכ"נ כ"ה רק דקורבא עדיף מרובא וע"כ למאן דס"ל דרובא עדיף מקורבא מתירין אבל לדידן דקי"ל כרב אשי דס"ל דלא חיישי' שמא פינן ס"ל דאמרי' כ"נ כ"ה א"כ אף דרובא עדיף מקורבא מ"מ צריכין לה"ט דאי גנבי לא מצנעי כו' והביא ד' הרמב"ן הנ"ל כו' ועי' עוד במקמ"ח לעיל סי' ס"ג ובקצה"ח סי' רס"ב ס"ק ב' ובשערי תורה ת"ג כלל ו' פרט ב' ובדברי חיים דיני יו"ט סי' ח' ובדיני אבידה סי' א' מ"ש בד' הרמב"ן הנ"ל והאריכו בזה. ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' רנ"ט ס"ק ב' מ"ש בזה יעוש"ה:

ג **רוב גנבי העיר**. עי' ש"ך ס"ק כ"ח שהק' דבש"ס לא מתיר אלא משום ס"ם ס' עכו"ם כו' אבל ברוב גנבי עכו"ם לא דליכא ס"ם כיון דרוב גנבי עכו"ם עכקוש"י ועי' במקמ"ח שכ' דכעין קושי' הש"ך הק' התוס' בכתובות ט' א' ד"ה ואב"ע כו' והפ"י תמה על התוס' כו' וכ' כיון דס' א' הוא שקול אפי' השני לא שכיח שפיר מקרי ס"ס לטעם של הרשב"א דהל' רובא ולפ"ד הפ"י מתורץ קושי' הש"ך נהי דרוב גנבי עכו"ם מ"מ מצרפין הך מיעוט להך ספי' אימר לא נגע ואדעתא דממון אתיא והל' רוב להקל אך הביא ד' הריב"ש סי' שע"ב דמבואר דלא כהפ"י כו'. ולפ"ד קשה קושי' הש"ך וכ' ליישב עפ"ד התוס' כתובות שם שכ' דהאי רובא דברצון אינו רוב גמיר אלא הוי מדרבנן ובמקום ספי' חשבו רבנן רצון לגבי אונס רובא כו'. ולפ"ז מיושב קושי' הש"ך לפי דרוב גנבי עכו"ם נינהו מ"מ אינו אלא מדרבנן כו' וכיון דאינו אלא מדרבנן היכא דיש ס' אחר משווינן הך רובא דרוב עכו"ם לספי' ומשוינן מזה ס"ס להתיר כו' וכ' דמד' התוס' הנ"ל מוכח דלא כהש"ך לעיל סי' נ"ג ס"ק י"ד כו' והביא ראי' לשיטת הטוש"ע בזה מזבחים ע"ד א' גבי טבעת של

ע"ז כו' דמבואר דבאי' דרבנן מצרפין המיעוט נגד הרוב לעשות מזה ס"ם והאריך בזה. ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק כ"ב מ"ש ע"ד הפ"י והריב"ש הנ"ל והארכתי הרבה בזה יעוש"ה:

סעיף יז

ד **סימן כ"ו**. עיי' בישוי"ע ס"ק ב' שהק' דאמאי אמרי' דאם בא ישראל ונתן בה סי' מותרת בשתי' למוצאה הא אנן קי"ל סי' דרבנן ודוקא באבידה סמכי' על סי' ולא במלתא דאיסורא כו' ואף באי' דרבנן אין סומכין על הסי' כו' אמנם הדבר נכון דבאמת איירי שיש לו טב"ע בדבר אלא דבאבידה לא מהדרי' בטב"ע שמא משקר אבל לענין אי' מהני טב"ע שאו' שהוא היתר דלענין אי' ע"א נאמן ואף כנגד הרוב אמנם הני גדולים שהביא הרשב"א ס"ל דלא מהני סי' רק ביש בחבית חב"ח והישראל מכיר חותמו ולכך מהני דאל"ה יש כאן ב' חששות שמא נפל מיד העכו"ם שיש לו סי' כאלו ושמא פינן העכו"ם ולא ניחא להו לאוקמי ביש טב"ע דהרי חבית של יין אין בו טב"ע כו' וחותם יש לו ראי' דלאו של עכו"ם הוא ובצירוף סי' מהני ואח"כ כ' ליישב קושי' השימקו"ב ב"מ כ"ד ב' כו' והאריך בזה. ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק נ"ג מ"ש לענין אי מהני באי' דרבנן סי' אמצעים והארכתי הרבה בזה יעוש"ה. ומ"ש הישוי"ע הנ"ל דע"א נאמן אף נגד הרוב וכ"כ עוד בספרו ישוי"ע באה"ע סי' קנ"ח ס"ק א' עי' בספרי דמשק אליעזר סי' ל"ג ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה. והעליתי דברובא דליתא קמן אין ע"א נאמן וברובא דאיתא קמן ע"א נאמן יעוש"ה:

סימן קלא

סעיף א

א **ישראל בחצרו**. עי' מקמ"ח שבא לבאר מחלוקת של הרמב"ם והפוס' דהרמב"ם פ' כרשב"א דכל רשות עכו"ם אחת הם וכל הפוס' פ' כת"ק וכ' דעיקר מחלוקת דרשב"א ות"ק דרשב"א ס"ל דחיישי' לגומלין ות"ק ס"ל דל"ת לגומלין כו'. והאריך בזה בדברים נכונים יעוש"ה:

ב **ואם רוכלי**. עי' ש"ך ס"ק י"א ועי' בדגול מרבבה מ"ש על הש"ך ועי' במקמ"ח מה שהק' על הש"ך ואח"כ הק' דמנ"ל סברא זאת דהרי"ו לשיטתו אזיל שחולק על הך דינא דסי' קכ"ט וס"ל דהשתא מוחזקים אנו העכו"ם שומרי שבתות כראוי דנשתנה דין זה מחכמי הש"ס כו' אבל לפ"מ דאפסק לעיל סי' קכ"ט הך דינא דאנו בחזקת שאינו שומרי שבתות כראוי י"ל דאין לחלק בין מקום דאיכא פסידא לליכא פסידא כו' מתייראין פן יבואו בשבת ויו"ט עכקשו"י והניח בצ"ע:

סימן קלב

סעיף א

א **ליקח דמים**. עי' ש"ך ס"ק א' וט"ז ס"ק א' שהביאו ד' הר"ן שכ' דאע"ג לא יהיב דמי אא"כ יהיב לי' ישראל חמרא לא מחסר שהרי בתורת תשלומי נזקי חייב לו ולא משום מכר ועי' במקמ"ח שהק' דמ"מ לתסר משום שרוצה בקיומו דהרי הישראל רוצב"ק היין דאי לא יהיב חמרא לא יהיב לי' דמי והוי כמו המתן עד שאביא לך מעות ע"ז וי"נ דאסור דז"א דנ' דהך איסורא דרצב"ק הוא מדרבנן כמ"ש הפר"ח באו"ת סי' ת"נ ודוקא היכא דבגרמא דידי' נעשה קיום לי"נ או לע"ז אסרו חז"ל הדמים עבור זה דרצב"ק אבל היכא דלא גרמא כלל מעשה דידי' להיות רצב"ק ונהי דממילא רצב"ק מ"מ לא מתסר עבור זה הדמים וזהו שיטת הראב"ד שהביא הש"ך ס"ק ל"ט כו' והביא דכן הק' הישוי"ע בהל' פסח כו' והאריך בזה ועי' בספרי תורת אליעזר סי' ת"נ מ"ש בענין זה דרצב"ק והארכתי בזה יעוש"ה. ועי' בישוי"ע ס"ק א' מ"ש והאריך בזה:

ב **ואם לקח**. עי' ט"ז ס"ק ג' ועי' במקמ"ח שכ' עליו דנעלם ממנו ד' הש"ע סי' קמ"ד סעי' ב' וסותר ד"ע ממ"ש שם כו' וכ' דכונת המחבר שכ' דין זה בשם יש מי שאו' כו' משום דהמחבר לקמן סי' ש"ך גבי בכור חוששת לדעת רש"י דעכו"ם אינו קונה במשיכה לכך הביא דין זה בשם יש מי שאו' דלדעת רש"י אין מקום להך דינא עכ"ד ועי' בישוי"ע ס"ק ב' ג' ובעצ"ל מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ב

ג **ומשמשך** . עי' ט"ז ס"ק ד' וש"ך ס"ק י"ז דדעת המחבר דעכו"ם קונה בין בכסף ובין במשיכה והוא דעת הרמב"ם כפ"מ שביאר ה"ה דעתו בפ"א מהל' זכי' ועי' בתשובת כתר כהונה סי' נ"א שהביא קושי' בשם הגאון רע"א דהכא מבואר דנתינת המעות מעכו"ם מהני ואלו גבי בכור בסי' ש"ך פ' דבעי' תרווייהו כסף ומשיכה ותי' הכתר כהונה דהמחבר ספוקי מספקא לי' אי הל' כהרמב"ם דעכו"ם מישראל קונה בכסף או כר"ת דגבי עכו"ם משיכה בעי' וגבי יי"נ דאי' דרבנן נינהו כו' מש"ה סמך לסברת הרמב"ם אבל גבי בכור דאיכא אי' דאורייתא כו' מש"ה פ' דבעי' תרווייהו ועי' במקמ"ח מ"ש ע"ד הכתר כהונה וכ' ב' תי' לתרץ קושי' זו והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בישוי"ע ס"ק ד' מ"ש והאריך בזה. ועי' בעצ"ל מ"ש אי שייך קנין חצר לעכו"ם ומ"ש על המרש"ק שהביא הח"י סי' תמ"ח והאריך הרבה בזה. ועי' בדברי יוסף סי' תתצ"ט ותת"ק מ"ש והאריך בזה. ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' קכ"ג ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

ד **בהג"ה והגביהו כו'** עי' ש"ך ס"ק כ"ה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' ר' ס"ק ט' מ"ש בזה יעוש"ה. ועי' בישוי"ע ס"ק ח' מ"ש והאריך בזה:

סימן קלג

סעיף ג

א **עכו"ם ששכר**. עי' מקמ"ח שהבית ד' המשנת חכמים שנסתפק לדעת הרמב"ן דתקרובות עכו"ם אין לו דין ע"ז עצמה אם נאסרה החלופין וכ' עליו דאין מקום לספק דבודאי אסורין מדרבנן והוכיח כן מחליפי י"נ דלהרמב"ן אסבה"נ אף דלא קאי ע"ז איסורי דוהיתה חרם כו'. עוד הביא ד' הפר"ח באו"ח סי' ת"נ שכ' דלדעת רש"י בע"ז ס"ד א' ד"ה ורבנן משמע דאי' דרצב"ק לא שייך רק בע"ז ולא בשאר אי' וכ' אך בתוס' ע"ז ל"ב ב' ד"ה והא מוכח להדיא דאף בחמץ בפסח שייך דין זה דרב"ק וכ"מ דעת הפוס' באו"ח סי' ת"נ וכ' דמוכח מר"פ השוכר אף הפועל דאף בשאר אי' שייך דין זה דרב"ק כו' ואח"כ דחה זה והביא ד' הר"ן דמוכח מדבריו דס"ל דאף בשאר אי' שייך דין זה דרב"ק והאריך בזה ועי' בספרי תורת אליעזר סי' ת"נ ס"ק ה' מ"ש והארכתי בדין זה דרב"ק יעוש"ה. ועי' בישוי"ע ס"ק א' מ"ש והאריך בזה:

ב **פחות מש"פ**. עי' ט"ז ס"ק ו' שהק' למה לא חשיב התנא במשנה פ' הזהב כו' דשכר י"נ אינו אוסר בפחות מש"פ ועי' בנקוה"כ שכ' ליישב דתנא ושייר כו' ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' ש"ג ס"ק א' מ"ש ליישב ד' הש"ך שם ס"ק א' עפ"ד הנקוה"כ יעוש"ה. ועי' בבאר יעקב מ"ש על הנקוה"כ וכ' ליישב קושי' הט"ז לפמ"ש הש"ך ס"ק א' דעיקר הטעם דאסור השכירות משום קנס וכן הוא מסקנת הש"ס בע"ז ס"ג א"כ י"ל כמו שמתרץ הש"ס בב"ק ה' א' כו' בקנסא לא קמיירי ה"נ איכא למימר הכא דבקנסא לא קמיירי עכ"ד. ועי' בש"ך שכ' דמד' התוס' ע"ז י"ט ב' משמע דאפי' פמש"פ אסור בע"ז אלא דהתם ה"ט דעכו"ם אינו מקפיד אמכוש אחרון עכ"ד. ועי' בישוי"ע ס"ק ד' מ"ש ע"ד הש"ך דאין ראי' מד' התוס' נגד זה הדין והאריך בזה ועי' במשנת חכמים הל' ע"ז סי' י"ז ביבין שמועה אות ב' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קלד

סעיף ב

א **כולו לעכו"ם**. עי' בישוי"ע ס"ק כי' שהק' בהא דמשני הש"ס בחולין מ"א א' דאית לי' שותפות בגווי' דאסור מכת תערובות אמאי לא יחלקו השותפות ואמרי' הוברר הדבר שזה חלקו מתחלה ויין שלו נאסר ושל חבירו מותר וכמו דקא' הש"ס בתמורה ל' לענין מחיר כלב. אמנם בדאורייתא קי"ל דאין ברירה וכיון דהוא י"נ גמור ל"א הוברר הדבר לאחר חלוקה כו'. ועי' במקו"ח סי' תמ"ח ס"ק א' ובפתח הבית דיני ברירה סי' ד' ענף

ט' ובחידושי הר"ן על ב"מ בסוף הס' בח"ת של המביא לבית הדפוס מ"ש ליישב קושי' הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה:

יב **בהג"ה בטל ס**'. עי' בישוי"ע ס"ק י"ג שהביא ד' התוס' בע"ז בשם ר"ת דס"ל דסתם יינם בטל כו' והתוס' הביאו ראי' מהך דעכבת יין דאינו בטל וכ' דהך סוגיא כר"י דס"ל מב"מ לא בעל והק' דהא בחולין צ"ט ב' אהא דקא' הש"ס שאני ציר דזיעה בעלמא כ' התוס' דאינו אסור אלא מדרבנן ובאי' דרבנן מודה ר"י דמב"מ בטל וא"כ סתם יינם דאינו אסור ג"כ רק מדרבנן אף לר"י בטל עכקוש"י והאריך בזה ליישב. וכן הק' לעיל סי' קכ"ג ס"ק ב' והאריך בזה ליישב. ועי' לעיל סי' קכ"ג ס"ק א' מ"ש ליישב קושי' זו יעוש"ה. וכעת ראיתי במקמ"ח כאן שהק' נמי קושי' זו וכ' דצ"ל דסברת התוס' בזה כיון די"נ חמור עשאוהו כאי' של תורה וכיון דלרבנן גם באי' תורה מב"מ בטל ממילא גם בסתם יינם בטל בס' משא"כ לר"י דראי' הורה לא בטל מב"מ ממילא ה"ה סתם יינם לא בטל בס' והביא סמך לסברא זו בהגה"מ פי"ו מהל' מכ"א דאין לבטל סתם יינם לכתחלה. וכ' וז"ל ואע"ג דמבטלין אי' דרבנן לכתחלה כו' סתם יינם הוי כאלו יש לו שורש מה"ת כדכתיב ישתו יין נסיכם עכ"ל. וע"ז הסברא מיוסד שיטת ר"ת אף דבאי' דרבנן לר"י מב"מ בטל מ"מ י"נ חמור ועשאוהו כשל תורה וכ' ליישב בזה קושי' הר"ן על ר"ת דלמה דייק התוספתא מפני שטיפת של י"נ כו'. וגם כ' ליישב בזה נמי קושי' הר"ן בע"ז ע"ג דקאמרי רב ושמואל כל אי' שבתורה כו' וכ' דאמרי' בגמ' זה הכלל כו' לאתויי כל אי' שבתורה וכ"ת כיון דכל אי' דינא הכי למה פרט התנא י"נ יותר משאר אי' כו'. ולפמ"ש א"ש דלהכי קט י"נ דבשאר אי' דרבנן אמרי' מב"מ בטל וזהו דדייק כל אי' שבתורה מב"מ במשהו כו' ס"ל דבאי' דרבנן בטל בס' כמ"ש התוס' והרשב"א בחולין רק בי"נ עשאוהו כשל תורה ולהכי פרט המשנה י"נ אף דאי' דרבנן הוא כו' חמור דאוסר במשהו במינו והדר מרבה זה הכלל מב"מ במשהו היינו כל אי' תורה דבזה בכל אי' במשהו לרב ושמואל עכ"ד:

סעיף ג

ג **בנו"ט**. עי' ש"ך ס"ק ט"ז מה שהק' על התוס' והרא"ש וכ' דנ' דהרא"ש אזיל לטעמי' דס"ל דל"א חנ"נ רק בבב"ח וכדלעיל סי' צ"ב שכ' הטור דמסקנת הרא"ש דס"ל דל"א חנ"נ רק בבב"ח כו' ועמד הב"י שם לדקדק מהיכא הוציא הכור מסקנת הרא"ש כן. ולפ"ד הש"ך מוכח מד' הרא"ש כאן דס"ל דל"א בשאר אי' חנ"נ כד' ר' אפרים וכ"כ במקמ"ח דמד' הרא"ש אלו מוכח דס"ל כר' אפרים ועי' בישוי"ע ס"ק י"ד שהוכיח נמי מד' הרא"ש פ' בתרא דע"ז סי' פ"ח דס"ל כר' אפרים כו' והאריך בזה יעוש"ה. אך עי' בהרא"ש שם

סי' ל"ו בפלפולא חריפתא שם אות מ' שהוכיח מד' הרא"ש שם דס"ל דלא כר' אפרים אלא כר"ת דס"ל דאף בשאר אי' נמי אמרי' חנ"נ ותמה על שב"י שלא הזכיר כלום מד' הרא"ש אלו וכ' עליו ואין ספק דאשתמיטתי' והישוי"ע הנ"ל לא ראה ד' הפלח"ר אלו שהרי לא הביאו:

סעיף י

ד **על עדשים**. עי' במקום שמואל סי' ל"ט מ"ש ליישב קושי' הנקוה"כ על הט"ז דיין דהוא חריף מבליע במאכל בזמן מועט וא"צ מעל"ע ולא דמי לסי' ק"ד ק"ה דש"ה דאיירי להפליט המאכל מש"ה צריך מעל"ע משא"כ כאן דאיירי להבליע והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יב

ה **בהג"ה ס' נגד יין כו'**. עיין בחידושי רע"א שכ' דמקור הדין ברשב"א איתא דצריך ס' נגד הבשמים דלא ידעינן כמה יין בלעו ולדידן ג"כ אם ידעי' כמה הי' היין מ"מ הא קי"ל חנ"נ וראיתי בס' הזכרון ספ"ג כ' שצריך להגיה ברמ"א ס' נגד הבשמים עכ"ד. ועי' במראות הצובאות בסוף הס' שהק' על הרמ"א דהרשב"א שתלה הטעם דלא ידעי' כמה בלעו אזיל לטעמי' דס"ל כר' אפרים כו' דל"א חנ"נ בשאר אי' כ"א בבב"ח לכן אתי עלה מהא דלא ידעי' כמה בלעו אבל הרמ"א שהכריע בסי' צ"ב דאמרי' חנ"נ בכל אי' א"כ לעולם צריך ס' נגד כל התבלין וכ' דהי' אפשר ליישב ד' הרמ"א דאיירי כשהיין פוגם התבלין אלא שנו"ט לשבח בתבשיל דבכה"ג ל"א נ"נ כדלעיל סי' ק"ג בט"ז ס"ק י' ובש"ך כאן ס"ק כ"ח אבל סתימת לשונו לא משמע כן וכ' ע"כ לבי או' לי שטעות הדפוס הוא שנפל בכל ספרי הש"ע וצריך להגיה אם יש ס' נגד התבלין עכ"ד. והיינו כד' החידושי רע"א בשם ס' הזכרון הנ"ל ועי' במקמ"ח שהק' נמי קושי' הנ"ל וכ' ליישב דבאמת ג' חילוקים יש בדין זה כו' דאם היין נטל"פ בתבלין התבלין מותרין באכילה. אמנם אסור ליתן בקדירה היכא שהיין נו"ט לשבח בתבשיל והיכא שהיין נו"ט לשבח בתבלין התבלין אסורין באכילה ואסור ליתנם בקדירה אף שהתבלין נותן בהם טל"פ כיון שהתבלין בעצמם אסורין אסור ליתן לתוך תבשיל אף שפוגם בהם הטעם כדין כל נטל"פ דלכתחלה אסור אבל בדיעבד מותר כיון שהיין פגמו והיכא שהתבלין נפגם בטעם היין וגם נטל"פ בתבשיל מותרין לכתחלה לאוכלם ומותר ליתנם בקדירה אפי' לכתחלה כיון דהתבלין בעצמם מותרין הם וא"כ ד' הרמ"א נכונים דהא דכ' ס' נגד הבלוע היינו דמיירי באופן שהתבלין בעצמם לפגם מחמת טעם היין שבהם בקדירה עצמה כטל"ש ובזה סגי נגד יין הבלוע דהא התבלין לא נ"נ דהא התבלין בעצמם מותר לאוכלם רק שאסורים בקדירה כיון שהיין נותן בהם טל"ש אמנם ל"ש לומר חנ"נ כיון דהתבלין בעצמם מותרין וכמו שנ' מדיוק לשון רמ"א שכ' בסוף ואם היין שבהם הוי לפגם בתבשיל אפי' ס' א"צ

מכלל דעד השתא מיירי שנטל"ש בתבשיל מ"מ הם נותנים טל"פ בתבלין. ולפ"ז א"צ נגד הבלוע כיון דלא נ"נ וא"ל דה"ל להרמ"א לכתוב דאם נטל"ש בתבלין דצריך ס' נגד כל התבלין דז"א דלדינא אין נפקותא מזה דאף דלא בעי' אלא נגד הבלוע מ"מ צריכין לשטר נגד כל התבלין דלא ידעי' כמה בלע רק בטעמא איכא נפקותא דהיכא דהתבלין נטל"ש ושוב נפל לקדירה צריכין ס' נגד כל התבלין מטעם חנ"נ והיכא דהתבלין נפגם רק בקדירה נטל"ש בזה צריכין ס' נגד כל התבלין מטעם דלא ידעי' כמה בלע ולא מטעם חנ"נ כיון דהתבלין לא נ"נ וכיון דאין נפקותא לדינא נקט הרמ"א יותר ס' נגד הבלוע דכולל אף שהתבלין נפגמים בעצמם מחמת היין רק בקדירה נותן בהם טל"ש והביא ד' המרהצו"ב הנ"ל שהרגיש במ"ש אלא דדחיקא לי' בלשון רמ"א וכ' דלפמ"ש בהצעת לשון רמ"א א"ש עכ"ד. ועי' בישוי"ע ס"ק כ' שכ' דיש כאן חילוקי דינים אם היין נטל"ש בבשמים ונתן הבשמים לתבשיל והיין נותן בו טל"פ אף שהבשמים בעצמם נטל"ש בתבשיל הזה מ"מ מותר התבשיל והטעם כ' הרשב"א משום דל"א חנ"נ רק בבב"ח א"כ אין הבשמים בעצמם אסורות רק טעם היין הנבלע בתוך הבשמים באים לאסור התבשיל וכיון דטעם היין פוגם בתבשיל התבשיל מותר. ולפ"ז לדידן דקי"ל חנ"נ בכל אי' הי' ראוי לומר דאף שאין היין נטל"ש בתבשיל כיון שהבשמים נטל"ש בתבשיל נאסר התבשיל מן הבשמים כיון שיכולין הבשמים לילך לשם ויתן טעם משובח אמנם ביין בבשמים שנאסר מן היין שלא ע"י בישול בזה ל"א חנ"נ כו'. א"כ אף לדידן ד' הרשב"א נכונים ונ' דבקדשים דקי"ל היתר מצטרף לאי' וכ' הרשב"א בחולין דגילתה התורה דגם חלק ההיתר נעשה אי' ונהפך ההיתר לאי' דאז נ"נ מה"ת א"כ ה"ה בזה דאם ההיתר נטל"ש והאי' שבתוכו נטל"פ בתבשיל השני אסור כיון דחלק ההיתר נעשה אי' עכ"ד ועי"ש עוד בישוי"ע מס"ק א' עד ס"ק ת' ובמקמ"ח מ"ש לבאר השיטות בענין קמא קמא בטל והאריכו הרבה בזה יעוש"ה:

הלכות כלי היין

סימן קלה

סעיף יג

א **מכדי קליפה**. לכאורה קשה אי נימא דאינו בולע יותר מכדי קליפה אמאי קתני במתני' ע"ז כ"ט ב' דקנקנים של עכו"ם ויין של ישראל כנוס בהם דחכמים אוסרים בשתי' והא מבואר לעיל סי' צ"א סעי' ד' ברמ"א דבמקום שצריך קליפה אם לא קלפוהו בדיעבד שרי וא"כ ה"נ כיון דאין הקנקנים צריכין רק קליפה א"כ בדיעבד דכנוס בהם יין לשתרי וכן

הק' במקמ"ח וכ' ליישב דזה שייך בשאר אי' דאיסורו בס' י"ל דקליפה הוא דבר מועט ובדיעבד שרי אך בי"נ דאי' במשהו בודאי גם קליפה אוסרת וכ' אך לפ"ז קשה ע"ד הב"י לקמן סי' קל"ז דהק' לשיטת ר"ת דס"ל דסתם יינם בטל בס' א"כ אמאי קתני במתני' יין של ישראל הכנוס בקנקנים של עכו"ם דאסורים בשתי' אמאי אינו מועיל ס' נגד הקליפה ותי' דמיירי מתני' דנתן יין מועט דאין ס' נגד הקליפה. ולפ"ז יש לתמוה כיון דלר"ת סתם יינם בס' ממילא שוה לשאר אי' ור"ת גופי' הוא מרא דהאי דינא דס"ל דכל היכא דצריך קליפה בדיעבד שרי בלא קליפה א"כ קשה ה"ל למשרי בדיעבד בלא קליפה ואף דאין ס' נגד הקליפה וכ' דמוכרחים בזה ד' הב"ח שכ' לתרץ קושי' הב"י דר"ת ס"ל דכל הכלי בולע ולא כדעת הרשב"א דס"ל דאינו בולע רק כ"ק וצריך ס' נגד כולו וא"ש ואח"כ הביא ד' הש"ך לענין כבוש כו' והאריך בזה. ומ"ש שם עוד לבאר שיטות הראשונים בענין כלים שאין מכניסין לקיום ומכניסין לקיום והאריך הרבה בזה ועי' בעצ"ל ובדברי יוסף סי' תתק"ז ובצ"צ חיו"ד סי' ע"ט פ' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן קלז

סעיף א

א **בהג"ה ב"י**. עי' בישוי"ע ס"ק ב' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ב

ב **אסור להוציא**. עי' ט"ז ס"ק ד' שכ' דהא דאמרי' דהיכא דאין הכונה לבטל אי' מותר לבטל א"ל היינו דוקא היכא דא"א בענין אחר כו' משא"כ כאן דאפשר לעשות נקב חדש כו' מקרי לכתחלה ואסור לעשות כן כו' עכ"ד. ועי' לעיל סי' צ"ט ס"ק ג' מ"ש והארכתי הרבה בזה יעוש"ה:

סעיף ד

ג **מותר ליתן**. עי' ט"ז ס"ק ז' שכ' דאף דקי"ל דנטל"פ לכתחלה אסור מ"מ כיון דסתם יינם אינו אסור אלא מדרבנן והא דנטל"פ אסור לכתחלה הוי משום גזירה ובדרבנן הוי גזירה לגזירה כו' עכ"ד. הנה ס"ל בפשיטות דבאי' דרבנן נטל"פ מותר לכתחלה ועי' לעיל סי' ק"ג ס"ק ה' מ"ש והארכתי בזה והעלתי דאף באי' דרבנן אסור בקדירה שאב"י יעוש"ה. ועי' במקמ"ח מ"ש והאריך בזה:

סעיף ו

ד **מסלפ"ת** עי' ש"ך ס"ק י"ט ועי' בהגהות אמרי ברוך ועי' לעיל סי' ס"ט ס"ק י' מ"ש בזה יעוש"ה:

הלכות עבודה זרה

סימן קלט

סעיף א

א **אסורה בהנאה**. עי' בדברי יוסף סי' תתק"ח מ"ש והאריך בזה ועי' במקמ"ח ובמנחת חינוך מנוה רי"ד ובמהר"ם שיק מצוה רי"ד מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ב **בהג"ה שזקף כו'**. עי' בישוי"ע ס"ק א' שהק' בהא דקא' הש"ס בע"ז נ"ג ודלמא בעגל ניחא להו אטו משום ספי' נבוא להקל כיון דחזינא דניחא לי' בע"ז רק דמספקא לן דלמא לא ניחא לי' רק בע"ז זו ולא באחרת האיך נקל בזה הא הוי ס' תורה ולחומרא כו' והאריך בזה ליישב ובסי' קמ"ו ס"ק א' מ"ש והאריך בזה. ועי' בארעא דרבנן מהדורא בתרא אות ה"ס סי' קס"ו. ובעפרא דארעא שם אות ס' מ"ש והאריכו בזה. ועי' לעיל סי' ק"י דין ספי' דאורייתא לחומרא מ"ש בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ג **איזהו נוי**. עי' במקמ"ח מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ועי' במשנת חכמים הל' ע"ז סי' י"ח ביבין שמועה אות א' מ"ש והאריך בזה:

סימן קמא

סעיף ד

א **בשל רבים**. עי' באו"ח סי' ס"א סעי' י"א שפ' המחבר דהאו' באשמורת בסליחות וביו"כ בתפילת נעילה פ' שמע ישראל ב' פעמים יש ללמדם שלא יאמרו והמג"א שם ס"ק י"א הביא ד' הב"ח שכ' דכיון שכל הקהל או' אותו ליכא קפידא וכ' עליו דאשתמיטתי' גמ' פ"ה דסוכה שהי' או' אנו ליה כו' ופריך הגמ' והא אמרי' האו' שמע שמע משחקין אותו והתם כולם הי' או' אותו אע"כ אפי' כל הקהל או' אותו אסור עכ"ד ועי' במקמ"ח שכ' דלכאורה נ' דעת הב"ח לפ"ד הרמ"א כאן דברבים ליכא חשדא והש"ע דאוסר אזיל לשיטתי' דפ' כאן כד' הרמב"ם דבכ"ע אסור וכ' דבזה י"ל ד' הב"ח מסוגיא דסוכה דבאמת תליא בתי' שבש"ס בע"ז על הך עובדא דר"ג אם ברבים איכא חשדא אבל למאי דקי"ל דברים ליכא חשדא כדפסק הרמ"א ממילא לענין שמע שמע דהחשש מחמת קבלת ב' רשויות ח"ו וברבים ליכא חשדא עכ"ד ועי' במחצה"ש שם שכ' דצריך לחלק בין האי דהכא ובין הא דאמרי' בר"ה כ"ד דברבים ליכא חשד ומותרים להשהות מיני צורות כו' עכ"ד והיינו לפ"ד המג"א הנ"ל צריך לחלק אבל לפ"ד הב"ח הנ"ל שפיר י"ל כמ"ש המקמ"ח ועי"ש עוד במקמ"ח ובישוי"ע בד' נכד המחבר ובפ"י בר"ה כ"ד ב' ובמשנת חכמים הל' ע"ז סי' י"ח ביבין שמועה ובצפנת פענח שם מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן קמב

סעיף ב

א **של עכו"ם**. עי' לעיל סי' י' ס"ק ד' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף ד

ב **נטל ממנה כו'**. עי' בישוי"ע מס"ק א' עד ס"ק ו' ובמקמ"ח ובאבני מלואים בתשובות שבסוף הס' סי' ו' ז' ובפ"י בפסחים כ"ו ב' ובצל"ח שם ובאו"ח שם ובס' קרני ראם שם מ"ש והאריכו הרבה בזה. ועי' בספרי תורת אליעזר סי' תמ"ה מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף ט

ג **לישב בצלה כו'**. לכאורה קשה אמאי אסור לעבור תחתי' הא הוי דבר שא"מ דמותר וכאן א"מ להנות מע"ז ואי נימא דמתני' כר"י דס"ל דבר שא"מ אסור עדיין קשה באין לו דרך אחרת אמאי יהי' אסור הא בלא אפשר ולא מכוין אף ר"י מודה דמותר וכמבואר בפסחים כ"ה ב' וכ' התוס' שם ד"ה לא אפשר דאף דאפשר בטורח גדול חשיב לא אפשר וה"ה בזה היכא דאין לו אלא דרך אחר חשיב לא אפשר וכן הק' בישוי"ע ס"ק ז' וכ' ליישב דצ"ל דכאן הוא באמת פס"ר והתוס' שם כ' דאיירי היכי דלא הוי פס"ר וכ' דעדיין קשה לפמ"ש הר"ן גבי לובש כלאים להעביר המכס דמותר משום דבר שא"מ דקשה דהא הוי פס"ר ותי' דבדבר שאין איסורו רק משום הנאת לבישה בדבר שא"מ לא חשיב הנאה אף במקום דהוי פס"ר א"כ כאן אי משום הנאה אסור דמתהני מע"ז כיון שא"מ מדוע יאסור אמנם בהך דלא יעבור תחתי' באמת אין הטעם משום הנאה רק משום לקרב אל פתח ביתה ואף דא"מ לקרב אל פתח ביתה רק לעבור תחתי' למקום חפצו בזה שפיר אסרי' משום פס"ר כיון דלאו משום הנאה הוא אמנם בהא דאסור לישב בצל אשורה אף שא"מ להנות מצלה נוכל לומר ב' דרכים או דאתיא כר"י דאמר דשא"מ אסור וכאן חשיב אפשר ולא מכוין דאסור לר"י או דבאמת איירי במתכוין לישב בצלה וכן משמע לשון המשנה או דגזרו משום מתכוין ואסור אף לדידן דקי"ל כר"ש כו' עכ"ד. ובס"ק ט' מ"ש ע"ד הרמ"א סעי' ט"ו בשם הריא"ז עפ"ד הר"ן הנ"ל ועי' בספרי תורת אליעזר סי' של"ז מ"ש ע"ד הר"ן הנ"ל והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף י

ד **בית ע"ז**. עי' במקמ"ח מ"ש לענין ע"ז שלא כדה"נ והאריך בזה. ומ"ש על הביאורי הגר"א ס"ק כ"ח והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קמה

סעיף א

א **אבני הר כו'**. עי' ש"ך ס"ק א' שכ' ליישב דעת הרמב"ם דבש"ס מ"ו א' מספקא אי בני ר' חייא דהיינו חזקי' שרי ור"י אסר או אפכא ובירושלמי פ' כל הצלמים הל' ו' איתא בהדיא דחזקי' שרי ור"י אסר וא"כ לא שבקי. מאי דפשיטא לירושלמי משום מאי דמספקא לש"ס דילן ועוד דהרי ר"י גופי' חיבר הירושלמי וא"כ ע"כ ר"י עצמו או' שהוא איסר וא"כ הדבר ברור דקי"ל כחזקי' דשרי עכ"ד ותי' הב' תמוה וכמו שתמה בבאר יעקב דהא הרמב"ם כ' בפ"א מהל' יו"ט הל' ד' חוץ מן הוצאה כו' שאינו לצורך האכילה כו' והראב"ד בהשגות כ' וז"ל בירושלמי איתא לא תאסור ולא תשתרי וכ' ה"ה וז"ל ועי' בירושלמי כו' כך הוא בעי קומי ר"י אמר לא תאסור ולא תשתרי כו' ואע"ג דר"י בירושלמי ק"א לא תאסור ולא תשתרי לא סמך עליו רבינו כיון דבגמרתינו ר"י עצמו השוה כמ"ש כו' אבל לדעת הרמב"ם זה ליתא וע"כ אף דפליגי בד' ר"י עצמו אף שהוא חיברו הל' כבבלי א"כ האיך כ' הש"ך להרמב"ם סברא הנ"ל אע"כ כתי' הא' של הש"ך דהיכא דמספקא לי' לש דילן ובירושלמי פשיטא לי' דהל' כירושלמי וכ' עוד ראי' דלכל הפוס' מבואר היכי דמחייב עצמו בשטר אף בדבר שלא נתחייב לו מעולם חייב לשלם לו וכר"י ר"פ הנושא כו' ואע"ג דבירושלמי מבואר להדיא אליבא דר"י דאינו חייב לשלם וכמ"ש התוס' כתובות ק"ב כו' קשה דר"י אדר"י א"ו העיקר כתי' הא' של הש"ך וכ' דמש"ה ראוי לפסוק כר"ש נגד ר"מ אע"ג דבעירובין מ"ו ב' מספקא לי' אליבא דר"י מ"מ כיון דבירושלמי רפ"ג דתרומות פשיטא לי' דהל' כר"ש נקטינן כהירושלמי אבל יש לעי' בהא דפ' הרמב"ם פ"ד מהל' טומאת צרעת כר"מ בנגעים פ"ד מ"ד מטעם דיש לפסוק לחומרא כר"מ כיון דלא אפשטא בעירובין אי הל' כר"מ או כר"ש אע"ג דבירושלמי הנ"ל פשיטא לי' דהל' כר"ש כו' וי"ל כו' מטעם שכ' התויו"ט פ"ג דכלים מ"ב בשם מהרי"ק דהנהו כללים דהל' כמר לגבי מר לא אמרו על הדינים הבלתי נהוגים בדורינו כו' א"כ י"ל להכי פ' כר"מ לחומרא כו' ועוד ראי' נגד תי' הב' של הש"ך מהא דפ' הרמב"ם פ"א מהל' חגיגה דעולת ראי' מה"ת כל שהו וכר"ל בחגיגה ז' א' והא הוי נגד ר"י ועכצ"ל כיון דלש"ס דילן אינו מפרש בד' ר"י דמעה דאורייתא אמרי' שגם ר"י מודה בהא אע"ג דבהדיא איתא בירושלמי רפ"ק דפאה דמדאורייתא בעי' מעה וס"ל להרמב"ם דהבבלי מחולק עם הירושלמי כו' נמצא מוכת אף דמחולקים בד' ר"י גופי' ור"י חיבר הירושלמי אפי"ה פ' כהבבלי ודלא כתי' הב' של הש"ך הנ"ל ועוד צ"ע דהא הרמב"ם פ' כר"י בגיטין ע' ב' דאמר אין כותבין אלא לכשישתפה ובירושלמי אות ל"ו לר"ל הכי ור"י שם ס"ל כר"ל בש"ס דילן דכותבין

לאלתר וא"כ כיון דמחולקין הש"ס דילן והירושלמי אליבא דר"י ה"ל לפסוק כהירושלמי אליבא דר"י לד' הש"ך הנ"ל מכל זה נ' כתי' הא' של הש"ך והביא בשם חכם א' שהק' ע"ז מהא דאיתא באה"ע סי' ט"ו סעי' י"ב אבל בת בנו כו' אין להם הפסק ולהרמב"ם יש להם הפסק וכ' הבאר הגולה דדעת הרמב"ם לפסוק להקל כיון דהוא איבעי' בש"ס דילן אע"ג דבירושלמי פשיטא לי' לאי' דאוסר לאברהם אבינו בכל נשי ישראל מה"ט א"כ מוכח דלא כתי' הא' הנ"ל וכ' אמנם המעי' שם בח"מ ובב"ש יראה דדעתם דמפרשים הטעם דאסור בכל נשי ישראל משום כלת בנו א"כ הש"ס ירושלמי ובבלי לא פליגי אהדדי אך הק' דהא ע"כ ליתא נמי לתי' הא' דהא פ' הרמב"ם פ"א מהל' ביכורים כר"ל דק"פ לאו כקנין הגוף דמי ופ' נמ' דמביא ביכורי אשתו אפי' מתה ובש"ס דילן בגיטין מ"ז ב' איתא ב' לשונות ומותיב ר"ל לר"י מתה אין לא מתה לא והוא נגד הלשנא דמשני התם שאני דכתיב ולביתך ועכצ"ל התם דב' לשונות הם ולחד לשנא אמרי' לר"ל דוקא מתה אבל בחי' לא ור"י ס"ל בין בחי' ובין במתה הרי מבואר להדיא דס"ל כהך לישנא בש"ס דילן דס"ל לר"ל מתה אין לא מתה לא וה"ל לפסוק כפשיטות הירושלמי וצ"ע. וגם תי' א' של הש"ך נדחה בזה כיון דש"ס דילן מסופק אי ר"י פליג עם ר"ל בזה הדין ולהירושלמי מפשט פשיטא לי' דפליג ור"י גופי' חיבר הירושלמי ה"ל לפסוק כהירושלמי אע"ג דפ' בזה כר"ל מ"מ הא בהא תליא ומדר"י נשמע לר"ל והברכת הזבח בעירכין כ"ו ב' כ' דהרמב"ם ס"ל דר"ל קבלה מר"י והוא דוחק עכ"ד ואכ"מ להאריך בזה. ועי' במקמ"ח מ"ש והאריך הרבה בדינים שבסי' זה יעוש"ה:

סימן קמו

סעיף ב

א **אין לה ביטול**. עי' בישוי"ע ס"ק ג' שהביא דעת הסמ"ג שס"ל דמה"ת מהני ביטול אף שזכה בה הישראל רק מדרבנן לא מהני ביטול והק' מהא דאמרי' בע"ז גבי ישראל שזקף לבינה כו' וקא' מהני אשירה דהי' העכו"ם עובדים בעת כיבוש הארץ דהצריכה התורה שריפה וקשה כו' דאמאי לא יהי' ביטול מהני דהא ע"ז של עכו"ם יש לה ביטול ואי דבעת הכיבוש זכו בה הישראל הרי ע"ז של עכו"ם שזכו בה הישראל מדינא מהני ביטול אלא דמדרבנן גזרו ע"ז ולמה הצריכה תורה שריפה כו' וכ' דאף אי נימא דאין זכות וקנין באיה"נ מ"מ מה שזכו מכת חזקת מלחמה והקב"ה זוכה להם ע"י מלחמה כמו דאמר קרא גבי ארצות סיחון ועוג כי בידך נתתי כו' יש זכות אף באיה"נ והביא ד' הרשב"א שכ' נמי כ"כ גבי הא דק' עמון ומואב טהרו בסיחון כו' דהק' הא קי"ל קרקע אינה נגזלת כו' ותי' דכיון דע"י מלחמה שזכה להם ה' יש להם זכי' גמורה דבידו של הקב"ה לעשות

זכות וקנין אף בקרקע א"כ באיה"נ יש זכי' כו' והוי ע"ז של ישראל מה"ת ואין לה ביטול ומיישב בזה קושי' התוס' ר"ה י"ג א' ד"ה ולא קציר כו' והאריך בזה. ובס"ק א' ב' מ"ש והאריך בזה. ועי' במקמ"ח מ"ש ע"ד הב"ח ועל המשנת חכמים הל' ע"ז והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

סימן קנה

סעיף ב

א **אם אמר לו.** ומשמע דכן הוא דעת המחבר דכל דלא משנה מותר להתרפאות בעצי אשירה במקום סכנה דהא דיעה אחרונה הביא בשם י"א ודיעה הראשונה הביא בסתם ומשמע דגם דעת הרמ"א הוא כמו כן מדלא כ' כלום ע"ד המחבר. ולכאורה קשה דהא כ' הרמ"א לקמן סי' קנ"ז סעי' א' וכל אי' ע"ז וג"ע וש"ד אע"פ שאין בו מיתה רק לאו בעלמא צריך ליהרוג ולא לעבור וא"כ ממילא ג"כ אין מתרפאין במקום דצריך לעבור על לאו דלא ידבק בידך מאומה מן החרם ועי' בביאורי הגר"א ס"ק י"ד שכ' על הדיעה השני' וכ"פ הרב סי' קנ"ז סעיף א' וכל אי' ע"ז וג"ע כו' עכ"ד הרי דהרגיש בזה וס"ל דהרמ"א ס"ל כהדיעה השני' ומ"מ קשה דאמאי לא הגיה הרמ"א כאן כלום וכן הק' במשנת חכמים הל' ע"ז פט"ו ביבין שמועה אות ח' והאריך בזה והניח בצ"ע. וכן ראיתי במקמ"ח שהק' נמי קושי' זו וכ' ליישב דדעת הרמ"א לחלק בזה דנהי דדינו דיהרג ואל יעבור היינו משום שמכריחים אותו לעבור בידים על אחת מעבירות אלו אף דבזה העבירה ליכא מיתה אלא לאו כל אביזרע דג"ע כו' יהרג ואל יעבור משא"כ להתרפאות במקום סכנה רשאי לעבור על לאו דע"ז היכא דלא חיישינן לאמשוכי כו' והביא קצת ראי' מד' הר"ן פ' כ"ש יעוש"ה וא"כ אף הרמ"א דלקמן סי' קנ"ז הנ"ל ס"ל הכא כדיעה הראשונה ומש"ה לא הגיה כאן כלום והיינו דלא כהביאורי הגר"א הנ"ל בדעת הרמ"א:

סעיף ג

ב **מתרפאין** . ע' פ"ת ס"ק ד' שהביא בשם תיבת גמא פ' שמות שנסתפק אי שרי להושיט לב"נ מסוכן אבר מה"ח לרפאותו די"ל וחי בהם בישראל דוקא כו' ועי' במנחת חינוך מצוה רצ"ו אות א' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

ג **שלא כדה"נ.** וכ' הש"ך ס"ק י"ב אבל שלא לצורך רפואה אפי' שלא כדה"נ אסור הרא"ש פכ"ש ופשוט הוא עכ"ד. הנה מה שהביא מד' הרא"ש הוא מ"ש הרא"ש שם סי' ב' והביא ראי' מדק' ר"י אין לוקין עליהן אלא דה"נ משמע מלקות הוא דליכא הא איסורא מיהא איכא וכ"פ בקיצור פסקי הרא"ש שם ומ"ש הש"ך והוא פשוט הנה מד' התוס' פסחים כ"ח א' ד"ה ותנן משמע דמותר לגמרי בשלא כדה"נ שכ' וז"ל א"נ מתני' דהכא א"ש כרבנן

דהתם דאמרו לו אף הוא נעשה זבל כו' והא דשרי הכא היינו משום דבחמץ כתיב לא יאכל ואינו אסור אלא כדה"נ וכה"ג לאו דה"נ הוא אבל בע"ז לא כתיב אכילה ואסור אפי' שלא כדה"נ עכ"ל וכ"כ התוס' בע"ז מ"ג ב' ד"ה אמרו לו ומשמע מד' התוס' אלו דס"ל דשלא כדה"נ מותר לגמרי. וכן ראיתי במשל"מ פ"ה מהל' יסוה"ת הל' ח' שכ' מתחלה די"ל דכונת התוס' הוא שאינו אי' תורה בחמץ שלא כדה"נ וע"כ לא קאמרו רבנן דאף הוא נעשה זבל כו' דקא סברי זה וזה גורם אסור אלא באי' תורה ומש"ה בע"ז דאיכא אי' תורה בשלא כדה"נ חששו אבל בחמץ דליכא אי' תורה לא חששו כו' ואח"כ כ' דמפשט ד' התוס' שכ' ואינו אסור אלא כדה"נ מורה דס"ל דליכא אי' כלל עכ"ד. והיינו כמ"ש אך באמת קשה ע"ז וכמשה"ק בשעה"מ שם ממתני' דר"פ כ"ש דקתני התם עבר זמנו אסבה"נ ולא יסיק בו תנור וכירים הרי להדיא דשלא כדה"נ אסור ולפחות מדרבנן כו' וכ' מפ"ז דצ"ל דכונת התוס' הנ"ל שכ' ואינו אסור כונתם דאינו אסור דבר תורה אבל מדרבנן מודו דאסור ומתני' דלא יסיק מדרבנן ק"א עכ"ד. והיינו כמ"ש המשל"מ הנ"ל מתחלה בכונת התוס' ואח"כ כ' השעה"מ דמד' התוס' פסחים ה' א' ד"ה ואו' לפי תי' הב' שם נ' דס"ל דשלא כדה"נ אסור בחמץ מדאורייתא כו' יעוש"ה. ועי' עוד בתוס' פסחים כ"ט א' ד"ה אין פודין שכ' ז"ל ולתי' קמא קשה הא חזי בעיני' שלא כדה"נ עכ"ל ואי נימא דשלא כדה"נ איכא אי' מש"ה אין מקדשין בהן האשה ומאי קושי' התוס' ומשמע דס"ל להתוס' דשלא כדה"נ מותר לגמרי וכן מוכח מד' התוס' בקידושין נ"ו ב' ד"ה המקדש דשלא כדה"נ מותר לגמרי שכ' וז"ל ואמאי אינה מקודשת הא שרי ליהנות ממנו שלא כדה"נ כדאמר בפכ"ש עכ"ל ואי נימא דשלא כדה"נ איכא אי' מאי קשי' להו הא שפיר קתני מתני' א"מ כיון דאיכא אי' אף שלא כדה"נ א"ו דס"ל להתוס' דשלא כדה"נ מותר לגמרי ועי' בר"ן שם בקידושין ובחידושי הרשב"א והריטב"א שכ' ליישב קושי' התוס' דאף שלא כדה"נ איכא אי' ואף דאינו אסור אלא מדרבנן הא קי"ל דאם קידש באי' מדבריהם א"מ והבית הריטב"א ראי' לזה מהא דאמרי' בפסחים ז' א' המקדש אשה בחמץ מו' שעות ולמעלה אפי' בחיטי קורדינייתא דשרירין ויבשין שאינם חמץ מה"ת אלא נוקשה דרבנן א"מ עכ"ל, אבל התוס' הנ"ל דלא תי' כן מוכח דס"ל דשלא כדה"נ מותר לגמרי ועי' במשל"מ שם מה שהק' על התוס' דהא שלא כדה"נ איכא אי' כו' והביא ד' הריטב"א כו' וס"ל כמ"ש דמוכח מד' התוס' הנ"ל דס"ל דשלא כדה"נ שרי לגמרי וכ"כ בעצמות יוסף בקידושין נ"ו ב' דכן ס"ל להתוס' דשרי לגמרי וכעת ראיתי בגינת וורדים כלל נ"ז שכ' נמי דהתוס' בקידושין ס"ל נמי דשלא כדה"נ שרי לגמרי:

אך מ"ש שם דהתוס' פסחים הנ"ל ס"ל דשלא כדה"נ איכא אי' בזה לא נראין דבריו אלא אף התוס' פסחים הנ"ל ס"ל דשלא כדה"נ שרי לגמרי וכמ"ש המשל"מ הנ"ל. ועי' בהגהות מלא הרועים בפסחים שם מ"ש ע"ד התוס' ומה שהק' המשל"מ שם על התוס' דבפ' כ"ש ל"א אלא דליכא מלקות אבל אי' איכא וכן יש להוכיח מהא דמר בר ר"א שכתבנו לעיל עכ"ד צ"ל דהתוס' ס"ל דללישנא בתרא בפסחים כ"ה ב' גבי מר בר ר"א אשכחי' לרבינא דשייף לברתי' כו' ס"ל דשלא כדה"נ שרי לגמרי ואפי' לאין חולה ופ' כלישנא בתרא כן ס"ל להתוס' קידושין ופסחים הנ"ל. וכן ראיתי בשעה"מ שם שכ' נמי כן ליישב קושי' המשל"מ דהתוס' ס"ל דמאי דקא' הגמ' ללישנא בתרא מידי דרה"נ קא עבדנא היינו משום דשלא כדה"נ מותר לגמרי ולא משום שהי' חולה אלא דמעשה שהי' כך הי' וס"ל דאי שלא כדה"נ אסור מדרבנן לא הוי שרי לחולה שא"ב סכנה דלא התירו אלא שבות דאמירה לגוי כו' וכן מוכח לישנא דרבינא דקא' מידי דרה"נ קא עבידנא ואם איתא דשלא כדה"נ אסור מדרבנן אלא דבחולה התירו מאי האי דקא מתמה רבינא מידי כו' כאלו הוא דבר פשוט הלא היא גופי' צריכה רבה אמנם אי שלא כדה"נ שרי לגמרי א"ש לישנא דמידי דרה"נ קא עבידנא כלומר דכ"ש בחולה דמותר כו' עכ"ד. והיינו כמ"ש וכ' עוד שם ואין סתירה לזה מד' התוס' פסחים הנ"ל דהתם משום חומרא דחמץ אסור לכל הפחות מדרבנן אף שלא כדה"נ כו' והאריך בזה. וכ"כ התוס' בע"ז ס"ב א' ד"ה בדמיהן כמ"ש בקידושין וע"ש עוד במשל"מ שכ' דמד' התוס' פסחים כ"ו א' ד"ה שאני מוכח נמי דשלא כדה"נ שרי לגמרי שכ' וז"ל והא דאסר בפ' כה"צ מ"ח ב' לישב תחת אשירה משום דאשירה לצל עשוי' והיא דה"נ עכ"ל ומאי קושי' דאף דנימא בע"ז נמי בעי' דה"נ וההיא דאשירה הוי שלא כדה"נ מ"מ לא יבצר מהיות אי' דרבנן כו'. ולפי ה"נ דהתוס' ס"ל דכל שלא כדה"נ שרי לגמרי וכמו שכ' מדבריהם בפ"ב דקידושין וכ' דכן נ' מד' התוס' ע"ז מ"ח ב' ד"ה לא ישב שכ' ול"ד לצלו של היכל דהתם היכל לתוכו עשוי אבל אשירה עשוי' לצל כו'. אך התוס' בשבועות כ"ב ב' ד"ה אהתירא כ' וז"ל א"נ לר"י נפרש אהתירא קמשתבע כגון ליהנות שלא כדה"נ דקמ"ל בפסחים כ"ד ב' כל אי' שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדה"נ ואפי' אי' בעלמא ליכא מדאורייתא אלא מדרבנן עכ"ל. הרי להדיא דס"ל להתוס' דשלא כדה"נ איכא אי' מדרבנן וכ"כ עוד התוס' שם כ"ג ב' ד"ה דמוקי שכ' וז"ל ועוד דמצי לאוקמי שלא כדה"נ דאין אסור אלא מדרבנן כמו ח"ש לר"ל עכ"ל. ועי' בתוס' ע"ז י"ב ב' ד"ה אלא שכ' וז"ל ואפי' לא הוי עיקרייהו לריחא שמא יש לאסור דהא דאמרי' כו' כל אי' שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדה"נ מ"מ אי' מיהא עכ"ל:

הרי להדיא דס"ל דשלא כדה"נ איכא אי' ומ"ש דאי' איכא כונתם דאיכא אי' מדרבנן וכמ"ש בשבועות הנ"ל. וכ"כ המשל"מ שם דכן הוא כונת ד' התוס' אלו ועי' במחנה לוי בשבועות שס מ"ש ע"ד התוס' והאריך בזה וצ"ל דהתוס' בשבועות ובע"ז הנ"ל פליגי ע"ד התוס' בקידושין ובפסחים כ"ו א' וכ"ט א' ובע"ז מ"ח ב' וס"ב א' הנ"ל. ועי' בקובץ על הרמב"ם שם ובכפ"ת בסוכה ל"ה א' ובישוי"ע באה"ע סי' כ"ח ס"ק י"ט כ' ובטיב קידושין שם ס"ק ס"ב מ"ש בד' התוס' והאריכו בזה ועי' בהמקנה בקידושין מה שהביא ראי' לד' התוס' הנ"ל שאם קדשה שלא כדה"נ מקודשת מסנהדרין י"ט ב' דשאול סבר לא חזי מידי כו' ואח"כ דחה זה והאריך בזה. ועי' במרדכי פסחים סי' תקמ"ה שס"ל דשל כדה"נ שרי לגמרי שכ' וז"ל כ' ר' אבי העזרי דכל אי' שבתורה שרי לאוכלן שלא כדה"נ או ליהנות מהן וכ"ש מאפרן דתנן כל הנשרפין אפרן מותר עכ"ל. הרי להדיא דס"ל דשלין כדה"נ שרי לגמרי וכד' התוס' בקידושין ובפסחים כ"ו כ"ט ובע"ז מ"ח ס"ב הנ"ל אך מ"ש דכ"ש מאפרן דמותר הוא תמוה וכמו שתמה בשעה"מ שם דשור הנסקל יוכיח דשלא כדה"נ מותר ואפרן אסור דהוי מהנקברין א"ו דאע"ג דשלא כדה"נ מותר אפרן אסיר כדה"נ ואיך קא' וכ"ש אפרן עכקוש"י והניח בצ"ע. וא"כ אין זה דבר וכמ"ש הש"ך הנ"ל דהא דעת התוס' בקידושין ובפסחים ובע"ז והמרדכי הנ"ל דשלא כדה"נ מותר לגמרי. אך מ"מ כיון דדעת התוס' בשבועות ובע"ז י"ב והרא"ש ובקיצור פסקי הרא"ש והרשב"א והריטב"א והר"ן בקידושין הנ"ל והרמב"ן בתורת האדם והריב"ש סי' רנ"ה והכ"מ שם בדעת הרמב"ם דשלא כדה"נ איכא אי' מדרבנן הכי קי"ל וכמ"ש הש"ך הנ"ל אבל אינו אסור רק מדרבנן ולא מדאורייתא וכמ"ש בשעה"מ שם דבזה פליגי הני ב' לשונות בפסחים כ"ה ב' כו' והלכה כלישנא בתרא וכן מבואר להדיא בתוס' שבועות והרא"ש ובקיצור פסקי הרא"ש והרשב"א והריטב"א והר"ן והרמב"ן והריב"ש שם דשלא כדה"נ ליכא אי' אלא מדרבנן וכ"כ הפר"ח באו"ת סי' תמ"ג ס"ק א' דאיכא אי' דרבנן ואינו אסור מדאורייתא והאריך בזה. וכן עיקר לדינא ועי' בלימודי ה' לימוד ע' ובבאר יעקב באו"ח סי' תמ"ב מ"ש והאריכו בזה ועי' בהגהות אמרי ברוך מ"ש ע"ד הש"א סי' ע"ד:

ב **ולענין כה"כ ובב"ח**. הנה הרמב"ם שם הל' ח' כ' וז"ל חוץ מכה"כ ובב"ח שהן אסורין אפי' שלא כדה"נ לפיכך אין מתרפאין מהן אפי' שלא כדה"נ אלא במקום סכנה עכ"ל וכ"פ המחבר כאן והוא מד' הגמ' פסחים כ"ד ב' אמר אביי הכל מודים בכה"כ שלוקין עליהן אפי' שלא כדה"נ כו' ואח"כ קא' הגמ' לענין בב"ח ואביי להכי לא כתיב אכילה בגופי' לומר שלוקין אפי' שלא כדה"נ והנה הגמ' קא' בכה"כ ובב"ח שלא כדה"נ לוקין עליהן והרמב"ם לא כ' רק דהם אסורים ולא כ' דלוקין עליהן ועי' במשל"מ שם ובשעה"מ

שם ובנחל איתן שם מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה. והנה הטור כ' חוץ מעצי אשירה והשמיט בב"ח וכה"כ ועי' בישוי"ע ס"ק א' שכ' די"ל דבכה"כ בזמנינו אינו אסור רק מדרבנן ובאי דרבנן שרינן בחולה שא"ב סכנה כו' דחז"ל לא החמירו בחולה שא"ב סכנה לאסרו אף שלא כדה"נ ועל בב"ח שהשמיטו הטור כ' די"ל דבפסחים כ"ו א' גבי הא דפליגי אביי ורבא גבי אפשר ולא מכוון כו' מביא מעשה בר"י בן זכאי שהי' יושב בצלו של היכל כו' ומשני שאני היכל דלתוכו עשוי ופירש"י ואין הנאת צלי נאסר שהוא שלא כדה"נ והק' התוס' דהא במעילה לא כתיב אכילה ואפי' שלא כדה"נ וחי' דמעילה ילפי' חטא חטא מתרומה כו' קושי' מהרש"א דהא רבא ס"ל כיון דלא כתיב אכילה בגופי' לוקין אף שלא כדה"נ כמו דקא' הש"ס גבי בב"ח כו' וכ' דמש"ה ס"ל להטור דאף היכי דלא כתיב אכילה מותר שלא כדה"נ וה"ל כרבא לגבי אביי וע"כ השמיט הטור החילוק שבין בב"ח לשאר אי' כו' והביא ראי' לזה מחולין קי"ג ב' גבי המבשל חלב בחלב כו' והאריך בזה. ועי' בבאר יעקב שם ובלימודי ה' שם מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ג **ולענין ע"ז אי אוסר מדאורייתא** הנה התוס' בפסחים כ"ו א' ד"ה שאני כ' וז"ל והא דאסר פ' כה"צ מ"ת ב' לישב תחת אשירה משום דאשירה לצל עשוי' והיא דה"נ ועוד דגבי ע"ז לא כתיב אכילה עכ"ל וכ"כ התוס' בע"ז מ"ח ב' ד"ה לא ישב כהאי לישנא ומשמע לכאורה דב' תי' התוס' נחלקו בדין זה דבתי' הא' ס"ל דע"ז שוה לשאר אי' ואינו אסור שלא כדה"נ ובתי' הב' ס"ל דע"ז חמיר משאר אי' ואסור מדאורייתא שלא כדה"נ כיון דלא כתיב אכילה בע"ז וכ"כ במשל"מ שם דבזה נחלקו ב' תי' התוס' ובע"ז י"ב ב' בתוס' ד"ה אלא כ' וז"ל ואפי' לא הוי עיקרייהו לריחא שמא יש לאסור דהא דאמרי' כל אי' שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדה"נ מ"מ אי' מיהא איכא ושמא בע"ז אפי' ללקות נמי לקי מידי דהוי אכה"כ דלוקין עליהן אף שלא כדה"נ משום דלא כתיב בהו אכילה ובע"ז נמי לא כתיב בה אכילה באורייתא אלא בד' קבלה כו' ואפי' את"ל דמלקות אי' מיהא איכא עכ"ל. הרי דהתוס' נסתפקו בדין זה אי בע"ז לוקין אף שלא כדה"נ וכן הביא במשל"מ שם ובביאורי הגר"א ס"ק כ"ב ד' התוס' אלו דנסתפקו בזה:

אך בע"ז שם מ"ג ב' בתוס' ד"ה אמרו לו כ' וז"ל דיש לחלק גבי חמץ כתיב לא יאכל והלכך איני אסור אלא כדה"נ אבל בע"ז כתיב לא ידבק בידך מאומה מן החרם ואפי' כל דהו א"כ רבנן דהתם היינו ר' יוסי דהכא עכ"ל וכ"כ התוס' בפסחים כ"ח א' ד"ה ותנן ומשמע דס"ל בפשיטות דבע"ז אסור מדאורייתא אף שלא כדה"נ אך י"ל דאין ראי' מד' התוס' דס"ל בפשיטות כן די"ל כמ"ש בהגהות משל"מ שם דהא"נ שכ' התוס' בע"ז הנ"ל הוא ד' ר"י שכ' התוס' בפסחים שם דרבנן דמתני' היינו ר"י דפ' כה"צ וס"ל לר"י דאין חילוק

כלל בין ע"ז לשאר אי' והתי' הא' של התוס' בע"ז הנ"ל והתי' הב' של התוס' פסחים שם ס"ל דע"ז חמור משאר אי' ואסור מדאורייתא אף שלא כדה"נ כיון שלא כתיבא אכילה ונחלקו ב' תי' הנ"ל בדין וכמו שנחלקו הב' תי' של התוס' פסחים כ"ו א' וע"ז מ"ג ב' הנ"ל בדין זה אבל באמת י"ל דאף ר"י נמי ס"ל דבע"ז אסור מדאורייתא אף שלא כדה"נ רק דר"י כ' די"ל דרבנן דמתני' היינו ר"י דפ' כה"צ אבל לדינא ס"ל דבע"ז אסור מדאורייתא אף שלא כדה"נ והיינו בע"ז גופי' כיון דכתיב ולא ידבק כו' מש"ה אסור אף שלא כדה"נ ומה שנסתפקו התוס' בע"ז י"ב הנ"ל אי בע"ז אסור שלא כדה"נ היינו בתקרובות ע"ז דנאסר מטעם דילפי' בע"ז כ"ט א מויאכלו זבחי מתים וכמ"ש התוס' שם בלשונם ובע"ז לא כתיב אכילה בדאורייתא אלא בד' קבלה ויאכלו ז"מ כו' ומש"ה מספקא להו אי נאסר שלא כדה"נ והיינו בתקרובות ע"ז כיון דכתיב אכילה אבל בע"ז גופי' דלא כתיב אכילה ס"ל אף להתוס' ע"ז י"ב הנ"ל דאסור מדאורייתא אף שלא כדה"נ וכמ"ש התוס' בע"ז מ"ג ב' ובפסחים כ"ח א' הנ"ל:

וגם התי' הא' של התוס' פסחים כ"ו א' הנ"ל. והתי' הא' בע"ז מ"ח ב' הנ"ל ס"ל נמי דבע"ז אסור מדאורייתא אף שלא כדה"נ רק דהתוס' ס"ל שם דהנאת צל אחרי הבית גרע משלא כדה"נ ומש"ה ס"ל להתי' הא' של התוס' הנ"ל דשרי אף בע"ז ואף התי' הב' של התוס' י"ל דס"ל דאינו אסור אלא מדרבנן וכן משמע מלשון התוס' בע"ז מ"ח ב' הנ"ל שכ' וז"ל א"כ חומרא דע"ז שאני עכ"ל ולא כ' בפשיטות דע"ז כיון שנאסר שלא כדה"נ נאסר נמי הנאת הצל אלא כ' משום חומרא דע"ז משמע דאינו אסורה אלא מדרבנן משום חומרא דע"ז ואמאי והא ס"ל להתוס' בע"ז מ"ג ב' ובפסחים כ"ח א' הנ"ל כיון דלא כתוב אכילה בע"ז אסור אף מדאורייתא שלא כדה"נ א"ו ס"ל להתוס' דהנאת הצל גרע משלא כדה"נ ומש"ה ס"ל להתוס' בתי' הב' הנ"ל דאינו אסורה אלא מדרבנן משום חומרא דע"ז והתי' הא' ס"ל דשרי לגמרי בהנאת הצל אבל בשלא כדה"נ ס"ל נמי אף החי' הא' של התוס' בע"ז מ"ח ב' ובפסחים כ"ו א' הנ"ל דאסור מדאורייתא וכמ"ש בע"ז מ"ג ב' ובפסחים כ"ח א' הנ"ל. והיינו בע"ז גופי' ובתקרובות ע"ז נסתפקו התוס' בע"ז י"ב הנ"ל וא"ש כל ד' התוס' הנ"ל ואין כאן שום סתירה בדבריהם וכן ראיתי במקמ"ח לעיל סי' קמ"ב שכ' נמי כן בכונת ד' התוס' בע"ז מ"ת ב' הנ"ל דס"ל דהנאת הצל גרע משלא כדה"נ והביא ראי' מד' הירושלמי בע"ז שם כו' וכ' דכן ס"ל נמי להראב"ד שהביאו הטור והמחבר שם כו' וגם כ' בכונת התוס' ע"ז י"ב דנסתפקו משום דהוי תקרובות ע"ז כו' אבל בע"ז גופי' ס"ל דאסור מדאורייתא שלא כדה"נ וכמ"ש בע"ז מ"ג ב' כו' והשיג מכח זה על הביאורי הגר"א ס"ק כ"ח כו' דאין כאן שום מחלוקת בתוס' כו' וגם כ' ליישב מכח זה

קושי' המנחת אהרן בסנהדרין ע"ט ב' על התוס' שם והאריך בזה יעוש"ה והיינו כמ"ש ועי' במשל"מ פ"ה מהל' שבועות הל' ה' שכ' דלפ"ד התוס' בשבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי אפשר דס"ל דבע"ז אסור מדאורייתא אף שלא כדה"נ משום דבע"ז לוקה הנהנה אפי' בכ"ש כו'. ועי' בהגהות משל"מ שם מ"ש ע"ד התוס' ע"ז הנ"ל ועי' בשעה"מ שם מ"ש ע"ד הראב"ד הנ"ל והאריך בזה. אך קשה דאי נימא דבע"ז אסור מדאורייתא אף שלא כדה"נ א"כ אמאי לא קא' הגמ' בפסחים כ"ד ב' הכל מודים בע"ז שלוקין אף שלא כדה"נ ועי' בתוס' שם ד"ה הכל וכן הק' המשל"מ שם והניח בקושי':

והנה לפמ"ש המשל"מ שם גופי' דלד' התוס' כיון דבע"ז לוקה בכ"ש אסור אף שלא כדה"נ וכן לפמ"ש מהריב"ל ומהרש"ל בשבועות כ"ג שם דלר"ש דס"ל כ"ש למכות חייב אף שלא כדה"נ א"כ י"ל כיון דחייב בע"ז בכ"ש אין זה שום חידוש אם חייב שלא כדה"נ ואביי שם משמיענו חידוש בכה"כ ובב"ח אף דצריך כזית מ"מ חייב שלא כדה"נ אבל באמת מד' הרמב"ם מוכת דלא ס"ל כהמהריב"ל והרש"ל דהא כ' בפי"א מהל' מכ"א הל' א' דהשותה י"נ כ"ש לוקה מה"ת ופי"ד שם הל' י"א כ' וז"ל או שעירב דברים מרים כגון ראש ולענה לתוך י"נ כו' ה"ז פטור עכ"ל הרי להדיא דס"ל להרמב"ם דאף די"נ עובר בכ"ש אפ"ה פטור בשלא כנה"נ וד דלא כמהר ב"ל והרש"ל הנ"ל ועי' במשל"מ שם ובשעה"מ שם ובקובץ שם ובאו"ח בפסחים ה"ד ב' וכ"ת א' מ"ש ע"ד מהריב"ל והרש"ל והאריכו בזה יעוש"ה ומשמע מד' האו"ת שם שלא ראה ד' הרמב"ם פי"ד מהל' מכ"א הנ"ל אך על התוס' יש ליישב קושי' המשל"מ עפ"ד משל"מ בהל' שבועות הנ"ל אך האו"ח בפסחים כ"ח שם כ' דמוכח מד' התוס' שם דתלי טעמי' דע"ז דלוקין שלא כדה"נ משום דלא כתיב אכילה ולא כ' משום דאסור בכ"ש מוכח דלא ס"ל כמהריב"ל והרש"ל וא"כ הדרא קושי' המשל"מ לדוכתי' טל התוס' פסחים וע"ז הנ"ל ועי' במנחת חינוך מצוה קי"א אות א' מ"ש בזה ועי' באו"ת שם מ"ש ליישב קושי' זו ועי' בבאר אברהם שם מ"ש עליו והאריך בזה וע"ש עוד במשל"מ מ"ש לענין אם אוכל דבר אי' אכילה גסה אם הוא חייב כו' ואם אמרי' במ"ע אם אכל שלא כדה"נ אם יצא י"ח ועי' בשעה"מ שם ובקובץ שם ובאו"ת שם ובלימודי ה' שם ובמחנה לוי שם ובש"א סי' ע"ו ובברית יעקב חאו"ח סי' מ"א מ"ש ע"ד המשל"מ והאריכו בזה יעוש"ה ואכמ"ל בזה ואי"ה במקום אתר אבאר זה באריכות:

ד **בהג"ה שלא יאכל**. והוא מד' הר"ן פכ"ש ומי' בתשובת רע"א סי' נ"ה שהביא ראי' להר"ן מהירושלמי הובא בהרא"ש פ"ה דכתובות סי' י"ח גבי תינוק יונק כו' דאם פירש מתוך חולי מחזירין אותו כל"ג ימים כשאינה של סכנה אבל של סכנה אפי' אחר כמה

ימים כו' אף דהתם הוי רק אי' דרבנן מ"מ בע"ו דוקא יש בו סכנה כו' והאריך בזה ופ' כן ועי' בישוי"ע ס"ק ב' שהק' לדעת הא"ו דאי' דרבנן מותר להאכילו לחולי שא"ב סכנה מפסחים כ"ה ב' ר"א אשכחי לרבינא דשייף לברתא בגהורקי' דערלה וא"ל אימר דאמור רבנן בשעת הסכנה שלא בשעת הסכנה מי אמור ומאי קושי' דלמא ס"ל לרבינא דערלה בחו"ל דרבנן ואי' דרבנן מותר לחולי שא"ב סכנה כו' והביא דכן הק' הפ"י וכ' ליישב דבאי' דרבנן שאין לו עיקר בשל תורה מותר לחולה ליהנות ממנו דלא גזרו חז"ל במקום חולה אבל אם יש לו עיקר בשל תורה כגון ערלה בחו"ל דגזרו אטו בארץ בזה יש לגזור אטו דבר של תורה כו' והאריך בזה ואח"כ כ' לענין מעילה דדעת התוס' דאינו אסור רק כדה"נ כו' והביא ראי' לזה מכריתות י"ד גבי יש אוכל אכילה אחת כו' אקדשי' מגו דאיתוסף איה"נ כו' דהוי אי' חמור ואמאי לא קא' אקדשי' מתוך שנאסר אף שלא כד"א דיש באכילה עצמה תוס' אי' בהקדש כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קנז

סעיף א

א **להחמיר כו'** עי' ש"ך ס"ק א' שהביא דעת הרמב"ם דס"ל דהוי מתחייב בנפשו כו' ועי' בע"א באה"ע סי' ט"ז ס"ק ז' מ"ש ליישב דעת הרמב"ם וכ' דדבר זה תלוי בהא דאמרי' ביומא פ"ה כי' מנין לפק"נ שדוחה את השבת כו' והאריך בזה והביא ראי' מזה לר' ירוחם ועי' במנחת אהרן בסנהדרין ע"ד ב' ובס' חידושי מהרשד"ם אות י' ענין יהרוג ואל יעבור מ"ש ליישב דעת הרמב"ם והאריכו בזה ועי' בישוי"ע ס"ק א' ב' ג' ובמקמ"ח ובמעין החכמה ס"ו ד"ה הקדישו כו' וד"ה ולא תחללו ובמשנת חכמים הל' יסוה"ת סי' ב' ביבין שמועה אות א' ובמנחת חינוך מצוה רצ"ה רצ"ו ובמהר"ם שיק מצוה רצ"ו רצ"ז ובשאילתות שאילתא מ"ב בהעמק שאלה שם מ"ש בדינים שבסי' זה והאריכו הרבה בזה יעוש"ה:

ב **בהג"ה תנו לנו כו'**. עי' ט"ז ס"ק ז' שהביא קושי' הב"י על הרמב"ם דאמאי לא פ' כר"י דקי"ל כותי' נגד ר"ל כו' וכ' ליישב ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' כ"א שכתבתי דמד' הט"ז אלו מוכח דלא כהנו"ב מהדו"ק חאה"ע סי' נ"ט שכ' דהאי כללא דהל' כר"י נגד ר"ל לא נאמר אלא על ש"ם דילן ולא על הירושלמי יעוש"ה:

סימן קנח

סעיף א

א **אוכל נבילות**. עי' במקמ"ח שהק' ע"ד התוס' בע"ז כ"ו ב' ד"ה איזהו שכ' דישראל העובד ע"ז אין שחיטתו כשחיטת מין כו' ומשמט מדבריהם דמותרת אפי' באכילה

מדהביאו ראי' מחולין ל"ט השוחט לזרוק דמה לע"ז כו' ר"ל אמר מותרת ופ"ה דמותרת אפי' באכילה כו'. והק' דהא גמ' ערוכה היא בחולין ד' ב' דר"ע ס"ל דישראל מומר לעכו"ם מותר לאכול משחיטתו ואסיק שם הש"ס ר"ע בתיובתא וכ"פ כל הפוס' דלא כר"ע כו' וראייתם מחולין כו' כבר כ' התוס' בחולין י"ד א' ד"ה השוחט דבפ"א לא נעשה מומר כו' עכקוש"י והניח בצע"ג ולא ידענא מאי קשי' לי' דהא כ' התוס' הנ"ל ישראל העובד ע"ז ומיירי בפ"א דלא הוי מומר וכמו שהביא הוא עצמו ד' התוס' חולין י"ד הנ"ל ומש"ה ס"ל להתוס' דאין שחיטתו כשחיטת מין ומותרת אפי' באכילה אבל ר"ע מיירי במומר לע"ז בכמה פעמים ובהא פסקי' דלא כותי' ואסור לאכול משחיטתו וס"ל להתוס' בע"ז הנ"ל כתי' הב' של התוס' חולין י"ד הנ"ל ולק"מ קושי' המקמ"ח הנ"ל:

הלכות רבית

סימן קנט

סעיף ג

א **כותים כו'**. עי' בתפארת צבי חיו"ד סי' ג' שכ' דצ"ע בכותי שקידש אם הוא בתורת גיטין וקידושין כו' ובאמת דין זה מבואר להדיא באה"ע סי' מ"ד סעי' י' דכותי שקידש צריכה ממנו גט וכ"כ המקמ"ח עליו דאשתמיטתי' כי דין זה מפורש באה"ע סי' מ"ד סעי' י' ועי' בישוי"ע ס"ק א' מ"ש והאריך בזה:

סימן קס

סעיף א

א **ואפי' הלוה**. עי' בישוי"ע ס"ק א' שכ' להסתפק אם עובר הלוה משעה שלוה או משטה שנתן הרבית כו' והאריך בזה ועי' במשל"מ פ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ב' מ"ש והאריך בזה עוד הק' הישוי"ע בהא דקא' הש"ס ב"מ ס"א ב' מ"ט דר"י דס"ל ר"ק אינה יוצאה בדיינים כו' אמאי לא קא' הש"ס בפשיטות דר"י ס"ל כל היכא דאיכא ממון ומלקות מלקי לקי ממונא לא משום כו' ולכך ל"צ להחזיר הרבית כו' והביא דכן הק' הפ"י שם וכ' ליישב כיון דס"ל נמצא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטלה כו' וכיון דהלוה בעצמו יכול להעיד על המלוה שהלוה לו ברבית אי לאו דהלוה עובר ג"כ על מה שנתן הרבית והוא פסול לעדות וא"כ יתבטל כל העדות כו' דכאן אם לא הי' פסול הי' נאמן כע"א ולא כבע"ד כו' והאריך בזה. והפ"י שם כ' ליישב דהא דקא' ר"י בעלמא מלקי לקי ממונא לא משלם היינו דוקא היכא שהלאו אינו מחמת הפקעת ממון חבירו כגון מוציא ש"ר ועדים זוממין כו' משא"כ היכא שהלאו בא מחמת ממון ל"ש מלקות כלל דה"ל כגזל דגלי קרא בהדיא

והשיב את הגזילה וכן הוא מן הסברא דאטו משום מלקות של חבירו נפקיע ממונו של זה שכנגדו כיון דממון גמור איתי לי' גבי וכ"כ הרמב"ם פי"ח מהל' סנהדרין דכל לאו שניתן לתשלומין אין לוקין עליו כו' והאריך בזה ועי' במעין החכמה י"ח ב' ד"ה מהשים מ"ש ליישב דלא תקשי טל ר"י מהברייתא דב"מ ס"ב א' כו' עפ"ד הפ"י והאריך כזה ועי' במעין גנים סי' ע"ב סעי' ב' שכ' דאף בקושי' הפ"י הנ"ל אפשר ליישב בלא"ה דהא התוס' כ' בפסחים כ"ט א' ד"ה מאן דהיכא דא"י למחול התשלומין ל"א קלב"מ וכ"כ בכתובות ל' וכ"כ שם הפ"י גבי קנס דלוקה לסברת הירושלמי בר"פ א"נ דס"ל דקנס א"י למחול א"כ ה"נ גבי רבית ס"ל להרא"ש וקצת פוס' דלא מהני מחילה בזה דהא מתחלה מדעתו יהיב לי' וא"כ א"ש דמש"ה ל"א גבי קלב"מ אבל מ"מ סברת הפ"י הוא אמת וכ' ליישב דזה קושי' התוס' במכות ט"ז א' ד"ה התם וקושי' הכ"מ פי"ח מהל' סנהדרין על הרמב"ם כו' וכ' די"ל דה"פ מה דמשני שם במכות כיון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם והיינו כיון דילקה אז ע"כ שוב אינו משלם והתם הוי הלאו מצד הפקעת ממון א"ר האיך נפקע ממונו של זה לכך שפיר משלם שם ואינו לוקה ומתורץ קושי' התוס' שם ומיושב נמי ד' הרמב"ם בהל' גזילה דמתחלה כ' דאם הגזילה בעין הטעם דאינו לוקה דהוי לאו הנל"ע ולא כ' הטעם משום דניתן להישבון והיינו משום הך סברא דאף אם ילקה עדיין יצטרך לשלם הגזילה באם היא בעין דגבי בעין ל"א קלב"מ כמ"ש בסנהדרין ע"ב גבי מחתרת מש"ה כ' דהוי נל"ע אבל אח"כ גבי שורף את הגזילה אז ל"ש נל"ע דאינו מתקן כ"כ באם אינו מחזיר הגזילה בעין מש"ה כ' הטעם משום דניתן לתשלומין שהרי הוא חייב לשלם דמים ואם ילקה אז לא ישלם והאיך נפקע ממונו לכך אינו לוקה אלא משום זהו הפי' של ניתן לתשלומין כו' והאריך בזה בד' הרמב"ם ובד' הגמ' מכות הנ"ל. ועי' במנחת חינוך מצוה ל"ח מ"ש ליישב ד' הרמב"ם בהא דלא תחמוד עפ"ד הפ"י הנ"ל והאריך בזה וכ"כ במהר"ם שיק בסוף הס' כלל א' ליישב ד' הרמב"ם עפ"ד הפ"י הנ"ל והאריך בזה ואכמ"ל בזה ואי"ה במק"א אבאר זה באריכות ועי"ש עוד במעין החכמה ובמנ"ח מצוה ס"ח ובמהר"ם שיק מצוה ס"ח מ"ש לענין אי לוקין העדים על לאו דרבית והאריכו בזה יעוש"ה:

ב **בהג"ה ברבית דרבנן**. עי' בישוי"ע ס"ק ג' שכ' להוכיח מד' רש"י גבי אין מקבלין לאן ברזל כו' דס"ל דאף ברבית דרבנן אסור ללוה כו' והאריך בזה ולבסוף הק' מסנהדרין כ"ד ב' כו' והניח בקושי' ועי' במקמ"ח שכ' להוכיח מד' רש"י ב"מ ט' א' ד"ה בבי דינא דס"ל נמי דאף ברבית דרבנן עובר הלוה כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ד

ג **יותר**. עי' בחו"ד ס"ק ב' ובשער דעה ס"ק א' ובחידושי מהרא"ל ס"ק ב' ובמקמ"ח מ"ש ליישב קושי' הט"ז ס"ק ב' והש"ך ס"ק ד' מחו"מ סי' רל"ב והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ה

ד **במתנה**. עי' בישוי"ע ס"ק ד' ובחידושי מהרא"ל ס"ק ג' מ"ש ע"ד הגאונים דס"ל דלא מהני מחילה ברבית והאריכו בזה ובס"ק ד' בחידושי מהרא"ל ובשער דעה ס"ק ב' מ"ש ע"ד הרמ"א לענין מתנה ע"מ להחזיר והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ו

ה **בהג"ה ופירש כו'**. עי' ש"ך ס"ק ח' שכ' כהעט"ז דאפי' אם פירש לא הוי רק אבק רבית כו' ועי' בחידושי מהרא"ל ס"ק ז' שכ' להוכיח כן מן הש"ס מהא דאמר רב ספרא כל שבדיניהם מוציאין כו' ואח"כ כ' להסתפק אם פירש לו בשביל הלואתו אם חייב לציי"ש כמו בא"ר כו' והאריך בזה ומ"ש בס"ק ח' ט' והאריך בזה ועי' בשער דעה ס"ק ג' ובמקמ"ח ובעצ"ל מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ט

ו **בהג"ה י"א דאסור**. והוא מד' המרדכי ס"פ א"נ וכ' שם דר"ק הוא ועי' בחידושי מהרא"ל ס"ק י"ד שתמה עליו מהא דאמרי' בר"פ א"נ דנשך בלא תרבית ותרבית בלא נשך לא משכחת לה ומאי תרבית איכא הכא כו' וכן הרמב"ם וסמ"ג וסמ"ק פ' דליכא מלקות בלאו רבית משום שניתן לתשלומין ואם איתא הרי משכחת לה ברבית כזה שלא ניתן לתשלומין דהיינו שהלוה ע"מ שיחזיר וילוה לו דרבית זה א"א להוציא דכל מאי שניתן לו הוי שכר הלואה כו' והאריך בזה ומסיק דלא הוי ר"ק וכבר הקדימו בקושי' זו בג"ת שער מ"ו סי' נ' ע"ד המרדכי ולא ראה החידושי מהרא"ל הנ"ל ד' הג"ת שכבר הקדימו בזה הקושי' ועי' במקמ"ח שהביא ד' הג"ת והק' עליו דהא שנינו במכות ג' א' מעידין אנו באיש פ' שחייב לחבירו אלף זוז ע"מ ליתנו לו מכאן עד ל' יום והוא או' מכאן ועד י' שנים אומדין כמה אדם רוצה ליתן ויהי' בידו אלף זוז בין נותנים לו מכאן עד ל' יום ובין נותנים לו מכאן ועד י' שנים הרי מפורש דהוי ממון גמור וצריכים העדים לשלם עבור זה שהפסידו שהצריך לשלם תיכף וה"נ מה שהוצרך שיהי' מעות בהלואה הוא ממון גמור והי' נותן פרוטה עבור זה שלא יצטרך להלות ומקרי שפיר נשך והביא ד' הר"א מטולא וד' הב"י וד' המשל"מ פ"ז מהל' מו"ל והאריך בזה ומסיק דעכ"פ מבואר ממשנתינו דהרחקת הזמן ממון גמור הוא וה"נ בנידון זה הוי נשך כו' עכ"ד הרי שהוכיח ממתני' דמכות כהמרדכי הנ"ל דזה הוי ממון גמור והוי נשך בכה"ג ועי' בישוי"ע ס"ק ה' שכ' בטעם המתירין דקשה בהא דמבואר בחו"מ כי' ע"ג דאם המלוה והלוה מחולקין

בזמן הפרעון דהוה נשבע היסת והא אף אם הוא כד' המלוה אין זה אלא כמו מבטל כיסו של חבירו כו' דקי"ל דפטור כו' והביא ד' הריטב"א במכות שם שהק' דהא אין זה אלא מבטל כיסו של חבירו כו' וכ' לבאר ד' הריטב"א ואח"כ כ' בד' הר"א מטולא הנ"ל והאריך בזה וכ' דלא כהמקמ"ח הנ"ל ועי' בס' מנחת הבקר ס"פ א"נ מ"ש ע"ד הר"א מטולא והאריך בזה יעוש"ה סעי' י"א:

ז **רגיל כו'**. עי' במקמ"ח שכ' לחקור אם התנה המלוה בשעת הלואה שעבור הלואה יקדים לו שלם אי הוי ר"ק אי לא כו' היכא דנתן פרוטה עבור זה אי הוי ר"ק או לא והביא ד' הר"ן בפ' נערה דמבואר להדיא דלא הוי אלא מדרבנן דכ' דרבית קרקע אסור מדרבנן דלא גרע מרבית דברים משמע דברבית דברים בכ"ע הוי דרבנן כו' והביא ד' הריב"ש סי' קמ"ז דמוכח דס"ל דרבית דברים איכא אי' תורה כו' והאריך בזה וכ' אח"כ דאף להריב"ש דאסור מה"ת היינו היכא שהי' נותן פרוטה עבור זה דאי לא"ה אין כאן לא נשך ולא תרבית וכ' דמעתה מה שנסתפק המח"א הל' רבית סי' ט' האו' לחבירו דבר עלי לשלטון ואלוה לך מעות אם יש בו משום רבית או לא כו' ולפמ"ש דין זה תלוי במחלוקת הר"ן והריב"ש אי רבית דברים אסור מה"ת או מדרבנן עכ"ד סעי' י"ד:

ח **ע"מ כו'**. עי' ריטב"א ב"מ ע"א ב' שכ' וז"ל והיכא דאמר תן י' דינרין לפ' ואלוה לך כו' ור"ק היא כו' ואפי' א"ל זרוק דינר לים ואלוה לך מנה הרי הוא כאלו הגיע לידו וחזר וזרקו כיון שזה על פיו זרק וכן פי' רבינו בשם רבו הרמב"ן עכ"ל ומשמע מדבריו דגם זה הוי ר"ק ועי' בחידושי מהרא"ל ס"ק י"ח מה שהק' עליו דהרמב"ן אזיל לשיטתי' דהר"ן הביא בשמו פ"ק דקידושין דס"ל דאפי' אמר תן ככר לכלב סתם מקודשת מדין ערב וה"ה דהוי רבית אבל לדעת הפוס' דגם שם אינה מקודשת נ' ודאי דלא הוי ר"ק כיון דליכא הכא דין ערב ואולי גם הריטב"א והב"י הכי ס"ל וכ' דהוי ספי' דדינא אי הוי ר"ק ואח"כ כ' ע"ד הרמ"א בשם המרדכי שכ' או להקדש כו' והאריך בזה ומ"ש בדין אם או' תן לחרש ואקדש אני לך אותן לעכו"ם כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

סעיף טז

ט **בהג"ה דמותר לישראל** והוא מד' המרדכי בשם רש"י. ועי' בט"ז ס"ק י"א מה שהק' על דין זה ועי' בש"ך ס"ק כ"ב מה שמקיים דין זה ועי' בחו"ד ס"ק ח' ובישוי"ע ס"ק ו' ובחידושי מהרא"ל ס"ק כ"ב ובמקמ"ח ובעצ"ל ובמשל"מ פ"ה מהל' מו"ל הל' י"ד ובמח"א דיני רבית סי' ו' ובמנחת הבקר בב"מ ס"א ב' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף יח

י **עניים** עי' פלתי בכללא דרבית אות א' ובישוי"ע ס"ק ז' ובחידושי מהרא"ל ס"ק כ"ז ובמשל"מ פ"ד מהל' מו"ל מ"ש והאריכו בזה ועי' במקמ"ח שהביא ראי' לדעת האוסרים הקדש עניים בר"ק מהספרי פ' תצא כו' מכלל שנא' כספך כו' והאריך בזה יעוש"ה:

יא **בהג"ה ברבית דרבנן**. עי' בחידושי מהרא"ל ס"ק ל' מ"ש לענין מגו במקום מנהג והאריך בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' פ"ב בכללי מגו סי' ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי' עוד בחידושי מהרא"ל ס"ק ל"ג מ"ש לענין אם הלוה קרוב לשכר ורחוק להפסד ומת המלוה אם צריך ליתן ליורשים מה שהרויח אחר מות המלוה כיון דאז יש היתר ליתומים ליקח א"ר והביא ד' המשל"מ דס"ל דא"צ ליתן כו' ותמה עליו והאריך בזה ומסיק דצריך ליתן להם הריוח כמו שפסק עם אביהם כו' מ"מ היתומים שמותר אצלם שפיר מהני תנאם כו' עכ"ד:

סעיף כ

יב **והאכיל**. עי' כרתי ס"ק ז' שכ' דאף דלכתחלה אסורים להלות ברבית אבל בדיעבד מה שעשוי עשוי ופטורים מלשלם כיון דלאו בני מעבד מצוה נינהו כו' ואיידי דוקא ביתומים קטנים כו' אבל ביתומים גדולים דבני מעבד מצוה נינהו חייבין לשלם עכ"ד ועי' בחידושי מהרא"ל ס"ק ל"ד ובמקמ"ח ובמשל"מ פ"ד מהל' מו"ל ובתשובת רע"א סי' נ"ג נ"ד מ"ש ע"ד הרשב"א והאריכו בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בחידושי מהרא"ל ס"ק ל"ו שכ' דמש"ה אין להאמינו דשל יתומים או של הקדש משום דאיכא חזקה דכל מה שת"י בחזקת שהוא שלו כו' ודחה זה עפ"ד הש"ך סי' קל"ג דלכ"ע אפי' במגו לא מהימן כו' וי"ל שאו' אמת כו' והאריך בזה ובס"ק ל"ט מה שהק' על הרמ"א סעי' כ"ג מגיטין ל"א במלוה מעות לכהן כו' ואין בו משום רבית וא"כ חזינן דאפי' נותן לו הרבה בזול שרי משום הך סברא דכי לית לי' לא יהיב לי' וא"כ היכי משמע הכא מד' הרא"ש דהוי ר"ק אי טוה"נ ממון והביא ד' הרמב"ן כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קסא

סעיף א

א **כל דבר**. עי' במקמ"ח מה שהשיג על החו"ד ס"ק א' מ"ש בכונת הט"ז וכ' עליו דהוא סותר לשון הטור וכ' פי' אחר בכונת הט"ז יעוש"ה:

יב **בפחות משו"פ**. והיא מד' הטור בשם הרמ"ה דלא כהתוס' בב"מ ס"א א' ד"ה אם כו' ובכתובות מ"ו א' ד"ה אתיא דס"ל דבקרקע ובפמשו"פ אין בו משום רבית ועי' במשל"מ פ"ו מהל' מו"ל הל' א' שהביא דעת הג"ת דהרמ"ה פליג ג"כ על קרקע ואסור מה"ת לדעתו דלא דריש בזה כלל ופרט והיא כ' עליו דנ' דהרמ"ה לא פליג אקרקע דאיהו נמי דריש

כלל ופרט וכלל וממעט קרקע ופמשו"פ אלא דס"ל דפמשו"פ הוי כעין חצי שיעור דקי"ל דאסור מה"ת ומ"מ אינו יוצא בדיינים דומיא דגזל כו' דכ' ה"ה שהוא כעין ח"ש באיסורין ה"נ גבי רבית כו' אבל גבי קרקע דל"ש דין דח"ש לעולם דס"ל דשרי מה"ת וכי דייקינן בד' התוס' והרא"ש לא מצינו שחולקים ע"ד הרמ"ה הללו דדוקא גבי קרקע כ' התוס' דשרי מה"ת אבל בפמשו"פ אכשר דמודו להרמ"ה דאסור מה"ת כו' אך הר"ן בפ' נערה כ' דפמשו"פ אסור מדרבנן כו' וכ"נ מד' הטור שכ' דהרמ"ה חולק על ר"י ולא ידעתי מנ"ל עכ"ד. ועי' במקמ"ח שכ' עליו דנ' דאף שדעת הרמב"ם דאסור לגזול או לגנוב כ"ש מה"ת כו' דהוי כמו ח"ש כו' מ"מ לפ"מ דאיתא ביומא ע"ד דטעמא דח"ש אסור מה"ת משום דחזי לאצטרופי זה שייך בגניבה וגזילה אם יגנוב ממנו עוד ח"פ חזי לאצטרופי אבל גבי רבית ל"ש הטעם דחזי לאצטרופי לפמ"ש הרמב"ם שם דאין ר"ק אלא בשעת הלואה א"כ ממנ"פ אם קצץ בשעת הלואה רבית בפמשו"פ ל"ש חזי לאצטרופי דאם יתן אח"כ עוד ח"פ רבית זה לא מקרי רבית מה"ת כיון דלא הוי קצוצה ואף אם יקצוץ אח"כ אין זה רבית דאסור מה"ת כיון דלא הוי קצוצה בשעת הלואה כו' ולכן מה"ט דממעטי' מכלל ופרט פמשו"פ שוב ליכא אי' תורה דל"ש בזה ח"ש כיון דלא חזי לאצטרופי אך לדעת החולקים על הרמב"ם דלא בעי' קציצה בשעת הלואה נ' דגם בזה שייך חזי לאצטרופי דאם ימתין עוד אחר כלות הזמן ויקצוץ עבור זה ח"פ חזי לאצטרופי דהא בהלואה זו יש קציצה דב' ח"פ ואיכא שיעור שלם עכ"ד. ועי' בכרתי ס"ק א' שכ' נמי כעין ד' המקמ"ח ומיישב בזה ד' הטור שכ' דבפמשו"פ אין אי' כו' ועי' בפלתי מ"ש עליו והאריך בזה יעוש"ה ועי' בבאר יעקב מ"ש בזה אי התוס' מודו להרמ"ה הנ"ל לענין פמשו"פ והאריך הרבה בזה ועי' בישוי"ע ס"ק א' מה שהק' על הרמ"ה דא"כ בלקח רבית פחות מפרוטה יהי' חייב מלקות כיון שאין כאן לאו שניתן לתשלומין וזה א"א דהרי בב"מ ס"ב סתמא קא' שהערב והמלוה אינם בני מלקות לפי שאפשר בתשלומין ועוד דהיכא דהלאו כולל יותר מן העשה לא חשיב לאו הנל"ע וכמ"ש הרמב"ם גבי תמורה כו' וכ' דנ' דאף לשיטת הרמ"ה אינו לוקה בלקח רבית פחות מפרוטה אלא דיש אי' תורה כמו בגזל פמפ"ר דאסור ואינו לוקה כמו ח"ש כו' והאריך בביאור ד' הרמ"ה ועי' בעצ"ל כאן ובסי' הקודם סעי' ו' שכ' דלהרמ"ה שפיר לקי בפמשו"פ כיון דלא הוי ניתן לתשלומין כו' והאריך בזה והיינו דלא כהישוי"ע הנ"ל. וראיתי ביד אברהם שכ' דנ' עיקר כמ"ש הרא"ש והטור בשם ר"י דבקרקע ובפמשו"פ ליכא איסור דאורייתא דהכי מוכח מר"פ א"נ גבי מימרא דרבא ל"ל דכ' רחמנא לאו בגזל לאו ברבית לאו באונאה ואם איתא לימא דאצטריך לאו ברבית לרבית קרקע ופמשו"פ דלא הוי מצינו למילף מלאו דגזל ואונאה דאין קרקע נגזלת וגם

אין אונאה לקרקעית וגם אין גזל לפמשו"פ כו' וגם אונאה לכ"ע ליתא בפמשו"פ א"ו דאין רבית לקרקע ולפמשו"פ כו' עכ"ד ובאמת הא התוס' בעצמם בכתובות מ"ו א' ד"ה אתיא הביאו ראי' זו ממימרא דרבא דליכא אי' דאורייתא בפמשו"פ גבי רבית והוא כ' ראי' ממימרא דרבא גם על קרקע דליכא אי' דאורייתא גבי רבית ולפמ"ש הרמב"ן עה"ת פ' בהר דאף בקרקעות עובר בלאו דלא תונו רק דין אונאה להחזיר או ביטול מקח אין בהם וכ"כ החינוך מצוה של"ז בשם הרמב"ן אין ראי' מהך דרבא אך מד' התוס' פא"נ ס"א א' ד"ה אלא מבואר להדיא דס"ל דנתמעטו מהלאו לגמרי דלא כהרמב"ן והחינוך ולפ"ד שפיר ראי' היד אברהם ממימרא דרבא הנ"ל ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' רכ"ז ס"ק ז' מ"ש בד' הרמב"ן והתוס' הנ"ל יעוש"ה ועי' בשער דעה ס"ק א' מ"ש והאריך בזה:

סעיף ב

ג **אינה יוצאת כו'**. עי' במהרי"ט ח"א סי' קט"ז כו' והובא דבריו בחידושי רע"א ובפ"ת ס"ק ב' ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' קפ"ב ס"ק ב' מ"ש בזה יעוש"ה:

ד **לצאת י"ש**. עי' במקמ"ח שכ' להוכיח מד' רש"י ב"מ ס"ב א' ד"ה לאו דס"ל דחייב לצי"ש כו' והאריך בזה ועי' בישוי"ע ס"ק א' מ"ש לענין א"ר שהי' נכתב בממרני אם יכול המלוה להוציא מיד הלוה כיון דהוא כגבוי כו' ובב"מ ס"ב מבואר דאי נימא שטר העומד לגבות כגבוי דמי אז למ"ד ר"ק אי' בדיינים יכול המלוה לגבות מהלוה הר"ק א"כ ה"ה לדידן בא"ר אמנם בבעה"ת מבואר דאף למ"ד כגבוי דמי מ"מ בא"ר אין מוציאין מן הלוה וא"כ ה"ה לדידן בממרני והק' על הבעה"ת מהא דב"מ הנ"ל כו' וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ה **אם תפס**. עי' בעצ"ל שכ' דלכאורה מוכח מכאן כהמרש"ל שהביא הש"ך בחו"מ סי' כ"ח דס"ל דאף היכא דחייב לצי"ש לא מהני תפיסה דה"נ בא"ר חייב להחזיר לצי"ש כו' ואפי"ה מפקי' מיני' וצ"ע אמאי לא הביא שם ראי' מהכא עכ"ד ועי' במקמ"ח שכ' נמי דנ' להוכיח מזה כהש"ך בשם מהרש"ל הנ"ל כו' וכ' מיהו מד' הר"ן שהביא הנ"י בסוגיא דמשכנתא נ' להוכיח להיפך כו' והאריך בזה ועי' במשל"מ פכ"א מהל' מלוה שכ' דדעת הראב"ד והחינוך מצוה שמ"ג דהיכא דחייב לצי"ש מהני תפיסה והאריך בזה. ולא הביא המקמ"ח ד' המשל"מ ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' כ"ח ס"ק ו' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. ועי' במח"א דיני רבית סי' ט"ו מ"ש והאריך בזה:

סעיף ה

ו **רבית דאורייתא כו'**. עי' בחו"ד ס"ק ד' שהביא ד' המשל"מ פ"ח מהל' מלוה שכ' במלוה לחבירו על רבית יכול לחזור ולתבוע מעותיו מהלוה אף תוך זמן הלואה כו' וכ' עליו

דהדין עמו דלא שייך כאן מקח שנעשה באי' כו' דשם יש כאן פסיקה של היתר אבל במקום דליכא כאן פסיקה של היתר כלל כגון הכא שהקנה לו המעות לזמן כדי שיתן לו אגר נטר וכיון דאגר נטר אסור ודאי דגם הקנין לזמן בטל כו' עכ"ד ועי' בדברי חיים חיו"ד סי' ל"ב שכ' עליו דנעלם ממנו ד' הריטב"א בע"ז ס"ג ד"ה מי מצי כו' דמבואר להדיא דאף באי' קנה במשיכה כו' והאריך הרבה בזה. ועי' בד' בן המחבר שם ובסי' ל"ד מ"ש ע"ד החו"ד שם שכ' וכן אם יתן אחד חפץ לחבירו בשכירות שיעשה לו מלאכה אסורה דיצטרך להחזיר לו החפץ כו' והאריך בזה יעוש"ה:

ז **יוצאה**. עי' ט"ז ס"ק ג' שכ' דוקא אם תבעו כו' ועי' בכרתי ס"ק ב' ובישוי"ע ס"ק ד' ובמח"א דיני רבית סי' א' ובס' מהר"ן יפה חיו"ד סי' ט' מ"ש בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' ט' מ"ש בזה יעוש"ה:

סעיף ו

ח **אין הבנים**. עי' בדגול מרבבה שכ' דאם מת הלוה אין הב"ד כופין להשיב ליורשי הלוה ועי' בפלתי מה שהשיג עליו ועי' במקמ"ח הביא ד' הגאון רע"א סי' פ' לענין אם נתן הלוה הרבית ולא נתן הקרן כו' ואח"כ כ' להסתפק היכא שעדיין לא גבה אביהם הרבית רק החוב הרבית עלה לסך מה ונתן הלוה עצמו ליורשי המלוה ואח"כ בא להוציא מהם מטעם דר"ק יוצאה בדיינים מי הוי בכלל כו' לברי' לא אזהר כיון דרבית שנתן הלוה הוא בשביל אביהם ולא בשביל הלואה שלהם כו' וכ' למפשט דין זה מהתוספתא פ"ה דב"מ דאיתא שם המלוה את חבירו ברבית והלך הלוה וירש עליו שטרי רבית ואמר צא שלי בשלך מותר אם בא לבית החשבון אסור כו' והביא ד' הפ"מ והאריך בזה. וסיים דדין זה צ"ע. ועי' בשערי דעה ס"ק ד' שכ' דהיכא דהלוה עמד בדין עם אביהם ה"ל כשאר חוב וגם הבנים מחויבים להחזיר והביא ראי' מפ' נערה שנתפתתה והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בעצ"ל מ"ש והאריך בזה:

סעיף י

ט **המלוה שכר**. עי' ט"ז ס"ק ז' שחולק על הפרישה ועי' במקמ"ח שהביא ד' הג"ת שער מ"ו ח"ב סי' י"ב שכ' כד' הט"ז וכ' שם דין מחודש דנ' דאפשר לומר כן בשכירות או בסתם חפץ דכיון שמחזיר לו הדמים והמלוה מחזיק בחפץ או בבית כמו שהותנה אבל בכלי מסוים או כסות ששוה ג' ונתנו הלוה למלוה בד' של רבית שהי' חייב לו כי מפקינן מיני' לא מסתבר דמפקי' מיני' גלימא גופא ועוד דינר אחד נוסף עליו דמסתייע ללוה דלישקול מאי דיהיב ותו לא ומצי אמר לי' או טול מעות או הכלי כמו שנתתי לו עכ"ל הג"ת:

סעיף יא

י **בו רבית**. עי' בחידושי מהרא"ל ס"ק ג' שהביא ד' התומים סי' ל"ד שכ' דבלאו הנל"ע פסול מדאורייתא והשיג עליו והאריך בזה. ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' ל"ד ס"ק ב' מ"ש בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד מ"ש ע"ד המשל"מ שכ' דגם ברבית משכחת ע"י מעשה עפ"ד הלח"מ פי"ג מהל' שכירות כו' והשיג עליו והאריך בזה. ועי' בישוי"ע ס"ק ז' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קסב

סעיף א

א **אסור ללות כו'**. עי' ט"ז ס"ק א' שכ' דבדרך מקח וממכר מותר כו' ועי' בשער דעה ס"ק א' מה שהביא ראי' מד' הרא"ש בתשובה כלל ק"ח סי' ל' להט"ז והאריך בזה וכ"כ במקמ"ח ראי' זו והאריך בזה. ועי' בחו"ד ס"ק א' ובישוי"ע ס"ק ג' ובכרתי ס"ק א' ובפלתי ס"ק א' ובחידושי מהרא"ל ס"ק א' מ"ש ע"ד הט"ז והאריכו בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד במקמ"ח שכ' דמשמעות כל הפוס' דאי' סאה בסאה אפי' לא התנה עמו בהדיא שיפרע לו דוקא חטים רק הברירה בידו לפרוע לו או בחטים או במעות מ"מ כשפרע לו חטים ביוקר השער מעת שהיתה בשעת הלואה הוי רבית דרבנן וגם בשעת הלואה נעשה אי' בזו הלואה והביא ד' הבעה"ת שער מ"ו ח"ה סי' א' והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בישוי"ע ס"ק א' ב' ובעצ"ל מ"ש והאריכו בזה. ועי"ש עוד במקמ"ח שהביא ראי' להפוס' דמותר ללות סאה בסאה על שער שבשוק ולא כהבעהע"י מהתוספתא פ"ד דב"מ כו' והביא ד' הבעה"ת שער מ"ו ח"ד והאריך בזה. ועי' בשער דעה ס"ק ב' ג' ד' ובחידושי מהרא"ל ס"ק ח' ט' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ב **בהג"ה אם התנה**. עי' במקמ"ח שהביא ד' תשובת רע"א סי' נ"ג שנסתפק אם הדין ג"כ בפסיקת חטים על שער שבשוק הנזכר בסי' קע"ה אי שרי כשהתנה בהדיא שלא יקבל בתוך הזמן וכ' עליו דיש להוכיח דין זה מד' תשובת הרא"ש כלל ק"ח סי' ל' לפ"מ שביאר כונתו המשל"מ פ"ו מהל' מלוה והביא ד' הבעה"ת שער מ"ו ח"ד סי' ט' כו' והאריך בזה. ועי' בחידושי מהרא"ל ס"ק ט' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה

סעיף ה

ג **בהג"ה בלא דעת כו'**. עי' ט"ז ס"ק ח' שהק' מפרוזבל כו' דמהני שלא בפניו כו'. ובאמת לק"מ וכמ"ש בחידושי מהרא"ל ס"ק י"ב דהכא עיקר הטעם להתיר ביש לו מפני שיכול לפרוע לו מיד וזה שאינו יודע אם הקנו לו לא שייך שיפרע לו מיד כיון שלא ידע מן ההקנאה כלל וגם י"ל בלא"ה בפרוזבל שנתקן שלא ירע עינו בהלואה וא"כ מי שאין לו

קרקע לא ימצא ללות משא"כ כאן עכ"ד ועי' במקמ"ח ובישוי"ע ס"ק ג' מ"ש והאריכו בזה. ועי' בחידושי מהרא"ל ס"ק י"ג מ"ש ע"ד המחבר שהשמיט דין ככרות כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קסג

סעיף א

א **תן לי מעותי**. עי' בחידושי מהרא"ל ס"ק א"ב ובשער דעה ובמקמ"ח ובעצ"ל ובפי' ב"מ ס"ב ב' ובמעיני החכמה שם ובס' מנחת הבקר שם מ"ש והאריכו בזה. ועי' בישוי"ע ס"ק א' מ"ש והאריך בזה וכ' להסתפק במוכר לחבירו דבר שאינו ברשותו ובשעת המקח הבטיח ללוקח שהוא ברשותו ואח"ז נתברר הדבר שא"ב וחזר בו הלוקח לכאורה נ' דהלוקח פטור מלקבל על עצמו מי שפרע כיון שהמוכר הטעה אותו ואינו בדין שיהי' הלוקח מחויב לקיים מקחו כו' אמנם בקנה בקנין כסף אין כאן טעות כלל דבלא"ה אף אם הוא ברשותו אין כאן קנין רק לענין מי שפרט כיון דכסף אינו קונה קנין גמור ומש"פ לדעת הרבה פוס' אף בדבר שא"ב שייך א"כ במה הטעה אותו ומיושב בזה דעת התוס' בב"מ שם שהק' דהרי במלוה הבאה מחמת מכר קונה קנין גמור כו' והאריך בזה ובס"ק ב' שם מ"ש והאריך בזה. ועי"ש עוד במקמ"ח מ"ש ע"ד החו"ד ס"ק ג' והאריך בד' הת"ר יעוש"ה:

סימן קסד

סעיף א

א **במשכנתא דסורא**. עי' חו"ד ס"ק א' שהק' דהא המחבר סתם בסי' קע"ב דלא שרי כלל שום משכנתא רק משכנתא דסורא וכאן משמע מדבריו דרק לחזור ולהשכיר אסור בסתם משכנתא עכקוש"י והניח בקושי' ובאמת לק"מ וכמ"ש במקמ"ח דלהכי כ' המחבר האי' להחזיר ולהשכיר אף דכל משכנתא אסורה היינו דהוי רק א"ר וקמ"ל כאן דחזר ושכרה הוי ר"ק עכ"ד. ועי' בשער דעה ס"ק א' מ"ש ליישב ד' תשובת הרשב"א דסתרי אהדדי והאריך בזה. ולפ"ד מיושב נמי קושי' החו"ד כעין ד' המקמ"ח יעוש"ה ועי' בחידושי מהרא"ל ס"ק א' ובסי' קע"ב מ"ש והאריך בזה:

סעיף ד

ב **על שדהו**. עי' פלתי ס"ק א' ובישוי"ע ס"ק א' ובמקמ"ח ח"ב סי' כ"ז דיני אסמכתא מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן קסה

סעיף א

א **ופחתה ממנו**. עי' חו"ד ס"ק ד' שכ' דוקא אם הוקרו הפירות מחמת הפחת דיש היזק למלוה צריך להשלים לו כמו בזילי פירא גבי הוסיפו עליו אבל בענין פחת לגבי נסכא דגבי לוה אין בו איסר רק משום דמחזי כרבית במלוה דל"ש זה א"צ להשלים כו' עכ"ד. ועי' במקמ"ח שהשיג עליו דהא בהדיא משמע דעת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש דדמי ממש דין פחת לדין הוסיפו עליו כי היכא דצריכין לחוש היכא שהוסיפו עליו משום פסידא דלוה ה"נ היכא שנפחתה צריכין לחוש לפסידא דא דמלוה כו' והביא דכן מבואר בהדיא בבעה"ת שער מ"ו חלק ח' אות ג' כו' ובשימקו"ב בק' צ"ז ב' בשם הרמ"ה כו' דדמיא ממש פחת להוסיפו הן לענין נסכא והן לענין אוקיר פירי כו' והאריך בזה יעוש"ה ועי' ביש"ש פ' הגוזל עצים סי' ט"ו דמבואר נמי דדמי ממש פחת להוסיפו דלא כהחו"ד ועי' בפתח הבית דין שינוי מטבעות סי' כ"ו ענף ג' שהוכיח מד' מהרי"ט חיו"ד סי' מ"ד דאין חילוק בין פחת להוסיפו והאריך בזה יעוש"ה עוד כ' החו"ד דהא הלוה יכול לסלק הלואתו במקום שיש לו פסידא אפי' בשוה כסף כו' עי' בקצה"ח סי' ק"א ס"ק ה' שכ' דהיכא דהתנה לשלם במטבע ל"מ לסלק בשוה כסף דלא כהחו"ד יעוש"ה:

סימן קסו

סעיף א

א **בהג"ה הוי א"ר**. עי' ט"ז ס"ק ג' שהק' מהא דקי"ל בחו"מ סי' שס"ג באומר לחבירו דור בחצרי דפירושו כאו' בחנם וכאן אמרי' דצ"ל בפירוש ובאמת לק"מ וכמ"ש בשימקו"ב ב"מ ס"ד ב' דאף דבעלמא כשאו' דור בחצרי אמרי' דכונתו הי' דידור בחנם בזה אמרי' דודאי כיון בשכר שלא יעבור על אי' רבית עכ"ד. ועי' בישוי"ע ס"ק ד' שהביא ד' השימקו"ב אלו וכ' דלפ"ד אין מקום לקושי' הט"ז והאריך בזה ועי' בחו"ד ס"ק ב' שכ' נמי כעין זה ליישב קושי' הט"ז הנ"ל אך לא הביא ד' השימקו"ב ועי' במקמ"ח מ"ש בזה על החו"ד ועי' בחידושי מהרא"ל ס"ק ג' שכ' נמי כהחו"ד ליישב קושי' הט"ז והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קסח

סעיף ו

א **בהג"ה ויש מקילין**. עי' ש"ך ס"ק ט"ז ועי' בחו"ד ס"ק ח' ובמקמ"ח ובעצ"ל מ"ש והאריכו בזה ועי' בקונטרס דיני זכי' ושליחות מ"ש והארכתי הרבה בזה בד' התוס' ב"מ ע"א ב' ד"ה בשלמא בדברים נכונים יעוש"ה:

סעיף יא

ב **בהג"ה לזכות לעכו"ם כו'**. עי' ט"ז ס"ק י"ד הביא ד' הב"ח ונ' מדבריו דס"ל דקנין אדותא מהני להפקיע אי' רבית והיינו דכיון דהמשכון זה של עכו"ם הוא שייך זה המשכון להעכו"ם ואין בזה אי' רבית והט"ז כ' דלא מהני אודיתא רק לענין דברים שבממון משום דהודאת בע"ד כמאה עדים אבל לענין איסור כיון שהוא יודע בעצמו דבר האמת שהמשכון הוא של עכו"ם אין זה רק כתולה מעותיו בעכו"ם כו' ועי' בישוי"ע ס"ק ב' שכ' דבאמת אודיתא הוי קנין רק היינו כשבא לידו המעות אח"כ והמודה לא חזר בו עד שבא המעות לידו אז הוי קנין אבל כשאו' המעות שיש לי בבית או ברשות אחרים הרי הם של פ' וחזר בו אח"כ וא"כ אף דאודיתא קנין מ"מ כיון שלא בא ליד הזוכה יכול לחזור כמו במקנה דבר שאב"ר דאף לר"מ דיכול להקנות כו' מ"מ קודם שיבוא לרשותו יכול לחזור בו אמנם מצד הודאה שהודה שהוא של פ' אין בידו לחזור שהרי כבר הודה והודאת בע"ד כק' עדים דמי וכ' דבזה יש יתרון בקנין מעמ"ש על קנין אודיתא לענין הודה דבאודיתא יכול לחזור קודם שבא המעות לרשותו ובמעמ"ש אי' לחזור כו' ומיושב בזה ד' התוס' גיטין י"ג ב' ד"ה גופא כו' ואח"כ כ' ליישב ד' התוס' ב"מ מ"ו א' גבי הי' עומד בגורן כו' וכ' דקנינים דרבנן אחר שכבר קנה אז הוי הדבר שלו כמו דאם קידש אשה בחפץ שנעשה שלו ע"י קנין משיכה דמלתא דפשיטא דהאשה מקודשת וכ"כ הרשב"א ב"מ מ"ז כו' וביאר הדבר דדוקא היכא דנתקדשה במעמ"ש דהוא רק קנין דרבנן וא"כ אנו דנין על הקידושין אם קידושין של תורה אבל היכא דהמעות או החפץ בא לידו ע"י קנין דרבנן וקידשה בד"ז את האשה פשיטא דמקודשת מה"ת דאטו מי שמקדש אשה בחפץ נחקור מאין בא החפץ לידו ולכך ה"ה בזה אם קנה המעות בקנין אגב יכול לחלל בו מע"ש אף דמע"ש דאורייתא כיון שהמעות חשוב שלו מדרבנן מהני אף לענין חילול מע"ש אבל לענין קנין אודיתא דאף מדרבנן אינו קנין גמור שהרי יכול לחזור כו' אין כאן קנין דאודיתא לבד כשאין המעות ת"י לא קנה כו' והאריך בזה וכ"כ באה"ע סי' כ"ח ס"ק י' והאריך בזה ועי' בקצה"ח סי' קצ"ד ס"ק ג' ובסי' מ' ס"ק א' ובחמדת שלמה חאה"ע מסי' ס' עד סי' ס"ד מ"ש לענין קנין אודיתא והאריכו בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' מ' ס"ק ב' וסי' קצ"ד ס"ק א' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בישוי"ע מ"ש לענין ב' הודאת דסותרים זא"ז והאריך בזה:

סעיף כה

ג **ישבע שא"י**. עי' בשער דעה ס"ק י"א מ"ש לענין מגו לאפטורי משבועת היסת והביא ראי' מד' הטור בשם הרא"ש שכ' דאם משיב א"י אם נתת לי מעולם רבית דחייב לשבע שא"י כו' ואח"כ דחה והאריך בזה ומד' הט"ז בס"ק ל"ו מוכח דס"ל דאין חילוק דלהפוס'

דס"ל דאמרי' מגו לאפטורי משבועה ה"ה דאמרי' מגו לאפטורי משבועת היסת שהשיג על הב"י שהק' דניהמני' בטענת להד"מ במגו דע"י עכו"ם לקחתי ותי' דל"א מגו לאפטורי משבועה והשיג עליו דבהדיא איתא בח"מ סי' צ"ג בשם הרא"ש דאמרי' מגו בזה ואי נימא דמגו לאפטורי משבועת היסת ל"א לכ"ע אין שום השגה על הב"י ומוכח דס"ל להט"ז דאין חילוק בין שבועת התורה לשבועת היסת ועי' בחידושי רע"א שכ' ע"ד הט"ז דלפמ"ש הש"ך בסי' צ"ה ס"ק י"ז דאפי' אי אמרי' מגו לאפטורי משבועה מ"מ מגו לפטור מהיסת ל"א ניחא הכא עכ"ד הרי דס"ל נמי בדעת הט"ז כמ"ש דס"ל דאין חילוק בין ש"ד לשבועת היסת ואף בשבועת היסת אמרי' מגו לאפטורי משבועה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' כ"ח ס"ק ג' ובסי' ס"ו ס"ק י"ג ובכללי מגו סי' ד' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

ד **בהג"ה בשאר טענות**. עי' בישוי"ע ס"ק ג' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

ה **בא להוציא כו'**. עי' בשטר דעה ס"ק י"ב שכ' להסתפק היכא דהמלוה תובע הקרן והריוח והלוה טוען שמלוה ברבית הוא אם המלוה נשבע ונוטל כיון דהלוה מודה מקצת וחייב ש"ד ולפ"ד הלוה הרי הוא פסול לשבועה כו' אם רצה התובע נונ"ט כו' והאריך בזה ומסיק דהתובע נונ"ט יעוש"ה:

סימן קעב

סעיף א

א **בהג"ה בין שדה לבית**. עי' חו"ד ס"ק ב' שכ' דדוקא בשדה הוי ר"ק אבל בבית לכ"ע לא הוי רק א"ר כו' והאריך בזה ועי' במקמ"ח שתמה עליו דהוא נגד כל הראשונים והאחרונים דבית חמיר טפי משדה גם ברמב"ם פ"ו מהל' מו"ל הי' מבואר בהדיא דבמרחץ או חנות או חצר הוי ר"ק בלא נכייתא כו' והאריך בזה ועי' בישוי"ע ס"ק א' ב' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קעג

סעיף א

א **בהג"ה דבר הנמכר כו'**. עי' ביאורי הגר"א ס"ק ה' שהק' כיון דשומתו ידועה הוי כמו קץ ואף שרגילות ברוב כו' מ"מ קרוב לשכר ורחוק להפסד כו' עכקוש"י ובאמת לק"מ וכמ"ש במקמ"ח דדעת הרמ"א כיון דרגילות ברוב פעמים כשבאו שרים לעיר שוים י"ב הוי כמו דבר שמשתנה השער תדיר ואין זה כשער קצוב ואין בו משום רבית וכמ"ש הרשב"א בתשובה הביא הב"י גבי דין מטבע ברצילוני כיון דדרכו להשתנות השער תדיר אין זה כשער קצוב עכ"ד:

סימן קעד

סעיף א

א **תחזיר לי כו'** עי' בישוי"ע ס"ק ב' שכ' להסתפק אם מת הלוקח ובא המוכר להחזיר ליורשי הלוקח המעות כו' ועוד כ' להסתפק היכא דנאנס המוכר ולא הי' בידו להחזיר ביום המוגבל והחזיר לידו המעות אח"כ אי ניחא דיש טענת אונס כו' והאריך בזה יעוש"ה:

ב **ר"ק**. עי' בישוי"ע ס"ק ג' מ"ש אם הא דצד אחד ברבית אסור אם היא אי תורה או אינו רק אי' דרבנן כו' והאריך בזה ובס"ק ו' מ"ש להסתפק כש שאומר הלוקח קודם שקנה הקרקע שדי זו לכשאקחנה מיד המוכר והוא ירצה להחזיר לידו המעות אחזירנה לידו ואח"ז מכר לו הקרקע בסתם דהרי כבר קבל על עצמו דבר זה אי מותר להלוקח לאכול הפירות כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קעה

סעיף ח

א **שנעשה באי'** עי' בשער דעה ס"ק ג' מ"ש ליישב קושי' הסמ"ע סי' ר"ח דהא קי"ל כל מלתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד לא מהני והאריך בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' ר"ח ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סימן קעז

סעיף א

א **ה"ז אסור**. עי' בשער דעה ס"ק א' שכ' דנ' דמ"מ אף שהעסק נעשה באי' מ"מ אם יש הפסד כל ההפסד על המקבל כיון שהמקבל קיבל העסק בתנאי זה כל האחריות עליו למלוה היא גבי' רק דאם יש ריוח אסור להנותן לקבל והוי כשטר שיש בו רבית כו' והביא ראי' לזה מד' המחבר לעיל סי' קע"ג סעי' ד' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יב

ב **א"נ** . עי' בישוי"ע ס"ק י' מ"ש לענין א"ר שהי' נכתב בממרנו אם יכול המלוה להוציא מיד הלוה כיון דהוא כגבוי כו' ובב"מ ס"ב מבואר דאי נימא שטר העומד לגבות כגבוי דמי ולמ"ד ר"ק א"י בדיינים יוכל המלוה לגבות מן הלוה ה"ה לדידן בא"ר אמנם בבעה"ת מבואר דאף למ"ד כגבוי דמי מ"מ בא"ר אין מוציאין מהלוה וא"כ ה"ה לדידן בממרני והק' על התעה"ת מב"מ כ"ו והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף כד

ג **הנותן עיסקא**. עי' בשער דעה סקי"א מה שהשיג על תשו' הב"ח סו' ג' והביא ראי' מפסחים כ"ט ב' גבי משהה חמץ ודעתו לבערו דא"ע עליו דה"ל לאו הנל"ע כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף לו

ד **יחיד כו'**. עי' בשער דעה ס"ק ט"ו שכ' דבשטרות שלנו שעושין בו ע"צ ה"ט וכותבין לו דבר קצוב למאה על משך שנה תמימה דאם בא הלוה בתו"ז לפרוע הקרן והרבית שעלה עד אותו הזמן הרשות בידו אע"ג דקי"ל בח"מ סי' ע"ד סעי' ג' דהיכא דהלואה היא לטובת המלוה א"י לסלקו בתו"ז מ"מ כיון דהכא עיקר ההיתר הוא משום שהוא בתורת עסקא א"כ יכול לחזור הלוה אף בתו"ז כדין פועל שחוזר בחצי היום והק' מד' הש"ך בסי' ע"ד בשם השלטה"ג כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף לט

ה **ביחד** . עי' ש"ך ס"ק ס"ח מ"ש לענין ספי' דדינא או מחלוקת בין הפוס' אי הוי ר"ק או א"ר כו' ועי' בשער דעה שכ' דכל היכא דאיכא פלוגתא בין הפוס' אי הוי א"ר או לא יש להקל בו משום דספד"ר לקולא כו' כיון שהלוה מחייב א"ע מרצונו הטוב כו' ואין כאן אלא משים אי' רבית כו' מותר המלוה לקחתו והלוה מחויב ליתן לו כיון שנתחייב לו מרצונו וכ' להוכיח כן מלשון הרא"ש פ"ק דמכות גבי המלוה לחבירו לי' שנים אי שביעית משמטתו שכ' כיון דאיכא ב' לישני ושביעית בזה"ז דרבנן ה"ל ספד"ר ולקולא והביא ד' מהרי"ט חיו"ד סי' מ' שפ' כן וכ' דה"ה היכא דאיכא ס"ם דמקילינן בשאר אי' דאורייתא והמלוה מותר לקחתו א"כ ממילא הלוה חייב לשלם לו ומוציאין ממנו כיון דמרצונו נתחייב לו עכ"ד ועי' בפלתי ס"ק ד' ובחידושי מהרא"ל ס"ק נ"ה מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

הלכות גילוח

סימן קפא

סעיף ד

א **גם הנוקף כו'**. עי' בשעה"מ פי"ב מהל' ע"ז ובמעין החכמה מ"ו ב' ד"ה מקיף ובמנחת חינוך מצוה רנ"א ובמהר"ם שיק מצוה רנ"ב ובס' נר מצוה ל"ת מצוה נ' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ז

ב **עבדים** וכ' הש"ך ס"ק ה' אע"פ שדינם כנשים כו' חייבים בהקפת ראש נשים לא איתמעטו מהקפת ראש אלא מדכתיב לא תקיפו כו' ולא תשחית כו' והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתת זקן כו' הלכך עבדים כיון דאית להו זקן ליתנהו בכלל היקש זה עכ"ד. והוא מד' הכ"מ פי"ב מהל' ע"ז הל' ב' ועי' במשל"מ שם שהק' דהא בקידושין ל"ה ב' מוכח דלפי המסקנא לא ממעטינן נשים מהשחתה משום סברא דלית להו זקן אלא מגז"ש דפאת פאת מבני אהרן כו' עכקוש"י ונשאר בקושי' ועי' במשל"מ פ"י מהל' מלכים הל' ז' שכ' ליישב דלא נאמר כלל זה אלא במ"ע שהזמ"ג בהא אתקיש עבד לאשה אבל במ"ע שלא הזמ"ג או בל"ת דמדינא הי' הנשים חייבות אלא שגזיה"כ הוא כגון בל תקיף ובל תשחית נהי דהנשים נתמעטו אבל עבדים חייבים ולא גמרו מנשים לענין זה וכ' ליישב בזה ד' התוס' פ"ק דחגיגה דס"ל דעבדים חייבים בפ"ו כו' והאריך בזה. ועי' בשעה"מ פ"א מהל' מילה הל' א' מ"ש ע"ד המשל"מ והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף י

ג **במספרים מותר**. עי' בצ"צ חיו"ד סי' צ"ג מ"ש והאריך הרבה בזה. ופ' דאסור אף במספרים שלא כעין תער יעוש"ה:

הלכות נדה

סימן קפג

סעיף א

א **ממקורה** . עי' תוס' נדה י"ז ב' ד"ה ודם שכ' וז"ל וה"ט דטהור דכתיב ממקור דמיה דוקא דמי מקור דהיינו חדר עכ"ל. הנה כ"כ מסברת עצמם ובאמת מבואר כן להדיא בתו"כ סוף פ' מצורע הובא ברא"ש פ' תינוקת סי' ו' וברי"ף פ"ב דשבועות וז"ל ואשה כי תהי' זבה יכול אפי' זבה מכל מקום תהי' טמאה ת"ל והיא גילתה את מקור דמי' לימד על הדמים שאינן אלא מן המקור עכ"ל ועי' ש"ך ס"ק א' הביא נמי הך דרשא דתו"כ. עוד כ' התוס' שם וז"ל א"נ דמיה כתיב מקום שמצויין שם הרבה דמים ובעלי ליכא אלא מין אחד עכ"ל וזו הדרש לא נמצא בשום מקום ועי' בחינוך מצוה ר"א שכ' וז"ל והענין הוא לפי שהחכמים ידעו בחכמתן שכל דם שאינן מאותן ה' מראות אינו בא ממקום טמא כי מקום ידוע באשה שהדם הבא ממנו בלבד טמא היא הנקרא מקור ובלשון חכמים קרוי חדר כו' עכ"ל. ודבריו תמוהין דמבואר בכמה מקומות נדה י"ט א' ובתו"כ פ' מצורע הובא בב"י כאן וברמב"ם דגם דמים טהורים באים מהמקור רק דרחמנא טהרה אותם שאינם באים ממקור הם טהורים אף דם ממש וכן תמה עליו במנחת חינוך שם אות

ד' ועי' בתה"ד סי' רמ"ו שכ' בהדיא דאף לובן וירוק נמי מן המקור קאתי והביא שם ד' הרמב"ן שכ' נמי כן וכן מבואר בירושלמי ריש נדה דקא' שם ולמה היא אסורה לביתה שמתוך שהיא מתרגלות בדמים טהורים הוא מתרגלות בדמים טמאים ופי' הפ"מ הואיל ואין מעונה נגוב לגמרי הרי מבואר מד' הירושלמי אלו דגם דם של מראות טהורים באים מן המקור ועי' בציון ירושלים שם שכ' נמי כן דכן מוכח מהירושלמי והביא נמי ד' התה"ד והחו"כ הנ"ל ותמה נמי ע"ד החינוך הנ"ל וכ"כ בתשובת הרמ"א ובנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קי"ב דגם מראות טהורים באים מהמקור אך בתוס' רי"ד נדה כ"ב א' הק' למ"ד מקור מקומו טמא כו' דא"כ דמים טהורים אמאי לא מקבלי טומאה מן המקור ותי' שהם אינם באים מהמקור אבל חתיכה מפלת מהמקור עכ"ל הרי דס"ל דדמים טהורים אינם באים מהמקור והיינו כד' החינוך הנ"ל ועי' בס' נר למאור סי' ל"ה שהביא ד' התוס' רי"ד והחינוך הנ"ל ומ"ש ע"ד והאריך בזה יעוש"ה:

ב **באונס** . עי' באר הגולה פי' באונס כגון קפצה או שראתה חי' ועוף נזקקין זה לזה וראתה כו' עכ"ד והוא מד' הרמב"ם פ"ה מהל' א"ב הל' א' מד' הרמב"ם אלו מוכח דס"ל דדם חימוד טמאה מדאורייתא והוא בכלל אונס ועי' בחידושי הרשב"א נדה כ' ב' גבי ההיא איתתא דאייתי דמא כו' אמר לה האי דם חימוד הוא כ' דיש מפרשים דם חימוד הוא וטהור והק' ע"ז דהא תבעלה להינשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים והתם משום חשש חימוד הוא אלא משמע דדם חימוד טמא והא דקא' דם חימוד הוא לא כדי לטהרה אמר כן אלא כדי להראות חכמתו עכ"ל והר"ן בחידושיו שם כ' ליישב שיטות הסוברים דדם חימוד הוא וטהור והאי דצריכה לישב ז' נקיים משום דאגב חימוד מתעורר ג"כ דם נדה וחיישינן שמא בתוך דם חימוד תראה ג"כ דם נדה ומד' הרמב"ם הנ"ל מוכח דס"ל כהרשב"א דדם חימוד טמא ועי' בס' פרדס רמונים במקדש זהב ס"ק א' מה שתמה ע"ד הר"ן דמאיזה טעם נטהר דם חימוד מאחר דקי"ל דאפי' באונס טמאה ובד' הרמב"ם הנ"ל מבואר להדיא היפך וגם הק' ע"ד הרמב"ם דזהו ד' ר"י בפ"ב דזבים מ"ב אבל ת"ק שם פליג ע"ז ובפי' המשנה שם כ' דאין הל' כר' והביא ד' התוס' נזיר ס"ה ב' ד"ה בשבעה דמבואר בדבריהם דלת"ק אם ראה איש ואשה נזקקים מקרי מחמת אינם ואם ראה בהמה חי' ועוף לא מקרי אונס כו' וכ' דכאן ליכא נפ"מ בזה דגם מחמת אונס טמאה אך לענין קביעות וסת ש חילוק בזה דכל וסת שמחמת אונם אינו וסת כמ"ש בסי' קפ"ט ואם נאמר דאם ראתה מחמת חימוד מקרי אונס אינה קובעת וסת כו' ומיושב עפ"ז ד' הר"ן הנ"ל דאם נאמר דמה שראתה ע"י חימוד מקרי מחמת אונס א"כ איכא נפ"מ בזה לענין קביעות וסת עכ"ד ועי' במקמ"ח לקמן סי' קפ"ז סעי' א' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

ג **והוא שתרגיש**. וכ' הש"ך ס"ק ב' היינו מדאורייתא אבל מדרבנן טמאה אע"פ שלא הרגישה כו' ועי' במנ"י שכ' אע"ג דמתבאר לקמן סי' ק"צ דאע"ג דלא הרגישה רק בכתם בעלמא על גופה או על חלוקה טמאה היינו כשיעור גדול כגריס ועוד והמחבר דבא לומר שהיא טמאה אפי' בטיפת דם כחרדל ע"כ כ' בסתם והוא שתרגיש עכ"ד ולפ"ד א"צ לומר כמ"ש הש"ך דכאן מיירי מדאורייתא דשפיר מיירי כאן מדרבנן רק דהמחבר כ' שהיא טמאה אפי' בטיפת דם כחרדל ומש"ה כ' והוא שתרגיש ועי' בפלתי ס"ק א' ובעצ"ל ובפרמ"נ בשפתי חכם ס"ק ב' מ"ש בזה יעוש"ה:

ד **שלא יצא**. עי' ס"ט ס"ק ג' שהביא ד' הרמב"ן הל' נדה פ"ג שכ' וז"ל האשה מטמאה בין באונס כו' ואפי' לא יצא הדם לחוץ ולא נעקר מן המקור ועדיין הוא בביה"ח טמאה כו' ובין השיני' עצמו כלפנים בזה"ז שאין בקיאות בדבר כל שהאשה מוציאה דם בעד שלה טמאה עכ"ל וכ' עליו דלא זכיתי להבין דבריו דכל עיקר דין זה אינו אלא כשנשאר בפנים ולא יצא לחוש הוא דאיכא לאפלוגי בין השיני' ולפנים או לחוץ אבל אם אח"כ יצא לחוץ ע"י בדיקת עד הרי יצא לחוץ וטמאה וא"כ מה זה שכ' בזה"ז כו' דבזה ודאי דטמאה כו' עכ"ד. ועי' בפרמ"ג בש"ח ס"ק ד' שכ' עליו דמה דפשיטא לי' למר מבעי' לי טובא דנ' דאם הכניסה איזה דבר למקור והוציאה דם אינה טמאה נדה מי"ז ובר"פ המפלת איבע"ל בהכניסה שופפרת והוציאה דם ואפשטא דטהורה הוא והביא ד' המ"ב סי' מ"ט שכ' ע"ז אלמא אע"ג שידוע שהדם בא מהמקור אפי"ה אינו טמא כיון שלא יצא לחוץ רק ע"י שופפרת כו' והרי המקור לעולם מלא דם כו' ואם תכניס לשם איזה דבר בלי ספק יהי' עליו דם אמנם התורה לא טימאה רק אם הדה יורד מעצמו מהמקור ולא כשמוציאין אותו מהמקור ותו דהא מה"ת בעי הרגשה דוקא וענין הרגשה היא הרגשת פתיחת המקור או זיבת דבר לח בבשרה ואם מצאה ע"י בדיקת עד ולא ארגשה אמרי' דודאי ארגשה וטעתה בהרגשה עד ומשום דחזקת דם מקור לבוא בהרגשה וכ"ז כשלא הכניסה להעד רק בביה"ח ומצאה שירד מעצמו מהמקור לביה"ח משא"כ אם הכניסה העד להמקור והוציאה דם הרי אין כאן הרגשה כלל וטהורה היא מה"ת וכ"ז אם הכניסה העד למקור וממילא דה"ה דאם הכניסה העד למן השיני' ולפנים מאחר דהדם המונח שם אינו מטמא להאשה ודינו כמו שמונח במקור עד שתרגיש שיצא למן השיני' ולחוץ כמבואר בש"ם וכאן ודאי לא הרגישה בזה שהרי הדם לא ירד כלל לביה"ח רק היא הוציאתו ע"י העד כו'. ומעתה אם נאמר דבכה"ג היא טהורה אתיין ד' הרמב"ן הנ"ל כפשטן כו' והביא ד' הס"ט סי' קצ"ו ס"ק כ"ו בהשגתו ע"ד הב"ח שכ' בפשיטות דאם יצא לחוץ אפי' הכניסה קנה לתוך המקור והוציאה דם טמאה משיצא לחוץ וכ' עליו

דדבריו תמוהים ואח"כ הביא ד' ה"ה פ"ה הל' ה' שהביא ד' הרמב"ן דבזה"ז כו' על האי דינא דמן הלול ולחוץ אינו טמא רק מס' וע"ז הביא ה"ה ד' הרמב"ן הנ"ל כו' וכ' אמנם אין הבנה לדבריו דמה הוסיף לנו לאסור בזה"ז יותר מבזמן הש"ס והא, גם בש"ם אמרו דמן הלול ולחוץ ספי' טמא וכ' דאולי כונתו לומר דבזמה"ז אין מצרפין כלל ס' זה לס' אחר לעשות ס"ס דהוי חסרון חכמה דאם הי' בקיאה הי' יודעה שנמצא מן הלול ולפנים וממילא לא הי' כאן ס' כלל משא"כ בזמן הש"ס שהי' בקיאין בדבר אם נמלא מן הלול ולחוץ הוי ס' ואי איכא ס' אחר הוי עכ"ד. וראיתי בבנין עולם חיו"ד סי' ל"ו שכ' ע"ד הס"ט הנ"ל תמיהתי מאד על תמיהתו כי ברמב"ם פ"ג לא נמצא דבר מזה אלא בפ"ה שם הל' ב' ושם לא נמצא בסיום דבריו שהדם שהיא מוצאה בעד טמא מצד חסרון בקיאות עכ"ד. ובאמת הוא ט"ס בד' הס"ט וצ"ל הרמב"ן דכן מבואר להדיא בד' הרמב"ן הל' נדה פ"ג וכ' שם דמ"מ מוכח לכאורה כהס"ט מהא דתנן נמצא על עד שלו בתוך שיעור וס"ט חייבים חטאת כו' ואח"כ דחה זה מד' הגמ' נדה כ"ב א' גבי הרואה קרי בקוסם כו' ואח"כ הביא ד' המ"ב הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה:

ה **כחרדל** . וכ' הש"ך ס"ק ג' וה"ה פחות כו' וכ"כ רש"י נדה י"ד ב' ד"ה א"ל ומ"ב א' ד"ה ולטמא וכן מבואר ברמב"ם רפ"ה מהל' א"ב ובהל' נדה להרמב"ן פ"א ובר' יונה ר"פ אין עומדין דאף בפחות מחרדל טמאה ועי' בס"ט ס"ק ד' שהביא ד' השב"י סי' ל"ח ל"ט שכ' דזה נכלל בחומרא דר"ז והביא בשם מהרשש"ך שהשיג עליו מד' רש"י הנ"ל וכ' הס"ט דמ"מ י"ל דנכלל בחומרא דר"ז לענין זה דודאי מדינא טמאה היכי דידוע בודאי שבא מהמקור אבל בספי' תלינן שבא מן הצדדין דאין דרך לדם מועטת כזה לבוא מהמקור כו' דמסתמא תלי' טפי דבא מן הצדדין כו' והביא א הב"ח כו' ונפ"מ היכא דאיכא עוד ספי' יש לצרף הך ס' שמא מן הצדדין עכ"ד ולא הביא ד' הרמב"ם והרמב"ן קי יונה הנ"ל ועי' בחידושיו לנדה נ"ב ב' שהניח זה בצ"ע. ועי' בפרמ"ג בש"ח ס"ק ג' שהביא ד' רש"י והרמב"ם והרמב"ן והר"י הנ"ל וכ' דכל זה פשוט ולא הוצרכתי לכתוב זה רק להוציא מלב השב"י סי' ל"ח שפקפק בזה ודעתו לומר דהא דתנן בנדה דמטמאי' בכ"ש לא קאי רק אזב ולא על נדה כו' והאריך בזה יעוש"ה:

ו ז' **נקיים**. עי' ש"ך ס"ק ד' מה שהשיג על העט"ז שכ' כהרמב"ם בענין ימי נדה וימי זיבה דכל הפוס' השיגו על הרמב"ם כו' ותימא שהעט"ז גופי' כ' בסי' קפ"ט סעיף ל"ב כו' ועי' בחו"ד ס"ק ב' ובמקמ"ח ופרמ"ג בש"ח ס"ק ד' מ"ש ליישב ד' העט"ז והאריכו בזה. ועי' בס' בגדי ישע חיו"ד סי' כ"ו מ"ש לפרש ד' הש"ך והאריך בזה יעיש"ה. והנה הרמב"ם כ' פ"ו מהל' א"ב הל' ד' וז"ל כל ז' הימים שנקבעה לה וסת בתחלתן הן הנקראין ימי

נדתה בין ראתה בהם דם בין לא ראתה בהם ומפני מה נקראין ימי נדה מפני שהן ראויין לנדה וכל דם שתראה בהם דם נדה יחשב וכל י"א יום שאחר הז' הן הנקראין ימי זיבתה בין ראתה בהם דם בין לא ראתה ולמה נקראין ימי זיבה מפני שהן ראוין לזיבה וכל דם שתראה בהן דם זיבה יחשב כו' כל ימי האשה מיום שיקבע לה וסח עד שתמות או עד שיעקור הוסת ליום אחר תספור לעולם ז' מתחלת יום הוסת ואחריהן י"א ואחריהן ז' ואחריהן י"א ותזהר במנין כדי שתדע בעת שתראה דם אם בימי נדה ראתה או בימי זיבה שכל ימי' של אשה כך הן ז' ימי נדה וי"א ימי זיבה אלא א"כ הפסיקה הלידה עכ"ל. ועי' במ"מ שכ' ע"ד הרמב"ם אלו וז"ל וקצת סוגיות הגמ' כשפטן מורות כן אבל הרמב"ן בירר בראיות ברורות שדין התורה בספירת הנדות והזבות כך הוא האשה שראתה דם תחלה יושבת ז' לנדתה ראתה יום ח' נעשית זבה קטנה ושומרת יום כנגד יום ראתה ביום ט' שומרת יום עשירי ראתה בו ביום הז' זבה גדולה וצריכה ז' נקיים משעה שהאשה נעשית זבה גדולה אינה חוזרת לימי נדות עד שתספור ז' נקיים כיצד הרי שראתה ג' ימים בסוף י"א ושפעה וראתה גם ביום הד' שהוא מן הימים הראויים לנדה אפי' התחילה למנות נקיים שלה וסתרה וחזרה למנותן וסתרה אינה אלא זבה שסותרת ולכשתשלים ז' נקיים ותראה תחזור לתחלת ימי נדה ראתה נדה בתחלה ולא ראתה בי"א משתראה ביום י"ט לראייתה הרי הוא נדה כבתחלה לא דאתה עד כו' ואין מונין ליום הראוי לזיבה אלא הז' תחלת נדה אין זיבה אלא בי"א שסמוכין לז' שראתה בהן נדות והזהר במנין זה שכבר טעה בו א' מגדולי המחברים עכ"ל. והוא מד' הרמב"ן הל' נדה פ"א וכן הוא דעת רש"י בערכין ח' א' גבי טועה כהרמב"ן וכן הוא נמי דעת ר' יונה בר"פ אין עומדין והק' ע"ד הרמב"ם הנ"ל וכן הוא נמי דעת הטור כהרמב"ן הנ"ל וכן משמע נמי מד' הרשב"ם ב"ב קכ"ז א' ד"ה א"ה כהרמב"ן הנ"ל:

והנה לכאורה קשה ד' הרמב"ם מדידי' אדידי' דבפ"ח שם הל' ט' כ' דאין האשה קובעת וסת בימי זיבתה שהן י"א יום וא"כ איך כ' בהל' ו' שם ראתה יום ט"ו בחדש זה ויום ט"ז בחדש של אחריו ויום י"ח לחדש של אחריו הרי קבעה לה וסת לדילוג והרי לפי החשבון יהי' זה בימי זיבה ואין קובעת וסת בהן. ולפ"ד הרמב"ם בפ"ו הנ"ל לא משכחת כלל וסת החדש ועי' בחו"ד ס"ק ב' שהק' זה וכ' ליישב דלענין קביעת וסח אף להרמב"ם יש חילוק בין ימי זיבה הסמוכה לימי נדות שראתה בהן בין ימי נדות וזיבות שהן רק לפי החשבון ולא ראתה בהן והטעם כמ"ש הראב"ד דקים להו לרבנן דבז' ימי נדה דמים מתמרקין ואינן חוזרין עד י"ח יום וכ"כ הרמב"ם בהדיא לענין ימי נדה כו' אשה קובעת וסת בימי נדתה שאין רואה בהן כו' דס"ל להרמב"ם דזהו ממעין סתום דקא' בגמ' דקובעת

וסת בימי נדתה ובהדיא כ' הראב"ד בבעה"נ והרמב"ן בחידושיו לנדה דאף בימי זיבה קובעת וסת ממעין סתום כו' ומיושב בזה קושי הש"ך ע"ד העט"ז וגם כ' בזה ליישב קושי' הרמב"ן כל הרמב"ם הנ"ל מנדה ל"ט ב' כו' והאריך בזה ועי' בישוי"ע ס"ק א' שכ' נמי דלענין הך דאין אשה קובעת וסת בימי זיבה אף הרמב"ם מודה דבעי' י"א הסמוכין לידי נדה שראתה בהן כו' ומיושב בזה קושי' מהרש"א בנדה ל"ט ב' ד"ה נדה על הרמב"ם מד' הגמ' שם והאריך בזה והיינו כד' החו"ד הנ"ל ועי' בפרמ"ג בפתיחה בענין סדר ימי הנדות והזיבות שהק' נמי ד' הרמב"ם אהדדי והביא ד' החו"ד הנ"ל וכ' אולם דלשנא דהרמב"ם בפ"ח לא משמע כן שהרי בימי נדתה חולק שם בין ימי נדתה שראתה בהם שאינה קובעת וסת ובין ימים הראוים לנדתה שהיא קובעת וסח בהם ובימי זיבתה סתם ופ' דאינה קובעת בהם וסת ולא חילק בכאן בין ימי זיבתה הסמוכות לימי נדתה ובין ימי זיבה שאינן רק לפי החשבון מכלל דס"ל דאין לחלק בזה ואף אם נרצה לדחוק בזה דמה שחילק בימי נדתה בין ימים שראתה בהן נדה ובין ימים שראוין לימי נדתה הוא משום דבימי זיבה אין חילוק בזה ואינה קובעת. וסת בימי זיבתה אפי' לא ראתה בהן זיבה רק שהן ימים הראוין לימי זיבה אך כ"ז בי"א ימי זיבה הסמוכות לימי נדתה שראתה נדה בהן דאז אינה קובעת וסת בי"א ימים הנ"ל אפי' לא ראתה מקודם בי"א ימים הנ"ל רק שהן ימים הראוין לימי זיבה אמנם בימי זיבה שאינן סמוכות לימי נדתה שראתה בהן רק שהן ימי זיבה לפי החשבון לא הוצרך לבאר דפשיטא דקובעת וסת בהן וסמך בזה על מ"ש שם מקודם דקובעת וסת החדש כסדרן או בדילוג. אמנם מד' ה"ה שם מוכח להדיא דלא ס"ל לחלק בזה שהרי ה"ה שם הביא מקודם ד' הרשב"א שפי' מ"ש אינה קובעת בימי זיבה כגון אם ראתה בר"ח ובט"ו בו לא קבעה לה וסת לפי שראיית ט"ו עומדת תוך ימי זיבה לראיית ר"ח כו' וכ' דכ"ז לפי שיטת הרמב"ן כו' שאין זיבות אלא סמוך לימי נדות כו' אבל לדעת רבינו שהיא סופרת לעולם נדות וזיבות בין תראה בין לא תראה אין לכל זה צורך. הנה מבואר דס"ל דלדעת הרמב"ם אינה קובעת וסת אפי' בימי זיבה שאינן רק לפי החשבון דאל"כ הרי גם לדעת הרמב"ם צריך לפרש כמו שפי' הרשב"א וכמבואר וכ"מ בב"י סוף סי' קפ"ט כו' ולפ"ד הדרא קושי' הנ"ל לדוכתי' דלא משכחת לה וסת החדש כלל כו'. והאריך באות ב' בד' הב"י והרמב"ם שפ' כר"פ בנדה ל"ט ב' ולא כר"ה בדר"י שם כו' ומיושב ד' הרמב"ם הנ"ל ומסיק דס"ל להרמב"ם דאין האשה קובעת וסת בימי זיבתה א לא ראתה כלום בימי זיבתה כל שראתה בימי נדתה אינה קובעת וסת בימי י"א. אמנם בימי זיבה שאינו רק לפי החשבון שלא ראתה גם בימי נדתה פשיטא דקובעת וסת בהן וסמך בזה על מ"ש שקובעת וסר בימי נדתה

שאינה רואה בהן ומכ"ש דקובעת וסת באותן י"א יום שלאחריהן. ובאות ד' הביא קושי' הרמב"ן נדה ל"ט ב' שהק' ע"ד הרמב"ם הנ"ל מד' הגמ' שם דאר"פ דנדה ופתחה מכ"ז מנינן הנה מבואר דמעת שראתה מתחילין ימי נדה וזו היא נמי קושי' מהרש"א הנ"ל על הרמב"ם וכ' דמכאן נ' הכרע לשיטת רש"י והרמב"ן הנ"ל ולא ראה המהרש"א ד' הרמב"ן שכבר הקדימו הוא בעצמו בקושי' זו על הרמב"ם הנ"ל ועוד הביא קושי' הרמב"ן על הרמב"ם מהא דתנן היתה למודה לראות יום ט"ז ואוקמי' שמואל ט"ו לטבילתה שהן כ"ב לראייתה כו' וכ' ליישב עפ"ד הרש"ל בביאוריו לסמ"ג לאוין קי"א שכ' בימי נדתה שכל שראתה אפי' ביום ז' לנדתה שוב אינה נעשית זבה עד שתשב מקודם ז' ימים בנדתה כו' והאריך בד' הרש"ל דכן ס"ל להרמב"ם כו' ומיושב בזה ד' ר"פ וד' הרמב"ם הנ"ל והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ועי' בחו"ד שכ' ליישב קושי' הנ"ל מנדה ל"ט לפמ"ש לעיל דבימי נדה וזיבה שהן בלא ראות רק לפי החשבון קובעת וסת דבריו תמוהין וכמו שתמה עליו חותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעייטיש דא"כ האיך דייק התם ר"פ דחיישי' לוסת בימי זיבה משום דקסבר כ"ב מכ"ב מנינן שאני התם דהוי ימי זיבה אחר ימי נדה שלא ראתה בהן א"ו הא ליתא דהרמב"ם לא כ' דקובעת וסת בימי זיבה ממעין סתום רק לר"י ור"ל אבל לשמואל דאמר התם דאין אשה קובעת לה וסת בימי זיבתה אפי' ממעין סתום לא קבעה ועוד שלא יתורץ בזה הא דאמר התם נדה ופתחה מכ"ז מנינן ולהרמב"ם הא בימי זיבה קאי לפי חשבון עכ"ד חותני' וצ"ל בקושי' הנ"ל כמו שתי' הפרמ"ג עפ"ד הרש"ל הנ"ל או כמו שתי' בימי נדה בחידושיו לנדה שם וכ' דאדרבה מסוגיא זו הוציא הרמב"ם דבריו והאריך בזה. ועוד הק' שם בד"ה כגון ב' קושי' על הרמב"ם וכ' ליישב והאריך בזה ובכ"ט ב' ד"ה שבוע מה שהק' על הרמב"ם והניח בצ"ע ועי"ש עוד ש א' ד"ה אלא מה שהק' על שיטת רש"י והרמב"ן הנ"ל כו' וכ' דמזה ראי' להרמב"ם הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בפרמ"ג אות ו' שהביא ד' הרמב"ן שהק' על הרמב"ם הנ"ל מפ' בא סימן נ"ד א' דאמרי' דמשמשת רביעי ימים בתוך כ"ח יום ולהרמב"ם אין זה רק בכ"ח ימים הראשונים אבל בכ"ח ימים השני' אינה משמשת כלום לי' ועוד הק' עליו ממה שאמרו בנדה ל"ז ב' מה ימי נדת אינן דין לזיבה ואין ספירת ז' עולה מהן כו' והק' שם וכי דנין אפשר משא"א כו' ולהרמב"ם אמאי קרי לי' א"א הא אפשר ואפשר הוא כו' ועוד הק' עליו מהנהו פתחי נדה בטועה דערכין ח' א' כו' והביא תי' של החו"ד על הקושי' מערכין ודחה תי' וכ' הוא ליישב ג' קושי' הנ"ל והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' בימי נדה ל"ז ב' מ"ש ליישב קושי' הנ"ל על הרמב"ם מהא דכי דנין אפשר משא"א כו' והאריך בזה ובע"ב א' ד"ה ת"ר כו' שכ' מתחלה להביא ראי' משם להרמב"ם ואח"כ

דחה והאריך בזה. וראיתי ביו"ד דפוס ווילנא עם פי' מחצית השקל נדפס שם הג"ה מהגאון ר' שלמה מ"ץ דווילנא שכ' ע"ד המחה"ש שכ' דדעת הרמב"ם דאם לא הי' לה ז' נקיים בתוך הי"א יום כשבא יום י"ב שהוא ראשון לז' ימי נדה שוב אינה צריכה ז"נ דח"ו דהרמב"ם יסבור כן דלא בעיא תו ז"נ אלא כונת הרמב"ם דימי נדה שאינה רואה בהן עולין לז"נ אבל בימים שרואה בהן בז' מים אלו אחר הזיבות אינן עולין לז"נ וגם אינן סותרין דאינו סותר רק בימי זיבות כו' עכ"ד. ודבריו נכונים בזה בעיקר המחלוקת של הרמב"ם והרמב"ן הנ"ל להרמב"ם ס"ל דימי נדה עולין לז"נ והרמב"ן ס"ל דמשעה שנעשה זבה גדולה אינה חוזרת לימי נדות עד שתספור ז"נ אבל גם הרמב"ם ס"ל דבעי' ז"נ דלא כהמחה"ש בדעת הרמב"ם ועי' בס"ט בחידושיו לנדה נ"ד א' מ"ש והאריך בזה ועי' בס' משרת משה בפ"ו שם הל' ד' ה' מ"ש ליישב ד' הרמב"ם הנ"ל והאריך הרבה בזה ועי"ש עוד בפרמ"ג שהביא קושי' הר"מ סי' כ"ד על הרמב"ם פ"ז מהל' א"ב הל' י"א כו' ועוד הביא ס"פ בא סימן על הרמב"ם וכ' ליישב והאריך בזה וכ' לבסוף דכבר נתבאר דדעת הרמב"ם היא מוכרחת מכמה סוגיות וגם כבר סלקנו מדעת זו כל הקושי' שהק' ע"ז כו' עכ"ד יעוש"ה ועי' במדרש תנחומא פ' מצורע סי' ח' בפי' לרבינו שרירא גאון שם משמע דס"ל כהרמב"ם ולא כרש"י והרמב"ן הנ"ל וראיתי בשפתי חכמים סדר מצורע פ' ט"ו פ' כ"ה אות כ' שכ' ע"ד רש"י שם ד"ה על נדתה כו' דאין לומר סמוך לנדחה כלומר שלא פסקה מלראות כל ז' ימי נדתה וביום ח' לנדתה ראתה ג"כ א"ל כ עדיין נדה היא ואינה באה לכלל זבה עד שתפסוק ותטהר לכל הפחות יום אחד להראות שפסקה מלראות דם נדות ומעיינה מדם נדות הוא סתום ועתה נפתח מעין אחר עכ"ד. ודבריו תמוהין דמד' הגמ' נדה נ"ד א' גבי ח' ימים טמאים ראיתי וח"י טהורים מבואר שם להיפך דאפי' בראתה כל הז' ימי נדות וגם ראתה ביום ח' מתחיל מיום ח' ימי זיבות וא"צ לשמור רק יום כנגד יום ומשמע שם דאפי' לא הפסיקה בטהרה כלל שן יום ז' ועדיין לא נטהרה כלל מטומאת נדה מ"מ תיכף שמגיע ליל יום ח' בטל ממנה דין נדה ומתחיל ימי זיבות ואדר רבה דעיקר זבה מיירי בראתה סמוך לנדתה דבלא עת נדתה היינו סמוך לנדתה ובמופלג יום א' הוצרך ללמוד מקרא דאו כי תזוב על נדתה דאל"ה הו"א דדוקא בסמוך הוא דנעשה זבה ובמופלג ב' ימים או ג' ילפי' בתו"כ סדר מצורע ובסוף נדה ע"ג א' במה מצינו וכן ראיתי בס' בנין שלמה מהגאון ר' שלמה הנ"ל שהשיג כן על הש"ח וכ' דנעלם ממנו הש"ס דנדה הנ"ל וכ' דנ' דמה שלא כ' התורה בפירוש במופלג ב' ימים או ג' דמזה סייעתא להרמב"ם הנ"ל דחשבון ימי נדות וזיבות הולכות כסדר ואפי' אם עדיין לא עברו ז"נ מ"מ כשתגיע ימי נדות אין על הראי' רק דין נדה ואינו סותר לנקיים כלל רק דאין

עולה ונפ"מ דאם למחר לא ראתה משלים אותה לז' ימי נקיים דימי נדה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבה והא דכתיב ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם היינו שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם אבל הך ראי' לא הוי טומאת זיבה רק טומאת נדה כיון שכבר הגיע ימי נדות כו' וא"כ י"ל דלא פסיקא לי' לכתוב במופלג ב' ימים דהא כתיב ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם ואעפ"כ טהורה כגון דראתה ביום הז' לנקיים דהוא יום א' לנדתה ומש"ה לא כ' התורה כלל אבל הדין דין אמת דאפי' מופלג ג' וד' ימים נעשית זבה גדולה או קטנה וכמו שמבואר בתו"כ ובגמ' הנ"ל ועוד השיג שם ע"ד הש"ח אות ט' שכ' פי' ואחר ז' באתה כו' ומש"ה הוצרך הקרא לומר בלא עת נדתה ללמד זה ופ' ראשונה דכתיב ואשה כי תהי' זבה מיירי שראתה יום א' או ב' ימים שהיא זבה קטנה וכ' עליו דתמוה דהרי פ' ראשונה מיירי בנדה דאפי' אם רואה יום א' טמאה ז' וכן מבואר בגמ' וברש"י כו'. ועוד תמה עליו דאיך אפשר לפרש דמיירי בזבה קטנה דהרי בזבה קטנה אינה אלא שומרת יום כנגד יום והרי בהדיא כתיב דז' ימים תהי' בנדתה הרי דלא מיירי בזבה קטנה וכ' דכדי דלא נשוי להש"ח טועה כ"כ נ' דט"ס בדבריו וצ"ל דמש"ה הוצרך הקרא דאל"ה הוי נימא דפ' ראשונה כו' וכיון בזה לד' התורה והמצוה שכ' דאי לא הוי כתיב בלא עת נדתה הו"א דב' הפרשיות מיירי בנדה רק דפ' הא' מיירי בראתה יום א' ופ' שני' בראתה ג' ימים עכ"ד. והנה הב"י הביא ד' הסמ"ג שכ' וז"ל האשה שראתה יום י"א לבדו א"צ שמירה ביום המחרת אלא מותרות באותו יום עצמו לערב אבל מד' סופרים צריכה שימור ואם ראתה יום עשירי צריכה שימור לר"י יום א' כנגדו מה"ת אבל אם ראתה יום י' ויום י"א שעכשיו כלו ימי הזיבה ומתחילין ימי נדה צריכה שימור יום ב' מה"ת ויום י"א מד' סופרים מאחר שעברו ימי זיבה וכן מוכת בפ' בא סימן עכ"ל וכ' הב"י עליו וז"ל דמ"ש שי"א שבעי שימור מה"ת וי"א מד' סופרים בסוף נדה אפליגו ראב"ע ור"ע בי"א יום שבין נדה לנדה דמר יליף לה מקראי ומר סבר דהל' למ"מ ומפרש ר"י דיום י"א לא בעי שימור אבל לאחרינא בעי שימור כלומר שאם ראתה בי' צריך לשמור יום י"א כנגדו למר מקראי ולמר ה"ל למ"מ ומ"ש אבל אם ראתה עשירי ויום י"א כו' לשנא דאבל לא ניחא לי דמשמע דכה"ג לד' הכל צריך שימור י"ב מה"ת והא ליתא דלר"ל כיון דעשירי לחודי' לא בעי שימור וי"א לחודי' לא בעי שימור כי חזאי בתרווייהו משמע ודאי דלא בעי שימור וכ"נ מד' התוס' בס"פ בא סימן וצ"ע עכ"ל. ועי' בדרישה ובב"ח וביאורי מהר"א שטיין על הסמ"ג שם ובביאורי רש"ל שם מ"ש ליישב קושי' הב"י ועי' בס"ט בחדוד הלכות נ"ד א' מ"ש ליישב ד' הסמ"ג ועי' בפרמ"נ שם אות ז' מ"ש עליו ובאות ב' שם מ"ש ע"ד הסמ"ג והב"י הנ"ל

והאריך בזה ועי' במי נדה ע"ב ב' מה שהביא ראי' להסמ"ג הנ"ל והאריך בזה ועי"ש עוד במהדו"ק ובמהדו"ת לסי' זה מ"ש ע"ד הב"י שהביא ב' פי' על הא דר"ש דאמר אסור לעשות כן כו' ומ"ש שם במהדו"ק ע"ד ר' ירוחם שהביא הב"י שכ' ומ"ש חכמים בכתם כגריס ועוד אינו שייך במה שהחמירו בנות ישראל אפי' על טיפת דם כחרדל שהחמיר בדם היוצא מגופה אבל לא החמירו בכתמים דרבנן דלכאורה אינם מובנים ד' ר"י דעיקר החומרא דר"ז דטיפת דם היינו לענין ז"נ אבל לענין נדה אפי' מה"ת היא טמאה בטיפה בכ"ש כו' ובכתם טהורה לגמרי בפחות מגריס ואינה נדה כלל ומה ענין זה לחומרא דר"ז ומה זה שאמר כו' החמירו הרי לענין טמאה אינו מכח חומרא רק מן הדין והו"ל לומר דאף דמן הדין טמאה בכ"ש מ"מ בכתמים שהם מדרבנן לא גזר בכה"ג וכ' ליישב ד' ר' ירוחם והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

ז **בהג"ה בין פנוי' כו'**. עי' בתוה"ש ס"ק ד' שכ' עפ"ד הגמ' נדה ל"א ב' דיש חילוק בין פנוי' לנשואה ועי' בתפארת ישראל ס"ק ג' ובס"ט ס"ק ה' מה שהשיגו עליו והביא הס"ט ד' החינוך מצוה צ"ה ובאמת מוכח מד' הגמ' יבמות נ"ד ב' דאף בפנוי' יש אי' נדה דפריך מה לנדה ואשת את שכן אין אוסרן מתירן תאמר בא"א שאוסרה מתירה ואם איתא דבפנוי' ליכא אי' נדה הלא גם בנדה אוסרה מתורה דאם ימות או יגרשנה שוב ליכא אי' נדה א"ו דאף בפנוי' איכא אי' נדה מדאורייתא וכן ראיתי במקמ"ח שהביא ראי' זו ועי' במי נדה מהדו"ת שהביא ראי' מד' הגמ' יבמות שם דפריך אטו נדה בחיי אסורן לאחר מיתת אוסרן מותרין דאף בפנוי. איכא אי' נדה ועוד הביא ראי' מד' הגמ' יבמות ל"ד א' אלא נדות היכי משכחת לה בשופעת מד' רש"י ותוס' שם דאף בפנוי' איכא אי' נדה מדאורייתא יעוש"ה:

סימן קפד

סעיף א

א **וסתות כו'** עי' ש"ך ס"ק ב' שכ' והיינו אם לא קבעה וסת אז מסתמא וסתה כל ל' ובתוך ל' מקרי שלא בשעת וסתה ועי' בפלתי ש ס"ק א' שהק' עליו דא"כ היכי משכחת לה אשה שאין לה וסת דצריכה בדיקה לכמה פוס' הא לעולם יש לה עונה בינונית כו' והאריך בזה ועי' בקו"א שם שכ' ליישב ד' הש"ך דאזיל לטעמי' דס"ל לקמן סי' קפ"ו דגם בא"ל וסת א"צ בדיקה כו' ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק ב' שכ' עליו דלא הועיל כלום דהא הש"ך כ' דבריו ע"ד הטור שכ' וסתם וסת ליום דהיינו לומר שבתוך ל' מקרי שלא בשעת וסתה והרי הטור הביא לקמן סי' קפ"ו שכ' דלא מלאו לבו לחלוק ע"ד ר"ח שמצריך

בדיקה כו' והביא ד' החו"ד ס"ק א' שכ' ליישב ד' הש"ך וכ' דכבר קדמו הב"ח בזה ועי' בס"ט ס"ק א' ובמקמ"ח שכ' נמי כן ליישב ד' הש"ך הנ"ל והביאו ד' הב"ח שכ"כ בהדיא:

סעיף ב

ב **צריך לפרוש**. וכ' הש"ך ס"ק ה' היינו מדרבנן כן הסכמת רוב הפוס' דוסתות דרבנן עכ"ד. ואע"ג דבגמ' מייתי לה מקרא בשבועות י"ח ב' ובנדה ס"ג ב' מוהזרתם את ב"י מטומאתם אמר ר' יאשי' מכאן אזהרה לב"י שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן ס"ל להפוס' הנ"ל דקרא אסמכתא בעלמא הוא ועי' בבינת אדם שער בית הנשים סי' א' שכ' דבזמן הוסת אסור מדאורייתא לכ"ע כו' והאריך בזה. וכ"פ בחכ"א כלל ק"ח סי' ג' דבעונות הוסת וכן אם לפעמים רואה בתחלתו כו' אסור מדאורייתא לכ"ע. ובאמת מבואר להדיא במשמרת הבית להרשב"א בדיני הפרישה שער ב' דלמ"ד וסתות דרבנן אפי' בשעת הוסת ממש מותרת מה"ת כו' והביא כן בשם הראב"ד והאריך בזה. היינו היפך מד' הב"א הנ"ל ועי' בפרמ"נ בפתחי נדה ענין וסתות אות ד' שהשיג נמי ע"ד הב"א מד' הרשב"א והראב"ד הנ"ל. וגם דחה הראי' של הב"א שם מפסחים ע"ב ב' אשתו נדה בעל חייב ומוקמי' לה בסמוך לוסתה ואכתי תקשי מאחר דמה"ת מותר לשמחה בעונה וא"צ לשאלו איך יתקנו חז"ל להביא חולין לעזרה א"ו בזמן הוסת מה"ת אסור וא"כ צריך לשאלה אם הגיע זמן וסתה כו' ודחה דהא באמת בעל נדה רק שאנו רוצים לפטרו מקרבן מפאת שהי' טרוד לדבר מצוה א"כ מאחר שהי' סמוך לוסתה ואסור לבוא עלי' אפ"ת דאינו רק מדרבנן עכ"ז תו לירא ה"ט דטרדא והדר תו חייב חטאת מה"ת עלי שבעל נדה ובע"כ צ"ל גם לדידי' סברא ו דהא בש"ס לא אוקמי' בשעת וסתה רק סמוך לוסתה וא"כ אפי' אם הי' שואל אותה לא תהי' צריך לפרוש ממנה מה"ת וא"כ אין מה"ת אם הי' סמוך לוסתה או רחוק מוסתה ומ"ט פטרי' לי' מקרבן ברחוק מוסתה ומחייבי' לי' בסמוך לוסתה הא מה"ת אין שום חילוק בין זל"ז א"ו כיון שהי' צריך לפרוש מדרבנן ותו לא חשיב טרוד כו' וגם הביא ד' החו"ד ס"ק כ"ח שכ' בפשיטות דבשעת וסתה אסור ביוצא לדרך כו' וכ' דנעלם ממנו ד' הרשב"א והראב"ד הנ"ל דמתירין בהדיא אף בשעת וסתה כו' והאריך בזה, ועי' בבדק הבית שם שכ' ח"ל דאפי' למ"ד וסתות דרבנן אפי' ברי לה שלא ראתה אסור לה לשמש משהגיע וסתה כל אותה עונה כו' ואי' זה מה"ת מדכתיב והזרתם את ב"י מטומאתם כו' אבל לפני ושת בעונה זו כו' הוא בפלוגתא דלמ"ד וסתד"א מחזקינן לה בודאי רואה האי קרא דוהזרתם אתאי לעונה זו שלפני וסתה ולמ"ד וסתד"ר אי' עונה זו שלפני וסתה דרבנן וקרא אתאי לאי' עונה שלאחר וסתה ואע"ג דלא חזאי כו' עכ"ל. והיינו כהב"א הנ"ל אבל מד' המשמרת הבית הנ"ל מבואר להדיא דלא כהב"א הנ"ל ולא

ראה הב"א ד' המשה"ב הנ"ל. ועי' במקמ"ח שהביא נמי ד' הרא"ה בבה"ב והמשה"ב הנ"ל והביא ד' הב"א וכ' ג"כ עליו דאישתמיטתי' ד' הרשב"א במשה"ב הנ"ל, וכעת ראיתי בשמלה ס"ק ד' שהביא ד' הב"א הנ"ל וכ' עליו דלא זכר ד' הרשב"א במשה"ב הנ"ל ולא ד' תשובת הרשב"א שהביא הב"י סי' קפ"ז ולא ד' הראב"ד בבעה"נ דס"ל דגם שעת הוסת לא הוי אלא דרבנן כו' יעוש"ה. ועי"ש עוד בפרמ"נ אות ה' מה שהק' ד' התוס' פסחים ע"ב ב' שכ' בפשיטות דסמוך לוסתה הוא מדאורייתא וביבמות ס"ב כ' דלמ"ד וסד"ר ד"ה בסמוך לוסתה דאינו רק מדרבנן וא"כ לפ"מ שפ' בנדה ע"ז א' דקי"ל וסד"ר א"כ היה סמוך לוסתה אינו רק מדרבנן ואיך כ' בפשיטות בפסחים סמוך לוסתה הוא מה"ת ויותר קשה דשם בפסחים קאי אליבא דר"י כו' ובנדה ט"ו א' ד"ה אפי' כ' דר"י ס"ל וסד"ר וא"כ ה"ה סמוך לוסתה אינו רק מדרבנן וכ' ליישב דלא כ' התוס' בנדה רק דיש לדקדק דר"י ס"ל וסד"ר אבל לא פסיקא להו מלתא שנאמר בבירור כן ומשום דבשבועות י"ח ב' דריש ר"י ג"כ האי אי' דסמוך לוסתה מקרא דלהבדיל כו' וזה מבואר בדבריהם בכ"ד שלא ניחא להו לומר דכל הני דרשות דשבועות שם אינן רק אסמכתא בעלמא וע"כ בנדה ט"ז א' בפסק הל' דוסתות לא הביאו התוס' שם דר"י ג"כ ס"ל דוסד"ר אלמא דלא פסיקא להו הך דר"י ס"ל וסד"ר וע"כ כ' בפסחים אליבא דר"י דסמוך לוסתה מה"ת וכדחזינן לי' בשבועות דדריש לי' מקרא כו' ולדידן דקי"ל וסד"ר ה"ה סמוך לוסתה אינו אלא מדרבנן ולא דרשי' כלל להני קראי עכ"ד וזהו דלא כהנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' נ"ה דס"ל בפשיטות דדעת התוס' יבמות הנ"ל דסמוך לוסתה דאורייתא. ועי"ש עוד מ"ש ליישב קושי' הב"י על הרא"ש דסתרי אהדדי מנדה ליבמות כו' והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בנו"ב שם שכ' דאין זה דומה להא דמחייבינן בשבועות חטאת ול"א אנוס הוא היינו שאפי' וסד"ר מ"מ כיון שעכ"פ מוטל עליו מדרבנן לפרוש הימנה שוב אינו אנוס לשמש עמה וממילא חייב חטאת על שגגתו ששימש עם הטמאה ודאי עכ"ד וכ"כ מסברת עצמו ובאמת מבואר מד' הרשב"א במשה"ב שם בהדיא כן ולא ראה הנו"ב הנ"ל ד' הרשב"א שכבר הקדימו בזה. וכעת ראיתי בשאילתות שאילתא פ"ט בהעמק שאלה שם אות ד' שהק' דאי נימא סמוך לוסתה הוא מדרבנן איך חייב חטאת אכניסה סמוך לוסתה כו' והביא ד' הנו"ב הנ"ל שכ' דכיון דמדרבנן אסור שוב אינו אנוס אלא שוגג וחייב חטאת וכ' עליו אלא דלא ביאר מקור לסברא זו וממ"ש התוס' ביצה כ"ב דהאוכל בלא בדיקת הריאה ונמצאת טריפה נענש כשוגג ולא כאונס כו' אין ראי' לכאן דהתם לא מיירי אלא בדין שמים אבל שיהא חייב קרבן מחמת זה לא שמענו וכ' דמ"מ נ' דבזה נחלקו רבא ורחב"א דרבא ס"ל דאכניסה לא מחייב וכ' הבעה"מ משום דס"ל דדרשה דווזהרתם אינה אלא אסמכתא

והמשה"ב כ' דהבעה"מ ס"ל דגם להמסקנא דרבא הוא דרבנן ובפי' הסוגיא שם משמע דבזה נחלקו והביא עוד ראי' לסברא זו מנדה י"ב כו' אשה מהו שתבדוק עצמה בשיעור וסת לחייב בעלה חטאת ומסיק דאסיר שלא יהא לבו נוקפו ופורש וע"כ בשלא סמוך לוסתה מיירי דאי בסמוך לוסתה לפרוש וא"כ איך יתחייב וכן הק' בנו"ב מהדו"ת סי' צ"ו והעיקר כמ"ש בס"ט סי' ק"צ ס"ק פ"ז דאי נימא דבעי בדיקה ממילא ראוי לחוש ולפרוש לעולם באבר מת שמא ראתה ונ' דקדק רש"י שכ' בד"ה מהו כו' מי בעיא כו' ולא פי' מי רשאה כו' משום דא"א לחייב חטאת אלא א"כ נימא דבעי בדיקה אחר תשמיש וסוגיא דשבועות דקא' דשלא בשעת וסת דאנוס הוא לפי המסקנא דנדה דאסורה לקנח אחר תשמיש כדי שלא יהא לבו נוקפו הרי דמה שראו לחוש מדרבנן גורם שיבא לחיוב חטאת כו' עכ"ד. ועי"ש עוד בפרמ"נ שהק' דמ"ט של דבר דהא בכל דוכתי קי"ל דהיכא דאתחזק ג"פ הוי חזקה ובשור המועד מבואר בהדיא בקרא דבג"פ אתחזק לשור נגח ומ"ט כאן ל"א דאתחזק לה לראות בעת וסתה אחר שכבר קבעה וסתה ג"פ ובגוף הדין דוסתות שפיר י"ל דטעמו פשוט דמאן דס"ל וסד"ר הוא משום דחזקת דם לבא בהרגשה וכיון שעבר וסתה ולא הרגישה אמרי' דודאי לא ראתה וע"כ מותרת היא לבעלה מה"ת אפי' בלא בדיקה אבל מ"ש הפוס' דלמ"ד וסד"ר דה"ה סמוך לוסתה ג"כ דרבנן כו' הא ודאי קשה כיון דאתחזק ג"פ שתראה בעונה זו למה לא ניחוש מה"ת שמא תראה בשעת תשמיש ותרגיש באמת ונמצא שבעל נדה והביא ד' החו"ד בסי' הקודם שכ' דע"כ וסד"ר דקים להו לחז"ל דחזקה דוסתות הוי חזקה העשוי' להשתנות דכשהאשה באה בימים נתמעטו הדמים וחדל האורח שהי' לה כבר וכ' עליו דאין דבריו מסופקין כ"א באשה שהיא סמוך לזקנותה דאפ"ל שבקרוב יופסק וסתה משא"כ באשה שהיא עדיין בימי נעורי' הדבר ידוע שלא יופסק וסתה משך זמן רב לפי טבע הנשים כו' והאריך בזה ליישב ועי' במלא הרועים אות ה' ענין וסתות סי' י"ג שכ' ג' תי' ליישב קושי' הנ"ל והאריך בזה. ובספרו מלא הרועים הנדפס מחדש בענין השייך לערך וסתות מ"ש והאריך בזה. ועי' במהר"י הכהן מהדו"ת על הלכות קטנות הל' נדה אות א' מ"ש ליישב קושי' הנ"ל והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

והנה הנו"ב שם הק' למ"ד וסד"ר והרי עיקר הוסת דרבנן ואיך הזהירה התורה על עונה סמוך לוסתה וכ' ליישב דאף למ"ד וסד"ר הוי חזקה זו דארב"ב ככל החזקות שבש"ס וחזקה מה"ת היא אלא דנגד חזקה זו היא חזקת האשה שבחזקת טהרה עומדת ולכך מה"ת אוקמי' חזקה להדי חזקה זהו הטעם דמ"ד וסד"ר וכבר נודע אוקמתא דרבא גיטין כ"ת ב' דלשמא מת ל"ח ולשמא ימות חיישי' כו' ומעתה גם גבי אשה דכל אשה יש לה

חזקת טהרה שהרי עכשיו היא טהורה ול"ח שמא כבר נטמאה בטומאת נדה שזה נגד החזקה אבל אין להאשה חזקה שלא תראה נדה אחר שעה שאין בזה חזקה שהרי בפעם אחת עתידה לראות נדה שהרי לא תהי' טהורה לעולם ולכך איכא למיחש בכל שעה שמא תראה ולכך וסתות לענין לאסור לשמש סמוך לוסתה הוא לכ"ע מה"ת לפי חזקה דארב"ב ול"ל העמד נגד חזקה זו חזקת טהרת אשה שהרי בזה דחיישי' שמא תראה לא מרעינן עדיין חזקת טהרה והוא ממש כמו שמא ימות וא"כ ליכא חזקה הסותר לחזקת ארב"ב ולכך אסורה מה"ת כו' אבל אם כבר עבר וסתה למימר וסד"א לטמאה שעבר כו' נגד זה יש חזקת טהרה הסותר לזה לכך פסקי' הלכתא דוסד"ר כו' ומיישב בזה קושי' התוס' נדה ט' א' ד"ה הא כו' והאריך בזה. וכ"כ עוד במהדו"ת חיו"ד סי' ק"ג והאריך בזה. וכן הביא במלא הרועים ד' הנו"ב אלו ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' קס"ו וסי' ק"ע שהביא נמי כן בשם מורו הגאון ר' נתן אדלער שכ' כהנו"ב. הנה מ"ש דנגד חזקה זו יש חזקת האשה דבחזקת טהרה עומדת כו' לא ידענא מאי קא' דהא הוי חזקה העשוי' להשתנות כיון דכך הטבע שיבוא האורח בזמנו ובחזקה שתראה אין ליילך בזה בתר חזקת טהרה דמעיקרא ועי' לקמן סי' ר"א סעי' ס"ה ובתשובת הר"ן סי' ס"ו ועי' במהרי"ט ת"א סי' י"א שכ' נמי דחזקת טהרה הוי חזקה העשוי' להשתנות ועי' בש"ש שמעתא ג' פי"א מ"ש ע"ד מהרי"ט והאריך בזה:

וכן ראיתי בהגהות ר' ברוך פרענקיל שהשיג כן ע"ד הנו"ב ועי' בפרמ"נ שם שהק' נמי כן ע"ד הנו"ב והביא ד' הר"ן בתשובה סי' ס"ו דמשמע שם דלצד בידוע לנו בודאי שדרכה להיות מימי' מתמעטים אלא אפי' א"י לנו שדרכה בכך רק שהוא דבר ההוה להיות לא אזלי' בתר החזקה בזה וכגון באדם שהוא בריא כעת ומספקי' אם הי' חולה מקודם לא אזלי' בתר חזקה דמעיקרא שידוע לנו שהי' בריא ולא בתר חזקה דהשתא שהוא עתה בריא ומשום דאותה חזקה עשוי' להשתנות דהחולי מצוי' בב"א כו' והאריך בד' הב"ש סי' ל"ז ס"ק ג' כו' וכ' וא"כ ה"ה כאן ביום וסתה כיון שידוע שדרכה להשתנות ביום זה אם נאמר דגם מה"ת אמרי' הך חזקה דארב"ב שוב נתבטלה חזקת טהרה דידה שהי' לה מקודם ואין לחשבה כלל כיון שהוחזקה להשתנות ביום זה דמי ממש לחזקת נערות כו' וא"כ הו"ל לטמאה ודאי מה"ת וכ' דזהו קושי' השואל בנו"ב שם סי' נ"ו דכיון דהשני' סותרת להראשונה ובאה אח"ז דוחה את הראשונה לגמרי והשיג על הנו"ב שם שדחה ד' השואל מד' התוס' קידושין מ"ה ב' כו' ועוד הק' על הנו"ב שכ' דאוקי חזקה נגד חזקה כו' א"כ יקשה לדעת הרי"ף והר"מ ועוד פוס' דס"ל דלמ"ד וסד"ר מותר לשמש עמה בבא מן הדרך אפי' אחר שעבר וסתה ולא שהתה זמן שתספור ותטבול ולהנו"ב הרי כאן ספד"א

דלמא ראתה דנגד חזקת טהרה איכא חזקת אב"ב והוי ס' השקול כו' וכ' דצריך לדחוק דס"ל כהרמב"ם דספד"א אינו רק מדרבנן לחומרא וא"כ אין כאן חשש אי' רק מדרבנן וכ' דבזה א"ש ג"כ מה שהוצרך הנו"ב לומר דעל להבא חיישי' מה"ת משום דעל להבא לא מרעים להחזקה ולמה הוצרך לזה הא בלא"ה כיון דאיכא חזקה נגד חזקה הוי ספד"א אמנם לדעת הרי"ף והר"מ הנ"ל אכתי אין איסורו רק מדרבנן והנו"ב ס"ל דאסורה מה"ת סמוך לוסתה וע"כ הוצרך לומר דעל להבא לא מרעים להחזקה כו' והאריך בזה ואח"כ השיג על הנו"ב שכ' דהא דחיישי' בגיטין שמא ימות זהו נגד חזקת חיים של הבעל בזה אמרי' כו' אבל לשמא ימות חיישי' אבל נגד חזקת היתר דידה לא מהני לן מהא דחיישי' שמא ימות כו' והשיג עליו וכ' דסותר ד"ע כו' ועוד השיג על הנו"ב שכ' דהך ברייתא דה"ז גיטך תיכף אחר גירושין לא הי"ל שעה מבוררת להיתר שלה דמיד איכא למיחש שמא ימות אחר שעה אבל אם הי' אחר הגירושין באיזה זמן חזקת היתר מבוררת הי' מעמידין אותה בחזקת היתר דידה ולא היינו חוששין אפי' על להבא כו' וכ' עליו דמסוגיא דיבמות ס"ט ב' איכא תיובתא לדבריו דשם הגם שבא הזר עלי' עכ"ז לא נאסרה בתרומה אפ"ת דודאי נתעברה דעד מ' יום מיא בעלמא הוא כו' וא"כ עד מ' יום הו"ל חזקת היתר מבוררת ועכ"ז אתר מ' יום חזר החשש למקומו מפאת הריעותא הקודמת וכ"כ י"ל כאן כו' ועוד השיג ע"ד שכ' דלכאורה ד' ר"ת הם ד' רב אדא בגיטין שם וע"כ הק' על רש"י שם כו' והאריך בזה וכ' לבסוף דאין לד' הנו"ב שום שורש ועיקר בסוגיא ואנו אין לנו כ"א לאחוז בדרכם של כל הפוס' הנ"ל שהחליטו לומר דלפ"מ דקי"ל וסדר כ"כ פרישה סמוך לוסתה אינו רק מדרבנן ובד' הראב"ד והרשב"א מבואר דאפי' בשעת וסת ממש אינו רק מדרבנן זולת הרא"ה ס"ל דאסור מה"ת אמנם גם הוא מטעם אחר אמר כן וכמו שחילק בין קודם הוסת לאחר הוסת דאי' עונה שלפני הוסת כגון אם וסתה בסוף היום שאסורה כל היום זהו אינו רק מדרבנן למ"ד וסד"ר אבל אי' העונה שלאחר הוסת כגון אם וסתה בתחילת היום אסורה כל היום מה"ת הנה מבואר דגם הוא לא ס"ל כסברת הנו"ב הנ"ל עכ"ד. אך דעת היראים בעמוד עריות סי' כ"ו דפרישה סמוך לוסתה הוא מדאורייתא שכ' וז"ל ועוד יש תולדה אחרת והוא מדאורייתא כו' דתניא בשבועות כו' והזרתם כו' אזהרה לב"י שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן עכ"ל אע"ג דס"ל דסד"ר וכן משמע נמי מד' רש"י בהריות ח' ב' ד"ה פרוש שכ' וז"ל כלומר בסמוך לוסתה כדי שלא תהא רואה בשעת תשמיש דכתיב והזהרתם את ב"י כו' עכ"ל משמע דס"ל דהוי מדאורייתא דהא קאי על המשנה דקתני זו היא מ"ע שבנדה ועי' בתוס' הרא"ש שם הנדפס מחדש שהק' על רש"י דההוא קרא אסמכתא בעלמא דקי"ל וסד"ר ולק"מ

דרש"י ס"ל דאף דקי"ל וסד"ר מ"מ פרישה סמוך לוסתה הוי דאורייתא וכהיראים הנ"ל אבל הרא"ש שם ס"ל דהוי דרבנן ועי' במקמ"ח שהביא ד' הנו"ב הנ"ל וכ' עפ"ד ליישב קושי' התוס' נדה ט"ו א' ד"ה אפי' כו' והאריך בזה ועי' בחתם סופר סי' קע"ה וסי' קע"ט שהביא ד' הנו"ב וד' הרא"ה הנ"ל והאריך בזה ועי' בבנין עולם חיו"ד סי' ל"ו ובישוי"ע הי' קצ"ח בד' נכד המחבר ובשאילות שמואל בכלילות שמואל כללי ה"ו אות ג' ובס' באר משה חיו"ד סי' ל"ג ובאשכול הל' נדה סי' ל"ג בנחל אשכול שם אות י"ט מ"ש ע"ד הנו"ב הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה ובעיקר דבר זה אי מהני חזקה או רובא להבא עי' בבאר יצחק חאה"ע סי' א' ובספרו עין יצחק חאו"ח סי' כ"ח וסי' פ' ובס' שאלות חיים חיו"ד סי' י"א י"ב מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה ואכמ"ל בזה ועי' בשמלה ס"ק א' מ"ש בד' הרא"ה והרשב"א והנו"ב הנ"ל ובד' הר"ן בשבועות והאריך הרבה בזה:

ג **קריבות** . עי' ט"ז ס"ק ג' שהביא ראי' מסי' שמ"ב שכ' הרא"ש להחמיר לענין אבילות בחבוק ונישוק כו' וה"ה הכא כו' ובאמת אין משם ראי' דבסי' שמ"ב לא אסר הרא"ש כלל חיבוק ונישוק ואדרבה הביא ד' הראב"ד שהתיר חו"נ ולא חולק הרא"ש שם על הראב"ד רק במה שהתיר היחוד ביום וגם המנח"י ס"ק ד' כ' ע"ד הט"ז דאין דבריו מוכרחים דש"ה דיצרו תקפו שלא בעל ולכך צריך שם ג"כ שמירה עכ"ד אלא ט"ס הוא בהט"ז וצ"ל סי' שפ"ג סעי' ג' בהג"ה שאוסר שם חו"נ והרי שם ג"כ הביאה אינה אסורה רק מדרבנן וגם כבר בעל אותה ועכ"ז אסרי' בחו"נ מחשש דשמא יבא עלי' וה"ה כאן וכ"כ בס"ט ס"ק ב' ובפרמ"נ במקשה זהב ס"ק ג' דראי' הט"ז הוא מסי' שפ"ג והאריך בזה ופ' דיש לאסור כאן בחו"נ והס"ט הביא ד' הרדב"ז סי' קס"ג שכ' בפשיטות להתיר ועי"ש עוד בש"ח ס"ק ו' מ"ש בזה ועי' בשמלה ס"ק ד' מ"ש והאריך בזה והביא ד' הס"ט וכ' עליו דאין נ' לע"ד יעוש"ה:

ד **ביום** . עי' ט"ז ס"ק ב' שהביא ד' האו"ז כו' וד' הב"י שכ' עליו דאין לחוש לזה כו' דאין אי' אלא ביום לחוד והביא ד' הב"ח שכ' דראוי להחמיר על זה ותמה עליו דאין להחמיר על מה שמפורש בתלמוד לקולא ועי' בנקוה"כ שהשיג עליו וכ' דמוכח בש"ס כהאו"ז והאריך בזה ובש"ך ס"ק ו' כ' דהאו"ז מיירי דרגילה לראות ביום רק שאין לה שעה קבועה כו' דבזה צריכה לפרוש כל לילה שלפניו ועי' במנח"י ס"ק ו' שכ' דאין דבריו מוכרחים כו' ועי' בס"ט ס"ק ג' ובישוי"ע ס"ק ב' ובפרמ"נ במקשה זהב ס"ק ב' וש"ח ס"ק ז' ובמי נדה מהדו"ק מ"ש ע"ד האו"ז והש"ך והאריכו בזה יעוש"ה. ובאמת מבואר להדיא באו"ז סי' שנ"ח כהב"ח שכ' וז"ל ומורי אבי העזרי אמר לי שרגילים לפרוש סמוך לוסתה כ"ד שעות שאם רגילה לראות ביום פורש ממנה כל הלילה שלפניו ואם רגילה לראות בלילה

פורש ממנה כל הלילה והיום שלפניו עכ"ל ומשמע מלשון שרגילים לפרוש דלחומרא בעלמא הוא דנוהגין כן וכמ"ש הב"ח הנ"ל וכן הביא חותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעימייטין"ץ ד' האו"ז וכ' ע"כ אין לחוש לחומרא זו אלא היכא דנהוג עוד הביאו הט"ז והש"ך ד' אביאסף שכ' דבתמוז וטבת בעי' חצי יום וחצי לילה כו' ועי' בפלתי ס"ק ד' ובס"ט שם ובמקמ"ח ובמי נדה שם ובמהדו"ת ובפרמ"נ במקשה זהב שם מ"ש והאריכו הרבה בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד בש"ח שכ' בסוף דבריו ודע דכ"ז אינו רק ברואה דם או שמצאה ע"י בדיקת עד הבדוק אבל אם מצאה כתם אין לחוש בזה משום פרישה סמוך לוסתה דאין בכתמים משום וסת כו' עכ"ד:

ה **בהג"ה שמשנית כו'**. עי' בחו"ד ס"ק ד' שהביא ד' הנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"ו שפי' ד' הרב דהיינו שכך הוא קביעות הוסתה שבתוך אלו הב' ג' ימים תראה ובגוף אלו הימים אין לה זמן קבוע אימת לפעמים בזה ולפעמים בזה ועכ"פ לא יעברו הג"י בלא ראי' וא"כ כל הג"י וסת הן וצריך לפרוש בכולן ומכח זה כ' באשה שהוחזקה שאינה מספקת לספור ז"נ כל ז' וז' הם אצלה כוסת קבוע וצריכה בדיקה כל ז' כו'. ותמה עליו דא"כ אם אין לה קבע על כ' יום בכה"ג צריכה שתהי' ידי' בין עיני' כל הכ' יום כו' ואין הדעת סובל זה כו' ש דין הנ"ל תמוה ולא אשתמיט שום פוסק לומר כן עכ"ד. ועי' בפלתי ס"ק ה' שפי' נמי ד' הרב כהנו"ב הנ"ל. ומ"ש החו"ד על הנו"ב דלא אשתמיט שים פוסק לומר כן באמת בשה"ג רפ"ב דשבועות פי' ד' הגמ' כמו שפי' הנו"ב והפלתי ועי' בפרמ"נ בש"ת ס"ק ט' שכ' על החו"ד דנעלם ממנו ד' השוה"ג הנ"ל. וכ' אך לדינא סיים השה"ג שם ששאל את פי' מוהר"ן וא"ל דרך משא ומתן שיש להקל בכה"ג והביא ד' התה"ד סי' רמ"ז שממנו מקור הדין שהביא המחבר לקמן סי' קפ"ו סעי' ג' כו' דמוכת משם דא"א לומר כהפלתי והנו"ב הנ"ל דבכה"ג אינה חוששת רק לאחרון וזה הי' ג"כ דעת מהר"ן שהביא השה"ג שאמר שיש להקל וגם השיג על החו"ד בפי' ד' הרב והחו"ד כ' דכן הוא מבואר בבעה"נ להראב"ד כדבריו והשיג עליו דאדרבה בד' הראב"ד מבואר להיפך כו' והאריך בזה. וכ' לבסוף דהעיקר בפי' הרב כפי' הש"ך יעוש"ה:

סעיף ג

ו **הביאה סימנים**, עי' ט"ז ס"ק ה' שכ' דזהו פי' על מה שאמר אבל בקטנה ור"ל תרי גווני כ קטנה יש אחת שלא הגיעה לימי הנעורים ועוד יש סימן במה שלא הביאה סימנים ואז אע"פ שהגיעו ימי הנעורים קטנה הוא אבל לא הגיע לנעורים והביא סימנים עדיין קטנה היא דשומא בעלמא הם עכ"ד. וכ"כ הש"ך ס"ק י"א ל הביאה ו' מחלקת הוא כלומר או לא הביאה סימנים כו' עכ"ד. וכ"כ המנח"י ס"ק י' והחו"ד בחידושים ס"ק י' כהט"ז

והש"ך ועי' ברש"י נדה ה' א' ד"ה אין חוששין שכ' וז"ל משיגיעו ימי הנעורים שהביא ב' שערות או בת י"ב שנה ויום אחד אע"פ שלא הביאה ב' שערות עכ"ל משמע מד' רש"י אלו דחדא מינייהו סגי הביאה ב' שערות אע"פ שפחותה מי"ב שנה הוי גדולה או י"ב שנה אע"פ שאין לה שערות ולכאורה דבריו תמוהים דהא מבואר בנדה מ"ו א' דפחות מי"ב שנים שהביא ב' שערות אמרי' דשומא הן ועדיין היא קטנה ועי' ברשב"א בתוה"ב שער ד' בדיני כתמים שכ' וז"ל ומסתברא דהיינו כל שהיא פחותה מבת י"ב שנה ויום א' ואע"פ שהביאה ב' שערות דהא קי"ל כרבא דאמר בפ' יוצא דופן תוך הפרק כלפני הפרק ושומא בעלמא נינהו וה"ה לבת י"ב שנה ויום א' אם לא הביאה ב' שערות דכל שלא הביאה שערות קטנה היא ודוקא שבדקוה ואין לה ואע"ג דקטנה שהגיעה לכלל שנותי' חזקה הביאה סימנים ואפי' בדקן ולא אשכחן חיישי' שמא נשרו להחמיר לענין מיאון הא אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא חיישי' שמא נשרו וה"מ דאיקדשה בתוך זמן ובעל לאח"ז דאיכא ספי' דאורייתא אבל בעל בתו"ז לא כלום הואיל וליכא ספד"א ובכתמים נמי דסד"ר הוא אין חוששין שמא נשרו אלא מיהו היכא דלא בדקן חזקה הביאה סימנים ואפי' למיאונין וכדרבא כו' ומד' רש"י נ' דלעולם משהגיע לכלל שנותי' לכתמי' אע"פ שלא הביאה סימנים שהוא פי' משהגיעו ימי הנעורים שהביאה ב' שערות או בת י"ב שנה ויום א' אע"פ שלא הביאה ב' שערות ונ' שהזקיק לפרש כן מדקא' משהגיעו ימי הנעורים דאלמא בהגעת הימים בלחוד חוששין לה וזה דחוק. ומצאתי בתוספתא נדה פ"א מאימתי ראי' להיות רואה משהביאה ב' שערות וזה מבואר כדברינו עכ"ל והובא דבריו בד' חמודות פ"ק דנדה אות ט' מבואר מדבריו דלרש"י לא תליא רק בהגעת הימים אבל אם הביאה שערות פחותה מבת י"ב שנה אמרי' דשומא הן לכ"ע וצ"ל דמ"ש רש"י הנ"ל שהביאה ב' שערות כו' היינו לומר דאם אין אנו יודעים את שנותי' אמרי' דאם הביאה ב' שערות מסתמא הגיעה לכלל שנותי' וכמ"ש התוס' בקידושין ס"ג ב' ד"ה בני זה ובהרא"ש שם אבל ודאי היכא דידוע לנו שהוא פחותה מי"ב שנה לא מהני שערות לכ"ע דאמרי' דשומא הן. וכן ראיתי בפרמ"נ במקשה זהב ס"ק ה' שכ' נמי כן דכונת רש"י הנ"ל הוא היכא דאין אנו יודעים את שנותי' כו' אבל היכא דידוע שהיא פחותה מי"ב שנה לא מהני שערות לר"ע והביא ד' התוה"ב הנ"ל וכ' אך אם היא בת י"ב שנה ולא הביאה ב' שערות בזה נחלקו רש"י והרשב"א הנ"ל דרש"י ס"ל מדלא אמרו בש"ס רק משהגיעה לימי הנעורים מכלל דכאן לא תליא מידי בשערות רק בשנים דכיון שהגיעה לי"ב שנה הוי הגיע זמנה לראות וע"ז פליג הרשב"א וס"ל דגם כאן בעי' תרתי שנים ושערות והביא ראי' ע"ז מתוספתא דתניא גם כאן דתליא בשערות כו' עכ"ד. ועי' בס"ט

לקמן סי' ק"ל ס"ק ה' מה שהק' ע"ד רש"י מהא דפריך הגמ' נדה ס"ו א' על רב מהא דמעשה ונתן לה ר' ד' לילות מתוך יב"ח כו' וכ' ליישב. ועי' בהגהות חשק שלמה בנדה שם שהביא ד' הרשב"א הנ"ל וכ' די"ל דגם רש"י מודה לזה דתרווייהו בעי רק דלרש"י הוי קשה דהש"ס תלי זה בימי הנעורים ובתוספתא תלה בשערות ולפיכך כ' רש"י דאם הביאה ב' שערות ואף דלא ידעי' אם הגיעה לכלל שנים אמרי' דודאי עברו עלי י"ב שנה דשערות רק קודם יב"ש לא שכיח ובזה מיירי התוספתא ולפיכך אם הגיעה לכלל שנים אף דלא ידעי' אם הביאה ב' שטרות אמרי' דודאי הביאה מחמת חזקה דרבא ובזה מיירי הש"ס הכא כו'. ובזה עולין ד' רש"י להלכה ואין כאן מחלוקה כלל עכ"ד. והיינו כעין ד' הפרמ"נ הנ"ל. ועי"ש עוד בש"ח ס"ק י' מ"ש ע"ד הש"ך ס"ק י' שכ' דהוא יב"ש ויום א' כו' וכ' דא"צ שיהי' יום אחד דוקא בשנת י"ג אלא דמיד כשיחשב ביום של סוף שנת י"ב ונכנסה לשנת י"ג הרי היא גדולה כו' והשיג על הב"ש באה"ע סי' קנ"ה ס"ק כ' שכ' בפשיטות דכל היכא דתניא יום א' היינו מעל"ע כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ז

ז **כ"ד חדשים**. עי' ש"ך ס"ק י"ח שכ' דבאה"ע סי' י"ג מבואר דאין חדש העיבור עולה למנין ודבריו תמוהין וכמו שתמה בפרמ"נ בש"ח ס"ק י"ת דשם לא נאמר הלכה פסוקה בזה. ואדרבה המחבר פ' שם דחדש העיבור עולה למנין רק דהרמ"א שם הביא בשם י"א דלכתחלה יחוש גם לחדש העיבור והיינו לחומרא שלא תנשא עד מלאת כ"ד חדשים מלבד חדש העיבור משא"כ כאן דהוי קולא אם לא נחשוב חדש העיבור במנין וע"כ ד' הש"ך תמוהין מ"ש בפשיטות דאין חדש העיבור מן המנין והביא ד' הפלתי שכ' דבש"ך הישנים הנוסחא כו' די"א דאין חדש העיבור כו' והשתא א"ש שלא כ' רק דהיא ס"ל הכי ונ"מ גם כאן אי איכא חומרא בזה במה דלא נחשוב חדש העיבור חיישי' לחומרא לדיעה זו כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ח

ח **בהג"ה הרגישה**. עי' בחו"ד ס"ק י"א שכ' להסתפק כיון דעיקר ההיתר מכח דלא הרגישה וא"כ אם בדקה עצמה בשעת וסת ונאבד העד דשוב ליכא ראי' מהא דלא ארגשה דאימר הרגשת עד הוא כו' אפשר דטמא והניח בצ"ע ובחידושים ס"ק כ"ד כ' בפשיטות דאם נאבד העד דאסורה וכ"ש אם השליכה או פשעה באבידת העד דאסורה ועי' בפרמ"נ במקשה זהב ס"ק י"ג שכ' עליו דהנה לפ"ד הרי"ף והרמב"ם לפמ"ש הר"ן בשבועות לדעתם דאפי' בישינה שרי אחר שעבר הוסת מבואר דאפי' היכא דליכא הטעם דלא ארגשה עכ"ז לא חיישי' שמא ראתה ואין מקום לס' הנ"ל. אך לדעת המחבר שכ' טעם ההיתר מדלא ארגשה ולא כ' דין זה דאפי' ישינה מותר כו' לדידי' איכא לאסתפוקי

וכ"כ לדידן דקי"ל דאסורה לשמש עד שתבדוק ג"כ איכא לספוקי מה דינה אם בדקה א"ט ונאבד העד אם מטמאין לה מס' וכ' דלפמ"ש בחידושי הרמב"ן גבי מכה דהיכא דא"א למיקם עלה דמלתא לא תיקנו חז"ל בדיקה וכ"כ הרשב"א הובא בב"י סי' קפ"ז דהיכא דלא אפשר לא תיקנו א"כ י"ל דה"ה כאן אם נאבד העד וא"א למיקם עלה דמלתא לא מטמאין לה מס' כו' והביא ד' הס"ט סי' ק"צ ס"ק ס"ד שכ' דענין זה שמא טעתה בהרגשת עד או בהרגשת שמש הוא מלתא דל"ש ול"ח להא כ"א היכא דאיכא דם לפנינו ומשום דחזקת דם לבא בהרגשה משא"כ היכא דליכא דם לפנינו ל"ח לטעות בהרגשת עד וא"כ ה"ה כאן ותו דעיקר חובת הבדיקה אינה רק מתחז"ל יש לדמות להך בדיקה דקודם תשמיש דאצרכו חז"ל לאשה דעסוקה בטהרות ועכ"ז אם נאבד העד לא אסרי' לה כמ"ש בש"ס ט"ז ב' כו' אך לפמ"ש לדמות בדיקה זו דוסתות לבדיקת הריאה ושם בנאבדה הריאה אם הי' במזיד אסורה לכ"ע ואם בשוגג נחלקו הפוס' בזה כו' א"כ י"ל דה"ה כאן אם נאבד במזיד אסורה לבעלה דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתם ואם נאבד בשוגג תליא במחלוקת הפוס' שם וי"ל דכאן כ"ע מודו דיש להקל עכ"ד ועי' באמרי בינה ח"א בתשובות שבסוף הס' סי' ו' שכ' דחומרת החו"ד הוא לשיטתו בס"ק ט' ובחידושים ס"ק כ"ג שכ' דבאין לה וסת קבוע וכן במשנות ב' או ג' ימים צריך שתהי' לה מוך דחוק כל משך השינוי כו' וכ' דלא נתקבלו דבריו בעיני בעלי הוראה להחמיר בזה כיון דוסד"ר וכמעט הוא דבר שבלתי אפשרות ולא חייבו חז"ל רק במה דאפשר לברר וגם החומרא שהחמיר באם נאבד עד הבדוק לא נתקבל וכ' דיש קצת להוכיח להפך מנדה ט"ז א' הא ליכא תרדה טמאה אלמא וסד"א ודלמא לעולם וסד"ר ואשמועי' הברייתא אם לא בדקה להעד טהורה שהחרדה מסלקת ובליכא תרדה טמאה ומשמע קצת דאם וסד"ר אף בזה טהורה וכ' דדברתי עם גדולי ההוראה ושפה אחתי בפיהם שאין להחמיר בזה וגם רוב נשי דיה הוסת נמשך בלתי אפשר להחזיק ברחם מוך דחוק לחולשתם ואף הצנועות ביותר לא יכלו להחמיר בזה ואף אליבא דהחו"ד מ"מ אין להחמיר לחוש על הטלת מ"ר דאין דנין אפשר משא"א כו' יעוש"ה:

סעיף ט

ט **שתבדוק** . עי' ש"ך ס"ק כ"ג שהביא ד' הב"ח שפ' דיש להחמיר כהמרדכי כו' דדוקא בבדקה מיד לאתר וסתה כו' ועי' בס"ט ס"ק י"ב מ"ש ע"ד הב"ח ועי' בפרמ"נ בפתחי נדה בענין וסתות אות ג' מה שהק' על הס"ט והאריך בזה ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז דין עא"נ באיסורין מ"ש והארכתי ביה יעוש"ה:

י) **וסת קבוע**. עי' ט"ז ס"ק י"ג מ"ש ליישב קושי' הפרישה ועי' ס"ט ס"ק י"ג מה שדחה תי' הט"ז ומ"ש הוא ליישב קושי' הפרישה והאריך בזה ועי' בפרמ"נ במקשה זהב ס"ק י"ג מה שדחה תי' של הס"ט ומ"ש הוא ליישב והאריך בזה ואח"כ הביא ד' החו"ד ס"ק י' שכ' להסתפק באשה שעברה עלי' ג"פ ולא בדקה ולא הרגישה אם נעקר הוסת בכך דמאחר שסומכין על מה שלא הרגישה להתירה לבעלה לדעה הא' ואפשר דה"נ יש לסמוך ע"ז לענין עקירת הוסת כו' ופשיט לי' דאין הוסת נעקר במה שלא הרגישה ממה שמבואר ברמב"ן ובטור לקמן סי' קפ"ט דבעי' דוקא בדיקה ותמה עליו דהא ודאי דלדידן אין וסת קבוע נעקר אלא בבדיקה וזה מבואר בראב"ד ורמב"ן ורשב"א וטור אמנם הא אנן קי"ל דגם לבטלה אסורה עד שתבדוק וכדיעה הב' וכל עיקר ספי' של החו"ד אינו אלא לדעת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דמותרת לבעלה בלא בדיקה והוא הדיעה הא' דס"ל דסמכי' ע"ז שלא הרגישה ולדידהו מספקא לי' להחו"ד אם נעקר ג"כ הוסת בכך כו' וא"כ מאי פשיטותא מרמב"ן וטור דלא ס"ל כהרי"ף והרמב"ם. עוד הביא ד' החו"ד שכ' דמ"ש בנדה ט"ז א' דלמ"ד וסד"א אפי' בדקה ומצאה טהורה טמאה אף דלא ארגשה היינו לטהרות דטמאה אף בלא הרגשה כו' או לבעלה מדרבנן טמאה וכ' עליו הנה מ"ש דמיירי לטהרות הוא שגיאה דבהדיא אמרי' בש"ס שם טמאה נדה בברייתא דר"א ור"מ גם מ"ש דלבעלה טמא מדרבנן אין זה במשמע דלשנא דטמאה נדה משמע דהוא מה"ת דאי מדרבנן אינה טמאה רק משום כתם כו' לפמ"ש רש"י בהא דאמרי' וסד"א היינו שצריכה בדיקה מה"ת בשעת וסתה ולד' החו"ד למה הוצרכה בדיקה מה"ת אם תרגיש גם בלא בדיקה תדע שראתה דם ואם לא תרגיש הרי היא טהורה מה"ת גם לפ"ד החו"ד שכ' כו' דטמאה מדרבנן תקשה בהך דר"פ הרואה דמקשי' טובא אמימרא דשמואל ועדיין לא סליק אדעתי' דטמאה מדרבנן ואמאי לא מקשה ממימרא דשמואל גופי' כאן דאמר אפי' מצאה טהורה טמאה אף שלא הרגישה וכאן ליכא למימר כתי' התוס' שם לחלק בין זמן קרוב לזמן רחוק דהא כאן איירי בזמן קרוב כו'. אמנם הדבר ברור דלמ"ד וסד"א אפי' בדקה ומצאה טהורה היא טמאה מה"ת אפי' לא הרגישה ומשום דהך חזקה דארב"ב משוה לה לודאי וכמ"ש הרא"ש בריש נדה וה"י דומה לדם הנמצא בפרוזדור דחייבין עליו אף שלא הרגישה דאמרי' חזקת דם לבא בהרגשה ובודאי ארגשה ולאו אדעתה כו' וה"ה כאן למ"ד וסד"א כו' וכ' דבעיקר דין זה אם לא הרגישה ביום וסתה לדידן דקי"ל דאסורה עד שתבדוק פשיטא שאינו נעקר אלא בבדיקה והביא ד' הראב"ד בשער הוסתות כו' וד' הרמב"ן בהלכותיו פ"ה ובוסת שא"ק נעקר אפי' בלא בדיקה דכיון שעבר היום ולא הרגישה טהורה לבעלה וממילא נעקר הוסת ג"כ וממילא הדבר מבואר

דכן הדין לדעת הרי"ף והרמב"ם גם בוסת קבוע דכיון דלדידהו היא מותרת לבעלה אפי' בלא בדיקה כמו לדידן בא"ק ה"ה לדידהו נעקר בכה"ג בג"פ כמו לדידן בא"ק עכ"ד:

סעיף י

יא **סמוך לוסתה**. עי' חו"ד ס"ק י"ג שהביא ד' הכני"ח סי' י' שכ' דה"ה כשחל ליל טבילה סמוך לוסתה מותר בתשמיש כו' והשיג עליו ופ' דבליל טבילה סמוך לוסתה אסור בתשמיש ועי' במנח"י לקמן סי' קפ"ז ס"ק כ"ט שכ' די"ל דבליל טבילה מותר בתשמיש סמוך לוסתה כו' והניח דין זה בצ"ע ועי' בפלתי שם ס"ק י' וכאן ס"ק י"ב שהשיג על המנח"י והכני"ח ופ' דבליל טבילה סמוך לוסתה אסור בתשמיש ועי' בס"ט כאן ס"ק י"ד שהביא ד' הכני"ח והמנח"י והשיג נמי עליהם ופ' דאסור בתשמיש בליל טבילה סמוך לוסתה ועי' בשאילת יעב"ץ ת"ב סי' י' שהשיג נמי על הכני"ח ופ' דאסור בתשמיש והיינו כהפלתי והחו"ד והס"ט הנ"ל וכ"פ בבינת אדם כלל ק"ט סי' ב' ועי' במקמ"ח שפ' נמי כן והביא ראי' לוה מד' הראב"ד בבעה"נ שהק' בהא דאמרי' נדה ס"ו א' בההיא דאתיא לקמי' דר"י כו' דהא בליל הזאת תראה וצריך לפרוש סמוך לוסת והוכיח מזה דהיכא דקובעת וסת לשעה א"צ לפרוש סמוך לוסת כו' ואי נימא דליל טבילה דינו כיוצא לדרך א"כ מאי קשי' לי' דהא שם ליל טבילה הוי כו' ומזה מבואר דס"ל דליל טבילה אין דינו כיוצא לדרך ואסור בתשמיש וכ' דתמהני על כל האחרונים שלא הרגישו בראי' זו ולא ראה ד' הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קי"ז שכבר הקדימו בראי' זו. ועי' בחמדת שלמה חיו"ד סי' כ"ג מ"ש לדחות ראי' זו והאריך בזה. ועי' בשם ארי' חיו"ד סי' מ"ש ע"ד הכני"ח הנ"ל והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ועי"ש בנו"ב שכ' דאף בכלה בביאה ראשונה אסור בתשמיש ואין חילוק בין כלה לאשה אחרת כו' והאריך בזה, אבל בהמקנה בקו"א להל' קידושין סי' ס"א כ' די"ל דבבעילה ראשונה שהיא בעילת מצוה אין אי' סמוך לוסתה כמו כיוצא לדרך וכ"פ בשם ארי' שם להקל בבתולה בבעילה ראשונה דהיא בעילת מצוה אך באלמנה פ' דאין להקל ועי' בשיבת ציון סי' מ"א מ"ש ע"ד הנו"ב הנ"ל והאריך בזה. ועי' בפרמ"נ בש"ת ס"ק כ"ז מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יא

יב **אסור לבא**. עי' במי נדה במדו"ח מ"ש לענין אם היא באה ושוכבת אצלו אם זה הוי כאמרה טהורה או לא כו' וכ' דבחידושי י"א ב' ד"ה שמואל הוכיח דאף בזה מהני בבאה ושוכבת אצלו:

יג **וא"צ לשאולה**. עי' במי נדה שם שכ' להסתפק באשה שנמצא כתם ובעלה ידע מזה ואח"כ שהתה שיעור שתספור ותטבול אם נימא כיון דכתם הוי נמי ס' ולא ודאי וא"כ אתי ס' ומוציא מידי ס' דהוי ס"ס כו' או נימא דבכה"ג צריך לשאילה כו' והאריך בזה

והק' דלמה מהני בזה ס"ם דהא מבואר לעיל סי' ק"י דבעי' שיהי' נודעין ב' הספי' יחד וכאן לא נודעו יחד דס' שמא ראתה נודע מיד כשהגיע שעת וסתה וס' שמא טבלה ל"ה עד שעברו ימים שתוכל לספור ולטבול ולא נודעו ב' הספי' יחד והביא שכן הק' הפרמ"ג בשם המנח"י וכבר הקדימו בקושי' זו בכללי חזקה מבעל מגיני שלמה שהובא בראש אפרים ביו' התשובות סי' י"ב וכ' המי נדה ליישב והאריך בזה. ואח"כ כ' די"ל דדין זה אי מהני ס"ם בלא נודעו יחד תליא אי ספי' דאורייתא מה"ת לחומרא או מדרבנן לחומרא כו' וכ' עוד תי' ליישב קושי' זו והאריך בזה. ובסוף הס' בהשמטות לקו"א מ"ש והאריך בזה הרבה יעוש"ה. ועי' בבית יצחק בשער הספי' סי' ל"ה מיש ליישב קושי' זו והאריך בזה. ועי' במנח"י בסי' שאח"ז ס"ק א' שהק' דאמאי א"ל לשאול הא קי"ל לעיל סי' ק"י דלא סמכי' אס"ס היכא דאיכא לברורי וכאן כיון דאפשר לברורי בשאלה מ"ט סמכי' אס"ס ואמרי' דא"ל לשאול ותי' דש"ה דאיכא עוד חזקה שהיתה בחזקת טהרה כו' ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק ל"א שדחה תי' זה שכיון שעבר עלי' וסתה איתרע חזקתה והביא תי' הפלתי שם ס"ק א' דהוי ספד"ר ומדינא הו"ל למיזל לקולא רק שחז"ל החמירו בזה. ובס"ס שרי וכ' עליו דגם ז"א דגם בספד"ר אם הוא מחשש אי' בגופו ל"א ספד"ר וכמ"ש הש"ך בדיני ס"ס אות י"ז י"ח וכאן הרי עיקר החשש שמא ראתה וטמאה מה"ת וכ' ליישב דהא הרמ"א בסי' ק"י פ' דבס"ס א"צ לברר וכבר הק' המנח"י כו' דמשמע מכ"ד דצריך לברר ותי' דהיכא דאיכא טרחא א"צ לברר משא"כ היכא דאפשר לברר בדיבור בעלמא לשאול צריך לברר וא"כ א"ש כאן ממ"נ אם הוא ערה עלי' רמיא להודיע לו אם היא טמאה ושפיר יכול לסמוך עלי' במה שאינה מגדת לו שהיא טהורה בודאי רק אם לא שהתה שיעור שתוכל לטבול חיישי' שמא לא בדקה א"ע וסמכה ע"ז שלא הרגישה כו' וע"ז שפיר מהני לו מה ששהתה שיעור שתוכל לטבול מאחר דעכ"פ זה ודאי שלא הרגישה. אין כאן חשש אי' תורה בגופו ובישינה הרי איכא טרחא להקיצה וכמ"ש רש"י י"ב א' ד"ה ערה והיכא דאיכא טרחא א"צ לברר עכ"ד. ועי' בס' ארי' דבי עילאי חאו"ח סי' ח' מה שהשיג על תי' הפלתי הנ"ל דאפי' במלתא דרבנן צריך לברורי כו'. ועי' פלתי בקו"א סעי' ג' מ"ש בזה. ועי' במהר"י הכהן ח"ב הל' נדה אות י"א מ"ש ליישב קושי' זו עפ"ד הפ"י בקידושין ס"ג ב' שכ' דהא דע"א א"נ נגד החזקה משים דאמרי' דכל ע"א או' בדדמי כו' והא דאמרי' דכל היכא דאיכא לברורי לא סמכי' אחזקה או רובא דוקא אם יכולין לברר לגמרי אבל אם לא נוכל לברר כל הס' סמכי' ארוב או חזקה. ולפ"ז אף אם ישאל אותה לא תהי' נאמנת רק מדין ע"א ולא הוי בירור גמור ולכמה פוס' רוב או

חזקה עדיפא מע"א כו' שוב לא נוכל לברר הדבר ע"כ א"צ לשאלה עכ"ד. ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק כ"ג מ"ש בדין צריך לברורי והארכתי הרבה בזה יעוש"ה:

סימן קפה

סעיף א

א **טבלתי** . עי' חו"ד ס"ק א' בחידושים שכ' ואפי' שוכבת אצלו לה מהני עד שתאמר לו בפירוש טבלתי כן מוכח מתוס' עכ"ד. ועי' בשמלה ס"ק א' שכ' עליו דלא הודיעני אי' מקום התוס' ואנחנו לא נודע וכפי הסברא הפשוטה נ' דמהני ואפי' לפמ"ש הש"ך ס"ק ד' בשם הב"ח דהבעל חייב לשאול אותה כו' י"ל ש"ה שאין בידה לטהר עצמה וא"נ בדיבור גרידא כ"א באמתלא ע"כ צריכין לברר את האמתלא אם יש בה ממש או לא אבל הכא שיש בידה לטבול והיא נאמנת בדבור קל לומר טבלתי אמאי לא תהא מעשה השכיבה חשוב כדבור והביא בשם חכם א' שכ' דכונת החו"ד הוא לד' התוס' נדה י"א א' ד"ה תניא שכ' דבהניחה בחזקת טמאה אשמועי' דאפי' ערה טמאה עד שתאמר לו טהורה אני וכ' עליו דש"ה לא מיבעי' לפ"ד המרדכי בשבועות סי' תשמ"ב שהביא הא דגרסי' בירושלמי אהא דתניא הבאין מן הדרך כו' אמר ר"י שונה אני אפי' לאחר ג' שנים כו' אמר ר' חנינא זאת אומרת אסור לאשה להשהות בטומאה וכ' משמע אע"ג דודאי ראתה כו' ומיהו בהא פליגא אתלמודא דידן דבפ' כ"ה מוכח דלא שרי ר' יוחנן אלא בה' ראתה אבל ודאי ראתה לא שרי דחיישי' שמא אירע לה אונס כו' עכ"ל, וא"כ זהו דוקא כשבא מן הדרך כו' ויש לו לחוש שמא אירע לה אונס אבל כשהוא בביתו ולא נודע לו משום אונם מסתמא טבלה בזמנה ומכ"ש לפ"מ דפסקי' דכשאין בעלה בעיר אין טבילה בזמנה מצוה כו' אלא אפי' אי נימא כו' דלא פליגא תלמודא דידן אירושלמי מ"מ נ' דדוקא בבא מהדרך אין טבילתה ודאי כי שמא לא הגיע זמנה לטבול או מחמת אונס לא הי' לה באפשר לטבול אבל כשהוא בעיר ויודע מתי נטמאה וכעת זמן טבילתה וכ"ש כשהוא יודע מתי לבשה לבנים ושהכינה עצמה היום לטבילה וגם הי' בידה לטבול בלי שום אונס והיא ערה ושוכבת אצלו נ' דחזקת טבילה זו ודאי חזקה אלימתא כמו חזקת חבר דמוציא מידי ודאי עכ"ד. ועי' בסי' הקודם ס"ק י"ב הבאתי ד' המי נדה בזה יעוש"ה:

ב **בהג"ה ומאחר שעברו**. עי' ש"ך ס"ק א' שכ' דאם הבעל אינו יודע אם עברו או לא סומך עלי', ועי' במי נדה מהדו"ק מ"ש ע"ד הש"ך והאריך בזה. ובתוך דבריו שם כ' דאף באי' דרבנן אין ע"א נאמן נגד החזקה והביא ראי' מד' הרמ"א לעיל סי' קכ"ז וכונתו על מ"ש הרמ"א שם סעי' ג' וכל היכא דאתחזק דבר באי' כגון טבל והא קי"ל דתרומה בזה"ז דרבנן א"ו דאף באי' דרבנן אין עא"נ. ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז דין עא"נ באיסורין

שהבאתי ד' המשנת חכמים בסוף הס' בקונטרס חוט המשולש שהביא ראי' זו וכתבתי שם דאין זה ראי' די"ל דהרמ"א מיירי בתרומות דגן תירוש ויצהר דהוי עיקר בדאורייתא אבל בתרומת פירות דאין להם עיקר בדאורייתא שפיר דאף הרמ"א ס"ל דעא"נ אף באתחזק אי' והארכתי בזה והעלתי דהעיקר לדינא דבאי' דרבנן עא"נ אף באתחזק אי' יעוש"ה. וכעת ראיתי במי נדה מהדו"ת סי' קפ"ז בתשובה שני' שם שכ' דבדרבנן אף באתחזק אי' עא"נ והביא ראי' לזה מלשון הרמ"א בסי' קכ"ז שכ' בקטן אי אתחזק אי' ל"מ כלל ובע"כ היינו בדבר שאין בידו דאם הוי בידו נאמן אף קטן בדרבנן כמ"ש המג"א בסי' תל"ז כו' ואעפ"כ כ' דרק קטן א"נ מוכת הא גדול כה"ג נאמן אף באתחזק אי' ואין בידו ודוחק לומר דהרמ"א כ"ת בשביל ב' קונים דפשט לשונו לא משמע כן ועוד דפשיטא דב' קטנים אין להם דין ב' עדים כשרים וב' קטנים רק כחד גדול דמיא וגריעי מיני' כו' ולא הוי צריך הרמ"א לכותבו א"ו דחד גדול נאמן בדרבנן אף באתחזק אי' לכך קמ"ל דקטן א"נ עכ"ד וסותר ד"ע ממה שכ' כאן ועי' בחו"ד ס"ק ב' שכ' באשה שהכשילה לבעלה באי' נדה שוב אין לה נאמנות עד שתעשה תשובה אבל שלא בשעת וסתה וכן לומר שטבלה נאמנת עכ"ד. ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק א' שכ' דאם לא הכשילה לבעלה כ"א באי' דרבנן סגי לה בקבלת דברי חברות שלא תשוב עוד לכסלה אמנם אם הכשילתו באי' תורה תשובתה בזה קשה להתקבל דבעי' שתעשה התשובה דבפז"ב בההוא טבחא והיינו שתלך למקום שאין מכירין אותה ויתברר הדבר שנזדמן לפני אי' כזה ולא עשתה האי' וזולת זה חיישי' להערמה ותשובה זו בלתי אפשר כלל לבררה בהיותה תחת בעלה ויש לעי' בזה טובא עכ"ד. ועי' בס' עיין יצחק חיו"ד סי' י"ב מה שהק' ע"ד החו"ד מהא דאמרי' בסנהדרין כ"ה החשוד על הטריפות אין לו תקנה כו' דאמאי לא דיינינן בזה על החתיכה בשר שלוקחין ממנו למיזל בת"ר דרוב בהמות כשרות הן וע"כ מוכח דשאני בחשוד דחיישי' דבהמשך הזמן יכול להיות שיכשילנו וה"ה בנ"ד וכ' ליישב דלא מיבעיא ביצתה נבלה מתי' דודאי ל"ש הך רובא לדון שם ואף דנ' דגם ביצתה טרפה מתי' דודאי ג"כ כ"כ מ"מ ל"ק דהר"ן בחולין פ"ז גבי שולח לאי' גיה"נ כו' כ' וז"ל דבהוחזקו טרפה אסור לפי שרובן של כותים מן הטרפה לוקחין דמוזלי גבייהו עכ"ל א"כ ה"ט שייך ג"כ בחשוד למכור טריפות דל"ש למזיל בת"ר בהמות כשרות הן די"ל דהחשוד מהדר בתר טריפות משום דמוזלי גבי' ועוד דהא כמו דהי' התקנה דלא לקנות בשר מא"י ולא אזלי' שם בת"ר וכמ"ש הרשב"א הובא בתב"ש סי' ס"ג ואותו הטעם שייך ג"כ בישראל חשוד ואין ראי' משם לסתור ד' החו"ד עכ"ד ועי"ש עוד בפרמ"נ שהשיג על החו"ד שכ'

בפשיטות דבא"ל וסת קבוע אף בישינה מותר דז"א דבישינה אסור אף בוסת שא"ק וכ"כ בסי' הקודם בש"ח ס"ק ל"א:

סעיף ב

ג **כודאי טמאה**. ולא מהני אמתלא אח"כ וכמ"ש בסעי' שאח"ז והוא מד' הטור בשם הרמב"ן ועי' בט"ז ס"ק ב' מ"ש ליישב קושי' הטור על הרמב"ן דכי עדיף הוחזקה נדה מאוחרת בפירוש טמאה אני דמהני אמתלא בשם מהר"ל מפראג דשאני הוחזקה נדה דלאו כ"ע ידעי מן האמתלא וא"כ על מה סמכה כשהחזיקה עצמה נגד כ"ע משא"כ כשאו' לבעלה טמאה אני אפשר שסמכה עצמה שאח"כ תאמר לו האמתלא ולמד הט"ז דאפי' באמרה יש חילוק דאם אמרה בפני רבים שהיא טמאה לא מהני אח"כ אמתלא ע"כ כ' הפוס' אמרה לבעלה כו' והמנח"י בס"ק ג' הק' עליו מכתובות כ"ב א' דאפי' אמרה בפני רבים מהני אמתלא מהא דאמר שם גבי מעשה באשה אחת שהיתה גדולה בנוי כו' עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי א"ע כו' אם נתנה אמתלא לדברי' נאמנת ומוכח דאפי' אמרה בפני רבים נאמנת באמתלא ובאמת לק"מ די"ל כמ"ש הפלתי ס"ק ב' דסברת מהר"ל הוא כיון דראוי שהיא בחזקת נדה והבעל משמש עמה והם לא ידעו מאמתלא הרי האשה והבעל בעיניהם כבועלי נדה וזה ל"ש התם בכתובות דאף באומרת בעצמה והוחזקה לכל בחזקת א"א ואח"כ תנשא לאחר אף דלא ידעו מאמתלא לא תהא נחשבת בעיניהם לעוברת על דת דאולי מת בעלה או גירשה ואין כאן לזות שפתים כלל משא"כ כאן וכ' מכח זה דלכן אם כבר עברה שיעור שתוכל לטבול אפשר דמהני אמתלא דלא הי' טמאה ומותרת בלא טבילה דאין כאן חשש אצל שכנים דהם יחשבו אולי טבלה עכ"ד ולק"מ קושי' המנח"י ושפיר ד' הט"ז הנ"ל ועי' בקו"א שם שכ' דלפ"ד הפלתי אפשר ליישב ג"כ השגת הראב"ד פי"ח מהל' א"ב הל' ט' על הרמב"ם שפ' דאם אשה אמרה טמאה אני כו' אף כי אינה נאמנת מ"מ אם מת בעלה אסורה לכהן והשיג עליו הראב"ד דלמה לא מהני אמתלא כמו גבי קפצו עלי' ב"א שאינם מהוגנים כו' ולפי הנ"ל י"ל דבשלמא גבי קפצו כו' אף דלא ידעו העולם מאמתלא לא יאמרו שמת בעלה או נתגרשה אמנם גבי אשה כיון שהיא מזלזלת נפשה ואמרה טמאה היא יאמרו העולם שנשאה אשה בעבירה ומאמתלא לא ידעו ולזאת אסורה עכ"ד. ודבריו תמוהין דהא עיקר הוכחות מהר"ל הנ"ל הוא ממה דנקט בלשון אמרה לבעלה כו' והא גם בד' הרמב"ם שם נקט הלשון אמרה לבעלה נאנסתי כו' משמע שרק לבעלה אמרה כן שלא בפני רבים וכן ראיתי במי נדה מהדו"ק שהק' כן וכ' ליישב ד' הרמב"ם עפ"ד הרמ"א לעיל סי' נ' והאריך בזה יעוש"ה אבל קושי' המנח"י שפיר מיושב עפ"ד הפלתי הנ"ל

ועי' במקמ"ח מ"ש ליישב קושי' המנח"י עפ"ד מהרש"א בכתובות כ"ב ב' משום דאיכא לברורי כו' ומיושב בזה קושי' הט"ז מלעיל סי' א' גבי טבח כו' וכ' עוד תי' ליישב קושי' הט"ז והאריך בזה ועיי"ש עוד במי נדה ובעצ"ל ובפרמ"ג במקשה זהב ס"ק ב' ובשמן רקח חיו"ד סי' י"ג ובשערי תורה ח"א כלל ז' פרט ד' מ"ש ליישב קושי' המנח"י הנ"ל והאריכו בזה ומ"מ מסיק הפלתי לענין דינא דלא כמהר"ל הנ"ל והביא ראי' מאה"ע סי' קט"ו סעי' ו ומסי' קע"ח שם סעי' י' דמוכח דלא כמהר"ל ועי' בשמן רקח מה שהשיג על הט"ז וכ' דהמחבר לא ס"ל כמהר"ל והאריך בזה ובסי' מ"ד שם מ"ש בזה ועי' לעיל סי' א' בדיני חד"א ואמתלא מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בפלתי מ"ש ליישב קושי' הט"ז מסי' א' והאריך בזה ועי' בפרמ"ג בש"ח ס"ק ה' מ"ש להשיג עליו והאריך בזה ועי' בחו"ד ס"ק ה' מ"ש ליישב קושי' הט"ז מסי' א' וכ' דאמתלא לא מהני רק נגד שוי' אנפשי' חד"א אבל בדבר שהוא מצד נאמנות לא מהני אמתלא כו' והאריך בזה ועי' במקמ"ח שם ובפרמ"ג במקשה זהב שם ובמי נדה מהדו"ת ובתשובות בית אפרים חאה"ע סי' ז' ובערוגות הבושם שם מה שהשיגו על החו"ד והאריכו בזה ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז בדין עא"נ באיסורין מ"ש והארכתי בזה והעלותי דבעא"נ באיסורין היכא דהעיד בפני ב"ד א"י לחזור אף ע"י אמתלא והיכא דהעיד שלא בפני ב"ד יכול לחזור אף בלא אמתלא יעוש"ה ועי"ש עוד בעה"ב ובמי נדה מהדו"ק ובפרמ"ג שה ובראש אפרים סי' ל"ט בפרי תבואה ס"ק קס"ח ובשמל"ח לעיל סי' א' סעיף מ' ובנודע בשערים ח"א סי' כ"א ובארץ צבי חאה"ע סי' י"ג ובכתב סופר חיו"ד סי' פ"ח ובשמלה ס"ק ה' ובמהר"י הכהן ח"ב הל' נדה אות י"ג מ"ש ליישב קושי' הנ"ל מסי' א' והאריכו בזה ועי"ש עוד בפלתי מ"ש לחלק די"ל דדוקא בשכבר עבר ומן וסתה דהיא בחזקת טמאה בזה לא מהני אמתלא בהחזיקה עצמה בלבישת בגדים כו' אבל כשלא הגיע עדיין זמן וסתה דהיא בחזקת טהרה בזה אפשר דאפי' בלבישת בגדים מהני אמתלא כו' ומיושב בזה קושי' הנ"ל מהא דסי' א' והאריך בזה ועי' בפרמ"נ בש"ח שם שהשיג עליו וכ' דאין חילוק ואף בשלא הגיע זמן וסתה לא מהני אמתלא כשלבשה בגדי נדה והאריך בזה וכ"כ בעה"ב שם דאין חילוק כו' והשיג על הפלתי והביא ד' הבשמים ראש סי' קס"ו שכ' דבאמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהני אמתלא אפי' כשהגיע זמן וסתה כו' ולמד מזה דכ"כ היכא דעשתה מעשה ולבשה בגדי נדה לא מהני אמתלא אף כשלא הגיע זמן וסתה כו' ועי' בכסא דהרסנא שם מ"ש בזה ועי' במי נדה מהדו"ק שם שהשיג נמי ע"ד הפלתי והק' עליו דא"כ מי הכריח הרשב"א ש לתרץ הקושי' דלמה מהני אמתלא באמרה טמאה אני כו' ולמה לא תי' בפשיטות דשם מיירי שלא בשעת וסתה ע"כ מהני

אמתלא והרמב"ן מיירי בשעת וסתה בזה לא מהני אמתלא וע"כ דאף שלא בשעת וסתה ס"ל להרשב"א דלא מהני אמתלא כו' עכ"ד. ועי' בדיני חד"א ואמתלא שם מ"ש הארכתי בזה יעוש"ה וכן עיקר דינא דאין חילוק ואף בשלא הגיע זמן וסתה ל"מ אמתלא ועי' עוד בט"ז מה שהשיג על הרמ"א בתשובה סי' ב' והאריך בזה ועי' בחו"ד ס"ק ב' מה שהק' על הט"ז והאריך בזה ועי' בפרמ"נ שם במקשה זהב מה שהק' עליו והאריך בזה ובד' הט"ז ועי' במי נדה מהדו"ק מ"ש ע"ד הט"ז והאריך בזה ועי' בס"ט ס"ק א' שהביא ד' מהרש"א ביבמות פ"ח ב' שכ' דגבי עד שאו' ברי לי לא אוקמא אחזקה ומיושב בזה קושי' התוס' שם כו' נמצא לפ"ד מהרש"א כשהוא או' ברי לי לא קטלי' לי' כו' וא"כ בנדון של הרמ"א בתשובה הדין פשוט להתיר שהבעל והיא טענו ברי נגד החזקה כו' וכ' לחלק בין חזקה דמעיקרא לחזקה דהשתא כו' ובאמת כד' מהרש"א מבואר להדיא בחידושי הרשב"א קידושין ס"ו א' גבי עובדא דינאי דברי לו לא אוקמא אחזקה והס"ט לא הביא ד' הרשב"א אלו ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק ע"ג מ"ש בד' הרשב"א ומהרש"א הנ"ל והארכתי בזה יעוש"ה. ועי' בפרמ"נ במקשה זהב שם ע"ד הס"ט דל"ד להתם דשם איכא מ"מ תרי סהדי דאפקי מחזקתה ואף דהוי תרי ותרי עכ"ז ל"ד ספי' דתרי ותרי לשארי ספי' כידוע עכ"ד ועי"ש עוד בקו"א שהק דאמאי בעלה לוקה עלי' דלמא ראתה כתם כו' ומדאורייתא טהורה לגמרי והניח בצ"ע וכן הק' בס"ט לקמן סי' קצ"ה ס"ק כ' וכ' דצ"ל כיון דלא עברה בשוק של טבחים דאלו עברה היתה תולה בה וכיון דלא עברה תלי' במצוי דודאי ראתה ובהרגשה ראתה עכ"ד:

סעיף ג

ד **טהורה אני**. עי' ש"ך ס"ק ב' דא"נ לומר דרך שחוק אמרתי לך תחלה והב"ח הביא בשם סה"ת דאפי' או' משטה הייתי בך א"נ ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק ב' שהביא ד' הקצה"ח סי' פ' וסי' פ"א שהוכיח דבממון ל"מ שום אמתלא זולת טענת השטאה והשבעה שהם טענות גדולות והק' דאם בממון מהני טענת השטאה וכ"ש באיסור כו' שיועיל טענת השטאה והוכיח מזה דגם בממון ל"מ טענת השטאה כ"א בתבעו והודה לו אבל בהודה מעצמו א"ל משטה וכ' הוא עליו דלפ"ז לדעת הפוס' שהביא הש"ך שם ס"ק י"ב דס"ל דגם במודה מעצמו י"ל משטה לדידהו גם כאן י"ל משטה הייתי בך והשיג עליו דהא ודאי ליתא ולא אישתמיט חד מהפוס' שיאמר כן וכ' דל"ד לממון כלל דשם בממון לא הי' מחיוב להשיב לו חוץ לב"ד וע"כ אמרי' ששוחק בו וכמ"ש הש"ך סי' פ"ח כו'. הנה מבואר דאפי' בממון אם הי' מחויב להשיב לו ל"א דדיחוי קא מדחה לו וא"ל משטה אני בך וא"כ כאן הרי היא מחויבת להודות לבעלה אם היא טהורה או לא ולמה זה שיחקה

בו בדברים כאלו ע"כ א"י לומר משטה לכ"ע וכ' אמנם נ' דגם כאן תליא בראות עיני המורה אם הוא רואה לפי הענין שהי' דרך שחוק נאמנת לומר משטה הייתי אך ראוי לעונשה שלא תשחוק בדברים הללו והכל לפי הענין עכ"ד:

ה **א"נ** . עי' חו"ד ס"ק ג' שכ' להסתפק דאם עברו עלי' ימים שראוין לספור ולטבול ויש לה מגו דטבלתי ואמרה לא טבלתי וטהורה הייתי אם נאמנת בלא אמתלא מטעם מגו וכ' דא"נ והביא ראי' מכתובות כ"ב א' גבי א"א אני וחזרה ואמרה פנוי' אני דא"נ בלא אמתלא אף דאית לה מגו דמת בעלה וכ"כ בישוי"ע ס"ק א' ובהפלאה בכתובות שם ובהמקנה בקו"א סי' מ"ז ובעצי ארזים שם ס"ק ת' דא"נ אף במגו בלא אמתלא והאריכו בזה ועי' במקמ"ח שהביא ראי' מד' מהרש"א בכתובות שם ד"ה חזרה ומד' הב"י בסי' זה דא"נ אף במגו בלא אמתלא והאריך בזה וכ"כ בפרמ"נ בש"ח שם דא"נ אף במגו בלא אמתלא ועי' בעצ"ל ובתשובות בית אפרים חאה"ע סי' א' מ"ש והאריכו בזה. ועי' לעיל סי' א' בדיני חד"א מ"ש והארכתי בזה והעלותי כן לדינא דלא מהני מגו בלא אמתלא יעוש"ה ועי"ש עוד בפרמ"נ שכ' דאם מתחלה כשחזרה ואמרה טהורה אני ושאלה הלא מקודם אמרת טמאה את השיבה ע"ז אמתלא שאינה מתקבלת ע"פ הדין כגון שאמרה שדרך שחוק אמרה וכדומה אז גם אם אח"כ נתנה אמתלא המתקבלת ע"פ הדין שוב אין מקבלין לאמתלא דידה כיון שלא אמתלא זו מיד הודית שאין לה אמתלא וראי' לזה מהתוספתא דטהרות הביאה הר"ש ספ"ה דטהרות דאם משהגיעוהו אמר תנאי הי' בלבי אין שומעין לו עכ"ד ובאמת אין זו ראי' דהתם כיון שאמרו לו סימנים שנדר שלא הי' יכול להעיז פניו ולהכחישן ומש"ה או' אח"כ תנאי הי' בלבי מש"ה אין שומעין לו אבל הכא אף שאמרה תחלה אמתלא שאינה מתקבלת ע"פ הדין מ"מ כשאמרה אח"כ אמתלא המתקבלת עפ"י הדין שפיר י"ל דמהני אך אע"פ שאין ראי' מהתוספתא מ"מ נ' כהפרמ"נ כיון שלא אמרה אמתלא זו מיד הרי הודית שאין לה אמתלא וכן עיקר לדינא:

ואם נתנה. עי' בדגול מרבבה שכ' ואחר ל' יום ל"מ אמתלא והוא מד' הב"ש באה"ע סי' י"ט ס"ק ב' ועי' בס"ט ס"ק א' מ"ש בזה וכ' להסתפק היכא דאמרה א"א אני ואח"כ אמרה פנוי' אני ואתחזק ע"י אמירה דידה ל' יום אי מהני אמתלא כו' והניח בצ"ע ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ט שם ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בס"ט מ"ש להשיג על החוט השני סי' י"ז שכ' דבמלקות לא בעי' התיר עצמו מד' הרמב"ם פי"ב מהל' סנהדרין כו' ועי' בתומים סי' ל"ח שס"ל נמי כהחוט השני ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' כ"ט ס"ק א' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

ז **כיוצא בזה**. עי' ס"ק ג' ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק ג' שהביא ד' הקצה"ח סי' פ"א שהביא ד' המרדכי שכ' דנאמן באמתלא הואיל שלא הי' בפני בע"ד וכ' דטעמו הוא דאמתלא ל"מ היכא דהוי שם איזה תביעה המרדכי לד' מהרי"ט והאריך בזה יעוש"ה:

ח **לובשת בגדים**. והוא מד' הרשב"א בתוה"ב הובא בב"י דבעשה מעשה ל"מ אמתלא וכן הוא דעת הרמב"ן ודעת הטור. דאף בעשה מעשה מהני אמתלא וכן מבואר להדיא בשאילתות פ' אחרי שאילתא ק"ח דאף בעשה מעשה מהני אמתלא ועי' בשאילת שלם שם ובהעמק שאלה שם אות כ"ב ובנודע בשערים ח"א סי' כ"ז מ"ש והאריכו בזה ועי' לעיל ס' א' בדיני חד"א ואמתלא מ"ש בזה יעוש"ה:

ט **בהג"ה החכם נאמן**. עי' ט"ז ס"ק ג' שכ' דה"ד לענין אי' אבל לענין ממון כגון להפסידה כתובה אין החכם נאמן וכ"כ המנח"י ס"ק ח' וכבר קדמו הב"י בזה הובא בביאורי הגר"א ס"ק י' ועי' בעצ"ל שכ' דהב"י בחו"מ סי' ע"א בשם תשובה אשכנזית שכ' דבפ' חכם טיהר לו את הכתם ואשתכח שקרא דמפסדת כתובתה חולק על הט"ז בשם הרא"ש. ועי' בפלתי ס"ק ג' ובקו"א שם ובס"ט ס"ק ב' ובישוי"ע ס"ק ב' מ"ש בזה. ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק כ"ת מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. ועי"ש באחרונים הנ"ל שהביאו ד' הרמ"א בתשובה סי' ס"ו שכ' דלענין אי' דרבנן י"ל דאין החכם הראשון נאמן. ועי' בספרי שם מ"ש והארכתי בזה. ועי' בחו"ד ס"ק ו' מ"ש ע"ד הרמ"א בתשובה שם. ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק ו' מה שהשיג על החו"ד והאריך בזה. עוד כ' הט"ז דדוקא החכם עצמו כיון שהיא סומכת עליו ואשתכח שקרא משא"כ אם אין החכם לפנינו וע"א מעיד שהחכם אסר לה א"נ דהא אמרי' בפ"ב דכתובות כ"מ שהאמינה תורה כו' וה"נ אין אותו העד נאמן להכחיש אותה שהיא כשנים עכ"ד. ועי' במקמ"ח מה שהק' עליו מאה"ע סי' י"ז סעי' ל"ח דהיכא דאשה או' מת אף שהאמינתה תורה כב' מ"מ יכול אח"כ עד כשר להכחישה כו' וא"כ ה"נ כו' אמאי לא יכול עד כשר להכחישה עכקוש"י. ועי' בסי' קכ"ז שם אות י"ד מ"ש ליישב דשאני נדה דהא כתיב וספרה לה מורה שיש לה נאמנות ממש כמו עד כשר ולא כן בשאר עדות דהתורה לא האמינה בפירוש כו' ומיישב בזה קושי' התוס' בריש גיטין כ"ו והאריך בזה יעוש"ה. והנה מד' הט"ז הנ"ל מוכח דס"ל דאף בשאר אי' אמרי' האי כללא דכ"מ שהאמינה תורה כו' ובאמת ד' הנ"ל תמוהים וסותר ד"ע דלעיל סי' א' ס"ק כ"ג הביא ד' הב"ח שם וד' רש"ל פ"ק דחולין שפ' גבי ע"א שאמר על השוחט ששחט שלא כהוגן והשוחט מכחישו שהשחיטה פסולה הרי דס"ל דבשאר אי' לא אמרי' האי כללא דכ"מ שהאמינה תורה כו' והיינו כדעת הריטב"א שהביא הנ"י בפ' האשה רבה וצ"ל דמש"ה כ' הט"ז עוד טעם דגם לענין זנות אין עא"נ לאוסרה וה"ה

כאן והיינו משום דלא פסיקא לי' ה"ט וכמ"ש בסי' א' דל"א האי כללא שהאמינה תורה כו' ומש"ה כ' עוד טעם דהיא נאמנת. ועי' בספרי דברי אליעזר שם מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד בס"ט שהביא ד' הר"ן בכתובות ע"ב א' בשם הראב"ד דהיא א"נ משום דא"א משים עצמו רשע והר"ן השיג עליו כו' ומ"ש בד' הר"ן והראב"ד. ועי' בעצ"ל ובפ"י בכתובות שם ובקו"א שם ובהפלאה שם ובבית יעקב שם ובאילת אהבים שם ובשערי בינה שער כ' דין ד' אות ב' ובשמן רקח ח"א חחו"מ מסי' ס"ב עד סי' ס"ו מ"ש והאריכו בזה. ועי' בספרי דברי אליעזר סי' קט"ו ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף ד

י **נועץ צפרנו כו'**. עי' חו"ד ס"ק ז' שכ' דה"ה אם שימש סמוך לוסתה ונזכר באמצע תשמיש דצריך ג"כ לפרוש ממנה באבר מת כו' וכ"פ בחידושים שם ס"ק ז' וכ"כ המנח"י בסי' הקודם ס"ק ג' ויפה השיג עליהם בפרמ"נ במקשה זהב ס"ק ג' דהא עיקר האי' בסמוך לוסתה הוא משום דחיישי' שמא תראה בשעת תשמיש אבל בגוף התשמיש ליכא אי' כו' וא"כ אדרבה נ' שאם נזכר בשעת תשמיש ועדיין לא ראתה מחויב לפרוש מיד מחשש שמא תראה ובמה שיפרוש עתה באבר חי ליכא אי' מאחר שעדיין לא ראתה כו' וסיים אם חושש שאם יפרוש מיד יוציא ש"ז לבטלה בזה יש לדון שא"צ לפרוש מיד כו' עוד הביא ד' החו"ד בחידושים ס"ק ת' שכ' דזה דוקא ביוצאת דם אבל אם אמרה שהרגישה א"צ לפרוש באבר מת דאימר הרגשת שמש הוא והשיג עליו דאזיל לטעמי' בסי' ק"צ דס"ל דבשעת תשמיש א"א להבחין בין הרגשת שמש להרגשת דם כו' אבל העיקר בזה כהח"צ דודאי יכול להבחין בזה. אמנם כאן גם לפ"ד החו"ד אינו מחוור דמ"מ הא הוי ס' דאורייתא דאם היא הרגשת דם הרי הוא חייב חטאת על הפרישה באבר חי ואין נתיר לו ס' דאורייתא בלי טעם כלל עכ"ד:

יא **בהג"ה והאשה כו'**. עי' בס"ט ס"ק ד' שהק' משבועות י"ח א' כו' דאיך אפשר לאוקמי משום פרישה אמאי נקט חייבים לשון רבים הא פרישה היא פטורה וכן הק' בחו"ד ס"ק ח' וכ' מכח זה דודאי הנאה לתרווייהו אית להו כשפירש באבר חי וכבר קדמו בקושי' זו בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' פ"ה וכ' ליישב דיש ג' זמנים א לוקים בדין זה כו' והאריך בזה. ועי' בישוי"ע ס"ק ג' ד' ובהפלאה בכתובות נ"א ב' ובחתם סופר חיו"ד סי' קמ"ז וסי' קנ"ה וסי' קס"ג וסי' קפ"ח ובשמלה ס"ק י' ובס' ארי' דבי עילאי חיו"ד סי' ח' מ"ש ליישב קושי' זו והאריכו בזה. ועי' בפרמ"נ שם מ"ש בזה. וע"ד החו"ד הביא דגם הלבוש כ"כ וכ' עליהם דלא ידעתי מנ"ל שגם להאשה י"ל הנאה ביציאתו כביאתו כו' והביא ד' הרמב"ם בפי' המשנה פ"ב דהריות כו' דמוכח דעל האשה שפיר י"ל שא"ל שום הנאה מזה או

שלא חשב הכתוב הנאה זו אצלה כביאה. וע"כ י"ל שאין עלי' שום חיוב כלל כו' והאריך בזה. וכן השיג במי נדה מהדו"ק על החו"ד והאריך בזה. ליישב קושי' הנ"ל. ועי"ש עוד בנו"ב סי' צ"ו מ"ש דאם נבעלה על דם טוהר וראתה בשעת ביאה מותר לו לפרוש באבר חי והביא ראי' מדם בתולים והאריך בזה. ועי' במי נדה שם מה שהשיג עליו והאריך בזה. וכ' דלכתחלה צריך לפרוש באבר מת כו'. אך בדיעבד ל"ש בזה תשובה כלל אף אם נתברר שהיתה טמאה נדה מקודם כו' וכ' אח"כ דבנדה ממש אף בימי עוברה ומניקה צריכין תשובה והאריך בזה. ועי' בעצ"ל מ"ש בדין זה. ועי"ש בפרמ"נ מ"ש ע"ד הפלתי ס"ק ד' שנעלם ממנו ד' הישי"ש פ' או"ב כו' ומ"ש ע"ד הלבוש לענין מ' תעניות כו' והאריך בזה. ועי' עוד בס"ט לקמן סי' ק"צ ס"ק ס"ז ובלב"ש בחידושי דינים סי' ע"א ובבית יעקב בכתובות שם ובמאיר נתיבים סי' ע"ג מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן קפו

סעיף א

א **והרמב"ם כו'**. עי' חו"ד ס"ק א' שכ' ליישב ד' הרמב"ם דנה דלבעלה בעי בדיקה מ"מ לא בעי בדיקת חורין וסדקין ומביא ד' הב"י סי' קצ"ו דא"צ בדיקת חו"ס רק בבדיקה של הפסק טהרה ובדיקת ז' וכ"כ הרשב"א בתה"א בשם הראב"ד ודייק לה מהא דאמרי' כיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו ואין לך בדיקה קלה מזו של תביעה כו' והביא ראי' מריש נדה כו' וכ' לפרש עפ"ז סוגיות הש"ס דקא' ל"ל אלא שעסוקה בטהרות כו' היינו כשעסוקה בטהרות בעי בדיקה מעליא אבל כשאינה עסוקה בטהרות לא בעי בדיקה מעליא כו' והאריך בזה. ובאמת מד' הרשב"א בתה"א שם ומד' הרשב"א בחידושיו לנדה ה' א' ד"ה ומ"ש בשם הראב"ד מוכח דאף בעסוקה בטהרות א"צ בדיקה בחו"ס דהא הוכיח מד' הגמ' שם דקא' מתוך שמהומה לביתה אינה נכנסת לחו"ס אלמא דלא בעי חו"ס ומזה הוכיח הרשב"א דכל לבעלה לא בעי בדיקת חו"ס ושם מיירי בעסוקה בטהרות ואפי"ה לבעלה לא בעי בדיקת חו"ס וכן ראיתי במקמ"ח שהק' כן על החו"ד ועוד הק' עליו מהא דפריך הגמ' נדה י"א ב' על ר"י אמר שמואל מאי קמ"ל מתני' היא כל הנשים כו' משמע דהש"ס מפרש דבאין עסוקה בטהרות לא בעי בדיקה כלל ועוד הק' עליו נהי דעסוקה בטהרות הא הבדיקה דלפני התשמיש היא רק לבעלה רק מגו דבעי בדיקה לטהרות בעי בדיקה לבעלה עכ"ד. ועי' בפרמ"נ ס"ק א' שהק' נמי מד' הגמ' י"א ב' דאר"י א"ש ל"ש אלא בעסוקה בטהרות אבל באינה עסוקה לא בעי בדיקה והרי לפני תשמיש גם בעסוקה בטהרות אינה בודקת בחו"ס וכמ"ש בש"ס ה' א' מבואר דבאינה עסוקה בטהרות לא בעי בדיקה כלל ואפי' קינות א"צ והביא ד' הראב"ד בבעה"נ כו'

וכ' הרמב"ן בנדה כ"ד והרשב"א בתה"א שמחולקים בדין זה אי בעסוקה בטהרות בעי בדיקת חו"ס גם בבעלה ותמה על החו"ד איך כ' כ"כ בפשיטות כו' דבעי בדיקת חו"ס גם לבעלה ועוד הק' עליו וכ' ליישב ד' ר"ת והאריך בזה יעוש"ה. ומ"ש החו"ד בסוף דבריו אבל מחמת קינות ודאי דלא יהי' לבו נוקפו וכן התם לא אמר כלל אמאי שתקנת עצמה שיהא לבו נוקפו רק אמאי שתבדוק כ' עליו חותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיץ דדבריו לא נהירא דהא לל"ק בעי מיני' ר"א מר"ה מהו שתקנת א"ד הכי בעי מיני' אשה מהו שתבדוק לחייב בעלה א"ת א"ל לא תבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש הרי דלב' הלשונות השיב לו כן ואיך אפ"ל דקאי רק לא"ד ומה השיבו לו לל"ק ואם השיב לו שצריכה לבדוק ודאי הי' מבאר הש"ס וע"כ דקאי תשובת ר"י לב' לישני וא"כ אי אפ"ל כמ"ש החו"ד עכ"ד. ועי' בס"ט ס"ק ד' מ"ש ליישב ד' ר"ח והאריך בזה. ועי' בפלתי ס"ק ב' מ"ש ליישב ד' הרמב"ם והאריך בזה. ועי' במקמ"ח ובפרמ"נ שם מ"ש על הפלתי והאריכו בזה, ועי' במי נדה מהדו"ק ובחידושיו לנדה י"ב א' ובמהר"י הכהן ח"ב הל' נדה אות ג' ובשמלה מס"ק ב' עד ס"ק ז' מ"ש ליישב ד' הרמב"ם והאריכו בזה. ועי"ש עוד בפלתי ס"ק א' ובמי נדה שם ובפרמ"נ שם מ"ש ע"ד הגמ"י בשם ר' שמחה הובא בב"י סי' קפ"ד שכ' דלאחר תשמיש אינה רשאה להחמיר ולבדוק כו' דא"כ לבו נוקפו ופורש וקודם תשמיש מצוה לבדוק כו' והאריכו בזה. ועי"ש עוד במי נדה מהדו"ת מ"ש בדין בדיקת האשה מה היא אי הוי דוקא ע"י מטלית כו' או אף באצבע ובידים מהני הבדיקה לסמוך עלה כו' והאריך בזה. וכ' לחלק דבמצאה כתם או כלה שתבעוהו לנשא כו' דבזה סמכי' גם על בדיקת היד אבל ברואה דם ממש כו' בעי בדיקה במטלית דוקא כו' וסיים בצ"ע. ובחידושיו בר"פ כל היד מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ב

ב **ג"פ הראשונים**. עי' ש"ך ס"ק א' מ"ש בד' הרי"ף ועי' בפלתי ס"ק ג' ובחו"ד ס"ק ב' ובס"ש ס"ק ד' ובישוי"ע ס"ק א' ובעצ"ל ובמי נדה מהדו"ק שם ובפרמ"נ מ"ש בד' הרי"ף והש"ך והאריכו בזה יעוש"ה:

ג **בהג"ה וא"נ כו'**. עי' בחו"ד מ"ש לענין אי צריכה בדיקה לאור הנר כו' והאריך בזה. ותמה על הרמ"א דאמאי סתם הדברים כו'. ועי' במקמ"ח מה שהשיג על החו"ד והאריך בזה. ועי' בפלתי ס"ק ד' ובס"ט ס"ק ג' ובישוי"ע ס"ק ב' ובפרמ"נ שם מ"ש בד' הרמ"א והרמב"ם והאריכו בזה ועי"ש עוד בפרמ"נ מ"ש ע"ד החו"ד ס"ק ב' וע"ד הס"ט והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קפז

סעיף א

א **מחמת תשמיש** הנה התוס' בנדה ס"ו א' ד"ה ונאמנת כ' וז"ל פירש"י דדוקא הך סיפא כרבי אבל כולה רישא כרשב"ג דס"ל בג' זימני הוי חזקה ור"י מפרש דאפי' רבי מודה ברואה מחמת תשמיש דבעי ג' זימנין לאחזוקה דומיא דלעיל דאמר לימים ב' ולמה שלא מנו חכמים ג' כגון אכלה שום או פלפלין דאפי' לר' בעי ג' זימני עכ"ל, ומשמע מד' התוס' אלו דאיסור רואה מ"ת הוא מטעם וסת וכ"כ הרשב"א בתה"א שער ב' דיני הפרישה דבכלל וסתות הוא וכן מצאתי בבשמים ראש סי' נ"ג שהביא בשם מורו מהר"ם מרוטונבורג דרואה מ"ת אסורה מטעם וסת וקי"ל דוסד"ר והק' עליו דוסת ע"י אונס לאו וסת הוא וא"ת דשאני הכא שהוא דבר מכוער שאם תשמש עמו יודע שמשוה אותה נדה עכ"פ לא הוי להו למיעבד חזקה לחזקה אחרת בבעל שלישי כו' קשי' הגירושין ותקנת עגונות איכא ועוד קשי' לי דמה יועיל בדיקת השופפרת דאטו זהו כחמום התשמיש ואין מוכת עץ בבשר ונ"ל דהם ז"ל חשו שיש למעלה במקור כנוס דם נדות במקום שהאבר מגיע ושאם יפתחנו יורד דם למטה ולפיכך הוא נוגעות במכחול שבראש השופפרת שם לראות אם יש דם והיינו ענינא דחררה דאפילה והוטהרה שאותו הדם הלך ממנה בפעם אחת והיינו דקא' שמואל זו ממלא ונופצת היא כלומר שעם התשמיש הוא בא לה והו"ל וסת לתשמיש ואין לה תקנה לפי שהדבר בא מחום התשמיש המביאין הדם אל המקור והולך כשאר הנשים ואין בדיקה מועלת ושמואל אפשר דלטעמי' אזיל דס"ל וסד"א אבל קי"ל וסד"ר אמנם אע"פ שכן נ' קשי' לי דבדיקת שופפרת הובא בברייתא בלי חולק ומשמע נמי דאף למ"ד וסד"א אמרה כו' עכ"פ איך שיהי' אין כאן אי' דאורייתא כו' עכ"ל, ועי' בש"ך ס"ק ל"ה שכ' נמי דרואה מ"ת חשוב וסת ע"י אונס כמו קפיצה ועי' בישוי"ע ס"ק א' שהק' דאי נימא דהוא מטעם וסת הרי דעת קצת פוס' דוסת שנקבע מכח אונס כגון קפצה וראתה לא קבעה לה וסת ואף מיחש לא חיישי' וא"כ ה"ה וסת זה דרואה מ"ת אמאי נחשב כוסת והא וסת מחמת אונם הוא ואף למאי דפסקי' כו' דמיחש חיישי' מ"מ קשה כיון דמשמע דהוי רק חששא בעלמא איך יתכן שתהי' אסורה עולמות בשביל חשש בעלמא אף גם כו' באשה שיש לה וסת קבוע שאינה חוששת לוסת שא"ק למה תהי' אסורה מ"ת והביא ד' הבשמים ראש הנ"ל שכ' משום דנתברר לנו שיש למעלה דם כנוס במקור כו' ואם יפתחנו יורד הדם למטה כו' וכ' דלפ"ז נ' דהא דקא' הש"ס דאין כל האצבעות שוות הוא רק כדי להוציא מחשש זה דשמא האבר יוציא הדם לזה אמרי' דאין כל האצבעות והכחות שוות בעסק זה אבל אם חימוד התשמיש גורם הוי

כמו שאר וסת הגוף דלא תלי' בשום דבר ול"א אין כל הקפיצות שוות אלא דבאמת אין כאן וסת כלל דוסת שנקבע מתוך אונם הוא אלא דמטעם השני קאתינן עלה ולכך מהני ג"כ בדיקת שופפרת בפ"א דאין כאן וסת כלל וכיון שהאבר מגיע לשם ומוציא דם הי' השופפרת ובתוכו מכחול ג"כ מוציא דם א"ו דמן הצדדים הוא או דנתרפה כו' עכ"ד. ועי' בכסא דהרסנא שם מ"ש והאריך בזה, ועי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"ה בתשובת הגאון ר' חיים צענזער שכ' נמי דהא דרואה מ"ת אסורה הוא מטעם וסת ולא הביא ד' התוס' והרשב"א והבשמים ראש הנ"ל והק' שם דאמאי מועיל בדיקה פעם אחת כיון דהוי וסת הקבוע בג"פ ליבעי עקירה ג"פ ולמה בבדיקה זו תעקר בפ"א להתירה לבעל כו' והאריך בזה. ובסי' מ"ו שם כ' הנו"ב ליישב קושי' זו דוסת זה שנקבע לה במעשה התשמיש זה מקרי וסת שנקבע ע"י אונס שהתשמיש הוא גורם להדם שיבוא והר"ז ממש כוסת שנקבע ע"י קפיצות שקפצה וראתה שאף שנקבע בג"פ נעקר בפ"א וכמבואר בסי' קפ"ט כו' וכ' דמטעם זה יש להקל ברואה מ"ת כיון שעיקר החשש מטעם וסת אין כאן חשש אי' דאורייתא כי העיקר דוסד"ר ואפי' למ"ד דוסד"א היינו וסת קבוע אבל וסת שא"ק נ' דכ"ע מודים שהוא דרבנן ומיושב בזה דעת הא"ר שהביא הש"ך בס"ק ל"ג כו' והאריך בזה. ובסי' מ"א וסי' מ"ג וסי' נ"א וסי' ס"א שם כ' נמי דרואה מ"ת הוא מטעם וסת והאריך בזה. וכ"כ בחו"ד ס"ק א' ג' דהוא מטעם וסת והביא ד' התוס' הנ"ל וכ"כ בחידושי רע"א סעי' ה' ובחמדת שלמה חיו"ד סי' כ"א כ"ג דהוא מטעם וסת ולא הביאו ד' התוס' הנ"ל. ועי' במקמ"ח מ"ש ליישב קושי' הנ"ל וגם מ"ש ליישב קושי' החו"ד ס"ק ג' כיון דכ' הפוס' דאפי' לא ראתה כלל בשופפרת מותרת האיך נעקר וסת שנקבע בג"פ במה שלא ראתה פ"א ובסעי' י"א כ' המחבר דבעי' עקירא ג"פ כו' והאריך בזה ליישב יעוש"ה. ולפיד הבשמים ראש הנ"ל בטעם הב' ניחא דאין כאן וסת כלל ולכך מהני בדיקת שופפרת בפ"א ואפי' לא ראתה כלל בשופפרת מהני דכיון שהאבר מגיע לשם ומוציא דם הי' השופפרת ובתוכו מכחול ג"כ מוציא דם א"ו דמן הצדדים הוא או דנתרפאת וכמ"ש הישוי"ע הנ"ל ולק"מ קושי' החו"ד אף לדעת הטור סי' קפ"ט שכ' דגם וסת הקפיצות יש לה דין וסת קבוע וגם מיושב בד' הבשמים ראש הנ"ל עוד קושי' החו"ד שהק' דאי רואה מ"ת הוא מטעם וסת א"כ בימי עיבור וההנקה לשתרי דאפי' לוסת גמורה אינה חוששת בימים האלו וכן אם ראתה בימי עיבור וההנקה ג"פ מ"ת כיון דאינה קובעת וסת בימי עיבור כו' לשתרי לדעת הט"ז ס"ק ט"ו עכקוש"י. ולפ"ד הבשמים ראש הנ"ל לק"מ דלאו מטעם וסת אתינן עלה וקושי' החו"ד הוא לשיטתי' דס"ל דרואה מ"ת הוא מטעם וסת ועי' במקמ"ח מ"ש ליישב קושי' החו"ד והאריך בזה ומ"ש אח"כ ע"ד המרדכי והאריך

בזה ועי' בשמלה ס"ק ט' מ"ש לענין רואה מ"ת אי הוי אי' דאורייתא או מדרבנן כו' ומ"ש ע"ד הנו"ב סי' מ"ו וסי' ס"א הנ"ל והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

ב **בכדי שתושיט**. וכ' הש"ך ס"ק א' ואע"ג די"ל דאחר תשמיש ראתה מ"מ כיון דהיתה חייבת א"ת מקרי רואה מ"ת עכ"ד ועי' בתפארת צבי וחיו"ד סי' כ"ה שהק' לפמ"ש הרמ"א לקמן סעי' ה' דהיכא דהוי ס' אם הוא מהמקור כו' מקילין אף שאין המכה מוציאה דם מחמת ס"ס שמא מהצדדין ושמא דם המכה וה"נ איכא ס"ס שמא מהצדדין כו' ושמא לאחר תשמיש עכקוש"י ובאמת לק"מ דמבואר לעיל סי' ק"י סעי' ט' דס' אחד בגוף וס' א בתערובות לא הוי ס"ס והטעם דהס' נולד בדאורייתא וה"נ הס' אם בשעת תשמיש או לאחר תשמיש נולד בדאורייתא ולא מהני שוב ס"ס ול"ד למ"ש הרמ"א בסעי' ה' דהתם ב' הספי' שמא אין כאן נדה או מהמכה או מהצדדין ולק"מ קושי' התפא"צ הנ"ל, וכן ראיתי במקמ"ח שכ' נמי כן ליישב קושי' הנ"ל ועי' במנח"י ס"ק א' ובפלתי ס"ק א' ובחו"ד ס"ק א' ובישוי"ע ס"ק ב' ג' ד' ובס"ט ס"ק א' ובמי נדה מהדו"ק ובפרמ"נ בש"ח ס"ק א' ובשמלה ס"ק ב' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ג **לתחת הכר**. עי' חו"ד ס"ק א' שהק' דהא רואה מ"ת הוי מטעם וסת כו' ובסי' קפ"ד כ' בס' קודם הנץ החמה כיון דוסד"ר הוי סד"ר ומותר כל הלילה וה"נ כיון דלא הוי רק ספי' אם ראתה מ"ת דהא אינה חייבת רק א"ת א"כ הוי ס' אי התשמיש הוי וסת והוי סד"ר ותי' דכאן שאני כיון דעיקר הס' נולד בדאורייתא עכ"ד וכ"כ הנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"ג ליישב כן ועי' בזית רענן ח"ב חיו"ד סי' י"ט אות ג' שכ' דאף שפ' כן מהר"י בן לב בס' אי' דאורייתא שבשלו בכלי והכלי אינו ב"י דמ"מ אסורה כיון דעיקר הס' נולד בדאורייתא והביא ד' השעה"מ פ"י מהל' מקואות בשם פר"ח דהא דס' ביצת נבילה מותרת דאף דעיקר הס' נולד בדאורייתא משום שהנידון מתפרד על ב' חתיכות שונות דהיינו על התרנגולת ועל הביצה אזי דנין על כל א' כדינו ותרנגולת אסורה מס' כדין ספד"א והביצה מותרת כדין סד"ר אבל בכלי שאב"י מספקי' אדאורייתא שעיקר הנידון הוא על הבלוע שבתוכה שהוא מס' אי' דאורייתא אע"פ שנתגלגל לאו דרבנן אזי אזלי' בתר עיקר הס' והשעה"מ הק' עליו דסותר ד"ע מסי' תס"ז ס"ק ט' כו' ולפ"ז נלמוד לנ"ד הגם דמעיקרא לענין ז"נ וטבילה נידון כספד"א אבל לאחר שספרה וטבלה שכבר נסתלקה שמא דאורייתא לגמרי והשתא יסוב פני הנידון רק משום וסד"ר אזי נידון רק כסד"ר עכ"ד ובאות ב' שם מ"ש ליישב קושי' הנו"ב ובאו"ח סי' ח' אות א' מ"ש והאריך בזה ועי' לעיל סי' ק"י בכללי ס"ס אות י' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. ועי' בפרמ"נ בפתיחה חקירה א' אות ה' ובש"ח ס"ק א' מ"ש ליישב קושי' הנ"ל והביא עוד ד'

החו"ד שכ' דמש"ה לא מוקמינן לה על חזקתה משום דכיון דרוב פעמים בא הדם מקודם וכמ"ש התוס' נדה ס' כו' וכ' עליו דסותר ד"ע ממ"ש לקמן סי' ק"צ ס"ק א' והאריך בזה ועי' בחמדת שלמה חיו"ד סי' כ"ב מ"ש בד' התוס' נדה ומ"ש ליישב קושי' החו"ד הנ"ל והאריך בזה ועי' בס"ט לקמן סי' קצ"א ס"ק ח' שהק' ברואה מ"ת אמאי לא נתיר משום ס"ס לפ"מ דאמרי' בר"פ האשה באיש ואשה שהטילו בספל אחד דאמרי' דהוי ס' שמא מן האיש א"כ כ"כ נימא כאן ס' מן האיש כו' שמא מהצדדים כו' א"ו היכא דיש לה מכה אע"פ שא"י שמכתה מוציאה דם ואין לה וסת נמי י"ל ס"ס בכה"ג ס' מהאיש כו' שמא מהמכה הוא עכקוש"י והניח בצ"ע ועי' בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' פ"ז שכ' ליישב דאין זה נכנס בגדר הס' שמא מהאיש דחזקת דמים מהאשה כמו דס"ל לר"ש בר"פ האשה ואף דר"מ ור"י מחשבי זה לס"ס כו' היינו ברואה בשעת הטלת מי רגלים דאין דרך מי נדה לירד עם מ"ר ובפרט בשעת זינוק כו' וכיון שמקרה הוא יש לספק גם על האיש אולי מקרה הוא שיוציא ממנו עתה דם ואפ"ה ר"ש מחמיר אבל באשה הרגילה לראות מ"ת אין תולין באיש לומר שיהא רגיל להוציא דם דאם הי' רגיל להוציא דם הי' יוצא ממנו גם שלא בשעת תשמיש משא"כ באשה שתולין מחמת תנועת אבר התשמיש בפתח המקור גורם שנפתח ומוציא דם כאיש גבורתו לכן תולין שאין כל הכוחות וא"כ האצבעות שוות כו' והוכיח כן מד' הב"י סי' ק"צ בשם הרשב"א והאריך בזה ועי' בפרמ"ג בפתיחה לסי' זה חקירה א' אות ז' מה שהק' עליו ואח"כ א ליישב דבריו והאריך בזה ומ"ש עוד בפתיחה כוללת חקירה ח איר ז' והאריך בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בס"ט סי' ק"ל ס"ק צ"ה מ"ש והאריך בזה:

ד **ג"פ.** וכ' הט"ז ס"ק א' פי' עם אותו תשמיש שראתה דם מחמתו וכ"כ הש"ך ס"ק א' דהיינו עוד ב"פ וכ' דכן מוכח בטור ר"ם קפ"ו והיינו דכאן כ' הטור אשה שרואה דם מ"ת כו' משמשת פעם ראשונה ושני' ושלישית כו' ומשמע לכאורה מלשונו דראי' א' אינה מהמנין ומשמשת עוד ג"פ מלבד מה שראתה מתחלה אמנם בסי' קפ"ו כ' וז"ל ורב אלפס פי' שבודקת אחר תשמיש הוא והיא אם עשתה כן ג"פ ונמצא דם כו' תצא כו' עכ"ל מבואר דלא בעי רק ג"פ ועי' במנח"י ס"ק ב' מ"ש בזה ומה שתמה על הש"ך ועי' בפלתי ס"ק ב' ובס"ט ס"ק ב' מה שתמהו עליו ועי' בעצ"ל מ"ש ליישב ד' הש"ך והאריך בזה ועי' בפרמ"ג בש"ח ס"ק ב' מ"ש ע"ד הפלתי והס"ט והמנח"י והאריך בזה ואח"כ הביא ד' החו"ד ס"ק ב' שכ' דאם ראתה ב"פ סמוך לתשמיש ואח"כ שימשה כמה פעמים בלא בדיקה ואח"כ שימשה פ"א ובדקה סמוך לתשמיש ונמצא דם הוי כאלו ראתה ג"פ רצופים דדוקא כשבדקה באמצע ולא מצאה דם אז מבטלת מה שראתה מקודם משא"כ

בלא בדיקה אינו נעקר מה שראתה מקודם כו' וכ"ש כאן דאין ראי' ממה שלא הרגישה דאיכא למימר הרגשת שמש הוא וכ' עליו דלפמ"ש הש"ך ס"ק ל"ה דוסת דמ"ת דמיא לוסת הקפיצות דאינו נקבע לעולם א"כ י"ל דדינו כוסת שא"ק דנעקר אפי' בלא בדיקה כו' וכ' אך יש לחלק דש"ה דאיכא ראי' ממה שלא הרגישה משא"כ כאן דאיכא למימר הרגשת שמש הות ולפ"ז אם בב"פ ראשונים ראתה בהרגשה ואח"כ שימשה כ"פ ולא בדקה א"ע ולא הרגישה א"כ ודאי נעקר מה שראתה מקודם במה שלא הרגישה אח"כ שהרי אנו רואין שנשתנה ענינה ממה שהי' מקודם אמנם גם אם ראתה מתחלה שלא בהרגשה ג"כ יש לעי' לפמ"ש הס"ט סי' ק"צ דזה ל"ש שתטעה בהרגשה רק היכא דאיכא דם לפנינו בע"כ צ"ל שטעתה בהרגשה כו' א"כ י"ל כיון ששימשה כ"פ ולא הרגישה לא תלי' בטעות ובפרט דרוב נשים א"ר מ"ת מסייע לה ע"כ יש להתיישב בזה הרבה שלא להוציא אשה מבעלה כו' בפרט כאן דשורש איסורו אינו אלא מדרבנן כו' עכ"ד:

ה **רצופים**. וכ' הש"ך ס"ק ג' כלומר בלי הפסק תשמיש של היתר בנתים אבל א"צ ג' לילות רצופים כדלקמן סי' בהג"ה עכ"ד ולפמ"ש הט"ז ס"ק י"ד דהרמ"א איירי אפי' הי' ביאות היתר בנתים א"כ אין ראי' מד' הרמ"א שם וכ"כ בפרמ"נ בש"ח ס"ק ג' דלהט"ז אין ראי' מד' הרמ"א וכ' דגם מ"ש הש"ך ס"ק ל' דא"א לאשכוחי ג"פ רצופים כ"א בעברה ושמשה לפמ"ש בסי' קפ"ו דגם היכא דצריכה בדיקה א"ח א"צ לבדוק העדים מיד לאור הנר אחר כל תשמיש רק למחר יבדקו העדים א"כ איכא לאשכוחי ג"פ רצופים בהיתר ששימשה ג"פ בלילה אחת ואחר כל התשמיש בדקה א"ע בעד אחר ולמחר מצאה דם על ג' העדים והביא ד' המנח"י ס"ק ל' בשם א"ש דפי' כן וכ' אך בלשנא דברייתא בש"ס והפוס' דוחק לפרשם דאיירי באופן הנ"ל וסיים ולדינא הכל מודים דלא בעי' לילות רצופים רק שלא יהי' תשמיש היתר בנתים מקרי רצופים וכמ"ש הש"ך כו' עכ"ד. ועי"ש עוד בס"ק ד' מ"ש ע"ד הס"ט ס"ק ג' בשם הפמ"א ח"ב סי' קכ"ו והאריך בזה יעוש"ה:

ו **אסורה**. עי' פלתי ס"ק ה' שהק' דאמאי נאמנת בזה שמא עיני' נתנה באחר ומ"ש מאומרת טמאה אני לך דאמרי' כו' דא"נ מה"ט כו' ותי' דכיון דביד הבעל להשגיח לבדוק אחר תשמיש לעינו והוא יכול לומר אני אהי' רואה העד קודם בדיקה ולאחר בדיקה לא חששו חז"ל לתקנו ואם לא עשה כן איהו דאפסיד אנפשי' עכ"ד. הנה תי' זה הי' אפשר לאומרו אם נאמר דמ"ש דא"נ בטמאה אני לך הוא מתקנת חז"ל דמעיקר הדין היא נאמנת רק דחז"ל תיקנו שלא נאמין לה משום דעיני' נתנה באחר א"כ שפיר י"ל דכאן לא חשו חז"ל לתקן בזה כיון שיש לו תקנה וע"כ אוקמי' על עיקר הדין דנאמנת אך לפ"מ דמסיק הר"ן שם דמעיקר הדין א"נ להפקיע עצמה מבעלה רק דלמשנה ראשונה

הי' נאמנת מתקנת חז"ל דאי לאו קושטא קאמרה לא הי' מזלזלה נפשה כו' א"כ כאן דל"ש סברא זו אוקמי' אדינא דא"נ לאפקועי נפשה מבעלה וא"כ הדרא קושי' לדוכתי איך נאמנת כאן לאפקועי נפשה מבעלה. ועי' בפרמ"נ בפתיחה זה חקירה א' אות ט' שכ' נמי כן לדחות תי' הפלתי וכ' דלדעת הפוס' דמהני בדיקת שופפרת גם תחת בעלה הא' א"כ א"ש דתו ליכא למיחש שמא עיני' נתנה באחר דמאי אהני לי' לרמאי ברמאותי' הרי אם ירצה הבעל שלא לגרשה עד שתבדוק בשופפרת מקודם הרשות בידו וא"כ יתגלה שקרא. אך לד' רש"י דס"ל דבבעל הא' לא סמכי' אבדיקת שופפרת וצריך לגרשה ע"ז שפיר יקשה כנ"ל וכ' ואפשר דבאמת לא נחלקו הפוס' הנ"ל רק דאם ידוע ג"כ להבטל שראתה בודאי מ"ת אבל אם אין ידוע להבעל כ"א ע"פ דברי' כ"ע מודו דסמכי' בזה אבדיקת שופפרת וא"צ לגרשה וכ' אמנם יותר נ' דלא כ' הר"ן דא"נ להפקיע א"ע מבעלה כ"א בשאר אי' כזנות וכדומה אבל באי' נדה נאמנת מעיקר הדין דבענין זה נתנה לה תורה נאמנות דכתיב וספרה לה לעצמה וכמו שהאמינה תורה להקל אם או' שהגיע זמנה לטבול כ"כ האמינתה תורה להחמיר אם או' שעדיין א"י לטהר ואפי' אם יומשך ימי טומאתה זמן רב אם או' שמוצאת דם בבדיקתה נאמנת דלענין זה מסרה תורה בידה כו' וע"כ גם באו' שמצאה דם בשעת תשמיש היא נאמנת בזה מעיקר הדין עכ"ד. ועי' בשיבת ציון סי' ל"ח שדחה סברא זו וכ' שאף שאשה נאמנת לומר שראתה דם והיא נדה היינו הואיל והאי' הוא לפי שעה ואחר הספירה והטבילה היא מותרת לו ואינה יוצאת מבעלה משום כך ומש"ה היא נאמנת לומר שדם זה מהמקור וכדומה שהם דברים שאינן אלא לשעתה כו' אבל באי' שראתה ג"פ מ"מ למה תהי' נאמנת להפקיע א"ע מבעלה נימא עיי' נתנה באחר כמו בהני עובדא דסוף נדרים כו' וכ' ליישב דמש"ה נאמנת האשה לומר שראתה ג"פ מ"ת דהא השיעור הוא בכדי שתושיט ידה תחת הכר לבדוק עצמה בעד א"כ הוי דבר זה שיכול להתברר להראות לבעלה העד שמקנחת בו ובדבר דאיכא לברורי אפי' אינש דעלמא נאמן כו' וכ' דיש חילוק דין בין דבר שיכול להתברר לבין מלתא דעביד לאגלוי' כו' והאריך בזה. וכ' לבסוף דא"כ גם האשה נאמנת הואיל כשראתה תיכף אחר התשמיש הוי עבלא"ג להראות לבעלה העד שיש בו דם וא"ל דעדיין לא הוי מלתא דעביד לגלוי' דשמא הכונה להעד אשר כבר הוא מלוכלך בדם והיא בערמה באה להטעות את בעלה לומר שראתה דם זה מ"ת לזה אין לחוש דבקל יש לבחון ולראות אם הדם הוא לח דאם הי' על העד מקודם הוא יבש ונדבק בהעד ואינו מעורב עם הש"ז שפולטת אחר התשמיש. והנה כ"ז אם האשה או' לבעלה בכל ג"פ תיכף אחה"ת שראתה דם שייך מלתא דעבדל"ג אבל אם אחה"ת לא אמרה לבעל

רק ביום שלאחה"ת אמרה כן אפשר לומר שאין האשה נאמנת כו' עכ"ד. ועי' בפ"ת ס"ק ג' מ"ש ע"ד השיבת ציון בזה וכעת ראיתי בשם ארי' חיו"ד סי' ל"ה שהק' נמי קושי' הנ"ל וכ' ליישב דבזה ל"ש החשש דעיני' נתנה באחר דהא דחששו בטמאה אני לך היינו כדי שלא תהי' ביד כל אשה להפקיע עצמה מבעלה אבל בהא דרואה מ"ת כיון דביד הבטל לברורי אם היא רואה מ"ת שתבדוק תיכף אחה"ת ולקבל העד מידה ולבודקו לכך ל"ש בזה הך תקנה דגבי טמאה אני לך כו' דהרי ביד הבעל לברורי ולראות אם אמת דברי' כו' ומש"ה לא חששו בזה לעיני' נ"ב כיון דביד הבעל לתקן שלא תוכל לשקר ולומר שראתה אם לא ראתה ואם הוא אינו חושש בעצמו לתקן שלא תשקר למה יחושו חכמים יותר ממנו כו' והאריך בזה והביא ד' הש"צ הנ"ל דאתי עלה מטעם אחר כיון דהוי דבר דאיכא לברורי לכך האשה מהימנא וכמו דכל ע"א מהימן במלתא דאיכא לברורי כו' והאריך בזה לחלק בין מלתא דעבל"ג בודאי וליכא לעד מקיר להשתמט בין דבר דיכול להיות שיתברר ויכול להיות שלא יתברר ולא הי' צריך לכל זה רק דהטעם פשוט כמ"ש דכיון דביד הבעל לברר אם הוא שקר לכך ל"ש בזה לתקן שלא תהי' נותנת עיני' באחר כו' וכ' ולפ"ז גם מה שהוליד שם מזה דהיכי דהבעל הלך לדרכו תיכף אח"ת ואח"כ אמרה לו שראתה מ"ת וכה"ג היכא דליכא לברורי י"ל דבאמת לא מהימנה ובאמת דמסתימת כל הפוס' לא כ' כן ולפמ"ש א"ש בכל ענין כיון דברוב פעמים יכולים לברר ולא תיקנו בזה חכמים דלא תיהמן לכך אף אם מזדמן לפעמים בדרך רחוקה דא"א לברורי שוב ג"כ מהימנה כיון דחכמים לא תיקנו כלום בזה ולמלתא דל"ש לא חשו רבנן דל"ש לומר דא"כ כל אשה תהי' יכולה להפקיע א"ע מבעלה כיון דברוב פעמים יש ביד הבעל לברורי ל"ש הך חששא וא"ש הכל כו' עכ"ד:

ז **אלא תתגרש**. עי' חו"ד ס"ק ג' שכ' דהא דרואה מ"ת הוא מטעם וסת והביא ד' התוס' נדה ס"ו א' ד"ה ונאמנת שכ' דהוי מטעם וסת והוי וסת גרוע כו' והק' י"א קושי' ע"ז ומפ"ז כ' דברואה מ"ת יש לחוש לב' חששות אי שהוא מחמת חולי וכן יש לחוש לוסת של חימוד התשמיש או לשאר מקרי התשמיש וי"ל דקים להו לחז"ל דכשהוא מחמת חולי לא שייך לומר א"כ אצבעות שוות כו' וכשמכניסה שום דבר להמקור מחויב לצאת דם מהמקור מחמתה אבל בדם שבא מהמקור מחמת וסת של חימוד כי' ודאי דשייך לומר א"כ אצבעות דהחימוד ומקרי תשמיש אינו שוה לכל אנשים ונ' ג"כ דאין סברא לומר דנתרפאת כשלא נפל ממנה חרכת דם ולא עשתה שום רפואה לנפשה כו' ועפ"ז כ' ליישב כל הקושי' והאריך בזה וכ' אח"כ דלפמ"ש דאינה מותרת במצאה הדם בצדדי השפופרת רק מטעם דוסד"ר ומתירין מטעם ס' צדדין א"כ צריכה ז"נ דנגד נקיים הו' ס'

דאורייתא ואדרבה רוב דם מהמקור כו' והאריך בזה ואח"כ הביא ד' הנו"ב שכ' היתר לרואה מ"ת כשלא הי' לה וסח ואח"כ נקבע לה וסת ונסתפק באשה שיש לה וסת קבוע אם לאסור אותה משום רואה מ"ת והביא ראי' מסי' קפ"ט סעי' י"ג כו' והשיג עליו ועי' בצ"צ חיו"ד סי' ק"כ שהשיג עליו במ"ש דבדיקת שפופרת אינו מברר רק לענין חולי הממלאה ונופצת מד' הרמב"ן בנדה ס"ו א' דכ' בהדיא דאם היא חולי המ"ו אין לה תקנה אפי', ע"י בדיקת שפופרת ובדיקת שפופרת הוא דוקא באשה שלא ידענו שיש לה חולי זו וכ' אע"פ שהר"ן שם פי' בע"א דלדידי' גם בחולי המ"ו יכולים לברר ע"י שפופרת מ"מ ע"ז ודאי לא פליג על הרמב"ן דאף בדם הבא ע"י תשמיש שלא מחמת חולי הנ"ל יש בירור ע"י בדיקת שפופרת שהדם בא מהצדדין ולא מהמקור וכ' דגם מד' הב"י מבואר דלא כהחו"ד כו' והאריך בזה יעוש"ה ועי' בפרמ"נ במקשה זהב ס"ק ב' שהשיג על החו"ד שהק' דמ"ט מתירין לבעל ב' מטעם ס"ס והרי במקום שאפשר לברר ב' הספי' לא סמכי' אס"ס כ' עליו דשכת ד"ע שכ' בסי' ק"י בדיני ס"ס דבבדיקת שפופרת א"א לברר ב' הספי' ועוד השיג עליו במ"ש דלבעל א' איכא ס"ס מעולם לא שמעתי ס"ס כזה והרי בכללי אי אתה מוצא רק ס' א' שמא מהמקור ושמא מהצדדין וה"ה כמו שאו' שמא הוא מהמקור מטעם זה קביעות וסת או מטעם זה ענין חולי ואיך נחשב זה לס"ס אולם גם אם נאמר שהוא קביעות וסת ג"כ הוא עניי חולי כו' וא"כ פשיטא דאין זה ס"ס אם הדם בא מחולי זה או מחולי זה ועוד השיג עליו והאריך הרבה בזה וכ' לבסוף ועכ"פ נתבאר דמ"ש שמואל זו מ"ו זהו עצמו ענין הוסת דכל הנשים כו' ודלא כהחו"ד עכ"ד יעוש"ה ולפ"מ שהבאתי לעיל ס"ק א' די הבשמים ראש בטעם הב' בלא"ה מיושב שפיר קושי' א' ב' ג' ד' של החו"ד כיון דלאו משום וסת הוא וכמ"ש שם ועי' בזית רענן ח"ב חיו"ד סי' כ' שהשיג על החו"ד מד' הסמ"ג והר"ן והגמ"י שכ' שגם לראשון מותרת בבדיקה אלא משום דלא תתקלקל אכ"ע אם תמצא על ראשו והוסיפו הר"ן והגמ"י בזה וז"ל שאלו בדקה לראשון ומצאה טמאה אסורה לכל שאע"פ שא"כ האצבעות שוות כל שידוע שהדם בא מהמקור אין ראוי שתשמש ושתכנוס עצמה לס' כרת עכ"ל ולד' החו"ד מה הק' דאכתי א"כ האצבעות שוות הרי לדעתו אם נמצא על ראשו אזי אמרי' בודאי שהיא מ"ו מהמקור וכל המ"ו מהמקור שוב אין שייך כלל לתלות ולומר דא"כ האצבעות שוות כו' ועוד השיג על החו"ד והאריך הרבה בזה ובסי' י"ח י"ט ובסוף הס' בקונטרס עלי זית שם מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' בחמדת שלמה חיו"ד סי' כ"א מ"ש והאריך בזה ועי' בשמלה ס"ק ו' שהביא ד' הנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"ג שנסתפק אם בדיקת השפופרת מהני לגמרי לטהר את הדם שאפי' אם תראה אח"כ מ"ת הדם טהור

א"ד ל"מ אלא לענין שאין אוסרין אותה לבעלה משום דזה לא הוי רק דרבנן דוסד"ר אבל לעולם צריכה ז"נ וכ' עליו דאין כאן מקום ס' דודאי לשנא דגמ' והפוס' מורה להדיא דדם צדדים הוא וטהורה הוא לגמרי והביא ד' ר' ירוחם שכ' וז"ל נשאת ל"ג כו' מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה אם בא מהצדדים והיא מכה וטהורה או אם בא מהמקור וטהורה וכיצד בודקת כו' עכ"ל והרי הוא כמבואר כו' ומ"ש שלא מצא דבר זה מבואר כ' עליו דלא ידעתי מאי צורך ביאור בזה ודאי אם הי' דעת הפוס' שיש חילוק בזה לא הוי שתקי מלבאר חידוש גדול הזה שאנו חולקין בדם אחד לצד א' הוא טהור ולצד א' הוא טמא אבל מאחר שאין חילוק סתמו כפירושו שהוא טהור גמור ואמת כי ראיתי בחו"ד דפשיטא לי' לחלק בזה אבל אינו נ' אלא נ' ברור דטהורה היא לגמרי ואפי' על הדם שראתה מ"ת קודם שנבדקה אם אח"כ נבדקה ועלתה בטהרה אגלאי מלתא דגם הך דם שראתה מ"ת הוי דם צדדים וא"צ עליו לא ז"נ ולא טבילה כלל כו' עכ"ד ובס"ק י"א שם כ' ליישב קושי' החו"ד על הש"ך והאריך בזה ובס"ק י"ג מ"ש ע"ד הש"ך ס"ק כ' והפלתי והאריך בזה ובס"ק ד' שם הביא ד' הגור ארי' יהודא סי' צ' שכ' דזקינה אינה נאסרת בראתה ג"פ מ"ת מה"ט שכ' הנו"ב דהוי וסת שא"ק וזקינה וקטנה אינה חוששת לוסת שת"ק וסיים כי הדבר צריך לימוד וכ' עליו מטעם זה ישתקע הדבר ולא יאמר והביא ד' השבו"י ח"א סי' ס"ח דפשיטא לי' דאף בזקינה כו' באי' קמא קיימא אי מתחלה לא הי' לה קלקול זה רק לעת זקנותה נתקלקלה דעתו נוטה להתיר כיון דהמרדכי מתיר באשה שיש לה וסת ונהי דלא פסקי' כותי' מ"מ י"ל בזקינה דעדיפא מיש לה וסת כמ"ש התוס' ס' ב' י"ל דכ"ע מודו וכ' עליו דגם טעם זה לא נ' להקל כי מאחר שאין אנו מפרשים הך דואם יש לה וסת כו' כר"ת א"כ אין לנו ללכת לקולא ועוד השיג עליו כו' והביא ד' הפלתי שהניח דין זה בצ"ע ויותר מסתבר לי' להקל וכ' דכן נ' וכן נ' שהי' פשוט להחתם סופר בכמה מקומות עכ"ד יעוש"ה:

ח **ותנשא כו'**. עי' בס"ט בחדוד הלכות מה' א' שכ' ע"ד התוס' שם ומיהו ה"מ למימר הנפ"מ באם שראתה ג"פ מ"ת לענין שתאסור לבעלה כל ימי' דאי דם בתולים הוא לעולם תלי' עד שתחי' המכה עכ"ד הנה ס"ל דבקטנה פחותה מבת ג"ש שראתה ג"פ מ"ת יש לה דין רואה מ"ת לאוסרה לעולם ועי' במי נדה שם שהשיג עליו וכ' דאין לה דין רואה מ"ת לאוסרה לעולם כ"ז שלא ראתה ג"פ אחר היותה ג"ש ויום א' כו' והאריך בזה ועי"ש עוד וד' ב' שכ' להוכיח משם ספי' של הפלתי באם ראתה מ"ח והזקינה אם אסורה לבעלה או לא והוכיח דאסורה והאריך בזה יעוש"ה:

ט **נשאת לאתר**. עי' במי נדה מהדו"ק מ"ש להסתפק לדעת הפוס' דס"ל דאשה א"צ כלל בדיקה לא לפני תשמיש ולא לאח"ת כאן שכבר תי' בעל הראשון היתה רואה מ"ת אם כשנשאת לבעל אחר אם צריכה תיכף בתחלה בביאה ראשונה בדיקה לפני תשמיש או לאח"ת או לא כו' והאריך בזה ומסיק דצריכה בדיקה יעוש"ה:

י **אסורה לשמש**. עי' בישוי"ע ס"ק ד' ז' מ"ש אם נשאת לאחר אם מפסדת כתובתה כו' והאריך בזה ובס"ק ה' ו' ומ"ש ע"ד ר"ח שכ' דהא דאסרי' ברואה מ"ת דוקא כשתיכף אחר נשואין נתקלקלה כו' אבל אם ראתה מ"ת זמן רב אחר נשואין לא חשיבא כרואה מ"ת כו' והאריך בזה ועי' בפרמ"נ בש"ת ס"ק ח' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

יא **בהג"ה ונאסרה כו'**. עי' ש"ך ס"ק ז' שהניח בצ"ע אי מחמירין מה"ט דאין אנו בקיאין לאוסרה לכל העולם היכא שהוחזקה בג' אנשים כן ועי' במנח"י ס"ק ה' שכ' דבראב"ד בבעה"נ שממנו מקור דין זה מבואר דאף אם אירע כן באופן שאסורה לכל העולם שייך דין זה כו' וכ"כ בישוי"ע ס"ק ט' דבבעה"נ מבואר דאין חילוק והאריך בזה ועי' בס"ט ס"ק ד' ובפרמ"נ בש"ח ס"ק ז' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ב

יב **נוטלת כו'**. עי' בישוי"ע ס"ק י"א מ"ש לענין ס"ם אי צריך לברר כו' והאריך בזה ועי' לעיל סי' ק"י בכללי ס"ם סי' ט"ז מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

יג **ואם לאו**. עי' ש"ך ס"ק י"א שכ' דאף שלא נמצא עליו כלל מותרת כו' וכ"כ הב"ח וכ' הטעם דאלו הי' מהמקור הי' נמצא גם עכשיו על ראש המכחול וכן הוא בתשובות מיימוני פ"ד מהל' א"ב בשם הריצב"א נ"ל דאפי' בדקה עצמה ע"י שפופרת ולא מצאה דם כלל מותרת לשמש אח"כ דלמא נתרפאה שהרי ע"י הכנסת השפופרת רגילה לראות כמו ע"י אצבע עכ"ד ועי' בס"ט ס"ק ו' שהק' על הש"ך דמשוה ד' הב"ח עם ד' הריצב"א ובאמת הם רחוקים דלדעת הב"ח כיון שלא ראתה ע"י בדיקת שפופרת אמרי' ודאי מהצדדים הוא וא"כ אפי' הוחזקה. לראות אח"כ תלי' בצדדין משא"כ לדעת הריצב"א דתלי' דנתרפאה א"כ היכא דהוחזקה לראות אח"כ הא חזי' דחזרה לקדמותה ואסורה ועוד מדכ' הריצב"א דלמא נתרפאה משמע דלא ברירא לי' אם נתרפאה אי לאו כו' וא"כ היכא שחזרה וראתה אפי' פ"א י"ל דאסורה דאגלאי מלתא למפרע שלא נתרפאית כו' עכקוש"י והאריך בזה ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק י"א מ"ש ליישב ד' הש"ך והאריך בזה וכ' דד' הריצב"א ממש הם ד' הב"ח ואין שום חילוק ביניהם בפי' הש"ס רק דבש"ס איירי בבעל ה"ג והריצב"א איירי בבעל ה"א ע"כ הוצרך לצרף ג"כ ה"ט דדלמא נתרפאית עכ"ד. ועי' במי נדה מהדו"ק ומהדו"ת מ"ש ע"ד הש"ך והאריך בזה ועי' בישוי"ע ס"ק י' שכ'

להסתפק באם לא נמצא כלל כו' אם צריכה ז"נ דאפשר דל"מ בדיקת שפופרת רק לענין שלא תהי' מוחזקת ברואה מ"ת אבל לענין ז"נ צריכה להמתין כו' וכ' אמנם העולם נוהגין לסמוך על בדיקה זו אף לענין ז"נ גלל כן כשבא לפני דבר זה אני מונע עצמי מלהורות ואני שולח למורה אחר עכ"ד ועי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"ו מ"ש והאריך בזה:

סעיף ג

יד **בהג"ה ויש לסמוך כו'**. עי' ש"ך ס"ק י"ד שכ' דאין להורות בדיקה בבעל דהא הרמב"ם ורש"י אסורים כו' דבהכי יש ליישב מה שהניחו התוס' ס"ו א' בתימא כו' ועי' בפלתי ס"ק ג' ובחו"ד ס"ק ג' ובישוי"ע ס"ק י"ב י"ג ובמקמ"ח ובמי נדה ובפרמ"נ בש"ח ס"ק י"ד ובעצ"ל מ"ש בכונת הש"ך והאריכו בזה יעוש"ה וכ' המי נדה שם דלבעל שני נ' דמותרת בבדיקה בודאי לדידן דהוי ס"ס דלמא כדעת המקילין בבעל א' בבדיקה ואת"ל כדעת האוסרין דלמא כדעת הסמ"ג שהביא הב"י דס"ל דאסורה לבעל ג' דקי"ל בזה כרבי דתרי זימני הוי חזקה וא"כ שוב הוי לדידי' בבעל ב' כמו לדידן בבטל ג' לכך הוי ס"ס ויש לסמוך בכה"ג להקל עכ"ד ועי"ש עוד בישוי"ע ס"ק י"ד שכ' דנ' דברואה מ"ת הראה מותר בה דאף דבנדה חייבה תורה על הראה כגמר ביאה אבל בזה כיון דעיקר מה שאנו חוששין להחשיבה כרואה מ"ת משום דהתשמיש גורם שתראה הדם והיינו גמר ביאה שהאבר מגיע למקור אבל הראה מיתר מצד הדין אלא דא"א לנו לחלק בזה דגזרו בראה אטו גמר ביאה וכמ"ש התוס' ביבמות כ' בהא דקא' הש"ס גזירה ביאה ראשונה כו' וכ' בזה ליישב קושי' הבשמים ראש סי' נ"ג שהק' דניחי בין הני נשי דפוטרת צרותיהן רואה מ"ת דהתוס' שם כ' דלכך לא תני נדה משום דאסורה לכל וגם דיש לה היתר לאח"ז ובזה א"ש דיבמה נקנית בהראה א"כ מה"ת רואה מ"ת מתיבמת ע"י הראה כו' עכ"ד ובס"ק ט' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

טו **צער וכאב**. ומזה משמע באב אינה כמכה דאל"כ הא תולין במכה וא"ל כלל בדיקת שפופרת ועי' בס"ט ס"ק ט' שהביא ד' השב יעקב סי' מ"ב שכ' לחלק דכאב גדול דיני כמכה כו' והשיג עליו דבד' הריצב"א מבואר שהי"ל כאב וצער גדול וקשה לה מאוד ועכ"ז לא יתיר בלא בדיקת שפופרת כו' והאריך בזה ועוד כ' בש"י לתרץ דכאן איירי בהרב בא"ל וסת דלא תלי' במכה עד שתדע שמוציא דם וכמ"ש הרמ"א סעי' ה' ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק ט"ו מ"ש עליו והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ד

טי **סמוך לוסתה**. עי' ש"ך ס"ק ט"ז שהביא ד' הפרישה שכ' דמשכחת לה כו' אם ראייתה תחלת היום דמותר כל הלילה שלפניו והק' עליו כו' אלא הכא מיירי שעברה ושמשה א"נ ר"ת מפרש ואם יש לה וסת כרש"י אי כהמרדכי עכ"ד ועי' בבאר יעקב שכ' עליו דתי'

זה אינו ברור דאכתי תקשי להטור שנ' דעתו בסי' קפ"ד דס"ל כר"ת מדהביא למסקנא ובאם יש לה וסת מפרש הטור כפי' הרמב"ם וכ' דגם הקושי' על הפרישה אינו די"ל דהפרישה איירי באותו ענין המבואר סי' קפ"ד סעי' ד' באם רגילה לראית בהנב"ח כו' אינה אסורה אלא ביום כ"ו והאריך בזה ועל הטור י"ל דס"ל כתי' של הש"ך שתי' דהכא מיירי בקטנה או שלא הביאה סימנים עדיין שא"מ לפרוש ממנה כו' ועי' במנח"י ס"ק י"ג ובפלתי ס"ק ד' מ"ש ליישב קושי' הש"ך ועי' במי נדה מהדו"ק ובפרמ"נ בש"ח ס"ק ט"ז מ"ש ע"ד הש"ך והאריכו בזה. ומ"ש המי נדה על הפלתי שנסתפק באם אין לה וסת רק עונה בינונית אם תלי' נמי לקולא כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ה

יז **בדם מכתה**. עי' בח"צ סי' מ"ו שהק' על מפרשי הטור כפי' דעת הרשב"א דס"ל דלא בעי' שיודעת שמכתה מוציאה דם אלא אף שא"י שמכתה מוציאה דם אפי"ה תולין בה מהא דאמרי' בנדה נ"ח ב' אם יש בה מכה והיא יכול להגלע ולהוציא דם ה"ז תולה בה הרי דלא תלי' אפי' כתם אלא במכה שהיא יכולה להגלע וא"כ האיך תיסק אדעתין למימר ברואה ממש שאף בסתם מכה שאין אי בה אם יכולה להגלע ולהוציא דם שתולה בה יציבא בארעא כו' וכ' ליישב ד' הרשב"א והאריך בזה. ועי' בישוי"ע ס"ק ט' מ"ש ב' תי' ליישב קושי' זו והאריך בזה. ועי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"א מה שהשיג על הח"צ בפי' ד' הרשב"א ומ"ש ליישב קושי' הח"צ הנ"ל והאריך בזה ועי' בס"ט ס"ק י"ד מ"ש ליישב קושי' הנ"ל דלפ"ד הח"צ קשי' שיהי' המרדכי סותר דבריו תוך כ"ד כו' דמתחלה כ' דבכתמים א"צ שתדע אם מכתה מוציאה דם ובתר הכי כ' בכתמים שצריכה שתדע אם מסירה הגלד כו' היתה מוציאה דם אז תולה בהך אלא ע"כ צ"ל דש"ה שהיתה יבש לפנינו ומש"ה צריכה שתדע אם מסירה כו' הא היכא שאין לפנינו תולה אפי' א"י ועוד דאין דנין א"א מאפשר וכמ"ש הרשב"א בעצמו וא"כ מעיקרא לק"מ והביא דכ"כ בשבו"י ח"ב סי' ע"ד ליישב קושי' הח"צ הנ"ל. ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' קמ"ב ובברית אברהם חיו"ד סי' מ"ח מ"ט ובתשובות בית אפרים חיו"ד סי' מ"ח ובפרי תבואה סי' כ"ט מ"ש בד' הרשב"א ומ"ש ליישב קושי' הח"צ הנ"ל והאריכו בזה. ועי' בשם ארי' חיו"ד סי' מ' ובבאר יצחק חיו"ד סי' י"ז שכ' ליישב קושי' הח"צ דר"ע לשיטתי' דלא אזיל בת"ר והביא הב"ש סי' ס"ח בשם המהרש"א שכ' הטעם דתלי' במכה שא"י שמו"ד הוי משום דל"ש לראות שלא בשעת וסתה כו' והאריכו בזה. ועי' בחוט המשולש בתשובות הגאון ר' אליעזר יצחק סי' כ"ו מ"ש בד' הרשב"א הנ"ל ומ"ש ליישב קושי' הח"צ והאריך בזה. ופ' באשה שכבר מסולקת היא בדמים ודאי דיש לתלות במכה ומותרת היא לבעלה. אך

אולי יש להחמיר בזה להצריכה טבילה עכ"פ בכל פעם שתראה אך זאת נ' שיבדקו אותה נשים בקיאות אולי יראו איזה מכה בחוש וגם יכולה לבדוק במוך ארוך כמ"ש הס"ט ואם תמצא דם מן הצד אז תהא טהורה לגמרי עכ"ד. ובסי' כ"ז שם מ"ש והאריך בזה. ועי' בס' מעשה בצלאל על הריקאנטי סי' תקפ"ג מ"ש ליישב ד' הח"צ עפ"ד הגינת ורדים כלל ל"ז דמהני חזקה לר"מ כו' והאריך בזה. ועי' בפרמ"נ בפתיחה לסי' זה בחקירה ג' מ"ש בד' הרשב"א והח"צ והנו"ב הנ"ל והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

יח **משונה**. עי' ש"ך ה"ק ו"ט שהביא ד' הר"ן וה"ה והרשב"א דדוקא שנתברר שהיא משונה הא לא"ה תלי' במכה לפי שהאשה בחזקת טהרה עומדת כו' דלא כהרמב"ן עכ"ד. ועי' בדגול מרבבה שכ' דהנה דין זה הוא פשוט ברואה מ"ת שאז ודאי האשה בחזקת טהרה שהרי שמשה עם בעלה אבל ברואה שלא מ"ת ואירע בימי טומאה ובימי ליבונה עי' זבחים כ"ט א' ברש"י ד"ה זב ובתוס' ד"ה וכיון ומי' בגיטין ב' ב' ד"ה ע"א כו' והדבר צריך תלמוד עכ"ד. ועי' בספרו נו"ב מהדו"ק חיו"ד נ"ז שכ' דהיכא דהפסיקה בטהרה ובאמצע ימי ספירתה ראתה אי נקרא בחזקת טהרה או בחזקת טומאה וכ' דבדבר זה נחלקו רש"י ותוס' בזבחים כ"ט א' כו' שהן בחזקת טהרה ואם ראו סתרו ופירש"י בזב וזבה שפסקו והתחילו למנות ימי ספירה ומנו ד' או ה' ימים והתוס' שם ד"ה וכיון כו' הק' דאין זה קרוי חזקת טהרה אלא נ' דמיירי בשביעי שלהן לאחר שטבלו הרי דלרש"י כיון שהפסיק בטהרה מקרי חזקת טהרה כו' אבל התוס' ס"ל דזה לא מקרי חזקת טהרה כו' באופן שדעת רש"י דמקרי חזקת טהרה ודעת התוס' מבואר דלא מקרי חזקת טהרה אבל אי מקרי להתוס' חזקת טומאה עדיין צריך תלמוד עכ"ד. ועי"ש עוד בסי' מ"א בהג"ה שכ' נמי דאם ספרה ג' או ד' ימים של ימי ליבונה אי מקרי אז בחזקת טהרה עי' זבחים כ"ט א' בתוס' ד"ה וכיון שדבר זה יחלקו רש"י ותוס' עכ"ד ובאות ח' שם מ"ש בזה. ובסי' ס"ג שם מה שהביא ד' הגאון ר' חיים הכהן כו' והשיג עליו דא"כ נסתרו ד' התוס' וזבחים כ"ט א' כו' ו' והאריך בזה. ועי' עוד בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קכ"ז מ"ש והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בחו"ד ס"ק ה' שכ' נ' דאפי' אם היא באמצע ז"נ אחר ספירת ג"י ג"כ היא בחזקת טהרה דעומדת בחזקה שתטהר לאו יום דומיא דאמרי' ביבמות ל"א אשה זו בחזקת היתר לשוק כו' וכ' כד' הר' חיים הכהן כו' ודחה ד' הנו"ב הנ"ל שהביא ראי' לסתור ד' הר' חיים הכהן מד' התוס' זבחים כ"ט וכ' דאין משם ראי' דשם לענין שיהי' קרוי דבר שהוכשר מיירי כו' והאריך בזה. ועי' במקמ"ח שכ' ע"ד הנו"ב והחו"ד דאין זה מחלוקת חדשה כי כבר היא מחלוקת הראשונים אי מחזיקין מאיסור לאי' ולעיל בסי' נ' דעת הרמ"א דהיכא דהוי ריעותא מחיים לא מוקמי' אחזקת היתר ומהר"ם לובלין בתשובה חולק על הרמ"א הובא

בש"ך שם ס"ק ג' והש"ך הסכים להרמ"א וכ' דלא ידענו למה לא הביאו הנו"ב והחו"ד ד' הראשונים בזה שכבר היא מחלוקת קדומה וכ' דמה שהביא ראי' החו"ד מנזיר ס"ו ראי' זו כתובה במהרי"ט סי' פ"ב להוכיח משם להיפך וכונת מהרי"ט על יסוד שיטת התוס' בנזיר דודאי חזאי ס' מחמת ש"ז ס' מחמת ראי' ופי' התוס' כגון שדבק על הבגד ש"ז וזיבה ולא נודעו אם באו ביחד ולא יסתור רק יום א' או באו הש"ז לבדו והזיבה לבדו ויסתור ז' ואמאי מטמאין א"ו משום שהי' בחזקת טומאה א"כ הוכיח מהרי"ט להיפך מסוגיא זו והא דס' חזאי טהור היינו משום דלא נחתינן נפשא לספי' כ"ז דלא נודע לנו ריעותא כו' וד' החו"ד לא ידעתי האיך יתיישב דאמאי בודאי חזאי וסי' ש"ז או זיבה ביחד או כל א' בפ"ע מטמאי' ומ"ש זו מזו כו' ובעיקר דינא נ' להחמיר כד' הנו"ב כיון דכבר הסכימו האחרונים בסי' נ' לדעת הרמ"א דהיכי דהוי ריעותא מחיים לא מוקמי' אחזקה עכ"ד. ועי' במי כדה ל"ה ב' ד"ה ס"ד שהביא ראי' להחו"ד דנחשב חזקת טהרה ממה דפריך שם מברייתא דדוחה דבעי' ז"נ ולולי למ"ל ז"נ כו' והאריך בזה ובד"ה בשלמא כ' נמי להוכיח כהחו"ד הנ"ל ועי"ש עוד בתשובה ראשונה השייך לסי' זה מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

יט **בהג"ה שלא בשעת וסתה**. עי' ש"ך ס"ק כ' שכ' דדעת המרדכי דאם יש לה וסת זמן קבוע תולה שלא בשעת וסתה בוסתה אפי' אין לה מכה כלל אמרי' שזה דם טהור מהצדדים כו' והביא דגה מהראי' בפסקיו הבין כן והשיג על הב"ח בדעת המרדכי ועי' במנח"י ס"ק י"ד מה שהק' על המרדכי משבועות י"ח דקא' כו' אכניסה אנוס הוא כו' וכ' ליישב. ועי' בפלתי ס"ק ה' שהשיג עליו והבית ד' הח"צ שהשיג על המנח"י והוא השיג על הח"צ וכ' ליישב קושי' המנח"י והק' על המרדכי מהמשנה דפ"ק דנדה כו' והאריך בזה. ועי' בקו"א שם מ"ש בד' המרדכי והאריך בזה. ועי' בתו"ד ס"ק ו' ובס"ט ס"ק י"ד מ"ש ליישב קושי' המנח"י והפלתי ועי' בפרמ"נ במק"ז ס"ק ת' מ"ש ליישב קושי' הפלתי מפ"ק דנדה כו' והאריך בזה. ובפתיחה לסי' זה חקירה ג' מ"ש בד' המרדכי הנ"ל והאריך בזה. ועי' במי נדה מהדו"ק מ"ש ע"ד הח"צ והמנח"י הנ"ל והאריך בזה. ועי' בישוי"ע ס"ק י"ז שהביא קושי' השב יעקב על המרדכי מהא דתנן נמצא על שלו כו' דחייבין בקרבן וכ' ליישב והאריך הרבה בזה ובס"ק י"ט מ"ש והאריך בזה. ועי' בברית אברהם חיו"ד סי' מ"ה שהביא קושי' המנח"י והשב יעקב והפלתי ועוד הק' מנדה י"ב א' כו' מהו שתבדוק כו' ומשני דלא תבדוק משום דלבו נוקפו ופורש כו' וכ' ליישב והאריך בזה. ובסי' מ"ב מ"ו מ"ז מ"ש ליישב והאריך הרבה בזה. ועי' בחתם יסופר חיו"ד סי' קמ"ב ובתשובת רע"א הנדפס מחדש ס' ל"ד מ"ש ע"ד המרדכי הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה:

כ **מכה ס"ס**. עי' ש"ך ס"ק כ"ב שהק' על הרמ"א דמאי ס"ס הוא זה הא איכא למימר מיד דלמא דם נדה וכה"ג לא מקרי ס"ס כלל וכמ"ש בדיני ס"ם דין י"א ודין י"ג עכ"ד. וכונתו משום דהוי ס"ס שאינו מתהפך וכ"כ בשב יעקב דזהו כונת הש"ך ומפ"ז הק' עליו דסותר ד"ע מהא דכ' בכללי ס"ס דהא א"א להתחיל באידך גיסא יעוש"ה. אבל באמת אין זה כונת הש"ך רק כונתו דהכל ס' א' דח"ש אם דם מהצדדים או אם בא מן המכה כל דם שאינו מהמקור טהור א"כ הכל ס' א' וכמו שאמרו שם אונס חד הוא והכל בס' א' נכלל ועי' ש"ך בדיני ס"ם אות י"א וכ"כ הפלתי ס"ק ו' דזהו כונת הש"ך והשיג על הש"י הנ"ל בדעת הש"ך. אך כ' ליישב קושי' הש"ך דכבר מבואר בדיני ס"ס היכא דיש הבדל בין ס' לס' אפי' דבר כל דהו לא מקרי חד ס' וכ"כ מהרי"ק דאונס ושוגג לא מקרי חד דזה חייב בקרבן וזה פטור וא"כ לפי דקי"ל מקור אשה טמא וא"כ דם שבא מהמכה העומדת במקור הדם מטמא טומאת ערב וכ"כ הרמב"ם להדיא משא"כ אי אמרי' שבא מהצדדים א"כ לא הי' הדם במקור ואינו מטמא כלל וא"כ ס' זה דשמא מהמכה אינו כס' של זה שמא מהצדדים דס' הב' מוסיף להתיר אפי' לטהרות ולכ"ע לא הוי ס' א' כו' עכ"ד. וכ"כ בס"ט ס"ק ט' ליישב קושי' השיך דאם מק"מ טמא הס' שהוא מהצדדים מתיר אף הדם כיון דלא הי' במקור כלל משא"כ למ"ד מק"מ טהור אין כאן ס"ס דהוי משם א' וכ' ולפ"ז היכא דא"י אם מכתה מוציאה דם אינה תולה להקל אף שאינה מרגשת שהדם בא מהמקור אבל למ"ד מק"מ טמא אף דא"י אם מכתה מוציאה דם תלין להקל מכח ס"ס כו' וכ' אח"כ אמנם צ"ע לדינא הרי הרמב"ם פ' פ"ה מהל' א"ב מק"מ טמא וכ"פ פ"ד מהל' מו"מ כו' ולפ"ז א"צ לידע שמכתה מוציאה דם א"כ ד' הרמ"א נכונים שמקיל היכא שא"י שמכתה מוציאה דם כרשב"ג. אך קשה לפ"ז למה כ' הרמב"ם נאמנת אשה שממנה דם יוצא דמשמע דאיהי בעי שתדע שמכתה מוציאה דם הא איהו ד"פ מק"מ טמא א"כ אפי' אי נימא תחלה במכה כו' וכ' דהרמב"ם לשיטתו אזיל דפ' פ"ג מהל' א"ב הבא על הקטנה אם קדשה אבי' נאסרה על בעלה דפתוי קטנה לאו אונס הוא וכ' המ"מ דיליף מפ"ק דכתובות כו' דאל"כ קשה קושי' התוס' שם דהא הוי ס"ס וכ' המנח"י דלפ"ז מוכח דהרמב"ם ס"ל דאף ס"ם משם א' הוי ס"ם דאל"כ לא מוכח מהתם מידי כו' וע"כ הוכיח הרמב"ם דע"כ מיירי התם ביודעת שהוא מהמקור ולא מצי לפרש כמ"ש דבהא פליגי רשב"ג ורבי במק"מ טהור או טמא דהא איהו ס"ל דלעולם מקרי ס"ס. אמנם לשיטת התוס' שפיר יש לפרש כמ"ש כו' והאריך בזה. והיינו כתי' הפלתי הנ"ל ועי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"א שכ' נמי על קושי' הש"ך דאין זה סתירה כלל כו' דהא עיקר כונת הש"ך כו' דהיכא דב' הספי' הם שם א' לא מקרי ס"ס כו' אמנם כאן אין הספי'

שוין והס' הא' מתיר יותר מן הב' דאם הדם הוא מהצדדים אז האשה טהורה וגם הדם טהור אבל אם הוא מהמקור רק שהוא מהמכה כו' והאשה טהורה מ"מ הדם טמא כו' ואנן קי"ל מק"מ טמא כמ"ש הרמב"ם פ"ג מהל' מטמו"מ ועכשיו אף שאין לנו טומאה וטהרה מ"מ הדין דין אמת ומקרי ס' א' מתיר יותר כו' ושוב נקרא ב' שמות כו' ושפיר ד' הרמ"א דמתירין כאן משום ס"ס עכ"ד. והיינו נמי כתי הפלתי והס"ט ובסי' מ"ב וסי' מ"ז וסי' נ"ז מ"ש והאריך בזה. ועי' בפרי תבואה סי' כ"ט שכ' נמי ליישב קושי' הנ"ל כהפלתי והנו"ב והס"ט וכ' ליישב בזה קושי' הפ"י בשם הש"א בנדה ס"ו א' דברישא דברייתא אמרי' ואם יש לה מכה כו ובסיפא קתני כו' מכה יש לי שממנה הדם יוצא כו' והאריך בזה. ועי' בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' צ"ז מ"ש ליישב סתירת ד' הרמב"ם בענין זה במק"מ טמא מפ"ח דא"ב לפ"א דהל' מטמו"מ כו' והאריך הרבה בזה. ועי' בשמן רקח ח"א סי' מ' מ"ש ע"ד סי' מ"א הנ"ל ובסי' מ"א שם בתשובת בעל נו"ב מה שהשיב לבעל שמן רקח והאריך בזה. ועי' באבני מלואים בסוף הס' בתשובות שם סי' כ"ג שהביא ד' הפלתי והנו"ב הנ"ל ותמה עליהם דאיך נעלם מהם לשון הרמב"ם פ"ח מהל' א"ב שכ' וז"ל וכן אשה שראתה דם מחמת מכה שיש לה במקור אע"פ שראתה בשעת וסתה היא טהורה והדם טהור שהוסתות מדבריהם עכ"ל הרי שפ' הרמב"ם להדיא כר' דדם מכה הבא מהמקור טהור לגמרי וא"כ הדרא קושי' הש"ך לדוכתא דזה לא הוי ס"ס כו' וכ' דלכן נ' דרמ"א ס"ל כמ"ש המנח"י דאפי' כה"ג בדין א' לשניהם נמי הוי ס"ס וכ' דד' הרמב"ם סתרי אהדדי מהא דפ"א מהל' מטו"מ והאריך בזה. וכן הק' בברית אברהם חיו"ד סי' נ"ד ע"ד הנו"ב והפלתי וכ' נמי דד' הרמב"ם סתרי אהדדי והאריך בזה. וכבר הק' השמן רקח שם סי' מ' על הנו"ב מד' הרמב"ם פ"ח מה' א"ב והנו"ב שם סי' מ"א ובמהדו"ת סי' צ"ז כ' ליישב זה ולא ראו הא"מ והב"א ד' הנו"ב הנ"ל שכ' ליישב דבריו בזה. ועי' בתשובות בית אפרים חיו"ד סי' נ' מ"ש בד' הרמב"ם והנו"ב והאריך הרבה בזה ועי' בפרמ"נ בפתיחה לסי' זה חקירה ג' מ"ש בד' הנו"ב והאריך בזה ובפתחי נדה חקירה ו' אות י"ט מ"ש ליישב ד' הרמב"ם הנ"ל דמק"מ טמא נחלק לב' אופנים. א' אם הוא ד"נ ממש כו'. ב' אם אינו דם מקור רק דם מכה כו' עפ"ד הרמב"ן והר"ן בנדה מ"א ב' כו' והביא ד' הס"ט סי' קפ"ח שכ' נמי לחלק כן עפ"ד הרמב"ן והר"ן כו' ומפ"ז השיג על הנו"ב הנ"ל והאריך בזה ועי' עוד בס"ט סי' קפ"ח ובפלתי בקו"א שם ובכני"ח סי' ל"ד מ"ש והאריכו בזה ועי' במשיבת נפש חיו"ד סי' ל' מה שדחה תי' של הנו"ב והפלתי הצ"ל כו' וכ' דמה שהק' משם אינם חד כבר ביארתי דל"א כן רק כשהספי' סותרות זא"ז כו' והאריך בזה יעוש"ה ועי' בישוי"ע ס"ק י"ט שכ' נמי מתחלה ליישב קושי' כהפלתי והנו"ב הנ"ל וכ' ליישב

בזה בסוגיא נדה ס"ו א' כו' ואח"כ דחה זה וכ' ליישב קושי' הש"ך כו' והביא ד' הריב"ש סי' שע"ב כו' והאריך הרבה בזה ובס"ק י"ח מ"ש ליישב קושי' הש"ך ומ"ש ע"ד הריב"ש והאריך בזה ועי' במי נדה בתשובה הראשונה השייך לסי' זה מה שהשיג על הנו"ב הנ"ל והאריך בזה. ובתשובה שני' השייך לסי' זה מ"ש לענין ס"ם דמתהפך ולענין ס"ס משם א' דיש ב' מיני ס"ס כו' והאריך בזה ועי' בברית אברהם שם מ"ש ליישב קושי' הש"ך הנ"ל או דלא ס"ל הך כללא דשם אינם חד הוא וכמ"ש ה"ה פ"ג מהל' א"ב לדעת הרמב"ם כי' או דס"ל להרמ"א דאף דליכא נפ"מ לדינא מ"מ לא הוי שם חד לגמרי כו' ומיושב בזה ד' הכ"מ רפ"ט מהל' א"ב כו' והאריך בזה וכ"כ בסי' נ"ב שם ועי' ביד אברהם מ"ש ליישב קושי' הש"ך ועי' בדברי חיים חיו"ד סי' ל"ה מ"ש ליישב קושי' הש"ך עפ"ד השימקו"ש בכתובות ט' א' ד"ה ואי בעית דהיכא דהספי' הם מב' צדדים ומב' זמנים כו' אין מצטרפין וגם מיושב בזה ד' הרמ"א שלא תקשה דהא היכא דיש רוב נגד חד ס' לא חשיב ס"ם כו' והאריך בזה ועי' בעטרת חכמים חיו"ד סי' י"ח מ"ש ליישב קושי' הש"ך והאריך בזה ובאמת בלא"ה לק"מ קושי' הש"ך הנ"ל וכמ"ש הפלתי בקי"א דהכא מדאורייתא מותר כיון דאיכא מכה בא"מ צריך הרגשה מעליא שבא דם מהמקור בלי ספק וא"כ איכא ס"ס אולי לא הרגישה כלל ואף אם הרגישה אל אותו הרגשה מהמכה ומדאורייתא אינה טמאה עד שהרגישה וא"כ אינה אסורה אפי' בראתה רק מדרבנן ובדרבנן שפיר אמרי' ס"ס אפי' בס' אונס חד כו' עכ"ד ועי' בבית יצחק שער הספי' סי' י"ט שהביא ראי' דבדרבנן סמכי' אס"ס אף דהוי משם א' מד' הרמ"א הנ"ל ומיושב בזה קושי' הש"ך הנ"ל דהא דאשה הרואה מ"ת דאסורה לבעלה הוא משום דקבעה וסת והרי קי"ל דוסד"ר וא"כ שפיר סמכי' אהך ס"ס אף דהוי משם א' ואינו מתהפך עכ"ד והבאתי דבריו לעיל סי' ק"י בכללי ס"ס סי' ו' והיינו כהקו"א ולא הביא ד' הקו"א הנ"ל ועי"ש עוד בב"א סי' נ"ג מ"ש ע"ד הריב"ש והאריך בזה ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק כ"א מ"ש ע"ד הריב"ש והתוס' והארכתי בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד בכללי ס"ס סי' הנ"ל מ"ש לענין ס"ס משם א' ובסי' ז' שם מ"ש לענין ס"ס שאינה מתהפכת ובסי' י"ד שם מ"ש לענין היכא דאין ב' הספי' שווים והארכתי הרבה בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בפרי תבואה שהק' מאחר דקי"ל דרוב דמים באין מהמקור א"כ אכתי לא הוי ס"ם דאין ב' הספי' שקולין כו' גם הא לק"מ דמלבד מה שהוכחתי כו' דהעיקר כהט"ז לעיל סי' ל"ט והפ"י בסוגיא דפ"פ ובקו"א שם דלא בעי' שיהי' ב' הספי' שקולין א"ש בנ"ד דבזה כל הפוס' מודים דאף היכא דא' מהספי' אינו שקול אכתי רובא להתירא כו' השתא י"ל דהך סברא דרוב דמים מהמקור דהוא רק דרבנן דהא איכא נמי דם עלי' וצדדין שהוא טהור אלא שבנות ישראל

החמירו על עצמן כו' וכבר כ' התוס' בסוגיא דפ"פ דדוקא באיכא רוב דאורייתא לאיסורא בא' מן ב' הספי' לא הוי ס"ס אבל ברוב דרבנן הוי שפיר ס"ס כו' אך לקושטא דמלתא א"א לומר דרוב דמים מהמקור הוא רק רוב מדרבנן דא"כ הדרא קושי' בהא דסי' ק"צ ס"ק ב' דגם כל כתמים יהי' טהורים מכח ס"ם שמא מעלמא ושמא מעלי' ומצדדין וכ' דלכן מחוורתא כסברת הט"ז דבאשה יש לה מכה מאחר דאמרי' בגמ' דתלי' במכה ע"כ אין לתלות יותר במקור מבמכה דלא הוי המקור רוב נגד המכה משא"כ בכתמים באשה שאין לה מכה וגם לד' הט"ז א"ש בנ"ד דהוי שפיר ס"ס דהא בנ"ד תלי' במכה ולא הוי דם המקור רוב כנגדה עכ"ד:

כא **שמא הוא**. עי' חו"ד ס"ק ח' שהק' דאיך אפשר לומר דאיכא ספי' מן הצדדין דהא דם הנמצא בפרוזדור חייבים עליו על ביאת מקדש ודאי הוא כמבואר בנדה י"ז י"ח וחייב מלקות וכרת וחטאת ואיך שייך לומר בהצטרף עוד ס' לעשות מזה ס"ס עכקוש"י ולפמ"ש בישוי"ע ס"ק י"ז י"ח מיושב קושי' זו יעוש"ה ועי' בס"ט ס"ק ט"ו ובמקמ"ח מ"ש ליישב קושי' זו והאריכו בזה יעוש"ה ועי' בחכ"א כלל ק"י בבינת אדם שם סי' ד' מ"ש והאריך בזה:

כב **מן המכה**. עי' בנחלת צבי שהביא קושי' בשם הנו"ב דאיך מתירין בס"ס אפי' בלא ז"נ דהא הוי דשיל"מ כו' ובדשיל"מ ל"מ ס"ס לדעת הי"א לעיל סי' ק"י סעי' ח' וכ' ליישב וכבר הקדימו בקושי' זו בראש אפרים ח"ב בכללי חזקה מבעל מג"ש סי' ט"ז וכ' ליישב הבאתי דבריו לעיל סי' ק"י ס"ק י"ז יעוש"ה:

סעיף ח

כג **מסתפקים כו'**. והוא מד' הטור בשם ס' התרומה שכ' דאחר שתתחזק נ"ע אם תוכל לסמוך על רפואה לשמש אח"כ אפי' אם הוא רופא מומחה וכ' הב"י דכ"כ בסמ"ג ג"כ וכ"כ בסמ"ק דצ"ע אם הוא יהודי רופא מומחה אם תוכל לסמוך עליו או לא וכ' הגהמ"י בפ"ד ד' הסמ"ג ואח"כ כ' בשם ריצב"א שאם אמר לו הרופא שנתרפאת משמש על סמך דיבורו אם הוא ישראל כדאמרי' בירושלמי נאמן הרופא לומר קמיע זה מומחה ורפאתי בו ג"פ אע"פ שיש לדחות דההוא איירי שידענו שרפא בו פעם ראשונה מ"מ דעת נוטה להתיר בכ"ע אבל אין בידי להתיר ע"פ דיבור עכו"ם אפי' ברופא מומחה דלא מרע נפשי' דקרי' בהו אשר פיהם דבר שוא ומיהו אם תראה האשה שפסק דם וסתה וראי' שלה ע"י רפואות וניכר שהועילו נ' דיש לסמוך אף על העכו"ם כי לדבר זה יש רפואה כי ההיא דהפילה חררת דם ואמר ר' נתרפאת זאת עכ"ל וד' הריצב"א הוא היש מי שמתיר שהביא המחבר ולכאורה קשה על הס' התרומה והסמ"ג והסמ"ק מד' הירושלמי הנ"ל.

אך י"ל דס"ל דהתם הוי כלא אתחזק אי' דיש דברים שאסור לצאת בהם ויש דברים שמותר א"כ רופא זה מעיד שדבר זה מן המותרים הם לכך נאמן אבל הכא דאשה זו נאסרה ממש והוא בא להעיד להתירה מחדש במקום אתחזק אי' בהם אין עא"נ ומש"ה מסתפקים בזה ואף דאנן קי"ל דאין עא"נ באי' היכא דאתחזק אי' י"ל דס"ל דהכא לא הוי רק אי' דרבנן דרואה מ"ת הוי מטעם וסת וקי"ל דוסד"ר וכמ"ש הבשמים ראש בשם מהר"ם מרוטונבורג והרשב"ם הבאתי דבריהם לעיל ס"ק א' ומש"ה מסתפקים בזה ונ' דאף לדבריהם דוקא ברופא א' מומחה מסתפקים אבל בב' רופאים אף הם ס"ל דנאמנים וכן מוכח מד' הגמ' נדה כ"ב ב' דתניא אר"א בר' צדוק ב' מעשים העלה אבא כו' מעשה באשה שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו להם אשה זו מכה יש לה בתוך מעי' שממנה מפלת כמין קליפות תטיל למים אם נמוחו טמאה. ושוב מעשה באשה שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ובאה ושאלה את אבא כו' ואמרו להם שומא יש לה בתוך מעי' שממנה מפלת כמין שערות אדומות תטיל למים אם נמוחו טמאה עכ"ל הגמ' הרי מבואר להדיא דב' רופאים נאמנים וכן ראיתי בשבו"י ח"א ביו"ד סי' ס"ה שכ' נמי כן ליישב ד' הס' התרומה והסמ"ג והסמ"ק ומחלק בין רופא א' לב' רופאים דב' רופאים נאמנים אף לדבריהם ואפי' רופא א' ישראל וא' א"י ג"כ מהימן. ועוד כ' ליישב דבריהם דש"ה כיון דאפשר ע"י בדיקת שפופרת והביא דכה"ג כ' בד"מ דמה"ט אין סומכין ג"כ ע"י הפלת חררת דם כיון דאפשר למיקם עלה דמלתא וכ' דא"ל איך מביאין ראי' מהאי סוגיא דסומכין ע"ד הרופא הא התם ג"כ אין סומכין על דבריהם לבד אלא ע"י בדיקת פושרין כו' דמלשנא דש"ס מבואר שהרופאים עצמם נתנו עצה זו שיבדקו בפושרין ומתחלה שאלו חכמים לרופאים שרוצין לסמוך עליהם בכל ענין והביא ד' מהר"ם לובלין סי' קי"א דמבואר דסומכין ע"ד הרופאים אף במקום דלית לן למבדק כו' והאריך בזה וכ' שצ"ל אצל שאלת הרופא א' מהחכמים לשאול ולחקור היטב איך ומההוא הדבר וכלשון הש"ס ושאלו חכמים לרופאים כו' ופ' בנ"ד דאם שואלין עוד רופא ישראל ואו' שהדם אינו בא ממקור דם נדתה רק מכאב האם מותרת שלא בשטת וסתה והביא ד' עבודת הגרשוני סי' כ"ב שפ' ג"כ שיש לסמוך בכה"ג על הרופאים כו' יעוש"ה וראיתי בב"י לקמן סי' קצ"א ד"ה כ' הר"ן כו' וב' עליו וז"ל ול"נ דבלאו ה"ט שריא אתתא דבהדיא תניא בנדה כ"ב א' אר"א בר' צדוק כו' וטעמו של רופאים בזה מפני שאין דרך האשה להפיל כמין קליפות אדומות או כמין שטרות אדומות כו' ואע"פ שאינה מרגשת במכה או בשומא שבתוך מעי' אין חוששין לה בהך נמי כיון שידוע לרופאים שאין דרך חצץ אדום להולד בחדר

אלא בכליות תולין בהם ואין חוששין לה עכ"ל ומשמע מדבריו דס"ל דאמירת הרופאים לבד מהני והיינו כד' השבו"י הנ"ל, אך הד"מ שם כ' ע"ד הב"י וז"ל ותמהני עליו בזו דהא אמרי' בגמ' בהדיא דלא סמכי' ע"ד רופאים לחוד אלא בעי' ג"כ בדיקה במים פושרים כמ"ש לעיל סי' קפ"ח וא"כ הוצרך הר"ן לה"ט כדי להתיר בלא בדיקה עכ"ל. הרי דס"ל דלא כהשבו"י ולא הביא השבו"י ד' הב"י והד"מ אלו. ובאמת פשטה ד' הגמ' הנ"ל משמע כהב"י וכמ"ש השבו"י הנ"ל אך הב"י בב"ה שם כ' וז"ל והוא שישרם בפושרים מעל"ע ולא ימחו כו' עכ"ל הרי דס"ל להב"י ג"כ דבעי' בדיקה ומ"מ אין ראי' מד' הב"ה דס"ל דלא כהשבו"י בנ"ד די"ל התם כיון דאיכא לברורי צריך לברר לכתחלה ולא אלים אומנת הרופאים מרובא או חזקה דקי"ל דכל היכא דאיכא לברורי לא סמכי' ארובא או אחזקה וה"ה אומדנא אבל היכא דליכא לברורי שפיר י"ל דמהני אמירת הרופאים ואדרבה מד' הגמ' הנ"ל מוכח דמהני בדיקת הרופאים דהרי מ"ט לא עשו מתחלה החכמים בדיקה זו תיכף להבחין אם נמוחו או לא א"ו שלא הי' יודעין מזה או שלא הי' ברור להם בדיקה זו רק הרופאים אמרו להם בדיקה זו וסמכו ע"ז וכן ראיתי במי נדה מהדו"ק בתשובה שני' השייך לסי' זה שכ' נמי כן דאין ראי' מד' הב"ה הנ"ל והאריך בזה וא"כ שפיר י"ל כהשבו"י הנ"ל ועי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"ט שהביא ד' השואל שהביא ראי' דיש לסמוך ע"ד הרופאים מהא דמחללין שבת ע"ד הרופאים ודחה ראי' זו דס"נ להקל ואפי' ס' פ"נ דוחה שבת אבל כאן ס' כרת בדבר שאין בו פ"נ להחמיר ועוד הביא השואל ראי' מהא דאמרי' כאן שסמכי' על רופא ישראל שנתרפאה כו' ודחה גם ראי' זו דמה מדמה אי' דרבנן לאי' דאורייתא דרואה מ"ת כו' חכמים אסרו מטעם וסת כו' ווסת שא"ק לכ"ט אינו מה"ת אבל בנ"ד שרואה דם להתירה בלא טבילה ולסמוך ע"ד הרופאים שאינו הוא אי' תורה כו' והאריך בזה הרי דס"ל דבאי' דאורייתא לא סמכי' ע"ד הרופאים ובאמת במהר"ם לובלין שם מבואר דאף באי' דאורייתא סמכי' ע"ד הרופאים ולא ראה הנו"ב ד' המהר"ם לובלין הנ"ל דמבואר להדיא דאף באי' דאורייתא סמכי' ע"ד הרופאים וכן משמע מד' עבוהג"ר שהביא השבו"י הנ"ל דאף באי' דאורייתא סמכי' ע"ד הרופאים ואין עבוהג"ר ת"י. ועי' בכנסי"ח חיו"ד סי' ל"ד שכ' נמי דסמכי' ע"ד רופאים וכ' דאין ראי' מד' הסה"ת והסמ"ג והסמ"ק הנ"ל שנסתפקו אם סמכי' ע"ד רופאים דהתם קא' שראתה ג"פ ואח"ז או' הרופא נתרפאה בזה ודאי צ"ע כי כמה רופאים טועים בדעתם שעשו רפואה שלימה ובאמת לא הועילו כלום וכן בהרבה חולאים אמנם אם הרופא או' שיודיע ומכיר שהמכה מוציא דם מהכ"ת לא נאמין להמומחה ובקי בתחלואי הגוף אם המכה מוציא דם כו' כי זה מלאכתם וחכמתם והחוש מעיד ע"ז לידע אם מכה כזו מוציא דם או אם

עומדת במקום שתוכל דם לצאת דרך מקור דדבר זה רק ידיעה בחכמת ניתוח להרופאים ותמה על התשובות שפלפלו בהאי דינא ששגו בדבר זה והביא ד' הב"ח שכ' אף להסה"ת אם הרופא עשה רפואה זו לאשה אחרת קודם שהוחזקה ונתרפאה יכולה אשה לשמש אף פעם ד' לאחר הרפואה לפ"ז כ"ש שיש לסמוך שיודעין מקום המכה ודם המכה והתם הטעם דלמא הרפואה אינה בדיקה וכ' דב' המעשים בש"ס הנ"ל כו' מלבד שי"ל הרופאים בעצמם אמרו זה כי לא נתאמת להם המכה רק מכת הבדיקה. עוד י"ל במקום דאיכא למבדק בדקינן משא"כ במקום דא"א למיקם עלה דמלתא סמכי' הרופאים וקושי' הרא"ש שהק' לרשב"א מתורץ ג"כ שהרופאים אלו הוכיחו שיש מכה מכת הקליפות א"כ אם נימוחו אין מכה כלל משא"כ תולה במכתה שיש ודאי מכה כו' עכ"ד. הרי דס"ל נמי דסמכי' ע"ד הרופאים אפי' באו' דאורייתא וכמהר"ם לובלין הנ"ל ולא ראה הנו"ב הנ"ל גם ד' הכנסי"ח. ועי' בשם ארי' חיו"ד סי' מ"ו שהביא ד' השואל שהביא ראי' דסמכי' ארופאים דהא סמכי' על רופא ביוה"כ דהוי ג"כ אי' כרת להאכיל לחולה והביא ד' הפ"מ סי' י"ב שכ' דאין מזה ראי' כלל די"ל דע"פ דיבורו הוי עכ"פ ס' פק"נ דמותר לאכול כו' והיינו כד' הנו"ב הנ"ל ולא הביא ד' הנו"ב והביא שם עוד ד' הפ"מ שהביא ראי' דלא סמכי' ארופאים מהא דאיתא בחולין י"א ב' דלמידין דאזלי' בת"ר מהורג את הנפש דקטלי' לי' ודלמא טרפה הוי ומאי קושי' דלמא מיירי דאמרו הרופאים שהם מכירים במזגו של זה הנהרג שלא הי' טרפה אע"כ דלא סמכי' על הרופאים ודחה ראי' זו די"ל דודאי דמהימנינן לרופאים ולא חיישי' דלמא מטעי קטעי בדמיונו לא עבידי דמטעי ואף דיכול להיות דטועה לפעמים מ"מ רוב פעמים אינו טועה ואזלי' בת"ר לכן מהימנינן לי' אבל התם בחולין דרוצה ללמוד מהורג את הנפש מדלא חיישי' דלמא טרפה מוכח דאזלי' בת"ר א"כ א"ל דלמא איירי דהרופאים או' דאינה טרפה דא"כ אכתי מוכת דאזלי' בת"ר דאם אין הולכין אחה"ר אין לסמוך גם על הרופא דדלמא מטעי קטעי דלפעמים הוא טועה וכ' אך יש לדחות די"ל דאכתי הוי ב' רובא רוב דאינם טריפות ורוב פעמים דאין הרופא טועה ואכתי מנ"ל דאזלי' בתר חד רובא כו' ואח"כ כ' עוד לדחות ראי' הד"מ הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה. ועי' במי נדה שם מ"ש ע"ד הנו"ב הנ"ל שכ' דבדאורייתא לא סמכי' ע"ד הרופאים דמוכח מנדה ס"ו א' דאמרי' בההוא דאתיא לקמי' דר' א"ל זיל בעתה והרי הוי רק אומדנא ומוכת דמהני אומדנא ובזה א"ל דהוי דרבנן דהרי הש"ס ר"ל בנדה ט"ז א' דר' ס"ל וסד"א ומ"ט לא פריך הש"ס היכי ס"ד דס"ל לר' וסד"א איך התיר ר' לסמוך על אומדנא להתיר רואה מ"ת א"ו דאף בשל תורה מהני אומדנא ועוד הביא ראי' דהא קי"ל דכל העולים בערכאות כו' הרי דגם לענין ממון מהני אומדנא והרי חזקת

ממון אלים מחזקת אי' כו' והאריך בזה ופ' דיש לסמוך על ב' רופאים ישראלים יעוש"ה. ועי' בח"צ סי' מ"ו דמבואר נמי מדבריו דסמכי' ע"ד הרופאים ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' קנ"ח שהאריך בד' הסה"ת והגהמ"י והב"ח הנ"ל והביא תשובת הרא"ש כלל ב' שהק' בהא דנדה כ"ב ממ"נ אי האמינו לרופאים למה לי הטלת מים ואי לא האמינו למה שאלו כו' וכ' ליישב דאין לסמוך על הרופאים על גוף פרטי מה שהם שפטו בשכלם על גוף זה אבל המה נאמנים בדברים כללים שהמה מקובלים שיש כך וכך בעולם וכ"כ עוד בסי' קע"ג קע"ה קע"ו והאריך הרבה בד' רא"ש וסה"ת והגהמ"י והב"ח הנ"ל יעוש"ה וע' בצ"צ סי' פ"ו מ"ש והאריך בזה. ועי' בקהלת יעקב מהגאון מקארלין חיו"ד סי' ה' ובס' מלבושי יו"ט ח"ב חיו"ד סי' ו' מ"ש בענין נאמנות הרופאים והאריכו בזה. וכעת ראיתי במהרי"ק שורש קנ"ז שכ' וז"ל ובכ"מ מצינו שסמכו חכמים ע"ד הרופאים כדאמר בנדה, כ"ב אר"א בר' צדוק ב' דברים העלה אבא כו' ושאלו לרופאים כו' משמע שסמכו ע"ד הרופאים ואפי' בחששא דכרת ואע"ג שיש לדחות ולומר דש"ה שכן הי' הדברים מוכיחים שאין דרך האשה לראות דם נדות בכה"ג מ"מ ג"כ י"ל דאדרבה שכן הוא דאפי' התם שהי' שור שחוט לפניהם דהי' שערות וקליפות אדומות וגם שהי' ס' כרת אפי"ה סמכו כ"ש בכהן כו' וגם מצינו לענין אכילת חולה ביוה"כ ששומעין לרופא ואפי' חולה או א"ל ואי לאו ד' הרופא הי' אסור להאכילו ומעשים בכל יום שאנו סומכים ע"ד רופאים עכו"ם להאכילה עכ"ל. והיינו כראי' של השואל בנו"ב והפ"מ הנ"ל ולא ראו ד' המהרי"ק אלו שכבר הקדימו בראי' זו וכבר הבאתי ד' הנו"ב והפ"מ מה שדחו ראי' זו. ועי' עוד בצ"צ סי' קמ"ח שהביא ד' השב יעקב סי' מ"א שדחה ראי' מהרי"ק הנ"ל דשאני יוה"כ דסי' וס"ס מספיק להתיר ואפי' כמה ספי' מאכילין אותו כו' והיינו כעין ד' הנו"ב והפ"מ הנ"ל וכ' די"ל דאף למ"ד דאין סומכין על הרופאים היינו כש"א כן ע"פ חכמתם ושקול דעתם אבל היכא שאו' שראו בחוש לכ"ע נאמנים כו' וכ' דלענין רופא עכו"ם י"ל דא"נ אפי' אומן דלא מרע נפשי' י"ל דאין לסמוך עליו רק היכא דהוי ג"כ מלתא דעבידא לאגלויי מיד כו' והאריך בזה ועי' בס' עמודי אש סי' א' מ"ש בד' הריצב"א ומהרי"ק והב"י והנו"ב הנ"ל בענין נאמנות הרופאים ומ"ש ע"ד המעיל צדקה אי נדה הוי דבר שבערוה והאריך הרבה בזה יעוש"ה וצ"ע בזה:

סעיף י

כד **הרואה כו'**. עי' במי נדה מהדו"ק שהניח בצ"ע. למה השמיטו הפוס' דין אחד המבואר בש"ס בהדיא דכל אימת דהוי סלקא בטבילת מצוה הויא חזיא דא"ר יוחנן שמא דימת עורק עלתה בך לכי והבעלי ע"ג הנהר משמע דבכה"ג אין אי' בדבר ולמה השמיטו

דין זה דמותרת להבעיל לו ע"ג הנהר וא"ל שזה מיירי שראתה בלא תשמיש דמסידור לשון הש"ס שמסדר זה בסוגיא דרואה מ"ת משמט דגם זה במ"ת מיירי ועוד אף אי מיירי בלא תשמיש מ"מ י"ל כמו דבראתה אחר הטבילה תיכף תלי' בעין הרע כן י"ל בראתה אח"ת אחר הטבילה נמי י"ל דעין הרע גרם לה כך דאטו עין הרע שולט מיד ממש לפעמים שולט אחר שעה ושתים א"כ י"ל נמי דמעין הרע הוי מיהו מותר לבעלה ע"ג הנהר וצ"ע עכ"ד:

כה **בהג"ה להקל כו'**. עי' שמלה ס"ק כ"ד מ"ש לענין אי צריכה ז"נ והביא ד' הס"ט והשיג עליו והאריך בזה יעוש"ה:

כו **לא תלי' בלידה**. עי' ש"ך ס"ק ל"ב שכ' דאם ראתה בתוך ל"ג לזכר וס' לנקבה כיון דמן הדין דם טהור הוא הא קי"ל מעין א' הוא רק דהתורה התירה וא"כ סוף כל סוף הוחזקה שרואה ממעין א' הוא דם בשעת תשמיש וא"כ אף לאחר שעברו ימי טוהר כשתשמש תראה כו' וכ' בסוף דד' הש"ך ליתא ועי' בס"ט ס"ק כ"ו מ"ש בזה. ועי' בחו"ד ס"ק כ' שהק' נמי כן ע"ד הש"ך הנ"ל וכ' ליישב ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק ל"ב שכ' ע"ד החו"ד שהוא נכון והביא ד' הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' נ"ה שהשיג על הפלתי בד' הרשב"א והוא השיג על הנו"ב וכ' דד' הפלתי נכונים בד' הרשב"א והאריך בזה. וכ' לבסוף דבגוף הדין הסכימו לד' הש"ך והביא ד' רס"ט שכ' דה"ה להיפך באשה שראתה ג"פ מ"ת ובפ"ג נתעברה וילדה דמותרת לבעלה בימי טוהר שלה מאחר דמן הדין הדם טהור כו' רק דאנן נוהגין להחמיר ובכה"ג שאינו רק חששא דוסד"ר לא החמירו ותמה עליו דא"כ אמאי לא התירו ג"כ בימי עיבור והנקה דהא קי"ל דבימי עיבורה ומניקתה א"ח לוסת הקודם ובאמת הנו"ב התיר בימי עיבור והנקה כו'. אולם לדעתי יש לאסור בזה דחיישי' דלמא מקלקלי לי' בשאר יומי וכמ"ש בש"ס ל"ט א' אליבא דר"מ דס"ל דאשה שא"ל וסת יוציא דאפי' בימי זיבה אסורה דלמא מקלקלי לי בשאר דימי וה"ה כאן כיון דקי"ל דיוציא אסורה לו אפי' בימי עיבור והנקה וימי טוהר מטעם הנ"ל עכ"ד. ועי' בישוי"ע ס"ק כ"א מ"ש ע"ד הפלתי וכ' ליישב ד' הש"ך ועי' במקמ"ח מ"ש ליישב ד' הש"ך והאריך בזה. ועי' בימי נדה מהדו"ק מ"ש ליישב קושי' הפלתי וכ' דד' הש"ך נכונים והאריך בזה. וע"ש עוד בפרמ"נ שהביא עוד ד' הס"ט שכ' דאם שמשה בימי טוהר ולא ראתה יכולה לסמוך ע"ז ולשמש אח"כ ג"כ דמה שלא ראתה בימי טוהר חשיב כמו בדיקת שפופרת לרב דס"ל דמעין א' הוא וכ"כ הפלתי והביא דהנו"ב סי' הנ"ל חלק ע"ז וכ' דבימי טוהר וכן בימי עיבור והנקה כשם שאינה קובעת כך אינה עוקרת וכ"כ שם סי' צ"ג וציין מ"ש בנו"ב מהדו"ק סי' מ"ג ושם כ' טעמו שהוציא זה מד' התוס' י"א ב' ד"ה אפי"ה ותמה עליו הרי

במהדו"ת סי' צ"ה כבר ראה ד' הפלתי ואיך לא ראה שהפלתי הביא ד' התוס' הנ"ל וגם מה שתמה מהרש"א ע"ד התוס' ואחר ישוב דבריהם העלה דבזה"ז חשיב שפיר עקירה אפי' בימי טוהר שלה וע"כ נ"ל דהסומך בזה על הפלתי והס"ט לא הפסיד עכ"ד:

כז **מיהו כו'**. עי' ש"ך ס"ק ל"ג הביא ד' האפ"ר דדוקא שעברה ושמשה ג"פ והשיג עליו וכ' דד' הרמ"א ברורים בטעמו כו'. ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק ל"ג מה שהביא בשם הנו"ב מהדו"ק סי' מ"ו בטעמו של האפר כו' ומ"ש עליו וכ' אח"כ אולם מסתימת ד' הפוס' נ' דבכל גוני הוא נעקר בפ"א בעברה ושמשה כו' והאריך בזה וסיים ע"כ אין להחמיר בזה יותר מבוסת שא"ק ונעקר בפ"א עכ"ד:

סעיף יא

כח **חוששת**. עי' ש"ך ס"ק ל"ה שכ' דוסת דמ"ת דמי לוסת הקפיצות כו' ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק ל"ה מ"ש ע"ד הש"ך והאריך בזה. ואח"כ הביא ד' הפלתי ס"ק ט' שכ' להסתפק באשה שהוחזקה לראות מ"ת ונאסרה לבטל ואח"ז הזקינה כו' אם הותרה לבעלה כו' והביא ד' הס"ט ס"ק כ"ו בשם השבו"י כו' והאריך בזה ופ' דיש להקל בזקינה יעוש"ה:

סעיף יג

כט **הבועל כו'**. עי' ט"ז ס"ק י"ז. ועי' במקמ"ח מ"ש על הט"ז ועי' בפלתי ס"ק י"ד ובס"ט ס"ק כ"ט ובישוי"ע ס"ק כ"ב ובמי נדה מהדו"ק ובנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' צ"ד מ"ש והאריכו בזה ועי' בפרמ"נ במק"ז ס"ק י"ז מ"ש והאריך בזה והביא אח"כ ד' החו"ד ס"ק כ"ה שכ' דאפי' א"י אם פסקה מלראות בש"ת רק שלא בדקה פ"א אחה"ת שוב אינה תולה בד"ב והביא ראי' מנדה י"א ב כו' והשיג עליו והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קפח

סעיף א

א **מראה שחור**. עי' במי נדה שנסתפק אם נמצא מראה שחור אך אינה שחורה כדין אם הוא טמא או לא דלכאורה נ' דכיון דנדה וריאה שוין הם כו' ובסי' ל"ח מבואר דכל כאינו שחור כדין כשר א"כ ה"נ הי' ראוי להיות טהור ואח"כ דחה דלא דמי לריאה דשם כל שאינו שחור ממש נחשב בכלל מראה אדום והוא כשר בריאה אבל כאן מה בכך שאינו כדיו אדום הוא רק שנלקה קצת והוא טמא וכ' דבש"ס נדה מבואר דאינו אסור רק בשחורה כדיו מיהו בתב"ש לעיל סי' ל"ח מבואר שלדידן אסור בכל גווני בנדה כו' והאריך בזה ועי' בפרמ"נ בש"ח ס"ק א' שהביא ד' הס"ט כאן סוף הסי' שחולק ע"ד התב"ש והביא ד' הס"ט סי' ק"צ ס"ק נ"ב דנ' מדבריו דלא סמך על דעתו רק בכתמים

דרבנן אבל בראי' גמורה או ע"י בדיקת העד נטה להחמיר כהתב"ש כו' והאריך בזה וכ' לבסוף דהעיקר דלדידן כל מראה שחור טמא ואפי' דיהה מן הדיהה כו' עכ"ד:

ב **הירוק**. עי' ט"ז ס"ק א' שכ' דכ"ש הלבן כו' ולכאורה תמוה הא מבואר כן בד' המחבר דלבן כשר וצ"ל דכונתו כמ"ש בפרמ"נ במק"ז ס"ק א' דכונת הט"ז להורות דבמראה לבן אין בו שום פקפוק דודאי טהור לכ"ע ואינו דומה לירוק כזהב שנחלקו בו עקביא ורבנן וכונתו לחזק בזה מ"ש אח"כ להשיג על הב"ח דאין להחמיר כלל במראה לבן. עוד הביא הט"ז ד' הב"ח שכ' דלא יורה במראה לבן ירוק עד שיתייבש והק' עליו ד' קושי' ועי' בחו"ד ס"ק א' ובפלתי ס"ק א' ובמקמ"ח ובמי נדה מהדו"ק ומהדו"ת ובפרמ"נ שם מ"ש ליישב קושי' הט"ז והאריכו בזה ועי' בש"ך ס"ק ג' שכ' ע"ד הב"ח הנ"ל דאין נוהגין כן דאחזוקי ריעותא לא מחזיקין כו' וכ"כ המנח"י ס"ק ג' כהש"ך והט"ז והביא ראי' מריש ברכות דאמר דוד לא חסיד אני כו' ועי' בס"ט ס"ק ב' שהביא ראי' דלא כהב"ח מד' הרמב"ם פ"ה מהל' א"ב הל' י"ב שכ' וז"ל ובעת שיראה מיד יטמא או יטהר עכ"ל מדכ' מיד יטמא מבואר דלא כהב"ח עכ"ד. ועי' בפרמ"נ שם שדחה ראי' זו דהרמב"ם שם קאי אמ"ש קודם לזה שצריך שיראה בחמה ולעשות צל בידו וכדומה שארי אזהרות וע"ז כ' הרמב"ם דאם לפי ט"ע שלו הוא בבירור טהור או טמא א"צ לכל האזהרות הנ"ל רק בעת שיראה מיד לטמאו ואפי' אם הוא בלילה וכדומה אך אם נסתפק לו מה היא אז צריך לכל האזהרות הנ"ל זהו כונת הרמב"ם ואינם ענין כלל לד' הב"ח עכ"ד ועי"ש עוד בס"ט שהביא ד' הח"צ סי' מ"ו שכ' דאפי' אם ראה המורה כשהוא לח והי' לו מראה טהור ואח"כ כשנתייבש נמצא מראה טמא לא מטמאינן לה דאל"כ אין זה דרכי נועם שהרי אתה מתירה וזו הולכת ושמשה עם בעלה ונתעברה ואח"כ תמצא בקצוות הכתם אדום ותטמאנה והרי בנה ובן בנה בן הנדה וכי זה דרכי נועם אלא תלי' שינוי האויר עם הבגד גרמי להתאדם כו' והביא דהשבו"י ח"ב סי' ע"ד חולק עליו בזה וכ' עליו ומיהו אין ראיתו מוכרחת עכ"ד ועי' בחו"ד שם שהביא ד' הח"צ וכ' דהדין עמו כו' ועי' בפרמ"נ שם מה שתמה ע"ד הח"צ דלדבריו יקשה בכ"מ דאזלי' בת"ר או חזקה כמו ביבום קטן וקטנה וכן בשארי עריות או בדיני טריפות ניחוש שמא יזדמן נגד הרוב או החזקה ונמצא זה פגע בערוה או בכל טריפות וכן בההיא שהביאו הט"ז והש"ך מלעיל סי' נ"ג דלא מחזקי' ריעותא והרי התם אם יזדמן שיקח א' מהם וישלקינהו וישתנה מראיהן ונמצא שאכלו טרפה ועוד גדולה מזו אשכחן בפא"ט נ"א א' בההיא דשדרן כרעי בתרייתא כו' דפ' הלכתא כרב יימר חוט השדרה ל"ש א"ו דמאחר דמה"ת אזלי' בת"ר וחזקה אין אנו אחראין לחוש כלל להמיעוט ואמרי' דודאי לא יהי' כן ואם לפעמים יזדמן כהמיעוט יצא

מן הכלל והתורה לא דברה רק על הכלל ובכלל דרכי' דרכי נועם וכ"כ אמרי' כאן דל"ח שמא יתאדם אחר היובש דאחזוקי ריעותא לא מחזקי' ומעמידין אותה בחזקת טהרה ואמרי' דודאי לא יתאדם אח"כ ול"ד כלל להא דיבמות פ"ז ב' שהביא הח"צ ראי' משם דשם החשש היא על להבא שמא ימות הולד וזה ידוע דעל להבא ליכא שום חזקה דכל אדם מעותד למוח וע"כ אמרי' בגיטין כ"ח ב' דשמא ימות חיישי' כו' ולדעתי ד' הח"צ תמוהין בזה מאד כו' והאריך בזה וכ' לבסוף דעוד נ' דאף החולקים על הב"ח לא פליגי רק באשה טהורה שבדקה כו' דאחזוקי ריעותא לא מחזקי' אבל אשה נדה שמתחלת לספור ז"נ שהיא בחזקת טמאה וע"י בדיקה זו מחזקי' לה בטהרה א"כ צריכה לידע בבירור שפסק דם המקור י"ל דכ"ע מודו להב"ח דאם מצאה ירוק כזהב שלא תסמוך עליו בעודו לח ותמתין עד שתייבש וכן אם מצאה מראה לבן ורחצה בחמין מקודם צריכה המתין עד שתייבש דכאן ל"ש הסברא דאחזוקי ריעותא כו' דאדרבה היא בחזקת טמאה וצריך אתה לאחזוקה בטהורה עכ"ד ועי"ש עוד במי נדה מהדו"ת שדחה נמי הוכח של הח"צ הנ"ל מכח דרכי נועם כו' וכ' ומיהו אף לד' הח"צ היינו רק אם היא בחזקת טהורה אז מותרת מטעם דרכי' דרכי נועם כו' אבל היתה בחזקת טומאה ובאה לפסוק בטהרה בזה נ' דמוקמי' לה בחזקת טומאה ובעי' שנודע בבירור שפסקה מעיינה אבל בלא"ה טמאה דחיישי' שמא הי' אדום תחלה ונלקה וכעת חזר לקדמותן כו' והיינו כד' הפרמ"נ הנ"ל ואח"כ כ' דמד' הגמ' נדה כ' ב' דקא' רבי ההוא אפוכי מפכי מוכח דיתכן להיות כתם נהפך למראיתו פעם כך ופעם כך ולכך נ' דאם בא כתם לפני חכם יטמאו ואח"כ בא לפני חכם אחר ונ' לו שהוא טהור ממש אל יורה בו להיתר דאף דקי"ל דבטעה בדבר משנה יכול להתיר ואף אם הוי מאה שהדין פשוט שהוא מותר אל יורה בו דאפשר נשתנה אח"כ וכן אל יוציא לעז על חכם שאסר שהורה שלא כדת כי אין לו לתופסו על כך כי מסתמא המורה כדין הורה והכתם הוא שנשתנה ור"מ שהתיר היינו כדמשני דאמרה לו דכל יומא הוי מטהר רק דעתה חש בעינו ומאי דלא פריך הש"ס מזה רק מחכם שאסר היינו דלפי הס"ד לא ידע עדיין שכתם דרכו להשתנות ולא מצי פריך מזה ולכך פריך מחכם שאסר ולפי מה דמשני א"ש גם זה אבל ודאי לפי המסקנא אף בענין דבעלמא בחכם שאסר רשאי השני להתיר בדם וכתם ל"ה כן דדלמא נשתנה ואין להוציא לעז על החכם שטמא וכ' עוד דאף הח"צ הנ"ל אינו מיקל רק בכתם אבל בראתה ממש ונשתנה לאודם אף הוא מודה להחמיר כו' עכ"ד ועי"ש עוד במי נדה י"ט א' וכ' ב' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ב

ב **אין סומכין**. עי' מנח"י ס"ק ה' שכ' דאם האשה מביאה דם הראשון ואומרת זה שהוא כזה יטהר לי פ' חכם דנאמנת כו' אך הק' מ"ז מסוגיא דס"פ כל היד כו' והניח בצ"ע ועי' במי נדה מהדו"ק מ"ש ליישב והאריך בזה ועי' בס"ט ס"ק ג' מ"ש בזה ועי' בש"ך ס"ק ז' שהביא ד' התוס' ס"פ כ"ה דיכול לראות דמי אשתו ועי' במי נדה מהדו"ת מה שהק' ממגילה י"ג ב' דקא' שם כו' אר"י מלמד שהיתה מראה דם נדה לחכמים ולמה לא קא' שהיתה מראה למרדכי כו' ומזה מוכח שאסור להראות לבעלה דם נדה שלא כדעת התוס' ואח"כ דחה זה וכ' דאדרבה מד' הגמ' מוכח כד' התוס' הנ"ל והאריך בזה כ' דמזה ראי' לדעת רש"י דמחזיקין מאי' לאי' ובסי' י"ח כתבתי דדוקא אם היא בחזקת טהורה מותר לבעל לראות דמי אשתו אבל אם היא בחזקת טמאה אסור לבעל להורות לה א"כ י"ל כיון דהיתה טובלות מחיקו של אחשורוש מוכח דבלא טבילה אסורה לו א"כ הוי אתחזק איסורא לו וכיון דהוחזקה לו באי' מחזיקין מזה לאי' נדה ולכך נחשב לו אתחזק אי' שוב אסור לו להורות לה ולכך שאלה לחכמים ולא למרדכי עכ"ד ועי' בחכ"א כלל ק"ט בבינת אדם שם סי' ג' שכ' נמי דאם הוי הוראה בטבילה דהוי אתחזק אי' שהרי בודאי היא טמאה וטבילה הוי דומיא דשחיטה ממש וא"כ אסור להורות עכ"ד ועי' לעיל סי' י"ח ס"ק י"ב מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי' בפרמ"ג בש"ח ס"ק ז' שהביא ד' התב"ש לעיל סי' י"ח שכ' דהיכא שהוא נוגע אין לו להורות בספי' והק' דלכאורה הוא סותר לד' התוס' הנ"ל וכ' דמה"ת אפי' נוגע נאמן באי' ואפי' אתחזק אי' ומדרבנן אין נוגע נאמן אפי' לא אתחזק אי' מטעם חשד רק בעלים על שלהם נאמנים אפי' באתחזק דבכה"ג לא גזרו חז"ל ואם הוחזקה בכשרות נאמן אפי' לאחרינא כו' ומעתה גם כאן נאמנת אפי' באתחזק דאיהו נחשבת בעלים בזה וכ"כ נאמר בדידי' עכ"ד:

סעיף ג

ג **שנעקר מקור**. עי' חו"ד בחידושים ס"ק ח' שכ' ובענין החולי שקורין סארפאל דהיינו שהמקור ירד לפרוזדור החמירו האחרונים ונ' דדינה כמכה שאין ידוע אם מוציאה דם עכ"ד ואבאר ענין זה הנה בנדה כ"א ב' איתא בעא מיני' ר"י מר"ז הרואה דם בשפופרת מהו כו' לימא שפופרת תנאי היא כו' אלא דפלי פלויי איכא בינייהו כו' אמר אביי בשפופרת כ"ע ל"פ דטהורה כי פליגי בחתיכה מר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ומר סבר אין דרכה כו' רבא אמר דכ"ע אין דרכה כו' והכא באשה טהורה ומק"מ טמא קמיפלגי כו' וכ' רש"י ד"ה כ"פ וז"ל ודפלי פלויי דת"ק הבר בבשרה למעוטי תוך חתיכה אבל דם הנראה בבקעים טמא דהא בבשרה קרינן בה ורבנן בתראי סברי אפי' פלי פלויי טהורה דאין זה דם נדה דאין דרכה כו' עכ"ל והתוס' ד"ה כ"ה הק' על

רש"י וז"ל דא"כ השתא אין דרך לראות דם בחתיכה פי' שאינו דם נדות לא הוי כההיא דאין דרכה לראות בשפופרת דהתם הוי דם נדות מהמקור אלא שאין דרכה לראות באותו ענין וי"ל דפליגי בחתיכה העשוי' כמין שפופרת והוי חציצה בין דם לבשר דת"ק מטמא דדרכה לצאת בענין זה ורבנן סברי אע"ג דדם נדות הוא אין דרכה לראות בענין זה ואין זה דם נדות דקא' רבנן ה"פ אין זה דם נדות שטמא הכתוב אבל בפלי פלויי גם רבנן מטמאין כיון דדם נדות הוא ונוגע בבשרה עכ"ל. ולפ"ד רש"י נ' דהרואה דם בשפופרת טהורה לכ"ע והגם שהוא דם נדות ודאי והרואה דם בחתיכה היכא דשיעא טהורה ג"כ לכ"ע והיכא דפלי פלויי והדם בבקעים לאביי פליגי בזה ר"א ורבנן ר"א מטמא בכה"ג דכיון שהדם נוגע ברחם ליכא חציצא ורבנן מטהרין אף בכה"ג דאמרי' דאין זה דם נדה רק דם חתיכה ולפ"ז אם הי' ידוע לנו בודאי שהוא דם נדה הרי היא טמאה אפי' לרבנן ולרבא גם לר"א טהורה אפי' בפלי פלויי ול"פ רק אם הדם טמא זהו שיטת רש"י הנ"ל ושיטה הב' הוא שיטת התוס' ס"ל דאם ראתה בשפופרת או בחתיכה דשיעא והדם ומבלע בחתיכה טהורה לכ"ע והיכא דפלי פלויי והדם בבקעים טמאה לכ"ע דד"נ הוא וליכא הפסק בין דם לרחם כ"פ אליבא דאביי בהא פליגי בחתיכה דשיעא ויש בתוכה חלל כמו שפופרת והדם אגור בתוכה לר"א טמאה בכה"ג ולרבנן טהורה ולרבא טהורה לכ"ע ועי' בפרמ"נ בפתחי נדה חקירה ו' ובצ"צ חיו"ד סי' קכ"ט מ"ש ליישב קושי' התוס' ומ"ש בשיטת התוס' והרמב"ן והרשב"א שם והאריכו הרבה בזה יעוש"ה והרא"ש שם סי' ב' הק' נמי על שיטת רש"י וכ' וז"ל ופי' הר"ש מקוצי דבהא פליגי דר"א ס"ל דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וכיון שראתה כדרך שנשים רגילות לראות טמאה ורבנן ס"ל אין דרכה כו' ואע"ג דפלי פלויי וכיון שלא ראתה כדרך שהנשים רגילות טהורה אע"ג דהוי דם נדה ודם נוגע בבשרה ופליגי רבנן ור"א בטעמא דקרא דדרשי' בבשרה ולא בשפופרת ר"א ס"ל דממעטי' שפופרת מטעם הפסקה וכן חתיכה היכא דאין הדם נוגע בבשרה אבל אי פלי פלויי קרינן שפיר בבשרה ורבנן ס"ל טעמא דממעטי' שפופרת משום דאין דרכה של אשה לראות דם בכך וכן חתיכה נמי אפי' אי פלי פלויי לפי שאין דרך הנשים לראות כך והא דקא' רבנן אין זה דם נדה ה"פ אין דרך דם נדה רגיל לבוא בזה הענין וכן עשה מעשה ר"ש באשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכת בשר הי' נופל לה בביה"ח וטיהר אותה לבעלה כיון שאין דרך נשים לראות כך עכ"ל. והובא בטור ולפ"ד הרא"ש והר"ש אפי' ידוע שהיא דם נדה גם פלי פלויי דליכא חציצה אפי"ה היא טהורה משום דאין דרך ראי' בכך וכיון שלא ראתה כדרך שהנשים רגילות לראות הרי היא טהורה ועי' במעדני יו"ט שם אות ע' שהק' דאף לפירש"י במעשה דר"ש נמי טהורה היא ולא הי' צורך לר"ש

לתלות טעמא שכיון שאין דרך נשים לראות כך אלא שאין זה ד"נ דהמקור עצמו אינו דם כו' וגם קשה דהשתא לא נפ"מ מידי לפירש"י ופי' בר"ש וא"כ למה הוצרך כלל להביא פי' של ר"ש כו' אבל משמע ודאי דנפ"מ לענין דינא כו' ולכן נ' דה"ט דהטור ור' ירוחם שהוסיפו לכתוב בהך עובדא דלא היתה פוסקת לראות כ"ז שאותן החתיכות הי' בביה"ח והיינו שהיתה רואה דם ממש והשתא לפירש"י הא ד"נ הוא וטמאה אבל לפי' ר"ש כיון דמשום הני חתיכות שבביה"ח היא שרואה אין דרך נשים בכך ומש"ה טהורה ודלא כדדחה הב"י ד' הטור בזה כו' עכ"ד. ועי' בדברי חמודות שם אות ב' שהביא ד' הב"י שכ' דעובדא דהר"ש מיירי דהיתה רואה דם בחתיכה כו' אבל אם היתה רואה דם להדיא בלא חתיכה בהא לא איירי ואפשר דכל כה"ג טמויי נמי מטמא לה כו' והק' עליו דא"כ דמיירי דראה דם בחתיכות אף לפירש"י טהורה כו' והביא נמי ד' הרמ"א והשיג עליו ועי' בס"ט ס"ק ד' מ"ש ליישב ד' הב"י דלפירש"י אינה טהורה רק מפאת דתלי' שאין זה ד"נ הא אם הי' ד"נ היא טמאה לדעת רש"י. ומעתה בשלמא בעובדא דש"ס שהפילה חתיכה שפיר י"ל דאין זה ד"נ אלא דם חתיכה ומטעם דאין דרכה כו' אבל בעובדא דהר"ש שנעקר מקורה והחתיכה הוא מהמקור עצמו א"כ ודאי שהדם שבה הוא ד"נ ממש לדעת רש"י היא טמאה משא"כ לפי' הר"ש אפי' הוא ד"נ ממש היא טהורה משום שאין דרך ראי' בכך וע"כ שפיר כ' הב"י דכ"ז אינו רק בדם שבתוך החתיכה או בבקעים שבחתיכה אבל אם רואה דם להדיא שפיר י"ל שהוא דם מקור והיא רואה ראי' טבעית כדרך שהנשים רגילות לראות כו' והאריך בזה ועי' בפרמ"נ שכ' עליו אך לפ"ד דבחתיכה זו ודאי יש בה דם ועכ"ז מטהרי' לה משום דאין דרך ראי' בכך א"כ היא גופי' תקשי' מ"ט לא נתלי הדם שהוא מדם החתיכה והרי היא טהורה וכי גרע זה ממכה הידוע שמו"ד דתלי' בה לכ"ע כו' וה"ה כאן מאחר שודאי יש דם בחתיכה והוא דם טהור ע"פ הדין א"כ נתלי הדם שהוא רואה להדיא בדם חתיכה והביא ד' מהר"ם לובלין סי' קי"א מה שתמה על הב"י בזה וכ' ליישב ד' הב"י והאריך בזה וגם הביא ד' הב"ח והד"מ והט"ז ס"ק ה' והאריך הרבה בזה ובסי' זה במק"ז ס"ק ה' מ"ש והאריך בזה ועי"ש עוד בס"ט ובבאר יעקב ובצ"צ שם ובתורת יקותיאל בתשובות שבסוף הס' סי' ת' מ"ש בד' הב"י והד"מ והב"ח והט"ז בפי' הר"ש הנ"ל והאריכו הרבה בזה יעוש"ה ועי' בברית אברהם חיו"ד סי' מ"א מ"ש בד' הב"ח והט"ז כו' ומ"ש ליישב קושי' הד"ח הנ"ל ובסי' מ' שם מ"ש בד' הרמב"ם והר"ש הנ"ל ובסי' ל"ט שם מ"ש בד' הרמב"ן נדה כ"ב א' והאריך בזה ועי' בס' משרת משה על הרמב"ם פ"ה מהל' א"ב מ"ש ע"ד הב"י והרמ"א והט"ז ומ"ש ליישב קושי' הד"ח הנ"ל ומ"ש ע"ד רש"י והתוס' והרמב"ן והר"ש הנ"ל והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ובדעת

הרמב"ם הנה הרמב"ם כ' בפ"ה מהל' א"ב הל' י"ג וז"ל המפלת חתיכה אע"פ שהיא אדומה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ואפי' נקרעה החתיכה ונמצאת מליאה דם ה"ז טהורה שאין זה ד"נ אלא דם חתיכה ובהל' י"ד כ' וז"ל הפילה חתיכה קרועה ודם אגור בתוכה טמאה הפילה כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמין יבחושין אם הי' מראה דברים אלו אדום תטיל למים פושרים אם נמוחו ה"ז טמאה שדם הוא וקפה וכל הרואה דם יבש טמאה ואם שהו בפושרין מעל"ע ואח"כ נמוחו ה"ז ס' טמאה לא נמוחו מעל"ע הרי אלו ממכה וטהורה היא כו' ובהל' ט"ז כ' וז"ל האשה שהכניסה שפופרת בפרוזדור וראתה הדם בתוך השפופרת טהורה שנא' דם יהי' זובה בבשרה עד שתראה בבשרה כדרך שהנשים רואות ואין דרך האשה לראות בשפופרת עכ"ל. והתוי"ק שם האריך וכ' שדעת הרמב"ם כהרשב"א והחילוק בין פלי פלויי או לא ומשום שאין זה ד"נ ולפ"ז בחתיכה הבאה ממקור הי' פשוט אפי' בלא פלי פלויי ג"כ טמאה לרבנן דקי"ל כותי כיון דלדידהו לא קי"ל הלימוד דבבשרה והשיג על המגדול עוז שם כו' ותמה על הטור וב"י שפ' כהר"ש והרא"ש לטהר אפי' בחתיכות הבאים ממקור ודם בבקעים משום שהם פי' דפלוגתא דת"ק ורבנן בפלי פלויי וטעמא דרבנן דמטהרי משום דאין דרך אשה לראות כן אפי' בפלי פלויי ולכן אפי' בחתיכה הבאה ממקור טהור ולא הביאו כלל הפוס' הנ"ל הרמב"ם והרשב"א דלפ"ד בפלי פלויי טמאה אפי' בחתיכות דעלמא ובחתיכות ממקור טמאה אפי' בלא פלי פלויי ולענין חתיכות הבאים ממקור ופלי פלויי גם רש"י ותוס' מסכימים לדעתם לרש"י משום שחתיכות הבאים ממקור ל"ש הטעם משום דאין זה ד"נ ולהתוס' דהטעם דרבנן משום דאין דרך לראות בכך אבל בפלי פלויי טמאה לכ"ע וכיון שעמדו ההוראה מסכימים לזה לדעת א' איך לא הביאו דעתם כלל והביא ד' הש"ך ס"ק ח' בשם הב"ח כו' וכ' דזהו כונתו כו' והאריך בזה יעוש"ה. והיינו דלא כהר"ש הנ"ל ועי' במשכנות יעקב חיו"ד סי' מ"ב שכ' נמי דהרמב"ם ס"ל דלא כהר"ש והאריך בזה. ועי' בס"ט שם ובב"א בסי' מ' שם שכ' דהרמב"ם ס"ל כהרמב"ן והאריכו בזה. אך המשרת משה שם כ' די"ל דהרמב"ם ס"ל כהר"ש הנ"ל וכ' די"ל דגם רש"י ותוס' ס"ל כהר"ש והאריך הרבה בזה. וגם הצ"ל שם כ' די"ל דהרמב"ם ס"ל כהר"ש ועי' בפרמ"ג שם מ"ש בדעת הרמב"ם והאריך בזה, ועי' בפלתי ס"ק ב' מ"ש ע"ד הב"י והד"מ בפי' הר"ש והאריך בזה. וכ' דלכן ברור דהנידון בהר"ש הי' כמו דשכיחי כעת בנשים כי הרחם עומד למעלה בפרוזדור והוא מתקבץ כמו המסס ובה"כ וכשנחלשה האשה נפשטו הקמטים עד שהרחם בראשו כמו מעי נופל למטה סמוך למקום השתן ויש בו פה כמו מקום צאת הדמים והוא פה הרחם ומשם הדם יוציא והוא מהרחם אבל שלא במקומו כי הרחם וחדר

שבו הדמים למעלה מהפרוזדור ובזה קצת מרחם נופל למטה בתוך פרוזדור וקוראין אותו פארפאהל כי קצת מהרחם נופל למטה ומשם הדמים יוצאים וזה הי' נידון הר"ש וכך דבריו שנעקר מקור שלו דהיינו שהוא למעלה ונעקר עד שחתיכה הימנו נשתרבב ונפל למטה בביה"ח אבל הי' הכל בחיבור עם הרחם ולא שנעקר ונפרד ממנו כאשר חשבוהו הב"י והד"מ רק מהרחם קצתו נשתרבב וירד למטה בביה"ח ומשם זב הדם ואין כאן מכה ברחם כלל כי אם חולשת הרחם שנתפשטו קמטיו וחדריו ומ"מ כ"ז שלא חזרה לבריאותה וחזר הך חתיכה למקומו כל דם שתראה משם טיהר ר"ש שאין דרך ראי' בכך והראי' נכונה צ"ל למעלה מביה"ח אבל שיהי' הרחם מתפשט למטה ומשם יזוב הדם אין דרך ראי' בכך וחתיכות בשר לאו דוקא רק צ"ל וחתיכה כו' וכן בטור אין כאן דקדוק כו' ובר' ירוחם כ' להדיא שאותה חתיכה בביה"ח הרי דמיירי מחתיכה חדא והיינו כמ"ש דרחם נתפשט קצת הימנו למטה ומשם ראתה דם ואין זה ענין למכה ופשיטא דל"ש כאן הטלת מים דאין כאן חתיכה נפרד כלל ודחי' לגמרי יצאו מהאשה הנ"ל וגם ל"ש כאן א"א לפה"ק בלא דם כו' כי אין זה כלל פתה"ק כי הרחם סתום כמו מקודם רק ירד מלמעלה למטה ומשם היא רואה ובעת התשמיש הרחם חוזר קצת למעלה לרב חימום והשמש דש עד מקום ההוא וזה שכיח עכשיו אצל הנשים ולפ"ד הנ"ל יש להם תקנה כו' ואף כי יש לפקפק בזה כי מי יאמר באי' חמור ד"נ לסמוך אהרא"ש במקום דרש"י ותוס' חולקים מ"מ נתתי אל לבי לטהר אשה כזו בבודקת ומוצאה בלא הרגשה הואיל ובלא"ה כו' דעת הר"מ דבעי' דוקא הרגשה גמורה אפי' בבדיקה ד"ת וסמכתי בצירוף שניהם והוא במקום עיגון והקלתי ובפרט כי נראין ד' הרא"ש כי לפי' התוס' קשה קושי' מהרש"א כו' עכ"ד. ועי' בשו"ע מהרש"ז ס"ק ט' י' שהאריך בזה והביא ד' הפלתי הנ"ל וסיים ומ"מ בשעת וסתה אין להקל כלל ועי' בבאר יעקב שם שהביא ד' הפלתי והאריך הרבה בזה ופ' דיש להתיר בפאראפאהל וכהפלתי ועי' במעיל צדקה סי' ל"ד מ"ש והאריך בזה וכ' לפרש עובדא דהר"ש דמיירי שנפל וניתק מקורה לחוץ והיינו נידון הפארפאהל ומ"ש וכמין חתיכות בשר צ"ל כמין חתיכה בשר כו' ואתי לאשמועי' דכה"ג יש לטהר אפי' אם תראה דרך מקורה למטה כיון שהוא בביה"ח ואין דרך אשה להיות רואה כן וצריך לאשמועי' מאי דלא אשמועי' מהאי עובדא דר"ל בנדה דאי משם ה"א דוקא שאין שם דם עם נפילת המקור ולדידי' קמ"ל דאפי' רק שיוצא דרך המקור טהור שאין דרך נשים לראות כך ואי מהמקשה י"ל דמיירי בלי דם וטמאה טומאת ערב מפני שנוגעה במקור שינא לחוץ וכ' דלפ"ד אלו יהי' הדין במכה כזו של יציאת המקור כל דם שיצא ממנה טהור ואיהו גופי' עובדא דהר"ש והיינו כד' הפלתי הנ"ל אך כ' אכן

מי יקל ראשו לכוון הלכה ע"פ פי' מה שלא פי' הראשונים ונ' כיון דבעובדא כזה אין דרך שיצא ג"כ דם מהמכה אלא דרך הרחם הנדחק והוא למטה ויוצא דמו מפיו והרי שמו עליו מה לי הכא מה לי התם ומקרא מלת הוא יען השפך וגו' ומי יאמר שאין דרך אשה להיות רואה כך ואולי נטייתה למטה מרבותא דאם הוא כדרכה לנטות כו' עכ"ד. ועי' בס"ט שם מ"ש והאריך הרבה בזה. והביא לבסוף ד' המע"צ וכ' עליו דדבריו נכונים אך מאן ספון לחלוק על הטור ור' ירוחם שלא הבינו כן וכמ"ש המע"צ בעצמו והטוב לפני אלקים ימלט מזה אך במקום עיגון אין ברירה וקשה גירושין עכ"ד. ועי' במשכי"ע שם שכ' דעיקר ההיתר של הפארפאהל ע"פ ד' הר"ש הנ"ל כו' וקשה הדבר לסמוך ע"ז למעשה דהא לפי פירש"י כו' וגם לפי' התוס' כו' וא"כ בנ"ד שהמקור עצמו נעקר והיוצא ממנו בלי חציצה מנ"ל להקל לפי ששינתה דרך נשים אטו גרע מפלי פלויי וא"כ לפ"ד רש"י ותוס' אין מקום להקל וגם להרמב"ן ור"ן כו' עכ"פ בד"נ וליכא חציצה טמאה לכ"ע ובנ"ד אין כאן חציצה כלל כו' וכיון שלדעת רש"י ותוס' ורמב"ן ור"ן אין להקל בזה קשה הדבר להקל עפ"ד הר"ש והרא"ש וגם דעת הרמב"ם אינו כן כו' ולפי פרי' בנ"ד דליכא חציצה לכ"ע טמאה אף ששינתה דרך הנשים וא"כ כיון שלדעת רש"י ותוס' והרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והר"ן אין צד היתר ברואה שלא כדרך הנשים כל שידוע שהוא ד"נ רק היכא דאיכא חציצה דפליגי בזה אבל אי ליכא חציצה אין להקל א"כ קשה הדבר מאד לסמוך למעשה עפ"ד הר"ש והרא"ש אף אי נימא שכונתם על נ"ד כו' וסיים היוצא לנו מכ"ז דעכ"פ לענין דינא קשה מאד להקל בדבר ונכון הוא עכ"ד אך המשרת משה שם כ' דגם רש"י והרמב"ם ס"ל כהר"ש הנ"ל וגם הרמב"ן והתוס' י"ל דמודים לדינא להר"ש כו' וכ' דעיקר הפי' בהר"ש כהפלתי והמע"צ הנ"ל והשיג על המשכי"ע והאריך הרבה בזה. ופ' להקל במקום עיגון בפארפאהל וכהפלתי והס"ט הנ"ל ועי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' נ"ח שהביא ד' המע"צ בפי' ד' הר"ש וכ' עליו דזה דבר שאין הדעת סובלתו ועוד כו' הרי לפעמים המקור נוטה ממקומו לצד זה או לצד זה כו' וא"כ במעט נט"י שיטה המקור לאיזה צד תטהר דמו אתמהה כו'. וכ' דאם יעלה על הדעת לפרש ד' הר"ש שלא כפי של הראשונים נ' דמיירי שהמקור נעקר ולא שנעקר כולו אלא שנעקר חתיכות ממנו ממנו ואותן חתיכות ירדו למטה לביה"ח וגוף המקור רובו ככולו נשאר במקומו ואלו החתיכות הי' מחוברין בגוף האשה דאל"כ הי' נופלים לגמרי כו' והאריך בזה. וסיים ולכן לא מצאתי מקום להתיר האשה הזו כו' עכ"ד. וכ"כ עוד בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קי"ד והאריך בזה הרי דס"ל להחמיר דא"א לטהר בלא ז"נ ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' קמ"ה שהשיג עליו על מ"ש דהמקור אינו מונח בקבוע לעולם והוא נוטה מצד לצד ולעולם

לא תטמא כ' עליו דז"א קשה כלל אדרבה הוא הנותנת כיון שדרכו של מקור להתנועע ולנטות מצד לצד א"כ בכל צד נטוי וראתה דם הוי דרכו של דם לצאת כך וטמא משא"כ שבירה ושרבוב המקור ממקומו למטה חולי היא בנשים ואין דרכו בכך, וכל שאין דרכו של דה לצאת כך טהורה היא להר"ש ועוד השיג על הנו"ב והאריך בזה. וכ' אח"כ דבודאי אם האשה מרגשת ממש קשה לי להתיר אך היכא שאין הרגישה שלה אלא זיבת דבר לח כו' והאריך בזה. ופ' דלכן כשאין לו חזקת טומאה היינו אחר שפסקה מלראות דם וסתה הרגיל ופסקה בטהרה לערב וגם כל יום המחרת היתה בטהרה היינו בדיקת שחרית של יום המחרת ובדיקת ערבית שלו דהו"ל ג' בדיקות שעי"ז מתחזקת בסילוק דמי הוסת אז נ' להקל עפ"י התנאים כו' יעוש"ה. והיכא דליכא הרגשה בודאי יש להתיר לפ"ד החתם סיפר וכמ"ש הפלתי הנ"ל ועי' במשרת משה שם מ"ש ע"ד החתם סופר והאריך בזה. וכ' ע"ד הנו"ב כי הרופאים הטעוהו אשר לא הבינו ואמרו כי אין שבר כלל וכבר העיד הס"ט בשם הרופאים והפלתי הוא רב גוברין אב בחכמה ומסתמא שאל הרופאים גם החתם סופר חקר ברופאים כי זה אמת ובהג"ה שם כ' ליישב קושי' עמודי אור סי' נ"ז בנדה ל"ב דמוקי הגמ' בלידה יבישתא ולא מוקי בנעקר המקור דאינו מטמא משום נדה דלק"מ דכיון דדרך לידה שיוצא דם א"כ הי' יוצא דם אף אם לא הי' נעקר המקור לכן טמא דאין ירידת המקור גרם לדם לצאת רק הלידה דאף דאפשר לפתה"ק בלי דם עכ"ז רובן המצוי יוצא דם וכ' דגם ל"ק קושי' מנדה מ"א ב' דבעי קרא לדם שיצא דרך דופן כו' דעיקר הטעם דנפילת המקור גרם לדם לצאת משא"כ הכא דהדם יוצא מעצמו עכ"ד. ועי"ש עוד בחתם סופר סי' קע"א קע"ג מ"ש והאריך בזה. ועי' בעטרת חכמים חיו"ד סי' י"ח מ"ש ע"ד הפלתי והמע"צ והנו"ב הנ"ל והשב יעקב ת"א סי' ל"ז ומ"ש בפי' ד' הר"ש הנ"ל ומ"ש בשם הרופאים והאריך בזה. וכ' בסוף ידעתי גם ידעתי שהרוצה להקל בפארפאהל של המקור עצמו יכול להבין מכמה ספרים היתרים שונים אבל אני מורה הראה ובכל התשובות שראיתי בזה יש תפיסת השגה ע"ד ולא יכנו רעיוני לשמוע כלל צידוד היתר דהכא מחמת חלישות המקור יהי' נדמה לי דם טהור כאלו בא מתוך בועה חם מלהזכיר כל דם הבא מהמקור ד"נ הוא מה לי בא מצד חלישת המקור או ממקור בריא לא יכולתי לעצור מילין נגד הש"י כו' ע"כ מאתי לא תצא הוראה להתיר כשהפארפאהל הוא מעצמות המקור עכ"ד. ועי' עוד בהגהותיו על המ"ב מ"ש בזה. ועי' בעמודי אור סי' נ"ז ג"ח שדעתי נוטה להחמיר בפארפאהל בלי צד אחר להקל כו' והאריך בזה. ועי' בב"א שם סי' מ"א מ"ש בפי' ד' הר"ש והשיג על הפלתי והמע"צ בפי' ד' הר"ש [והאריך הרבה בזה. ובסי' מ"ג שם האריך הרבה בזה ופ' להתיר בפארפאהל אף שלא

בדקה עצמה בשעת נפילה וגם שהיא חתיכה גדולה יעוש"ה. ועי' בתשובת רע"א סי' ס"ב שכ' ע"ר הפלתי דדי לנו אם נוקי ונסמוך היכא דיצא הדם ממנה בלי בדיקת העד ובלי הרגשה אבל היכא דהוי ע"י בדיקת העד הלא רבו כמעט כל הפוס' דטמאה מה"ת בלא הרגשה דאמרי' ודאי ארגשה אלא דסברה דהרגשת עד הוא כו' והאריך בזה, וכ' דאם האשה הזאת יש לה טבעת באותו מקום כדי להחזיק האם למעלה גם לפ"ד הפלתי והמע"צ אין להקל דאולי פעולת הטבעת שהאם היא במקומה ממש למעלה מפרוזדוד במקומה הראוי לה כו' והאריך בזה וכ' לבסוף דיש להורות להאשה הזאת שלא תרבה בבדיקה ובעת טהרתה לא תבדוק כלל וכשתטהר תראה שתהי' לה פסיקת טהרה בנקיות ממש וכן יום א' וז' מימי הספירה ובימים שבנתים לא תבדוק ואם תראה ותמצא בלא בדיקה יש לנו צדדים הרבה להקל אבל בבדיקת יום א' וז' דאם תמצא ע"י בדיקה חסר עכ"פ דתחילתה וסופה דהא בעי' בירור בטהרה ועכ"פ בירור ליכא עכ"ד:

ועי' בחמדת שלמה חיו"ד סי' כ"ד שהביא ד' הפלתי שכ' להתיר במקום עיגון במה שמוצאה ע"י בדיקת העד וכ' אבל עכ"פ בדיקת הפסק טהרה וראשון וז' יהי' נקי לגמרי ואף שכ' מעל' שא"א לטהר אם נצריכה עוד ב' בדיקות דהיינו א' וז' מ"מ א"א להקל בלא זה ותראה למעט בהילוך באותן הימים מאי דאפשר ואולי טוב לה יותר שתשאר מושכב במטה שלא ינוד המקור ממקומו ושאר הימים לא תבדוק זולת כשתרגיש קצת וכ' והנה שארי הגאון סיים וד' הטוב יכפר בעדי קשה בעיני להכניס עצמי בענין חמור כזה ואני לא או' לא אי' ולא היתר אך המורה הרוצה לסמוך במקום עיגון אחרי החקירה שמקורה נופל לה תמיד לביה"ח אין אני מוחה בידו כי יש לו אילן גדול להשען עליו עכ"ד והיינו כעין ד' הגאון רע"א הנ"ל והובא דבריהם בפרמ"נ במק"ז שם והתמ"ש היקל אף בבדיקת העד יותר מהגאון רע"א אלא כהפלתי הנ"ל ועי' בחכ"א כלל קי"א סי' ה' שהביא ד' הפלתי דבמקום עיגון יש להתיר אם יוצא הרם שלא בהרגשה וכ' אמנם שלא במקום עיגון אין להקל אא"כ שתוכל עכ"פ להפסיק בטהרה דכיון דיש לה וסת והוא מרגשת אימת וסתה ולכן אתר שתפסוק אזי עכ"פ תפסוק בטהרה שיהי', בדיקה זו כדין ולא תראה שוה אדמומית וגם תבדוק ביום א' מז"כ שיום א' תהי' נקי' לגמרי כי זה מעכב ותמעט בהליכה ובעסק כדי שתוכל לטהר ובמקום דוחק גדול אפשר דסני בזה ס"ט כו' ואז תמנה ז"נ יכל מה שתראה נתלה שהוא מהמכה ויותר א"צ לבדוק ואז כשתטבול טהורה דיש כאן ס"ס כו' אבל בשעת וסתה א"א ס' זה דבשעת וסתה לא תלי' במכה כו' עכ"ד והוא היקל יותר מהגאון רע"א והחמ"ש הנ"ל וס"ל דלא בעי בדיקה רק ביום א' מז"נ וגם שלא במקום עיגון ועי' בצ"צ שם שגם דעתו נוטה להקל בפארפאהל באשה שיש לה

וסת שלא בשעת וסתה והאריך הרבה בזה ופ' דאף בבדיקת העד יש להקל דלא כהגאון רע"א אך בראי' ממש קשה להתיר יעוש"ה וא"כ לענין דינא נ' דיש להקל עכ"פ היכא דיצא הדם ממנה בלא בדיקת העד ובלא הרגשה במקום עיגון והפלתי והס"ט והש"ע של מהרש"ז והגאון רע"א והחמ"ש והב"א והחתם סופר והחכ"א והצ"צ והמשרת משה הנ"ל וצריכה הפסק טהורה וגם יום הא' ויום הז' יהי' נקיים לגמרי וכן ראיתי במים חיים חיו"ד סי' נ"ב בתשובת בן המחבר שם שהביא ד' הזכרון יוסף חיו"ד הי' כ"ב שכ' וכ"ש באיתתא בנ"ד שהרגישה איזה פעמים כמין כפתור ברחמה שקורין אותה פארפאהל שכבר נהגו עכשיו כל בעלי הוראה כפי ששמעתי לטהרה ולתלות את הדם שרואה בין וסת לוסת וכ"ש הכתמים במכה זו בלא שום פיקפוק כלל וגם הביא ד' הפלתי הנ"ל וכ' דכן הורה כבוד אאמו"ר הגאון המפורסם הלכה למעשה ומי יבוא אתר הגאונים האלו אשר כבר עשהו ע"כ גם בנ"ד האשה זו יש להסכים ולהתירה על אופן זה היינו שאשה זו יש לה וסת קבוע ואחר כלות משך ימי וסתה יתחיל לספור ז"נ אזי תפסוק בטהרה קודם וההפסק יהי' נקי מכל וכל וגם עכ"פ ביום א' לספירתה תראה שעכ"פ הבדיקה תהי' נקי ואתר שתי הבדיקות האלו הגם שתמצא אח"כ ליכלוכים וכ"ש כתמים תתלה במכה זו שקורין פארפ אהל וכל זה דוקא שלא תרגיש שיצא ממנה בהרגשה וכל אשר תמצא בין וסת לוסת שלא בהרגשה בגופה אני נמנה להתיר אשה זו כו' עכ"ד הרי דס"ל דסגי ביום א' נקי לבד ואף בלא יום הז' של הספירה ועי' בפרי תבואה סי' כ"ט שהביא נמי ד' הפלתי והבאר יעקב הנ"ל והאריך בזה ופ' להתיר ועי' בעזרת יהודא חיו"ד סי' כ"ט מ"ש בד' הר"ש והאריך הרבה בזה ופ' נמי דיש להקל שלא בשעת וסת ע"י בדיקת הפסק טהרה ולענין בדיקת הז"נ די לה בבדיקת יום א' ויום ד' והביא ד' תשובת רע"א הנ"ל ועי' בשאילות שמואל חיו"ד סי' ע"ג שהאריך הרבה בזה וכ' דהעיקר בפי' הר"ש כהמע"צ והפלתי כו' ומסיק דיש להקל שלא בשעת וסתה ולומר שהדם בא מכאב במקום שלא כדרך ראיית כל הנשים והבדל יש כו' משא"כ דה זה כעין זיבת דבר לח ואף שהנו"ב החמיר כבר דחה זה החתם סופר לכן אם ימצא יום א' נקי כמ"ש הס"ט והחתם סופר יש להקל כשרואה רק זיבת דבר לח וכ' דכן עיקר הלכה למעשה עכ"ד ועי' בעצ"ל שהביא נמי ד' הזכרון יוסף סי' י"ב והאריך בזה ועי' בשמלה ס"ק ז' שהביא נמי ד' הפלתי הנ"ל והאריך בזה והביא ד' הנטע שעשועים סי' כ"א שהאריך והעלה דאם ברור לה שאינה מרגישה בשעת הבדיקה ודאי לא הוי רק דרבנן וכ' דלפ"ז נתגלגל ונתחזק הסעד הזה עכ"ד ועי' במי נדה בסוף הס' בהשמטות שם דשייך לסי' זה שהאריך נמי בזה וכ' לבסוף דמסתפינא להקל בזה ואעפ"כ איני או' בה לא אי' ולא היתר דאם ירצה

לסמוך על המתירין יכול לסמוך כו' ויראה שעכ"פ ביום א של הז"נ ביום הז' תהי' שוכבת במשה כל היום ולא תרד מן המטה כדי שתהי' לה יום א' נקי בתחלה ובסופו עכ"ד והיינו כעין ד' הגאון רע"א והתמ"ש הנ"ל ועי' בצ"צ שם שהביא תשובות פ"ו סי' ו' שהקיל לגמרי בפארפאהל אפי' ראה בהרגשה וא"כ היכא דילא הדם ממנה בלי בדיקת העד ובלי הרגשה בודאי נ' דיש להקל היכא דהפסק טהרה יהי' נקי וכן יום א' וז' מימי הספירה יהי' נקיים וכמדומה לי שכן פ' נמי חותני הג' מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמיישיץ וכל זה בין וסת לוסת אבל בשעת וסתה אין להקל בזה וכמ"ש בש"ע של מהרש"ז ובחכ"א ובמים חיים הנ"ל ועי' בב"א שם סי' נ"ז ובצ"צ סי' ק"ל מ"ש והאריכו בזה ועי"ש עוד בתשובת רע"א מ"ש לענין היכא דיש לה טבעת שנותנת באותו מקום להחזיק האם למעלה די"ל דאף לד' הגאונים הנ"ל אין להקל דאולי פעולת הטבעת שהאם במקומו ממש למעלה מפרוזדור במקום הראוי עכ"ד ועי' בצ"צ שם ובנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קי"ד וסי' קל"ה ובבאר יצחק חיו"ד סי' י"ז ובבשמים ראש סי' קנ"ו בכסא דהרסנא שם ובס' עולת יצחק סי' ס' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בפרמ"נ שהביא ד' החו"ד ס"ק ג' שכ' דאף הב"ח לא החמיר רק בשעת וסתה דאז לא תלי במכה רק להרש"ל מ"מ מטהרי' לה כמ"ש הט"ז מטעם דאין דרך ראי' בכך וע"ז כ' הב"ח דכיון דרש"י ותוס' חולקים יש להחמיר בשעת וסתה ותמה עליו דבב"ח מבואר להדיא דבשו"ס אין להתיר אפי' לדעת הר"ש ולא התיר הר"ש רק שלא בשעו"ס ועי"ז סיים דמ"מ אין להקל למעשה דמי ערב לנו דפי' הר"ש הוא האמת ולא פי' התוס' כו' ועוד השיג עליו ובש"ח ס"ק י"א י"ב מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ועי' בתשובות משיב דבר ח"ב סי' ל"ה מ"ש והאריך בזה ובסי' ל"ד נשאל ע"ד האשה שנקרע כיס השתן שלה בהקשותה בלדתה ועשה לה הרופא ותפר הכיס ועשה המצאה שלא תלד עוד ולא תסתכן ע"כ הכניס פי הרחם שהוא המקור בתוך הכיס ותפרו ועתה מטפת דם תדיר עם ההשתנה ואינה יכולה להטהר כי מי הרגלים שבכיס תמיד אינם מניחים לרפאות את הפצע של פי המקור כו' וכ' מתחלה להתיר דכיון שיוצא דרך כים השתן ה"ז כיוצא דרך דופן כו' ודחה זה דאינו ענין לדרך דופן דהתם לא יצא מפי המקור כלל אלא מכותלי הרחם יצא דם דרך דופן משא"כ בנ"ד יצא מפי המקור אלא שנכנס לכיס ומשם לביה"ח וכ' פעם אתר שהרי אין דרך לראות בענין זה והוי כמו דם בחתיכה ואף שיש לדחות גם זה שכיון שנשתנה גופה וא"א לצאת הדם כ"א דרך הכיס הוי דרכה של אשה זו ול"ד לחתיכה שאינו אלא מקרה ורוצה ליישב בזה קושי' הס"ט כו' וכ' אלא שמבואר בראשונים באשה שנפל מקור שלה למטה ויוצא דם דטהורה משום דאין דרך דם לראות כן לשיטת הר"ש והרי היא קבועה לראות בזה

האופן מ"מ מקרי אין דרך לראות כן אע"ג דשם אפשר שתתרפא גם כאן אפשר שיקרעו התפר ולהשיב הרחם על מקומו ואף שיש מקום לחלק בין אפשר שתתרפא מעצמו לבין מקום שא"א להתרפא אלא ע"י מעשה אדם וכמ"ש התוס' בכורות ל"ח לענין מים קבוע כו' מ"מ אין נ' כאן לחלק בזה ויש מקום להתירה מזה הטעם ואע"ג דהיא טמאה מכבר וצריכה הפסק טהרה וכאן אין לה בדיקה מ"מ אין לחוש לזה רי מה שנכנס פי המקור בכיס ופסק ראי' טמאה היא הפסק אותו היום בטהרה עכ"ד:

ד **בהגה פושרין**. עי' ש"ך ס"ק י"ד ועי' בפרמ"נ בש"ק ס"ק י"ד מ"ש לענין אם מים קרים יותר מרוק או אם הם תמים יותר מרוק והביא ד' הפר"ת לעיל סי' ל"ו ס"ק ו' וד' התב"ש שם ס"ק ח' וד' הבית אפרים שם ס"ק קצ"ח ומ"ש לענין הכלי ומ"ש ליישב ד' הרמב"ם פ"ג מהל' משמו"מ שפ' כר"י בן נקוסא כו' והאריך בזה ובס"ק ט"ז שם מה שהביא ד' הס"ט שחקר אם בדק מקצתה ולא נמוחו והשהאר לא בדק אי סמכי' ע"ז להקל כו' ומ"ש עליו והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ו

ה **וי"א כו'**, עי' ש"ך ס"ק י"ז שכ' דבירושלמי ר"פ המפלת מוכח להדיא כסברא הראשונה ועי' בישוי"ע ס"ק ב' ובפרמ"נ בש"ח ס"ק י"ז מ"ש ע"ד הש"ך והאריכו בזה ועי' בפלתי ס"ק ה' מ"ש ע"ד הש"ך ומ"ש ע"ד הרא"ש בתשובה שהק' ע"ד הגמ' נדה כ"ב ב' כו' יטיל למים כו' וע"ד מהר"ם לובלין בתשובה סי' קי"א וע"ד הח"צ סי' מ"ו כו' והאריך בזה. ומ"ש בקו"א שם והאריך בזה ועי' בשמלה ס"ק ז' ח' ובעונג יו"ט חיו"ד סי' פ"ד מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן קפט

סעיף ב

א **קובעת כו'**. עי' במקמ"ח שכ' לחקור היכא דקובעת הפלגה מל' לל' ולא לימי החודש כו' אם ניזיל בתר קביעות החודש אין כאן קביעות שוות ואם ניזיל בתר וסת הפלגה הרי אין כאן כ"א ג' ראיות מל' א"כ לכאורה אין בזה קביעות וסת. אמנם לפ"מ שהסכימו האחרונים דעונה בינונית הוי מל' לל' לבד עונת החודש לפעמים יום ל' ולפעמים יום ל"א א"כ יראה דלעונה בינונית אין קביעות מל' לל' דהוי, ע"ב בכל הנשים סגי בג' ראיות ואף דאין כאן קביעות לימי החודש כו' והאריך בזה. ועי' בשמלה מס"ק ג' עד ס"ק ת' מ"ש והאריך בזה ובס"ק י' שם מ"ש ע"ד הט"ז והש"ך והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

סעיף ז

ב **וסת קודם**. עי' ש"ך ס"ק י"ת שכ' דלרב לא מצטרף ולשמואל מצטרף ועי' בחו"ד ס"ק ו' מה שהקשה מב"ק ל"ו כו' וכ' ליישב ועי' במקמ"ח מה שתמה עליו דהא גם להיפך

מבעיא לי' להש"ס בשבת כו' וכ' ליישב קושי' החו"ד והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בישוי"ע ס"ק ז' מ"ש ליישב קושי' הט"ז ס"ק ס' על הטור והאריך בזה:

סעיף יג

ג **בהג"ה ראתה כו'** עי' פ"ז ס"ק י"ת ועי' פלתי ס"ק ט"ו ט"ז ובחו"ד ס"ק י"ד מ"ש והאריכו בזה, ועי' במקמ"ח מה שהשיג ע"ד והאריך הרבה בזה. ועי' עוד במקמ"ח מה שהשיג ע"ד החו"ד ס"ק י"ח והאריך בזה. ועי' בשמלה ס"ק כ"פ מ"ש והאריך הרבה בזה ובס"ק ל"ו מ"ש והאריך הרבה בזה. ובס"ק נ"ז מ"ש ע"ד הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' פ"ו והאריך בזה ובס"ק נ"ב נ"ג מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף לג

ד **מת הולד**. עי' חו"ד ס"ק ל"ח שכ' דאם הפילה רוח נ' דיש לה דין מניקה דהא בנדה ח' אמרי' דהוי מעוברת דהרינו כו' א"כ ה"נ נוכל ללמוד מקרא זה דהוי לידה דהא בהאי קרא ילדנו כתיב וכיון דהוי לידה אין נפשה חוזרת עלי' עד כד"ח ווסד"ר כמו מעל"ע דרבנן והדין כן בין לרב ששת בין לר"פ עכ"ד ודבריו תמוהים וכמו שתמה בשמלה ס"ק נ"ו דמ"ש ובהאי קרא ילדנו כמ"ש הרי אמרי' דלא הוי רק זכר לדבר ולא ראי' גמורה דקרא בזכרים כתיב ואדרבה בגמ' מייתי ברייתא דמוכח דלא הוי לידה ומ"ש דוסד"ר כמו מעל"ע דרבנן לא קרב זה אל זה מעל"ע אנו מקילין במה שכבר עבר שעשתה בזמן שהיתה בחזקת מעוברת אע"ג דאיגלאי מלתא דטעינו וכ"כ רש"י ט' ב' ד"ה הרי היא כו' והאריך בזה. ולבסוף הביא ד' הפלתי שכ' דמפלת נפל שיש בה דיו לידה לענין דם לידה ודם טוהר יש להם ג"כ דין מניקה זה ודאי נכון וכן הסכים בס"ט אבל ד' החו"ד תמוהין עכ"ד יעוש"ה:

סימן קצ

סעיף א

א **שתרגישא**. עי' חו"ד ס"ק א' שכ' דאם בדקה עצמה ונמצא דם טמאה אפי' בלא הרגשה מדאורייתא דאמרי' דודאי ארגשה רק שטעתה ותלתה בהרגשת עד כמ"ש הרמב"ם פ"ט מהל' א"ב כו' עכ"ד וכ"כ בפשיטות בחדושים ס"ק א' ועי' בפלתי לעיל סי' קפ"ג ס"ק א' שהביא דבזה האריכו השב יעקב בתשובה סי' עם הגאון ר' גבריאל ומקום ה"ס הוא במ"ש בנדה נ"ז ב' גבי בדיקת עד דאיירי בארגשה ועגול טהור דאימר הרגשת עד הוא אם הכונה הוא כפשוטה דאיירי דוקא בהרגשה וע"כ מטפאי' במשיך אבל אי לא ארגשה טהורה מה"ת או הכונה היא דאנן אמרי' דמסתמא הרגישה רק היא חושבת שלא הרגישה כי תולה הרגשתה בהרגשת עד והביא הפלתי ראי' מד' התוס' שם ד"ה אומר שהק' דלמה לא אמרי' אימר הרגשת ח"ר כו' כדאמרי' בפ"ק כו' ולכאורה אין מקום

לקושי' התוס' דבפ"ק אמרי' להחמיר לטהרות דמטמא מעל"ע דאימור הרגשת מ"ר אבל כאן דבאמת הרגישה רק הא דפטורה מקרבן לאח"ז משים דתלי' בהרגשת עד איך נתלה בחשש רחוק כזה בהרגשת מ"ר מה דלא הטילה כו' או דעת התוס' דבאמת לא הרגישה וא"כ על הא דלאח"ז פטירה מקרבן לק"מ רק כל הקושי' למה תוך זמן או על שלא חייב קרבן למה צא ארגישה בזו שפיר י"ל כמו דאמרי' סבורה הרגשה שמש הוא ולהחזיקה הדם שבא בהרגשה ולחייב בקרבן כן י"ל קסבר הרגשת מ"ר להחזיקו בחזקת הרגשה ולחייבו קרבן והכל להחמיר הוא ולא להקל עכ"ד. ועי' בקו"א שם שכ' דאדרבה הא חומרא הוא לפוטרה מקרבן דלא ליתי תולין לעזרה ונדחק שם ליישב ד' הפלתי ועי' בס"ט ס"ק ג' שדחה נמי ראיית הפלתי והאריך בזה ועיין בפרמ"נ בפתחי נדה בחקירה אם מצאה דם בבדיקה אות א' שכ' לפ"ד הס"ט שם יש להוכיח מדברי התוס' להיפך מדמקשים שם אהא דאמרי' הרגשת שמש ולא הק' כן לעיל אהא דאמרינן הרגשת ער משום דשם י"ל דליכא למילף לקולא מהא דאמרינן לעיל הרגשת מ"ר להחמיר וע"כ לא הק' רק בהא דאמרי' אימר הרגשת שמש דהוי ג"כ לחומרא לפוטרה מקרבן כו' אמנם אין שום ראי' מתוס' די"ל דתוס' לא רצו להקשות לעיל די"ל דמ"ש בש"ס לעולם דארגשה כו' פירוש כפשוטו כאופן הנ"ל ואין כ"מ להקשות ע"ז ומה דל"א הש"ס לעולם דלא ארגשה ואימר מר הרגשת מ"ר י"ל דאשמעינן דגם בארגשה עגול טהור דאימר הרגשת עד הוא וע"כ לא הקשה התוס' אלא אהא דאמרינן הרגשת שמש אבל לעולם י"ל דה"ה בלא ארגשה טמאה מה"ת הנה נתבאר דאין שום ראיה מדברי התוס' לב' הצדדים הנ"ל עכ"ד ועיין במקמ"ח שכתב נמי כן לדחות ראיית הפלתי ולא ראה דברי הס"ט הנ"ל שכבר הקדימו בזה ועי"ש עוד בפרמ"נ שהביא דברי הפלתי שהביא ראיה מדברי התוס' נדה ג' א' ד"ה מרגשת כו' והשיג עליו והאריך בזה. עוד הביא דברי הפלתי שהביא ראיה מדברי הגמ"י בפ"ד כו' והביא דברי הס"ט שהשיג עליו דאין מדברי הגהמ"י שום ראיה כו' והוא דתה דברי הס"ט והאריך בזה ואח"כ הביא דברי תשובת רע"א סי' ס"ב שדחה נמי דברי הפלתי כמו שדחה הס"ט כו' ואח"ז כ' דאפ"ת דמהר"מ ס"ל הכי רובא דרבוותא לא ס"ל הכי כו' וכ' עליו אמנם אני לא מצאתי לאחד מגדולי הפוסקים שיכתוב דבר זה בביאור דבדיקת עד הוי מה"ת אפילו לא ארגישה ורק האחרונים חקרו בדין זה הש"י והפלתי והס"ט והם טרחו עצמם להוכיח דין זה מדברי הש"ס והראשונים אבל למצוא דין זה בביאור לגדולי הראשונים וכמ"ש בתשובת רע"א כו' עדיין לא מצאתי והביא דברי הס"ט סימן קפ"ג ס"ק ט' שהביא תשובת תצ"ה שכתב ובדיקת מד כתב לי הגאון מהרי"ק שמסתפק אם הוא מדאורייתא או מדרבנן וזה היפך דברי הגאון רע"א הנ"ל

עכ"ד ועי"ש עוד בתשובת רע"א שהביא דהרגשת עד הוא דאורייתא מנדה י"ב א' כו' אשה כמו שתקנח עצמה לחייב בעלה חטאת כו' א"כ לבו נוקפו ופורש כו' ועי' בעמודי אור סי' נ"ט שדחה ראי' זו והאריך בזה יעוש"ה. ועוד הביא הפלתי שם ראי' מד' הרמב"ם פ"ט מהל' א"ב שכ' אין האשה מטמא מה"ת כו' והאריך בזה. ואח"כ הביא ראי' מד' התה"ד בפסקיו סי' מ"ז דכ' להדיא דרואה דם ח"ת נמי אינה מרגשת דאי מרגשת דנפתח החדר פשיטא דטמאה אלא אמרי' הרגשת שמש הוא אע"ג בכל פעם בלי תשמיש אינו רואה כלום בלי הרגשה וחשב לי' ספד"א כו':

ומיישב בזה קושי' התוס' בשבועות י"ת כו' גבי הא דפריך והא נמצא קתני כו' והאריך בזה ומסיק דהעיקר כהרמב"ן והתה"ד יעוש"ה ועי' בס"ק סי' קפ"ג ס"ק ב' שהביא נמי ד' השב יעוש"ה והר"ג הנ"ל כו' והביא נמי ראי' מד' הרמב"ם והתה"ד הנ"ל דהיכא דמצאה ע"י בדיקת עד כו' הוא טמאה ודאי מדאורייתא וכהפלתי הנ"ל ועוד הביא ראי' מד' הרשב"א במה"ב שער ד' שכ' וז"ל וההיא דר' ור"ח דקא' לי' ר"ח לר' א"א מודה שצריכה כגרים ועוד אבל א"כ עשיתי כתם כלומר דאלו משום נדה אפי' בכ"ש הי' לטמא דאלמא בעד בדוק שניהם מודים דאפי' בכ"ש טמאה נדה התם כשהניחה בקופסא וכתניא בהדיא בדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא ודכותי' ודאי בעד הבדוק בין עגול ובין משוך טמאה נדה דודאי מגופה אתיא ובהרגשה אתיא אלא דקסברה הרגשת עד היא כדאיתא בפ' הרואה עכ"ל הרי בהדיא שכ' סברא זו דהיכא דודאי מגופה אתיא וע"י בדיקת עד טמאה נדה מה"ת דחזקה דבה גשה אתיא ומה שלא הרגישה דסבירה הרגשת עד הוא משא"כ במצאה הכתם בבגדיה או ע"ג קרקע אמרי' דלא הרגישה אינה טמאה אלא מדרבנן דליכא למתלי דטעה בהרגשת עד דהא נמצא שלא ע"י בדיקה כו' וכ' דאע"ג דבהרגשת עד הוי ספד"א מ"מ היכא דאפשר למתלי תלי' כו' והאריך הרבה בזה ופ' כן יעוש"ה ועי' בישוי"ע סי' קפ"ג ס"ק א' שהביא נמי ד' הרמב"ן הנ"ל שכ' דחזקת דם בא בהרגשה והאריך בזה וכ' דהא דתולה בהרגשת עד הוא אי' תורה דאמרי' דודאי הרגישה אלא שחשבה שהיא הרגשת שמש ועד והביא ד' הגהמ"י הנ"ל דמבואר דלא הוי רק אי' דרבנן כו' ולא אמרי' דהרגישה ותלתה בהרגשת שמש אלא שקשה ע"ז אמאי מטמאין ברואה דם מ"ת הא הוי ס' אי מהצדדין או מהמקור וספד"ר לקולא כו' ומפ"ז כ' דנ' ברור כדעת הרמב"ם דכל רואה היא בחזקת מרגשת אלא שתלתה בהרגשת שמש או עד אבל באמת הי' כאן הרגשה וא"כ יש כאן אי' תורה ואף שבהגהמ"י כ' גבי בדיקה לאח"ת דאין להחמיר בדבר כו' אין כאן אי' תורה לד' הרמב"ם שומען בזה דסוגיות הש"ס בכמה מקומות מורה כדבריו עכ"ד ועי' בפלתי שם בקו"א שהביא ראי' להפלתי דבהכניסה עד

הוי ס' הרגשה דאורייתא מנדה י"ד גבי בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה כו' והאריך בזה ועי' במקמ"ח שם שכ' ויש להוכיח דדם שנמצא ע"י בדיקה טמאה מדאורייתא דתלי' כו' בהרגשת עד דאלת"ה כו' בנשים שאין להם כתמים כמו קטנה כו' דלא גזרו עלי' כתמים כו' וא"כ טהורה אפי' מדרבנן ואם נימא דדם שנמצא ע"י בדיקה היא רק מדרבנן וממילא בקטנה כו' היא טהורה אפי' נמצא ע"י בדיקה א"כ איך נפרש די הגמ' נדה י' ב' כו' עד שלא הגיע לפירקן הרי הוא בחזקת טהרה ואין הנשים בודקות אותן כו' ומה טיבו של בדיקה זו קודם שהגיע לפירקן דאפי' ימצא דם ע"י בדיקה ה"ה ככתם בעלמא וכיון דחכמים לא גזרו עלי' כתמים היא טהורה אפי' נמצא על בדיקה ומאי קא' כו' ואין הנשים בודקות איתן דאפי' ימצא דם ע"י בדיקה טהורה א"ו דדם הנמצא ע"י בדיקה היא דאורייתא ולהכי גם בנשים שלא הגיע לפרקן כי ימצא דם ע"י בדיקה הוא טמאה כו' ועוד כ' להוכיח מהא דכתב הראב"ד והרמב"ן כו' דאין בכתמים משום וסת לבד בכתמי עד הבדוק לה ואי נימא כו' והוא מדרבנן איך קובעת וסת בשביל זה כיון דהוא ג"כ מדרבנן וגם מה שקובעות יש ג"כ הרבה קולות כו' א"ו משמע דכתמי עד הבדוק לה היא טמאה מדאורייתא וכן מוסכם מכל האחרונים דדם הנמצא ע"י בדיקה הוא מדאורייתא עכ"ד ועי' בבינת אדם שער ב"ה סי' ח' שהאריך כזה והביא ד' הפלתי הנ"ל וכ' עליו דמ"ש דהוי ס' דאורייתא אינו מדוקדק דע"י בדיקת עד הוי ודאי דאורייתא וכמ"ש הרמב"ן דחזקת שבא בהרגשה וכיון שהוא חזקה ודאי הוי דאורייתא כו' והאריך וכ' כעין ד' הס"ט הנ"ל וכ' אח"כ דכן משמע בנדה י"ד בדקה בעד הבדוק וטחתו בירכה דטמאה ומשמע אפי' לא הרגישה ועוד מדא"ל ר' שימי והא חוששת אמרת לן ואי דארגישה למה חוששת אע"כ אפי' בלא ארגישה ולכן טמאה נדה וס"ל דרק חוששת דאימר הרגשת עד הוא ורב ס"ל חזקת דם בהרגשה עכ"ד וכן עיקר לדינא דאם בדקה ומצאה דם דטמאה מדאורייתא אפי' בלא הרגשה וכמ"ש החו"ד והעמודי אור והמקמ"ח הנ"ל דכן מוסכם מכל האחרונים ועי"ש עוד בפרמ"נ מ"ש ע"ד האחרונים שדימו להדדי דין רואה מ"ת לדין רואה ע"י בדוקא עד כו' דאין דמיון זל"ז כו' ומ"ש ע"ד הס"ט שכ' דדוקא בדליכא מידי למיתלי והדבר ברור שהוא מגופה אבל אי איכא מידי למתלי תו לא הוי רק סד"ר ומטעם כו' דאמרי' סמוך מיעוטא לפלגא כו' והביא ד' השימקו"ב בכתובות ט' א' כו' ומ"ש עוד ע"ד הס"ט ומ"ש ע"ד הפוסקים בדין טחתה בירכה ומ"ש ע"ד הפוס' בדין משוך ופגול כו' והאריך הרבה בזה ועי' בצ"צ חיו"ד מסי' צ"ז עד סי' ק' מ"ש בד' הרמב"ם ובד' הגהמ"י הנ"ל ומ"ש ע"ד השב יעקב והפלתי והס"ט הנ"ל והאריך הרבה בזה ועי' בבית מאיר בצלעות הבית סי' י"ג ובמשמרת משה פ"ד מהל' אישית הל' כ' מ"ש והאריכו בזה

יעוש"ה ועי"ש עוד בישוי"ע מ"ש באשה שיש לה וסת והאשה אמרה שראתה דם שלא בשעת וסתה מ"ט תהי' נאמנת הרי דברי' סותרין החזקה ונגד החזקה אין עא"נ כו' וא"כ כאן דאתחזק התירא שלא בשעת וסתה מדוע תהי' נאמנת וצ"ל משים דשוי' אנפשה תר"א והמהרי"ק בתשובה כ' דליש לומר שוי' אנפשי' חד"א רק שאו' דבר שאסור בודאי לפ"ד אבל היכא שלפ"ד ג"כ אין כאן רק אי' ס' ל"ש שוי' אנפשי' חד"א והוכחתי מהא דקא' הש"ס בכתובות ט' א' לענין פ"פ דהיכי דלא קי"ל ל"ש לומר שוי' אנפשי' חד"א ואף דמ"מ מידי ס' לא יצא כו' ולכך נ' באו' שהרגישה שנפתח מקורה שלא בשעת וסתה והיא בעת תשמיש דנוכל לומר הרגשת שמש היא ל"ש סברת שוי' אנפשי' חד"א וא"כ פשיטא דאין מחויב לפרוש ממנה באבר מת וא"כ הוי אונס וכ' אמנם אין הדבר נכון דכיון דהאשה או' שמרגשת עכ"פ לא מקרי הבעל אנוס ודוקא שלא בשעת ושתה דאי נימא דתמיד תחוש שמא תראה בעת תשמיש וא"א לו לעולם לשמש עמה אבל באמרה שמרגשת בעצמה ואנו רואין אחר זמן שהי' כאן דין נדות לא חשיב אונס דה"ל לפרוש ממנה ולחוש לדברי' עכ"ת ולא גרע מאמרו לה ב' עדים שמת בעלה ואח"ז ניסת לאתר ובא בעלה דמחויבת בקרבן וגם גוף הדבר שכ' דהיכא דמסופקת אי הרגשת דם הוא או הרגשת שמש דל"ש שוי' אנפשי' חד"א אין הדבר נכון ויש לחלק בין זה לעובדא דמהרי"ק ולהך דכתובות כו' עכ"ד ועי' לעיל סי' א' בדין חד"א ואמתלא שהבאתי ד' הפרמ"ג סי' י"ת בש"ד ס"ק ל"ג ליד וד' הרשמי שאלה חיו"ד סי' י"ז וד' העה"ב בקונטרס חד"א אות א' שכ' דאפי' בס' אי נמי אמרי' שוי' אנפשי' חד"א יעוש"ה ועי"ש עוד בישוי"ע מ"ש להסתפק כיון דקי"ל דכל הנשים מטמאין בביה"ח אף שכותלי ביהר"ח האמידו את הדם ואח"ז יצא הדם מביהר"ח אם לא הרגישה בעת שיצא לביה"ח ואח"ז בעת שיצא הדם מכותל בית לחוץ הרגישה אם טמאה מה"ת וכ' דדבר פשוט כיון דיצא מביה"ח דהיא זמן הגורם לטומאה דמה"ט מטמאין למפרע כשלא הרגישה בעת ההוא לא נטמאת מה"ת ומדין יבא הטומאה בעת יציאת הדם מכותלי ביהר"ח כו' ומיושב בזה קושי' התוס' נדה ג' א' ד"ה מרגשת כו' והאריך בזה והנה כאן מבואר הרגשה שנפתח מקורה וכן יש הרגשה שנזדעזע גופה וכמבואר ברמב"ם פ"ה מהל' א"ב הל' י"ד שכ' וז"ל אע"פ שהרגיש גופה ונזדעזע אלמא דזה מקרי הרגשה:

ב **ובענין הרגשת זיבת דבר לח** הנה הנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' נ"ה כ' דאף הרגשת זיבת דבר לח תשוב הרגשה ולא בעי' הרגשת פחיתת המקור דוקא והרי עיקר ההרגשה יליף שמואל מבשרה שתרגיש בבשרה והרי האי בשר לאו על בשר המקור קאי שהרי מזה ילפי' שמטמאה בפנים כבחוץ והרי אינה מטמאה אלא מהשינים ולחוץ וא"כ האי בשרה

היינו בשרה שמהשינים ולחוץ וא"כ גם שתרגיש בשרה היינו בשר זה והרי זה כבר הוא חוץ לפתח המקור ואיך נימא שבעי' שתרגיש פתיחת המקור אע"כ לא בעי' רק שבשרה ירגיש זיבת הדם ואם מרגשת זיבת דבר לח הרי כבר הרגישה והרגשת המקור לא נזכר בפסוק אלא הרגשת הבשר ואם זה מלתא דמסתבר הוא אמינא עוד הוכחה לזה שהרי בכל הסוגיא נ"ז ב' שהק' כמה קושי' על שמואל ולמה לא הק' ממשנה קדומה י"ז ב' דם הנמצא בפרוזדור ספי' טמא ה"ד אי דארגשה פתיחת המקור א"כ אין זה ס' אלא ודאי מהמקור ואי דלא ארגשה א"כ אפי' הוא מהמקור טהור הוא לגמרי בלא הרגשה א"ו דלא בעי' כלל הרגשת המקור אלא הרגשת זיבת דבר לח בבשר ובזה א"א להבחין אם מהמקור או מהעלי' כו' והאריך בזה ועי' עוד בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קי"ח ובהגה שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ועי' בחו"ד שם שכ' דבעי' שתרגיש שזב ממקורה דאם לא הרגיש שזב ממקורה רק שמרגשת שזב בפרוזדור נ' דטהורה כיון שבשעה שנפל מהמקור לפרוזדור לא הרגישה ורחמנא טהרי' להדם שבא בלא הרגשה מאין יתחיל הטומאה בפרוזדור והביא ד' הנו"ב וכ' עליו ומשמע מדבריו דאפי' במרגשת שדבר לח זב בפרוזדור אפי' לא הרגישה בשעה שזב מקורה ג"כ מקרי הרגשה והוא תמוה. אמנם ראי' זו יש לדחות די"ל דאיירי בדארגשה ומש"ה תני שחזקתו מהמקור והא דמוכיח מזה הש"ס דרוב וקרוב הלך אחה"ר היינו לפי המסקנא דהרגשת עד הוא וגם י"ל דמיירי בדלא ארגשה ונפמ"נ בהא דחזקתו מהמקור לענין טהרות דטמאה אפי' בלא הרגשה משום דמק"מ טמא ומש"ה סתם ותני שחזקתו מהמקור דהיינו דבהרגשה טמאה אפי' לבעל ובדלא ארגשה טמאה עכ"פ לטהרות משום דחזקתו מהמקור משא"כ מהנך מתני' דמותבינן מנייהו לשמואל דקתני סתם טמאה דמשמע כל טומאת נדה מקשה שפיר עכ"ד. הנה החליט שדעת הנו"ב דאפי' לא הרגישה בשעה שזב מהמקור כו' ובאמת הא כ' הנו"ב הנ"ל דבזה א"א להבחין אם מהמקור או מהעלי' א"כ עכ"פ הרגישה זיבתה מלמעלה בתחלתה אלא שאינה אם זה מהמקור או מהעלי' וכן ראיתי בצ"צ שם סי' צ"ז שכ"כ על החו"ד ועל גוף ד' הנו"ב כ' דראיתו מבבשרה אינו ראי' כלל דמה שהחליט דבבשרה היינו רק מהשינים ולחוץ שם לבד נקרא בבשרה אינו מוכרח כלל דמדוע נאמר כן הלא פי' בבשרה בתוך בשרה אע"פ שלא יצא עדיין לחוץ א"כ מהשינים ולחוץ נקרא תוך בשרה א"כ גם למעלה ממנו קרא בשר וזכר לדבר שהאשה נקראת בשר ע"ש בשר מבשרי וגם מ"ש אשר בשר חמורים בשרם ביחזקאל כ"ג מוכח בנדה מ"ה א' דקאי על הרחם והחדר של המצרים שהוא כבשר חמורים שאע"פ שהאשה מתעברת רק בת י"ב שנה ויום א' הם מתעברים בני ו' וז' שנים להיות בית ערותם בשר חמורים והעובר הוא

תוך החדר ממש שהוא האם הוא המקור א"כ מוכח דהחדר עצמו נקרא בשרה והא דאינו מטמא עד מבין השינים ולחוץ היינו דכתיב דם יהי' זובה בבשרה שיזוב קצת בתוך בשרה ממקום למקום והם קבלו שכל שעדיין הוא תוך השינים אין זה נקרא זיבה כי עדיין הכל סמוך ממש למקור עד שזב מבין השינים ולחוץ שהרי הזב ובע"ק אינן מטמאין עד שינא טומאתן לחוץ ובנדה ילפי' דמטמאה בפנים ג"כ אבל היינו שיהי' זב קצת לכן כל שלא יצא לחוץ לבין השינים אין זה נקרא זוב בבשרה אבל לעולם גם בין השינים והרחם הכל נקרא בשרה וז"ש יהי' זובה בבשרה פי' שיזוב מהרחם עד מחוץ לבין השינים וזה נקרא שזוב בבשרה ממקום למקום וכיון שכן אינו מוכרח להוכיח דהרגשת ביה"ח נקרא בבשרה מאחר דהכל נקרא בשרה א"כ י"ל הרגשת הגוף בעי' כמו בבע"ק אע"ג דאינו מטמא עד שתצא טומאתו לחוץ עכ"ז ההרגשה שצריך הוא הרגשת כל גופו עכ"ד ומ"ש החו"ד ליישב קושי' הנו"ב דשם איירי לטהרות דלא בעי' הרגשה לענין טומאת ערב כו' כבר הרגיש בזה הנו"ב עצמו שם וכ' דא"כ מאי מקשה מהאי יין דעד שהניח תחת הכר כו' דלמא שם איירי לטהרות כו' ובזה נתבטלו ד' החו"ד שכ' דלהכי פריך מהני מתני' דתני סתם טמאה דקאי על האשה ומשמע דטמאה ככל טומאת נדה כו' דאין זה חי' לקושי' הנו"ב מהך מתני' דעד דהתם תנן עד שהניחו כו' ונמצא עליו דם אם עגול טהור ואם משוך טמא כו' וא"כ שפיר י"ל דלא קאי על האשה רק על הדם שאם משוך טמא הדם והרי שם מ"א ב' דתניא בברייתא ודם היוצא משם טמא ור"ש מטהר אוקימנא בש"ס שם דפליגי במק"מ טמא וכ"כ אוקימנא שם ס"ו א' פלוגתא דרשב"ג ורבותיו וכ"כ י"ל בהך מתני' דעד ושפיר ד' הנו"ב הנ"ל וכן בפרמ"נ שם בחקירה ה' אות א' שהשיג כן ע"ד החו"ד וגם תמה על מ"ש החו"ד הנ"ל דבאמת י"ל דהך מתני' דדם הנמצא בפרוזדור איירי בדארגשה וע"כ תנן שחזקתו מהמקור כו' למה זה השמיט מה דתנן שם ספי' טמא כו'. וזהו כל עיקר ראי' הנו"ב מלשון זה דאי איירי בדארגשה אין כאן ס' כלל אלא ודאי מהמקור וכ' אמנם מ"ש הנ"ב שם להוכיח דלא בעי שתרגיש בעת שיוצא מהמקור וגם אם מרגשת שזב בביה"ח חשיב הרגשה כו' דהא דבעי הרגשה יליף מקרא דבבשרה ומקרא זה ילפי' דמטמאה בפנים כבחוץ א"כ האי בשרה ע"כ ר"ל ביה"ח ולא נזכר בקרא רק הרגשת בשר זה והוא שתרגיש בביה"ח שכבר זב לח שם בזה צדקו ד' החו"ד דאם לא הרגישה בעת שיצאו הדם ממקורה לביה"ח והיתה טהורה אז מה"ת א"כ אפי' אח"כ הרגישה שדבר לח זב בפרוזדור מאין התחיל הטומאה בפרוזדור כיון שעד עתה היתה טהורה אולם עיקר הרגשה היא בעת יציאת הדם ממקור לפרוזדור וזהו שאחר הכתוב דם יהי' זובה בבשרה שתרגיש בבשרה היינו

בעת שהדם זב ממקור לבשרה תרגיש אז וכן הוא מבואר בסי' קפ"ג דבעי' שתרגיש ביציאתו וכ"ה לשון הרמב"ם רפ"ט וכ"ה מבואר בשאר פוס' כו' וכ"ז ברור אין בו ס' רק עיקר מה שנסתפקו האחרונים הוא במהות הרגשה מה היא דצריכה להרגיש בעת יציאת ממקור אם ההרגשה אז היא פתיחת פי המקור או בזיבת דבר לח אבל בזה כ"ע מודו דזמן הרגשה היא בעת יציאת הדם מהמקור עכ"ד. ועי' בבגדי כהונה חיו"ד סי' ה' מ"ש ע"ד הנו"ב הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה ועי' בישוי"ע סי' קפ"ג ס"ק ב' שכ' מתחלה להביא ראי' מהא דדם הנמצא בפרוזדור כו' דדי בהרגשת דבר לח שזב בבשרה ואח"כ דתה דהא דבעי' הרגשה היינו לטמא את האשה טומאת ז' ולאסור אותה לבעלה כל ז' עד שתטהר אבל לענין טומאת ערב כו' לא בעי' הרגשה דדם המקור מטמא אף בלא הרגשה עכ"ד ובאמת כבר דחה תי' זה הנו"ב הנ"ל דא"כ מאי מקשה מהאי מתני' דעד שהניחו תחת הכר כו' דלמא גם שם איירי לטהרות כו' ועי"ש עוד בישוי"ע מ"ש במתני' משל משלו חכמים באשה כו' והאריך בזה ועי"ש עוד בפרמ"נ שהביא ד' הס"ט לקמן ס"ק צ"ג שהק' נמי מהך מתני' דעד כו' דלמא מיירי התם לטהרות דוקא כו' וכ' הוא ליישב והאריך בזה יעוש"ה ועי' בהגהות ר' ברוך פרענקיל על הנו"ב שכ' ע"ד הנו"ב הנ"ל דצ"ע דידוע בחוש שאין הרגשת זיבת דבר לח בפנים במקום שהשמש דש כו' והאריך בזה וכ' דהרי סרו קושי' המחבר וממילא אין ראי' לדבריו שיש בפנים הרגשת זיבת דבר לח ואם מרגשת אשה זיבת הוא בעת היציאה לאייר כנ"ל ובעוד הי' תוך הפרוזדור לא הרגישה לחלוחית ומעשים בכל יום בנשים שמרגישות פתאום זיבת דבר לח מלמטה ובחלוקה יש כתמים קטנים עכ"ד. אך החו"ד כ' להביא ראי' אשי דבר לח זב ממקורה הוי הרגשה מטומאת מעל"ע דריש נדה דאמרי' התם הטעם דאימר כותלי ביהר"ח העמידוהו ואי ס"ד דלא הוי הרגשה רק במרגשת שנפתח מקורה א"כ קשה מכאן לשמואל ממ"נ אי במרגשת שנפתח מקורה עכשיו האיך שייך לומר שדם זה יוצא מאתמול הא עכשיו שנפתח מקורה ואי בלא הרגישה טהורה לגמרי א"ו דהרגשת דבר לח זב ג"כ מקרי הרגשה וי"ל דמיירי שמרגשת עכשיו שדבר לח זב ממנה וא"ש דטמאה מעל"ע דאפשר שאתמול הי' ג"כ זב רק שהיתה סבורה הרגשת מ"ר הוא אבל באם לא הרגישה זיבת הדבר לח רק למטה בפרוזדור ויודעת בבירור דלא הרגישה בשעת זיבתו מהמקור נ' דטהורה וכ' ליישב בזה קושי' התוס' בר"פ הרואה כתם כו' והאריך בזה ועי' בפרמ"נ שם אות ג' שהשיג עליו והאריך הרבה בזה ובחקירה ד' אות ח' שם מה שתמה ע"ד החו"ד והאריך בזה ועי' במקמ"ח ובצ"צ סי' צ"ח מה שהשיגו על החו"ד כהפרמ"נ ועוד השיג הצ"צ עליו והאריך בזה יעוש"ה ועי' בס"ט ס"ק א' שהביא ד' הפ"י חיו"ד סי' א'

שכ' נ' פשוט שאין הכונה שמרגשת שיצא ממנה דם אלא בעי' שתרגיש שיצא ממקורה וה"ה לשאר מקרים שבגופה כגון שהרגיש גופה ונזדעזע וכן מוכח מהרמב"ם פ"ה מהל' א"ב הל' י"ז כו' דה"ה לשאר מקרים שבגופה הוי הרגשה כו' וכדפירש"י בפ"ק אשה מרגשת כשנעקר דם מהמקור כו' וכ"כ מהרי"ו בתשובה סי' כ"ה כ"ו והביא ד' השב יעקב סי' ל"ט שהוכיח דע"כ מה שהרגישה שזב ממנה לא מקרי הרגשה כיון שלא הרגישה שיצא מהמקור דאס"ד דהרגשת זיבה מקרי הרגשה כו' א"כ בסוגיא דר"פ הרואה דפריך מהאשה שהי' עושה צרכי' כו' ה"ד אי דארגשה יושבת אמאי טהורה כו' לעולם דארגשה כו' ואי ס"ד דהרגשת זיבת דבר לח מקרי הרגשה מאי קא' אי דארגשה הא ע"כ ארגשה שזב ממנה דהא המ"ר זבין ממנה דהא מיירי התם דנמצא דם תוך הספל דקודם דתמו מיא יצא הדם וא"כ כיון דהדם יצא תוך המ"ר ע"כ הרגישה שזב ממנה דבר לח וכ"ש שאין להבין מאי דקא' אי דלא ארגשה איך שייך לומר דלא ארושה אע"כ צ"ל דהרגשה שנפתח מקורה הוא דבר בפ"ע וכ' ולא ידעתי מה שהשיב ע"ז מהרשש"ך בתשובתו שכ' אלו אמר הגאון שאין לנשים שום הרגשה בעולם עד צאת הדם מגופה כ"א זאת שזב ממנה דבר לח הי' ודאי מקום לתמהתו אבל זו לא שמעתי כ"א כיוצא בה שיש הרבה נשים שאין מרגישות הרגשה אחרת כ"א הרגשה זו אבל ודאי יש ג"כ הרבה דמרגישות הרגשות אחרות שבגופה כו' וכן הש"ס יתפרש כן דהק' אי דארגשה בהרגשה שאין לתלות במ"ר והיינו בהרגשה שנזדעזעו אברים ודעת המקשה הי' שאין לחלות הרגשה זאת במ"ר ותי' לו התרצן דלעולם דהרגישה בהרגשה הזאת ואפי"ה יש לתלות במ"ר דאף לפעמים באים בהרגשה הזאת עכ"ד מהרשש"ך וכ' עליו דלא ידענא מאי קא' דמ"מ קשי' מאי מקשה אי דלא ארגשה עומדת אמאי טמאה כו' דאמאי לא יהא טמאה דאע"ג דלא הי' לה הרגשה אחרת שבגופה כ"א זאת שזב ממנה דבר לח אס"ד דזה הרגשה מקרי אמאי תהי' טהורה גם התרצן למה צ"ל לעולם דארגשה ולדעתו ר"ל הרגשה אחרת שבגופה זולת הך הרגש שזב ממנה דבר לח ולמה לא השיב לי' כפשטי' דהכא הא ארגשה במה שזב ממנה דבר לח א"ו דזה לא מקרי הרגשה אלא שאפשר לומר דש"ה כיון שבא עם מ"ר דתלי' הרגשת זיבת דבר לח במ"ר ולא בד"נ ומש"ה לא מקרי הרגשה אבל בעלמא י"ל דזו נמי מקרי הרגשה במה שמרגשת בעצמה זיבת דבר לח בגופה וכ' אך לפמ"ש זה ליתא דאס"ד דהרגשת זיבה מקרי הרגשה לא הוי תלי' הרגשה במידי אחרינא דסוף סוף הרגישה בפ"א הדם עם מ"ר וכה"ג מקרי הרגשה כיון דהכל בפ"א א"ו דהרגשת זיבת דבר לח לא מקרי כו' עכ"ד ועי' בבינת אדם כלל קי"ג סי' ז' מ"ש ש הס"ט והביא ד' הרמב"ם רפ"ט מהל' א"ב הנ"ל וד' הרמב"ן בהל' נדה וד' הרשב"א בתה"א והקצר כו'

וכ' דמכולם נלמד דא"צ שתדע שנפתח המקור אלא שתרגיש איזה הרגשה שיהי' שהרי אין אחר מהם שיכתוב פתיחת המקור והביא עוד ד' הרמב"ם שם פ"ה כו' וד' הנו"ב והאריך וסיים יצא לנו שהכל נקרא הרגש בין זיבת דבר לח בין הרגשת הגוף דהתורה הקפידה רק שתרגיש אבל אין נפ"מ במה הי' הרגשה ולפ"ז הנשים שרגילין שיוצא מהם הליחה לבינה מדינא צריכין לבדוק תמיד כשמרגישים ואם לא בדקה טמאה וכ' אמנם לפמ"ש כו' דלעולם תלי' במצוי וא"כ בין וסת לוסת וכ"ש בימי עיבור והנקה כיון דאז פתיחת המקור לא שכיח וזיבת הליחה מצוי אצלה בדיעבד אם לא בדקה טהורה אם לא הרגישה רק זיבת דבר לח וגם אפשר לדון כיון דאם תצטרך בדיקה בכל פעם הוא טורח גדול שמצוי אצלה מאד וכמעט שצריכה אז שתהי' עיני' בין שיני' תמיד הוי כדיעבד אך תוכל לשאת מוך באותו מקום כו' דמ"ש אם יש מכה שמוציא דם אדום או ליחה לבינה דהא דם לבן ג"כ מהמקור אם לא שמרגשת הרגשה אחרת אבל הרגשה שזב ממנה נ' דלא הוי הרגשה כיון שמצוי תמיד עכ"ד ועי' בצ"צ שם סי' צ"ז מ"ש ע"ד הש"י והס"ט הנ"ל והאריך הרבה בזה וסיים בסי' צ"ח וסי' צ"ט דזיבת דבר לח לא נקרא הרגשה ועי"ש עוד בב"מ בצלעות הבית מ"ש ע"ד הרמב"ם והש"י הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בפרמ"נ דמתחלה הביא ראי' מנדה ט"ז א' ברואה דם מחמת מכה כו' דמיירי בשהרגישה זיבת ד"נ ובפתיחת המקור ואם לא הי' לה מכה הי' טמאה מה"ת דהוי הרגשה ואח"כ דחה זה ועוד הביא ראי' מד' התה"ד והמחבר דהרגשה היא פתיחת המקור כו' ואח"כ דחה זה ואח"כ כ' דחקירה זו תליא בפלוגתת התוס' והרשב"א נדה ס"ו א' ונאמנת אשה לומר מכה כו' דהרשב"א ס"ל דהרגשה היא פתהמ"ק כו' והתוס' ס"ל דהרגשת זיבת ד"נ הוי הרגשה כו' וגם הביא ראי' מד' הר"ן ר"פ הרואה כתם דס"ל דהרגשה היא זיבת ד"נ כו' והאריך הרבה בזה ועי"ש עוד בב"מ ובשיבת ציון סי' ל"ו ל"ז מ"ש והאריכו בזה וכעת ראיתי בחתם סופר חיו"ד סי' קמ"ה שהביא ד' הש"י הנ"ל המהרשש"ך הנ"ל וכ' ע"ד המהרשש"ך דהם תמוהים דאיך אמר אי דלא ארגשה עומדת אמאי טמאה אמאי לא תהי' טמאה נהי דלא הרגישה הרגשה גמורה מ"ח זיבת דבר לח מיהא ארגשה עכ"ד והיינו כמו שהשיג הס"ט הנ"ל ע"ד המהרשש"ך ולא ראה החתם סופר ד' הס"ט שכבר הקדימו בזה והביא החתם סופר ראי' מהא דאמרי' בריש נדה ישינה נמי אגב צערה מתערה משמע דכל הרגשה היא מחמת צער ולא זיבת דבר לח בעלמא דפשוט דאי זיבת דבר לח לא מתערה וכ' דכן משמע נמי מד' התוס' נדה ד"ה והא שמבואר שפתיחת פי המקור הוא ההרגשה או צער כעין עקיצת מ"ר או כה"ג ולא זיבת דבר לח והביא ד' הנו"ב הנ"ל וכ' עליו דלא שת לבו לסתור ראי' א' מאלו הנאמרים לעיל ועל ראי' הנו"ב הנ"ל כ'

דדבריו תמוהים אדרבה דוק מיני' לאידך גיסא הא ממעטי' נמי בבשרה ולא בשפופרת והיינו אם תכנוס השפופרת לפי המקור ותקבל הדם דאלו לא הכניסה אלא לביה"ח א"כ כבר היא טמאה משעה שיצא הדם חוץ לפי המקור אלא ע"כ אתא למעוטי בבשרה של עצמה ר"ל שיעבור הדם בפי מקורה ולא שיהי' שם שפופרת לקבלו וא"כ הרי מבואר דהך בשר היינו פתיחת פי המקור ושם צריכה שתרגיש ומ"ש מדרשא בפנים כבחוץ הוא מבואר בנדה מ"א ב' דהיינו מקום שהשמש דש והיינו פתיחת המקור למעי' בלשון הרמב"ם פ"ה מהל' א"ב הל' ד' ובפי' המשנה כ"ו עכ"ד ועי"ש עוד בסי' קס"ז ובסי' קע"א מ"ש להשיג ע"ד הנו"ב הנ"ל והאריך בזה ועי' באמרי בינה ח"א בתשובות שבסוף הס' סי' ו' מ"ש להשיג ע"ד החתם סופר וכ' דד' הנו"ב נכונים והביא ד' המ"ב סי' מ"ט כו' דמוכח כהנו"ב והאריך בזה ועי' בתשובות ציוני ח"ב סי' מ"ו מה שהשיג ע"ד החתם סופר והאריך בזה וכ' דלא סמכתי מעודי להקל במרגשת זיבת דבר לח כו' יעוש"ה ועי' בעצ"ל מ"ש בזה עוד כ' החו"ד ודע שבשעת תשמיש אין שום אפשרות להבחין בין הרגשת שמש להרגשת דם ולזה אפי' אם אמרה לו בש"ת מרגשת אני א"ל לפרוש ממנה באבר מת דכל אשה מרגשת בש"ת והביא ראי' לזה משבועות י"ח דאמרי' כניסה תנינא כו' ולפ"ד מיושב קושי' הישוי"ע משבועות שם יעוש"ה ועי' בצ"צ שם סי' צ"ח שהשיג עליו במ"ש דאין שום אפשרות דזה נגד תלמוד מפורש במקומו נ"ז ב' ת"ש נמצא על שלו כו' ה"ד אי דארגישה כו' אלא לאו כו' לא לעולם כו' הרי דאפשר להרגיש וכמו בשעת בדיקת העד כו' וראייתו משבועות י"ח הרי ר"ח פי' דנטמאתי היינו שהרגישה וכן פי' האחרונים הס"ט דמ"ש נמצא לבתר הכי משמע היינו שלא הרגישה וכן הפלתי פי' כן לפ"ד הרמב"ם והוא לא הביא דבריהם וכותב היפך ד' הראשונים והאחרונים ונגד פשטא דגמ' הנ"ל כו' ענ"ד ועי' בנודע בשערים ח"ב חיו"ד סי' י"ג שהשיג נמי ע"ד החו"ד וכ' דכפי ה"נ מסוגיא דשבועות י"ח דודאי יכולה להרגיש בש"ת בין הרגשת דם להרגשת תשמיש כו' והאריך בזה ועי' בשמלה לעיל סי' קפ"ה ס"ק ו' שהשיג נמי ע"ד החו"ד וכ' עליו דמצד הסברא נ' דודאי אסור לו לגמור ביאתו או לפרוש באבר חי והראי' שהביא משבועות יש לדחות די"ל דגם כשאמרה לו מרגשת אני לא שייך לשון נמצא והביא ד' הפלתי סי' קפ"ג מ"ש ליישב קושי' התוס' כו' וגם מיושב קושי' הריטב"א והאריך בזה והביא ד' האמרי אש סי' ס"ב שהשיג ג"כ על החו"ד מטעם אחר יעוש"ה ועי' בפרמ"נ שם חקירה ד' אות י' שהביא ד' החו"ד הנ"ל והביא ד' הח"צ סי' מ"ו שכ' להיפך דעכצ"ל דהך מתני' דשבועות דא"ל נטמאתי הכונה הוא משהרגישה בש"ת שפירסה נדה ממקור דמי' שהרי השמש עדיין בפנים וא"כ הדבר ברור שאינו רואה בעיני' שום דבר גם לא

ממשמשת בידה אלא שמרגשת בעצמה שפרסה נדה ודחה בזה ד' המנח"י סי' קפ"ז והביא השבו"י ח"ב סי' שכ' ג"כ כהחו"ד דב"ת א"א להרגיש כלל וכ' דלדבריהם צ"ל בפי' דמתני' דא"ל נטמאתי היינו שקנחה א"ע מבחוץ בעוד השמש בפנים ומצאה הדם ונצטמדו ד' המנח"י וכ' אמנם כבר הוכחנו דע"כ איירי מתני' בדארגשה וזול"ז ליכא חיוב קרבן וצ"ל קושי' החו"ד משבועות והביא דכבר הק' התו"ח שם כן ותי' דגם ע"ז יקשה והא נמצא קתני דכיון הרגישה הרי הו"ל ידיעה מקודם ועפ"ז תי' קושי' התוס' שם ד"ה והא כו' והביא שכ"כ הפלתי סי' קפ"ד והס"ט סי' זה בשאלת הכניס אך הס"ט הק' דא"כ היכי מוקמי בר"פ הרואה דמתני' איירי בדארגשה והא נמצא קתני כו' ונדחק ליישב ב' הסוגיות הנ"ל שלא יסתרו זל"ז כו' וע"כ הכריח מפאת קושי' לפרש מ"ש בש"ם דנדה לעולם בדארגשה דאין הכונה שהיא הרגישה באיזה הרגשה דבאמת לא הרגישה כלל רק דאנן אמרי' דודאי הרגישה וטעתה בהרגשת שמש וכ' שהוא דוחק וע"כ צ"ל דמתני' איירי בהרגשה וזול"ז ליכא חיוב קרבן כלל כו' וכ' ליישב ב' הסוגיות דשבועות ונדה שלא יסתרו זל"ז והאריך הרבה בזה יעוש"ה. עוד כ' החו"ד דאם מצאה דם בקינוח ליכא למימר הרגשת עד ואין בו רק טומאת כחם כדמוכח מהא דאח"ז שטמאין מס' ואף דהאשה ודאי ראתה והוא משום דלא ארגשה אף שקינחה עצמה אלמא דבקינוח ל"ל הרגשת עד הוא עכ"ד ועי' בפרמ"נ שם אות ח' ט' מה שהשיג עליו ומ"ש ליישב קושי' מהא דאח"ז דטמאין מס' והאריך בזה והנה בתשובות מהר"ם לובלין סי' ב' הביא ד' השל"ה השואל שנסתפק אי נימא דהא דמה"ת אינה מטמא עד שתרגיש הוא גזיה"כ ואפי ידעי' בבירור שיצא הדם ממנה טהורה היא מה"ת דבעי' שתרגיש בבשרה אי נימא דהיכא דידעי' בבירור שיצא הדם ממנה טמאה מה"ת אפי' לא הרגישה והא דילפי' מבשרה עד שתרגיש בבשרה היינו כ"ז שאינה מרגשת לא ידעי' בבירור שיצא הדם ממנה והקילה התורה בס' שלא לטמא עד שידעי' בבירור שיצא הדם ממנה וכ' נפ"מ כו'. וכ' להוכיח מר"פ הרואה כתם נ"ז ב' כו' ת"ש האשה שעושה צרכי' כו' דקת' הגמ' לעולם דארגשה ואימא הרגשת מ"ר כו' דבהרגשה דוקא תלי וכל היכי דלא הרגישה אע"ג דברור הוא דמינה היא טהורה מה"ת והביא נמי ראי' מד' הרמב"ם פ"ט מהל' א"ב כו' ומד' הגהמ"י פ"ד מא"ב כו' זהו תשובת מהר"ם לובלין שהשיב לו והוכיח כן והאריך בזה יעוש"ה ועי' בפרמ"נ שם בחקירה שהביא נמי ד' הרמב"ם והביא גם ד' הרמב"ן בהל' נדה פ"ד שכ' וז"ל אין האשה מתטמאה מה"ת עד שתרגיש בשעה שהדם יוצא בבשרה ומד"ס שכל המוצאה כתם כו' אע"פ שלא הרגישה ה"ז טמאה כו' עכ"ל מבורר בהדיא דבעי' שתרגיש בשעה שהדם יוצא בבשרה הא לא הרגישה ה"ה טהורה מה"ת אפי'

ידוע בודאי שהדם יצא מגופה והביא ד' חידושי הרמב"ן נדה ב' שכ' וז"ל דהא כתמים דרבנן הם ואפי' בידוע שמגופה חזאי דבר תורה טהורה ואינן מביאין לא לידי זיבה ולא לידי נדה כדאיתא לקמן בפ' הרואה עכ"ל. וכונתו להך מימרא דשמואל הנ"ל הנה מבואר להדיא דאפי' בידוע דמגופה חזאי עכ"ז טהורה מה"ת כיון דלא ארגשה והביא דגם הרשב"א בתוה"א שער הכתמים כ' ממש כלשון הרמב"ן וכ' דכן מבואר רמי בדבריו במשה"ב קע"ח א' כו' וגם הביא ד' הרא"ה בס' החינוך מצוה ר"ז דמבואר כן וגם הביא ד' חידושי הר"ן ר"פ הרואה כו' דמבואר כן וגם הביא ד' הכל בו דין פ"ה דמבואר כן כו' וכ' וכ"כ מבוררים ד' הטוש"ע שכ' לעיל סי' קפ"ג אשה שיצא דם ממקורה ה"ה טמאה והוא שתרגיש ביציאתו כו' מבואר דאפי' ודאי יצא ממקורה אינה טמאה מה"ת עד שתרגיש ובסי' זה כ' דבר תורה אין האשה מטמאה כו' עד שתרגיש שיצא דם מבשרה וחכמים גזרו על כתם ואסורה לבעלה אפי' לא הרגישה כו' מבואר שכל עיקר גזירת כתמים הוא שגזרו לאסור אפי' שלא הרגישה וזהו כמ"ש התוס' נ"ט א' ד"ה הודה וכן מבואר בה"ה פ"ט דרואה בלי הרגשה טהורה מה"ת כו' וכ"נ דעת הש"ך סי' קפ"ג ס"ק ב' כו' וכ' דכל המעי' יראה אשר כמעט כולם כאחד הסכימו לזה דאפי' ודאי יצא מגופה טהורה מה"ח אם לא הרגישה ואח"כ הביא ד' מהר"ם לובלין והביא ד' הס"ט ס"ק צ"ג שדחה ראיתו כו' והוא השיג עליו והאריך הרבה בזה ומסיק לבסוף דהדבר ברור דהך מימרא דשמואל הלכתא היא דמה"ת בעי הרגשה דוקא ואם לא הרגישה אפי' ודאי יצא מגופה טהורה מה"ת רק אם יש מקום לס' שמא הרגישה ומעתה באיזה דבר אם ודאי יצא מגופה טמאה מה"ת דאמרי' חזקת דם לבוא בהרגשה כז' ושכן הוא דעת הרמב"ם והרמב"ן ומהר"ם והרשב"א והרא"ה והסמ"ק והגהמ"י והר"ן והכל בו וכ"ה מבואר בטוש"ע סי' קפ"ג וסי' זה ע"כ ברור דהכי נקטי' ולית בהא מלתא שום ספי' וכן הסכימו כל האחרונים להלכה פסוקה כו' עכ"ד ועי' במקמ"ח שהביא ספי' של השל"ה הנ"ל וכ' דיש נפ"מ רבתא בין הני ב' הסברות כו' וכ' דיש להוכיח דין זה מהא דפריך בר"פ הרואה על שמואל מהך ברייתא כו' ובמגעות ובהסיטות הלך אחה"ר מאי לאו אם רוב ימי' טמאה ואע"ג דלא הרגישה ואי נימא דטעמא דבלא הרגשה טהורה משום גזיה"כ אבל האשה והדם טמאין כו' א"כ מאי פריך מהך ברייתא דהא מיירי לענין טומאה וטהרה כו' ולענין טומאה למגע לא תליא מידי בהרגשה א"ו כצד השני דהא דהתירה התורה בלא הרגשה היינו דתלי' הדם מעלמא א"כ ממילא גם לענין טומאת מגע אין כאן טומאה כיון דתלי' הדם מעלמא ופריך שפיר והביא ד' מהר"ם לובלין הנ"ל שכ' כצד הא' דמטעם גזיה"כ הוא דבלא הרגישה טהורה מה"ת והביא ראיות וכ' אף דיש לפקפק על הראיות כן מצאתי בס"ט בסוף הסי' שדחה

אותם הראיות מ"מ משמעות כל הראשונים הוא כן דהטעם משום גזיה"כ דבלא הרגישה טהורה אפי' ידעי' בבירור שיצא הדם ממנה והביא ד' הרמב"ן נדה נ"ב וד' הרמב"ם והר"ן הנ"ל וכ' ליישב קושי' הנ"ל מהא דפריך מהברייתא דבמגעות והסיטות כו' דצ"ל דהש"ס משמע להו אף דנקט במגעות ובהסיטות דלענין טומאת בעלה ג"כ טמאה דומיא דעל בשרה ס' טמא ס' טהור טמא דמיירי לענין בעלה כן ג"כ הך דינא דהלך אחה"ר מיירי ג"כ לענין בעלה ואח"כ חקר לענין הא דקי"ל מק"מ טמא מה דינא של האשה כו' והאריך בזה ואח"כ כ' די"ל היכא דהי' זבה גדולה וסופרת ז"נ וראתה דם בלא הרגשה נהי דאינה טמאה מה"ת לבעלה מ"מ כיון דמק"מ טמא כו' י"ל דסותרת מנינה ועכ"פ יום א' כו' והאריך בזה יעוש"ה ועי' בצ"צ סי' צ"ז שהביא ד' מהר"ם לובלין וכ' דכן משמע מד' אידך דשמואל דאמר בנדה מ"ג א' לענין טומאת ש"ז דג"כ בעי' הרגשה שיהי' כל גופו מרגיש בה ושירגיש כשנעקרה וגם שירגיש במציאתה היינו שתהא יורה כחץ ורבא שם מבעיא לי' בנעקרה בהרגשה ויצתה שלא בהרגשה והתם פשוט הפי' דהרגשה גזיה"כ הוא כו' כ"כ י"ל גם בהא דשמואל דבעי הרגשה בטומאת נדה דג"כ גזיה"כ הוא עכ"ד וכ"נ עיקר לדינא כמהר"ם לובלין הנ"ל דהוי גזיה"כ הא דבעי' הרגשה וכל היכא דלא הרגישה אע"ג דברור דמגופה היא טהורה מה"ת ועי' בבינת אדם שם סי' ח' שהביא ד' מהר"ם לובלין וד' הס"ט ומ"ש ע"ד הס"ט והאריך בזה ועי"ש עוד במקמ"ח שכ' דהא דקי"ל דטמאה מדרבנן אף בלא הרגשה נחלקו רש"י ותוס' בר"פ הרואה דשיטת רש"י דלכך גזרו עלי' כתמים שמא ארגשה ולאו אדעתה והתוס' ס"ל דאפי' ידעי' בבירור דלא הרגישה טמאה הואיל וראתה ד"נ והביא ד' הנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' נ"ה שהק' על שיטת רש"י מנדה ג' א' לימא תנן כתמים דלא כשמאי כו' ומפ"ז הכריח הנו"ב דרש"י ס"ל אליבא דר"א דאמר שמואל דאמר כר"נ פליג על הך דינא דהרגשה ולשמואל טמאה מה"ח אפי' בלא הרגשה וסוגיא דריש נדה כר"א אליבא דשמואל ותמה עליו דלא שם לבו לפירש"י שם כו' וכ' ליישב קושי' הנו"ב והאריך בזה ועי' בפרמ"נ שם בחקירה ב' מ"ש ע"ד הנו"ב והאריך בזה ועי' בצ"צ סי' צ"ז ובס"ט ס"ק צ"ג מ"ש והאריכו בזה ועי' בשמלה ס"ק א' ובסי' קפ"ג ס"ק א' מ"ש ע"ד הרא"ש שלא הביא הך מימרא דשמואל והאריך בזה יעוש"ה:

ב **גזרו על כתם**. עי' ט"ז ס"ק ב' שהק' דהא הוי ס"ס אם יצא ממנה או מעלמא ואת"ל ממנה אימור לא מן המקור אתי כו' והוא קושי' הכ"מ פ"ט מהל' א"ב הל' א' ותי' די"ל אעפ"כ החמירו בו חכמים משום דאיסור חמור ועי"ל שמאחר שאין לה דבר לתלות בו החמירו חכמים לומר דהוי כאלו הוא מגופה ודאי ואין כאן אלא ס' א' עכ"ד. ועי' בפלתי ס"ק ב' שכ' דתי' הב' של הכ"מ הוא הנכון כי כך אמרו בגמ' לב"ש דס"ל די' שעתה

משום דאשה מרגשת א"כ לא יהי' כתמים כלל ומשני כיון בציפור לא נתעסקה בששי"ט לא עברה האי דם מהיכא אתי וא"כ הדבר לב"ש מכ"ש לדידן דקי"ל כב"ה ולק"מ מהך ד' רמ"א דלעיל דהרי מכה לפניך עכ"ד. ועי' בחו"ד ס"ק ב' שכ' ע"ד הט"ז דאינו מובן קושי' דס' מעלמא אינו ס' כדאמרי' בנדה ג' כיון דבששי"ט לא עברה האי דם ודאי מגופה עכ"ד. והיינו כד' הפלתי ועי' בס"ט ס"ק ב' שכ' ע"ד הפלתי מיהו לפמ"ש הרשב"א שם וז"ל ק"ל לימא דלמא נתעסקה או עברה ולאו אדעתה כו' ונ"ל דש"ה דאפי' לכשת"ל נתעסקה בצפור או עברה בשוק א"א לך לטהרה אא"כ תחזקה כשכחה דנתעסקה או עברה ושכחה ולאו אדעתה וכיון שכן אף אתה או' שמא הרגישה ושכחה או שמא הרגישה ולאו אדעתה דכסבורה הרגשת מ"ר כו' הלכך הואיל ומצוי דם לפניך ושכיחי בה דמים מוטב שתתלה אותו במנוי דדמים מצוין בה עכ"ל. ושפיר מקשה מצוין בה מ"מ בהצטרף דם עלי' איכא רובא להתירא ובע"כ צ"ל דראו חכמים להחמיר הואיל דאי' חמיר הוא וכתי' הא' של הכ"מ עכ"ד. ועי' בפרמ"נ בחקירה השני' אות ו' שהק' עליו דא"כ איך אמרו בש"ס שם הטעם דבששי"ט לא עברה כו' ה"ז הטעם לחוד לא מהני כו' ובע"כ צ"ל דעיקר הטעם משום דאי' חמור הוא החמירו חז"ל כו' וה"ל להש"ס לומר טעם זה והרי העיקר חסר כו' והאריך בזה. ומסיק דעל קושי' הכ"מ צ"ל כתי' הא' של הכ"מ וכמ"ש הס"ט עכ"ד. עוד כ' החו"ד שם וגם ס' צדדין אינו ס' דחזקת דמים מהמקור דהא דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו על ביאת מקדש כו' עכ"ד. והפרמ"נ שם כ' עליו שלא עי' רק בט"ז שכ' שמא אינו מהמקור וחשב שכוון לדם צדדין אולם בכ"מ מבואר להדיא שהס' הוא שמא מן העלי' וכונתו בזה לפמ"ש הרמב"ם פ"ה דאין חייבין על ביאת מקדש כ"א בנמצא מן הלול ולפנים אבל אם נמצא מן הלול ולחוץ טומאתו בס' שמא מהחדר שמא מהעלי' לפיכך אין שורפין עליו תרומה וקדשים ואין חייבין על ביאת מקדש וא"כ כ"ש כאן שלא נמצא רק כתם על הבגד דודאי איכא לאסתפוקי שמא מהעלי' וזהו שהק' הכ"מ דבהצטרף לס' זה שמא מהעלי' עוד ס' אחר שמא מעלמא הו"ל ס"ם כו' והביא ד' הנו"ב סי' נ"ה שהשואל שם תמה על הכ"מ מהא דתנן דם הנמצא בפרוזדור כו' שחזקתו מהמקור והביא תי' כו' וכ' דפשטן של ד' הרמב"ם מורין כדעת הכ"מ הנ"ל כו' והאריך בזה יעוש"ה. והנה הט"ז תי' קושי' הנ"ל דכיון דרוב דם שיוצא מהאשה שאין לה מכה אתי ממקור לא נחשב זה לס' כלל וכיוצא בזה כ' התוס' פ"ק דכתובות ט' א' כו' וא"ל ממ"ש רמ"א ס"ס בסי' קפ"ז סעיף ה' דהתם יש מכה ואפשר שהוא מהצדדין וע"ז קאי הס"ס עכ"ד. ולכאורה דבריו תמוהין וכמו שתמה בפרמ"נ שם דבתוס' שם מבואר להיפך שכ' דאף דרובא ברצון מ"מ היכא דאיכא עוד ס' מצרפי' גם זה לס' דשמא באונס וא"כ

כ"כ נאמר כאן דאף דרוב דמים מן המקור כיון דאיכא עוד ס' שמא מעלמא מצרפי' גם ס' זה שמא מעלי' והוי שפיר ס"ס ואם כונת הט"ז לומר דשם כ' התוס' דרובא ברצון לא הוי רוב גמור הא אי הוי רוב גמור לא הי' מצטרף אפי' לס"ס וע"כ צ"ל דהט"ז ס"ל דהאי רובא דרוב דמים מהמקור הוי רוב גמור ושורפין עליו אח התרומה כו' הא ודאי ליתא וכמבואר בד' הרמב"ם פ"ה דמן הלול ולחוץ הוי ס' ואין שורפין עליו את התרומה וכ' דביאור ד' הט"ז הוא בשנאמר דס' זה שמא מעלמא הי' פשוט להט"ז דאין זה ה' השקול דמאחר דבכל צד שנאמר מהיכן בא דם זה הכל הוא ממיעוט ורובן ליתנייהו הכי דאם נאמר שבא ממקור וארגשה ולאו אדעתה רובן מרגישות ביציאת הדם מגופה וכ"כ אם נאמר שבא מגופה בלא הרגשה ג"כ הוא נגד הרוב הנ"ל וכמו אם נאמר דאתא מעלמא ועברה בשש"ט ולאו אדעתה ג"כ הוא ממיעוט דרובן ליתנייהו הכי שישכחו אם הלכו בשש"ט או לא ומאחר דבאיזה צד שנאמר שבא הדם הזה בע"כ נצטרך לומר שיצתה מהרוב והוא מהמיעוט מעתה נחזי אנן לאיזה צד נוטה יותר לומר שבא הדם הזה והנה לפי ד"ת דאם ראתה בלא הרגשה טהורה ה"ל רובא להתירא דצד זה לבוא מעלמא הוא להתירא וכ"כ צד זה שבא מגופה בלא הרגשה ג"כ להתירא וא"ל רק צד א' לאיסורא והוא דשמא ארגשה ולאו אדעתה וה"ל רובא להתירא וע"כ כתמים טהורים מה"ת כו' אמנם לפי תקחז"ל דאפי' ראתה בלא הרגשה טמאה כו' לפ"ז ה"ל רובא לאי' דצד זה שבא מגופה בלא הרגשה הוי ג"כ לאי' והרי לפנינו ב' מיעוטין לאי' וא"ל רק מיעוט א' להיתר והוא דשמא בא מעלמא ועברה בשש"ט ולאו אדעתה וה"ל רובא לאי' ולא חשיב ס' השקול מאחר דנוטה לאי' טפי מלהיתר רק דמ"מ שפיר הק' הכ"מ דכיון דאין זה רוב גמור רק שנוטה יותר לאי' א"כ מאחר דאיכא תוס' השקול דלמא מעלי' וכמ"ש הרמב"ם דטומאתו בס' הדר תו ה"ל רובא להתירא וע"ז שפיר תי' הט"ז דגם ס' זה שמא מעלי' לא הוי ס' השקול דרובן ממקור ולא כ' הרמב"ם דטומאתו בס' רק לענין זה דאין שורפין עליו את התרומה דלא חשיב רוב גמור אבל מ"מ לענין ס' חשיב רוב דלא הוי ס' השקול וכמ"ש התוס' בכתובות דאף דלא הוי רוב גמור כו' עכ"ז נחשב לענין זה דלא חשבי' לי' לס' להתיר ע"י זה ואף דשם כ' התוס' דמ"מ היכא דאיכא עוד ס' מצרפי' ס' זה לס"ס זהו דוקא ס' השקול דאז מצרפי' גם ס' זה דאף דאינו רק מיעוט עכ"ז אמרי' סמוך מיעוטא לפלגא כו' משא"כ כאן דגם הס' הב' דשמא מעלמא לא הוי ס' השקול דיותר נוטה לאי' מלהיתר רק שרצונו לצרפו לס' זה דשמא מעלי' מאחר דגם ס' זה דשמא מעלי' אינו ס' השקול כו' הדרתו אינו ס' השקול כלל ועי' במנח"י ס"ק א' שהשיג על הט"ז וכ' דנ' דה"ט דהוי ס"ס משום דאתרע לן רובא כיון דרוב נשים אינן רואות מ"ת ממקור לכן הוי

ס"ס גמיר כו' ומה"ט חשיב הכא ג"כ ס"ס כיון דרוב נשים מרגישין בעצמן אם רואות דם אתרע לה רובא והוי ס"ס גמור או לאו מטעמים שכ' הכ"מ עכ"ד. והפלתי שם כ' עליו דיפה השיג ועי' בפרמ"נ שם שכ' עליו דהעתיק ד' הט"ז שלא כראוי דלפי העתקתו משמע שהט"ז בא לומר דס' זה שמא מעלמא לא הוי ס' דרוב דמים מגופה וע"כ כ' דנגד זה איכא האי רובא דרוב נשים מרגישות דזה מורה שבא מעלמא אבל באמת הט"ז לא כ' רק דרוב דמים כו' אתיא ממקור כו' וכיון לס' זה דשמא מעלי' דאינו נחשב לס' השקול דרוב דמים ממקור. ומעתה תו ליכא למדחי דנגד זה איכא האי רובא דרובא מרגישות דגם אם בא מעלי' ה"ל עכ"פ להרגיש שדבר לח זב בפרוזדור כו' והיא שלא הרגישה כלל הרי בודאי יצתה מרוב זה דרובן מרגישות והדרי' להאי רובא דרוב מהמקור וא"ש אמנם גם ס' זה שמא מעלמא ג"כ הוי רובא לאי' ול"מ לה מידי האי רובא דרוב מרגישות דמאי אמרת דבא מעלמא א"כ צ"ל דעברה בשש"ט ולאו אדעתה א"כ כ"כ נוכל לומר דארגשה ולא אדעתה ובהצטרף לזה המיעוט דאין מרגישות לפ"מ שתקנו חז"ל לאסור אפי' ודאי ראתה בלא הרגשה ה"ל רובא לאי' כו'. ונ' דגם ד' הכ"מ בתי' ב' יש לפרש ע"ד זה רק שלהט"ז הוי פשוט לי' דהאי ס' שמא מעלמא לא הוי ס' השקול ועיקר קושי' הוא דהוי סבר דהאי ס' שמא מעלי' הוי ס' השקול וע"ז תי' דגם ש' זה דשמא מעלי' לא הוי ס' השקול ולהכ"מ נאמר להיפך דזה הוי פשיטא לי' דס' זה שמא מעלי' לא הוי ס' השקול רק דהוי סבר דס' זה שמא מעלמא הוי ס' השקול ויצטרף לס' זה האי ס' שמא מעלי' וה"ל רובא להתירא וע"ז תי' הכ"מ דגם ס' זה שמא מעלמא לא הוי ס' השקול דנוטה יותר לאי' מלהיתר דכיון דאין לפנינו דבר לתלות בו ובע"כ נצטרך לומר דעברה בשש"ט ולאו אדעתה כ"כ נוכל לומר דארגשה ולאו אדעתה ובהצטרף לזה המיעוט שרואות בלא הרגשה שאסורה לפי תקחז"ל ה"ל רובא לאי' וזהו שכ' הכ"מ דכיון דאין דבר לתלות החמירו חז"ל כאלו הוא מגופה ודאי ור"ל דלפי חומרת חז"ל לאסור בלא הרגשה ה"ל האי ס' דשמא מעלמא מיעוט ולא הוי ס' השקול וא"ש ד' הכ"מ ול"ק מה שהק' הס"ט עליו כו' עכ"ד. עוד כ' הפלתי להקשות על הכ"מ דהא הכל ס' אחד או מגופה או מעלמא או מעלי' דמ"ש מעלמא או מעלי' הכל ס' א' אי דם נדה או דם טהור ומה לי דם חוטמה או דם עלי' כו' וגם מתהפך לא הוי וכ' דנ' ברור כמ"ש לעיל סי' קפ"ז דכאן חזקת אשה דהעמיד אשה בחזקתה בחזקת טהרה מסייע עד שבעבור זה היא טהורה מה"ת א"כ בכל ס"ס דעלמא אפי' ס"ס כל דהוא מתירין דהא חזקה מסייע לה עכ"ד. ובאמת בלא"ה לק"מ לפמ"ש החו"ד לעיל סי' ק"י בכללי ס"ס ס"ק י' ליישב קושי' הפלתי שם דכל היכא דלא חיישי' כלל להס' טרפה רק אם נמצא ריעותא ולא מצינו כלל לומר ס' טרפה עד

דאמרי' הריעותא ואיכא ס' בהריעותא ס"ס גמור הוא וא"ל שום תנאי לזה כמו בס' מחט בחלל הגוף כו' עכ"ד. וכ"כ בהיד החזקה סי' י"ז ליישב כן קושי' הפלתי וכ' דכה"ג מחלק הש"ך גבי ס"ס שאינה מתהפכת א"כ יפה הק' הכ"מ הנ"ל כיון דבריעותא גופה איכא ספי' דשמא דם זה אינה מהאשה כלל דמיא לס' ע"ל והפלתי אזיל לשיטתי' בסי' ק"י דלא ס"ל כהחו"ד והיד החזקה ומש"ה הק' כן על הכ"מ אבל לפ"ד החו"ד והיד החזקה שפיר קושי' הכ"מ ולק"מ קושי' הפלתי הנ"ל ועי' לעיל סי' ק"י בכללי ס"ס סי' ו' מ"ש בענין זה דס"ס משם אחד והארכתי בזה יעוש"ה:

וכן ראיתי בשמלה ס"ק ג' שכ"כ ליישב קושי' זו עפ"ד החו"ד וכ' עוד ליישב די"ל דהכ"מ כ' זאת לדעת הרמב"ם דל"ל סברת התוס' דשם אונס חד הוא וס"ל דפיתוי קטנה לאו אונס הוא כמ"ש המ"מ פ"ג מהל' א"ב ואח"כ הק' על תי' הב' של הכ"מ מהא דנמצא על שלה לאח"ז טמאין מס' אמאי הא איכא ס"ס שמא לא הי' הדם בש"ח ושמא דם עלי' הוא. וכ' ליישב כו' והביא ד' הס"ט לעיל סי' קפ"ז ס"ק ט"ו שכ' דהא דכ' הש"ך דלא מקרי ס"ס אלא היכא דאי' והיתר שוים ליתא להאי כללא אלא אפי' רק אם ס' א' שוה אע"ג דס' הב' איכא רובא כנגדו מ"מ אמרו סמוך מיעוטא להך פלגא ומפ"ז כ' בכאן ס"ק לדחות ד' הט"ז וש"פ ד' הכ"מ דהוי ס"ס כו' והביא דהס"ט נמי הק' קושי' זו והביא ד' האמרי אש שהק' נמי קושי' זו וכ' ליישב כו' והאריך בזה והביא קושי' התפארת צבי סי' כ"ה בהא דטמאין רק מס' כו' וכ' ליישב עפ"ד הר"ן בחולין ס"ג ב' דאמרי' סמוך מיעוטא למיעוטא והוי ס' השקול כו' והביא עוד ד' האמרי אש שכ' להשוות ד' התוס' כתובות עם ד' התוס' נדה עפ"ד השימקו"ב כתובות ט' א' כו' דבעי' שיהי' המיעוט והמחצה מטעם אחד ויש לעומת המיעוט רובא כו' וכ' דממילא ניחא ד' הכ"מ והאריך בזה יעוש"ה. ועי' לעיל סי' ק"י בכללי ס"ס סי' י"ד ובספרי דברי אליעזר הי' י"ז ס"ק כ"ב מ"ש ע"ד הכ"מ והש"ך דסי' נ"ג והס"ט הנ"ל והבאתי ד' הריב"ש סי' שע"ב ומ"ש ע"ד השימקו"ב הנ"ל והארכתי הרבה בזה יעוש"ה. ועי' בברית אברהם חיו"ד סי' נ"ח מ"ש ע"ד הפלתי והכ"מ ובסי' צ"ג שם מ"ש ע"ד הכ"מ והאריך בזה. ועי' בפלתי בקו"א מ"ש ע"ד הכ"מ והט"ז הנ"ל ומה שהק' ע"ד מנדה נ"ט ב' כו' איש ואשה עומדים מה לי אר"מ כו' והאריך בזה ועי' במי נדה מהדו"ק מה שתמה על הכ"מ כו' וכ' ליישב והאריך בזה ומיושב נמי קושי' הפלתי הנ"ל על הכ"מ דהא הוי ס"ס משם א' כו' ועי' במהדו"ת שם שכ' דנעלם מהכ"מ והט"ז הנ"ל ד' התוס' נדה ס"ב א' ד"ה הטבילו דמבואר שם דל"מ ס' מעלמא לשוי' ס"ס להתיר מכח ס"ס לבד ומפורש כד' הכ"מ כו' עכ"ד. ועי' בחידושי שם ד"ה הטבילו וד"ה צפון וד"ה העבירו ועי' ב' ד"ה מכלל מ"ש והאריך בזה ועי' במקמ"ח שכ' נמי דהעלימו

עין מד' התוס' הנ"ל כו' שכ' בהדיא כו' כתי' הב' של הכ"מ הנ"ל כו' והאריך בזה וכ' דלדעת הרמב"ם פ"ט מהל' א"ב דס"ל דמהני העברת ז' סימנים אף לבעלה כו' מוכרחים לומר דמחשבי' זאת לס"ס יעוש"ה:

ג **שנמצא בגופה**. עי' תוי"ט נדה פ"ח מ"ד שהק' על הא דדרשי' דם ולא כתם ולא אסרו אלא מדרבנן להוי ספי' דאורייתא ולחומרא מה"ת לשיטת הרשב"א ותי' משום הא דשמואל דמדאורייתא בעי' דהרגישה דוקא והיא לא ארגשה אע"ג דאפשר דארגשה ולאו אדעתה לא הוי כשאר ס' דמדאורייתא לחומרא עכ"ד. ועי' בברית יעקב חיו"ד סי' נ"ח שהק' עליו לפמ"ש להוכיח דלהרשב"א דס"ל ספד"א מה"ת לחומרא אפי' היכי דלא הוי ס' השקול ושכיחי יותר להתירא מלאי' אפי"ה הוי מדאוריתא לחומרא מהא דהק' על הרמב"ם כו' מחולין י"א א' דיליף מרישא של עולה כו' ודלמא ניקב קרום של מוח אלא לאו משום דאזלי' בת"ר ואי ספד"א מה"ת שרי אינו מוכח דאזלי' בת"ר דלמא משום דספי' שריא מה"ת כו' דתקשי נמי לנפשייהו דאע"ג דנימא דלא אזלי' בת"ר היינו לדון בתורת ודאי אבל מ"מ לא הוי ס' השקול דאיכא יותר כשרות מטריפות א"כ שכיחי יותר להתירא מלאי' כו' א"כ לא הוי ס' השקול דאסור מה"ח וע"כ לדידהו דס"ל ס' מה"ת לחומרא אפי' היכא דלא הוי ס' השקול ג"כ מדאורייתא לחומרא ועל קושי' התוי"ט כ' ליישב דהכא התורה התירה ס' זה דקא' קרא דם והי' זובה מבשרה ולא כתם כדאמר ר"ע במתני' נ"ח ב' דלא אסרה התורה רק היכא דהוי ודאי מגופה דכתיב אשה כי תהי' זבה דם יהי' זובה מבשרה דם ולא כתם ודמי להא דס' ממזר דמותר מה"ת כו' דממזר ודאי הוא דלא יבוא הא ממזר ס' יבוא וכ' ומ"ש לד' הרמב"ם דס"ל כו' מה"ת לקולא ניחא הא דכתמים היא רק מדרבנן גם ז"א לפמ"ש במ"א דהיכי דהוי עיקרו דאורייתא ויש חשש אי' תורה לא הוי מקלי' כולי האי בכתמים ואדרבה לד' הרמב"ם קשה ל"ל קרא כו' דם ולא כתם כו' בלא"ה הוי כתמים דרבנן כיון דהוי ס' דלמא מעלמא אתי מותר מה"ת וע"כ צ"ל להרמב"ם הא דאמרה תורה דם ולא כתם הוא מטעמא דשמואל דאמר קרא בבשרה עד שתרגיש בבשרה וע"ז אמר ר"ע שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל דכתיב כו' דם ולא כתם ולאו מטעמא דכתיבנא דהתורה התירה ס' זה כמו ס' ממזר ולחוש דלמא ארגשה ולאו אדעתה הוי להרמב"ם ס' תורה דמה"ת לקולא רק מדרבנן לחומרא ועוד כיון דאשה בחזקת טהרה עומדת ע"כ מקלי' בכתמים כו' עכ"ד ועי' בס"ט ס"ק צ"ג שכ' נמי כעין ד' הברית יעקב והברית יעקב לא הביא ד' הס"ט והס"ט לא הביא ד' התוי"ט הנ"ל ועי' בבית מאיר בצלעות הבית סי' י"ג שכ' ליישב קושי' השב יעקב שהק' בדרשה דר"ע אטו כתם לאו דם הוא דהוי כעין דרשה דממזר ודאי ולא ס' ה"נ דורש דם ודאי ולא ס'

כו' וא"ל לפ"ז לשיטת הפוס' דספד"א מה"ת לקולא קרא ל"ל חדא דכבר הק' כזה הפר"ח בסי' ק"י על שיטה זו ועוד דהכא י"ל לולא שגילתה התורה לא היינו עושים מזה ס' מפני שאין הס' קצת שקול הואיל שבשש"ט לא עברה הו"א האי דם מהיכי אתי קמ"ל דס' זה שרי ד"ת ובזה מיושב מה דקשה לפ"ד ה"א היכא דאתחזק התירא כ"ע מודו דס' א' מה"ת שרי וא"כ קרא ל"ל דהא אשה זו בחזקת טהרה עומדת א"ו כנ"ל עכ"ד, והיינו כד' הס"ט והברית יעקב הנ"ל והברי"ע הביא גם ד' הב"מ אלו והב"מ לא הביא ד' התוי"ט הנ"ל. ועי' בצ"צ סי' קמ"ב שהביא ד' הש"ע של מהרש"ז שכ' ליישב קושי' הנ"ל דהטעם משום דבכה"ג אמרי' אוקמא אשה אחזקת טהרה והאי דם מעלמא אתי כו' והביא ד' הגבעת שאול סי'. ס"ז שכ' נמי כן ליישב קושי' הנ"ל וכ' הוא עליהם אך הלשון דם ולא כתם אינו במשמע שמצד חזקת טהרה הוא כ"א שכך דין התורה כאן כו' ועוד הק' מד' התוס' נדה ס"ב א' ד"ה הטבילו כו' ואח"כ הביא ד' הס"ט והב"מ הנ"ל וכ' דמבואר מדבריהם דאף כשהס' לטהר אינו ס' השקול עכ"ז שרי מה"ת והק' דגבי ממזר דעת הפוס' דדוקא בס' השקול וכמ"ש הב"ש סי' ד' ס"ק ל"ט והביא ד' הפ"י בקידושין ע"ג א' וד' העצי ארזים סי' ד' ס"ק מ' דבכ"ע התיר הכתוב ס' ממזר אפי' ברוב פסולין כו' והביא ראי' לזה מד' התוס' ב"ב נ"ה ב' ד"ה ר"א כו' והק' מיבמות פ' ב' מעובדא דרבה תוספאה כו' וכ' לחלק וכ' אח"כ דלהס"ט והב"מ הנ"ל זהו דוקא כשי"ל דמעלמא ממש אתי' ולא מגופה חזיתה כלל אבל כשודאי מגופה אתי' רק הס' אם מהעלי' או מהמקור ע"ז אין שייך דם ולא כתם ולא מיבעי שאין מותר מה"ת כשהס' לטהר אינו ס' השקול אלא גם בס' השקול י"ל טמא והביא ראי' מהמשנה דנמצא בפרוזדור ספי' סמא כו' והאריך הרבה בזה. ועי' בס' יד מאיר סי' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

ד **או בבגדו**. עי' בפמ"א ח"ב סי' קכ"ו שכ' דדוקא בבגד האשה גזרו טל הכתמים אבל אם נמצא כתם בבגד האיש ואפי' על חלוקו לאחה"ת אין לו דין כתם אם לא שקנח עצמו בו דאז האשה טמאה כו' עכ"ד והובא דבריו בס"ק לעיל סי' קפ"ז ס"ק ג' ובסי' זה ס"ק ס"א ובפ"ת סי' קפ"ז ס"ק ד' וכן העתיק החכ"א כלל קמ"ג דין ד' והביא הפ"ת ד' הגאון ר' יחיאל העליר שכ' דנעלם מהפמ"א תוספתא ארוכה בנדה פ"י נמצאת על חלוק בנה השוכב בצדה ה"ז טמא ולא על בנה בלבד אמרו אלא על כל אדם כו' וכ' דהוא פליאה נשגבה על הפמ"א. וכן ראיתי בספרו עמודי אור סי' נ"ט שהביא ד' הפמ"א ותמה עליו מהתוספתא ועוד תמה עליו דמה שהביא ראי' מנדה י"ד א' דפריך בנמצא על שלו אמאי טמאים דלמא דם מאכולת הוא ופי' בתוס' בשם ר"ח דכיון דאיכא הוכחה מדלא נמצא על שלה ש"מ מעלמא אתא ומזה למד לדון כן לענין כתם ותמה עליו דהתם גם היא בדקה

בעד אח"ת ואם הי' מגופה הי' לה למצוא ג"כ דם על עד שלה ושפיר יש רגלים לדבר מדלא נמצא על שלה אבל בכתם הנמצא מאי ראי' הוא שמא כשיצא הדם ממנה נשמט אז חלוקה מכנגד הדם ונזדמן שם חלוקו כו' והא מבואר בנדה נ"ח ב' דאפי' לבשה ג' חלוקים ומצאה כתם בעליון כו' טמאה כל שאין לה במה לתלות כו' דאמרי' הפנימי נשמט ובא הכתם על החיצון וכ"ש שיש לתלות כן בכתונת שדרכה להשמט כו' ומה שהביא עוד שם להכרית דהא קי"ל בנמצא למעלה מהחגור דטהורה אע"פ שלא עברה בשש"ט דתלי' בדבר שאינו מצוי לא הבנתי איך דן אפשר משא"א דהא למעלה מהחגור א"א לבא מגופה לכך תולין אותו בדבר בלתי מצוי אבל בנ"ד אפשר הוא להמצא על כתונת שלו על דרך שנת' או אנפי אחרינא ומנ"ל לטהר וכ' דנ' דדין חלוק שלו כשאר דבר כסדין וכיוצא המונח במטתה וכל שנמצא עליו כתם יותר מכגריס ה"ז טמאה אם לא נתעסקה תחלה בדבר שתולין בו הכתם אף בבגדי האשה וכ' דכ"ז לטמא אותה מתורת כתם אבל להחשיבה מחמת זה רואה מ"ת הדין פשוט דלא גרע מנמצא על חלוקה אחר שעה שאע"פ שטמאה משום כתם מ"מ לא מחשבי' לה רואה מ"ת דאמרי' אח"ת ראתה ה"נ בנמצא על כתונת שלו אם שהה עמה במטה אח"ת תלי' שראתה אח"כ אבל אם פורש ממנה אותו יום ואח"כ מצא דם על כתונתו כיון דנתבאר דמטמאי' לאשה ולא תלי' דמעלמא אתא ממילא יש להחשיבה לרואה מ"ת ואם שהה עמה שכ' להקל לענין רואה מ"ת נ' דאפי' קנח עצמו בחלוקו אח"ת ושהה עמה במטה ואח"כ מלא על חלוקו דם נ' דלא הויא רואה מ"ת כיון דבשעה שקנח לא ראה אם הי' דם על החלוק תלי' דלא הי' אז דם והדם הנמצא על חלוקו בא אח"כ וכ' דבהכי מיירי עובדא דהנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' פ"ז כו' יעוש"ה ועי' בשמלה ס"ק ד' שהק' נמי על הפמ"א מד' התוספתא הנ"ל והאריך בזה:

ה **שנפתח מקורה.** והוא מד' התה"ד סי' רמ"ו שכ' וז"ל ונ' דאשה שהרגישה ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום יש לטמאה דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנח או נימוק דהרגשה סברא דאורייתא היא היכא דליכא למתלי ההרגשה במידי אחרינא כדמוכח בפ' הרואה דפריך אנמצא לאח"ז פטורין מן הקרבן אי דארגישה אמאי פטורין אלמא דסברא דאורייתא היא מדחייב עלה קרבן וכיון דסברא דאורייתא היא הוי כמ"ד וסד"א דאפי' בדקה ומצאה טהורה טמאה כדאיתא פ' כה"י עכ"ל ועי' בפלתי ס"ק ג' שהביא ד' מהר"ג שהובא בשב יעקב שהק' מנ"ל להג"מ לפרש כן בד' שמואל אדמקשה ממנו וכ' עליו דלק"מ דזה ידע הגמ' זולת ד' שמואל דבכל הרגשה הוא בחזקת רואה רק לולי ד' שמואל הו"א דמשנה מיירי בלא הרגשה ומ"מ בנמצא על שלו ודאי חזי בשע"ת חייבת

בקרבן אבל לשמואל דאמר עד שתרגיש בבשרה א"כ קשה על המשנה ממ"נ כו' וכ' דלכאורה יש ראי' להתה"ד מהא דקמבעי לי' להג"מ נדה נ"ט ב' כו' איש ואשה מה לי אר"מ כי קא' ר"מ בחד ס' אבל בס"ס לא מטמא ר"מ כו' וקשה הא באשה לחוד נמי איכא ס"ס כו' ס' מ"ר ס' ממקור ואת"ל ממקור דלמא היא בלא הרגשה והך הרגשה הוי ממ"ר וא"כ טהור וכ"ש להך פי' דאמרי' דמיירי דלא ארגישה רק אנן אמרי' באמת הרגישה רק דסברת מ"ר הן לא נתנה דעתה בכך וא"כ פשיטא דיש כאן ס"ס כו' וצ"ל דלא יוכל הס"ס להתהפך כו' אלא להפוס' דלא ס"ל מתהפך קשה כו' והאריך בזה ואח"כ הביא קושי' השב יעקב במימרא דשמואל נדה ט"ז א' הגיע וסת ולא בדקה טמאה הואיל דוסד"א חזקה אב"ב ממ"נ אי ארגשה כיון שלא בדקה בשעת הרגשה תיכף יבא אפי' שלא בשעת וסתה טמאה ואי לא ארגשה מה בכך דוסד"א מ"מ מהתורה בעי הרגשה וזו ל"ח לה הרגשה וכ' ליישב דקמ"ל אפי' דבדקה אח"כ ומצאה דם לבן וירוק כו' ובזו מחמת וסתה טמאה דחזקה אורח נשים ד"נ בזמנו בא משא"כ מחמת הרגשה הא ישנו כאן דם טהור דבא ג"כ מהמקור וכמבואר בתה"ד ובש"ע כן ובדקה ולא מצאה כלום דייקא אך באמת אין אנו צריכין לזו דגוף הדם אסור מדרבנן בעלמא מ"מ כיון דהך חזקה דאב"ב הוא חזקה אלימתא דבר תורה א"כ אף במלתא דרבנן חושש לטמא אבל למ"ד וסדר"ב א"כ חזקה לאו אלים א"כ אין לסמוך עלי' לטמא ואין לדמות דאורייתא ודרבנן לחזקה דאורייתא ודרבנן עכ"ד. ועי' בד"מ לעיל סי' קפ"ח שהק' על התה"ד דהג"מ לא קא' דהרגשה דאורייתא אלא בנמצא כתם עם הרגשה או דם במ"ר אבל בלא מצא כלום לא מצינו שם דטמאה וגם לא נמצא בשום פוסק דס"ל כן עכ"ד. וכן הק' הרדב"ז ח"א סי' קמ"ט על התה"ד וסיים ולא ראיתי ולא שמעתי מי שנוהג חומרא זו ועי' בחו"ד ס"ק ג' שכ' ליישב קושי' זו דראי' התה"ד היא דהנה בוסתות אף למ"ד דהוא דאורייתא מ"מ ליכא אלא ס' אפי' בדקה, אח"כ ומצאה טמאה כו' ועוד בהדיא אמרי' בנדה ט"ו גבי בדקה ומצאה טמאה דחוששת לוסתה משמע דאפי' לטהרות דלא בעי' הרגשה דהא מקמ"ט אפי"ה אינה חוששת רק לוסתה אלמא דאינה אלא ס' אפי' למ"ד וסד"א כו' ואלו בהרגשה עם מציאת הדם אח"כ טמאה ודאי בשעת הרגשה כדמוכח מנדה נ"ז דאמר אי דארגשה לאח"ז אמאי פטורין מקרבן אלמא דטמאה ודאי דחייבת בקרבן ודאי וכיון דהרגשה עם מציאת הדם אח"כ חמור מוסתות עם מציאת הדם אח"כ כו' וכיון דבוסתות הקלה אמרי' דלמ"ד וסד"א אפי' בדקה ומצאה טהורה טמאה כ"ש בהרגשה החמורה דאפי' בדקה ומצאה טהורה טמאה. אמנם אם בדקה עצמה תוך שיעור וסת סמוך להרגשה ומצאה טהורה דדיו לבא מן הדין להיות כנדון דגבי וסתות למ"ד וסד"א אמרי' נדה ט"ז

א' דבתוך שיעור וסח בבדקה ומצאה טהורה דטהורה כו'. אמנם מד' התה"ד והש"ע סי' קפ"ח מוכח דאפי' בדקה תוך שיעור וסת ומצאה טהורה טמאה שכ' דאם בדקה מיד ומצאה מראות טהורות דטהורה כו' דהאי מיד שיעור וסת הוא א"כ מוכח דבלא מצאה כלל טמאה אפי' בתוך שיעור וסח כו' עכ"ד. ועי' בס"ט ס"ק ג' מ"ש ליישב קושי' השב יעקב הנ"ל והאריך בזה ואח"כ הביא ד' הרדב"ז הנ"ל כו' וכ' אמנם מצאתי ראי' להתה"ד מנדה י"ב א' אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה כו' וא"ל לא תבדוק כו' א"כ לבו נוקפו ופורש וכ' התוס' בשם ר"ח כיון דרואה אשתו בודקת מיחשב שאם לא הרגישה לא היתה בודקת לפי שיודעת שחכמים לא תקנו לבדוק וא"כ מכאן מוכח ד' התה"ד דהיכי דהרגישה ל"מ בדיקה דאי מהני בדיקה אמאי יפרוש הא בדקה או ל"מ בדיקה אחר שהרגישה וכ' דיש לדחות דדלמא ה"פ דהבעל יחוש לעצמו שמתוך שמהומה לביתה לא בדקה שפיר כמו דאמרי' דעד שלפני תשמיש אינו ממעט מה"ט אבל אי הי' יודע דבדקה שפיר ליכא למיחש דלמא ראתה טיפת דם כחרדל ונאבד או נימוק דלהא ל"ת אבל בחידושי הרמב"ן שם מפורש כהתה"ד שכ' וז"ל ובשם ר"ח מצאתי שאו' דמש"ה לבו נוקפו דסבר אלמלא שלא הרגישה כלום לא בדקה כלומר דקי"ל דכל לבעלה לא בעי בדיקה וזה אינו סובר שמחמרת אלא שבודקת משום הרגשה וחוששין כיון שהרגישה ודאי בא אורח וטיפה כחרדל היתה ונאבדה בעד עכ"ל וכה"ג כ' בחידושי הר"ן מלשון זה מוכח דדינא הוא דאם הרגישה דחוששין לזה דמסתמא האורח בא ונאבד או נימוק וכ"ד התה"ד הנ"ל וכ' ליישב קושי' הרדב"ז והד"מ הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בחוסן ישועות נדה נ"ז ב' שהשיג ע"ד הס"ט כו' והביא ראי' להתה"ד מד' התוס' בשם ר"ח נדה י"ב שהביא הס"ט הנ"ל ודחה ראי' זו די"ל דהתם שאני דלאו כל אדם דיני גמירי ויסבור דבדיקה ל"מ ויפרוש א"נ ההיא בדיקה באמת ל"מ מפני שהוא קודם תשמיש ומהומה היא לביתה כו' או אפשר דוקא הרגשה בשעת חימוד תשמיש מלתא היא אבל הרגשה גרידא לא כו' וכ' ועוד נ' דמודה התה"ד היכי דבדקה בתוך שיעור וסת אתר הרגשה ומצאה טהורה דטהורה דלא עדיפא חזקת הרגשה מחזקת וסתות ואיכא מ"ד לעיל ט"ז א' דאפי' למ"ד וסד"א אם בדקה תוך שיעור וסת טהורה והיינו דלא כהחו"ד הנ"ל וכ' עוד דאם מצאה בבדיקתה מראה דם טהור אפי' בדקה זמן רב אחר הרגשתה נמי נ' דטהורה כיון דהך דינא דתה"ד חומרא יתירא הוא הבו דלא להוסיף עלה ודלא כס"ט שהחמיר בזה עכ"ד ועי"ש עוד כ"א א' שהביא ד' החו"ד הנ"ל שכ' ליישב ד' התה"ד דראיתו הוא מק"ו מוסתות כו' והשיג עליו שזה הק"ו יש עליו תשובה דל"ד לוסתות דהא בחוששת לוסתה היינו משום חזקה דאב"ב מש"ה אין חילוק בין ראתה אח"כ או לא אבל בהרגשה

י"ל דלאו מלתא הוא דפעמים נפתח מקורה בלא ראית דם והא דטמאה ודאי בהרגישה ואח"כ ראתה ה"ט כיון דאשה מרגשת בשעת ראית דם והיא לא הרגישה אח"כ כשראתה ע"כ בשעת הרגשה יצא הדם ועוד יש להשיב דבהרגישה ולא ראתה אח"כ יש לטהרה מכח ס"ס שמא לא ראתה כלל ואת"ל ראתה ונאבד שמא דם טהור הי' דאפי' להראב"ד דס"ל דרוב דמים באשה טמאים מ"מ אין רוב זה אלא מדרבנן כדמשמע לעיל י"ח דאפי' לר"י דאמר רוב חתיכות של ד' מיני דמים טמאים אין זה רוב גמור מיהו כשראתה אח"כ טמאה ודאי משעת הרגשה משום דבזה אין לספק בדם טהור די"ל דם שאבד הוא הדם שנמצא וכדס"ל לר' בפסחים י' א' גבי שדה שאבד בה קבר ואפי' לרשב"ג דס"ל התם תבדוק כל השדה כולה ש"ה לחומרא ואפשר בבדיקה אבל הכא י"ל דגם רשב"ג מודה הוא הדם שאבד הוא הדם שנמצא וטמא ודאי משעת הרגשה אבל גבי וסתות יש לטמאה מס' אפי' לא ראתה דהתם אין לספק בדם טהור דהא יש לה וסח לדם טמא וחזקה דאב"ב עכ"ד ועי' במקמ"ח מ"ש ליישב קושי' הנ"ל דראי' התה"ד הוא מר"פ הרואה כו' והאריך בזה וכ' אח"כ דלכאורה דמיא הך דינו של התה"ד להא דקא' הש"ס בפסחים על ובדק ולא אשכח פלוגתא דר"מ ורבנן דר"מ ס"ל כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו כו' וחכ"א בודק עד שמגיע לסלע או לקרקע בתולה. ולכאורה הוא ממש ג"כ דינו של התה"ד היכא דהרגשה הוא בחזקת רואה ואח"ז בדקה ולא שכחה א"כ הדבר תלוי בפלוגתא דר"מ ורבנן וכיון דקי"ל כרבנן דמהני בדיקה וה"נ תועיל בדיקתה. ונ' דסברת התה"ד כיון דאמרי' בנדה ס"א לענין ג' נשים שמצאו ביניהם כתם דהיכא דבדקו הג' ומצאן טהורות כולן טמאות ומדמה לגל טמא שנתערב בין ב' גלים טהורים וחכמים פליגי על גלים וס"ל דמהני בדיקה ומפרש שם כו' בשלמא החם אימא עורב נטלה אלא הכא האי דם מהיכא קא אתיא א"כ ס"ל להתה"ד נהי דקי"ל כרבנן דמהני בדיקה גם היכא שהדבר בחזקת טומאה היינו דתלי' דעורב נטלה וכן גבי בדיקת חמץ תלי' היכא דבדק ולא אשכח בעכבר או אדם אחר נטלה אבל הכא כיון דארגשה מסתמא ראתה דם ואף אם לא מצאה דם אחר בדיקתה תלי' דנפל הדם ולא ראתה כיון דארגשה בודאי ראתה דם וליכא למתלי הרגשה במידי אחרינא גם לרבנן לא מועיל בדיקתה ותלי' דהדם נפל לארץ והביא ד' האחרונים שכ' כיון דהתה"ד מדמה לוסתות כו' א"כ ה"נ בדין זה דהרגשה היכא דבדקה עצמה בשיעור וסת ומצאה טהורה היא טהורה כו' והביא ד' החו"ד הנ"ל שכ' דמשמעות הש"ע אף היכא שבדקה עצמה בשיעור וסת טמאה מדכ' ובדקה מיד כו' וכ' ודע דג' מיני הרגשות הן כו' ונ' ברור דלענין הך דינא שחידש התה"ד כו' היינו בהך הרגשה שנפתח מקורה כו' וכן בהך הרגשה שהמציאו האחרונים היכא דדבר לח

זב ממנה הוי הרגשה כו' ג"כ שייך בזה הך דינא דתה"ד כו' אבל בהך הרגשה שהרגישה שנזדעזע גופה אף דהוי הרגשה דאורייתא היכא דבדקה ומצאה דם טמאה דאורייתא מ"מ היכא שבדקה ומצאה טהורה כו' פשיטא דתלי' זעזעת גופה במידי אחרינא ולא ביציאת הדם כיון דבדקה ומצאה טהורה וכמה פעמים מקרים לאדם כן זעזעת גופה מחמת סיבות כו' ומיושב בזה קושי' השב יעקב על התה"ד מנדה ט"ו דפליגי אי וסד"א או דרבנן כו' דבאמת מיירי בהרגשה כו' רק בהרגשה שנזדעזע גופה דבזה היכא דבדקה ומצאה טהורה. טהורה לכ"ע כיון דלא מצאה דם תלי' הזעזעת במידי אחרינא זולת למ"ד וסד"א טמאה משום הוסת גופי' דחזקה אב"ב והביא ראי' להתה"ד מנדה י"ב מד' התוס' ד"ה לבו בשם ר"ח כו' ומד' הרמב"ן שם כו' והביא ד' הס"ט שגם הוא הביא ראי' זו ועי' בנודע בשערים ח"ב חיו"ד סי' י"ג שכ' נמי דכונת התה"ד בהראי' מנדה נ"ז הוא כמ"ש החו"ד הנ"ל כו' והביא קושי' השב יעקב הנ"ל כו' וכ' אך באמת ראי' התה"ד אינו מוכח על הרגשה לחוד רק בצירוף שעת וסת דמחמת וסת לחוד אין ראי' על שעה זו דמעט זמן יכול להתאחר הוסת ואפשר עתה ראתה רק בצירוף הרגשה וגם הוא שעת וסת אז יש לנו לומר דטמאה למפרע טומאה ודאי וכ' הגם דאין לנו כח לחלוק על התה"ד כו' מ"מ הא דמוסיף החתם סופר חומרא על חומרא דהתה"ד מקיל באם מצאה על העד מראה טהורה דתלי' הרגשה במראה הטהורה והחתם סופר סי' קס"ו קס"ח כ' דאם נמצא עליה עד מראה טהורה ופחות מכגריס מראה טמאה דטמא דאף דבדיקת עד שאינו בדוק אינו מטמא אלא משום כתם לכל היותר ובעי' כגרים ועוד אבל בהרגשה דמחמת הרגשה סברא דאורייתא טמא אף בנמצא טיפת דם כחרדל ואינו נ' דהוא חומרא גדולה דכיון שהיא שלא בשעת וסת דאז אין דרכה לראות דם ואשה בחזקת טהרה עומדת ומחמת הרגשה נטמאה יותר יש לנו לתלות במראות טהורות וכ' דמ"ש החתם סופר שם סי' קס"ז שכן שמע מהיר דוד שהעיד כי רבו הגאון בעל נו"ב הורה כן נ' דהנו"ב לא החמיר רק באם לא מצא שום מראה טהורה לתלות בו הרגשה הלז אבל במצאה בו מראה טהור דיש לנו במה לתלות ההרגשה א"כ המראה טמא פחות מכגריס בעד שאינו בדוק לאו ריעותא הוא כלל ובפרט באשה שרגילה לראות מראות טהורות שלא בשעת וסתה והביא ד' הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קי"ט שכ' שאלה זו ששאל הר"ד הנ"ל להנו"ב וראיתי כי שם מיירי שלא נמצא שם מראה טהור רק פחות מגריס מראה טמא רק שבלא"ה אם לא הי' מוצא כלל כיון שלא בדק העד עד הבוקר הי' דעתו נוטה להקל כי סברתו דע"י הרגשה ודאי ראתה רק דיש ס' אם מראה טהורה או טמאה וכיון דלא נתצא שום דבר וע"כ נאבד או נימוק יש לנו ס' כו' יש לנו להחמיר אבל בלא בדק עד הבוקר יותר

יש לנו לתלות שהי' מראה טהורה ונתייבש עד שלא ניכר אבל בנמצא על העד פחות מכגריס בזה יש לטמא וזו עדותו של הר"ד ששמע מרבו הנו"ב אבל להחמיר כהחתם סופר אף בנמצא מראה טהורה רק שבתוכו נמצא פחות מכגריס מראה טמא בזה נ' כיון דהרגישה שוב אין ריעותא כיון דיש במה לתלות ההרגשה ופחות מכגריס לאו ריעותא ודעתי נוטה להקל כדעת הפמ"א שהביא בספרו כו' ובפרט שהנו"ב שם מפקפק על התה"ד בד' התה"ד כו' וכ' אך עכ"פ אף בלא נמצא כלום אין לנו לחוש בהרגשה אלא באם הרגישה פתיחת פי המקור לא היכי שהרגישה כעין זיבת דבר לח בזה לא מקרי הרגשה גמורה וכן הוא דעת החתם סופר והביא ד' הגהות בנו של הנו"ב סי' קי"ח קי"ט שם שכ' דתרתי בעי' פתיחת המקור וזיבת דבר לח אך לפי שנמשך אחר דעת אביו הגאון דעיקר הרגשה הוא זיבת דבר לח א"כ לאיזה צורך נקט המחבר דאם הרגישה שנפתח מקורה ע"כ אמר דתרתי בע' אבל באמת בזה יפה השיג החתם סופר סי' קס"ז דעיקר הרגשה הוא פתיחת המקור א"כ הרגשה שמבואר בהמחבר הוא כשאר הרגשות כו' עכ"ד והיינו דלא כהמקמ"ח הנ"ל שכ' דד' התה"ד הוא אף בזיבת דבר לח והיינו דס"ל להמקמ"ח כהנו"ב הנ"ל שכ' דאף בזיבת דבר לח מקרי הרגשה אבל הנוב"ש ס"ל כהחתם סופר שהשיג על הנו"ב וס"ל דזיבת דבר לח לא מקרי הרגשה ועי' לעיל ס"ק א' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי' בחכ"א כלל קי"ג דין א' שכ' דבהרגשה שנזדעזעו אברי' אה בדקה ולא מצאה כלום טהורה שתלי' ההרגשה בשאר מקרים והיינו כהמקמ"ח הנ"ל והמקמ"ח לא הביא ד' החכ"א אלו ועי' במשרת משה פ"ה מהל' א"ב מה שהק' על התי' של החו"ד הנ"ל כו' והאריך בזה ובאות ד' שם מ"ש ע"ד התה"ד הנ"ל והאריך בזה ועי' בישוי"ע ס"ק א' שכ' נמי דכונת התה"ד כעין ד' החו"ד הנ"ל וכ' אמנם אין מכאן ראי' כו' עפ"ד התוס' פסחים צ"א א' גבי המפקח את הגל והט"ז לקמן סי' שצ"ז והנקוה"כ שם כו' והאריך בזה ואח"כ הביא קושי' חכם א' על התה"ד מהא דפריך הש"ס אי דארגשה לאח"ז אמאי פטורין מהקרבן לפמ"ש הרמ"א לעיל כו' לוקמא בארגשה ולאח"ז מצאה דם וגם מראות טהורות דמצד הרגשה אינה טמאה דנוכל לומר דבעת הרגשה יצא ממנה מראה טהורה כו' וכ' ליישב והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' בשמלה ס"ק ה' מ"ש ליישב קושי' הד"מ והרדב"ז הנ"ל על התה"ד והאריך בזה ועי' בנו"ב שם סי' קי"ח מ"ש בכונת התה"ד ליישב קושי' הד"מ והרדב"ז הנ"ל ומה שהק' על התה"ד ומ"ש בכונת התה"ד אי ס"ל דהוי דאורייתא או רק ס' כו' ובסי' קי"ט שם מ"ש והאריך בזה ועי' בפלתי בקו"א שם מ"ש בכונת התה"ד ומה שהק' עליו והאריך הרבה בזה. ועי' בבגדי כהונה חיו"ד סי' ה' מ"ש דדין זה של התה"ד נ' דתליא בפלוגתא דהרי"ף ורמב"ם ורש"י ובין התוס'

נדה ע"י כו' ל"ש אלא שלא הגיע שעת וסתה כו'. ומ"ש ליישב קושי' השב יעקב על התה"ד והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' במי נדה מהדו"ק סי' קפ"ו מ"ש ראי' להתה"ד והאריך ב"ה ובחידושיו לנדה ט"ז א' ד"ה אלמא כו' וד"ה ומ"ם כו' מ"ש והאריך בזה ועי' במהדו"ב מ"ש. דלכאורה נ' דיש לחלק בזה בין ימי נדה לימי זיבה כו' אך קשה על הש"ס דפריך על המשנה דכל י"א יום בחזקת טהרה למאי הלכתא נימא דנפ"מ לדין הנ"ל דהרגישה שנפתח מקורה ובדקה ולא מצאה כלום דבימי נדה טמאה ובימי זיבה טהורה ומדלא משני הכי יהי' מוכח לכאורה דלא כהתה"ד רק בכ"ע טהורה מיהו י"ל בהיפך דפשיטא לי' כיון שהרגישה א"כ אתרע לה חזקת טהרה דידה ומסתמא ראתה דם כיון שהרגישה עדיף הוכחת הרגשה מחזקת טהרה דימי זיבה ופשיטא דאף בכה"ג טמאה עכ"ד. והעיקר נ' לדינא כהתה"ד הנ"ל אבל היכא דנמצא בי מראה טהור דיש לנו במה לתלות ההרגשה אם מצאה בעד שאינו בדוק נמי מראה טמא פחות מגרים לאו ריעותא כלל וטהורה אף להתה"ד וכמ"ש הנוב"ש הנ"ל ודלא כהחתם סופר הנ"ל וכ"פ בגבעת שאול סי' ס"ז כהנוב"ש הובא דבריו בפ"ת כאן ס"ק ו' ולעיל סי' קפ"ח ס"ק ה' ועי' בתו"ד ס"ק ל"ז דס"ל כהחתם סופר ועי' באמרי בינה ח"א בתשובות שבסוף הס' סי' ו' שכ' להוכיח מד' הר"ח והרמב"ן והרשב"א והר"ן הנ"ל דלא כהתה"ד היפך מד' הס"ט ולא הביא ד' הס"ט הנ"ל:

והנה החו"ד הנ"ל כ' דמד' התה"ד והש"ע סי' קפ"ח מוכח דאפי' בדקה תוך שיעור וסת ומצאה טהורה דטמאה ובפלתי ס"ק ג' כ' דהתה"ד מיירי בלא בדקה א"ע תוך שיעור וסת אלא לאחר שיעור וסת והיינו דלא כהחו"ד והחו"ד לא הביא ד' הפלתי אלו ועי' בס"ט ס"ק ד' מוכח נמי דס"ל כהפלתי ולא כהחו"ד יעוש"ה ועי' בצ"צ סר קל"ג שהביא ראי' להפלתי מד' התה"ד עצמו סי' רמ"ו שכ' וז"ל אשה שהרגישה בעצמה שנפתח מקורה והלכה ובדקה א"ע מיד ומצאתה על העד לחלוחית לבן עכ"ל ותיבת והלכה הוא שפת יתר וידוע דהתה"ד בעצמו המציא השאלות כדי לבאר התשובות א"כ למה כ' והלכה הול"ל ובדקה א"ע מיד א"ו לומר שאם היות שהי' הבדיקה מיד אעפ"כ נשתהה יותר מכשיעור וסת אחר הרגשה דהיינו עד"מ שהיתה בין הנשים והוצרכה לילך מהם לחצר אחר ובדקה א"ע שם זה מורה כפי' הפלתי וכ' דבהכי א"ש מ"ש התה"ד שם בפשיטות דהוי כלמ"ד וסד"א דאפי' בדקה ומצאה טהורה דטמאה עכ"ל ואת"ל דמיירי דבדקה א"ע תוך שעור וסת הרי בכה"ג מפורש בגמ' שם דגם למ"ד וסד"א טהורה וכ' דמ"ש התו"ד דר"נ בר יצחק לא ס"ל כן אין דבריו מוכרחים ומנ"ל לאפושי מחלוקת ועכ"פ ה"ל להתה"ד לפרש כן ואיך יאמר בפשיטות נגד המפורש בגמ' ופירש"י א"ו מיירי שבדקה

א"ע אחר שיעור וסת ועוד הא מוכת בגמ' שם נ"ו ב' דאע"פ שהרגישה אמרי' אימר הרגשת עד הוא כ"ש הכא דתלי' הרגשה במראה לובן אף שבדקה א"ע לאחר שיעור וסת וכ' דהעיקר כהפלתי והביא ד' הס"ט וד' התה"ד והרמ"א והרדב"ז הנ"ל והאריך הרבה בזה ובסי' קל"ב מ"ש בד' הפלתי והחו"ד והס"ט הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה. ועי' במנח"י ס"ק ב' שכ' דבמעוברת ומניקה שנפתח מקורה טהורה אם לא מצאה כלום כו' עכ"ד ועי' בדברי חיים בקונטרס מים חיים סי' ל"א מה שהק' עליו מד' התוס' נדה ה' א' ד"ה הא כו' וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה ועי' במי נדה מהדו"ק מ"ש בד' המנח"י והאריך בזה:

סעיף ב

1 **בתינוקת** . עי' ש"ך ס"ק ג' שהשיג על הב"ח וס"ל דלא גזרו בתינוקת כלל אפי' בנמצא על גופה וכ' שכן משמע מרש"י ובאמת מד' רש"י נדה ה' א' ד"ה מלוכלכין מוכח להיפך שכ' וז"ל ולא ידעה אי אתי מגופה או לא אין חוששין לה ואפי' אין לה במה לתלות דבשש"ט לא עברה ואיכא למימר עברה ולא אדעתה עכ"ל משמע דבידאי מגופה רק שלא הרגישה טמאה וכן ראיתי בחו"ד ס"ק ד' שהביא ד' רש"י אלו דמוכח להיפך וכ' דכן מוכח מנדה ס"ה ב' גבי וכולן שהי' שופעות מתוך ד' לילות כו' והאריך בזה ועי' בס"ט ס"ק ז' שהביא נמי ד' רש"י הנ"ל דמוכת דהיכא דודאי מגופה אתי' טמאה אף תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וכ' דכן נ' מד' החידושי רשב"א שם כו' דדעתו כפירש"י כו' והאריך בזה ועי' ביושו"ע ס"ק ב' שהביא נמי ד' רש"י ד"ה מלוכלכין הנ"ל דמשמע דבידוע שבא מנופה אף שלא בהרגשה מטמא אף בתינוקת והביא ראי' לד' רש"י מנדה ס"ו א' כו' א"ל הכי אמר רבא ל"ש גדולה ול"ש קטנה דקטנה נמי מחמדא ואי נימא דדם שרואה בלא הרגשה אינה מטמאה בתינוקת א"כ אף מחמדא וראתה כיון שראתה בלא הרגשה ליכא איסורא א"ו כשידוע שהדם בא מגופה אף בתינוקת טמאה כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' במי נדה מהדו"ק שהביא נמי ד' רש"י הנ"ל דמבואר כהב"ח והאריך בזה וכ' דהעיקר כהב"ח ועי' בתשובת רע"א סי' פ"א מ"ש ע"ד הס"ט שדקדק מד' רש"י כהב"ח דאינו ראי' דהתם מיירי לענין טומאת מעל"ע בקדשים ובזה אף בלא הרגשה טמאה עכ"פ טומאת ערב כו' חיישי' ג"כ למפרע כו' ומיושב בזה קושי' הס"ט ס"ק ג' כו' והאריך בזה ועי' בשמלה ס"ק ו' מ"ש ליישב קושי' הס"ט והחו"ד מד' רש"י הנ"ל כו' וגם כ' ליישב קושי' החו"ד מוכולן שהי' שופעות כו' והאריך בזה ועי' בחוסן ישועות נדה ה' שהשיג ע"ד הס"ט שהביא ראי' מד' רש"י כהב"ח כו' וכ' השמלה שם אח"כ לולי דמסתפינא הייתי או' אע"ג דבכל אשה בעי הרגשה מדאורייתא מ"מ בקטנה כל שבא הדם מגופה טמאה מדאורייתא דהא חזקת דמים שבאים בהרגשה וזו שהיא

קטנה אע"פ שהיא או' שלא הרגישה מ"מ כיון שאינה בת דעת אמרי' ארגשה ולאו אדעתה או שאין אנו מאמינין לה דאין עדות לקטן וקטנה והביא ד' הגאון רע"א וכ' אח"כ דבעיקר הדבר מ"ש מהרש"ל דהאידנא כל אשה שיש לה בעל חוששת לכתמים אפי' היא קטנה כו' הנה מצאנו לו חבר הוא הראב"ד כי הרז"ה בשער הכתמים אות ג' תמה עליו אשר לא הביא דן תינוקת שלא הגיע זמנה כו' ומוכח מזה דס"ל כמהרש"ל ולכן כיון שעתה אין לנו טהרות ולא נפ"מ רק לבעלה וכל שיש לה בעל אין חילוק בין קטנה לגדולה ע"כ לא כ' דינים אלו עכ"ד:

ז **פחותה מי"ב**. עי' בס"ט ס"ק ה' ו' מ"ש ע"ד רש"י נדה ה' א ד"ה אין חוששין כו' והאריך בזה ועי' לעיל סי' קפ"ד ס"ק ו' מ"ש ע"ד רש"י והרשב"א והארכתי בזה יעוש"ה. וכעת ראיתי בתשובות בית אפרים חאה"ע סי' קל"א שהק' ד' המחבר אהדדי דכאן גבי כתם פ' דאם אין לה ב' שערות אין לה כתם וגבי מיאון דהוי דרבנן פ' דחיישי' שמא נשרו ואף באין לה תמאן ותי' דלמ"ד דאיכא התם חזקת היתר יש לחלק דבכתמים לא גזרו חכמים בתחלה אלא על גדולה ודאי משא"כ לענין מיאון דלא תיקנו אלא בקטנה ותו דאפי' בספק איכא למגזר במיאון בלא בעל אטו בעל דאיכא ס' א"א דאורייתא דבא"ת קאי משא"כ בכתמים אפי' היא מגופה ליכא אלא אי' דרבנן כיון שלא הרגישה ואין לדמות במה שהחמירו דאין אנו בקיאין במקדיר או במגליד דהתם הס' אינו בגוף האי' אלא דאם הי' יכול להבחין בין מקדיר או מגליד הי' אפשר לברר וכיון דאין אנו בקיאין נשאר הס' אי' במקומו עכ"ד. ועי' במי נדה מהדו"ק מ"ש ליישב קושי זו דהטעם דבכתם מותר אם אין לה עפמ"ש הטעם דגזרו על הכתם ולא הוי ס"ם כו' משום דרוב דמים מן המקור וא"כ תינח בסתם כתם אבל בקטנה יש ס"ס ס' מעלמא ואת"ל מגופה שמא אין לה ב' שערות והדם כתמה טהור דשוב לא גזרו חז"ל על כתמה כיון דאף דהוי מגופה אם לא ארגשה טהורה מה"ת רק מך מדרבנן טמאה וא"כ אם אין. לה ב' שערות דלא גזרו על כתמה טהורה היא והוי ס"ס מעליא. ועוד כ' ליישב והאריך שם לענין ה"ס במקום חזקה יעוש"ה ועי"ש עוד במהדו"ת ובמקמ"ח ובשמלה ס"ק י"א י"ב מ"ש והאריכו בזה:

סעיף ה

ח **ושיעור הגריס כו'**. עי' במנח"י ס"ק ז' ובפלתי ס"ק ו' ז' ובס"ט ס"ק י' י"א ובמקמ"ח ובחוט השני סי' צ"ז ובמעיל צדקה פי' כ' ובשבו"י ח"ר בסוף הס' בהשמטות וביראים סי' קצ"ב ובבשמים ראש סי' קל"ה ובח"ל סי' ס"ז ובשאילת יעב"ץ ח"א סי' ס"ט ובמאיר נתיבים סי' ט' ובחוסן ישועות בנדה נ"ח ב' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' ק"נ שכ' דבר חדש נהי דבכתם דעלמא אינו טמא אלא כגרים ועוד שהוא גדול

הרבה ממאכולת שנמצא בזמנינו וכו' משום דתחלת גזירת כתם משום טהרות נגזרה ועתה שבטלו טהרות מ"מ גזירתא לא בטלה וכיון שכל עצמה לא נאסרה אלא משום זמניהם אין אנחנו יכולים לטמאותה אלא בשיעור כתם בזמניהם שאז היתה מאכולת גדולה מצוי' אע"פ שבזמנינו לא נמצא כזאת אבל בדקה בעד שאינו בדוק כו' נהי דדין כתם יש לו מ"מ מדין ספי' לא נפיק ולא מטהרין אלא בשיעור קטן דם מאכולת שנמצא בזמנינו שהוא קטן מהכיל ולא בעי כגריס ועוד עכ"ד. וכ"כ בסי' קפ"ב שם וכונתו דבעד שאינו בדוק דאם הוא מגופה ודאי בהרגשה אתי' כדס"ל להרמב"ם פ"ט מהל' א"ב דעד הבדוק אף בלא הרגשה כמאה מה"ת דחזקת דם בא בהרגשה והאי דלא ארגשה אימר הרגשת עד הוא וא"כ גם בעד שאינו בדוק אם הוא מגופה הרי הוא בהרגשה כמו עד הבדוק וא"כ עד מאכולת דידן מוקמינן לה בחזקת טהרה ותלי' אבל יותר משיעור מאכולת דידן לא תלי' כיון דלא נגזר משום טהרות ואינו דומה לכתמים שהוא ודאי בלא הרגשה ולא נגזר רק משום טהרות אבל עד שאינו בדוק אינו טהור רק עד השיעור שאנו יכולים לתלות באמת ולא יותר ועי' בס' א' מחכמי זמנינו נקרא שפרי ציון סי' כ"ז שכ' ע"ד החתם סופר דדבר חדש הוא מאד כו' והשיג עליו והאריך הרבה ופ' דכשם דמשערין בכתם אחר התשמיש ואחר הטלת מ"ר רק בכגריס כן בבדיקת עד שאינו בדוק לא ישתנה השיעור ולכן ה"ל כהח"צ והשיעור גריס הוא בין בכתמים ובין בעד שאינו בדוק עכ"ד ובסי' כ"ח וכ"ט שם מ"ש והאריך בזה ועי' בס' ברכת רצ"ה סי' מ"ב מ"ש ע"ד החתם סופר הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ו

ט **על בשרה כו'**. עי' חו"ד ס"ק ו' שכ' נ' דה"ה על בשרה ועל חלוקה דטמאה בכ"ש להרמב"ם וראי' מהט"ז לקמן ס"ק כ"ד שכ' דאם נמצא גם על הירך איהו לטעמי' אזיל דמטמא בכ"ש אף דשם נמצא גם על העד כו' ועוד דהא הטעם דבבשרה כ' הרשב"א בתה"א כיון דבבשרה אשתכח ומבשרה קאחזיא רגלים לדבר א"כ מה בכך שנמצא גם על חלוקה עכ"ד ועי' במקמ"ח שכ' עליו דנעלם ממנו ד' הרמב"ם פ"ט מהל' א"ב הל' כ"ג שכ' וז"ל מצא הכתם על בגדי' ובשרה כא' תולה בכל מה שיש לתלות ותולה במאכולת שמא בעת שישבה נהרג מאכולת ודם זה דם מאכולת הוא עכ"ל וכ' ה"ה פי' לדעת רבינו דיקא שנמצא על בשרה ובגדי' אבל על בשרה לבד כבר כ' למעלה שאין לה שיעור ובכ"ש טמא הרי מפורש ד' הרמב"ם אף דס"ל על בשרה אין לה שיעור וטמאה בכ"ש מ"מ על בשרה ובגדי' תולין במאכולת פד כגרים ועי' בב"מ ד"ה ודע שכ' הרשב"א כו' שסיים הב"י ומיהו ה"מ כשנמצא טל בשרה לבד אבל אם נמצא על בשרה ובגדי כ"א

כ' שתולה בכל מה שיש לתלות הרי מבואר כמ"ש ותימה על החו"ד וכ' דמה שהביא ראי' מהט"ז אינו ראי' דשם מה שנמצא על העד אינו מגרע כיון דנמצא על ידי בדיקה ודאי מגופה קאחזי' עכ"ד ועי' בשמלה ס"ק י"ד שהשיג נמי כן על החו"ד מד' הרמב"ם וכ' נמי דאין ראי' מד' הט"ז וכמ"ש המקמ"ח הנ"ל ועי' בהגהות רע"א על החו"ד שהשיג נמי עליו מד' הרמב"ם הנ"ל ועוד השיג עליו במ"ש מד' הרשב"א דהא גם בדי הרשב"א הוא רק בנמצא על בשרה לבד אבל גם על חלוקה מותר בעברה א"ו דעברה רגלים לדבר הוא רק בנמצא על בשרה לחוד וכדדייק הרשב"א בלישנא כיון דמגופה חזי' ובגופה לחוד אשתכח רגלים לדבר כו' עכ"ד ועי"ש עוד במקמ"ח מ"ש עוד החו"ד ס"ק ז' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף י

י **מקבל טומאה.** עי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' נ"ב שכ' טעם לזה דהא על כל כתם קשה הא איכא ס' מעלמא והוי סד"ר כו' וע"כ צ"ל כיון דלטהרות דטמאה בלא הרגשה הוי סד"א כו' מש"ה טמאה אפי' לבעלה אלא דאכתי קשה הא אפי' נגד טהרות איכא ס"ס כו' וצ"ל כיון שעל הבגד שמקבל רק טומאה ליכא רק ס' א' ומטמאין אותו ומש"ה מטמאין גם האשה ומש"ה בדבר שאינו מקבל טומאה טהורה עכ"ד. ועי' בהגהות ר' ברוך פרענקיל על הנו"ב שכ' דעיקר היסוד של הנו"ב מבואר בחידושי הר"ן נדה נ"ז ב' ד"ה מודה שמואל אבל בסגנון אחר שכ' וז"ל וה"ט משום דדבר המקבל טומאה כיון שמה שנמצא על הכתם טמא גזור בה רבנן כדי שלא יבואו לטהר הבגד אבל כשנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו על האשה כלל עכ"ל. ועי' בחו"ד ס"ק ת' מה שהק' על הנו"ב כו' וסיים דעיקר הטעם כמ"ש התוס' נ"ח א' כיון שהבגד אינו מקבל טומאה גם עלי' לא גזרו עכ"ד. ועי' במקמ"ח שהביא נמי ד' חידושי הר"ן הנ"ל שהוא כעין ד' הנו"ב וכ' ליישב קושי' החו"ד והאריך בזה ועי' בפרמ"ג בפתיחה כוללת בחקירה ה' אות ט' מה שהק' על הנו"ב דמבואר שאין הדם מטמא להאשה כ"א ביציאתו לחוץ אבל בעודו בפנים לא נטמאה האשה דהוי מגע ביהס"ת ולפי ה"נ הוא נגד ד' התוס' ט"ז א' ד"ה במקור שכ' בהדיא דאע"ג דהוי מגע ביהס"ת עכ"ז מטמא וכ' דשמא הלל"מ היא והביא דכ"כ הנו"ב בעצמו במהדו"ת חיו"ד סי' צ"ז דדוקא בעת שהטיפין מחוברין למקור באותו רגע מטמאין להאשה טומאת ערב שאז הטיפין מחוברין למקור ונוגעין באשה ואף שהיא טומאת ביה"ס כו' עכ"ד הנו"ב. הנה מבואר בדבריו להדיא להיפך כו' והאריך בזה ליישב ד' הנו"ב ועי' במי נדה י"ט ב' ובמהריא"ז ענזיל סי' מ"ש בד' הנו"ב הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה. ועי' באשכול הל' נדה סי' ל' בנחל אשכול שם אות ו' שכ' לעשות

סמוכין להקל בכתמים עפ"ד הנו"ב כו' מ"מ לשיטת רוב הפוס' דלא מטמאין האשה היכא דהבגד טהור כך הוא סברת הנו"ב. לכן יתכן בזמן התנאים ואמוראים שעדיין עסוקין בטהרות והוצרכו לטמא הבגד לקודש ולתרומה אם נפל עליו כתם הוצרכו לטמא האשה לבעלה משא"כ בימינו שכולנו טמאי מתים ואין תרומה טהורה ס"ל להני רבותא דלא גזרו רבנן על כתם כיון דאיכא ס"ס ס' מעלמא וס' לא אהרגשה כו' וכ' לעיל דס"ל כהרמב"ם הא דתנן ס"א מעבירין ז' סימנים על הכתם ואם אינו עובר טהור גם לבעלה אתמר והבינו הרמב"ן והרשב"א מדבריו כל שלא נתברר ע"י סימנים אין כאן טומאת אשה וכיון דבזה"ז ליכא מאן דבקי בהן הוי ס' חסרון ידיעה לכ"ע דמשוי לי' לסד"ר להקל כו' עכ"פ נ' מאשכול שהי' מסופק קצת אם כתמים נוהגים האידנא אבל למעשה לא רצה להקל שהרי מביא בספרו דיני כתמים עכ"ד ועי"ש עוד בחו"ד ובחידושים ס"ק י"ב שכ' וה"ה דבר המקבל טומאת נגעים כגון בגד שאין בו רק ג"א על ג"א שאין מקבל. רק טומאת נגעים ולא שאר טומאות וכן כותל המקבל טומאת נגעי בתים מקבל כתמים ג"כ כו' עכ"ד. ועי' בבית שלמה ביו"ד ח"ב סי' ל"ג שתמה עליו ראשונה שלא הרגיש דהך דינא אי כותל מקבל כתמים מטעם שמקבל טומאת נגעים כבר חידש שם המנח"י ס"ק י"ג והפלתי ס"ק ט' חולק עליו ואחרון הכביד מ"ש לענין ג"א כו' כי עיקר הדין שבגד מג"א על ג"א אינו מקבל שאר טומאות רק טומאת נגעים הוא תמוה שאין הדין כן כי מקבל כל הטומאות זולת טומאת מדרס יש חילוק בזה בין בגדי עניים מקבל טומאת מדרס בג"א על ג"א אבל בגדי עשירים אינם מקבלי ם טומאת מדרס מג"ט על ג"ט אבל שאר טומאות כמו טומאת מת ושרץ ב"כ וב"כ מקבל טומאה כל שיש בו ג"א על ג"א אמנם כ"ז בצמר ופשתים אבל בגד משאר מינים אין מקבל טומאת נגעים כלל ושאר טומאות אין מקבלים פחות מג"ט על ג"ט וכ"ז מבואר מסוגיות הש"ס בשבת כ"ז כו' וכ' דאולי ט"ס נפל וצ"ל בדבריו במקום בגד שתי וערב שאין בי רק ג"א כו' אלא שלשונו מ"ש שאין בו רק ג"א כו' הוא דחיק דש"ו אינו מטמא בשאר טומאות חוץ מנגעים אפי' יש בו כמה אלא אם נאמר דלרבותא דנגעים וכתמים נקט הכי עכ"ד:

יא **קרקע עולם**. עי' בס"ט ס"ק י"ט שכ' דאם נמלא כתם על נייר שלא ע"י בדיקה וקנוח אלא שעברה עלי' או ישבה עליו כ' התוי"ט פ"ב דכלים דאין טומאה שייך בנייר הגם דאיהו מיירי בנייר שהי' בזמן הש"ס שהי' מעשבים משא"כ בנייר דידן שהוא נעשה מבגדי פשתן מ"מ נ' דאין חילוק דהב"פ נטחן ופנים חדשות בא לכאן כו' עכ"ד ועי' בחכ"א כלל קי"ג דין ח' שכ' ונייר הוא דבר המקבל טומאה כו' דלא כהס"ט עכ"ד הרי דס"ל דכתם שנמצא על הנייר שהיא טמאה ועי' בגליון מהרש"א שכ' דברמב"ם הל' כלים

מבואר דנייר אינו מקבל טומאה וצ"ע בנייר שלנו ועי' בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' ק"ה שכ' דנייר העשוי מעשבים וק"ו מבלויי סחבות מקבל טומאה שהם לא גריעי מלבדים והביא ד' הרמב"ם פ"א מהל' כלים הל' י"א שכ' וז"ל כל שהוא אריג בין מצמר ופשתים בין מקנבוס או ממשי או משאר דברים הגדלים ביבשה הוא הנקרא בגד לענין טומאה והלבדים כבגדים לכל עכ"ל. הרי כללא כייל מכל הגדל ביבשה וכל הלבדים כבגד ומקבל טומאה כו' והאריך בזה ועי' בשיבת ציון סי' ל"ט שהביא קושי' טל הנו"ב מד' הרמב"ם פ"ב מהל' כלים הל' א' דמבואר להדיא דהנייר בעצמו אינו מקבל טומאה אם לא עשה ממנו כלי וה"ט דל"ד ללבדים דבנייר פנים חדשות בא לכאן וכ' ליישב דכל דבר המוכן לכתוב עליו בדיו יכונה בלשון חז"ל בשם נייר כו' ושם נייר הוא כולל על כל מיני ניירות אף שהם חלוקים בדיני טומאה ויש מין נייר שמקבל טומאה ויש שאינו מקבל טומאה והוכיח כן מד' הרמב"ם פ"ב מהל' כלים דיש לחלק בין נייר לנייר וכל ניירות שלנו שהם מעשה לבדים הם מקבלים טומאה וכמו שהביא אבי הגאון מד' הרמב"ם, פ"א מהל' כלים כו' והאריך בזה. ועי' בברית יעקב חיו"ד סי' ס"א שהביא ד' השיבת ציון והשיג עליו וכ' דאשתמיט לי' ד' הגמ' מגילה י"ט היתה כתובה על הנייר ועל הדיפתרא לא לא עד שתהא כתובה על הספר ובדיו ומפרש בגמ' נייר מחקא ופירש"י מן עשבים עשוי ע"י דבק והרמב"ם בפי' המשנה כ' נייר הוא נאגאד בערבי כו' א"כ מפרש הגמ' נייר דבר פרטי דהוא מחקא ולא כמ"ש דהש"ס קרוי נייר לכל דבר שהוא מוכן לכתוב עליו ועוד השיג עליו וגם השיג ע"ד הנו"ב הנ"ל כו' והאריך בזה. ובסי' נ"ט השיג נמי על הנו"ב ועל החכ"א דס"ל דניירות שלנו עשוי מבלאות סחבות הוה כמו לבדין כו' וכ' דיש להורות כהס"ט הנ"ל דאינו טמאה משום כתם כו' וגם ליכא חשש שעטנז בזה והביא כמה ראיות והאריך הרבה בזה ופ' בסוף סי' ס"א שם דאם האשה מצאה כתם על נייר אינו טמאה גם ליכא בזה משום כלאים שתפורים לצמר עכ"ד ובסי' ס' שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ועי' במי נדה מהדו"ק שהשיג נמי על הנו"ב וכ' לענין כלאים כו' לא הוי בכלל צמר ופשתים והביא דכן מצא בבאר עשק סי' י"ב והאריך בזה וכ' דדינו כעשבים ואינו מקבל טומאה ובפרט כיון דכתמים דרבנן יש לסמוך על הבאר עשק בזה ולהקל דאינו מקבל כתמים וגם הביא ד' הס"ט הנ"ל ואח"כ הביא חשובה ארוכה בזה ופ' דאין בנייר הנעשה מבלאי בגדים תשש שעטנז ומסיק דאף בכתמים אין להחמיר בנייר בפרט דכתמים דרבנן ועי' בליקוטי חתם סופר ח"ו סי' פ"א שכ' נמי דנייר אינו מקבל טומאה ולא כתמים דהוי כמו גללים כו' והביא ד' הס"ט וכ' נמי דנעלם מהנו"ב ד' הרמב"ם פ"ב מהל' כלים כו' ופ' להקל בכתמים וכ' אך בבדיקת עד שאינו בדוק אם הוא נייר אע"פ

שלענין שיעור כגריס ועוד יש לו דין כתם מ"מ לענין זה לא אמר להקל בנייר כו' עכ"ד. וכן עיקר לדינא דהיכא דנמצא כתם על הנייר הולכין להקל ואינו טמאה וכהס"ט והחתם סופר והמי נדה והברית יעקב הנ"ל:

יב **בהג"ה צבעונים**. עי' בברית יעקב חיו"ד סי' נ"ח מ"ש לענין אם יש לסמוך לכתחלה שתלבש בגדי צבעונים ולא תטמא משום כתם כו' והביא ד' השואל שכ' די"ל דוקא היכי שהאשה הולכת תמיד בבגדי צבעונין לא חששו משום כתם אבל ללבוש לכתחלה צבעונין על יום א' או לילה אחת כדי שלא תטמא משום כתם י"ל דהוי כמבטל אי' לכתחלה והוא כ' דהדבר פשוט להתיר דל"ד כלל להא דמבטל א"ל דהתם האי' ידוע בבירור ע"כ אין מבטלין אבל בכתמים כו' דאין בזה משום קביעת וסת ולא חיישי' ליום מציאת הכתם כמו שחוששין לראי' כו' ובבגדי צבעונים לא גזר משום כתם לא הוי בכלל אמא"י לכתחלה כו' והאריך בזה ופ' להקל ועי' במי נדה בנדה ט"ו א' מ"ש לענין אי מותרת אשה להתעסק בש"ש טבחים או להתעסק בדם לכתחלה כדי לתלות בו הכתמים כמו שמותרת ללבוש בגדי צבעונים והאריך בזה ועי' בס' זכרון יעקב סי' ט"ו שהביא ד' החתם סופר שכ' דדוקא בבגד עליון והשיג עליו דכיון שאמרו בנדה ס"א שלא גזרו על בגדי צבעונים כדי להקל על הכתמים כו' וא"כ מה לי עליון או תחתון כו' ואין בזה כדאי לחלוק על הפוס' כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף טו

יג **שכסו ראשון** עי' במי נדה מהדו"ת שכ' דנ' אם אשה אתת השאילה לחברתה חלוק והחזירה וכסתה היא ומצאה בו כתם והאחרת או' שלא כסתה בו והיא נדה או טהורה אותה שכסתה והטעם כיון דקי"ל דאין עא"נ לאסור בדבר שיש לו חזקת היתר וא"כ הוי ראוי שאותה שאו' שלא כסתה לא תהי' נאמנת לאסור חברתה כיון שיש לה חזקת טהרה אך כשגם היא טהורה א"כ אף אם לא תהי' נאמנת לא יועיל לטהר את חברתה וכל עיקר עדותה לטהר אח עצמה ועל עצמה נאמנת שפיר אבל כשהיא נדה א"כ אי נימא שגם היא כסתה תחלה חברתה תהי' טהורה דתלי' בנדה אבל אי נאמן שהיא לא כסתה שוב תהי' השני' שכסתה טמאה בזה י"ל שפיר כיון דיש לזו חזקת טהרה אין עא"נ לאסור בדבר שיש לו חזקת היתר לכך א"נ לומר שלא כסתה כו' מיהו אכתי יש לפקפק ולומר דשאני כאן כיון דאין עדותה על חברתה רק ע"ע דכל עא"נ באי' דא"נ להתיר במקום שיש לו חזקת אי' דהתם מעיד על דבר איסור עצמו שהוא מותר א"כ מעיד כנגד החזקה בזה א"נ אבל כאן אינה מעידה על חברתה שהיא טמאה אלא ע"ע שלא כסתה רק מתוך עדותה ממילא אין לחברתה במה לתלות בזה י"ל דנאמנת ע"ע וחברתה ממילא טמאה

ובפרט דאף לולי עדותה נמי לא היתה חברתה טהורה בבירור רק תלי' בעלמא בזה י"ל אם היא לא מעידה שלא כסתה נאמנת ואין כאן תלוי' וכגון דבלא"ה הוי רק תלוי' בעלמא י"ל דנאמנת והניח בצ"ע:

סעיף יז

יד **מן החגור**. עי' במי נדה מהדו"ת שכ' להסתפק דאם נמצא על בשרה לבד כה"ג כו' אי נימא כיון דעל בשרה ל"ש מעלמא גם מדלא נמצא על חלוקה ל"מ מה שנמצא אחד למעלה מהחגור ואמרי' דבע"כ נזדקרה כו' או גם בזה לא תלי' בנזדקרה רק אמרי' כמו שהעליון מעלמא דבעליון לבד מטהרין אף בנמצא על בשרה שוב אמרי' כמו שזה מעלמא כן זה מעלמא והניח בצ"ע:

סעיף יח

טו **שכתמים דרבנן**. ולכאורה קשה דהא אף באי' דאורייתא נמי תלי' כמו אינקבה ריאה היכא דממשמשא ידא דטבחא דתלי' וכמבואר לעיל סי' ל"ו והוא מד' הגמ' חולין מ"ט א' וכן הק' בשמלה ס"ק כ"ג וכ' ליישב דכיון דכתמים דרבנן תלי' אפי' בדבר רחוק כגון לבשה ג' חלוקים ונמצא על התחתון וכן במכה שנתרפאה ואפשר לה להתגלע כו' וכ' דלפ"ז היכא דאיכא למתלי בדבר הרגיל יש לתלות אפי' היכא דאיכא חששא דאורייתא כגון סמוך לתשמיש או לבדיקה או להטלת מ"ר עכ"ד:

סעיף כה

טז **שתיהן טמאות**. עי' ט"ז ס"ק י"ז שהביא ד' הב"ח וחולק עליו ובנקוה"כ השיג על הט"ז והסכים להב"ח ועי' במקמ"ח שכ' דכן משמע בתוספתא דמקואות פ"ב כהב"ח דנקט הך דינא דב' נשים שנתעסקו בציפור בהדי דינא דב' שבילין עכ"ד ועי' בישוי"ע ס"ק ו' שכ' דהעיקר כהט"ז וביאר הדבר כו' והאריך בזה בד' הט"ז והב"ח והרשב"א ועי"ש עוד במקמ"ח ובפלתי ס"ק י"ג ובחו"ד ס"ק י"ד ובס"ט ס"ק מ"ז ובמי נדה מהדו"ק וביד אברהם ובשמלה ס"ק כ"ט ל' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף כח

יז **כב' גריסין**. עי' במי נדה מהדו"ק שכ' להסתפק אם נתעסקה בתחלת היום בפחות מכגריס ואח"כ נמצא עלי' יותר מכגריס אי הוי בכלל האיבעי' בש"ס או בכה"ג פשיטא דתולה כו' והאריך בזה והניח בצ"ע יעוש"ה:

סעיף לא

יח **ז' סימנים**. עי' ט"ז ס"ק י"ח שהביא ד' הטור בשם הרמב"ן שאין לסמוך על בדיקת סימנים אלא לטהרות אבל לא לבעלה והק' ממ"ש ברישא סי' קפ"ז דטהרות חמירי וכן הק' בפרישה ובאמת לק"מ וכמ"ש בפלתי ס"ק י"ז שדעת רמב"ן כדעת הראב"ד ועי' בתו"ה

וברא"ה שחושבין דאין ז' סימנים מעידין שאינם דם דאף דאינו עובר ע"י הוא היותו בלוע בתוך הבגד אך לענין טהרה מעבירין ז' סימנים דממ"נ אי צבע הוא פשיטא דטהור ואי דם הוי רק שהוא בלוע בתוך הבגד א"כ הוי טומאה בלוע ואין מטמא עכ"ד. ועי' במקמ"ח שכ' נמי כעין זה ליישב קושי הנ"ל והביא ד' חידושי הרמב"ן בנדה ס"ב כו' ועי' בס"ט ס"ק נ"א שהביא ד' הפלתי הנ"ל וכ' דכבר קדמו הפנים מאירות ח"א סי' י"ב בזה ועי' בשמלה ס"ק ל"ב מ"ש טעם על הרמב"ם שלא הביא דין זה דעוסקת במלאכתה כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף לד

יט **שנהרגה כו'**. עי' בדגול מרבבה שכ' דבג"י הראשונים טמאה דעיקר הטעם דפחות מגריס טהור כו' משום דאל"כ אין שום אשה יבולה להטהר כו' אבל כאן שהיא העד שבודקת ואפשר לה להזהר אין להתיר בג"י הראשונים עכ"ד. ועי' במי נדה שכ' עליו דאין להחמיר בזה כו' והאריך בזה יעוש"ה:

כ **בהג"ה מקום לתלות**. עי' ט"ז ס"ק כ"ג שכ' דאשה שרגילה להוציא דם מחמת הרעי שלה ש איזה סבה ובדקה עצמה אפי' בעד הבדוק ובשעת הבדיקה נגע גם שם דחולה בה שלא בשעת וסתה כו' כיון שלא הרגישה בדם מהמקור כו' עכ"ד ועי' בחו"ד ס"ק י"ח מה שהק' עליו וכ' שיש לתלות אפי' בשעת וסתה ג"כ ועי' במקמ"ח מ"ש ע"ד החו"ד והאריך בזה ועי' בס"ט לעיל סי' קפ"ג ס"ק ב' ובתשובת רע"א סי' נ"ו וסי' ס"א וסי' ע"ח מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה ועי' בבית שלמה ביו"ד ח"ב סי' ט' שהביא ד' המאיר נתיבים סי' נ"ז שהביא בשם גדול א' שכ' דל"ק הט"ז רק בימי טהרתה ולא בספירת ז"נ והמ"נ השיב דאף בתוך ספירת ז"נ יש להקל כו' והאריך בזה וכ' דאף בימי ליבונה יש להקל כד' המ"נ וכ' דאף להנו"ב דס"ל דבימי ליבונה יש לה חזקת טומאה מ"מ כיון דרגילה להוציא דם מבית הרעי והוי כמכה שידוע שמוציא דם כמ"ש החו"ד והגאון רע"א כו' ובכה"ג גם הנו"ב הקיל בסי' מ"א שלא בשעת וסתה דמיירי מזה הט"ז אמנם בג"י הראשונים אף לד' הרמ"א סי' קצ"ו דהקיל לתלות במכה שידוע שמוציאה דם כו' זהו דוקא בכתם הנמצא אבל לא בבדיקת עד כמ"ש הדגמ"ר כו' אבל לאחר ג"י הראשונים אם דרכה להוציא דם מבית הרעי ובלא הרגשה בדקה א"ע ובלא כונה נגעה שם ג"כ יש להקל כהט"ז אף בימי ליבונה כמ"ש המ"נ והגאון רע"א סי' ע"ח בנידון זה ממש להקל לאח ג"י הראשונים ולהחמיר תוך ג"י הראשונים וכ' אמנם מה שתמה הגאון רע"א שם על הט"ז במאי דמשמע דאינו מקיל רק שלא בשעת וסתה דאפי' בשעת וסתה יש להקל כיון דהוי כמכה שידוע שמוציאה דם דכאן ל"ש הסברא דוכי לעול לא תהי' טמאה וכן

תמה החו"ד ס"ק י"ח היינו משום שהט"ז מיירי אף בימי טהרתה ומש"ה הק' אבל בימי ליבונה אף לאחר ג"י ודאי דבשעת וסתה אין להקל אבל שלא בשעת וסתה והוא אחר ג"י הראשונים אם רגילה להוציא דם ובדקה עצמה בלא הרגשה ונגעה גם שם ומצאה דם יש לטהרה עכ"ד ובסי' ח' שם מ"ש והאריך בזה ועי' במי נדה מהדו"ק שנשאל באשה מעוברת שמצאה כתם גדול בענין שלא הי' לה לתלות וטימאה א"ע לבעלה כו' ולמחרת ג"כ הי' כן והי' ראשה ואברי' כבדין כו' ונתגלו לה חולי המורידין כו' ונפתחו ונמצא דם הרבה ושואלת אם תוכל לתלות שגם מאתמול הי' זה מן המורידין רק שלא ידעה להרגיש בהם כיון שלא הי' חולי זה עד הנה ולא ידעה כלל אם יש חולי מורידין או לא וכ' די"ל דאמרי' בריש נדה ובסוף קידושין ע"ט גבי חביות ומקוה כו' ה"נ י"ל העמד האשה בחזקת טהרה מאי אמרת העמד הגוף על חזקתו והשתא דאתרע מחולי זה הרי דם לפניך מחולי זה לכך יש לילך בתר הרי דם לפניך כו' ובזה אין נעשה בזמן מיעוט רק בזמן מרובה כו' והאריך הרבה בזה ופ' דיש להקל בזה עכ"פ בשעת עיבורה שהיא מסולקת בדמים אך אם לא היתה בחזקת מסולקת דמים בזה לא מלאני לבי להקל כו' עכ"ד ועי"ש עוד בסי' קצ"א מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף לה

כה **בדקה כו'**. עי' במקמ"ח ש שהביא ד' החו"ד שכ' בכונת התוס' נדה י"ד כו' ותמה עליו מ"ש דלאח"ז דטמאין מס' הוי רק כמו טומאת כתמים דבהדיא מוכח בנדה י"ד דהוי ספד"א דק' שם למ"ד דלא בעי' חתיכה מב' חתיכות חייבין בא"ת מוכח דספד"א דבטומאת כתמים ליכא א"ת וע"כ דהוי ספד"א כו' ועוד הק' כיון שנמצא הדם ע"י בדיקה האיך אפשר לומר דהוי טומאת כתם דהוי הרגשת העד דהוי ספד"א כמ"ש הוא בעצמו כו' עכ"ד:

כב **אף עגול**. עי' בחו"ד ס"ק כ"ב ובס"ט ס"ק ס' מה שהק' על הט"ז ס"ק כ"ד ועי' במי נדה מהדו"ת מ"ש ליישב והאריך בזה ומ"ש לענין רוב וקרוב כו' והאריך בזה ואח"כ כ' להסתפק דאם בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתה ביריכה ונמצא דם על העד וגם על הירך נמצא דם סמוך למקום העד ובמקום שאין דם המקור יכול ליפול שמה דבזה דם הירך עצמו ודאי הוי רק מעלמא א"כ אי נימא דנילך אחה"ר דהוי מהמקור ולא מהקרוב דהוי של ירך הסמוך לעד או נימא דאזלי' בתר הקרוב ואמרי' כמו שדם זה של הירך הוא מעלמא כ"כ דם זה של העד הוי מהירך ועכ"פ מידי ספי' לא נפקא והוי רק משום כתם כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף לז

כג **וטחתו בירכה**. עי' במי נדה מהדו"ק ומהדו"ת מ"ש והאריך בזה וכ' שם דהא דל"א ס"ס במקום חזקה היינו כשהחזקה שייך נגד ב' הספי' ואם הי' אירע כל ס' בפ"ע הוי מועיל לן חזקה זו כגון חזקת איסור כו' ועי' לעיל כי' ק"י בכללי ס"ס מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף מא

כד **לישראלית** . עי' חו"ד ס"ק כ"ט שהביא ד' הש"ס נדה ס' א' תולה בשומרת יום כו' ועי' במקמ"ח ובשמלה ס"ק מ"ד מה שהק' עליו והאריכו בזה ועי' בס"ט ס"ק ע' מ"ש ע"ד המשל"מ פ"ט מהל' א"ב ועי' בשמלה שם מ"ש ע"ד המשל"מ והס"ט והאריך בזה ועי' במי נדה מהדו"ק מ"ש ע"ד המשל"מ והאריך בזה ומ"ש בד' הרמ"א שכ' בג"י הראשונים כו' והאריך בזה ועי' בתשובות בית אפרים חיו"ד סי' מ"ה ובס' לוחות העדות בסוף הס' בקונטרס נחלת אבות סי' י"א י"ב מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף מב

כה **ואפי' בזה"ז**. עי' מנח"י ס"ק מ"ג שהק' דפשיטא שתולין בזה"ז בבתולה שנבעלה בעילה ראשונה דהא בלא"ה קי"ל דטמאה כנדה כו' והביא ד' הגהות פרישה שהרגיש בזה כו' ודחה דבריו וכ' ליישב דהטעם הוא דאף דמטמאי' לה מ"מ לא מקרי מקולקלת לתלות בה כיון דאינה טמאה מדאורייתא רק מדרבנן והוא טומאת ס' להן אין תולין כמו דאין תולין כתם בכתם כו' ולכן אצטריך לטעם שדמי' מצויין בה יותר ומטעם זה לאחר שחיתה המכה אין תולין בה אף בזה"ז אף שעדיין לא טבלה עכ"ד ועי' בס"ט ס"ק ע"ז שהשיג עליו דאפי' אינה טמאה אלא מדרבנן מ"מ מקולקלת היא וחברתה תולה בה דדוקא בכתמים לא תלי' כיון דלא ידעי' אי מגופה או לאו אבל בעלמא תלי' אפי' איני טמאה אלא מדרבנן דומיא דכתמים וכן מוכח ממ"ש המשל"מ דבזה"ז נמי תולין בסופרת ז' שלא טבלה אע"ג דא"צ ז"נ אלא מחומרא דר"ז כו' עכ"ד. ובאמת אין זה השגה וכמ"ש בשמלה ס"ק מ"ו דבעילת בתולה בזה"ז דמיא לכתמים דגם בבתולה לא ידעי' אי חזאי דם נדה ואע"ג דודאי חזאי דם הרי דם בתולים הוא ואמאי אכפת לן בגוי' דם טהור הוא רק החשש היא שמא נתערב בו גם דם נדה וכ"כ גבי כתמים מטמאי' לה שמא אתא הדם מגופה ומ"מ לא תלי' בי' כתם משום דלא ברירא לן אי חזאי מגופה או לא כ"כ בבתולה לא ברירא לן אי חזאי דם נדה או לא עכ"ד ודבריו נכונים ושפיר ד' המנח"י הנ"ל ועי' במי נדה מהדו"ק מ"ש ליישב קושי' זו והאריך בזה יעוש"ה:

כו **שלא טבלה**. עי' בישוי"ע ס"ק ז' מ"ש טעם על הטור שהשמיט דברים הללו שלא טבלה כו' וכ' ליישב בזה ד' הטור לעיל סי' קפ"ג מקושי' הב"י כו' והאריך בזה יעוש"ה:

כז **תולה בה**. והיינו שפ' כרשב"ג בנדה ס' א' בברייתא והרמב"ם פ"ט מהל' א"ב פ' דאין תולה בה וכ' המ"מ הטעם דס"ל דהלכה כרבי מחבירו ועי' בס"ט ס"ק שהק' דממ"ש הרמב"ם פי"א מהל' נחלות הל' ה' מבואר דס"ל דאין הל' כר' נגד רשב"ג אביו שהי' רבו וכמ"ש הרי"ף שם בפ' הניזקין עכקוש"י והניח בקושי' ובאמת בגירסא שלפנינו בגיטין א' בברייתא ליתא דברי ר' כמ"ש המ"מ אלא כך הוא הגירסא וצריך לחשוב עמהם רשב"ג או' א"צ וא"כ ניחא די"ל דהרמב"ם ס"ל דהל' כרשב"ג אף בברייתא וכמ"ש הכ"מ פ"ט מהל' טומאת מת הל' ה' בהא דפ' כרשב"ג דברייתא דהנקבר שלא ברשות יש לו תבוסה ואין לו שכינת קברות ושפיר ד' הרמב"ם הנ"ל שפ' דהל' כר' אף נגד רשב"ג אביו ולק"מ קושי' הס"ט הנ"ל ועי' בשמלה ס"ק מ"ט שכ' נמי כן דלפי הגירסא שלפנינו ניחא כו'. ומיושב בזה קושי הס"ט אך כ' דביד מלאכי הרבה להשיב על הכ"מ בזה ובס"ק נ"א שם מ"ש בזה ועי' ברא"ש בגיטין שם סי' ה' בק"נ אות מ' שהק' על הרמב"ם שפ' כרשב"ג דהא לא קי"ל כרשב"ג אלא במשנה ולא בברייתא והניח בצ"ע ולק"מ דהרמב"ם פ' הל' כרשב"ג אף בברייתא וכמ"ש הכ"מ הנ"ל ולא ראה הק"נ ד' הכ"מ ועי' בש"ך חו"מ סי' קע"א ס"ק ט' שכ' דמד' התוס' ב"מ ס"ט א' ד"ה אלא מוכח נמי דס"ל דהל' כרשב"ג אף בברייתא וע' בספרי דמשק אליעזר שם ס"ק ב' מ"ש בהאי כללא והארכתי בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד ברא"ש ובק"נ אות נ' וברא"ש ב"מ פ' המקבל סי' י"ד ובהגהות הגר"א שם וברא"ש פ' ואלו מגלחין סי' ל"ב ובק"נ שם אות ק' וברש"י סנהדרין כ"ג ב' ד"ה אפי' ובש"ך לעיל סי' קכ"ז ס"ק כ' ובנימוקי הגרי"ב שם מ"ש לענין אי קי"ל הל' כר' נגד רשב"ג אביו יעוש"ה ואכ"מ להאריך בזה

סעיף מג

כח **לבעלת הכתם**. עי' חו"ד ס"ק ל"ב שהק' דהא גם באי' דרבנן אמרי' שאני אומר כו' ועי' במי נדה מהדו"ת שכ' ב' תי' ליישב והאריך בזה ואח"כ כ' להסתפק בדין אשה שהלכה במרחץ והחליפה כתונת שלה באחרת וא"א להודיע משל מי הוא כי הי' שם ארבעים נשים ובעת שלבשה הכתונת ופשטתו מצאה בה כתם והכירה שאין החלוק שלה והכתם אינה יודעת ממי הוא אי ממנה אי מאחרת וכ' מתחלה דנ' דבדין זה פליגי הרמב"ם והפוס' שכ' בדין דתולה בנכרית הרואה כו' ואח"כ דחה זה והאריך וכ' לבסוף דגוף דין זה נ"ע כו' וכיון דכתמים דרבנן והולכין בספי' לקולא נ' להקל בכה"ג כו' עכ"ד ועי"ש עוד מ"ש ע"ד המחבר סעי' מ"ה יעוש"ה:

סעיף מו

כט **ולא עבר**. עי' בשמלה ס"ק י"ד שתמה כי במדינותינו החוש יעיד דחזקה היא שכל כתם עובר ע"י כביסה והיינו מפני שכובסים בבורית ואפר והביא שבש"ע של מוהרש"ז

ס"ק צ"ג העיר בזה ובס"ק נ"ג שם הביא ד' הס"ט בחדוד הלכות שכ' על הא דאיבעי' להו עד שעת כיבוס חזקתו בדוק א"ד חזקתו מתכבס למנפ"י כו' וכ' ה"ה דנפ"מ אם יכולה לתלות אחר הכיבוס בכתם שהי' לפני הכיבוס כו' ותמה עליו דהא בין חזקתו מתכבס אינה יכולה לתלות עכ"ד:

סעיף מח

ל **אחת ארוכה**. עי' במי נדה מהדו"ת שכ' די"ל דאם היתה הקצרה בעלת כתם אף דקי"ל דאין תולין כתם בכתם מ"מ בכה"ג דהיתה אחת ארוכה ואחת קצרה דהוי ב' למעליותה שמגיע לקצרה נגד בית התורפה יותר מארוכה גם הקצרה כבר בעלת כתם תולה הארוכה בקצרה והארוכה טהורה כו' וכ' אלא מסתפינא להקל בזה כיון דלא ביארו כן הפוס' עכ"ד. ועי' עוד בספרו מי נדה נ"ח א' ד"ה ת"ש שכ' נמי כן והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף נ

לא **כולן טמאות**. עי' בשם ארי' חיו"ד סי' מ"ד מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' במי נדה בנדה ס"א א' שכ' דאם שכחה אם עברה דרך עלי' או דרך מרגלות המטה דטהורה כו' האריך בזה ועי' בישוי"ע ס"ק ח' ובס"ט ס"ק צ"א ובשמלה ס"ק נ"ט מ"ש והאריכו הרבה בזה יעוש"ה:

סעיף נב

לב **כיצד אחת**. עי' ש"ך ס"ק ס"ט דיש לה וסת אינה תולה באין לה וסת וכן יש לה וסת ולא הגיע שעת וסתה אינה תולה בהגיע שעת וסתה כו' עכ"ד וכן הוא בתוס' נדה ס' ב' ד"ה עוברה ועי' במקמ"ח שהק' דמתוס' נדה ה' א' ד"ה הא מוכח להיפך כו' והניח בקושי' ועי' במי נדה מהדו"ק שהק' נמי כעין זה וכ' ליישב והאריך בזה ועוד הביא המקמ"ח ד' המשל"מ פ"ט מהל' א"ב שכ' דאינה תולה במי שלא ראתה רק שמא תראה כגון בעונה סמוך לוסתה כו' וכ' עליו דלא ידעתי למה כ' זה מסברא דנפשי' הלא מבואר זה בתוס' נדה ס' הנ"ל דאינה תולה באשה שהגיע שטת וסתה והן ד' המשל"מ עכ"ד:

לג **כולן שוות כו**'. עי' במי נדה מהדו"ת שנשאל במינקת שמצאה כתם ונסתפקו אם הי' אדום או גוון טהור כו' והאריך הרבה בזה ופ' דהאשה טמאה בודאי וכ' דדין זה תליא בפלוגתא של הרשב"א והרמב"ם שהביא הטור סי' זה כו' ואנן קי"ל כהרשב"א דמן הסתם היא טמאה עד שתדע בבירור שהיא טהורה אז אף בזה טמאה כל שלא ידענו בבירור לה מראה טהורה עכ"ד:

לד **שלשתן ערות**. עי' ט"ז ס"ק מ' משהק' מחו"מ סי' ע"ט סעי' י"א כו' דנימא כל מלתא דלא רמיא אאניש אמר ולאו אדעתי' כו' ומ"ש ליישב ומ"ש הנקוה"כ עליו ועי' במי נדה מהדו"ק מ"ש ליישב קושי' זו ומחלק בין היכא שאין בו שום נפ"מ כו' ובין היכא שיש

נפ"מ כו' ובמי נדה בנדה ס"א א' הביא ראי' להט"ז והאריך בזה ועי' לעיל סי' י"ח ס"ק ד' מ"ש ע"ד הט"ז והנקוה"כ והמי נדה והארכתי הרבה בזה יעוש"ה:

לה **כולן טמאות**. עי' במי נדה מהדו"ת שהביא ד' הס"ט לענין אשה המוצאות קרטין אדומות ושחורות ויש לה הני כנים הדבוקים בבשר ובעור כו' שהאריך בזה וסיים להקל וכ' הוא עליו דאין להקל בזה מכמה טעמי כו' והאריך בזה וכ' אח"כ דמ"ש הס"ט במעשה שלו דבדקה האשה ע"י חיכוך ומצאה ג"כ הוא תמוה דמה דמיון חיכוך ממש לנגיעה בעלמא כל שהיא לכך לדעתי אין לתלות בזה להקל כלל כו' וגם בדיקה של מיעוך צפורן ל"ש בזה כיון דדיעה הא' בסי' קפ"ח ס"ל דל"מ מיעוך רק באם הוי שום שינוי צורת ברי' אבל כל דלא הוי שינוי צורת ברי' ל"מ מיעוך אפי' הוא קשה כאבן טמאה כו' ואף דחד דיעה שם מקיל מ"מ הא קי"ל בכ"מ דהל' כדיעה ראשונה שסתם בש"ע וגם הש"ך מסיק שם כדיעה הא' לכך ל"מ בזה מיעוך ושרי' כלל וצ"ע בזה עכ"ד:

סעיף נד

לו **חוץ מכתמי כו'**. עי' ט"ו ס"ק מ"א שהביא תשובת רמ"א סי' צ"ז כו' לענין אשה שהיתה בעלת חטטין ומכות המגוטלים בדם כו' והשיב דטמאה כו' והט"ז השיג עליו והאריך בזה ועי' בשמלה מ"ש ליישב קושי' הט"ז והאריך הרבה בזה ועי' בחו"ד ס"ק ל"ז שכ' דפלוגתייהו אינה אלא בלא הרגישה אבל בהרגישה שיצא דם ממקורה ומצאה מראות טמורות על חלוקה וגם מראה אודם לכ"ע אינה תולה אפי' היא בעלת חטטין כו' ואפי' אם האודם פחות מגרים אינה תולה במאכולת כו' והביא ראי' והאריך בזה ועי' בס"ט ס"ק צ"ג ובמי נדה ובעצ"ל ובמעיל צדקה סי' כ' מ"ש והאריכו בד' הרמ"א והט"ז הנ"ל יעוש"ה:

סימן קצא

סעיף א

א **בהג"ה וי"א דאפי' כו'**. עי' ש"ך ס"ק ג' שהביא ד' הב"י שכ' לחלק בין טהרות לבעלה כו' והשיג עליו דכי היכי דלטהרות לכתחלה אסור ה"ה לבעלה ועי' בס"ט ס"ק ב' ובשמלה ס"ק ד' מ"ש ע"ד הב"י והש"ך והאריכו בזה ועי' בצ"צ חיו"ד סי' קמ"ה מ"ש והאריך הרבה בזה ועי"ש עוד בס"ט ס"ק ג' ובישוי"ע ס"ק א' מ"ש ע"ד הש"ך ס"ק ו' שכ' דהוי ס"ס והאריכו בזה יעוש"ה:

ב **שיש לה וסת**. עי' ש"ך ס"ק ז' מה שהק' על מהרי"ל וכ' דמהרי"ל ספוקי מספקא לי' אי האי בדיקה חשיבא בדיקה מעליותא וכ' דבאשה זו שאין לה וסת יש להחמיר עלי' כו' ועי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"ג מה שהק' על הש"ך דאכתי הקושי' במקומה עומדת

שתהי' טמאה כשתמצא דם על המוך דהתי' דמהרי"ל ספוקי מספקא לי' זהו תי' על גוף החומרא שהחמיר מהרי"ל שלא לסמוך על בדיקה זו באין לה וסת אבל מ"מ הטעם דוכי לעולם לא תהי' טמאה אין לה שחר שעכ"פ תטמא כשתמצא על המוך ולא עוד אף לתי' של הש"ך דמיירי דלעולם אינה רואה כ"א בשעת צרכי' עדיין קשה דעכ"פ תטמא כשתמצא על המוך עכקוש"י והאריך בזה לפרש ד' מהרי"ל ועי' בסי' מ"ה שם בתשובת הגאון ר' חיים צאזער נ' שמיישב קושי' זו דכונת הש"ך כיון דמהרי"ל ספוקי מספקא לי' ולא סמך על בדיקה זו רק עיקר התירא מחמת שיש לה כאב ומ"ש הש"ך דמיירי שאינה רואה בשום פעם דם כ"א בשעת צרכי' עי' במקמ"ח מ"ש ק הש"ך ואח"כ הביא ד' הנו"ב והחו"ד ס"ק ח' דהנו"ב שם רוצה להתיר בנידון אשה שמוצאת תמיד דם למטה במקום אחר ופ' דיש להכניס מוך נקי במקור ואח"כ תבדוק באותו מקום למטה ואם תמצא דם הוציא המוך וכשיהי' נקי אז יש הוכחה שהדם מן הצדדים כו' והחו"ד השיג עליו וכ' די"ל דאף שהמוך יהי' נקי מ"מ י"ל שהדם ירד דרך תורים וסדקים ולא יגע בהמוך והביא ראי' לזה מנדה ג' דפריך משמשת במוך מאי א"ל ומשני מוך אגב זיעה מכויץ כויץ כו' וכ' עליו דהנו"ב עצמו שם ובס"י הביא סוגיא זו ואדרבה משם הוציא דינו כו' והאריך בזה וכ' אח"כ אמנם העיקר לדינא כמ"ש החו"ד שלא לסמוך על בדיקה זו להתיר דם שמחייבים עליו כרת וכמ"ש הש"ך דבדיקה זו לאו בדיקה מעליא והא דסמכי' בסי' קפ"ז כעין בדיקה זו היינו להתיר אשה שלא תהי' מוחזקת ברואה דם מ"ת דזה הוי כמו וסת ובוסתות דרבנן סמכי' טל בדיקה זו ולא שלא להתיר בלא ז"נ רק ביש לה כאב יש לסמוך על בדיקה זו וכן חולק הגאון ר' חיים צאנזער על הנו"ב בסי' מ"ה שם שלא להתיר רק כמעשה שהי' במהרי"ל ומהר"ש דוקא ע"י הרגשת כאב עכ"ד. ועי' בטור האבן סי' ב' מה שהק' ע"ד החו"ד והאריך בזה והסכים להנו"ב הנ"ל ועי' בשמלה ס"ק ו' מ"ש להשיג על החו"ד והאריך בזה ופ' כהנו"ב הנ"ל ועי' במהריא"ז ענזיל סי' פ"ג מ"ש ע"ד החו"ד והאריך הרבה בזה ובד' הנו"ב הנ"ל ועי' בעצ"ל ובמהר"י הכהן במהדו"ת חיו"ד סי' כ"ט ובמשיבת נפש סי' מ"ש והאריכו בזה ועי' באבני מלואים בתשובות שבסוף הס' מ"ש כ"ג מ"ש לענין הפסק טהרה ובדיקה בתוך ז"נ והאריך בזה ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' קע"ז ובמים חיים חיו"ד סי' ל"ה מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ג **רק קרטין**. עי' ט"ז ס"ק ד' מ"ש לענין קרטין והאריך בזה ועי' בח"צ סי' ע"ג מה שהשיג על הט"ז והביא ד' העה"ג סי' כ"ב מענין קרטין והשיג עליו והאריך בזה ועי' בחו"ד ס"ק י' שכ' דהעיקר כהח"צ וכן עמא דבר ובחידושיו ס"ק י' כ' אמנם נ' דמהני בדיקה שכתבתי בס"ק ז' ועי' בשמלה ס"ק ז ליישב ד' העה"ג והאריך בזה ועי' בישוי"ע ס"ק א' ובפרי

תבואה סי' ד' ה' ו' מ"ש ע"ד הט"ז והאריכו הרבה בזה. ועי' בעצ"ל ובמי נדה מהדו"ת ובתשובות בית אפרים חיו"ד סי' מ"ט ובמשיבת נפש שם ובתשובת הרי"מ חיו"ד סי' י' ובמים חיים שם וסי' ל"ד ובתשובת רע"א סי' ס"ב ובקהלת יעקב מהגאון מקארלין חיו"ד סי' ה' ובבית שלמה ביו"ד ח"ב סי' ל' ל"א כ ובס' יד מאיר סי' כ"ב וסי' נ"א ועי' בצ"צ חיו"ד סי' קמ"ט ק"נ קנ"א מ"ש בזה ומ"ש ע"ד הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' צ"ט לענין לסנן השתן כו' והאריך בזה ועי' בשמלה ה"ק ת' ובשאילות שמואל חיו"ד סי' ע"ב מ"ש ע"ד הנו"ב והחו"ד הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן קצב

סעיף א

א **בין קטנה**. עי' פ"ת ס"ק ב' שהביא בשם הגבעת שאול סי' ס"ה שכ' דאף אם היא זקינה ומסולקת דמים צריכה ז"נ הנה אין הגב"ש ח"י ובאמת מבואר להדיא בבדה"ב להרא"ה בית ז' שער ב' דאף זקינה צריכה ז"נ שכ' וז"ל דהא ודאי כל שתבעוה לינשא צריכה ז"נ ל"ש קטנה ול"ש גדולה ול"ש זקינה אע"ג דמסולקת דמים בכולהו איכא למיחוש לדם חימוד עכ"ל הרי שכ' להדיא דאף בזקינה צריכה ז"נ ועי' במי נדה מהדו"ק מ"ש בדין זה דזקינה ומ"ש על הגב"ש והאריך בזה ולא ראה ד' הבה"ב דמבואר להדיא דאף זקינה צריכה ז"נ ועי' במקום שמואל סי' ל"ג שכ' לדבר פשוט דגם בזקינה צריכה ז"נ והאריך בזה וגם הוא לא ראה ד' הבה"ב הנ"ל וכעת ראיתי בלחם ס"ק ד' שהביא נמי ד' הבה"ב ועי"ש עוד במי נדה מ"ש להסתפק במי שגירש את אשתו בע"כ ועבר חר"ג והאשה רודפת אותו עד שמוסכם להחזירה אם צריכה ז"נ כו' והאריך בזה ועי"ש עוד בלחם ס"ק ז' ובשמלה ס"ק ו' ובס"ט ס"ק ו' ובעצ"ל מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ב **מחמת חימוד**. עי' ט"ז ס"ק א' מה שהק' מתמר ורות ומ"ש ליישב. ועי' בחו"ד ס"ק א' מ"ש ליישב דלא תשו חז"ל רק בחימוד של נשואין כו' אבל לביאה של זנות אין לה חימוד כו' והאריך בזה. ועי' במי נדה מהדו"ק ובסי' ק"צ מ"ש ע"ד הט"ז והחו"ד והאריך הרבה בזה. ועי' בבית שלמה ביו"ד מהדו"ב סי' מ' מ"ש בזה. ומ"ש ע"ד החתם סופר חיו"ד סי' קפ"ד בשם הגאון מהר"מ א"ש כו' והשיג עליו דאין להחמיר בזה כו' והאריך בזה. ועי' בשמלה ס"ק א' מ"ש ע"ד החו"ד ומ"ש ע"ד החתם סופר והאריך בזה. ועי' בישוי"ע ס"ק א' ב' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

ג **צריכה בדיקה**. עי' ישוי"ע ס"ק ד' שהביא ד' הב"ש באה"ע סי' קי"ט דנסתפק בעתים שוטה וע"ח וספרה ז"נ בעת שטותה אי צריכה לחזור ולספור ז"נ אחרים בעת חלומתה וכ' דא"צ והביא ראי' מיבמות קי"ג מספקא לי' אי חרש דעת קלישות היא לר"א כו'

והאריך בד' הב"ש. ועי' בחתם סופר סי' קפ"ד שכ' ע"ד הב"ש דזו היא ראי' גמורה והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ה

ד **מחזיר גרושתו**. עי' ישוי"ע ס"ק ה' מה שהק' ע"ז מגיטין פ"א גבי המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק דסברי ב"ה דצריכה הימנו גט אחר כו' והביא ראי' מזה להט"ז ס"ק א' וגם כ' דחשש חימוד אינו רק בנשואין ולא בזנות והיינו כהחו"ד דס"ק א':

סימן קצג

סעיף א

א **בעילת מצה**. עי' ישוי"ע ס"ק א' מ"ש להסתפק היכא דבעת תשמיש אותו יום לא ראתה ואח"ז בשיעור שחייבין בא"ת ראתה אי תלי' בדם בתולים כו' והאריך בזה ובס"ק ב' שם מ"ש ע"ד הטור שכ' ואפי' בוגרות וע"ד הט"ז ס"ק ב' והאריך בזה. ועי' בפלתי ובקו"א שם מ"ש ע"ד הט"ז והאריך בזה. ועי' במי נדה מהדו"ק שהביא ד' הח"מ באה"ע סי' ס"ג שהק' ד' הרא"ש אהדדי דבפ"ק דכתובות כ' הטעם דחיישי' שמא עירב דם נדה בדם בתולים ובנדה פ' תינוקת כ' טעם אחר משום דביאה לכל מסור וכ' ליישב והאריך בזה. ועי' במהדו"ת שם מ"ש והאריך בזה ועי' בשמלה ס"ק א' שהביא ד' אגודה שכ' וז"ל במס' כלה משמע אדם הנושא אשה בין גדולה בין קטנה ואפי' אלמנה שישבה ז"נ וטבלה ובא עלי' צריכה לפרוש הימנו אחר הביאה עכ"ל. וכ' עליו דנ' דמשמע לי' הכי מדהתוי סתם כלה כו' אחת בתולה ואחת אלמנה במשמע וטעמא י"ל משום דחיישי' שמא בשעת ביאה הראשונה בא לה חימוד חדש ומ"מ נ' מדלא הוזכר בגמ' דילן וגם הפוס' לא הביאוהו ולית מאן דחש לי' עכ"ד. ובס"ק ב' מ"ש ע"ד הפייטן בסילוק פ' פרה מטמאות טהורות כו' מטמאות נדה טהרת בתולי אשה והאריך בזה. ועי' ס"ט ס"ק א' ב' ג' מ"ש בזה:

סימן קצד

סעיף א

א **יולדת**. עי' חו"ד ס"ק א' שהביא ד' הנ"ש שפי' באשה שישבה על המשבר ופסקו החבלים והצירים שצריכה ז"נ כו' והק' עליו כו'. ועי' במי נדה מהדו"ת שכ' דהדין עם הנ"ש דמלשון הש"ס דקא' א"א לפה"ק בלא דם ולמה תלה בפה"ק הו"ל לומר בגוף החתיכה דא"א לחתיכה לצאת בלא דם ומדלא תלה הענין בחתיכה רק בפה"ק משמע אף אם נפתח הקבר בלא חתיכה טמאה והביא ראי' לזה דזה תלו במה דפליגי הפוס' באם תוך מ' יום הפילה אם טמאה נדה או לא כו' והאריך בזה וסיים כיון דאנן קי"ל

דטמאה אף בהפילה תוך מ' שפיר טמאה אף בדין של הנ"ש וכ' מיהו עי' בפלתי שהביא ד' הנ"ש שהחמיר בזה והוא חולק עליו והעיד שהמנהג להקל וכיון דהעיד שהמנהג כן אין בידי להחמיר עכ"ד. ועי' בס"ט ס"ק ד' וס"ק כ"ה מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

ב **בהג"ה ולאחר ז**. עי' במי נדה לעיל סי' קפ"ה שהביא ד' הנו"ב באם בא בעלה עלי' בתוך מ' לזכר ופ"א לנקבה ובתוך התשמיש ראתה דם שפי' דמותר לפרוש באבר חי כו' והשיג עליו והאריך הרבה בזה. ופ' דהוי דינו כנדה לכל דבר ועי' בס' מלבושי יו"ט ח"ב חיו"ד סי' ז' מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

ג **שאין טובלין כו'**. עי' בס"ט בחדוד הלכות ל' א' שהביא ד' הרמ"א בתשובה ס"י שכ' א להמנהג משום דחוששין לדעת ר"ת דמצריך לכל יולדת טבילות וכ' הוא דר"ת עצמו לא ס"ל כן כו' והאריך בזה ומפ"ז חולק על הרמ"א יעוש"ה ועי' במי נדה ל' שם מ"ש ע"ד הס"ט והאריך בזה. ועי' בשמלה ס"ק ד' מ"ש עוד טעמים על המנהג הזה. ועי' עוד בס"ט כאן ס"ק ה' ובפלתי מ"ש והאריכו בזה:

ד **מותרת לבעלה**. עי' בטור שכ' דצריכה לפרוש מבעלה ליל מ"א וליל פ"א והוא מימרא בש"ם פסחים קי"ג היושבת על דם טהור אסורה לשמש עד כמה אמר רב עונה ועי' בישוי"ע ס"ק א' שהביא ד' בה"ג שכ' הטעם דלילה זו עלולה לראות דם דנפקה מימי טהרה לימי טומאה והוי כשעת וסתה. וש"פ כ' הטעם כיון דעד עכשיו הי' כל מראה דמים שלה טהורים לכך עשו חז"ל הפסק אותה לילה להודיע לה שמיום ההוא דמיה טמאים וכ' דלד' בה"ג בס' זכר ס' נקבה צריכה לפרוש בליל מ"א ובליל פ"א כיון שבלילה שלאחר ימי טהרה עלולה לראות ואנו מסופקין אי לילה שאחר מ' היא זמנה או לילה, שאחר פ' ואף דגוף הענין הוא סד"ר וספ"ד לקולא מ"מ כיון דאנו מסופקין בשניהם מחמירין בשניהם כמו בכל סד"ר בענין הסותר דאזלי' בשניהם להחמיר וכ' לענין ס' אם יש כאן ולד כלל כו' והאריך הרבה בזה. ועי' בשמלה ס"ק ה' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ב

ה **המפלת**. עי' חו"ד ס"ק ב' שהביא ד' עבה"ג פ' דבתוך מ' לטבילתה אינה חוששת לולד ואין חוששת שמא מקודם לכן נתעברה מדראתה נדות אח"כ ומעוברת אין דרכה לראות והשיג עציו דודאי תוך ג"ח לעיבורה אפי' וסתה קובעת כו' אלמא דמצי לראות באותו פעם עכ"ד וכבר קדמו הפלתי בזה. ועי' בעצ"ל ובמי נדה מהדו"ת ובחידושיו לנדה מ' א' מ"ש ע"ד עבה"ג והאריכו בזה. ועי' בישוי"ע ס"ק ב' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

ו **בהג"ה לפתה"ק**. עי' בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' ק"כ שכ' בפשיטות דהא דאמרי' א"א לפתה"ק בלא דם אין חילוק בין גרם הפתיחה מבפנים ובין מבחוץ כגון שהרופא הכניס

אצבעו או איזה כלי ופתח פי המקור גם אין חילוק בין היא ילדה או זקינה המסולקת דמים או מעוברת או מניקה תמיד אין פתה"ק בלא דם עכ"ד. ועי' בבינת אדם כלל ק"כ סי' כ"ג שהשיג עליו דלפ"ז כאשר ימשמש הבעל באצבע בשעת תשמיש או כשמכניס האבר ג"כ נימא א"א בלא דם ועוד שהרי עיקר הבדיקה בהפסק טהרה שתכניס אצבעה בעומק א"ו דאין זה ענין לפתה"ק שהרי אפי' האבר כשהוא גדול הרבה אינו מגיע רק עד הפרוזדור ולא לחדר כמ"ש התיו"ט כו'. ולכן נ' דאגב שיטפי' כ"כ ולא דק בזה עכ"ד. ועי' בהגהות ר' ברוך פרענקיל על הנו"ב שהביא ד' התפל"מ סי' קפ"ח שכ' שא"א לפתה"ק בלא דם כו' היינו אי נפתח מבפנים אבל מבחוץ ע"י אדם לא כו' והיינו נמי דלא כהנו"ב וכ' על הנו"ב דמלבד זה נ' דאישתמיטתי' ד' הרמב"ם בפי' המשנה ר"פ המפלת שכ' וז"ל שר"י או' שא"א לפה"ק בלא דם מעת שיצא מהרחם דבר א"א מבלי שיצא דם בהכרח עכ"ל. וכ' דהטעם פשוט כו' לדחות ד' המ"ב סי' מ"ט דס"ל דברחם יש תמיד דם בעין בחלל הרחם ולא כן הוא אלא בשעת וסת או סמוך לה דעורקין וגידין סתומין אין שום דם ברחם ע"כ אם נפתח הרחם בד"א אין הכרח שיצא דם משא"כ כשמתפעל הרחם להוציא דבר שבזה פשט ר"י כחכמים שמתפעל ג"כ לפתיחת פיות העורקין שיפתחו אז יזלו דם ויצא עכ"ד. והב"א שם הביא ד' הנ"ש סי' ט' הובא בפלתי ובס"ט שכ' ביושבת על המשבר ואפי' מקודם שחשב על המשבר תיכף כשאחזה חבלים אסורה על בעלה שמא הגיע זמן הלידה אמנם כאשר תפסק החבלים אע"ג שכבר ישבה על המשבר כיון שפסק הוא סי' שהי' חבלי שוא ומותרת לבעלה בלא טבילה אם לא במקום שכבר נהגו להחמיר אין להקל ומפ"ז כ' באשה שמלאו ימי' ללדת ושלחה לקרות חכמה ובדקה אותה ואמרה שעדיין לא נ' כלום דמותרת לבעלה דאפי' חבלים לא הי' לה אע"פ שהחכמה הכניסה אצבעה בעומק מ"מ אין זה ענין כלל ליושבת על המשבר ופשיטא לפתה"ק ולכן יש להתיר בפשיטות לכ"ע עכ"ד. ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' קע"ט שכ' להשואל שם כי לעולם לא תגיע אצבע הנשים הן אשה הבודקת עצמה בחורין וסדקים לטהר לבעלה והן המילדת שבדקה לעולם לא יגעו בפה"ק שהוא המקור אלא בבית החיצון ואפי' השמש הדש אינו נוגע אלא סמוך לפה"ק היינו מקור והביא ד' הרמב"ם בפיה"מ ובחיבורו פ"ה הל' ב' ומשהתחיל להתעבר נסגר הפתח ההוא ואין המילדת יכולת להכניס אצבעה לפנים בשום אופן עד שתפתח בטבע וזה נקרא פתה"ק שא"א בלא רם עכ"ד. והיינו נמי כד' הנו"ב הנ"ל ולא הביא ד' הנו"ב והביא נמי ד' הנ"ש הנ"ל והביא ד' המנח"י בסולת בלולה והפלתי והס"ט שהשיגו עליו וכ' דכל שפסקו צירים וחבלים איגלאי מלתא למפרע דלא נפתח הקבר ואין כאן טומאה כלל כו' וכ' דאף הנ"ש

שסיים שם דבמקום שכבר נהגו אי' לא ישנו לא דברו אלא בסתם אבל אם בדקה החכמה ומצאה הפתח סגור כו' אז אפי' מנהגא ליכא עכ"ד. ועי' בחסד לאברהם מהדו"ת חיו"ד סי' מ"ו שכ' נמי באשה שנבדקה ע"י רופא או מילדת אי נתעברה אי צריכה טבילה משום דא"א לפה"ק בלא דם כי יש מחמירין בזה והביא ד' הנ"ש הנ"ל והשיג עליו דל"א אין פתה"ק בלא דם רק כשיצא הולד או ביושבת על המשבר ונפתח הקבר ע"י דחיקת הולד אבל כל שנפתח הקבר בלא ולד ולא יצא דבר ממנה אין בזה חזקה לצאת דם טמא והוכיח כן מד' התה"ד סי' רמ"ו שכ' באשה שהרגישה בעצמה שנפתח מקורה ובדקה ומצאה מראה טהור שהיא טהורה לבעלה והביא ד' הרמב"ם פ"ה מהל' א"ב שכ' שהרחם שהולד נוצר בו הוא נקרא מקור והיא שדם נדה וזיבה יצא ממנה ונקרא חדר הרי דאף שנפתח הקבר ויצא ממנו מראה טהור ל"א אין פה"ק בלא דם וכ' דכן משמע מד' התוס' נדה כ"ב ב' ד"ה לפלוג כו' והביא נמי ד' השאילתות פ' תזריע דפשוט לי' דבולד שלא נגמר צורתו ש א א ין פה"ק בלא דם ומייתי מהא דת"ר יולדת שו"ז עלי' מ' לזכר ופ' לנקבה והרי בזה ל"ח לאורתא לאכול פסחא וע"כ דהיינו מ' ופ' לצורת זכר ונקבה ומני ר"י דאמר זכר למ"א ונקבה לפ"א מ"ד א"א לפה"ק בלא דם קמ"ל דבלא גמר צורת הולד לא מפתח ואפשר לפה"ק בלא דם כו' והאריך בזה וכ' אבל בלא יצא ולד כלל בדיקת אצבע לית דין בושש דאפשר בלא דם וגם במפלת חתיכה כ' הטור סי' קפ"ח דבחתיכה קטנה כשפופרת פה"ק בלא דם והביא ד' הפרישה ס"ק ב' שכ' דבולד קטן כשפופרת יש פה"ק בלא דם והואיל וניתנו הדברים לשיעורין פשיטא שאין לדמות תחיבת אצבע לולד וחתיכה גדולה היוצאים בדוחק מבפנים ולהחזיקה בטומאה ודבר גדול כזה הי' לבעלי התלמוד והראשונים להשמיענו להזהיר הנשים בשעת בדיקתן שלא יעמיקו באצבע עד המקור ויגרמו פה"ק ויטמא אין זה אלא תמהון לבב ואין בזה שום מיחוש עכ"ד ולא הביא ד' הנו"ב הנ"ל ועי' בפ"ת ס"ק ד' שהביא ד' חשובה מאהבה ח"א סי' קט"ז בתשובת הגאון בעל נו"ב שכ' דמאי דאמרי' אין פה"ק בלא דם היינו אם הקבר נפתח ויצא ממנו דבר גוש כמו ולד או חתיכה כל שאינו דק כשפופרת דק של קש או שילדה רוח אבל כשלא יצא דבר או שיצא דבר דק מאד או משקה ל"א אין פה"ק בלא דם דאל"כ היכא משכחת כלל דם טהור הרי עכ"פ נפתח הקבר עכ"ד הרי דהנו"ב עצמו ס"ל דהיכא שלא יצא דבר או שיצא דבר דק מאד כו' ל"א אין פה"ק בלא דם ואין התשובה מאהבה ת"י ומד' התשובה מאהבה משמע דהנו"ב מיירי דאף אם הרופא פתח פי המקור ע"י כלי אינה חוששת משום נדה אלא דוקא אם יצא ממנה דבר גוש אבל אם לא יצאה ממנה דבר גוש אין סברה לטמא וא"כ אין כאן השגת הב"א על הנו"ב הנ"ל דהא הב"א הנ"ל

מיירי שלא יצא דבר גוש שאם יצא דבר גוש היא טמאה אפי' בלא אצבע ובלא כלי וכמבואר לעיל סי' קפ"ח והנו"ב מיירי שיצא דבר גוש ע"כ הוא טמאה אבל אם לא יצא כלום י"ל דאף הנו"ב ס"ל שאפי' ע"י כלי היא טהורה ואין כאן השגה על הנו"ב וכן ראיתי בס' א' מחכמי זמנינו נקרא עולת יצחק סי' קע"א שכ' נמי כן דאין כאן השגה על הנו"ב וכ' להוכיח דס"ל להנו"ב דאף אם הרופא פתח פי המקור ע"י כלי אינה חוששת לנדה היכא שלא יצא ממנה דבר גוש כו' והאריך בזה וכ' שהנשים שהרופא בודק אותן ואח"כ בודקות עצמן ואינן מוצאין מראה דם כו' ואף אם אין מוצאין כלום ג"כ י"ל להקל דבשלמא אם הרגישה שנפתח מעצמה כו' לא על חנם נפתח אע"כ שהדם בקע הפתח משא"כ אם נפתח ע"י כלי כו' וכ' דמד' הב"א הנ"ל מוכח אפכא כו' והביא ד' החו"ד ס"ק א' שכ' ג"כ דהא דאמרי' אין פה"ק בלא דם דוקא כשהפילה איזה דבר דנפתח הקבר כ"כ עד שיצא ממנה אז אמרי' אין פה"ק בלא דם אבל כשנפתח הקבר ולא יצא ממנה אף דם אינו יוצא כו' עכ"ד ובתשובה שאח"ז האריך נמי בזה והביא ד' החו"ד סי' קפ"ח ס"ק ג' והק' מחולין ע"א האשה שמת ולדה כו' ואם אנו או' שגם ע"י גרם מבחוץ צריך לצאת דבר גוש ניחא כו' והאריך בזה יעוש"ה:

ועי' בשם אר"י ח"א בתשובות הנוספות סי' י"ט שכ' נמי לענין רופאים שמקלחים בביה"ר לרפואה ע"י כלי הנעשה לזה וכ' דמתחלה חשש להחמיר מחמת פה"ק ע"י הקילוח כו' הנה זה חשש רחוק כו' ובהא דסי' קפ"ח וסי' קצ"ד מבואר דדוקא אם יוצא דבר גוש בפה"מ אז אמרי' א"א לפה"ק בלא דם והביא ד' התשובה מאהבה הנ"נ שכ"כ הנו"ב בעצמו שם ולכן אין שום חשש להחמיר בזה כלל וכ' דגם פה שכיח הרבה דבר זה בנשים שמקלחים ברחם לרפואה ואני מתיר בפשיטות רק אני שואל אם אין השפופרת שמקלחים בו ארוך ואם אין נכנס עד פי המקור לפותחו כי בזה יש לחוש אשר השפופרת נכנס במקור א מו דבזה יש להחמיר כהנו"ב כי שיעור השפופרת צריך להיות דקה מן הדקה דאז אין לחוש לפה"ק כו' ואין אנו בקיאים בשיעור זה כו' וכבר נודע לי אשר גוף השפופרת שמכניסים אינו ארוך כאצבע ואיני נוגע אפי' במקור כלל ומעולם אני מטהר הנשים האלה לבעליהן ולא עלה בלבי, מעולם לחוש בזה אשר ע"י הקלוח יהי' נפתח המקור כלל ואין שום טעם להחמיר בזה בחנם עכ"ד הרי שכ' בפשיטות להקל אף ע"י כלי ועי' בעונג יו"ט סי' פ"ד שכ' נמי להקל בכה"ג וכ' דמנהג הרופאים שמכניסים פי המקור לתוך השפופרת ועי"ז בודקים אם יש מכה במקור ואין נפתח המקור כלל ע"י השפופרת והאריך בזה ועי' בס' דברי מלכיאל ח"ב סי' נ"ו שכ' נמי להקל בכה"ג והביא נמי ד' העונג יו"ט וכ' ע"ד דאף אם נפתח המקור יש להקל בכה"ג והאריך הרבה בזה ועי'

בס' אורח לחיים חיו"ד סי' י"ז מ"ש ע"ד הנו"ב והביא נמי ראי' מד' המשנה הנ"ל האשה שמת ולדה כו' דלא כהנו"ב דלהנו"ב האשה טמאה משים דפשטה חי' את ידה ונפתח רחמה וא א לפה"ק בלא דם וכ' מתחלה לדחות ראי' זו עפ"ד הגאון רע"א בתשובה סי' קנ"ח כו' ואח"כ הק' מ"ד הגאון רע"א כו' והאריך הרבה בזה ופ' להקל ועי' בפ"ת לעיל ס"י קפ"ז ס"ק נ"ג מה שהביא בשם הפ"מ משמע נמי דיש להקל בזה ואף בכלי טהורה ועי' בשו"מ מהדורא תליתאה ח"ב ס"י שהשיג נמי על הנו"ב הנ"ל והאריך בזה ואינו ת"י וכן נ' עיקר לדינא דאף ע"י כלי יש להקל ולטהר וכעת ראיתי בבית שלמה ביו"ד ח"ב סי' ל שכ' באשה שאמרה המילדת שהכניסה אצבעה בעומק הרבה כו' דראוי להחמיר לכתחלה בחשש אי' כרת מאחר ששיעורים לא נתבארו בש"ס והאריך בזה יעוש"ה ומ"מ נ"ל הקל וכמ"ש ועי' בס' ועד חכמים בקונטרס דרך תשובה סי' ל"ז ל"ח שהאריך הרבה בזה ופ' להקל ועי' בס' זכרון יעקב סי' י"ג מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ז **כמין דגים כו'**, עי' בדברי חיים בקונטרס מים חיים סי' ל"ב שכ' דלכאורה לשיטת רש"י דס"ל דמש"ה החמירו רבנן לטמא כתם אף בשלא הרגישה דדילמא ארגשה ולא אדעתה כו' אף דפסק דעכשיו החמירו שלא לבעול על דם ימי טוהר כו' מ"מ אם מצאה כתם בימי טוהר מותרת לבעלה כיון דאף אם ארגשה טהורה מדאורייתא בימי טוהר רק כשידעה שהרגישה החמירו אבל מנ"ל שהחמירו למיחוש לארגשה ולאו אדעתה כיון דליכא חשש דאורייתא וכ' דאם נאמר כן יש ליישב קושי' הס"ט סי' קצ"ד ס"ק י"א כו' והניח דין זה בצ"ע יעוש"ה:

סעיף ח

ח **המפלת טומטום** עי' בימי נדה מהדו"ת שם שהניח בצ"ע דאמאי לא העתיקו הטור והמחבר דין זה דאפי' טומטום כו' ויפה תי' בשמלה ס"ק דהטור והמחבר סמכי א"ע על מ"ש לעיל בסמוך דהמפלת דמות בהמה חי' ועוף ושליא שאינה קשורה נותנין לה ימי טומאה של נקובה בשביל ס' ולד השליא שנמוח ואע"פ שהנדמה הוא זכר ול"א מדהאי זכר האי נמי זכר וממליא מובן דה"ה לטומטום כו' ולא הוצרכו לכפול הדברים אבל תנא דמתני' דלא תני מקודם הך חידוש הוצרך למתני' גבי טומטום ואנדרוגינוס עכ"ד:

סעיף ט

ט **הרגישה כו'**. עי' בס"ט ס"ק כ"א מ"ש ע"ד הרמב"ם והטור שהשמיטו הדין דחוששין שמא הרחיקה לידתה והאריך בזה ועי' בימי נדה בחידושיו כ"ט א' ב' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יא

י **טמאה לידה**. עי' חו"ד בחידושים ס"ק י"ב שהביא ד' הטור שכ' ואין נותנין לה ימי טוהר עד שיולד וכ' ולדידן אין נפקותא בזה שאין בועלין על דם טוהר בלא"ה עכ"ד. ועי' בשמלה ס"ק ט' שהשיג עלין דהא איכא נפקותא לזמן הטבילה ומ"ש שם עוד בזה יעוש"ה:

סעיף יד

יא **יוצא דופן**. עי' בפלתי ובעצ"ל מ"ש והאריכו בזה ומ"ש הפלתי ע"ד הרמב"ם פ"ז מהל' א"ב הל' ט' והאריך בזה. ועי' בס"ט ס"ק כ"ז מ"ש בזה ולבסוף הביא ד' הפלתי שכ' דאף דלא יהבי' ימי טוהר בהוציא אבר א' אלא מעת שיצא רוב הגוף או הראש מ"מ לחומרא מנינן ימי טוהר מראשון לענין זה דשלמו לה ימי טוהר מעת שהוציא אבר א' וכ' עליו דאין זה מוכרח די"ל דאף שאמרו חז"ל הוצאת אבר א' מקרי לידה מ"מ לא אמרו שתבטלו בזה הלידה דאורייתא שאף שהוצאת אבר א' מקרי לידה מ"מ הוצאות הראש או הרוב ודאי דלידה מקרי ועשאו כאלו ילדו ב' ולדות דיהבי' ימי טוהר משני וטמאה ג"כ מלידה ראשונה כו' עכ"ד. ובאמת כדין זה הוא מחלוקת הראשונים הובא בשמלה ס"ק ט' דבה"ג כ' וז"ל ואיתתא דיתבא על מתברה ואפיק ולד ידי' והדר עילה ולא ילידה עד למחר כו' ולענין ימי טהרה חשבי' לה מההוא יומא דאפיק ולד י"ל לחומרא עכ"ל. והיינו כהפלתי הנ"ל והרשב"א בתוה"ק כ' וז"ל הוציא העובר את ידו והחזירה כו' נולד מונין לה ימי טומאה וימי טהרה משעה שיצא רובו או ראשו עכ"ל והיינו כהס"ט ולא ראו הפלתי והס"ט הנ"ל ד' הבה"ג והרשב"א הנ"ל:

סימן קצה

סעיף ו

א **במטה**. וכ' הש"ך ס"ק י"א מיהו במטה של עץ או של בנין מותר שם עם אשתו הוא במטתו ואשתו במטתה כו' עכ"ד. וכן העתיק החו"ד בחידושים ס"ק ז' ד' הש"ך ובאמת ד' הש"ך תמוהים דמריש דבריו משמע דר"ל דאפי' במטה אחת מותר דהא קאי ע"ד המחבר ואח"כ מסיים הוא במטתו ואשתו במטתה וכן תמה בשמלה ס"ק ד' ע"ד הש"ך ועי' בס"ט ס"ק י"ג ובעצ"ל ובחכ"א כלל קט"ז דין ה' מ"ש ע"ד הש"ך יעוש"ה:

ב **כ"א בבגדו**. עי' בתוס' שבת י"ג א' ד"ה מה שכ' וז"ל דהוא בבגדו והיא בבגדה דלא הוי אפי' בא"א אלא מדרבנן עכ"ל ועי' בתשובת המיוחסות להרמב"ן סי' קכ"ז שכ' דהוא בבגדו והיא בבגדה אפשר דאסור מדאורייתא ועי' בשמלה ס"ק ה' שכ' דגם התוס' בסנהדרין ל"ז א' ד"ה התורה ס"ל נמי דהוי דאורייתא כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ז

ג **לא יסתכל**. עי' נו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קכ"ב שכ' כ' דלצורך טבילה מותר בבעלה להסתכל ולראות שתטבול יפה שתהא כולה תחת המים כו' והאריך בזה. ובהג"ה שם ובאמת מבואר להדיא בב"י לקמן סי' קצ"ח שהביא ד' הכל בו והאגור בשם הר"מ דאשה שטובלת צריכה להוליך עמה אשה יהודית או בעלה כו' הרי להדיא דיכול בעלה לראות שתטבול יפה וכן מבואר להדיא בתשב"ץ ח"ג סי' נ"ח דמותר לבעלה לעמוד עלי' בשעת טבילה יעוש"ה. ולא הביא הנו"ב ד' התשב"ץ והב"י הנ"ל:

סעיף יז

ד **למשש כו'**. עי' ש"ך ס"ק כ' שהשיג על הב"י וכ' דאף להרמב"ם ליכא אי' דאורייתא אלא כשעושה כן דרך תאוה ותיבת ביאה משא"כ הכא כו' עי' בפלתי ובס"ס ס"ק כ"ד ובעצ"ל ובעצי ארזים באה"ע סי' כ' ס"ק א' מ"ש ע"ד הש"ך והאריכו בזה ועי' במי נדה מ"ש בזה ומ"ש לענין חטא כדי שיזכה חבירך ומ"ש ע"ד המשל"מ פ"ג מהל' תרומות לענין הא דאמרי' מה לי אי' לאו ומה לי אי' כרת והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קצו

סעיף ב

א **ראתה כו'**. עי' בתשובת מוהרא"ל חיו"ד סי' ט' מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

סעיף ד

ב **ימי הספירה**. עי' בשל"ה שכ' דצריכה למנות בכל יום ותאמר היום יום כו' כדכתיב וספרה לה הובא דבריו בפ"ת ס"ק ד' והביא ד' הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קכ"ג שחולק עליו ועי"ש עוד בסי' קכ"ד מ"ש והאריך בזה. והפ"ת הביא. ג"כ בשם מהר"מ בר ברוך סי' רנ"ב שכ' ג"כ דאינה סופרת כו' וכן ברדב"ז ח"א סי' כ"ז כ' ג"כ שאינה צריכה להוציא המספר בשפתי' ועי' בחינוך מצוה ש"ל שכ' וז"ל ואם תשאל למה חייבונו ז"ל למנות השנים שבע מדכתיב וכפרת לך ולא ראינו מעולם שימנה הזב ימי ספורו ולא הזבה כו' ואע"פ שכ' בהם וספרה לה זולתו שחייבים שיתנו לב על הימים ולא שיתחייבו למנותם בפה ולברך על מניינם תשובה ד"ז כו' כי כל ענין התורה בפי' המקובל כו' וכן באתנו הקבלה שצווי וספרת לך צריך מנין בפה וצווי הספירה הכתובה בזב וזבה אינה אלא השגחה בימים ומנהגן של ישראל בכ"מ כן הוא כו' וכעין זה מצינו בלשון תורה בזכירה דכתיב בענין עמלק זכירה וע"ד מרים זכירה וכתיב ג"כ זכירה בענין נ"מ ועל זכירת מצרים באתנו הקבלה לעשותה בפה כו' ושאר הזכירות די לנו בהם בזכירות הלב לבדו השגחתינו על הדברים עכ"ל. הרי שכ' בהדיא דא"צ לספור בפה דלא כהשל"ה ולא ראה

השל"ה הנ"ל ד' החינוך אלו שהרי לא הביאו ועי' בס"ט ס"ק י"ח שהביא ד' החינוך והאריך בזה. וכן עיקר לדינא דא"צ לספור בפיה:

ג **וביום הח**'. עי' חו"ד ס"ק ג' שכ' דמשמע מד' הש"ס נדה ס"ט דכל שלא בדקה עצמה אף שלא הרגישה טמאה מדאורייתא דימי נקיים ספורין ובדוקין בעי' מדמוקי הש"ס הברייתא דיום א' טמא ראיתי דוקא כשאו' ספרתי כו' והיינו שבדקה עצמה כו' משמע הא כל שלא בדקה עצמה א"צ טבילה כו' א"ו דמדאורייתא ספורין ובדוקין בעי' וכן משמע מד' הפוס' כו' שכ'. גבי בדיקת חו"ס בז"נ דיש אי' כרת אלמא דהוא דאורייתא. ולפ"ז נ' דכ"ש דאם בבירור ראתה דם בלא הרגשה בז"נ דסותרת דהרי אינן בדוקין דהא ראתה דם כו' ועוד דהא דם שלא בהרגשה טמא לטהרות כו' והוי טומאה מפסקת ביניהן ולא קרי' בהו ואחר תטהר וגם לא הוי נקיים ואנן נקיים כו' בעי' ועוד כיון דמטמא בפנים כבחוץ רואה הויא כו' ובהכי ניחא מאי דקא' בנדה נ"ח מעשה באשה אחת כו' דם אמר רחמנא ולא כתם ואמאי לא אמר להו מקרא דבבשרה כו' דאפי' בדם גמור טהור בלא הרגשה כו' א"ו דקרא דדם אמר רחמנא אצטריך לענין שתהא יכולה לתלות אפי' בספירת ז"נ דלא מהני מה שראתה שלא בהרגשה ואצטריך למימר דדם כו' ולא כתם דלא חש רחמנא לכתם כלל ולפ"ז באשה שראתה דם ממש ואח"כ נולד לה מכה אפי' ידוע שמוציאה דם וא"א לה לבדוק אפי' פ"א שלא תמצא דם בספירת ז"נ טמאה דהא באותן הימים שיחדה לנקיים אנן בעי' ספורין ובדוקין וזו לא יהא אלא שלא נבדקה טמאה אבל נבדקה פ"א ביום א' מאותן הימים שיחדה לנקיים בשחרית ומצאה טהורה שוב מוקמי' כל הימים בחזקת בדוקין וטהורה ותולה כל הדמים הנמצאים אח"כ במכה וכן צריכה שיהי' לה הפסק טהרה במוך כדין וכ"נ הדין באשה שיש לה מכה שידוע שמוציאה דם ביום הוסת באשה שיש לה וסת או ביום נ' כו' שאינה תולה במכתה כו' שאינה יוצאת מטומאתה עד שיהי' לה עכ"פ פ"א ולא תראה בבדיקה שתעלה במקום הפ"ט ובדיקת נקיים מדם ביום א' מהנקיים שתעלה במקום טהרה ספורין ובדוקין דבהנך בדיקה דוקא בעי' ומה בכך שתולה במכתה הא לא נבדקה ואנן בהנך בדיקה ודאי דוקא בעי' וכל שלא נבדקה טמאה ולא מהני לה הספירה כו' ומנין לנו להתיר את זו ובש"ס לא אמרו ותולה במכתה רק בתחלת ראייתה דאז אם לא נדבקה טהורה אמרי' דתולה במכתה הדם שרואה והוי כלא ראתה אבל אשה שירדה לטומאה ובעי בדיקה להפ"ט ולנקיים ולא בדקה טמא ומה בכך שתתלה במכתה מ"מ בדיקה אין כאן ובמה תצא מטומאתה ומהתימא על הב"י ורמ"א שסתמו ולא כ' שאשה זו צריכה עכ"פ שתבדוק עצמה ב"פ שתמצא טהורה אחר שהגיע יום וסתה או יום ל' בדיקה אחת משום הפ"ט ואחת משום

נקיים ובלא"ה טמאה לעולם כו' לכן נ' דסמכו עצמם שם אמ"ש בסי' זה דכיון שנטמאה אינה עולה מטומאתה עד שתהי' לה ב' בדיקות אלו כמבואר כאן כו' עכ"ד. ובאמת דבריו תמוהים וכמו שתמה בתשובות בית אפרים חיו"ד סי' מ"ח עמ"ש דהא דבעי' ספורין לפנינו אף בראיית דם בלא הרגשה מעכב מדאורייתא דהא עיקר הבדיקה משום רם הבא שלא בהרגשה דאל"כ בדיקה ל"ל דכיון דבלא הרגשה לאו מדאורייתא אינה סותרת מדאורייתא והא דאמרי' דבעי' ספורין ובדוקין משום דאל"ה איכא למימר דארגשה ולאו אדעתה או הרגשת מ"ר הוא וכמ"ש התוס' שם נ"ח ב' לחלק בין זמן מרובה לזמן מועט ועוד השיג שם ע"ד החו"ד הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה ועי' בצ"צ חיו"ד סי' ק' שכ' דמד' התוס' נדה ל"ז א' ד"ה דבר מבואר כהחו"ד דסותר לגמרי כו' והביא ד' הס"ט סי' קצ"ד ס"ק ד' והאריך בזה ועי' באבני מלואים בסוף הס' בתשובות שם סי' כ"ג שהשיג ע"ד החו"ד הנ"ל שכ' דאם ראתה דם שלא בהרגשה תוך ז"נ דסותרת כו' דדוקא פולטת ש"ז הוא דסותרת דנפקא לן מדם יהי' זובה כו' ואין זה ענין לדם שלא בהרגשה ומה שאמרו לפי שמטמא בפנים כבחוץ ה"ל רואה לא נאמר אלא בש"ז דמרבי לי' קרא כו' אבל דם בלא הרגשה דאינו אלא משום מק"מ טמא ואינו מטמא האשה טומאת ערב אלא ביציאתו לחוץ כו' ולפ"ד החו"ד יהי' דם מכה שבמקור סותר ז"נ לפ"ד הפלתי והנו"ב בדעת הרמב"ם דדם מכה שבמקור טמא. וזה לא נאמר כלל א"ו כמ"ש כו' עכ"ד ועי' בטוב טו"ד מהדו"ק בסוף הס' בהשמטות סי' רצ"ח שהביא ד' החו"ד והא"מ וכ' דע"כ לא כ' החו"ד להחמיר אלא באשה ילדה דדרכה לראות דאז שייך לומר וכי לעולם לא תטמא וא"כ כיון דבשעת וסתה הוי ע"פ הרוב דם וסתה לכך שוב אינה יוצאה מחזקתה רק ע"י בדיקה אם יודעת בבירור כן שזה מן המכה אבל באשה זקינה שכבר פסקה ג' עונות מלראות בזה הוא בחזקת מסולקת דמים ול"ש לומר וכי לעולם תהי' טמאה דהרי היתה טמאה בילדותה כו' והאריך בזה בד' החו"ד והא"מ יעוש"ה ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' קע"ז מה שהשיג ע"ד החו"ד והביא נמי ד' הא"מ הנ"ל והאריך הרבה בזה ועי' בישוי"ע ס"ק א' ובעצ"ל ובשמלה ס"ק א' ובבית שלמה ביו"ד ח"ב סי' כ"ת מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ד **שתבדוק**. עי' ס"ט ס"ק י"ח ובסי' קצ"ב ס"ק ב' שהביא ד' המעיל צדקה סי' ס"ג שכ' באשה שיצאה כתם בימי ליבונה ולעת ערב הפסיקה בטהרה מחדש ולבשה לבנים ולמחר אמרו לה חברותי' כי גם על הכתם צריכה להמתין מחדש ה' ימים כדין רואה כתם בימי טהרתה ואחרי ב' ימים נודע לה כי א"צ להמתין בכתם שנמצא תוך ימי ליבונה אם תוכל לספור הז"נ מיום שהתחיל או לא וכ' כיון שבאיזה ימים לא כוונה בהם לנקיים

לא ועלו לה כו' וטעמא רבה נמי איכא דאולי כל שלא נתנה דעתה לספרן לנקיים לא הקפידה אף שהרגישה במקצת לבדוק נפשה ואף אם תאמר עתה שלא הרגישה מתחלה ל"מ והוא בכלל כל מלתא דלא רמיא עלי' דאנשי לאו אדעתי' ואין נאמנין עליו כו' והס"ט הסכים עמו לדינא שצריכה כונה לספירה שיהי' ימים אלו ספורים לימי נקיים ואם בדעתה הי' שלא לספור הימים האלו לנקיים אינם עולים וצריך שתהי' חושבת בדעתה מספר הימים של הנקיים שלה כו' והאריך בזה ועי' בחכ"א כלל קי"ז דין י"ב שפ' דאפי' במקום חשש עיגון דסומכין אדרב דמהני בדיקת יום א' מכל הז' ימים אפי' בעי' שלא הסיחה דעתה והביא ד' הס"ט בשם המע"צ הנ"ל ועי' בבית דוד סי' ב' שנשאל בענין אשה שלא טבלה מחמת חולי אחר לידתה אך ידוע לה שאין לה וסת והיא בחזקת מסולקת לראות ופ"א עלתה בדעתה לטהר עצמה והפרישה בטהרה וספרה לה ערך ה' ימים ובתוך כך נתגבר עלי' חולי' ונסעה מהעיר לעיר אחרת אל הרופאים כו' והסיחה דעתה מספירת הנקיים לגמרי ואח"כ בשובה לעירה בדקה א"ע יום א' ונמצאת טהורה וטבלה לערב מבלי ספירית ז"נ מחדש והאשה קשה לה הטבילה ומזיק לה הרבה באופן שאם לא תעלה טבילה זאת יומשך הדבר זמן הרבה אם יש צד להכשיר טבילה זו בשעת הדחק כזה או לא והביא ד' המע"צ והס"ט הנ"ל והשיג עליו והביא גם ד' החכ"א והאריך הרבה בזה. ולבסוף סיים דהאי פסקא שנשאל עליו במע"צ דהי' בדיקת תחילתן וגם סופן דמהני אפי' לדעת הסמ"ג וסייעתו ואין כאן רק חששא זו שחידש במע"צ משום שהסיחה דעתה בימים שבנתיים אין כאן בית מיחוש כלל ואפי' שלא בשעה"ד יש לסמוך ע"ז ובנידון שנשאלתי עליו הוא שעה"ד באופן דסמכון אהא דרב דסגי בתחילתן או בסופן ודאי דל"ח להך סברא שכ' במע"צ דבזה גם הס"ט מודה וכמ"ש ודלא כהחכ"א שכ' דאף היכא דסמכי' אדרב אפי"ה חיישי' להא דמע"צ וכ"כ בשם הס"ט והא ודאי ליתא עכ"ד ועי' בשם ארי' חיו"ד סי' ל"ג שכ' דאין ז' ימים צריכים כונה כו' ואף אם לא נתכונה מתחלה לחשוב מיום זה מ"מ עולה ממנין ז"נ והביא ד' המע"צ והס"ט הנ"ל והשיג עליו וכ' דאין ראי' משום מקום דבעי' כונה כו' דל"א רק שעצם הימים יהי' ספורים ויהי' יכולים לעלות למנין אבל לא בעי' כונתה ודעתה כלל ולכן בעי' בדיקה דוקא דאל"כ לאו ספורים הם דמה אתה סופר אם אין בהם בדיקה לדעת שטהורים הם אבל אין שום ראי' דבעי' כונתה שתכוין לספירה והביא מתחלה ראי' דלא בעי' כונה מהא דאמרי' גבי שוטה שנבדקה ע"פ נשים כו' והרי שוטה לאו בת כונה היא כו' ואח"כ דחה זה עפ"ד הגמ' חולין ל"א גבי נדה שנאנסה כו' והאריך בזה וסיים לבסוף דלמעשה לא סמכתי על דעתי להקל במקום שהס"ט והמע"צ מחמירים ולא רציתי להורות היתר לטבול מקודם

ביום ו' כיון שהם אוסרים רק אם באמצע הז"נ הסיחה דעתה ולא ספרה מנין הימים מחמת איזה סבה שסברה שלא יבא בעלה וכדומה בודאי יש להקל דהא די בספירת ראשון וז' בדיעבד עכ"ד יעוש"ה ועי"ש עוד סי' ל"ט מ"ש באשה שמוצאת כתמים אדומים והאריך בזה ועי' בבית שלמה באו"ח ח"א סי' ל"ו שהק' על המע"צ הנ"ל שהוא נגד המשנה והטוש"ע דחרשת ושוטה פקחות מתקנות אותן והא לאו בני כונה נינהו ותי' עפ"ד הגמ' חולין ל"א הנ"ל דכונת חברתה כונה מעליותא היא וה"נ י"ל כן לענין ספירה כו' והיינו כהשם ארי' הנ"ל והאריך בד' הס"ט הנ"ל והמע"צ וסיים בפרט שעיקר דין של המע"צ אף שבס"ט האריך לעשות לו סמוכין הרבה מהש"ס מ"מ לא מצינו הכרח גמור לדינו כו' עכ"פ באופן הב' שכתבתי יש להקל בפרט שזה מעשים בכל יום ממש שכמה פעמים שולחים שאלת כתמים לשאול מאיזה כפר למורה שבעיר וביני ביני מתעכב יום שלם או יותר אף בז"נ ולית דחש להחמיר והיינו מטעם שכתבתי עכ"ד יעוש"ה ועי' בקהלת יעקב מהגאון מקארלין חיו"ד סי' ו' שנשאל באשה הסופרת נקיים שלה ותוך ימי ספירתה מצאה כתם ואינה נודעת באיזה יום הי' שלא בדקה חלוקה כמה ימים מאיזה יום תחל לספור. והשיב דדבר פשוט שסותרת כל מה שלפני' ומתחלת לספור מעת מציאת הכתם כדין אשה טהורה שמצאה כתם שהיא מקולקלת למנינה לענין וסת נידותה וימי זיבה אבל מונה מיום שמנאה הכתם כדאמר בברייתא כו' ומלתא דפשיטא היא כו' ואם עלה ע"ד הרוצה להקל לתלות ביום ראשון הואיל ואז הוחזקה עדיין מעין פתוח משא"כ באשה טהורה ולומר דכל היכא דאיכא למתלי תלי בכתמים ולפחות בקלקול הואיל ואותו היום בודאי מקילקל תלי' שלא לקלקל יותר ולדמות זה לכל הני דתנינן דתולין בהו הא ודאי דלא דמיא לכל הני דפ' האשה כו' שתולה בשומרת יום כו' או, ביושבת על דם טוהר דחברתא לא מקלקלא בשביל זה יותר אבל בשומרת יום בשני שלה לא תלי' כיון דמקלקלא מעט וכ"ש לתלות בעצמה ביום א' לספירתה כיון דעכ"פ צריכין לקלק אותה מקולקלת לגמרי ולא מצינו לכל הראשונים לתלות בעצמה רק בחלוק שלבשה במי נדותה ממש דלא מקלקלינן לה מידי וגם שאז הי' מעין פתוח בלי ספק אבל לתלות ביום א' לספירתה ח"ו וזה לא שמענו מעולם ופשוט שסותרת כל מה שלפני' ומתחלת מיום מציאת הכתם ז"נ ואפי' לקולא מחזקי' לכל הטומאות כשעת מציאתן ואינה מטמא למפרע וכ"ש לחומרא עכ"ד. ועי' בעונג יו"ט חיו"ד סי' פ"ג שנשאל מי לענין אשה שהתחילה לספור ז"נ ובדקה ביום א' כדין ולמחר נסע בעלה ולא הי' בדעתו לחזור עד חצי שנה ונתייאשה מלבדוק ושהה בדרך ב' ימים וחזר לביתו אם הימים שנתייאשה כו' עולים לה למנין ז"נ או לא. והשיב דלכאורה נ' דהני ימים

שהסיחה דעתה מלספור כו' עולים למנין ז"נ ויכולה להשלים ימים נקיים כדקי"ל דאף אם לא בדק רק בראשון וז' נמי סגי כר"א ואף שהכא גרע מלא בדקה בנתים כו' מ"מ נ' דמה דמחוסר כונה כו' אין בזה חשש כיון שלא הרגישה שום ראי' כו' דלא עדיף ספירת ז"נ מטבילה דאמרי' בחולין ל"א דנדה שנאנסה טהורה לבעלה כו' וחולין לא בעי כונה כו' וה"ה לענין נקיים והכי משמע קצת בנדה כ' דר' ראה דה בלילה וטימא ביום וטיהר ולא חש ר' לשאול לה דאולי היא עומדת בז"נ כו' והוא אמר לה סתם ביום שמעה והדם טהור א"ו דלא אכפת לן במה שהסיחה דעתה מספירה כו' ועלה יום ההוא לספירת נקיים ועוד הביא ראי' מהא דתנן שם י"ג ב' החרשת כו' אם יש שם פקחות מתקנות אותן כו' והא ודאי דלא כיונה כלל להחזיק הימים לז"נ ואפי"ה מהני אלמא דלא בעי כונה להחזקת נקיים כו' ועוד הביא ראי' מהא דאיתא שם ס"ט א' דאמר רב סופן אף שאין תחילתן ותחילתן אף שאין סופן ומתיב ר"י בר חנינא טועה כו' אלא לאו ש"מ בעי' ספורין בפנינו וקשה דלמא אף דרב ס"ל תחילתן אף שאין סופן כו' היינו לענין בדיקה דסגי בדיקה א' בתוך הז"נ אבל מ"מ בעי כונתה להחזיק הימים לז"נ והך דטועה לא כיונה כלל להחזיקה לנקיים מש"ה לא בעי לאטבלה ביממא כדין זבה א"ו כו' דאין זה קפידא כלל גבי זבה שתחזיק אותה לנקיים כו' והאריך בזה ומסיק דלא בעי כונה יעוש"ה. והיינו כד' השם ארי' הנ"ל:

ה **וביום הז'**. עי' בדגול מרבבה שהביא ד' הסמ"ג וכ' דא"כ אפי' לא בדקה ביום א' ובדקה בא' מימים אמצעים וגם ביום ז' גם הסמ"ג מודה שעלו לה ובלבד שעכ"פ ביום שפסקה בדקה כדי שתפסוק בטהרה עכ"ד. ועי' בנו"ב שלו מהדו"ת חיו"ד סי' קכ"ח דמבואר מדבריו שם דאם לא בדקה ביום א' רק בא' מימים אמצעים ובז' דל"מ דלא כמ"ש בדגמ"ר הובא דבריו בפ"ח ס"ק ו'. ועי' בבית שלמה ביו"ד ת"ב סי מ"א שכ' דהעיקר כמ"ש בנו"ב ועי' באשכול הל' והאריך בזה. ועי"ש עוד בנו"ב סי' קכ"ט מ"ש והאריך בזה. נדה סי' מ"ד בנחל אשכול שם אות י"ב מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ו

ו **לחורים ולסדקים**. עי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' מ"ו שהביא ד' הרשב"א בתה"א קפ"ג א' שכ' וז"ל תנן בפ"ק דנדה המשמשת בעדים כו' עד שלפני התשמיש אינו ממעט מפקידה מ"ט מתוך שמהומה ביתה אינה מכניסתו לחורין ולסדקים ובדקה מכאן כ' הרב ר"א דכל לבעילה א"צ בדיקת חו"ס כו' והדעת מכרעת כלשון זה הב' והרמב"ן הכריע דבדיקת הפסקה כו' צריכה חו"ס אבל בדיקת ז' בבדיקה כל דהו סגי וגם זה אינו מספיק כו' ועוד דכל בדיקת חורין הוא הנקרא בדיקה אבל בדיקה שלא בחורין היא הנקראת קינוח

וכדמשמע ספ"ק דנדה כו' לקינוח ולא לבדיקה אלמא בדיקה בלי חו"ס אינה נקראת אלא קינוח ואנן בבדיקת ז' בדיקה תניא בהו דאלמא בדיקת חורין הוא וכן הדעת מכרעת כ"ל והאריך בזה בד' הראב"ד ואח"כ כ' ע"ד הרשב"א דממקום שבא להחמיר משם אביא איזה קולא דהרשב"א כ' דבדיקה בלי חו"ס קינוח מקרי ולא בדיקה כו' כ' עליו דפשפשתי בכל ד' הרמב"ם בא"ב וז"ל בפ"ד הל' י"ד דרך ב"י ובנות ישראל לבדוק עצמן אח"ת כיצד מקנח האיש עצמו במטלית נכונה לו ומקנחת האשה עצמה במטלית נכונה לה כו' וכן בהל' ט"ו בגדים אלו שמקנחים בהם כו' והבגד שמקנחת בה הוא נקרא עד ובהל' ט"ז הצניעות אינן משמשות עד שיבדקו עצמן קודם תשמיש כו' ובהל' י"ז המשמש פעמים רבות כו' אלא מקנח הוא בעד שלו והיא בעד שלה כו' שמשה מטתה וקנחה עצמה כו' וכן בהל' י"ט קנחה עצמה בעד כו' וכן פעמים רבות בדבריו אינו קורא לה בדיקה אלא קינוח וכיון שבגמ' דקדקו בזה לפ"ד הרשב"א עד שאמרו לקינוח ולא לבדיקה ודקדק הרשב"א מזה שהקינוח אינו עולה בשביל בדיקה וא"כ למה כ' הרמב"ם בכ"מ קינוח א"ו דקינוח סגי באמת לבעלה עכ"ד. ועי' בחו"ד ס"ק ד' שכ' עליו דאין ראי' כלל דהתם מיירי בבדיקה שלפני התשמיש ואינה עסוקה בטהרות דשם ודאי לא בעי רק קינוח כיון שיש לה חזקת טהרה כו' וכ' שזה ג"כ כונת הראב"ד שהוכיח מהא דאמר רבין כיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו דבבדיקה כל דהו סגי וזה ג"כ מיירי בבדיקה שלפני התשמיש אבל בבדיקת הפס"ט ובדיקת נקיים כ' הוא בעצמו דבעי' שתהי' עד מקום שהשמש דש כו' וכן הרמב"ם כ' בכל בדיקות אלו לשון בדיקה כו' ובאמת מד' הרמב"ם בהל' י"ד ובהל' ט"ז הנ"ל מיירי להדיא בבדיקה של אחה"ת וכ' לשון קינוח ושפיר ד' הנו"ב הנ"ל. עוד כ' הנו"ב שם לדחות ראי' הרשב"א מהא דאמרו הוי וסת שאמרו לקינוח כו' דשם מיירי בשעת תשמיש כו' דליכא למימר בי' אי איתא דהוי דם מעיקרא הוי אתי כ' עליו החו"ד דעיקר ראי' הרש ב"א מהלשון דאנן בדיקה תני' וזה קינוח מקרי כדאמרי' וסת שאמרו לקינוח ולא לבדיקה אלמא דבדיקה אינו הקינוח עוד הביא הנו"ב טעם דלא בעי' בדיקת חו"ס לבעלה דל"א נגד הבעל דכותלי ביה"ר מוקמי אפי' במקום דאיכא חזקת טומאה והוכיח זה דאל"כ משכחת טומאת מעל"ע למפרע כו' כגון יולדת שטבלה אחר ימי לידה ולמחר ראתה ליחוש לדם שיצא מאתמול לביה"ח וכותלי ביה"ר העמידוהו כו' א"ו דאפי' במקום חזקת טומאה ל"א כותלי ביה"ר מוקמי לדם וא"ל כיון שטבלה כבר קודם שנולד הס' הרי הוא בחזקת טהרה דא"כ מקוה שנמדד ונמצא חסר דאמרי העמד עמא על חזקתו ואמאי הא יש לו כבר חזקת טהרה דהא טבל א"ו כיון שאנו מסופקין על הטבילה אם היא כדין אמרי' העמד טמא על חזקתו וה"נ דכותי' עכ"ד

השיג עליו החו"ד וכ' דמאי דמדמה לי' למקוה שנמדד אחר הטבילה ל"ד כלל דשאני גבי מקוה דהס' הוא במעשה המכשיר דודאי מוקמי' לה אחזק' משא"כ כשנולד הס' בגוף האדם וראי' לזה דהא כל ס' בשחיטה אמרי' בהמה בחזקתו אי' עומדת ובס' שהה או דרס וכן בנמצא הסכין פגום ולא ידעי' או בעור או במפרקת אסורה דהוי ס' בשחי' כו' ואלו גבי ישב לה קוץ בושט אמרי' נשחטה הותרה כדאמרי' בחולין מ"ג וביבמות ל"א שהק' התוס' נימא כשחטה הותרה וכן מוכרח בש"ס שם דמדמה לה לס' דרוסה ולשאר ספי' ואף אם ודאי ניקב הושט הוי נבלה ול"מ לה שחי' ול"א דשאני התם דס' בשחי' היא א"ו דשאני כשנולד הס' במעשה המכשיר מטעם שכ' הרשב"א ביבמות ל"א כיון שיש ס' במעשה המכשיר יש לנו לומר שמא נעשה בה המעשה ההוא והרי מתה לפניך משא"כ כשמעשה המכשיר נעשה כדינו בבירור רק שנולד ס' אם נולד בה מעשה המטריף מוקמי' אחזקה שלא נולד המעשה ההוא וה"נ דכותי' דמקוה שנמצא חסר לסכין פגום דמיא דמדמה לי' בחולין י"א לס' בשתי' אבל כשנולד ס' באדם אי נטמא קודם ולא מהניא לי' טבילה או לא לנמצא ס' בושט אי ניקב ולא מהניא לי' שחי' דמיא דאמרי' נשחטה הותרה וה"נ יש לנו לומר נטבלה הותרה עכ"ד ועי' בראש אפרים בסוף הס' בכללי חזקות סי' ט"ו מה שהשיג עליו וכ' דד' הנו"ב נכונים דכיון דהאשה ודאי ראתה ואין ס' רק אם ראתה קודם טבילה וביה"ר העמידוהו תו אח"כ ממילא דאית לן למימר אוקי בחזקת טומאה ולא הועילה הטבילה כלל וכמו במקוה שנמדד ונמצא חסר דהס' בזמן ומה לי אם הס' שלא הועילה הטבילה מחמת חסרון במקוה ומה לי שהס' מחמת ראי' דם באשה אדרבה התם יש סברא לומר מקוה אתרעאי כו' אלא שנגד זה אמרי' שם חסר ואתאי כמ"ש התוס' בחולין כ"ו וכ' דבאמת ה"ל להנו"ב לאתויי מהא דטבל ועלה דאע"פ שעשה מעשה הטבילה כהלכתו אפי"ה חוששין מחמת דבר החוצץ שעליו שמא הי' בו קודם טבילה אע"פ שנתעסק בו כל היום ומה לי דבר חוצץ עליו או נמצא טומאתה בשולי' ואין לך דבר חוצץ גדול מזה אע"כ דאמרי' אי הוי דמעיקרא הוי אתי וכן מוכח מהא דשמיטה אם ס' קודם שחי' נשחטה דהוי ס' בשחי' כו' ועוד השיג ע"ד החו"ד הנ"ל במ"ש ע"ד התוס' יבמות כ"ו כ' דסותר ד"ע מהא דכ' בסי' נ' כו' והאריך בזה להשיג ע"ד החו"ד וכ' אח"כ ובעיקר ד' הנו"ב בזה שכ' וא"ל כיון שטבלה קודם שנולד הס' כבר היא בחזקת טהרה כו' נ' שכונתו דאיכא למימר כיון שכבר יצאה זו בהיתר והוחזקה בו קודם שראתה תו לא מפקי' לה מחזקה זו וכמ"ש הפוס' לעיל סי' י"ח סברא זו בשם הראב"ן לענין נאבד הסכין ואח"כ נמצא פגום כו' עכ"ד ובסי' ש י"ד שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ועי' בהגהות אמרי ברוך מ"ש ע"ד החו"ד הנ"ל ועי'

בתשובת רע"א סי' ס' מ"ש בדין זה דבדיקת חו"ס ומ"ש ע"ד הנו"ב והחו"ד הנ"ל והאריך בזה ועי' בעצ"ל ובבשמים ראש בכסא דהרסנא סי' קנ"ו והבשמים ראש שם כ' דבדיקת הפס"ט הוי דאורייתא ועי' בשמלה ס"ק י"א ובס' יד מאיר סי' נ"א מ"ש ע"ד הנו"ב הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ח

ז **פקחות כו'**. עי' בתשובת רע"א סי' ס"ב שהק' על מתני' נדה י"ג ב' החרשת והשוטית כו' דאמאי שביק מתני' חרש שוטה וקטן כמו בעלמא והיינו דקטנה דהוחזקה להיות רואה אינה נאמנת על בדיקת עצמה ויהא דין חדש בקטנה נשואה שהוחזקה לראות ג"פ תצטרך בדיקה ע"י נשים אחרות וצ"ע לדינא עכ"ד:

סעיף י

ח **בהג"ה פחות מכגריס**. עי' במי נדה מהדו"ת ובחידושיו לנדה נ"ט ב' שכ' דדייק כרב בלשונו דוקא פחות מכגריס אך הי' בכגריס אף דבעלמא הוי כגרים כפחות מכגריס מ"מ לענין הנך ג"י דעיקר הטעם דתולין בפחות מכגריס הוי מכח דאין לך סדין שאין עליו כמה טיפי דמים וזה הוי רק בפחות מכגריס אך בכגריס שלם לא שכיח כן הרבה פעמים כו' הוי כגריס. כיתר מכגריס דל"ש בזה אין לך מטה כו' עכ"ד:

סימן קצז

סעיף א

א **אין הנדה**. עי' במי נדה מהדו"ת שהביא ד' הטור שכ' דבירושלמי איתא כ"ד ר"ת כו' ותמה עליו דבש"ס דילן מוכח להיפך מנדה י"ד ב' דמשני התם ודאי וודאי הוא כו' והניח בצ"ע על הטור

סעיף ב

ב **בהג"ה הי' אפשר**. עי' במי נדה מהדו"ק שנשאל באשה יולדת ששהתה כמה שבועות אחר לידתה וספרה ז"נ כי סברה שיבא בעלה וככלות ז"נ לא בא ונמשך זמן מה שלא בא ובא אח"כ ולא בדקה א"ע אחר כלות ז"נ היטב לבדוק בכל יום אם מותר לטבול מיד אם לא אם בעי' ז"נ סמוך לטבילה או לא וכ' דבר ברור הוא דלא בעי' ז"נ סמוך לטבילה רק כל שספרה ז"נ אחר כלות ראייתה מותרת לטבול באיזה יום שתרצה כל שבדקה קודם טבילתה ומנאה א"ט טהורה כו' והאריך הרבה בזה ופ' כן יעוש"ה:

סעיף ג

ג **לטבול ביום**. עי' בס' דברי יעקב סי' פ"ב שנשאל בעיר שיום ה' הוא יומא דשוקא וגם הנשים הם סוחרים ולהיותם טרודין אירע בקצתן בהגיע יום ההוא נשכח מלבם הפס"ט עד הערב ועי"ז יחול יום הטבילה בליל שבת אי מותרת לטבול כו'. עוד נשאל

לענין טבילת בנות הכפרים אשר באין בכאן לטבול איך להורות לענין טבילתן ביום והאריך הרבה בסי' זה ובסי' פ"ג בענין גזירת חכמים ומסיק דמחוורתא דאין לדמות גזירות חכמים זו לזו כו' ופעמים שראו להחמיר בגזירותן לאסור אף בדיעבד ופעמים לא גזרו רק לכתחלה וכיון דאשכחן בכמה גזירות שנאסר גם בדיעבד ממילא דשוב אין להתיר בטבילה ביום ז' ע"י זה שאין אי' הטבילה ביום רק משום גזירות חכמים וכ"ש שכבר הוכחנו מן הש"ס דגם בדיעבד לא עלתה הטבילה ביום וכ"נ להלכה ולזה גם בבנות הכפרים בחל טבילתן ביום ז' בע"ש אין שום היתר לטבול ביום ז' בשום אופן ובכה"ג תטבול ביום א' עכ"ד יעוש"ה ועי' בישוי"ע סק' ב' ובשמלה ס"ק ד' ה' ו' ובמי נדה בנדה ס"ז א' מ"ש והאריכו בזה:

ד **בהג"ה והכלות כו'**. עי' במי נדה מהדו"ק שנשאל בכלה שיום חופתה הוא יום ז' לראייתה אם יכולה לטבול ביום כדי שלא ההי' חופת נדה כו' וכ' בזה תשובה להגאון בעל בית אפרים והאריך הרבה בזה והביא ד' המרדכי בהל' נדה כו' ופ' דביום ח' מותרת לטבול ביום וכמשמעות לשון המרדכי דכ' דטובלות ביום ד' מכח דהמנהג הי' שתנשא בד' והיינו כמ"ש בש"ם דבתולה נשאת בד' ונבעלת בה' א"כ משמע דהחופה הי' ביום ולכך ביום ח' מותרת לטבול אף אם החופה תהי' ביום אבל ביום ז' אין לה לטבול ביום לכתחלה לחוש לדעת הש"ך כו' אך אם הוי שעה"ד וצורך שעה יש לה לטבול ביום רק לראות לעשות החופה בלילה דוקא עכ"ד ועי' בשמלה ס"ק ז' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ד

ה **דאיכא אונס**. עי' במי נדה מהדו"ת שנשאל באשה שהוצרכה ללכת בדרך תיכף אחר יום ז' לספירתה ותתעכב שם כמה שבועות ולא תוכל לטבול וגם ביום ז' אחר צאה"כ לא תהי' במקום שתוכל לטבול שם אם תוכל לטבול ביום ז' והביא ד' הס"ט בשם הב"ח כו' והשיג עליו והאריך בזה וסיים דאף להמתירין היינו רק באונס גמור כנדון של הב"ח אבל היכא דלא הוי אונם רק שצריכה לילך בדרך בדבר הרשות והרי בידה להתעכב אם תרנה ולכך אף בדיעבד לא עלתה לה טבילה אם טובלת בז' עכ"ד ועי' בעצ"ל מ"ש והאריך הרבה בזה ועי' בשמלה ס"ק ט' מ"ש ע"ד החתם סופר חיו"ד סי' קצ"ז והאריך בזה יעוש"ה:

סימן קצח

סעיף א

א **שום דבר כו'**. עי' במי נדה מהדו"ק שכ' להסתפק באשה שהתחילה לילד ויצאה ממנה מקצת הולד וטבלה אם נחשב זה לחציצה ולענין טומאת נדה אין נפ"מ לכאורה אך

לשאר טומאות או לגירות א"מ טבילה כו' והביא ד' הגמ' נדה כ"ו דאמרי' ולד דאית א חיותא מדנפיק רישא הוי לידה ובפירש"י שם מוכח להדיא דמהני טבילה זו שטבלה בעוד שהולד והסנדל תוקעין בה וכבר יצאו מקצתן וכ' ובאמת צ"ע למה לא יהי' נחשב חציצה בזה כו' עכ"ד:

ב **כל שהוא**. עי' בישוי"ע ס"ק א' שהק' בהא דעירובין ד' ב' וסוכה ו' ב' דאמאי לא נקט וליגזור מיעוט שאינו מקפיד אטו רוב שאינו מקפיד וכ' ליישב והאר בזה. ובאמת בעירובין ובסוכה שם הגירסא בגמ' אי נמי משום רובו שאינו מקפיד וא"צ לתי' ובס"ק ב' הביא ד' התוס' שהבינו מד' רש"י דס"ל דבבשרו אף מיעוט שאינו מקפיד חוצץ והתוס' חולקין על רש"י והביא ראי' לדעת רש"י מחולין י"א גבי טבל ועלה כו' דמסיק סכין אתראי כו' והאריך בזה וכ' אח"כ דגם רש"י מודה דאף בגוף מיעוט המקפיד לא חשיב חציצה רק מדרבנן האריך בזה. והביא דכ"כ הריטב"א שדעת רש"י כדעת התוס' יעוש"ה. ועי' בשמלה ס"ק ב' שהק' כיון דכולו אע"פ שאינו מקפיד הוי דאורייתא א"כ ליגזור מיעוט שאינו מקפיד אטו כולו שאינו מקפיד כו' וכ' דצ"ל דבין מיעוטא לכולו לא טעי אינשי והביא ד' החכ"א שהניח בצ"ע על הפוס' שלא הביאו הך דרב כהנא דבכולו אפי' אינו מקפיד חוצץ מדאורייתא וכ' די"ל כיון דבמקום עיקרא דמלתא דהך דר' יצחק כו' בנדה פ"ז ב' לא הובאו כלל הך דרב כהנא ש"מ דלאו הלכתא היא כו' והא דביבמות מקשה מינה לרבא י"ל כמ"ש התוס' שם שרוצה ליישב ד' רבא אפי' כר"י וכן י"ל שרוצה ליישב אפי' כדרב כהנא ג"כ כו' ועי' במי נדה בחידושיו ס"ז א' שהק' דמאי פריך הגמ' בעירובין ובסוכה שם חצוצין דאורייתא כו' די"ל דדוקא בזב דחמיר כו' להכי אצטריך הלכה לנדה ולזבה כו' הניח בקושי':

סעיף ו

ג **בהג"ה קליעות שערות**. עי' ס"ט ס"ק י"ט שהביא ד' הפ"מ ת"ב סי' קמ"ו שכ' באשה שחלתה ואמרו הרופאים שאין תקנה אא"כ תעשה מארלאקין וא"א לעשות אם לא שמפזרים בראשה סמים כתושים כמו קמח ועי"ז השערות מסתבכים וכשמדיחין במים הסמים א"א לשערות להסתבך והחולי חוזר וניעור דיש לפקפק אם תוכל לטבול כן כו' והאריך בזה והעלה דאין להקל אא"כ נשאר רוב שערותי' שלא נקלעו דאז הוי מיעוט שאינו מקפיד ולא חייצי אלא מדרבנן סמכי' שפיר ארופא מומחה שאו' שיעלה לה רפואה עי"ז והוי רביתה אבל לעשות לה כל הראש או רוב שערה דיש כאן ס' דאורייתא אין להתירה עכ"ד. והס"ט כ' עליו שדבריו נכונים והאריך בזה ומסיק ועכ"פ בכל השערות או ברוב השערות שלה ודאי דאסור לעשות כן לכתחלה ע"י סמים ואם עשתה

כן הוי חציצה בטבילה. ועי' בחתם סופר ח"ו סי' פ"ב שכ' אודות האשה שרוצים לדבק בשעלה שערותי' ולצורך רפואה פשיטא שחוצץ וע"כ לא דברו הפ"מ והס"ט אלא ע"י סמים שהם עצמם אינם חוצצים אלא שדיבוק השערות חוצצים כו' ומ"מ הסכימו לאי' אבל ע"י שעוה שהשעוה בעצמו חוצץ ול"ש לומר היינו רבותא פשיטא שחוצץ וחלילה להקל כלל עכ"ד הובא דבריו בת"ת ס"ק ה' ועי' במי נדה מהדו"ת שנשאל באשה שהיתה חולה וציוה לה הרופאים ליקח חתיכת שעוה ולשום על קצת שערות כדי זה בזה ונעשה ממנו ג"כ קאלטאן והוי סכנה להסירו אם מותרת לטבול כו' והשיב דאם חתיכת השעוה עצמה נפלה ואין כאן עוד דיבוק רק מה שהשערות עצמן דבוקים זה בזה היינו דין זה ממש כו' וכל הטעמים שכ' המרדכי שם שייך ג"כ בזה כו' אבל אם עדיין השעוה על השערות בזה יש לעי' כו' והאריך בזה ופ' להקל יעוש"ה. והיינו דלא כהחתם סופר ועי' בבגדי ישע חיו"ד סי' כ"ג שנשאל נמי בענין זה כו' והשיב דהקאלטונש הנעשים ע"פ אופן המבואר כאן בכם המרדכי דאינו חולץ והקאלטנוש ע"י פיזור סממנים מהרופאים מבואר בס"ט בשם הפ"מ שחוצץ אבל בנ"ד שנעשו ע"י זיעה מעצמם וגם סכנה להפריד שער זה מזה לפי אזהרת המומחה יש תקנה להאשה לטבול כך כו' והאריך הרבה בזה ומבואר ד' שיטות שיש בענין זה ומסיק לבסוף וכ' לכן בשאלה דידן נפ"מ להל' דקאלטנוש אינו חוצץ מטעם רביתא ומין במינו ואף המעט שערות שלא נקלטו עדיין א"צ לסורקן ולא להפרידן מחמת סכנה והוי דין שערות אלו כמו השערות שבקליעות שאינו חוצץ מטעם רביתא ומב"מ ותקנת האשה הזאת היא שקודם טבילתה תעשה עכ"פ מה שיכולתה היינו עיונא בכל גופה ושערותי' יפה שלא ימצא עליהם דבר החוצץ כי עיונא הוא דאורייתא כו' גם תרחוץ גופה ושערותי' יפה בחמין דזה מקרי חפיפה אבל א"צ לסנן א"ט להפריד השערות במסרק או ביד כלל אלא תטבול כך ותהי' מותרת לבעלה עכ"ד. והביא דכן הסכימו להתירה הגאון בעל מראית הצובאות והגאון בעל גט מקושר והגאון בעל חמדת שלמה והגאון ר' משולם זלמן אב"ד דק"ק לובלין ובסי' כ"ד הביא תשובת הגאון ר' משולם זלמן שהאריך בזה והסכים להתירא ובסי' כ"ה כ"ו האריך עוד בזה. ועי' במשיבת נפש ח"ב סי' י"ב מה שהשיב להבגדי ישע הנ"ל והאריך הרבה בזה והסכים להתיר האשה לטבול ועי' בצ"צ חיו"ד סי' קנ"ח מ"ש והאריך הרבה בזה והביא נמי ד' הבגדי ישע הנ"ל ובסי' קנ"ט שם מ"ש והאריך בזה ועי' בקהלת יעקב מהגאון מקארלין חיו"ד סי' ז' שנשאל נמי בענין זה והביא ד' המרדכי הנ"ל והאריך בזה ופ' דלענין טבילת נדה אין הדוק השערות חוצצין כיון שהיא בסכנה ובריאותה וחיותה תלוי בזה מותרת לטבול ע"י עיון וחפיפה כפי יכולתה עכ"ד ולא הביא ד' הפ"מ והס"ט

הנ"ל ועי' בחכ"א כלל קי"ט סי' ה' שכ' דבקליעות שערות הנעשה ביד"א ע"י סמים דיש להקל אם הוא ע"פ רופא מומחה כו' אע"פ שהוא ברוב השטר דעכ"פ אינו אלא מדרבנן כו' והביא ד' הפ"מ והס"ט הנ"ל וכ' דבטלה דעתי נגד דעתם ועי' במים חיים חיו"ד סי' נ"א שהביא ד' הבגדי ישע שכ' דבקאלטנעס הנעשה ע"י אדם בצווי הרופאים חוצצים לענין טבילה כו' דטעמא דהנהו רבותייהו ל"ש רק בנעשים ממילא ולא הנעשים ע"י אדם כו' והשיג עליו וכ' דכן מצינו ביומא ע"ח ב' מ"ש נעילת הסנדל כו' אלא הנך דלאו רבותייהו הוא גזרו בהו רבנן הנך דרובתייהו הוא לא גזרו רבנן והעיקר שאם היא נחוצה ע"פ צווי הרופאים מומחים שאין לה תרופה אחרת בודאי מקפדת שלא להסירם הוי ממש כמו הקאלטנעס המובא בש"ע ואין שום הפרש כלל רק אם אינם נעשים ע"י פיזור סממנים המבואר בס"ט אז בודאי אינם חוצצים כלל עכ"ד. ועי' בס' זכרון יעקב סי' י"ד שכ' נמי בדבר האשה שע"פ עצת הרופאים לא סרקה ראשה ונסתבכו קליעות כו' והביא ד' המרדכי הנ"ל והאריך בזה ומסיק דעכ"פ לדינא הדבר ברור להתיר בכה"ג עכ"ד. ועי' בתשובת משיב דבר ת"ב סי' ל"ו שהאריך נמי בענין זה וכ' דאין בזה שום חציצה כלל וכסברת המרדכי והשיג על הס"ט והביא ד' הפ"מ הנ"ל כו' ומסיק כיון דבשעה שהיא חולנית נצרך שערותיו להיות דבוקים כגוש אחד ול"ש בהו חציצה כלל ורק במקום שאין השערות מקולעות יש לה ליזהר שלא יהא שם דבר חוצץ ואע"ג שאינה יכולה לתקן במסרקת מ"מ עלי' להפריד ע"י אצבעותי' בכל האפשר עכ"ד. וכעת ראיתי בס' עמודי אש סי' א' שנשאל באשה דיש לה כאב בראשה ועיני' ועשאה תחבולות שרחצה ראשה בשכר ומי בישול י"ש כו' וע"י דיבוק בשעוה שערת ראשה כדי שיהי' שערות ראשה לקליעות קאלטנוש כו' אם הם חוצצים ומה שיהי' אם גם רופא ישראל מומחה או רופא עכו"ם מומחה יאמר שיש סכנה בהסרתם אם תהי' יכולה לטבול כו' והאריך הרבה בענין זה ופ' דהיכא דנעשו הקליעות והרופאים או' שבהסרת הקליעות יסתכן או אפשר אף אם אינן או' רק דודאי יצליח הרפואה אם נאמן להרופאים במה שאו' שפיר יש להתיר דאינם חוצצים הקליעות הנ"ל ואח"כ כ' לענין נאמנות הרופאים והאריך הרבה בזה. ופ' להתיר בקליעות הנעשים ע"י סמים יעוש"ה. והיינו נמי דלא כהחתם סופר הנ"ל ולא הביא ד' החתם סופר וכן עיקר לדינא:

סעיף יא

ד **התחוב בבשר**. עי' במי נדה מהדו"ק שנשאל באשה שיש לה נקבים בשינים ורופא דרכו לרפא במה שמגרר הנקבים תיכף ובמקום הנקבים נותן עופרת שם לסותמן והעופרת הזה נשאר שם עד שנשחק מעט מעט ע"י אכילה אם יש בזה חשש חציצה אם

נימא דאף דאשה זו אינה מקפדת כיון דרוב נשים מקפידין חוצץ או נימא דרוב נשים שיש להם כאב אין מקפידין בתר דידהו אזלי' והשיב דזה ברור דאזלי' בת"ר העולם לא בתר אותן שיש להם כאב ותדע שהרי קיי"ל רטי' שע"ג מכה חוצץ וכן גילדי מכה כו' והרי כל אלו ודאי לאותו שיש לו המכה אינו מקפיד דהרי הדבר טוב לו לרפואה וכן הגרב כו' אינו מקפיד עליו ומ"מ חוצץ והביא ד' הס"ט שכ' סברא זו שזה נקרא אינו מקפיד והשיג עליו דאינו מקפיד בעי' שמצד עצמו לא יהי' קפידא אבל אם מצד עצמו ראוי להקפיד רק מטעם אחר אינו מקפיד נ' דהוי מקפיד כו' והאריך הרבה בזה. ופ' דאם, חתיכת העופרת אינו בולט מן השינים ולחוץ רק שוה לעצם השינים לא הוי חציצה ואם בולט לחוץ הוי חציצה יעוש"ה. ועי' בחכ"א כלל קי"ט בבינת אדם שם אות י"ב מ"ש לענין נשים שעושין להם שינים תחובות וכן נשים שיש נקבים בשיניהם וסותמין הנקבים ע"י רופא בשעוה או בעופרת כו' אם חוצצין בטבילה והאריך בזה. וכ' דשן תותבת אינו חוצץ כיון שהוא לנוי משא"כ כשסותמת הנקבים של השינים לרפואה זה חוצץ שהרי מקפדת עליו אם לא הי' בה לרפואה והביא ראי' מד' הרמב"ם פי"ט מהל' שבת כו' יעוש"ה. ולא הביא המי נדה הנ"ל ד' הב"א אלו ועי' במשיבת נפש ח"א סי' ל"ב מ"ש לענין אשה שניטלו לה איזה שינים וקבעו לה תחתיהם שינים של כסף אם חוצץ לענין טבילה וכ' דכיון דקבעו ואינה מקפדת עליהם אין לחוש לחציצה והביא ראי' משבת ה"ה דפליגי בשן תותבת ובשל כסף לכ"ע מותר ואם איתא דצריכה להסירו בשעת טבילה הי' אסור לצאת בו בשבת דלמא מתרמי לה טבילת מצוה כדאיתא בר"פ במה אשה א"ו שא"צ להסירו בשעת טבילה וגם מתוך הסברא ה"ל מיעוט שאינו מקפיד דאינו חוצץ עכ"ד. והיינו כהב"א הנ"ל וכעת ראיתי בבנין ציון החדשות סי' נ"ז שהאריך הרבה בדין סתימת הנקבים וכ' דמצד עצמו ודאי יש בסתימת אבר חציצה רק מצד רפואה יש להקל כו' וסיים דלכתחלה קשה להקל בזה אכן אם יודע שלא תקבל האשה אם יצוה להסיר מחמת כאב א"צ למחות מטעם מוטב שיה' שוגגין כו' ולענין שן תותבת כ' דאינו חוצץ והביא ראי' משבת ס"ה הנ"ל דבשל כסף לכ"ע יוצאים כו' אע"כ דאיני חוצץ כו' עכ"ד. והיינו כהב"א והמשיבת נפש הנ"ל ועיי' בלחם ס"ק ס' ובס' עולת יצחק סי' ק"ע מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה.

סעיף יח

ה **ליטול כו**'. עי' ישוי"ע ס"ק ובמי נדה מהדו"ק מ"ש והאריכו בזה. ועי' בבית שלמה ביו"ד ח"ב סי' י"ב מ"ש לענין אשה שיש לה כאב שינים וא"א לה לנקר השינים בשים אופן מחמת הכאב מה נעשה בטבילה כו' והאריך הרבה בזה ומסיק לבסוף דאם האשה

הזאת אינה יכולה לסבול זמן רב מחמת זה דעתי להתיר להלכה אבל לא למעשה עד שיסכים עוד א' כו' עכ"ד. ועי' בשמלה ס"ק י"ט מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף כה

ו **ובית הקמטים**. עי' בישוי"ע ס"ק ו' מ"ש ענין אשה שעשו לה הרופאים טבעת של שעוה בתוך המקור בעומק אם חוצץ בעת טבילתה כו' והביא ד' התוס' קידושין כ"ה א' דס"ל דהא דביה"ס ראוי לביאת מים בעי הוא מה"ת והריטב"א שם ס"ל דהוא מדרבנן והאריך בזה. וכ' לבסוף דכיון דבעת הטבילה לטהרות ע"כ צריכה להסיר דבר החוצץ כו' החמירו חז"ל אף בזה דכיון דלפעמים תצטרך להסירו בעת שתטבול לטהרות חשיב דבר שמקפיד עליו וכ' דיש ראי' להתוס' כו' דהוי מה"ת עכ"ד. יעי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' ס"ד ובמהדו"ת סי' קל"ה ובס"ט ס"ק כ"ג ובתשובת רע"א סי' ס' ובדרו"ח שלו בסוף הס' בתשובות שם ובחתם סופר חיו"ד סי' קצ"ב קצ"ג ובבשמים ראש סי' קנ"ו בכסא דהרסנא שם ובס' עולת יצחק סי' ס' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד בישוי"ע ס"ק ה' ובשמלה ס"ק כ"ז ובס"ק ל"א מ"ש והאריכו בזה:

סעיף לא

ז **נסרים** . עי' ישוי"ע ס"ק מ"ה שהק' בהא דשבת ס"ה ב' כו' ומפצי ביומי תשרי ופירש"י כו' והא מפץ מטמא מדרס מה"ת כו' ואיך תעמוד האשה בעת הטבילה על דבר שמטמא מה"ת טומאת מדרס וכ' דמכאן מוכת דדוקא בנסרים העשוים למדרס כו' אבל אם בעת עשיות הנסרים עשו לחברם במקוה מים או ליתן תחת רגלי האדם במקוה לא נחשבו לכלים המטמאים מדרס ואבוה דשמואל בעת שעשה המפצי עשה אותן ליתנו בתוך המקוה מים ע"כ לא חשיב מיוחדים למדרס עכ"ד. ועי' בס"ט ס"ק ס"ג ובעצ"ל ובשמלה ס"ק ל"ב ל"ג מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף מח

ח **שטבלה** . עי' ישוי"ע ס"ק ח' שהק' דאי נימא דטבילה בזמנה מצוה אמאי לא נבעי כונה כו' וכ' ליישב דהא דבעי כונה היינו דאם לא כיון לא יצא ידי המצוה ומחויב לחזור ולעשות המצוה בכונה אבל אין ענין המעשה שעשה נעקר א"כ בזה אף אי נימא דלא יצא ידי חיבת המצוה מ"מ טהר גברא וממילא אין מצוה שיחזור ויטבול דהרי עיקר טבילה בזמנה מצוה כשלא נטהר עדיין אבל כאן כיון שכבר נטהר האדם א"צ לקיים מצות טבילה בזמנה ופשיטא דלא קיים המצוה אלא שא"צ לקיים כמו מי שאין לו פת שאינו חייב בחלה או שאין לו בגד שאינו חייב בציצית ומ"מ לא קיים המצוה ומיושב בזה ד' המחבר שכ' לשון דיעבד כו' והאריך בזה. ועי' בבנין ציון החדשות סי' פ"ח שהק'

על המחבר שפ' דחולין א"צ כונה מיבמות נ"ב ב' דעודר בנכסי הגר לא קנה ואמאי לא קנה הא עביד מעשה וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בשמלה ס"ק מ"ב מ"ש בזה:

סימן קצט

סעיף ז

א **דתרי קולי' כו'**. והוא מד' התוס' נדה ס"ו ב' ד"ה משום בשם ר"ת עי' בבגדי ישע חיו"ד סי' בתשובת הגאון בעל גליא מסכת שכ' דמד' התוס' אלו יש מקור לד' הט"ז לעיל סי' צ"א ס"ק י"ב שכ' דתרי קולא לא מקלינן בהפ"מ כו' דזהו יסוד סברא הט"ז כי ידוע ששעת הדחק והפ"מ וכבוד שבת יסוד אחד לכולהו והרשב"א סי' רנ"ג יסד אותן מנדה ט' ב' כו' וא"כ בפשיטות כמו דחזי' דשעה"ד דוחה גזירה דסרך בתה לחוד וכן שעה"ד דוחה ענין הרחקת חפיפה וכששניהם חוברו יחד אין כח לשעה"ד לדחות אותן הואיל וכל אחת מהם אסור בלי דחק ה"נ פשוט סברת הט"ז הואיל וענין אינו נאכל מחמת מלחו נוהגין לאסור ולא מתירין אלא בהפ"מ וכן מבושל ואפוי אפי' אינו מליח כלל אין אנו מתירין אלא בהפ"מ אין כת בהפ"מ אלא לדחות אחת מהם ולא כשנתוועדו יחדיו כו' עכ"ד ובסי' י"א שם בתשובת בעל בגדי ישע דחה דבריו וכ' דאין ללמוד דין דהט"ז מד' ר"ת הנ"ל כי סרך בתה וחפיפה סמוך לטבילה שניהם גזירות דרבנן מדינא דגמ' ולא מצינו בגמ' להקל רק באחת לבד היינו או בסרך בתה או בחפיפה סמוך לטבילה כו' לכן בהקבץ ב' גזירות יחד לא נוכל להקל בעצמינו כיון שלא מצינו בש"ס להקל בשניהם יחד אבל דין דט"ז הנ"ל הא כ' הרמ"א בהקדמתו לת"ח דמה שמקיל לפעמים בהפ"מ או לעני בדבר חשוב או לכבוד שבת הוא במקום שהוא היתר גמור אליבי' דהלכתא רק שהאחרונים החמירו בדבר כו' א"כ איך נלמד חומרת אחרונים במקום דמדינא היתר גמור מהך דגזירות דרבנן בעלי הש"ס דאפשר בחומרת אחרונים מקילין אף ב' קולות בהפ"מ כו' עכ"ד ועי' בכ' דרכי הוראה ס"כ בענין תרי קולי בהפ"מ שהביא ראי' להט"ז מד' הרא"ש בשם ר"ח הנ"ל והיינו כד' הגליא מסכת ולא ראה ד' הבגדי ישע הנ"ל:

סעיף יא

ב **נתעסקה כו'**. עי' ש"ך סק' ט"ז שהעלה כדעת הב"ח דאף בנתעסקה צריך טבילה אחרת כו' ועי' במי נדה מהדו"ק ובחידושי לנדה ס"ו ב' מה שהק' מלעיל סי' י"ח סעי' י"ג דאם לאחר שחי' נאבד הסכין ואח"כ נמצא פגום מותר כיון שיצא הדבר בהיתר יצא א"כ ה"נ כו' והאריך בזה ליישב ועי' בישוי"ע ס"ק ג' מה שהק' ע"ד התוס' נדה ס"ו ב' ד"ה אם בשם ר"ת כו' וכ' ליישב עפ"ד תשובת מים עמוקים שכ' דלעולם אזלי' בתר תחילת הדבר שבו נולד הס' כו' והאריך בזה יעוש"ה ובאמת כד' המים עמוקים מבואר להדיא

בריטב"א בעירובין ל"ו א' ד"ה רבה בשם הר"ם בר שניאור כו' הובא דבריו בס"ט ס"ק מ' ולא הביא הישוי"ע ד' הריטב"א אלו דמבואר כהמים עמוקים ועי' בשמלה ס"ק י"ג י"ד מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בישוי"ע ס"ק ד' מ"ש ע"ד הש"ך ס"ק י"ט בשם הרוקח לבאר דבריו והאריך בזה יעוש"ה:

סימן ר

סעיף א

א **בהג"ה ומברכת.** עי' בביל"י שהביא בשם השל"ה דאנשי מעשה יזהירו לנשותיהן שתטבול ותברך ואח"כ תטבול שנית ועי' בדגול מרבבה תנינא הנדפס מחדש שכ' עליו דלא ידעתי מה תיקון בטבילה שנית כו' והאריך בזה וסיים ומ"מ הואיל ויצא הדבר מפי הגאון יש לחוש לדבריו ובפרט שאין בזה שום חשש תקלה והרבה פוס' חולקים על הרמב"ם ופי' הך דטובל במקוה פעמים שאין בו מ' סאה רק בצמצום עכ"ד ועי' בשמלה ס"ק ג' מ"ש והאריך בזה ובס"ק א' מ"ש ע"ד הטור והאריך בזה ובס"ק ב' מ"ש ליישב קושי' הש"ך ביו"ד סי' י"ט ס"ק ג' על הג"א ומ"ש ע"ד הק"נ בפ"ק דפסחים והאריך בזה ועי' בשאילות שמואל חיו"ד סי' ע"ד שכ' דיש להעיר בכמה נשים שמחוייבות טבילה מחמת ס' הלא יש להזהירם שיטבלו בלא ברכה דקי"ל בס' מצוה של תורה אין מברכין כו' והאריך בזה ועוד כיון דבס' דרבנן ודאי דאין מברכין א"כ בנדה הרואה כתם דטומאתן אינו אלא דרבנן לא תמצא שתברך על הטבילה כו' כיון דהוי ס' אף בחסרון ידיעה איך נחמיר כיון דקי"ל ס' להקל ואיכא לאו דל"ת ומנין לנו לברך על הכתמים כיון דאין אנו בקיאין בזה כו' והאריך בזה וכ' לבסוף כיון דקי"ל דעל מנהגא מברכי' כמו הלל דר"ת והוא משאל אביך ויגדך כו' א"כ כיון דכתמים נתפשטו בכל ישראל להחמיר ואין שום צד להקל לראות ולהבחין עתה א"כ הטבילה לזה לא גרע ממנהגא יש לברך אף שיש לפקפק בזה מ"מ לצירוף הסברא דהוי תקנה יש לברך אבל זה פשיטא אם ההוראה לטמאות מחמת פלוגתא או ספי' אם לתלות במכה וכדומה כו' פשיטא דעל המורה להזהיר שלא יברכו על הטבילה עכ"ד יעוש"ה ועי' בגליא מסכת חיו"ד סי' ד' שכ' לחקור איזה קולא בעסק שאלות כתמים אשר יפול בלב המורה להסתפק במראיתו ובפרט אם השאלה בימי ליבונה וספירת נקיים דיש קצת לצדד להקל כו' דעיקר מימרא דר"ז כו' דאף טיפת דם כחרדל צריכה ז"נ לא הוי מתקנת כתמים אלא בנות ישראל החמירו ע"ע וחקר בעניני מילי דרבנן דהרמב"ם ברישׁ הל' ממרים כ' שעל ד' חז"ל ותקנותיהם עוברים בלאו דל"ת ועשה ועשית ע"פ הדבר ובלח"מ הביא דהרמב"ן הק' ע"ז איך יהי' דחז"ל חמורים משל תורה ובהקדמת הרמב"ם כ' שכל גזירות חז"ל ותקנות ומנהגים שהתקינו

החכמים בכל דור לעשות סייג לתורה הכל הוא מהכתוב ושמרתם את משמרתי כו' והעובר עליהם עובר על ל"ח ובברכות י"ט ב' איתא ג"כ כל מילי דרבנן אסמכוה על לאו דל"ת אך יש לחלק דדוקא גזירה או תקנה שנעשה בוועד חכמים או נביאים או ב"ד הגדול בירושלים ע"ז ודאי מחוייבים כל ישראל לקיים עליהם ועל זרעם כמאמר ועשית כו' ול"ת כו' אבל איזה מנהג או חומרא שלא נעשה בוועד חכמים כו' רק שהמון עם החמירו ע"ע בזה א שהנהיגו איזה מנהג אף שאינו רשאי להקל בדבר אח"כ כו' נ' דהאי עשה ול"ת לא שייכי בזה אלא במה שנעשה בוועד חכמים אבל לא על מנהג וחומרא שתחמירו ע"ט ולפיכך איתא לעיל סי' ס"ה כו' דיש ג' דינים בגה"נ כו' ומצאתי יסוד לזה בתוס' ברכות ט"ו א' ד"ה ור"י שהק' למה אינו מוציא קטן שהגיע לחינוך את הגדול במקרא מגילה הא בברהמ"ז כו' ותי' דשאני ברהמ"ז דכזית דהיא חומרא יתירתא יותר מדאורייתא ובקל נפטרין הימנה כו' והם החמירו ע"ע עד כזית עד כביצה עכ"ל וזהו אשר ביארנו שיש לחלק בין מקרא מגילה שנעשה בוועד חכמים דשייכי בי' עשה ולית הנ"ל ובין כזית וביצה דלא נעשה בוועד תק"ח אלא ישראל הם החמירו ע"ע כו' ולפיכך בכזית וביצה קילא ממקרא מגילה ובהקדמת הרמב"ם מבואר דדוקא גזירות ותקנות ומנהגות שנעשה בזמן התלמוד מחוייבים כל ישראל וכופין לקיים אותם משום שנעשה בוועד חכמים ביחד רובם או כולם והם ששמעו עיקרו הקבלה כו' אבל אחרי התלמוד שנתפזרו כו' ולא נמצאים ביחד לא שייכי תקנה וגזירה מחכמי מדינא זו על חכמי מדינא אחרת ומעתה לענין חומרא דר"ז דלא נעשה מתק"ח אלא שבנות ישראל החמירו ע"ע ולא מתקנת וועד חז"ל וביותר מבואר שם דחומרא דהאי מנהגא לא נתפשט בכל המקומות אלא היכא דאחמיר אחמיר והיכא דלא אחמירו לא אחמירו וראוי לומר על חומרא דר"ז דבקל נפטרין הימנה היינו בכ"ע ובכ"מ שיש צד להקל יש להקל וכמ"ש התוס' ברכות וכ' אפשר שזהו טעמו של הרמב"ם שכ' בפי"א שכתמים א"צ פסיקות טהרה חומר ז"נ כו' שחומרת רבי כו' בראיות ג' לחוש לחשש זבות נוהג אף בכתמים וחומרת ר"ז אין מחמירין בכתמים והיינו משום דחומרת ר"ז לא נעשה אלא מבנות ישראל בעצמן שהחמירו ולא ע"פ גזירות חז"ל ואף בחומרת ר' לפ"מ דאיתא בגמ' דתיקון כך לנשים שבשדות אפשר להקל לפ"מ דאיתא בתוס' ביצה ו' א' ד"ה והאידנא לחקור היכא דגזרו משום שאינן בני תורה אך דיינינן השתא אם יש לנו דין דאינן בני תורה אלא ברא"ש גרים שתיקן כך בסורא כו' ולפי האמור ברמב"ם ר"פ י"א משמע שחכמים גזרו כך וצ"ע דהא משמע דתקנת ר' לא הוי אלא היכא שראתה ג"י כו' א"כ יש לעי' אם כונת הרמב"ם על תקנת ר' עכ"ד יעוש"ה:

הלכות מקואות

סימן רא

סעיף א

א **במי מקוה**. עי' ש"ך ס"ק א' שכ' שא"צ מים חיים אלא לזב ולא לנדה ולזבה טור ופוס' והוא מהתוספתא רפ"ג דזבים חומר בזב מבזבה שהזב טעון מ"ח והזבה אינה טעונה מ"ח וכן איתא נמי בתוספתא דמגילה פ"א אין בין זב לזבה אלא שהזב טעון מ"ח כו' ומהתוספתא זו הק' רש"י בשבת ס"ה ב' ד"ה וסבר ע"ד רבינו הלוי שכ' הטעם משום דס' זבות נינהו וזבה טעונה מ"ח דהא בתוספתא מבואר כו' דזבה אינה טעונה מ"ח וכן הק' התוס' שם ד"ה שמא על הי"מ כו' מהתוספתא הנ"ל ועי' ברש"י סנהדרין פ"ז א' ד"ה הלכות שכ' וז"ל ואם ראתה ג"י רצופים הויא זיבה לקרבן ולטבילת מ"ח עכ"ל ודבריו תמוהים מד' התוספתא הנ"ל דמבואר דזבה אינה טעונה מ"ח וגם סותר ד"ע מהא דשבת שהק' בעצמו על רבינו הלוי מהתוספתא וכן ראיתי בהגהות הרש"ש שם שהק' כן דרש"י סותר ד"ע מהא דשבת וכ' דנ' להגיה כאן ולספירת ז"נ ועי' בב"ח שכ' ליישב קושי' רש"י ותוס' הנ"ל דדעת רבותיו של רש"י דאף דמה"ת אין זבה טעונה מ"ח אבל מדרבנן החמירו דגם הזבה צריכה מ"ח יעי' בישוי"ע ס"ק א' מה שהק' על הב"ח מד' מהרי"ק שכ' להוכיח דפסול זוחלין הוא מה"ת מהא דקא' הש"ס שמא ירבו נוטפין על הזוחלין כו' ולדעת רבותיו של רש"י כו' אמאי ניחוש לספי' במידי דרבנן והאריך בזה ליישב וכעת ראיתי באשכול הל' מקואות סי' נ' שכ' וז"ל הנדה והזבה סובלת במקוה ואינה טעונה מ"ח דלא כ' אלא בזב ובתשובה לרב נטורנאי שאלתם נדה שטבלה בים כך ראינו נדה דאורייתא כו' כל נדות בישראל ספקי זבות נינהו ואין עולה להם טבילה במקוה אלא צריכות מ"ח כו' עכ"ל. והוא מד' רב נטורנאי ודבריו תמוהין דדוקא זב טעון מ"ח ולא זבה וכמ"ש האשכול עצמו תחלה והוא מהתוספתא הנ"ל וכן תמה בנחל אשכול שם אות י"ד והביא נמי ד' רש"י סנהדרין הנ"ל ותמה עליו וגם הק' ד' רש"י אהדדי מהא דשבת הנ"ל וכ' דאפשר שהוא גליון ברש"י שבת שהב"י כ' לרש"י בעי' מ"ח לזבה ותוס' שבת סותרו והול"ל רש"י עצמו סותר זה הדין ש"מ שלא הי' כ' בספרו ואם לא נשווינן רבותא כטועין צ"ל דמדרבנן עשאוהו כזב עכ"ד. והיינו כד' הב"ח ולא ראה ד' הב"ח הנ"ל שכבר הקדימו בזה אחר כותבי הנ"ל ראיתי בשאילת יעב"ץ ח"א סי' פ"ח שנשאל ע"ד רש"י סנהדרין וכ' השואל שהוא ט"ס בד' רש"י הנ"ל וכ' הוא ליישב שאין כאן ט"ס דהא רש"י עצמו הביא בשבת הנ"ל ובנדה ס"ז א' שכן הוא דעת רבו הלוי דזבה צריכה מ"ח ודחה דבריו מהתוספתא כו' ובבכורות נ"ה ב' הביא פי' רבו ולא ערער עליו א"כ הא דפי'

בסנהדרין נמי דרבי' הוא ולא טעותא כו' והאריך בזה. וכ' ליישב ד' הגאונים אולי ראו שאין הכרח לפסוק כהתסופתא דמשמע קצת דגמ' דילן פליגא עלה מדרבי לא שנאה ותלמודא נמי לא אשתמיט בשום דוכתא לאשמעי' כי הא מלתא ש"מ דלא ס"ל הכי והביא דבכמה מקומות נשתמש הרמב"ם בזה ודחה ברייתא מפני שלא נזכרה בתלמודא שאנו סומכין עליו כו' כ"ש אם נוכל להוכיח ממנו ההיפך באופן מה שרשאים אנו לומר כן וכ' ובקושטא לא ידענא מהיכי נפקא לי' לתנא דברייתא שאין כן בזבה ואי מדכתיב מ"ח בזב לחוד נילף מינה לזבה דשוו בכמה מילי ותדע מדאצטריך בשרו למעט מצורע שאין טעון ביאת מ"ח הא לא"ה הוי גמרי' אפי' מצורע מזב במה מצינו כו' ותו מדלא ממעטי' בהדיא מבשרו ולא זבה כדאימעיט מצורע כו' והא לא אשכחן בשום דאימעיטא זבה מטבילת מ"ח מקרא ואדרבה היקישא נמי איכא דמקשי' זב לזבה כדכתיב כו' והזב את זובו לזכר ולנקבה כדאיתא בב"ק כ"ה ב' כו' ועוד יש לי קצת סעד כו' דתלמודא לא ס"ל כברייתא מנדה ל"ז דצריך למכתב מזובו ולא מנגעו אע"ג דכתיב נמי בזבה כו' אצטרך קרא בזב דחמור דמטמא בראיות כבימים וכן בכ"מ ולא עביד צריכתא ופרכא דזב שאני דטעון מ"ח משא"כ בזבה וה"ז דבר המפורש בו בכתוב וראוי יותר לעשות ממנו צד חמור ומשמע מהכא דל"ל לתלמודא ההיא דתוספתא אלא שוין זב לזבה בכך מש"ה לא פריך מיני' כו' עכ"ד יעוש"ה. ועי' בחתם סופר בחידושיו לנדרים מ' א' ד"ה נהרא שכ' נמי דפשטות לשון המשנה פ"ה דמקואות מ"ה דזבה בעי' מ"ח כו' ושזה ג"ש שיטת רש"י בסנהדרין וציין ע"ד השאילת יעב"ץ הנ"ל:

ב **מ' סאה**. עי' ישוי"ע ס"ק ב' שכ' דהא דבעי' מים שכל גופו עולה בהם בפ"א פשיטא דהיא מה"ת דכתיב ורחץ במים את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהם אמנם הא דבעי' מ"ס כו' צריך ביאור אם הוא ד"ת או רק מדרבנן והביא ד' הגמ' בכתובות ק"ד א' אהך דאשה ששהתו כו' א"ל כל מדת חכמים כך הוא במ"ס טובל במ"ס חסר קורטוב א"י לטבול ולשון זה מורה דהא דבעי' מ"ם אינו רק מדרבנן והביא ד' השימקו"ב שם בשם תלמידי ר"י כו' דחז"ל תיקנו זאת דפחות משיעור מ"ס א"י לטבול אף שכל גופו עולה בהם אמנם בהרבה מקומות נ' שהך מלתא כו' היא ד"ת כו' וכ' דנ' דנפקא לי' דגבי בעל קרי כתיב ורחץ במים כל בשרו וה"ל למכתב ורחץ כל בשרו במים כמו דכתיב לעיל גבי זב ורחץ בשרו במים חיים ע"כ דבכאן בעי' כל בשרו שכל גופו עולה בהם היינו שהמים יהי' מיוחדים למקוה שגופו של אדם בינוני עולה בהם וע"כ כתיב במים קודם והיינו מים מיוחדים לרחוץ בהם כל בשרו והיינו מ"ס אבל זב דטבילתו במעין ומעי' לא בעי' מ"ס ודי בכ"ש רק שיהא גופו עולה בהם ע"כ כתיב ורחץ בשרו במ"ח דלא בעי' מים

המיוחדים למקוה רק בכ"מ מי מעי' שרחץ בהם בשרו טהור הזב וכ' דזהו ביאר לשון הש"ס בחגיגה י"א ורחץ בשרו במים במי מקוה ופירש"י דכתיב במים בפת"ח משמע שמיוחד למקוה את כל בשרו שכל גופו עולה בהם וכמה הן אמה על אמה ברום ג"א ורש"י נדחק בביאור לשון מים המיוחדים למקוה שלא יהי' שאובים והתוס' כו' פי' דמי מקוה היינו באשבורן ונ' כפשטן שיהי' מים המיוחדים למקוה של סתם בנ"א דהיינו שיהי' מ"ס דאם יכול להתכסות בהם גופו ול"מ פחות משיעור אף אם הוא אדם קטן שגופו עולה בפחות עכ"ד. ועי' בב"ח לעיל סי', ק"כ שכ' דלד' הכל מ"ס דנדה אינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא וכדכ' ב"י סי' ר"א להרמב"ם והראב"ד וכ"כ הסמ"ג בהל' מקואות רמ"א א"ו ר"י בר שמואל דהא דתנינא בת"כ המעי' מטהר בכ"ש והמקוה במ"ס זהו מדרבנן דמה"ת די ברביעית אם כל הגוף הנטבל עולה בהם כו' וכשם שאמרו מקוה במ"ס מדרבנן כך מעי' מטהר בכ"ש אפי' מדרבנן כו' אמנם לטבול אדם צריך אף במעי' מ"ס כו' עכ"ל וכ"כ הרא"ש בהל' מקואות ונ' ד' ר"י ב אין להשיב כו' דכ' להדיא דשיעור מ"ס מדרבנן הוא כו' והאריך בזה יעוש"ה. הנה מ"ש דדעת הראב"ד דמ"ס אינו אלא מדרבנן וכמ"ש הב"י תמהני עליו דאדרבה הא דעת הראב"ד בס' בעה"נ דמ"ס הוא מה"ת הובא בב"י עצמו לקמן בסי' זה שכ' בשער המים וז"ל וא"ת כיון דלרבנן לית להו גוד אחית כי ממלא בכתף ונותן לתוכו אמאי אינו נפסל בשאובים והלא מקוה חסר הוא התם משום דשאובה דרבנן הוא ומש"ה אמרי' בי' גוד אחית וחשבי' ליה מקוה שלם אבל לענין הטבילה הא קי"ל דמ"ס מה"ת הם הלכך אפי' למעלות דרבנן אמרי רבנן דל"א גוד אחית עכ"ל הרי להדיא דהראב"ד ס"ל דמ"ם מה"ת הם היפך מד' הב"ח בדעת הראב"ד ועי' בריב"ש סי' רצ"ד שהביא ד' השואל שר"ל דמ"ס הם מדרבנן והא דתניא בת"כ סדר שמיני פ"ט המעי' מטהר בכ"ש והמקוה במ"ס היינו מדרבנן כו' והוא השיב ע"ד וכ' וז"ל לא כי אלא מדאורייתא בעי' מ"ם לאדם הטובל במי מקוה דהכי תניא בחגיגה י"א א' כו' מים שכל גופו עולה בהם וכמה הם אמה על אמה כו' ושיערו חכמים מ"ם הנה דרשו תחלה שצריך מי מקוה ר"ל שהמקום שטובל כו לא יהי שאובין כו' וזהו מדכתיב במים בפתח הב' כלומר המים המיוחדים ודרשו עוד מדכתיב כל בשרו שיהי' כל גופו עולה בהם ר"ל בשל בהם מלשון תעלה בא' ואמה וזהו אמה על אמה כו' הל' שהמקום שיטבול בו האדם המחזיק כל גופו ושיהי' בטל במים שבו דהיינו אמה על אמה כו' צריך שיהי' מלא מים כשיבא האדם לטבול כו' וכ"ו הוא מה"ת כו' והביא ד' רש"י פסחים ק"ט א' שפי' נמי כן וכ' ואמת שאין מ"ם כתוב בתורה כו' אלא שכך למדו חכמים מפי השמועה שמה שכתוב בתורה את כל בשרו ר"ל כל גופו עולה בהם כו' כמו שלמדו מהלכה למ"מ

שאכילה הכתיבה בתורה הוא בכזית והאוכל ביוה"כ בככותבות כו' ואעפ"כ עונשין על השיעורין בכרת ומיתה ומלקות כו' וה"נ אמרי' בעירובין ד' ב' גבי חציצה כו' וכבר כ' הרשב"א כו' ואפי אדם קטן שכל גופו עולה בפחות מכן לא יטבול בפחות ממ"ס שכן קבלו מסיני מים שכל גופו של אדם בינוני עולה ואפי' חסר קורטוב פסול שכל בשיערו חכמים כך הוא כו' מצינו למדין דמ"ס ד"ת ולא תימא מדרבנן וקראי אסמכתא א אלא דאורייתא ממש הוא דתניא בתוספתא השמא שירד לטבול ס' טבל כו' ואפי' טבל ס' יש בו מ"ס כו' ב' מקואות א' יש בו מ"ם וא' אין בו טבל בא' מהן וא"י באיזה טבל ספי' טמא אלמא מדספי' טמא ש"מ דאורייתא הן עכ"ל. ואני מצאתי משנה מפורשת פ"ו דמקואות ס' שהוא כשפופרת הנוד כו' פסולה מפני שהיא מה"ת כו' עכ"ל. הרי דס"ל להריב"ש והרשב"א דמ"ם הם מה"ת וכהראב"ד והישוי"ע לא הביא ד' הריב"ש והרשב"א והראב"ד הנ"ל וגם הב"ת לא הביא ד' הריב"ש אך הסמ"ג בהל' מקואות הביא ד' ר"י בר שמואל שכ' דהא דתניא בת"כ המעי' מטהר בכ"ש והמקוה במ"ם הוא מדרבנן דמה"ת די ברביעית כו' ועי' ברא"ש הל' מקואות סי' א' שהביא נמי ד' ר"י והאריך בזה. מסיים וג' ד' ר"י כי אין להשיב על הראי' שהביא וגם מסתבר הואיל ושערו חכמים מי מקוה אמה על אמה כו' מים שכל גופו עולה בהם לא פלוג באדם לשטר בכל א' לפי גופו עכ"ל הרי דס"ל להסמ"ג והרא"ש כר"י דמ"ס הם מדרבנן והיינו כדעת השואל בריב"ש הנ"ל ועי' בדברי אמת בענין מקואות מה שהשיג על הט"ז באו"ח סי' קנ"ט וכ' דטבילת אדם במקוה של מ"ם הם מה"ת כו' והביא ד' רש"י פסחים י"ו ב' ד"ה בקרקע שכ' דכי כתיב מ"ס באדם הוא דכתיב וכ' דכך הם ד' המרדכי פ' השוכר את הפועל דשיעור מקוה הל' למ"מ הוא וגם הביא ד' הריב"ש ואח"כ הביא הוא ראי' מחגיגה י' דאמרו כו' הן הן גופי תורה כו' לא צריכא לשיעור מקוה דלא כתיבא כו' שיערו חכמים מ"ס כו' הרי דשיעור מקוה אע"ג דלא כתיבא בהדיא הרי הוא מגופי תורה ובר"ה י"ג אמרו כל מדות חכמים כך הוא במ"ס טובל כו' כביצה מטמא טומאת אוכלין כו' ג' על ג' מטמא מדרס כו' הרי דכולן שיעור תורה הן עכ"ד. ובאמת בריב"ש עצמו הביא ראי' זו מהא דחגיגה הנ"ל וצ"ל דעיקר ראי' הד"א הוא מהא דקא' הגמ' בחגיגה שם לא צריכא אלא לכעדשה מן השרץ דלא כתיבא כו' וכעדשה מן השרץ בודאי הוי מה"ת וה"נ מ"ס דמקוה הם מה"ת זהו כונת הד"א הנ"ל. ועי' בשמלה ס"ק א' שהק' ע"ד הב"ח הנ"ל מהא דחגיגה י' כו' והטומאות כעדשה מן השרץ וכי יאמר דגם שיעור כעדשה הוא דרבנן עכ"ד. והיינו כהד"א ולא ראה ד' הד"א הנ"ל שכבר הקדימו בזה וכעת ראיתי בדברי חיים הל' מקואות סי' א' אות ב' שהק' נמי על הב"ח מד' הגמ' חגיגה וגם הוא לא ראה ד' הד"א הנ"ל שכבר הקדימו בזה

וכ"נ עיקר דשיעור מ"ם באדם למקוה הוי מה"ת וכהראב"ד והרשב"א והריב"ש והמרדכי ורש"י הנ"ל ודעת המחבר דבאדם אף במעי' בעי' מ"ם והא דמעי' מטהר בכ"ש היינו טבילת כלים והוא דעת ר"ת והר"ש והרא"ש בשם ר"י והטור ודעת הרמב"ם והראב"ד דאף בטבילת אדם מעי' מטהר בכ"ש ועי' בישוי"ע שם שכ' דהא דטבילת אדם במעי' צריך מ"ס הוא מדרבנן כו' ומיושב בזה ד' השור שלא תקשה עליו מלעיל סי' ק"כ והאריך בזה. ובאמת כן מבואר בפרישה ס"ק ג' שב' אע"פ שורחץ את בשרו במים שמיני' גמרו מ"ם במקוה כתיב חכמים תיקנו אף במעי' עכ"ד. וכ"כ עוד בדרישה ס"ק ג' שכ' וז"ל וצ"ל כיון דמה שהצריכו מ"ס במעי' אינו אלא משום לא פלוג כו' עכ"ל. וכן משמע מד' הריטב"א במכות ד' א' שכ' וז"ל ויש מחלקין בשבילה בתוך כלי שבנהר שאע"פ שמטבילין בו כלי אין מטבילין בו אדם שהחמירו בו בזה כשם שהחמירו בו לענין מעי' שאין בו מ"ם ואין זה מתחוור עכ"ל. והיינו דלא מתחוור לי' לחלק בדי טבילה בכלי בין כלי לאדם אבל בהא נ' דמודה דמה שצריכין במעיין מ"ם לאדם זהו רק מחומרא דרבנן והישוי"ע הנ"ל לא הביא ד' הריטב"א והדרו"פ הנ"ל שמבואר כדבריו ועי' בשמלה שם שהביא ד' הריטב"א והדרו"פ והביא ד' הרא"ש בהל' מקואות שנ' מדבריו דהוי רק דרבנן וכ' אבל מד' התוס' נזיר ל"ח ד"ה בר מההוא מוכח דס"ל דמדאורייתא בעי' גם במעי' מ"ס לאדם שכ' וז"ל ול"ל דקודם ביטול איירי ובאדם דהא מקוה בעי' מ"ס א"כ גם המעי' לא מטהר אדם בכ"ש דבעי' מים שכל גופו יתכסה בהן עכ"ל, הרי דס"ל דמדאורייתא בעי' גם במעי' מ"ס כמו כו'. ובהג"ה שם כ' אבל הא פשיטא דלהרמב"ם והראב"ד לא בעי' במעי' מ"ס אפי' מדרבנן ודלא כמ"ש בחכ"א כלל קכ"ב סי' ד' וכ' עוד דפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד ור"ת והר"ש והרא"ש הנ"ל תליא בגירסאות של המשנה פ"א דתנן למעלה מהן מי מקוה כו' למעלה מהן מי מעי' כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה. וראיתי בד"ח שני אות א' שכ' להסתפק בזה. אם הא דבעי' מ"ם באדם אף במעי' הוא מה"ת דלכאורה אך מעי' דמזה ילפי' דסגי בב"ש לא פליג הכתוב בין אדם לכלי וכ"מ קצת ברא"ש פ' תינוקת דהוא מדרבנן עכ"ד. ולא הביא ד' הריטב"א והדרו"פ הנ"ל דס"ל דהוא מדרבנן וגם לא הביא ד' התוס' נזיר דמשמע מדבריהם דהוא מה"ת ועי' במהרי"ט ח"ב ביו"ד סי' י"ח מ"ש והאריך בזה. ועי' במהר"ם שיק מצוה קע"ז שהביא ד' הגמ' פסחים י"ז ב' דמבואר דבכלים הוא רק מדרבנן ומה"ת סגי ברביעית והק' מזה ע"ד רש"י בריש נדה מקוה שנמדד כו' כל טהרות שנעשו על גביו ופירש"י שנשתמשו בכלים שטבלו בו כו' וקשה דהא בכלים ל"צ מ"ס כ"א ברביעית וא"כ בודאי אזדא מכאן טומאה דאורייתא ולא נשאר כ"א ס' טומאה דרבנן ובטומאה דרבנן ס"ל למשנה זו אפי' אתחזק אי' אמרי'

בדרבנן להקל שהרי במתני' מסיים בד"א בטומאה חמורה כו' וא"כ קשה לרש"י כיון דודאי אזלא טומאה דאורייתא ואין כאן ס' אלא אם נשאר טומאה דרבנן וה"ל ספד"ר ולקולא כו' והניח בצ"ע. והק' עוד ע"ד הרמב"ם פ"י ממקואות כו' ומ"ש ליישב ומ"ש ע"ד הרמב"ם והראב"ד הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ב

ג **אף בזוחלין**. כן הוא דעת רוב הפוס' דמעי' מטהר באשבורן הובא בבאר הגולה ס"ק ח' ועי' בשימקו"ב ביצה י"ז ב' שכ' וז"ל והרא"ה פי' שלא התירו בשפ"ה או בקליפת השום אלא כשעושה עירוב מקוה עם המקוה שזה וזה את באשבורן והם ממון אחד אבל בשא"מ כגון שנתערב במעי' שאינו מטהר אלא בזוחלין אינן עושין עירוב להוציאה מידי שאיבה עכ"ל הרי דס"ל להרא"ה דמעי' אינו מטהר באשבורן דלא כדעת רוב הפוס' ועי' בשמלה ס"ק ו' שהביא ד' הרא"ה אלו וגם הביא ד' הב"י בבד"ה שהביא ד' הריטב"א מכות ד' א' בשם הרא"ה דמשמע נמי דס"ל דמעי' אינו מטהר באשבורן והעיקר לדינא כדעת רוב הפוס' והמחבר דמעי' מטהר אף בזוחלין וכ"ש באשבורן:

ד **בהג"ה פסולין מה"ת**. והוא מד' מהרי"ק שורש קט"ו ודייק מהא דקא' הש"ס בשבח ס"ה ב' שמא ורבו הנוטפין על הזוחלין ולמה ניחוש לזה מספי' וע"כ שיש כאן פסול תורה ועי' בישוי"ע ס"ק ג' שתמה עליו דהא דעת הרבה פוס' דאף ספד"ר היכא דאתחזק אי' אזלי' להחמיר כו' וכיון דאשה זו בחזקת טמאה ויש ס' בטבילה אף בדרבנן אמרי' דניחוש שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין אך לפמ"ש הר"ש כו' דהא דאמרי' היכא דאתחזק אי' אף בדרבנן אזלי' לחומרא היינו מקום שהי' מתחלה טומאה דרבנן דאז מעמידין אותו בחזקתו הקודמת אבל אם הי' טמא מדאורייתא וטבל והס' אם הטבילה מועלת מדרבנן ומה"ת בודאי נטהר ל"ש בזה לומר אוקמא אחזקה דהרי מחזקתו הראשונה בודאי מצא שהי' טמא מה"ת ועכשיו אינו רק טמא מדרבנן שוב אמרי' ספד"ר לקולא א"כ ה"ה בזה כו' עכ"ד ובאמת בלא"ה לק"מ די"ל דמהרי"ק ס"ל דסד"ר אף היכא דאתחזק אי' אזלי' לקולא ובס"ק ד' כ' ליישב דעת המרדכי דס"ל שהוא רק פסול דרבנן מקושי' מהרי"ק מהא דאבוה דשמואל הנ"ל דהדבר תלוי' בפלוגתא דרבוותא ביז הראב"ד להרמב"ן אי בעי' דוקא דנוטפין רבו על הזוחלין אבל בשוין כשר או אף בשוין פסול כו' והאריך בזה יעוש"ה:

ה **מתערבין כו'**. עי' בישוי"ע ס"ק ה' שכ' דהא דזוחלין שרבו על הנוטפין כשרים י"ל דמטעם ביטול הוא כמו בכל אי' שבתורה שבטלים ברוב אמנם י"ל דל"ש בזה ענין ביטול כיון דשניהם היתר הם וראוים לטבילה אלא שבמי גשמים צריכים לעשות מפני וכדומה

להקיתן שיהי' אז במקום אחד כדי שיהי' שם אשבורן עליהם ומטעם זה לא חל שם פסול עליהם דנימא דיתבטלו באותן שהם זוחלין דהרי היתר בהיתר חשיבי וכ"ש שהם מים במים והרי שא לאחר זמן כ' הר"ן בנדרים צ"י דחשיב כמו מב"מ היתר בהיתר כו' וכ"ש בזה איך נימא דיתבטל הרי חשיב היתר בהיתר דלא בטל כו' וכ' דמ"מ אפשר לומר דמתורת ביטול הוא כו' והאריך בזה וכ' דבזה א"ש דהתוס' הק' מה חשש שמאי תרבו הנוטפין כו' נימא קמא קמא בטל ולפמ"ש אין כאן ביטול דהיתר בהיתר אינו בטל רק באם נתרבו הנוטפים על הזוחלים הרי הוא טובל בנוטפים ג"כ לכך לא עלתה לו טבילה אבל בזוחלין מרובין גם הנוטפים נעשו זוחלים שדרכן בזחילה או משום דעיקר טבילה בזוחלין אבל לא מטעם ביטול הוא א"כ ל"ש בזה לומר קמא קמא בטל כיון דמעולם אין שום ביטול עלה ור"ת ס"ל כדעת הסוברין דגם היתר בהיתר שייך ביטול ובדשיל"מ אינו סובר כהר"ן כו' רק כמ"ש הפוס' משום דעד שאתה אוכלו באי' כו' וא"כ הי' קשה לו אמאי לא נימא קמא קמא בטל כו' אמנם הדבר נכון דרב ושמואל הם החמירו בטבילה בנהרות והם אזלי לטעמן דס"ל בלא"ה מב"מ לא בטל בכל התורה וכ"ש בזה וע"כ ל"ש בזה לומר קמא קמא בטל וכיון דלא נתבטל הדר אמרי' כיון שרובו נוטפין הרי הוא טובל בנוטפין ג"כ והיינו לרב ושמואל ולדידן דקי"ל מב"מ בטל ברוב אמרי' קמא קמא בטל וא"כ אין כאן נוטפין כלל ולכך מתיר ר"ת טבילה בנהרות וכ' דבהכי ניחא אף לפי תי' התוס' כו' דאם הוא מרובה כ"כ עד שנתבטל ההיתר אח"כ ל"א קמא קמא בטל בתוך ההיתר ג"כ ניחא כו' דמהראוי לומר שלא נתרבו הנוטפין ונתבטלו הזוחלין משום דמוקמי' הזוחלין טל חזקתן שהם כשרים כמו שהי' כיון דא"י אם נפלו כ"כ מי גשמים עד שרבו על הזוחלין עי' תוס' יבמות פ"ב כו' ובזה א"ש כיון דרב ושמאל ס"ל דמב"מ לא בטל א"כ אין ההיתר נהפך להיות אי' ברוב אי' וגם אין האי' נהפך להיתר ברוב היתר רק דברוב אי' אסור דאמרי' דהטבילה היתה בחלק הנוטפין אבל אינו אוסר את חלק הזוחלין א"כ ל"ש לומר העמד הדבר על חזקתו שהרי באמת חלק הזוחלין כמו שהי' והיינו לרב ושמואל דמב"מ לא בטל אבל למאי דקי"ל דמב"מ בטל ונעשה מהמיעוט כמו הרוב בזה פשיטא דמוקמי' הדבר על חזקתו ואמרי' דלא נשתנה ול"ח דרבו נוטפין על הזוחלין וע"כ טובלין בנהרות לשיטת ר"ת עכ"ד. ועי' בפ"י בשבת שם שכ' על קושי' התוס' דקושי' זו היינו לפי שיטת ר"י שכ' התוס' ב"ב ס"ו א' דהך ברייתא דת"כ דאיירי בפסול שאובין והיקשא דמים למקוה אינו אלא מדרבנן כו' וא"כ משמע דלענין נוטפין וזוחלין נמי מדרבנן ומש"ה קש להו נימא קמא קמא בטל משא"כ לפי' ר"ת דס"ל דהאי ברייתא דת"כ פסולה דאורייתא היא אין מקום לקושי' זו דשפיר מצינו לחלק בין פסול

מקוה דאורייתא ובין י"נ שהוא מדרבנן עכ"ד ודבריו תמוהין דהא בבכורות נ"ה ב' ד"ה אך ובב"ק ק' ב' ד"ה א"ל הר"ת הוא דמקשה דנימא קמא קמא בטל והר"ת ס"ל בכולו שאוב פסול מדאורייתא וכן ראיתי בשמלה ס"ק ז' שכ' על הפי' דאשתמיטתי' ד' התוס' בכורות ולא הביא ד' התוס' ב"ק הנ"ל דמבואר נמי דס"ל כן לר"ת ועוד השיג על הפ"י וכ' עליו דמה דפשיטא לי' דמאן דס"ל דהיקשא דמעי' הוי אסמכתא בעלמא ממילא גם פסול זוחלין לא הוי רק דרבנן דליתא והביא ראי' הריטב"א נדרים מ' שכ' וז"ל ולשיטתי' דאידך רבנן דס"ל דכי רבו נוטפין על הזוחלין פסולין לטהר בזוחלין אפי' במקום שהי' נמשך בתחלה משא"כ במקום שלם של טהרה שאינו נפסל לעולם אע"פ שרבו עליו מים שאובים איכא לפרושי דשאני פסול שאיבה דליתא מדאורייתא אפי' במקוה חסר ואפי' רובה שאובין ולא מפסל מקוה חסר בשאובין אלא מדרבנן כו' אבל הא דקי"ל שאין נוטפין מטהר בזוחלין אלא באשבורן מדאורייתא כו' עכ"ל הרי שכ' דפסול שאובין דרבנן ופסול זוחלין דאורייתא ועכצ"ל דס"ל דנהי דהך דרשא דת"כ לענין שאובין הוי רק אסמכתא בעלמא כו' מ"מ הדרשא לפסול דזוחלין הוי דרשא גמורה או י"ל דס"ל אע"ג ddרשא דת"כ הוי אסמכתא בעלמא מ"מ פסול זוחלין הוי דאורייתא דילפי' דכתיב במים ודרשי' במי מקוה דיינו אשבורן כמ"ש התוס' בחגיגה והביא עוד ד' הריטב"א שם שכ' להוכיח מכאן דל"א קמא קמא בטל דלא כרב דימי הרי דאע"ג דכ' לפשיטות דזוחלין לאורייתא מ"מ אינו מחלק בענין קמא קמא בטל בין זוחלין לי"נ וכן י"ל לדעת התוס' בשבת וכ' דעי"ל ddעת התוס' דאע"ג דעיקר זוחלין דאורייתא וי"נ דרבנן ויש לחלק בענין קמא קמא בטל בין דאורייתא לדרבנן מ"מ הק' שפיר דאע"ג דזוחלין דאורייתא היינו דוקא כשהן בפ"ע אבל כשמתערבין עם הנהר אפי' אם הי' מתערבין בפ"א באופן דל"ל קמא קמא בטל מ"מ לא הוי רק דרבנן כמ"ש התוס' בבכורות משום דכל הנהרות מחוברין אל הים הגדול ביותר מעירוב מקואות וכיון דהוי רק דרבנן יש לנו לומר קמא קמא בעל והביא ד' התשב"ץ ח"א סי' י"ז בשם הרשב"א דס"ל בפשיטות דהוי דאורייתא ומפ"ז השיג על החתם סופר חיו"ד סי' ר"ב שכ' דהרשב"א בשבת ס"ה ס"ל דזוחלין לא הוי רק דרבנן, כו' והאריך בזה ומסיק דנ' ברור דלי כא מאן דפליג בפסול זוחלין ולכ"ע הוי מדאורייתא עכ"ד ועי' בד"ח דין י"ח מה שהשיג על החתם סופר והאריך בזה ומסיק דכיון דאין הכרח לומר דזוחלין דרבנן מה"ת לומר דאסמכתא בעלמא הוא דבר שאינו מפורש בשום פוסק מהראשונים והתה"ד ומהרי"ק והב"י והד"מ כ' שהוא מה"ת ודאי לא נחלוק עליהם בכדי ולדעת כולם פסול דנוטפים בזחילה מה"ת עכ"ד ועי' בס' שפת הים ת"ב סי' כ"ב מה שהשיג על החתם סופר הנ"ל והאריך הרבה בזה ומסיק דעלה

בידינו דליכא פלוגתא בזה כלל דסבור א' מהפוס' הראשונים דזוחלין מדרבנן עכ"ד וע' בס' עדות ביהוסף סי' י"ח מ"ש והאריך בזה ועי' בס' שי למורא בבכורות שם שהשיג נמי כן על הפי' הנ"ל מד' התוס' שם ובב"ק בשם ר"ת ועוד הק' שם ע"ד התוס' שכ' בשם ר"ח דאיכא למימר מן הדין קמא קמא בעל כו' דהא רב ושמואל ס"ל מב"מ לא בטל כר"י ואיך שייך לומר קמא קמא בטל כיון דהוי במשהו כו' וכ' מתחלה ליישב דר"ת ס"ל דכולו שאוב ג"כ אינו פסול רק מדרבנן וס"ל לר"ת דבאי' דרבנן בטל לר"י מב"מ וכמבואר בחולין צ"ט ב' בתוס' ואח"כ דחה זה דהתוס' שם מסיים ולפי פי' האחרון ל"ק כל הנך דבימי משה כו' ואי ס"ל דכולו שאוב דרבנן א"כ אין התחלת קושי' מימי משה וגם התחלת ד' ר"ת לא א"ש דהק' במה מטהרים מצורעים כו' ועל כל טמאי מתי מדבר מישאל ואלצפן כו' ואי כולו שאוב הוי רק מדרבנן א"כ לק"מ דאז לא הי' כלל הגזירה כו' דכולו שאוב כשר מה"ת ולא עוד הא מבואר ב"ב ס"ו א' בתוס' ד"ה מכלל דר"ת ס"ל דכולו שאוב פסול מדאורייתא וא"כ קשי' איך קא' הר"ת דמן הדין יש לנו לומר קמא קמא בטל כו' וכ' עוד די"ל דר"ת ס"ל דהא דמים הנוטפים אסורים בזחילה הוי רק מדרבנן וע"כ אמרי' בטל באי' דרבנן אף מב"מ כו' וכאן לא הוי פסול מחמת שאוב רק הפסול מחמת החשש דמקוה אינו מטהר כמבואר בתוס' שבת וא"כ שפיר קא' הר"ת דקמא קמא בטל כו' והאריך בזה ועי' בחתם סופר סי' ר"ב מ"ש והאריך בזה ועי' בשם ארי' חיו"ד סי' ע' ע"א שכ' דזחילה גופי' הוי ד"ת כד' הב"י והד"מ רק בתערובות הנוטפים הוי רק דרבנן מטעם דקמא קמא בטל והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בישוי"ע מה שהק' בהא כו' דעביד מפצי מה מועיל דמפץ הוא דבר המקבל טומאה מדרבנן והכשירו של המקוה צריך להיות בדבר שאינו מקבל טומאה וכ' ליישב עפ"ד התה"ד כו' והאריך בזה ובס"ק ל"ג מ"ש ליישב קושי' זו ובס"ק ו' מ"ש על התה"ד ובס"ק ח' מ"ש עוד לוישב קושי' התוס' הנ"ל והאריך בזה ועי' בתשובת מהר"י הכהן מהדו"ת בהל' קטנות הל' נדה אות ט"ו שכ' ע"ד הישוי"ע הנ"ל דודאי אין דין ביטול לזה כלל דבכ"מ דאמרי' דין ביטול הוא באי' שנתערב בהיתר והאי' אסר את ההיתר ואמרי' דהאי' בטל בו ואיננו אבל במקוה שיש בה כ"א סאה כשרים ונוספו בה י"ט סאין שאובין אין השאובין אוסרין את הכשרים רק שאינם מעולים שנא' דהוי כאלו הי' בה מ"ס כשרים ועוד דלא מצינו ביטול רק בשנוכל לומר דהאי' בטל בהיתר והוי כאלו אינו כו' ואף אם נאמר דכמאן דאיתא הוא עכ"פ אינו רוצה בקיומו ולא ניחא לי' בהאי' שבא בההיתר אבל הכא הרי צריך לי' השאובין דבלעדם לא הי' לו מקוה כשרה ולא אשכחן ביטול באופן הזה וכ' ליישב קושי' התוס' שבת הנ"ל והאריך הרבה בזה ובספרו שם חיו"ד סי' ל"ב השיג על

הישוי"ע נמי כן והאריך בזה ועי' בבית שלמה ביו"ד ח"ב סי' ס"א בהג"ה מבן המחבר שם מ"ש ליישב קושי' הישוי"ע הנ"ל והאריך בזה ועי' עוד בשמלה ס"ק י' ובארץ צבי חיו"ד סי' מ' ובס' הפלאות נדרים בנדרים מ' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ו **בהג"ה בנהרות.** עי' בשמלה ס"ק י"ג מ"ש ליישב ד' הרא"ם מקושי' הב"י וכבר קדמה הב"ח בזה:

סעיף ג

ז **בהג"ה פסול מה"ת.** הנה בת"כ סדר שמיני אלו אמר מקוה מים יהי' טהור יכול אפי' מילא בכתיפו ועשה מקוה בתחלה יהי' טהור ת"ל מעי' מה מעי' דבידי שמים אה מקוה בידי שמים ומשמע הת"כ אלו דהיכא דמילא מים על כתיפו ועשה מקוה פסול מה"ת אך בב"ק ס"ז א' קא' הגמ' שאני שאיבה דמדרבנן הוא וכן בב"ב ס"ו א' קמתמה הגמ' מכלל דשאיבה דאורייתא והא קי"ל דרבנן ומסיק נמי שאני שאיבה דרבנן ומשמע דאפי' מקוה שכולו שאוב דרבנן והנה רש"י פי' שם בב"ק שאיבה דרבנן מה שמקוה נפסלת בג' לוגין מים שאובין דרבנן הוא וכן בב"ב יהי' נמי הפי' כן לפ"ד רש"י וכמ"ש הר"ן פ"ב דשבועות וז"ל משום דסתמא קתני צינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה משמע דפוסל את המקוה בסוף בג' לוגין כדקי"ל דג' לוגין פוסלין את המקוה עכ"ל וע"ז קמתמה דפסול זה אינו אלא מדרבנן אבל בכולו שאוב ס"ל לרש"י דפסול מה"ת וכדמשמע מד' הת"כ הנ"ל וכן הוא דעת הרשב"ם דכולו שאוב פסול מה"ת והתוס' שם ד"ה מכלל כ' דגם ר"ת ס"ל דכולו שאוב פסול מה"ת והביא ראי' מד' הת"כ אך התוס' שם דחו ראי' זו די"ל דהוי רק אסמכתא כמו כמה דרשות דת"כ וכ"כ הר"ן שם דלהנך דס"ל דכולו שאוב דרבנן הוי הך דרשא דת"כ אסמכתא בעלמא ועוד הביא התוס' בשם ר"ת ראי' מהא דתנן פ"ב דמקואות מד' ר"א א' רביעית בתחלה פוסל המקוה וג' לוגין על פני המים ומדמחמיר בתחלה טפי מבסוף משמע דבתחלה פסולין מדאורייתא עכ"ל וכ"כ הר"ן שם והרא"ש הל' מקואות סי' א' בשם ר"ת שהביא ראי' זו ועי' בשמלה ס"ק ט"ז שהק' דאיך מייתי ראי' מד' ר"א והא רבנן חולקין על ר"א וס"ל די' לוגין גם בתחלה וכ' ליישב והאריך בזה עוד הביאו התוס' שם ראי' מהתוספתא פ"ב דמקואות צינור המקלח מים למקוה והמכתשת נתונה ס' מהצינור למקוה ס' מהמכתשת למקוה פסול מפני שהפסול מוכיח ואם יש רוב מקוה כשר מפני שזה ס' מים שאובים ומדמכשרינן כשיש רוב מקוה מ"ס וכשאין רוב פסלי' מ"ס אלמא קודם שיהא רוב המקוה הוי שאיבה דאורייתא ולאחר שיש רוב במקוה הוי מדרבנן ומכשרי' מ"ס ומרישא דהך תוספתא הביא ר"י ראי' דאפי' כולו שאוב דרבנן דאיתא שם מקוה שהניחו ריקן ומצאו מלא כשר מפני שזה ס' מים

שאובים למקוה ומדמכשיר לי' זה מ"ם ש"מ דכולו שאוב מדרבנן כו' ובשם הרשב"א כ' דאדרבה יש להוכיח מזה דכולו שאוב דאורייתא כו' ועי' בישוי"ע ס"ק י' מה שדחה ראי' ר"י מהתוספתא והאריך בזה ועי' בס' א' מחכמי זמנינו נקרא עצי ברושים חיו"ד סי' מ"ט שהביא בשם גדול א' שדחה ראי' זו מהתוספתא די"ל דהך ברייתא אתיא כר' יוסי דמתני' דמקואות מ"ב דס"ל דאפי' בטמא טומאה קלה וס' טבל ס' לא טבל אמרי' דספי' טמא דס"ל דספד"ר נמי אזלי' לחומרא היכא דיש לו חזקת אי' או חזקת טומאה וא"כ לדידי' ה"ה נמי דס' מים שאובים אזלי' לחומרא כו' כיון דגברא יש לו חזקת טומאה ולכך הוצרך לטעמא דחזקת מקואות כשרות דאז הוי ס' השקול דכמו דיש לגברא חזקת טומאה ה"נ יש למקוה חזקת כשרות ומודה ר"י דספי' טהור כו' אבל לעולם אימא לך דכולו שאוב נמי מדרבנן והוא השיג עליו והאריך בזה ועי' בישוי"ע ס"ק י"א שכ' נמי כד' הגדול א' שהביא העצי ברושים והאריך בזה והעצי ברושים לא ראה ד' הישוי"ע שהדי לא הביאו ובס"ק י"ב הק' הישוי"ע ע"ד התוס' פסחים י"ז ב' שהוכיחו מהתוספתא דכולו שאוב דרבנן והאריך בזה ליישב יעוש"ה ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' קצ"ח שהק' דמאי מתמה הגמ' ב"ב הנ"ל מכלל דשאיבה דאורייתא וגם מסקי' שאני שאיבה דרבנן ולמדו מזה דאפי' כולו שאוב דרבנן והרי הוי' בטהרה בעי' מדאורייתא ועי' בשמלה שם שהביא שכן הק' נמי הגאון ר' צבי הירש העלער וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בישוי"ע ה"ק ט"ו שכ' דשאיבה שהמשיכוה אף לדידן דקי"ל דבכולה שאיבה פסולה אף ע"י המשכה מ"מ אינו רק מדרבנן כו' והאריך הרבה בזה ובתשובה בסוף הסי' מ"ש בזה ובס"ק י"ז הביא ד' התוס' פסחים כ"ו שתי' דגזרי' שמא יטביל בתוך הכלי עצמה מבואר דבתוך הכלי פסול מה"ת אף למאן דס"ל דכולו שאוב דרבנן וכ' די"ל דדוקא לענין שלא לפסול את המקוה מהני נקב המטהרו מידי טומאה משום דאינו רק מדרבנן אבל לענין טבילה בתוך הכלים ל"מ אם ניקב בכדי טהרתו וכ' דזהו כונת הראב"ד כו' ובס"ק י"ח הביא ד' התוס' פסחים וכ' דבתוך הכלי עצמה יש פסול מה"ת ואם יצאו מן הכלי ואינו רק מד"ס בו' והאריך בזה. וכ' דהטעם דאין טובלים בכלים משום דכתיב אך מעי' ובור מקוה מים מקוה דומיא דמעי' מה מעי' מן הארץ אף מקוה בארץ ולא בכלי ובס"ק כ"ג כ' דכן מבואר בתשובת הרא"ש כו' והאריך בזה ובס"ק ל"ה שם מ"ש והאריך בזה ובסוף הסי' בד' נכד המחבר מ"ש והאריך בזה. ועי' בשמלה ס"ק כ"ג שהביא דעת המרדכי בשבועות בשם ר"י הלוי ודעת רש"י בחגיגה כ"א ב' ד"ה בכלי דאף טבילה בכלים הפסול מחמת המים שבהם הם שאובים כו' והאריך בזה. והביא ד' הר"ן שם שכ' וז"ל והיינו נמי דתניא סיפא צינור המקלח למקוה כו' אלמא שלא טהרו

חכמים ס' מים שאובים למקוה אלא דוקא דאיכא רוב מקוה כשר דכיון דמדאורייתא ברובא בטל ומכאן ואילך דרבנן ספי' בשר כו' עכ"ל. והביא קושי' שם אמרי אש כו' דא"כ לר"י דס"ל מב"מ לא בטל האם יאמר דאסור להשלים מיעוט המקוה בשאובים כו' וכ' ליישב והאריך בזה. ועי' במהר"י הכהן הל' נדה אות ט"ו שהביא ד' הר"ן שכ' דלהפוס' דס"ל דכולו שאוב דרבנן הא דדרשי' בת"כ מה מעי' בידי שמים אף מקוה בידי שמים הוי אסמכתא בעלמא והביא ד' הרמב"ם פ"ד דמקואות דמטעם אחר הוא שכ' וז"ל מד"ס שאיבה פסולה למקוה ולא עוד אלא במקוה מים שאינה שאובים שנפל לתוכה ג' לוגין מ"ש פסלו הכל אע"פ שפסול מ"ש מד"ס למדוהו בהיקש שהרי הוא או' אך מעי' ובור מקוה מים עכ"ל מבואר מדבריו שהוא משום דלא נלמוד רק בהיקש וזהו בשיטתי' דס"ל ברישׁ הל' אישות דהנלמוד מי"ג מדות לא הוי רק מד"ס וגם היקש הוא בכלל זה שהוא כענין הי"ג מדות אף דלא נמנה בפירוש במנינא כמבואר בשמלה חלק י"ג מדות ולפ"ז האי דינא אי כולו שאוב הוא מדאורייתא או מדרבנן יבוא בזאת הפלוגתא אי דבר הנלמד בי"ג מדות הוא מדאורייתא או מד"ס ועכ"פ חמירא דס' מדרבנן דבדרבנן לכ"ע ספי' לקולא ובד"ס לכמה שיטות הוא כס' דאורייתא והביא ד' הפרמ"ג באו"ח בפתיחה כוללת לענין גז"ש והיקש כו' ומ"ש בכונת רש"י בחגיגה י"א א' ד"ה במים נקודתו בפתח כו' והאריך בזה וכ' לבסוף דנמצינו למדין מזה ג' שיטות השיטה הא' היא דכל שאובה הוא דאורייתא והשני' שהוא דרבנן והג' מד"ס כו' עכ"ד יעוש"ה:

סעיף ד

ח **בהג"ה אזלי' לקולא**. הטעם דס' מ"ש לקולא וכן מבואר לקמן סעיף ס"ז ס"ט דס' מ"ש לקולא ועי' בס"ס לעיל סי' קצ"ט ס"ק מ' שהק' משם סעי' ט' אם. לא עיינה ביה"ס כו' עלתה לה טבילה והיינו ביה"ס הא בשאר הגוף אם לא עיינה מיעוט הגוף כו' לא עלתה לה טבילה וכן מבואר בסי' קצ"ח סעי' כ"ה הרי דמחמירין אף דליכא ריעותא בגופה משום דהעמד טמא על חזקתו ומ"ש מהא דס' מ"ש וב' ליישב עפ"ד הריטב"א עירובין ל"ו א' בשם הר"מ בר שניאור שכ' למה אלימא חזקת שבכ"מ אין לנו לדון חזקה אלא מדבר שהס' בא ממנו וכן גבי מקוה אמרי' העמד שמא על חזקתו ול"א העמד טהרות על חזקתן עכ"ל והביא דכ"כ נמי הרא"ם בס' מים עמוקים סי' כ"א כו' והאריך בזה. ועי' לעיל סי' קצ"ח ס"ק ב' מ"ש ע"ד הישוי"ע ס"ק ג' יעוש"ה. ועי' בישוי"ע ס"ק י"א מ"ש בזה:

סעיף ז

ט **בסיד ובבנין**. וכ' הש"ך ס"ק כ"ה כלומר תרתי בעי' חדא שיהא ניקב נקב המטהרו ועוד צריך שיקב בארץ או שיהא בו הוכחה שהוא דבר של בנין ולא דבר של כלי כו' עכ"ד. עי' בתשובת רע"א סי' מ' שהק' ד' המחבר אהדדי דהכא ס"ל דדוקא תרתי בעי' נקב המטהרו

וגם קבוע בארץ ולקמן סעי' מ' כ' המחבר דכלי שנקבה בכולי' אפי' בכ"ש אינו חשוב כלי לפסול את המקוה הרי דאפי' לא קבעו בארץ מהני נקב כ"ש כו' וכ' ליישב דבהכרח לומר דהמחבר הכריע להל' דלענין לפסול המים היוצאין מהכלי למקוה מדין שאובין כיון דלהרבה פוס' שאובין דרבנן בזה סמכי' על שיטת הר"ש והרא"ש דמהני נקב כ"ש אפי' לא קבעו אבל לטבול בו דהוא דאורייתא חשש לדעת הרמב"ם דבעי נקב המטהרו וקבעו בארץ כו' והאריך בזה ובאמת בלא"ה וכמ"ש בס' אורי וישעי סי' נ"א דבסעי' מ' מיירי דלוקח כלי גדול ונתנה בתוך מקוה כשרה בזה די בנוקבה כ"ש ואף בלא קבוע בארץ אבל בכאן דלוקח כלי גדול כו' וקבעו בארץ פירושו דעושה מזה הכלי עץ מהמקוה ע"כ אינו מועיל רק שיקבענה בארץ וכ' דבזה ניחא נמי דהכא הצריך המחבר להיות נקב המטהרו ובסעי' מ' די בכ"ש כו' והאריך בזה, ועי' בשמלה ס"ק כ"ה ובס' עצי ברושים הנ' מקואות סי' מ"ז מ"ח מ"ש והאריכו בזה. ועיי"ש עוד בתשובת רע"א סי' ל"ט מ"ש לענין אם סתמו לנקב החבית בשעה שמחובר לקרקע הוי כמו קבעו ולבסוף חקקו דאין נעשה כלי במחובר והביא ד' המרכבת המשנה פ"ו מהל' מקואות שכ' בפשיטות להקל בזה והביא ד' הבית מאיר שכ' כיון דכבר קנה שם כלי בתלוש וע"י החיבור בארץ לא עבר שמו אלא שע"י הנקב מקרי כלי פסול ושוב כשנסתם חוזר להיות כלי כו' והביא ראי' מההיא דקסטילין כו' והוא כ' עליו די"ל דדוקא בחברו לכלי בעורו שלם דבעודן חיבורו לא הועיל כלום החיבור לקרקע לבטל שם כלי ממנה וקנה שם כלי עם חיבורו בקרקע בזה אף דנקבי אח"כ וחזר וסתמו הוא כדמעיקרא להיות כלי במחובר אבל אם ניקב הכלי קודם שחיברו י"ל כיון דבשעת חיבורו לא הי' עליו שם כלי וכבר נתבשל שם כלי ע"י החיבור בזה אף דסתמו אח"כ לא נעשה כלי במחובר והוי כקבעו ולבסוף חקקו וכ' דבנ"ד דכל הטבילה תוך הגיגית י"ל אף בקבעו ולבסוף חקקו הטבילה פסולה דהא בב"ב ס"ו מבואר דלגבי דאורייתא אף כקולב"ח הוי כלי כההיא דדף של נחתומים רק לענין מקוה דשאובים דרבנן מהני קבולב"ח א"כ אם הטבילה בגיגית דהוא פסול דאורייתא כו' גם קבולב"ח ל"מ ובאמת בש"ע ואחרונים לא כ' דין דקבולב"ח רק לענין מים הנמשכים דרך כלי כזה כשרים אבל לא הזכירו לענין לטבול בתוך הכלי זולת הטור כ' ולפיכך גיגית שקבעוהו בארץ אין טובלין בה כיון שהי' עליו שם כלי קודם שקבעו משמע דאף לסבול בתוכה שרי אם לא הי' עליו שם כלי בתלוש גם מהרמב"ם ספי"א מהל' כלים משמע הכי כו' אבל מ"מ מה נעשה כיון דבסוגיא דב"ב הנ"ל מפורש בהיפך והביא דבס"ט סי' קצ"ח הביא בשם מהרח"ש שהק' כן והאריך בזה, וסיים דאם סתמו הנקב הנשים שטבלו בתוכם לא עלתו להם טבילה עכ"ד, ועי' בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי'

קמ"ב שהק' נמי קושי' מהרח"ש ולא ראה ד' מהרח"ש הנ"ל שכבר הקדימו בקושי' זו והאריך בזה ליישב וכ' דבנדה דאורייתא אסירה לטבול בתוך הכלי בקבולב"ח ואפי' בדיעבד לא עלתה לה טבילה אך בבעלת כתם כו' ובדיעבד עלתה לה טבילה כו' והיינו כד' הגאון רע"א והגאון רע"א לא ראה ד' הנו"ב שהרי לא הביאו ועי' בישוי"ע באו"ח סי' קנ"ט ס"ק ז' שהביא נמי קושי' מהרח"ש וכ' דמ"מ אין לדחות דבריהם והאריך בזה. ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' קצ"ח שהביא נמי קושי' מהרח"ש והאריך הרבה בזה. והביא ד' המרכבת המשנה שכ' לענין כלי שחיברו בקרקע דפשוט דמהני נקיבה ממ"נ כו' וכיון דמותר לנוקבו מותר לסותמו תמו אח"כ דבשעת נקיבה בטל מתורת כלי והסתימה אח"כ השיב כקבולב"ח כו' דזהו דין פשוט עכ"ד וכ' עליו דלא הרגיש דהרי בש"ס לא שריא אלא בשאיבה דרבנן ולא לטבול בתוכו והוא הזכיר רבנן בדבריו ולא נזכר דא"כ לא יועיל קבולב"ח לסבול בתוך הכלי שהוא קפידא דאורייתא ופשיט לי' האי דינא ככל הפוס' הנ"ל כו' וכ' י"ג עקרים בדין מקוה וגם הביא ד' הבית אפרים חיו"ד סי' מה שהשיג על הנו"ב ובסי' ר"ה שם בתוך הגומא שטובלין בו צריך להעמיד חבית גדולה של עץ אשר בתוכו יזובו המים ובתוכו יטבלו דצריך לנקוב החבית כשפ"ה בעודו תלוש לבטלו מהיות כלי קבול ואח"כ יכולין לסותמו בסיד ובצרורות כו' אם אין תקנה לסתום הנקב של חבית אח"כ בהיותו מחובר בברזא של עץ אי אפשר ע"י סיר לבד תגבר תהלוכות המים ולא יהא באפשרי להתם במים חיים אח"כ והביא ד' מהרח"ש ח"ג סי' כ"א שכ' דפשטות משמעות הרא"ש והטור מבואר להתיר בזה דכיון דבטל לי' מתורת כלי בתלוש מה שנעשה כלי אח"כ במחובר ה"ל כקבולב"ח דשרי כו' והביא ד' המרכבת המשנה הנ"ל שפ' כן הל' למעשה כו' וגם הביא ד' הבאר יעקב שהאריך בזה. וכ' דאין לזוז מפסק הגאונים מחמת קושי' ונדחק ג"כ בישוב קושי' מד' הגמ' דב"ב הנ"ל והביא ד' הנו"ב שהעלה לאי' מחמת קושי' הנ"ל והאריך הרבה בזה. וסיים שלא לזוז מפסק הראשונים ויכול ליקח גיגית שלא נעשית מעיקרא לקרקע ולנקבו בשפ"ה שלא ע"מ לתקנו בברזא ולקובעה בקרקע בבנין ולבטלה שם לעולם ואם אולי יצטרכו לסתום הנקב בברזא אח"כ אין בכך כלום וכ' דמ"מ הואיל דהנו"ב אוסר לא אסמוך על דברי עד שיסכים עמי עוד גאון עכ"ד. ובסי' ר"ו שם כ' דבתשובה אחת הסכמתי לד' הנו"ב שע"י שהברזא עשוי לכך מעיקרא ה"ל ככלי העשוי לקבל בענין זה והדרנא שמצאתי להבית אפרים חיו"ד סי' נ"ג שדחה ד' הנו"ב אך מ"מ מסיים בסוף תבנא לדינא דאין חשש אם נסתם בברזא של עץ ומ"מ חוששי' לד' הגאון נו"ב וגם במאיר נתיבים ראיתי שחוששש לזה לכן שפיר דמי לעשות נקב א' גדול כמוציא רמון ולסותמו בסיד וצרורות דרך בנין וזה יהי' סתום ועוד

יעשו נקב כשפ"ה עם ברזא ולפתוח הברזא בכל עת שבאה לטבול כו' וכ' עליו דהוא עצה נכונה בענין זה והאריך הרבה בזה. וסיים דהיכא שאינה מחוברת בקרקע בבנין רק תלוי בשלשלאות ואז בעי' מדינא שיהי' הנקב פתוח בשעת טבילה ואי לאו פסולה מה"ת כו' עכ"ד. ובסי' רי"ז הביא ד' המרכבת המשנה והבאר יעקב הנ"ל וכ' דמנהג כל ערי ישראל להתיר לטבול בכלי שקולב"ח ותלוש ולבסוף חברו הוי כמחובר וכ' נמי להתיר כשהחקיקה וקביעות באים כאחת כו' והאריך בזה ועי' בישוי"ע ס"ק כ"ג מ"ש ליישב קושי' מהרח"ש והאריך בזה. ובסוף הסי' מ"ש ליישב קושי' הנו"ב הנ"ל והאריך בזה. ועי' בשמלה מס"ק כ"ו עד ס"ק ל' ובתשובות בית אפרים שם מ"ש והאריכו בזה. ועי' במשכנות יעקב חיו"ד סי' מ"ד שכ' דיש ליזהר הרבה שלא לקבוע לתוך הנקב ברזא המתוקנת לכך לסתום ולפתוח כי גם שיזהרו לפתוח אותו תמיד בעת הטבילה ולחבר המים אל הטבילה עכ"ז לא יצא הגיגית מתורת כלי כיון שעומדת לכך לפתוח ולסתום ע"י הברזא כו' והוא מבואר ביומא גבי בן קטין עשה י"ב דד לכיור כו' וע"כ כיון דאורחי' בהכי אין בזה שם נקב עליו לבטלו מתורת כלי שזה דרך תשמישו ויש לדמות גם נ"ד כו' ועוד יש לפקפק בזה הרבה באותן הקובעין הגיגית למעלה ולא בקרקעית המקוה רק שנקבעת לדופני המקוה מן הצד וא"כ היא מיוחדת למדרס ודמיא להא דתנן ג' עגלות הן כו' ולא דמיא למה שהתירו הפוס' לקבוע גיגית דהתם שעומדת על הארץ ממש אין תור מדרס עלי' והוי כמו שעומדין על הארץ משא"כ הכא כו' וגם יש בזה חשש מדין החיבור מדין הניצוק כו' דאינן חיבור ע"כ מהראוי לבטל תקנה זו דקביעת גיגית בשום אופן שיהי' ודי להקל בהטלת חמין לתוך המקוה כו' וכ' דהצעתי דברים אלו לפני מו"ר הגאון מ' חיים מוואלאזין והסכים לזה שאין לקבוע כלי בשום אופן עכ"ד. ולא הביא ד' הנו"ב הנ"ל. ועי' בעזרת יהודא חיו"ד סי' ל"ב מ"ש ליישב קושי' הנו"ב והאריך הרבה בזה. ופ' להקל במקוה הנעשה מכלי שקולב"ח ועי'. בד"ח הל' מקואות סי' ל"ה מ"ש ע"ד הנו"ב והאריך הרבה בזה, ובסי' ל"ח שם ובבית שלמה ביו"ד ח"ב סי' מ"ח מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה. ועי' בס' ארץ לבי חיו"ד סי' ל"ט ובבית שלמה סי' ע"ג מ"ש ליישב קושי' הנ"ל והאריכו בזה:

סעיף יט

י **פסולים**. עי' בשמלה ס"ק מ"ט מה שחקר לענין מקוה שנפסל ע"י ג"ל אי אמרי' שכל המים נתהפכו להיות כשאובים ממש ואם נפלו מאותן המים ג"ל למקוה חסר פסלוהו או דלמא אינן פוסלין אלא לפי חשבון השאובים שבהם והביא ד' הר"ן פ' כל הבשר כו'

והאריך בזה. ובס"ק מ' מ"ש ע"ד הרשב"ם ב"ב ס"ו א' ובס"ק מ"ה מ"ש בזה ד' שיטות והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

סעיף כד

יא **י"ט פעמים**. עי' בתשובות רע"א סי' רכ"א אות ט' שהביא קושי' בנו הגאון ר' שלמה דהרי כשנוטל נוטל מהתערובות לפי חשבון כו' א"כ בכל פעם שנותן לתוכו משקה פוחת בנטילת המים וא"כ יכול לעשות כן ל' פעמים ויותר ועדיין ישאר רוב מים והאריך בזה ליישב ובסי' רכ"ב שם אות כ"ה מ"ש הגאון רע"א ליישב קושי' זו והאריך בזה. ועי' בשמלה ס"ק נ"ג ולפ"ד יש ליישב קושי' זו יעוש"ה. ועי"ש עוד ס"ק נ"ב נ"ד ובס"ק ס"ב מה שהביא ו' שיטות ובישוי"ע ס"ק כ"ב מ"ש והאריכו בזה:

סעיף לט

יב **ע"י אדם**. עי' בדרו"ח מהגאון רע"א בסוף הס' בכתבים שם שנשאל על מה שרצו לעשות מקוה ע"י מעשה חושב כדרך אוהרוועורק להגביה המים ע"י נענוע שלשלת דהיינו שבשעת הנענוע אין המים נמשכים ובאים ממקוה עד אחר פיסוק נענוע השלשלת המים מגביהים עצמם למעלה נשפכין לסילון ומשם למקום החפירה ונקוו שמה המים וזה יהי' המקוה לטבול בה והשיב להתיר והאריך בזה. וסיים דאם אפשר בקל לתקן שאחר שיצאו המים מהצינור יהי' קרקע ג"ט שיעברו המים על הקרקע ההיא ומשם להמקוה טוב יותר ואם א"א בכך יש לסמוך ולהתיר על הנ"ל והסילון יהי' של עץ ושאין בו בית קיבול עכ"ד יעוש"ה:

סעיף מ

יג **מים בכלי**. עי' ט"ז ס"ק מ"ז והנה דין זה הוא מד' הטור בשם הרא"ש בתשובה והב"י כ' שלא מצא תשובה זו ועי' בתשובת בית אפרים חיו"ד סי' ל"ג שכ' שמצא תשובה זו בס' חיים שאל שהדפיס שם קיצור תשובת הרא"ש שבסוף ס' חזה התנופה כו' יעוש"ה:

יד **בהג"ה אף במעי**'. עי' במשכנות יעקב חיו"ד סי' מ"ג שהביא דעת כמה פוס' המחמירים דס"ל דאף המעי' נפסל בשאיבה והביא הרבה ראיות לדבריהם והאריך בזה וכ' אח"כ אחרי שדעת הרבה גדולים כו' דמעי' כפסל בשאובים לאדם כל שהוא פחות ממ"ס לדעת הסוברים דבעי מ"ס לאדם כו' חלילה להקל בדבר ואף בס' אם נפלו ג"ל אין לזלזל כ"כ בספי' וצריך לנקב הכלי ששאובין בו רק בדיעבד אולי יש להקל בס' מ"ש למקוה ובפרט לעשות רוב שיעור המקוה בשאובים על סמך המעי' קטן יש בזה ס' דאורייתא לרעת רוב הפוס' דרובו שאוב מה"ת כו' א"כ מאן חשוב כו' להקל באי' כרת דאורייתא נגד כל הגדולים האלה וראיות ברורות והמקיל עתיד ליתן את הדין ונ' דאף הרא"ש להלכה אמר כן ואולי אם בא מעשה לידו לא הי' מיקל כ"כ בדבר כו' וכ'

דאכתי יש לצדד קולא מצד א' דכל מה שכ' בזה הוא לדעת הפוס' דבעי מ"ס לאדם אבל לד' הפוס' דמטהר בכ"ש אף לאדם א"כ ודאי דמי ממש למקוה שלימה שאינה נפסל בשאובים לדעת רוב הפוס' אף ברוב שאובים זולת קצת פוס' כו'. ולפ"ז אולי בעת הדחק הגדול יש לסמוך על הפוס' הנ"ל להקל בדיעבד בלא נקבו הכלי ונפלו ג"ל כיון דפסול ג"ל בודאי מדרבנן י"ל כדאי הוא לסמוך עליהם כו' אולם אם רוב המקוה נעשה כך ודאי אין להקל אף דיעבד בשל תורה כו' והאריך בזה. ועוד כ' לחקור במקומות שלנו שחופרים בעומק עד שמוצאין מים נובעים מעצמן אם דין מעי' להם והביא ד' מהרי"ק שכ' בפשיטות דכל הבארות דין מעי' להם והביא ראי' ממשנה באר שנפל לתוכה חרסית דכשר אף לזב דבעי' מ"ח ולא חילק בדבר וכ' עליו דחילוק גדול יש בדבר דהא ודאי אם חופרין באר ומוצאין שם מעי' נובע מעצמו וממקורו ודאי דכשר אף לזב דבעי מ"ח וכמבואר במשנה ההיא ומקרא מלא הוא ויחפרו כו' וימצאו שם באר מ"ח הרי להדיא דבאר חפירה מקרי מ"ח כו' אבל ודאי לא בכל הבארות נמצאים מ"ח ויש כמה בארות שהמים שבהם נובעין מהנהר שקרוב להם דרך גידי הארץ ולא מצד עצמן והנהו ודאי לא מקרי מ"ח ופסולין לזבין ובארות ראשונות של עבדי יצחק יוכיחו שרבו עליהם עבדי אבימלך לאמר לנו המים וכ' הרמב"ן שאמרו שמימיהם הי' באין מן הנחל הסמוך ולכן אמרו לנו המים אבל האמת הי' שהי' מעין מ"ח ולא מהנהר רק מקור נובע מ"ת ואין מימיו מהנחל כו' הרי להדיא דרק באר נובע מעצמותו נקרא מ"ח ולא באר הנובע מהנהר מתחת הקרקע וא"כ פסולין לזבין וי"ל שאין שם מעי' עלי' כלל לכל מילי ובעי מ"ס כמקוה לכ"ע וכ' דכן מוכח מהתוספתא הביאה הר"ש התופר כו' בצד הנהר כו' הרי הן כמו תמצית בצד המעי' אם המים באין מתחת המעי' הרי הן כמעי' כו' הרי להדיא דחופר בצד הנהר ובאין לתוכו מי הנהר אינן כמעי' רק כמו תמצית דבעי מ"ס אף לכלים רק בצד המעי' מחלק אם באין מחמת המעי' וכו' דהיינו במעי' גמור בתחלת מקורו דשם כל שחופר בצדו ומוצאין מים שם מעי' עליהם אבל בנהר דאין מקור ומעי' כלל רק מנהר הן נמשכין מתחלת המעי' וכל זמן שהן מחוברין כשפ"ה למעי' שם מעי' עליהם אבל המים הבאין מהם לבאר חפירה דרק הקרקע פסק שם מעי' מהם שהרי אין חיבורן כשפ"ה רק דרך חלחול הקרקע נקבים דקים לכן שם מקוה עליהם ונידונין כמו תמצית וכ"פ הרמב"ם כהתוספתא כו' עכ"פ הדין דין אמת דבארות הנמשכין ממי נהר דרך נקבי הקרקע אין נקראים מים כלל ולפ"ז יש תי' לקושי' הר"י כו' וא"כ ודאי נפל כל צדדי היתר השאובין במקואות שלנו כי מאן מפיס איזו מקוה הוא באר נובע מעצמו ואיזו מצד הנהר ובפרט במקומות העומדות בין הנהרות ואין מעיינות מים נמצאים שם כלל שבודאי רוב

בארות שלהם הם מימי הנהרות הסמוכים להם דרך לחלוחית הארץ ודאי אין דין מעי' להם חלילה להקל להם בשום לד מצדדי השאובין כו' ויוכלו לבוא לידי אי' כרת ברוב שאובין לדעת הפוס' אף המקילין במעי' כו' והאריך בזה וסיים הכלל העולה שבמקומות הסמוכים לנהר כל שיש לספק שאין למעי' מקור בפ"ע רק מהנהר נמשכין לו המים מתחת לקרקע חלילה לשום מורה להקל בשום קולא של מעי' שלא לפסול בג"ל ומכ"ש ברוב שאובים אף בדיעבד כי הוא ס' אי' כרת כו' והביא ד' מהרי"ט ח"ב שהסכים לכל דברי אלה הן בדין המעי' לחוש לד' החולקים על הרא"ש כו' וגם בדין חלק קצת רק בסגנון א' והביא תוספתא ג"כ עכ"ד ועי' בעונג יו"ט חיו"ד סי' פ"ה מה שהשיג עליו וכ' דודאי אם נימא דמעי' אינו נפסל בשאיבה יש להכשיר גם מקוה עומדת בצד הנהר כו' והאריך בזה וגם השיג עליו במה שכ' דגם מהרי"ט כ"כ וכ' עליו שאין ד' מהרי"ט ענין לדבריו כלל כו' והאריך בזה וסיים הרי נתבאר דגם אם עומדת בצד הנהר נמי אינה נפסלת בשאיבה להנך רבוותא דס"ל דמעי' אינו נפסל בשאיבה עכ"ד ועי' בעין יצחק חיו"ד סי' כ' מה שהשיג על המשכי"ע הנ"ל מטעם אחר דאין ראי' מהתוספתא הנ"ל דהתוספתא אזיל לטעמי' כו' דס"ל דכל הנהרות פסולין לקדש א"כ ס"ל דנהר אין דינו כמעי' דחיישי' שמא רבו מי גשמים כו' והאריך בזה וגם דחה ד' המשכי"ע מהרמב"ם והאריך הרבה בזה וכ' אח"כ דאף לפי חומרת המשכי"ע אין מקום להחמיר היכא דהחפירה רחוק ד' אמות מנהר ולא חיישי' שמא מי הנהר נמשכים שם רק תלי' דמהסתם יש לו מקור נובע לבדו דהא לשון התוספתא והרמב"ם הוא דהחופר בצד הנהר כו' ומצינו בט"ז נ' כו' מאי בצד בצד ד' אחות דידי' כו' אבל ברחוק ד"א ל"ש בזה לשון בצד ה"ה הכא דתני בתוספתא לשון בצד הוא משמע דרק תוך ד"א מן הים והנהרות יש לחוש דמי הנהרות נמשכים שם אבל ברחוק ד"א לא חיישי' לזה כו' ע"כ דעתי מסכמת להקל אם המקום רחוקה ביותר מד' אמות מהנהר דכמו דהקילו במעי' דנפלו שם ג"ל מ"ש דאם אפשר לנקותה כו' טוב להחמיר אבל אם יש טורח גדול בדבר או בדיעבד שלא עשו כן יש לסמוך אמקילין דס"ל דאין שאיבה פוסלת במעי' וכמבואר ברמ"א דהך קולא יש לנהוג גם במקומות הסמוכים להנהרות ועכ"פ ברחוקה ד"א מהנהר גם לד' התוספתא יש להקל כן וכיון דעיקר חשש ג"ל שאובים אינו אלא מדרבנן יש לסמוך ולהקל כו' עכ"ד ובסי' כ"א שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בס' עצי ברושים הל' מקואות סי' מ"ה מה שהשיג על המשכי"ע בפי' התוספתא כו' והביא ד' העונג יו"ט הנ"ל בפי' התוספתא ודחה דבריו וגם הביא ד' העין יצחק הנ"ל בפי' התוספתא ודחה דבריו והאריך בזה ועי' בצ"צ חיו"ד סי' קס"ז מ"ש ע"ד המשכי"ע הנ"ל ומ"ש בפי' התוספתא והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בס' עולת יצחק סי'

קפ"ג שהביא ד' הטוב טו"ד בתשובת שבסוף הס' שם סי' מ"ד ובשואל ומשיב מהדורא תליתאה סי' כ"א שחולקים נמי על המשכי"ע הנ"ל והקילו בזה ואינם ת"י:

סעיף מא

טו **לא חשיבי לדעת**. עי' ש"ך ס"ק צ"ג שהביא ד' הב"ח שכ' בטעם של הרמב"ם דאע"ג דקי"ל ר"מ ור' יוסי הל' כר"י הני מילי היכא דפליגי אליבא דנפשייהו אבל הכא דפליגי אליבא דב"ש וב"ה לא וכ' עליו דצ"ע דבכמה דוכתי משמע דבכל גווני הל' כר"י עכ"ד ובאמת אין זו השגה וכמ"ש ביד מלאכי בכללי ה"ר אות תקפ"ג דכונת הב"ח היכא דפליגי אם נמנו ורבו ב"ש על ב"ה או מחלוקת במקומה עומדת טפי מסתברא דנימא דלא פליגי מדנימא דפליגי כו' דלמעט במחלוקת עדיף וכמ"ש השארית יוסף בנתיב הפלוגתא כלל ג' בשם הר"ן דחידושיו לב"מ דכשיבואו אמוראים סתם וסובל עניינים פי' אשר ממנו יראה שחולקים ופי' שאינם חולקים יש לנו לדרש הפי' אשר יראה שאינם חולקים ואפי' שהוא פי' דחוק כו' עכ"ד וא"כ גם הב"ח ס"ל דבכל גווני הל' כר"י רק כאן במקומות הטעם דטפי מסתברא דנימא דלא פליגי מדנימא דפליגי ושפיר ד' הב"ח ואין כאן שום השנה וע' בישוי"ע ס"ק כ"ה ובבאר יעקב ובשמלה ס"ק ע"א מ"ש ע"ד הש"ך והאריכו בזה ובישוי"ע ס"ק כ"ד מה שהק' ע"ד הש"ך ס"ק פ"ט והאריך בזה ועי' במי נדה מהדו"ק מה שהק' על הש"ך ס"ק ע"ז דסותר ד"ע מהא דכ' בסעי' מ"ד כו' וכ' ליישב קושי' הש"ך והאריך בזה ועי' בשמלה ס"ק כ"ח מ"ש ליישב קושי' הש"ך ס"ק פ' והביא כן בשם הנטע שעשועים סי' מ"ד:

סעיף מד

טז **ונמשכו כו'**. עי' בישוי"ע ס"ק כ"ח ובשמלה ס"ק ס"ת ובמרכבת המשנה פ"ד מהל' מקואות ובשאילתות פ' אחרי שאילתא נ"ו בהעמק שאלה שם ובצ"צ חיו"ד סי' קס"ג ובד"ח פ"ד דמקואות ובס' יד מאיר סי' מ"ז מ"ש בד' הרמב"ם והחכמי מערב והאריכו בזה ועי' בדברי אמת קונטרס ג' בענין מקואות מ"ש ע"ד הרמב"ם והחכמי מערב ומ"ש בענין הך כללא דאמר ר"י הל' כסתם משנה ומ"ש בהך כללא דמשנת ראב"י קב ונקי אי אמרי' אף היכא דפליג עם ברים ואי אמרי' הך כללא אף בברייתא והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' ביד מלאכי כללי ה"מ מאות תי"ד עד אות תי"ח ובחו"י סי' צ"ד ובמלא הרועים אות ש' קונטרס שונה הלכות ובסדר התנאים ואמוראים סי' י"ט באבן ציון שם אות ב' ובצ"צ שם מ"ש בהך כללא דמשנת ראב"י והאריכו בזה ואי"ה במק"א אבאר זה באריכות ולענין הל' הסכמת הפוס' כהרמב"ם וכמו שפ' המחבר דאין השאיבה מטהרה בהמשכה אלא במיעוטא ורוב כשרים ועי' בב"י שכ' דגם דעת הרי"ף יש לפרש הכי וכ"כ הרז"ה בהשגות על בעה"נ לדעת הרי"ף ועי"ש עוד בשמלה מ"ש לדידן דפסקי' כולו או

רובו שאוב פסול מה"ת צ"ע אי גם בהמשכה פסול מה"ת או דאינו פסול רק מדרבנן והביא ד' מהרי"ט ביו"ד סי' י"ז שכ' בפשיטות דשאיבה בהמשכה לכ"ע הוי דרבנן כו' וכן בתשב"ץ ח"ג סי' כ' כ' בפשיטות דאינה פסולה אלא מדרבנן אבל בשו"ת אמרי אש ס"י האריך להוכיח מדעת הרבה גדולי הראשונים דס"ל דהוי דאורייתא כ' דלפ"ד יש ליישב קושי' התוס' ביבמות פ"ב ב' ד"ה דלא נשקול שהניחו בקושי' ויש להוכיח במכח קושי' זו דכולו או רובו שאוב ואפי' בהמשכה פסול מ דאורייתא כו' והאריך בזה ובס"ק ע"ה כ' להסתפק אם יש כאן כ' סאה מי גשמים ונתן לתוכן פחות מכ' סאה שאובין בהמשכה ואח"כ ניתוספו עוד מעט מ"ג אם נאמר כיון שרק המיעוט הי' שאובים בהמשכה כשר או נימא דשאובים אינם מטהרין בהמשכה אלא כשיש רוב מקוה כשרה דהיינו כ' סאה ומשהו אבל כל שאין רוב מקוה נפסלה בג"ל שאובים אפי' בהמשכה כו' והאריך בזה והביא ד' התשב"ץ ח"ג סי' י"ב כו' דמוכח מדבריו דס"ל דבעי' דוקא רוב מקוה ובס"ק ע"ו מ"ש לענין אי בעי' שנתערבו מתחלה כו' והאריך בזה ובס"ק ע"ז מ"ש לענין אי בעי' כ"א סאה או סגי בכ' סאה ומשהו ובס"ק פ' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף מח

יז **בידו דף**. עי' ש"ך ס"ק ק' ד שהביא קושי' המע"מ דלעיל סעי' י"ד העתיק המחבר לשון הרמב"ם דאפי' בדבר המק"ט מד"ס אין מזחילין בו כו' ובאמת לק"מ וכמ"ש בשמלה ס"ק פ"ד כי בודאי גם בדינא דהכא שהוא מד' הרא"ש גם דבר המק"ט מד פוסל וכן מוכח ממתני' דנקט עלי קנים שאינם מק"ט כלל אפי' מד"ס ומשמע דע"י דבר המק"ט אפי' מד"ס תו ל"ה הוייתן בטהרה כו' ומ"מ בדינא דהכא דף וכן שאר פשוטי כלי עץ אינן פוסלין וטעמא כיון שדין זה הוא אליבא דהרא"ש ואיהו ס"ל דפשוטי כ"ע אינן מק"ט אפי' מדרבנן כו' עכ"ד ועי' בישוי"ע ה"ק כ"ט מ"ש והאריך בזה ובס"ק ל"א ובשמלה ס"ק פ"ב וס"ק פ"ה מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף נ

יח **המק"ט**. עי' בשמלה ס"ק ק"צ שהביא ד' החתם סופר חיו"ד סי' רי"ח שנשאל בענין מקוה העשוי בגיגית טמונה בקרקע כהלכתה אך נקובה בשולי להוציא משם את המים לנקותה והברזא מנחושת אם יש לחוש בזה משום הוי' בטהרה ועלה בדעת השואל כי לדעת הרמב"ם פ"ט מהל' כלים אע"פ שאינו משמש בפ"ע כיון שיש לו שם בפ"ע מק"ט והשיב לו ששגה קצת כי גם הרמב"ם שכ' שהעדשה מק"ט בפ"ע כו' היינו מפני שעדיין הוא תכשיט שראוי לתלות ע"י הצינורא אבל ברזא הלזה שאיננו כלי תשמיש בפ"ע מה לי שמו עליו או לא וטהור הוא וכ' הוא ע"ד דנ' דהדין עם השואל כו' והאריך בזה יעוש"ה:

יט **וי"מ שמתיר כו'**. והוא מד' הרא"ש ועי' בתשובת מהרי"מ סי' י' שהק' על דין זה דמאי שנא מסכך סוכה באו"ח סי' תרכ"ט כו' והק' ד' המחבר אהדדי דבאו"ח פ' בפשיטות כד' ר"ת וביו"ד סי' ר"א הביא ב' דיעות דעת הר"ש והרא"ש כו', ומ"ש ע"ד הנו"ב מהדו"ת סי' קל"ז כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף נב

כ **הבא לערב**. עי' בשמלה ס"ק צ"ב שהביא ד' הג"ט סי' מ"א שכ' להסתפק אי מותר לעשות ההשקה בשבת דיש לדמות דבר זה למ"ש הפוס' דאין מבטלין אי' בשבת כו' והאריך בזה ומסיק דמותר להשיק מ"ש למים כשרים בשבת ויו"ט יעוש"ה:

כא **בהג"ה וקלוח המים כו'**. עי' במי נדה מהדו"ק שנשאל במקוה גדולה נובעת ממעי' ומחמת חוזק הצונן שלה כו' עשו חפירה קטנה סמוך להגדולה ממש ועשו לה תיבה גדולה מנוקבת כנהוג וגם עשו נקב בדופן המפסיק בין המקוה הגדולה להקטנה אי דליכא כותל כלל בין הקטנה והגדולה רק התיבה עצמה של הקטנה הנקבעת בארץ היא בעצמה המחיצה שבין הגדולה והקטנה וע"י הנקב שבמחיצה המבדלת יוצאין המים ונמשכים המים מהגדולה להקטנה ומתמלאת ולפעמים כשהמים רבים בהקטנה חוזרין המים מהקטנה לגדולה ועמדו המערערים לפסול את המקוה הקטנה דכיון שהמים חוזרין מנה הגדולה מחמת ריבוי המים שבה או מחמת הטבילה שטובלין בה יש לה דין זוחלין כו'. והשיב דברור שאין כאן מיחוש כו' דלא נחשבו זוחלים רק אם הזחילה היוצאת יוצאת ע"ג הקרקע לא לתוך מחיצות לחזור ולהתאסף יחד אם הזחילה הוא למקום שיש בו מחיצות וחוזרים ונאספים שם כו' אין לחוש בזה לזחילה כלל ואדרבה משנה שלימה שנינו כו' דעירוב מקואות כשפ"ה כו' והאריך הרבה בזה ובד' מהרי"ק שהביא הש"ך ס"ק ל' ועי' בשמלה ס"ק צ"ד שהשיג עליו וכ' כי המערערים כדין ערערו כו' והאריך בזה יוש"ה:

כב **נשאר לעולם כו'**. והוא מד' הרא"ש בתשובה כלל ל"א כו' והביא ג' ראיות לזה ועי' ב"י וד"מ מה שהביאו ד' ר' ירוחם כו' ועי' בתשובות בית אפרים חיו"ד סי' נ"ג מ"ש בטעם פלוגתתן והאריך בזה ועי' בשמלה ס"ק צ"ה מ"ש ע"ד והאריך בזה ואח"כ הביא ד' ג"ט סי' י' שהשיג ע"ד הרא"ש בה"ג ראיות והאריך בזה והוא השיג עליו והאריך בזה יעוש"ה:

כג **רחב כשפ"ה**. עי' בבית שלמה ביו"ד ח"ב סי' נ"א שהביא ד' הגאון ר' שלמה קלוגער שכ' דשיעור כשפ"ה שצריך לעירוב מקואות אינו מה"ת דמה"ת די בעירוב כשערה רק שחז"ל חששו דכיון דחוט השערה הוי דבר מועט אולי יהי' פחות מזה ולכן הוצרכו שיעור יותר כו' ומש"ה לענין פסול זוחלין אם יש שם נקב כחה"ש כבר הוא עירוב

מקואות ואין בזה חש זוחלין והביא ראי' מפ"ק דסוכה דפריך הגמ' שיעורין דאורייתא נינהו ומאי פריך נימא דהכונה על שיעור עירוב מקואות דבעי' כשפ"ה דזה הוי מהלמ"מ ובע"כ דזה הוי רק מדרבנן והשיג עליו דהוא נגד ד' הרמב"ם וגם נגד משנה ערוכה דז"ל הרמב"ם פ"ח דמקואות ה"ל ח' ס' יש בנקב כשפ"ה ס' אין בו אין מצטרפין מפני שעיקר הטבילה מה"ת וכל שעיקרו מה"ת אע"פ ששיעורו ה"ל ס' שיערו להחמיר עכ"ל הרי דשיעור כשפ"ה לענין עירוב מקואות הוא מהלמ"מ ולא מדרבנן כו' ובמשנה פ"ו דמקואות ס' כשפ"ה ס' כשאינה כשפ"ה פסולה מפני שהוא מה"ת ואף שהרמב"ם פי' שר"ל שעיקר הטבילה הוא מה"ת מ"מ מבואר עכ"פ דשיעור כשפ"ה הוא מהלמ"מ מדמדמה הך דשפ"ה להך דכזית מן המת וכעדשה מן השרץ כו' ושיעור כזית וכעדשה הלמ"מ הוא כו' ועוד מדפסל מ"ס ע"כ דהלמ"מ הוא ומש"ה אם יש ס' כו' פסול מס' כו' אבל אם נאמר דהוא מדרבנן כו' פשיטא דאם יש שם כחה"ש וס' אם יש כשפ"ה דאזלי' להקל אף שעיקר הטבילה הוא מה"ת וכדמפורש בפסחים מ"ד כו' דאף היכי דגוף האי' הוא מה"ת כל ששיעורו רק מדרבנן אזלי' בס' שיעורו להקל כו' ובסי' נ"ב שם השיג על הראי' הנ"ל מסוכה כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף נה

כד **נתמלא**. ולכאורה קשה הא הוי הוייתן ע"י האדם המק"ט אך י"ל כמ"ש בשמלה ס"ק ק' עפ"ד הט"ז א ע"ג שכ' דאינו אסור אלא אם ממשיך בדבר המק"ט במקום שלא הי' שם מים תחלה אלא ע"י ההמשכה שהוא ממשיך עתה ועושה מלאכה במקום ההוא משא"כ כשמנענע בידיו תוך המקוה ועי"ז ממילא הולכין המים חוץ למקומם לא הוי המשכה ע"י דבר המק"ט וכ"כ י"ל כאן והביא ד' מהרי"ט סי' י"ז שכ' נמי כן כו' והביא ד' הזכרון יוסף סי' י"ג שהביא ד' הט"ז וכ' עליו ותדע דאל"כ מילוי מים מהמעי' ע"י כלי לקידוש היכי משכחת לה אע"כ כיון שמכנים הכלי למלאות מהמעי' והמעי' במקומו לא מקרי נוה שממלא בידיו הוייתו ע"י טומאה כו' עכ"ד. ובס"ק ק"ב שם מ"ש והאריך בזה. ובס"ק ד' הריב"ש ק"ז מ"ש בד' הריב"ש והאריך בזה. ובס"ק ק"י הק' על המחבר סעיף ס"ד ד מה כ' דין זה שאינו נוהג בזה"ז כו' ותי' דאתי לאשמועי' דגם כר וכסת נחשבים כלים לעשות שאובין עכ"ד:

סעיף סה

כה **כשר הדבר כו'**. וכ' הש"ך ס"ק קל"ח הטעם שאין סומכין על החזקות במקום שאפשר להתברר כו' עי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק כ"ג מ"ש בענין זה דצריך לברר והארכתי הרבה בזה יעוש"ה:

סעיף סו

כו **הכלים פסול**. והוא מהתשב"ץ וכ' העט"ז הטע' משוה דהוייתן ע"י דבר המק"ט והש"ך ס"ק ק"מ השיג עליו במ"ש כדאיתא בפ' חומר בקודש דשם ליתא האי מלתא כלל ועי' בשמלה ס"ק קי"ב שכ' דבאמת בתשב"ץ שם ניחא זה שהועתק בב"י כדאיתא בפ' חומר בקודש וז"ל כובש אפי' חבילי עצים ואפי' חבילי קנים פי' לפי שאינן כלים כדי שיתפחו המים כו' ולשון זה מורה כפי' הלבוש עכ"ד:

סעיף סז

כז **ס' מ"ש טהור**. ולכאורה קשה מזה על הש"ך לעיל סי', ק"י בכללי ס"ם אות כ' דס"ל דסד"ר נגד אתחזק איסורא אזלי' לחומרא א"כ אמאי אמרי' הכא דס' מ"ש טהור הרי האדם בחזקת טמא הוא וגם הכא הוי יש לו עיקר בדאורייתא דהא דעת הרבה פוס' דכולו שאוב פסול מדאורייתא וכן ראיתי בשיורי טהרה לעיל סוף סי' קצ"ט שהק' נמי כן וכ' דא"כ מוכח דאזלי' בס' אי' מד"ס להקל אפי' בדבר שיש לו עיקר מה"ת והביא ד' מהרי"ט חיו"ד סי' י"ט שכ' דל"א ס' מ"ש טהורים אלא דוקא היכא שיש לו חזקת כשרות כהך דסעי' ס"ז כו' וכהך דסעי' ס"ח כו' והאריך הרבה בד' מהרי"ט ובד' הרמ"א יעוש"ה, ועי' בישוי"ע ס"ק ל"ו שכ' כמי כד' המהרי"ט והאריך בזה ולא הביא ד' מהרי"ט הנ"ל ובס"ק ל"ז מ"ש והאריך בזה, ועי' בס' ג"ט בנחל ס"ק מ"ז מ"ש לישב קושי' הנ"ל הובא דבריו בשמלה ס"ק קי"ג דכך היתה מתחלה הגזירה דנ"ל שפוסלין לא יפסלו אלא בודאי ולא בס', ומ"ש לענין ס' שינוי מראה אזלי' נמי להקל והוא השיג עליו מד"ע שכ' דשאני מ"ש דרך היתה מתחלה הגזירה כו' ולפ"ז אין לנו להקל בס' שינוי מראה עכ"ד:

סעיף סח

כח **כל א' כו'**. עי' שמלה ס"ק קט"ז שהביא בשם הג"ט שכ' דהיינו דוקא שהמקואות עומדים רחוקים זה מזה בענין שאינן ראוין להתערב אבל אם עומדים זה בצד זה וראוין להתערב או שיש נקב ביניהם וסתום בברזא ונפלו גל לתוך א' מהם כו' שניהם טהורים וכן קי"ל בסי' קי"א סעי' ז' לענין או"ה כו' והוא כ' עליו דבאמת לענין או"ה מעיקר הדין גם כי לא נתערבו רק ראוין להתערב מצטרפין והביא ד' הירושלמי פ"ד דתרומות על המשנה דסאה תרומה שנפלה ע"פ המגורה כו' ובס"ק קט"ו מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף עא

כט **שהטמא בחזקתו**. עי' שמלה ס"ק קי"ז שהביא ד' הרמב"ם שכ' וז"ל אבל אם טבל מטומאה קלה שאכל אוכלין טמאין כו' הואיל ועיקר דברים אלו מדבריהם הוי ס' טהור כו' עכ"ל וכ' דיש להוכיח מזה דבעלת כתם אע"ג דהוי רק מדרבנן כיון שעיקרו מה"ת ס' טבילתה להחמיר כמו טבל מטומאה חמורה כו' עכ"ד:

ל **למפרע טמאות**. והיינו כת"ק דפ"ב דמקואות מ"ב ודלא כר"ש והטעם משום דהוי תרתי לריעותא וכמבואר בריש נדה ועי' לעיל סי' פ"א מ"ש בענין תרתי לריעותא והארכתי בזה, ועי' בשמלה ס"ק קי"ח מ"ש ליישד ד' הרמב"ם שפ' בפ"ט מהל' מקואות כסתם מתני' דמקואות דהוי טומאה ודאי ופ' בפ"ה מהל' תרומות כברייתא דחבית דהוי רק ס' והאריך בזה. ועי' במקמ"ח בריש נדה מ"ש ליישב ועי' בסי' פ"א שם מ"ש ליישב ד' הרמב"ם והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף עג

לא **ב' מקואות**. עי' בישוי"ע ס"ק ל"ח מה שהק' ע"ד הרשב"א שס"ל דהיכא דאיקבע איסורא אף בדרבנן אזלי' לחומרא מד' התוספתא דמקואות הובא ברמב"ם פ"י דמקואות ב' מקואות כו' וכ' ליישב דהעיקר תלוי דבב' חתיכות א' של היתר וא' של אי' אם יאכל שניהם קעביד איסורא כאלו אכל האי' לחוד וכיון דאכילת שניהם אסור חשיב איקבע אי' דהרי אסור לאכול שניהם אבל במקוה א' כשרה וא' פסולה דאם ירד הטמא ויטבול בב' המקואות הרי הוא טהור גמור ואינו מזיק למה שטבל במקוה הכשר אם טבל במקוה פסולה לא חשיב איקבע אי' דהרי אינו מזיק מה שטבל במקוה הפסולה רק מה שלא טבל במקוה הכשרה וזה לא חשיב איקבע אי' כיון דאין מעשה הטבילה בפסולה מטמא את האדם אלא דמה שלא שבל בהכשרה הוא נשאר טמא כמו שהי' ושלילת הדבר המכשיר לא חשיב קביעות כו' והאריך בזה יעוש"ה:

לב **להטיל חמין**. עי' שמלה ס"ק ק"כ מ"ש לענין טבילה בחמין והאריך בזה. ובס"ק קכ"א כ' לענין להטיל חמין במקוה ולחמם אח המקוה ע"י כלי הנקרא סאמוואהר שמשימים אותו תוך המקוה ונותנים בתוכו גחלים בוערות וכ' דנשאלה שאלה זו לכבוד הגאון ר' צבי הירש העלער מהגאון ר' שלמה קלוגער ופשטי' להתירא מהירושלמי ביומא פ' אמר להם אהא דמייתי ר' יהודא או' עששית של ברזל הי' מרתיכין מעיוה"כ דמשילין לתוך הצונן כדי שתפיג צינתן מקשה ויחם לו תמין ומשני שלא יהי' או' ראי נו כ"ג סובל ביוה"כ הרי כי חימום ע"י עששית עדיף טפי מהטלת מים חמין וכ' דהיא ראי' ברורה והביא דבמי נדה רוצה לדחות ראי' זו וכ' עליו דאין דבריו מוכרחים וכ' דגם מתשובת דבר שמואל סי' ש"י מוכח להתיר כו' וכ' דהכי נקטינן להתירא והביא ד' הב"י לעיל סי' קפ"ז שכ' בשם הרשב"ץ באשה שיש לה מכות ופצעים שהמים הקרים מזיק לה יעשו לה תקנה לטבול כמו שהי' עושין לכ"ג ביוה"כ עששית של ברזל כו' עכ"ד. ועי' במי נדה מהדו"ק שכ' שיש בזה אי' מדרבנן לכ"ע והביא ראי' מהרדב"ז ח"א סי' צ"ה כו' ועוד ראיות והאריך הרבה בזה. וכ' לבסוף אף שקבענו כן להלכה מ"מ למעשה הכל תלוי

לפי ראות עיני המורה דבעיר גדולה ורואה המורה שיש מפונקת וחולשת בה שיבאו לידי ביטול טבילה ע"י חיזוק הצינה ויש חשש ביטול פ"ו וכמה מכשולים כו' וח"א שם בתקנה דהטלת חמין כ"כ שיש הרבה טובלת בזאח"ז וביני ביני יצטנן אז אני מבטל דעתי בזה ויכול המורה לפי ראות עיניו להורות היתר להקל בעשיות הסאמוואהר כי אף שיהי' בזה חשש אי' מדבריהם הרי מצינו כיוצא בזה בכמה ענינים שלא העמידו חז"ל דבריהם במקום מצוה ויכול לסמוך גם בזה במקום ביטול מצוה אבל בעיר קטנה דלא שכיחי מפונקת וחולשת כת כ"כ ואם ישנן מעט המה ודי להם בהטלת חמין למקוה אז חלילה להורות היתר בעשיות הסאמוואהר ליגע בתקנת חז"ל כו' עכ"ד:

לג **ולרחוץ כו'**. עי' שמלה ס"ק קכ"ב שכ' דלפ"ז ה"ה להשליך על ראשה מים חמים בכלי לחמם את גופה אסור וכן הוא ברדב"ז לפי שיטה זו ואולם מאחר שהוכיח שם דהעיקר לדינא כהפוס' להתיר הכלי נ' דאפי' במקום שנהגו לאסור שתחזור למרחץ מ"מ אם נהגו להקל בשפיכת מים חמים על הגוף אין למחות והיא טהורה עכ"ד. ובס"ק קי"ט מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

הלכות נדרים

סימן רה

סעיף א

א **האו' לאשתו**. עי' בית הלל ס"ק ב' שכ' דבזה"ז אין אדם יכול לאסור אשתו עליו משום תרם דר"ג דחרם הוי כמו שבועה עכ"ד. ועי' בחמדת שלמה חאו"ח סי' י"ז בתשובת הגאון בעל פתח הבית שהק' עליו דהא קי"ל דנדרים חלים לבטל את המצוה כו' והאריך בזה ובסי' י"ת בד' הח"ש מיישב ד' הבית הלל והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רח

סעיף א

א **סתם נדרים כו'**. עי' ש"ך ס"ק א' שהביא בשם המבי"ט ח"ב סי' רנ"ו דאם שכח אם נשבע או לא דאסור מספק ולכאורה קשה אמאי לא מוקמי' אחזקת היתר אך י"ל דנדרים מקרי דשיל"מ דאפשר בשאלה ובדשיל"מ לא מהני חזקה ועי' בהר"ן ביצה ס"פ אין צדין דס"ל דבדשיל"מ לא אזלי' בתר רובא וכ"ש דלא אזלי' בתר חזקה בדשיל"מ ועי' בצל"ח פסחים י"ז ב' שכ' נמי דבדשיל"מ ל"מ חזקה וכן ראיתי בבאר יצחק חיו"ד סי' א' ענף ב' שכ' נמי כן ליישב קושי' זו וכ' שם ליישב קושי' המשל"מ פ"ו מהל' עילה על הר"ן כו' וגם כ' ליישב קושי' הגאון רע"א בדרו"ח עירובין ל"ב על הר"ן מחולין פ"ו א' מ"ש

רישא כו' ומ"ש סיפא דחייב משום אוא"ב כו' והאריך בזה. ועי' לעיל סי' ט"ז ס"ק ג' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סימן ריג

סעיף א

א **שא"ב ממש**. עי' בשעה"מ פ"ג מהל' נדרים מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

ב **ומיהו מדרבנן**. עי' בחידושי רע"א שכ' דוקא באוסר ע"ע אבל לא כשאוסר דבר' שא"ב ממש על חבירו כו' וא"י לאסור דשלבל"ע על חבירו רשב"א בחי' והכי דייק לישנא דהרמב"ם עכ"ד וכבר קדמו בזה בבני יעקב להוכיח כן מד' הרמב"ם הובא בשעה"מ שם והשעה"מ הוכיח להיפך מד' הרמב"ם דאף על חבירו תל מדרבנן ועי' באמרי בינה דיני נדרים סי' ו' שתמה עליו שהעתיק דבריו על הש"ע דהא בד' הש"ע מבואר דקאי באוסר דבר על חבירו וכ' דגם התוס' ספ"א דנדרים והרמב"ן והריטב"א והר"ן ס"ל דבאוסר דבורו ע"ח תל הנדר מדרבנן כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ג **ולא עיני בשינה כו'**. עי' בישוי"ע שכ' להסתפק בנדר שאינו אסור מה"ת ואסור מדרבנן ותלאו בתנאי אי ניחוש שמא יעבור על התנאי או כיון דאף אם יעבור ליכא רק אי' דרבנן ל"ח שמא יעבור כמו ספי' במידי דרבנן וכ' להוכיח מד' התוס' כתובות ע' א' ד"ה ה"נ כו' דאף באי' דרבנן חיישי' שמא תעביר על התנאי והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רטו

סעיף א

א **על דבר מצוה**. עי' בחינוך מצוה ל' שכ' וז"ל ואם תשאל מי שנדר שלא לאכול דבר שהוא מצוה עליו לאכלו איך לא יאכלנו שהרי אותו דבר מצוה הוא עליו בעשה ויבא עשה וידחה ל"ת דלא יחל כי כן אמרו חז"ל בכ"מ אתי פשה ודחי ל"ת. תשובתך שהנדר עשה ולאו יש בו לאו דלא יחל ועשה דכל היוצא מפיו יעשה עכ"ל וכ"כ בחידושי הרשב"א נדריה פ"ז ב' ד"ה הא והק' בהגהות משל"מ מהא דאמרי' בנזיר כ"ח ב' דנזיר שמצטרע דמגלח דאתי עשה דמצורע ודחי ל"ת דנזיר אע"ג דבנזיר איכא נמי עשה דקדוש יהי' גדל פרע ואין עשה דוחה ל"ת ועשה מ"מ שאני נזיר דקיל הואיל ואיתי' בשאלה ומש"ה אתי עשה דמצורע ודחי ל"ת ועשה דנזיר והכי איתא בריש יבמות ה' א' וא"כ ה"נ נימא יבא עשה דמצה וידחה עשה ול"ת דנדר הואיל ונדר איתא בשאלה עכקוש"ך. והביא דהרמב"ם פ"ו מהל' נזירות כ' פעם אתר לנזירות שנצטרע וסיים דאולי כך היתה גירסתו וגירסת המחבר והניח בצ"ע ועי' בשעה"מ פ"ג מהל' נדרים מ"ש ליישב קושי'

זו והאריך בזה. ובאמת לק"מ די"ל דס"ל להחינוך דהא דאמרי' בנזיר וביבמות דבנזיר מצורע אתי עשה ודחי ל"ת ועשה משום דאיתא בשאלה היינו דוקא גבי נזיר מצורע דהוי ל"ת ועשה שאינו שוה. בכל אבל בהא דנדרים דהוי ל"ת ועשה השוה בכל בהא לא דחי עשה דמצה ל"ת ועשה דנדרים אף דאיתא בשאלה כיון דהוי ל"ת ועשה השוה בכל ושפיר ד' החינוך ולק"מ קושי' המשל"מ הנ"ל ועי' בעצ"ל ובבאר יצחק חיו"ד סי' כ' מ"ש ליישב קושי' הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה. וכעת ראיתי בתוס' רע"א במשניות פ"ב דנדרים אות ס"ז שהביא ד' הרשב"א בתשובה ת"ג סי' שנ"ג שנשאל ע"ז דליתי עשה ולדחי ל"ת ועשה דנדר כיון דאיתא בשאלה. והשיב דההיא דיבמות דחוייא בעלמא הוא ובאמת אף היכא דאיתא בשאלה לא דתי ושאני נזיר דגדול השלום עכ"ל ועי' בס' אור תורה הנדפס מחדש בנזיר פ"ו מ"ה מ"ש ליישב ד' הרמב"ם הנ"ל קושי' הראב"ד שם ועי' בשאגת ארי' סי' ס"א ובקו"א שם מ"ש והאריך בזה. ולפי שענין זה דעשה דותה ל"ת נוגע בכמה מקומות בש"ס וגם ראיתי לאחרונים שהאריכו הרבה בענין זה ע"כ אמרתי גם אני אענה את חלקי ואבאר ענין זה בעזה"י:

דין עשה דוחה לא תעשה

א) **הנה** ביבמות ה' ב' מסיק הגמ' דילפי' מכלאים בציצית דעשה דוחה ל"ת ובשבת קל"ב ב' ובביצה ח' ב' קא' הגמ' היכא אמרי' דאתי עשה ודחי ל"ח כגון מילה בצרעת א"נ כלאים בציצית דבעידנא דמתעקר לאו קא מקיים עשה הכא בעידנא דמתעקר לאו לא מקיים. עשה ובב"מ ל"א גבי והתעלמת כו' דפריך הגמ' פשיטא כו' ואין עשה דוחה ל"ת ועשה הק' הנ"י וז"ל למאי צריך הגמ' לה"ט דטומאת כהן הוא עשה ול"ת אפי' אי הוי ל"ת גרידא נמי לא דתי לי' עשה דהשבת אבידה דהא לא הוי בעידנא דקא מיעקר לאו קא מקיים העשה וקי"ל דלא דחי אלא כגון מילה בצרעת וסדין בציצית דבעידנא דמיעקר לאו קא מקיים העשה אבל הכא אפי עומדת על פתח ביה"ק כי משמא עבר לי' על לאו ולא מקיים העשה עד דמהדר לי' למרא ותי' דלרווחא דמלתא אקשי הכא והרנב"ר ז"ל תי' דה"נ בשעה שעבר על הלאו קיים העשה כמילה בצרעת דהא מתעסק הוא במצות השבה בשעת עקירת הלאו ואע"פ שלא נגמרה מה בכך גם במצות מילה לא נגמרה עד דפרע דקי"ל מל ולא פרע כאלו לא מל ולא ממעטינן אלא כהאי דאמרי' בפ' ר"א דמילה קל"ב ב' ויקוץ בהרתו ויעבוד שבשעה שקוצץ בהרתו אינו מתעסק בעבודה כלל אלא במכשירה דהוא סבר דגוף מצות העשה מתחיל בשעת ראייתה הלכך אם מכוין לגוזלו או לילך לו מיד עבר העשה אבל הר"ר יוסף הלוי ז"ל כ' בנימוקיו דשאר המפרשים לא ס"ל הכי דיכולין לומר דלא דמי למילה דמילה כל מה שלעשה בה היא גוף המצוה

עצמה ואם לא גמרה לא נעשה אלא חצי המצוה כמו שאם לא הטיל ציצית אלא בשתי כנפיו אבל השבת אבידה עיקר גוף המצוה היא בבית בעלים והשאר הוי כמכשירי מצוה דודאי אע"פ שצריך להשבת אבידה הנטילה והבאה קודם לכן עיקר גוף המצוה היא השבה אל ביתו ואינו אלא כמתעסק להשיב אל ביתי הלכך צריך לתרץ כדמתרץ מעיקרא דלרווחא דמלתא אקשי הכא עכ"ל. ועי' בריטב"א שם שכ' נמי כהרנב"ר ועי' בתוס' יבמות צ' ב' ד"ה כולהו שכ' וז"ל וא"ת סדין בציצית היכי הוי שוא"ת דכי מכסה בטלית דבת חיובא היא ואין בו ציצית הרי עובר בידים וי"ל דבשעת עיטוף אכתי לא מחייב עד אחר שנתעטף שכסותך משמע שאתה מכוסה בה כבר ואשר תכסה בה אתא לדרשא אחרינא כו' ולאחר שנתעטף דמתחייב שוא"ת הוא וא"ת בפ' מי שמתו כ' א' משמע כשהוא לבוש כלאים ואין פושטן לא חשיב שוא"ת אלא עמוד ועשה וארי' דשאני כלאים דעיקר האי' בשעת לבישה שלבש באי' אבל כאן לא מתחייב עד אחר שנתעטף כדפרישית עכ"ל, ולכאורה קשה ע"ד מד' הגמ' שבת וביצה הנ"ל דקא' היכא אמרי' דאתי עשה כו' א"נ כלאים בציצית דבעידנא דמתעקר לאו קא מקיים עשה ולד' התוס' הא סדין בציצית לא מקיים לעשה בעידנא דמיעקר לאו דהלאו דכלאים מיעקר מיד בשעת עיטוף והעשה אינו מתקיים עד לאחר שנתעטף וכן הק' בשושנת העמקים כלל ב' והאריך בזה. וצ"ל דהתוס' ס"ל כהרנב"ר הל"ל וא"כ ה"נ כיון דא"א לקיים המ"ע דציצית אלא ע"י עיטוף הקדום זהו הכשר מצותו והוי שפיר בעידנא כו' דבשעת העיטוף דעובר בלאו דכלאים מקיים לעשה דציצית דהא עיטוף אתחלתא דמ"ע דציצית כיון דאין מקום למ"ע זו בלתי עיטוף הקדום והעיטוף עצמו אתחלתא דמ"ע זו ול"ד לקציצת בהרת לצורך עבודה בשבת הנ"ל ולכתישה ביו"ט לצורך מ"ע של כיסוי בביצה הנ"ל דש"ה דאפשר למ"ע דעבודה להתקיים בלתי קציצת בהרת כגון בכהן שאין בו בהרת וכן מ"ע דכיסוי אפשר להתקיים בלתי כתישה כגון בעפר תיחוח או באפר מקלה אין הקציצה והכתישה הכשר מצותן אע"ג דאירע במקרה דא"א פ א"ה אין זה מן המצוה וכן ראיתי בטו"א בריש חגיגה ד"ה לישא שכ"כ ליישב ד' התוס' הנ"ל ולא הביא ד' הנ"י בשם הרנב"ר הנ"ל שכבר הקדימו בסברא זו גבי אבידה והביא ראי' מזבחים צ"ז ב' דאמר רבא דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כו' והק' התוס' האיך אתי העשה ודחי הל"ת הא בעידנא דמעקר לאו דשבירת עצם לא מקיים לעשה דאכילה ולא תי' כלום ולמאי דפריך א"ש כיון דא"א לעולם לקיים עשה דאכילת מות אלא א"כ שובר העצם המקיפו השבירה נמי הכשר מצותו הוא ומגוף המצוה. יחשב והביא ד' הפסקי תוס' שה שכ' דאם א"א לקיים עשה בע"א לא בעי' בעידנא כו' וכ' דנ' שכיונו למ"ש ומתי' התוס' הוא והסופרים השמיטו

התי' מן הספרים עכ"ד. ולפ"ד ס"ל להתוס' זבחים ויבמות הנ"ל כד' הנ"י בשם הרנב"ר ועי' במשל"מ פ"י מהל' ק"פ הל' א' שהביא ד' הפסקי תוס' וכ' שהוא חידוש גדול בעיני ובאמת הוא סברת הנ"י בשם הרנב"ר לפ"ד הטו"א הנ"ל ואח"כ כ' הטו"א שם ועי"ז יש ללמוד זכות על הרמב"ם שכ' בסוף הל' כלאים כהן שלבש אבנט של בג"כ שהוא של כלאים לוקה כו' והא דשרי בשעת עבודה, ה"ט דאתי עשה דעבודה ודחי ל"ת דכלאים ואמאי הא בעידנא דמעקר לאו דכלאים דהיינו בשעת לבישת האבנט עדיין ל"מ העשה דעבודה עד שיעבוד ולמאי דפי' ניחא כיון דא"א לעולם לקיים מ"ע דעבודה בלתי לבישת כלאים דאבנט דמחוסר בגדים ששימש מיחל עבודה כו' הלבישה נמי אתחלתא דעבודה היא דהכי מצותו הואיל ולא סני בלא"ה עכ"ד. והיינו דס"ל להרמב"ם למי כד' הנ"י בשם הרנב"ר הנ"ל אבל המ"מ פי"א מהל' גזו"א הל' י"ח כ' וז"ל ומ"ש שמקיים כו' ואין עשה דוחה ל"ת ועשה הוא כגירסת הלכות ורש"י ז"ל אבל אמת שאין אנו צריכין לכך דת"ל דבעידנא דקא עייל בביה"ק אכתי לא מקיים מ"ע דהשב תשיבם ואין עשה דוחה ל"ת אלא כגון כלאים בציצית ומילה בצרעת דבעידנא כו' ואין הגירסא כדבריהם כו' הרי דס"ל להמ"מ בדעת הרמב"ם דלא ס"ל כהנ"י בשם הרנב"ר אלא ס"ל כדעת הר"י הלוי שהביא הנ"י הנ"ל ולפ"ד ליכא ליישב ד' הרמב"ם דגבי כלאים כתי' של הטו"א הנ"ל ולא ראה הטו"א ד' המ"מ הנ"ל שהרי לא הביאו ועי' בספרו שאגת ארי' סי' כ"ט שהוא עצמו הוכיח מכח קושי' הנ"ל דלא הוי בעידנא דלא כהרמב"ם אלא הא דשרי כלאים בבג"כ לגמרי אשתרי ואפי' שלא בשעת עבודה ולאו משום דאתי עשה ודחי ל"ת כו' והאריך בזה יעוש"ה. ולא כ' ליישב כמ"ש בטו"א והיינו לפ"ד המ"מ בדעת הרמב"ם ליכא ליישב ד' הרמב"ם כמ"ש בשו"א וצ"ל כמ"ש בש"א הנ"ל אבל באמת אף לפ"ד המ"מ נמי לק"מ קושי' הש"א הנ"ל על הרמב"ם דגבי כלאים וכמ"ש בקו"א שם ליישב עפ"ד הרמב"ם בס' המצות מצוה ל"ג שטנה לבישת הבגדים למ"ע בפ"ע וא"כ הוי שפיר בעידנא דבשעה שעבר על לאו דכלאים היינו בלבישה אז מקיים המ"ע של לבישת הבגדים ועי"ז כהונתו עציו כו' ואף שהבגדים אינן אלא לצורך עבודה מ"מ מחשיב למ"ע בפ"ע כו' עכ"ד. וכן ראיתי בעטרת חכמים חיו"ד סי' כ"ג שכ' נמי ליישב קושי' הנ"ל עפ"ד ס' המצות וכ' על הש"א דאשתמיט לי' ד' התוס' יבמות ה' ב' ד"ה כולהו כו' והאריך בזה. ושפיר ד' הרמב"ם ולק"מ קושי' הש"א אף לפ"ד המ"מ בדעת הרמב"ם ועי' בארצות החיים סי' י"ח בארץ יהודא ס"ק א' שכ' נמי כעין זה ליישב קושי' הש"א והאריך בזה. ועי' ביד אלי' בכלאים אות ע' עשה דוחה ל"ת סי' ו', מ"ש ליישב קושי' הש"א והאריך בזה. ועי' בעמק יהושע סי' א' מ"ש והאריך בזה:

ועי' בתוס' גיטין מ"א א' ד"ה לישא שכ' וז"ל וא"ת דליתי עשה דפר"ו ולדחי לאו דלא יהי' קדש כו' ועוד דכי עקרתו לאו לא מקיים עשה אלא בגמר ביאה דחזיא להתעבר עכ"ל. וכ"כ עוד בריש חנינה ד"ה לישא ובפסחים פ"ח א' ד"ה לישא ובב"ב י"ג א' ד"ה כופין בשם ר"י והיינו דס"ל לר"י דלא כהנ"י בשם הרנב"ר אלא כהר"י הלוי הנ"ל דלהנ"י בשה הרנב"ר הוי שפיר בעידנא ועי' בשעה"מ פכ"א מהל' אס"ב הל' א' ובחתם סופר בחידושיו לגיטין שם דהתוס' חולקים על הנ"י בשם הרנב"ר ועי' בטו"א שם שהק' ד' ר"י אהדרי מהא דיבמות צ' הנ"ל דמוכח דס"ל כהנ"י בשם הרנב"ר דזה מקרי בעידנא והניח בקושי' ועי' בנו"ב מהדו"ת חאה"ע סי' קמ"א שמוסיף להקשות ע"ד ר"י דגם ביבמות כ' א' ד"ה יבא ג"כ מתרץ ר"י קושי' ריב"א שהק' דבביאה ראשונה ליכא הקמת שם וביאה שני' אסורה. ומתרץ ר"י דלא בעי' אלא שיהי' ראוים להקמת שם והא הר"י לשיטתו לא צריך להך תי' ובלא"ה ל"ק קושי' הריב"א דהא ביאה ראשונה ג"כ היא התחלת המצוה דא"א לביאה שני' בלתי ביאה ראשונה ושפיר פריך הגמ' דיבוא עשה דיבום וידחה ל"ת דאלמנה כו' וכ' ליישב קושי' זו שלא יהי' שום סתירה בד', ר"י דבהך סברא של הרנב"ר והר"י הלוי הנ"ל אי התחלת המצוה דותה ל"ת והוי בעידנה או לא נ' דהיא פלוגתא דאמוראי ורבא ור"א מחולקים בהך סברא דבזבחים נ"ז ב' כו' פריך הגמ' וניתי עשה וידחה ל"ת אמר רבא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כו' ר"א אמר יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. וקשה מאי אהני ר"א בתי' כו' הא תינח בהך דיקדש שהוא עשה ול"ת אבל בשבירת עצם שיש בו מוח אכתי קשה ליתי עשה דאכילת פסח וידחה הל"ת דשבירת עצם כמו שהוכיח רבא והביא דכן הק' הטו"א בר"ה כ"ח ובשעה"מ בהל' נדרים שם ודחה תי' וכ' ליישב דלר"א הך דיוקא דרבא מברייתא דאחד עצם שיש בו מוח ליתא ול"ש בי' לומר דעשה דאכילת פסת ידחה ל"ת דשבירת עצם דלא הוי בעידנא כו' כמו שמקשים התוס' באמת שם כו' על רבא כו' אך הטו"א בריש חגיגה הביא בשם הפסקי תוס' כו' דהוי שפיר בעידנא דהא א"א לאכול המוח אם לא שישבר העלם ומעתה אני או' דלרבא מוכח דס"ל דכל התחלת המצוה דוחה ל"ת דהא א"א לקיים המצוה בלא"ה והוי בעידנא כו' ושפיר קשי' לי' על הברייתא דאחד עצם כו' ניתי עשה וידחה ל"ת ומזה הוכיח לעצמו דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש אבל לר"א ל"ק כלל הך ברייתא כו' דהא לא הוי בעידנא ור"א ס"ל כסברת הר"י הלוי הנ"ל כו' ולרבא צריכין אנו להמציא דאין חילוק בין עשה שהוא התחלת המצוה ובין שאר מ"ע שנגמר תיכף בשעת עקירת הלאו וצריך סברא כזה מקרי שפיר בעידנא הואיל ולא סגי בלא"ה וכהרנב"ר היוצא מזה דרבא ור"א פליגי בהך סברא אי התחלת המצוה דוחה ל"ת ומעתה אין כאן סתירה בד' הר"י

דמ"ש ביבמות צ' דמצות ציצית אינה אלא אחר שנתעטף כו' הוא לרבא כמתרץ שם שב וא"ת שאני ולשיטתו שפיר הוי כלאים בציצית בעידנא כו' הואיל וא"א לקיים מנות ציצית בלתי העיטוף בכך ס"ל לרבא גם בשבירת עצם כו' וא"כ שפיר מתרץ הר"י שם אליבא דרבא דכלאים הוי בשעת לבישה ומצות ציצית הוא אתר שנתעטף ואפי"ה הוי כלאים בציצית בעידנא דלרבא לשיטתו הוי בהתחלת המצוה בעידנא כו' אבל בשאר דוכתא כ' התוס' נגד סברא הזאת וס"ל דהתחלת המצוה לא דחי ל"ת אם לא נגמר המצוה בשעת עקירת הל"ת כסברת הר"י הלוי הואיל וגם ר"א ס"ל כן ופליג על רבא נקט הר"י בכל המקומות כדעת ר"א דהוא בתרא:

ומעתה אין אנו צריכין לומר דגם ר"א ס"ל שינויא דרבא אלא כמ"ש הק"א פ' צו דר"א ל"ל שינויא דרבא כו' וס"ל דגם במקדש עשה דוחה ל"ת אם הוא בעידנא עכ"ד ולק"מ קושי' הטו"א הנ"ל ועי' בארה"ח סי' ת' בארץ יהודא ס"ק ב' מ"ש ליישב קושי' הטו"א דהא דכ' התוס' הנ"ל דאפי' בשעוקר הלאו בהתחלת קיום העשה לא הוי בעידנא זה דוקא אם מעשה העשה הוא מעשה אחריתי וכל עוד שיניח מלעשות מעשה השנית לא יתקיים העשה כלל כגון שם אם לא יגמור ביאתו לא יתקיים העשה והלאו כבר נעקר וכן בכתישה ביו"ט אם יכתוש ולא יתכסה נעקר הלאו ולא קיים העשה משא"כ כאן ע"י הלבישה שעובר בלאו מקיים ג"כ העשה ואין חילוק בין כלאים לציצית רק דבכלאים הזהר לא תלבש על להבא ובציצית בא הזהרה על הלבישה העוברת דאחר הלבישה חייב לעשות ציצית ומ"מ ברגע א' שיתיצב כמו לבוש עבר על לאו כלאים וחייב לעשות ציצית ושפיר הוי בעידנא עכ"ד ודבריו נכונים ועי' בישוי"ע באו"ת סי' כ"ב ס"ק ב' שכ' נמי כעין זה ליישב קושי' הש"א הנ"ל והאריך בזה ועי' בשאילות שמואל סי' י"ח מ"ש ליישב קושי' הש"א והאריך בזה ובסי' כ"ג מ"ש והאריך בזה ועי' בס' חקרי הלכות סי' ל' מ"ש ליישב קושי' הטו"א וכ' דבסברא זו של הרנב"ר והר"י הלוי הנ"ל תליא בפלוגתא דאמוראי בכתובות ל"א אי אמרי עיקורא צורך הנחה הוא כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' בשעה"מ שם שהק' על המ"מ שס"ל בדעת הרמב"ם דהא דאמרי' העראה זו הכנ"ע מכאן ואילך אינו אלא נשיקה ופטור דפטור משום ביאה ק"א אבל מחמת קריבה כו' לוקה והק' דבפ"ק דיבמות דפריך הגמ' כו' אימור דאמרי' אתי עשה ודחי ל"ת ל"ת גרידא ל"ת שיש בו כרת מי דתי כו' בפשיטות הו"ל להקשות כו' אימור דאמרי' עשה דוחה ל"ח היכא דבעידנא כו' הכא בעידנא דקא מעקר לאו דהיינו משעת נשיקה לא מקיים עשה עד גמר ביאה דאיכא הקמת שם והביא ד' התוס' גיטין הנ"ל וכ' דאפשר ליישב שדעת הרמב"ם כמ"ש הנ"י בשם הרנב"ר כו' וא"כ איכא למימר דה"נ הכא אע"ג דמשעת

הראה עבר על הלאו חשיב שפיר בעידנא כיון דמשעת הראה מתעסק הוא במצות יבום כו' אמנם ראיתי לה"ה כו' שס"ל לדעת הרמב"ם שחולק על הר"ן ולפ"ד לא ידעתי מה יענה למה שהקשתי כו' עכקוש"י והניח בצ"ע ובאמת יש ליישב קושי' זו אף לדעת המ"מ בדעת הרמב"ם וכמ"ש בס' בית הלוי ח"א סי' א' דאפי' נימא כדעת התוס' גיטין הנ"ל כו' מ"מ ל"ק על הרמב"ם דודאי הך דהראה לא דמיא כלל איסורא של קירוב בשר דהך אי' של קירוב בשר נפקא לן מקרא דאל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה לחייב על בל תקרב ועל בל תגלה וא"כ אין הקירוב בעצמו האי' רק בדבר שהביאה שלו הוי ערוה אז אסור גם הקירוב בשר וא"כ עקרו של הך אי' תלוי רק בהביאה עצמה ומש"ה אם עיקר הביאה הוי היתר משום דעשה דותה ל"ת ליכא כלל אי' בקירוב בשר דאע"ג דבקירוב בשר לא מקיים העשה מ"מ הא לא אסרה תורה רק קירוב בשר של ערוה וכאן הא אינו של ערוה כיון דאם יבעול הוי בהיתר ול"ד כלל למ"ש התוס' גבי הראה דהתם הראה מצד עצמה הוי האי' ואינו תלוי בגמר ביאה כו' עכ"ד ודבריו נכונים ועי' בטעה"מ שם שהק' לפי שיטה זו דס"ל דמ"ע דיבום הוא על גמר ביאה א"כ איך עשה דיבום דוחה ל"ת הא לא הוי בעידנא דהלאו עובר משעת הראה והעשה אינו מקיים עד גמר ביאה וכמ"ש התוס' כו' וכ' דשיטה זו ע"כ יסבור כהשיטה דס"ל דהיכא דא"א בענין אחר מקרי בעידנא כו' עכ"ד ועי' בחקרי הלכות שם מ"ש ע"ד ומ"ש ע"ד הבית הלוי והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' בנר תמיד בכריתות כ"ג א' שהביא ד' ס' פאר הלכה בפסחים שכ' הטעם דבעי' בעידנא משום דשמא בשעת עקירה הלאו עדיין לא יקיים העשה ונשאר עבירת הלאו בידו כו' אבל כשעבר על ל"ת וקיים העשה אח"כ אינו לוקה אלא לכתחלה אסור לעשות כן כו' וכ' דלפ"ד יש ליישב קושי' השעה"מ דלא מצי פריך בכה"ג דא"כ אצטריך עלי' היכא דעבר ונשאה וגמר ביאתו ה"א דאינו לוקה כיון דקיים עשה שבה ול"ש בכה"ג בעידנא וכמ"ש הפאר הלכה וקמשמ"ל קרא ללקות עליו וע"ז פריך הגמ' דבלא"ה לקי דהוי ל"ת שיש בה כרת ואף אם עבר וגמר ביאתו לקי כיון דלא ניתן ל"ת שיש בה כר לדחות מפני עשה ואף דאיתא ביבמות ע"ת כל דאי לא כתוב קרא כו' מיהו י"ל דהכא הוי דאי לאסורא שלא ללקות עליו כתב קרא דאי לאיסורא עכ"ד ועי' בר"ה ל"ב ב' גבי שופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התחום דקא' הגמ' מ"ט שופר עשה ויו"ט עשה ול"ת ואין עשה דותה ל"ת ועשה וכ' הר"ן שם ח"ל ודקא יהבינן טעמא משום דה"ל יו"ט עשה ול"ת קושטא דמלתא קא' ומיהו לא צריכינן להכי דאפי' הוי יו"ט ל"ת גרידא לא אתי מכשירי שופר ודחי לה דהא בעידנא דקא מעקר לאו לא מקיים עשה עכ"ל. ולכאורה ד' הר"ן סתרי אהדדי מהא דב"מ הנ"ל דלפמ"ש שם הוי שפיר בעידנא בהך דר"ה הנ"ל

דא"א להתקיים העשה באופן אחר אם לא שיעלה באילן וצ"ל דהר"ן בר"ה כ' זה, אף לפ"ד התוס' והר"י הלוי דס"ל דזה לא הוי בעידנא שם קושטא דמלתא נקט ולא נחית הר"ן שם לזה כיון דגם להתוס' והר"י הלוי ניחא דקושטא דמלתא נקט וניחא טפי לומר הך טעם דעשה ול"ת הוא וכן ראיתי בנר תמיד שם שכ"כ מתחלה ליישב ד' הר"ן וכ' דיש נפ"מ לענין מלקות לפ"ד פאר הלכה הנ"ל כו' וכ' אח"כ ליישב ד' הר"ן דלא סתרי אהדדי כו' דבהא דאין עולין באילן אחר שופר מודה הר"ן דב"מ הנ"ל דהוי כחו מכשירי מצוה דלא מתחיל המצוה אלא בשעה ששופר בידו לתקוע ובזה שפיר אמרי' בעידנא אבל בהשבת אבידה זהו מגוף המצוה אבל התוס' ס"ל אף בגוף המצוה בעי' בעידנא ומיושב בזה ד' התוס' סוכה ל' א' ד"ה משום והאריך בזה ועי' בברוך טעם דין עשה דוחה ל"ת פ"א שכ' בענין בעידנא א' בעי' דוקא ממש באותו פעם שמקיים העשה עובר על הל"ת או דסגי כל שאין הפסקה בין התחלת עד גמר קיום המצוה וכ' שזהו מחלוקת הראשונים הובא ברשב"א יבמות ו' כו' והאריך הרבה בזה ועי' בס' חידושי מהרשד"ם אות ב' ענין בעידנא שכ' דד' הרנב"ר והר"י הלוי הנ"ל תליא בזה אי מקלקל בחבורה חייב או פטור כו' והאריך הרבה בזה ועי' בדברי חיים דיני יו"ט סי' י' ובקונטרס מ"ת שם סי' כ"ב ובבנין עולם חאו"ח סי' י"ט מ"ש והאריכו בזה וע' בתשובת מהרי"מ סי' נ"ח דלא נאמר דברים הללו דבעי בעידנא כו' אלא היכא דלא הוי אתחלתא דמצוה בכלל בעידנא דמעקר לאו אבל היכא דהוי אתחלתא דמצוה בעידנא דמעקר לאו אף דעיקר גמר מצוה הוי לאחר דמעקר לאו כו' שפיר דמי והביא ראי' משבת קל"ג א' דקא' אומן לימא להו אנא עביד פלגא דמצוה ואת עביד פלגא דמצוה אלמא חזינן לענין מילה דניתנה שבת לדחות כו' אף דמל ולא פרע כאילו לא מל ועיקר המצוה נתקיים בגמרה מ"מ שפיר דמי לעשות חבורה כיון דהוי אתחלתא דמצוה וה"נ לענין עשה דוחה ל"ת לא בעי' דלהוי ממש בעידנא כו' רק כיון דאתחלתא דמצוה נעשית בעידנא כו' שפיר דמי כו':

ומעתה אני או' דהא דקא' הש"ס לענין כיסוי הדם דלא הוי בעידנא כו' זה שייך לענין אפר שלמעלה כו' א"כ לענין אפר שלמעלה בעידנא דמעקר לאו לא מקיים עשה כלל דהא העשה הוא אח"כ לכסות דם מלמעלה מהאפר שנעשה אבל לענין אפר דלמטה שייך שפיר בעידנא כו' דהא כך מצותו דיתן אפר מתחלה מלמטה ואח"כ דם וע"ז אפר א"כ הוי אתחלתא דמצוה שהתחיל לחפור שיהי' עפר תחוח ויתן עליו כו' א"כ י"ל דלענין האפר מלמטה שפיר הוי בעידנא כו' והאריך בזה ולא הביא ד' הנ"י והריטב"א והמ"מ והפסקי תוס' הנ"ל ועי' בתנא תוספאה נדרים פ"א הל' ט' בעטור בכורים שם אות א' ובשאילות שמואל שלו סי' י"ח דלפ"מ דאמרי' בשבת קל"ב דרבא דריש מק"ו שבת החמורה דוחה

צרעת לכ"ש וא"ל ר"ס ממאי דשבת חמורה דלמא צרעת תמורה דדוחה עבודה ודוחה שבת וא"ל רבא לאו משום דצרעת חמורה אלא משום דגברא הוא דלא חזי ומסיק בקושי' נגעים טהורים מא"ל ולא השיב לו רבא ור"א אמר הטעם דלאו צרעת תמורה אלא משום בעידנא הוא נ' מזה מבואר דרבא לא ס"ל הך סברא דבעידנא:

ולפ"ז לפ"מ דמסיק דרבא ור"ס תנאי הוא ורי"א ס"ל כמו ר"ס דלא דרשי' הק"ו וע"כ טעמא דלא ס"ל בעידנא וא"כ איכא פרכא ממאי דשבת חמורה דלמא צרעת חמורה א"כ פליגי תנאי בהך סברא דבעידנא ואנן קי"ל דבעי' בעידנא כו' והאריך בזה וכעת ראיתי בברוך טעם שם פ"ב שכ' נמי כן דרבא ס"ל דלא בעי' בעידנא והביא דכ"כ באבן העוזר ומיושב בזה קושי' התוס' זבחים צ"ז ב' על רבא דיליף מעצם לא תשברו בו כו' דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש תפ"ל דלא הוי בעידנא כו' ולד' אבן העוזר א"ש דרבא לשיטתו דלא בעי בעידנא וגם מיושב בזה הקושי' לר"א שם כו' תפ"ל דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כדמוכח מהא דעצם כו' ולפי הנ"ל א"ש דר"א לשיטתו דבעי' בעידנא ליכא הוכחה מהא דעצם כו' דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש והק' דלרבא דלא בעי בעידנא וגם ס"ל דיו"ט לא הוי רק ל"ת נשאר קושי' הגמ' מ"ט לא דחי עשה דשופר שבות דרבנן כו' וכ' ליישב והאריך בזה ועי' בבית שלמה חיו"ד סי' ק"מ שהביא בשם חכם א' שכ' דהא דבעי' בעידנא היינו למאן דיליף מכלאים בציצית אבל למאן דיליף מראשו כו' לא בעי' בעידנא:

ומיושב בזה קושי' התוס' זבחים צ"ז הנ"ל והוא השיג עליו וכ' דאף למאן דיליף מראשו דהיינו רבא דס"ל הכנף מין כנף א"א למגמר מכלאים בציצית וע"כ דיליף מראשו אפי"ה ס"ל דבעי' בעידנא כו' והאריך בזה אבל מהא דשבת קל"ב משמע דרבא ס"ל דלא בעי' בעידנא וכמ"ש השאילות שמואל שפיר יש ליישב קושי' התוס' זבחים דרבא לשיטתו דלא בעי בעידנא וכמ"ש הברוך טעם הנ"ל ועי' בתוס' זבחים ל"ג ב' ד"ה לענין שכ' דעשה שיש בה כרת דוחה ל"ת אף דלא הוי בעידנא הובא בגינת וורדים כלל ט' וכ' דאף שמד' התוס' פסחים נ"ט א' ד"ה אתי לא משמע כן יעוש"ה ובאמת כן מסתבר דהא לא ידעי' דעשה דוחה ל"ת רק דילפי' מכלאים בציצית ובעי' דומיא דכלאים בציצית דהוי עשה שאין בה כרת ובהא בעי' בעידנא דומיא דכלאים בציצית אבל בעשה שיש בה כרת לא בעי' בעידנא. והנה בשיבולי לקט הל' ר"ה כ' ליישב דמש"ה קא' הגמ' דיו"ט הוי עשה ול"ת ולא קא' משום דהוי בעידנא רעשה דרבים דחי ל"ת אף דלא הוי בעידנא הובא דבריו במג"א סי' תמ"ו ס"ק ב' ומד' הר"ן הנ"ל מבואר דלא ס"ל כהשיבולי לקט שכ' דקושטא דמלתא קא' מיהו לא צריכנא להכי כו' דהא בעידנא כו' לא מקיים עשה הרי דס"ל דאף בעשה דרבים בעי' בעידנא דלא כהשיבולי לקט ועי' בטו"א שם שכ' דעכצ"ל

כד' הר"ן דאל"כ למ"ד בשבת כ"ה דיו"ט אינו אלא ל"ת גרידא מ"ט לא דחי עשה דשופר לל"ת דיו"ט בכל הני דמתני' כו' ועפ"ז הק' על השיבולי לקט דלפ"ד תקשי מתני' להני אמוראי דס"ל דיו"ט לא הוי אלא ל"ת גרידא אמאי לא דתי בכל הני דמתני' וכ' דאין להביא ראי' להשיבל"ק מגיטין ל"ח מעשה בר"א כו' ודחה והאריך בזה:

ובאמת בלא"ה אין ראי' מהתם וכמ"ש בהגהות מצפה איתן בר"ה דר"א לשיטתו דס"ל מכשירי מצוה דוחין ל"ת וא"כ לא בעי בעידנא ותמה על הטו"א דלא הרגיש בקושי' המג"א ע"ז בסי' צ' ועי' בתשובת רע"א הנדפס מחדש סי' קמ"ג מה שהק' על השיבל"ק משבת קל"ב ב' דקא' הגמ' היכי אמרי' דעשה דוחה ל"ת כגון מילה בצרעת דבעידנא כו' והא בקרבנות צבור דהוי עשה דצבור לדחי לצרעת וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה ועי' בברוך טעם שם פ"ב מ"ש ע"ד השיבל"ק והאריך בזה:

כ **והנה** קי"ל דכ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת אם יכול לקיים שניהם אין עשה דוחה ל"ת והוא מימרא דר"ל בשבת קל"ג א' וביבמות כ' ב' ובנזיר מ"א א' נ"ח א' ובמנחות מ' א' ועי' בב"י באו"ח סי' י"א שהביא ד' ר' ירוחם שכ' דחוטי פשתן פוטרים בבגד של צמר וכן בהיפך דכלאים בציצית מותר ודוקא כשאינו מוצא ממינו אבל אם מוצא ממינו לא יטיל בו כלאים כדאמר ר"ל כ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת כו' וכ' הב"י עליו וא"נ אלא אע"פ שאינו מצוי לו ממינו מאחר שאפשר לקיים את שניהם אילו הי' מצוי לו לא דחינן את ל"ת עכ"ד ועי' בברית אברהם חאו"ח סי' א' שהביא קושי' הגאון ר' עזריאל הלוי אב"ד דק"ק לובלין על הב"י משבת קל"ג א' דקא' הגמ' באו' אבי הבן לקוץ בהרת דבנו הוא קמתכוין ופריך ואי איכא אחר ליעבד אחר דאמר ר"ל כ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת כו' ומשני דליכא אחר ול"א כיון דאולי הי' מצוי אתר הוי אפשר השתא נמי מקרי אפשר א"ו דבכה"ג כיון שאין לפנינו לקיים שניהם שפיר אתי עשה ודחי הל"ת וכמ"ש ר' ירוחם ולא כהב"י הנ"ל עכקוש"י וכ' ליישב והאריך בזה. ובס' ב' שם מ"ש והאריך בזה ובתשובות בית אפרים חאו"ח סי' ה' ובהגהות ר' יוסף חנינא ליפא מייזליש בנזיר מ"א א' ובמפרשי הים בסוף הס' בתשובות שם ובישו"י באו"ח סי' י"ד ס"ק א' ובסי' כ"ב ס"ק ב' ובס' החיים באו"ח סי' י"א ובארה"ח סי' י"ב בארץ יהודה שם ס"ק א' ובמגן גיבורים סי' ט' בשה"ג שם ס"ק ג' מ"ש ליישב קושי' זו והאריכו בזה יעוש"ה והברית אברהם שם בסי' ב' כ' שד' ר' ירוחם עם הב"י הוא פלפול קדום בחידושי הרשב"א ביבמות ד' ב' דפליגי בזה גדולי המפרשים אי הך סברא דאפשר במינו דוקא בדאיכא מינו אבל בלית לי' מינו לא הוי אפשר וד' הר' ירוחם הן ד' הרשב"א שם ועי' בשאגת ארי' סי' צ"ו שכ' מתחלה כסברת הב"י לענין אם אין לו מצה של היתר אסור לאכול מצה של חדש כו' וכ"כ מסברת עצמו

ולא הביא ד' הב"י הנ"ל ואח"כ דחה זה מהא דשבח קל"ג והאריך בזה והיינו כקושי' הגאון ר' עזריאל הנ"ל על הב"י וגם לא הביא דברי ר' ירוחם הנ"ל ועי' ברמ"ץ חאו"ח סי' ג' מ"ש בד' ר' ירוחם והב"י הנ"ל והאריך בזה ועי' בספרי תורת אליעזר על או"ח סי' ט' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי' במלא הרועים אות ע' עשה דותה ל"ת סי' כ"ו שכ' בהא דר"ל הנ"ל דמוכח מד' התוס' פסחים פ"ה א' ד"ה כשהוא דדוקא היכא דיכול לקיים שניהם בהיתר גמור אבל היכא דא"א לקיים שניהם כ"א ע"י אי' קצת אע"פ דהוא אי' קל דרבנן מ"מ תו לא הוי יכול לקיים שניהם ודחינן ל"ת משום עשה ולא עבדי' ע"י אי' קל דרבנן כו' והביא ד' התוס' זבחים צ"ז ב' ד"ה ואחר וכ' ליישב שלא יהי' סתירה מד' התוס' לדבריו הנ"ל כו' ובסי' א' שם מה שהביא ד' האו"ח בפסחים פ"ה מ"ש ע"ד הפסקי תוס' בזבחים ומ"ש עליו וכ' דמד' התוס' יבמות ו' ב' ד"ה טעמא שכ' דמכשירי מצוה שא"א לעשותה חשיב כמצוה משמט כד' הפסקי תוס' הנ"ל והביא ד' הנ"י בב"מ הנ"ל שלא כ"כ וכ"כ בישוי"ש באו"ח סוף הל' פסח בד' נכד המחבר והביא ראי' מד' התוס' פסחים פ"ה הנ"ל והאריך בזה ולא ראה ד' המלא הרועים הנ"ל שכבר הקדימו בזה:

ג) **ולענין** האי כללא דר"ל הנ"ל אי בעי' שיכול לקיים שניהם לאלתר דוקא אז הוא דלא דחי אבל אם כעת לא יוכל לקיים אף דיוכל לקיים למחר מקרי א"י לקיים ודחי העשה לל"ת א"ד כיון דסוף סוף יכול לקיים בהיתר אפשר דמקרי יכול לקיים שניהם ולא דחי. הנה מד' התוס' פסחים מ"ז ב' ד"ה אחרישה משמע דס"ל דאף אם לא יכול לקיים לאלתר מקרי אפשר לקיים שניהם ולא דחי שכ' וז"ל אם הי' דם ציפור במקום חרישה וכה"ג שאם הי' מבקש עפר אחר ינגב הדם או יטשטש ע"י מים ולא יקיים מצות כיסוי וגם מיירי שא"י לקפלו וליטלו דאל"כ ל"ש כאן דלדחי עשה ל"ת כדאמר ר"ל כו' אם יכול לקיים שניהם מוטב אם לאו ידחה עשה ל"ת עכ"ל ומשמע דאם לא ינגב הדם או לא יטשטש מקרי אפשר לקיים שניהם ואף דא"י לקיים לאלתר מ"מ מקרי אפשר לקיים שניהם ולא דחי וכן משמע מד' התוס' יבמות ה' ב' ד"ה כולהו שכ' וז"ל וא"ת אדילפי' מכלאים בציצית דדחי נילף משריפת קדשים דלא דחי כו' וי"ל דש"ה דלא בטלה מצותו בכך ויכול לשורפה אחר יו"ט ומ"מ אי לאו דבקר שני לא הייתי מחלק וה"א דדחי עכ"ל הרי מבואר מדבריהם היכא דבטלה העשה ולא יוכל לקיים לעולם בלי דחיות הלאו אז הוא דלא ילפי' משר"ק דלא דחי אבל היכא דהוי דומיא דשר"ק שלא תבטל המצוה לעולם ויוכל לקיים המצוה אח"כ בלי דחיית הלאו אז ילפי' באמת משר"ק דלא דחי עשה לל"ת דמקרי אפשר לקיים שניהם אך הרשב"א בשבת כ"ד ב' ד"ה א"נ כ' וז"ל ואיכא דק"ל ותהוי נמי שר"ק עשה ויו"ט ל"ת גרידא אכתי היכי הוי דחי האי עשה לל"ת דהא

אפשר להמתין למחר ולקיים עשה כדר"ל כו' ותי' הרמב"ן ז"ל דלא אמר ר"ל הכי אלא היכא דאפשר לקיים שניהם עכשיו בלי דחיית ל"ת כגון ההיא דיבמות כ"ו גבי אלמנה מן האירוסין כדר"ל כו' וה"נ אפשר בחליצה דמקיים עשה ול"ת וכגון ההיא דאמרי' בפ' התכלת גבי סדין בציצית שאפשר לעשות לו כן ממינו ולא עבדי' צמר וכן כל כיוצא באלו אבל היכא דלא אפשר לקיים עשה היום אלא בדחיית הלאו א"א לקיים שניהם מקרי שהרי א"א לקיים עכשיו ובודאי הכי משמע כדבריו וכדמוכח ברפ"ק דיבמות דאמרי' אלא אתיא מבנין ביהמ"ק כו' ת"ל את שבתותי תשמרו הא לא"ה דחי' מאי לאו בבונה וסותר ואם איתא האיך אפשר לומר כן דהא בנין ביהמ"ק אפשר למחר ואפשר לקיים שניהם וא"כ איך אפשר לומר דדחי' ועוד דדחי' לא בלאו דמחמר ואקשי' אלא הא דקיי"ל דאתי עשה ודחי ל"ת לגמור מהכא דלא דחי' אמאי לימא דשאני הכא דאפשר כדר"ל הא בעלמא דלא אפשר דחי' וכה"ג נמי איכא למידק מדאתי' התם למפשטא ממיתת ב"ד ואע"ג דמיתת ב"ד אפשר למחר כו' עכ"ל וכ"כ עוד הרשב"א בביצה ח' ב' ד"ה מיהא הובא דבריו ביבין שמועה כלל ריי"ד הרי דס"ל דבעי' דוקא שיכול לקיים שניהם לאלתר אבל אם לא יכול לקיים לאלתר אף דיכול לקיים למחר מקרי א"י לקיים שניהם דלא כהתוס' וכן ראיתי בס' א' מחכמי זמנינו נקרא נחלת יעקב בפתיחה שם אות כ' שכ' נמי כן דבזה מחולקין התוס' והרשב"א וכ' ליישב בד' הרשב"א קושי' התומים סי' כ"ת והשושהע"מ כלל ו' בברכות י"ט ב' גבי ולאחותו כו' דפריך ולגמר מיני' כו' יעוש"ה. ועי' בברוך טעם פ"א שם שהביא ד הרשב"א הנ"ל וגם הביא ד' הישימקו"ב ביצה ח' בשם הרשב"א שכ"כ אך בפ"ב שם כ' דהתוס' פסחים הנ"ל ס"ל נמי כהרשב"א והאריך בזה. ובאמת מד' התוס' שם משמע כמ"ש הנחלת יעקב הנ"ל ובד' התוס' פסחים ויבמות הנ"ל יש ליישב קושי' הש"א סי' צ"ו בהא דקא הגמ' נזיר מ"א א' ותו אס"ד כי עביד במלקט ורהיטני מצוה קא עביד מדלא כתיב תער כדר"ל כו' כלומר וא"כ א"א לגלח בתער ולדחות לאי דגילוח זקן והמ"ל לזקנו דכ' רחמנא להתיר מצורע בגילוח זקן ומאי קושי' דלמא זקנו אתי להתיר היכא דאין לו אלא תער עכקוש"י והוכיח מזה דכל כה"ג ל"א דאתי עשה ודחי ל"ת כיון דאפשר במלקט ורהיטני ואע"פ שאין לזה יש לזה עכ"ד והיינו כהב"י הנ"ל. ולפ"ד התוס' הנ"ל לק"מ די"ל משום דאפשר לדחות תגלחת לאחר זמן עד שיגיע לידו מלקט ורהיטני דהא מוכח בנזיר נ"ט דאינו מעכב לגלח דוקא ביום הז' וזה מקרי יכול לקיים שניהם לפ"ד התוס' הנ"ל וא"כ ממילא אין ראי' מזה לד' הב"י הנ"ל וצ"ל דקושי' הש"א הוא לפ"ד הרשב"א הנ"ל דבעי' דוקא לאלתר אבל היכא דא"א לקיים לאלתר כו' מקרי א"א לקיים שניהם ובזה שפיר ד' הש"א. ועי' ביד אלי' בכללים

אות ע' עשה דוחה ל"ת סי' ב' שכ' נמי כן ליישב קושי' הש"א והביא נמי ד' הרשב"א כו' והק' על ראי' הרשב"א מבנין ביהמ"ק והביא ד' התוס' יבמות הנ"ל וד' הרשב"א ביבמות וד' הרשב"א בר"פ ר"א דמילה כו' והביא נמי ד' הפ"י ביצה ח' ב' דכ' כה"ג וכ' ג"כ דלפ"מ דמסקי' דיו"ט הוי עשה ול"ת שוב לא ילפי' דאין עשה דוחה ל"ת במקום שאפשר לקיים למחר רק דלגמרי ילפי' מכלאים בציצית ולא מחלקינן כלל מסברא והשיג עליו והאריך בזה והפ"י לא ראה ד' הרשב"א דשבת שהרי לא הביאו ועי"ש עוד בס' נחלת יעקב שכ' דהא דאמר ר"ל כ"מ שאתה יכול לקיים שניהם כו' אפי' היכא דלא יכול לקיים כ"א ע"י שאלה וכ' דכן משמע מריש סוגיא דיבמות ועי' בעצ"ל ובעונג יו"ט חאו"ח סי' מ"ג בהג"ה מ"ש והאריכו בזה:

ד) **והנה** בעירובין ק' א' איתא מתן ד' במתן אתת ר"א או' ינתן במתן ד' ור' יהושע אומר ינתנו במתנה אחת א"ל ר"א הרי הוא עובר על בל תגרע א"ל ר"י הרי הוא עובר על בל תוסיף כו' והק' התוס' ד"ה מתן וז"ל וא"ת וליתי עשה ולדחי לאו דבל תוסיף וי"ל דל"ד כלל לכלאים בציצית דהכא ע"י פשיעה הוא בא והי' יכול להתקיים בלא דחיית הלאו עכ"ל. בד' התוס' אלו יש ליישב קושי' החינוך והרשב"א הנ"ל דמש"ה לא אתי עשה דמצה וסוכה ודחי ל"ת דבל יחל משום דע"י פשיעה בא שנדר שלא יאכל מצה יהי' יכול להתקיים בלא דחיית הלאו שלא ידור וכן ראיתי בשעה"מ פ"ג מהל' נדרים הל' ו' שכ' נמי כן ליישב קושי' החינוך הנ"ל ועי' בעטור בכורים שם שכ' נמי כן ליישב קושי' הנ"ל ולא ראה ד' השעה"מ שהרי לא הביאו ואח"כ הק' השעה"מ על התוס' מהא דאמרי' בזבחים צ"ז ב' כו' יקדש להיות כמוה שאם פסולה היא תפסול ופריך וניתי עשה ולדחי ל"ת ומשני אמר רבא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ולפ"ד, התוס' מאי קושי' הא הכא ע"י פשיעתו שנגע בשר קודש פסול בבשר קודש אשר הוא בא לידי דחיית הלאו והי' יכול להתקיים עשה דאכילת קדשים בלא דחיית הלאו אם לא ע"י פשיעתו שנגעו ובלעו זמ"ז והר"ז דומה ממש להתערבו מתן ד' במתנה אחת וכ' ומהיותר תימה דבמהרי"ק שורש קל"ט כ' וז"ל ועוד שהרי כ' התוס' בעירובין ועוי"ל דאין עשה דוחה ל"ח שבמקדש כדאשכחן פ' דם חטאת כו' עד מיהו יש לדחות דה"ט משום דל"ת שבמקדש חמור ולא מדחי מקמי עשה אבל גבי בל תוסיף ל"ש שום חומרא דשייך נמי בעלמא מ"מ י"ל כיון דהוי במקדש לא דחי והדבר תמוה שאחר שהביאו סוגיא דפ' דם חטאת בתי' הב' היכי הוי ניחא להו תי' הא' דכל בפשיעה ל"א אתי עשה ודחי ל"ת. גם הרשב"א כ' תי' זה דאין עשה דותה ל"ת שבמקדש משם התוס' והביא סוגיא דפ' דם חטאת וכ' עוד דיש מתרצים דכל בפשיעה ל"א אחי עשה ודחי ל"ת והוא תחיה איך ניחא להו סוגיא דפ' דם חטאת

דהתם נמי ע"י פשיעה הוא בא עכקוש"י וכן הק' בטו"א בר"ה כ"ח ב' וכ' השעה"מ לישב דלא כ' התוס' דאין עשה דוחה ל"ת בפשיעה אלא דוקא גבי נתערבו מתן ד' במתן אחת וה"ט משום דמיד כשקיבל דם הנותן במתן אחת קודם תערובתן הרי תל עליו לאו דבל תוסיף באותו דם שלא לתנו במתן ד' אלא דכשנתערבו אח"כ אנו באים לומר דליתי עשה דמתן ד' ולדחי ל"ת דבל תוסיף דמתנה אחת והלכך איכא למימר שפיר טעמא דכיון שכבר תל עליו באותו דם לאו דבל תוסיף תו לא אתי עשה ודחי לאו שחל עליו מקמי' הכי כיון שע"י פשיעתו שעירבן הוא בא לדחות הלאו משא"כ בההיא דפ' ד"ת אע"פ שע"י פשיעתו שנגע ובלע בשר קודש פסול בבשר קודש כשר הוא בא לידי דחיית הלאו אפי"ה אמרי' שפיר דאתי עשה ודחי ל"ת וה"ט משום דברייתא דהתם דקתני יקדש כו' מיירי בחצי זית פיגול שנבלע בבשר שלמים כשר דאתי קרא לומר דהיתר מצטרף לאיסור וח"ז כולו אי' כו' וא"כ מבואר דכ"ז שלא נגע ונתערבו בח"ז פיגול כל שהו בעיני' אין כאן לאו שהרי אינו אלא ת"ש ולר"ל אפי' אי' דאורייתא ליכא אלא אי' דרבנן אלא שע"י פשיעתו שנגע שנגעו ונתערבו זב"ז הוא בא לכלל חיוב לאו דמכי נתערבו ה"ל היתר מצטרף לאי' וחשיב זית כולו אי' והלכך אמרי' בהא שפיר אתי עשה ודחי ל"ת משום שע"י פשיעתו תלו העשה והל"ת כאחת עכ"ד. ובאמת דבריו דחוקים בכונת התוס' וכחו שהק' הנו"ב בסי' קמ"א שם דהא התוס' כ' דל"ד לכלאים בציצית שע"י פשיעה הוא בא והי' יכול להתקיים בלא דחיית הלאו הרי דכ' התוס' סברתם הואיל ואי לאו פשיעתו הי' יכול להתקיים בלא דחיית הלאו ולפ"ד השעה"מ הי' להתוס' לומר דהלאו דבל תוסיף הי' חל קודם פשיעתו ועיקר חסר מן הס' בד' התוס' ועוד הק' עליו דמהיכן למד דברייתא דיקדש כו' מיירי שהי' רק ת"ז פיגול בשעה שנגע ונבלע בבשר קודש ודלמא מיירי שבשר פיגול הי' בו כמה זיתים רק שנבלע בתוך הבשר כשר רק זית ומזה שפיר מקרא דהיתר מצטרף לאי' כו' והאריך בזה וכ' אח"כ ליישב קושי' הנ"ל דהנה התוס' כ' דל"ד לכלאים בציצית דהא ע"י פשיטה הוא בא והי' יכול להתקיים בלא דחיית הלאו הנה אחזו התוס' בתי' ב' דברים א' שע"י פשיטה הוא בא וב' דהי' יכול לקיים בלא דחיית הלאו כו' ונ' דס"ל להתוס' דהך חלוקא שבא הלאו ע"י פשיעה אינו מספיק דהתוס' כיונו על הך סוגיא דזבחים כו' אף שגם התם המשיך עליו הלאו ע"י פשיעתו כו' הרי חזי' דס"ל להגמ' דאף לאו שבל ע"י פשיעה נדחה מפני העשה ומפ"ז צריכין התוס' להוסיף עוד הך סברא שהי' יכול לקיים העשה בלא דחיית הלאו ותרתי בעי' כו' ושם בתערובות מתן ד' במתן א' הוי תרתי לריעותא דתיכף אחר קבלת הדם הי' יכול לקיים העשה לזרוק הדם רק ע"י פשיעתו שהי' אח"כ שנתערב דם הבכור עם דם החטאת ולכך אין העשה דוחה הל"ת

דבל תוסיף אבל גבי יקדש כו' שפיר פריך הגמ' וליתי עשה ולדחי ל"ת דהא בדרשה דיקדש כו' אין חילוק איתת נעשה הבליעה ואפי' אם נגע ונבלע קודם שהי' הבשר ראוי לאכילה כו' וע"ז שפיר פריך הגמ' דיבוא עשה וידחה לית כיון דדחיית הלאו בא כאחר עם העשה ואף שהי' ע"י פשיעה מ"מ כיון שלא הי' יכול לקיים העשה מקודם מה בכך שבא ע"י פשיעה סוף סוף בשעה שחל עליו מצות אכילת בשר קודש כבר נעשה המעשה ומיושב בזה קושי' חכם א' שהק' ע"ד שכ' בצל"ח פסחים מ"ט א' להחזיק השגת אהע"ו על המג"א סי' תמ"ד ס"ק י"א כו' והאריך בזה יעוש"ה. ולפ"ד ליתא לד' הכפ"ת בתוס' יוה"כ ביומא פ"ו א' שכ' ליישב הקושי' דקא' הגמ' שם גדולה תשובה שדוחה ל"ת כו' דמאי אולמי' דתשובה והא בכה"ת עשה דותה ל"ת וכ' ליישב ע"ד התוס' הנ"ל דל"ת בפשיעה כו' וזו היא מטלת התשובה שדוחה ל"ת אע"ג דבא ע"י פשיעה עכ"ד ולפ"ד הנו"ב ל"ל הכי דהא לא יכול לקיים העשה בלא דחיית הלאו ואז דוחה העשה הלאו אף שבא ע"י פשיעה וצריך ליישב קושי' זו לפ"ד הנו"ב כשאר ב' תי' שתי' בתוס' יוה"כ שם ועי' במראות הצובאות בחידושיו ליומא פ"ו א' מ"ש ליישב קושי' זו והאריך בזה ועי' בס' לימודי ה' בסוף הס' בדרוש למעלת תשובה מה שדחה ד' הכפ"ת הנ"ל וכ' בכונת ד' התוס' עירובין כמ"ש הנו"ב הנ"ל והאריך בזה ועי' בבכור שור ביומא שם מ"ש והאריך בזה ועי' בברוך טעם שם בענין אי בעי' שבאותו דבר יקיים העשה פ"א שכ' ליישב מ"ש ליישב קושי' השעה"מ והטו"א הנ"ל עפ"ד התוס' פסחים נ"ט א' שכ' דעשה החמור דוחה עשה הקל אף דלא הוי בעידנא כו' והיינו משום דבעי' דומיא דכלאים כו' אבל לא לענין עשה החמור נגד עשה הקל וה"נ לענין ל"ת בפשיעה כו' דהוי אי' אכילת קדשים פסולין קיל מחמת שישנו בשאלה נגד העשה דאכילת קדשים כשרים והוי חמור נגד קל ול"צ דומיא דכלאים ושפיר חצי למדחי אף כשבא ע"י פשיעה כו' עכ"ד יעוש"ה:

ועי' בכתובות מ' א' דפריך הגמ' ניתי עשה ולדחי ל"ת וקשה לפ"ד התוס' הנ"ל דאין עשה דוחה ל"ת הבא ע"י פשיעה וא"כ הא התם נמי הוי ע"י פשיעה שאנס אותה וכן ראיתי בדרו"ח מהגאון רע"א שהק' נמי כן וכ' ליישב דהתם העשה שמקיים עתה במתן ד' הי' יכול לקיים בלא פשיעתו והוא גרם שיעבור על הלאו אבל הכא העשה ג"כ ע"י פשיעתו שאנס אותה ואלו לא פשע לאונסה לא הי' כאן העשה כלל בזה שפיר העשה דוחה לל"ת דבלא פשיעתו גם העשה לא הי' יכול לקיים עכ"ד ולפ"ד נמי ליתא לד' הכפ"ת הנ"ל שכ' ליישב עפ"ד התוס' משום דהוי ל"ת בפשיעה וכן ראיתי בלימודי ד' שם ובלימוד ב' שהק' נמי קושי' הגאון רע"א וכ' נמי ליישב כמ"ש הגאון רע"א דהתם שגם העשה בא ע"י פשיעה אין אומרים כן וגם דחה עפ"ז חי' של הכפ"ת הנ"ל וכמ"ש ועי' בעטור

בכורים שם מ"ש בזה ולא הביא ד' הגאון רע"א הנ"ל ועי' בברוך טעם שם בענין אי עשה דקום ועשה דחי עשה בשוא"ת פ"א ובמנחת חינוך מצוה קמ"ב קמ"ג שכ' נמי כהגאון רע"א והלימודי ה' הנ"ל דהיכא דגם העשה בא ע"י פשיעה כו' אז דוחה העשה הל"ת ועי' בבאר אברהם ר"ה כ"ח ב' שהביא בשם ס' נצח ישראל שהק' נמי קושי' השעה"מ והטו"א הנ"ל על התוס' וכ' ליישב עפ"ד התוס' יבמות ה' ב' שכ' דלמ"ד נו"נ אין קרבין ביו"ט יליף דעשה דותה ל"ת מדאצטריך קרא דאין שריפת קדשים כגון נותר דוחה יו"ט והתם הוי עשה דבא ע"י פשיעה שנעשה נותר וא"כ מוכח דבעלמא עשה דוחה ל"ת אע"פ שבא ע"י פשיעה וא"כ י"ל דאליבי' פריך בזבחים דאמאי גבי נגיעת פסול לכשר לא דחי עשה לל"ת כו' והאריך בזה ועי' בחקרי הלכות סי' כ"ז שכ' מתחלה לדחות ד' אביו הנ"ל ואח"כ מיישב דבריו והאריך בזה וכ' ליישב עפ"ד קושי' אלימתא בפסחים מ"ה א' דקא' דנזיר וחטאת הוי ב"כ בבאים כא' כו' יקדש להיות כמוה כו' הא לר"א בזבחים דיקדש עשה הוא כו' הא אצטריך יקדש דכתיב גבי חטאת לעשה ובלא עשה דיקדש ה"א דאתי עשה דאכילת קדשים ודחי ל"ת ופסולה כו' והאריך בזה ליישב קושי' זו ואח"כ הביא ד' הגאון דע"א הנ"ל והביא ראי' לדבריו מד' הגמ' יבמות ז' א' גבי לא תבערו כו' ואח"כ דחה ראי' זו יעוש"ה ועי' במלא הרועים שם אות י' י"א שהביא ד' מהר"ם ברבי שכ' דד' התוס' עירובין הנ"ל תליא בפלוגתא דב"כ הבאים כא' אי מלמדין כו' ודחה דבריו והאריך בזה ובאות י"ג שם הביא ד' השעה"מ הנ"ל ועי' בס' המכריע חאו"ח סי' י"ט בזר זהב שם ובערוך לנר ר"ה כ"ח א' מ"ש בו' התוס' הנ"ל והאריכו בזה:)

והנה בזבחים צ"ז ב' אמרי' יקדש להיות כמוה כו' ואם כשרה היא תאכל כחמור שבה ופריך אמאי וניתי עשה ולדחי ל"ת אמר רבא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש שנא' ועצם לא תשברו בו ר"ש בן מנסיא או' אחד עצם שיש בו מוח וא' עצם שאין בו מוח אמאי ניתי עשה ולדחי ל"ת אלא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ר"א אמר יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ומשמע מפשטות הגמ' דר"א פליג על דבא וס"ל דעשה דוחה ל"ת שבמקדש וכן הביא בשעה"מ שם ד' הקרבן אהרן שכ"כ דר"א פליג על רבא אך השעה"מ כ' דודאי ד"א לא פליג על רבא כו' וכ' דזה מוכרח דאי פליג אדרבא כו' אכתי תקשי לר"א ברייתא דא' עצם שיש בו מוח כו' דניתי עשה דאכילת פסת ולחי ל"ת דשבירת עצם אשר ממנה הביא ראי' דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כו' א"ו דר"א מודה דאין עשה רוחה ל"ת שבמקדש וה"ט דברייתא דא' עצם שיש בו מוח אלא דבא ר"א לומר דאברייתא דיקדש קושיא מעיקרא ליתא ובלאו טעמא דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ניחא מטעמא דיקדש עשה הוא וכ' דכן מדוקדק ד' הרשב"א בשיטת ר"י בעירובין ק'

כו' וכ' דכן נ' נ"כ ממ"ש בס' הכריתות כלל זה דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ואי ר"א פליג על רבא ה"ל לפסוק כר"א דבתרא הוא וכ' דבהכי ניחא ליישב קושי' הנ"ל אסוגיא דזבחים מפסחים מ"ה א' כו' א"ל ר"א משום דה"ל נזיר וחטאת ב"כ הבאים כא' כו' ור"ע מאי צריכי כו', לא לכתוב בנזיר ותיתי חטאת מיני' וקשה כיון דר"א גופי' קא' דה"ט דחטאת דלא אחי עשה ודחי ל"ת משום דיקדש עשה הוא א"כ היכי לכתוב בנזיר ותיתי חטאת מיניה הא אי כתיב בנזיר ה"א דגבי חטאת אחי עשה ודחי ל"ת להכי אצטריך קרא גבי חטאת והביא שכן הק' הדברי אמת ולפמ"ש אין כאן קושי' דודאי לר"א כמו אפי' אי לא כתיב יקדש גבי חטאת הוי ילפי' מנזיר ולא אתי עשה ודחי ל"ת משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כו' אלא דמאי דקא' ר"א בזבחים היינו לומר דלפ"מ דכ' השתא יקדש אין כאן קושי' דניתי עשה כו' משום דיקדש עשה הוא ובלאו טעמא דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ניחא ברייתא דהתם כו' עכ"ד וכ"כ בטו"א ר"ה כ"ח א' דר"א לא פליג ארבא כו' דהא רבא מייתי לה נמי משבירת עצם אלא ר"א הק' גבי יקדש ל"צ לה"ט דבלא"ה אינו דוחה דה"ל עשה ול"ת עכ"ד אך הנו"ב סי' קמ"א שם כ' כהק"א הנ"ל דר"א פליג ארבא וס"ל דעשה דוחה אף ל"ת שבמקדש ולר"א ל"ק מהך ברייתא צ"א עצם כו' דיבא עשה וידחה ל"ת משום דלא הוי בעידנא כו' ופליגי רבא ור"א בסברת הנ"י בשם הרנב"ר והר"י הלוי כו' הבאתי דבריו לעיל ולפ"ד י"ל דמש"ה לא תי' התוס' בעירובין הנ"ל דאין עשה דותה ל"ת שבמקדש משום דאכתי תקשי לר"א דלא ס"ל הא דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ומש"ה תי' דאין עשה דוחה ל"ת שבא ע"י פשיעה ובהא דיקדש לא הוי ל"ת שבא ע"י פשיעה וכמ"ש הנו"ב וכן ראיתי בחמדת שלמה חאו"ח סי' ט"ו שכ' נמי כן ליישב ד' התוס' הנ"ל וכ' נמי ליישב קושי' השעה"מ דבהא דזבחים גבי יקדש לא הוי עשה הבא ע"י פשיעה והאריך בזה ועי' בס' פני משה על פסחים בסוף הס' בדרוש שם מ"ש ליישב קושי' השעה"מ הנ"ל מהא דזבחים והאריך בזה ועי' בטו"א שם מ"ש ליישב קושי' התוס' עירובין הנ"ל משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כו' ועי' במהרי"ק שורש קל"ט שהביא כן בשם התוס' כו' וכן הרשב"א בחידושי כ"י תי' זה בשם התוס' דבקדשים ל"א אתי עשה ודחי ל"ת הובא בשעה"מ שם ועי' בחידושי הריטב"א שם שהביא נמי תי' זה בשם התוס' ולא ראה הטו"א ד' מהרי"ק והרשב"א ובריטב"א בשם התוס' שכבר הקדימו בזה ואח"כ דחה הטו"א תי' זה והאריך בזה וכ' עוד תי' ליישב קושי' התוס' הנ"ל ועי' ביד אלי' שם סי' ד' מ"ש לדחות דבריו והאריך בזה ועי' בס' נר מצוה על ס' המצות מצות ל"ת מצוה קפ"ג מ"ש ע"ד הטו"א והאריך בזה ועי' בברוך טעם שם בסוף הקונטרס פ"ד מ"ש דגם ר"א ס"ל כרבא דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כו' וכ' ליישב

בכמה אופנים קושי' הד"א הנ"ל והאריך הרבה בזה ועי"ש עוד בחמד"ש ובסי' ל"א שם ובחיו"ד סי' ט"ו ובשאילות שמואל שם ובסי' ס"ח ס"ט ובנודע בשערים ח"ב בסוף הס' בדרוש לשה"ג ובאו"ת פסחים מ"ה א' ובחמדת צבי שם ובבאר אברהם שם ובס' קרני ראם שם ובס' פני משה שם ובפסחים כ"ב א' מ"ש אי ראי' בזבחים פליג על רבא או לא ומ"ש ליישב קושי' הד"א והשעה"מ הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה וראיתי בס' נחלת יעקב בפתיחה שם אות י"ד שכ' להביא ראי' להשעה"מ והטו"א הנ"ל דר"א לא פליג על רבא מכח קושי' השעה"מ והד"א הנ"ל כו' דאם איתא דר"א ל"ל א"כ קשה מאי אמר דלא לכתוב גבי חטאת כו' הא אצטריך חטאת לגופי' דלהוי עשה ול"ת משום דיקדש עשה הוא דלא נימא דאתי עשה דאכילת שלמים ודחי לל"ת דכתיב גבי נזיר אע"כ כדבריהם דגם ר"א אית לו דרבא דאין עשה דותה ל"ת שבמקדש עכ"ד ולא ראה ד' השעה"מ הנ"ל במקומו שכבר הקדימו בזה להוכיח דר"א לא פליג ארבא מכח קושי הנ"ל ועי' בישוי"ע באו"ח סי' תמ"ב ס"ק ב' וביו"ד סי' פ"ז ס"ק ו' ובס' פורח יוסף מערכה ב' מ"ש ליישב קושי' הד"א והשעה"מ הנ"ל והאריכו בזה ועי' בלימודי ה' לימוד ב' שם שכ' מתחלה די"ל דר"א פליג ארבא כו' ור"א יחרץ כמו שתי' התוס' עירובין משום דהוי עשה הבא ע"י פשיעה וכמ"ש לעיל ואח"כ כ' די"ל דר"א לא פליג ארבא כו' והאריך בזה והק' דמאי מייתי רבא ראי' מעצם כו' אימא דהי' י ב' כתובים כו' וכ' ליישב בכיון דפסח ק"ק הוא וחטאת קדשי קדשים הוא אי כתיב בחטאת לא אתי פסח מיני' שכן קדשי קדשים ושאר חומרי אמנם אי איכא למידק לכתוב בפסח ויליף חטאת מיני' בק"ו מעתה אין כאן דין ב' כתובים דאיכא למימר מלחא דאתיא בק"ו טרח וכ' לה קרא וכ' דהשתא א"ש נמי מה דקי"ל מנ"ל דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש נימא דהוי ב' כתובים ולפי הנ"ג ניחא כו' ומ"ש על תי' של השעמ"ה מהא דפסחים מ"ה כו' ואח"כ הק' אהא דאמרי' דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ומייתי לה מעצם לא תשברו בו דבפ' תמיד נשחט נ"ט א' קא' דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה והלא במקדש ליתא להאי כללא ונהי דבעלמא עשה שיש בו כרת דוחה עשה אחר במקדש מיהא לא דחי דכי היכי דלענין לאו דקי"ל דאינו נדחה מעשה במקדש דחמיר הוא כו' ה"נ לענין העשה דבעלמא נדחה מעשה דכרת אבל לא במקדש ולזה י"ל דכרת מיהא חמור אף לדחות עשה במקדש כו' עכ"ד ובלימוד צ"ז מ"ש והאריך בזה ועי' ביד אלי' שם סי' ה' ובבנין עולם סי' י"ט ובבנין ציון החדשות סי' ק"י ובמלא הרועים שם אות כ"ז מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ו) **והנה** מהר"ם גאלנטי בס' זבח השלמים כ' ליישב קושי' התוס' עירובין הנ"ל דלעולם ל"א דאתי עשה ודחי ל"ת אלא בדבר עצמו שחוטא מקיים עשה שבו כגון מילה בצרעת

כו' אך הכא דעשה בדם השלמים שנתנו במתן ד' הוא ואני חושש על בל תוסיף לגבי מתן העולה שאינו אלא מתן א' נמצא שהם ב' גופים מחולקים כו' ודיו לבא מן הדין כו' דמילה בצרעת כו' עכ"ד הובא דבריו בלימוד ה' שם והק' עליו מהא דדם חטאת דבשנגע ובלע הוי העשה בכשר והל"ת בפסול דומיא ממש לדמים שנתערבו וכ' ליישב דהתם הוי תערובות כוסות בכוסות כדאתמר עלה בזבחים משא"כ הכא דבלעי בהדדי ועוד תי' דש"ה דלא נעשה בהיתר ובאי' אלא אחר תערובתן וחד אי' או היתרא לתרווייהו ואח"כ תמה עליו מדאמרי' התם גבי ועצם לא תשברו בו דליתי עשה לדחי ל"ת כו' והא התם גופים מחולקים דהעשה בבשר והל"ת בעצם א"ו דליתא כי' עכ"ד ועי' בטו"א שם שכ' דהא ל"ל דל"א עשה דוחה ל"ת אלא היכי דעקירת הלאו עם קיום העשה הם בדבר א' כגון כלאים בציצית דמטיל בסדין של פשתן חוט של צמר בי' אבל הכא אפי' בבלול כו' אפי"ה אינן בדבר א' דהל"ת היא בדם הבכור וקיום העשה אינו בדבר א' אלא בדם דמתן ד' הנבלל עמו הא ליתא דא"כ מאי פריך גבי קדש כו' יבא עשה וידחה ל"ת הא אינן בדבר א' דהעשה הויא בכשרה והל"ת הוא בפסולה הנבלעת בה א"ו כל כה"ג אמרי' עשה דוחה ל"ת עכ"ד ולפ"ד לימודי ה' הנ"ל לק"מ מהא דדם חטאת דהתם הי תערובות כוסות בכוסות כו' או כתי' הב' הנ"ל דלא נעשה בהיתר ובאי' אלא תערובתן כו' רק שדחה האי כללא מהא דועצם לא תשברו בו הנ"ל ועי' בברוך טעם שם פ"א שהביא ד' הטו"א ומיישב קושי' מהא דיקדש הנ"ל דבחמור נגד קל לא צריכין שום דבר שיהי' דומיא דכלאים בציצית ממילא י"ל כהטו"א דבעי' שבאותו דבר שמקיים העשה נדחה הל"ת ואעפ"כ מקשה הגמ' גבי יקדש דהא לא הוי אלא פורתא והוי חמור נגד קל ואי משום המל"א ז"א דבהיתר שנעשה ממנו אי' מחמת צירוף יש קיום העשה דואכלו אח הבשר בעצמותה ותוכל לדחות אף ל"ת גמור דלענין זה הוי דומיא דכלאים נגד הבליעה הוי חמור נגד הקל ומיושב בזה קושי' הד"א והשעה"מ הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה אך מ"מ מוכח דלא כהך כללא מהא דועצם לא תשברו בו כו' וכמ"ש להוכיח בלימודי ה' הנ"ל:

ז) **והנה** בטו"א שם כ' ליישב קושי' התוס' עירובין הנ"ל דמה"ט אין עשה דמתן ד' דוחה ל"ת דב"ת משום דעשה זו קילא דישנו בשאלה וכדאמר בפ"ק דיבמות ה' א' כו' שאני נזיר דקיל דישנו בשאלה וכיון דקיל א"ל דאין עשה שישנה בשאלה דוחה ל"ת שאינו בשאלה והא דמתן א' מבכור איירי דאינן בשאלה דקדוש מרחם כו' והאריך בזה יעוש"ה ועי' ביד אלי' שם סי' ג' שכ' עליו דכיון דלא בעי' דוקא שיהי' אפשר שאלה דבר זה רק מה דאפשר בכיוצא בו בשאלה מ"מ איתא בשאלה מקרי דומיא דנזיר שמשון וא"כ לא ידעתי מה הפרש בפסח דלא הוי איתנהו בשאלה הא מכ"פ קדושתו קדושת פה

ותיכף אחר השחיטה בעוד שהי' אפשר להקריב פסח אחר ודאי שהי' אפשר לאתשולי עלייהו ולזאת נ' דדוקא בבכור לבד ליתא שאלה משא"כ פסח ושאר קרבנות הכל איתנהו בשאלה מקרי וכ' ליישב בזה קושי' הש"א סי' צ"ו בהא דר"פ גה"נ דפריך פשיטא דגה"נ נוהג במוקדשין כו' והק' דלמא קמ"ל דל"א אתי עשה ודחי ל"ת וגם הא גופי' קשי למה לא ידחה עשה דאכילת קדשים דמצוה על כל כזית ולדחי ל"ת דגה"נ ולפמ"ש ניחא דעשה דאכילת קדשים הוי עשה דאיתא בשאלה ול"ת דגה"נ ליתא בשאלה ואין עשה דישנו בשאלה דומה ל"ת דליתא בשאלה אך אכתי קשה גבי עשה דבכור דליתא בשאלה נימא שידחה ל"ת דגה"נ וכ' ליישב כו דהא אנן קי"ל דאכילת קדשים יצא בו אפי' אם אכל שלא כד כו' וא"כ לדחות עשה דבכור ל"ת דגה"נ כו' דהא הינא דאפשר לקיים שניהם אפי' ע"י הדחק לא דחי עשה ל"ת ואיך ידחה עשה דאכילת קדשים ל"ת דגה"נ דהא אפשר בדוחק לקיים שניהם היינו שיאכל את גה"נ כשהוא חי באופן שלא והי' כד ולא יעבור על ל"ת של גה"נ דמה"ת שרי כו' וכ"ת א"כ הו"א שהוא צריך לאכול באמת גה"נ בכה"ג כו' ולכן אצטריך לאשמועי' דגה"נ נוהג במוקדשין דז"א דמ"מ אינו מחויב לאכול קדשים שלא כד"א כלל אע"פ דבדיעבד מקיים בזה מצות אכילה מ"מ לא קאי באכילה כה"ג וכיון שכן שפיר העמידו דבריהם במקום עשה בשב וא"ת כיון דאינו מחויב מה"ת לאכול אכילה שע"י הדחק א"כ למה יעבור על ל"ת דרבנן במקום שהוא פטור ממנה לכתחילה עכ"ד ועי' בחלק הכתבים שם אות א' אכילת קדשים סי' י"ט שכ' נמי כן ליישב קושי' א ש ובסי' י"ח מ"ש ליישב קו' זו והאריך בזה יעוש"ה וע' בס' אבי הנחל דרוש כ"ז שכ' נמי כן ליישב קו השי"א הנ"ל דאין עשה דישנו בשאלה דותה ל"ת דאינו בשאלה והיא ד' הטו"א ודחה דבריו והאריך בזה והיינו כד' היד אלי' הנ"ל ועי' בס' פני משה בפסחים כ"ב ובסוף הס' שכ' נמי כן ליישב קושי' הש"א והביא ד' אביו באבי הנחל שכ"כ ליישב קושי' הש"א ועי' בברוך טעם שם ובערוגות הבושם סי' פ"ז ס"ק ו' ובבאר יצחק חאו"ח סי' ט' ובס' נר מצוה מצות ל"ת מצוה קפ"ג מ"ש ליישב קושי' הש"א הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה ועי' בדורש לציון דרוש א' ובהג"ה שם ובדרוש ח' מ"ש בד' הגמ' מנחות מ"ה א' ובד' התוס' שם והאריך בזה ומ"ש באבי הנחל שם על הדורש לציון והאריך בזה:

ח) **הנה** בס' הכריתות בלשון למודים שער ג' סי' קס"ג כ' וז"ל כללא דמלתא כל עשה דוחה ל"ת אף ל"ת שיש בה כרת כדאיתא ריש יבמות ל"ת שיש בה כרת מנלן דדחי ומסיק לאו ל"ת חמיר מיני' מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא עכ"ל אבל התוס' בזבחים צ"ז ב' ד"ה ניתי כ' וז"ל לאו אתאכל בחמור שבה פריך שתאכל בלילה ולמחר

כשלמים דהאידנא דה"ל ניתר ואין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת יבמות ח' א' עכ"ל הרי דס"ל להתוס' דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת דלא כס' הכריתות ועי' בחידושי הרשב"א יבמות ו' א' ד"ה לא שכ' וז"ל וקושטא דמילתא נקט ומסקנא נמי הכא דלא הוי אי' רבה כאי' זוטא וכדאסיק רבא ערוה ל"צ קרא דלא אתי עשה ודחי ל"ת שיש בה כרת ואע"ג דקי"ל דדחי לאו גרידא אפי' לרבא ובמסקנא דשמעתין ואפי"ה ל"א מה לי אי' רבה מה לי אי' זוטא כו' הרי דס"ל נמי דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת ובהתוס' ולא כס' הכריתות ועי' בחידושי הריטב"א שם ז' א' ד"ה מה לי שכ' וז"ל היינו למאי דס"ד מעיקרא דבעי לאתויי ראי' מהבערה אבל אנן סברי' כמאן דדחי לה וכן למאן דשיילי לעיל היכא אשכחן דדוחה עשה ל"ת שיש בה כרת דהפרש איכא בין חומרא רבה לחומרא זוטא וכדפי' לעיל עכ"ל וכ"כ שם ה' ב' ד"ה מאי לאו י"ח א' ד"ה רבא הרי דס"ל נמי דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת וכהרשב"א והתוס' ולא כס' הכריתות ובאמת מד' התוס' זבחים אין ראי' דס"ל דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת די"ל דהתוס' שם קאי על רבא ור"א דרבא ור"א מהדרי לתרצי על האי קושיא דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ורבא לשיטתו דאמר ביבמות ח' א' ערוה ל"צ קרא דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת וכן משמע מד' הפסקי תוס' שם דס"ל כן בדעת התוס' שהרי לא הביאו דבר זה דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת וא"כ אל ראי' מד' התוס' דלא ס"ל כס' הכריתות אך מד' הרשב"א והריטב"א מבואר דלא ס"ל כס' הכריתות וכן משמע מד' התוספות יבמות ו' א' ד"ה שכן דס"ל דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת ועי' בש"א סי' צ"ו שכ' בפשיטות דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת וכ' דטעמא דמלתא משום דלפי' מכלאים בציצית כו' ובעי' דומיא דכלאים דה"ל ל"ת גרידא כו' אבל ל"ת שיש בה כרת דחמור אין עשה דחי לה עכ"ד והיינו כהרשב"א והריטב"א ולא הביא ד' הרשב"א והריטב"א וגם לא הביא ד' ס' הכריתות ועי' פרמ"ג בפתיחה כוללת באו"ח ח"א אות ג' שכ' ולענין דחיית עשה ללאו דכרת עי' ס' הכריתות לר"ש מקינון ובמהרש"א ובמהרש"ל ריש יבמות עכ"ד וכונתו ע"ד מהרש"ל ומהרש"א יבמות ו' א' ד"ה שכן מ"ש ע"ד התוס' שם ובח' ה' שם אות כ"ב כ' עשה אי דחי ל"ת דכרת פלוגתא וס' כרת י"ל דדחי ראיה מירושלמי שבת כ"ג עכ"ד וכונתו במ"ש פלוגתא דהוא פלוגתא דאמוראי שם ביבמות דרב שימי בר אשי ז' א' ס"ל דדחי דכל ל"ת חמור מעשה וקאתי עשה ודחי לה מ"ל חומרא רבה מ"ל חומרא זוטא ורבא ור"א ח' א' שם ס"ל דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת וכ"כ בס' גנזי יוסף שם דזהו כונתו ומשמע מסוגיות הש"ס שם דהמסקנא כרבא ור"א דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת וכהרשב"א והריטב"א ולא הביא הפרמ"ג ד' התוס' והרשב"א והריטב"א

הנ"ל ועי' עוד בספרו שושה"ע כלל ג' שהביא ד' ס' הכריתות שכ' בפשיטות דעשה דוחה ל"ת שיש בה כרת וכ' דזהו כמהרש"ל יבמות ג' ב' ד"ה ל"ת וכ' ומ"מ צ"ע דרבא דהוא בתרא או' ערוה א"צ קרא ומ"ל חומרא רבה או זוטא לא קאי במסקנא עכ"ד. וגם שם לא הביא ד' התוס' והרשב"א והריטב"א הנ"ל שכ' בפירוש דלהמסקנא אין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת. וכעת ראיתי ביד מלאכי כללי ה"א אות נ"ד שהביא ד' ס' הכריתות והביא בשם חכם א' שהביא ד' התוס' והק' על התוס' דאיך כתב בפשיטות דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת דהא מוכח מד' הגמ' הנ"ל דקאמר מ"ל חומרא רבה מ"ל חומרא זוטא כהס' הכריתות כו' והוא כ' דאדרבה ז' התוס' נכונים וד' ספר הכריתות תמוהים כו' דמוכח מד' הגמ' שם דכל הדברים האלה הם לפי הס"ד דהאי תנא משום דאתי עשה ודחי ל"ת קא' אמנם לפי המסקנא לא קים לן הך מלתא דמעולם האי תנא לא קא' להני מילי אלא דאוקימתא דרב שימי בר אשי דמייתי לה בק"ו כו' והראי' ע"ז דהדר שו"ט הגמ' לענין עלי' למאי אתא כו' ואם איתא דדברים אלו שהביא הס' הכריתות הם מסקנא דאתי עשה ודחי ל"ת שיש בה כרת אמאי הוצרכו עוד למיהדר עלי' למאי אתא כמובן א"ו מוכח דלהמסקנא לא קם לן כלל הך מלתא דמ"ל חומרא רבה כו' והכי אסיק רבא דערוה ל"צ קרא דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת והביא ד' הרשב"א הנ"ל שכ' דלא קמה הך סברא דמ"ל חומרא רבה כו' ותמה ע"ד ס' הכריתות איך כללא כייל דאתי עשה ודחי ל"ת שיש בה כרת וגם תמה על היבין שמועה שהביא ד' ס' הכריתות כו' ולא שת לבו דמסוגיא זו יש להוכיח איפכא וכ' דזה תליא בב' תי' של התוס' שם ז' א' ד"ה ומה והס' הכריתות ס"ל כתי' הא' של התוס' שם והתוס' זבחים הנ"ל ס"ל כתי' הב' של התוס' שם והאריך בזה יעוש"ה ולא הביא ד' הריטב"א הנ"ל שכ' נמי כהרשב"א ובאמת בלא"ה לק"מ קושי' החכם הנ"ל על התוס' וכמ"ש לעיל דהתוס' קאי שם אל ובא דרבא ור"א רבא ור"א אזלי לשיטתם דס"ל דערוה ל"צ קרא דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת והעיקר נ' דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת וכהרשב"א והריטב"א וכמ"ש הש"א הנ"ל בפשיטות ומד' הגמ' שם מדקא' אטו עשה דוחה את ל"ת לאו ל"ת חמור מיני' וקא אתי עשה ודחי לה כו' הק' ביד מלאכי בכללי הע' סי' תקט"ו על הרמב"ן בפי' התירה פ' יתרו גבי זכור ושמור שכ' דמ"ע גדולה ממצות ל"ת ולכך אמרו אתי עשה ודחי ל"ת כו' ועוד הקשה עליו מיומא פ"ה ב' דקא' השתא על ל"ת מכפרת על עשה מבעי' כו' והביא ד' הליכות עולם שער ד' פ"ג שכ' דרבים תמהו איך יבא עשה הקל וידחה ל"ת החמור והשיב כי העשה תנאי הוא מל"ת כאלו תאמר ל"ת כך אלא בדבר פלוני כו' והאריך בזה ועי' בשיבת ציון סי' ב' שהביא ד' הרמב"ן והליכות עולם הנ"ל והאריך בזה ועי' בתוס'

יוה"כ יומא פ"ג ובדברי אמת קונטרס ו' בענין לאוין ובלימודי ה' לימוד קל"א ובמשנת חכמים בפתיחה כוללת שמנין הלאוין ובחתם סופר הנדפס מחדש חידושים על סוגיות הש"ס סוגיא דשעיר המשתלח ובבנין עולם חאו"ח סי' י"ט ובס' תרומת יד סי' נ"ב ובס' זכר יהוסף ביבמות ז' א' ובס' דבר מצוה על ס' המנות שורש ד' אות ב' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה. ואין כאן עמ"ל בזה והש"א שם כ' דה"ה דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה מיתה בידי שמים דחמיר מל"ת גרידא ולא הוי דומיא דכלאים בציצית והא דאמרי' התם דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת ה"ל למימר דאינו דוחה אפי' ל"ת שיש בה מיתה בד"ש דקילא מכרת כ"ש ל"ת שיש בה כרת דחמיר מינה כדאמרי' בפ' כ"ש ל"ב היינו משום דהתם מיירי מיבום דעריות שכולן בכרת ואין בהם מותה בד"ש נקט ל"ת שיש בה כרת וה"ה לל"ת שיש בה מיתה בד"ש דלא דחי דזיל בתר טעמא וכ' והשתא א"ש דכל הני איסורי דחשיב במתני' פסחים ל"ה ב' אין ראוי לדחותן מפני מ"ע דמצה דהא טבל במיתה בד"ש ומע"ר שלא נטלה תרומתו היינו טבל דבמיתה ומע"ש שלא נפדה אע"ג דאינו במיתה אפי"ה אינו נדחה כו' דה"ל ל"ת ועשה כו' והאריך בזה ועי' בס' נחלת יעקב שם שכ' להסתפק אי עשה דוזה ל"ת שיש בה מיתה בד"ש והביא ראי' מפסחים ל"ה ב' הנ"ל דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה מיתה בד"ש והאריך בזה ולא ראה ד' הש"א הנ"ל שכבר הקדימו בזה ומ"ש הש"א דכרת חמיר ממיתה בד"ש עי' בנר תמיד בריש כריתות שהביא ד' הכ"מ פ"ד מהל' ביאת מקדש הל' ד' וד' הקרבן אהרן דס"ל דמיתה בד"ש חמור מכרת והאריך בזה יעוש"ה:

ט) **ולעניין** אי עשה דוחה ב' לאוין עי' בספרי תורת אליעזר בסוף הס' בסי' קע"ד ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

י) **הנה** במלא הרועים סי' כ"א שם כ' אי עשה שאינו שוה בכל דוחה ל"ת נ' דבר זה תלוי במחלוקת אי ציצת מ"ע שהז"ג דלמ"ד ציצית מ"ע שהז"ג מוכח דעשה שאש"ב דוחה ל"ת ששוה בכל דהא ציצית אינו שוה בנשים וכלאים מחייבי אף נשים כמ"ש התוס' יבמות ד' א' דאיכא שום קרא לחייב נשים בכלאים ולמ"ד נשים חייבות בציצית י"ל דעשה שאש"ב א ל"ת השוה בכל ואפשר דאפי' ל"ת שאש"ב לא דחי כיון דלית לן קרא בהכי כו' והק' לפ"ז מאי מקשה הגמ' יבמות כ' א' באלמנה מן האירוסין ניתי עשה ונדחי ל"ת הא עשה דיבום אש"ב האחין דאינו נוהג אלא באחין מן האב כו' ודלמא אתיא מתני' כמ"ד נשים חייבות בציצית וא"כ ליכא לן קרא על עשה שאש"ב דלדחי ואע"ג דגם לאו דאלמנה אש"ב כ"א בכה"ג כבר כ' דעשה שאש"ב אף לאו שאש"ב לא דחי כו' ודוחק לומר כמו דעשה השוה בכל דוחה ל"ת השוה בכל ה"ה דעשה שאש"ב דוחה ל"ת שאש"ב ועוד דלפ"ד

התוס' יבמות ה' א' לא דמי דל"ת באלמנה לכ"ג היא מוזהרת ג"כ כמו הוא משא"כ ציצית אינו בנשים כלל כו' עכקוש"י ועי' בשושה"ע כלל ג' שכ' נמי כן דלמ"ד נשים פטורות בציצית מוכח מכלאים בציצית דעשה שאש"ב דוחה ל"ת הש"ב אבל למ"ד חייבת או מזקנו אפשר דוקא עשה הש"ב עכ"ד וכ"כ ביד המלך בסוף הס' בתוס' הענינים השייך להל' אבל פ"ב הל' ו' בפשיטות דכלפי עשה שהוא דוחה אין חילוק בין שוה בכל לאין ק לדחות הלאו אף שהוא ש"ב וכלאים בציצית יוכיח כי אין מועיל לל"ת הנדחה אם הוא ש"ב לשלא לדחות מפני העשה וכדמוכח. בפסחים פ"ג ב' דפריך ניתי עשה ולדחי ל"ת ועשה דשר"ק הוה מ"ע שהז"ג דאין נוהגת אלא ביום כו' ומיושב בזה קושי' על הר"ן בסנהדרין י"ח שכ' דעשה דיבום לא מקרי עשה הש"ב מפני שהמלך אינו מייבם והק' מהא דאמרי' בריש יבמות כ"ו הא לא"ה הו"א אחות אשה מיבמה דאמרי' אתי עשה ודחי ל"ת. והא כיון דעשה שביבמה לא מקרי עשה הש"ב א"כ היכי ס"ד דאתי עשה שאש"ב ודחי ל"ת הש"ב כו' ומיישב דס"ל להר"ן דעשה שאשיב דוחה ל"ת הש"ב עכ"ד הרי שכ' בפשיטות דעשה שאש"ב דוחה ל"ת הש"ב וכונתו במ"ש דכלאים בציצית והיינו לפ"מ דקי"ל בציצית הוי מ"ע שהז"ג ונשים פטורות ובלאו דכלאים נשים חייבות הרי מוכח דעשה שאש"ב דותה לית הש"ב והביא נמי ראי' מהא דשר"ק דנשים אינן חייבות והוי עשה שאש"ב ודחי ל"ת הש"ב. ולפ"ד מיושב קושי' המלא הרועים הנ"ל מיבמות כ' דהא מוכת משר"ק דעשה שאש"ב דוחה ל"ת הש"ב. ועי' בתפארת ישראל פ"י בזבחים ח"ד שכ' נמי דעשה שאש"ב דותה ל"ת הש"ב מהא דכלאים בציצית דהוי עשה שאש"ב דאינו נוהג בנשים ודחי ל"ת דכלאים הש"ב ועי' בתנא תוספאה נדרים פ"א הל' י' בעטור בכורים שם שכ' בפשיטות דעשה שאש"ב דוחה ל"ת הש"ב כמו כלאים בציצית כו' וכלאים הוי ש"ב ואף דאשתרי לכהנים מ"מ אינם מותרים אלא בשעת עבודה ואף להראב"ד דס"ל דבג"כ מותרין אף שלא בשעת עבודה מ"מ לא אשתרי אלא בבג"כ א"כ נוהגת בכהנים כו' א"כ ברור דדוחה עשה שאש"ב לל"ת הש"ב עכ"ד. ועי' בפ"י קידושין ל"ד א' שכ' נמי דנותר הוי מ"ע שהז"ג דאין שורפין קדשים בלילה כו' וכה בלימודי ה' הנ"ל אך לפמ"ש הטו"א בחגיגה ט"ז ב' ליישב קושי' התוס' קידושין ל"ז א' ד"ה קבלות דלא הוי מ"ע שהז"ג אלא כל היכא שהזמן הקבוע לה הוא קבוע ועומד בענין כשעבר הזמן אזדא לגמריו ובטלה מצותה כו' כשופר וסוכה ולולב כו' כשעבר רגל זה ולא קיימי' בטלו מצותן לגמרי ואע"ג דכשיחזור ויבא רגלים אלו לאח"ז הדר חייבין במצות הללו ההיא מצות בפ"ע הן ואינן תשלומין לאותן שלא קיים אלא חיוב מחדש הוא כו' אבל גבי סמיכה הא קביעת זמן שקבע תורה למצותו ביום דוקא ולא בלילה אין הלילה מבטל

מצותו לגמרי אלא מפסקת דהלילה עצמה אינה ראוי לסמיכה אבל אינה מבטלת חיוב מצות סמיכה מהבעלים לגמרי בשהאיר היום הדרא עלי' מצות סמיכה של קרבן זה גופי' עליו ולעולם בכל יום בעמוד וסמך קאי ואין זה מ"ע שהז"ג דהא אין הזמן גורם ביטול מצותו לגמרי כו' ומצוה אחת היא שהרי חיוב חצות סמיכת קרבן זה על הבעל אינו אלא פ"א לעולם ואם הי' סומך אתמול פקע חיוב מצוה זו לגמרי מעליו ואם לא סמך אתמול האי מצוה גופה שחייב אתמול היא עצמה חוזרת היום וחייב לקיימה כו' ואין זה ז"ג ואי לא דמעיטא קרא ה"א דנשים חייבות בהן ומיושב נמי בזה קושי' התוס' פ"ב דמגילה בשם הר"א כיון דאין מוהלין ביום ל"ל אותו ולא אותה כו' ולפ"מ דפי' לק"מ דמילה נמי אין קביעת זמן שקבעה תורה ביום דוקא מבטל את מצותו לגמרי ואינו אלא מפסקת בלחוד כו' והביא ראי' לזה מפסחים פ"ר א' לא תותירו כו' בא הכתוב ליתן עשה אחר ל"ת כו' ד' ר"י כו' ואס"ד כל כה"ג מ"ע שהז"ג הוי ונשים פטורות ממ"ע דשריפת נותר א"כ לר"י כו' תתמור באשה מבאיש דאשה תלקה על לאו דלא תותירו דבה אינו נל"ע כיון דפטורה מעשה זו דשריפת נותר וזה תמוה שתתמור באשה מבאיש כו' והאריך בזה יעוש"ה. וכ"כ בהמקנה קידושין כ"ט א' ד"ה אותו במוסגר שם ול"ב א' ול"ז א' ומיושב בזה קושי' הפי' שם ובשמה"מ פי"ט מהל' פסולי המוקדשין הל' ה' כעין זה ועי' בס' זכר יעשיה על הרמב"ם פי"ב מהל' ע"ז הל' ג' שכ' נמי כן ומיישב בזה קושי' הפ"י בקידושין שם והאריך בזה ולפ"ד ליתא להוכחה של הלימודי ה' הנ"ל שהוכיח מהא דשריפת נותר דעשה שאש"ב דותה ל"ת הש"ב דהא שריפת נותר לא הוי מ"ע שהז"ג ואף נשים חייבות ומקרי עשה הש"ב וכ"כ בס' נחלת יעקב שם דלפ"ד הטו"א ליכא הוכתה משריפת נותר ועי' עוד בלימודי ה' לימוד ר"ב ובשעה"מ שם ובמנחת חינוך מצוה קמ"ג ובמהר"ם שיק על תרי"ג מצות מצוה קמ"ד מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה. וכעת ראיתי באמרי בינה חאו"ח סי' א' שכ' דעשה שאש"ב דותה ל"ת הש"ב מהא דכלאים בציצית וכ' דמ"ע שהז"ג דלא נתחייבו נשים לא תשיב עשה שאש"ב כיון דמצד עיקר המעשה היתה נוהגת בכל רק שהז"ג לפטור נשים ול"ח קל במה דאינו ש"ב רק במה דאין כל אנשים מחויבים כגון כהן ונזיר דכיון דבכל מ"ע אנשים חייבים ובזה אינם חייבים הוי קל אבל במה דנשים פטורות מכל מ"ע שהז"ג אין העשה קל וע"י זה כו'. האריך בזה יעוש"ה. ועפ"ד הטו"א הנ"ל השיג חותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיש על השעהמ"ש סי' כ"ת ס"ק ב' שכ' דכיון דאין מקבלין עדות בלילה דהוי כתחלה דין כו' וא"כ פשיטא דנשים פטורות מלהעיד דהני מ"ע שהז"ג דנשים פטורות כו' ולפ"ד הטו"א לא חשיב מפ"ז דאין

מקבלין בלילה מ"ע שהזי"ג וכ"כ בזכר ישעי' שם דלא חשיב העדאת עדים מ"ע שהזי"ג ע"פ סברא הנ"ל יעוש"ה:

יא) **הנה** התוס' בקידושין ל"ח א' ד"ה אקרוב כ' וז"ל בירושלמי מקשה למה לא אכלו מצה מחדש ויבא עשה דבערב תאכלו מצה וידחה ל"ת דחדש ומתרץ דאין עשה דקוה"ד דותה ל"ת דלאחה"ד עכ"ל. והק' בחידושי מהרי"ט דבפ"ק דיבמות פרכי' מה לפסח ומילה שכן ישנו לפני הדבור ולהכי דתו ל"ת דשבת אלמא דלפני הדבור עדיף טפי והביא ד' הירושלמי פ"ב דתלה דפריך התם מד' דאף מה שמצאו מן הישן אסור לפי שלא הי' לו מי שיתירנו עד שיבא עומר הבא ואהא פריך א"כ מעתה לא יאכלו מצה בלילי הפסח א"ר יונה מן דנפקית תהית דלא אמרת לי' שניא היא שמ"ע דוחה ל"ת ואותה תשובה דעשה קוה"ד ליתא התם עכ"ד. ובאמת דכונת התוס' על סוף ד' הירושלמי שם דאמר אח"כ על דעתי' דר' יונה דאמר שמ"ע דוחה את ל"ת אע"פ שאינה כתובה בצדה ניחא על דעתי דר' יוסי דאמר אין מ"ע דוחה ל"ת אא"כ היא כתובה בצדה עכ"ל הירושלמי וכונת התוס' ע"ד הירושלמי אלו וס"ל להתוס' דכונת הירושלמי דקא' שאינה כתובה בצדה היינו שהל"ת היא לאחה"ד והעשה היא קוה"ד וכתובה בצדה היינו שיהי' שניהם לאחה"ד כן פי' התוס' בכונת הירושלמי וכ"כ במראה הפנים שם דכונת התוס' ע"ד הירושלמי כו' שאינה כתובה בצדה כו' ופי' דהיינו דהל"ת היא לאחה"ד והעשה היא קוה"ד ועי' פ"ב דתלה מ"א דכ' וז"ל ועוד י"ל דקרי אין כתוב בצידו ממה שלא נצטוו יחד ממצה וחדש דמצה במצרים וחדש בביאתן לארץ אבל ק"ק ללישנא דגרסי' בפ' ר"א דמילה קל"ב ב' ימול בשר ערלתו אע"פ שיש שם בהרת ימול דאתי עשה ודחי ל"ת ועשה דמילה קדמה ללאו דקוצץ בהרתו ושמא הי' מפרש דהיינו או אינו דקא' עכ"ל. הרי דס"ל דכונת הירושלמי הוא דקרי אין כתוב בצדה היכא דהל"ת היא לחה"ד והעשה הוא קוה"ד וכן ס"ל להתוס' בכונת הירושלמי ועי' בפ"י קידושין שם שכ' נמי דהאי לשנא דאין עשה דקוה"ד כו' ליתא בירושלמי אלא דאיתא החם דאין עשה דותה ל"ח אא"כ כתוב בצדה והביא ד' הר"ש בכונת הירושלמי כו' והיינו כהמרה"פ בכונת התוס' וכ' דהטעם מבואר דכיון דאין מוקדם ומאוחר בתורה וכל כללי עשה ול"ת נאמרו בסיני וא"כ כל היכי דכתיב העשה סתם משמע אפי' במקום דאיכא ל"ת אפי"ה יקיים העשה דעשה דותה ל"ת אם לא היכי דגלי קרא משא"כ הכא דעשה דבערב תאכלו מצות שנא' במצרים דאכתי לא הוי נהוג אי' חדש ל"ש לומר דכיון דהתם משמע אפי' חן החדש דהא אכתי לא נהוג הוצרך קרא למעוטי ומיושב בזה קושי' מהרי"ט הנ"ל והאריך בזה. וכ"כ בהמקנה שם כהפ"י ומיושב בזה ד' התוס' מנחות ס"ז גבי כתוב א' או' ששת ימים

כו' והאריך בזה ועי' בש"א סי' צ"ו שהק' נמי על התוס' הנ"ל מהא דיבמות ולא ראה ד' מהרי"ט שכבר הקדימו בקושי' זו וכ' ליישב די"ל דודאי עשה שנאמרה קוה"ד ולא נשנית כלל לאחה"ד גרע טפי כד' הירושלמי אבל היכא שנאמרה קוה"ד ונשנית נמי לאחה"ד אלים טפי משאר עשה שנאמרה לאחה"ד לחוד הואיל והיא נאמרה קוה"ד ונשנית נמי לאחה"ד ואלו אינהו לא נאמרו קוה"ד והשתא א"ש דפסח נאמר במצרים קוה"ד ונשנית כמה פעמים אחה"ד בפ"ש ובמשנה תורה וכן תמיד נאמר קוה"ד ונשנית וכן מילה נאמרה לאברהם ונשנית וביום השמיני ימול הלכך הואיל ונאמרה ונשנית אלימא טפי כד' הגמ' דידן אבל מצה לא נאמרה אלא במצרים קוה"ד לחוד כו' אבל לא נשנית לאחה"ד כלל הלכך גרע טפי כד' הירושלמי כו', עכ"ד והיינו כד' הפ"י ואח"כ הק' ע"ז כו' וגם הק' על התוס' הנ"ל וגם הביא ד' הר"ש והק' עציו מד' הירושלמי פ"ק דביצה והאריך הרבה בזה. וכן הק' בשעה"מ א מהל' נדרים הל' ו' על התוס' והר"ש מד' הירושלמי בביצה והניח בצ"ע ועי' בלימודי ה' שם שהק' נמי על הקרבן עדה פ"ג דנדרים מד' הירושלמי דביצה כו' והאריך בזה. ובלימוד קל"ד שם כ' נמי ליישב קושי' הנ"ל כהפ"י והמקנה והביא אח"כ ד' המכילתא פ' בא דתניא כתוב א' או' ו' ימים תאכל מצות וכתוב א' או' ז' ימים הא כיצד ו' מן החדש וז' מן הישן והיינו ע"כ דאשמועי' דאי לית לי' ישן ליל א' הו"א דאתי עשה ודחי ל"ת קמ"ל דלא דחי ל"ת דחדש כו'. ולפ"ז לק"מ קושי' הירושלמי דגלי קרא דלא דחי אלא דעכ"פ צריך לתי' הירושלמי דאי לא אכתי נגמר מינה דלא אתי עשה ודחי ל"ת בעלמא ולפי תי' הירושלמי א"ש ומ"מ אי לאו קרא לא הוי ידעי' דאין עשה דקוה"ד כו' והאריך בזה. והביא ד' מהרי"ט ועי' בברוך טעם שם פ"ג שכ' דהיכא דהעשה דקוה"ד יש לה חומר בעצמותה מה שאינה בהל"ת דוחה ל"ת דלאחה"ד אם הוא קל ממנה דבכה"ג לא בעי' דומיא דכלאים בציצית כו' וכ' אח"כ דקוה"ד לא מקרי חמור לענין דחיית עשה לל"ת אלא היכא דלא נשתנית המצוה לאחה"ד כו'. ומיישב בזה הקושי' מהא דיבמות הנ"ל וגם מיישב בזה קושי' השעה"מ על הריטב"א בקידושין והאריך בזה, ומ"ש בפ"א ב' ד' ומ"ש שם ליישב ד' הרמב"ם שפ' דבכל האיסורין אין יוצאין אלא היכא שיש לאו בעלמא כו' והאריך הרבה בזה. ועי' בנחל איתן פ"ו מהל' חו"מ הל' ו' שכ' ליישב ד' הרמב"ם דס"ל כהירושלמי דעשה דמצה הוי עשה דקוה"ד ואינו דוחה ל"ת דלאחה"ד וגם כ' ליישב קושי' הש"א מפסחים כ"ח ב' כו' וגם מיישב קושי' מפ' ד' מיתות נ"ט כו' וגם מיושב קושי' הצל"ח דנימא דמצה נשנית לאחה"ד בפ"ש דכתיב על מצות ומרורים יאכלהו כו' והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בשעה"מ שם שהק' משבת כ"ד ב' דמפלפל הש"ס אי שר"ק דוחה ל"ת דיו"ט הא שר"ק הוי עשה

דקוה"ד כו' ול"ת דיו"ט הוי לאחה"ד עכקוש"י והניח בקושי'. ועי' במלא הרועים שם סי' ט' שהק' נמי קושי' זו וכ' ליישב כיון דשאר שר"ק אינן לפה"ד אף דזה לפה"ד לא אכפת לן עכ"ד. עוד הק' השעה"מ על הא דהק' התוס' בכ"מ ליתי עשה דפ"ו וידחה ל"ת דלא תהי' קדשה והא עשה דפ"ו הוי עשה דקוה"ד ול"ת דל"ת קדשה לאחה"ד נאמר כו' עכקוש"י. וכבר הקדימו בקושי' זו בטו"א ריש חגיגה ולפ"ד הפ"י והש"א הנ"ל לק"מ דעשה דפ"ו אע"ג דנאמרה קוה"ד מ"מ נשנית ג"כ לאחה"ד ואע"ג דקא' הגמ' בסנהדרין נ"ט ב' התם למלתא הוא דאתני לכל דבר שבמנין כו' הא מילה נמי קא' התם למלתא הוא דנשנית ביום ואפי' בשבת ואפי"ה השיב הגמ' ביבמות הנ"ל לחומרא מה דנאמר קוה"ד ונאמר ג"כ לאחה"ד ולק"מ קושי' השעה"מ והטו"א הנ"ל ועי"ש עוד בשעה"מ שהביא ד' הצל"ח פסחים צ"ו א' שכ' דכונת הירושלמי הוא דל"א עשה דוחה ל"ת אלא אם שניהם נאמרו בזמן א' או קוה"ד או לאחה"ד ולא בעי' שיהי' סמוכין ממש כעשה דגדילים ולא תלבש שעטנז אבל אם עשה נאמרה קוה"ד והלאו לאחה"ד או אפכא כו' לא נקראין כתיב בצדה ואין הל"ת שנאמרה קוה"ד נדחית מפני העשה שלאחה"ד כמו שאמרי' שאין הלאו לאחה"ד נדחית מפני העשה דקוה"ד. ומיושב בזה קושי' השעה"מ דהא העשה דכיסוי לאחה"ד נאמר רה והלאו דכל מלאכת עבודה ל"ת דקוה"ד נאמרה בפ' בא והביא ד' מהר"א ליסא שהביא עוד ראי' לזה מד' הירושלמי פ"ג דנדרים דעשה דמילה שדוחה צרעת שקרי לה אינה כתובה בצדה אע"ג דנשנית לאחה"ד כיון דנשנית נמי קוה"ד תו לא מקרי כתובה בצדה והוא השיג על הצל"ח דא"כ קושי' הנ"ל מיבמות במקומה עומדת דאין שייך תי' של הש"א הנ"ל לפי' זה דאין מעלה וגריעותא בזה. ועוד דלפ"ז עכ"פ יהי' מוכח שש"ס דילן חולק דהא בריש ביצה פריך הגמ' קושי' הירושלמי שידחה עשה דכיסוי ל"ת דיו"ט ומשני דאין עשה דותה ל"ת ועשה ומה לי בזה הא הוי ל"ת דקוה"ד כו' עכ"ד. ובד' הירושלמי יש ליישב קושי' התוס' יוה"כ הנ"ל בהא דאמרי' גדולה תשובה ניחא ל"ת כו' דהא בכה"ת עשה דותה ל"ת. ולפ"ד הירושלמי ניחא דהא תשובה הוי עשה דקוה"ד שהרי אדה"ר. נתקבל בתשובה והש"י אמר לקין אם תטיב שאת ולא דהי עשה אחרינא כה"ג ומש"ה אמר דגדולה תשובה דדחי כה"ג אף דהוי עשה דקוה"ד וכ"כ בערבי נחל דרוש ג' לשה"ג ליישב כן וגם כ' ליישב קושי' הנ"ל מהא דיבמות והאריך בזה. ועי' בחתם סופר בסוגיא דשעיר המשתלח מ"ש ליישב קושי זו עפ"ד הרמב"ן פ' יתרו הנ"ל ועי' בבאר אברהם פסחים ה' א' ד"ה אך בהא דאמר הברייתא ר"ע או' א"צ כו' וכתיב כל מלאכה ל"ת ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה הביא בשם הששוה"ע כלל ח' שהק' למ"ד לקמן פ"ג ב' ובשבת כ"ד ב' דיו"ט אינו אלא ל"ת גרידא א"כ היכי דייק ר"ע

דתשביתו היינו מעיו"ט כו' הא שפיר דתשביתו היינו ביו"ט ואי משום דעובר עליו בלאו נימא דאתי עשה ודחי ל"ת עכקוש"י והביא תי' של הששוה"ע ודחה אותו וכ' הוא ליישב עפ"ד הירושלמי כו' וה"נ עשה דתשביתו הוי עשה דקוה"ד כו' ומפ"ז השיג על הצל"ח בריש ביצה שנ' מדבריו דעשה דתשביתו מצי דחי ללאו דיו"ט וכ' עליו דלא זכר ד' התוס' קידושין וגם כו' דמשמעתין מוכח דאינו כן כו' עכ"ד. ובאמת בלא"ה לק"מ הא רבא קא' ש"מ מדר"ע אין ב"ח אלא שריפה וכ' רש"י ד"ה ש"מ וז"ל מדלא נפקא לי' דהאי ביום הראשון הוא עיו"ט כו' ש"מ ס"ל כר"י דאמר לקמן פכ"ש כ"ז ב' אין ב"ח אלא שריפה ויליף לה מנותר עכ"ל, ומאי בעי רש"י בזה במ"ש ויליף לה מנותר ולזה נ' דכונת רש"י ליישב קושי' הנ"ל דמש"ה ל"א כאן דאתי עשה דתשביתו ודחי לאו דיו"ט דהא ר"י יליף דחמץ בשריפה מנותר וגבי נותר כ"ע ס"ל בשבת שם דאין שורפין קדשים ביו"ט לחזקי' מעד בוקר כו' ולאביי מעולת שבת בשבתו כו' ולרבא מהוא לבדו כו' ול"א דאתי עשה דש"ק ודחי ל"ת דיו"ט וכיון דחמץ לא ידעי' דהוא בשריפה אלא מנותר א"כ האיך יהי' חמץ הלמד עדיף מנותר המלמד וכיון דגבי נותר ל"א דאתי עשה ודחי ל"ת דיו"ט ה"ה נמי גבי א ל"א אתי דתשביתו ודחי ל"ת דיו"ט זהו כונת רש"י ולק"מ קושי' הששוה"ע הנ"ל. ועי' בשעה"מ פ"ה מהל' יסוה"ת שהביא ד' המשל"מ שכ' להסתפק הא דקי"ל כל אי' שבתורה אין לוקין עליהם כדה"נ אם נאמר זה במ"ע כגון אכילת מצה אם אכלן שלא כדה"נ אם יצא י"ח כו' והביא ראי' מהירושלמי הנ"ל שהק' דליתי עשה דמצה ולדחי ל"ת דחדש ומאי קושי' הא אפשר לקיים שתיהם שיאכלו שלא כד"א דמקיים מ"ע דמצה ול"ת דחדש ליתא וע"כ מאי דכתיב בקרא ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח אכל כד"א אבל מעיקרא לא אכלו כד"א משום ל"ת דחדש כו' עכ"ד. ועי' בנר תמיד בכריתות כ"ג א' הביא ד' השעה"מ אלו ותמה עליו דבפ"ח מהל' מכ"א הל' ו כ' להיפך כו' וכ' דדבר זה דאין עשה דקוה"ד דוחה ל"ת דלאחה"ד תליא בזה אם יוצא במ"ע באוכל שלא כד"א כו' והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בערבי נחל שם מ"ש בזה. ועי' בספרי תורת אליעזר סי' תע"ה ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. וכעת ראיתי באור זרוע הל' פסחים סי' רל"ג שהביא ד' הירושלמי הנ"ל וכ' וז"ל פי' לי מורי ר' יהודא בר יצחק ז"ל דבצדה היינו שנאמרו שניהם אחר מתן תורה עשה ול"ת אבל הכא דבערב תאכלו מצות נאמר קודם מ"ת לכך לא ידחה ל"ת דחדש של אחר מ"ת אליבא דר' יוסי. ואם תקשי דת"ר בפ' ר"א דמילה ימול ערלתו אע"פ שיש שם בהרת ועתה יקשה לך הרי עשה דמילה נאמר קודם מ"ת ול"ת דבהרת אחר מ"ת א"כ היכי דחי לה למדני מורי ר' יהודא דבירושלמי נדרים פריך לה ומשני כיון דכתיב בשר כמו שהיא כתובה בצדה והייתי מקשה לו לדבריך

משמע דעשה דלאחר מ"ת עדיף מעשה דקודם מ"ת א"כ מאי האי דאמרי' פ"ק דיבמות אשכחן כו' וכ"ת נילף כו' ממילה ותמיד שכן ישנו לפה"ד השתא עשה שלפה"ד דחי עשה שלאחה"ד לא כ"ש דהיא עדיף טפי כפי סברת הירושלמי. ועוד קשה לי שם בפשוט הלא שבת נאמר כ"כ לפה"ד והייתי מתרץ לעצמי כפי סברת הירושלמי דהכי קא' ממילה ותמיד שכן ישנו לפה"ד פי' כיון שגם הם גם שבת נאמרו קודם מ"ת לכך דוחין זא"ז אבל עשה ול"ת שנאמרו לאחר מ"ת מנ"ל דדחי עכ"ל. הרי שהק' קושי' מהרי"ט והפ"י והש"א הנ"ל מהא דיבמות ומתרץ דמילה ותמיד וגם שבת נאמרו קודם מ"ת לכך דוחין וא"ז אבל עשה ול"ת שנאמרו לאחר מ"ת מנ"ל דדחי וגם הק' קושי' מהא דפ' ר"א דמילה והביא ר' הירושלמי פ"ג דנדרים שהק'. ומתרץ כיון דכתיב בשר כמו שהיא כתובה בצדה ולא ראו ד' האו"ז הנ"ל שלא נדפס בימיהם ועי' בברית יעקב חיו"ד סי' ע"ב שכ' ליישב קושי' הנ"ל מיבמות כמו שתי' האו"ז והביא ד' האו"ז והאריך בזה. ועי' בלימודי ה' שם שהביא ד' הבני חיי בחידושיו פ"ק דיבמות שכ' דמ"ש התוס' בקידושין בשם הירושלמי כו' לא פליגי אהא דהכא דש"ה דהעשה והל"ת הי' קוה"ד דשבת נמי במרה איפקוד והשיג עליו וי"ל דכונת הבני חיי כהאו"ז ואין כאן השגה ועי' בהגהות מהר"ץ חיות ביבמות שם מ"ש בזה, ועי' בהמקנה שם מה שהק' על קושי' הירושלמי מהא דאמרי' בפסחים ל"ה ב' דאין יוצאין בטבל כו' יצא טבל שאין איסורו משום בל תאכל חמץ אלא משום בל תאכל טבל א"כ בחדש ג"כ אין יוצאין מה"ט וכ' ליישב משום דאמרי' שם הא מני ר"ש דאמר אין אסור חא"ע כו' א"כ קושי' הירושלמי הוא אליבא דרבנן כו' והאריך בזה. ועי' בשם ארי' חאה"ע סי' י"ז שכ' ליישב עפ"ד המקנה קושי' הדורש לציון דרוש י"ג ביבמות ע"ז גבי בנים ולא בנות כו' והאריך בזה. ועי' בעונג יו"ט חאו"ח סי' מ"ש ליישב קושי' המקנה בג' אופנים ומ"ש ליישב בזה קושי' הדורש לציון על הירושלמי דהא מצה נמי ישנה לאחה"ד כו' והאריך בזה. ועי' בס' פורת יוסף מערכה ד' ומערכה ח' י"ג ט"ו מ"ש ליישב קושי' המקנה ומ"ש ליישב קושי' הנ"ל מהא דיבמות והאריך בזה. ועי"ש עוד בערבי נחל שהביא קושי' הגאון ר' יונתן שהק' על קושי' הירושלמי הנ"ל דהא ארז"ל ש' הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה והחזירן עתניאל בן קנז בפלפולו וחד מנייהו שיעורין והענין כי יש ששיעורן בכזית כגון איסורי אכילות וחיובי אכילות כמצה ויש ששיעורין כביצה דהיינו ב' זיתים כמו טומאת אוכלין כו' ושכחו באיזה השיעור כזית ובאיזה השיעור ב' זיתים והשתא איך הי' יכולים לאכול מצה הא ממ"נ אם יאכלו ב' זיתים שמא א"צ לאכול רק זית א"כ עברו בזית הב' על ל"ת דחדש ואם יאכלו זית א' שמא השיעור ב"ז וא"כ בזית א' לא יצאו ידי מצות מצה ועברו על חדש ואף דגם בחדש

השיעור ב"ז והם לא אכלו רק זית א' הא קי"ל ח"ש אסור מה"ת ותי' דהרי ביומא ע"ד קא' ר"י הטעם כו' משום דחזי לאצטרופי וכאן ליכא ה"ט דהא כשיצרף יהי' שיעור שלם ויקוים עשה דמצה ואז ידחה ל"ת דחדש וא"כ קשה קושי' הירושלמי דה"ל לאכול זית א' ואף דעדיין לא יצא י"ח מצה באה השיעור ב"ז מ"מ כל מה דמצי למיעבד ה"ל למיעבד אולי השיעור זית א' ויקיימו מצות מצה עכ"ד. והערבי נחל מתחלה דחה תי' זה ואח"כ מקיים זה התי' והאריך בזה. והובא דבריו בקו"א לש"א סי' צ"ו ועי' בפורת יוסף סי' ל"ג וסי' ל"ו מ"ש ליישב והאריך בזה ובאמת לק"מ קושי' זו וכמ"ש בקהלת יעקב ר"ה י"ג א' דהא בהך מלתא דשיעורין איפליגו אמוראי דחד מ"ד ס"ל שיעורין הלכה למ"מ ואחרים או' דב"ד של יעבץ תיקנום וא"כ קושי' ותי' הירושלמי אזיל אליבא דמ"ד הלכה למ"מ הוא מפני שהלכה כמותו דאמרי' בכ"מ שיעורין חציצין הל' למ"מ ולהאי מ"ד דב"ד של יעבץ תיקנום יכול לתרץ בע"א כמו שמפורש בירושלמי דהוי אכלי ממה שתגרי עכו"ם מוכרים להם עכ"ד. עוד הביא מהרי"ט תי' הב' של התוס' שם דגזירה כזית ראשון אטו כזית שני וכ' דאשכחן כה"ג דגזרו גבי יבמה כו' בפ' כיצד נזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שני' עכ"ד. ועי' בש"א שם מ"ש ע"ד התוס' ובד' התוס' הנ"ל יש ליישב קושי' החינוך והרשב"א שהבאתי בריש הקונטרס דעשה דמצה הוי עשה דקוה"ד ואינו דוחה לאו דלא יחל דברו דהוי לאחה"ד או כתי' הב' של התוס' דגזירה כזית ראשון אטו כזית שני וכ"כ בשעה"מ שם ליישב קושי' החינוך עפ"י ב' תי' של התוס':

יב) **ולענין** דחיית ל"ת משום כבוד הבריות עי' בברוך טעם שם ובתומים סי' כ"ח ס"ק י"ב ובפ"י בברכות כ' ובצל"ח שם ובבאר אברהם שם ובלימודי ה' לימוד ל"ב ובשאילות שמואל חאו"ח סי' א' ובאמרי בינה חאו"ח סי' א ובחקרי הלכות סי' י"ד ובחידושי מהרשד"ם אות כ' כבוד הבריות מ"ש בזה ומ"ש ליישב ד' הרמב"ם בסוף הל' כלאים דהוא נגד הגמ' שם שלא חילק בין קום ועשה לשב וא"ת והאריכו הרבה בזה יעוש"ה. עי' בצל"ח פסחים מ"ט א' שהביא קושי' בנו הגאון ר' שמואל לנדא דלמה לא ידחה עשה דפסח ל"ת דלא תשחט ואף דאיכא בחמץ עשה ול"ת עשה דתשביתו ול"ת דל"ת מ"מ עשה דתשביתו כ' האהע"ז שאינו עובר כיון שסוף יבערנו אח"כ בחוה"מ והמשהה כדי לבער אינו עובר וכ' ליישב דל"ש כאן עשה דותה ל"ת כיון שעל דבר זה עצמו הזהירה התורה שלא ישחט הפסח אף שיש בו כרת על חמץ ואף דאיכא לאוקמי קרא בשיש לו פנאי לבער קודם שחי' מ"מ לדעתי ל"ש בדבר זה עצמו לומר עשה דוחה ל"ת שאין זה דומה לשאר מקומות דעשה דוחה ל"ת שלא נאמר הל"ת על דבר זה עצמו רק שאירע שמזדמנים יחד. העשה ול"ת כו' עכ"ד יעוש"ה:

עי' בברית אברהם חאו"ח סי' ג' שהק' לדעת הרשב"א בנדרים ט"ו דס"ל דאמרי' מצות לאו ליהנות נתנו אפי' היכא דיש הנאת הגוף בהדי מצוה והא דמודר הנאה ממעין דאסור לטבול ביהמ"ח הוא משום דהנאה לאחר קיום המצוה ובכלאים עיקר האי' הוא דומיא דלבישה דאית בי' הנאה ונשאינו נהנה ליכא אי' וכשמקיים המצוה לא נחשב הנאת הגוף והוי כמו שאינו נהנה וליכא עבירה ואיך נילף מזה בכ"מ דעשה דותה ל"ת עכקוש"י והאריך בזה ליישב. ובאמת לק"מ וכמ"ש באמרי בינה שם סי' ג' די"ל דע"כ לא קא' הרשב"א דהנאת הגוף מותר לגבי מצוה רק היכא דגוף המצוה לאו ליהנות נתנה ואפשר לקיים המצוה אף אם אינו נהנה כמו בתשמיש דתכלית המצוה של פו"ר יכול להתקיים אף בלעדי הנאת תשמיש ע"ז שפיר הק' הרשב"א דאף באו' הנאת תשמישך עלי מ"מ הא איכא מצוה והמצוה לא להנאה נתנה יהי' רשאי לשמש כיון דאינו מכוין להנאה ובטלה לגבי מצוה משא"כ בכלאים בציצית עיקר חיוב של ציצית הוא על בגד אשר מכסה בה וכשהוא דרך הנאת לבישה א"כ העיקר הוא לצורך הנאתו שרוצה לילך במלבוש של ב' כנפות וחיוב רמיא עליו להטיל בו ציצית וע"י הציצית של צמר אתעבד הבגד של אי' בזה ל"ש מצות לאו ליהנות נתנו כיון דנעשו של אי' והוא רוצה לכסות א"ע בהבגד לא נוכל לומר דהנאת הגוף בטל לגבי מצוה ואעפ"כ התירה התורה וע"כ מטעם דעשה דוחה ל"ת כו' עכ"ד. ודבריו נכונים ועי' בבאר יצחק חאו"ת סי' כ"ח ובחידושי מהרשד"ם אות כ' כלאים בציצית מ"ש ליישב קושי' זו והאריכו בזה יעוש"ה. עי' בתו"ת סנהדרין ע"א א' שהק' אהא דאמר ר"א כל עיר שיש בה אפי' מזוזה אחת אינה נעשית עהנ"ד שנא' ושרפת כו' והיכא דאיכא מזוזה לא אפשר דכתיב לא תעשון כן כו' והק' ליתי עשה דושרפת ולדחי ל"ת דל"ת כן וכן הק' במנחת חינוך מצוה תס"ד וכ' דל"ל דהוי ל"ת שבת ע"י פשיעה כו' דהיכא כו' דהעשה בא ג"כ ע"י פשיעה בכה"ג דוחה ולא מקרי ל"ת הבא ע"י פשיעה כו' והיינו כמ"ש במצוה קמ"ב קמ"ג וכמ"ש הגאון רע"א הבאתי דבריהם לעיל את ד' והניח בצ"ע ולא ראה ד' התו"ח שכבר הקדימו בקושי' זו ועי' בלימודי ה' לימוד ד' שהביא ד' המרכבת המשנה הל' ע"ו שכ' ליישב דל"א דליתי עשה ולדחי כמה ל"ת והכא במזוזה בכל אזכרה שיש בה עובר על ל"ת והוא השיג עליו דה"נ בכל אזכרה שיש בה ל"ת איכא נמי עשה לשרפה כו' וכ' הוא ליישב והאריך בזה וכ"כ בערוך לנר בסנהדרין קי"ג א' ליישב קושי' זו ולא ראה ד' הלימודי ה' שכבר הקדימו בזה:

עי' באבני מלואים סי' י"ח ס"ק א' מ"ש ליישב קושי' התוס' יבמות ט' א' ד"ה והרי דאמאי ל"א גם לר"ע דליתי עשה ולדחי ל"ת עפ"ד רש"י יבמות מ"ט גבי הכל מודים כו' והאריך בזה ועי' בחקרי הלכות סי' ל"א מה שהשיג ע"ד הא"מ והאריך הרבה בזה ובסי' ל' שם

מ"ש ליישב קושי' התוס' והאריך בזה ועי' במנחת. אהרן בסנהדרין נ"ג ב' מ"ש בד' רש"י שם ד"ה תל' ומ"ש ליישב קושי' התוס' והאריך בזה ועי' בשעה"מ פ"ו מהל' יבום הל' מ"א ובשאילות שמואל חאו"ח סי' כ"ג ובס' פורת יוסף מערכה ס' מ"ש ליישב קושי' התוס' והאריכו בזה יעוש"ה:

עי' בחקרי הלכות סי' כ"ח ד התפארת ישראל ביומא פ"ז מ"ה שהק' דנילף דעשה דוחה ל"ת שיש בה כרת משעיר המשתלח דדרשי' יומא ס"ו דעתי אפי' בטומאה דנכנס בטומאה לעזרה שהוא בכרת ותי' דכל שאמרה תורה בפירוש עתי אפי' כו' בטומאה לא מקרי עשה דוחה ל"ת תדע דאל"כ הרי אשכחן יותר מר' עשה שדוחין ל"ת במקדש שמקריבין תמידין בשבת שהוא בסקילה וכרת וכ"כ יבום גופי' עשה דוחה ל"ת שבכרת א"ו כדאמרן כו' והוא השיג עליו והאריך בזה וכ' ליישב קושי' די"ל דשאני שעיר המשתלח שבא לכפר וכפרתו מרובה על כל עבירות שבתורה ע"כ אין למילף וכה"ג בשבועות ס' כו' והאריך בזה יעוש"ה:

יג) **הנה** קי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ודעת ריב"א הביא התוס' בתולין קמ"א א' ד"ה לא צריכא דנהי דלא דתי מיהו אם עבר על אותו לאו אינו לוקה דהא דלא דתי היינו משום עשה אבל הלאו כמאן דליתי' דעשה דתי לה ועי' בשעה"מ פ"ג מהל' נדרים הל' ו' שכ' להוכיח מד' הרמב"ם דס"ל דלא כהריב"א מהא דכ' הרמב"ם שם וז"ל כיצד חלים הנדרים על ד"מ כו' האו' הרי המצה בלילי הפסח אסורה עליו כו' הרי אלו אסורין עליו ואם אכל או ישב או נטל לוקה עכ"ל ולפמ"ש החינוך בו' תשובה שהנדר עשה ול"ת הוא כו' וא"כ לדעת ריב"א משמע ודאי דאם עבר על נדרו ואכל מצה אינו לוקה דלא יחל הא אדחי לי' מקמי' עשה דמצה ואיך כ' רבינו דלוקה משמע דס"ל דלא כהריב"א ואח"כ דחה זה וכ' ליישב קושי' החינוך כו' וא"כ שפיר י"ל דס"ל כהריב"א כו' והאריך בזה ועי' בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' נ"ג מ"ש בד' הרמב"ם די"ל דס"ל כהריב"א ולבסוף כ' השעה"מ ועי' במ"ש ה"ה פי"א מהל' גזילה דין י"ח שמדבריו שם נ' בהדיא שחולק על הריב"א כמו שיראה המעי' עכ"ד. ודבריו תמוהים דאדרבה מד' המ"מ מוכח דס"ל כהריב"א דז"ל המ"מ שם ומ"ש שמקיים כו' ואין עשה דוחה ל"ת ועשה הוא כגרסת הלכות ורש"י אבל אמת שאין אנו צריכין לכך דת"ל דבעידנא דקא עייל בביה"ק אכתי לא מקיים מ"ש דהשב תשיבם כו' עכ"ל. ואי נימא דלא ס"ל כהריב"א א"כ צריכים לה"ט כדי ללקות דמשום בעידנא אינו לוקה ומשום טעמא דאין עשה דותה ל"ת ועשה לוקה ואמאי כ' דאין אנו צריכין לכך א"ו מוכח דס"ל כהריב"א וא"כ שפיר קא' דאין אנו צריכים לה"ט דבין לטעמא דאינו בעידנא ובין לטעמא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה

אינו לוקה וכן ראיתי בנר תמיד בכריתות כ"ג א' ד"ה חטאת שהשיג נמי כן על השעה"מ וכ' דט"ס הוא בשעה"מ וצ"ל נ' בהדיא שאינו חולק כו' עוד כ' השעה"מ דמד' התוס' בקידושין ל"ד א' ד"ה מעקה מבואר דלא ס"ל כהריב"א וכונתי דהתוס' כ' שם וז"ל וי"מ דמ"מ איכא נפקותא כשיהי' לאשה לקיים מ"ע דאי הו"א דנשים פטורות מעשה דלאו הזמ"ג כ"כ יהי' פטורות מהלאוין דאיכא למימר דאתי עשה ודחי ל"ת אבל כשהן חייבות בעשה דלא הזמ"ג אז לא יבא עשה אחר וידחנו דאין עשה דותה ל"ת ועשה, אך הק' הר"ר יוסף על פי' זה א"כ גבי אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט כו' דיו"ט עשה ול"ת ושר"ק אינה אלא עשה אשה שאינה חייבת בעשה דיו"ט דהוי זמ"ג וכי תוכל להדליק בשמן שריפה ביו"ט וכ"ת אין ה"נ תלא מאי אית לך למימר דעשה שיש עמה לאו אף הלאו אלים ולא דחי לי' עשה אף הכא הלאו אלים עכ"ל. ומדכ' דעשה שיש עמו לאו אף הלאו אלים משמע דס"ל דלוקה נמי על הלאו דלא כהריב"א זהו כונתו של השעה"מ ועי' בגליון הש"ס מהגאון רע"א בקידושין שם שציין ע"ד התוס' חולין הנ"ל וכונתו כמ"ש השעה"מ דמד' התוס' קידושין משמע דלא ס"ל כהריב"א ועי' בברוך טעם דין לאו הנל"ע פ"ג ובאו"ח פסחים פ"ג ב' ובס' ברית עולם חאו"ח סי' י"א מ"ש בד' התוס' הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בשעה"מ שהק' על הריב"א מב"מ ל' א' גבי והתעלמת כו' אילימא לכהן והוא בביה"ק פשיטא כו' ולא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה והשתא מאי קושי' אימא דאצטריך קרא לאשמועי' דכהן והוא בביה"ק דלוקה כו' דאי לא דמעטי' קרא אע"ג דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אינו לוקה להכי אצטריך והתעלמת וכה"ג נמי קשה מהא דפריך התם ל"ב א' אברייתא מנין שאם אמר לו אביו הטמא או אל תחזיר אבידה כו' טעמא דכ' רחמנא אני הא לא"ה הו"א צייתא לי' ואמאי האי עשה כו' ומאי קושי' אימא דאצטריך קרא כו' דאם עבר ונטמא לוקה עליו ולפמ"ש התוס' כו' דהא סמיך על ותו מי דחינן איסורא כו' א"כ אף אנו נאמר כן על קושי' דידן. ועוד אפשר לומר כו' דלאו אקרא פריך כו' אלא אתנא דברייתא קפריך כו' דלהא לא אצטריך קרא עכ"ד. ועי' במעיני החכמה. ב"מ ל"א שהק' נמי קושי' הנ"ל על הריב"א והניח בקושי' וכן הק' בשושה"ע כלל ג' ועי' בס' יד אלי' בכתבים אות מ' מ"ע שהזמ"ג שהק' נמי כן וכ' ליישב דלא על הקרא פריך רק דפריך על תנא דברייתא כו' והאריך בזה והיינו כו' השעה"מ הנ"ל ועי' בהגהות פורת יוסא בב"מ שם שכ' דמהא דוהתעלמת כו' יש ראי' לד' התוס' קידושין הנ"ל.. ובאמת לק"מ מהא דאמר לו אביו הטמא כו' דהא רש"י פי' שם דקושי' הגמ' הוא מאבידה ולא מטומאה ושבת וא"כ י"ל דגה הריב"א ס"ל כן כרש"י ובאבידה ליכא מלקות דהוי לאו שא"ב מעשה ואינו רק אי' לאו ושפיר פריך הגמ' דאין עשה דוחה ל"ת ועשה דעל אי'

גרידא א"ל קרא דאני ה' ושפיר ד' הריב"א ועי' בב"ש אחרון חחו"מ סי' י"ח שכ' דרש"י הנ"ל ס"ל כהריב"א והאריך בזה והיינו כמ"ש ואף להתוס' שם ל' א' ד"ה הא שכ' דקושטי' הגמ' הנ"ל הוא מטומאה נמי ל"ק קושטי' השעה"מ הנ"ל וכמ"ש בחידושי רע"א שם עפ"ד הגמ"י פ"ו מהל' ממרים דהק' דל"ל קרא הא פשיטא דלא ישמע לו כיון דאמר לו לעבור עבירה הי' אביו רשע ואין מחיוב בכבודו פו' וכ' ליישב כיון דאם הדין דעשה דכבד דוחה הל"ת הותרה הרצועה לאביו לצוות לו לטמא וכדומה להביא לו גוזלות לכבדו ולא מקרי רשע בכך דאינו מצוהו כלל לעבור עבירה כי התורה התירה לזה לטמא למען קיום מצות כבוד אב וממילא מצוהו דבר המותר וכיון שכן שפיר פריך דהוי ל"ת ועשה דאסור לו לטמא וממילא צואתו הוא לעבור עבירה וידענו דאזדא בזה ממילא מצות כבוד אב וממילא אם טימא לוקה דלא קיים כלל עשה דכבוד אב דהא אביו רשע כיון שצוה לו דבר שאינו רשאי לעשותו מטעם דאין עשה דוחה ל"ת ועשה עכ"ד וכ"כ בישוי"ע באו"ת סי' תצ"ח בד' בן המחבר שם ליישב קושטי' זו וכ"כ בשם ארי' חאו"ח סי' א' ליישב כן עפ"ד הגהמ"י הנ"ל ולא ראה ד' הגאון רע"א והישוי"ע שכבר הקדימו בזה ושפיר ד' הריב"א ולק"מ קושטי' השעה"מ הנ"ל ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' קפ"ב ס"ק ג' מ"ש בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בחידושי רע"א ובישוי"ע שם ובשם ארי' שם ובברוך טעם בדין עשה שישנו בשאלה פ"ד ובס' מנחת הבקר בב"מ ל' א' ובעונג יו"ט חאו"ח סי' מ"א מ"ש ליישב קושטי' השעה"מ ומ"ש בד' הריב"א והאריכו בזה יעוש"ה ועי' בלימודי ה' לימוד א' מ"ש ליישב קושטי' השעה"מ מהא דוהתעלמת כו' ועל מ"ש השעה"מ הנ"ל דהתוס' בקידושין ל"ד א' לא ס"ל כהריב"א כ' עליו דלא מכרעא דלא כ' התוס' כן אלא לענין אלמות הלאו לאיסורא דלא ליתי עשה אחרינא ולדחיי' אבל לענין מלקות אה"נ דלא לקי דלהכי אהני ההיא עשה ובהכי מיירי ריב"א וכ' ואפשר דבהדרגות מייתי דכי היכי דהכא דהעשה ליתא כלל בנשים ואפי"ה מועיל צירופו בהדי לאו לאלומי' ה"נ התם דהעשה בכחו קיים דמהני לאלומי לאוי אף למלקות כו' והביא ד' דינא דחיי שכ' דמד' הרמב"ם פי"ג מהל' שחיטה שכ' ואם לא שלח לוקה נ' דס"ל דלא כהריב"א וכ' עליו דלא מכרעא דמ"ש הרמב"ם דאם לא שלח לוקה קאי אחלוקת ואם שלח חייב לשלח דהיינו עבר ושקלה ומ"ש שאין עשה דותה ל"ת ועשה קאי אירישא דאפי' לטהר את המצורע כו' וכ' שכן דעת הלח"מ שם ועי' בשעה"מ שם שכ' נמי דאין ראי' מד' הרמב"ם דלא ס"ל כהריב"א דהתם ה"ט משום דגלי קרא תשלח אפי' לדבר מצוה כדאיתא התם עכ"ד ועי' בס' ש"ש מבטל שמן רוקח שער ט' שכ' דמד' הרמב"ם מוכח דלא ס"ל כהריב"א וכעת ראיתי בס' המכריע חאו"ח סי' י"ט בזר זהב שם שכ' נמי דמד' הרמב"ם מוכח דלא

ס"ל כהריב"א וכ' דגם באו"ח קידושין ל"ד א' נמי ס"ל כן בדעת הרמב"ם ואין האו"ת ת"י אבל באמת לא מוכח מידי מד' הרמב"ם וכמ"ש הלימודי ה' והשעה"מ הנ"ל ועי' בברוך טעם בדין לאו הנל"ע פ"ג ופ"ד בדין עשה שישנו בשאלה ובס' ברית עולם חאו"ח סי' ת' שכ' נמי דאין מוכת מד' הרמב"ם דלא ס"ל כהריב"א והאריכו בזה ועי' בס' נחלת יעקב בפתיחה שם אות כ"ג שכ' דהרמב"ם פ"ג מהל' נדרים ופי"ג מהל' שחיטה לא ס"ל כהריב"א ולא ראה ד' השעה"מ והלימודי ה' והברוך טעם והברית עולם הנ"ל שכ' דלא מוכח מידי מד' הרמב"ם דלא ס"ל כהריב"א ועי"ש עוד בש"ש מה שהק' על התוס' סוף חולין במה"ק על הריב"א כו' והאריך בזה ועי' בזר והב שם ובלב ארי' בחולין שם ובברית עולם שם סי' ט' וביבין שמועה כלל ר"כ מ"ש בד' התוס' והאריכו בזה יעוש"ה ועי"ש בב"ש אחרון שכ' דהתוס' בכתובות ל' א' ד"ה א"ב ס"ל כהריב"א והאריך בזה ועי' במשל"מ פ"א מהל' שופר הל' ד' שכ' דאף התוס' פסחים מ"ז ב' ד"ה כתישה שכ' בשם רשב"ם ור"ת שתי' תי' אחר דלא כהריב"א מ"מ י"ל דס"ל כהריב"א והאריך בזה ועי' בשושה"ע שם מ"ש בזה אך מד' התוס' סוף חולין משמע דלא ס"ל כהריב"א וכן מוכת, מד' התוס' חולין ע"ת א' ד"ה מנין דלא ס"ל כהריב"א שכ' וז"ל וא"ת ואמאי ס"ד דלא איירי קרא במוקדשין כו' וא"ל דאצטריך שאם צריך לפסח ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אביו או בנו דס"ד דאתי עשה דפסח ודחי לאו דאותו וא"ב ולהכי אצטריך קרא דלא דחי כו' דהא במחוסר זמן איכא לאו ועשה ובלאו קרא לא דחי לי' עשה עכ"ל, ולהריב"א מאי קושי' דאי משום מחוסר זמן הוי לאו ועשה לא לקי להכי אצטריך קרא דלקי א"ו מוכח דלא ס"ל כהריב"א ושפיר הק' דבלאו קרא לא דחי לי' עשה וכן ראיתי בראש יוסף שם ובמלא הרועים ענין עשה דוחה ל"ת אות ו' שכ' נמי כן דמד' התוס' אלו מוכח דלא ס"ל כהריב"א. והנה התוס' בריש תולין ד"ה וסופג כ' וז"ל וא"ת הל"ל וסופג שמונים דהא תרי לאוי כתיב לא יחליפנו ולא ימיר עכ"ל ועי' במהרש"א שם שכ' עד' התוס' ולמאי דאמרי' בפ"ק דתמורה דמ"מ לא הוי לאו שנל"ע דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר דה"ל ב' לאוי וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי אין מקום לקושי' דאהנך ב' לאוי לא לקי אלא חדא זימנא משום דאי לא הוי אלא חדא לאו לא הוי לקי כלל כיון שנל"ע וצ"ע עכ"ד. וסברת התוס' הוא כיון דאמרי' לא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי נשארו ב' הלאוין בתקפן ומש"ה הק' דהל"ל סופג שמונים והמהרש"א ס"ל דעכ"פ העשה עוקר חד לאו ולא נשאר רק לאו אחד ומש"ה הק' על התוס' וס"ל דאינו לוקה אלא מ' ונ' דנחלקו במחלוקת שבין התוס' והריב"א דמהרש"א ס"ל כהריב"א וכי היכי דס"ל להריב"א בהא דאמרי' דאין עשה דוחה ל"ת ועשה דהל"ת עכ"פ נדחית מפני העשה ולא נשאר רק עשה

ה"ה נמי גבי ב' לאוין דאמרי' לא אתי תד עשה ועקר ב' לאוין חד לאו עכ"פ נעקר לגבי העשה ולא נשאר אלא חד לאו ומש"ה אינו לוקה אלא מ' כן ס"ל למהרש"א אבל התוס' אזלי לשיטתן דס"ל בחולין ע"ח ובסוף חולין דלא כהריב"א וס"ל דהא דאמרי' אין עשה דוחה ל"ת ועשה נשאר הל"ת נמי בתקפה ולוקה עלי' ה"נ ס"ל הא דאמרי' לא אתי חד עשה ועקר ב' לאוין נשאר הב' לאוין בתקפן ומש"ה ס"ל דלוקה פ' וכן ראיתי בס' נחלת עזריאל בסוף תולין שכ' דאי ס"ל להתוס' ברישׁ חולין הנ"ל דלא כהריב"א לק"מ קושי' מהרש"א הנ"ל והיינו כמ"ש וכעת ראיתי בש"ש שם שהביא ד' מהרש"א וגם הביא ד' הלח"מ פ"א מהל' תמורה הל' א' שכ' דהא דאמרי' לא אתי חד עשה ועקר ב' לאוין אין בכת העשה לעקור שום לאו ונשארו שניהם בתקפן וכ' דמחלקותן תליא במחלוקת שבין התוס' להריב"א כו' והאריך בזה ולא ידענא אמאי לא הביא ד' התוס' דרישׁ חולין הנ"ל ועי' בס' חקרי הלכות סי' י"ב שכ' נמי דד' התוס' ומהרש"א תליא במחלוקת שבין התוס' להריב"א והאריך בזה ועי' בש"א סי' ע"ח דס"ל כמהרש"א ועי' בפתח הבית סי' ז' שתמה על הש"א דאמאי לא הביא ד' הכ"מ פ"א מהל' תו"מ דמשמע מדבריו דלוקה פ' כו' והאריך בזה ולא הביא ד' מהרש"א ועי' בבית יהודא באו"ת סי' ת"כ ובס' המנוחה פ"א מהל' חו"מ בבית המנוחה שם מ"ש בד' מהרש"א והאריכו בזה ועי' ביבין שמועה כלל קצ"ג שהביא ד' מהרש"א וכ' דגם רש"י בתמורה ד' ב' ד"ה תרי שכ' לא יחליפנו ולא ימיר ואהכי סופג את הארבעים כו' ס"ל נמי כהמהרש"א וכ' דגם הס' הכריתות נמי ס"ל כרש"י כו' והיינו כמהרש"א ולפ"ד ה"ל לרש"י נמי כהריב"א ולפמ"ש דד' מהרש"א תליא במחלוקת שבין התוס' להריב"א והמהרש"א ס"ל כהריב"א ולפ"ד היבין שמועה מוכח דרש"י בתמורה נמי ס"ל כהריב"א והיינו כד' הב"ש אחרון הנ"ל שכ' נמי להוכיח מד' רש"י ב"מ ל"ב דס"ל כהריב"א:

ועי' בנו"ב מהדו"ק בסוף הס' הביא קושי' תתנו שהק' על הריב"א דסוף סוף כיון דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אף אם עבר ועשה העשה הוי מצוה הב"ע ועשה עבירה דאורייתא גבי מנוה דאורייתא וזה לא מועיל לכ"ע והוי מצוה הב"ע דלא עשה האי מ"ע כלל ואז לא דחי אפי' הל"ת כו' ושפיר לקי על הלאו כיון דעשה אינו מועיל נגד הלאו דהוי מצוה הב"ע ולמה פי' הריב"א היכא דעבר אינו לוקה עכקוש"י. והנו"ב כ' ליישב דכיון שקיים המצוה אינו לוקה על הלאו שכיון שהלאו כמאן דליתא נשאר רק עשה ועשה ואמרי' מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה ושפיר מיחשב קיום המצוה ולא מיחשב אפי' מצוה הב"ע כי היכי דלא מיחשב מנוה הב"ע בעשה דוחה ל"ת כו' ומיושב בזה ד' הרמב"ם פ"ו מהל' יבום הל' י' י"א כו' והאריך בזה וכ' דגם הרמב"ם ס"ל כהריב"א ועי' בס' בריח

עולם סי' ט' מה שהק' על הנו"ב דאטו משום דהעשה מדחה הלאו לא אלים העשה דמסייע לי' הלאו מהך עשה דאפי' מצוה הב"ע ליכא דגם לסברתו הוא כיון דאיכא עשה לא נוכל לידע באיזה עשה רוצה הקב"ה ורק לכתחלה אסור לו משום דשב וא"ת עדיף ובעבר בדיעבד אמרי' להיפך וא"כ כאן לפי' ריב"א אף דהעשה דוחה הל"ת ולא נשאר אלא עשה מ"מ הרי ראינו דיותר רצון התורה לבל לקיים העשה שכנגדם כיון דלהיפך הזהירה התורה יותר בעשה ול"ת ולכה"פ העשה שעם הל"ת חמיר טפי מהעשה שכנגדו והרי התוס' חולין קמ"א הוכיחו דגם להריב"א אף דלא לקי על הלאו משום דנדחה אבל איסורא איכא דלא מדחי לגמרי הרי דמ"מ נשאר איסורא דלאו גם לפי' הריב"א וא"כ ס"ס שייך מצוה הב"ע כו' והאריך בזה ובסי' י' י"א שם יעוש"ה. אך יש ליישב קושי' חתנו הנ"ל כמ"ש בברוך טעם שם בדין לאו הנל"ע פ"ד דמצוה הב"ע לא הוי אלא היכא שהעבירה גורמת המצוה וזה ל"ש בחרישה ביו"ט דהעבירה גבי חרישה מפני שצריך להגומא אבל בחורש וא"צ אלא לעפרה ליכא אי' מלאכת יו"ט א"כ אין אי' המלכה שבחרישה צורך אל מצות הכיסוי דאם לא הי' במחשבתו אל הגומא אלא לעפרה ג"כ היתה מתקיימת מצות הכיסוי וע"כ אף כשעבר ועשה החרישה ובמלאכת מחשבת כי הי' מחשבתו אל הגומא מ"מ כשמכסה בעפר החרישה את הדם הצריך כיסוי הוי מצות הכיסוי כמצותה ואינה נקראת מצוה הב"ע כו' והאריך בזה. ולק"מ קושי' חתנו הנ"ל ועי' בנו"ב מהדו"ת חאו"ח סי' קל"ה קל"ו ובישוי"ע שם בד' בן המחבר ובס' נחלת יעקב בפתיחה שם מ"ש ליישב קושי' חתנו הנ"ל והאריכו בזה ועי' בחמדת שלמה חאו"ח סי' ל"א וסי' ט"ו מ"ש ליישב קושי' הנ"ל עפ"ד הירושלמי בשבת גבי הקורע בשבת כו' והאריך בזה ועי' בעטור בכורים פ"א דנדרים הל' י' שכ' נמי כעין זה ליישב קושי' חתנו וגם קושי' הנ"ל מהא דוהתעלמת עפ"ד הירושלמי והאריך בזה ולא הביא ד' החמ"ש ועי"ש עוד בחמ"ש סי' כ"ב מ"ש בד' הריב"א ומ"ש ליישב קושי' התוס' סוף תולין על הריב"א והאריך בזה יעוש"ה ועי' בשעה"מ שם שהביא ראי' דלא כהריב"א מהא דהק' הש"ס בשבת כ"ד ב' ובפסחים פ"ג ב' גבי אין שורפין קדשים ביו"ט וניתי עשה ולדחי ל"ת ומשני חזקי' מדכתיב בקר ליתן בקר שני לשרפתו אבייי אמר עולת שבת בשבתו רבא אמר הוא לבדו יעשה, לכם ר"א אמר משום דהוי עשה ול"ת ותימא על כל אלו וכי המה לא ידעו שיו"ט עשה ול"ת הוא ועוד הא רבא גופי' מתרץ בביצה ח' ב' דיו"ט עשה ול"ת הוא וכבר הק' התוס' דרבא אדרבא ואי אמרי' דלא כהריב"א לק"מ דודאי כולהו נמי ס"ל כן דיו"ט הוי עשה ול"ת אלא דלפ"ז עכ"פ העשה דוחה ללאו דל"ת כל מלאכה ואי עבר ושרף אין לוקין ע"ז ולכך למדו כל א' וא' דאין שר"ק נוהג כלל ביו"ט ולא הוי

עשה ואי עבר ושרף לוקה דלא קיים לעשה וא"כ ל"ק דרבא אדרבא עכ"ד ועי' בפרדס דוד פ' בא פ' ולא תותירו שכ' נמי כעין זה והאריך בזה ועי"ש עוד בזר זהב ובש"א בקו"א לסי' ל"ג ובעונג יו"ט שם סי' כ"ז בהג"ה מ"ש ע"ד הריב"א הנ"ל והאריכו בזה יעוש"ה:

יד) **הנה** התוס' ב"מ ל' א' ד"ה הא כ' וז"ל וא"ת והא כי אמרינן דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ה"מ ל"ת ועשה הש"ב אבל האי דאש"ב דתי כדמוכח בפ' ב' נזירים נ"ח ב' דאתי עשה דמצורע ודחי לאו ועשה דכהנים וכן קשה לקמן ל"ב א' יכול אמר לו אביו הטמא דפריך תפ"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה הא גבי כהנים שאש"ב דחי וי"ל דעשה דמצורע שאני דחמיר דגדול השלום כדאמר בפ' שילה"ק כו' אבל עשה דעלמא לא דחי לאו ועשה אפי' אש"ב וזה התי' לא יתיישב למאן דשרי מצורע בימי חלוטו בתשה"מ כו' ולדידי' י"ל דהכא סמיך על ותו מי דחינן כו' ולקמן נמי עדיפא משני כו' ובפ"ב דיבמות כ"א או דאמר גבי פלוגתא דר"י ור"א בביאת כ"ג באלמנה מן הנישואין כ"ע ל"פ דלא פטרה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה וי"ל דחשיב ש"ב כיון שאלמנה עשתה אי' כמו הכהן כו' אע"ג דאינו שוה אלא בכהנים אבל ההיא דגילוח זקן שא"ש בנשים נדחי מקמי עשה דמצורע עכ"ל. הנה מבואר מדבריהם ס"ל דדין זה אי עשה הש"ב דוחה לית ועשה שאש"ב תליא בהא דאי אמרי' דמצורע בימי חלוטו אסור בתשה"מ אין ראי' מנזיר דעשה הש"ב דוחה ל"ת ועשה שאש"ב משום דגדול השלום אבל למ"ד דמצורע בימי חלוטו שרי בתשהמ"ט יש ראי' מנזיר דעשה הש"ב דוחה ל"ת ועשה שאש"ב וכ"כ התוס' ביבמות ה' א' ד"ה ואכתי. ולפ"ז לדידן דקי"ל דמותר וכמו שפ' הרמב"ן פ"י מהל' טומאת צרעת הל' ו' א"כ הש"ב דוחה ל"ת ועשה שאש"ב ועי' במלא הרועים בענין עשה דוחה ל"ת אות י"ב שכ' נמי כן בדעת התוס' יבמות ועי' בתוס' מכות ט"ו א' ד"ה אם כהן שכ' וז"ל וא"ל דאתי עשה ודחי ל"ת ועשה שאש"ב דהא אי אמרה לא בעינא לי' ליכא עשה כלל עכ"ל. הרי שכ' בפשיטות דעשה הש"ב דוחה ל"ת ועשה שאש"ב ועי' ברמב"ם פי"א מהל' גזילה הל' י"ח כ' וז"ל כהן שראה אבידה בביה"ק אינו מטמא להחזירה שבעת שקיים מצות השבח אבידה מבטל עשה של קדושים יהי' ועובר על ל"ת של לא יטמא בעל בעמיו ואין עשה דוחה ל"ת ועשה עכ"ל. ולכאורה ד' הרמב"ם תמוהים לפמש"כ בהל' טומאת צרעת דמצורע בימי חלוטו מותר בתשהמ"ט א"כ ליכא סברא דגדול השלום וא"כ מוכת מזקנו דעשה הש"ב דוחה ל"ת ועשה שאש"ב וכמ"ש התוס' הנ"ל וכן ראיתי בעטור בכורים בנדרים פ"א הל' י' שהק' כן על הרמב"ם וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה ועי' בלימודי ה' לימוד פ"ת שהביא ד' החידושי הריטב"א ב"מ שם שכ' וז"ל אבל י"א בתוס' דודאי עשה הש"ב דוחה ל"ת ועשה שאש"ב והכא לרוחא דמלתא אמרי' לה עכ"ל והביא נמי ד'

החידושי הר"ן פ"ב דסנהדרין שכ' וז"ל וכי אקשי' בגמ' בשלמא מן הנישואין כו' לרוחא דמלתא קא' דאפי' לא פסיקא דעשה הש"ב ידחה לאו ועשה שאש"ב מ"מ מאי אמרת באלמנה מן האירוסין כו' ומתרץ גזירה כו' ובהאי תי' איתרצא קושי' קמייתא דאפי' דאמרי' דעשה דיבום דחי ל"ת ועשה שאש"ב גזרי' כו' עכ"ל הרי דס"ל להריטב"א והר"ן דעשה הש"ב דוחה ל"ת ועשה שאש"ב והאריך הרבה בזה ובסי' קכ"ט שם האריך בזה ועי' בס' הכריתות בלשון למודים שער ג' סי' קס"ג שכ' וז"ל אולם מצינו עשה אלים דדחי ל"ת ועשה דהקפה והשחתה שיש בו לאו ועשה ומצינו עשה דאלים מעשה אחר ולא דחי לי' גבי השבת אבידה דמוקי קרא דוהתעלמת לכהן והוא בביה"ק ופריך פשיטא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה דכהן והוא בביה"ק אע"ג דעשה דהשבת אבידה ש"ב ועשה דקדושים יהי' אש"ב לא חשבי' אלים כ"כ למדחי ל"ת יעשה כו' ולבסוף כ' כללא דעשה דוחה כו' ל"ת ועשה היכא דהעשה אלים גמור כמו עשה דמצורע אין עשה דוחה ל"ת ועשה היכא דהעשה אינו אלים עכ"ל הרי דס"ל דדוקא עשה דמצורע דתי ל"ת ועשה דהקפה והשחתה משום דגדול השלום אבל עשה. דהשבת אבידה אע"ג דהוי עשה הש"ב אינו דוחה ל"ת ועשה דטומאה שאש"ב דלא כדמשמע מד' התוס' והריטב"א והחידושי הר"ן הנ"ל ועי' ביבין שמועה מכלל ר"י עד כלל ריי"ד מ"ש בד' ס' הכריתות והאריך בזה. וכעת ראיתי בס' יד אלי' בכללים אות ע' סי' ז' שכ' לדבר פשוט דעשה הש"ב דוחה ל"ת ועשה שאש"ב ולא הביא ד' התוס' והריטב"א והחידושי הר"ן והס' הכריתות הנ"ל שנחלקו בזה ועי' בש"ש בשער ט' אות ל' שכ' וגם צריך שתדע דאף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אפי"ה דוחה ל"ת ועשה שאש"ב כמבואר בנזיר נ"ח וביבמות ה' א' כו' עכ"ד. הרי שכ' נמי בפשיטות דעשה הש"ב דוחה ל"ת ועשה שאש"ב וגם הוא לא הביא ד' הריטב"א והחידושי הר"ן והס' הכריתות הנ"ל ועי"ש עוד בלימודי ה' לימוד קכ"ט ולימוד קל"ג מ"ש והאריך בזה ועי"ש עוד במלא הרועים אות כ"ב שכ' דע"כ לא כ' התוס' אלא היכא דהלאו והעשה אש"ב אבל היכא דהעשה לבד אש"ב פשיטא דלא דחי וכ' דיש ללמוד זה משר"ק דאמר ר"א דיו"ט עשה ול"ת הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה והתם העשה אינו נוהג בנשים דמ"ע שהזמ"ג הוא ואעפ"כ פשיטא לי' דלא דתי. ומיישב בזה קושי' התוס' ביצה ח' ב' על רבא כו' ולפמ"ש י"ל דרבא ס"ל דיו"ט עשה ול"ת הוא כו' רק דאעפ"כ צריך קרא. דל"ת כיון דהעשה אש"ב לדחי קמ"ל דאעפ"כ לא דחי עשה ל"ת ועשה אף שהעשה אש"ב עכ"ד. והנה הוא ס"ל בפשיטות דשר"ק הוי מ"ע שהזמ"ג ואינו נוהג בנשים ועי' לעיל אות י' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי"ש עוד באות כ"ג שכ' דאף לד' התוס' הנ"ל דוקא היכא העשה ש"ב אבל היכא דגם העשה אש"ב לא דחי כמו דעשה

הש"ב אינו דוחה ל"ת ועשה הש"ב כו' ה"ה עשה שאש"ב אינו דוחה ל"ת ועשה שאש"ב מה"ט דמאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה ומיישב בזה קושי' התוס' יבמות ה' א' ד"ה ואכתי שהק' מהא דאלמנה מן הנישואין כו' דהא הוא ל"ת ועשה שאש"ב ולפמ"ש כיון דגם עשה דיבום אש"ב כו' שפיר קא' דאין עשה שאש"ב דוחה ל"ת ועשה שאש"ב והביא בשם חידושי הר"ן בסנהדרין שכ"כ בשם התוס'

טו) **הנה** ביבמות ה' א' קא' הגמ' איכא למפרך מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה דאלת"ה הא דקי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ליגמור מנזיר אלא מנזיר מ"ט לא גמרי' דאיכא למפרך שכן ישנו בשאלה ה"נ איכא למפרך שכן מפשטות ד' הגמ' דהיכא דאיתא בשאלה עשה דוחה ל"ת ועשה וכ"כ במלא הרועים שם אות ט"ז והביא ד' הגמ' אלו וכבר הבאתי לעיל באות א' קושי' המשל"מ על החינוך מד' הגמ' הנ"ל והביא ד' הרמב"ם פ"ג מהל' נזירות שכ' טעם אחר לנזיר שנצטרע וכ' אולי כך היתה גרסתו וגרסת המחבר והראב"ד שם השיג על הרמב"ם וכ' וז"ל אני שונה בריש מס' יבמות משום דה"ל לאו ועשה שישנו בשאלה והיינו דקילי עכ"ל והיינו כפי הגרסא שלנו ועי' בכ"מ שם שכ' ליישב ד' הרמב"ם דב' טעמי איכא במלתא ובגמ' חדא מנייהו נקט ועי' בשעה"מ פ"ג מהל' נדרים שהביא דגם הרשב"א בנדרים ט"ו ב' ד"ה הא כ' נמי כד' החינוך וכ' ליישב קושי' זו עפ"ד התוס' ב"מ ל' א' ד"ה הא שכ' דשאני עשה דמצורע דגדול השלום כו' אבל עשה בעלמא לא דחי אפי' לאו ועשה שאש"ב והביא ד' הריטב"א בריש יבמות נמי שכ' נמי כן א"כ איכא למימר דה"נ ס"ל להחינוך והרשב"א כו' דדוקא עשה דמצורע דחמיר אבל עשה בעלמא לא דחי ל"ת ועשה אפי' דאיתא בשאלה כו' ואח"כ כ' דאכתי קשה דמה יענה החינוך למאן דס"ל פיק דמ"ק דמצורע מותר בתשהמ"ט בימי חלוטו וכ"פ הרמב"ם דע"כ לדידי' צ"ל דאתי עשה ודחי ל"ת ועשה דאיתא בשאלה ואפי' עשה בעלמא שהרי מצורע נמי ליכא שום אלמות כו וכ' אח"כ ליישב קושי' הנ"ל דבפ"ב דנדרים פריך כו' מיש נדר דכתיב לה' שבועה נמי כו' דל"ה אכולהו קאי ומשני הא דאמר ישיבת סוכה כו' ופי' הרא"ש והר"ן והרשב"א דהיינו לומר דסברא הוא דל"ה לא קאי אלא אנדר דסליק מיני' משום דהוי מתסר חפצא אנפשי' וא"כ מה מקום להקשות דליתי עשה דסוכה ולדחי ל"ת דבל יחל מאתר דגזיה"כ הוא מדכתיב לה' ולפחות איכא למדרשי' אנדר דסליק מיני' וכ' ליישב עפ"ד התוס' זבחים צ"ז ב' ד"ה ניתי כו' וא"כ היינו דק"ל להרשב"א והחינוך דליתי עשה דמצה ולדחי ל"ת דבל יחל ול"ל דגזיה"כ הוא דא"כ אדנילף מכלאים בציצית לקולא נילף מהכא לחומרא ואהא חי' שפיר דמהכא ליכא למילף בעלמא דנדרים עשה ול"ת הוא וא"כ. מעתה ל"ק קושי' הנ"ל מהא דיבמות

כו' הואיל ואיתא בשאלה דהכא שאני דגזיה"כ בוא דאפי' נדרים דאיתנהו בשאלה חיילי מקרא דל"ה גם, א"ל דהיכי אתי עשה דמצורע ודחי ל"ת ועשה דנזיר הואיל ואיתא בשאלה נילף מנדרים דאע"ג דאיתנהו בשאלה אפי"ה אין עשה דוחה ל"ת ועשה דהתם גבי מצורע לאו מסברא הוא דאמרי' הכי אלא מקרא הוא דנפ"ל מראשו וגזיה"כ הוא עכ"ד. וכ"כ בלימודי ה' לימוד א' ובס' חוט המשולש בחילוקים של הגאון ר' אליעזר יצחק סי' א' ליישב קושי' הנ"ל והאריכו בזה. ועי' בש"א סי' ס"א שכ' נמי ליישב כה"ג ד' הרי"ף סוף פסחים ופ' שבועת שתים בתרא שהביא ד' הירושלמי בשבועות דשבועה בכולל תל ע"ד מצוה דאתאי ל"א דאתי עשה דמצה ולדחי ל"ת ועשה כו' הואיל ואיתא בשאלה כו'. וכ' ליישב עפ"ד הגמ' בנדרים הנ"ל כו' והאריך בזה. ועי' בקו"א שם מ"ש והאריך בזה ובאמת מבואר להדיא בתשובת הרשב"א ח"ג סי' שמ"ב שנשאל ע"ז מד' הגמ' יבמות הנ"ל והשיב דמצורע שאני דגדול השלום והגמ' הנ"ל דחויא בעלמא הוא ובאמת אף היכא דאיתא בשאלה לא דחי והובא דבריו בתוס' רע"א במשניות פ"ב דנדרים שם הבאתי דבריו לעיל אות א' ולא ראה השעה"מ ד' תשובת הרשב"א אלו ועי' בעטור בכורים בנדרים פ"א הל' י' שהביא נמי ד' תשובת הרשב"א והביא ד' התוס' יבמות שם ד"ה ואכתי שכ' דלא יתכן טעם זה למאן דס"ל דמצורע מותר בתשהמ"ט וכ"פ הרמב"ם כו' וא"כ תקשי לדידי' אמאי בנדרים אין העשה דוחה כו' ול"ל דהוי עשה ול"ת דהא יש לגמור מנזיר דישנו בשאלה וכ' ליישב ד' הרמב"ם והאריך בזה:

ועי' בחמדת צבי מ"ש ליישב ד' הרמב"ם באיזה אופנים ביבמות שם והאריך בזה. ועי' באבני מלואים בם ף הס' בתשובות שם סי' כ"ב מ"ש ליישב ד' הרמב"ם והראב"ד וקושי' המשל"מ הנ"ל והאריך בזה. וגם הוא לא ראה ד' תשובת הרשב"א הנ"ל שכ' דעיקר הטעם במצורע דגדול השלוה ועי"ש עוד בסי' י"ד מ"ש ליישב קושי' החינוך עפ"ד התוס' בעירובין ק' א' משום דהוי ל"ת הבא ע"י פשיעה והיינו כד' השעה"מ שם וכ' שם עוד דהרשב"א בנדרים שהק' דליתי עשה דמצה ולדחי לאו דבל יחל לא ס"ל הך סברא דתוס' עירובין עכ"ד. ובאמת השעה"מ שם הביא חידושי הרשב"א כתי' על עירובין שכ' כד' התוס' דאין עשה דוחה ל"ת שבא ע"י פשיעה והאריך שם בד' הרשב"א ועי' בברוך טעם פ"ג ד' מ"ש ליישב ד' הרמב"ם ומ"ש ע"ד הראב"ד ומ"ש ליישב קושי' המשל"מ הנ"ל והאריך הרבה בזה ועי' בס' משנת דר"א ביבמות ה' א' מ"ש ליישב ד' הרמב"ם וד' הראב"ד ומ"ש ע"ד הש"א והאריך הרבה בזה. ועי' בס' ברית עולם סי' ז' מ"ש ט"ד השעה"מ והש"א ומ"ש ע"ד החינוך והרשב"א והרמב"ם. והראב"ד והביא נמי ד' תשובת הרשב"א הנ"ל והאריך הרבה בזה, ובסי' י"ד שם מ"ש והאריך בזה, ועי' בעצ"ל שהביא

ד' הש"ב שכ' ליישב קושי' המשל"מ כו' ודחה דבריו והאריך בזה. וכ' ליישב קושי' הרשב"א והחינוך דהיכא דהוא פושע בדבר ל"א אתי עשה ודחי ל"ת כו' והאריך בזה יעוש"ה. וכבר הקדימו השעה"מ הנ"ל ולא ראה העצ"ל ד' השעה"מ שכבר הקדימו בזה ועי' בלימודי ה' לימוד ב' ובס' ברית עולם שם מה שדחו תי' זה והאריכו בזה. ועי' בבאר יצחק חיו"ד סי' כ' מ"ש ליישב קושי' החינוך הנ"ל וקושי' השעה"מ פ"ו מהל' יבום על הרשב"א בריש יבמות והאריך בזה. ולפ"ד תשובת הרשב"א הנ"ל מיושב קושי' החוט המשולש שם על הש"א סי' צ"ו שכ' דמש"ה אינו יוצא במע"ש שלא נפדה משום דהוי עשה ול"ת. והק' מיבמות הנ"ל דאמרי' היכא דישנו בשאלה עשה דוחה ל"ת ועשה וה"נ גבי מע"ש ישנו בשאלה דהתורה צותה לפדות ולאוכלו כו' עכקוש"י. ולפ"ד הרשב"א לק"מ דהגמ' הנ"ל דחייא בעלמא הוא ועיקר הטעם משום דגדול השלום ושפיר ד' הש"א. ולפ"ד התשובת הרשב"א הנ"ל מבואר להדיא דלא קי"ל כד' הגמ' דיבמות הנ"ל וגם מד' הרשב"א בחידושיו לנדרים והחינוך והרמב"ם פ"ז מנזירות הנ"ל משמע נמי דס"ל דאין עשה דותה ל"ת ועשה אף היכא דישנו בשאלה ועי' בברית עולם שם שכ' די"ל דאף הראב"ד נמי ס"ל בעלמא חוץ מנזיר דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אף היכא דישנו בשאלה והאריך בזה יעוש"ה ודלא כהמלא הנ"ל שכ' בפשיטות דעשה דוחה ל"ת ועשה היכא דאיתא בשאלה:

טז) **עי'** בתוס' זבחים ל"ג ב' ד"ה לענין שכ' דעשה שיש בו כרת חמור ודוחה ל"ת ועשה כו' אך מד' התוס' חולין ע"ת א' ד"ה מנין נ' דלא ס"ל כן שכ' וז"ל וא"ל דאצטריך שמא צריך לפסח ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אביו או בנו דס"ד דאתי עשה דפסח ודחי לאו דאותו וא"ב ולהכי אצטריך קרא דלא דחי כו' דהא במחוסר זמן איכא לאו ועשה ובלאו קרא לא דחי לי' עשה עכ"ל. והא עשה דפסח הוי עשה שיש בו כרת ואפי"ה כ' התוס' דאינו דוחה עשה ול"ת דמחוסר זמן דלא כד' התוס' זבחים הנ"ל וכ"כ בראש יוסף שם ובחוסן ישועות שם ובהגהות רי"ב שם ובמלא הרועים שם אות ה' דהתוס' שם לא ס"ל כד' התוס' זבחים וכן מוכח מד' הרשב"א והחינוך הנ"ל דלא ס"ל כהתוס' זבחים שכ' דאין עשה דמצה דוחה ל"ת ועשה דנדר. וקשה לפ"ד אם נדר שלא לאכול פסח מי חיילי ומוכח דלא ס"ל כהתוס' זבחים אלא כהתוס' תולין הנ"ל וכן ראיתי בלימודי ה' שכ' דהתוס' חולין והרשב"א והחינוך לא ס"ל כהתוס' זבחים וכ' דלדעת התוס' זבחים נ' דמתרצי לקושי' החינוך הנ"ל בתרתי דבסוכה ולולב מטעמא דעשה ול"ת כתי' החינוך ולגבי פסח כמ"ש התוס' קידושין ל"ח א' בשם הירושלמי דאין עשה דקוה"ד דוחה ל"ת דלאחה"ד והביא דכן תי' בס' רוח אלי' בקידושין ל"ח וכן משמע נמי מד' התוס' שבת

קל"ב ב' ד"ה האי דלא ס"ל כהתוס' זבחים שכ' וז"ל ואת הא דקי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה נגמר ממילה בצערת דדחי וי"ל מה למילה שכן נכרתו עלי' י"ג בריתות עכ"ל ולא תי' דשאני חילה דהוי עשה שיש בו כרת משמע דס"ל דאף עשה שיש בו כרת אינו דוחה ל"ת ועשה וכהתוס' תולין ולא בהתוס' זבחים. ועי' בחידושי הרשב"א בשבת שם ד"ה הא משמע נמי דלא ס"ל כהתו' זבחים הנ"ל יעוש"ה ועי' בס' יד אלי' בכללים אות ע' ס' ז' שהביא ד' החידושי הר"ן בסנהדרין רפ"ב שחולק נמי ע"ד התוס' זבחים ואין החידושי הר"ן ת"י וכ' נמי דהתוס' תולין לא ס"ל כהתוס' זבחים וכעת ראיתי בש"ש שער הט' אות ל' שכ' דאין ראי' דהתוס' חולין פליגי ע"ד התוס' זבחים משום דבאו"ב הוי תרי לאו וחד עשה וכולי האי עכ"פ לא דחי עשה שיש בו כרת עכ"ד:

יז) **עי'** בתוס' יבמות כ' ב' ד"ה אמר שכ' דאף תרי עשה לא דחי ל"ת ועשה ועי' במלא הרועים ענין עשה דוחה ל"ת שכ' דאין ראי' די"ל דוהתקדשתם לא קאי כ"א אל"ת כי קדושה היא לשון פרישות וכ' אך נ' ראי' מב"מ ל"ב א' כו' הא אין עשה דוחה ל"ת ועשה הא בכיבוד איכא ב' עשה כבר ואיש אמו ואביו תיראו עכ"ד. ועי' בחידושי הריטב"א שם ל"א א' ד"ה לדבר מצוה שכ' וז"ל וק"ל והא אין עשה דוחה ל"ת ועשה כו' א"נ י"ל דמשכחת לה דבר מצוה דאיכא תרי עשה כגון דא"ל אביו אל תשלחם שלטהרת מצורע הם צריכים ואיכא תרי עשה כיבוד אב וטהרת מצורע ותרי עשה דוחין ל"ת ועשה עכ"ל הרי דס"ל דלא כהתוס' יבמות ועי' ביבין שמועה כלל רכ"ג שהביא ד' התוס' וד' הריטב"א דלא ס"ל כהתוס' ועי' בלימודי ה' שהביא ד' הריטב"א ותמה עליו דקושי' זו היא קושי' הש"ס בסוף חולין ומשני כגון שנטלה לשלחה כו' כ' שאפשר שכיון בזה ליישב למאן דשרי למצורע בימי חלוטו בתשהמ"ט דלדידי ק' למה לי תשלח והביא עוד ד' הריטב"א שם ל"ב א' דמפרש מתני' דאמר לו אביו הטמא כו' דא"ל הטמא לחודי' בלא השבת אבידה דליכא אלא חד עשה כו' אבל כי איכא חרי עשה ודאי ישמע לו וידחה טומאה כו' והביא ד' התוס' יבמות הנ"ל דכ' דאין תרי עשה דוחה ל"ת ועשה דלא כהריטב"א וכ' ולפ"ז א"ל אביו הטמא להשיב אין שומעין לו כו' ואח"כ הביא ד' רש"י ביבמות ו' א' אהך ברייתא שפי' הטמא להשיב וכ' דלכאורה יש להוכיח דס"ל כהריטב"א והיינו נמי מה שנ' אפי' בפ' א"מ דמאל תחזיר פריך משום דאלו מהטמא שפיר אצטריך קרא דס"ד אתי תרי עשה ודחי קמ"ל וכ' דהא ליתא דא"כ ק' מ"ש הריטב"א דלמ"ל למתני אל תחזיר א"ו שכונת רש"י דכיון דהך ברייתא לשנא דמתני' דא"מ הוא דמתניא גבי דיני אבידה א"כ מאי שייך התם הא דא"ל אביו הטמא א"ו דהטמא להשיב קא' ולא משום רבותא נקט אלא משום דיני מציאה הוא ועיקר חידושא הוא משום אב אלא דמפרש לה רש"י

בגונא דאבידה דשייכא במכילת"י ומה שלא פי' שם בקושי' הש"ס אלא אחלוקה דאל תחזור משום לשנא דגמ' וכנ"ל כו' עכ"ד ועי' בהגהות מצפה איתן ביבמות שם שהביא ד' הריטב"א הנ"ל וכ' ליישב דלא תקשי עליו מהא דיבמות דהתם לא אלומי הני תרי עשה מההיא עשה דגבי ל"ת אבל בעשה דאלימא שפיר אחרי' דחד עשה דחי הל"ת ואידך עשה דאלימא כמו כיבוד דוחה לעשה דבהדי ל"ח שהוא קלה עכ"ד. ולפ"ד המלא הרועים הנ"ל לק"מ על הריטב"א מהא דיבמות וכ"נ עיקר דהיכא דהוי תרי עשה דלא אלימי אינו דוחה ל"ח ועשה דאף דחד עשה דותה הל"ת אבל בעשה הב' אמרי' דאינו דוחה את העשה דבהדי ל"ת משום דאמרי' מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה והיינו ההיא דהתוס' הנ"ל אבל היכא דחד עשה אלימא בזה אחרי' דב' עשה דחי ל"ת ועשה כיון דאיכא חד עשה מהב' עשה דאלימא מהעשה דבהדי הל"ת והיינו ההיא דהריטב"א הנ"ל וכמ"ש המצפה איתן. וראיתי בפרמ"ג באו"ח סי' קכ"ח במשב"ז ס"ק ג' שכ' דכהן הדיוט מותר לטמא א"ע לנשאכ"פ אע"ג דהוי עשה ול"ח משום דיש ב' עשין בנשאכ"פ כו' ולא הביא ד' התוס' יבמות דמבואר להדיא להיפך וצ"ל דס"ל כהריטב"א ועכ"פ הי' לו להביא ד' התוס' והריטב"א הנ"ל וכעת ראיתי בס' א' מכחמי זמנינו נקרא אורח לחיים בסוף הס' בהערות שם אות פ"ו שתמה ע"ד הפרמ"ג מד' התוס' יבמות הנ"ל:

יח) **הנה** קי"ל דאין עשה דוחה עשה והטעם קא' הגמ' בתולין קמ"א א' דמאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה ודעת הרשב"א הובא בשימקו"ב כתובות מ' א' ד"ה ניתי דעשה דקום ועשה דותה לעשה שהוא בשב ואת שכ' וז"ל אלא דקשי לי דאם איתא דולו תהי' לאשה אשה שיש בה הוי' קא' א"כ אפי' ח"ע כגון מצרי ואדומי כונס לו לאשה והא מנא תיתי דהא קי"ל דאין עשה דוחה עשה הש"ב כו' וי"ל דעשה דמצרי כיון דאינו עשה גמור אלא לאו הבא מכלל עשה לא עדיף מלאו גמור דנדחה מפני עשה וכן בעולה לכה"ג לא הוי עשה גמור אלא נדחה מפני עשה כלאו כו' עכ"ל. הרי דס"ל דעשה דקים ועשה דוחה עשה דשוא"ת. ועי' בפ"י כתיבות מ' א' שהקי' ע"ד התוס' שם דלמא קרא אתא לח"ע דל"ש לומר אתי עשה ודחי עשה משא"כ בח"ל שפיר מצינו למימר דאתי עשה ודחי ל"ת ונ' מזה דכיון דח"ע דהיינו מצרי ואדומי לאו עשה גמור נינהו אלא לאו הבא מכ"ע וא"כ לא עדיף האי עשה מלאו גמור והא דעשה עדיף מל"ת היינו עשה גמור שיש בו קום ועשה ואף דמלשון התוס' ביבמות כ' ב' ד"ה א"ה משמע לכאורה דבח"ע כה"ג אמרי' לא אתי עשה ודחי עשה אפי' בעשה דיבום כו' דח"ע שכ' התוס' שם היינו באלמנה לכה"ג דאיירי התם לענין דהוי עשה ול"ת ולא אתי עשה ודחי עכ"ד. וכ"כ בקו"א שם סי' ק"ט וכ' דאח"ז מצאתי במשל"מ הל' נערה בתולה דכ' סברא זו בשם הרשב"א בחידושיו

ואנכי לא מצאתי עכ"ד. ובאמת מבואר כן להדיא בשימקו"ב בשם הרשב"א אך בהפלאה שם הק' על הפ"י דהא אמרי' בפסחים נ"ט א' גבי עשה דהשלמה מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה אע"ג דעשה דהשלמה הוא שוא"ת דנפקא מעלי' השלם עכ"ד. ועי' בברוך טעם פ"א שכ' דיש ראי' להפ"י מחולין קמ"א א' דאמאי לא פריך בפשיטות טעמא דכ' רחמנא תשלח כו' מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה כו' והאריך בזה. ואח"כ כ' דיש ראי' פשוטה להפ"י מד' הרמב"ם פ"ו מהל' יבום שכ' וז"ל היתה היבמה אסורה על יבם א' לאו או אי' עשה כו' ומן הדין הי' שתתייבם שיבום מ"ע בכ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת יבא עשה וידחה ל"ת כו' עכ"ל. והשיג עליו הישו"ש ביבמות פ"ב סי' ג' דהא אין עשה דוחה עשה וא"כ בח"ע אם בעל היבם לא קניא כמו בח"ע ול"ת אבל לפ"ד הפ"י לק"מ דח"ע שאינם רק להיות בשוא"ת הוי כל"ת ונדחית מפני עשה שיש בו קום עשה וגם מיושב בזה קושי' הרמב"ן על הרמב"ם בס' המצות דלמה לא תשיב למ"ע שנצטוינו לאכול מע"ש ובכורות בירושלים והוא אמרו ואכלת לפני ה' כו' והביא קושי' הפלאה מפסחים נ"ע כו' ודחק ליישב ואח"כ הביא ראי' דלא כהפ"י מד' הרי"ף בפסחים ע"ו ב' גבי ריחא מלתא כו' ואח"כ דחה והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ועי' ביד מלאכי כלל ל' סי' שע"ב בד' השואל שם שהביא ראי' מד' פסחים הנ"ל דעשה דהשלמה שהוא לאו הבא מכ"ע אינה נדחית מפני עשה דאכילת קדשים. ועוד הביא ראי' מהא דאמרי' דלא אתי עשה דיבום ודחי לאו ועשה דאלמנה לכ"ג וכבר כ' הריטב"א דטעמא דלא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה הוא משום דמאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה ולא משום דבהצטרפות העשה אלים ל"ת הרי דלא אתי עשה גמור ודחי עשה דבעולה שהוא לאו הבא מכ"ע וכ' דכן נ' מד' הרשב"א פ' כיצד כ' ב' אלא שהרשב"א שהביא השימקו"ב כו' כ' דעשה דמצרי כיון דאינו עשה גמור אלא לאו הבא מכ"ע לא עדיף מלאו גמור דנדחה מפני עשה וכן בעולה לכ"ג לא הוי עשה גמור אלא נדחה חפני עשה כלאו כו' והק' ע"ד הריטב"א הנ"ל מהא דקא' הגמ' ביבמות כ' א' כו' בשלמא מן הנישואין לא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה כו' ואם איתא לד' הריטב"א דמאי דלא דתי עשה לל"ת ועשה הוא לרווחא דמלתא דבלא"ה אין עשה דוחה עשה מהיכא פשיטא לתלמודא דאלמנה מן הנישואין לא מצי כהן ליבם אי משום דאיכא עשה ול"ת הא הל"ת כמאן דליתא ועשה דיבום דתי לי' ועשה דבתולה יקח הוא עשה שאש"ב וליתי עשה דיבום הש"ב ולדחי עשה שאש"ב כו' א"ו דבהצטרפות העשה ול"ת אלים העשה נמי כו' עכ"ד של השואל והיד מלאכי השיב עליו דהא דאמרי' לאו הבא מכ"ע עשה הוא מדאפקי' קרא את הלאו בעשה כו' ש"מ דהעיקר הוא משום קיום העשה דהעובר הלאו הוי כאלו עובר העשה כו' וכיון שכן מסתברא דלא

גרע משאר עשה דאינו נדתה בשביל עשה אחר וכן מוכח ודאי מההיא דפ' תמיד נשחט כו' אך מאי דמייתי עלה בראשונה מהא דאמרי' דלא אתי עשה דיבום ודחי לאו ועשה דאלמנה לכ"ג דלפ"מ דכייל הריטב"א כו' יש להוכיח דכעשה גמור תשיב עשה דבעולה לכ"ג אע"ג דהוי לאו הבא מכ"ע דאם איתא דחשיב כלאו הי' לו להיות נדחה משום עשה גמור דיבום כו' לאו ראי' גמורה היא דהא לא פסיקא לי' להריטב"א בכולהו דוכתי דאמרי' אין עשה דוחה ל"ת ועשה דלאו משום דאלים הל"ת בהצטרפות העשה הוא אלא היכא דהעשה הוא עשה גמור אבל היכא דאין העשה הוא עשה גמור אז צריך ג"כ הל"ת דבהצטרפות שניהם לא אחי עשה ודחי להו דאל"ה נדחה הוא מפני העשה גמור דהא על ההיא דפ' א"מ גבי והתעלמת דפריך הגמ' פשיטא כו' כ' עלה הריטב"א האי כללא דהא דנקט בכל דוכתי הכי אין עשה דותה ל"ת ועשה לרווחא דמלתא נקט לה וכ' עוד א"נ דהכא כיון דעשה דהשבת אבידה ש"ב אלים מעשה דקדושים יהי' שאש"ב והוה דחי לי' אבל השתא דאיכא ל"ת ועשה אע"פ שאש"ב לא אלים עשה דהשבח אבידה למדחי לי' עכ"ל. הרי דלא פסיקא לי' כן לומר דלרווחא דמלתא נקטי' היכא דאין העשה עשה גמור ש"ב ולפ"ז אין ראי' מעשה דבעולה לכ"ג דאי הוי חשיב לאו הוי אתי עשה דיבום ודחי לי' כו' ואפי' אי חשיב עשה נמי אכתי אתי עשה דיבום ודחי לי' כיון דאינו עשה הש"ב דומיא דעשה דיבום ועכצ"ל דמשום דאית בה נמי ל"ת הוא דבהצטרפות שניהם אלים ולא אתי עשה דיבום ודחי ל"ת ועשה דבעולה לכ"ג אע"ג דאש"ב והיינו דפשיטא לי' להגמ' בפ' כיצד דאלמנה מן הנישואין לא מצי כהן ליבם משום דאית בי' עשה ול"ת דוקא משום דבחדא מניהו לחוד לא סגי דהוי אתי עשה דיבום ודחי לי' ובזה אזדא תמיהת מעכ"ת עלי' דהריטב"א מפ' כיצד אבל הא קשי' טובא ממ"ש הרשב"א פ' א"נ דעשה דמצרי כיון דאינו עשה גמור אלא לאו הבא מכ"ע לא עדיף מלאו גמור וכן עשה דבעולה לכ"ג לא הוי עשה גמור אלא נדחה מפני עשה כלאו דהא ההיא דפ' תמיד נשחט הוי תיובתא דבהדיא פריך הגמ' מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה אע"ג דעשה דהשלמה הוי לאו הבא מכ"ע משמע בהדיא דהוי כעשה גמור דאינו נדחה מפני עשה אחר כבר נתעורר בזה בדברי אמת כו' עכ"ד. והיינו כקושי' הפלאה הנ"ל על הפ"י ועי' בלימודי ה' ליחוד פ"ת מ"ש ע"ד היד מלאכי וח"ש ע"ד הריטב"א דב"ח הנ"ל וע"ד הרשב"א דכתובות הנ"ל וראיתי שכ' להשיג על היד מלאכי שכ' להביא ראי' מד' הרשב"א פ' כיצד דהמעי' בד' הרשב"א וראה דלק"מ דמ"ש שם דאין עשה דותה עשה לא קאי על אלמנה לכ"ג אלא אגרושה לכהן הדיוט אבל לאלמנה כבר כ' שם ולא עשה ול"ת עכ"ד. לא נהירא דהא הרשב"א כ' שם וז"ל א"נ לח"ע גרידי דאינן עולין ליבום דאין עשה דותה עשה עכ"ל. הרי

שכ' להדיא דאין עשה דיבום דוחה עשה דח"ע ואף דבח"ע דמצרי הוי לאו הבא מכ"ע מ"מ ס"ל להרשב"א דהוי כעשה גמור ולא אתי דיבום ודחי להו דאמרי' מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה ושפיר ד' היד מלאכי בד' הרשב"א ואין כאן שום השגה עליו והרשב"א סותר ד"ע מהא דיבמות להא דכתובות שהובא בשימקו"ב הנ"ל ועי' בבית מאיר באה"ע סי' קע"ד שכ' נמי כן דד' הרשב"א סתרי אהדדי ומ"ש בד' הרמב"ם דהל' יבום הנ"ל והאריך בזה. עוד, כ' הלימודי ה' שם אלא דלכאורה אין נ' כן מד' הרשב"א עצמו ביבמות כ"ט א' כו' שכ' וז"ל ואע"פ שבעולה לכ"ג הוי עשה שאש"ב ונדחה מ"מ עשה דולו תהי' לאשה קיל' מינה כו' עכ"ל ונ' מדבריו דאי הוי עשה הש"ב אינו נדחה ואע"פ שהוא לאו הבא מכ"ע וכ' אמנם הדבר ברור דחדא מתרתי נקט הרב כו' ובפ' א"נ הזכיר הב' חלוקות כו' וכ' דגם הרמב"ם פ"ו מהל' יבום כו' ס"ל כהרשב"א כתובות הנ"ל כו' והיינו כד' הברוך טעם הנ"ל והביא ד' הרדב"ז ת"ב סי' ס"ת דס"ל דלאו הבא מכ"ע עשה גמור הוא ואח"כ הביא ד' הרשב"א בתשובה סי' קס"ד שכ' וז"ל באלמנה מן הנישואין עשה ול"ת דכתיב כ"א בתולה כו' ודרשי' בחולה ולא בעולה ולאו הבא מכ"ע עשה ול"ת דאלמנה כו' ולא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה עכ"ל הנה מלשונו נ' דלאו הבא מכ"ע עשה הוא אף לענין זה נמי וזה סותר דבריו שכ' בשמו וכ' ואפשר דלאו דוקא אלא שבא לפרש לשון הש"ס דקרי' עשה כו' וכ' אמנם ק' להרשב"א מהא דפ' תנ"ש והביא דכן הק' בדברי אמת וכ' דאפשר לומר עם מה דאיכא למידק דבזבחים צ"ז ב' אמר רבא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כו' אי היכי קא' מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה דנ' דאי הוי ל"ת שפיר מדחי והא אין עשה דותה ל"ת שבמקדש ובשלמא ממאי דקא' אחי עשה דפסח ודחי עשה דהשלמה ל"ק דכרת הוא חמור ואפי' במקדש דוחה כו' אמנם לפ"ד הרשב"א ניחא דזה עצמו קושי' הש"ס דנהי דעשה דהשלמה נדחה מפני עשה כלאו מ"מ לגבי מקדש חשיב כעשה גמור דאין עשה משום מאי אולמא כו' ה"נ במקדש אין עשה דוחה ל"ת ועוד כ' ליישב עפ"ד התוס' עירובין ק' משום דהוי ל"ת בפשיעה כו' ועוד כ' ליישב דכיון דעשה דהשלמה הוי תדיר כו' הוי כעשה גמור שאינו נדחה כו' ואח"כ הביא ד' התוס' יבמות כ' ב' ד"ה מסתברא דנ' מדבריהם דלאו הבא מכ"ע עשה גמור הוא ולא דחי לי' עשה דיבום והאריך בזה ולבסוף הביא ד' הרשב"א בשבח קל"ב ב' ד"ה הא שכ' וז"ל דודאי לא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה דמאי אולמא כו' ושם קל"ג ד"ה כך כ' דצרעת הוא לאו הבא מכ"ע עכ"ד יעוש"ה ועי' בש"א סי' ל"ג שהביא ד' הרמב"ם דהל' יבום הנ"ל וכ' דכונת הרמב"ם דעשה דיבום שהוא בקו"ע דוחה לעשה שהוא בשוא"ת כו' ואח"כ דחה זה מד' הגמ' דפסחים נ"ט הנ"ל כו' והאריך הרבה בזה

ועי' בקו"א שם שהביא ד' הפ"י והפלאה הנ"ל והאריך בזה ועי' באילת אהבים בכתובות בקו"א סי' קל"א מ"ש ע"ד הרשב"א והפ"י הנ"ל וא"כ כיון דפשטות ד' הגמ' דפסחים נ"ט הנ"ל מבואר דלאו הבא מכ"ע הוי עשה גמור וכ"כ הרשב"א ביבמות כ' ובשבת קל"ב וכן משמע נמי מד' הרשב"א ביבמות נ"ט ובתשובה סי' קס"ד הנ"ל וכן ס"ל להרדב"ז והיד מלאכי והפלאה הנ"ל נ"ל כן עיקר דלאו הבא מכ"ע הוי עשה גמור ואין עשה דוחה איתה דאמרי' מאי אולמא כו' ודלא כהרשב"א והפ"י הנ"ל וכן ראיתי בס' גנזי יוסף על הפתיחה כוללת ח"ג אות ג' שכ' נמי כן והאריך הרבה בזה וא"כ ה"ה דלאו הבא מכ"ע דוחה ל"ת כיון דהוי עשה גמור ועי' בס' נחלת יעקב בפתיחה שם אות י"ב ואות ט"ו מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

יט) **עי'** ביד אלי' בכללים אות ע' ענין עשה דוחה ל"ת אות א' שכ' דהא דקי"ל עשה דוחה ל"ת דוקא במקום שהוא עיקר המצוה אבל במקום דלאו עיקר המצוה הוא אינו דוחה ל"ת והביא ראי' מיבמות כ' ב' כו' והק' מזבחים צ"ז ב' כו' והאריך בזה ובסי' ה' שם כ' דהא דאמרי. עשה דוחה ל"ת לאו דוקא שהעושה העשה ידחה הל"ת אלא אפי' אדם אחר עובר על הל"ת בכדי שיקיים חבירו העשה נמי דינא הכי ובלבד שלא יעבור על הל"ת כ"א בעת שחבירו מקיים העשה דליהוי בעידנא כו' והביא קצת ראי' מהא דנזיר ומצורע מתגלח מאדם אחר ואף דהמקיף עובר על ל"ת מ"מ מותר לדחות בשביל קיום עשה דחבירו כו' וכן מותר לאדם אחר לקצץ הבהרת ולמול אפי' אביו יש ג"כ כאן כדמוכח בשבת קל"ג ואי איכא אחר כו' דאפי' למסקנא דהוי פ"ר מ"מ מותר אחר למול וכן נ' אם הי' הדין דמותר לשבור עצם בשביל אכילת המוח אין חילוק דכך הי' מותר אחר לשבור כו' מיהו התוס' ב"ב י"ג לחד חי' כ' דכיון דהאשה אינה מצווה על העשה דפ"ו לא מצי לעבור על ל"ח דלא יהי' קדש ולהנשא לעבד שח"ע וחציו בן חורין כו' והאריך בזה. ועי' בלימודי ה' לימוד ב' מ"ש והאריך בזה ובסי' ח' כ' עוד כלל גדול בס"פ א"ג מ' א' דהיכא דאפשר להשתדל שלא יתחייב כלל אינו דוחה ל"ת דל"ד לכלאים בציצית והיינו באנוסה דחייבי לאוין ולדעת התוס' שם אפי' א"א להשתדל מ"מ הואיל דתלוי ברצונה אינו דוחה ל"ת ובסי' י' שם כ' דעשה דרבים דוחה עשה דיחיד והק' מד' התוס' חולין ע"ת א' ד"ה מנין שכ' דאין עשה דפסח דוחה ל"ת ועשה דאו"ב הלא האי דאו"ב הוי עשה דיחיד ונדחה מעשה דפסח דהוי דרבים עכקוש"י וצ"ל דס"ל להתוס' דעשה דרבים אינו דוחה ל"ח ועשה דיחיד ועי' בראש ברכות פ' ג' שאכלו סי' כ' שכ' אהא דמעשה בר"א כו' ומשני מצוה דרבים שאני כו' דאלים עשה דרבים ואפי' הוי דרבנן כגון לשמוע קדושה או ברכו שלא מצינו לו עיקר מה"ת ודחי עשה דיחיד דאורייתא ומכאן תשובה

לבה"ג דכ' דאם נקבר מת ביו"ט האחרון של חג דהוא מדרבנן דאתי אבילות יום ראשון דהוי עשה דאורייתא ודחי עשה דרבים דשמחת הרגל דרבנן כו' עכ"ל ובמ"ק פ' ואמ"ג סי' ג' כ' הרא"ש וז"ל והר' יהודא הק' ע"ד בה"ג מהא דאמרי' בהשולח ששיחרר עבדו כו' דעשה דרבים בתפלה דרבנן דחי עשה דיחיד דאורייתא ותי' דשאני עשה דתפלה דזכי בה את הרבים עכ"ל. נמצא דלדעת הבה"ג עשה דרבים דרבנן לזכות את הרבים דחי עשה דיחיד דאורייתא הא לא"ה לא ולדעת הרא"ש כל עשה דרבים אפי' מדרבנן דחי עשה דיחיד דאורייתא וכ"כ בארעא דרבנן מערכת ע' סי' תק"ג ובסי' תק"ד שם מ"ש והאריך בזה ועי' בס' משכן בצלאל סי' קל"ז קל"ח מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

ב) **בהג"ה** וי"א שמלקין. עי' בבאר יעקב מ"ש בזה ומ"ש ע"ד המחבר סעיף ו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ה

ג **מצות ל"ת כו'** עי' בעצ"ל מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רטז

סעיף א

א **אסור בחילופיהם**. עי' ש"ך ס"ק א' ועי' בספרי תורת אליעזר סי' תמ"ג ס"ק ו' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף ז

ב **בהג"ה משמע אפי' א' מהם**. עי' ט"ז ס"ק י"א וש"ך ס"ק כ"ב מ"ש בזה ולכאורה קשה מהא דפ' המחבר לעיל סי' כ"ח העי' ט' שחט ק' חיות או ק' עופות או חי' ועוף במקום א' כיסוי א' לכולן והוא מד' הגמ' בחולין פ"ו ב' וקא' הגמ' שם דרבנן דס"ל כיסוי א' לכולן ס"ל לחלק צריך קרא דהיינו או עוף לחלק שלא נאמר דלחי' ועוף שניהם יחדיו דוקא בעי כיסוי ור"י דס"ל לחלק מדמו נפקא מפיק להאי או ללמד שצריך תו' ועוף שני כיסוי שחט חי' יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף וכיון דקי"ל כאן כר' יונתן דלחלק ל"צ קרא וא"כ לא מצריכינן האי או דגבי כיסוי הדם לחלק וע"כ האי או בא ללמד שצריך ב' כיסוי שחט חי' יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף וא"כ למה פ' המחבר אפי' בחי' ועוף כיסוי א' לכולן. וכן ראיתי במקום שמואל שהביא קושי' זו בשם גדול א' וכ' ליישב דאף דקי"ל כר' יונתן דלחלק ל"צ קרא מ"מ אצטריך שם לרבנן או לחלק דלא נימא כיון דכתיב דמו כו' ולרבנן דמו טובא משמע כו' וה"א דא"צ כיסוי אא"כ שחט שניהם כיון דדמו טובא משמע לכן אצטריך שם או לחלק אבל בכ"מ ודאי קי"ל כר' יונתן דלחלק ל"צ קרא ואין לדחות דא"כ לא לכתוב לא דמו ולא לכתוב או וממילא ידעי' לחלק דלר' יונתן ל"ל קרא

לחלק ל"ק דהאי דמו צריכין למילף מיני' למודים הרבה כו' עכ"ד ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' ר"צ ס"ק א' מ"ש בענין זה דלחלק יעוש"ה:

סעיף יב

ג **אף במשקים כו'**. עי' בעצ"ל מ"ש ע"ד הפ"י בקידושין בקו"א בפסק חדש ובד' הח"צ סי' כ' והאריך בזה יעוש"ה:

סימן ריז

סעיף ט

א **הנודר מהקיפה כו'**. עי' במקום שמואל שהביא ב' פי' על קיפה דרש"י והר"ן והרא"ש והטור פי' דקיפה היינו פירורין דק דק של בשר שיורד לשולי הקדרה והרמב"ם פי' דקיפה היינו תבלין והק' על רש"י מחולין קי"ו ב' כו' דקיפה היינו תבלין כו' והאריך בזה וכ' דהא דנקטו רש"י והרא"ש כאן דק דק של בשר בשר לחודי' צ"ל דה"ה לתבלין אלא דחדא נקטי וה"ה כל כיוצא בזה שניקף לשולי הקדרה קרוי קיפה וכ' דזה נ' דעת המחבר שסתם כלשנא דגמ' ולא הזכיר א' מהפו' שהביא ב"י א"ו דס"ל דתרווייהו איתנהו בי' בקיפה דק דק של בשר וגם תבלין ולפיכך סתם כלשון הש"ס עכ"ד:

סעיף כו

ב **בימה"ח**. וכ' הש"ך ס"ק ל"ב דאיכא הנאת הגוף והוא דעת הר"ן נדרים ט"ז ב' ודעת הרשב"א שם דאף דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה אמרי' מצוה לאו ליהנות נתנו ועי' בשעה"מ פ"ח מהל' לולב ובברית אברהם חאו"ח סי' ג' ובס' הפלאות נדרים בנדרים שם מ"ש ע"ד הרשב"א והאריכו בזה ומ"ש בהפלאות נדרים שם ליישב קושי' הברית אברהם שם על הרשב"א מכלאים בציצית והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף מו

ג **נדר מבנים כו'**. עי' בחידושי רע"א שכ' דה"ה דמותר בבנות והוא מד' הגמ' ב"ב קמ"ג ב' ועי' ברביד הזהב פ' ויגש ד"ה ובני דן שהביא בשם הנ"י אם הי' לו בן ובן הבן ואמר נכסי לבניי אפי"ה אין דנין דמשום בן הבן אמר בניי, דאין בלשון בנ"א בן הבן שיקראוהו בן כו' ולא ידעתי אמאי כ"כ בשם הנ"י דהא כן מבואר להדיא בד' הגמ' ב"ב שם. עוד הביא הרביד הזהב בשם התשר"ש סי' תתקס"ג האו' ליתמי בתו אבנים קא' ק"ו מההיא דברא וברתא והביא ד' בשו"ע סי' קס"ט דק"ו למי שהי' לו בן הבן ובן אשתו ואמר לבניי דאבן הבן קא' כו' דלא מצינו בכה"ת שנקרא בן בנו. והשיג עליו וכ' דהמעי' בתוס' אין המסקנא כך גם אשכחן שכ' הרמב"ן פ' פנחס ושם בת אשר שרח דכ' התרגום ושם בת איתת אשר שרח והכרח לזה דאל"כ מה טיבה אצל חלוקת הארץ גם וגבי בני אשר בפ' זו לא כתיב בתו אלא ושרח אחותם ופשוט דה"ה לבן אשתו וכן הוא בהדיא בתשו' מיימוני

סי' מ"ח כ' על בן אשתו בני שפיר דמי עכ"ד. עוד הביא בד"ה בניו ד' המבי"ט חחו"מ סי' כ' שכ' דכמו דבני בנים כבנים ה"ה בני בני בנים ה"ה כבני בנים כו' עכ"ד. ולדבריו גבי נדר אסור בבני בני בניו ועי' בחידושי רע"א שכ' דנ"ל דמותר בדור רביעי ולא ידעתי מה יענה הגאון רע"א על הראי' שהביא המבי"ט שם דהא בכלל השבעים נפש הי' חצרון וחמול בני פרץ הובא ברביד הזהב שם:

סעיף מח

ד **שלא יצחוק כו'**. עי' באמרי בינה דיני נדרים סי' י"ג שכ' דהריטב"א בנדרים מ"ב חולק ע"ז ואח"כ דחה והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רכא

סעיף ט

א **הוא מופקר**. עי' ש"ך ס"ק נ"ג שהביא התוס' בס"פ אין בין המודר דבמטלטלין א"צ ג' ועי' בעצ"ל מ"ש ע"ד הש"ך והאריך בזה, עוד הביא שם ד' הנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' ס"ז שכ' דבשבועה צריך שיהא פשר לקיים ע"י שליח כו' דאל"כ לא משכחת תנאי כלל גבי שביעה והשיג עליו מד' התוס' נזיר י"א א' ומד' הגהות מרדכי בכתובות ומד' הרמב"ן ב"ב קכ ש והאריך בזה ועי' בספרי דברי אליעזר סי' ל"ת ס"ק ה ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סימן רכו

סעיף א

א **אם א' מהם כו'**. עי' בעצ"ל ס"ק א' ב' ובאמרי בינה דיני נדרים סי' י"ז מ"ש בדיני ברירה והאריכו בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' ס"א ס"ק א' מ"ש בדיני ברירה והארכתי בזה יעוש"ה:

סימן רכח

סעיף א

א **ע"י חרטה**. עי' באמרי בינה דיני נדרים סי' י"ח מ"ש והאריך בזה וכ' שם די"ל דבאיסור דרבנן נאמן ע"א אף באתחזק איסורא ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז דין עא"נ באיסורין מ"ש והארכתי בזה והעלותי דבאי' דרבנן נאמן ע"א אף באתחזק אי' יעוש"ה:

סעיף כ

ב **בשביל טובה כו'**. עי' באמרי בינה סי' כ' מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה.

סימן רל

סעיף א

א **בהג"ה כגון שנשבע כו'**. עי' ט"ז ס"ק א' וש"ך ס"ק ה' מ"ש והאריכו בזה עי' בספרי דמשק אליעזר סי' ר"ת ס"ק ב' מ"ש בענין תי עביד לא מהני והארכתי הרבה בזה יעוש"ה:

סימן רלב

סעיף יב

א **בהג"ה אם כבר עבר**. עי' ש"ך ס"ק כ"ז שכ' דהוי כאומר לא לויתי דכאומר לא פרעתי דמי כו'. ולפ"ז אפי' יש עדים כדבריו האחרונים אינו כלום דאדם נאמן ע"ע יותר מק' עדים עכ"ד. ולכאורה קשה הא לענין מלקות אין אדם לוקה עפ"י עצמו וא"כ אף שהוחזק כפרן ע"י עצמו מ"מ אין לוקין ע"י עצמו וכה"ג מבואר בפ' שבועות העדות דאמרי' דבעדי קנס לא משכחת ראי' בלא ידיעה וכ' שם הר"ן והריטב"א דאף אם אמר לא אנסתי אשה מעולם ובאו עדים שאנס לא מתחייב אע"פ שהוחזק כפרן לפי שזה ע"י עצמו ואין אדם משלם קנס עפ"י עצמו וה"נ אמאי מלקין אותו בשביל דהוחזק כפרן ע"י עצמו. וכן ראיתי באמרי בינה דיני נדרים סי' כ"ה שהק' כן וכ' די"ל דדוקא היכא דאנן טענינן בעדו בזה הוי כמתחייב קנס או דנפסל או שיתחייב מלקות ע"י עצמו משא"כ היכא דאנן לא טעני' בעדו רק אם הי' רוצה הי' יכול לפטור א"ע בטענתו בזה לא הוי כמתחייב ע"י עצמו והביא דכה"ג כ' הרשב"א בת"א סי' ק"י בגנב שגנב עפ"י עדים אף דאם הי' טוען אח"כ החזרתי הי' נאמן מ"מ לא הוי מרשיע א"ע במה ששותק ואינו טוען שגנב ושלם ורק במרשיע א"ע ואו' כן עשיתי אבל כ שאחרים של אותי והלה שותק אין זה מרשיע א"ע אלא ב"ד מרשיעין אותו ע"י עדים ואין אנו צריכין להודאתו כו' וה"נ דכותי' אף דהי' יכול לטעון ולומר של"ה פיו ולבו שוין רק שטעה בפיו מ"מ כיון שאינו טוען הוי כמתחייב ע"פ עדים דמסתמא ל"ח לומר של"ה פיו ולבו שוין והביא קושי' השעהמ"ש סי' ל"ד ס"ק י"ד על הש"ך וכ' ליישב והאריך בזה. עוד הביא ד' הרמב"ם פי"ב משבועות הל' י"ב שכ' וז"ל לפיכך אם נשבע א' בפנינו שלא יאכל היום ואכל והתרו בו ואמר אני לא הי' א אלא שלא אצא היום וטעה לשונו והוציא אכילה של"ה ה"ז אינו לוקה עד שיודה בפני עדים קודם שיאכל שעל אכילה נשבע או שקבל עליו התראה ולא טען שטעה בעת התראה אע"פ שטען אח"כ אין שומעין לו וכן אם התרו בו ואמר מעולם לא נשבעת אלא עד"ז ואחר שהעידו עליו שנשבע או נדר אמר כן הי' אבל ל"ה פי ולבי שוין כו' אין שומעין לו ולוקה עכ"ל וכ' דמד' הרמב"ם אלו מבואר דלענין מלקות לא בעי' שיקבל עליו התראה מדכ' או שקבל עליו התראה משמע דאם הודה בפני עדים קודם שיאכל שעל אכילה נשבע ואח"כ אכל והותרה בו דלוקה אף שלא קבל עליו התראה דאל"כ רק דבעי' שיתיר עצמו למלקות א"כ לעולם לא משכחת שיהי' פטור ממלקות בטענתו של"ה בלבו והביא ד' הרמב"ם פי"ב מסנהדרין שכ' וז"ל ק ע"ה וא' ת"ח צריך התראה כו' ואפי' אם אמר יודע אני פטור עד שיתיר עצמו למיתה כו' ואח"כ יהרג עכ"ל. פתח במיתה או מלקות

וסיים במילה בלבד והלח"מ כ' מדכלל מלקות עם מיתה משמע דס"ל דה"ה למלקות בעי' שיתיר עצמו כו' וכ"כ לקמן פי"ח ומד' הרמב"ם דלעיל מוכח להדיא דל"ב שיתיר עצמו למלקות והביא ד' חוה"ש שכ' ג"כ דלגבי מלקות ל"ב שיתיר עצמו וד' הרמב"ם כאן הוא לעד נאמן ומ"ש הרמב"ם פי"ח שתק ולא קבל התראה אין הורגין אותו מלקין אותו לאו בחדא מחתי הם דבמיתה בעי' שיתיר עצמו ממש משא"כ לענין מלקות כו' עכ"ד ועי' בסדרי טהרה סי' קפ"ה ס"ק א' שהביא ד' חוה"ש והשיג עליו מד' הרמב"ם פי"ב הנ"ל ועי' במשנת חכמים הל' ע"ז סי' י"ד בצפנת פנח אות י' שכ' דמוכח מד' הרמב"ם דאף במלקות בעי' התיר עצמו והשיג על התומים סי' ל"ח שכ' דבמלקות לא בעי' התיר עצמו וס"ל להמשנח"כ והסד"ט בדעת הרמב"ם דס"ל דאף במלקות בעי' התיר עצמו דלא כהאמרי בינה בדעת הרמב"ם והתומים ס"ל כהאמרי בינה בדעת הרמב"ם. ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' כ"ט ס"ק א' מ"ש והעלותי דאף במלקות בעי שיתיר עצמו והבאתי שם דהתומים עצמו בסי' צ"ב ס"ק א' ס"ל דאף במלקות בעי' שיתיר עצמו וסותר עצמו מדבריו דסי' ל"ח יעוש"ה:

ב **כתב עליו שטר כו'**. עי' באר הגולה ס"ק כ"ה שהביא ד' מהרשד"ם חיו"ד סי' שהביא בשם הר"י הלוי שכ' על אחד שנשבע בכת"י שלא יתקוטט עם חבירו ועבר שהשיב שחייב הוא לקיים מה שנשבע ואע"פ שלא הוציא מפיו ואם לא קיים דינו מסור לשמים אבל אין לחייבו דבר בדיני אדם עכ"ל ולפי שדין זה דשבועה בכתב ראיתי להאחרונים שהאריכו הרבה בזה ע"כ אמרתי גם אני אענה את חלקי ואבאר ענין זה בעזה"י. מד' הר"י הלוי הנ"ל משמע דס"ל דשבועה בכתב הוי שבועה ומש"ה חייב בד"ש וכ"כ בתשובת מהר"ם פדווא סי' נ"ט ובמהראנ"ח ח"ב סי' נ"ח והביא בתשובת אבקת רוכל ססי' קנ"ו דשבועה בכתב מהני והרדב"ז ח"ג סי' תר"ז ובתשובת הרא"מ סי' ע"ב ובתשובת מהריב"ל סי' מ"ז ובתשובת מוהר"מ גלאנטי סי' י"ג וסי' קכ"ב ובמבי"ט סי' שי"ח ובשער אפרים סי' ע"ב ובמשפטי שמואל סי' קכ"ט ובמהרי"ט ח"א סי' י"ד וח"ב ביו"ד סי' כ"א ובמים רבים חיו"ד סי' ס"ד בשם הגינת וורדים כלל ג' סי' א' דלא מהני שביעה בכתב והביאו ראיה מהא דאמרינן בשבועות כ"ו ב' גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו שנאמר לבטא בשפתים ממילא כל שאינו מוציא בפיו לאו שבועה היא וכתיבה לאו כדבור דמי. ועי' בחו"י סי' קצ"ד שכ' דהיכא שכ' והריני נשבע לשלם כו' או הריני מקבל עלי באלה ובשבועה נ' דהוי כנשבע ממש כו' דאע"ג דקי"ל הנודר מלדבר עם חבירו מותר לכתוב לו שאני נדרים דאזלי' בהו אחר לשון בנ"א ודאי דדבור אינו מענין כתיבה מ"מ לא יוגרע כח כתיבה לענין קיום הדבר ומצינו דעדיף מיני' שהרי לית בי' טענת השטאה

והשבעה משא"כ בדבור כו' וזכר לדבר כתב אשר נכתב בשם המלך אין להשיב כי הוא דבר המתקיים יותר מהבל פי דבור גם מעשה טפי כו' וקי"ל גבי כותב ד"ת צריך לברך דכתיב המלות הוי כאלו דברם כו' ועוד ראי' מדאצטריך מיעוט גבי עדות מפיהם ולא מפי כתבם כו' ומ"מ בקצת דברים החמירו חז"ל דבעי דבור ולא סגי בכתיבה כו' וא"ת א"כ למה קי"ל גבי גט עד שישמע מפי המגרש ולא מהני אם כותב לסופר כו' י"ל דש"ה דהתורה אמרה וכתב לה משמע הבעל עצמו יכתוב רק כשמצוה לו ושומע קולו הו"ל כתיבת סופר כאלו כתבו הבעל משא"כ כשכותב לו ואינו אתו סוף דבר חומרא דא"א שאני כו' מ"מ לענין קיום דבר לא יגרע כח כתיבה מדבור כו' והאריך בזה יעוש"ה הרי ל הדיא דס"ל דשבועה בכתב מהני וכמהר"ם פדווא ומהראנ"ח הנ"ל. ועי' בשבו"י ח"א סי' קנ"ו שכ' דאלם הרי הוא כפקח לכל דבריו ומשביעין ע"י הרכנה כו' או שהוא עושה השבועה ע"י כתב שכותב הריני נשבע כו' והביא ראי' לזה מהא דאיתא בגיטין ע"א א' אם לא יגיד פרט לאלם שא"י להגיד אמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב ופירש"י והתוס' דקאי לפטור מק"ש וקשה דלמה לי קרא לפטור מק"ש תפ"ל שאין כאן שבועה כלל א"ו דיכולים להשביע אותו ע"י הרכנה או ע"י כתב. ועוד ראי' מהא דאיתא בסוטה ס"פ ארוסה שאילמת לא היתה שותה דכתיב ואמרה ולא אילמת ולא קא ממעט אילמת מקרא הקודם דכתיב והשביע הכהן את האשה א"ו דיכולים להשביע את האלם ע"י הרכנה או כתב רק היכא דכתיב אמירה בעי' אמירה בפה וכמ"ש התוס' שם בגיטין וכ' דזה ג"כ נכלל במ"ש הרמב"ם פ"ב מהל' שבועות ופ"ב מהל' נדרים או דבר שהוא כענין עניית אמן ואע"ג דגבי שבועות ונדרים כתיב מוצא שפתיך תשמור משמע דצריך שיוציא בשפתיו דוקא כו' לא אתי אלא לאפוקי לב וכדאיתא בשבועות כ"ו ב' בשפתיו ולא בלב אבל היכא דעביד מעשה בגופו ע"י הרכנה או ע"י כתב כו' ודאי דהוי שבועה גמורה דמה לי עקימת שפתיו דהוי מעשה או הרכנה ומעשה בשאר גופו וכ' דמה"ט נ' מבואר באו"ח סי' מ"ז דמהרהר בד"ת א"צ לברך והכותב צריך לברך ותמהו הט"ז ומג"א דלמה יברך על הכתיבה דהא ליכא אלא הרהור. ובאמת לפמ"ש לקמן כיון דעביד מעשה בגופו ע"י אומן ידי לכתיבה הוי מעשה וצריך לברך משא"כ מהרהר בלבו בלבד וכ' ואפשר דזה שמדקדק הש"ס בחגיגה גבי הני ב' אלמי כל אימת דהוי עייל ר' לבי מדרשא הוי יתבי קמייהו ומודי ברישייהו כו' דעבדי מעשה לימוד גמור דהוי כמוציא בשפתיו ואל תשיבני מהא דאיתא ביו"ד סי' רכ"א סעי' י' מי שנשבע אי נדר שלא ידבר עם חבירו יכול לכתוב לו כתב ש"ה דבנדרים הולכים אחר לשין בנ"א דכונתו אמירה בפה ממש משא"כ לענין שבועה דהוי שבועה גמורה ע"י הרכנה או ע"י כתיבה וגם אין מקום לחלוק

מהא דאיתא בחו"מ סי' ע"ג כו' דאם נכתב בכת"י שנשבע לשלם לחבירו ואח"כ אמר שלא נשבע אלא שכ' לו כך אם התובע יודה פשיטא שאין לחוש לשבועה זו כלל כו' אי משום הא לא תברא דהתם לא נשבע בשטר עצמו רק שכ' שנשבע ואח"כ כופר וא"ו שלא נשבע רק שכ' לו כך משא"כ אם כותב הריני נשבע כו' דהוי כשבועה בפועל ממש ע"י כתב הכל מודים דהוי שבועה גמורה והביא ד' החו"י הנ"ל שכ' כדבריו וכ' אך דבסי' ט"ו שם כ' להיפך כו' ודבריו אחרונים עיקר להלכה אכן במשפטי שמואל סי' קכ"ט כ' מ"מ בענין שבועה דבעי' שיוצא בשפתיו הוצאה גמורה ואם לא הוציא בשפתיו אין כאן שבועה כלל כו' ותדע דהא מי שנשבע שלא לדבר עם חבירו יכול לכתוב לו כתב משום דכתיבה לא חשיב דבור עכ"ד. הנה מ"ש שכן פשוט בגמ' ופוס' כונתו על מה דאיתא בש"ס בשפתיו ולא בלב אבל כבר הוכחנו דכתיבה והרכנה שאני ומהא דנשבע אין ראי' כלל וכמ"ש ועי' בטור חו"מ סי' צ"ו דבחרש גמור שאינו לא מדבר ולא שומע משביעין אותו כשיתרפא משא"כ באלם לא הוזכר בשום פוסק שום חילוק דהרי היא כפקח לכל דבריו וכדאיתא בחו"מ סי' רל"ה עכ"ד הרי דס"ל להדיא דמהני שבועה בכתב וכהחו"י הנ"ל ועי' בשב יעקב חיו"ד סי' מ"ט שהשיג על החו"י וכ' דבכ"מ אין כתיבה כדבור והביא ראי' מהא דאמרי' במגילה י"ח ב' דקרי פסוקי פסוקי וכתב לה מוכח דכתיבה לא מהני ועי' בתומים סי' צ"ו ס"ק ה' שכ' ע"ד שב יעקב אלו דאין בזה ממש דמלבד דמה ענין זה שמקבל בלבו בכתיבה למה שהצריך התורה קריאה לפרסום הנס וא"כ סופר הכותב פ' ק"ש יפטר מק"ש למאן דלא בעי שמיע לאזניו ומה ענין זה לזה אף גם הא במגילה כתיב נזכרים וילפי' שם גז"ש מזכור ודרשי' זכור בפה ואל חשכח בלב וכיון דזכירה הוי בפה פשיטא דכתיבה לא מהני אבל המקבל ע"ע בכתיבה י"ל מ"ש כותב ומ"ש אומר גם מה יאמר לשיטת הרמב"ם דס"ל דבכתב כותבין גט ש"מ דכתיבה הוי כאמירה כמבואר בגיטין עכ"ד. ועי' בתשובת רע"א סי' כ"ט בתשובת דודו הגאון ר' וואלף איגר מ"ש לענין אם כ' בימי הספירה היום כך וכך לעומר אם יצא ידי ספירת עומר כו' והביא ד' הש"י וראיתו ממגילה י"ח הנ"ל וכ' דה"ה בנ"ד הוי כמו לענין שבועה דל"מ כתיבה וא"ל דשאני שבועה דלבטא בשפתים כתיב שצריך להוציא מפיו דמ"מ שפיר איכא לדמויי נ"ד להא דמגילה כו' והאריך בזה. והגאון רע"א שם סי' ל' דחה ראי' זו מהא דמגילה דהא דמוקמינן כגון דמנח מגילה קמי' וקרי בה וכתב כו' אין ראי' דבעי קריאה דבפשוטו י"ל אף דכתיבה כד"ד מ"מ י"ל דש"ה כיון דבעי שיהא קריאתו דוקא מתוך הכתב ולא בע"פ א"כ נהי דכתיבה הוי רק כקורא בע"פ דאף דמתחלה קודם הכתיבה ראה כל פסוק בתוך המגילה והרהר בו מ"מ בשעה שכ' הוי קורא בע"פ וכאלו

ראה פ' בתוך המגילה והרהר בו ואח"כ קורא הפ' בע"פ דפשיטא דלא הוי קורא בע"פ וה"נ כן בכתיבה ומה שהביא עוד ראי' מתחלת ד' הש"ס בס"ד דקא' ה"ד אי דקמסדר פסוקא פסוקא וכתב לה כו' ופירש"י קמסדר פסוקא בע"פ כו' והוכיח מזה דאם איתא דכתיבה כד"ד ל"ל להש"ס לומר דקמסדר פסוקא פסוקא נ' כיון דקי"ל דכל הברכות צריך לכתחלה להשמיע לאזניו דילפי' מק"ש כו' הרי אף דמוציא מפיו דהוי דבור מעליא מ"מ בעי השמעת אוזן ג"כ א"כ י"ל נהי דכתיבה כד"ד מ"מ הוי רק כשפתיו נעות וקולו לא ישמע ואף דבאמת קי"ל דבדיעבד אף בלא השמיע לאזניו יצא כו' מ"מ כיון דלר' יוסי אי אף בדיעבד א"כ נקט הש"ס מלתא דמהני לכ"ע וגם דחה בזה נמי הראי' ממתני' דריש תרומות כו'. ועוד דחה ראי' זו והאריך בזה ועי' בסי' ל"א שם בתשובת הגאון ר' וואלף איגר מה שדחה ד' הגאון רע"א הנ"ל שכ' דהש"ס בעי לאוקמי ככ"ע כו' וכ' דאי משום הא אכתי קשה ע"ד הש"ע סי' תר"ץ סעי' י"ג שכ' הי' כותבה שקורא פ' במגילה שמעתיק ממנה וכותבה כו' ותקשה למאי דקי"ל קרא ולא השמיט לאזניו יצא למה כ' המחבר שקורא פ' מתוך המגילה וכותבה הא בכותבה לחוד סגי אם כתיבה כד"ד ומזה הי' מוכח כהש"י דכתיבה לאו כד"ד אך בזה הסכים להגאון רע"א הנ"ל במה שדחה ראי' הש"י דמש"ה קא' הש"ס וקורא דכתיבה לחוד אף דכד"ד הוי רק כקורא בע"פ ועוד דחה ראי' הש"י בין מס"ד דהש"ס ובין מהמסקנא הנ"ל כו' והאריך בזה ועי' בסי' ל"ב שם בתשובת הגאון רע"א שדחה ד' דודו הגאון ר' וואלף במה שכ' לדחות ד' הש"י כו' וכ' דראי' הש"י הנ"ל הוא ראי' ברורה כו' מסוגיא מגילה מדקא' דקמסדר פסוקא כו' והאריך בזה ולבסוף הביא ד' התומים כנ"ל והביא מיני' ראי' לדבריו דסי' ל' הנ"ל דאף אי כתיבה כד"ד מ"מ מקרי לא השמיע לאזניו עכ"ד ועי' בברית אברהם חיו"ד סי' נ"ט שכ' נמי לדחות ראי' הש"י כד' הגאון רע"א דסי' ל' הנ"ל ממגילה כו' ועי"ש עוד בתומים מ"ש ע"ד הש"י שם שכ' לדחות ראי' התו"י הנ"ל מעדות דאצטריך מפיהם למעט מפ"כ דה"א בעדות בגילוי מלתא בעלמא סגי וכ' עליו דצ"ע בסברא זו להתיר האיסור ויותר הי' לומר דה"א בעדות כיון דחזי' דשטר כשר ושטר קידושין בעדים וכן גט בעדים לר"מ או לר"א כו' וש"מ דהכשירה התורה עדות מפ"כ וה"א דכל עדות מפ"כ כשר כו' וכ' דבזה אפשר לכוין במ"ש רש"י מפיהם ולא מפ"כ יעידו בב"ד דל"ד לשטר שחתמוהו ביומא דהאי אורחא בכך עכ"ל ומה ביקש רש"י בזה כו'. ולפמ"ש א"ש דקשי' לרש"י דה"ל לאתוי' רב ראי' מהך מדאצטריך מפיהם ש"מ בעלמא הוי הגדה מתוך הכתב ומכ"ש דקשה למאן דלא פ' כרב ולזה כ' רש"י דל"ד לשטר כו' וא"כ אצטריך דלא נימא מ"ש משטר דאכשרי' רחמנא אלא מהלשון שכ' הרשב"א דגזיה"כ הוא דלא מכשרי עדים מפ"כ מזה משמע

דבעלמא מועיל כתב דאי בעי הכתוב רק להורות דלא נטעה להקל בשטר הא אין זה גזיה"כ וכן מה שהק' התוס' והרשב"א ל"ל מפיהם הא כתיב אם לא יגיד והגדה אינו באלם כו' נ' דשוה עדות. לשאר אמירות דאל"כ מאי קושי' בעדות הו"א דקולי עכ"ד. ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' ר"כ וסי' רכ"ז מ"ש לדחות ד' הש"י הנ"ל מעדות ומקיים ד' החו"י דודאי כל דבר שבין אדם לחבירו כגון הגדת עדות לפני ב"ד עדיף טפי דבור פיו מכתבו כי אדם שומע מבין כונת חבירו פנים אל פנים יותר ממה ששומע תוכן כונתו במכתבו ע"כ בעדים דכתיב ע"פ שנים עדים ממעטים מכתבם משא"כ אדם לעצמו לקיים כל דבר איכא טפי חיזוק וקיום כשכותב השבועה לקיים הדבר ועביד מעשה הכתב ממה שיקיים ע"י הבל פיו וע"כ בשבועה דכתיב לבטא בשפתים ואי לאו הו"א אפי' מהרהר השבועה חייב לקיימה כמבואר בשבועות כו' והשתא נמי דכתיב בשפתים לא אימעוט אלא הרהור אבל כתיבה אתיא מק"ו מעקימת שפתיו נמצא לענין הגדת עדות גרועה כתיבה מדבור ולענין קיום שבועה ע"ע נהפוך הוא כו' ודחה ראי' הש"י מהא דמגילה דהתם כתיב אמר ואמירה לא מקרי בכתב וכמ"ש התוס' גיטין ע"א כו' וכ' דמ"מ נ' דעל שבועה בכתב אינו לוקה כיון דלא אתיא אלא מק"ו משפתים אין עונשין מן הדין וכ' ליישב בזה דלא תקשי להסוברים דכל לאו שיש ב"מ לוקה אפי' אב"מ א"כ אמאי קרי לי' ש"ס לאו שאב"מ נשבע ומימר הא שייך מעשה בכתיבה דלק"מ דאכתיבה גופי' לא לקי משום דאין עונשין מן הדין וכ' דבלא"ה י"ל דאלשעבר לא לקי אשבועת שוא דכתיבה רק אלהבא דיינינן דבא לקיים ע"ע שום דבר וזה מתקיים טפי ע"י מעשה כתב מע"י דבור פה וכ' דגם הר"י הלוי הנ"ל י"ל דס"ל דגם עונש ממון אין עונשין מן הדין כחד תי' בתוס' ב"ק ד' ב' ד"ה ועדים ומש"ה כ' חייב בד"ש מק"ו ופטור מד"א אפי ממון דאין עונשין מה"ד וגם כ' ליישב קושי' דא"כ לא יהי' הפרה לנדר ושבועה בכתב דהא קי"ל בקידושין נ"ט דלא אתי דבור ומבטל מעשה כו' וא"כ קשה בסוגית דנודרת מ"ט ניסת אין מדירין אותה משום דמיפר לה בעלה הא אפשר שתדור ע"י כתב כו' וכ' ליישב עפ"י הנ"ל דכל עצמו של שבועת כתב לא אחי אלא מק"ו מביטוי שפתים א"כ דיו לבא מה"ד להיות כנדון שיהי' לו התרה והפרה כו' וכ' דבה סלקינן דשבועה בכתב חל כמו שבועה בביטוי שפתים וכהתו"י הנ"ל כו' ואח"כ ד' הביא הנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' ס"ו שכ' דלהרמב"ם דעדות שבשטר הוא מדרבנן ה"ה שבועה בכתב ולר"ת דמי שאינו מחוסר בילה יכול להעיד בכתב ה"ה בשבועה וכ' דמתוך דברינו הנ"ל אנו למדים דודאי להרמב"ם שבועה בכתב הוי שבועה דאין להביא ראי' מעדות שהוא להסביר דבריהם לב"ד בזה גרע כתיבה מדבור משא"כ בשבועה וכנ"ל וכ"ז להרמב"ם אבל לר"ת דע"כ אין הטעם משום הסברת

הדברים לב"ד דהא חזינן דמי שראוי לבילה יכול לשלוח מכתבו לב"ד וע"כ גזיה"כ הוא א"כ נהי דבכ"ז עדיין נוכל לומר דבשבועה שהוא לחייב עצמו הו"ל קיום יותר בכתיבה מדבור מ"מ נוכל לשדות נרגא בק"ו ונאמר מה לביטוי שפתים שכן מועיל בעדות משא"כ כתיבה דכשאינו ראוי לבילה אינו מועיל אע"פ שראוי לכתיבה ולכל הפחות מודניא לשיטת ר"ת דאלם הכותב שבועתו לא מתחייב דילפי' מעדות כו' והאריך בזה וכ"כ עוד בח"ו סי' מ"ד יעוש"ה והיינו דלא כהשבו"י הנ"ל שכ' דאף באלם מהני שבועה ע"י כתב ועי' בתומים שם שהבית ד' הרא"ם והמבי"ט והמשפט שמואל והחו"י הנ"ל שכ' דבשבועה כתיב אשר יבטא בשפתיו וכל יוצא מפיו יעשה ולא יחל דברו וא"כ הוי כמו בעדות דכתיב מפיהם ואין בזה ספק דזה יותר מן מפיהם דכתיב בעדות דכתיב יבטא בשפתים ותמה על השבו"י שפקפק בזה כו' ודחה ראי' השבו"י הנ"ל מסוטה כו' והאריך בזה והביא ראי' דכתיבה לא הוי כדבור מהא דאמרי' בתמורה דאיכא מלקות במקלל חבירו בשם כו' והאריך בזה וס"ל כהנו"ב דלר"ת מהני שבועה בכתב באינו אלם יעוש"ה. ועי' בחתם סופר שם ת"ש לדחות ראי' התומים מהא דתמורה ועי' בברית אברהם שם מ"ש לדחות ראי' זו דכיון דהא דמהני הכתיבה משום דראוי לבילה להגיד בפה וא"כ איך נאמר ללקות על אב"מ בדבור משום דכולל יש ב"מ בכתיבה. והא כל החיוב ביש ב"מ בכותב ליכא רק משום דראוי ע"פ אב"מ ולא עדיפא מהא דאתי מחמתי' והביא דכעין סברא זו כ' המשל"מ פ"ד מהל' מלוה בשם החינוך כו'. ועוד כ' לדחות ראי' זו וגם כ' שם עפ"ד הנו"ב הנ"ל לדחות ראי' הש"י ממגילה דהתם כתיב זכור בפה לעיכוב כו' בלשון ציווי כו' עפ"ד התוס' מנחות י"ת ב' גבי בילה דמש"ה סגי בראוי משום דלא כתיב בלשון ציווי ובללת ולא הוי עיכוב אך להיות ראוי כו' א"כ התם איכא ציווי זכור בפה משא"כ בלבטא שפתים ליכא ציווי רק כמו בלילה ולא נאמר לעיכוב רק שיהא ראוי וגם הביא ד' הנו"ב שם שכ' דאף להרמב"ם דס"ל דבעדות לא מהני מפ"כ מ"מ מודה דאם כותב בפני ב"ד מהני בראוי לבילה ומיושב בזה ד' הרמב"ם שלא יסתרו אהדדי כו' והשיג עליו והאריך הרבה בזה ומסיק דמהני שבועה בכתב אך באלם ל"מ משום דדרשי' בשפתים כו' ובעי' ראוי כו' עכ"ד. והיינו כהחתם סופר הנ"ל ועי' ברמ"ץ חיו"ד סי' י' מ"ש לדחות ראי' התומים מתמורה והאריך הרבה בזה. ועי' בכתב סופר חיו"ד סי' ק"ו שכ' דשבועה בכתב מהני ואף באלם נמי מהני ע"י כתב ודחה ראי' הש"י מהא דמגילה ומ"ש בד' התומים והנו"ב הנ"ל והאריך הרבה בזה ופ' כן יעוש"ה. ועי' במשיבת נפש חיו"ד סי' מ"ו שהביא ד' החו"י שכ' דמהני שבועה בכתב והביא ד' הש"י שחולק עליו והביא ראי' מהא דהנודר מלדבר עם חבירו מותר לכתוב לו בכתב כו' והחו"י כ' לחלק בין נדרים

דהולכין אחר לשון בנ"א והש"י דתה דבריו כו' ודחה הוא ד' הש"י מהא דשבועות כו' ב' גמר בלבו כו' והביא ד' הש"י שהביא ראי' ממגילה כו' ודחה דבריו כמו שדחה הגאון רע"א בסי' ל' הנ"ל והביא ד' הש"י שדחה ראי' החו"י הנ"ל מהא דכתיב גבי עדות מפיהם ולא מפ"כ כו' והאריך בזה וכ' די"ל דגם שבועה בכתב מקרי ביטוי שפתים היכא דראוי לבילה והיינו כד' הנו"ב והתומים הנ"ל שכ' דלר"ת י"ל דמהני שבועה בכתב באינו אלם ואח"כ כ' דלא מהני שבועה בכתב והביא ראי' מיבמות ק"ד ב' דחרש וחרשות אין חולצין לפי שאינן באמר ואמרה כדר"ז כו' אלמא ע"פ כתב לא מקרי אמירה דאל"כ הרי יכולין לדבר ע"פ כתב א"ו לא מקרי אמירה וא"כ גם בכלל ביטוי שפתים עכ"ד. ובאמת אין ראי' מזה דהתם מיירי בחרש אבל באינו חרש דראוי לבילה שפיר י"ל דמהני שבועה בכתב לד' ר"ת וכמ"ש הוא עצמו מקודם והנו"ב והתומים הנ"ל. ועוד יש לדחות ראי' זו עפ"מ שכ' התוס' בגיטין ע"א ד"ה והא שכ' וז"ל אע"ג דממעט חרש וחרשת מחליצה לפי שאינה באמר ואמרה אמירה ודאי לא הוי אלא בפה. ועוד דהתם יליף וענתה מוענו הלוים שצריך בלשון הקודש ומינה נמי שמעי' דהוי בפה כמו בלוים עכ"ל ולפי תי' הב' שפיר י"ל דאף בכתב הוי אמירה ודוקא התם דאיכא גז"ש מלוים אבל בלא גז"ש לא ילפי' מלוים וגבי לוים י"ל דה"ט דלא הוי בכתיבה משום דכתיב קול רם וזה ל"ש בכתיבה אבל בכ"מ גם אמירה מהני ע"י כתיבה וה"ה ביפוי. אך לתי' א' הנ"ל שכ' דאמירה ודאי לא מהני בכתב א"כ י"ל דה"ה ביטוי לא הוי וכהמש"נ הנ"ל ומ"מ אף לתי' הא' הנ"ל אינו מוכרח די"ל דביטוי הוי כהגדה וא"כ אין ראי' המש"נ ראי' מהא דיבמות הנ"ל וכ"כ בנו"ב סי' ס"ו שם דזה תליא בב' פי' של התוס' הנ"ל ועי' בס' ברכת רצ"ה סי' ט"ז שכ' נמי דדין זה תליא בב' תי' של התוס' הנ"ל והאריך בזה ולא ראה ד' הנו"ב שכבר הקדימו בזה ועי' בהג"ה במלחמת אר"י שם מ"ש והאריך בזה ועי' בס' בכורי יוסף סי' ח' שכ' נמי דדין זה אי מהני שבועה בכתב תלוי בב' תי' של התוס' הנ"ל וכ' דאף לתי' א' של התוס' אינו מוכרח די"ל דביטוי הוי כהגדה כו' וגם דחה שם ראי' התומים דל"מ שבועה בכתב מהירושלמי פ' כה"ג כו' וגם דחה ראי' הש"י הנ"ל ממגילה כו' והאריך הרבה בזה ופ' להחמיר בשבועה בכתב יעוש"ה וגם הוא לא ראה ד' הנו"ב הנ"ל שהרי לא הביאו. ולכאורה קשה על תי' הא' של התוס' הנ"ל מהא דכתיב בד"ה ב' ב' פ"י ויאמר חירם מלך צור בכתב אך י"ל דש"ה דכתיב בהדיא בכתב אבל בעלמא י"ל דאמירה לא הוי אלא בפה וכמ"ש התוס'. וכן ראיתי בהגהות הרש"ש שכ"כ אך הק' מקרא דר"פ יתרו ויאמר אל משה אני חותנך וגו' דאיכא מ"ד במדרש איגרת שלח לו והניח בקושי' וכעין זה הק' החתם סופר סי' קכ"ו על הרמב"ן בפי' התורה, שם דפי' ע"י כתב דע"י שלוחו ל"ש אני

חותנך אלא ע"י כתב שלח לו הרי מצינו אמירה בכתב. ועי' בכתב סופר שם שכ' ליישב קושי' זו די"ל דהרמב"ן ס"ל כתי' הב' של התוס' דילפי' מענו הלוים והתי' הא' הנ"ל ס"ל הא דויאמר יתרו כפי' רש"י בחומש שם ויאמר ע"י שליח והביא ד' המדרש דפליגי בי' תנאי ר"א ור"י אי ויאמר ע"י שליח כרש"י או בכתב כהרמב"ן והביא ד' הרמב"ן שם דמייתי ראי' מקרא דויאמר חירם מלך צור בכתב הרי מצינו אמירה בכתב כו'. וכ' דלא קשה מזה על תי' הא' של התוס' הנ"ל דשם מפורש ויאמר בכתב כו' אבל סתם אמירה בפה הוא והיינו כד' הגהות הרש"ש הנ"ל וכ' דמש"ה ל"ק נמי מהא דויאמר המן בלבו ויאמר עשו בלבו דמפורש בלבו אמר אבל סתם אמירה דוקא בפה כו' ועוד כ' שם דמהא דחליצה לק"מ מכל הנך כו' והאריך בזה יעוש"ה. וכעת ראיתי בחתם סופר הנדפס מחדש בגיטין שם שכ' ליישב דהרמב"ן ס"ל כתי' הב' של התוס' הנ"ל וכ' די"ל דלעולם יתרו עצמו אמר אני חותנך יתרו כלומר איננו עוד כהן מדין אלא חותן משה. כי באתי להתגייר ולק"מ עכ"ד. ועי' בגרש ירחים בגיטין שם מה שהק' על התי' הב' של התוס' מעדות דכתיב לא תענה ונימא בלשון קודש והניח בקושי'. עוד הביא המש"נ שם ראי' דל"מ שבועה בכתב מהא דאמרי' בשבועות כ"א כל ל"ת שבתורה כו' חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם כו' ולהמ"מ שכ' דכל שאפשר לעבור במעשה אף בלא מעשה לוקין וא"כ קשה הא אפשר להיות במעשה ע"י כתב כו' א"ו כתב ל"מ מידי עכ"ד והיינו כהתומים. וכבר כתבתי בשם החתם סופר והברית אברהם מה שדחו ראי' זו ולפ"ד נדתה נמי מה שהביא עוד ראי' המש"נ דל"מ שבועה בכתב מזבחים כ"פ ב' כו' מנין שמחשב בקדשים שלוקה שנא' לא יחשב ופריך לאו שאב"מ הוא ומשני הא מני ר"י היא דאמר לאו שאב"מ לוקין עליו ולמה דחק הא משכחת לה שכ' דבריו בכתב והוי דבורא שיש ב"מ כו' א"ו כתב לאו דבור הוא לכן לא משכחת לה מעשה עכ"ד, ולפ"ד החתם סופר הנ"ל אין ראי' דכיון דכתב לא אתיא אלא מק"ו דהשתא במוצא שפתיו מחייב בכתב לא כ"ש הא אין עונשין מה"ד וכן לפ"ד הב"א הנ"ל נמי אין ראי' דהא כל החיוב ביש ב"מ בכותב ליכא רק משום דראוי עפ"י אב"מ ולא עדיפא משום הא דאתי מחמתי' ומש"ה צריך לאוקמי כר"י ואין שום ראי' מהא דזבחים הנ"ל ושפיר י"ל דמהני שבועה בכתב ועי"ש עוד במש"נ מ"ש והאריך בזה ועי' בס' ארץ צבי חיו"ד סי' ז' שכ' דהא דדרשי' גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו כו' לא בא אלא למעט גמר בלבו דלא נאמר דברים שבלב הוי דברים כו' דבעי' הוכתה ברורה דכונתו לקבל עליו נדר ושבועה דבכה"ג אמרי' דברים שבלב הוי דברים כו' ועי' במהרי"ט מחו"מ סי' מ"ה שכ' דהיכא דאיכא אומדנא דמוכח שכך כיון דברים שבלב הוי דברים כו' וא"כ בנשבע בכתב בודאי דגמר בלבו ודמי לידות

נדרים ושבועות דבידים מוכיחות הוי נדר. ומעתה נדחו הראי' של הש"י מנדר שלא ידבר דמותר לכתוב כו' אינו ראי' דאע"ג דכתיבה לאו כד"ד מ"מ כיון שיש אומדנא לדבריו שבלב מהני שפיר מדין יד וגם דחה הראי' ממגילה כו' וכ' דגם הראי' שהביא התומים ממקלל ונשבע כו' אינו ראי' דנהי דכתיבה לאו כד"ד לענין היכא דבעי' אמירה בפה אפי"ה לענין קבלת נדר ושבועה מהני שפיר מדין יד כו'. והביא ד' החתם סופר והב"א הנ"ל דדעתם נוטה דמהני שבועה בכתב ואח"כ הביא ראי' דכתיבה כד"ד מהא דאמרי' בקידושין מ"ג א' האו' לשליחו צא והרוג את הנפש הוא חייב ושולחיו פטור שמאי הזקן כו' או' שולחיו חייב שנא' אותו הרגת בחרב בני עמון ואפלגו בגמ' ב' לישנא לחד לישנא לשמאי הזקן חייב המשלח בד"א ולחד לישנא חייב בד"ש. ולכאורה קשה כיון דדוד לא אמר פה ליואב להרוג את אורי' אלא כ' באיגרת כדכתיב בקרא ויכתוב בספר וגו' ואי נימא כתיבה לאו כד"ד אמאי יתחייב דוד בהריגת אורי' כו' א"ו דכתיבה כד"ד. ולכאורה י"ל דה"ט דהר"י הלוי דס"ל שבועה בכתב חייב בד"ש פטור מד"א דלהך לישנא דלשמאי הזקן אינו חייב רק בד"ש אין הכרח לומר דכתיבה כד"ד להתחייב בד"א כו' והביא קושי' החתם סופר מסוגיא דנידרת כו' וכ' ליישב כו' כעין ד' הב"א הנ"ל על קושי' התומים והאריך בזה ומסיק דמידי ספיקא לא נפקא וסד"א לחומרא ויש להחמיר גם בשבועה בכתב עכ"ד ובסי' מ"ב שם כ' נמי כן והאריך בזה ועי' בברכת רצ"ה שם שכ' דהדעת נוטה כד' הא דמהני שבועה בכתב דמלבטא בשפתים לא ממעטי' רק גמר בלבו דבאמת בכ"מ אמרי' דדברים שבלב לא הוי דברים ורק דבחומר שבועה הוי סד"א דמהני גם בגמר בלבו לבד וזה לבדו יש למעט מקרא דלבטא בשפתים משא"כ בכתב דמועיל בכ"מ לקיים כל דבר עוד יותר מאמירה ע"פ כו' והביא ראי' מד' הרשב"א בתשובה שהביא הב"י באה"ט סי' צ"ו גבי אלמנה שנשתתקה כו' דמהני שבועה בכתב כו' ואח"כ דחה דאין ראי' מד' הרשב"א כו' וכ' דעפ"ז יש ליתן טעם לד' הר"י הלוי הנ"ל שכ' דחייב בד"ש ופטור מד"א כו' והאריך בזה ופ' דמהני שבועה בכתב. ועי' ברמ"ץ שם ובסי' ב' וסי' ז' שם שהביא ד' התומים והנו"ב הנ"ל דלר"ת באינו אלם מהני שבועה בכתב והאריך בזה ומסיק נמי דנכון להחמיר בשבועה בכתב. וכ"כ עוד בח"ב בסוף הס' בהשמטות לאו"ח ויו"ד סי' ה' ו' דראוי להחמיר בשבועה בכתב דבשל תורה אזלי' לחומרא כו' ועי' בטוב טו"ד מהדורא תליתאי סי' י"ז מ"ש בזה והביא ראי' מהא דמגילה י"ת ב' הנ"ל דכתיבה לאו כד"ד כו' ולא ראה ד' הש"י שכבר הקדימו בזה ואח"כ דתה ראי' זו כו' והביא ד' השמן רוקח שהביא ראי' דל"מ שבועה בכתב מהא דריש תמורה כו' חוץ מנשבע ומימר כו' והיינו ראי' התומים והמש"נ הנ"ל ודחה ראי' זו כעין מ"ש הב"א הנ"ל לדחות ראי' זו

מהא דתמורה והאריך בזה ועי' עוד בטוב טו"ד מהדו"ק סי' ו' וסי' ט' מ"ש בענין שבועה בכתב וכ' דאף להסוברים דל"מ שבועה בכתב מ"מ מדרבנן בעי שאלה בע"ה דלא גרע ממתפיס בדבר האסור ואנן השתא כ"ע כע"ה דייני' לנו כו' והאריך בזה יעוש"ה ועי' בישוי"ע באה"ע סי' נ' ס"ק ה' שכ' מתחלה להביא ראי' דמהני שבועה בכתב מגיטין ע"א א' כו' פרט לאלם שא"י להגיד ואיך יתחייב ק"ש הא א"א להשביע אם לא ע"י הכתב וש"מ דמהני שבועה בכתב ודחה זה דהא שבועת העדות יכול להיות מושבע מפי אחרים והאחרים משביעין אותו והם מדברים ומה בכך שהוא א"י לדבר כיון שהוא שומע מה שהם מדברים מהני והיינו כד' התומים הנ"ל ועי' בקצוה"ח שם ס"ק ג' מ"ש ע"ד התומים והאריך בזה ואח"כ הביא ראי' מד' התוס' שם שהק' דהא באלם לכ"ע מהני כתב כו' ותי' דאלם דברייתא היינו חרש והא חרש כיון שאינו שומע ואינו מדבר א"כ גם האחרים משביעין אותו ע"פ הכתב ול"ל הטעם משום דאין הגדתו מועלת וכ' מזה מוכח שדעת התוס' דמהני שבועה בכתב כמו דבור וה"ה לענין ק"ש כו' ומסיים כיון דדעת התוס' דשבועה בכתב מהני מי יכריע להקל נגד דבריהם עכ"ד. ועי' בעצ"ל סי' רכ"ח סעי' מ"ג מ"ש ע"ד הישוי"ע והאריך בזה ובסי' רל"ב שם סעי' י"ב הביא ד' החו"י הנ"ל שהביא ראי' מעדות כו' והביא ד' הש"י הנ"ל שדחה ראי' זו וכ' דגם מדברי הט"ז באו"ת סי' מ"ז ס"ק ב' משמע דלא כהחו"י הנ"ל אלא אדרבה ילפי' מעדות דכתיבה לאו כד"ד כו' והאריך בזה ובסי' רכ"א שם סעי' כ' על מ"ש המחבר שם מי שנשבע כו' יכול לכתוב לו כתב כו' דמוכח מזה דכתיבה לאו כד"ד כמ"ש גבי עדות כו' והביא דברי המחבר באו"ח סי' מ"ז סעיף ג' דהכותב ד"ת צריך לברך כו' והט"ז ס"ק ב' חולק ע"ז כו' וכ"כ המג"א ס"ק א' כו' ועכ"פ ה"ל להביא ראי' גם מכאן דכתיבה לאו כד"ד כו' עכ"ד. ובאמת בחו"י סי' קצ"ד דחה ראיה זו מהא דסי' רכ"א דשאני נדרים דאזלי' אחר לשון בני אדם כו' והבאתי דבריו לעיל ומדברי המחבר בסי' מ"ז מוכח דשבועה בכתב מהני כו' ומש"ה פריך דצריך לברך כו' וכן הביא ראי' זו השבו"י סי' קנ"ו כו' וכ"כ בתו"י שם ראי' זו ועי' בב"א שם מה שהביא ד' הש"י מה שנדחק בקושי' הט"ז והמג"א כו' והאריך בזה ועי' בתשובת רע"א סי' כ"ט שם מ"ש בזה ועי' בס' דברי יעקב סי' י' מ"ש ליישב קושי' הט"ז וכ' להסביר ד' המחבר שפ' דהכותב ד"ת צריך לברך ולא במהרהר ד"ת כו' והאריך בזה ועי' במהריא"ז ענזיל סי' ה' שכ' דל"מ שבועה בכתב ודחה ראי' התו"י הנ"ל מהא דהכותב ד"ת כו' והאריך בזה והביא ראי' דל"מ שבועה בכתב מהא דאמרי' בתמורה כ"ה ב' ה"ז תמורת עולה תמורת שלמים אפי' אם לכך נתכוין תחלה הואיל וא"א לקרות ב' שמות כא' ואי ס"ד דכתיבה הוי כדבור שפיר יכול לצמצם ולומר בפיו שלמים ויכתוב

בידו עולה א"ו דשבועה ונדר והקדש כל דבר התלוי בדבור הן מצוה והן אזהרה אין הכתב בכלל כו' והאריך בזה ומסיק דל"מ שבועה בכתב יעוש"ה ועי' בנשמת אדם כלל ט' סי' י"א שדחה ראי' החו"י מהא דהכותב בד"ת כו' שהרי בנדר כתיב ככל היוצא מפיו כו' והביא ד' הרדב"ז ח"ג סי' תר"ו הנ"ל שכ' להדיא דהכותב שבועה הוי דברים שבלב כדכתיב לבטא בשפתים ולא יחל דברו עכ"ד. ובספרו תכ"א הל' נדרים כלל ק"א סי' כ' הביא הרדב"ז דאם נכתב בשטר לשון השבועה והוא מודה רק שלא הוציא הלשון בפיו דהוי דברים שבלב ובשבועה כתיב לבטא בשפתים דוקא ואח"כ הביא ד' הבאר הגולה שהביא ד' מהרשד"ם בשם הר"י הלוי הנ"ל דחייב בד"ש ופטור בד"א וראיתי בס' אורי וישעי סי' ק"ג שהביא ראי' מסברא דנפשי' דל"מ שבועה בכתב מהא דנשבע שלא ידבר עם חבירו דיכול לכתוב לו כו' הנ"ל ואח"כ הביא ראי' להיפך דמהני שבועה בכתב מהא דהכותב ד"ת הנ"ל וכ' לחלק בין היכא דאנו יודעין דעתו דניחא לי' בכתיבה כו' ובין היכא דאין אנו יודעין עתו כו' והאריך בזה ולא ראה ד' השבו"י והחו"י והש"י הנ"ל שכבר הקדימו בראיות אלו וכבר הבאתי ד' האחרונים שדחו ראי' אלו ועי' בבנין עולם חיו"ד סי' מ"ו שהביא ד' הנו"ב הנ"ל שכ' דדין זה אי מהני שבועה בכתב תליא במחלוקת רש"י ור"ת בדין עדות בכתב ותמה עליו כיון דכתיב לבטא בשפתים דוקא האיך שייך לומר דע"י הכתיבה חל עליו השבועה ונ' דכתיבה לא עדיף מגמר בלבו רק דהכתיבה מגלה מחשבתו ובעדות ה"ט דאמרו חכמים לא אברו סהדי אלא לשקרי ואם הבע"ד מודה א"צ לעדותם ולכן שפיר מהני עדות בכתב לשיטת ר"ת דהא מכתבם ידעי' המעשה ואע"ג דבאלם מודה ר"ת דאינו מועיל היינו משום דלאו בר עדות הוא והוי כמו קא"פ דאינו מועיל כו' מגזיה"כ מ"כ שנים עדים כו' ר"ל שיהי' ראוים להגיד בפה ומהא דמצינו בירמי' וכתוב בהפר וחתום ילפי' דבעדות לא בעי הגדה ממש בפה רק שיהי' ראוי להעיד בפה משא"כ בשבועה דאפי' אם אמת שגמר בלבו ל"מ האיך יועיל לחול שבועתו בכתב והביא ראי' מהא דמגילה י"ח הנ"ל כו' וכתב דמצא בש"י שהביא ראי' זו וכבר הבאתי לעיל דברי התומים והתשובת רע"א והב"א והמש"נ מה שדחו ראי' זו ועי' בהגהות מעשה רוקח באו"ח סי' מ"ז מ"ש ליישב קושי' הט"ז מעדות כו' דש"ה דכ' רחמנא מפיהם הוי כאלו מיעט להדיא שהדבור יהי' בפה ולא בכתיבה וכ' דכן העליתי בתשובה לענין שבועה בכתב אף דנימא דכתיבה כד"ד אפי"ה בשבועה דכתיב לבטא בשפתים אף דכתיבה הוא בסוף דבור עכ"פ אינו בסוג לבטא בשפתים עכ"ד. ועי' בבית שלמה חיו"ד סי' ה' ו' שגם דעתו נוטה דלא מהני שבועה בכתב יעוש"ה. וכעת ראיתי ברביד הזהב פ' ומקרא ד"ה לבטא שכ' דנ' אם כ' בכת"י שנשבע או נדר לעשות כך וכך

אינו נדר. שוב ראיתי כך בהדיא בתשובת רא"ם סי' ע"ב מהך קרא ונ' דאף למ"ד דכתיבה כהגדה כו' כאן גילתה תורה בהדיא כו' וכן לנדרים משמע לי מדכתיב לא יחל דברו בפ' מטות עכ"ד. הרי שכ' בפשיטות דל"מ שבועה בכתב ומ"מ כיון דהמהר"ם פאדווא והמהראנ"ח והב"י בתשובת אבקת רוכל וכן משמע דעת הר"י הלוי והחו"י והשבו"י והתומים והנו"ב והישוע"ע והחתם סופר והב"א והכתב סופר והברכת רצ"ה הנ"ל דמהני שביעה בכתב באינו אלם וא"כ נ' דעכ"פ הוי ספי' דאורייתא וראוי להחמיר בשבועה בכתב וכמ"ש הרמ"ץ והארץ צבי והבכורי יוסף הנ"ל. וכעת ראיתי בצ"צ חיו"ד סי' קפ"ד שהאריך בזה ומסיק נמי שיש לדין זה כספק דאורייתא יעוש"ה מיהו כ' הנו"ב שם דכל זה דוקא בכותב לשון הוה הריני מקבל עלי דבר זה בשבועה או בחרם לשון הנשמע שעתה בכתיבה זו הוא מקבל ואמרי' דהכתיבה הוא כדבור כאלו מקבל בפיו דבר זה בחרם או בשבועה אבל בכותב לשון עבר נשבעתי או קבלתי עלי בחרם לא עדיף הכתיבה מדבור שהרי בשעת הכתיבה אין כאן שבועה או חרם אלא הודאה לשעבר שמודיע שנשבע או קיבל בחרם הא ודאי שאין הכתיבה עדיף מדבור בפה ממש שהודיע שנשבע אם האמת שלא נשבע אין עליו שום עונש שבועה כמבואר ביו"ד סי' רל"ב סעי' י"ב בהג"ה עכ"ד. וכ"כ בסי' ס"ח שם ובחחו"מ סי' ל' והאריך בזה ועי' בב"א שם סי' נ"ט שחולק עליו וכ' דהא הב"י בחו"מ סי' רמ"ה הביא ד' הר"ן באו' נתתי שדה זו לפ' דמהני רק בשטר והא דל"מ בע"פ משום הודאה דהיינו אלו הי' או' בלשון הודאה אבל הכא דבא ליתן עכשיו בלשון זה ומעתה אין ענין זה לד' תה"ד שעובדא דידי' הוי שכ' בכת"י איך שהודה בהודאה גמורה שנשבע כו' והיינו בלשון הודאה משא"כ כשנכתב סתם בשטר שנשבע או שקיבל ע"ע לא הוי לשון הודאה רק שבא לשבע עכשיו או שמקבל ע"ע עכשיו בכתיבה זו וכ' אך שד' הר"ן במחלוקת שנוי' דהא הב"י הביא בחו"מ סי' קצ"א דדעת רוב הפוס' דשטרי דידן שטרי קנין הן ולא שטרי ראי' אף שכ' שמכרתי או נתתי והביאו ראי' מהא דגיטין הנ"ל דלמה ל"מ בע"פ וכ"פ בש"ע סי' קצ"א סעי' ג' ולא כהטור שם שפ' דשטרי ראי' הן. ועכצ"ל לדעת הטור על קושי' הר"ן כמ"ש הרמ"א בתשובה סי' צ"ב דהא דל"מ בע"פ משום דמיירי דידעי' שמקנה בלשון זה ולא בדרך הודאה והגדת"ר שער ס"ד ת"ב סי' ג' הביא ראי' מדברי הר"ן להתשובת הרי"ף שהובא בש"ע סי' ס' סעי' ו' דנתתי לא הוי הודאה. ובתשובת הרמ"א שם האריך לדחות הראי' מתשובת הרי"ף והעלה דב' לשונות משמע כד' הריטב"א שהובא בב"י שם וגם לפ"ד הראב"ד שהובא ברמ"א שם דנתתי תולין בלשון הודאה ובאופן המועיל היינו משום דהיכי דהשטר בטל ל"א יד בעל השטר עהת"ח ובדבר שלבל"ע ל"מ לשון הודאה ותמה על הנו"ב דאיך

אשתמיט לי' כל ד' הפוס' הנ"ל וכ' בפשיטות דקבלתי הוי הודאה ופשוט לדעתי דבכה"ג שידוע שלא נשבע לא הוי הודאה רק שמקבל ע"ע עכשיו בשבועה כמ"ש הר"ן הנ"ל. וגם לפי תשובת הרמ"א בכה"ג תולין לפרש בלשון להבא עכ"ד ועי' בחתם סופר שם סי' ר"כ שכתב דע"כ ל"א דאם נכתב בלשון עבר דהוי רק הודאה אלא בשטר העומד לראי' כגון כגווני דחו"מ סי' ע"ג דבשטר כתוב פ' לוה מפ' מנה ונשבע לפורעו ביום פ' שכל גופו של שטר אינו אלא סיפור דברים. ומעשה שהי' שלוה ממנו מנה ונשבע לפורעו ביום פ' והשטר לראי' וה"נ מ"ש שנשבע אינו אלא הודאה שנשבע אם לא שכ' הריני נשבע שאז הוי כחובה גופה הודאה אבל בשטר שעושה הקנין כגון שדי נתונה לך כו' שהשטר והכתיבה בעצמו עושה הקנין כו' אם כ' בו נשבעתי שתהי' שדי נתונה לך אע"פ שמשמעותו לשון עבר אין בכך כלום והיא גופי' שבועה היא תדע בהרי אמרי' שלהי כתובות ג' שבועות השביע הקב"ה את ישראל ומפיק להו מג' קראי השבעתי אתכם בנות ירושלים והתם לא שלח נביא שדיבר עם כל ישראל והשביעם אלא אלו הפסוקים שנאמרו ברה"ק לשלמה היא גופי' השבועה ושם כתיב השבעתי אתכם ואינו סיפור דברים שכבר השביעם דאימתי השביעם וע"י מי אע"כ היא גופי' שבועה היא אע"ג דכתיב השבעתי וה"נ דכותי' כו' עכ"ד והיינו כעין ד' הב"א. ועי' בארץ צבי שם סי' ז' וסי' מ"ב שכ' נמי דאף שכ' בלשון עבר מהני והביא ד' החתם סופר והב"א הנ"ל והאריך בזה ועי' ברמ"ץ שם סי' ב' שהביא ע"ד החתם סופר ד' הירושלמי וד' הרשב"א מגילה ו' וד' התיו"ט ברכות פ"ה מ"ד וד' הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קס"א שאין למדין הל' מד' אגדה וכ' דבלא"ה יש לדחות הראי' משם דדלמא באמת השביע אותם מקדם וגם ד' הנביאים בתנ"ך אין ענין לזה כלל דמצינו כמה פעמים לשון עבר על העתיד דמתוקף ד' הנביא על העתיד הוא מזכירו בלשון עבר כאלו כבר נעשה וה"ה די"ל כן על הענין שהוא עתה וכ' דעדיפא הי' לו להחתם סופר להביא מד' הריטב"א שהביא הב"י סי' ס' דנתתי כולל ב' לשונות לשעבר ולהבא וכ"כ הר"ן פ"ק דקידושין דשטרי דידן אף שכ' לשון עבר מכרתי נתתי מ"מ שטרי קנין הם ומתפרשים דעתה מוכר ונותן לו והביא ראי' מגיטין מ' ב' נתתי שדה פ' כו' ועי' ב"י סי' קצ"א שהביא כמה פוס' דס"ל כן וא"כ י"ל בפשיטות אף שכ' שקיבל ע"ע בשבועה מתפרש ג"כ שעתה מקבל ע"ע בשבועה ושאני הך דתרה"ד שכ' בפי' לשון הודאה על העבר והביא ד' הב"א הנ"ל כ"כ וכ' אח"כ דד' הנו"ב הנ"ל נכונים דבאמת מכרתי ונתתי אף דיש לפרשו ג"כ על לשון הוה מ"מ א"א להכחיש דמתפרש בפשיטות ג"כ על העבר עכ"פ ב' לשונות במשמע כמ"ש הריטב"א הנ"ל וכ"כ בתשו' רמ"א סי' צ"ב. אך בהך דגיטין דנתתי שדה פ' כו' דמיירי שידוע או

שמודה לו שלא נתן מקדם בע"כ צריך לפרש הלשון שעתה נותן לו דאל"ה נתבטל הענין ולמה כ' לו כן אבל לענין שבועה אף דהוי הודאה על עבר שכבר נשבע ג"כ שויא אנפשי' חד"א וצריך ליתן אמתלא למה כ' כן והיינו שהי' אנוס לכתוב לו הודאה בשקר כעין עובדא דתרה"ד וא"כ אף שיש לפרש הלשון וקיבל ע"ע בשבועה שעתה מקבל בשבועה מ"מ למה נעקור מכונה הפשוטה וטוב לפרש יותר שכבר נשבע ומפני האמתלא שהי' לו הודה בשקר אבל לענין דבר שבממון בין אדם לחבירו אינו מועיל אמלתא כמבואר בכתובות בעודר על השדה כו' דאיבד זכותו אף דיש לו אמלתא דהשני נות לו כו' ואם לא נוכל לפרש על העבר כמו בהך דנתתי שדה פ' הנ"ל אנו מפרשין הלשון שעתה נותן לו בכדי שיתקיים הקנין כו' והאריך בזה וכ"כ בסי' ז' ובהשמטות שם סי' ה' ו' והאריך בזה ועי' בתשובת רע"א בסי' כ"ט בתשובת הגאון ר' בנימין וואלף איגר נ' דס"ל כהב"א והחתם סופר הנ"ל דאין חילוק בין לשון הוה ובין לשון עבר והגאון רע"א בסי' ל' ול"ב שם ס"ל כהנו"ב הנ"ל דיש חילוק בין לשון הוה או לשון עבר. עוד כ' הנו"ב שם סי' ס"ח דדוקא אם כ' הוא עצמו בכת"י הריני מקבל עלי בשבועה אז מהני אבל אם הוא כת"י הסופר והוא חתם תחתיו ל"מ ועי' בחתם סופר שם סי' רכ"ז שם שכ' דמהני כאלו כ' הוא בעצמו והביא ראי' מגט כריתות כו' והאריך בזה יעוש"ה. ועי' ברמ"ץ סי' ב' וסי' ז' שם שהשיג עליו וכ' דאין ראי' מגט והעניינים רחוקים זה מזה כו' והאריך בזה ובהשמטות שם סי' ה' ו' מ"ש והאריך בזה ועי' בב"א שם מ"ש ע"ד הנו"ב הנ"ל והאריך בזה. ועי' בבכורי יוסף שם מ"ש ע"ד החתם סופר הנ"ל והאריך בזה ובאמת מבואר להדיא ברדב"ז ח"א סי' תקפ"א דמהני גם בחתום לבד על כתב השבועה שכ' וז"ל ולענין אותן שאו' שלא הוציאו השבועה מפיהם אלא שחתמו על שטר השבועה כו' דעתי הוא שיש עליהם לקיים מה שחתמו דהוי כאלו השביעוהו אחרים וענה אמן ולא גרע חתימתו מקיום השבועה עכ"ל. הרי שכ' להדיא דמהני חתימתו לחוד וכהחתם סופר ולא כהנו"ב והרמ"ץ ולא ראו הנו"ב והרמ"ץ הנ"ל ד' הרדב"ז אלו דמבואר להדיא דמהני חתימתו לחוד. וכן ראיתי בהגהות ר' ברוך פרענקיל טל הנו"ב שם ובדברי יעקב שם שהביאו ד' הרדב"ז וכ' דנעלם מהנו"ב ד' הרדב"ז הנ"ל וכ"נ עיקר לדינא דאין חילוק ואף חתימתו לחוד נמי מהני וכהרדב"ז והחתם סופר הנ"ל ועי"ש עוד ברמ"ץ סי' י"א שכ' דאף אי נימא דמהני שבועה בכתב לקיים שבועתו אבל לענין לפסלו מחמת שעבר על שבועה בכתב אין לפסלו די"ל דלא הי' מיחשב לי' לשבועה כיון דלא הוציא מפיו והרי גם גדולי ישראל מסופקים בהאי דינא א"כ ראוי לדמות למ"ש הרמב"ם והטוש"ע בחו"מ סי' ל"ד דבדבר שאינו פשוט לכל שהוא אסור כגון בקושר ומתיר בשבת דאינו נפסל

דתלינן שא"י שזה אסור וה"נ בזה כו' עכ"ד וכ"כ בהשמטות שם סי' ה' ו' ועי' בתשובת מהר"י הכהן מהדו"ח חיו"ד סי' ב' שכ' דעכ"פ הדבר בס' אי שבועה בכתב הוי שבועה כו' ואין לפסלו לאיש דעובר על שבועה בכתב דהא יכול לומר דלא חמירא לי' שבועתו בכתב והי' סובר דשבועה בכתב לא הוי שבועה וכ' דכעין זה מצינו להתוס' בסנהדרין ט' ב' ד"ה עדי האב שכ' דהא דאמרי' כו' דעדי נערה המאורסה אין נהרגין מתוך שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו ואף באשה חבירה משום דלא ידעו דחבר א"צ התראה והיינו דהדבר תלוי בפלוגתא וה"נ יכול לומר דהי' סבור דשבועה בכתב לא הוי שבועה כלל כיון דהוי פלוגתא בזה ואיך נפסול לזה והביא נמי ד' התוס' ב"ק ל' ב' וב"מ ע"ב א' בשטר שנכלל בו קרן ורבית דאין העדים נפסלים דלא משמע להו שהאיסור חל גם עליהם ומכ"ש בזה שהדבר ס' אי שבועה בכתב הוי שבועה כו' דלא נוכל לפסלו כו' והאריך בזה והיינו כהרמ"ץ הנ"ל. ועי' באמרי בינה דיני נדרים סי' כ"ז מ"ש ע"ד הנו"ב סי' ל' שם ומיישב בד' הנו"ב קושי' השעהמ"ש סי' צ"ז על הרשב"א בקידושין נ' א' גבי דברים שבלב כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

סימן רלג

סעיף א

א **נדריהם נדר**. עי' באמרי בינה דיני נדרים סי' כ"ח שכ' להסתפק בהא דקי"ל במופלא הסמוך לאיש דנדריהן נדר מד"ת ואחרים לוקין ע"י כו' אי מהני שאלה ע"י פתח או חרטה כו' והאריך בזה ומסיק דמהני שאלה יעוש"ה:

סימן רלד

סעיף א

א **בהג"ה עד ו' חדשים כו'**. עי' בספרי דברי אליעזר סי' ל"ז ס"ק ג' מ"ש ע"ד השאילתות פ' משפטים שאילתא נ"ט שכ' עד בת אחת עשרה וששה חדשים הרי היא קטנה מכאן ואילך כל ו' חדשים נערה ואח"ז בוגרת שהוא תמוה יעוש"ה:

סעיף ל

ב **לעשות שליח**. עי' בחידושי רע"א שהק' דהא לענין הקמה הוי ר' יאשי' להקל כו' והניח בצ"ע וכן הק' בתשובה סי' מ"ז וכן הק' בשעהמ"ש סי' שמ"ו ס"ק ב' והאריך בזה ליישב ועי' באמרי בינה דיני נדרים ס"ו כו' מ"ש ליישב קושי' זו והאריך בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' שמ"ו ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

הלכות שבועות

סימן רלו

סעיף ה

א **אסור לאכול מצה כו'**. והטעם דחייל עליו שכלל כל מצה בשבועתו אפי' שאינו של מצוה אבל אם אמר שבועה שלא אוכל מצה בליל פסח לוקה ואוכל מצה בליל פסח דהוי מושבע ועומד ואין שבועה תל על שבועה. ולפי שענין זה דאין אי' חל על אי' נוגע בכמה מקומות וגם ראיתי לאחרונים שהאריכו הרבה בזה ע"כ אמרתי גם אני אענה את חלקי ואבאר ענין זה בעזה"י:

א **הנה** מבואר בכמה מקומות בש"ס דאין אי' תע"א והרמב"ם פי"ז מהל' א"ב הל' ח' כ' וז"ל כלל גדול הוא בכל איסורים שבתורה שאין אחע"א אלא א"כ הי' ב' אי' באין כאחת או שהי' האי' האחד מוסיף דברים אחרים על אותו האי' או אם הי' כולל דברים אחרים עם אי' זה עכ"ל ובפי"ד מהל' מכ"א הל' י"ח כ' וז"ל כבר ביארנו שאין אחע"א אלא אם הי' ב' אי' באין כאחת או שהי' אי' מוסיף או אי' כולל לפיכך יש אוכל כזית א' ולוקה עליו ה' מלקיות והוא שהתרו בו בה' אי' שנתקבצו בו כיצד כגון טמא שאכל כזית חלב שנותר מן המוקדשין ביוה"כ לוקה משום וכל חלב ומשום אוכל נותר ומשום אוכל ביו"כ ומשום טמא שאכל קודש ומשום שנהנה מן הקדש ומעל ולמה חל כאן אע"א שבהמה זו הי' חלבה אסור באכילה ומותר בהנאה הקדישה נאסר חלבה בהנאה ומתוך שנוסף בו אי' הנאה נוסף עליו אי' קדשים ועדיין הי' חלב זה מותר לגבוה ואסור להדיוט נעשה נותר מתוך שהוסף בו אי' לגבוה נאסר להדיוט והאוכל הזה הי' מותר בבשר הבהמה ואסור בחלבה נטמא נאסר אף בבשרה נוסף לו אי' על החלב באיוה"כ כלל כל האוכלין ומתוך שנאסר אף בחולין נוסף אי' בחלב זה וכן כל כיוצא בזה עכ"ל. הנה מבואר מדבריו דס"ל דאיה"נ מקרי אי' מוסיף וכן הוא דעת רש"י ביבמות ל"ד א' ד"ה אם דאיה"נ מקרי אי' מוסיף וה"ג ס"ל לרש"י בחולין ק"א א' ד"ה ואי' כולל דאיה"נ מקרי איסור מוסיף וכן משמע נמי פשטות ד' הגמ' בכריתות י"ד א' דאיה"נ מקרי אי' מוסיף דקא' שם אקדשי' מגו דאתוסף בי' איה"נ אתוסף בי' נמי לגבי חלב משמע דמקרי אי' מוסיף וכן פירש"י שם וז"ל איה"נ היינו מוסיף דאתוסף אי' אחפצא עכ"ל. אך מד' רש"י בשבועות ר"ד ב' ד"ה טמא משמע דס"ל דאיה"נ לא מקרי אי' מוסיף אלא אי' כולל שכ' וז"ל שהרי משנולדה הבהמה נאסר חלבה אקדשה מגו דחל אי' מוקדשים אבשר ועור חל נמי אחלב הרי כולל עכ"ל הרי דס"ל דאיה"נ מקרי כולל ולא מוסיף וד' רש"י סתרי אהדדי מהא דיבמות וחולין הנ"ל. וכן הק' בשאגת ארי' סי' ע"ו ד' רש"י אהדדי והניח בקושי' ועי' בהגהות ר'

ברוך פרענקיל בשבועות שם שציין ע"ד רש"י ביבמות וחולין הנ"ל וכונתו נמי להקשות דד' רש"י סתרי אהדדי. ועי' בשעה"מ פי"ז מהל' א"ב שם שהק' נמי ד' אהדדי והאריך בזה ליישב וכן הוא דעת הריטב"א יבמות ל"ב ב' ד"ה אמר דאיה"נ הוי אי' מוסיף וכן הוא נמי דעת הר"ן בחמש שיטות בחולין קי"ג ב' דאיה"נ מקרי אי' מוסיף ועי' בחידושין הריטב"א חולין שם מ"ש בזה והתוס' בחולין שם ד"ה אי' כולל ס"ל דאיה"נ לא מקרי אי' מוסיף רק כולל שכ' וז"ל הא דאמרי' בפ' אמרו לו אקדשי' מגו דאתוסף בה איה"נ לא נקט לשון אתוסף משום דחשיב בכך אי' מוסיף דהא קרי לי' הכא אי' כולל אלא כלומר אתוסף בה חומרא זו וא"ל דאי' כולל דקא' הכא לאו דוקא אלא איה"נ חשיב אי' מוסיף כו' דא"כ אדמייתי הכא ר"י הגלילי כו' הו"ל לאתויי ר' יוסי דאית לי' בפד"א א"א ונעשית חמותו נידון משום א"א דל"ל אי' כולל ואמרי, דמודה ר"י באי' מוסיף ועוד אי איה"נ אי' מוסיף הוא מאי פריך בסמוך ור"י הגלילי נהי דאי' כולל ל"ל יבא אי' חמור ויחול על אי' קל ודלמא ל"ל אי' כולל אפי' באי' חמור ואי' מוסיף אית לי' א"ו איה"נ לא חשיב אי' מוסיף אלא אי' חומרא בעלמא כו' עכ"ל הרי דס"ל דאיה"נ לא מיקרי אי' מוסיף דלא כהרמב"ם ורש"י וריטב"א והר"ן הנ"ל. וכ"כ התוס' בשבועות שם ד"ה יש אוכל דאיה"נ לא מקרי אי' מוסיף ועי' במהרש"א שם מ"ש ע"ד התוס' ועי' בהגהות הרש"ש שם ובטעה"מ שם מ"ש על המהרש"א ועי' במחנה לוי שם מ"ש ע"ד רש"י הנ"ל והאריך בזה. ועי' ברמב"ם פ"ט מהל' מכ"א הל' ו' שכ' וז"ל אבל המבשל בשר מתה או חלב וכיוצא בהן בחלב לוקה על בשולו ואינו לוקה על אכילתו משום בב"ח שאין אי' בב"ח חל ע"א נבלה או אי' חלב שאין כאן לא אי' כולל ולא אי' מוסיף ולא אי' ב"א עכ"ל. והק' הלח"מ דהא איכא אי' מוסיף דנתוסף בו איה"נ דכיון דבשלו בחלב אתסר אפי' בהנאה והתוס' בפנה"נ כו' ותי' דאיה"נ לא הוי אי' מוסיף אלא אי' חמור בעלמא אבל רבינו לא ס"ל הכי וי"ל דהכא באיה"נ ליכא לאו כו' ולא לקי עלי' אלא אי' בעלמא כו' ולא אמרי' מגו דאתוסף בי' איה"נ נוסיף עליו אי' אכילה דבב"ח דהוי לאו גמור ואיכא מלקות וס"ל לרבינו דאין לנו להביא באי' מוסיף אלא אי' אחר דומיא דאי' הנוסף אבל הכא שהוא חמור הרבה ממנו לא וכיון דבאי' הנוסף ליכא מלקות והוא קל לא מייתינן לאי' אכילה דבב"ח עכ"ד. ולא ראה ד' הרמב"ם בפי' המשנה בכריתות שם שהוא בעצמו הק' קושי' זו וז"ל שם ויש במה שנשאנו ונתננו עכשיו נקודה נפלאה כו' שידוע הוא שבב"ח אסבה"נ והחלב מותר בהנאה לכשיבושל החלב עם החלב למה אינו חל אי' בב"ח וה"ה בנבלה שהוא אי' מוסיף כו' לפי שנתוסף בו איה"נ והתשובה ע"ו שבב"ח נאסר בהנאה מפני שאסרו הכתוב לאכילה כמו שהקדמנו שכל אי' האכילה אסבה"נ

עד שיפרוט לך הכתוב ואין שם כתוב שאוסר אכילתו וכ' איה"נ רק ב' העניינים יחד הם אי' בב"ח ולפיכך כשאני או' א"א חע"א לא יחול אי' בב"ח ע"א נבלה ולא הי' אסב"ה אבל הוא מותר בהנאה והאוכל ממנו לוקה משום נבלה ואין שם אי' בב"ח כל עיקר לפי שלא תל ולא תהי' הקושי' במקומה עומדת כו' אלא אם אמרנו עליו שהיא אסבה"נ כמו שאנו או' בקדשים והאוכל ממנו אינו חייב משום בב"ח אז הי' ראוי להקשות ואין הדבר כן אלא אנו או' שבשר זה בחלב לא נאסר בהנאה אלא תראה במשנה אמרה בפי' שבשר בהמה טמאה מותר לבשל בחלב ומותר בהנאה כו' עכ"ל הרי דהרמב"ם עצמו הק' קושי' זו וכ' ליישב וכן ראיתי במקמ"ח לעיל סי' פ"ז ובראש יוסף בחולין ק"א שכ' על הלח"מ דאישתמיטתי' לי' דברי הרמב"ם ודברי הרמב"ם הנ"ל צריכין להבין כונתו דלכאורה משמע דכונתו דאיה"נ לא נחרבה רק מלאו דאכילה וכיון דבאכילה אינו חייב משום בב"ח דא"א חע"א ואין כאן חלות חיוב אכילה ממילא ליכא כאן איה"נ מה"ח אבל באמת ליכא למימר דזהו כונתו דא"כ דבריו תמוהין דהא כיון דאיה"נ של בב"ח ילפי' מקרא דלא תבשל המיותר מה ענין זה לאכילה דבשלמא היכא דילפי' איה"נ מלא יאכל שפיר י"ל כד' הרמב"ם הנ"ל אבל בב"ח דילפי' מל"ת מנ"ל הך מלתא. וכן ראיתי בפלתי סי' פ"ז ס"ק י"ג שהק' כן וכן הק' בישוי"ע שם ס"ק ד' וכ' דיש לזה ראי' דהא קי"ל דחלב של שוהנ"ס אסבה"נ וכמבואר בפסחים כ"ח א' וקשה כיון דלענין אכילה לא חל אי' שוהנ"ס על אי' חלב ממילא מותר בהנאה ועכצ"ל כיון דאיה"נ של שוהנ"ס נלמד מקרא מיוחד דבעל השור נקי כו' א"כ אף חלבו אסבה"נ וכן נמי בב"ח כו' ואח"כ הביא ראי' לזה מבכורות ו' א' דיליף שם דחלב אינו אסור מדאסרה תורה בב"ח ש"מ דחלב שריא וקא' דלמא חלב לחוד באכילה אסורה ובהנאה מותר ובב"ח אף בהנאה אסורה וקשה איך יחול איסור בב"ח על החלב הא כיון דהחלב בלא"ה אסורה באכילה משום אבמה"ח או דם וממילא אינו תל אי' בב"ח עלה לענין אכילה דא"א חע"א וכיון דליכא ענין איסור אכילת בב"ח ממילא שוב אינו אסבה"נ לשיטת הרמב"ם ומאי פריך הש"ס א"ו דהיכא דיליף מקרא אחרינא לאיה"נ אינו תלוי שוב בענין איסור אכילה וחייל בפ"ע עכ"ד אבל באמת יש ליישב קושיא זו לפמ"ש הרמב"ם שם פ"ט הלכה ב' וז"ל לא שתק הכתוב מלאסור אכילה אלא מפני שאסר הבשול כלומר ואפילו בשלו אסור ואצ"ל אכילתו כו' עכ"ל. והוא מהמדרש רבה פ' ויקרא הובא במ"מ שם ומשמע מד' הרמב"ם אלו שלא פ' בשום א' מהנהו תנאי ואמוראי בחולין קט"ו ולא ס"ל דנפקי מדכתיב ג"פ לא תבשל אלא מבואר מדבריו דלגבי בב"ח ליכא אלא חד קרא טל אי' אכילה ועל איסור בישול דהא מקרא דאסור הבשול ילפי' מק"ו דאסור באכילה וא"כ גם איה"נ ילפי' דכיון

דאסור באכילה אסבה"נ דס"ל להרמב"ם כר' אבוהו בחולין שם קי"ד ב' ובפסחים כ"א ב' שכ"מ שאסרה התורה באכילה אסבה"נ עד שיפרוט לך כו' וא"כ שפיר ד' הרמב"ם בנקודה נפלאה הנ"ל דלגבי בב"ח ליכא אלא חד קרא על אי' אכילה ועל איה"נ וא"כ כיון דאי' אכילת בב"ח אינו חל על חלב ממילא ליכא ג"כ איה"נ דהאי קרא לא קאי על חלב אבל גבי קדשים דאיכא קרא מיותר על אי' אכילת קדשים בטומאה וקרא אחר על איה"נ בקדשים שפיר אמרי' כיון דחל אי' קדשים על החלב לענין הנאה תל ג"כ לענין אכילה ולק"מ קושי' הפליתי והישוי"ע הנ"ל, וכן ראיתי בס' אחד מחכמי זמנינו נקרא בן יהודא שכ' נמי לפרש כן ד' הרמב"ם עפ"ד הרמב"ם דפ"ט הנ"ל והאריך בזה ועי' בברית אברהם חאה"ע סי' א' שהביא ד' הלחם יהודה פ"ח ממאכ"א מה שפי' בד' הרמב"ם והשיג עליו ופי' פי' אחר בד' הרמב"ם ובח' יו"ד סי' ע"ג מה שפי' בד' הרמב"ם והביא ד' הרשב"א דס"ל דבב"ח הוי אי' מוסיף על נבילה וחלב דאסבה"נ כו' ועי' בראש יוסף חולין קי"ג ב' שכ' נמי בפי' הרמב"ם כהב"א והאריך בזה. ועי' במשל"מ פ"ה מהל' יסוה"ת הל' ח' שכ' ליישב קושי' הנ"ל דאמאי לא הוי אי' מוסיף כד' הלח"מ ועי' בנחל איתן הל' מכ"א מ"ש ע"ד הלח"מ הנ"ל ועי' בפלתי שם מ"ש בכונת הרמב"ם הנ"ל והאריך בזה וס"ל כד' הלח"מ בדעת הרמב"ם דס"ל דיליף מג"פ ל"ת כו' ועי' בפתח הבית סי' ט"ז דין אחע"א ענף ג' מ"ש בכונת הרמב"ם כעין ד' הב"א ואח"כ הביא ד' הלח"מ וד' הפלתי וכ' דנפ"מ בין אלו התי' לענין חמץ בפסח דהיינו טבל שנתחמץ דלתי' הלח"מ או לפי פירושי לא נקרא מוסיף אבל לסברת הפלתי שפיר הוי מוסיף כיון דשאר חמץ אסבה"נ והיינו טבל שנתחמץ קודם פסח כו' שחל אי' חמץ על כל חמץ יחד בהגיע פסח גם נפ"מ בחלבו של שוהנ"ס גם נפ"מ לענין חלב בחלב ונבלה בחלב דלהפלתי אינו אסבה"נ כלל משא"כ להלח"מ אמרינן שפיר דעכ"פ אסבה"נ רק דלא מקרי מוסיף משום זה כו' ואח"כ כתב דהא דהכא אי הוי מוסיף תלי בהא אי חל האיסור לקוברו בין רשעים גמורים ממילא אף אם לא חל באכילה ס"ם אסור באכילה ובהנאה ממילא תו הוי הנאה מוסיף ולקי על אכילה אבל אי אמרי' במקום שא"א חע"א לא חל כלל אף לא לקוברו כו' א"כ לא חל כלל ממילא לא הוי מוסיף דמאי חזית לומר דיהא חל מחמת הנאה דהא אי לא יחול אכילה יהא מותר בהנאה כו' והאריך בזה לענין אי חלב ונבילה בחלב אסבה"נ יעוש"ה. ובאמת מבואר להדיא מד' הרמב"ם בפי' המשנה הנ"ל דחלב בחלב אינו אסבה"נ בין לפי' הפלתי ובין לפי' הב"א והראש יוסף והפה"ב גופי' וכ"כ בדגול מרבבה סי' פ"ז בפשיטות דדעת הרמב"ם בפי' המשנה הנ"ל דחלב בחלב אינו אסבה"נ. ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' צ"ב מ"ש בכונת הרמב"ם והשיג על הלח"מ הנ"ל והאריך בזה וכ' נמי דלהרמב"ם הנ"ל

חלב בחלב מותר בהנאה ועי' בברית יעקב חאו"ח סי' י"ד שכ' בכונת הרמב"ם כהפלתי וכ' נמי דחלב בחלב להרמב"ם מותר בהנאה והשיג על הנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' ל"ד לענין חלב של שוהנ"ס שכ' דאינו אסבה"נ והוא ס"ל דאסבה"נ כו' והאריך בזה ועי' בס' עולת שמואל ח"א סי' נ"ט שכ' נמי כהברית יעקב והאריך בזה ועי' בשאכול הל' חלב סי' כ"ו בנחל אשכול שם מ"ש ע"ד הנו"ב וכ' נמי על הלח"מ הנ"ל דלא ראה ד' הרמב"ם בפי' המשנה וכ' דלהרמב"ם המבשל חלב בחלב מותר בהנאה אך רש"י ותוס' והרשב"א חולקים על הרמב"ם דחלב בחלב אסבה"נ וכ' דהר"ש מוורדין בתוס' חולין ק"כ א' ד"ה חלב ס"ל כהרמב"ם דמותר בהנאה והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בטעה"מ שם מ"ש בכונת הרמב"ם הנ"ל והביא ד' הפלתי וכ' דיש נפ"מ בין הפי' לענין חלב של שוהנ"ס אי אמרי' שחל עליו אי' אכילה כו' והאריך בזה והוא כעין ד' החתם סופר ועי' בס' משרת משה על הרמב"ם פ"א מהל' חמץ שפי' נמי ד' הרמב"ם כמו שפי' החתם סופר והאריך בזה ולא ראה ד' החתם סופר שכבר הקדימו בזה. ועי' בס' משנה לחם שהק' על הרמב"ם מהא דאיתא בפסחים ל"ה דאין יוצאין במצה של טבל דכתיב לא תאכל חמץ יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טבל ופריך ואי' דחמץ היכא אזיל ומשני ר"ש היא דאמר א"א חע"א דתניא ר"ש או' האוכל נבלה ביוה"כ פטור ומאי ראי' משם הא בנבלה הוי יוה"כ אי' כולל משא"כ גבי חמץ הוי אי' מוסיף מגו דאסבה"נ אסור באכילה וקי"ל דאי' מוסיף חמור מאי' כולל עכקוש"י. ועי' בנר תמיד בכריתות י"ד שם שכ' עליו דנעלם ממנו ד' התוס' בכריתות שם כ"ג א' ד"ה ומי שהק' כה"ג דמאי פריך הגמ' שם דלמא שאני גבי יוה"כ כו' משום דאינו רק אי' כולל אבל הכא גבי נותר הוי אי' מוסיף בו' ותי' דהש"ס ידע דר"ש ל"ל אף אי' מוסיף דתניא בפד"א ל"ב א' הבא על אשת אחיו שהיא אחות אשתו אינו חייב אלא אחת בין נשא מת ואח"כ נשא חי בין נשא חי וא"כ נשא מת עכ"ל הרי דכ' התוס' דר"ש ל"ל אף אי' מוסיף. וכעת ראיתי בפה"ב שם שהק' נמי קושי' זו והרגיש בזה וכ' דנהי דר"ש ל"ל אף אי' מוסיף מ"מ מהך ברייתא לא מוכח מידי וטפי ה"ל לאתויי הך דיבמות אשת אחיו ונעשית אחות אשתו כמו שהק' התוס' בכריתות שם כו' ותי' שם ל"ש כאן וכ' דלסברת הלח"מ ניחא דס"ס אין לוקין על הנאה אבל לסברת הפלתי קשה אך י"ל שמא אתי כר"י הגלילי דאית לי' חמץ בפסח מותר בהנאה עכ"ד. ועי' בטעה"מ שם שכ' דזה דוחק לומר דאתיא כר"י הגלילי ועוד הא קא' הא מני ר"ש היא כו' והא ר"ש ס"ל בפסחים כ"ח ב' דחמב"פ אסבה"נ כו' ועי' בצל"ח שם מ"ש בזה ובדף מ"ו א' הק' דהא הוי אי' מוסיף דחמץ עובר בב"י וב"י כו' והאריך בזה. ועי' בטעה"מ שם מ"ש ע"ד הצל"ח והאריך בזה ועי' במראה הפנים במכות פ' אלו הן הלוקין הל' ח'

ד"ה יש חורש שהק' קושי' הנ"ל על הרמב"ם כו' אמאי לא חל אי' בב"ח טל אי' חלב דהא בב"ח אסבה"נ והוי אי' מוסיף וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה. וגם הוא לא ראה ד' הרמב"ם בפי' המשנה הנ"ל שכבר הק' קושי' זו ועי' בהגהות משל"מ פי"ד שם שכ' ליישב קושי' הנ"ל עפ"ד התוס' חולין הנ"ל דאיה"נ לא הוי אלא חומרא בעלמא א"כ י"ל דשאני קדשים דגלי קרא דאי' חע"א וכמבואר בכריתות כ"ג כו' עכ"ד. ועי' בפה"ב שם שהשיג עליו דבלא"ה הרי אקדשי' הוי אי' כולל שאר הבשר רק דהרמב"ם רוצה לפרש באי' מוסיף עכ"ד ועי"ש עוד בישוי"ע ס"ק ה' שהק' דאמאי לא יחול אי' בב"ח על אי' חלב ואי' נבלה דהא אמרי' בפסחים כ"ד ב' דבב"ח לוקה אף שלא כד"א והוי אי' מוסיף וכ' ליישב דאף חלב נמי אסור מה"ת שלא כד"א כו' אך מנבלה קשה דאמאי לא יחול אי' בב"ח ע"א נבלה משום שחל שלכד"א והניח בצ"ע וכן הק' עוד באו"ח סי' תרי"ב ס"ק א' ובשעה"מ פ"ה מהל' יסוה"ת הל' ח' ובאמת לק"מ וכמ"ש בברוך טעם שער הכולל דין א' דכיון דאין דרך בנ"א לאכול שלכד"א ולא להכי עומדת הוי כאלו לא חל עדיין אי' זה על אותה חתיכה ולכך לא מקרי מוסיף מחמת זה דהא אף בלא אי' תורה ג"כ אינו עומד לאכילה שלכד"א והוי כאלו עדיין לא חל עליו אי' לענין שלכד"א. והביא ד' הפלתי כאן שכ' רעין זה לענין הא דאמרי' בהמה בחי' לאו לאברים עומדת כו' ומיישב בזה ד' הרא"ש בר"פ כ"ש והאריך בזה ולפ"ד מיושב קושי' הישוי"ע בין על אי' חלב בין על אי' נבלה. וכעת ראיתי בפלתי ס"ק ג' שהק' נמי קושי' זו וכ' ליישב כד' הברוך טעם ולא ראה הברוך טעם ד' הפלתי שכבר הקדימו בזה, ועי' בטעה"מ שה שכ' ליישב קושי' זו דזה שאוסר שלכה"נ לא מקרי אי' מוסיף דלאו אי' חדש הוא אלא הרחבת האי'. עוד הק' הפלתי והישו"ע והחתם סופר שם דאמאי ליכא אי' בב"ח בח"ז חלב או נבלה עם ח"ז חלב כיון דבחלב או נבלה ליכא אלא ח"ש שפיר מצי למיחל עליו אי' בב"ח כשהוא זית שלם כו' וכ' הישוי"ע דצ"ל כיון דיש עכ"פ אי' תורה על ח"ש שוב אינו חל אי' אחר וכמ"ש התוס' בשבועות כ"ג ב' בתי' הב' עכ"ד אבל בתי' הא' שם ובדף כ"ב ב' ד"ה אהתירא בתי' הא' שם וכן הוא דעת הר"ן שם והרמב"ם פ"ה מהל' שבועות הל' ז' והמחבר לקמן סי' רל"ח סעי' ד' דשבועה חל על ח"ש תקשי קושי' הנ"ל והחתם סופר שם הביא נמי ד' הריטב"א קידושין ע"ז ב' שכ' דבנתנבלה ביוה"כ ראוי שתחול נבלה על אי' יוה"כ משום דשיעור יוה"כ בככותבת ודנבלה בכזית וא"כ ה"נ כו' וכ' ליישב והאריך בזה וכ"כ בברוך טעם שם דין ב' והביא מ"ש בגליון הפלתי עי' במעילה ט"ז א' ושם מבואר דאף על ח"ש לא חל אי' ב' אף דלגבי אי' ב' כזית מצד צירוף מאותו המין וכ' ליישב ד' התוס' והרמב"ם והר"ן דס"ל דשבועה חלה על ח"ש די"ל דשאני גבי שבועות כו' והיינו כהחתם סופר והחתם

סופר כ' זה מסברת עצמו והברוך טעם הביא ראי' לדבריו ממעילה ט"ז וע' בבאר יצחק חיו"ד סי' י' שכ' נמי ליישב כן והביא ראי' ממעילה ט"ז הנ"ל וגם הביא ד' החתם סופר וכ' עליו דהוא לא הביא ראי' מהא דמעילה ובאמת משם מוכרח ולא הביא ד' הברוך טעם שכבר הקדימו בראי' זו מהא דמעילה ואח"כ הק' הבא"י ע"ז מד' התוס' שבועות כ"ט א' ד"ה שבועה כו' וכ' ליישב והאריך בזה ועי' באמרי בינה דיני נדרים סי' ח' שכ' נמי כהחתם סופר והביא ראי' מהא דמעילה הנ"ל וגם הק' מהא דשבועות כ"ט הנ"ל וכ' ליישב כעין ד' הבא"י ועי' בס' חקרי הלכות פי' ה' שהביא ד' הבא"י ודחה ראיתו מהא דמעילה הנ"ל בו' וכ' דמ"מ י"ל כהחתם סופר והביא ראי' מבכורות ו' ב' דקא' וחלב בהמה טהורה כו' דמוכח כהחתם סופר מעיא וגם אחר שיחול עליו אי' בב"ח אנו צריכין לבוא לידי צירוף ואין לנו שיעור בפ"ע בזה לא אמרי' אי' ח"ע ח"ש כו' והאריך בזה ובסי' ו' שם מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בברוך טעם ובהפ"ב שם מ"ש ליישב קושי' הנ"ל והאריכו ועי' בגינת וורדים כלל כ"ז מ"ש בזה ועי"ש עוד בחתם סופר מה שהק' מרפגה"נ כו' והאריך בזה ועי' בבא"י שם ובחקרי הלכות שם סי' ה' מ"ש ליישב קושי' זו והאריכו בזה ובסי' ו' שם מ"ש והאריך בזה ועי' בעצ"ל מה שתמה על הפליתי וכ' ליישב קושי' הפליתי כהחתם סופר והביא נמי ראי' מהא דמעילה ס"ז הנ"ל וכהברוך טעם והבא"י והאריך בזה ועי' בתשובות בית אפרים חיו"ד סי' ל"ד שכ' נמי ליישב קושי' הפלתי כהחתם סופר והביא נמי ראי' ממעילה ס"ז והאריך בזה ובסי' ל"ה שם מ"ש והאריך בזה ולא ראה הבא"י ד' הב"א שכבר הקדימו בזה וגם העצ"ל לא ראה ד' החתם סופר והברוך טעם שהרי לא הביאם וראיתי ביד אלי' בח' הכתבים אות א' סי' ג' שהק' דלמה בבישול חלב בחלב פטור באכילה דא"א חע"א הא אתוסף דאסבה"נ ואפי' לשיטת התוס' חולין ק"א שכ'. דאיה"נ א הוי אי' מוסיף כו' מ"מ קשה הא אתוסף דאלו חלב אינו אסור אלא כד"א אבל בב"ח אסור אף שלכד"א כו'. ותו קשה הא אתוסף דבאכל ח"ז חלב וח"ז חלב שבשלו זע"ז חייב באכילתו משוה בב"ח כו' וגם הק' על הרמב"ם דפי' גבי חלב בחלב דאין בזה לא אי' כולל ולא אי' מוסיף ולא אי' ב"א דהא אכל חלב חי פטור נמצא דלא חל חיוב מלקות דחלב עד שנתבשל ואז ג"כ חל אי' בב"ת כו' עכקוש"י והאריך בזה. הנה מה שהק' דהא אתוסף דאסבה"נ לא ראה ד' הרמב"ם בפי' המשנה הנ"ל שהק' קושי' זו ומיושב ומה שהק' דהא אתוסף שאסור אף שלכד"א כבר הק' זו בפלתי ובישוי"ע והפלתי כ' ליישב קושי' וו וכן הברוך טעם כ' ליישב ומה שהק' דהא אתוסף דחל אח"ש כבר הק' נמי הפלתי והישוי"ע קושי' זו וכבר הבאתי ד' הפלתי והחתם סופר והברוך טעם והפה"ב והב"א והעצ"ל והבא"י והחקרי הלכות שכ'

ליישב קושי' זו. וכעת ראיתי בשערי שמחה שער ז' בענין א"א הע"א סי' ט"ז שכ' נמי ליישב כן והביא ראי' מהא דמעילה ס"ז ולא הביא ד' החתם סופר והב"א הנ"ל ואח"כ דחה סברא זו והאריך בזה. ובסי' י"נ י"ד ובפתח השער שם ובעצ"ל לקמן סי' רל"ח מ"ש ליישב קושי' הנ"ל והאריכו בזה ועי' בברית יעקב שם מ"ש והאריך בזה, ועי' בבית יהודה סי' פ"ז שהביא ד' הפ"ת שם ס"ק א' שכ' שדעת הרמב"ם דלוקין על הנאת בב"ח דלא כהמשל"מ כדעת הרמב"ם והק' על הרמב"ם מחולין קי"ג ב' המבשל חלב בחלב כו' לא דכ"ע א"א חע"א כו' ואם איתא דלקי אהנאת בב"ח ה"ל אי' מוסף כו' וכ' עליו דלא ראה ד' הרמב"ם בפי' המשנה הנ"ל שהוא בעצמו הק' קושי' זו והשיג על הפ"ת והאריך בדעת הרמב"ם אי ס"ל דלוקין על הנאת בב"ח או לא והעיקר נ' בדעת הרמב"ם דס"ל דאין לוקין וכדעת המשל"מ והלח"מ וכן הוא דעת הפר"ח באו"ת סי' תמ"ג ס"ק א' דדעת הרמב"ם דאין לוקין על הנאת בב"ח והאריך בזה ועי' בשעה"מ פ"ה מהל' יסוה"ת ובנחל איתן שם ובעה"ב בפתיחה להל' בב"ח אות ס"ז ובאמרי בינה דיני בב"ח סי' א' מ"ש והאריכו בזה. וגם מבואר להדיא בד' הרמב"ם בפי' המשנה הנ"ל דחלב בחלב אינו אסבה"נ לכל הפי' הנ"ל בד' הרמב"ם וכ"כ באמרי בינה שם. וראיתי בס' מהר"ם שיק על התרי"ג מצות מצוה קי"ד שכ' דגם להרמב"ם חלב בחלב אסבה"נ והאריך בזה ולא נהירא אלא העיקר בדעת הרמב"ם דס"ל דחלב בחלב אינו אסבה"נ וכמ"ש אך מד' הרשב"א בתה"א פ"א דכ' דהוי אי' מוסיף משמע דס"ל דאסבה"נ ועי' בפרמ"ג בפתיחה להל' בב"ח שהביא ד' הרשב"א אלו וכ' דכן משמעות המנ"י בההיא דחלב בחמאה וכ"כ הבית הלל בפירוש דאסבה"נ כו' וכ' אח"כ ועוד דביבמות ל"ג ב' איכא ב' לשונות ולחד תי' א"א חע"א למלקות ולחטאת משא"כ לקוברו בין רשעים ודאי דעבר ב' אי' ה"ה דאסבה"נ דודאי אי' בב"ח רביע עלי' אלא שאין לוקה ב' באופן שהמבשל בשר נבלה וחלב בחלב אסבה"נ מה"ת עכ"ד. הנה מ"ש דלהך תי' דאמרי' לקוברו בין רשעים גמורים אף דא"א תע"א חלב בחלב אסבה"נ היינו כעין ד' הפה"ב שם שכ' נמי דדין זה תליא בהא דלקוברו בין רשעים גמורים וכ"כ במהר"ם שיק שם דלפ"מ דאמרי' כו' דאפי' א"א חע"א נפ"מ לקוברו בין רשעים גמורים דהאי' חל עליו אלא דאין עונשים ואע"ג דר"ש פליג החם הא קי"ל בעירובין מ"ו ב' דהל' כר"י לגבי ר"ש עכ"ד ועי' בנו"ב מהדו"ק חאו"ח סי' ל"ה שכ' נמי לענין חשובה דהוי ב' אי' כיון דאמרי' לקוברו בין רשעים גמורים אף דא"א חע"א כו' ואף דלר"ש שם א"ל לקוברו בין רשעים גמורים מ"מ הל' כר"י לגב בי ר"ש עכ"ד. ועי' ברמב"ם פ"ב מהל' א"ב הל' ו' בהשגות הראב"ד שכ' וז"ל אלו הב' אינו אלא לקוברו בין רשעים גמורים עכ"ל הרי שפ' הראב"ד כהך תי' דלקוברו בין רשעים גמורים וכר"י

לגבי ר"ש והפרמ"ג והנו"ב ומהר"ם שיק הנ"ל לא הביאו ד' הראב"ד אלו כמבואר להדיא דהוי ב' איסורים וכן ראיתי בערה"ב שם אות י"ג שהביא ד' הראב"ד והנו"ב אך כ' אבל ברמב"ם לא מצינו כלל שיאמר דבר זה בשום מקום כו' דאיכא איסורא דהרי נפ"מ טובא לענין דינא כגון בב"ח על נבלה דאע"ג דא"א חע"א מ"מ אסבה"נ דאי' מיהו איכא ועוד נפ"מ לענין חולה דאם יש לפנינו אי' א' ועוד שיש בו ב' אי' דאין להאכילו רק אי' א' כו' ולכן נ' דוה נאמר רק לענין בד"ש דאי' זה חמור טפי וקוברים אותו בין רשעים גמורים אבל שיהי' מזה איזה אי' ביד"א לא שמענו ולכן בב"ח על נבלה כיון דא"א חע"א אף אי' ליכא דהא לשיטת הרמב"ם בלא"ה אין לוקין על הנאה וכיון דכ' דאין אסבה"נ אף אי' ליכא עכ"ד הרי שהשיג על הפרמ"ג וס"ל נמי דדעת הרמב"ם בפי' המשנה הנ"ל דחלב בחלב אינו אסבה"נ וכמ"ש ועי' פרמ"ג באו"ח בפתיחה כוללת להל' פסח פ"ד ח"ב שכ' נמי דאף דא"א חע"א היינו לחייב ב' אבל מ"מ ב' אי' רביע עלי' כו' לקוברו בין רשעים גמורים והביא ד' הראב"ד הנ"ל והק' על הש"ך לקמן סי רל"ח ס"ק ה' שכ' דנפ"מ למי שנשבע על נבלה דאינה חל וכשהוא חולה אח"כ א"צ להתיר דאין השבועה חלה ש"מ דס"ל דא"א תע"א ואף ב' אי' אין רביע כלל והוא פלא בעיני וצ"ע לדינא עכקוש"י. ועי' בנר תמיד שם כ"ג א' שכ' ליישב עפ"ד הנו"ב מהדו"ק חאו"ח סי' ל"ו בהג"ה שכ' דמה שאמר בכ"מ הרי מושבע ועומד מהר סיני ולא אמר סתם והא א"א חע"א משמע דאי לאו מושבע ועומד הי' שבועה חלה דדוקא שבועה על שבועה אינה חלה. ולפ"ז י"ל דאין שבועה חלה על שבועה כלל דא"צ להתיר משא"כ בשאר אי' דאינה חל לחייב ב' ומ"מ ב' אי' איכא לקובר בין רשעים גמורים וכיון דמיירי שם בשבועה פריך דוקא בזה הלשון והרי מושבע ועומד ר"ל הוי כב' שבועות ולא חל כלל אף לקוברו בין רשעים גמורים מש"ה הך קושי' אולמי טפי וכ' דמזה יש לדקדק קצת הא דכ' הפרמ"ג ביו"ד סי' ק"ב מי שנדר שלא לאכול בשר זה מטרפה נוסיף עליהם אי' שיל"מ ונתעכב מהו מי אמרי' דלא בסל מחמת אי' הב' דהוי דשיל"מ א"ד דלא מל כלל אי' הב' דא"א חע"א ופשיט לי' מהא דכ' הצ"צ ביצת טרפה שנולד ביו"ט לא בסל כו', שוב ראיתי בתוס' יבמות לקוברו בין רשעים דהפי' אף דא"א חע"א היינו ללקוח ב' כו' אבל ב' אי' עביד עכ"ד ולפמ"ש אין ראי' דבשלמא באי' אמרי' לקוברו בין רשעים כו' אבל בכה"ג שנדר עיקר האי' הוא מחמת שבועה שנשבע על אי' טרפה וטרפה ג"כ מושבע ועומד הוא כמו ב' שבועות ולא חלה כלל וכ' אלא דהא גופי' טעמא בעי למה לענין שבועה קל שלא יהי' חל עלי' כלל אפשר משום אי' הבא מעצמו אינו חל רק ע"י כולל אבל באי' הבא מאליו אף בלא כולל חל מ"מ לקוברו בין רשעים והוא דוחק כו' אלא מדכ' צ"צ דאי' חע"א בכולל הא אף לא

הי' כולל הי' חל לקוברו כו' רק לענין חטאת ומלקות אינו והא מיירי בזה"ז ואפשר הצ"צ עדיפא נקט דהוא כולי' ואף לענין מלקות חייב וגם יש נפ"מ לענין חשובה עכ"ד. וכעת ראיתי באבני מלואים בתשובות שבסוף הס' סי' י"ב שכ' נמי כן ליישב קושי' הפרמ"ג עפ"ד הגהות נו"ב הנ"ל כו' דבשבועה דרמי על נפשי' כו' מעולם לא חלה שבועה שני' כלל כו' והאריך בזה ופ' כהש"ך הנ"ל יעוש"ה וע' עוד בפרמ"ג סי' תפ"ה בא"ח ס"ק ב' שכ' נמי דאף דא"א חע"א ללקות ב' הא' ב' אי' רביע עלי' ומשמע דאף בשבועה כן דהא קאי החם אשבועה אבל לפ"ד הנו"ב שם שכ' דהא דמושבע ועומד הוא מטעם דא"א חע"א והביא ד' התוס' שבועות כ"ג, ב' ד"ה דמוקי דס"ל כן שפיר קושי' הפרמ"ג בפתיחה כוללת הנ"ל ועי' בחקרי הלכות שם סי' ו' שהביא בשה ס' בית הלוי סי' מ"ד שכ' דהא דאי' חע"א לענין אי' הוא רק בב' מיני אי' נפרדים אבל היכא דשניהם מאי' אחד כגון דנשבע ב"פ לא חלה השני' כלל גם לענין אי' והר"ז דומה לאשה שראתה דה ופס ולא טבלה ושוב חזרה וראתה כו' דאין עלי' רק אי' א' מנדה ולא הרבה אי' כיון דאין הגופין מחולקים ולא השמות מחולקין ליכא ב' אי' כלל והוא השיג עליו דא"ב אמאי מהני כולל גבי שבועה על שבועה כו' הא משם א' הוא מאי' הראשון ובשם א' בודאי למ' כולל כו' והאריך בזה וכ' אח"כ דבעיקר הענין שכ' דהא דאחע"א הוא רק לענין עונש אבל לענין אי' חל לא משמע כן מד' החו' יבמות ל"ג א' ד"ה אלא שהק' דהיכי הוי בב"א והא מיד כי נמלקה הוי נבלה ואי' זרות לא חל עד אחר זריקה שיש היתר לכהנים כו' ותי' דאי' נבלה נמי לא חל עד אחר הזריקה דנפקע אי' מעילה דלא חל אי' נבלה על אי' מעילה כו' ואפי' לבר קפרא דס"ל משנראה לזריקה נפיק מידי מעילה מ"מ אי' איכא עד שיזרוק הלכך לא תל אי' נבלה עד אחר זריקה עכ"ל והרי נ' כאן מד' התוס' דס"ל דאף על אי' גרידא א"א חע"א כמ"ש דלבר קפרא משום אי' לא חל נבלה עד אחר זריקה כו' וא"כ אי נימא דהא דא"א תע"א הוא רק לענין עונש אבל לא לאי' א"כ מאי תי' דאי' נבלה ואי' זרות בהדי הדדי קאתי משום דגם נבלה אינה חל קודם זריקה מחמת אי' מעילה הא רק לענין עונש לא חל אבל לענין אי' חל אי' נבלה אף קודם זריקה ואיך יחול אח"כ אי' זרות הא התוס' ס"ל כאן דגם על אי' גרידא אינו חל אי' על אי'. ואולי יש לחלק בין האי' דאף שכ' התוס' ראי' מעולה שקודם זריקה מונע מלחול עליו חיוב נבלה מ"מ האי גרידא של נבלה אשר חל אף קודם זריקה אינו מונע החיוב זרות מלחול כו' ואח"כ כ' לתמוה על הפרמ"ג בקונטר' אחע"א שכ' דבאלמנה מן הנישואין אינו חל אי' אלמנה לכה"ג על אי' בעולה הקדום לה וכ"ת דאי' בעולה נמי לא הוי חל מעיקרא על אי' א"א וכשמת הבעל תרווייהו בהדי הדדי בעולה ואלמנה חיילי הא ליתא ביון דאמרי' כו' דב'

אי' רביע עלי' א"כ אי' בעולה חל מעיקרא ע"א א"א ותו כשנתאלמנה לא אחי חייל אי' אלמנה עלי' עכ"ד וחמה עליו שהוא נגד ד' התוס' הנ"ל גבי מליקה דבכה"ג מקרי דב' אי' האחרונים אתי בהדי הדדי כו' והאריך בזה ועי' בס' המנוחה פ"ב מהל' שביתות עשור הל' ב' בבית מנוחה שם שהביא ד' הש"ך לקמן סי' רל"ח ס"ק כ"ו בשם מהר"ם מינץ סי' מ' שכ' דהא דאמר רבא בב' שבועות אם נשאל על הראשונה עלתה השני' תחתי' כו' דוקא בהתרת חכם שעוקר הנדר מעיקרא אבל בהתרת בעל דמיגז גייז אף שהפר הראשונה אין השני' חלה כו'. והק' דהא אמרי' ביבמות ל"ב ב' כו' דב' אי' חלים וקוברין אותו בין רשעים גמורים ואמאי לא נימא ג"כ בשבועה הכי כו' ואם הפר הבעל שבועה א' אכתי נשאר האי' משבועה שני' עכקוש"י. ולפ"ד הבית הלוי הנ"ל לק"מ כיון דב' השבועות מאי' אחד מש"ה לא חלה השני' כלל אף לענין אי' ואין הס' בית הלוי ת"י. עוד הק' על הש"ך ס"ק ה' הנ"ל קושי' הפרמ"ג ולא ראה ד' הפרמ"ג הנ"ל שכבר הקדימו בקושי' זו וכ' ליישב והאריך הרבם בזה יעוש"ה. ועי' בברוך טעם שם שהביא ד' הפרמ"ג בפתיחה כוללת הנ"ל דס"ל להל' כו' דאף דא"א חע"א ז"א אלא לענין עונש אבל הוספת אי' דאורייתא איכא מחמת אי' השבועה וא"כ דעתו דבנשבע שלא יאכל נבילות דאין השבועה חלה בלא כולל מ"מ אי' דאורייתא יש גם מצד השבועה כו' והביא ד' הקצה"ח בסי' ע"ג שכ' דאף לדעת הרמב"ן דס"ל דליכא לאו מחמת השבועה בקיום המצוה מ"מ אי' איכא וה"נ גם בשבועה כו' יש הוספת אי' מחמת השבועה כו' וכ' דזה דלא כד' הא"מ סי' י"ב הנ"ל והאריך בזה וכן הוא מסקנת הנר תמיד שם דאף לענין שבועה ג"כ חל לקוברו בין רשעים גמורים ועי' באמרי בינה שם סי' כ"ע שכ' לדייק מד' המחבר סי' רל"ח סעי' ד' דשינה מלשון הטור שם דכ' אינן שבועה דמבואר דאינו חל כלל השבועה אף לענין אי' והמחבר כ' רק דאינו חייב נ' דעכ"פ אי' איכא וכמו דמוכח מנדרים ח' מנין שנשבעין לקיים את המצוה כו' וה ביא ד' הר"ן שם דלעבור בבל יחל בכל אופן עובר כו' והביא ד' הקצה"ח הנ"ל וגם הביא קושי' הפרמ"ג הנ"ל על הש"ך וגם הביא ד' הא"מ וכ' דסותר ד"ע מהא דכ' בקצה"ח הנ"ל והביא דבס' כהונת עולם תמה על הש"ך דסי' רל"ח דלא זכר מד' הר"ן הנ"ל כו' והביא ראי' והאריך בזה ופ' דאי איכא בנשבע שלא לעבור על ל"ת ואף דא"א חע"א מ"מ אי' יש וכ' דע"כ מה דכ' הטור בנשבע שלא לאכול נבלה דאינה שבועה היינו רק לחיובא אבל אי' שביעה איכא עכ"ד והיינו דלא כהבית מנוחה שם ועי' בעמק יהושע דרוש ב' שכ' נמי דאע"ג דאין שבועה מ"מ לא גרע מהא דאמרי' ביבמות ל"ב דאע"ג דא"א חע"א אפי"ה אי' יש לקוברו בין רשעים גמורים כו' ומיושב בזה קושי' מהרש"א בח"א נדרים ח' א' בהא דאמרי' ספ"ג דנדה דמשביעין אותו תהי

צדיק ואל תהי רשע מאי מועיל השבועה הא אין שבועה חלה על שבועה כו' והאריך בזה ועי' בשערי שמחה שם שע"ד ד' מ"ש והאריך בזה ועי' במנחת חינוך מצוה שע"ב אות א' שהביא ד' הא"מ הנ"ל והסכים עמו ופי' בכתב סופר חיו"ד סי' ל"ו שכ' בפשיטות דאע"ג דא"א חע"א היינו דליכא מלקות אבל אי' איכא והביא ד' הגמ' דיבמות הנ"ל וכן עיקר לדינא ועי' בס' עד חכמים בקונטרס דרך חשובה סי' י"א מ"ש ליישב קושי' הפרמ"ג הנ"ל והאריך בזה. עוד הביא העה"ב שם ד' הבית הלל שהביא ראי' דנבלה בחלב אסבה"נ מהא דאמר בחולין קט"ו ב' דבי ר' אליעזר תני ל"ת כל נבלה אמרה תורה כשתמכרנה לא תבשלנה ותמכרנה ופירש"י ל"ח כל נבלה בסיפי' דקרא כתיב בב"ח לא תבשלנו בחלב ותמכרנו אלא אסבה"נ ואע"ג דהפוס' אינם מביאים דרשה זאת כו' מ"מ לדינא אין מחלוקת ביניהם דנבלה בחלב אסבה"נ רק משמעות דורשין א"ב עכ"ד והשיג עליו די"ל דתנא דבי ר"א ס"ל אחע"א באי' חמור מש"ה אבה"נ משום דאי' בב"ח חע"א נבלה אבל לדידן דא"א בב"ח ת"ע נבלה וחלב כו' א"כ י"ל דגם בהנאה לא נאסר ועוד השיג עליו והאריך בזה ועי' באמרי בינה מה שהשיג על הב"ה וע' בדגול מרבבה שהביא ד' הרמב"ם בפי' המשנה הנ"ל דס"ל דחלב בחלב אינו אסבה"נ וכ' ואף שלד' התוס' בחולין ק"א שכ' שאיה"נ לא מקרי אי' מוסיף אין הכרת לד' הרמב"ם הנ"ל מ"מ לא מצינו להתוס' בפי' שיחלקו לדינא של הרמב"ם שהיכא שאין איסור באכילה משום בב"ח אינו אסבה"נ ולכן הסומך ע"ז במקום הפסד לא יפסיד עכ"ד. ובעה"ב הנ"ל לא הביא ד' הדגמר"ב אלו שס"ל דבמקום הפסד חלב בחלב אינו אסבה"נ אך הביא ד' הצל"ח פסחים מ"ו א' שכ' דלפ"ד התוס' דהנאה לא מקרי מוסיף היינו לענין שיחייב ב' באכילה אבל מ"מ אסבה"נ כו' ומשמע מד' הצל"ח שם דס"ל דהתוס' חולקים על הרמב"ם בפי' המשנה הנ"ל דלא כמ"ש בדגמר"ב ועי' בחתם סופר שם שהביא המע"צ בספרו כנפי יונה שס"ל דאסבה"נ והביא נמי ד' הדגמר"ב וכ' דאי קמאי דידי אתי אני אוסר כהכנפי יונה והביא ד' הפרמ"ג הנ"ל בשם הרשב"א וכ' דכן הוא ברשב"א והרא"ה להדיא והאריך בזה ופי' דאסבה"נ וכ' דכן ראוי להורות ועי' במהר"ם שיק שם שהאריך בזה ופירש נמי דחלב בחלב אסבה"נ וראיתי בשבו"י ח"א ביו"ד סי' ס' שהביא ד' השואל שם על הסולת למנחה כלל פ"ה וכ' דלא אוכל לירד לסוף דעת הרמב"ם דבבשול פ' דנוהג אי' בב"מ ולענין אכילה פ' דאינו לוקה משום בב"ח ולענין הנאה לא גילה הרמב"ם דעתו ולדעתי תמוה דאי ס"ל דבהנאה ג"כ חייב משום בב"ח א"כ ליחול ג"כ לענין אי' אכילה באי' מוסיף כו' א"ו נ' דהרמב"ם ס"ל דאינו אסבה"נ ומש"ה לא לקי על האכילה עכ"ד השואל והוא השיב עליו והאריך בד' הרמב"ם אי ס"ל דלוקין על הנאת בב"מ ואח"כ כ' ועיקר קושי' הוא של כת הקודמין

הובא בכנה"ג קכ"ה א' בביאורי להרמב"ם כו' וא"ת הא נוסיף איה"נ כו' וי"ל דאיה"נ דבב"ח אינו אלא בכלל אכילה כו' וכיון דאין אכילת בב"ח חע"א חלב ונבלה דא"א חע"א ממילא פקע איה"נ מיני' שאינו פסוק לאסור בהנאה שאלו הי' פסוק בפ"ע לאיה"נ הי' חל עליו ג"כ אי' אכילה באי' מוסיף עכ"ד. ובאמת לא נודע מי הוא הכותב הזה דמה שפשוט בעיניו דאינו פסוק בפ"ע על איה"נ נעלם ממנו הגמ' פכ"ה דג"פ כתיב ל"ת א' לאי' בישול וא' לאי' אכילה וא' לאיה"נ ואם רצונו לדחוק דהרמב"ם ס"ל כמאן דיליף איה"נ רק מק"ו כו' ז"א דהא הרמב"ם בפי' המשנה בקידושין פ"ב כ' בהדיא נאמר ג"פ ל"ח כו' וכ"כ במנין המצות ג"כ מצוה קפ"ז וכבר ראיתי בלח"מ שם שהרגיש בזה ועל עיקר הקושי' הא דלא הוי אי' מוסיף דאסבה"נ כ' הלח"מ שם לתרץ כו' יוצא מדבריו שם דגם הרמב"ם ס"ל דחלב דחלב אסבה"נ וכדעת התוס' לכן יפה הוצרכתי להשיב אי מותר להדליק הנרות שנתערב בו החמאה עכ"ד. הנה ס"ל נמי דחלב בחלב אסבה"נ וגם הוא לא ראה ד' הרמב"ם בפי' המשנה שהוא בעצמו הק' קושי' הנ"ל ומה שהק' השבו"י על התי' של הח"כ שהביא הכנה"ג כו' שנעלם ממנו הגמ' דפכ"ה י"ל דס"ל להמ"כ כמ"ש הרמב"ם פ"ט מהל' מכ"א הל' ב' הנ"ל שכ' דלא שתק הכתוב מלאסור אכילה אלא מפני שאסור הבשול כו' וס"ל דאיה"נ ילפי' מאי' אכילה דס"ל כר' אבוהו בתולין קי"ד ב' ובפסחים כ"א ב' ואין כאן על איה"נ לאו בפ"ע וכמ"ש לעיל ליישב ד' הרמב"ם בפי' המשנה הנ"ל. וכן ס"ל נמי להמ"כ אבל בזה דס"ל להשבו"י דחלב בחלב אסבה"נ נ"ל עיקר כדבריו:

ב) **ועי'** בשא"ר סי' ע"ו מ"ש ליישב קושי' התוס' בכריתות כ"ג א' הנ"ל שהק' דמאי פריך דלמא שאני יוה"כ מש"ה לא חע"א נבלה משום דאינו רק אי' כולל אבל הכא גבי נותר הוי אי' מוסיף ונימא אע"ג דל"ל לר"ש אי' כולל אי' מוסיף אית לי' וכ' ליישב דע"כ רש"י ל"ל אי' מוסיף דיוה"כ הוי אי' מוסיף לגבי נבלה משום דקי"ל בפכ"ש כל אי' אין לוקין עליהן שלכד"א וטעמא משום דאכילה כתיב בהו והא ודאי גבי יוה"כ דלא כתיב בי' אכילה אלא לא תעונה אפי' אם אכלן שלכד"א כו' מכ"ש בשר בהמה חי' כו' הרי אי' יוה"כ הוי אי' מוסיף אמפצא דנבלה כו' עכ"ד. ולכאורה קשה עליו מד' התוס' שבועות כ"ג ב' הנ"ל שכ' בתי' הב' וז"ל ועוד דמצי לאוקמא שלכדה"נ ואינו אסור אלא מדרבנן כחו ח"ש לר"ל עכ"ל. והק' מהרש"ל ומהריב"ל דא"כ מ"ט דר"ש דפוטר ותי' דר"ש דס"ל כ"ש למכות גם שלא כדה"נ אסור כדינו כ"ש וא"כ הא הכא קאי אליבא דר"ש ולר"ש ליכא אי' מוסיף דהא אף בנבלה חייב אף שלכדה"נ כמו ביוה"כ. וכן הק' בישוי"ע באו"מ סי' תרי"ב ס"ק א' ובתוס' רע"א במשניות בכריתות אות י"ט בשם אחיו הגאון ר' בונם

ובעמק יהושע סי' י' וכ' דהכי מוכח בירושלמי בשבועות דהעיקר כתי' הב' ולא כהתי'. הא' שם והאריך בזה. וכ"כ במהר"ק מינץ סי' ב' דלדעת מהרש"ל ליתא לד' הש"א ועי' בטעה"מ פ"ה מהל' יסוה"ת שכ' נמי דלדעת מהרש"ל ומהריב"ל ליתא לד' הש"א ועי' בברוך טעם שם דין א' שהק' נמי קושי' זו על הש"א והביא ד' מהרש"א שם כו' וכ' דאף לר"ש יש לחלק בין אכילת כ"ש לאכילה שלא כדה"נ כו' עפ"ד הריטב"א במכות י"ד א' כו' והאריך בזה ליישב ד' הש"א הנ"ל אבל באמת זה לא מקרי אי' מוסיף וכמ"ש הברוך טעם גופי' הבאתי דבריו לעיל דכיון שאין דרך ב"א לאוכלו שלא כד"א כו' הוי כאלו לא חל עדיין אי' זה על אותה חתיכה ולכך לא מקרי מוסיף מחמת זה. ועי' בברית יעקב שם סי' י"ג שכ' נמי דזה לא מקרי מוסיף במה שאסור שלכדה"נ דלא כהש"א והאריך בזה. ועי"ש עוד בברוך טעם ובנר תמיד שם י"ד א' מ"ש ע"ד הש"א והאריכו בזה. ועי' בישוי"ע שם ח"ש ליישב קושי' התוס' כריתות הנ"ל והאריך בזה. ובעיקר דין זה של הש"א הנ"ל עי' בכתב סופר חאו"ח סי' קי"א שכ' ראי' דשלכדה"נ מותר ביוה"כ כמו בכל אי' דלא כהש"א מהא דקא' ר"ש האוכל נבלה ביוה"כ פטור דאין אי' יוה"כ ח"ע נבלה ואיך סתם ואחר פטור הא איכא אופן דחייב כגון שאכל בשר נבלה חי דהוי שלא כדה"נ כו' משום יוה"כ איכא דאסור שלכדה"נ ומשום נבלה ליכא כו' וע"כ דשלא כדה"נ ביוה"כ שוה לשאר אי' וכ' אח"כ דאין ראי' די"ל דר"ש אזיל לשיטתי' דס"ל כ"ש למכות ולפ"ד התוס' שבועות הנ"ל דס"ל דלר"ש דכ"ש למכות ה"ה שלכה"נ כו' ולפ"ז אדחי ראי' זו דר"ש לטעמי' סתם ואחר דפטור דגם שלכדה"נ איכא אי'. נבלה אלא דהש"א מדוויל ידו משתלם כו' דהא עיקר יצא ליישב קושי' התוס' דמוכת דר"ש ל"ל מוסיף דאל"ה הא יוה"כ מוסיף על נבלה אי' שלכדה"נ ולהמהרש"ל הנ"ל אין יוה"כ מוסיף על נבלה דשלכדה"נ בכ"מ וע"כ דלא נחית הש"א לד' מהרש"ל א"כ איכא ראי' נגדו בעיקר הדין דחידש דשלא כדה"נ שאני ביוה"כ משאר אי' כו' והאריך בזה. והביא ד' הרמב"ם פ"ה מהל' יסוה"ת הל' ח' שכ' וז"ל בד"א שאין מתרפאים בשאר אי' אלא במקום סכנה בזמן שהם דרה"נ כגון שמאכילים את החולה שקצים ורמשים או חמץ בפסח או שמאכילים אותו ביוה"כ אבל שלכדה"נ כגון שעושים לו רטי' כו' מותר כו' חוץ מכ"כ ובב"ח שהם אסורים אפי' שלכה"נ כו' עכ"ל. ומדכ' בזמן שהם כדה"נ כו' או שמאכילים אותו ביוה"כ הרי מפורש בדבריו דביוה"כ דוקא כדה"נ אסור מדאורייתא וגם מסוף דבריו שכ' חוץ מכ"כ ובב"ח שאפי' שלכה"נ אסור ולא כ' חוץ מיוה"כ הרי מפורש דביוה"כ שלכדה"נ מותר דלא כהש"א וכ' אלא דטעמי' מ"ש מכ"כ ובב"ח דאסור אפי' שלכדה"נ משום דלא כתיב בי' אכילה ומ"ש יו"כ דג"כ לא כתיב אכילה וצ"ל דשאני יוה"כ דתליא ביתובא

דעתא דגברא ולכן שיעורו משונה מכל שיעורים דפחות מכותבת כו' לא מיתבא דעתא כו' כן בשלא כדה"נ שאין דרך ב"א לאכול אם יערב בו דבר מר או אוכל בשר מי שאינו כדה"נ לא מייתב דעת האדם והוא מעונה בזה עצמו שאינו אוכל כדה"נ של האוכלים ובטלה דעתו ומעונה מקרי אבל באי' תורה דאסרה תורה חפצא אגברא מנ"ל לחלק בין אוכל כדה"נ או לא לולי דכתיב אכילה דלא אסרה תורה רק כדה"נ ובכ"כ ובב"מ דלא כתיב אכילה מנ"ל דלא אסרם תורה רק דר"א לכן אמר אביי חוץ מכ"כ כו' עכ"ד. ועי' בנר תמיד שם שהשיג נמי על הש"א וכ' דל"ש הטעם הואיל דלא כתיב אכילה דמש"ה לא כתיב כו' כדאיתא ביומא פ"א וכן דאפי' לר"ש דס"ל בכ"ש אבל ביוה"כ ביתובי דעתא תליא מלתא עד שיאכל כשיעור דמייתבי דעתי' והא דס"ל לר"ש כ"ש למכות היכא דכתיב אכילה וכמ"ש בהמקנה קידושין ע"ז א"כ הוא להיפך לר"ש בכ"ש בכל אי' חייב בכ"ש שלכדה"נ דלא כד' מהרש"ל ויוה"כ נימא דחייב שלכה"נ אבל כ"ש אינו חייב אע"כ דגם יוה"כ אינו חייב שלכדה"נ וביותר קשה למה אמר אביי כו' הכ"מ כו' ולא הכ"מ ביוה"כ דחייב שלא כדה"נ א"ו דיוה"כ אינו חייב שלכה"נ עכ"ד. ועי' בעמק יהושע שם מ"ש להשיג על הש"א והאריך הרבה בזה. ועי' בישוי"ע שם ובמהר"ם מינץ שם ובברית יעקב שם ובנו"ב מהדו"ת חאו"ח סי' קט"ו ובחמדת שלמה חיו"ד סי' י"א מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה ואכע"מ להאריך בזה:

והנה הרמב"ם פ"ו מהל' חו"מ הל' ז' כ' וז"ל אין אדם יוצא י"ח באכילת מצה שהיא אסורה לו כגון שאכל טבל או מע"ר שלא נטלה תרומתו או שגזלה זה הכלל כל שמברכין עליו ברהמ"ז יוצא בו י"ח וכל שאין מברכין עליו ברהמ"ז אין יוצא בו י"ת עכ"ל. והק' הלח"מ מהא דפסחים ל"ה ב' יכול יוצא אדם בטבל כו' ואיסורו דחמץ להיכא אזלא הא מני ר"ש היא דאמר א"א חע"א דתניא ר"ש או' האוכל נבלה ביוה"כ פטור והק' כיון דהך ברייתא אתיא כר"ש ולדידי' אין יוצאין בו משמע דפ' כאן כר"ש ובפ"ב מהל' שביתת עשור כ' אחד האוכל אוכלים כו' כגון פיגול ונותר כו' ה"ז חייב כרת משום אוכל ביוה"כ משמע דפ' דלא כר"ש וכ' דאפשר לתרץ דמ"ש בשביתת עשור דחייב היינו כגון דהוא אי' ב"א או מוסיף או כולל וסמך על מ"ש ספי"ב מהל' מכ"א כו' והשתא שפיר פ' כר"ש דא"א חע"א כגון ההיא דטבל וחמץ דאי' טבל מעיקרא והדר אתי אי' חמץ דאין שם לא כולל ולא מוסיף ולא ב"א זה הי' נ' לומר לכאורה אבל כשנעיין בפ"ד מהל' מכ"א אין צורך לכל זה דשם כ' דיוה"כ חע"א נבלה ופיגול משום דהוי אי' כולל שכולל כל האוכלים והשתא צ"ל לדעתו דמה שאמרו בפכ"ש האוכל נבלה ביוה"כ פטור אינו ר"ל פטור מיוה"כ דע"כ חייב ביוה"כ ממ"נ כו' וא"ש מ"ש בשביתת עשור דחייב כרת האוכל נבלה כו' ביוה"כ

דחייב ממ"נ כדפרי' וחמץ וטבל כיון דכשחל אי' חמץ על הטבל אין כאן לא כולל ולא מוסיף ולא ב"א להכי קא' ר"ש דפטור זה נ"ל כו' אבל רש"י ס"ל דפטור מיוה"כ משמע דלא ס"ל דיוה"כ הוי אי' כולל כדעת רבינו עכ"ד. ודבריו תמוהין מ"ש דחמץ על טבל אינו אי' כולל דודאי חמץ הוא אי' כולל שאסר כל התבואות אף שאינן של טבל כמו דיוה"כ הוי אי' כולל דאוסר כל האוכלין ועוד קשה ע"ד דלמה מתרץ הגמ' שם בפסחים ה"מ ר"ש היא הא אף רבנן ס"ל היכא דליכא כולל ולא מוסיף ולא ב"א דא"א חע"א וא"כ גם הם ידרשו הקרא כר"ש יצא זה שא"א משום ב"ת חמץ דא"א חמץ חע"א טבל ול"ק קושי' הגמ' מידי בלבד כתיב וכן הק' לי חותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיץ וכן ראיתי בנר תמיד בכריתות שם כ"ג א' שהק' נמי כן ודחק ליישב קושי' הב' והאריך בזה. ועוד הק' על הלח"מ דהא איתא בהדיא בברייתא שם דנבלה ביוה"כ פטור משום יוה"כ כו'. וכעת ראיתי בברית יעקב שם ס' ט"ו שהק' נמי כן על הלח"מ וכ' מתחלה ליישב דל"ל בחמץ דחע"א טבל משום אי' כולל כו' ואח"כ דחה זה דהוי שפיר אי דהוי שפיר חמץ על טבל אי' כולל כו' ועוד הק' על הלח"מ דנעלם ממנו גמ' ערוכה בשבועות כ"ד א' דקא' מידי הוא טעמא אלא משום אי' כולל ר"ש לטעמי' דל"ל אי' כולל דתניא ר"ש או' האוכל נבלה ביוה"כ פטור וגם הגמ' דכריתות הנ"ל וגם הגמ' דיבמות ל"ב א' דר"ש ל"ל לא אי' כולל ולא מוסיף כו'. ועי' בס' המנוחה פ"ו מחו"מ בבית מנוחה שם שהק' נמי כן על הלח"מ ועוד הק' עליו דנבלה על יוה"כ הוי אי' מוסיף כו' ועי' בס' נתיבות השלם על אה"ע ח"ב בסוף הס' שם שהק' נמי כן על הלח"מ והאריך בזה וקושי' הלח"מ הנ"ל על הרמב"ם י"ל דס"ל להרמב"ם דמש"ה אי' במנה של טבל כו' משום דהוי מצוה הב"ע וכ"כ רש"י פסחים שם ד"ה דמאי בטעם הב' משום דהוי מהב"ע וכ"כ הר"ן שם דטעמא דכל הני משום דהוי מהב"ע וכ"כ בבית מנוחה שם דהרמב"ם ס"ל משום דהוי מהב"ע וכמ"ש התוס' בר"פ לולב הגזול. ועי' בצל"ח שם ובשעה"מ שם הל' א' שכ' נמי דמצה של טבל לדידן דלא קי"ל כר"ש ה"ט דאי' משום דהוי מהב"ע אבל באמת ל"ל דזהו טעמא של הרמב"ם וכמ"ש הח"א סי' צ"ו דהרמב"ם כללא כייל דמה שאין מברכין עליו א"י בו י"ח מצה ואפי' אי' שאינו אלא בלאו גרידא וא"ב מיתה ואמאי ל"מ בדיעבד דאם עבר ואכל יי"ח בהם כין דלא קי"ל כר"ש כו' א"כ א"א לנו ללמוד מהיקשא דמצה לחמץ אלא אפי' לכתחלה ראוי לצאת באותן איסורין שאין בהן אלא לאו גרידא משום דיבא עשה וידחה ל"ת ואין בזה משום מהב"ע אלא אדרבה אפי' מצוה יש כאן כו' דבשלמא באי' שחייבים עליהם מיתה דקחשיב איכא למימר כיון דלכתחלה אסור לאוכלן לחובת מצה כיון דאין עשה דמצה דוחה אותן כו' אבל אי' לאו גרידא אפי' לכתחלה נמי יבא עשה

דמצה וידחה אותן כו' ואם נאמר דהרמב"ם ס"ל דעשה דמצה שהוא קוה"ד לא אלימא לדחות שום ל"ת דלאחה"ד וכיון דאין שום אי' נדחה לכתחלה מפני עשה דמצה לפיכך אפי' עבר ואכל א"י בו י"ח משום דהוי מהב"ע והרי ע"כ א"א לארכבי' אתרי ריכשי אלו דאין עשה דמצה דוחה ל"ת מפני שהיא עשה דקוה"ד וגם משום מהב"ע אינו יי"ח אפי' בדיעבד אא"כ ניחא דמהב"ע אינו אלא מדרבנן דאס"ד מהב"ע מה"ת א"כ תקשה לך להאי תנא דקאי כר"ש היקשא דאינו יי"ח בטבל של מע"ש או מ"ע ל"ל דלכתחלה דלא צ"ל היקשא דהא אין עשה דמצה דקוה"ד ראוי לדחות לאו דטבל דהוא לאחה"ד וכיון דלכתחלה לא ממילא ש"מ דאפי' דיעבד נמי לא משום מהב"ע א"ו אי אמרי' דאין עשה דקוה"ד דוחה ל"ת בע"כ ש"מ דמהב"ע לא הוי מה"ת וקמ"ל היקשא דאפי' בדיעבד לא יי"ח במצה של מ"ע והרי הרמב"ם ס"ל דמהב"ע מה"ת שכ"כ בפ"ה מהל' איסחז"ב כו' וכיון שכן ע"כ עשה דמצה אע"ג דהיא קוה"ד דוחה ל"ת דאל"כ הא' תנא דקאי כר"ש ל"ל היקשא כו' אע"כ עשה דמצה אע"ג דהיא קוה"ד ראוי לדחות ל"ת וקמ"ל האי תנא דקאי כר"ש דלא משום היקשא קשא דמצה לחמץ א"כ לדידן דא"א ללמוד הא מהאי היקשא אפי' לכתחלה נמי יבא עשה דמצה וידחה ל"ת דטבל וה"ה לשאר ל"ת גרידא והרי אין כאן משום מהב"ע אלא אדרבה אפ' מנוה איכא כיון דעשה דמצה אותן וא"כ הדרא קושי' לדוכתי' על הרמב"ם כו' עכ"ד. וא"כ לפ"ד ל"ל דטעמא דהרמב"ם כמ"ש הבית מנוחה הנ"ל משום דהוי מהב"ע ולא ראה הבית מנוחה ד' הש"א אלו שהרי לא הביאם. אך באמת שפיר י"ל דטעמא דהרמב"ם הוא לדידן משום דהוי מהב"ע וכמ"ש הבית מנוחה וכן מבואר בד' הרמב"ם בפי' המשנה פ"ב דנדרים גבי זה תומר כו' שכ' וז"ל לפי שהוא אסר גוף הדבר ולא יתקיים המצוה אלא בהיותו דבר מותר כו' כמו חי שלא ימצא בליל הפסח אלא מצה שהיא אסורה עליו באכילה כגון שתהי' טבל או הקדש שאסור עליו אכילתן לפי שהוא מהב"ע עכ"ל. הרי להדיא שכ' הטעם דהוי מהב"ע וכן הוא נמי כונתו בהא דהל' חו"מ הנ"ל ומה שהק' הש"א דיבא עשה דמצה וידחה הל"ת י"ל וס"ל להרמב"ם כהירושלמי דמשה דקוה"ד אינו דוחה ל"ת דלאחה"ד ועשה דמצה הוא קוה"ד והוכחות הש"א הנ"ל אינו לדידן דקי"ל דלא כר"ש. וכן ראיתי בנחל איתן שם שכ' נמי דטעמו של הרמב"ם משום דהוי מהב"ע והביא ד' הרמב"ם בפי' המשנה דנדרים הנ"ל וכ' נמי די"ל דהרמב"ם ס"ל דעשה דקוה"ד אינו דוחה ל"ת דלאחה"ד ומיישב קושי' הש"א שם על האי כללא מפסחים כ"ת ב' בו' והאריך בזה, וכ"כ בנתיבות השלם שם דטעמו של הרמב"ם משום דהוי מהב"ע והביא נמי ד' הרמב"ם בפי' המשנה וכ' נמי דהרמב"ם ס"ל כהירושלמי דעשה דקוה"ד אינו דוחה ל"ת דלאחה"ד ומיישב בזה קושי'

הש"א והאריך בזה. ועי' בברית יעקב שם שכ' נמי די"ל דטעמו של הרמב"ם משום דהוי מהב"ע כו' וכ' דכונת הרמב"ם הוא דמיירי היכי שבלע מצה כו' והאריך הרבה בזה. וע' בעמק יהושע סי' ט"ז מ"ש והאריך בזה ופי' פרמ"ג באו"ח סי' תנ"ד במשב"ז ס"ק ד' ובסי' תע"ה בא"א ס"ק י"ג מ"ש בזה ואכע"מ להאריך בזה ואי"ה במ"א אבאר ענין זה באריכות:

ג) **והנה** הריטב"א בקידושין ע"ז ב' ד"ה תני הביא ד' הראב"ד ליישב פירש"י וז"ל דלעולם קדים אי' נבילה לאי' יוה"כ שאין דנין בענין זה בחתיכה זה עצמה אלא בחתיכה כיוצא בה והאי גברא משעה שנעשה גדול קודם יוה"כ נתחייב באי' נבלה דאע"ג דעדיין לא נתנבלה בהמה זו הא איכא כמה נבילות בעלמא דמתסר בהו ולא חע"א יוה"כ עד עכשיו שהרי לא הי' שם יוה"כ בעולם משנעשה גדול עד עכשיו וכדאמרי' התם ביבמות בזר ששמש בשבת שחייב ב' אי' ב"א כגון דאייתי ב' שערות ונעשה גדול בשבת דהאי שעתא חייל עלי' חיוב מצות ואשתכח דחייל עלי' אי' שבת ואי' זרות כאחד הלכך אע"פ שחל שבת קודם שיבא אי' זרות לעולם אנן בתר זמן דחיילי עלי' איסורו אזלי' וכ"פ בהא דאמרי' לעיל בזר שאכל מליקה חייב ב' באי' א' משום דכבר נעשה גדול קודם לכן וחלו כ"א אי' זרות ונבלה מאותה שעה ואע"ג שלא נמלקה עוף זה עדיין הא כמה נבילות וכמה קדשים דמתסר בהו עכ"ל. ואין זה נכון כלל דלעולם בכל אי' שע"י מעשה אין הולכין ואין דנין בענין חלות אי' אחר אי' דעלמא כיוצא בחתיכה זו ולומר תתחייב בזו משעה שנעשה גדול אלא אחר חתיכה זו שנתקל בה דנין מאימתי חל עלי' האי דאלת"ה מצינו דאי' דוחה אי' ואנן ל"א בשום דוכתא שיהא אי' דוחה אי' אלא שא"א חע"א וראי' לדבר מדאמרי' התם כו' חמותו ונעשה א"א נידון בחמותו בשריפה ואינו נידון בא"א בחנק משום דאי' חמותו קדום באשה זו לאי' א"א ואם איתא דאזלי' בתר נשים דעלמא ה"ל למימר שיהא נידון כא"א דהא גברא משעה שנעשה גדול חייל עלי' אי' א"א גבי נשים נשואות דעלמא ואי' חמותו לא חייל עלי' עד שנעשית חמותו א"ו דל"א הכי שאם אתה או' כן ימצא אי' דוחה אי' דהאי גברא כיון שנעשית אשה זו חמותו קם עלי' באי' חמותו ואלו בא עלי' היה חייב שריפה ואם אתה או' דהשתא נעשית א"א יהא נידון בחנק נמצא אי' דוחה אי' והא לא אפשר דאי' שבו להיכן הלך כו'. וראי' לדבר נמי מדאמר בפגה"נ כו' דמתני' בוולדות קדשים עסקי' וקסבר כו' ממעי אמן קדושים וקסבר דגה"נ נוהג בשליל דאי' גה"נ ואי' מוקדשין בהדי הדדי קאתי ולדבריו ל"ל למימר דקסבר ממעי אמן קדושים ונוהג בשליל בלא"ה נימא דאע"ג דאי' גה"נ קדם בזה למוקדשים מ"מ כיון שנעשה גדול חייל עלי' אי' גה"נ ואי' מוקדשין כ"א דהא איכא בעלמא כמה גידין וכמה מוקדשין וכמו

שפי' הוא בזר שאכל אלא דהא ודאי ליתא ולעולם בחתיכה זו דנין והיינו ההיא דזר ששמש בשבת ונעשה גדול בו ביום שחייב ב' מפני שבמלאכה זו בעצמה חלו עליו אי' שבת ואי' זרות כי הדדי ולא נתחייב בשום אי' עד עכשיו שנעשה גדול וחלו עליו אי' שבת וזרות כ"א אבל אידך דקדמי איסורי אהדדי אחר שנעשה גדול ל"ל הכי מטעמא דאמרן תדע דלמ"ד אחע"א כאחת שבת ויוה"כ חייב ב' ואמאי נימא דאי' שבת קדים דשבתות דעלמא קודם יום הכיפורים זה ולחייב משום שבת לחוד א"ו דהא ליתא כו' עכ"ל. ועי' בישוי"ע לעיל סי' ר"כ בד' נכד המחבר מ"ש ליישב ד' הראב"ד והאריך בזה יעוש"ה. אך השעה"מ שם הק' על הראב"ד הנ"ל מהא דאמרינן שם אלמנה ונעשית גרושה ה"ל אי' מוסיף דאלמנה מותרת לכ"ה נתגרשה מגו דאיתוסף כו' ואם איתא הרי אי' גרושה קדים דמשעה שהביא ב' שערות נאסר בגרושות דעלמא מדין כ"ה ואי' אלמנה לא חייל אלא משעה שנעשה כה"ג וכיון שכן ה"ל לומר דאינו חייב אלא משום אלמנה ול"ל דמיירי כשמינהו לכ"ג משעה שהביא ב' שערות דה"ל לפרש. ובר מן דין קשה דהיכי קתני בברייתא דאם זנתה ונתחללה אינו חייב אלא אחת הא ה"ל לחייבו משום גרושה וחללה ג"כ דמשעה שהביא ב' שערות נאסר בגרושות וחללות דעלמא וכההיא דזר שאכל מליקה כו'. ותו קשה מהא דגרסי' בפגה"נ ק"א ב' דשגג ועשה מלאכה בשבת ויוה"כ חשיב אי' ב"א וחייב ב' ולדעת הראב"ד הא אי' שבת קדום דמשעה שהביא ב' שערות נאסר בשבת קודם שיבא שם יוה"כ עליו וכההיא דנבילה ממש ול"ל דהתם מיירי בשהביא ב' שערות בשבת והוא יוה"כ דכל כי האי ה"ל לפרש כו' עכקוש"י. ובאמת לק"מ וכמ"ש בספר אבי הנחל דרוש י"א דהראב"ד לא אמר אלא בנבילה דלא הוי גופים מחולקים וע"כ כל הנבילות הוי כחדא ולא משגיחין שיחול דוקא בחתיכה זו אבל בבע"ח דגופים מחולקין וכן בשבת דהוי גופין מחולקין ל"א כיון שנעשה גדול בשבת זו חל עלי' אי' שבתות של כל השנה כיון דשבתות כגופין דמי ואין שבת זה שייך לשבת הב' וכל שבת חלוק בפ"ע כו' ל"א דכיון שחל עלי' שבת זה חיילי כולם עלי' וכן לענין אלמנה וגרושה והק' על הראב"ד מחולין פ"ט ב' הנ"ל וכ' ליישב והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ולא ראה ד' הריטב"א הנ"ל שכבר הקדימו בקושי' זו על הראב"ד מחולין פ"ט ב' הנ"ל ועי' בברוך טעם שם דין ב' מ"ש ליישב קושי' השעה"מ על הראב"ד והאריך בזה ועי"ש עוד בשעה"מ שהביא ד' הריטב"א שכ' דיש לפרש האוכל נבילה ביוה"כ שהוא פטור מן האחרון שאם נתנבלה מעיוה"כ פטור מיוה"כ וחייב משום נבלה דקדים ואם נתנבלה ביוה"כ מעיקרא חייל עלי' איסור יוה"כ ולא חייל עלי' השתא איסור נבילה כו'. ורבנן מידו בנתנבלה ביוה"כ ופליגי עלי' בנתנבלה מעיוה"כ כו' והק' עליו דהא בנתנבלה ביוה"כ ה"ל אי'

מוסיף דקודם שנתנבלה לא נאסר ביוה"כ אלא להדיוט וכשנתנבלה נאסר אף לגבוה וכ"כ התוס' פגה"נ ק"א דגה"נ של נבילה חשיב אי' מוסיף מטעמא דאיתוסף בי' אי' לגבוה והכי אמרי' בהדיא בכריתות כו' דנותר חשיב אי' מוסיף מה"ט דאתסר לגבוה כו' והביא ד' התוס' פד"א ל"ג ב' ד"ה אמר דפליגי ע"ד התוס' חולין וס"ל דמשום הא דנאסר לגבוה לא חשיב אי' מוסיף דסתם בהמה לאו למזבח קאי והא דכריתות שאני דמיירי בבהמת קדשים וכ' דבהכי נתיישב ד' הריטב"א והביא ד' התוס' זבחים ע' א' ד"ה יבא כו' והאריך בזה ואח"כ הק' ע"ד הריטב"א דבנתנבלה ביוה"כ ה"ל אי' מוסיף שהרי קודם שנתנבלה לא הי' אסור אלא ביוה"כ לבד הא למחר שרי וכשנתנבלה מגו דאתוסף בי' איסור לשאר יומי אתוסף נמי ליוה"כ. וכ' ליישב עפ"ד הרמב"ם פ"ד מהל' שבועות הל' י' שכ' וכן אם אמר שבועה שלא אוכל היום וחזר ונשבע על הככר שלא יאכלנה ואכלה כו' אינו חייב אלא אחת כו' והראב"ד השיגו דאמאי לא חל בכולל דבתחלה לא נשבע אלא ליומו ולבסוף נשבע לעולם וכ' הכ"מ דמה לנו אם נשבע לעולם גבי אותו היום אין כאן תוספות כו' והביא ד' הרדב"ז כ' דטעמו של רצינו דל"א אי' מוסיף אלא היכא שאי' נוסיף על החתיכה בעצמו בזמן שעדין אי' הראשון עלי' כגון חמותו ונעשית א"א דמגו דאתוסף עלי' אי' א"א אתוסף נמי משום חמותו ובזמן המגו עדיין שם חמותו עלי' אבל הכא בזמן המגו היינו שאר הימים מותר הי' לאכול הלכך ל"א בי' מגו לאוכלה ביום עצמו ומינה ניחא ד' הריטב"א דה"נ דכותי' והביא ראי' לחילוק זה משבועות כ"ה ב' גבי לא אכלתי היום ולא הנחתי תפלין היום כו' ומיושב לדעת הראב"ד והאריך בזה. ועי' בא"מ בתשובות שם סי' ט"ו מ"ש ע"ד השעה"מ והאריך בזה ועי' בשערי שמחה שם ובשאילות שמואל בכלילות שמואל אות א' סי' קכ"ט ובס' מלבושי יו"ט ח"ב קונטרס קל וחומר סי' ה' ו' מ"ש ע"ד הראב"ד והשעה"מ ובחמדת שלמה חיו"ד סי' י"ב מ"ש ע"ד הראב"ד ובנר תמיד שם מ"ש ע"ד השעה"מ והאריכו בה ועי' בטעה"מ שם מ"ש ע"ד השעה"מ והביא ד' הנו"ב סי' ל"ה ל"ו שעומד שם אי איסור נבלה חע"א יוה"כ בנתנבלה ביוה"כ כו' וסיים והדבר צריך אצלי תלמוד וכ' עליו דנעלם ממנו ד' הריטב"א הנ"ל וד' התוס' שבועות כ"ד א' ובפסחים ל"ו א' כו' ומ"ש ע"ד הנו"ב שם שנסתפק אם חלות הטומאה מקרי מוסיף לענין אי' כו' והאריך בזה ועי' באבי הנחל דרוש ז' מ"ש להשיג על הטעה"מ ומ"ש ע"ד הנו"ב והאריך בזה ועי' בפה"ב שם ענף ז' וענף י' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

ד) **והנה** המהרי"ט הק' בהא דאמרי' בקידושין ע"ח א' הבא על אחותו עשאה זונה חזר ובא עלי' עשאה ג"כ חללה דמאי נפ"מ הא א"א חע"א וכ' בתי' הב' דנפ"מ אם התרו בו

משום חללה ולא משום זונה חייב דנהי דא"א חע"א היינו דאין חללה חייב ב' מלקות אבל עכ"פ אם התרו בו משום אי' הב' ולא משם הראשון שפיר חייב משום ב' וכ"כ הפ"י שם וקשה מהא דאוכל נבילה ביוה"כ דפטור לר"ש משום דלא אתי אי' יוה"כ וח"ע נבלה אמאי ל"א הא ס"ס ע"א נבילה אינו חייב כרת וא"כ יתחייב כרת ע"א יוה"כ לפ"ד מהרי"ט וכן הק' בפה"ב שם ענף ב' וכ' ליישב בדוחק כיון דלא מלקי' לי' משום יוה"כ כשלוקה משום נבלה א"כ הוי כמו דליכא אזהרה ביוה"כ בזה ואין עונש בלא אזהרה. עוד הק' עליו מפסחים ל"ה ב' הנ"ל דקא' מצה של טבל א"א יי"ח בפסח משום שאין אי' משום ב"ת חמץ רק משום טבל כו' ולד' מהרי"ט שפיר אי' משום ב"ת חמץ אם התרו בו משום חמץ ולא משום טבל וכ' ליישב דמ"מ עיקר אי' משום טבל אם מתרי' משום שניהם ביחד לא מתרי' רק משום טבל וכ' עוד תי' ליישב קושי' זו וע' בס' דברי שאול דרוש לשה"ג בפסחים ל"ה שהק' נמי קושי' זו וכ' ליישב והאריך בזה ולא הביא ד' הפה"ב. עוד הק' על מהרי"ט מחולין ק"א ב' דקא' אם הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור מקרבן דא"א יוה"כ תל ולהמהרי"ט נימא ג"כ כיון דליכא לחיובי קרבן על שבת מחייבי לי' על יוה"כ וכ' ליישב די"ל דשאני היכא דהוי מזיד ע"א ראשון ושוגג על הב' עוד הביא קושי' הטעה"מ על מהרי"ט משבועות כ"ה א' דפריך מתנה לעני הא מושבע ועומד הוא והא לענין מלקות איירי ובמתנה לעני ליכא מלקות וכ' עליו דז"א דבנשבע לקיים המצוה אף החולקין על מהרי"ט חלה השבועה רק דקרבן לא מחייב דליתא בלאו והן אבל מלקות חייב לכ"ע וקושי' הש"ס בנשבע שלא אתן דאז לכ"ע לא חל אף לדעת מהרי"ט דלא חל לבטל אף עשה ולקיים פטור מקרבן דליתא בלאו והן. עוד הביא קושי' הטעה"מ על מהרי"ט ממכות כ"ג א' דפריך ולתני שבועה שלא אחרוש ביו"ט כו' ומשני אי' כולל ל"ל ואכתי לתני כגון שהתרו בו משום זורע דיו"ט ולא משום חורש וחייב אזריעה דיו"ט ואחרישה דשבועה וכ' ליישב דהש"ס שם אזיל אי מתני' אתיא כר"ע ולא איירי כלל במחפה וא"ל דאכתי תקשי למ"ד דמתני משום מחפה לתני שבועה כו' י"ל דתנא ושייר א עוד הביא קושי' השעה"מ על מהרי"ט מיבמות ש ב' בתוס' ד"ה חמותו שכ' דל"ל אם התרו בו משום א"א נימא א חייב משים דהוי כולל א"כ מוכרח מדבריהם דאי לאו דהוי כולל אמרי' דא"א א"א חע"א חמותו כלל וכן בסנהדרין פ"א ב' ד"ה לידון כ"כ קשה ג"כ כנ"ל גם רש"י פכ"ה קי"ד א' ד"ה ומר כ' דאם לא התרו בו משום חלב רק משום בב"ח אין לוקה א"כ מוכח דלא כמהרי"ט והעלה מפ"ז דלא כמהרי"ט והוא הסכים עמו ובאמת לק"מ מד' התוס' יבמות ל"ב הנ"ל וכמ"ש בשערי שמחה שם סי' ד' די"ל דמהרי"ט לא כ"כ רק לפי האמת דתי' רבא מעלה אני עליו כאלו עשה ב' אי' כו'

וע"כ מוכח מכאן דאף במקום דא"א חע"א מ"מ האי' הב' עליו היא אי' גמור ודוקא לענין עונשין אינו חל על הראשון כו' ולכן ס"ל למהרי"ט כיון דאי' הי' עליו ממילא היכא דלא התרו בו מחמת הא' ח"ב מחמת הב' משא"כ לס"ד שם דלא הוי ידע מזה כו' וס"ל כיון דא"א חע"א פקע האי' לגמרי ואינו חל עליו כלום אף לענין אי' בעלמא אז בודאי גם אם אח"כ לא התרו בו משום אי' הא' רק מחמת הב' אפי"ה הוא פטור לגמרי דכיון דאין אי' הב' חל עליו כלל מהכ"ת יהי' מחויב עליו כו' וכ' אח"כ אמנם רובם דחו ד' מהרי"ט כי גם מסוגיא מוכח דלא כדבריו דהא רש"י כ' במלתא דר"ש פטור מחטאת והא לענין אי' נבלה ליכא חטאת ויהי' חייב מחמת אי' דיוה"כ עכ"ד וכן מוכח מד' רש"י פכ"ה הנ"ל דלא כמהרי"ט וכמ"ש השעה"מ והפה"ב הביא ראי' דלא כמהרי"ט משבועות כ"ג בתוס' ד"ה דמוקי וממכות כ"ב ב' דפריך וליחשוב נמי זורע דיו"ט כו' ומיבמות ל"ג דקא' נפ"מ לקוברו בין רשעים גמורים כו' ומסנהדרין פ"א א' דפריך חמותו ונעשית א"א ולדון נמי משום א"א דהא מודה ר"י באי' מוסיף כו' והאריך בזה ליישב וסיים מ"מ לדינא לא נ' כותי' כאשר גדולי הראשונים חולקים עליו וכן עיקר לדינא וכהשעה"מ וכפה"ב והשערי שמחה ודלא כמהרי"ט והפ"י הנ"ל ועי' בטעה"מ שם ובאבי הנחל דרוש ז' מ"ש ע"ד מהרי"ט הנ"ל עוד תי' המהרי"ט שם דא איירי כשבא עלי' כשהוא קטן בן ט' שנים דעשאה בביאתו זונה כו' ועי' בפה"ב שם ובענף ה' מ"ש ע"ד מהרי"ט והאריך בזה:

ה) **עוד** הביא השעה"מ שם ד' הריב"ש שכ' דל"ש אי' כולל אלא כשהפעולה אחת אבל אם נשבע שלא יאכל מצה ושלא ילבש בגדי משי לא חשוב כולל כיון שהן ב' פעולות והק' עליו מחולין ק"א ב' גבי שבת ויוה"כ דחשיב אי' כולל אע"ג דאכילה ומלאכה ב' פעולות ותי' דהמעי' בד' הריב"ש שם יראה שלא כ"כ אלא דוקא גבי שבועה ומטעמא דכיון שהן ב' פעולות חשיב כאלו פרט שבועה אכל א' וא' משא"כ אי' דעלמא עכ"ד. ועי"ש בפ"ח מהל' מכ"א הל' ו' שהק' על הריב"ש ממכות כ"א ב' דקתני כהן ונזיר והא נזיר ג"כ ה"ל כולל ב' פעולות היכי חייל אאי' טומאת כהן וכ' נמי ליישב דהריב"ש לא כ"כ אלא דיקא גבי שבועה ומטעמא דכיון שהן ב' פעילות חשיב כאלו פרט שבועה לכל א' וא' משא"כ גבי נזיר דל"ש ה"ט כלל עכ"ד והיינו כמ"ש בהל' א"ב הנ"ל ועי' בטעה"מ בהל' מכ"א שם מ"ש ע"ד השעה"מ והאריך בזה ועי' בפה"ב שם ענף ה' מ"ש בזה ומ"ש לענין אם כולל בפעולות חלוקות חל גם לבטל את המצוה בשב וא"ת כו' והאריך בזה ועי"ש עוד בשעה"מ שהביא ד' התוס' פד"א ל"ב ב' ד"ה אי' שכ' בשם ר"י דלההוא לישנא דקא' התם דר"י ס"ל אי' כולל ס"ל דא"א ונעשית חמותו לא חשיב אי' כולל אע"ג דאתסור בשאר קרובות כיון שאינם משם אחד וזה כלל גדול דכל שאינם משם א' ל"א אי' כולל

והק' מהא דחולין ק"א הנ"ל גבי שבת ויוה"כ דחשיב אי' כולל דמגו שנאסר באכילה נאסר במלאכה אע"ג דאינם משם א' וכ' ליישב דהתוס' לא כ"כ אלא לר"י דס"ל דא"א ונעשית חמותו דנידון בזיקה הראשונה אבל לרבנן דס"ל דנידון בחמורה ע"כ דס"ל דא"א ונעשית חמותו חשיב אי' כולל דאל"כ אמאי חייב משום חמותו הא א"א חע"א וקי"ל כרבנן כו' וא"כ מש"ה קא' התם דיוה"כ חשיב לגבי שבת אי' כולל לריה"נ דס"ל כרבנן דר"י ומפ"ז כ' להקשות על הלח"מ פי"ב מהל' א"ב הל' ז' מ"ש ליישב השגת הראב"ד לענין הבא על בת בתו מנשואתו כו' והניח בצ"ע ועי' בא"מ שם סי' ט"ו מ"ש בזה:

ובאי' מוסיף כ' התוס' שם דחשיב אפי' כשאין השמות שוין כדמוכח בפ' אמרו לו י"ד ב' גבי הבא על בת בתו חייב משום כלתו ועי' בפה"ב שם ענף ד' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה עוד הביא השעה"מ שם ד' התוס' סוף נדרים צ' ב' ד"ה ותהא שהק' דאיך חל נדרה על תשמיש היהודים בעודה א"א הא א"א חע"א וי"ל דהוי אי' כולל מגו דחל על תשמיש דבעל שהוא היתר חל נמי על האחרים עכ"ל והק' דהא הוי אי' מוסיף דאתוסף אי' אחפצא דמעיקרא לא היתה אסורה אלא לכל העולם וכי נדרה מגו אש אי' לגבי בעלה אתוסף אי' לכל העולם והביא דכן הק' התיו"ט וכ' ליישב והאריך בזה וכ"כ בתוס' רע"א במשניות שם אות ע' ובדרו"ח מערכה ט"ז ובנימוקי הגרי"ב שם ליישב כן עוד כ' שם להסתפק בנשבע שלא יאכל פירות אלו וכיוצא והי' פירות אלו של הקדש או של נטע רבעי דקמ"ל דאין שבועה תלה כו' לכשיפדה אותם מיד גזבר מי אמרי' דחלה שבועה עליו כו' וכ' להוכיח מד' התוס' הנ"ל דאין שבועה חלה עליו והאריך בזה וכ"כ בתוס' רע"א שם. ועי' בפה"ב שם ענף ג' מ"ש והאריך בזה עוד הק' השעה"מ שם לר"ל דס"ל בשבועות כ"ד א' דבאי' הבא ע"י עצמו לכ"ע ל"א כולל מה יענה למתני' דנטולה אני מן היהודים דאי' הבא ע"י עצמו הוא עכקוש"י ונ"ל ליישב לפמ"ש התוס' בשבועות שם ד"ה באי' וז"ל וא"ת והא נמי איתא בהדיא במשנה דאייתי לקמן יש אוכל אכילה אחת כו' וקחשיב מוקדשין אע"ג דאי' הבא מעצמו הוא וכן האוכל גה"נ של עולה כו' וי"ל דהכא באי' הבא מעצמו על עצמו קא' דלא אמרי' אבל מוקדשין שאסורין על כל העולם אמרי' עכ"ל וא"כ בנטולה אני מן היהודים שהוא אי' על כל העולם שפיר אמרי' כולל אף דהוי אי' הבא מעצמו וכמו במוקדשין ולק"מ קושי' השעה"מ הנ"ל. וכן ראיתי בא"מ שם סי' י"ב שהק' נמי קושי' זו ולא הביא ד' השעה"מ שכבר הקדימו בקושי' זו וכ' נמי ליישב עפ"ד התוס' הנ"ל אך אח"כ דחה זה עפ"ד הב"י לעיל סי' רל"ד כו' והאריך בזה ואח"כ כ' ליישב קושי' התוס' הנ"ל והאריך בזה וגם כ' ליישב קושי' התיו"ט הנ"ל כעין תי' של השעה"מ והתוס' רע"א והנימוקי הגרי"ב ועי' בהפלאה בסוף הס' בחידושים של

בנו על נדרים פ"ד א' ד"ה אימא מ"ש ליישב קושי' התוס' הנ"ל והאריך בזה. ועי' בברוך טעם שם דין ו' מ"ש ע"ד השעה"מ הנ"ל וכ' דסותר ד"ע מהא דכ' בפ"ו מהל' שבועות הל' י"ח כו' ומ"ש בד' התוס' הנ"ל והאריך הרבה בזה יעוש"ה. עוד הק' השעה"מ בהל' מכ"א שם לר"ל הנ"ל ממתני' דמכות כ"א ב' יש חורש תלם א' כו' וכהן ונזיר בביה"ט כו' והרי נזיר אי' הבא מעצמו הוא ואפי"ה אמרי' אי' כולל והניח בצ"ע. ועי' בטעה"מ שם מ"ש ליישב ואח"כ דחה זה מד' התוס' שם ד"ה באי' כו' ומ"ש ע"ד המהרש"א שם ועי' במצפה איתן בשבועות שם מ"ש ליישב קושי' זו עפ"ד הש"א סי' ס' והאריך בזה ועי' בישוי"ע באו"ת סי' תפ"ה ס"ק א' שהק' נמי קושי' זו וכ' כהש"א דגבי נזיר גלי קרא דחל ע"א כהונה דקדם וכ' ליישב בזה עוד קושי' כו' דהא בנזיר והוא בביה"ט יש עוד לאו דלא יחל דברו ובזה א"ש דבאמת הי' מהראוי שלא יחול כלל אי' נזירות על אי' טומאת כהן אלא דגלי קרא והיינו לענין אי' נזירות אבל בלאו דלא יחל שפיר דומה לשאר שבועות דלר"ש אינו חל בנשבע לקיים המצוה אף בכולל וכיון דהאי תנא ל"ל כולל לא חייל אי' לא יחל ע"א טומאה דכהן עכ"ד. ועי' בשעה"מ שהק' נמי כקושי' הש"א סי' ס' וע' בטעה"מ מ"ש להשיג על החי' של הש"א שם שכ' דמשכחת לה בב"א כו' ומ"ש ליישב קושי' הש"א והאריך בזה ועי"ש עוד בטעה"מ פי"ד הל' י"ז מ"ש ליישב והאריך בזה ועי' בא"מ שם סי' ט"ו ובמנחת חינוך שם מ"ש והאריכו בזה ועי"ש עוד בשעה"מ שהביא ד' התוס' פד"א ל"ג ב' ד"ה אמר דס"ל דהא דאמרי' התורה אמרה יבא אי' נבלה כו' אינו אלא אליבא דמאן דס"ל אחע"א באי' כולל אבל אליבא דר"ש דל"ל אחע"א. כלל אלא באי' ב"א ל"ל האי דרשא כו' ושלא כד' ה"ה שכ' דדין זה אפי' מאן דל"ל אי' מוסיף מדכתיב וחלב נבלה כו' דגזיה"כ הוא כו' והק' על התוס' מפגה"נ ק"ג א' כו' ועוד הק' על התוס' והאריך בזה ועי' בנר תמיד שם כ"ג א' ובפה"ב שם ענף י' ובתשובת רע"א סי' ק"ע מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה. ועי' באו"ת פסחים כ"א ב' הק' בהא דאמרי' התורה אמרה יבא אי' נבלה ויחול ע"א חלב כו' לר"י אליבא דריה"ג דס"ל ביומא ל"ו ב' דאין לוקין על לאו דנבלה וטריפה משום דהוי לאו הנל"ע א"כ מאי נפ"מ אי לאו דנבלה וטרפה ח"ע חלב או לא כו' וכ"כ התוס' ב"מ ס"א א' ד"ה לעבור דהיכא דליכא מלקות ל"ל דאתי ללאו יתירא עכקוש"י והאריך בזה ליישב ועי' בברית אברהם חיו"ד סי' כ"ז שכ' ליישב דיש למצוא נפ"מ באחזו בולמוס דמאכילין אותו הקל הקל תחלה ויש לפנינו חלב מבהמה כשירה וחלב מנבילה דכיון דחל אי' נבלה על חלב מאכילין אותו חלב מן הכשרה ולא חלב נבלה הא ל"ה מאכילין אותו ממה שירצה עכ"ד. ודבריו תמוהין דהא אפי' אי לא גלי קרא דאי' נבלה חע"א תלב והוי אמרי' דא"א נבלה ח"ע חלב משום דא"א תע"א מ"מ כיון דחל

לענין לקוברו בין רשעים גמורים וכמ"ש לעיל וא"כ בודאי דמאכילין אותו חלב בהמה כשרה משום דחלב נבלה יש עליו אי' נבלה לענין לקברו בין רשעים גמורים. וכן ראיתי בס' מלבושי יו"ט ח"ב שם סי' ו' שהק' כן על הב"א וכ' ליישב קושי' הנ"ל דיש נפ"מ אם יש לפניו כזית מנבלה וכזית מחלב נבלה וצריך להאכילו למי שאחזו בולמוס כזית א' דאם נאמר דלא ח"א נבלה על תלב א"כ צריך להאכילו ח"ז מהחלב וח"ז מהנבלה כו' אבל עתה דגלי קרא דחל אי' נבלה ע"א חלב בודאי דמאכילין אותו כל הכזית מהנבלה ולא מחלב של נבלה כלל והביא ראי' מזה להנו"ב מהדו"ק חאו"ח סי' ל"ו דהא דאי' הב' מתלי תלי וקאי דוקא היכא דאי' הא' הותר לגמרי אבל היכא דידחה אי' הא' היינו מטעם סכ"נ לא אתא אי' הב' וחל עליו ולא כא"מ סי' י"ב שכ' דבכל אופן שנדחה אי' הא' אתי אי' הב' וחל עליו כו' דאי כדבריו א"א לומר כמ"ש דהא אפי' אי לא גלי קרא דחל אי' נבלה ע"א חלב הוי מאכילין אותו מנבלה ולא ת"ז מנבלה וח"ז חלב נבלה משום דכיון דנדחה אי' חלב מח"ז חלב נבלה מטעם סכ"נ א"כ ממילא חל עליו אי' נבלה ויצטרף לח"ז נבלה וכיון שגם אם נאכילהו ח"ז חלב נבלה וח"ז נבלה יעבור על לאו דנבלה א"כ בודאי מאכילין אותו כל הכזית מנבלה כדי שלא יעבור גם ע"א חלב אף שאי' חלב אינו אלא ח"ז בלבד מ"מ הא אי' תורה יש בו לבד הלאו דנבלה כו' והאריך בזה יעוש"ה. ועוד יש ליישב קושי' הנ"ל דלא כ' התוס' כן בב"מ אלא דניחא לי' להגמ' טפי לאוקמי בכובש ש"ש דאיכא מלקות מלאוקמי דאתי בגזל ולעבור עליו בב' לאוין בלא מלקות אבל ודאי היכא דא"א לומר בע"א לאוקמי במלקות ודאי שפיר מצינו למימר דאחי לאפושי לאוין בלא מלקות לאי' לאו בעלמא וכדאמר בהא דיבמות ל"ג הנ"ל דאתי לאי' לאוין ונפ"מ לקוברו בין רשעים גמורים וכן מצינו בחגיגה ו' א' דפריך הגמ' בהא דנותר ואימא לעבור בב' לאוין אף דנותר הוי לאו הנל"ע וליכא מלקות ואפי"ה פריך הגמ' ואימא לעבור בב' לאוין. ובזה יש ליישב קושי' המהר"ם שיף בב"מ שם שהק' דד' התוס' סתרי אהדדי מהא דכ' בב"מ ה' ב' ד"ה בלא וז"ל וא"ת ח"ל מלא תחמוד וי"ל לעבור עליו בב' לאוין ולפמ"ש ניחא דהיכא דא"א לומר בט"א לאוקמי במלקות שפיר מצינו למימר דאתי לאפושי לאוין בלא מלקות לאי' לאו בעלמא ושפיר ד' התוס'. וכן ראיתי בס' א' מחכמי זמנינו נקרא חיבת הקודש בזבחים ע' א' שכ' נמי כן ליישב קושי' או"ת הנ"ל וקושי' המהר"ם שי"ף הנ"ל ועי"ש עוד בב"א ובנר תמיד בכריתות כ"ג מ"ש והאריכו בזה ועי"ש עוד בש"א סי' ע' מה שהק' ע"ד הרמב"ם בפי' המשנה בכריתות שם גבי יש אוכל כו' שכ' דאם הביא ב' שערות אחר שנטמא הוי אי' ב"א כו' והניח בקושי' ועי' בנר תמיד שם ובדה"ב שם ענף ה' מ"ש ליישב ד' הרמב"ם והאריכו בזה ועי' בברוך טעם שם דין ג' מ"ש והאריך

בזה. ועי' בדרו"ח מהגאון רע"א ביבמות ל"ג א' שהק' בכ"מ דאמרי' א"א חע"א כו' נבלה ביוה"כ אמאי לא מקרי מוסיף באם אחד נעשה גדול ביוה"כ זה ונימא מגו דאתוסף אי' יוה"כ על איש הזה אתוסף אכ"מ וצ"ל דלא מקרי מוסיף אלא היכי דמצד אי' האי לחוד הי' מותר לזה ורק משום אי' הב' אסור לו ואולם ברמב"ם בפי' המשנה דכריתות מבואר דגם. זה מקרי מוסיף כו' הרי מפורש דכה"ג מקרי מוסיף עכקוש"י ועי' בפה"ב שם ולפ"ד מיושב קושי' יעוש"ה. ועי"ש עוד בש"א סי' ע"ג שהביא ד' הרמב"ם פ"ד מהל' שגגות שכ' דבאי' מוסיף צריך שיהי' האנשים האתרים מצויין בעולם כדי שתאסר עליהן ותוסיף אי' אחר לזה כו' וכ' דה"ה באי' כולל כו' והאריך בזה וכ"כ בא"מ שם סי' י"ב דבאי' מוסיף ובאי' כולל צריך שימצא אותו פ' בעולם כו' ויש שם ט"ס שכ' דהרמב"ם כ' באי' כולל כו' ובאמת ברמב"ם כ' באי' מוסיף כו' ועי' בתפארת ישראל ועל משניות בכריתות שם שכ' להסתפק אי גם באי' כולל בעי' שיהי' החתיכות בעולם כו' והעלה בזה דאין חילוק בין מוסיף לכולל ולא הביא ד' הש"א שכ' בפשיטות דאין חילוק בין מוסיף לכולל ועי' בפה"ב שם מ"ש בזה ועי"ש עוד בש"א סי' ע"ב שכ' דאי' מוסיף הוי אף שאינו במה שהוסיף באותו עונש ממה שהוא ע"ז שאנו דנין והביא ראי' לזה מכריתות י"ד א' כו' וכ' דגם באי' כולל נמי כן הוא והאריך בזה. והובא דבריו בפה"ב שם ענף י' והסכים עמו ועי' בברוך טעם שם דין ה' מ"ש בכונת התוס' בכריתות ג' א' ד"ה לומר ומיושב בזה קושי' התוס' חולין ק"ת א' ד"ה ור"ש כו' והאריך בזה. ובדין א' וב' שם הביא ד' התוס' רי"ד בקידושין נ' ב' ר"ה כל שהק' בהא דאמרי' שם כל שאינו בזה אחר זה אפי' בב"א אינו והרי אי' דאמרי' א"א חע"א ואיתנהו בב"א דבאי' ב"א חייב ב' ותי' וז"ל דבודאי במה שאדם אוסר בפיו כגון קידושי האחיות והמעשרות כו' י"ל זו הסברא דהא דא"א חע"א מפני שכבר הוא מוזהר ועומד כגון אשת אח ואח"כ נעשית אחות אשה. או אחות אשה ואח"כ נעשית ח"א אבל כשבאים ביתד כגון א"א ואשת את חייב ב' דהי מנייהו מפקת וא"ת כל שאינו בזאח"ז אינו בב"א א"כ לא יחוד א' מהן ויהי' פטור אלו הן ד' בדות עכ"ל. וכ' דקצת סברא זו מבוא בתוס' זבחים ל' א' ד"ה דבריו דבמקדש ב' אחיות כיון דשייך לומר דהי מנייהו מפקית לא חלו כלל הקידושין כו' וממילא נשמע דא"ל כן באי' הבאים בב"א דא"כ והי' פטור מכלום וזה בודאי א"א גם ד' התוס' בבכורות ט' א' ד"ה אמר יש לפרש בסגנון ד' התוס' רי"ד והאריך בד' התוס' רי"ד יעוש"ה, ועי' בהגהות מהר"ץ חיות בחולין פ"ט ב' ובד' שאול דרוש לש"ת בסוגיא דיבמות ל"ג ב' מ"ש בד' התוס' רי"ד ועי' בשואל ומשיב מהדו"ת ח"א סי' כ"ב שהק' על התוס' רי"ד הנ"ל דעדיין קשה ימול החמור יותר והקלה יפטר ולק"מ דכונת התוס' רי"ד היכא דאי' שוים ואין שום חומר

באי' א' יותר מחבירו דהא כ' האיך מנייהו מפקת והיינו היכא דהאי' שוים דשייך לומר הי מנייהו מפקת ושפיר ד' התוס' רי"ד. אך בעיקר קושי' התוס' רי"ד יפה מתרץ השו"מ שם דלפמ"ש התוס' בכורות מ"א א' ד"ה אמר כלל מחודש דל"א כל שאינו בזאח"ז אפי' בב"א אינו רק בדבר התלוי במעשה כהאי דקידש ב' אחיות והודה שנשתטה על פ' חלות אבל קדושה הבאה מאילי' לא אמרו אע"ג דשייך למימר הי מנייהו מפקת הי מנייהו מייתית ולפ"ז באי' גם בזאח"ז הא כבר אמרו כל היכא דמשכח רווחא חייל ומתלי תלי וקאי וא"כ כיון דהוא עבר על ב' אי' וכל דמצי לאשכוחי רווחא מייל א"כ א"צ מעשה שתחול ובהכ"ג אמרי' הי מנייהו מפקת עכ"ד. ודבריו נכונים ועי' בס' פורת יוסף מערכה א' ח"ש ע"ד התוס' רי"ד הנ"ל והאריך בזה, וגם השיג שם ע"ד הש"א סי' ע"ו הנ"ל שכ' דיוה"כ הוי אי' מוסיף שאסור אף שלא כדה"נ והאריך בזה:

ו) עי' בפה"ב ענף א' שתד אי' הא דאמרי' א"א תע"א הוא מדאורייתא או רק מסברא והאריך בזה וכ' לבסוף דאינו רק מסברא וא"כ צריך לדעת אם הכונה דא"א תע"א רק לענין שאין לוקין ב"פ אבל לעולם יש אי' עליו ונפ"מ אחר שהוסר אי' הא' ממילא תל אי' ב' וכדמשמע לכאורה ביבמות ל"ב א' דקא' אחות אשה מתלי תל פקע אי' אשת אח תל אי' אחות אשה א"כ כ"כ בעלמא כו' חדא בשנשבע שלא לאכול נבילות דלא חל א"כ אם הי' סכ"נ וצריך לאכול נבלה עכ"פ כו' אפשר להתיר לו שבועתו דאפשר בהיתר משא"כ אם נימא דאין האי' תל כלל וכ"כ הרבה דברים ועי' ש"ך סי' רל"ח כו' עכ"ד. ועי' לעיל מ"ש בשם הרבה אחרונים דאף בנשבע שלא לאכול נבילות יש אי' שבועה וצריך להתיר לו שבועתו. ועי' בנו"ב מהדו"ת חאו"ח סי' קי"ח שכ' נמי דהא דאמרי' א"א תע"א הוא רק מסברא ולא מקרא נפיק כו' ועי' בישוי"ע שם בד' נכד המחבר מ"ש בזה ומ"ש ע"ד הישוי"ע באה"ע סי' קי"ט שכ' דלאו דלא ישוב לקחתה הנאמר במחזיר גרושתו משנשאת שפיר יכול לחול על עשה דונטמאה דסוטה משום דלא תל על עשה וכ' דכן מבואר בתוס' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי כו', ובאמת בתוס' שם מבואר להיפך דלאו אינו חל אעשה רק אחצי שיעור חל וכ' ליישב והאריך הרבה בזה. ועי' בברוך טעם דין ב' שהביא ד' הצל"ח ביצה סוגיא דאפרוח שכ' דגם באי' דרבנן אמרי' דא"א תע"א והסכים עמו ועי' בגינת וורדים כלל ס"ד שכ' להסתפק היכא דאי' הב' לא הי' כת בידו לחול על אי' הא' דא"א תע"א אלא אח"כ בזמן מה היך לו אי' הא' מזאת החתיכה למקצת ב"א ולמקצת ב"א עדיין נשאר אי' הא' ולא פקע ממנה מי אמרי' כה"ג אי' מוסיף מגו דאתוסף וחל אי' הב' על אותן ב"א שאי הא' פקע יחול נמי על שאר ב"א במוסיף א"ד כי אמרי' אי' מוסיף מיד שבא אי' הב' לעולם יש לו מקום לחול למקצת ב"א אתוסף נמי על שאר

ב"א משא"כ בכה"ג דבשעה שבא לעולם לא הי' מקום לחול ואח"כ במקרה משנסתלק אי' הא' יש לו מקום לב' לחול כדאמרי' בפד"א אי' אחות אשה מתלי חלי וקאי כו' לא מקרי בכה"ג אי' מוסיף וכ' להוכיח. מד' התוס' חולין צ' א' ד"ה קדשים דל"א אי' מוסיף בכה"ג כו' והאריך בזה. ועי"ש עוד בטעה"מ מ"ם לענין היכא שקדשה ראובן ואחר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאמר ל' יום ובא שמעון ואחר לאחר כ' יום ובא לוי ואחר לאחר י' ימים ואח"כ מתו ג' אלו כו' דאכתי כשמת ראובן תיכף חל אי' אלמנה ות"כ אח"כ כשמת שמעון שוב לא תל אי' אלמנה וצריכין לומר דמתו ברגע אחת דלהוי אי' ב"א כו' והאריך בזה. וכ' דאין זה נכנס כלל בסוג אחע"א כו' דכל מה שמצינו אחע"א אינו אלא דהוי ב' אי' נפרדים כו' כגון חלב ויוה"כ אלמנה וגרושה כו' אבל הכא דענין ועצם א' הוא מי יאחר דנכנס כלל באחע"א ואח"כ הק' על הרמב"ם בריש הל' אישות דס"ל דהבא על הפנוי' עובר בלאו דל"ת קדשה א"כ כל חייבי לאוין דאמר רחמנא היכי משכחת לה איך יבא אי' פצוע דכא כו' ויחול על לאו דקדשה וכ' ליישב והאריך בזה ומ"ש ליישב קושי' השעה"מ שם ע"ד התוס' פד"א שכ' דאי' כולל בקל על ממזר לא חל כו' ומ"ש ע"ד הרמ"ע מפאנו סי' קכ"ג והאריך בזה יעוש"ה:

ז) **והנה** בחולין פ"ט ב' בתוס' ר"ה אי' גיד כ' וז"ל וא"ת ולימא דקסבר יש בגידים בנו"ט ואפי"ה לא אמי אי' מוקדשין וחייל אאי' גיד דל"ל אחע"א אף באי' תמור ואי' כולל וכ"ת משום דמתני' כר"מ דאמר דנוהג בשליל ובסוף פ' ק"א א' מחייב ר"מ ב' באוכל גה"נ של נבלה אלמא אית לי' אחע"א דהשתא נמי דקא' אין בגידין בנו"ט לא אתיא כר"מ דהא ר"מ ס' יש בגידין בנו"ט מדמחייב באוכל גיד משום נבלה וי"ל דאין נ"ל שתחלוק הך סתמא דמתני' אסתמא דכריתות י"ג ב' דיש אוכל אכילה אחת וחייב עליו ד' חטאות ואשם א' דסברה דאחע"א באי' כולל עכ"ל, והק' השעה"מ בהל' מכ"א שם דהא אשכחן סתמא אחרינא דל"ל כולל בפ' כ"ש ל"ה א' יוצאין במצה של טבל ומשמע התם דההיא סתמא אתיא כר"ש דל"ל כולל הי"ל דהתוס' ס"ל דמתני' היא אליבא דכ"ע משום דה"ל מצוה טכ"ע כו' אך קשה שהרי אשכחן סתמא אחרינא דל"ל כולל בפ' אלו הן הלוקין כ"ב א' אמתני' דקתני יש חורש תלם א' כו' וליחשב נמי כגון דאמר שבועה שלא אחרוש בין ביו"ט בין בחול ומסיק אלא האי תנא אי' כולל ל"ל וא"כ נימא דסתמא דגה"נ אתיא כסתמא דמכות עכקוש"י. ונראה ליישב לפמ"ש התוס' בחולין מ"ג א' ד"ה והא וז"ל ואי משום שהאחרון הוא עיקר במקום שיש סדר למשנה כגון בחדא מסכת עכ"ל הרי שס"ל להתוס' דהיכא דיש סדר למשנה אמרי' דסתמא אחרונה היא העיקר והכ"מ פ"ט מהל' רוצח כ' דבתרי סדרי יש סדר למשנה ות"כ העיקר כמתני' דכריתות הנ"ל דהיא

סתמא אחרונה ואמרי' דר' הדר בי' מהך סתמא דמכות וסתם כההיא דכריתות ומשנה לא זזה ממקומה וכדאמרי' בשבועות ד' א' ושפיר ד' התוס' ולק"מ קושי' השעה"מ. וכן ראיתי בנר תמיד בכריתות שם שכ' נמי כן ליישב קושי' זו והאריך בזה. אבל באמת ז"א דהא התוס' בשבת פ"א ב' ד"ה והאמר לא ס"ל כהכ"מ הנ"ל שכ' וז"ל וא"ת והא בהגוזל קמא ק"ב א' ובע"ז ז' א' אמר בתרי מסכתות אין סדר למשנה והכא סתם בנזיר ופלוגתא בפ"ב דביצה כ"ג ב' ר' יהודא או' כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה שכובשת ואין הל' כסתם דשמא סתם ואח"כ מחלוקת היא עכ"ל וכן הק' התוס' ביבמות מ"ב ב' ד"ה סתם ומאי קושיא דהא הוי תרי סדרי דנזיר הוא בסדר נשים וביצה הוא בסדר מועד א"ו דס"ל להתוס' דאף בב' סדרי אין סדר למשנה דלא כהכ"מ הנ"ל ומש"ה מקשו שפיר. וכ"כ בתיו"ט פ"ט דסוטה משנה א' ומר' התוס' הנ"ל משמע דס"ל דאפי' בב' סדרי אין סדר למשנה וכ' שכן הוא דעת הרי"ף והרא"ש כמ"ש בספ"ק דקידושין וגם הביא תשובת מהר"ם מרוטינבורג דס"ל דאפי' בב' סדרי אין סדר למשנה. ועי' במהרי"ט בחידושיו לקידושין מ"ו א' גבי התקדשי לי בתמרה כו' דס"ל נמי דאף בב' סדרי אין סדר למשנה אך מד' התוס' פסחים כ"ז ב' ד"ה אין מוכת דס"ל כהכ"מ דבב' סדרי יש סדר למשנה שכ' וז"ל נ' דהל' כר"י וסתם לן תנא כותי' בפ"ב דתמורה ל"ג ב' עכ"ל והא פסחים ותמורה הוי ב' סדרי ואין סדר למשנה ודלמא הוי סתם ואח"כ מחלוקת ואין הל' כסתם א"ו מוכח דס"ל להתוס' דבב' סדרי יש סדר למשנה כהכ"מ הנ"ל. וכן ראיתי בשעה"מ פ"ה מהל' אישות הל' כ"ו שהביא ד' המקד"ק פ"ב מהל' חמץ שכ' להוכיח מד' התוס' פסחים ס"ל כהכ"מ והאריך בזה ולפ"ד פליגי התוס' פסחים ע"ד התוס' בשבת ויבמות הנ"ל וא"כ י"ל דהתוס' חולין הנ"ל ס"ל כהתוס' פסחים דבב' סדרי יש סדר למשנה ובהכ"מ הנ"ל. וכעת ראיתי בכפ"ת סוכה ל"ז א' ד"ה כל שכ' דמהתוס' והתוס' פסחים הנ"ל מוכח דס"ל כהכ"מ דבב' סדרי יש סדר למשנה והיינו כהמקד"ק הנ"ל וכ' נמי דהתוס' פסחים וסוכה פליגי על התוס' שבת ויבמות וא"כ שפיר י"ל דהתוס' חולין ס"ל כהתוס' פסחים הנ"ל ומיושב שפיר קושי' השעה"מ ועי"ש עוד בכפ"ת שהביא ד' הרא"ש בפ' כ"ש שם שכ' דיש פוס' כר"י משום דסתם לן תנא כותי' בסוף תמורה והגאונים פ' כחכמים כו' אלמא דבהך מלתא אם בב' סדרי יש סדר למשנה הוי פלוגתא דרבוותא כו' ומ"ש ע"ד הכ"מ והאריך בזה. ועי"ש עוד בתיו"ט ובספ"ק דקדושין ובפ"ב שם מ"ב ובתמורה פ"ז מ"ז ובפ"ב דכריתות מ"ג ובשעה"מ שם ובנר תמיד שם ובמג"א סי' תפ"ט ס"ק י"ו ובהמקנה בקידושין נ"ד ב' וביד מלאכי כללי הא' אות ע' ובמלא הרועים אות ש' ענין סתם ואח"כ מחלוקת סי' י"ט מ"ש בענין זה אי בב' סדרי יש סדר למשנה והאריכו בזה יעוש"ה ואכ"מ

להאריך בזה. ועי"ש עוד בנר תמיד מ"ש ליישב קושי' הנ"ל דכונת הגמ' במכות דקא' האי תנא תי' כולל ל"ל היינו הא דת' לאוין כ"ע מודו אבל בכולל פלוגתא מש"ה לא תני וכן צ"ל בשבועות כ"ה כו' וכיון דבמכות אין סתם מפורש בהדיא ניחא לתוס' לומר סתמא דנה"ג דכריתות עכ"ד. ובאמת בלא"ה לק"מ קושי' הנ"ל לפמ"ש הריטב"א במכות שם דהא דקא' הגמ' האי תנא אי' כולל ל"ל היינו דל"ל אי' כולל הבא ע"י עצמו כו' וא"כ באי' הבא מאליו ס"ל נמי להאי תנא אי' כולל כמו מתני' דכריתות הנ"ל ושפיר ד' התוס' חולין ולק"מ קושי' הנ"ל. ועי' בחקרי הלכות שם סי' ט"ז שכ' ליישב קושי' הנ"ל עפ"ד הר"ן בשבועות כ' שהביא ד' הרז"ה שחולק ע"ד רש"י שם וס"ל דנדרים אינו חל ע"ד מצוה ורק לבטל ולא לקיים והביא ראי' מהא דמכות הנ"ל דמשני האי תנא אי' כולל ל"ל אכתי תקשי לחשוב נמי כגון דאמר קונם שלא אחרוש ביו"ט דחל אפי' בלא כולל ודחה הר"ן ראי' זו דכמו שלא חי' הגמ' כלום על כל קושי' האמוראים מקודם ועכצ"ל תני ושייר כ"כ נימא בקושי' זו דקונם והא דדחיק בגמ' לתרץ קושי' דשבועה הוי רק משום יגדיל תורה ויאדיר אבל אין אנו צריכין לזה עכ"ל, ולפ"ד לק"מ די"ל דהגמ' בחולין לא ס"ל כאוקימתא דמכות דהתנא ל"ל כולל דבאמת אין אנו צריכין לזה וכמ"ש הר"ן כו' והביא דברי הנו"ב מהדו"ת חאו"ח סי' קי"ו שהק' קושי' הרז"ה מהא דמכות וכ' עליו דנעלם ממנו ד' הרז"ה והר"ן הנ"ל וכ' דד' הר"ן הוא דוחק ואין משמעות הסוגיא הכי והביא בשם חכם א' דבר נחמד בד' הגמ' שם דמה דעד עתה לא אכפת לי' להגמ' לתרץ כל הקושי' אמוראים דלחשוב עוד לאוי צא וחשוב כל הני קושי' האמוראים לבד קושי' ר"ז ח' הם במספרים ושפיר איכא למימר תני ושייר דמה דתני במתני' בהדיא הוא רק ח' לאוין ואפשר לומר דשייר עד ח' רק אחר שהק' עוד קושי' ס' דלחשוב שבועה אז אי לא נתרץ לה יחזרו כל הני ח' למקומן דתו ל"ל תני ושייר דהוי פרוץ מרובה על העמוד וכמ"ש הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' ר"ה דל"ש לומר תני ושייר אם ישייר יוחר ממה דתני בהדיא וע"כ אתר שהק' קושי' ס' הוכרח לתרץ דהאי תנא אי' כולל ל"ל וכ' דא"כ הדר הקושי' דלחשוב קונם וא"א תני ושייר וכ' ליישב והאריך בזה וגם הק' ע"ד הנו"ב וכ' להוכיח דאף היכא דשייר יותר מאשר תני שייך תני ושייר ואח"כ דחה ד' החכם דנ' דס"ל דמה דפריך שם רב הושעיא דלחשוב נמי הזורע בנחל איתן ואורחי' מהכא אשר לא יעבד ולא יזרע ב' מלקות נינהו כו' ובאמת אין הדבר כן והזורע בנחל איתן אינו לוקה אלא חדא וכמ"ש בשעה"מ פ"י מהל' רוצח וכיון שכן הלא בצירוף הקושי' של ר"ז ליכא אלא ת' לאוין דלא תני והמה בשנה כמו השיעור דתני במתני' והיכא דלא שייר יותר מאשר תני גם לד' הנו"ב שייך לומר תני ושייר עכ"ד. ובאמת אין זה השגה ע"ד החכם

דאין כונת החכם הנ"ל על הזורע בנ"א דחייב ב' מלקות רק דכונת החכם הוא על החורש בעצי אשרה דבזה לוקה ב' משום לא ידבק כו' ומשום לא תביא תועבה כו' וכן ראיתי בשם ארי' חיו"ד סי' ס"ב שכ' נמי בכונת הגמ' כד' החכם עפ"ד הנו"ב דסי' ר"ה וכ' נמי בכונת הגמ' על החורש בעצי אשרה לוקה ב' ולא על הזורע בנ"א דבזה אינו לוקה אלא חדא והביא ד' השעה"מ וזהו נמי כונת הסכם ושפיר ד' החכם הנ"ל וכ' שם הש"א נמי ליישב קושי' השעה"מ הנ"ל עפ"ד הר"ן הנ"ל וכ' נמי הנו"ב על דלא ראה ד' הר"ן והיינו כהחקרי הלכות הנ"ל והק' ע"ד הפוס' חולין מהא דאיתא שם ק"ג א' אכל אבמה"ח כו' וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה:

ח) **והנה** במכות שם ובפסחים מ"ז ב' איתא המבשל גה"נ בחלב ביו"ט ואכלו לוקה ה' לוקה ומשום מבשל גיד ביו"ט ומשום אוכל גיד ומשום מבשל בב"ח ומשום אוכל בב"ת ומשום הבערה. והק' הצל"ח אמאי לא תני המבשל כו' ביוה"כ ואכלו לוקה שש משום בישול ביוה"כ ומשום ביעור ביוה"כ ומשום אוכל ביוה"כ ותי' דביוה"כ אינו חייב משום בב"ח שהרי היום הוא שנעשה בב"ח ואין אי' בב"ח חע"א יוה"כ הן לדעת התוס' תולין ק"א דאיה"נ לאו אי' מוסיף הוא וגם הרמב"ם ובפי' המשנה פ"ג דכריתות אף דס"ל דהנאה אי' מוסיף הוא כ' דבב"ח ביון שאינו חל אינו אסבה"נ וא"כ ג"כ אינו אלא ה' עכ"ד ועי' בבאר אברהם שם שהשיג עליו וכ' דודאי אי' אכילה דבב"ח מצי חייל פ"א אכילה דיוה"כ דהרי שיעור חיוב דבב"ח הוא בכזית ודיוה"כ הוי ככותבת וא"כ הוי שיעור דבב"ח רק ח"ש דיוה"כ וקי"ל דאי' ח"ע ח"ש דאי' אחר וכמ"ש התוס' בשבועות כ"ג ב' ובחולין ק"ג ב' וגם הצל"ח בעצמו כ' כה"ג בספרו נו"ב חאו"ח גבי נבלה שנתנבלה ביוה"כ דאתי אי' נבלה וחע"א יוה"כ דקדם מטעמא דאמרן עכ"ד. ועי' בחקרי הלכות סי' ד' שהק' נמי כן על הצל"ח והביא ד' השעה"מ הנ"ל שהק' כיוצא בזה על הריטב"א כו' דהא מכי אכל כזית חייב משום נבלה ולגבי יוה"כ בעי' ככותבת כו' הרי הוא ממש כמ"ש ואין תי' הצל"ח עולה יפה לגבי בב"ח ביוה"כ ולא הביא ד' אביו הבאר אברהם שכבר הקדימו בקושי' זו על הצל"ח ואח"כ הביא ד' הרמב"ן בחידושיו לקידושין ע"ז ב' שכ' היפך מד' השעה"מ הנ"ל שכ' שם וז"ל ומה שפי' הראב"ד ז"ל משום דמנבלה כי אכל כזית מחייב ומשום יוה"כ אינו חייב אלא עד ככותבת אינו יודע מהו שעל ככותבת מיהת אי' יוה"כ קדים אם נתנבלה ביוה"כ והאי' דקודם בגופו של אי' שהוא תל על האדם קאמרי' בכ"מ ולא שיעורין עכ"ל, הרי מבואר מלשון הרמב"ן דס"ל בכ"מ גבי אחע"א דאין אנו רואים מה דשיעור אי' הב' הוי עדיין היתר לגבי אי' הא' מ"מ כיון דיש על חתיכה זו שם אי' מכבר אין יכול לחול עליו שם אי' אחר כו' וכ' דכן הוא העיקר

בכונת הרמב"ן והק' עליו מהא דשבועה חל על ח"ש וכ' ליישב עפ"ד תשובת רע"א סי' קנ"ד שכ' לדייק מד' הרמב"ם דס"ל דהא דשבועה חל על ת"ש דנבלה דוקא כשיאכל רק הח"ש אז חייב משום השבועה משום דבאכילה זו אינו עובר משום נבלה אבל כשיאכל כזית שלם אז אמרי' דחייב רק משום נבלה דקדים ול"א דכבר נתחייב משום השבועה כשאכל כבר הח"ש כו' וא"כ נדחה ראי' השעה"מ מהא דשבועה חל על ח"ש וד' הרמב"ן והריטב"א יעלו כהוגן כשאכל שיעור שלם ככותבת ביוה"כ ואז אינו חל עליו שיעור האחרון דנבלה אף דשיעורו פחות משיעור יוה"כ וכן יעלה ד' הצל"ח כהוגן גבי בב"ח ביוה"כ ואח"כ דחה זה והאריך בזה והק' עוד על הצל"ח הנ"ל כו' ולכאורה יש בב"ח כולל על יוה"כ דמשום בב"ח נאסרה עליו גם הימים שלאחר יוה"כ ומגו דחל אחול חל נמי איוה"כ וכ' דזהו רק לשיטת הראב"ד פ"ד מהל' שבועות דס"ל כולל בזה כו' אבל לדעת הרמב"ם שם כו' לא הוי כולל בזה בו' וכ' לבסוף דלא נהירין בזה תי' הצל"ח מ"ש דבב"ח אינו חל על יוה"כ, עוד הביא תי' הצל"ח דהאי ברייתא דהמבשל גה"נ אתיא כר' יצחק דל"ל מלקות בח"כ כלל והק' עליו דהאי ברייתא לא אתיא כר' יצחק דהא בביצה י"ב מוקי ד"י להאי ברייתא דב"ש וב"ש לא ס"ל כר' יצחק כו' והאריך בזה ליישב ד' הצל"ח ועי' בסי' ה' שם בתשובת בן אחיו שכ' נמי עליו דלא דאם ד' אביו בבאר אברהם שכבר הקדימו בקושי' הנ"ל על הצל"ח וגם השיג עליו מה שהק' על הצל"ח דגבי בב"ח גלי קרא דאחע"א כו' וגם השיג עליו מה שהביא ראי' מהירושלמי סוף גיטין כו' והאריך בזה ובד' תשובת רע"א סי' קנ"ד הנ"ל ועי' בסי' ו' שם מ"ש להשיג ע"ד תשובת בן אחיו בסי' ה' הנ"ל והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ועי' בבאר אברהם שם מ"ש ליישב קושי' הצל"ח הנ"ל ועי"ש עוד בצל"ח מ"ש ליישב קושי' התוס' שם ד"ה ועייל כו' והאריך בזה ופי' בדרו"ח מהגאון רע"א מערכה ז' שכ' מתחלה ליישב ד' הגמ' ביצה י"ב א' כו' ואת"ל משנה ב"ש היא דל"א מתוך עפ"ד הצל"ח כו' ואח"כ כ' ליישב באופן אחר והאריך בזה יעוש"ה:

ולפ"ד הש"א שהבאתי לעיל דס"ל דהיכא דאסור שלא כדה"נ מקרי אי' מוסיף יש ליישב נמי קושי' התוס' דהאי תנא דברייתא אי' כולל ל"ל ואי' מוסיף אית לי' ומש"ה ניחא דלא תני גה"נ של נבלה משום דאינו ח"ע נבלה ע"א גיד דל"ל להאי תנא אי' כולל ואפי"ה חל אי' בב"ח ע"א גיד ואע"ג דלדעת התוס' לא מקרי איה"נ אי' מוסיף אפי"ה חל ע"א גיד משום דהוי אי' מוסיף דבב"ח אסור אף שלכדה"נ וכדאי' בפסחים כ"ם א' ואי' גיד אינו אלא כדה"נ ומש"ה תל אי' בב"ח ע"א גיד דהוי אי' מוסיף לפ"ד הש"א ומיושב קושי' התוס' וכן ראיתי בברית יעקב סי' י"ג שכ' נמי כן מתחלה ליישב קושי' התוס' דבב"ח מקרי אי' מוסיף משום דאסור אף שלכדה"נ וכ' לפרש בזה ד' הירושלמי פסחים פ"ב

הל' ג' גבי עשה כרי והשתחוה לו כו' ואח"כ דחה זה דא"כ קשי' אמאי לא תני המבשל גה"נ ביוה"כ ואכלו דלוקה שש כו' דהא יוה"כ הוי אי' מוסיף ע"א גיד דביוה"כ דלא כתיב בי' אכילה אלא אשר לא תעונה אסיר אפי' שלכדה"נ כו' ואי' מוסיף אית לי' כו' וכ' דזה לא מקרי אי' מוסיף רק אי' חמור כו' וכ' ליישב קושי' הנ"ל והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ועי' לעיל מ"ש בשם הפלתי והברוך טעם שכ' נמי דמשום דאסור שלכדה"נ לא מקרי אי' מוסיף כו' וגם הבאתי ד' הכתב סופר שהשיג על הש"א וכ' דשלכדה"נ ביוה"כ שוה לשאר אי' ומותר אף ביוה"כ שלכדה"נ ועי' בברוך טעם בשער הואיל ומתוך שכ' נמי ליישב קושי' התוס' די"ל דהאי תנא אי' כולל באי' חמור אית לי' ולפ"ד התוס' חולין ק"א איה"נ מקרי אי' חמור והאריך בזה וכ"כ בס' תוספות אהרן בפסחים שם ליישב כן קושי' התוס', ועי' בגינת וורדים כלל כ"ז מ"ש והאריך בזה והק' דלתני גה"נ של עולה ושל שה"נ ולפ"ד הברית יעקב שם לק"מ יעוש"ה עוד הק' שם דאימא בב"ח חל על גה"נ דהוי ח"ש דחייל לדעת התוס' והרמב"ם נמי לק"מ לפמ"ש החקרי הלכות הנ"ל אות א' וראיתי בס' ברכת אברהם בפסחים שם שכ' ליישב קושי' התוס' הנ"ל דהאי תנא ל"ל אחע"א אלא באי' מוסיף וא"כ בשלמא אי' בב"ח חל ע"א גיד דהוי אי' מוסיף דגה"נ מותר בהנאה ובב"ח אסבה"נ אבל אי' נבלה ע"א גיד לא הוי רק אי' כולל שנאסר גם הבשר ולא חייל עכ"ד ודבריו תמוהין דהא התוס' בחולין ק"א הנ"ל ס"ל דאיה"נ לא מקרי אי' מוסיף וצ"ל דכונתו לפ"ד רש"י בחולין שם דס"ל דאיה"נ מקרי אי' מוסיף יש ליישב קושי' התוס' והאריך שם בזה ועי' באו"ח שם ובס' פני משה שם וכ"א א' ד"ה עבר וכ"ג א' ובס' קרני ראם שם ובנר תמיד בכריתות כ"ג ובס' פורת יוסף מערכה כ' כ"א מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ט) **והנה** כמו שמבואר כאן דשבועה חל בכולל ומש"ה אסור לאכול מצה בליל פסח כשנשבע סתם וכן מבואר באו"ח סי' תפ"ה ראם אמר שבועה שלא אוכל מצה סתם אסור לאכול מצה בליל פסח אמר שבועה שלא אוכל מצה בליל פסח לוקה ואוכל מצה בליל פסח והוא מד' הירושלמי פ"ג דשבועות הובא בריי"ף ורא"ש בשבועות שם ובסוף פסחים והטעם דאם או' שבועה שלא לאכול מצה בליל פסח הוי נשבע לבטל את המצוה ואינה חלה השבועה אבל אם או' שבועה שלא אוכל מצה סתם הוי שבועה בכולל וחלה השבועה אף בנשבע לבשל את המצוה. וכן פ' המחבר לקמן סי' רל"ח סעי' ו' דאם אמר שבועה שלא אוכל נבלה ושחוטה או אפי' אמר שבועה שלא אוכל סתם חלה השבועה גם על הנבלה והטעם כ' הש"ך בס"ק ז' דכיון שכולל דברים האסורים עם דברים המותרים חלה גם אדברים האסורים מגו דחייל אדברים המותרים וכן בתאנים

אע"ג דאין שבועה חלה אשבועה כו' בכולל חיילה עכ"ד. והוא מד' הגמ' שבועות כ"ג ב' דאוקמי מתני' דאכל נבילות וטריפות כו' דמיירי בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים ואמרי' דחלה שבועה בכולל וכן מבואר נמי באה"ע סי' קי"ח ספי' ט"ו דאיתא שם הנושא אשה שפסקה מלדת ונשבע שלא ישא אשה אחרת עלי' שלא מרצונה און יכולים להתיר לו שבועתו שלא מדעתה והוא מד' הרא"ש בתשובה כלל ח' סי' ז' ואע"ג דהוי נשבע לבטל את המצוה מצות פו"ר אפי"ה חלה השבועה מגו דחלה שבועה על אותן נשים שאין בהן פ"ו כגון קטנה זקינה עקרה חלה נמי על נשים שהן ראויות לפו"ר וכ"כ בח"מ שם ס"ק י"ח ובב"ש ס"ק ט"ז ובביאורי הגר"א ס"ק י"ט בשם הריב"ש סי' צ"ח הטעם משום דהוי שבועת כולל הרי מבואר דשבועה חלה בכולל אף בנשבע לבטל את המצוה וכן מבואר לקמן דין זה ברמ"א סי' רל"ט סעיף ח' והתוס' בשבועות כ"ד א' ד"ה אלא הוא כ' וז"ל דאפי' ע"י כולל נמי לא אמרי' דפיסול השבועה לבשל המצוה וקשה לריצב"א דתני בירושלמי שבועה שלא אוכל מצה ואכל מצה בליל פסח חייב אלמא דבאי' כולל חיילה שבועה לבטל את המצוה. ותי' דהכא דוקא לא חיילה שבועה משום שהזכיר נבלה ונשבע עלי' לאוכלה אבל התם דלא מדכר פסה חיילה עלי' שבועה ולפ"ז משכחת הן אפי' בדברים האסורים כשאו' סתם שאוכל וקשי' לפי' דקתני התם סיפא שבועה שלא אוכל מצה בלילי פסח פטור אמאי נקט בלא כולל בכולל נמי שאר לילות עם לילי פסח כיון שהזכיר נמי לילי פסח פטור וי"ל דה"נ בעי' למימר ולא חש למתני אלא שהזכיר לילי פסח ור"י מפרש דודאי שב וא"ת כדאיירי הכא לא חיילה דקא' שבועה שאוכל ולא אכל אבל התם בנשבע שלא לאכול ואכל דהוי בקום ועשה ודאי חיילא עכ"ל. ועי' ברמב"ן במלחמות שם שס"ל כתי' ר"י והאריך בזה וכן ס"ל להר"ן בשבועות שם ובסוף פסחים ובחידושיו שם ובריב"ש שם כתי' ר"י ולפי תי' הריצב"א אף בשוא"ת היכא דלא מדכר האי' חלה שבועה בכולל ולתי' ר"י אין שום חילוק בין מדכר האי' ובין לא מדכר האי' אלא החילוק הוא בין שוא"ת לבין קום ועשה. אך דעת בעהמ"א בשבועות שם לדחות ד' הירושלמי הנ"ל מפני קושי' הש"ס דילן אלא הן היכי משכחת לה וכקושי' התוס' אבל כבר תי' התוס' ב' תי' וס"ל דלא פליג הש"ס דילן על הירושלמי וכן השיגו הרשב"א בשבועות שם והר"ן שם על הבעה"מ וכ' ליישב קושי' הבעה"מ כתי' ר"י הנ"ל ועי' במראה הפנים שם מ"ש והאריך בזה, ועי' בחי' סי' תפ"ה שם ס"ק א' שהביא בשם הראב"ד בס' תמים דעים בהשגות על בעה"מ לפסחים סי' רמ"ה שמחלק עוד בענין אחר בין אם חל שבועתו קודם חיוב מצוה שכבר כלל האי' עם ההיתר חל שבועתו אבל אם כבר חל האי' כגון שנשבע בפסח עצמו אין זה כולל אלא מתחיל באי' עכ"ד. ועי'

בקצה"ח הי' ע"ג ס"ק ג' שהביא ד' הראב"ד אלו שמבואר כהש"ך שם ס"ק י"א ומיושב בזה קושי' החכם לבי שם בהגהות הט"ז על הש"ך כו' והביא דגם ר' חסדאי ב"ר שלמה ס"ל נמי כהראב"ד כו' וכ' דהעיקר כהראב"ד ור' חסדאי כו' והאריך בזה. ועי' בתומים שם ס"ק ד' שהביא ד' התומת ישרים דמבואר כהש"ך וכונתו ע"ד הראב"ד הנ"ל וכ' דכן הוא נמי דעת רש"י בנזיר ד' א' גבי לאסור יין מצוה כברשות כו' והאריך בזה. ומ"ש ע"ד הח"צ וע"ד התו"י סי' י"ב וי"ד יעוש"ה ועי' בש"א סי' ס"א מה שהק' בהא דנזיר ד' א' וכ' שם להוכיח מזה דס"ל להגמ' דילן דלא כהירושלמי הנ"ל אלא אפי' מאן דאית לי' כולל בנשבע לקיים המצוה שלא לאכול ולשתות דבר האסור אפי"ה בנשבע לבטל את המצוה כגון נשבע לשתות כוס זה של יין וחזר ונשבע שלא לשתות יין כלל דומיא דנזיר לא חיילא שבועה שני' ע"ד מצוה דכוס זה שנשבע לשתות כו' והיינו דלא כהירושלמי הנ"ל. ולפ"ד התומים שם אין ראי' מזה דהגמ' דילן לא ס"ל כהירושלמי יעוש"ה. ועי' בשעה"מ שם שהביא נמי קושי' בהא דנזיר בשם הכפ"ת וכ' ליישב והאריך בזה ועי' בטעה"מ שם ח"ש ע"ד השעה"מ וכ' ע"ד התומים שכ' דאין כאן כולל כו' שהוא כד' הרמב"ם כו' והביא ד' הכפ"ת והחו"י וד' הש"א הנ"ל והאריך בזה וכ' לבסוף לולי דמסתפינא הייתי או' שבאמת זאת הי' כונת הש"ס באבע"א כו' והאריך בזה. ועי' באבני מלואים שם סי' י"ד מ"ש ע"ד הש"א והאריך בזה ואח"כ כ' ליישב כהשעה"מ והביא ד' הספרי גבי יין ושכר כו' ועי' בהג"ה שם מ"ש ע"ד הא"מ והביא ד' הקצה"ח סי' ע"ג וד' החו"י והאריך בזה ומ"ש שם עוד בהג"ה ע"ד האבן פינה שהביא בהג"ה סי' ע"ב כו' והאריך בזה וד' האבן פינה הוא בסי' ע"ד ס"ק א' שהשיג על הפ"י בר"פ המדיר כו' והאריך בזה. ובאמת י"ל דגה כונת האבן פינה כמ"ש בהג"ה יעוש"ה באבן פינה ועי' בפר"ח סי' תפ"ה שכ' כד' בעל הג"ה ולא הביא הבעל הג"ה ד' הפר"ח שכבר הקדימו בזה ועי' בהפלאה בקו"א סי' קי"ח ס"ק שכ' נמי כהפר"ח והאריך בזה וכ' נמי ליישב ד' הש"ך דסי' ע"ג דכונתו דוקא בנשבע קודם פסח דמצה דרשות קודם החיוב בזה שייך בולל אבל אם החיוב בא קודם הרשות ל"ש כולל וכ' דבזה מתורץ כל הקושי' שהק' עליו כו' והאריך בזה להוכיח דא"א חע"א אף דכולל היתר לאחר זמן ועי' בברוך פעם שם דין ו' מ"ש ע"ד הפלאה והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ועי' בברית יעקב חיו"ד סי' ס"ב מה שהק' על הפר"ח כו' וכ' ליישב. וכ' נמי ליישב קושי' השעה"מ והכפ"ת והאריך בזה ועי' בתנא תוספאה בנדרים פ"א הל' י' מ"ש והאריך בזה ועי' בא"מ סי' ע"ב מה שהק' על הפ"י ומ"ש ליישב ובהג"ה שם מ"ש והאריך בזה ועי' בבית יעקב בכתובות שם שהביא ד' השימקו"ב בשם גאון שכ' דשמעי' מהכא דמאן דנדר במידי דמשעבוד אין הנדר חל עליו וכ"ש מי שנדר בדבר

מצוה שנתחייב בה כו' והק' דהא קי"ל דנדרים חלין ע"ד מצוה כו' וכ' ליישב כעין תי' של הא"מ והאריך בזה ולא הביא ד' הירושלמי הנ"ל ועי' בישוי"ע סי' תפ"ה ס"ק א' שכ' נמי שכ"ד הש"ך מבואר בת"ד הנ"ל וגם כ' ליישב הקושי' מהא דנזיר עפ"ד הראב"ד כו' והאריך בזה והביא קושי' בשם הגאון ר' חיים יונה על הבעה"מ הנ"ל כו' וכ' ליישב והאריך בזה ובסי' תע"ה ס"ק ו' מ"ש והאריך בזה. ובאה"ע סי' קי"ח ס"ק ד' כ' דאדרבה מד' הירושלמי הנ"ל בנשבע שלא יאכל מצה בליל פסח יש ראי' ברורה לד' הריב"ש והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בעמק יהושע סי' כ"ד מ"ש ליישב קושי' הש"ך דסי' ע"ג דאין שבועה חלה בכולל לבטל שעבודו של חבירו וכמ"ש התוס' בכתובות נ"ש ב' כו' וה"נ אלמוהו לשעבודו דכל ב"ח שלא יוכל להפקיע ע"י שבועה ואף בכולל נמי כו' ומ"ש על הב"ח בסי' רל"ד והאריך בזה וכ"כ בברית יעקב שם סי' ס"ג ליישב קושי' הש"ך ועוד כ' ליישב והאריך בזה. ועי' בישוי"ע סי' תפ"ה שם ובבית יעקב שם מ"ש בהא דאלמוה לשעבודא דב"ח עוד כ' הש"א שם דיש להביא ראי' דלא כהירושלמי הנ"ל ותמה על הרי"ף דהביא הך דירושלמי מיבמות ה' א' דא"א למיגמר מנזיר דעשה דוחה ל"ת ועשה דשאני נזיר שכן ישנו בשאלה דאתי עשה ודחי להו והשתא ודאי תקשה נהי דע"י כולל שבועה חלה ע"ד מצוה דמצה וסוכה מ"מ ליתי עשה דמצה וסוכה שאינן בשאלה ולדחה לאי' שבועה אע"ג דהוי עשה ול"ת כו' אפי"ה הואיל ושבועה קילא דישנה בשאלה אחי עשה ודחי לה כמו בנזיר כו' עכקוש"י ואח"כ דחה זה והאריך בזה ובאמת בלא"ה לק"מ על הרי"ף דהא הרמב"ם בפ"ז מהל' נזירות הל' ט"ו כ' הטעם דלכך הותר לנזיר מצורע לגלח א"ע אף דיש כאן עשה ול"ת משום כיון דכבר נטמא הנזיר מצרעתו ואין כאן עוד העשה דקדוש יהי' אלא הל"ת בלבד לפיכך בא העשה של טהרת מצורע ודוחה אותו עכ"ל. הרי דס"ל להרמב"ם דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אף שישנו בשאלה והיינו דכך הי' לי' להרמב"ם הגרסא ביבמות שם וא"כ י"ל דגם הרי"ף ס"ל כהרמב"ם וא"כ ה"ה דעשה דמצוה לא דחי לעשה ול"ת דשבועה ומש"ה פ' הרי"ף כהירושלמי הנ"ל וכן ראיתי בקו"א שם שכ' נמי כן ליישב קושי' הש"א וכ' עוד שם ליישב והאריך בזה. ועי' בהגהות משל"מ על החינוך מצוה ל' שכ' דהחינוך שם נמי ס"ל כהרמב"ם הנ"ל ושפיר ד' הרי"ף שפ' כהירושלמי הנ"ל ועי' בישוי"ע סי' תע"ה שם שכ' מתחלה להביא ראי' מד' הירושלמי לפשוט ספי' של המשל"מ אי אכל מצה שלכד"א אי יצא י"ח כו' דאמר נשבע שלא יאכל מצה בלילי פסח אינה חלה השבועה דהוי נשבע לבטל המצוה כו' והא משכחת שיקיים המצוה ויאכל שלכד"א דיצא ידי מצוה ועל השבועה לא עבר דשלבד"א אינו עובר עליו ויש ראי' מכאן דאינו יוצא י"ח אכילת מצה שלכד"א ואח"כ דאה ראי' זו והאריך בזה.

ועי' בהפלאה בסוף הס' בהחידושים מבנו שם בשבועות כ"ד א' שכ' ליישב קושי' התוס' הנ"ל דהתם לאו משום כולל הוא דמחייב רק לפ"מ דאיתא בפסחים ל"ח ב' כו' דבעי' מצה הראוי' לשבעה כו' כיון דעכ"פ שבועה חלה על שאר הימים חוץ מליל ראשונה של פסח א"כ ממילא דליכא מצוה באכילת מצה לילה הראשונה כלל כיון דאין מלה הראיי' לז' דהא על שאר ימי הפסח חלה השבועה וממילא דלא הוי נשבע לבטל את המצוה וחל השבועה גם על לילה ראשונה של פסח משא"כ בסיפא כו' והאריך בזה וסיים ולפ"ז אדרבה מהירושלמי מוכח כשיטת הש"ס הכא דנשבע לבטל את המצוה אפי' בכולל אינו חל עכ"ד וזהו נגד כל הראשונים הנ"ל בפי' הירושלמי ועי' בעצ"ל ובספרו מעין גנים סי' ע"ג ובפרי תבואה סי' ל"ו ובס' ארץ צבי חיו"ד סי' ז' מ"ש והאריכו בזה ועי"ש עוד בשעה"מ ובטעה"מ ובנו"ב ובפרמ"ג בכללי אי' חע"א ובנר תמיד ובראש יוסף ובלב ארי' ובא"מ ובפה"ב ובברוך טעם ובתשובת רע"א שם ובברית אברהם ובחמדת שלמה ובדברי אמת בענין לאוין ובנחלת עזריאל בחולין צ' וק' ב' ק"א וקי"ג ב' וקי"ד ובשבועות כ"ד ב' ובתשובת וע"א סי' ס"ה ובתשובת רע"א החדש סי' קט"ז וסי' קי"ט וסי' קכ"ב וסי' קל"ו ובשערי שמחה ובעמק יהושע ובאבי הנחל ובנודע בשערים ח"ב בדרוש לש"ת בסוגיא דחולין ק"א ובברית יעקב שם ובחאו"ח סי' כ"ה ובערה"ב שם ובסי' פ"ז ס"ק ו' ובעונג יו"ט חיו"ד סי' ע"ו ובמלבושי יו"ט שם ובחקרי הלכות שם ובס' מהר"י הכהן מהדו"ת בשערי הענונים סי' ב וסי' י"ב ובס' הפלאות נדרים בנדרים ט"ז י"ז ובס' פני משה בפסחים כ"א כ"ג מ"ז ובדברי יוסף סי' תקס"ב וסי' תקס"ה ובס' היכלי שן סי' ל"ו מ"ש בענין א"א חע"א והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן רלח

סעיף א

א **שלא אוכל** עי' בחידושי רע"א שהביא ד' הריטב"א בשבועות כ"ה א' שכ' דאם אמר שלא אוכל תאנים וענבים לר' יונתן דמשמע כל א' בפני עצמו כו' אסור בתאנים לחודי' ובענבים לחודי' ולר' יאשי' אינו אסור אלא בשניהם יחד עכ"ל ועי' לעיל סי' רט"ז ס"ק ב' מ"ש בזה יעוש"ה:

סעיף ד

ב **אינו חייב כו'** עי' ש"ך ס"ק ה' שכ' להסתפק אם נשבע בשעה שהוא חולה שלא לאכול נבילות אם חל השבועה הואיל ומותר בהם עכשיו א"ד אדרבה שהוא מצווה על פק"נ והוי נשבע לבטל את המצוה כו' ועי' בנחלת עזריאל בשבועות כ"ד א' ד"ה אלא שכ' להוכיח מהש"ס שם דפריך אלא הן המ"ל ומשני כדרבא ה"ל לאוקמי כדמעיקרא

רישא בסתם וסיפא במפרש וכגון שנשבע כשהי' חולה והי' השביעה חל עליו אף אחר שהבריא ע"י כולל דומיא דנשבע שלא יאכל מצה דחל עליו אף בפסח בו' והי' מרויח בזה דא"צ לאוקמי בכולל עם דברים המותרים אלא בדבר אי' לבד והוא ג"כ בלאו והן שיכול לקיים ההן כשהוא חולה ור"ש דמתני' ל"ל כולל ולא חל השבועה אחר שהבריא ולכך פטור ר"ש וא"כ הי' יכול לקיים אוקימתא קמייתא כו' א"ו דשבועה אינה חלה כלל בחולה לא בלאו ולא בהן דהוי נשבע לבטל או לקיים את המצוה עכ"ד ועי' בבאר יעקב מ"ש בזה:

הלכות כבוד אב ואם

סימן רמ

סעיף א

א **בכבוד אביו ואמו** עי' בס' חרדים פ"ד אות א' ב' שכ' דבמנין המצות מנו כבוד אב ואם למצוה אחת ופרטן שתי ענפי מצוה וכ"כ בפ"ה שם אות א' ב' ועי' בפרשת דרכים בדרך מצותיך סוף ה"א מה שתמה על הרמב"ן בהשגותיו לשורש הב' כו' דלמה לא נמנה כבוד אב ואם לב' מצות דמוכח מדבריו דס"ל דב' מצות הן ועי' במעיה"ח י"א א' שהשיג על הפרד"ר מברייתא דסנהדרין נ"ו ב' עשר מצות נצטוו במרה ז' מצות שקבלו עליהם. ב"נ הוסיפו עליהן דינים ושבת וכבוד אב ואם אלמא שנחשב למצוה אחת ודחה ראי' הפרד"ר והאריך בזה. וכן ראיתי בהגהות מהר"צ חיות בסנהדרין שם שהביא נמי ראי' זו מהברייתא דלא כהפרד"ר ולא ראה ד' המעיה"ח שכבר הקדימו בזה ועי' במהר"ם שיק מצוה ל"ג שדחה ראי' המעיה"ח דלב"נ כללא קחשיב דהרי ע"ז מונה הרמב"ם לד' ל"ת והרמב"ן לב' ולגוי נכלל הכל במצוה אחת והביא דכ"כ החינוך מצוה תפ"ז דלב"נ כללא קחשיב וגם השיג על הפרד"ר וכ' דעיקר כונת המצוה היא לכבד את הוריו ומילידיו ושניהם ענין א' והיכא דשניהם ענין א' מודה הרמב"ן אם אינם נחלקים בזמן אינם נחשבים לב' וה"נ שניהם ענין א' כו' עכ"ד ועין בספר סדר המצות שהשיג על המעיה"ח הנ"ל וכתב שכונת הרמב"ן כהפרד"ר שנ"ז שלא באו לסיני נאמר להם הרבה פרטים בכלל ציווי אחת כוי אבל כבוד ומורא חשב הרמב"ם לב' מצות מצוה ר"י ורי"א. ועין במעיה"ח נ' א' מה שהק' על הרמב"ם מיבמות ה' ב' גבי יכול יהא כבוד או"א דוחה שבת כו' וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה:

ב **ובמוראם**. עי' בגליון מהרש"א מ"ש לענין קטן שהכה אביו בילדותו כו' ולענין קטן שחבל כו' ועי' בתשובת רע"א סי' נ"ד ובחו"י סי' ע"ט מ"ש בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' שמ"ט מ"ש בזה יעוש"ה:

ג **בהג"ה שמתן שכרה כו'** והוא מד' הגמ' חולין ק"י ב' דאמרי' שם דאייתוה לקמי' דרב חסדא להההוא גברא דלא הוה מוקר אבוה ואמי' כפתוהו אמר להו רב מרי שבקוהו דתניא כל מ"ע שמתן שכרה בצדה אין ב"ד של משה מוזהרין עלי' הובא בב"י בסוף הסי' ועי' בתשובת הרמב"ן סי' פ"ח שכ' גבי השבת העבוט דאם לא רצה לקיים אע"פ שאין ב"ד מוזהרין עלי' כיון שיש מתשב"צ היינו שאם העלימו ב"ד עיניהם מזה אין עליהם עונש אבל ודאי אם רוצים לכוף הרשות בידם והביא שם דכן מבואר בירושלמי דאין ב"ד של מטה נענשין עלי' אם העלימו עיניהם כו' אבל אם רצו לכוף כופין וכדאמרי' בפ' הכותב פ"ו א' כו' לדידך דאמרת פריעת בע"ה מצוה אמר לא ניחא לי' כו' בד"א במצות ל"ת אבל במ"ע כו' מכין אותו עד שתצא נפשו עכ"ל הובא בב"י חו"מ סי' צ"ז וכ"פ הרמ"א שם סעי' ט"ז כהרמב"ן והק' הט"ז ס"ק א' מד' הגמ' הנ"ל דאמר ר"מ לר"ת שבקוהו דהא אם רוצה שפיר כופה כו' והביא ד' התוס' ב"ב ח' ב' בשה ריצב"א וכן המרדכי שם הביא הירושלמי דלעיל וכ' דאין כופין כפי' גדולה להכותן עד שתנ"פ כו' אבל קצת כפי' עושים כו' ונ' דהכי קי"ל אע"ג שהביא הב"י לקמן סי' רמ"ח דלא קי"ל כריצב"א אלא כהחולקים עליו היינו לענין צדקה שעושין אפי' כפי' גדולה אבל בדבר זה שיש לעשות קצת כפי' כשאר מ"ע שמתשב"צ אין חולק על הירושלמי כו ג"כ לענין כבוד או"א רצו ב"ד עושין קצת כפי' כו' ובסמ"ע סי' ק"ו כ' דלא קי"ל כירושלמי דאם רצו כופין אלא לענין השבת עבוט כיון שהמשכון הוא בחזקת הלוה משא"כ לענין כבוד לא נכון לחלק בכך כלל כו' אלא דגם כאן הוי דינא הכי דאין שום חולק על הירושלמי עכ"ד. והנה הסמ"ע שם הק' נמי קושי' הט"ז וכ' דאפשר דה"ט משום דהתוס' והרא"ש פליגי אהרמב"ן והביאו ראי' מהגמ' דילן שמשמעותו שאין כופין כלל וזהו דלא בהירושלמי שהביא הרמב"ן ומפ"ז כ' לחלק בין השבת עבוש לכבוד או"א כו' כיון דאיכא פלוגתא בזה. ועי' בש"ך שם ס"ק א' שכ' עליו דבאשר"י לא מצאתי דבר וגם התוס' ב"ב ח' ב' מסקי בשם ריצב"א כהר"ן וכן מסיק במרדכי ובהגהות אשר"י בפ' נשנת"פ וכן הוא בהגהות מרדכי פ"ק דב"ב תשובת ריב"א כו' רק דבתוס' פ' נערה ובפ' כ"ה כ' תי' אחרים ולא הזכירו תי' ריצב"א ומשמע לכאורה מדבריהם דלא כהרמב"ן אך י"ל דלא נ"ל לפרש הך דאכפי' רבא לרב נתן שלא הי' מחויב כז' אבל לדינא מודים להרמב"ן דאם רצו כופין ונ' שזאת היא דעת מור"ם דנ"ל דד' הרמב"ן פשוטים בזה וע"כ לא הוצרך להזכירו כאן ולא ביו"ד וסמך עצמו אמה

שהזכירו לעיל בסי' צ"ז וגם בסי' צ"ז לא היתה עיקר כונתו לזה אלא לאשמועי' דמצות השבת העבוט הוא מ"ע שמתשב"צ שאין ב"ד מוזהרין עלי' לכופו עכ"ד. והנה הסמ"ע והש"ך ל"פ רק אי התוס' פ' נערה ופכ"ה ס"ל כהריצב"א או לא אבל בד' הריצב"א ס"ל להסמ"ע נמי דס"ל כהרמב"ן וכמ"ש הש"ך וס"ל להש"ך דאין חילוק בין כפי' גדולה לקצת כפי' ודלא כהט"ז שמחלק בזה ובאמת משמע כן מד' הרמב"ן הנ"ל דס"ל דכופין כפי' גדולה שכ' וז"ל אבל אם רצו לכוף כופין וכדאמרי' בפ' הכותב כו' אבל במ"ע כו' כופין אותו עד שת"נ עכ"ל הרי שכ' דאם רצו כופין עד שת"נ והיינו כפי' גדולה דלא כהט"ז ולהש"ך ס"ל נמי להריצב"א כן וכונת התוס' ב"ב שם בשם הריצב"א שכ' וז"ל וההיא דכ"ה דלא הוה מוקיר אבוה כו' ה"פ אינכם מוזהרים להכריחו עד שיעשה כשאר מ"ע כו' מכין אותו עד שת"נ עכ"ל היינו דאינם מוזהרים להכריחו אבל אם רצו כופין אותו כפי' גדולה עד שת"נ וכהרמב"ן ואף ד' המרדכי בשם ריצב"א הנ"ל צריך לדחוקו דס"ל כהרמב"ן יעוש"ה. וקושי' הט"ז על הרמב"ן מפכ"ה לק"מ דהא דאמר להו שבקוהו היינו דאינם מחויבים להכריחו אבל אם רצו כופין אף כפי' גדולה עד שת"נ וכמ"ש הרמב"ן עפ"ד הירושלמי וכן הוא דעת הרמ"א כאן דאם רצו ב"ד כופין אותו וכמ"ש הש"ך ואף כפי' גדולה וכמ"ש הרמב"ן הנ"ל ואין חילוק בין כפי' גדולה לכפי' קטנה. ועי' בחינוך מצוה ל"ג שכ' וז"ל ואם יש כח בב"ד כופין אותו כמש"ל שבביטול עשה כופין ב"ד עכ"ל ולכאורה קשה ע"ד מדי הגמ' חולין הנ"ל דמבואר דעל מ"ע דכבוד או"א אין כופין דהוא מ"ע שמתשב"צ וכן ראיתי בהגהות משל"מ על החינוך שהק' כן וכ' ליישב דאולי יאמר הרב אם ירצו הב"ד ומקצת המורים הכי ה"ל אבל אין זה במשמעות דבריו שנ' דמשוה עשה זה לשאר עשה עכ"ד והניח בצ"ע:

ובאמת שפיר כונת החינוך שכ' דכופין היינו אם ירצו הב"ד ומ"ש המשל"מ שנ' דמשוה עשה זו לשאר עשה לא לענין חיוב להכריחו הוא דמשוה עשה זו לשאר עשה אלא דכונתו דאם ירצו ב"ד כופין אותו כפי גדולה עד שת"נ כמו בשאר עשה דמחויבים הב"ד להכריחו עד שת"נ ה"נ אם ירצו הב"ד כופין אותו כפי' גדולה עד שת"נ ובזה הוא דמשוה לשאר מ"ע והיינו דס"ל כהרמב"ן הנ"ל ושפיר ד' החינוך וא"כ יהי' מוכח מד' החינוך דלא כהט"ז הנ"ל ואין חילוק בין כפי' גדולה לכפי' קטנה ואף בכפי' גדולה כופין אם ירצו ב"ד. ועי' ברמב"ם פ"ה מהל' ממרים הל' ט"ו שכ' וז"ל ויש לב"ד להכות ע"ז מכת מרדות ולענוש כפי מה שיראו עכ"ל וכונתו שאם יראו הב"ד שצריך לכופו רשות בידם לכופו והא דקא' הגמ' חולין הנ"ל דאין ב"ד מזוהרין היינו דאין מחויבים להכריחו אבל אם ירצו רשות בידם לכופו וכהרמב"ן. וכן ראיתי בהגהות מהר"ץ חיות בחולין שם שכ' דכן

הוא כונת הרמב"ם ועי' בקצה"ח שם ס"ק א' שכ' להוכיח דהרמב"ם לא ס"ל כהרמב"ן מהא דכ' הרמב"ם ובמערב כותבין בשט"ח שיש לו לגבות מהמטלטלין ומהקרקע בחייו ובמותו ונמצא גובה בשביל תנאי זה יותר מהתקנה וסייג גדול הוא בדבר שמא לא ידע הלוה בהתקנה ונמצא גובין ממון של יתומים שלא כדין שאין כח בתקנת אחרונים לחייב בהם יתומים כו ואם נימא דאם רצו ב"ד כופין לפרוע מטלטלין א"כ למה לא יהא כח בתקנת אחרונים לתקן על ב"ד שיהי' כך כיון דאם רצו כופין כו' עכ"ד ולפ"ד יהי' ד' הרמב"ם סותרים זא"ז מהא דהל' ממרים הנ"ל אבל באמת לא מוכח מידי מד' הרמב"ם דהל' מלוה די"ל כמ"ש הנתיבות ס"ק א' דאף דמוטל מצוה על היתומים לפרוע חיובא דגופא הוא דאיכא אבל מ"מ גוף המטלטלין אינן יוצאין מרשות היתומים אף שתפסן שכנגדו והרי הן של יתומים כו' וגם הם גזל בידו וגם הב"ד א"י להגבותם להמלוה שיהי' שלו רק הב"ד יכולין לכוף עד שיאמר רוצה אני אבל כ"ז שאין היתומים בעצמן מחליטין הדבר אינו מוחלט וגזילה הוא בידו ומיושב בזה קושי' התומים שם ס"ק א' יעוש"ה.
וא"כ י"ל דמש"ה ס"ל להרמב"ם דבעי' תנאי דשמא לא ידע הלוה בהתקנה כו' ואף דאם רצו ב"ד כופין מ"מ הוי גזל בידו ואסור להשתמש בהמטלטלין כ"ז שאין היתומים בעצמן מחליטין הדבר ומש"ה בעי' תנאי וא"כ שפיר י"ל דאף הרמב"ם דהל' מלוה ס"ל דאם רצו ב"ד כופין וכדמוכח מהא דהל' ממרים הנ"ל והקצה"ח שהוכיח מד' הרמב"ם דהל' מלוה דס"ל דאם רצו אין כופין צ"ל דס"ל דאין ראי' מד' הרמב"ם דהל' ממרים דס"ל דאם רצו ב"ד כופין די"ל כמ"ש בלב ארי' בחולין שם דדוקא גבי מזלזל ס"ל להרמב"ם דיש לב"ד להכותם כו' אבל היכא דלא כיבדם כראוי בזה ס"ל להרמב"ם דאין כופין וכ' על הכ"מ והב"י דלא הראה מקור לזה דינא לי' להרמב"ם מד' הגמ' חולין מדר"ח הי' חפץ להכותו ואף דא"ל שבקוהו היינו דוקא בזה דלא הי' מקיים מצות כבוד והוי מ"ע שמתש"ב אבל אם מזלזל אותם דהוי בכלל ארור מקלה נשאר קיים סברת ר"ח שיש להכותו ולענשו וכ' דזהו כונת בעל עין משפט שציון על הא דכפתוהו מיי' פ"ה מהל' ממרים יעוש"ה.
וא"כ אין ראי' מד' הרמב"ם דהל' ממרים ושפיר י"ל דס"ל להרמב"ם דאף אם רצו ב"ר אין כופין וכדמוכח מד' הרמב"ם דהל' מלוה וכמ"ש הקצה"ח:
ובאמת משמע מד' הרמב"ם דהל' ממרים כהלב ארי' מדלא כ' הרמב"ם הך דינא דיש לב"ד להכותם כו' רק בפ"ה גבי מקלה ולא כ' בפ"ו שם גבי כבוד א"ו דס"ל גבי כבוד אף אם רצו ב"ד אין כופין ורק דוקא גבי מקלה הוא דכופין וכמ"ש הלב ארי' וכן ס"ל להקצה"ח בדעת הרמב"ם דהל' ממרים וכמ"ש ולא כהגהות מהר"ץ חיות בדעת הרמב"ם וא"כ ס"ל להרמב"ם דאף אם רצו ב"ד אין כופין דלא כהרמב"ן וכמ"ש הקצה"ח הנ"ל

וכ' דגם הטור שכ' כד' הרמב"ם דהל' מלוה ס"ל נמי דאף אם רצו אין כופין. אך החתם סופר חחו"מ סי' קע"ז השיג על הקצה"ח וכ' להוכיח דס"ל להרמב"ם דאם רצו כופין והאריך בזה ועי' בריטב"א ר"ה ו' א' ד"ה ועשית שכ' וז"ל ותימא האיך ממשכנין על הצדקה דהוה מ"ע שמתשב"צ ואין מוזהרין ב"ד עלי' ותי' בירושלמי אין ב"ד נענשין עלי' כלומר מוזהרין הן לכוף אבל אם העלימו עיניהם ולא כפאום אין נענשין כמו שנענשין על שאר מ"ע אם לא כפאוהו ואו' רבינו נר"ו דלגמ' דילן ל"ל האי סברא אלא כל מ"ע שמתשב"צ אין ב"ד מוזהרין כלל כדאמרי' בחולין כ"ו א"ל לר"נ כפתי' וא"ל דלא בעי' למכפי' דכל מ"ע שמתשב"צ אין מוזהרין עלי' וא"כ האיך ממשכנין על הצדקה ותי' רבינו דש"ה דגלי בי' קרא דכתיב ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך ולא גמרי' מינה לעלמא משום דהכא לאו משום מצוה דרמיא עלי' בלחוד כייפי' לי' אלא מפני שחייב עצמו ונכסיו לגבוה או לעניים וכשם שכופין אותו לפרוע מה שחייב להדיוט שלא יהא כת הדיוט תמור מהקדש עכ"ל ומשמע דס"ל להריטב"א ורבו דבמ"ע שמתשב"צ אף אם רצו ב"ד אין כופין דאל"כ מאי קא' דגמ' דילן לא ס"ל הכי ומקשים דהא ממשכנים על הצדקה הא אם רצו כופין א"ו דס"ל דאף אם רצו ב"ד אין כופין והיינו כהרמב"ם ולא כהרמב"ן הנ"ל ועי' בריטב"א כתובות מ"ט ב הובא בשימקו"ב שם דמוכח נמי כן דס"ל דלא כהרמב"ן יעוש"ה. וא"כ דדין זה אי במ"ע שמתשב"צ כופין אם רצו ב"ד או לאו היא במחלוקת שנוי' דלדעת הרמב"ן והריצב"א והחינוך והמרדכי והתשובות מיי' לס' קנין סי' כ"ז ומהרי"ק שורש קמ"ז אם רצו ב"ד כופין והרמב"ם והטור והריטב"א ורבו ס"ל דאף אם רצו ב"ד אין כופין. ועי' במנחת חינוך מצוה רי"ב אות ד' שכ' דעל מצות מורא כופין עד שת"נ כי דוקא בכבוד אין כופין דמת"ש כתיב בצדה אבל לא מורא עכ"ד והנה התוס' ב"ב שם ובכתובות מ"ט ב' ד"ה אכפי' כ' עוד תי' דאכפי' בדברים כו' ועוד דבצדקה איכא ב' לאוין לא תאמץ ולא תקפוץ וכן הר"ן שם הסכים לתי' בתרא וכ' הב"י לקמן סי' רמ"ח דכן הוא דעת הרמב"ן שכ' דהא דאכפי' לרב נתן בר אמי לאו מחמת קיצותא דמתא הוה אלא שהי' עשיר ולא הוה עביד כדבעי לי' וכך הוא דעת רבינו וכ"פ הסמ"ג והסמ"ק וכ"פ הרמב"ם כו' וכיון דכל הני רבוותא ס"ל דמעשין על הצדקה הכי נקטינן כו' עכ"ד. וכ"פ בשו"ע לקמן סי' רמ"ח סעיף א' דכופין על הצדקה ועי' בש"ך שם ס"ק ג' וכ"פ בט"ז הנ"ל ובס"ק ו' ועי' במשל"מ פ"ז מהל' מתע"נ הל' י' שהק' הב"י שכ' דדעת הרמב"ן כתי' בתרא של התוס' דהא הרמב"ן כ' בתשובה דהשבת עבוט היא מ"ע שמתשב"צ ולפיכך אין ב"ד של מטה מוזהרין עלי' והתם נמי איכא לאו דלא תשכב בעבוטו ואיך כ' דס"ל כתי' בתרא והי' אפשר לומר דלא תשכב הוי לאו הנל"ע ולהכי כ' דהוי מ"ע שמתשב"צ

אבל מ"מ ק"ל דממ"ש שם בסוף ואם ירצו ב"ד לכוף יכולים לכוף משמע דלא ס"ל כתי' בתרא של התוס' עכקוש"י ודחק' ליישב. ובפ"ג מהל' עבדים הל' י"ד הק' נמי כן על הב"י מד' תשובת הרמב"ן וכ' ליישב דשאני השבת עבוט דהוי לאו הנל"ע אבל בצדקה דאינו נל"ע כייפי' לי' כו' עכ"ד. ועי' בקצה"ח סי' צ"ז ס"ק ט' שהק' נמי כן על הב"י מד' תשובת הרמב"ן ולא ראה ד' המשל"מ שכבר הקדימו בקושי' זו וכ' ליישב דאפשר דהך תשובה דהרשב"א היא ואפשר דס"ל להרשב"א דאף בצדקה אין כופין אע"ג דאית בי' לאו כו' וא"כ לדידן דכופין בצדקה כו' ה"ה בהשבת עבוט ונ' דעבר ומשכנו שלא ברשות דאם לא קיים העשה שבה הרי לוקה בזה ודאי ראוי לכל ב"ד כו' לכוף להחזיר ולקיים העשה שבה ואע"ג דמד' הסמ"ע נ' דאף בכה"ג אין כופין מ"מ העיקר כמ"ש כו' עכ"ד. ובאמת מ"ש הקצה"ח דאפשר דהך תשובה דהרשב"א היא לאו אפשר הוא דודאי כן הוא דתשובות המיוחסות להרמב"ן דהרשב"א היא וכ"כ בברכ"י לקמן סי' רמ"ת להשיג על המשל"מ דתשובה זו דהרשב"א היא וגברא אגברא קרמית ואין הבר"י ת"י ומ"ש הקצה"ח דבמשכנו שלא שרשות ב"ד כופין אותו כ"כ התומים שם ס"ק ט"ז והשיג על הסמ"ע. וכ"כ באורים שם ס"ק מ"ג ולא ראה הקצה"ח ד' האוה"ח אלו שהרי לא הביאם ועי' במנחת חינוך מצוה תקפ"ז מ"ש בזה. וראיתי במשנת דר"א סי' צ"ז שהק' על הרמ"א דמנ"ל הא הרי כל שאינו משיב קאי בלאו דלא תשכב כו' והרי להתוס' והרא"ש אליבא דהסמ"ע צריך לתרץ בכך הך דסוף חולין דנגדי' ר"י עכקוש"י ולק"מ דהוי לאו הנל"ע וכמ"ש המשל"מ הנ"ל ומ"ש דלהתוס' והרא"ש צריך לתרץ בכך ההיא דסוף חולין עי' במשל"מ שם שהק' על הרשב"א ור"ת מההיא דסוף חולין דאמאי נגדי' ר"י דהא הוי לאו הנל"ע והוי מ"ע שמתשב"צ כו' והניח בצ"ע. ובאמת לק"מ וכמ"ש בלב ארי' ובהגהות מהר"ץ חיות שם ליישב עפ"ד רש"י חולין ק"י ב' שכ' הטעם דמש"ה אין ב"ד מוזהרין לענוש דהתורה כתבה במכוון מתשב"צ להורות בזה עונש אם לא תקיימנה שלא תטול שכר וזה ושייך דוקא בכ"מ אבל בשלוח הקן עצמה דאצטריך למכתב והארכת ימים להורות דמצוה קלה כו' כאמר בה והארכת ימים כו' וא"כ בשאר מצות שכבר למדנו שכרם באריכת ימים מן שלה"ק בא מתשב"צ להורות דאין עונשין הב"ד על מ"ע כזו משא"כ בשלה"ק עצמו דאצטריך מתשב"צ לגופא א"כ באמת עונשין ב"ד של מטה גם ע"ז עכ"ד ולק"מ קושי' המשל מ וא"כ ממילא אזיל נמי ההוכחה של המשנת דר"א הנ"ל שכ' דלהתוס' והרא"ש אליבא דהסמ"ע צריך לתרץ הך דסוף חולין דמש"ה נגדי' ר"י משום דיש בה לאו דז"א דהלאו הוי לאו הנל"ע וכמ"ש המשל"מ רק דמש"ה נגדי' ר"י משים דהתם אצטריך המתשב"צ לגופה וכמ"ש הלב ארי' והגהות מהר"צ חיות ולק"מ

קושי' המשנת דר"א וגם ההוכחה שלו אינה הוכחה וכמ"ש. ועי"ש עוד בלב ארי' מ"ש ליישב קושי' המשל"מ מהא דנגדי' ר"י והאריך בזה ולכאורה קשה ע"ד המשל"מ הנ"ל שכ' דבצדקה לא הוי לאו הנל"ע דהא כתיב בצדקה אחר הלאו כי פתות תפתח כו' והוי ג"כ נל"ע אך י"ל דגבי צדקה כיון דאיכא ב' לאוין לא תאמץ ולא תקפוץ לא אתי תו עשה ומנתק ב' לאוי דנשאר עכ"פ חד לאו בלא נל"ע וכ"כ בלב ארי' ק"י ב' שם וכ' דזהו כונת התוס' שם וכ"כ בהפלאה בכתובות מ"ט ב' ד"ה אכפי' ועי' בשם ארי' ח"א בסוף הס' בתשובות שם סי' ג' מ"ש ע"ד ר"ת וריצב"א דאמאי לא תי' משום דאיכא לאוין מש"ה כופין והאריך בזה. ועי"ש עוד במשל"מ מ"ש לענין הענקה אי כופין ומ"ש בשם ארי' שם והאריכו בזה ועי' במנחת חינוך מניה תע"ט מ"ש בזה ומ"ש דאמאי לא הזכירו הפוס' גבי מזוזה דאין כופין משום דהוי מ"ע שמתשב"צ כו' והאריך בזה ועי' בנחלת צבי לקמן סי' רמ"ה ובס' אבן שתי' חאו"ח סי' ג' מ"ש והאריכו בזה ועי' עוד בשם ארי' מ"ש להשיג על הגליא מסכת שכ' ליישב קושי' התוס' הנ"ל כו' והאריך בזה ועי' בחתם סופר סי' קע"ז שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ב

ד **ולא יקראנו כו'** עי' בחידושי רע"א שהק' משבת קט"ו א' אמר ר"י מעשה באבא חלפתא והניח בקושי' וכבר הק' בקהלת יעקב ממהרי"ט אלגזי במענה לשון ח"ב לשון חכמים אות א' סי' ק"ט מב"ק ע' א' אמר ר"י כשהלך אבא חלפתא כו' ומברכות כ"ו א' אמר ר"י מודה אבא חלפתא כו' וכ' ליישב די"ל דתנא דברייתא הוא דמפרש שמו דחלפתא הוא ור"י כי קא' אמר אבא סתם עכ"ד. ולפ"ד מיושב נמי קושי' החידושי רע"א דהתם נמי הברייתא הוא דמפרש שמו דחלפתא הוא ומה שהק' עוד החידושי רע"א מברכות י"ח ב' דא"ל שמואל בעיא אבא כו' נמי ל"ק דהתם כיון דקאי בביה"ק הי' צ"ל שם אביו וע' בנמוקי הגרי"ב מ"ש בזה. וכעת ראיתי בביאורי הגר"א לקמן סי' רמ"ב ס"ק ל"ו שכ' ע"ד הרמ"א שם וכן באביו כשאמר אבא מותר כמ"ש בכ"מ אבא חלפתא ליותי אבא פסחים קי"ב א' יוחאי אבא מעילא י"ז ב' לינאי אבא גיטין י"ד ב' עכ"ד הרי שהרגיש בקושי' הנ"ל ומיושב דכיון דאמר אבא מותר אבל באמת מד' המחבר שכ' והוא מד' הרמב"ם פ"ו מהל' ממרים הל' ג' ולא יקראנו בשמו לא בחייו ולא במותו אלא או' אבא מורי משמע דאף דאמר אבא מורי אסור לקרות בשמו ועכצ"ל בקושי' הנ"ל כמ"ש הקהל"י. ועי' בירושלמי מגילה פ"ד הל' י' איתא דר' מנא כר"י דר' יונה כד דהוה מורי בחברותא מילין דשמע מן אבוה בביתי' הוה אמר כן אמר ר' יונה וכ' הפ"מ שכסבור הוא שזה כבוד אביו הוא להזכיר שמו בהלכה שאמר ברבים עכ"ד. ולפ"ד מיושב קושי' הקהל"י והחידושי

רע"א דבכל המקומות הנ"ל הזכיר אבא חלפתא לענין הלכה וי"ל דהזכיר דבריו לפני רבים ובזה הוי כבוד לאביו להזכיר שמו ברבים וכמ"ש הפ"מ ואחר כותבי הנ"ל ראיתי בדרו"ח מהגאון רע"א בשבת קט"ו א' שהק' נמי קושי' הנ"ל והביא תי' בשם בנו הגאון ר' שלמה איגר עפ"ד רש"י בסנהדרין ק"א ד"ה בשמו שכ' ואינו או' רבי ומורי פ ומבואר דבמקדים שבח לפני שם העצם וה"ה הכא שהקדים אבא לשם העצם חלפתא כו' עכ"ד וכבר כתבתי דמד' המחבר לא משמע כן אלא אף דאמר אבא מורי אסור לקרות בשמו ואף לפי' תי' עדיין קשה מהא דיוחאי אבא ומהא דינאי אבא שהובא בביאורי הגר"א הנ"ל דהתם מקדים שם העצם לפני השבח והעיקר ליישב קושי' הנ"ל או כמ"ש הקהל"י או כמ"ש ליישב עפ"ד הירושלמי הנ"ל:

ה **ולא במותו**. עי' בתפארת ישראל פ"ק דקידושין אות נ"ד שכ' דמורא דלאחר מיחה הוא רק מדרבנן והביא ראי' מקידושין ל"א ב' גבי הא ששמע שאמו באה אחריו לא"י ויצא לחו"ל לקראתה כו' וע' ביראים הנדפס מחדש סי' רכ"ב בתועפות ראם אות ה' שכ' דדעת היראים שהוא דאורייתא כו' והביא ראי' משמחות פ"ט כו' ואח"כ דחה זה יעוש"ה:

סעיף ה

ו **משל אב**. עי' בצל"ח הנדפס מחדש סוף חולין ד"ה לא יטול מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ז

ז **חייב לעמוד**. עי' פ"ת ס"ק ו' ונחלת צבי מ"ש לענין סומא ועי' במנחת חינוך מצוה רנ"ז אות ג' מה שהשיג עליו יעוש"ה:

סעיף יח

ח **אביו רשע**. עי' בהגהות מיי' פ"ו מהל' ממרים אות ח' וביראים סי' רכ"ב ובהמקנה קידושין ל"ב א' ובחידושי רע"א ב"מ ל"א ובאגודת אזוב חיו"ד סי' ט"ז מ"ש בזה והמקנה לא ראה ד' הגהות מיי' והיראים שהרי לא הביאם ועי' בתועפות ראם שם אות ת' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

ט **בהג"ה דאינו מחויב כו'**. והוא מד' הטור שהק' על הרמב"ם מב"ק צ"ד ב' וב"מ ס"ב א' דפריך והני משום כבוד אביהם כו' עי' בבאר יעקב מ"ש בשם הפלתי ליישב קושי' הטור עפ"ד הגמ' קידושין מ"ט ב' גבי ע"מ שהוא צדיק כו' ומ"ש הוא ליישב והאריך בזה. ועי' במהר"ם שיק מצוה ל"ג מ"ש ב' תי' ליישב קושי' הטור ומ"ש על תי' הב"י על קושי' הטור והאריך בזה ועי' בהגהות נמוקי מהרא"י על הרמב"ם בהל' ממרים שם מ"ש ליישב קושי' הטור ומ"ש ע"ד הפלתי ועי' במקום שמואל בחידושי דינים מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף כא

י **לכבד אשת אביו כו'** בעל אמו כו' ומצוה זו הוא מדאורייתא וכמבואר להדיא בכתובות ק"ג א' דפריך הגמ' אשת אב נמי דאורייתא הוא כו' את אביך זו א"א ואת אמך זו בעל אמך ו' יתירה לרבות את אחיך הגדול:

סעיף כב

יא **אחיו הגדול.** עי' ברמב"ם פ"ו מממרים הל' ט"ו שכ' וז"ל חייב אדם לכבד את א"א אע"פ שאינה אמו כ"ז שאביו קיים שזה בכלל כבוד אביו וכן מכבד בעל אמו כ"ז שאמו קיימת אבל לאחר מיתתה אינו חייב ומד"ס שיהי' אדם חייב בכבוד אחיו הגדול ככבוד אביו עכ"ל. לכאורה קשה עליו מד' ברייתא הנ"ל משמע דג' האישים האלו א"א ובעל אם ואח הגדול כולם הם מדאורייתא. ועי' בכ"מ שם שהרגיש בזה וכ' ליישב דמשמע לי' להרמב"ם דא"א ובעל אמו כיון דמאת מרבי' להו ככתובים מפורשים דמי אבל אח גדול דלא מייתינן לה אלא מדרשא דוא"ו לא חשיב ככתוב מפורש בתורה אלא מד"ס עכ"ל ודבריו תמוהין כמו שתמה בלב שמח על ס' המצות שורש ב' דמ"ש האי מהאי דתרוייהו את ווא"ו רבויי נינהו כו' והאריך בזה וכן הק' בס' נר מצוה בשורש ב' על הכ"מ ועוד הק' ע"ד הרמב"ם דמשמע מדבריו דהא דמשני הגמ' ה"מ מחיים אבל לאח"מ לא הוא רק בא"א ובעל אם אבל אחיו הגדול משמע דאף לאח"מ מחויב לכבדו כמ"ש המג"א ומנ"ל להרמב"ם לחלק בזה וכ' דב' הקושי' מתורצת חדא בירך חברתה דהא ודאי אם נימא דכבוד אח הגדול הוא אף לאח"מ וא"כ אינו מסתעף מכבוד אב ואם וא"כ הוא רק לימוד מהי"ג מדות מוא"ו נקרא ד"ס אבל אם ניחא דכבוד אח הגדול הוא רק מחיים וא"כ מסתעף רק מכבוד אב א"כ הוא ממש דאורייתא וא"כ א"ש דכבוד א"א ובעל אם שאינם רק מחיים א"כ הכבוד מסתעף מכבוד או"א כמ"ש הר"מ להדיא שזה בכלל כבוד או"א א"כ הוא דאורייתא משא"כ אח הגדול שהוא נוהג אף לאח"מ א"כ אינו מסתעף כלל מכבוד או"א והוי רק הלימוד מי"ג מדות לכך נקרא מד"ס וא"כ הא דאמר הגמ' שם דאורייתא הוא רק על כבוד א"א ובעל אם אבל לא על כבוד אח הגדול וכ' דמסוגיא דכתובות הנ"ל יצא להרמב"ם לחלק בין כבוד א"א ובעל אם לכבוד אח הגדול והאריך בזה. ועי' במנחת חינוך מצוה ל"ג אות א' מ"ש בד' הרמב"ם והביא דעת הרמב"ן בשורש ב' דס"ל דגם הא דחייב בכבוד אחיו הגדול הוא בזמן שאביו קיים מחמת כבודו ולא לאח"מ כו' וכ' דנ' דדוקא באביו ואמו שייך בכבוד שלא לקרוא בשמו כו' אבל אחיו אפשר דאין זה בכלל הכבוד ול"מ שיהי' נזהרים בזה כו' וכ' אף דבאביו ואמו חייב בכבודם אף לאח"מ מ"מ נ"פ דא"א אם מתה או בעל אמו שמת אינו חייב בכבודם כיון שמחו אין זה א"א ולא בעל אמו כמו בנתגרשו אך אחיו הגדול חייב בכבודו לאח"מ

ג"כ כיון דמ"מ הוא אחיו כו' והאריך בזה. ועי' במהר"ם שיק מצוה ל"ג מה שהק' על הרמב"ן הנ"ל מב"ב קל"א ב' גבי אם כ' נכסיו לבנו הגדול כו' לפי' רשב"ם שם כו' וכ' דהרמב"ן לא ס"ל כפי' הרשב"ם ועכ"פ לפי' הרשב"ם כו' מבואר כהרמב"ם דחייב בכבוד אחיו הגדול אפי' לאח"מ אביו כו' והאריך בזה. וכ' אח"כ דבאחותו הגדולה אינו מבואר בש"ס דחייב לכבדה והביא ד' השבו"י שכ' דאינו חייב לכבדה וכ' דכ"נ מד' הרשב"ם ב"ב קל"א ד"ה בת שכ' הטעם דאצל נכסים מועטים הם קודמים ולמה הוצרך לטעם זה נימא הטעם כמו בבן הגדול משום דחייבין לכבדו וה"ה דקטן דלא חילקו כמו בבן ועכ"ח דס"ל דאין חייבין בכבודה וכ"ש לגרסת הרי"ף כו' דמוכח דאין מחויב לכבדה עכ"ד. ועי' בהפלאה בכתובות שם מ"ש והאריך בזה ומ"ש ליישב ד' הרמב"ם דלא הזכיר מ"ש המחבר לכבד א"א לאח"מ האב דהרמב"ם מפרש דקושי' זו למ"ד דאין כבודו מחול או לשיטת רבי דס"ל הכי אבל למאי דקי"ל כבודו מחול א"צ לאוקמי כלל לאח"מ וממילא כיון דאין חייבין בכבודה אלא משום כבוד האב לאח"מ אין שום מצוה כלל כו' פכ"ד. ועי' ביערות דבש ח"ב שכ' כי אמרו ואת אמך לרבות אחיך הגדול כ' התורה אצל ואת אמך להורות דדוקא באחי האם צריך לנהוג כבוד כו' ולא באחי האב כו' לכך נאמר הריבוי באם וכ' דבזה תבין מ"ש רש"י בפ' שמעון ולוי אחים להוכיח דהמכירה הי' משמעון ולוי כו' והאריך בזה יעוש"ה, ועי' ביראים סי' רכ"ב בתועפות ראם שם אות ה' שהביא בשם הגאון ר' ירוחם יהודא ליב מד"א דק"ק מינסק שהעיר ממגילה ט"ז ב' דאמרי' תעלא מאי בצירותי' מאחווה ש"מ דלאח"מ אביהם אין כאן משום כבוד לאחיו הגדול וכהרמב"ן הנ"ל דאלת"ה שפיר בציר יוסף מאחיו הגדולים ממנו לדעת הראשונים בין שהוא אחיו מאביו בין שהוא אחיו מאמו דלא כיע"ד כו' עכ"ד. ולהיע"ד הנ"ל אין ראי' מזה להרמב"ן הנ"ל:

סעיף כג

יב **אח גדול כו'**. עי' בד"מ שהק' ע"ז דמ"ש מאב שעבר עבירה כו' ופי' במקום שמואל בחידושי דינים מ"ש ליישב קושי' זו והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף כד

יג **בכבוד אבי אביו**. עי' במהר"ם שיק שם מ"ש והאריך בזה. וכ' דהמהרש"א ב"ב קל"א ב' ס"ל כהרמ"א דחייב גם בכבוד אבי אביו לכבוד זקנתו במקצת ומהרש"ל שם ס"ל כמהרי"ק יעוש"ה:

סעיף כה

יד **בהג"ה האב מותה כו'**. עי' באגודת אזוב הנדפס מחדש חיו"ד סי' ס"ז מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה

סימן רמא

סעיף א

א **המקלל לאביו**. עי' במנחת חינוך מצוה מ"ח מ"ש בענין מכה או"א וכ' דנ' דחם היתה הכאה מדעת האב אינו עובר והאריך בזה, ועי' במהר"ם שיק מצוה מ"ח שהשיג עליו וכ' דאין מועיל כזה דעת ורצון האף דהוקשו כבודם לכבוד המקום כו' והאריך בזה. וסיים דלהכותו ולקללו אין ביד האב למחול כו' עכ"ד. ועי' עוד במנ"ח מצוה ר"ם מ"ש לענין מקלל או"א והאריך בזה ובאות י"א שם הק' דל"ל להגמ' לרבות מקלל לאח"מ או"א מאביו ואמו קלל או מפ' ומקלל כו' הא על אביו בלא ריבוי ידעי' דחייב לאח"מ דאי אמרי' דאינו חייב לאח"מ דגבי אב צריך ג"כ במקיים שבעמך א"כ גם המקלל אביו טרפה פטור כו' איך כתבה התורה דמקלל אביו חייב סקילה יתעורר קושי' הש"ס בחולין דלמא לאו אביו הוא ואי דאזלי' בת"ר הא מבואר בחולין גבי אין לוקחים ביצים מן הנכרים כו' והק' ניזל בת"ר ותי' הר"ן דלא אזלי' בת"ר דאיכא כא ב' מיעוטים כו'. ועי' כו"פ גבי עגלים הנקחים מהעכו"ם כו' דמתרץ עפ"ד הר"ן כו' א"כ האיך חייב במקלל אביו הא הוי ב' מיעוטי דלמא לאו אביו הוא ודלמא טרפה אע"כ דחייב אף על אביו טרפה ולא דרשי' במקיים בעמך א"כ ל"ל קרא לרבות לאח"מ ותי' בתי' הב' דאין ענין לד' הר"ן דשם גבי עופות יש אלף עופות בעולם ומהם רוב טהורים ת"ר עופות אבל באמת מהטהורים ההם אפשר יש ב' מאות טריפות א"כ הטריפות והטמאים אפשר דהוי רוב נגר הטהורים ועכ"פ מחצה ע"מ אבל כאן ל"ש זה ועל כל מיעוט איכא רוב שלו שדוחה המיעוט כו' מ"מ נ"ל ברור דהמקלל חבירו טרפה פטור כו' עכ"ד. וכבר קדמו הברית אברהם חאה"ע סי' ס"ה וסי' ע"ו בסברא זו דל"א סמוך מיעוטא למיעוטא אלא היכא דהמיעוטים הם מענין אחד משא"כ היכא דכל מיעוט איכא נגדו רוב ליכא שום ס' דכל מיעוט כמאן דליתא דמי כו' והאריך בזה. ולא ראה המנ"ח ד' הב"א אלו שכבר הקדימו בזה ובלא"ה לק"מ קושי' הנ"ל לפמ"ש הרשב"א ביבמות קי"ט א' ד"ה אלא דל"א סמוך מיעוטא למיעוטא אלא דוקא מיעוט שאתה מסלקו מן הרוב כמפילות בזה ראוי להצטרף אבל מיעוטו שעומד כנגד הרוב אינו ראוי להצטרף וכ"כ הנ"י שם וא"כ לק"מ דהתם המיעוט דלמא אביו טרפה עומד כנגד הרוב ול"א בכה"ג סמוך מיעוטא למיעוטא. ועוד יש ליישב קושי' הנ"ל די"ל דהיכא דאיכא רוב וחזקה ל"א סמוך מיעוטא למיעוטא והכא איכא רוב דרוב בעילות הולכים אחר הבעל וגם איכא חזקה דמעמידין האם בחזקת צדקת ול"א בכה"ג סמוך מיעוטא למיעוטא ועי' בס' עדות ביהוסף סי' ו' שכ' נמי כן דהיכא דאיכא רוב וחזקה ל"א סמוך מיעוטא למיעוטא ומיושב בזה כחה קושי' והאריך הרבה

בזה יעוש"ה. ועוד יש ליישב קושי' הנ"ל לפמ"ש בהפלאה בספ"ק דכתובות ד"ה לא צריכא דהא דאמרי' אין הולכין בממון אחה"ר היינו דוקא היכא דהרוב לא מהני רק לענין ממון כו'. אבל היכא דהוחזק כבר הרוב לענין איסור ולשאר מילי מהני נמי לענין ממון ומיושב בזה כמה קושי' והבאתי דבריו בספרי דמשק אליעזר סי' ל' ס"ק י' והארכתי בזה יעוש"ה. וא"כ ה"נ הרוב דאינו טרפה הוחזק לענין שאר דברים מהני נמי לענין מקלל ול"א בכה"ג סמוך מיעוטא למיעוטא ולק"מ קושי' המנ"ח הנ"ל וכ"כ בעדות ביהוסף שם סי' כ"ה דברוב שכבר הוחזק ל"א סמוך מיעוטא למיעוטא והאריך בזה. ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק כ"ב מ"ש לענין הא דסמוך מיעוטא למיעוטא והבאתי שם ד' הראש אפרים ב"ח החשובות סי' ב' דס"ל נמי כהברית אברהם הנ"ל דבב' ענינים ל"א סמוך מיעוטא למיעוטא ומפ"ז השיג על הפלתי סי' ט"ו והארכתי בזה יעוש"ה ועי"ש עוד במנ"ח בקונטרס קומץ מנחה ובמהר"ם שיק מצוה ר"ס ובמעין החכמה ט"ו א' ונ"ט א' מ"ש והאריכו בזה:

סימן רמב

סעיף ד

א **לפני רבו**. עי' במהום שמואל בחידושי דינים ובמנ"ח מצוה רנ"ז מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף טו

ב **בהג"ה ר' מורי**. עי' ביד אברהם שכ' דאף ר' פלוני שרי כו' ועוד נ' דה"ה באב שרי ובזה א"ש הא דבברכות ה' א' ומ"ח א' דאחר ר' אבא ברי' דרחב"א כו' ולמ"ש א"ש וא"צ להגיה בשום מקום עכ"ד. וכ"כ בהגהות מצפה איתן שלו בברכות שם ובאמת מבואר לעיל סי' ר"מ סעי' ב' דלא כדבריו שכ' המחבר שם דלא יקראנו בשתו לא בחייו ולא במותו אלא או' אבא מורי והיא מד' הרמב"ם פ"ו מהל' מחרים הל' ג' הרי שס"ל דצ"ל אבא מורי ומשמע דאף אם או' אבא מורי אסור להזכיר שמו וע"כ דצריך להגיה שם הכי אמר אבא אמר ר"י ועי' לעיל סי' ר"מ ס"ק ד' מ"ש להקשות על הביאורי הגר"א ס"ק ל"ו מד' המחבר והרמב"ם הנ"ל יעוש"ה:

ג **פלוני**. עי' ש"ך ס"ק כ"ד שכ' דדוקא שלא בפניו כו' אבל בפניו אין להזכיר שמו כלל רק יש לקרותו רבי עכ"ד. ועי' בפר"ח בליקוטים שהשיג על הש"ך מדכתיב אדוני משה כלאם הובא דבריו בחידושי רע"א ועי' בכ"מ פ"ה מהל' ח"ת הל' ה' שהביא ד' רש"י בסנהדרין ק' א' שאו' פלוני ואינו או' מורי ור' פלוני ומקרא מסייע דקא' יהושע אדוני משה עכ"ד. הרי וס"ל כהפר"ח דאף בפניו דהא גבי יהושע הוי בפניו ולא ראה

הש"ך ד' הכ"מ אלו. וכן ראיתי בברכ"י שכ' על הש"ך דאשתמיטתי' ד' הכ"מ וכן מוכח מד' הספרי פ' דברים שהביא רש"י שם בפ' ותענו אותי הל"ל משה רבינו כו' הובא בביאורי הגר"א ס"ק ל"ו והביא ראי' מזה להרמ"א הנ"ל והתם הוה בפניו ומוכח דאף בפניו מותר ועי' במנ"ח מצוה רנ"ז אות ג' מה שהק' ע"ז מפ' מטות גבי גיעולי מדין כו' ומ"ש ליישב ועי' בקובץ על הרמב"ם שכ' ע"ד הש"ך דהדין דין אמת שלא מצינו בשום מקום בבלי וירושלמי שקראו התלמידים לרבם בשמם בכה"ג שאו' מארי ש"מ דנהגו התלמידים סלסול ברבותם בדורות אחרונים שראו שנתמעט ח"ו כבוד הרבנים וחששו חששא רחוקה דלמא גייז לדבורו ומשום הנכנסין הפליגו בכבודם לאסור לקרותם בשם אפי' באו' מארי והין ראי' מדורו של משה ודומיהם עכ"ד. ולפ"ד מיושב קושי' הנ"ל מהא דאדוני משה כלאם ומהא דספרי ומהא דגיעולי מדין הנ"ל דשאני דורו של משה. ועי' במהר"ם שיק מצוה רנ"ח מ"ש ליישב הקושי' מהא דאדוני משה דהיכא דשם עצמו של רבו הוא שם המורה על חשיבות וכן אם התם צריך לענינו של אותו הזכרה בכה"ג נ' דגם הש"ך מודה דאפי' בפניו כשמזכיר מורי או אדוני רשאי להזכיר בשמו כיון שצריך לאותו השם והביא ד' רבו הגאון בעל מתם סופר שכ' דשמו של משה בגימטריא של שדי והביא בשם כתבי האר"י ז"ל דשמו עם הכולל בגימטריא צנור שמשה הי' כצנור שעל ידו נשפע השפע על כל ישראל ובפרט בענין הנבואה שצוה ה' לאסוף ע' זקנים שנא' ודברתי עמך ואצלתי עליהם עכ"פ הוא הי' הצנור להשפיע עליהם הרוח והי' בידו למנוע הרוח וזה שאלדד ומידד הי' מתנבאים במחנה והי' נ' זה בעיני יהושע כגנאי למשה לכך אמר אדוני משה אתה הוא הצנור ובידך למנוע מהם הנבואה ע"כ כלאם כלומר מנע מהם שלא יהי' נ' כאלו הם אינם תלוים בך עכ"ד. ועי' בפרשת דרכים דרוש ט"ו שהק' בשם רבותיו בהא דאמרי' בברכות ד' א' גבי דוד שאמר ולא עוד אלא שכל מה שאני עושה אני נמלך במפיבושת רבי כו' דהיכי קרא דוד לרבו בשמו כו'. וכ' מתחלה ליישב עפ"ד הרמ"א הנ"ל דכיון דאמר מורי שרי להזכיר שמו וא"כ הכא שדוד הי' או' מפיבושת רבי ליכא איסורא ואח"כ דתה זה וכ' די"ל דווקא כשמזכיר התאר מקודם כגון אדוני משה או מורי פ' שרי אבל לומר פ' מורי שמזכיר שם העצם קודם התאר אסור כו' והכא גבי דוד שהי' או' מפיבושת רבי אסור ולהכי מסיק כתי' רבותיו דמפיבושת אינו שם העצם כי אם שם התאר כו' והאריך בזה. ועי' בדרו"ח מהגאון רע"א בשבת קט"ו הבאתי דבריו לעיל סי' ר"מ ס"ק ד' שהביא בשם בנו הגאון ר' שלמה שכ' נמי לחלק בין היכא שהזכיר התאר קודם ובין היכא דמזכיר שם העצם קודם כו' והביא ד' רש"י בעירובין ל"ו א' ד"ה דידי' ומתני' דרבי אבטולמוס הוא ולא ראה ד' הפרד"ר הנ"ל שכבר הקדימו

בזה. ועי' בברכ"י שהביא בשם אור יקרות שהשיג על הפרד"ר מגיטין י"ד ב' מי נתן לינאי אבא ומפסחים קי"ב א' אני או' ליותאי אבא ובמעילה י"ז ב' אלו הי' יוחאי אבא כי' דאין חילוק בזה בין שהזכיר שם העצם תחלה או שם התאר תחלה וא"כ שפיר י"ל כתי' הפרד"ר וכן השגתי נמי לעיל סי' ר"מ שם על הגאון ר' שלמה איגר מהא דיוחאי אבא הנ"ל וגם השגתי עליו מד' המחבר שם ועי' בצל"ח בברכות שם שהביא ד' הפרד"ר הנ"ל שכ' דש"ה דאמר מפיבושת רבי והק' עליו מד' השיך הנ"ל שכ' דבפניו אפי' אמר רבי פלוני אסור והרי כאן אמר דוד שאמר לו מפיבושת רבי יפה רנתי כו' א"כ אליו הי' מדבר כן וכ' ליישב דלפמ"ש דמפיבושת לא הי' רבו מובהק ניחא דברב כזה אפי' בפניו מהני באו' רבי פ' עכ"ד. והיינו כתי' רבותיו של הפרד"ר הנ"ל והוא כ' ליישב זה אף לפ"ד הש"ך הנ"ל:

סעיף לא

ד **בהג"ה חכם שאסר כו'**. עי' בהגהות יד שאול מ"ש ליישב קושי' התוס' נדה כ' ב' ד"ה אגמרי' גבי ילתא כו' כיון דכל הטעם משום דשוי' אנפשי' חר"א א"כ אשה נשואה דמשועבדת לבעל ל"ש שוי' אנפשי' חד"א ויכולה לשאול עכ"ד. וזה דבר חדש ומעולם לא שמענו שיהי' חילוק השואל הוראה בין אם השואלת פנוי' או נשואה וכן ראיתי בס' א' מחכמי זמנינו נקרא דרכי הוראה סי' י"ג שהשיג כן והאריך בענין זה יעוש"ה:

סעיף לב

ה **בהג"ה ואסור לבזותו**. עי' במהר"ם שיק שם שכ' ליישב בזה קושי' האהל דוד בר"פ שבועות העדות דאמאי אמרי' דאם העדים ת"ת מושיבים אותם ואתי עשה דכבוד תורה ודחי עשה דועמדו כו' והא יכול למחול ואז ליכא עשה. ותי' דזה מקרי בזיון ולבזותו ל"מ מחילתו כו' וכ' עוד חי' ליישב והאריך בזה, ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' כ"ח ס"ק י' מ"ש אי זה מקרי בזיון כו' ומ"ש שם ליישב קושי' זו והארכתי בזה יעוש"ה:

ו **הש"ך** בסיף הסי' בפלפול בהנהגת הוראות באו"ה הכריע דבדאורייתא ודאי יש לפסוק כהרמב"ם וסיעתו דאף אם המחמיר הוא הקטן הולכין אחריו ובדרבנן קשה להקל כיון שרמ"א וגם הב"ח פוסק כהרשב"א כו' בפרט שגם רי"ו וריב"ש ור"מ אלשקר והג"א ס"ל כן והאריך בזה. ועי' בס' דברי נחמי' חאה"ע בריש הס' בכללים וספי' דפלוגתא מ"ש ע"ד הש"ך והאריך הרבה מאד בזה. ועי' בבנין עולם חיו"ד סי' נ' ובצ"צ סי' קצ"ז ובס' דרכי הוראה שם סי' ט"ז מ"ש על הש"ך והאריכו בזה יעוש"ה. ועי' עוד בש"ך מ"ש ע"ד הרמ"א בתו"מ סי' כ"ה שכ' דאפי' אין הרבים מסכימים מטעם א' כו' מקרי רבים כו' ועי' בדברי נחמי' שם ובצל"ח הנדפס מחדש במנחות מ"ה ב' מ"ש ע"ד הש"ך והאריכו בזה. ועי' עור בש"ך מ"ש ע"ד הג"א פ"ק דע"ז לענין אם זה גדול בחכמה וזה גדול במנין

כו' ועי' במקום שמואל בחידושי דינים ובשערי תורה ת"ג כלל ד' פרט ג' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן רמד

סעיף א

א **מ"ע לקום**. עי' בשאילתות פ' קדושים שאילתא ק"א שכ' וז"ל ומאן דלא קאים מוקמינן לי' בע"כ למיעבד יקרא דאורייתא עכ"ל ועי' בש"ש שם אות ק"י שכ' דכונתו לומר שכופין על מ"ע זו ואע"ג דאמרי' בקידושין ל"ג א' כל שאינו עומד בפני רבו אינו מאריך ימים כו' לא מקרי מ"ע שמתשב"צ כו' דד"ת מד"ק לא ילפי' כו' ותמה על הפוס' שהשמיטו ד' השאילתות אלו ועי' בהעמק שאלה שם אות ה' מ"ש בזה יעוש"ה:

ב **בן ע' שנה**. והוא מד' הטור בשם הרא"ש וכ' הב"י דהוא משנה מפורשת דאבות פ"ה בן ע' לשיבה וע' במנ"ח מצוה רנ"ז אות ג' שכ' דלפ"ד הת"א דפי' על שיבה מן קדם דסבר באורייתא ועל זקן פי' מפני סבא א"כ לדעת צריך לעמוד מפני בן ס' דמבואר במשנה דבן ס' לזקנה כו' ואף שאינו חכם צריכין לעמוד דלהת"א זקן הוא אף שאינו חכם כו' וכ' דזהו כונת האריז"ל שכ' בתחלת הסידור קודם התפלה דמפני בן ס' צריכין לעמוד כו' משום דחשש לדעת הת"א כו' ופ' דיש להחמיר כהת"א והאריז"ל לעמוד מפני בן ס' ועי"ש עוד מ"ש לענין אשת חבר לאח"מ חבר ועי' במהר"ם שיק מצוה רנ"ז מ"ש לענין אשת תבר אם יכולה למחול וכ' דא"י למחול ומיושב בזה קושי' התוס' בשבועות ל' ב' ד"ה והאמר ועי' בנחלת עזריאל בשבועות שם ד"ה והאמר מ"ש בזה יעוש"ה:

הלכות מלמדים

סימן רמה

סעיף ד

א **לבנו**. עי' ש"ך ס"ק א' שהביא בשם הכ"מ פ"א מהל' ת"ת דה"ה לבן בן בנו כו' ועי' בקובץ שם מ"ש ע"ד הש"ך:

ב **בהג"ה והי' כופין כו'**. עי' בנחלת צבי שהק' דהא הוי מ"ע שמתשכב"צ דאין כופין עלי' כו' והאריך בזה ועי' לעיל סי' ר"מ ס"ק ג' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה

סעיף כב

ג **בהג"ה אפי' בנו כו'**. והוא מד' הרמב"ם ר"א מהל' מלכים הל' ז' שכ' וז"ל ולא המלכות בלבד אלא כל השררות וכל המנויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם עכ"ל ומד' הרמב"ם אלו למד הרמ"א דאף לענין הרבנות הדין כן וכמ"ש וכל המנויין שבישראל כו'

וד' הרמב"ם אלו הם מד' הספרי פ' שופטים וז"ל הוא ובניו שאם מת בנו עומד תחתיו ואין לי אלא זה בלבד מנין לכל פרנסי ישראל שבניהם עומדים תחתיהם ת"ל בקרב ישראל כ"ש בקרב ישראל בנו עומד תחתיו עכ"ל הביאו הכ"מ והגהות מיי' שם גם הביאו ד' התו"כ ובנים גבי ובנים לא הי' להם כו'. עוד הביא הגהות מיי' שם ד' התו"כ גבי לכהן תחת אביו כו' בזמן שממלא מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם ואם אינו ממלא מקומו של אביו יבא אחר ומשמש תחתיו עכ"ל. ועי' ברש"י ויקרא ט"ז פ' ל"ב שהביא ד' התו"כ אלו וכן הוא בתו"כ פ' צו גבי והכהן המשיח כו' ועי' בביאורי הגר"א ס"ק ל"ח שהביא ד' הגמ' כתובות ק"ג ב' שמעון בני כו'. ועי' עוד ברמב"ם פ"ד מהל' כלי המקדש הל' כ' שכ' וז"ל כשימות המלך או כה"ג או אחד משאר הממונים מעמידים תחתיו בנו או הראוי ליורשו וכל הקודם לנחלה קודם לשררות המת והוא שיהי' ממלא מקומו בחכמה או ביראה אע"פ שאינו כמותו בחכמה שנא' במלך הוא ובניו בקרב ישראל מלמד שהמלכות ירושה וה"ה לכל שררה שבקרב ישראל שהזוכה לה זוכה לעצמו ולזרעו עכ"ל ועי' בכ"מ שהביא ד' הספרי וד' התו"כ הנ"ל גבי ובנים לא הי' להם כו' וגם הביא ד' הגמ' כתובות ק"ג הנ"ל. ולכאורה קשה הא גבי כה"ג מבואר להדיא מד' התו"כ גבי לכהן תחת אביו דהבן קודם לכל אדם כו' ולמה צריך הרמב"ם למילף ממלך וצ"ל דהרמב"ם קאי על מ"ש או א' משאר הממונים כו' בזה צריך למילף ממלך דכתיב בקרב ישראל דדרשי' מה שהוא בקרב ישראל בנו עומד. תחתיו וכמבואר בספרי הנ"ל אבל לגבי כה"ג א"צ למילף ממלך אלא יליף מלכהן תחת אביו דכתיב גבי כה"ג גופי' וכמבואר בתו"כ הנ"ל ובהל' כ"א שם כ' הרמב"ם וז"ל משוח מלחמה אין בנו מתמנה תחתיו לעולם אלא הרי הוא כשאר הכהנים אם נמשח למלחמה נמשח ואם לא נמשח לא נמשח עכ"ל. והוא מד הברייתא ביומא ע"ג א' דקא' יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו כו' ת"ל שבעת ימים ילבשם כו' אשר יבא אל אהל מועד והובא בכ"מ שם וצ"ל דהוי גזיה"כ התם מדכתיב אשר יבא אל אהל מועד כו' והתם גלי קרא אבל בכל המנוים ילפי' ממלך דבנו עומד תחתיו וכהספרי והרמב"ם הנ"ל והא דאצטריך קרא גבי כה"ג ולא ילפי' ממלך י"ל דאצטריך דאף בכה"ג מצוה לכתחלה שיהי' גדול בנוי ובחכמה כו' וא"כ הו"א דאם בנו אין לו כל המעלות האלו יהי' האחר הגדול ממנו קודם להכי אצטריך קרא גבי כה"ג דאפי"ה יש לבן דין קדימה אף שאין לו כל המעלות האלו ובאחר יש המעלות האלו אפי"ה יש לבנו דין קדימה כיון שהוא ממלא ביראה אע"פ שאינו ממלא בחכמה וכ"ש בשאר המעלות אפי"ה הוא קודם וכמ"ש הרמב"ם בהל' מלכים הנ"ל. עוד כ' הרמב"ם בהל' מלכים שם דאם הניח בן קטן משמרין לו המלוכה עד שיגדיל כו' ואח"ז סיים ולא

המלכות בלבד כו' וכל המנויים שבישראל ירושה לבניו כו' עכ"ל ומשמע דקאי על כל מ"ש, למעלה אף על הא דהניח בן קטן כו' דאף בכל המנויים אם הניח בן קטן משמרין לו עד שיגדיל וה"ה לענין רבנות לפ"ד הרמ"א אם הניח בן קטן משמרין אותו עד שיגדיל כן הוא לדעת הרמב"ם הנ"ל. והנה הרשב"א בתשובה סי' ש' כ' וז"ל ועוד שאפי' לא הי' האב יכול לעמוד בשימושו אם הבן ראוי לכך כו' שורת הדין שיהי' הוא קודם לכל אדם כי לפ"מ שאני רואה ממנהג אותן המקומות הבנים מתמנים מדעת הציבור חזנים תחת אבותיהם כו' וכלל גדול אמרו ז"ל בכל עניני המנויים שאם הי' הבן ראוי הוא קודם לכל אדם ואפי' כה"ג אם הי' בנו ראוי כו' הבן קודם שנא' והכהן המשיח תחתיו מבניו כו' עכ"ל ולכאורה קשה דמ"ט תליא זה במנהגא כיון שדין תורה כך הוא ות מ"ט תליא בדעת הציבור כיון שכופין אותן ע"כ למנות הב תחת אביו ותו מאי אפי' כה"ג דקא' מאי רביתא דכה"ג בענין זה ומפ"ז משמע דס"ל להרשב"א דלא נאמר דבר זה דבנו קודם אלא דוקא במלך וכל הדומה לו ועי' בתוס' סוטה מ"א ב' ד"ה אותו שהביאו ד' הירושלמי שכ' כגון שומרי הרבים וגבאי צדקה וסופרי הדיינים ומכין ברצועות אבל כל מינויי קדושה אינן בכלל זה ומש"ה כ' הרשב"א דמינוי חזן תלוי במנהגא משום דזה הוי מינוי של מקדש דבזה אין בנו קודם מן הדין ותלוי רק במנהגא וגם ניחא נמי מה דכ' דתליא בדעת הציבור דבהא אין כופין מ הדין וגם נימא נמי מ"ש אפי' כה"ג שהוא מינוי של קודש טפי מחזן אפי"ה ממנים בנו תחתיו ומכ"ש חזן דאינו מינוי של קודש כ"כ דבנו קודם וא"כ משמע לכאורה מד' הרשב"א דלענין רבנות נמי כיון שהוא מינוי של קדושה אין בזה הדין דבנו קודם דלא כדמשמע מד' הרמב"ם והרמ"א הנ"ל. וכן ראיתי בחתם סופר חאו"ח סי' י"ב שכ' נמי לדייק כן מד' הרשב"א דס"ל דבמינוי של קדושה אין בהם דין של ירושה דבנו קודם והאריך בזה ופ' כן יעוש"ה. אבל באחת אינו ראי' מד' הרשב"א דס"ל דבמינוי של קדושה אין בהם הדין דבנו קודם די"ל דכונת הרשב"א הוא כמ"ש בשם ארי' חאו"ח סי' ז' לפמ"ש הרשב"א בתשובה אחרת הובא בב"י באו"ח סי' נ"ג ובסוף ס' כל בו שכ' וז"ל שחזן אין מסלקין אותו מאומנתו אא"כ נמצא בו פסול ויש ראיות לדבר ועוד דתנן מערבין בבית ישן מפני דרכי שלם מיהו כ' שבזמנו נהוג למנות אנשים על צרכי ציבור לזמן ובהגיע הזמן יצא אלו ונכנס אחרים תחתיהם כו' אפי' לא קבעו להם זמן סתמן כפירושן אחר שנהגו כן והמנהג כהלכה הוא כו'. וכ"כ הרמ"א כאן דבמקום שיש מנהג לקבל רב על זמן קצוב כו' והוא מד' הרשב"א אלו וזהו כונות הרשב"א בתשובה הנ"ל שכ' שמנהג אותן מקומות שהבנים מתמנים מדעת הציבור דאתי לאפוקי ממקומות שנהגו שהתמנות רק לזמן ובכה"ג ודאי אין הבנים נכנסים תחתיהם וא"כ ד' הרשב"א נכונים

כו' כיון שהם בעצמם רק לזמן ולא לאחוזת עולם ובזה כ' שפיר דגם דינא הכי הוא בכל המנויים עכ"ד, ולפמ"ש לעיל דמש"ה אצטריך קרא לגבי כה"ג אף שאין בו כל המעלות דהיינו שיהא גדול מאחיו בנוי כו' נמי ניחא ד' הרשב"א הנ"ל מ"ש ואפי' כה"ג אע"פ שאין בבנו כל המעלות. וכן ראיתי בס' ברכת רצ"ה סי' ק"י שכ' נמי כן לדחות ד' החתם סופר הנ"ל וא"כ שפיר י"ל דאף הרשב"א ס"ל דאף במינויי של קדושה יש בהם דין ירושה דבנו קודם וכדמשמע מד' הרמב"ם והרמ"א. ומ"ש שם החתם סופר והוכיח דגבי מינוי של קדושה אין בנו קודם מדאצטריך קרא לגבי כה"ג לכהן תחת אביו דבנו קם תחתיו כבר כתבתי לעיל דאין זה הוכחה ועי' בשם ארי' שם מ"ש לדחות הוכחה זו והאריך בזה. ומ"ש עוד החתם סופר שם להוכיח מהא דאצטריך מיעוט גבי משוח מלחמה כו' כבר כ' דגם זה אינו הוכחה דהתם הוי גזיה"כ מדכתיב אשר יבא אל אהל מועד כו' והתם גלי קרא וכ"כ בשם ארי' שם לדחות ראי' החתם סופר ועוד כ' שם לדחות ראי' זו ועי' בברכת רצ"ה שם ובהגהות מלחמת ארי' שם מ"ש לדחות הוכחות החתם סופר והאריכו בזה. ועי"ש עוד בשם ארי' מ"ש לדחות ראי' החתם סופר מהמדרש פ' פנחס גבי יפקוד אלקי הרוחות כו' והאריך בזה. עוד הביא החתם סופר שם ד' המהרשד"ם חיו"ד סי' פ"ה הובא שם במג"א סי' נ"ג ס"ק ל"ג שכ' דבכל מינוי התורה והוראה והרבנות אינו בירושה וכ' שם דהרשב"א הנ"ל מודה בזה דאינו בירושה והביא ראי' מהא דאמרי' ביומא ג' כתרים הן כתר מלכות וכתר כהונה מורישים לבניהם אבל כתר תורה מונח בקרן זויות וכל הרוצה ליטול יבא ויטול כו' הנה מ"ש דהרשב"א מודה כו' והיינו דס"ל כהחתם סופר בד' הרשב"א וכמ"ש החתם סופר גופי' שם אבל כבר כ' לעיל דהרשב"א ס"ל דבכל מינוי התורה והרבנות יש בהם דין ירושה דבנו קודם ומה שהביא ראי' מיומא הנ"ל אינו ראי' דהתם הכי קא' דכתר מלכות זכה דוד לו ולזרעו אחריו ובזמן הבית א"א לאיש זר לבוא לכתר מלכות בישראל וכן בכתר כהונה נטלו זרעו של אהרן וא"א לזר לבוא למעלת כהונה אבל כתר מלכות יכול כל אדם לזכות ולהתמנות לנשיא ורב ואב"ד היכא דליכא לאחר זכות משום ירושה ויכול להתמנות במקום שאין בנים או היכא שאין הבנים ממלאים מקום אבותם וא"כ כל אדם יכול לזכות בו אבל לא לדחות את מי שיש לו זכי' בזה מצד ירושה דהוא בכלל כל ההתמנות שבקרב ישראל שבניהם קודמים ולמה יגרע התמנות זה משאר כל התמנות שמורישים זכותם לבניהם אחריהם. וכן ראיתי בשם אריה שם ובברכת רצ"ה שם שכתב נמי כן לדחות ראיה זו של מהרשד"ם ועוד כ' הש"א שם לדחות ראי' זו והאריך בזה ועי"ש במג"א ובחתם סופר שהביאו בשם בעל עשרה מאמרות מח"ד מ"ב פי"ט דכל המנוים שהם כתר תורה אין בניהם קודמין רק מהלל

ואילך נהגו שבניהם קודמין עכ"ד ועי' בש"א שם מ"ש בזה וכיון שנתבאר דאין ראי' מהרשד"ם ראי' וגם הרשב"א י"ל דס"ל כן ומשמעות ד' הרמב"ם הנ"ל הוא דאף לענין מינוי של כתר תורה בניהם קודמין וכן הוא דעת הרמ"א ואף לבעל עשרה מאמרות גופי' דס"ל דאין בניהם קודמין מ"מ כ' דמהלל ואילך נהגו דבניהם קודמין א"כ נ' כן עיקר לדינא דאף במינוי של כתר תורה יש להם דין קדימה לבנו וכמ"ש בש"א ובברכת רצ"ה הנ"ל וכ"כ החתם סופר גופי' בסי' י"ג שם. אמנם חזרתי ועיינתי בזה לקיים ד' הרמ"א סוף סי' רמ"ה דודאי נשיא התורה בזמן חז"ל הי' כעין מינוי קדושה לבד לא שירות וזה איננו בירושה אך עכשיו הוא כמשעבוד לקהל לעשות צרכיהם בשכר ולא גרע מש"צ ואטו מפני שהוא ג"כ שר התורה מגרע גרע הרי קמן דמהלל ואילך אע"פ שהי' נשיא תורה מ"מ כיון דפתיך בהו ג"כ זכר למלכות ב"ד ירשו בניהם ה"נ דכותי' כו' עכ"ד. וכ"פ בס' דברי חיים מהגאון מצאנז חיו"ד סי' נ"ג והאריך בזה יעוש"ה ואינו ת"י. וכן עיקר לדינא ועי' בעקרי דינים חאו"ח סי' ג' אות א' מ"ש בזה אך היכא דמת הרב והניח בן קטן ומינוי אתר תחתיו בלא תנאי ואח"כ כשהי' הבן גדול וממלא מקום אבותיו ורוצה ירושת אביו כי טוען כיון שעכשיו הוא ראוי לזה לכך הוא רוצה הירושה בזה נ' דאין להבן ירושה כיון דמינוהו אתר ואדחי הבן אדחי ואף שמד' הרמב"ם הנ"ל משמע דאם הבן הוא קטן משמרין לו עד שיגדיל היינו היכא דאם הי' מי שמשמר את המקום אז יזכה הבן במקומו אבל היכא דלא הי' מי שמשמר את מקומו אין להבן דין ירושה וכ"כ בעקרי דינים שם בשם דבר משה ת"א סי' ב' ועי' בשאילות שמואל חאו"ח סי' ו' שהביא נמי עובדא כה"ג וכ' כיון דמינוהו האחר לחלוטין בלא שום תנאי בזה אין להבן דין ירושה כשיגדיל כו' וכ' דזהו כונת התו"כ הנ"ל שכ' דבזמן שימלא את מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם ואם אינו ממלא מקום אביו יבוא אחר וישמש תחתיו ולמה כפל ואם אינו ממלא כו' לומר דאין ממתינן על בנו עד שילמד התמנות אביו שיהי' הגון לכך כו' והאריך הרבה בזה. ופ' כן יעוש"ה ועי' באשל אברהם באו"ת שם שפ' לענין שוחט בכה"ג דאין להבן דין ירושה וכ' נמי דזהו כונת התו"כ הנ"ל ועי' בהגהות מהרי"ד על התו"כ שכ' נמי דזהו כונת התו"כ ועי' בש"א שם שכ' במעשה כה"ג שהבן הרב הראשון יש לו דין ירושה אף שהפסיקו רבנים אחרים כו' והאריך בזה בד' הרמב"ם בהל' ז' ובהל' ט' ובד' הראב"ד שם ופ' כן. וכ"פ בד"ת שם ומ"מ לדינא העיקר דבזה אין להבן דין ירושה דכיון דאדחי אדחי וכמ"ש הדבר משה והא"א והשאילות שמואל הנ"ל וכן עיקר לדינא:

ולענין חתנו אי הוי כבנו לענין זה או לא עי' בסוף תשובת רמ"א בד' הגאון ר' שאול שכ' דחתנו כבנו והאריך בזה. ופ' כן ועי' בברכת רצ"ה שם ובסי' קכ"ז שדחה ראי' הגאון ר'

שאול והאריך בזה והעלה לדינא דהיכא דהבת היתה תי' בשעת מיתת אבי' כו' בזה יש לבעלה דין ירושה כו' אבל היכא שמתה הבת בחי' אביה בזה אין לחתנו בעלה שום זכות כו' מצד הדין רק מצד היורש כו' עכ"ד ועי"ש עוד בש"א משה"ק ע"ד הרמ"א דדבריו סתרי אהדדי והניח בצ"ע ועי"ש עוד בחתם סופר סי' ר"ל ובד"ח שם ובטוב טו"ד מהדו"ק הל' ת"ת סי' רט"ז ובארץ צבי חיו"ד סי' ו' ובגידולי הקדש בסוף הספר בקונטרס התשובות סי' א' ובס' אורי וישעי סי' ל"ה מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן רמו

סעיף א

א **בהג"ה להתנות כו'**. והוא מדברי ר' ירוחם נתיב ב' הובא דבריו בבדק הבית וכן מבואר בסוטה כ"א א' ועי' בטור וב"י וברש"י בפי' החומש דברים ל"ג פ' י"ת ובסוף כתובות קי"א ב' מזה ועי' בתשובות מהר"ם אלשקר סי' ק"א שהביא ד' רב האי גאון שכתב וז"ל מי שנתן לאדם זהב ע"מ שיקרא בתורה וזכות הקריא יהי' לו והשיב שדברים אלו דברי הבל שאין לסמוך עליהם ואיך יעלה על לב כי שכרו של זה של מע"ט שעשה זה יהי' לזה והכתוב אומר צדקת הצדיק עליו תהי' כו' היחשוב כי מתן שכר של מצות דבר שישאהו אדם בחיקו כו' אלו ידעו מהו השכר לא הי' זה נותנו לזה ולא זה מקבלו מזה וכן הוא מתן שכר כבוד ויקר שנותנים לצדיק על מעשיו הטובים שהן מקבלות פני שכינה ומקלסין לפניהם שבח ואו' לצדיק עלה למדרגות ועמוד במחיצתך אתה הוא שכבשת יצרך ונשאת משאת המצות ולא נטית להנאה מצוי' אלא עזבת את תאוותיך וסבלת עול יוצרך וסיגפת עצמך ביראתך עתה בוא וקבל שכרך ותהנה מזיו השכינה כמ"ש חז"ל וכל אחד וא' לפי מעשיו כמ"ש ושבתם וראיתם כו' ודאי מי שעוזר עוסקים ובמצות להפנות לבותם לעסוק בה יש לו שכר והשכר שי"ל על פעולתו הוא כו' והאריך בזה יעוש"ה. ומשמע מד' רב האי גאון אלו דלא ס"ל כה"ר ירוחם והרמ"א ועי' בחידושי רע"א שציין ע"ד מהר"ם אלשקר בשם רב האי גאון וכונתו דמד' מהר"ם אלשקר בשם רב האי גאון משמע דלא כר' ירוחם והרמ"א וכמ"ש. אך באמת י"ל דאין כאן מחלוקת וכמ"ש בס' אמרי בינה ת"א בתשובות שבסוף הס' סי' י"ג דיש ב' מיני שכר על פעולת המצוה שכר התורה והמצוה הדבק בהפעולה כו' ושכר הגמולי שאינו דבק בהפעולה כו' ושכר הדבק בהפעולה בלתי באפשרות להשתתף בהן כי עין לא ראתה ואין מי שיראה רק הפועל והעושה כו' ואין בכחו להשביע נפש המחזיקו כו' ומסוג זה קאי רב האי גאון הנ"ל אבל סוג שכר הגמולי שאינו דבק בהפעולה בזה איירי רי"ו והרמ"א דבזה שפיר יכול להשתתף כו' והאריך בזה. וא"כ לא פליגי רי"ו והרמ"א על רב האי גאון הנ"ל ועי'

בטוב טו"ד מהדו"ק הל' ת"ת סי' רי"ז ובתשובת משיב דבר ת"ג סי' י"ד ובס' דברי יעקב סי' פ"ד מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ד

ב **בהג"ה וי"א כו'**. ובמס' סופרים פט"ו א"א לעולם בלא מקרא וא"א לעולם בלא משנה וא"א לעולם בלא הש"ס אבל אשרי אדם שיהא עמלו בהש"ס ולא שיהא דולג במקרא ובמשנה ויבא להש"ס. אלא ע"מ שילמד מקרא ומשנה ויבא להש"ס:

סעיף יב

ג **שנים כא'**. עי' בס' תוס' ירושלים שכ' כלומר ב' שאלות וכן הוא לשון התוספתא סנהדרין פ"ז אין נשאלין על ב' שאלות כאחד אבל שאלה אחת בב' אנשים אדרבה איתא בירושלמי סנהדרין פ"ב הל' ה' שאין הלכה מתבררת פחות משלשה שישמעו וידקדקו בדברי חכמים המושיבין לו עכ"ד:

סעיף יג

ד **מעומד** עי' במקום שמואל בחידושי דינים מ"ש והאריך בזה ועי' בקרבן נתנאל פ' הקורא עומד אות ב' מה שהק' על הרמב"ם והניח בצ"ע:

הלכות צדקה

סימן רמז

סעיף א

א **ולא תקפוץ**. עי' בב"ק נ"ו ב' גבי שומר אבידה דקא' דלא בעיא למתבי לי' ריפתא לעניא הוי כש"ש וכ' רש"י ד"ה דלא וז"ל דהעוסק במצוה פטור מן המצוה כו' ולכאורה קשה ה הא בצדקה איכא לאו לא תאמץ ולא תקפוץ א"כ היכי מצי למפטרי' משוה דעוסק במצוה פטור מן המצה דאטו היכי דעוסק במצוה מצי למעבד איסורא ול"ל משום דאתי עשה ודחי ל"ת דהא הוי לאוי דסמיכי ולא אתי עשה ועקר ב' לאוי דסמיכי וכמ"ש התוס' חולין פ"א ד"ה הנ"ל ועוד לא דחינן איסורא מקמי ממונא וכן הק' בס' ברית יעקב חאו"ח סי' כ"א וכ' ליישב עפ"ד הריטב"א בחידושיו ל"ד שתי' קושי' התוס' שם שהק' דתפ"ל דאיכא לאו בכל חדא וחדא מנייהו ונשים בכל ל"ת חייבין וכ' וז"ל ורבינו ז"ל תי' דבהני אע"ג דאיתנהו ל"ת אין העיקר אלא בעשה שבהן ולא אתי ל"ת אלא לקיומא לעשה דבמעקה כתיב ועשית מעקה לגגך ובו הרצון והכונה ואח"כ אמר ולא תשים דמים בביתך כלומר לא תעכב מלעשות מצוה זו וכן בשלוח הקן לא תקח האם לעצמך רק שלח תשלח וכיון דעשה עיקר אלו הי' נשים פטורות מן העשה הי' פטורות מלאו שבו שאין הלאו אלא קיום העשה שבו וזה נכון עכ"ל כו'. ולפ"ז א"ש דהני לאוי דצדקה באו רק לחזק העשה

פתח תפתח ודמי למעקה ושלוח הקן דאי לאו דמצות שאין הזמ"ג הוי נשים פטורות אע"ג דאיכא לאו כיון דפטורות מעיקר המ"ע פטורות מהני לאוי דבאו לקיומא לעשה ה"נ העוסק במצוה דפטור ממ"ע דצדקה פטורין נמי מהני לאוין ונ' דהא דהק' התוס' ב"ב ח' ב' ד"ה אכפי' הא הוי מ"ע שמתשב"צ דאין ב"ד מוזהר עלי' כו' ותי' משום דבצדקה איכא לאו לא תקפוץ ולא תאמץ התם שאני כיון דהלאוין באו לחוק העשה ע"כ כופין ע"ז כמו גבי מעקה פכ"ד:

סימן רמח

סעיף א

א **כופין אותו**. עי' ביד אברהם שהביא ד' המשל"מ כו' דאין בזה חיוב על הב"ד לכוף ואע"ג דאיכא בזה לאו אינו אלא רשות לב"ד והשיג עליו דלא קי"ל הכי אלא היכא דאיכא לאו גמור מחוייבים לכוף אפי' מ"ע שמתשב"צ וראי' ממ"ש בחו"מ סי' רל"א גבי מדות דאיכא חיוב על הב"ד והתם נמי הוי מ"ע שמתשב"צ כדאיתא בירושלמי ואפי"ה אמר דב"ד מוזהרין עליו ש"מ דהיכא דאיכא לאו גמור מוזהרין ומחוייבין ב"ד וההיא דחו"מ סי' צ"ז גבי השבת העבוט שכ' דאינו אלא רשות היינו משום דאינו לאו גמור אלא לאו הנל"ע עכ"ד. ועי' במעין החכמה קי"ג א' ד"ה זרעו ובמנ"ח מצוה תע"ט ובס' נר מצוה מצות ל"ת רל"ב מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ב **ויורדים לנכסיו**. עי' במח"א הל' צדקה סי' א' ובקצה"ח סי' ל"ש ס"ק א' ובסי' ר"צ ס"ק ג' ובנתיבות שם ס"ק ח' ובסי' ר"נ ס"ק ד' ובחו"ד לעיל סי' קס"א ס"ק ו' ובאמרי בינה ח"א בתשובות שבסוף הס' שם סי' ג' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן רמט

סעיף א

א **בהג"ה לעניים**. עי' ס"ז ס"ק א' מ"ש לענין לקנות מצות בביהכ"נ במעות מעשר כו' ועי' בכתב סופר חיו"ד סי' קי"ב מ"ש ע"ד הט"ז והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יג

ב **לא יתפאר**. עי' במשנת חכמים מים הל' יסוה"ת סי' ד' ביבין שמועה אות ד' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רנא

סעיף ג

א **קרובו כו**'. והוא מד' הספרי פ' ראה הובא ברש"י פ' ראה ט"ו פ' ז' ועי' ברמב"ם פ"ז מהל' מת"ע הל' י"ג שכ' נמי דין זה דעני שהוא קרובו קודם כו' וכ' הכ"מ דהוא מד' הגמ'

פ' א"נ ע"א א' ובאמת דין זה הוא מד' הספרי הנ"ל דמיירי בצדקה אבל בפ' א"נ מיירי בהלואה. וכן ראיתי ברדב"ז על הרמב"ם הנדפס מחדש שכ' ע"ד הרמב"ם דהכי איתא בספרי ועי' במנ"ח מצוה ס"ו שכ' נמי ע"ד הכ"מ דבפא"נ מיירי בהלואה וד' הרמב"ם הוא מהספרי. ותמה על הרמב"ם דאמאי לא הביא הרמב"ם דיני קדימה בפי"א מהל' מלוה והביא דהלח"מ פ"א מהל' מלוה הרגיש בזה על הרמב"ם וכ' דסמך על אא בהל' מת"ע ועי' במהר"ם שיק מצוה ס"ו שכ' ליישב דבדיוק כ' הרמב"ם כן שהרי במכילתא חקר מנ"ל דהאי אם כסף הוא חיוב דלמא הוא רשות ומביא ראי' מקרא דפ' ראה דכתיב כו' פתוח תפתח את ידך כו' מבואר דחיוב להלוות וכן הביא הרמב"ם לשון המכילתא במנין המצות מצוה קס"ו וכיון דעיקר המצוה ילפי' מהאי קרא דנאמר בפ' צדקה ושם נאמר ג"כ הקדמות האלה מאחד אחיך בשעריך בארצך ולכך הביא הרמב"ם זה לענין מת"ע אבל בודאי גם הרמב"ם מודה דגם כאן שייכים הקדמות האלה כמ"ש החינוך עכ"ד. ועי' ברש"י בפי' החומש פ' משפטים כ"ב פ' כ"ד שהביא ד' הגמ' דב"מ הנ"ל וז"ל עמי ונכרי עמי קודם עני ועשיר עני קודם עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמין עכ"ל ולא ידענא אמאי השמיט רש"י ד' הגמ' שם דאמר ענייך ועניי עירך ענייך קודמין והמחבר הביא דין זה כאן גבי צדקה ובחו"מ סי' צ"ז סעיף א' גבי הלואה דענייך קודמין לעניי עירך. ועי' בפנים יפות פ' ראה שהביא ד' הספרי דדריש אביון התאב תאב קודם ושוב דריש עניי עמך קודמין כו' ועניי קרובך קודמין וכ' דלכן הקדים התאב תאב קודם לומר עניי עירך קודמין לעניי עיר אחרת היינו אם שניהם צריכין למזון או לכסות אבל אם עניי עירך יש להם כדי חיותם אלא שאין להם הרוחה לזה עניי עיר אחרת קודמין לעניי עירך דהתאב תאב קודם. עוד דריש בספרי כי יהי' בך אביון ר"ל בעצמך היינו בני ביתו קודמין אף לבני עירו וכ' דלהכי כתיב כי יהי' בך קודם אביון לומר לעניי בני ביתו וכדומה לא אמרי' התאב תאב קודם אלא קודמין לכל צרכיהם אפי' לעניי עירך שאין להם מזון ומחי' כלל עכ"ד והובא דבריו בחתם סופר חיו"ד סי' רל"א ומ"ש עליו ועי"ש עוד במנ"ח מ"ש לענין צדקה והלואה בגר תושב ועי"ש עוד במהר"ם שיק מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רנג

סעיף א

א ר' זוז. עי' בירושלמי פאה פ"ח דקא' חד תלמיד דרבי הי' לו מאתים זוז חסר דינר והי' ר' רגיל ליתן לו מעשר עני נתנו תלמידיו דר' בו עין הרע והלכו ומלאו לו הדינר והכניסוהו לחדר והפסידו לו מטבע אחד מן מאתים והדר ר' ונתן לו כמו שרגיל ומשמע

מד' הירושלמי אלו דמותר לכתחלה להפסידו כדי שיכלו ליתן לו. ועי' בס' תוס' ירושלים שהביא ד' הירושלמי אלו והניח בצ"ע והביא ד' הגמ' בסוטה כ"א ב' דלהיפך להשלים לו דינר עד מאתים זוז כדי שלא יכול לקבל נקרא רשע ערום עכ"ד:

סימן רנז

סעיף ה

א **בהג"ה מי שהפריש כו.** עי' בטוב טו"ד מהדו"ק הל' צדקה סי' רי"ח מ"ש בדין יאוש בחוב והשיג על הנתיבות סי' קס"ג שדחה ד' הקצה"ח שם שכ' דל"מ יאוש בחוב דהרי אין יאוש בקרקע ושעבוד גופו היי כקרקע ול"מ יאוש ותמה עליו חדא דהרי מפורש בש"ם באו' נתייאשתי מפ' עבדי עשאו ב"ח א"כ מוכח מזה דמהני יאוש באדם דאף דעבד הוקשה לקרקע היינו במה דלא תליא בסברא אבל במה דתליא בסברא ודאי דיש חילוק והנה מה דאין יאוש בקרקע היינו מכה דאין קרקע נגזלת כו' ובעבד דנייד ל"ש זה ועוד דאף אם ל"מ יאוש בקרקע היינו במה שכבר זכה בו והוי שלו ממש אבל בחוב כיון דמכאן ולהבא הוא גובה אין לו רק שעבוד בעלמא עליו ודי במחילה וסילוק ובזה הוי יאוש כמחילה וסילוק והרי בקרקע ל"מ מחילה ובחוב מהני מחילה וה"ה סילוק דמהני ויאוש הוי כמחילה כו' והק' על הרמ"א והאריך בזה, ועי' בישועות ישראל בחו"מ סי' ס"ה בעי"מ ס"ק י' שהשיג נמי על הנתיבות וכ' עליו דמ"ש דשעבוד הגוף הוי כקרקע הא בעבד לדעת רוב הפוס' מהני יאוש עי' סי' שס"ג גם להחולקין ודאי לא יעלה על הדעת דשעבוד דבן חורין יהא דינו כקרקע דאינו אפי' כע"ע רק שמוטל עליו חיוב מצוה כו' והאריך בזה והיינו כד' הטוב טו"ד ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' קס"ג ס"ק א' מ"ש בזה יעוש"ה:

סימן רנח

סעיף ז

א **בהג"ה המקדיש שט"ח.** עי' בספרי דמשק אליעזר סי' א' ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי' בפתח הבית סי' ל"ג מ"ש והאריך בזה ומ"ש לענין היכא דלא אחי רק מטעם נדר אי חייבים היורשים לשלם כו' ומ"ש לענין אם או' סלע זו לצדקה לאחר ל' יום ומ"ש לענין אם מותר לשנותו קודם שבא ליד גבאי ומ"ש לענין התרת חכם בצדקה ומ"ש לענין כפי' לצדקה בנדר ומ"ש לענין האו' סלע זו לפ' עני ומ"ש לענין דבר שלבל"ע כו' והאריך הרבה בזה. ועי' בס' א' מחכמי זמנינו נקרא שאלות חיים חחו"מ מסי' י"ח עד סי' כ"א מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' בס' תוס' ירושלים שכ' ע"ד המחבר שכ' דא"א

מקדיש דבר שא"ב דמשמע מד' הירושלמי פאה פ"ד במציאה הבאה לתוך ד' אמות דזכה יכול להקדישו:

סימן רנט

סעיף א

א **אסור ללותו** עי' פ"ת ס"ק ד' שהביא בשם חמודי דניאל כת"י שכ' דבזמנינו נהגו להקל כו' ועי' בס' תוס' ירושלים שתמה עליו דמפורש בהדיא בתוספתא דמגילה פ"ב משזכו בו הפרנסין אין רשאי לשנותן לדבר אחר אלא מדעתן וכן הא דנהגו להקל משבא ליד הגבאי ע"כ לא משכחת אלא בידיעת הגבאי וכן הדין לענין שינוי ממש כמ"ש שם התוס' בערכין עכ"ד:

ב **בהג"ה שאינה עומדת**. עי' בתוס' ירושלים שכ' דכן הדין במותרות דתניא בתוספתא שקלים פ"ב הפרנסים שהותירו מעות לעניים כו' לא יקחו בהם פירות למחצית שכר מפני הפסד עניים כו' אבל לוקחין בהן משער הזול לשער היוקר ואף דבהקדש קי"ל בשקלים פ"ד דגם בהמותר לשנה חדשה אין משתכרין התם טעמא משום דאין עניות במקום עשירות כמבואר בכתובות ק"ו אבל בשל עניים דהטעם דדלמא מתרמי לי' עניא איכא למימר דבמותרות שפיר דמי עכ"ד:

סעיף ה

ג **שיש בידן כו**'. עי' ט"ז ס"ק ח' וש"ך ס"ק י"ד ועי' בברוך פעם בסוף הס' בתשובה שם סי' א' מ"ש והאריך בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר בכללי תפיסה סי' ח' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

הלכות מילה

סימן רס

סעיף א

א **מ"ע לאב**. עי' רמב"ם בפי' המשנה ס"פ ר"א דמילה שכ' דאם לא מלו האב ביום ח' מצוה עליו למולו אח"כ וכן משמע מד' התוס' שבת קל"א א' ד"ה ושוין ועי' בנחל איתן שם הל' א' שהביא ד' היד המלך שכ' דאין מצות מילה מוטל על האב אלא ביום ח' דוקא והשיג עליו מד' הרמב"ם והתוס' הנ"ל והאריך בזה. ועי' במנ"ח מצוה ב' אות ב' מ"ש לענין אם הגדול שמצוה עלי' רמיא אם יש ג"כ מצוה על האב והאריך בזה. וכעת ראיתי בקובץ על הרמב"ם פ"א מהל' מילה הל' א' שהביא ד' המחה"ש באו"ח סי' תמ"ד שכ' דלכאורה נ' נהי דאם עבר יום ח' החיוב על האב למולו מ"מ אין בו חיוב

דאורייתא דהא בקידושין כ"ע ילפי' דהאב חייב למול בנו מדכתיב וימל אברהם וגו' והא אברהם מל ליצחק ביום ח' נהי דהבן עובר כל יום כשיגדל מקרא דוכל ערל זכר אבל על האב אינו חיוב מה"ת אבל מלשון הרמ"א סי' רס"א ובד"מ שם בשם הכלבו משמע דהוי עשה דאורייתא על האב והב"ד וכן משמע מתוס' קידושין דמה"ט הוי מ"ע שלהז"ג דמינז ח' ואילך אין לה זמן קבוע הרי דמסיק שם דהוי מה"ת מ"פ בכל זמן אפי' לאחר שעבר יום ח' אלא דלא הביא שם ראי' לזה מתלמודא ומנ"ל אבל באמת מוכח כן משבת קל"ב ב' דקא' תינח גדול קטן בינוני מנין כו' ומשני דאיתא מבנייהו וקשה איך ילפי' מבנייהו דמה לקטן בזמנו שהוא מ"ע על האב והב"ד וגדול הוא מ"ע ע"ע משא"כ בינוני אין כאן מ"ע כלל לעבור בכל יום כו' אע"כ דהחיוב על האב בכל עת עד שיגדל וטעם הדבר כמ"ש רש"י שם דמצוה על האב מדכתיב המול לכם כל זכר וכן מוכח נמי מהא דקי"ל מילת זכריו מעכבו מלאכול הפסח כו' וכ' מ"מ נ' מ"ש הש"ך בחו"מ סי' שפ"ב שמערער על אנשים המוהלים שמכבדים אחריה למול בניהם כו' והתב"ש ביו"ד סי' כ"ח חולק עליו ונ' להכריע דודאי ביום ח' דלמדין מדכתוב וימל כו' הדין עם הש"ך דהוי כמו מצות כיסוי כו' ומצוה על האב למולו בעצמו משא"כ מיום ח' והלאה אף שמצוה על האב היינו מדכתיב המול לכם כל זכר והרי הוא כשאר מצות דעלמא דיכול לעשות ע"י שליח אלא שמצוה בו יותר מבשלוחו אבל לא לומר שמבטל מ"ע אם לא עשה בעצמו ומיושב בזה קושי' התב"ש על הש"ך משבת קל"ג א' כו' והאריך בזה. ועי' במשנת חכמים בקונטרס מעלות המדות הל' מילה מ"ש ע"ד הש"ך והתב"ש והאריך בזה ועי' במהר"ם שיק מצוה ב' אות ב' מ"ש ע"ד רש"י בשבת שם ד"ה בינוני כו' דכונתו דלא כהמחה"ש הנ"ל והאריך בזה וכ' כעין ד' הקובץ הנ"ל ועי"ש עוד באות ד' ה' ובמנ"ח שם מ"ש לענין אשה ומומר והאריכו בזה ומ"ש המנ"ח שם על קושי' הש"א סי' מ"ט והנו"ב מהדו"ת סי' מ"ב דהאידנא כל האומות פטורים מלמול דאזלי' בת"ר עו' והאריך בזה. והק' על הא דאמרי' במילה שלב"ז דאם עבר ומל בשבת דיצא אמאי לא אמרי' כל מלתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד ל"מ וכאן ל"ש תי' מהרי"ט בשוחט בשבת כו' דכאן הא באמת מקלקל בחבורה פטור רק במילה אמרי' דהוי תיקון גברא כו' וא"כ אי נימא דל"מ הו"ל מקלקל וכ' ליישב ל"מ להסוברים דנימול שלא כדין א"צ להטד"ב א"כ נהי דהמצוה לא יצא מ"מ הו"ל מתקן דא"צ למולו עוד הפעם כו' ואפי' אם נאמר דצריך להטד"ב מ"מ הו"ל מתקן כיון דא"צ למולו ולכרות ערלתו ולדעת הש"ך בחו"מ סי' ר"ח דכל היכי דהיום גורם אי עביד מהני ודאי כשר כו' וכ' גם אפ"ל אם מל בשבת שלב"ז הוי מהב"ע ולאותן דס"ל מהב"ע מה"ת אינו יוצא הו"ל כנימול בפסול וצריך להטד"ב

ואפי' לשיטת התוס' דרק מדרבנן לא יצא מ"מ מדרבנן צריך להטד"ב כאלו נימול בלילה וכדומה לאותן שיטות וצ"ע עכ"ד ועי' בתשובת רע"א סי' קע"ד שנשאל על דין זה אם מל בשבת שלב"ז אי אמרי' בי' דעביד ל"מ והוי כאלו נחתך העור מעצמו כו' דצריך להטד"ב או כיון דרק יומא קברם אין זה בכלל אעל"מ כו' והאריך בזה לדחות ד' השואל וכ' דגם משוחט בשבת אין ראי' דש"ה דאין העבירה תלוי בשחיטה דאף בנוחרו הוי מלאכת שבת ולא יתוקן הלאו במה דל"מ אבל במל בשבת העבירה תלוי במצוה דמילה למאי דקי"ל מקלקל בחבורה פטור אלא דמילה הוי מתקן גברא י"ל בזה דל"מ וצריך להטד"ב ולא נתקן גברא והוי מקלקל ולא נעשה מלאכת שבת כו'. וכ' דנ' עיקר לדינא דבמל שלב"ז בשבת דמהני וא"צ להטד"ב דדמי שפיר לשוחט בשבת דגם במילה אף אם נדון דל"מ וצריך להטד"ב מ"מ לא הוי מקלקל כיון דעשה קצת מן המצוה כו' ואינו חסר רק הטד"ב מקרי מתקן והביא ראי' משבת קל"ג א' כו' והאריך בזה והיינו כד' המנ"ח ולא ראה המנ"ח ד' תשובת רע"א אלו שהרי לא הביאו וכ' אח"כ דיש לדון עוד דצריך להטד"ב מטעם דהוי מהב"ע כו' ודחה זה דל"ש כאן מהב"ע כיון דאין גופה עבירה כו' והביא ד' הירושלמי שבת פ' האורג הובא בב"י יו"ד סי' ש"מ והאריך בזה והיינו דלא כהמנ"ח הנ"ל שכ' דזה הוי מהב"ע ועי' בפ"ת ס"ק א' שהביא ד' תשובת רע"א הנ"ל והק' עליו דהא בשבת קל"ז א' משמע להדיא דבזה א"ע מהני מדקרי לי' התם עשה מצוה גבי שכח ומל של ע"ש בשבת דא"ל דש"ה שהי' בשוגג והך שאלה אתמר לענין מזיד דז"א דהרי הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' ט' הוכיח מתמורה ו' דאף בשוגג א"ע ל"מ ועוד הק' עליו וכן הק' עליו חותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיש מד' הגמ' שבת הנ"ל ועי"ש עוד בתשובת רע"א סי' קכ"ט מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי ר"ח ס"ק ב' מ"ש בענין זה דא"ע ל"מ והארכתי הרבה בזה יעוש"ה. וכעת ראיתי בכתב סופר חאו"ח סי' ל"ה שהאריך בד' תשובת רע"א וכ' ליישב קושי' הפ"ת דהנה הא דאמרי' א"ע ל"מ היינו כדי להרויח שלא יעבור ואפי' בעשה בשוגג אמרי' כן והא למ"ד טעה בדבר מצוה ששגג במצוה ועשה מצוה פטור מחטאת ואפי' כשוגג אין נידון כיון דטעה ועשה מצוה הרי סוף כ"ס לא עשה עבירה אפי' בשוגג מהיכי תיתי לומר דא"ע ל"מ כדי שלא יעבור אפי' עבירת שוגג הרי א"מ טעה בד"מ ועשה מצוה הוא ופטור וליכא אפי' שגגת עבירה דחייב עלי' בידו כו' ובלא"ה לק"מ ממתני' דהא מתני' זו ע"כ דלא כר"י דס"ל מקלקל בחבורה פטור כבש"ס כריתות ועי' ש"א סי' נ"ב בקושי' למה מל של אחה"ש חייב הא מקלקל הוא לפי שהעלה דלא עביד מצוה כלל בתוך זמנו וכ' דממתני' לק"מ דבלא"ה לא אתיא כר"י ואזדא לה קושי' הפ"ת כו' ול"ק אלא מרמב"ם

דנקט להלכתא כר"י והא הרמב"ם פ' כמאן דמפרש פלוגתא דר"י ור"י במל של אחה"ש בשבת משום דטרוד בטרדא דמצוה דשל שבת ולק"מ לא ממתני' ולא מרמב"ם כו' עכ"ד ועי' בס' בן יהודא סי' כ"ט מ"ש ליישב קושי' הפ"ת והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רסא

סעיף א

א **לא מל כו'**. עי' ביד אברהם מ"ש לענין אם חייב כרת מבן י"ג קודם כ' כו' ועי' בספרי דברי אליעזר סי' כ' ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. וכעת מצאתי באשכול הל' מילה סי' ל"ה שכ' וז"ל ואי הוי בר י"ג שנין ולא מהיל נפשי' קאי בכרת עכ"ל הרי להדיא דס"ל דמבן י"ג שנים חייב כרת ודלא כהרמב"ם בפי' המשנה כסנהדרין שהבאתי שם אך לפמ"ש המזרחי בפ' חיי שרה דודאי כרת ליכא בד"ש פחות מבן כ' אבל כיון דכל ח"כ נלקו ועי"כ נפטרו מידי כרת ה"נ במילה כשהי' בן י"ג חי"ב כרת אף דלמעלה עדיין אין חיוב כרת מ"מ ב"ד שלמטה לוקין אותן יעוש"ה א"כ לפ"ד אין חולק האשכול על הרמב"ם אבל באמת ד' המזרחי תמוהים דהא במילה ליכא מלקות וכדאיתא במשנה בריש כריתות דבפסח ומילה ליכא חלקות. וכן ראיתי בנחל אשכול שם אות ח' שהשיג כן על המזרחי והאריך בזה. ועי' בח"צ סי' מ"ט שהשיג נמי כן על המזרחי והאריך בזה וא"כ מוכת דהאשכול הנ"ל חולק ע"ד הרמב"ם בפי' המשנה שהבאתי שם בספרי ועי' בנחל איתן פ"א מילה הל' ב' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רסב

סעיף א

א **ביום הח'**. עי' טו"א חגיגה ס"ז ב' ובנחל איתן פ"א מהל' מילה ובמנ"ח מצוה ב' אות ג' ובס' זכר ישעי' פי"ב מהל' ע"ז מ"ש ליישב קושי' התוס' קידושין כ"ט א' ד"ה אותו כו' והאריכו בזה ומ"ש המנ"ח לענין עבד אי מחויב למול את בנו והביא ד' השעה"מ והאריך בזה יעוש"ה:

ב **בהג"ה אבל ומל כו'** עי' ש"ך ס"ק ב' שהק' על הרמב"ם פ"ז מהל' תמידין ומוספין הל' ו' כו' מד' הגמ' מנחות ע"ב א' כו' והניח בצ"ע. וכן הקשה בלח"מ שם ובברכת הזבח שם ועי' בח"צ סי' קס"ו ובכנסת יחזקאל סי' מ"ב ובמעין החכמה ס"ט א' ובמשנת חכמים בקונטרס מעלות המדות הל' מילה ובצל"ח הנדפס מחדש במנחות שם ובתפארת ישראל במנחות פ"י אות ע"ט ובכתב סופר חאו"ח סי' ל"ה ובעונג יו"ט חאו"ח סי' מ"ג ובבית הלוי ח"א סי' ובספר בן יהודא סי' כ"ט ובס' אבן הראשה סי' כ' מ"ש ליישב קושי' זו והאריכו בזה ומ"ש עוד בכתב שופר שם ובבן יהודא שם ליישב קושי' הצל"ח פסחים.

ע"ב על הרמ"א משבת קל"ז גבי מי שהי' לו ב' תינוקת למול כו' והאריכו בזה יעוש"ה. ועי' במנ"ח מצוה ש"ב אות ב' מ"ש והאריך בזה:

סעיף ד

ג **בהג"ה האם נאמנת**. ומשמע דנאמנת אף לימול בשבת ואף דהוי אתחזק איסורא אפי"ה נאמנת וכן משמע מד' המחבר בסעי' שאח"ז והוא מד' הירושלמי רפ"ב דר"ה ופ"ג דיומא דע"א נאמן לומר שנולד בשבת ואף דהוי נגד אתחזק אי' והובא בחידושי רע"א לקמן סי' רס"ו וה"ה אשה נמי נאמנת. ועי' באשכול הל' מילה סי' ל"ה בנחל אשכול שם אות ז' מ"ש והאריך הרבה בזה ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ג בדין עא"נ באיסורין מ"ש והארכתי הרבה בזה יעוש"ה:

סימן רסג

סעיף ב

א **לא ימול**. עי' בתשובות בית אפרים חיו"ד סי' נ"ז ובחתם סופר חיו"ד סי' רמ"ה ובאשכול הל' מילה סי' ל"ה בנחל אשכול שם ובתשובת הרי"מ חיו"ד שי' ט"ז ובשם ארי' חיו"ד סי' ל"א ובס' ציוני ח"ב ביו"ד סי' מ"ז מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ב **וגם אחותה**. והוא מד' הרא"ש פהבע"י ועי' במקום שמואל בחידושי דינים שכ' דגם הרא"ש ס"ל דאין אחיות מחזקות רק בג' זימני כו' וכ' דכן הוא דעת הרי"ף והרמב"ם והטור שהשמיעו האי דינא דאחיות מחזקות גבי מילה כו' ומיישב בזה תמיהת הב"י על הרי"ף והרמב"ם והטור שהשמיטו כו' והאריך בזה ועי' בס' מלבושי יו"ט ח"ב ביו"ד סי' כ"ד מ"ש בזה ומ"ש להשיג על העצי ארזים באה"ע סי' ב' ס"ק ט"ו דנעלם ממנו ד' הרשב"א ביבמות כו' והאריך בזה ועי' בברית יעקב חיו"ד סי' ס"ד מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רסד

סעיף א

א **הוא קודם**. ומשמע דקודם אף לעבד ועי' בבאר יעקב מ"ש והאריך בזה ומ"ש כל ענין אשה יעוש"ה:

ב **בהג"ה מומר לערלות**. עי' בחידושי רע"א מה שהק' מד' התוס' בע"ז כ"ז א' ד"ה א"ב כו' והניח בצ"ע וכן הק' בבאר יעקב דאמאי לא הזכירו ד' התוס' אלו והניח בצ"ע:

ג **קבל קנין**. עי' בעצ"ל מ"ש בזה ופי' בספרי דמשק אליעזר סי' ר"א מ"ש בזה יעוש"ה:

סעיף ה

ד **שאינם מעכבים**. עי' בנחל איתן פ"ב מהל' מילה שכ' דעל ציצין שאינם מעכבים אינו חייב כרת כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ה **החופה כו'**. עי' פ"ת ס"ק י"ג שהביא בשם חמודי דניאל כו' שכ' דיש מוהלים שאינם חותכין רק מעט מעור הערלה ומתקנין זה ע"י הפריעה וצ"ע מנין להם וה דמשמע בש"ע דל"מ זה רק שצריך לחתוך כל העור עכ"ד. ועי' בחכ"א כלל קמ"ט סי' י"ז שהחמיר בזה וכ' ומזה הראה הרעה הגדולה מהמולים שאינם בקיאין וחותכין רק מיעוט מהבשר של ערלה והם ערלים מה"ת כו' עכ"ד ועי"ש בתשובה בסוף הס' מ"ש והאריך בזה. ופ' להחמיר דאם לא תתכן כל עור הערלה החופה העטרה לא נימול מה"ת וצריך לחזור למולן יעוש"ה. ועי' בס' ציוני ת"ב ביו"ד סי' נ"א שכ' דד' החכ"א אלו הם ד' אלקים חיים וכל הראשונים ס"ל כן והאריך הרבה בזה ופ' כן ועי' בס' אמרי יואב מבעל שערי בינה הנדפס מחדש בסוף הס' בתשובה שם מהגאב"ד דק"ק אונגוואר ובס' בן יהודא סי' ס"ד מ"ש והאריכו בזה ועי' בתשובת מהרי"מ סי' כ"א מ"ש על הש"ך ס"ק י"ב והאריך בזה ועי' בצ"צ סי' ר"א ר"ב מ"ש ע"ד החכ"א הנ"ל והאריך הרבה בזה ועי' בחתם סופר חיו"ד פי' רמ"ח ובח' ו' סי' ס"ד מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רסה

סעיף ה

א **ב' תינוקת**. עי' בברית אברהם חאו"ח סי י"ד בענין ב' מילות ביום א' ואחת מהם שלא בזמנה אם יש להקדים למול זה שנולד מקודם והאריך בזה. ופ' דצריך מקודם המילה שבזמנה וכ"פ בתשובת יד אלי' סי' מ"א הובא דבריו בפ"ת ס"ק ט' ובגליון מהרש"א לעיל סי' ר"ס ועי' בחסד לאברהם מהדו"ת חיו"ד סי' ס' שפ' דצריך להקדים מילה שלב"ז לאותו שזמנו היום משום דזה שזמנו היום אין בו איסור אם יאחר זמנה אח"כ ובלבד שיעשנה היום ואין בו רק משום דזריזין מקדימין למצות משא"כ זה שעבר זמנו כל מה שמאחר זמנו באי' כרת הוא וכמבואר בד' הרמב"ם והראב"ד פ"א מהל' מילה וחובה הוא להקדים לעשות דבר הבא לתקן האי' לעשות המצוה אף שהיא תדיר ומקודש כו' והאריך בזה יעוש"ה והיינו דלא כהב"א והיד אלי' הנ"ל:

סימן רסו

סעיף ב

א **דוחה יו"ט**. עי' בחידושי רע"א שהביא ד' הירושלמי פ"ב דר"ה ופ"ג דיומא דאם אמר ע"א שנולד בשבת מלין אותו על פיו ועי' באשכול הל' מילה סי' ל"ה שכ' וז"ל ויש

להזהיר הנשים על הוצאת הראש חוץ לפרוזדור דכנולד דמי ומונין משעת הוצאתו אף יצא כולו בליל שלאחריו וסמכי' עלייהו למימהל בשבתא. ויש להזהירם כשנולד סמוך לשקיעה לראות אם עדין יום או אם נראו ג' כוכבים עכ"ל ומשמע מדבריו דס"ל דסמכי' על נשים לחלל שבת עפ"י עדותן שנולד בשבת. ועי' בנחל אשכול שם אות ז' שהביא ד' רשד"ם ורח"ש שכ' דאין לנשים נאמנות למול ע"פ בשבת וכ' דסברתם כיון דאין עא"נ באתחזק אי' ואין בידו כו' ושבת אתחזק אי' כמ"ש התוס' כריתות י"ז כו' והכי פסקי' ביו"ד סי' ר"א סעיף ד' כו' לכן אפי' רבות מעידות אין מחללין שבת וכ' ואני או' ודאי יולדות עצמה נאמנת באמרה שהמליטה בשבת לספור ז' מיום זה ומותרת לבעלה בשבת הבא מקרא דוספרה לה וכיון שמחזיקין שבת ליום ח' עפ"י דבורה. ודאי נמי לענין מילה בח' מחזיקין דאידי ואידי אי' כרת הוא כו'. וא"ל היולדת נאמנת לעצמה דומיא למ"ש בקידושין ע"ד נאמנת כל ז' לענין בכור ושאר נשים לא הא ליתא דלתוס' בגיטין ויבמות ילפי' מוספרה לה דכל עא"נ באיסורין אף אשה כמ"ש רש"י יבמות פ"ח כו' ואמרי' נדה י"ג החרשת ושוטה חברותי' בודקות וטובלות אותן ותמה על מהרי"ו בתשובה סי' כ"ה שרצה לחלק כן ומ"ש ראי' מתוס' עירובין נ"ט שכ' בתחומין דאו' אינן נאמנות על המדה מדרבנן וכ' התוס' אינן נאמנות בדאורייתא בדבר שאין בידם כלל ודאי כונתם בדבר שאין להם עסק כלל דאלת"ה תקשי הרי נאמנות על חלב ודם דאתחזק אי' וכן פי' רשב"א ורמב"ן בשיטמקו"ב כתובות ע"ב וכ' מיהו הפוס' חולין צ"ז כ' ניסת עפ"י סימנים כו' או ע"א שאמר מת או האשה עצמה אמרה מת וניסת אם זינתה אח"כ לא קטלינן לה כו' דלמא בשעת קידושין לשני לא מת ולא הוי קידושין והביא קושי' הפרמ"ג בפתיחה שתמה כיון דמתירין אותה להנשא כו' למה לא קטלי' לה אם זינתה כו' וכ' דלק"מ דתוס' ס"ל דסמכי' על ע"א מטעם דייקא ומנסבא כו' וקי"ל אין אדם מת עפ"י עצמו ולא עפ"י ע"א כו' אלא לענין אי' אפי' לקרבן עא"נ כו' אבל למכות ולעונשין א"נ והכי איתא בקידושין כ"ו וא"כ ד' התוס' חולין ברורין דעא"נ לאסור ולא לעונשין וכ' דהשתא יש לצדד גם בנ"ד דלמא לענין נדה אשה נאמנת מכח דוספרה וזה מקרי בידה כמ"ש מהרש"א בריש גיטין אבל למול בשבת דאתחזק אי' ואין בידה י"ל דאין עא"נ דאף דהא בהא תליא שאם נאמר שלא המליטה בשבת אלא במוצ"ש אסורה לבעלה בשבת ואנן מתירין לו בשבת הא חזינן מתוס' דאף בחדא מלתא פלגינן ואמרי' עא"נ לבא ולא להא וכ' דלפמ"ש הפ"י בקידושין הא דאמרי' אין עא"נ נגד החזקה כו' דוקא היכא דבלא ד' העד הוי חזקה גמורה כמו בההיא דיבמות כו' אבל אם בלא ד' העד אכתי נשאר לנו ס' שפיר סמכי' על העד כו'. ומצאתי דוגמא ברשב"א יבמות פ"ח כו' ובנ"ד

שבת וחול כב' חתיכות דמיין ובלאו עדותן יש לנו ס' אם נולד בשבת או ביום ת' ל"מ חזקת שבת כנגדו בשלמא אי בלא עדותו ידעי' מכת חזקה דלא נולד בשבת אז לא הוי מהני דבורו אבל בנ"ד מהני ובלא"ה לא נתברר עדיין ספי' דש"ס יבמות דאפשר דעא"נ אף נגד החזקה ואינו בידו כו'. וכ' דיצא מזה אף לתוס' שאין לאב מה"ת אלא דין ע"א מ"מ אם מעיד קודם מעשה נאמן מה"ת לקרבן וה"ה כל ע"א והני נשי נמי דאמרי שילדה בשבת כמו שנאמנות מה"ת להתירה לבעלה בשבת הבא ונאמנות נמי לומר שהשלימה יום מלאת להביא קרבן נאמנת נמי לענין שבת שהרי אין מעידות למול לשבת ולהביא קרבן אלא קודם מעשה שהיום ילדה וכדאמר ר"ת נאמן לקרבן והביא ד' הרמב"ם פט"ז מסנהדרין דמבואר כן והאריך בד' הרמב"ם וכ' דממילא בנ"ד כו' אם אמרה אשה שנולד בשבת נקבע אי' והותר ע"פ לענין נדה וקרבן וכן לענין למול בשבת וכ' דמצא דין זה בירושלמי פ"ב דר"ה ופ"ג דיומא כו' הרואה או' ברקאי ע"א מי נאמן ומשני חלתא דעל"ג ותו תניא ע"א או' נולד איש פ' בשבת מלין אותו ע"פ חשכה מוצ"ש מלין אותו ע"פ ר' אמי מל ע"פ נשים דאמרן שמשא הוי על סוסתא וס"ל להירושלמי כיון דאתחזק לילה עד שהאיר יום אין עא"נ לומר יום הוא כיון שלא ראינו שהאיר שא"נ כשאין בידו להכי משני במלתא דעל"ג כו'. ומ"ש הירושלמי אח"כ נולד איש פ' בשבת חלין ע"פ היינו במלתא דעל"ג שאכתי יום הוא ואפשר לברר דל"ל מע"ש נולד דראינוה כריסה ב"ש ועוד דחזקה קמייתא שלא נולד ומוסיף הירושלמי אפי' חשכה מוצ"ש מלין ע"פ ר"ל אפי' אמר במו"ש נולד בשבת דלא הוי מלתא דעל"ג מ"מ נאמן למול ע"פ בשבת וקשה למה הא אין בידו ואתחזק אי' וצ"ל כמ"ש הפ"י בשיטת התוס' קידושין אף שהאב א"נ מה"ת אלא כשאר ע"א וא"נ לקרבן מ"מ אם מעיד ועדותו לא הי' לקרבן ואח"כ נעשה מעשה מהני עדותו אף לקרבן וה"ה אם אמר נולד בשבת אינו או' לנו למול בשבת ולהוציא שבת הבא מחזקת אי' חובל אלא מעיד על יום שנולד כו' אבל האו' ברקאי או' כן בהדיא להוציא לילה מחזקתו ושישחטו התמיד להכי א"נ בלא מלתא דעל"ג. ועוד יש לחלק כמ"ש הפ"י הא דאין עא"נ נגד חזקה אם בלא עדותו יש לנו ברור ע"י החזקה כמו חזקה טבל וחזקת לילה כ"ז שלא האיר היום כו' אבל היכא דבלא עדותו אכתי ס' כגון חתיכות שומן וחלב כו' בהא סמכי' על ע"א כו' וה"נ בלא ד' העד יש לפנינו שבת וחול ואפשר שבשבת נולד כו' להכי נאמן לומר בשבת נולד ואין סתירה וכ' דעוד נ' דדמיא האי דינא להא דיבמות ל"ט דאשתמודיעינהו דהדין פ' אחוה דמתנא ונאמן מטעם שכ' הרי"ף והרא"ש דלאו אמלתא דאיסורא ואממונא קמסהיד אלא מלתא בעלמא מגלי אע"ג דנפיק מיני' דבר שבערוה מ"מ האי לאו סהדותא דערוה וה"ה באשה שאמרה נולד היום והוא שבת וכ'

דהירושלמי הנ"ל אשתמיט להטו"א בר"ה כ"ב כו' והאריך בזה. וכ' ליישב קושי' הפ"י שם בר"ה יעוש"ה. וא"כ ד' האשכול הנ"ל מבואר להדיא בד' הירושלמי הנ"ל ועי' בדברי אמת סי' א' שכ' להסתפק באשה שאו' שקודם שנולד התינוק ראתה ג' כוכבים אי מלין אותו בשבת מי נימא עא"נ באיסורין ומהימן או לאו והאריך הרבה בדין אשה אי נאמנת באי' תורה ואח"כ כ' לבאר אם נ"ד דמי לשאר אי' כגון חתיכה ס' חלב ס' שומן דנאמן ע"א א"ד בעי' ב' עדים ואפי' ע"א כשר ל"מ וכ' דהנה שנינו פ"ב דכתובות אלו נאמנין להעיד כו' עד כאן תחום שבת ובגמ' אמרו והוא שגדול עומד עמו והתוס' בעירובין כ' לתי' הא' דהא דבעי' גדול עמו לתחום שבת קאי ומשמע מדבריהם דבתחומין דרבנן הוא דסגי בגדול וקטן הא אי הוי תחומין דאורייתא בעי' ב' עדים גמורים משמע דלענין לחלל את השבת אף בתחומין שאינו אלא אי' לאו בעי' ב' עדים כו' וא"ת הרי כ' ריא"ז הביאו הכנה"ג דע"א המעיד שנולד בשבת מלין אותו ע"פ והוא לקוח מהירושלמי אבל לא ציין מקומו. וכ' דמצא אותו ביומא פ"ג הנ"ל כו' וכ' דנ' דכל ד' הירושלמי עלה דדבר העשוי להתברר הוא דכשם שהאו' ברקאי הוא נאמן מטעם שעשוי להתברר כן ע"א האו' כבר קדש היום ובשבת נולד שכבר נראו ג' כוכבים דבר שעשוי להתברר עא"נ וכן האו' חשכה מוצ"ש נאמן מטעם עשוי להתברר ואי לאו לא הי' נאמן וזה מורה כד' התוס' דאף בתחומין דרבנן בעי' ב' אלא דגדול המעיד וקטן שראה בקוטנו והיום גדול מהימני זכינו לדין שע"א האו' נולד פ' בשבת הוא מטעם דבאותה שעה עשוי להתברר כמו הרואה או' ברקאי והביא ד' הרמב"ם פ"ג מהל' קידה"ח הל' י"ד דעד כשר נאמן ומשמע דוקא עד כשר אבל חשה או שפתה א"נ אפי' בדבר שראוי להתברר כו' והאריך בד' הרמב"ם וכ' דלפי טעם זה דוקא כשאו' העד בשעה שהי' עשוי להתברר כו' שאו' העד הנה ראיתי ג' כוכבים והי' העם שם שאם הי' מביטים בחלונותיהם הי' רואים ג"כ אבל אם לאח"ז אמר אני ראיתי ג' כוכבים קודם שנולד דבר זה לא קרינן דבר העשוי להתברר ואין עא"נ וכ' אבל מה נעשה לד' ריא"ז דסתם למילתי' וכ' דעא"נ לומר פ' נולד בשבת ולא עשוי עלה מטעם עשוי להתברר כו' ודימהו לשאר אי'. שעא"נ בין כשר בין פסול והביא ד' מהרח"ש חאה"ע סי' מ"א כו' וד' מהרשד"ם חאה"ע סי' ר"ת כו' וכ' דנ' כל דבר העשוי להתברר זכינו לדין מד' הירושלמי דבין ע"א ובין אשה נאמנין ולד' הרמב"ם בדבר הנוגע לשבת ומועדות דוקא עד כשר אבל לא אשה ובעד כשר בדבר העשוי להתברר כ"ע יודו אך בדבר שאינו עשוי להתברר באנו למחלוקת דלד' ריא"ז העד נאמן בין כשר בין נפסול אך לד' התוס' בעירובין לתי' הב' בעי' ב' עדים כשרים וכן לד' הרשד"ם וירר"ח כו' והאריך בד' מהרח"ש יעוש"ה. ולא הביא האשכול הנ"ל דלא נדפס בימיו. ועי' בספרי

דברי אליעזר סי' י"ז בדין עא"נ באיסורין מ"ש בדין אשה אי נאמנת באי' והארכתי הרבה בזה יעוש"ה. ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' ל' ס"ק ט' ח"ש ע"ד הרמב"ם פט"ז מהל' סנהדרין הנ"ל ומ"ש ע"ד הרי"ף יבמות ל"ט הנ"ל והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף ח

ב **שאין דוחין**. עי' במנ"ח מצוה ב' אות ב' שכ' דאם חל ס' בשבת אף דבכ"מ אם חילל שבת בס' אינו חייב חטאת אלא אשם תלוי זה דוקא בכל ס' אבל כאן גילתה התורה בפירוש ערלתו ודאי ולא ס' א"כ כך הוא גזיה"כ דס' אינו דוחה שבת א"כ הוי חילול וחייב חטאת וכחו דמילה שלא בזמנה אינה דוחה וחייב חטאת ה"נ גזיה"כ דס' לא ידחה שבח ומיושב בזה קושי' התוס' שבת קל"ה א' ד"ה ולא כו' והאריך בזה יעוש"ה:

ג **יו"ט ב'**. עי' בדגול מרבבה שכ' ואף דהוי ס"ם כו' דס"ל דבדשיל"מ אסור אפי' ס"ס כו' עכ"ד. ובאמת ל"ש בזה דשיל"מ דראוי להקדים המצוה וכ"כ בחידושי רע"א דמש"ה לא הוי דשיל"מ. ועי' בנו"ב מהדו"ק חאו"ח סי' ל' שכ' הוא עצמו מטעם. אחר דל"ש בזה דשיל"מ כיון דחוזר ונאסר כו' והאריך בזה. ועי' בנחל איתן פ"א מהל' מילה מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יג

ד **אותו בשבת**. עי' פ"ח ס"ק י"ד שהביא בשם התפארת למשה שכ' דבישראלית שהולידה בן מעכו"ם ג"כ מלין אותו בשבת דהא הולד כשר עכ"ד. ובאמת ז"א וכמ"ש בחידושי רע"א דלפמ"ש מהרש"א בקידושין ע"ה ב' בתוס' שם דס"ל בעכו"ם שבא על בת ישראל דהולד עכו"ם וצריך גירות א"כ אין מלין אותו בשבת עכ"ד:

סעיף יד

ה **ב' מוהלים**. עי' בש"א סי' ניט מה שהשיג על הרמ"א בתשובה סי' ע"ו והאריך בזה ופ' לאסור ע"י ב' מוהלים ועי' בדרך חיים בסוף הס' מ"ש ע"ד הרמ"א והש"א והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

הלכות עבדים

סימן רסז

סעיף א

א **מ"ע על הרב**. עי' בכ"מ ריש הל' מילה שהק' על הרמב"ם דאמאי לא מנה מילת עבדים למ"ע בפ"ע. ובאמת לק"מ וכמ"ש במעין החכמה בריש הס' דמוכח מסנהדרין נ"ט דלא חשיב מצוה בפ"ע דאמרי' שם כל מצוה שנאמרה לב"נ ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ ואנו אין לנו אלא גה"נ ואליבא ור"י ופריך וניחשב נמי מילה ופ"ו כו' ותי' דהני

איתנו מיהת לשום מלתא בעלמא ואי מילת עבדים הוא מצוה בפ"ע אכתי קשי' דליחשב נמי מילת עבדים שנאמרה לאברהם ולא נשנית בסיני ולישראל לבד נאמרה כו' אלא נ' מזה דאין זה מצוה בפ"ע רק כדין מדיני המצוה ולכן אין לחושבו למ"ע עכ"ד. ועי' באר אברהם ברכות י"ג א' שכ' נמי ליישב כה"ג הא דהשמיטו הפוס' להא דאמרי' שם כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה ובלאו עפ"ד הגמ' דסנהדרין הנ"ל והאריך בזה. ועי' בנחל איתן בהל' מילה שם שכ' ליישב קושי' הכ"מ הנ"ל מהא דיבמות מ"ו ב' מפלוגתא דר"י ור"ע התם דש"מ דאף לר"ע דאוסר החם אין נחשב למצוה בפ"ע דא"כ תקשי דלר"י חסר מתרי"ג מצות כו' עכ"ד:

סעיף כב

ב **האדון כו'**. עי' בשעה"מ פ"ו מהל' עבדים שהביא מחלוקת בדין זה אם הרב נותן מתנה לעבד אם קונה העבד דומיא דאשה כו' ולא הביא ד' המחבר הנ"ל שס"ל בהדיא דלא קנה העבד לא הגוף ולא פירות ועי"ש עוד מ"ש לענין הרב שנתן מחנה לעבדו וזיכה לו ע"י אתר אם זוכה לגמרי דומיא דאשה כו' וכ' דבדין זה נחלקו הריטב"א והמרדכי פ"ק דקידושין כו' והאריך בזה ומ"ש ע"פ הט"ז ס"ק י' יעוש"ה:

סעיף כג

ג **קנאו מעכו"ם**. עי' בחידושי רע"א מה שהק' פ"ז מתוס' בכורות י"ג א' שכ' דקונה מעכו"ם אין נקנה בשטר. ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' קצ"ו ס"ק ב' מ"ש בזה יעוש"ה:

סעיף לט

ד **ואם תפס**. עי' ט"ז ס"ק י"ד שהביא המגדול עוז שכ' לחלק בין בבת אחת לבזה אח"ז והשיג עליו מגיטין מ"ב ב' כו' ועי' בנוה"כ מ"ש בזה. ובאמת מבואר בירושלמי גיטין פ"ר הל' ד' להיפך דאיתא שם הפיל ב' שיניו כאחת יוצא בהן לחירות בזה אח"ז יוצא לחירות בראשונה ונותן לו דמים בשני עכ"ל הירושלמי הרי להדיא להיפך מד' המג"ע הנ"ל וכן ראיתי בס' תוס' ירושלים שהק' נמי מד' הירושלמי על המג"ע דמבואר להיפך:

סעיף מ

ה **שמשמתין אותו**. עי' ט"ז ס"ק ט"ו שהשיג על הב"י שכ' דודאי גם הראב"ד ידע האי גמ' דר"ג ור"י אלא דאיהו קא' דהודאה מהני כשיש ב"ד מומחין כו' דאשתמיט מיניי' ד' בנ"י פ' מרובה שכ' בפירוש בד' הראב"ד דלא פטור אלא בזה"ז. ועי' בס' מלבושי יו"ט ח"ב בחו"מ סי' ה' ו' ז' שהשיג על הגאון ר' ירוחם יהודא מד"א דק"ק מינסק שכ' דהראב"ד שהביא הרא"ש הוא הראב"ד שהביא הנ"י והשיג עליו שהוא ראב"ד אחר והאריך בזה יעוש"ה. ומד' הט"ז מוכת להדיא כהגאון ר' ירוחם יהודא דאין זה ראב"ד אחר אלא הראב"ד שהביא הרא"ש הוא הראב"ד שהביא הנ"י דאי כד' המלבושי יו"ט אין כאן שום

השגה על הב"י. ועי' בתרומת הכרי סי' א' מוכח נמי דס"ל דהראב"ד שהביא הרא"ש הוא הראב"ד שהביא הנ"י וכהגאון ר' ירוחם יהודא הנ"ל יעוש"ה:

ו) **בהג"ה אם הודה**. עי' ש"ך ס"ק נ"ב שהביא ד' עט"ז והב"ח והסמ"ע סי' א' ס"ק י"ח שכ' דאפי' אין כאן עדים מתחייב בהודאתו כו' דאע"ג דאין כאן ב"ד מומחין בזה"ז מ"מ הודאתו הודאה דהודאת בע"ד כק' עדים דמי כו'. והק' עליהם מד' הגמ' ב"ק פ"ה א' דמוכח דהיכא דלא מפטר משום מודה בקנס הודאתו נמי לאו הודאה היא גבי הא דקא' התם שלא בב"ד הוי כו' סבר חוץ לב"ד הוי. ובאמת לק"מ די"ל כמ"ש בתרומת הכרי שם דר"ג הודה בפני ר"י לחוד ומש"ה ל"מ לחייבו ואפי' למאן דס"ל דהודאה בפני ע"א הוי הודאה מ"מ הרי אי בעי ר"ג הוי כפר בי' והשתא דמודה בי' הדר הוי מודה בקנס אבל כל שמודה בפני שנים שלעולם א"י לכפור לעולם אימא לך דמהני לחייבו ע"י הודאתו גרידא וכ"ת א"כ אמאי לא עשה ר"ג כן להודות בפני ב' חוץ לב"ד כו' י"ל דלא הי' רשאי להודות באופן שיתחייב ע"י הודאתו ויצא משוחרר משום דהמשחרר עבדו עובר בעשה ובזה שהי' כובש עדותו ולא הודה על אופן זה לא קעביד איסורא כו' עכ"ד. ועי' בדברי משפט סי' א' ס"ק ג' מ"ש ליישב קושי' הש"ך והאריך בזה. אך מ"מ קשה קושי' הש"ך מד' הרמב"ן שהביא הרא"ש ספ"ק דב"ק כו' ומד' הרמב"ם פ"ג מהל' גניבה כו' והוכיח מזה כהש"ך דלא הוי הודאה לחיוב כו' והביא בשם השארית יוסף דכ' נמי כן וכן מסיק בתרומת הכרי שם דהעיקר כהש"ך והש"י והאריך בזה. ועי' בשעהמ"ש סי' א' ס"ק ג' ובדברי משפט בסוף הס' בחידושים של בן המחבר שם ובדברי חיים דיני דיינים סי' א' בד' בן המחבר שם מ"ש פ"ד הש"ך והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף מה

ז **שוים שחרורי עבדים**. עי' בספרי דמשק אליעזר סי' קכ"ה ס"ק א' וסי' קפ"ה ס"ק א' מ"ש לענין אי מהני בשטר שחרור על שחרור מע"ג קרקע והבאתי ד' הריטב"א בקידושין כ"ג ב דס"ל דל"מ בשחרור טלי שחרור מע"ג קרקע והשגתי על הנתיבות שם דס"ל דמהני בשחרור טלי שחרור מע"ג קרקע דלא ראה ד' הריטב"א והארכתי בזה יעוש"ה:

ח **במחובר**. עי' ט"ז ס"ק י"ח שכ' דהך ג"ש דלה לה מאשה לאו ד"ה הוא כו' ועי' בבאר יעקב מה שהק' עליו ומ"ש ליישב ד' הטור ועי' בשעה"מ פ"ו מהל' עבדים הל' ו' ובס' עין יצחק ח"א ביו"ד סי' כ"ו מ"ש ע"ד הט"ז והאריכו בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד בבאר יעקב מ"ש ע"ד המחבר סעי' ס"ז ובגרש ירחים בגיטין מ' א' מ"ש ע"ד המחבר סעי' ס"ט ע' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף עה

ט **פ' עבדי כו'**. עי' במח"א הל' עבדים סי' ד' מ"ש והאריך בזה. ובסי' ו' שם מ"ש ע"ד המחבר סעי' ס"ד שכ' ואם מת והביא בשם הפמ"א סי' ע' דאם הניח בנים קטנים דאפטרופוס מצי לשחררם והוא השיג עליו וכ' דאין אפטרופוס יכול לשחררו יעוש"ה:

י **הודאת בע"ד**. עי' בתרומת הכרי סי' פ"ח סעי' י"ב מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף עו

יא **תנו כו'**. עי' בתשובת רע"א סי' קצ"ד ובחידושיו לגיטין י"ג א' ובגרש ירחים שם ובנודע בשערים שם מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף עט

יב **לדבר מצוה**. עי' בבאר יעקב מ"ש ליישב קושי' המג"א סי' ל' מד' הגמ' גיטין ל"ח ב' דלא פריך והא הוי מהב"ע כו' והאריך בזה. ועי' בספרי דברי אליעזר סי' ט"ו ס"ק ג' מה שציינתי שם ע"ז יעוש"ה סעי' פ"ה י"ג שברח עי' בס' מיני תרגימא פ' תצא סי' כ"ג פ' ט"ו מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רסח

סעיף ז

א **מגיירין**. עי' פ"י כתובות י"א א' ובהפלאה שם ובדרו"ח שם ובבית יעקב שם ובחידושי חתם סופר שם מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ב **למחות**. עי' באילת אהבים כתובות בקו"א שם סי' ל' ובחידושי הרי"מ כתובות י"א א' ובברית יעקב חיו"ד סי' ס"ה מ"ש ליישב ד' הרי"ף שהשמיט הא דר"י דאמר הגדילו יכולים למחות והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף י

ג **א"נ**. עי' נו"ב מהדו"ק חאה"ע סי' כ"ח ובספר בית נאמן חדר י"ז מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

הלכות ספר תורה

סימן ער

סעיף א

א **על כל איש**. עי' רמב"ם בס' המצות מצוה י"ח שכ' שיהא כל איש כותב ס"ת לעצמו כו' ולבסוף לאחר תשלום מנין מ"ע שאין הנשים חייבות בהן וכ' דמצוה י"ח אין הנשים חייבות בהן הרי דס"ל להרמב"ם דאין נשים חייבות במצות כתיבת ס"ת וכ"כ בחינוך מצוה תרי"ג דנשים פטורות ממצות כתיבת ס"ת שכ' וז"ל ונוהגת בכ"מ ובכ"ז בזכרים

שהם חייבים בת"ת וכ"כ לכתוב אותה ולא הנקבות והעובר ע"ז כו' בטל מ"ע זה ועונשו גדול כי הוא סיבה בכתיבתה ללמוד מצות התורה עכ"ל. והנה מד' החנוך אלו מוכח דס"ל דמצות כתיבת ס"ת הוא משום לימוד בתורה כדי ללמוד בה ומש"ה ס"ל דאין הנשים חייבות במצות כתיבת ס"ת כיון שאינם חייבות בת"ת. וכן ס"ל להרא"ש בה"ל סי' א' דעיקר מצות כתיבת ס"ת הוא כדי ללמוד בה שכ' וז"ל אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחין אותם בבתי כנסיות לקרות בהם ברבים ומ"ע על כל איש מישראל אשר ידו משיג לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמ' ופוס' להגות בהן הוא ובניו כי מצות כתיבת התורה הוא ללמוד בה כדכתיב ולמדה את ב"י שימה בפיהם וע"י הגמ' ופוס' ידע פי' המצות כו' לכן הם הספרים שאדם מצווה לכותבם כו' עכ"ל והובא דבריו בטור הרי דס"ל נמי דמצות כתיבת ס"ת הוא כדי ללמוד בה וכהחינוך. ועי' בשאגת ארי' סי' ל"ה שהק' על הרמב"ם מנ"ל דאין הנשים חייבות ואפי' לפ"ד הרא"ש מ"מ הא כ' רבוותא דנשים מברכות בה"ת הואיל וחייבות ללמוד מצות הנוהגת בהן כו' ואי משום שאינן חייבות בהרבה כגון מ"ע שהזז"ג וכיוצא בהן א"כ יכולנו לפטור את כל העולם מדין מצות כתיבת ס"ת שהרי הרבה מצות שאינו נוהג בישראל אלא בכהנים ואפי' בכהן הדיוט כו' אלא בכה"ג והרבה מהן מצות המלך ואינו נוהג בכל אדם אע"כ הא לאו חלתא היא א"כ ה"נ אין לנו טעם לפטור את הנשים ממצוה זו וכ"ש לפמ"ש דאין מצות כתיבת ס"ת תלוי כלל במצות ת"ת דאין לנו ראי' מדנשים פטורים מת"ת שהם פטורים מכתיבת ס"ת עכקוש"י. ובאמת לק"מ דמ"ש א"כ לפטרו נמי אנשים ישראלים כו' לא דמי נשים לישראל דנהי שאין מצות כהנים נוהגת בישראל מ"מ קבלו עליהם ערבות בעד הכהנים וכמבואר בסוטה ל"ז ב' שקבלו ישראל ערבות בעד כל התרי"ג מצות וא"כ י"ל דמש"ה הן חייבים בלימוד מצות הכהנים כדי שידעו במה נתחייבו ונשתעבדו כערב אבל נשים אינן בכלל ערבות כמ"ש הרא"ש פ"ג דברכות סי' י"ג וא"כ ל"ש לומר בהן שחייבין ללמוד מצות שאין נוהגת בהן ושפיר איכא למפטרינהו מטעם זה ממצות כתיבת ס"ת וכמ"ש החינוך הנ"ל. ולא ראה הש"א ד' החינוך שכ' בהדיא דנשים אינן חייבות במצות כתיבת ס"ת וכ' הטעם דמצות כתיבת ס"ת הוא כדי ללמוד בה וכיון דנשים פטורות מת"ת מש"ה פטורות ממ"ע דכתיבת ס"ת. וכן ראיתי בנחל איתן פ"ז מהל' ס"ת שכ' נמי כן ליישב קושי' הש"א וכ' עוד להביא ראי' דמצינו חשיבות לאיש מחמת לימוד מאשה מד' התוס' קידושין כ"ד א' ד"ה אלא שכ' אהא דאיתא בתו"כ אם גאל יגאל כו' לרבות את האשה דס"ד דהואיל דכתיב בי' במעשר למען תלמד ליראה ודרשי' מיני' בספרי גדול מעשר שמביא לידי תלמוד כששוהה בירושלים והו"א דאשה דלאו בת לימוד היא ליתא בדיני

מעשר להכי אצטריך לרבויי ע"כ ואם איתא כד' הש"א תקשי דאכתי אמאי אצטריך לרבויי אשה דהא היא ג"כ הויא בת לימוד מצות הנוהגת בהו ואין חשיבות בלימוד דאיש יותר מבלימוד דאשה דבאשה ג"כ איכא בירושלים מה שאין נוהג בהם אלא מדאמרי' דלמען תלמד שייך באיש טפי מבאשה כדאמרן עכ"ד. וכעת ראיתי בכתב סופר חיו"ד סי' קכ"ט שכ' נמי כן ליישב קושי' הש"א הנ"ל ועי' בשם ארי' חיו"ד סי' ל"ז מ"ש בטוב ליישב קושי' הש"א והאריך בזה וגם הוא לא ראה ד' החינוך הנ"ל שמבואר להדיא דנשים אינן חייבות במצות כתיבת ס"ת דמצות כתיבת ס"ת הוא כדי ללמוד וכיון דנשים פטורות מת"ת פטורות נמי ממצות כתיבת ס"ת שהרי לא הביאו ומה שהק' הש"א שם סי' ל"ו על הרא"ש הנ"ל דא"כ אם יש לו ס"ת בכל ענין שיהי' כיון שיכול ללמוד ממנה קיים מצוה זו א"כ אמאי אמר רבה בסנהדרין כ"א ב' אע"פ שהניחו לו אבותיו לאדם ס"ת מצוה לכתוב בשלו הרי יכול ללמוד מס"ת זו שהניחו לו אביו מדמצוה לכתוב משלו מוכח דמצות כתיבת ס"ת היא מצוה בפ"ע ולא תליא בלימוד עכקוש"י. כבר הרגיש החינוך שם בזה וכ' וז"ל וצונו האל ב"ה שיהי' לכ"א וא' מב"י ס"ת מוכן אצלו שיוכל לקרות בה תמיד ולא יצטרך ללכת אחרי' לבית חבירו ואע"פ שהניחו לו אבותיו למען ירבו הספרים בינינו ויוכל להשאיל מהן לאשר לא תשיג ידו לקנות וגם למען יקראו בספרים חדשים כל א' מישראל פן תקוץ נפשם בספרים הישנים שהניחו להם אבותיהם עכ"ל. הרי דהרגיש בקושי' הש"א ומיישב בטוב ולא ראה הש"א ד' החינוך אלו וכ"כ בנחל איתן שם דהש"א לא ראה ד' החינוך שמיושב בטוב. עוד כ' הש"א שם סי' ל"ה דאין להביא ראי' להרמב"ם מפ' השולח מ"ה ב' ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן מין עכו"ם ועבד אשה וקטן כותי וישראל מומר פסולין שנא' וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה והשתא הא דתפילין שכ' נשים ועבדים פסולין א"ש דהא אינן בקשירה דמ"ט שהז"ג הוא כו' אבל לענין ס"ת אי ס"ד דנשים חייבות בכתיבת ס"ת כו' מנלן דפסולין לכתיבה דאין לנו ללמוד מתפילין כו' דשאני תפילין שאינו במצות הנחתן אבל במנות ס"ת הן מצווין עלי' דבשלמא אינך דקאחשיב להו דפסולין לכתוב כו' כמו נכרי וקטן כו' י"ל דילפי' ס"ת מתפילין דכמו דאין ראוין לכתוב תפילין מהיקשא דוקשרתם וכתבתם ה"נ אין ראוין לכתוב ס"ת מה"ט גופי' כו'. אבל לענין נשים ועבדים אין לנו ללמוד ס"ת מתפילין דש"ה שאינן בקשירת תפילין הלכך אינן בכתיבה אבל במצות ס"ת הא איתנהו ותהא כתיבתה נמי כשר בהן א"ו דנשים ועבדים פטורים ממ"ע דכתיבת ס"ת והשתא דמי לתפילין דגלי קרא דכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה ה"ה דאיכא למילף לכתיבת ס"ת מיני' שיהא נשים ועבדים פסולין לה

מה"ט אבל אין זה ראי' כלל דהא נשים ועבדים דפסולין נמי לכתיבת מזוזה אע"ג דחייבין במזוזה כו' וע"כ דה"ט דפסולין לכתיבת מזוזה משום דהני קראי דוכתבתם במזוזה כתיב ודרשי' כל שאינו בוקשרתם דתפילין אינו נמי בוכתבתם במזוזה דסמוכי קראי אהדדי וא"כ ילפי' לס"ת ממזוזה דאע"ג דחייבין במזוזה פסלן קרא לכתבן מהיקשא ה"נ פסולין לכתיבת ס"ת אע"ג דאיתנהו במצות ס"ת עכ"ד. ויש לדחות דבריו וכמ"ש בנחל איתן שם דל"ד למזוזה דמזוזה אין חיוב כתיבה על בעה"ב רק לקבוע אותה על מזוזת ביתו ויכול לקנות הכתיבה כבר וקיים שפיר המצוה בקביעות ומש"ה לא תליא חיוב קביעתה בראוי לכתוב ושפיר חייבה רחמנא לנשי לקובעה אע"ג דאין ראוי לכתוב אבל גבי מצות ס"ת עיקר המצוה היא הכתיבה ואינו יוצא בלקיחתו הכתובה מאחר וא"כ כיון דקי"ל דנשים פסולות לכתיבת ס"ת איך אפשר שיהי' חייבות במצות כתיבתה ואיך יקיימו אותה וגם אם יצוו לשליח לכתוב לא הוי השליח כמותן כיון דאין יכולין לכתוב בעצמן וכדאיתא בנזיר י"ב ב' לא משוי אינש שליח אלא במלתא דמצי עביד כו' עכ"ד. ולפ"ד שפיר מוכח מהא דגיטין מ"ה ב' דנשים פטורות ממצות כתיבת ס"ת וכ"כ בשם ארי' שם ומפ"ז כ' נמי דיש להוכיח מהא דגיטין הנ"ל דנשים פטורות ממצות כתיבת ס"ת והאריך בזה וכ"כ בכתב סופר שם ובנחל אשכול הל' ס"ת סי' י"א אות י"ד כהנחל איתן והשם ארי' הנ"ל והאריכו בזה ועי' באמרי בינה חאו"ח סי' י"א שכ' נמי כהנחל איתן והש"א והביא דכן מבואר בפנים יפות פ' ואתחנן והאריך בזה. ועי' במנ"ח שם שכ' נמי כהנחל איתן והש"א והאריך בזה וכ' דאף להמח"א הל' שלוחיו סי' י"א שכ' דאף בהני דלאו בני שליחות נינהו מ"מ פועל עדיף היינו דוקא התם דהתורה מיעטה מגזיה"כ אמרי' שפיר דפועל ידו כיד המשלח כו' אבל היכא דהחסרון מצד המשלח דהוא א"י למעבד אדרבה הא דאמרי' ידו כידו מגרע גרע דידו א"י לעשות זאת ול"ש לומר פועל עדיף עכ"ד. ועי' בסוף הס' בקונטרס קומץ שם שהביא ראי' לזה מד' התוס' תמורה ד' ב' ד"ה קתני כו' והאריך בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' קפ"ח ס"ק מ"ש להשיג על המח"א והעלותי דאין חילוק בין פועל לשליח והארכתי בזה יעוש"ה א"כ בלא"ה ניחא ד' הנחל איתן והש"א והכתב סופר הנ"ל ועי' עוד בספרי דברי אליעזר סי' א' ס"ק י' מ"ש בזה יעוש"ה. ועי' בשו"ת סת"ם הל' ס"ת סי' ע"ד שהביא בשם חכם א' שכ' נמי לדחות ד' הש"א כהנחל איתן והכתב סופר כוהשם ארי' והנחל אשכול הנ"ל וכ' הוא דד' הש"א נכונים כו' והאריך בזה ומסיק דבשכר מהני אף במה דלא מצי עביד וא"כ יכולה לשכור סופר ולכתוב עכ"ד יעוש"ה והיינו דלא כהמנ"ח הנ"ל שכ' דאף להמח"א לא מהני כאן ועי"ש עוד בשם ארי' מ"ש ליישב עפ"ד הש"א שם שהק' על הרמב"ם מהא דאמרי' בקידושין ל"ד א' דהא

דתנן כל מ"ע שאהזמ"ג נשים חייבות לאו כללא הוא דהרי ת"ת ופ"ו ופדיון הבן דנשים פטורות אע"ג שאהזמ"ג ולמה לא חשיב גמי הא דמ"ע דכתיבת ס"ת כו' והוכיח מזה דנשים חייבות במ"ע דכתיבת ס,ת וכ' דמש"ה לא חשיב הך מ"ע דכתיבת ס"ת משום דא"א לקיים להם מ"ע זאת לא ע"י עצמם ולא ע"י שלוחם כו' והתם לא קחשיב רק מצוה דיש בידם לעשותה ועכ"ז פטורים כו' עכ"ד. ולפ"ד החינוך הנ"ל בלא"ה לק"מ דמ"ע דכתיבת ס"ת הוא בכלל ת"ת ות"ת קחשיב לי' התם והש"א כ' שם דזה דוחק הוא דהא ודאי ב' מילי נינהו היינו לפי שיטתו דסי' ל"ו הנ"ל אבל לפ"ד החינוך הנ"ל לק"מ וכמ"ש וא"כ שפיר י"ל דנשים פטורות ממ"ע דכתיבת ס"ת וכהרמב"ם והחינוך ודלא כהש"א הנ"ל דהוכיח מכח קושי' הנ"ל דנשי חייבות ועי"ש עוד בנחל איתן ובכתב סופר ובבאר יצחק חיו"ד סי' י"ט מ"ש ליישב קושי' הש"א הנ"ל והאריכו בזה. ועי"ש עוד בש"א שכ' די"ל דמ"ע של כתיבת ס"ת הוי מ"ע שהזמ"ג דנשים פטורות משום דאסור לכתוב בשבת ויו"ט כו' והאריך בזה ומסיק דהעיקר כהרמב"ם הנ"ל דנשים פטורות ממ"ע דכתיבת ס"ח וכן משמע פשט ד' המחבר והרמב"ם פ"ז מהל' ס"ת הל' א' ומד' הסמ"ג עשין כ"ד שכ' מ"ע על כל איש מישראל לכתוב כו' משמע דוקא איש חייב אבל אשה פטורה ממ"ע דכתיבת ס"ת. ועי' בקובץ על הרמב"ם שם שדייק נמי כן מד' הרמב"ם אלו והביא דכ"כ בבר"י סי' ר"ע שכ"כ הרמב"ם בס' המצות ומוכת כן מד' הסמ"ג עשין כ"ד וכ"נ עיקר לדינא דנשים פטורות ממ"ע דכתיבת ס"ת וכהרמב"ם בס' המצות והחינוך הנ"ל וכדמשמע נמי מד' המחבר והרמב"ם והסמ"ג הנ"ל וכ"פ הנחל איתן והמנ"ח והכתב סופר והשם ארי' ודלא כהש"א הנ"ל וכן עיקר. ועי' במהר"ם שיק מצוה תרי"ג שכ' נמי בפשיטות דנשים פטורות ממ"ע דכתיבת ס"ת דכתיב ולמדה את ב"י ולא בנות ישראל ונשים פטורות מלימוד ועי' בס' מהר"י הכהן מהדו"ת הל' ס"ת אות א' ובס' בית הלוי ח"א סי' מ"ש והאריכו בזה ועי' בש"א סי' ל"ו שהוא בעצמו כ' דבזמה"ז יש לפטור נשים ממ"ע דכתיבת ס"ת ומ"ש שם דבזמה"ז אין שום מצוה דכתיבת ס"ת דאפי' בימי האמוראים לא הי' בקיאים בחסרות ויתירות כדאמר בקידושין ל' כו' והרי ס"ת שחסר או יתר אפי' אות א' פסולה אין בידינו לקיים מצוה עכ"ד עי' במנ"ח שם שכ' ליישב זה דיש ב' מיני חסרות ויתירות א' דע"י החסר או יתיר נשתנה פירוש התיבה או יוכל להשתנות כו' דכתיב בסכת חסר וע"י זה דרשי' דסוכה שתחת הבית פסול או שתים כהלכתן דסכך חסר משמע אחד א"כ בכתב מלא משתנה הדין דסוכה ולא משמע להיפך או כדומה קרנות מלא או חסר כו' וכן נפשות מלא או חסר ל"מ למאן דס"ל יש אם למסורת א"כ במלא או חסר או להיפך מהפך דברי אלקים חיים כי נשמע הרבה דינים היפך הדין

האמת אלא אפי' למאן דס"ל יש אם למקרא ואין הדין משתנה עכ"פ כיון דנמסר לנו דיהי' נכתב כך היפך המקרא כגון סכת חסר אע"פ דנקרא מלא והדין הוא לפי הקריאה עכ"פ המסורות הי' כך או קרנות קרן אחד כו' א"כ משתנה פי' הכתיבה ע"י חסר או יתר בודאי הס"ת פסולה כו' וזה ודאי לא נשכח כלל כו' דנוגע למ"ע של כתיבת ס"ת וח"ו שיתבטל מ"ע ע"י שכחה. אך יש חסרות ויתירות דאין משתנה פי' התיבה ע"י זה כגון אהרן בפ' תצוה דיש מסורות דנכתב מלא בוא"ו כו' וזה שכחו כו' וזה דלא נשתנה כלל אינו מזיק למצוה זו ויוצאים בכתיבה זו המצוה בשלימות כו' עכ"ד ודבריו נכונים. ועי' במהר"ם שיק מצוה תרי"ג מ"ש ליישב קושי' זו ועי"ש עוד בש"א סי' ל"ד מה שהק' על הרמב"ם בהל' ס"ת שם והניח בצ"ע ועי' במעין החכמה קל"ט ב' מ"ש ליישב בטוב והאריך בזה. ועי' בנחל איתן שם ובהגהות יד איתן על הרמב"ם מ"ש ליישב קושי' הש"א עי"ש עוד בש"א ובמעין החכמה ובכתב סופר וברביד הזהב פ' וילך ובמהר"ם שיק שם מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה. ועי' בתו"ת בסנהדרין שם שכ' דהא דאמר רבה מצוה לכתוב שלו שנא' כתבו לכם דמיתורא דלכם דריש דמשמע משלכם בעי' וכ' מטעם זה דאין לו להקדיש הס"ת לצבור אלא א"כ כותב אחרת לעצתו דכיון שהקדישה הרי היא של הקדש ולאו שלו ואינו יוצא בזה ידי מ"ע דכתבו לכם שלכם בעי' כמו בד' מינים שאין אדם יוצא בשל חבירו מדכתיב ולקחתם לכם וכן אם נאבדה נתבטלה המצוה וצריך לכתוב אחרת כו' עכ"ד. ועי' בפרדס דוד פ' תצא שחולק עליו והוכיח מד' הרמב"ם דאף אם נאבדה יצא וא"צ לכתוב אחרת ועי' בפ"ת ס"ק ג' שהביא בשם הבני יונה שחולק נמי על התו"ח ועי' בקובץ שם שכ' ע"ד התו"ח ונ' דעכשיו שנוהגין כן היינו משום דלב ב"ד מתנה דאע"ג דאקדשינהו יקראו על שמם ומצוה שלהם היא ולא מסרם לצבור אלא לקרות בהם ושלא למכרם כלל אבל לעולם שם בעלים עליהם עכ"ד. ועי"ש עוד בפרדס דוד ובמנ"ח ובבאר יצחק שם ובתשובות בית אפרים חיו"ד סי' ס"ג וס' אורח לחיים חיו"ד סי' י"ט מ"ש לענין כתיבת ס"ת אם יוצאין בשותפות והאריכו בזה ומד' התו"ח הנ"ל מבוא דס"ל דאין יוצאין בשותפות דהא כשמקדיש לצבור גם הוא שותף בו א"ו דס"ל דאין יוצאין בשותפות וכ"כ בחידושי רע"א דמוכח כן מד' התו"ח. ועי' בנחל אשכול שם שהביא תשובת הגאון ר' אברהם ברודא שהאריך בדין זה אם יוצאין בשל שותפות ובד' התו"ת הנ"ל וכ' לבסוף דכך פסקתי הלכה למעשה מי שאין יכולת בידו סומך על ס"ת של קהל כיון דבלא"ה להרא"ש יוצא בזה"ז בספרים אחרים ואף לב"י וב"ח שכ' אף לרא"ש מצות כתיבת ס"ת במקומה עומדת מ"מ יוכל לסמוך על שותפות של הקהל ומי שיש לו יהדר לכתוב לו ס"ת בפ"ע ותע"ב עכ"ד. ועי' במשנת חכמים בסוף הס' בקונטרס מעלות המדות מ"ש

לענין אם אחד כתב ס"ת עבור חבירו בלי ידיעתו אם חבירו יוצא דהוי זכות גמור או לאו והאריך בזה וכ' שם דהיכא דניתן לו מתנה דמי להניחו לו אבותיו כו' יעוש"ה. ועי"ש עוד במנחת חינוך מ"ש והאריך בזה ועי' בשו"ת סת"ם סי' ט"ו מ"ש לענין אם מכרו ס"ת כו' והאריך בזה וכ' דאינו יוצא רק צריך לכתוב לו אחרת ואח"כ בדין אם נאבדה אי צריך לכתוב אחרת כו' והביא ראי' לכאן ולכאן והאריך בזה ולא הביא ד' התו"ח הנ"ל שכ' בהדיא דאם נאבדה נתבטלה המצוה ובסי' ט"ז שם הביא ד' החי"צ סי' קכ"ג שכ' דאסור להכריז בביהכ"נ על מכירת ס"ת כו' והשיג כליו וכ' דנעלם ממנו משנה בבכורות ל"א כל פסולי המוקדשין כו' נמכרין באטליז כו' חוץ מן הבכור כו' והאריך בזה ובסי' י"ד שם מ"ש ע"ד הנ"י שכ' דאם שכר לכתוב לו ס"ת שיצא כו' והאריך בזה ובסי' י"ג שם מ"ש ע"ד הטור שכ' דה"ה שאר ספרים דאסור למכור כ"א ללמוד תורה ולישא אשה כו' והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בברית יעקב חיו"ד סי' ס"ו הביא ד' הרמב"ם פ"א מהל' ס"ת הל' ג' כו' והק' עליו והאריך בזה ליישב ועי' באיל המלאים פ"ב אות ו' שכ' ליישב ד' הרמב"ם עפ"ד הצל"ח בברכות ס"ב כו' והאריך בזה יעוש"ה:

ב **כדי לקנות.** עי' בישוי"ע שכ' דיש ב' טעמים בזה כו' ומ"ש בד' הגמ' מנחות ל' הלוקח ס"ת כו' והאריך בזה יעוש"ה:

ג **בהג"ה כחותף כו'**. עי' במהר"ם שיק מצוה תרי"ג שהביא ד' רש"י שכ' דמצוה מן המובחר לא קיים והק' עליו וכ' לחלק דודאי מי שכותב ס"ת כדי למכור וקנה אדם ממנו ואדעתא דהכי כתב הסופר א"כ למ"ד יש ברירה הוי כהוברר דכתבו אדעתא דידי' ואנן מספקא לן אי יש ברירה מש"ה פירש"י מצוה מן המובחר לא קיים אבל שקנה ס"ת מאיש שלא כתב אדעתא דהכי למכור בודאי לא קיים שום מצוה אא"כ הגיה אות אחת בה עכ"ד:

סעיף ב

ד **האידנא.** עי' ט"ז ס"ק ד' וש"ך ס"ק ה' שהביאו ד' הדרישה שכ' דבזה"ז כיון דאין לומדין מן הס"ת ליכא בזה מצות כתיבת ס"ת כו'. ועי' בשו"ת סת"ם סי' י"ז שהק' על הדרישה מסנהדרין כ"א ב' אמר רבא אע"פ שהניחו לו אבותיו כו' וכ' ליישב והאריך בזה וכ' אח"כ מיהו לדינא נ' כהט"ז והש"ך כו' והאריך בזה ועי' במהר"י הכהן מהדו"ת הל' ס"ת אות א' שכ' דהוי ב' מצות ת"ת לחוד ולקרות לחוד כו' וכ' דתליא בפלוגתא דר"י ור"ש אי דרשי' טעמא דקרא כו' וכ' דיש נפ"מ כו' והאריך בזה. ובאות ב' שם כ' לענין כתיבת ס"ת ע"י שלית כו' והאריך בזה ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' רנ"ד שכ' נמי ע"ד הרא"ש

הנ"ל דתליא אי דרי' שטעמא דקרא כו' ומ"ש ע"ד הרמב"ם בריש הל' ס"ת והאריך הרבה בזה ועי' בעצ"ל וברביד הזהב פ' וילך ד"ה ועתה מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן רעא

סעיף א

א **אין כותבין**. עי' פרמ"ג באו"ת בפתיחה כוללת להל' תפילין שכ' להסתפק באם כתב ס"ת ותפילין ומזוזה על עור של איסורי הנאה של ט"ז אי שריין או לאו כו'. והנה מדכתיב כתבו לכם את השירה הזאת לומר משלכם תהא לא מצאתיו כעת כו' והניח בצ"ע ומד' התו"ח שהבאותי בסי' הקודם מבואר להדיא דגבי ס"ת דרשי' כתבו לכם משלכם דהא כ' דזהו טעמא של רבה דאמר דאף אם הניח לו אביו ס"ת מצוה לכתוב משלו שנא' כתבו לכם דמיתורא דלכם קדריש דמשמע משלכם בעי' כמו בד' מינים שאין אדם יוצא משל חבירו מדכתיב ולקחתם לכם כו' ולא ראה הפרמ"ג ד' התו"ח אלו אך ברמב"ן במלחמות סוכה ט' א' מבואר דלא כהתו"ח שכ' וז"ל דבתפילין ומזוזות לא מייתר בהו קרא לכתוב לשמה ואלו בס"ת כתיב לכם והיינו לשם חובתכם וההיא דאמר רבה מצוה לכתוב משלו דכתיב כתבו לכם ההיא מכתבו נפקא וגבי מלך כתיב וכתב לו ודרשי' לשמו שלא יתנאה בשל אחרים לב' תורות כדאיתא בפ' כה"ג עכ"ל. וכ"כ בחידושי הר"ן בסנהדרין מ"ז ב' הרי שכ' דרבה דאמר מצוה לכתוב משלו דרש מכתבו ומלכם דרשי' לשם חובתכם דבעי' לשמה וכן מוכח דאם נאמר דמלכם דרשי' דשלכם בעי' מנ"ל לדרוש מל לשמה דהא בסוכה שם בהא דדרשי' גדילים תעשה לך לשם חובך הוא דלמעט גזילה כתיב קרא אחרינא ועשו להם משלהם ובסוכה קרא דחג הסוכות תעשה לך מבעי למעוטי גזולה לכך לא דרשי' לך לשם חובך וא"כ אם נדרוש כתבו לכם משלכם לא נוכל לדרוש על לשמה א"ו דלא דרשי' לזה אלא לשם חובתכם וא"כ מבואר מד' המלחמות והחידושי הר"ן דלא כהתו"ח הנ"ל. וכן ראיתי באמרי בינה חאו"ח סי' י"א שכ' דמד' המלחמות והחידושי הר"ן מבואר דלא כהתו"ח והביא דברמ"ה בסנהדרין כ"א ב' מבואר כהתו"ח הנ"ל והשיג על הבכור שור בשבת ק"ח א' שכ' דיש לאסור משום דע"ז איתקש למת כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה. וא"כ לפ"ד המלחמות והחידושי הר"ן הנ"ל דלא דרשי' גבי ס"ת לכם משלכם י"ל דכשר אם כתב ס"ת תפילין ומזוזה על עור של איה"נ של ע"ז ואף לד' הרמ"ה והתו"ח הנ"ל דדרשי' גם גבי ס"ת לכם משלכם מ"מ י"ל דכשר אם כתב על פור איה"נ של ע"ז לפמ"ש בחידושי הריטב"א סוכה ל"ה א' והריב"ש סי' ת"א דאיה"נ מקרי שלו א"כ כשר אם כתב על איה"נ של ע"ז. אך לפ"ד הראב"ד שהביא הריטב"א שם והתוס' סנהדרין פ' א' ד"ה בשור ובסוטה כ"ה ב' ד"ה לאו ורש"י בפסחים ו' ב' ד"ה דלא

והרשב"א בתשובה ח"ב סי' תשמ"ו וח"ד סי' ר"ב ורבו של הריטב"א שהביא הריטב"א בקידושין נ"ו ב' ובט"ז מ"ב א' ובר"ן בע"ז ח"ג א' דס"ל דאיה"נ אינו מקרי שלו א"כ פסול אם כתב על איה"נ של ע"ז. ועי' ברמב"ם פ"א מהל' ציצית הל' מ"א שכ' וז"ל ואין עושין אותן מצמר הגזול ולא משל עהנ"ד ולא משל קרשים ואם עשה פסול עכ"ל. וכ' הכ"מ שם דהא דכ' הרמב"ם ולא משל עהנ"ד לאו משום דאיה"נ הוא דהא מצות לאו ליהנות ניתנו אלא טעמא משום דכיון דלשריפה קאי כתותי מיכתת שעורי' כו' עכ"ד. ולכאורה דבריו תמוהים דא"כ אמאי פסול הרמב"ם באם עשה משל קדשים וצ"ל לפ"ד הכ"מ דמיירי בקדשים פסולים שעורותיהן יוצאין לשריפה וא"כ שייך לגבי קדשים נמי הטעם דכתותי מיכתת שעורי' וכ"כ הפרמ"ג באו"ח סי' י"א בא"א ס"ק י"ב דמיירי בקדשים פסולים. ולפ"ד הכ"מ י"ל דס"ל להרמב"ם דאיה"נ מקרי שלו וכהריטב"א והריב"ש הנ"ל, אך הנחל איתן שם השיג על הכ"מ והפרמ"ג וכ' דטעמא דהרמב"ם הנ"ל גבי עהנ"ד משום דאיה"נ לא מקרי שלו וכן קדשים נמי לא מקרי שלו והוי כמו בגזול דהטעם הוא דפסול דלא הוי שלו כו' והאריך בזה ולפ"ד ס"ל להרמב"ם דאיה"נ אינו מקרי שלו וכהראב"ד ורש"י והתוס' והרשב"א והר"ן הנ"ל ולפ"ד הנחל איתן צ"ל דהא דכ' הרמב"ם פ"א מהל' חו"מ הל' ג' דאינו לוקה על חמץ בפסח משום בל יראה אא"כ קנה חמב"פ דמיירי דקנה חמב"פ מעכו"ם ועי' בפרמ"ג שם דתמה על הכ"מ וכ' נמי דטעמא של הרמב"ם הוא דלאו שלהם דאסבה"נ ועי' במג"א סי' תרמ"ט ס"ק כ' שכ' דדוקא גבי אתרוג כיון שראוי לאכילה דרשי' לכם שלכם תהא לאוכלו משא"כ לגבי לולב דאינו ראוי לאוכלו ל"ש למדרש כן וכיון שהוא שלו אע"פ שאסבה"נ לכם קרי' בי' עכ"ד. ולפ"ד ה"ה נמי גבי ציצית של עהנ"ד ושל קדשים אף דהוי איה"נ מ"מ כיון דאינו ראוי לאוכלו שפיר מקרי שלו כמו גבי לולב לפ"ד וצ"ל לפ"ד המג"א דטעמא של הרמב"ם הנ"ל דפסל ציצית של עהנ"ד משום דכתותי מיכתת שיעורי' וכמ"ש הכ"מ הנ"ל ושל קדשים מיירי בקדשים פסולים וכמ"ש הפרמ"ג הנ"ל ולפ"ד המג"א מוכרת הכ"מ לפרש טעמא של הרמב"ם דפסל ציצית של עהנ"ד משום דכתותי מיכתת שיעורי' דהא המג"א שם כ' דזהו כונת המחבר שם שכ' שאותו אתרוג אסור באכילה כו' וא"כ ל"ל דטעמא של הרמב"ם משום דאיה"נ לא מקרי שלו וכמ"ש הנחל איתן הנ"ל דהא כיון דאינו ראוי לאכילה שפיר מקרי שלו וכמ"ש המג"א לגבי לולב לפ"ד המחבר ומש"ה הוכרח הכ"מ לתת טעם לד' הרמב"ם דפסל ציצית של עהנ"ד משום דכתותי מיכתת שיעורי' דאזיל לשיטתי' בסי' תרמ"ט גבי לולב ומד' הכ"מ יהי' סייעתא לד' המג"א הנ"ל דמש"ה לא פי' הכ"מ טעמא של הרמב"ם כהנחל איתן משום דס"ל כהמג"א וכמ"ש המג"א להוכיח מד' המחבר שכ' שאותו אתרוג

אסור באכילה מש"ה א"י לפרש ד' הרמב"ם כהנחל איתן אלא טעמא דהרמב"ם משום דכתותי מיכתת שיעורי' ועי"ש עוד בנחל איתן שהק' על החילוק של המג"א הנ"ל מד' התוס' סוכה ל"ה א' ד"ה לפי' דמוכח דגם בלולב האסבה"נ ממעט מלכם ובאמת המג"א שם עצמו הרגיש בד' התוס' וכ' ליישב עפ"י חילוק הנ"ל קושי' התוס' והכריח כן לחלק מר' המחבר הנ"ל. ועי' בפרמ"ג שם בא"א ס"ק כ' מיש ע"ד המג"א ולפ"ד המג"א ה"ה נמי אם כ' ס"ת תפילין ומזוזה על עור איה"נ של ע"ז כשר כיון שאינו ראוי לאכילה שפיר מקרי שלו וכמ"ש המג"א הנ"ל גבי לולב וכן ס"ל להכ"מ הנ"ל גבי ציצית וכמ"ש. ובאמת הכ"מ עצמו כ' בפ"ג מהל' שקלים הל' י"א על מ"ש הרמב"ם הי' של עהנ"ד לא עשה כלום הטעם משום דאסבה"נ כו' ולא כ' הטעם דכתותי מיכתת שיעורי' כמ"ש גבי ציצית הנ"ל רק כ' הטעם משום דאסבה"נ הרי דס"ל בדעת הרמב"ם דאיה"נ אינו מקרי שלו והיינו כהנחל איתן בדעת הרמב"ם וסותר ד"ע מהא דכ' בהל' ציצית הנ"ל. וראיתי בקובץ שם על הרמב"ם שכ' דגם הקדש אינו נקרא שלהם כמו בגזל כדאמרי' בעלמא דהקדש אינו שלו אבל גבי עהנ"ד ע"כ צריך לטעמא דמיכתת שיעורי' דאי משום איה"נ בלבד עכ"פ שלהם מקרי ועי' בסוכה סוגיא דאתרוג של ערלה עכ"ד. ולכאורה דבריו תמוהים דאיך כ' בפשיטות דאיה"נ מקרי שלו והא דעת כמה פוס' הנ"ל דס"ל דלא מקרי שלו וצ"ל דכונתו כהמג"א הנ"ל דכיון דאינו ראוי לאכילה מקרי לכם וכמ"ש המג"א גבי לולב אך הנחל איתן הביא ד' הירושלמי פ"ג דסוכה ופי"ב דיבמות אמר ר' יוסא בלולב כתיב ולקחתם לכם משלכם ולא משל איה"נ הרי דגבי לולב נמי ממעט מלכם אף דאינו ראוי לאכילה דלא כהמג"א וכ' דמזה איכא למשחט נמי דציצית של איה"נ ממעט משלהם יעוש"ה. ומד' הירושלמי הנ"ל מבואר להדיא דאיה"נ לא מקרי שלו וכן הביא הרשב"א בתשובה סי' ר"ב ראי' זו מד' הירושלמי ולא הביא הנחל איתן ד' הרשב"א אלו וא"כ נימא דדרשי' נמי גבי כתיבת ס"ת לכם משלכם לכאורה תליא דין זה של הפרמ"ג הנ"ל אם כ' ס"ת על עור איה"נ של ע"ז במחלוקת הפוס' הנ"ל אי איה"נ מקרי שלו או לאו דלהפוס' דס"ל דמקרי שלו כשר הס"ת ולהפוס' דס"ל דלא מקרי שלו פסולה הס"ת אבל באמת י"ל דאף להפוס' דס"ל דאיה"נ מקרי שלו פסול אם כ' על עור איה"נ של ע"ז דאפי' להפוס' דס"ל דאיה"נ מקרי שלו מ"מ הוי דבר שא"ב וכמ"ש הקצה"ח סי' ת"ו ס"ק א'. ועי' בספרי דמשק אליעזר שם ס"ק ג' מ"ש בזה ובספרי תורת אליעזר על הל' פסת סי' תרל"א הארכתי הרבה בזה יעוש"ה. וכיון דהוי דבר שא"ב א"י להקדיש וכדאמרי' בב"ק ס"ת ב' ובב"מ ז' א' גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם א"י להקדישו זה לפי שאינו שלו וזה לפי שא"ב וא"כ הכא גבי כתיבת ס"ת דבעי' כתיבה לשמה ועיבוד לשמה הוי

כמו דמשיך על העור איכות קדושה שיתקדש לצורך זה ולא מהני באיה"נ כיון דהוי דבר שא"ב וכ"כ באמרי בינה שם וא"כ נ' דדין זה של הפרמ"ג תליא בד' התו"ח והרמ"ה והמלחמות והחידושי הר"ן הנ"ל דלהתו"ח והרמ"ה דדרשי' לכם גבי ס"ת פסול אם כ' על עור איה"נ של ע"ז ולהמלחמות והחידושי הר"ן כשר דלא דרשי' לכם משלכם גבי ס"ת וצ"ע בזה. ועי' בס' בית הלוי ח"א סי' מ"ש והאריך בזה וכעת ראיתי בבכור שור שבת ק"ת א' שנסתפק אי מותר לכתוב תפלין על עור בהמה טהורה שנעבדה ונעשה ע"ז כו' וכ' לא מבעי לפמ"ש כאן דבעי' מן המותר בפיך פשיטא דאסור אלא אף לפי' התוס' שהוכיחו דהא דאמר מן המותר הוא על מין המותר בפיך כו' ואי משום דאסבה"נ הא ק"ל צצוות לאו ליהנות ניתנו אפי"ה יש לאסור הואיל וט"ז איתקש למת כו' ליכא למימר דכולי מלתא כמת דבדאורייתא לחומרא מקשי' ומת פשיטא דאין כותבין על עורו תפילין דלאו מן המותר הוא עכ"ד. הרי דס"ל דאסור לכתוב תפילין על עור איה"נ של ע"ז ועי' בס' איל המלאים פ"ה אות א' שתמה עליו דהרי הדין הלז מבואר להדיא במס' סופרים פ"א הל' ב' מכאן שכותבין על עורות נבלה ועל עורות ערפה ואין חוששין שמא עורות לבובין הן מבואר להדיא דעל עורות לבובין בודאי אסור לכתוב עליהן סת"ם וכן נ' עיקר לדינא דאסור לכתוב סת"ם על עור איה"נ של ע"ז וכ' עוד שם דהא דתני בברייתא דאין חוששין שמא עורות לבובין הן היינו דליכא קרע עגול דאל"כ הא קי"ל כל שהקרע עגול אסורין כרשב"ג וכן פ' הרמב"ם פ"ז מהל' ע"ז הל' ג' עכ"ד. ועי' באמרי בינה סי' י"א מ"ש ע"ד הבכ"ש הנ"ל:

ב **ועוף כו'**. עי' באיל המלאים פ"ה סי' א' אות א' שכ' לדקדק אמאי לא נקטה הברייתא ג"כ ע"ג עור עוף טהור דהרי לעיל אחר ר"ה כותבין תפילין ט"ג עור עוף כו' וכ' ואפשר דברייתא שייר עוף משום דקתני אח"כ ותופרן בשערן וכורכן בגידין וזה שייך דוקא בגידי בהמה וחי' אבל לא גידי העוף. וכן העלה בנו"ב מהדו"ת חאו"ח כי' ב' וכ' דיש מכאן ראי' לדבריו והק' דאי גידי עוף אסורין לתפור בהם א"כ הא דפריך הגמ' בשבת כ"ח אהא דמשני ל"צ אלא לכורכן בשערן ולתופרן בגידין ופריך הא נמי הל"מ לשני דברייתא נקט לא הוכשרו כו' למעוטי גידי עף ולפמ"ש י"ל דהגמ' דייק מדנקט עור ואי למעוטי גידי עיף אתא אמאי נקט עור וגם מיושב בזה מה דאמר הגמ' מכות י"א דחד אמר ס"ת בגידי פשתן כשר דלהלכותיהן לא הוקשו א"כ מאי פריך דלמא הא קמ"ל הברייתא לא הוכשרו כו' היינו לתפירת ס"ת אלא עור בהמה טהורה דהיינו גידין להודיע דלהלכותיהן נמי הוקשו דה"א דלהלכותיהן לא הוקשו קמ"ל ולפמ"ש לק"מ דהגמ' דייק

מדנקט הברייתא טור בהמה טהורה א"נ דמכ"ש דאי דק למעוטי גידי עוף אתא דלא הו"ל לנקוט עור דהוי טעינן דלמעוטי עור עוף אתא כו' והאריך בזה יעוש"ה:

ג **ואפי' עור**. עי' כ"מ פ"א מהל' תפילין שכ' וכל הני אע"ג דגבי תפילין מיתנו מדא מינייהו נקט וה"ה לאינך דהא תנן אין בין ספרים לתפילין ומזוזות כו' ואית לן לקיומי האי כללא כל היכא דלא אשכחן שחילקו חז"ל ביניהם שבאותו דבר ושחילקו נחלק ביניהם לא בדבר עכ"ד. ובאמת מבואר להדיא בירושלמי פ' ח' שרצים הל' א' רבנן דקיסרין בשם ר"א עוף עורו מותר לכתוב עליו מזוזה הרי מבואר דגם מזוזה מותר לכתוב על עור עוף וכ"כ באיל החלאים שם סי' ב' דנעלם מהכ"מ ד' הירושלמי והביא נמי ד' הגמ' בכתובות ק"ג ב' דר"ח צד טביא וכ' עלייהו ה' חומשי תורה הרי מבואר להדיא דמותר לכתוב ס"ת ע"ג עור חי' ולאו דוקא תפילין ולא הוי צריך הכ"מ להביא ראי' מהא דאין בין והביא ד' יד אלי' סי' ב' שנסתפק בטמאה שנולדה מן הטהורה אי עורה אסור לתפילין וכ' די"ל דאסור עכ"פ משום אחלופי דמצינו הרבה פעמים בש"ס דחששו לאחלופי דהרואה שעושין מעורה תפילין יטעה ויאמר דמותר לעשות מעור טמאה סת"ם כיון דעורה דומה לטמאה וכ' ליישב בזה קושי' הרשב"א שבת כ"ח ב' כו' והאריך בזה. ואח"כ הביא ד' המג"א סי' ל"ב ס"ק נ' בשם תשובת מ"ע דעור העוף קודם לחי' ולבהמה והק' מד' הגמ' שבת ק"ת כו' והאריך בזה ובאות ב' שם מ"ש לענין עורות דגים ועורות עוף והאריך בזה יעוש"ה:

ד **שיאמר כו'**. וכ' הש"ך ס"ק ג' שיאמר כן בפירוש ולא במחשבה לחוד כו' ולקמן סי' רע"ד סעי' א' כ' המחבר לענין כתיבת ס"ת דצריך שיאמר הסופר כשיתחיל לכתוב ספר זה אני כותב כו' וכ' נמי הש"ך שם ס"ק א' היינו שיאחר כן בפירוש ולא סני לי' במחשבה כו' ובאו"ת סי' ל"ב סעי' ח' כ' המחבר טוב להוציא בשפתיו קודם העיבוד שהוא מעבדו לשם תפילין או לשם ס"ת ובסעי' י"ט שם כ' המחבר בתחילת הכתיבה יאמר בפיו אני כותב לשם קדושת תפילין והוא מד' הרא"ש הל' ס"ת סי' ג' שכ' וז"ל והר"ר ברוך נסתפק אם צריך להוציא בשפתיו שהוא מעבדו לשם ס"ת או לשם תפילין או סגי במחשבה וכן גבי כתיבת סתו"מ וכן גבי כתיבת הגט דבעי' לשמה אי סגי במחשבה לפי שמצינו פיגול דכתיב בי' לא ירצה ובעי' דבור זבחים כ"ז א' ותרומה ניטלת בלא דבור רק במחשבה תרומות פ"א ובשליחות יד כתיב על כל דבר פשע והחושב לשלוח יד בפקדון חייב הלכך טוב הוא להוציא בשפתיו בתחילת העיבוד ותו ל"צ וכן כשמתחיל לכתוב ס"ת יאמר ס"ת זה אני כותב לשם קדושת תורת משה ותו ל"צ עכ"ל ועי' בחידושי רע"א באו"ח שם סעי' י"ט שכ' משמע דהוי לעיכובא וכדנ' מהג"ה ולעיל סעי' ט' כ' וטוב להוציא בשפתיו

ועי' ביו"ד סי' רע"א וסי' רע"ד וצ"ע עכ"ד. ובאמת מבואר כן בד' הרא"ש הנ"ל כהמחבר דגבי עיבוד כ' טוב הוא להוציא בשפתיו כו' וגבי כתיבה כ' יאמר ס"ת זה אני כותב כו' דמשמט לעיכובא וצ"ל דס"ל להרא"ש לחלק בין עיבוד לכתיבה דהא מבואר ברמב"ן סוכה ט' ובחידושי הר"ן סנהדרין מ"ד דילפי' דס"ת בעי' לשמה משום דכתיב כתבו לכם דרשי' לשם עשי' לשמה ותפילין ילפי' מס"ת והיינו דוקא בכתיבה ולא בעיבוד דבעיבוד אינו אלא מדרבנן וכיון דבעי מדאורייתא כתיבה לשמה כ"כ החמירו חז"ל אף על עיבוד משום חיבור מצוה. וכ"כ באמרי בינה חאו"ח סי' י"א דהא דצריך עיבור לשמה אינו אלא מדרבנן והוכיח כן מד' הרמב"ן והר"ן וכיון דלגבי עיבוד אינו אלא מדרבנן מש"ה ס"ל להרא"ש דלא הוי עיכובא וכ' רק דטוב שיוציא בשפתיו אבל לגבי כתיבה דבעי' לשמה מדאורייתא ס"ל להרא"ש דהוי עיכובא מש"ה כ' דצריך שיוציא בשפתיו ולק"מ קושי' הגאון רע"א בסי' ל"ב מסעי' י"ט על ספי' ח' הנ"ל. אך קשה מד' המחבר כאן בס"ת שכ' דגם בעיבוד בעי' שיאמר בתחילת העיבור אני מעבד לשם ס"ת ומשמע דהוי לעיכובא ומהא דסי' ל"ב סעי' ח' גבי תפילין משמע דלא הוי עיכובא בעיבוד ומד' הרא"ש הנ"ל משמע דאין חילוק בין ס"ת לתפילין לענין עיבור דבתרוייהו לא, הוי עיכובא לענין עיבוד ובסמ"ג בח"ע מ"ע כ"ה כ"ה וז"ל וצריך שיאמר בפירוש שנותנים בעיבוד לשם דבר שבקדושה וכתיבה נמי לשמה צריך מדאמר בפ' הנזקין נ"ד ב' אזכרות שבו לא כתבתי לשמן ורצה לפסול ס"ת והשיבו נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת ומסתמא משמע דצריך לכתוב לשמה ואמרי' נמי בפ' השולח מ"ה ב' גבי רשב"ג כו' עיבוד לשמה בעי כתיבה לשמה לא בעי לכן כשיכתבם צריך שיאמר בפירוש בתחילת הכתיבה שיכתוב הכל לשם תורת ישראל ואזכרות שלו לשם קדושה. כי שמא אין די במחשבה וכן בגט שצריך לשמה צריך אמירה עכ"ל, הרי דס"ל גבי ס"ת דגם בעיבוד צריך שיאמר בפירוש שנותנם לשם דבר שבקדושה וכמ"ש המחבר כאן והתם קאי הסמ"ג אס"ת ובמצוה כ"ב כ' הסמ"ג וז"ל וגם צריכין עיבוד לשמן כרשב"ג כו' וצריך כתיבה לשם קדושה ולא סגי במחשבה עכ"ל. וגבי עיבוד לא כ' דלא סגי במחשבה ומשמע דס"ל דגבי עיבוד סגי במחשבה וא"צ שיאמר בפירוש והיינו כמ"ש המחבר בסי' ל"ב דמחלק בין עיבור לכתיבה ובס' התרומות הל' ס"ת סי' קצ"ב כ' וז"ל ומשפט העיבוד שפי' למעלה כשנותן העורות לעיבוד שצריך לפרש לשם לכתוב בהם דברי קרושה אך מסופק אי סגי במחשבה או אם צריך דבור לאמר לומר בפירוש לעשות בהם דבר קדושה אני נותן עורות אלו בעיבוד וכן בשעת כתיבת תפילין או מזוזה או ס"ת צריך שיאמר בפירוש לשם כו' וקדושה אני כותב וא"כ הוא שצריך דבור בפי' בשביל כך לא יצטרך לומר על

כל אות ואות אלא בתחלה יאמר שיכתוב הכל לשמה כמשפט וכן גבי גט שצריך לשמו אם לא סגי במחשבה אלא בדבור צריך שיאמר בפי' בפני עדים בתחילת כתיבה שיעשנו כולו לשמה כו' והאריך בזה ומסיק וכ' לכך סוב ונכון לפרש בכתבי הקודש בתחילת כתיבתן ולומר שיכתוב הכל לשם תורת ישראל ולשם תפילין ומזוזות והאזכרות יכתוב לשם קדושה עכ"ל הרי שכ' אף לגבי כתיבת סתו"מ לכך סוב ונכון לפרש כו' ולא הוי עיכובא דלא כהמחבר כאן גבי ס"ת ולא כהמחבר בסי' ל"ב סעי' י"ט הנ"ל גבי תפילין וד' המחבר כאן ובסי' ל"ב הוא מד' הסמ"ג הנ"ל דמחלק בין עיבוד לכתיבה ובין ס"ת לתפילין ולענין טוי' בחוטין של ציצית כ' המחבר באו"ח סי' י"א סעי' א' דצריך שיהי' טוין לשמן שיאמר בתחילת הטוי' שהוא עושה כן לשם ציצית או שיאמר לאשה טוי לי ציצית לטלית והוא מד' המרדכי בהל' קטנות פ' התכלת סי' תתקמ"ט ומשמע דהוי לעיכובא וצ"ל משום דבעי טוי' לשמן מדאורייתא כמבואר בסוכה ס' א' ובמלחמות והר"ן הנ"ל והוי כמו כתיבה בס"ת דהוי לעיכובא להרא"ש והסמ"ג הנ"ל ולענין גט אי בעי' שיאמר בפי' בפני עדים שיעשנו לשמה עי' בספרי דברי אליעזר סי' קל"א ס"ק ו' מ"ש בזה והבאתי שם ד' התוס' בע"ז כ"ז א' ד"ה וכי היכן דס"ל דפסול בדיעבד כשלא אמר בפיו שכותב לשמה וד' התו"ג שם וד' החתם סופר באה"ע ח"ב סי' ט' יעוש"ה. וכעת ראיתי בחידושי הרי"מ בגיטין ר"פ כל הגט שהקנ' נמי קושי' הגאון רע"א הנ"ל מסעי' ח' על סעי' י"ש וכ' ליישב דאפשר משום דיש פוס' דא"צ עיבוד לשמה ע"ש בב"י אף שדחם מהלכה וכ' דמ"מ צ"ע:

ה **לשם ס"ת**. עי' בתשובת רע"א סי' ב' שכ' ששאל לסופרים איך נוהגים ליקח בכתיבת גיטין מהקלפים המעובדים לשם ס"ת דהוי הורדה מקדושה לחול וזהו אסור אפי' בהזמנה דבגוף הקדושה הזמנה מלתא היא כו' הן לכתוב תפילין על קלף המעובדים לשם ס"ת אף דהוי הורדה מקדושה תמורה לקדושה קלה נ' לכאורה דשרי מדקא' במנחות ל"ד ב' ולמ"ד הזמנה מלתא דאתני עלי' מעיק רא וקשה הא בגוף הקדושה לכ"ע הזמנה מלתא היא כו' וצ"ל דמ"מ לדידן דקי"ל בעלמא לאו מלתא גם בגוף הקדושה דמלתא היא לא תמור ב"כ לאסור להורידו לקדושה קלה כו' אבל לכתוב גס שהוא הורדה לחול זהו ודאי אסור והגידו לי שבשעה שמניחין העורות בסיד או שיהא מעובד לשם ס"ת או תפילין ומזוזות וגיטין כפי מה שיבחרו אתרי כן ואמרתי להם שמה שהם חושבים לתקן בתנאם למען שאותו קלף שיקחו לגיטין לא יהא נתעבד מעולם לשם ס"ת אינו נכון דהא אם נימא דהוי כמתנה בשעת עיבוד כו' א"כ מה שכותבים על קלפים אלו סתו"מ ל"ה מעובד לשמו דנצטרך לומר דזהו שכותב עליו ס"ת הוברר הדבר שנעבד לשם ס"ת

והרי אנו קי"ל בדאורייתא אין ברירה ולזה הוריתי להם לעשות כך שיעבדו הכל לשם ס"ת ויתנו בתחלה שיהא בידם לשנות לכתוב עליו דברי חול דתנאי מהני בזה עכ"ד. ובסי' ג' שם הביא דכ"כ בעבודת הגרשוני סי' ס"ה וכ' דאפי' משום כתיבת תפילין צריך להתנות דבלא"ה אינו רשאי לכותבן על עור המעובד לס"ת דהוי הורדה וכיון דקי"ל כו' דבגוף הקדושה הזמנה מלתא היא ואסור להורידו לחול וה"נ אסור להורידו לקדושה קלה והביא ראי' ממנחות ל"ד ב' דקא' ולמ"ד הזמנה מלתא הוא דאתני עלי' מעיקרא הרי למ"ד הזמנה מלתא גם להורידו לקדושה קלה אסור וה"ה בגוף הקדוש לדידן והוא מתחלה הי' רצה להביא ראי' מד' הגמ' אלו להיפך ודחה זה וכ' אח"כ דנ' דאף דאנן קי"ל דבגוף הקדושה הזמנה מלתא היא היינו למאי דקי"ל בע"ע ירידתה לנחל איתן אוסרתה ילפי' מינה דבגוף הקדושה הזמנה מלתא הוא אבל למ"ד דעריפתה אוסרתה גם בגוף הקדושה הזמנה לאו מלתא היא ומש"ה שפיר אמרי' למ"ד מלתא היא דהא גם בגוף הקדושה לאו לכ"ע מלתא היא. ואולם הא באמת סוגיא דסנהדרין כו' תמוה דהא רבא ס"ל בכריתות דעריפתה אוסרתה וא"כ גם בע"ע הזמנה לאו מלתא כו' ונ' דהך דבגוף הקדושה הזמנה מלתא לאו דכ"ע היא ותליא בפלוגתא דר"י ור"ע בע"ז נ"א ב' דלר"ע כו' הדין דבגוף הקדושה מלתא היא אבל לר"י כו' וא"כ אם גם ע"ע עריפתה אוסרת ממילא בכ"מ בגוף הקדושה ג"כ לאו מלתא ושפיר אמרי' ולמ"ד הזמנה מלתא היא וקיימינן כסברא הפשוטה כעה"ג דבגוף הקדושה לדידן הוי כמו למ"ד הזמנה מלתא בעלמא דאסור להוריד לקדושה קלה עכ"ד. הנה מ"ש דהסופרים שמעבדים עור לשם סת"מ כשמתנים אם ירצו לשנות לכתוב על הקלף נש פסול כו' משום דקי"ל דאין ברירה בדאורייתא לא ידענא מאי קא' דהא לפ"ד הרמב"ן בחידוש ו ר"פ כל הגט והובא בר"ן שם שכ' וז"ל דפלוגתא דברירה הא דוקא במתנה על ב' דברים כגון האו' לאיזו שתצא בפתח תחלה שהוא מתנה על זו ועל זו וכן האו' ב' לוגין שאני עתיד להפריש כו' שהוא מתנה על כל ב' לוגין שבחביות וכן אם בא חכם למזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב אבל במתנה על דבר אחד בלבד כגון האו' כתוב גש לפ' אשתי אם תצאו בפתח תחלה וכן האו' אם בא חכם למזרח יהא עירובי עירוב ואם לאו יהא בטל מהני אפי' למאן דל"ל ברירה וה"ט דגיטא דש"מ דמהני כו' עכ"ל וא"כ אם ארצה אכתוב עליו ס"ת ואם ארצה אכתוב עליו גט ל"ש בזה ברירה דבגט שהוא דבר חול א"ל שום קביעות מחשבה והוי כמו שמתנה רק על דבר א' דל"ש ברירה לד' הרמב"ן. וכן ראיתי בישועות ישראל בחו"מ סי' ס"א בעי"מ ס"ק ג' ובהשמטות שם ובעונג יו"ט חאו"ח סי' ה' שהק' כן על הגאון רע"א מד' הרמב"ן והאריכו בזה ואח"כ דחה העונג יו"ט זה וכ' דהכא שייך שפיר ברירה

דהתם גבי כתיבת גט לשמה הרי גט שנכתב לשם אשה יכול לעשות בו מה שירצה דגט אין בו קדושה וא"צ להתנות שאם לא ירצה לגרש לא ירד עליו תורת גט ולהכי לא אכפת לן מידי במה שאו' שאם לא ירצה לא יגרש שאם לא יגרש ויעש. ממנו דבר אחר אין בזה שום איסור וגם קביעות תורת גש לשמה לא פקע ממנו במה שאינו רוצה לגרש דאף דאינו רוצה לגרש חלה עליו תורת גש לשמה רק שאינו מגרש מחמת שאינו רוצה להכי לא אכפת לן במה שאמר אם ארצה מגרש ואם לא ארצה לא אגרש ואין בזה חשש ברירה משא"כ בעיבוד עור דעור שנתעבד לשם סת"מ אסור להשתמש בו דבר הרשות משום הזמנה ועור שנתעבד לשם צורך חולין אסור לכתוב ס"ת או תפילין הרי הדברים סותרים זא"ז שאם ישתמש לשם ס"ת צריך שיוקבע עיבוד לשם ס"ת ולא לדבר חול ואם ישתמש בו דבר חול צריך שיתבשל קביעות לשם ס"ת מפני שאסור לכתוב דבר חול על עור שנתעבד לשם קדושה א"כ הדברים סותרים זא"ז ואם מתנה שירצה להשתמש בו דבר הרשות אז לא ירד עליו תורת קדושת הזמנה לשם ס"ת כדי שיהא בידו לעשות בו דבר חול ה"ז ברירה גמורה ואסור למ"ד אין ברירה עכ"ד ודבריו נכונים ועי' בס' ראשי בשמים חאו"ח סי' ג' שכ' נמי כן דהכא כיון שהדברים סותרין זא"ז כו' מקרי שפיר מתנה על ב' דברים כאחד ושייך לדין ברירה למאי דקי"ל דאין ברירה וכ' עוד דאף אי נימא דאין חילוק ואף היכא דסותרים זא"ז אמרי' ברירה היכא דמתנה על דבר א' מ"מ לפמ"ש הרמב"ן דבדבר התלוי ברצון ל"א ברירה כו' וא"כ כאן דהתנאי שמתנה לקודש ולחול תלוי ברצונו אם ירצה יכתוב עליו ס"ת ואם ירצה ישנה לחול או לקדושה קלה ל"א ברירה גם להרמב"ן עכ"ד וא"כ שפיר ד' הגאון רע"א הנ"ל. ועי"ש עוד בישועות ישראל ובעונג יו"ט מ"ש ע"ד הרמב"ן והאריכו בזה ועי' בנודע בשערים ה"ב סי' א' שכ' דהכא הוי התנאי בשב וא"ת דהיינו במתנה דאם ירצה שלא יחול עליו הקדושה למען יכתבו עליו דברי חול דמותר דהוי כמו שמתנה ע"מ שלא ימחה אבא כו' והאריך בזה ולפ"ד יש לדחות ד' הראשי בשמים הנ"ל שכ' דהכא הוי דבר התלוי ברצון ועי"ש עוד מה שהשיג ע"ר הגאון רע"א שכ' דל"מ משעה ברירה מד' הירושלמי פ' כל הגט כו' אמר לאומן עשה לי ב' זוגין א' לקרקע וא' לבהמה עשה לי ב' מחצלות כו' עשה לי ב' סדינים כו' הרי אלו טמאים עד שיפרישם בטהרה ר"ש מטהר עד שיפרישם בטומאה כו' והנה לפי פסק הרמב"ם יחוד מספק הוי יחוד ושניהם מקבלין טומאה כן נמי במעבד סת"מ וגיטין ולא בירר איזה לס"ת ואיזה לגיטין אינו תלוי בברירה דכ"ז שלא בירר הכל ראוי לקדושת ס"ת כו' עכ"ד ועי' בעונג יו"ט שם מה שהשיג עליו דל"ד להא דהירושלמי והאריך בזה ואח"כ הק' שם על הגאון רע"א הנ"ל שכ' דיעבדו הכל לשם ס"ת ויתנו בתחלה שיהא בידם

לכנות כו' דמנין דמהני תנאי כזה להפקיע הקדושה אחר שירדה על הקלף שם קדושה כו' והא קיי"ל בנדרים כ"ט דקדושה בכדי לא פקע כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

והנה הגאון רע"א כתב זה לדבר פשוט דס"ת בעי עיבוד לשמה מדאורייתא ומש"ה כ' דבדאורייתא קי"ל דאין ברירה ובעבה"ב שם הביא ד' הגהות מרדכי הל' ציצית שמסתפק לומר דהא דבעי' עיבוד לשמה הוא מה"ת הובא בעונג יו"ש שם. ובאחת בהגהות מרדכי שם הביא זה בשם רבינו שמשון והביא ד' אז"ק שכתב עליו וז"ל וא"י מנין דבעי עיבוד לשמה אפי' לכתחלה דשאני מצה וסוכה שהם גוף המצוה וכתיבת התפילין וקמטים של יו"ד ודלי"ת הוי נמי גוף המצוה אבל עיבוד העור א"י מנין לנו ואפי' רשב"ג ורבא דפסלי אף בדיעבד לא ידעי רבותינו מנין להם דגבי ציצית דין הוא דכתיב גדילים העשה לך לשמן אבל לך דתפילין אצטריך לך לאות ולא לאה לאות ואי משום דתפילין אתקש למזוזה כו' ומזוזה וס"ת ילפי' כתיבה מגט כו' הא גט גופי' לא בעי' לשמה עכ"ל אי"ק הרי דס"ל לאז"ק דהא דבעי' עיבוד לשמה אינו אלא מדרבנן. וכן משמע מד' הרמב"ן במלחמות פ"ק דסוכה ובחידושי הר"ן סנהדרין מ"ח שהבאתי לעיל ס"ק א' שכ' דבס"ת בעי לשמה מדכתיב כתבו לכם דרשי' לכם עשי' לשמה ובתפילין ומזוזה דלא רבי קרא לא בעי' עיבוד לשמה וא"כ בס"ת לא כתיב לכם רק בכתבו ומנין לעיבור אלא דס"ל כיון דבעי כתיבה לשמן כ"כ החמירו חז"ל אף על העיבוד וכ"כ הפרמ"ג בפתיחה כוללת הל' תפילין ובסי' ל"ב בא"א ס"ק י"ג בפשיטות דהא דבעי עיבוד לשמה בס"ת ותפילין אינו אלא מדרבנן וכ' דכן משמע מד' תשובת הרמב"ם שהשיב לחכמי לוניל שהביא הכ"מ פ"א מהל' תפילין הל' י"א דאינו אלא מדרבנן ובס"ק ל"ב שה מ"ש בזה וכיון דאינו אלא מדרבנן הא מדרבנן קי"ל דיש ברירה. ועי' בספרי דמשק אליעזר סי ס"א ס"ק א' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה וא"כ שפיר י"ל כמ"ש הגאון רע"א הנ"ל שהגידו לו הסופרים דהוי במתנה בשעת העיבוד דאותו שאקח לכתוב עליו ס"ת יהי' עיבוד לשם ס"ת ומה שאקח לכתוב עליו גט יהי' חול כו' כיון דקי"ל בדרבנן יש ברירה ואופן הב' שכ' הגאון רע"א שיעבדו הכל לשם ס"ת ויתנו בתחלה כו' בודאי דמהני. וכן ראיתי באמרי בינה באו"ח סי' י"א שכ' דהא דבעי עיבוד לשמה בס"ת ותפילין אינו אלא מדרבנן והביא דכ"כ המבי"ט בקרית ספר דאינו אלא מדרבנן וכ' דכן נ' מד' המלחמות והחידושי הר"ן הנ"ל וכ' דכיון ואינו אלא מדרבנן אמרי' יש ברירה והביא ד' הקרית ספר הנדפס מחדש מבעל המאירי מבואר דא"צ לפרט דנותן לשם ס"ת או תפילין רק דרך כלל לשם כתיבת דבר שבקדושה עכ"ד. וכעת ראיתי בבנין עולם חיו"ד סי' ס"ו שכ' נמי דעיבוד לשמה אינו אלא מדרבנן והביא דכ"כ בתשובת רע"א סי' ס"ט דאינו אלא מדרבנן והאריך בזה

ובהג"ה כם תמה על הגאון רע"א שסותר ד"ע מסי' ס"ט להא דסי' ב' הנ"ל דלפמ"ש בסי' ס"ט כו' אין כאן חשש כלל דבדרבנן קי"ל דיש ברירה וכ' דכעין זה יש לתמוה ג"כ על עבה"ג סי' ס"ה שכ' ג"כ לאסור מחשש ברירה וסיים בצ"ע ועי' בשאילות שמואל בכלל ה' אות כ' בענין הזמנה שהביא ד' הגאון רע"א הנ"ל ועי' מ"ש בכלל עיבוד דיש סברא דהזמנה דעיבוד הוא מדרבנן עכ"ד. ומ"ש הגאון רע"א הנ"ל שיעבדו הכל לשם ס"ת ויתנו בתחלה כו' דתנאי מהני בזה והביא כן בשם עבה"ג באמת מבואר כן להדיא בב"ח סי' מ"ב דתנאי מהני בזה הובא בס"ז שם ס"ק א' ובמג"א ס"ק ו' והט"ז כ' דאף דלא התנה נמי מהני משום דסתמא הוי כהתנה דאמרי' לב ב"ד מתנה עליהם כו' ועי' בצ"צ סי' פ"א שכ' נמי בהדיא דאף בהזמנה בגוף הקדושה מהני תנאי אף להשתמש בו חול ותמהני על הגאון רע"א דאמאי לא הביא ד' הב"ח והט"ז והמג"א והצ"צ ומ"ש הגאון רע"א בשם עבה"ג והסכים עמו דאף לכתוב תפילין על קלף המעובד לשם ס"ת אסור בלא תנאי משום דהוי הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה כו' עי' ב"י באו"ח סי' ל"ב שכ' דאם עבד לשם ס"ת מהני לכתוב בו תפילין דקדושת ס"ת חמורה מקדושת תפילין וכ' הלבוש שם וז"ל דאע"ג דאסור לשנות מקדושה חמורה לקדושה קלה כו' הכא שאני שאינו אלא הזמנה ומותר לשנותו לקדושה קלה אבל לדבר חול אסור לשנותו עכ"ל הובא במג"א שם ס"ק י' וכ' דכן משמע בסי' מ"ב שכ' מותר לעשות מתפילין חדשים של ראש לשל יד אע"ג שנכתבו לשם ש"ר עכ"ד. הרי דס"ל להב"י והלבוש והמג"א דבהזמנה בעלמא מותר לשנות מקדושה חמורה לקדושה קלה אף בלא תנאי ולא הביא הגאון רע"א דבריהם כלל. וכעת ראיתי בהגהות מעשה רוקח סי' ל"ב סע"י שהביא ד' עבה"ג ותמה עליו דאמאי לא הביא ד' הב"י הנ"ל דמפורש שלא כדבריו וכ' דמ"מ יש לחוש לד' עבה"ג כי ד' הר"ן מסייעין לי' וכ' דלדעתו גם מה שאו' הסופרים בשעת עיבוד שמעבדין לס"ת ולתפילין לאו שפיר עבדי כו' דהא קי"ל דבדאורייתא אין ברירה אלא יעבד לשם ס"ת ויתנה להדיא דאם ירצה לשנותו לקדושה קלה שיהי' הרשות בידו כו' אמנם מצאתי קצת סמך לדעת הב"י בחגיגה י"ח ב' טבל לחמור מותר לקל עכ"ד. הנה מ"ש דלאו שפיר עבדי כו' הא קי"ל דבדאורייתא אין ברירה והיינו כד' הגאון רע"א הנ"ל וכבר כ' דלדעת כמה פוס' הא דבעי' עיבוד לשמה בס"ת אינו אלא מדרבנן ובדרבנן קי"ל דיש ברירה ומ"ש אלא יעבד לשם ס"ת ויתנה כו' היינו נמי כמ"ש הגאון רע"א הנ"ל וכבר כ' דכן מבואר להדיא בב"ח ובמג"א ובצ"צ וגם הוא לא הביא דבריהם כלל וכבר תמהתי כן על הגאון רע"א דאמאי לא הביא דבריהם. ועי' בהגהות ר' ברוך פרענקיל שם שכ' נמי דאישמיטתי' לעבה"ג ד' הב"י כאן וד' הלבוש והביא ד' הפ"מ ח"ג סי' י"א דמפלפל בישוב ד' עבה"ג ומסכים

להל' כד' עבה"ג ומה שהביא עבה"ג ראי' ממנחות הנ"ל דקא' ולמ"ד הזמנה מלתא היא כו' י"ל דלאו ראי' היא וכמ"ש הגאון רע"א שם דאדרבה משם יש ראי' להיפך מדקא' ולמ"ד הזמנה מלתא היא והא בגוף הקדושה לכ"ע הזמנה מלתא היא א"ו דלדידן דקי"ל הזמנה לאו מלתא היא אף דבגוף הקדושה מלתא היא מ"א לא חמור כל כך שיהא אסור אפי' להורידו לקדושה קלה ומ"ש הגאון רע"א דזהו דוחק כו' אין זה דוחק דשפיר י"ל דהזמנה בגוף הקדושה לדידן לא חמיר כ"כ כמו בהזמנה לאביי דס"ל מלתא היא. וכ"כ בברית אברהם חאו"ח סי' ז' דמד' הגמ' הנ"ל מוכח דלדידן דס"ל הזמנה לאו מלתא לא חמיר כ"כ לומר דבגוף הקדושה יהא אסור אפי' להורידו לקדושה קלה והשיג על עבה"ג הנ"ל אבל לדבר חול אסור לשנותו בגוף הקדושה וכן מוכח באו"ח סי' מ"ב דיש חילוק בין להורידו לקדושה קלה ובין לשנותו לדבר חול דבסעי' א' פ' המחבר שם דאם הי' חדשים כו' מותר לשנותו אפי' מש"ר לשל יד משום דהזמנה לאו מלתא הוא וכמ"ש המג"א ס"ק ג' ובסעי' ג' פ' הרמ"א דקלף המעובד לשם תפילין אסור לכתוב עליו דברי חול דהזמנה לגוף הקדושה חלתא הוא ולכאורה סתרי אהדדי א"ו צ"ל דבסעי' א' מיירי המחבר להורידו לקדושה קלה מש"ר לש"י בזה פ' דהזמנה לאו מלתא הוא אף בגוף הקדושה והרמ"א בסעי' ג' מיירי לשנותו לדבר חול בזה פ' דהזמנה מלתא היא בגוף הקדושה וכ"כ בלב"ש שם לחלק כן ד' המחבר והרמ"א ועי' בתשובות סת"ם הל' ס"ת סי' ס"ט שכ' דמה שנהגו הסופרים בשעת העיבוד שמתנין במה שיכתוב עליו ס"ת יהי' לס"ת ומה שיכתוב עליו תפילין והי' לתפילין ומה שיצטרך לצורך חול יהי' חול אם מותר לעשות כן והביא ד' הנטע שעשועים סי' כ"ח שאוסר בזה משום דאין ברירה בשל תורה כו' והאריך בזה. והביא ד' המלחמות בסוכה הנ"ל וכ' די"ל דס"ל דבעיבוד א"צ לשמה רק מדרבנן והק' ע"ז מגיטין נ"ד ב' כו' והאריך בזה הרבה ולפ"ד ניחא אף אי נימא דצריך עיבוד לשמה מדאורייתא אפי"ה ל"ש כאן דין ברירה יעוש"ה. ועי' בשם ארי' סוף ח"א בתשובות הנספות סי' א' שהביא ד' הרמב"ם בתשובה שהשיב לחכמי לוניל שהביא הכ"מ פ"א מהל' תפילין דמבואר דבס"ת עיבוד לשמה אינו אלא מדרבנן והק' מהא דכ' הרמב"ם ברישׁ הל' תפילין דאם הא"י מעבדו פסול ואפי' או' לו ישראל עבד עורות אלו לשם ס"ת כו' והטעם דא"י אדעתא דנפשי' קעביד והרי כ' הב"י באה"ע סי' קכ"ג ובב"ש שם ס"ק ה' דהא דאמרי' א"י אדעתא דנפשי' קעביד היי רק ספק כו' וא"כ למה יפסול אף בדיעבד הא הוי ספד"ר כו' וא"ל דבס"ת ותפילין איכא חזקת חיוב דגברא שנתחייב לקרות בתורה ולהניח תפילין דהא דעת הרמב"ם גופי' דאפי' במקום חזקה אמרי' ספד"ר לקולא כמ"ש הפר"ת כללי ס"ס כו' ועוד דבגוף דבר זה לומר חזקת חיוב

דגברא אינו ברור וקשה לזה מברכות כ"א א' דאמרי' למ"ד ק"ש דרבנן ס' קרא ס' לא קרא אינו חוזר וקורא אע"ג דגברא בחזקת חיוב כו' ומפ"ז כ' דאף הרמב"ם ס"ל דעיבוד לשמה הוא מה"ת כו' והאריך בזה. ואח"כ כ' לענין סתמא אי עומד לשמה או שבעי' בפירוש שיכוין לשמה כו' וגם אם נימא דסתמא פסול אי מה"ת פסול או רק מדרבנן פסול כו' והאריך בזה ועוד כ' דהיכא דמוציא בשפתיו אף בלא נשמע קולו הוי עכ"פ דבור וקול נקרא אם משמיע לאחרים או עכ"פ כשמשמיע לאזניו כו' אבל דבר הוי אפי' רק אם שפתיו נעות בלבד כו' וה"ה בס"ת אף אם מוציא רק בשפתיו די וא"צ אפי' להשמיע לאזניו וזה פשוט ולא נזכר בשום מקום בפגול או בס"ת שיהי' צריך להשמיע לאזניו כי לא בעי' שמיעת קולו רק כ' שצריך שיוציא בשפתיו דזה חשיב דבור כו' ועוד כ' לענין אי בדיעבד סגי במחשבה כו' והאריך בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בצ"צ ובפרמ"ג שם במשב"ז ס"ק א' ובא"א ס"ק ו' מ"ש בזה ועי' במשכנות יעקב חאו"ח סי' נ"ה שכ' דהזמנה בגוף הקדושה מלתא היא ואסור אף להורידו לקדושה קלא בלא תנאי כו' והביא ראי' מד' הגמ' מנחות הנ"ל והאריך בזה והיינו כעבה"ג וכד' הגאון רע"א הנ"ל שכ' אח"כ ולא הביא ד' העבה"ג וכבר כ' שאין ראי' מד' הגמ' הנ"ל וכמ"ש הגאון רע"א מתחלה והב"א הנ"ל וא"כ דין זה אי מהני הזמנה בגוף הקדושה להורידו לקדושה קלה בלא תנאי צ"ע. ועי' במלא הרועים אות ה' ענין הזמנה מ"ש והאריך בזה ועי"ש עוד במשכי"ע מה שהק' על הב"י ושאר פוס' שס"ל דמהני תנאי אף אחר שנעשה המעשה כו' דהא קדושה בכדי לא פקעה כו' והיינו כקושי' העונג יו"ט על עבה"ג והגאון רע"א והעונג יו"ט הנ"ל לא ראה ד' המשכי"ע אלו שכבר הקדימו בקושי זו ועי"ש עוד במשכי"ע שהביא ראי' דלא מהני תנאי אחר שנעשה המעשה מהא דאמרי' ביומא י"ב ב' גבי בגדי כהונה כו' והאריך בזה. ועי' פרמ"ג במשב"ז שם שכ' להסתפק אי הוי ד"ת או דרבנן ועי' ברש"י מגילה כ"ו א' במשנה הביא תוספתא כי הקדישים משמע לכאורה דהוי ד"ת וכן מסתברא עכ"ד ובסי' קנ"ג שם במשב"ז ס"ק א' כ' אפשר אין מורידין דרבנן אף דרשי' ולבוש הביאו תוספתא צפוי למזבח כו' י"ל דרבנן ואסמכתא שהרי בפסחים כ"ו א' ר' דוסא מחיר לכהד"י ואף הרמב"ם פ"ת מכלי מקדש פ' כת"ק דבגדי כה"ג אסורים לגמרי מוהניחם שם לגמרי משמע הא לא"ה אף שמוריד מקדושה חמורה לקלה מ"מ שרי עכ"ד וסותר ד"ע מהא דסי' מ"ב הנ"ל ובאמת מד' הגמ' יומא מבואר דהוי מדאורייתא וכמ"ש המשכי"ע הנ"ל והפרמ"ג לא הביא ד' הגמ' יומא רק הביא ד' הגמ' דפסחים ובפסחים לא הובא פלוגתא דת"ק ור"ד רק בקצרה ולא סיים שם דטעם דר"ד דיליף מילבש וגם לא תשובת רבי על ר"ד דבגדים שנשתמש בהן קדושה חמורה ומד' הרמב"ם הנ"ל נמי אין ראי' דהא דהוצרך

להטעם שנא' והניחם שם היינו ללמוד שאסורים גם לכה"ג ביוה"כ אתר שאינו עובד בהם פעם שני' לעולם דאי מטעם דאין מורידין כו' הוא רק שאסורין לכה"ד אבל שלא ישתמש בהם כה"ג ביוה"כ אחר צריך לקרא שנא' והניחם שם ופ' הרמב"ם כת"ק וכמ"ש הכ"מ שם. וכן ראיתי בס' אחד מחכמי זמנינו נקרא שאלות חיים חאו"ח סי' ג' שהשיג כן על הפרמ"ג והעיקר דהא דאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה הוא מדאורייתא וכמ"ש המשכי"ע והפרמ"ג בסי' מ"ב ודלא כהפרמ"ג דסי' קנ"ג הנ"ל ועי' באמרי בינה שם סי' י"ב שהביא דכ"כ המבי"ט בקרית ספר דהוי דאורייתא וכן עיקר ואכע"מ להאריך בזה. עוד הביא האמרי בינה שם ד' האו"ז הל' תפילין סי' תקע"א שהביא בשם מורו רבינו שמחה דהא דקא' הגמ' מנחות הנ"ל דמהני תנאי זה דוקא דלא לבשן מעולם אבל לבשן ל"מ תנאי דמעיקרא והביא ראי' מהא דיומא י"ב גבי בגדי כה"ג כו' יעוש"ה והמשכי"ע הביא ראי' זו מסברת עצמו ולא ראה ד' האו"ז שלא נדפס בימיו ועי"ש עוד באמרי בינה מה שהביא ראי' דמהני תנאי מקידושין נ"ד א' גבי כתנות כהונה ניתנו ליהנות בהן כו' והאריך בזה ועי' במח"א הל' צדקה סי' י"ב מ"ש והאריך בהם יעוש"ה. ועי' בכתב סופר חאו"ח סי' י"א שכ' דיש תיקון לסופרים כשיצטרכו קלף המעובד לס"ת כדי לכתוב עליו גט או דברים של רשות שיאמרו בפה מלא שמבטלים העיבוד לשמה ואתי דבור האחרון ומבטל דבור הראשון שאמר שמעבדה לשמה כו' והאריך הרבה בזה ומסיים דאם הסופר מעבד בעצמו שיכול לשנות כל הקלפים לד"א ע"י אמירה שני' לדבור ראשון וכן כשקונה מאחר כל הקלפים שעיבד לשמה בפעם אחד שיעשהו שלית לבטל כולם לכשירצה עכ"ד. ועי' בראשי בשמים שם מ"ש ע"ד הט"ז סי' מ"ב שכ' דנהגו הסופרים להשתמש בקלף המעובד לשם סת"מ גם לצורך חול דיוכל להזמין על אחר זמן שתחול הקדושה לאחר ל' יום וממילא שיוכל להזמין גם לאח"ז בלתי מוגבל לכשיצטרך לכתוב עליו ס"ת ועד זמן ההוא יהי' מותר לכתוב עליו של חול וכיון שחלות הקדושה מהקלף הוא לאח"ז כשיכתוב עליו ס"ת א"כ ל"ש בזה דין ברירה כלל כו' והאריך בזה:

ומה שהק' הגאון רע"א שם על התוס' סנהדרין דלמה צורך הקדימו דרבא ס"ל דהל' כר"י כו' הא רבא ס"ל בכריתות דעריפה אוסרת כן הק' נמי במנחת אהרן שם ובערוך לנר שם ובמחצית השקל סי' מ"ב ובשעה"מ פי"א מהל' טומאת צרעת ובנר תמיד בכריתות כ"ה א' ד"ה רבא ועי' במנ"א שם ובטעה"מ שם ובנר תמיד שם ובעונג יו"ט שם סי' ו' מ"ש ליישב קושי' זו והאריכו בזה יעוש"ה ועי' במשנת חכמים פ"ג מהל' יסוה"ת ביבין שמועה אות ד' מ"ש לענין סתמא והאריך בזה:

ו **ס"ת** עי' בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קע"ה שכ' דדוקא כשנותן לתוך הסיד אבל כשנותנים לתוך המים מתחלה כדי לרככן זו לא הוי ההחלת העיבוד ול"מ אם אמר אז אבל אם הי' בתוך המים אפר או שאר דברים חריפים כו' אף דלא הי' עדיין סיד בתוכו אפי"ה מהני כו' והאריך בזה ועי' באיל המלאים פ"ה סי' ג' אות ה' מ"ש ע"ד הנו"ב והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ז **על הגויל**. עי' ט"ז ס"ק ג' שכ' ג' שמות יש בזה גויל קלף דוכסוסטוס פי' גויל עור שנגרד ותקנו במקום השער ובמקום הבשר לא תקנו וכותבין בו במקום שער קלף ודוכסוסטוס הוא עור הנחלק לשנים חלק החיצון של צד השער נקרא קלף וכותבין בצד הפנימי של צד הבשר וחלק הפנימי שבצד הבשר נקרא דוכסוסטוס שפי' דוך בלשון גמ' מקום סטוס בלשון יוני בשר וכותבין בז בצד החיצון שכלפי השער כו' עכ"ד והוא מד' הטור כאן וכ"כ התוס' בשבת ע"ט ב' ד"ה קלף בשם ר"ת והר"ן שם בשם הערוך בשם רב האי והמרדכי והרא"ש הל' ס"ת וסה"ת סי' קצ"ד והסמ"ק עשה כ"ה וכן הוא הנוסחא ברמב"ם שלפנינו פ"א מהל' תפילין הל' ז' שכ' וז"ל זה החלק שממול השיעור נקרא קלף וזה שממול הבשר נקרא דוכסטוס עכ"ל אבל הר"ן בשבת שם הביא בשם הרמב"ם להיפך שהחלק הדבוק לבשר הוא הנקרא קלף וכותבין בו במקום בשר שהוא לבן כבשר ממש והחלק של צר השער הוא הנקרא דוכסוסטוס וכותבין בו במקום שער ממש וכ' דכן הוא נמי דעת הרמב"ן וצ"ל דנוסחא אחרת הי' לו להר"ן בהרמב"ם היפך מנוסחא שלפנינו וכ' הב"י ע"ד הר"ן וז"ל דנוסחא משובשת נזדמנה לו בד' הרמב"ם וליתא אלא עיקר בנוסחא בספרי הרמב"ם שהוא כד' כל הנך רבותא שהסכימו שהחלק הדבוק לשער נקרא קלף והחלק הדבוק לבשר נקרא דוכסוסטוס אע"פ שמד' תשובתו לחכמי לוניל על מ"ש בפ"ג נ' שהי' גורס כגרסת הר"ן אפשר שאח"כ חזר בו ותיקן כמ"ש בספרים שלנו ונוסחא זו עיקר שהיא מסכמת לדעת רוב הפוס' עכ"ל וכ"כ בכ"מ שם דאפשר שהרמב"ם חזר בו אח"כ וכ' כמ"ש בספרים שלנו. ועי' ברש"י על הרי"ף בשבת שם שכ' דמה שכנגד השער קרוי דוכסוסטוס ומה שכנגד הבשר קרוי קלף והיינו כהר"ן בשם הרמב"ם והרמב"ן הנ"ל והב"ח הגיה בד' רש"י דמה שכנגד הבשר קרוי דוכסוסטוס ומה שכנגד השער קרוי קלף והיינו כד' ר"ח והר"ן בשם הערוך והנוסחא שלפנינו בהרמב"ם. ועי' במרדכי שבת סי' שע"ב שכ' דגם רש"י ס"ל כר"ת והר"ן בשם הערוך והיינו ממ"ש רש"י בשבת שם דוכסוסטוס קלף שניטלה קליפתו העליונה אין זה הכרת וכמ"ש באיל המלאים פ"ז אות א' דאי פני העור כירושלמי היינו הצד הפנימי כמ"ש הרמב"ן א"כ י"ל דגם כונת רש"י

דקליפתו העליונה היינו הקליפה הפנימית דנקראת עליונה וכ' דלדעתי כן הבין הרב ר' בועז בפי' הריי"ף דפי' בשם רש"י כפי' הרמב"ן והוא כפי גרסת רש"י שלפנינו על הריי"ף הנ"ל והביא ד' רש"י מנחות ל"א ב' ד"ה דוכסוסטוס שכ' קלף שלא נקלף וכ' דט"ס הוא וצ"ל קלף שלה נקלף והיינו כמ"ש בשבת דנטל ממנה קליפה העליונה עכ"ד. ועי' בבית מאיר באו"ח סי' ל"ב ובאיל המלאים שם ובאות ג' ובפ"ת אות א' ובחתם סופר חאו"ח סי' ג' ובנשמת אדם כלל י"ד סי' י"ב ובס' בית הלוי על התורה בסוף הס' בחידושים על שבח ע"ט ב' ח"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ה

ח **שירטוט**. עי' באיל המלאים פ"ח אות ה' שהביא קושי' המנחת כהן על התוס' מנחות ל' ב' ב' ד"ה הא מורידין שהק' דאמאי לא ילפי' דס"ת בעי שירטוט מגז"ש כתיבה כתיבה כמו דילפי' לקמן לענין כתבה למזוזה אגרת דפסולה והק' הא לפמ"ש רש"י בשבת קל"ב א' ד"ה עקיבא דאין דנין ק"ו מהלכה דלא נתנה תורה שבע"פ לדרוש בי"ג מדות וכן משמע מירושלמי חגיגה ג' ב' כו' א"כ כל הי"ג מדות לא נדרוש בתורה שבע"פ ואיך נילף כתיבה כתיבה לענין שרטוט ממזוזה הרי שרטוט דמזוזה אמרי' לעיל דהוי הל"מ וכ' ליישב עפ"ד הצל"ח פסחים פ"א שהק' ע"ד רש"י מהא דפריך הגמ' שם מי דנין ק"ו מהל' אלא אמר רבא יליף מועדו מפסח כו' הרי מבואר דאע"ג דק"ו אין דנין גז"ש דנין ותי' דדוקא היכא דנילף גז"ש רק להא מלתא בזה אמרי' אין למדין בי"ג מדות בתורה שבע"פ משא"כ הכא דהגז"ש היא בלא"ה אחרי' הואיל ונלמד להא ה"ה להא וכיון דגז"ש מועדו הוא ללמוד תמיד מפסח לענין טומאה ופסח מתמיד לענין דדוחה שבת א"כ ילפי' ג"כ לענין טומאת התהום דהותרה בתמיד כו' והשתא לפ"ז כיון דגז"ש כתיבה כתיבה הוא לענין כתבה אגרת דפסולה א"כ ה"ה דאיכא למילף מיני' דצריכה שרטוט וכ' אלא דקשה ע"ז ממ"ש התוס' בקידושין י"ז א' ד"ה ונילף דהא דהוי עולת ראי' בכ"ש הוא מהל"מ א"כ אמאי פריך ונילף ריקם ריקם מראי' הא כיון דהוי הל"מ לא נלמד בי"ג מדות והא האי גז"ש הוא דוקא להא והניח בצע"ג והביא ד' המחנה ראובן פסחים שם שכ' דהא דכ' רש"י דלא נדרש תורה שבע"פ בי"ג מדות פליא בפלוגתא דר"מ ור"י במכות י"א א' בספר שתפרו דפשתן דמאן דפוסל ס"ל כיון דהוקשו כל התורה לתפילין להלכותיהן נמי הוקשו אע"ג דהוי נמי הל"מ ומאן דמכשיר ס"ל להלכותיהן לא הוקשו וא"כ י"ל דרבא בפסחים הנ"ל ס"ל להלכותיהן נמי הוקשו ושפיר יליף גז"ש מועדו להכשיר בתמיד כהן שנטמא בטומאת התהום ולפ"ז מתורץ קושי' התוס' הנ"ל דאמאי לא ניחא דס"ת בעי שרטוט כו' ע"כ יתפרש הקושי' הנ"ל מנ"ל להגמ' להקשות הא מורידין עושין והא בעי

שרטוט דלמא ס"ל לברייתא דס"ח נמי בעי שרטוט משום דיליף כתיבה כתיבה ואפי' הל"מ נלמד בי"ג מדות ולפמ"ש ניחא דממ"נ אי ס"ל דהל"מ נמי נלמד מי"ג מדות הרי הוקשו כל התורה לתפילין ותפילין הל"מ דלא בעי שרטוט והיקש עדיף מגז"ש כו' ועי' גיטין מ"א ב' תוס' ד"ה דכ"ע עכ"ד. ושפיר מיושב קושי' הצל"ח הנ"ל וגם מיושב שפיר קושי' הנ"ל מהא דקידושין די"ל דר"מ נמי ס"ל להלכותיהן נמי הוקשו דהא החם במכות פליגי ר"מ ור"י בזה ושפיר פריך הגמ' ונילף ריקם ריקם מראי' ועי' לקמן סי' רע"ח ס"ק א' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. עוד הביא שם ד' מלאכת שמים שכ' בשם פע"ח דשרטוט אחורי הכתב ל"מ ועוד הביא בשם התשב"ץ ח"א סי' כ' שכ' דגם שרטוט דלאחר הכתיבה ל"מ וכ' דכן מוכח מהגמ' הנ"ל והאריך בזה. ועי' בתשובות סת"ם הל' ס"ת סי' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ו

ט **בדיו**. עי' באיל המלאים פ"ט מ"ש והאריך בזה. ובאות ד' שם מה שהביא בשם הדבר שמואל סי' קס"ב לענין דיו הנעשה מסתם יינם ומ"ש בענין מצוה הב"ע ובד' התוס' סוכה ל' א' כו' והאריך הרבה בזה. ועוד הביא שם ד' היד אלי' שהורה דס"ת שנכתב על גבי עור של בהמה טהורה הנרבעת דצריך גניזה והשיג עליו דבע"ז כ"ז קא' הגמ' ע"כ לא פליגי אלא בחששה אבל היכא דודאי רבעה פסלה כו' ולבסוף מסיק שאני פרה הואיל ומום פוסל בה דבר ערוה וע"ז נמי פוסל בה כו' וא"כ הואיל ובירושלמי דס"ת אין מום פוסל דאפי' הי' בבהמה כמה מומין אין הירושה נפסלת עי"ז א"כ גם אין רבועה פוסל בה וא"כ אף דלכתחלה בודאי אסור לכתוב עלי' משום דמאיס אבל עכ"פ בדיעבד לטעון לס"ת זאת גניזה נ"ע וכן יש לדייק מלשון הברייתא דמס' סופרים פ"א הל' ב' דקא' ואין חוששין שמא עורות לבובין הן ומדוע לא אמרה שמא עורות נרבעות הן אלא ש"ח דהאי לא אסור מצד הדין ומ"ש עוד ע"ד הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קפ"א והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ז

י **בימין**. וכ' הט"ז ס"ק ח' דדרשי' וקשרתם וכתבתם מה קשירה בימין אף כתיבת בימין ס"פ הקומץ עכ"ד. ועי' בב"י באו"ת סי' ל"ב דמשמע מדבריו דהטעם דבעי' ימין דילפי' ממלאכת שבת ועי' בתשו' סת"ם הל' ס"ת סי' ס"א שהק' עליו דמה ראי' משבת לס"ת דהתם מלאכת מחשבת בעי כו' וכ' ליישב והאריך בזה. ובסי' ס"ג שם ח"ש והאריך בזה:

יא **בהג"ה**. ולא בנוצה. עי' ט"ז ס"ק ת' מ"ש לענין ספרים הנדפסים אם יש בהם קדושה. ועי' בג"פ סי' קכ"ה ס"ק ט"ו מ"ש ע"ד הט"ז והאריך בזה. ועי' באיל המלאים פ"ו אות ו' מ"ש ע"ד הג"פ והט"ז והאריך בזה. וסיים ועכ"פ חלילה לשום אדם להכשיר מלאכת הדפוס לס"ת ומכ"ש לתפילין ומזוזות כו' פכ"ד. ועי' בתשו' סת"ם סי' ס"א שהאריך

הרבה בזה בענין הדפסת סת"מ כו' וסיים דחס להזכיר להיות עושין כן דלא לבעי גניזה ומכ"ש דתם מלהזכיר מלברך טל ס"ת כזה ומי שעושה כן עתיד ליתן את הדין כו' עכ"ד. ועי' בדע"ק ס"ק ט' ומק"מ ס"ק מ"ה מ"ש בזה:

סימן ערב

סעיף א

א **בהג"ה והעמוד כו'**. ועי' באיל המלאים פי"א אות א' שכ' דדעת רש"י בב"ב י"ד ב' ד"ה לא ארכו כדעת הרמב"ם דהוי ההיקף זולת העמוד וברמזים שם כ' הטור בהדיא דגם דעת הרא"ש כן כו' ועוד נ' דהוי דומיא דלוחות והלוחות הי' לבדן ארכן וחרבן ו' טפחים ה"ה גם בס"ת יהי' הגויל לבד ו' טפחים זולת העמודים כו' והאריך הרבה בזה ובפי"ג אות א' ובמק"מ ס"ק ח' ט' ובגיה"ק ס"ק א' וס"ק ז' מ"ש לענין מנין השיטין והאריכו בזה יעוש"ה

סימן רעד

סעיף ב

א **שאסור לכתוב כו'**. עי' ש"ך ס"ק ג' שהביא ב' דעות לענין בדיעבד אם כ' שלא מן הכתב אם אסור לקרות ועי' בתשו' סת"ם סי' י"ט שכ' דבחידושיו למגילה ח' ב' הביא ראי' דטעון גניזה ואסור לקרות בו עכ"ד. ועי' באיל המלאים פי"ח אות ד' שהביא ראי' ממגילה י"ח ב' דאפי' בדיעבד אסור והאריך בזה ואח"כ הביא ראי' מהירושלמי פ"א דמגילה הל' ט' דבדיעבד כשר והאריך בזה ובאות ג' שם מ"ש והאריך בזה ועי' במק"מ ס"ק י' מ"ש והאריך בזה ועי"ש עוד בתשו' סת"ם שתמה על המחבר שכ' סתם דצריך שיקרא כל תיבה בפיו קידם שיכתבנה דאמאי לא הביא ד' המרדכי שהובא בב"י שכ' דבדברי פרעניות מותר לכתוב שלא באמירה תחלה וכ' דאפשר מפני שד' רש"י שלפנינו ספ"ד דב"ב משמע להיפך כו' והאריך בזה וסיים לכך חייש המחבר לחומרא והניח בצ"ע. ואח"כ כ' להסתפק כו' אם מהני מה ששומע מפי חבירו אי הוי זה כמו מן הכתב או לא וכ' מתחלה להוכיח מד' הגמ' ספ"ק דב"ב דקא' דהקב"ה הי' או' ומשה או' וכותב דהיכי דאחר או' מותר לכתוב שלא מן הכתב ואח"כ דחה זה די"ל דבשלמא לחומרא מה שמשה הי' או' שפיר ילפי' מיני' דכ"ש לאחר דבעי אמירה אבל להיפך לקולא לכתוב בכה"ג שלא מן הכתב אין ללמוד ממשה כו' די"ל שהי' שם שעהד"ת כמו דקא' לגבי ר"מ במגילה י"ח ב' ומכ"ש למאי דקא' מעיקרא דדברי תורה הי' מיושרים אצל ר"מ ומש"ה כ' שלא מן הכתב א"כ מכ"ש דמשה הי' כל התורה מיושרין לפניו שמותר לכתוב שלא מן הכתב והאריך בזה וסיים בצ"ע לדינא. ובאמת מבואר להדיא בסמ"ק מצוה קנ"ה

בהגהות הרי"ף שם שאסור ע"י אחר שכ' וז"ל וצריך לסופר דמעתיק להיות ההעתק לפניו ויקרא בשפתיו כי הדברים שבכתב אסור לכותבה ע"פ וכן לא יכתוב הסופר ע"י מקרא כי צריך הוא שיראה בדפוס ויקרא עכ"ל הרי מבואר בדבריו דל"מ מה ששומע מפי חבירו ולא ראה התשו' סת"ם ד' הגהות הרי"ף אלו ועי' בדע"ק ס"ק ג' שכ' דכשמגיהים אותיות בס"ת המנהג להקל לכתוב שלא מן הכתב כו' ומ"מ נכון להחמיר ע"ע גם בהגה וגם במפריד אותיות דבוקות אולי שייך חסרות להגיה מהכתב והמניחין האזכרות לכותבן כולן כ"א אחר טבילה פשיטא דצריכין לכותבן מהכתב ומ"מ די כשלפניו רק תיבה של האזכרה שכותב ויכול לכתוב מתוכה כמ"פ עכ"ד ובס"ק ד' ה' מ"ש ומ"ש לענין הרהור והאריך בזה ועי' במק"מ מס"ק ו' עד ס"ק ט"ז מ"ש בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ב **כתיבה נאה כו'**. והוא מד' הגמ' שבת קל"ג ב' זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות כו' ס"ת נאה כו' בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר אומן כו' הובא בב"י ואפי' אבא שאול דדריש התם ואנוהו הוי דומה לו מה הוא רחום וחנון אף אתה חנון ורחום מ"מ הל' כרבנן דיחיד ורבים הל' כרבים ועוד י"ל דא"ש לא פליג ארבנן. וכ"כ בשאגת ארי דיני מילה סי' נ' והביא הוכחה לזה כו' ואח"כ חקר אם הא דהתנאה לפניו הוא מה"ת או מדרבנן והביא ראי' מד' הגמ' שם בשבת וממנחות ס"ד א' גבי שחט בשבת קרבן כתושה כו' והאריך בזה. ובאמת משמע מד' התוס' סוכה כ"ט ב' ד"ה לולב שהוא מדרבנן שכ' וז"ל דיבש פסול משום דאתקש לולב לאתרוג דכתיב בי' הדר ולא כמו שפי' הקונטרס משום דכתיב ז"א ואנוהו דאין ואנוהו אלא לכתחלה ולא מפסל בהכי כדמוכח בפ"ק י"א ב' דאמרי רבנן לולב מצוה לאוגדו משום שנא' זא"ו לא אגדו כשר עכ"ל ומשמע דס"ל דהוי מדרבנן ומש"ה ס"ל דלא מפסל בדיעבד. וכן ראיתי במשנת חכמים הל' יסוה"ת פ"ג ביבין שמועה אות ד' שהביא ראי' מד' התוס' אלו דהוי מדרבנן ודחה ראי' הש"א וכ' דנעלם מהש"א ד' התוס' והאריך בזה אבל מד' רש"י הנ"ל שפי' הטעם דיבש פסול משום דכתיב זא"ו משמע דס"ל דהוי מדאורייתא ומש"ה ס"ל דמפסל בדיעבד וי"ל דבזה פליגי רש"י ותוס' דרש"י ס"ל דהוי מדאורייתא ותוס' ס"ל דהוי מדרבנן וא"כ אין שייך להקשות על הש"א דנעלם ממנו ד' התוס' דהא רש"י ס"ל דהוי מדאורייתא רק דיש להקשות על הש"א דאמאי לא הביא ד' רש"י והתוס' דפליגי בזה ועי' בכפ"ת סוכה שם ובפ"י שם ובחתם סופר ח"ו בחידושיו לסוכה שם מ"ש בזה ועי"ש עוד ביבין שמועה שהביא ראי' מהא דאמרי' בסוכה י"א הנ"ל משום שנא' זא"ו כו' וכ"מ שאמרו משום שנא' ול"א שנא' היינו שהוא מדרבנן ונקטו קרא לאסמכתא כו' ועוד הביא ראי' מב"ק ט' ב' דקבעיא

בש"ם גבי הידור מצוה כו' אי שליש מלגיו או מלבר ומסיק בתיקו וכ' הרא"ש כם דנקטי' לקולא בספי' וכ"כ הב"י באו"ח סי' תרנ"ו דהא דס"ל להרא"ש בספי' לקולא משום דגוף מצות הידור הוא מדרבנן לכן נקטי' להקל הרי להדיא דמצות הידור שהוא משום זא"ו הוא מדרבנן עכ"ד. וכ"כ בפלפולא חריפתא שם אות נ"ז כהב"י וכן משמע מד' התוס' מנחות מ"א ב' ד"ה אין דהוא מדרבנן שכ' וז"ל ושמא מדרבנן הוי משום זא"ו עכ"ל וכן מבואר להדיא במהרש"א שבת ק"ד ב' בתוס' ד"ה אמר דהך זא"ו הוא רק מדרבנן וכן ראיתי בס' עין יצחק חאו"ח סי' ד' שכ' נמי בפשיטות דהך זא"ו הוא רק מדרבנן והביא ד' התוס' סוכה וד' הרא"ש דב"ק וד' התוס' מנחות וד' מהרש"א שבת הנ"ל והאריך בזה ולא הביא ד' המשנח"כ הנ"ל ועי' בכתב סופר חיו"ד סי' קל"א מ"ש ע"ד מהרש"א והאריך בזה. ועי' בקהלת יעקב מהגאון מקארלין בפסחים ס"ד א' ד"ה כמעשהו שכ' דהך זא"ו הוי דאורייתא והאריך בזה ועי' בתשובת רע"א סי' ע' שכ' דהוא רק מדרבנן ועי' באיל המלאים פי"ז אות ה' שהביא ד' הנ"י הל' ס"ת שכ' אהא דקי"ל דאין ס"ת ארכו יותר על רחבו משום מ"ע זא"ו נ' מדבריו דהתנאה ולפניו במצות הוא דאורייתא מ"ע זא"ו והביא ד' הב"י והש"א הנ"ל והביא מה ששמעו מהחתם סופר שאמר דזא"ו הוי מדאורייתא אלא דיש לחלק דבדבר שבקדושה הוא דאורייתא משא"כ בדבר מלוה הוא דרבנן וכ' דלפ"ז י"ל דשפיר כ' הנ"י גבי ס"ת דהוי מ"ע כו' משום דהוי דבר שבקדושה והרא"ש בב"ק הנ"ל שכ' דאזלי בספי' לקולא דשם איירי בהידור מצוה הוי דרבנן ושפיר כ' הב"י דהוי ספד"ר וגם שפיר כ' הש"א הנ"ל דהוי דרבנן כו' והאריך בזה יעוש"ה. והנה בגמ' דשבת הנ"ל לא הזכיר תפילין נאין רק סוכה לולב שופר ציצית ס"ת הזכיר דבעי נאין אבל תפילין לא הזכיר אך במכילתא פ' בשלח אות א' הגרסא תפלה נאה ולא תפילין. וכעת ראיתי בירושלמי פאה פ"א הל' א' דהובא שם ג"כ ברייתא זו ושם איתא הגרסא תפילין נאין בלשון רבים וראיתי בס' א' מחכמי זמנינו נקרא בנין שלמה סי' ז' שהרגיש בזה וכ' לחלק בין תפלה של ראש לתפלה של יד כו' וכ' דתליא בזה אי אמרי' דושמרת את החוקה בחוקת תפילין הכתוב מדבר או בחוקת הפסח הכתוב מדבר כו' וכ' דהמכילתא והירושלמי כ"א אזיל לשיטתי' כו' והאריך בזה יעוש"ה. ובאות ו' שם הביא ד' הש"ך חו"מ סי' שפ"ב ס"ק ד' שכ' דיש מכבדים לאחרים למול את בניהם כו' ולפ"ז הי' נ' דה"ה לענין כתיבת ס"ת כיון דמצוה בו יותר מבשלוחו וכשהוא יכול לכתוב בעצמו ולקיים המ"ע בגופו עדיף טפי והביא ד' התב"ש לעיל סי' כ"ח ס"ק י"ח שחולק על הש"ך כו' א"כ טוב לעשותו שליח לכתוב ס"ת וכ' דמ"מ נ' לדמות זה למה דאיתא בירושלמי יומא פ' ב' שעירים הל' א' משבח בגופו משבח במראה מי קודם ופי' בק"ע דאם יש כאן ב'

שעירים לקנות א' מהם שמן אבל אין מראהו טוב והב' מראהו טוב אבל, לא שמן איזה קודם ר' ירמי' סבר מימר נשמענה מהדא אביב קציר יבש לקצור אביב קציר קודם הדא אמרת משבח בגופו קודם הרי אנו רואים אע"ג דהשעיר הוא משבח במראה ואית בי' זא"ו אפי"ה המשבח בגופו קודם א"כ י"ל ה"ה בנ"ד דאף דהסופר האחר יכתוב יותר נאה מ"מ זה שהוא בעצמו כותב חשיב כמו משבח בגופו וקודם ועדיף טפי וכ' דלפ"ז יש לפקפק עמ"ש לעיל סי' רע"א סעי' ג' דקלפים שלנו הם מובחרים מן הגויל וכ' הש"ך שם ס"ק ט' משום דנאים טפי ולפי הנ"ל צ"ע הא הגויל משבח לגופו טפי וקודם לקלף הנאה וצ"ל דעיקר הטעם הוא כמ"ש אח"כ דגויל הוא כבד ביותר והביא ד' החתם סופר יו"ד סי' רס"א שהביא ד' הגאון ר' נתן אדלר שנשאל מעשיר א' דיש בכוחו לכתוב לו ב' ס"ת מסופר א' דאינו כותב כ"כ יפה אבל אינו ביוקר כ"כ כתיבתו אבל יש סופר אחר דכותב ביופי טפי אמנם הוא ביוקר ומבקש שכר הרבה וא"כ א"י לכתוב על ידו כ"א ספר א' איזה עדיף לכתוב ב' שאינם יפים כ"כ או א' ע"י הסופר הכותב ביופי והשיב דהדבר פשוט דיכתוב לו רק א' ע"י הסופר הכותב ביופי וכ' הוא דהגאון הנ"ל אינו כותב ראי' לדבריו והי' נ' מהא דר"ה כ' ע' ספרים ולא אתרמי לי' ור"א ב"י כ' א' ואתרמי לי' ויהבו רבנן ב' עיני' עי' ב"ב י"ד והענין הוא בהיות דר"ה לא השגיח על היופי כ"כ לכן הי' יכול לכתוב לו ע' ספרים ש ראב"י האריך במלאכת שמים והי' מתון בכתיבת פרו זמן רב עד שהשלים אותה בכל מיני יופי והנה ראה דרבנן לא יהבו עיני' בר"ה אע"פ שכ' כ"כ הרבה ספרים משום דלא מהולל ברובם הואיל ולא הי' בכל מיני יופי משא"כ על ראב"י יהבו עיני' משום דהי' החד ספר שכ' כראוי בכל יופי מבואר מזה דאחת מהודר עדיף מהרבה שאינם מהודרים כ"כ וכ' אלא דיש לעי' מירושלמי הנ"ל דב' ספרים נקראו משובח בגופו דודאי ב' ספרים מתקיימין יותר מא' וא"כ אולי לדעת הירושלמי יותר טוב לכתוב ב' ספרים וכ' ואולי עוד יש להביא ראי' מהא דפ' הרמב"ם פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הל' י"ב האו' הרי עלי בסלע למזבח יביא כבש ואמאי נימא יביא ב' תורים או ב' בני יונה דקרבן א' יפה מב' קרבנים קטנים וה"ה בנ"ד ואולי יש לחלק בין הענינים וצ"ע עכ"פ ובאות ז' שם ובמק"מ ס"ק ל"א ובגידולי הקדש ס"ק ז' וס"ק י' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ו

ג **ליזהר כו'**. עי' ט"ז ס"ק ה' מה שהק' מגיטין כו' וסיים בזה סיוע להרמב"ם ועי' בנחל איתן פ"ה מהל' תפילין מ"ש ע"ד הט"ז והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רעו

סעיף ב

א **לשם כו'**. עי' במח"א בהגהותיו על הטור כאן שכ' להסתפק דהא דצריך כתיבה לשמה היינו לומר שיכתוב אותן בכונת השם יתברך כו' אבל אי לא כיון בכתיבה שהוא שמו של הקב"ה לא קדוש א"ד צריך שיכוין כשכותבו שהוא מקדש אותן בכתיבתן והביא ראי' מד' הרמב"ם שכ' ס"ת שכותבו מין ישרף כו' ואח"כ דחה זה ומ"ש בתשובה שאח"כ יעוש"ה:

סעיף ט

ב **למחוק כו'** עי' בתורת גיטין בחידושיו לגיטין כ' א' ד"ה הא שכ' להסתפק בחק תוכות לענין שמוה שאין נמחקין אם חייב עליו משום מוחק כו' ועי' בתשובת מנחם עזרי' סי' ל"ו שכ' דגם שם של ח"ת אסור למחוק כל שצורות אותיות מוכיח עליו ונעשה בכונה כו' עכ"ד הובא דבריו בגליון מהרש"א וכ"כ בתו"י סי' ט"ו דיש איסור למחוק שם שנעשה בח"ת והאריך בזה. אך בשב יעקב חיו"ד סי' נ"ה כ' דח"ת אינו חשוב כתב כלל לענין קדושת השם והאריך בזה הובא דבריו במשנת חכמים הל יסוה"ת פ"ג ביבין שמיעה אות ד' והתו"ג לא ראה ד' המנ"ע והחו"י והש"י שהרי לא הביאו יעי' בתשובות בית אפרים חיו"ד סי' ס"ב מ"ש והאריך בזה והעיקר לדינא דאף בשם של ח"ת אסור למחוק וכ"פ המשח"כ שם בצפנת פענת אות כ"א:

ג **הנטפלות כו'**. עי' ט"ז ס"ק ז' שכל דהנטפלות לשם לאחריו אינו אסור למחוק אלא מדרבנן וכדמשמע מפשט ד' הרמב"ם פ"ו מהל' יסוה"ת כו' ועי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' ע"ה שכ' נמי כן דאינו אסור אלא מדרבנן והאריך בזה. והביא ד' העבה"ג סי' צ"ה וד' המעיל צדקה סי' נ"ה דס"ל נמי כן ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' ר"ס שכ' נמי כן דאינו אסור אלא מדרבנן והביא ד' הנו"ב כ' דהדעת נותן כן דהעיקר הלאו נפקא לן מקרא ואבדתם את שמם מן המקום ההוא כו' והדבר פשוט דאם נמחק שם הנטפל לע"ז ועצם שם ע"ז נשאר במקומו לא עשה ולא כלום כו' וכיון דכתיב לא תעשון כן כו' משמע דאעצם השם קאי ולא על הנטפל וא"כ מה שאסרו מחיקה הנטפל הוא רק הרחקה מדרבנן והביא ראי' מרפ"ב דשבועות גבי א' הנכנס לעזרה כו' והאריך בזה ולא הביא ד' הט"ז הנ"ל אך בסי' רס"ג שם השיג על עבה"ג וכ' דהנטפל להשם מאחריו דאורייתא הוא וכ' דהמעי' בלשון הרמב"ם פ"ו מיסוה"ת יראה להדיא דאין שום חילוק בין השם עצמו להנטפל אלא שאין לוקין על הנטפל אלא מכות מרדות. והנה בפ' שבועות העדות פליגי ת"ק ואחרים והל' כאחרים ונ' דפליגי אי דרשי' אתין כפלוגתא דשמעון העמסוני ור"ע כו' וקי"ל כאחרים ואיכא לאו אלא הואיל ואתיא מדרשא דאת כ' הרמב"ם דאין לוקין וכך

דרכו בכ"מ דאין לוקין על הרבויי' כאלו אלא מכות מרדות אבל לעולם דאורייתא הוא עכ"ד וסותר ד"ע מהא דסי' ר"ס ועי' בבנין, עולם חיו"ד סי' ס"ג שכ' דהנטפל להשם מאחריו הוא דאורייתא דהוי כמו חצי שיעור דאסור מה"ת אלא שאין לוקין עליו ומש"ה כ' הרמב"ם דאין לוקין אלא מכמר"ד כו' והאריך בזה. ועי' בחוט המשולש בתשובות הגאון ר' אליעזר יצחק סי' ל"ט שכ' דאינו אסור אלא מדרבנן והאריך בזה ועי' באור החיים עה"ת פ' ראה שכ' דהנטפל להשם מאחריו דאורייתא הוא אלא שאין לוקין ע"ז הובא דבריו במנחת חינוך מצוה תל"ז אות א' ומ"מ העיקר לדינא נ' דאינו אסור אלא מדרבנן וכהעבה"ג והמעצ"ד והנו"ב והחוט המשולש והחתם סופר סי' ר"ס הנ"ל ולא כהחתם סופר סי' רס"ג והאוה"ח והב"ע הנ"ל וכ"כ במנ"ח שם:

סעיף יא

ד **בהג"ה מותר למחוק כו'**. הנה גבי תפילין מזוזה בעי' כסדרן משום דכתיב והי' דאיתא במכילתא סוף פ' בא אבל גבי ס"ת לא בעי' כסדרן וה"ט משום דלא כתיב בה והיה מש"ה כשר אף שלא כסדרן וכ"כ ברביד הזהב פ' ואתחנן פ' והי' דבס"ת דליכא קרא מש"ה כשר שלא כסדרן ועי' ברדב"ז ח"א כי' ש"י שכ' דלכן ס"ת כשר בכ' שלכ"ס משום דאל"כ לא תמצא ס"ת כשרה לעולם ומזוזה איידי דזוטר כ' אחרינא עכ"ד. אך לענין השם בס"ת עי' בתשובת גינת וורדים חאו"ח כלל ב' סי' י"ב י"ג שכ' ע"ד הרמ"א דזהו דוקא בה' אחרונה של השם אבל לא בה' הראשונה משום דהוי שלכ"ס דאף בס"ת צריך שיהי' השם כסדרן ואל"כ פסול הס"ת אלא דמ"מ אסור למחקו כו' עכ"ד הובא דבריו בחידושי רע"א והביא דגם בתשובת שמש צדקה סי' נ"ב ובנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' ע"ה בד' הר' טיאה ס"ל נמי כן דבכל אזכרות בס"ת בעי' כסדרן ועי' בפ"ת ס"ק כ' שכ' דכן משמע נמי בס' תפל"מ דבעי' כסדרן בשם של ס"ת. ועי' בקובץ על הרמב"ם פ"א מהל' תפלין ט"ז שהק' על הגינת וורדים מהא דאמרי' במס' סופרים פ"ה הל' ד' הכותב את השם וטעה בה אות אחת יתלנה מלמעלה ר"ש שזורי אומר שם כולה תולין אות אחת ממנה אין תולין ומלשון זה טעה בה משמע באיזה אות שיהי' וקשה א"כ איך יתיר הת"ק לתלות הא תו הוי נכתב השם שלכ"ס ואף אם נדחק לומר דמיירי דוקא בה' אחרונה עדיין קשה מ"ט דת"ק דמתיר לתלות הא אפשר בקל לגרר אות אחת ולכתוב במקומה ה"א אחרונה אלא יראה דגם בשם הוי' לא בעי' כסדרן עכקוש"י. ובאמת לפמ"ש בא"ר באו"ח סי' ל"ב ס"ק ל"ב דבשם אלקים אינו מזיק שלכ"ס הובא דבריו בחידושי רע"א וכ' דכן נ' נמי דעת הנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קע"א כו' א"כ י"ל דבמס' סופרים מיירי בשם אלקים אבל בשם הוי' שפיר בעי' כסדרן ול"ק קושי' הקובץ הנ"ל אך הגינת וורדים

ס"ל דאין חילוק ואף בשם אלקים מזיק שלכ"ס שפיר קושי' הקובץ על הגינת וורדים הנ"ל. ועי' במנ"ח מצוה תל"ז שכ' דלכאורה קשה דבכותב שם הוי' דכותב יו"ד ה"א והוי שם ואח"כ כותב הוא"ו ובאותו רגע הוי קלקול כי אין זה שם אלא אח"כ כשכותב ה"א אחרונה נגמר השם ונהי דזה הוי מקלקל ע"מ לתקן מ"מ לכתחלה אם יש תקנה שלא לקלקל כלל ודאי עדיף כו' ה"נ אפשר ח"ו לא יגמור ויקלקל השם יו"ד ה"א ולמה לא התקינו חז"ל בכותב שם הוי' דיכתוב היו"ד לבסוף ולכתוב תחלה אותיות הו"ה ואח"כ יכתוב היו"ד בראש התיבה ונגמור השם ובזה אין שום מכשול ומזה ראי' ברורה דהשם צ"ל כסדרן כו' והביא בשם ס' יהושע שכ' על ד"ז שלא נמצא בשום מקום ולפענ"ד הוא ראי' ברורה וגם כ' דבזה ניחא מאי דחז"ל מנגין בן קמצר דלא רצה ללמד על מעשה הכתב ומאי נפ"מ כו' ולפמ"ש דהי' כותב שם הקדוש בב"א ולא הי' כאן קלקול רגע אחת משא"כ כשאינו יכול לכתוב בב"א דא"א בענין אחר ובן קמצר הי' כותב בשלימות ע"כ מזכירין אותו לגנאי כו' ובן קמצר הי' כותב תיבה בת ד' אותיות בב"א עכ"ד ולא הביא ד' הג"ו הנ"ל הנה מ"ש ראי' מהא דלא התקינו חז"ל בכותב שם הוי' כו' היא נכונה אבל מה שהביא ראי' מהא דבן קמצר כו' לא ידענא מאי קאמר ואדרבה יש להביא ראי' מזה להיפך לפמ"ש המג"א סי' ל"ב ס"ק נ"ז תפילין ומזוזות פסול בדפוס משום דא"א לצמצם ופעמים שנדפס האות שני קודם לראשון והוי שלכ"ס וא"כ גבי כתיבת בן קמצר שלקח ב' קולמוסין בין הה' אצבעותיו וכ' את השם בפ"א לא עדיף מדפוס שג"כ א"א לצמצם א"ו מוכח שא"צ באותיות השם כסדרן. וכן ראיתי בעצ"ל שהביא ראי' זו משם רב א' וכ' דעל פי זה יש ללמד זכות על הסופרים שמתקנים ס"ת ישינה אף באותיות השם שנתקלקלה ה"א הראשונה והוי שלכ"ס ולפי הנ"ל עבדין כדין והביא ד' הג"ו והאריך בזה וסיים בצ"ע ומד' המג"א הנ"ל מוכח נמי דס"ל דבאותיות השם כשר שלכ"ס שכ' דתפילין ומזוזות פסול בדפוס משום דא"א לצמצם כו' וגבי ס"ת מכשיר בדפוס ולא חיישי' שמא נדפס תחלה את הב' קודם לראשון והוי שלכ"ס ומוכת דס"ל דבאותיות השם כשר שלכ"ס. וכ"כ בחידושי רע"א דמד' המג"א מוכח דה"ל דאף בשם הוי' כשר שלכ"ס ועי' בתוס' רע"א במשניות במגילה פ"א משנה ח' שהק' דאמאי לא חשיב מתני' דבס"ת כשר בכותב שלכ"ס משא"כ בתפילין ומזוזות דבעי' כסדרן כו' והניח בצ"ע והביא דכן הקשה בתשובת הר' יוסף קצבי סי' ב' ולפ"ד הג"ו ניחא דכיון דהשם צריך לכתוב כסדרן אף בס"ת ולהכי לא פסיקא לי' למתני' וכ"כ בהגהות הרש"ש שם במגילה ליישב כן קושי' זו אך לפ"ד המג"א וא"ר הנ"ל דס"ל דאף אותיות השם כשר שלכ"ס בס"ת קשה קושי' הגאון רע"א. ועי' בתפארת ירושלים שם מ"ש ליישב משום דמגילת סוטה אסור

לכתוב למפרע כו' ועי' בהגהות הרש"ש שם ובהגהות פורת יוסף שם מה שדחו זה התי' דא"כ האיך קתני שהספרים נכתבים בכל לשון דהא מגילת סוטה דוקא בלשה"ק כמ"ש הרמב"ם פ"ג מהל' סוטה כו' ובאמת לפמ"ש הש"ך לקמן סי' רפ"ח ס"ק ב' שאין תולין במזוזה כמו שתולין בס"ת משום דבעי' שתהא נכתבת כסדרן כו' וא"כ ס"ל להש"ך הטעם דאין תולין משום דהוי שלכ"ס ובירושלמי מגילה שם הק' ולחשב נמי שהספרים תולין בהם משא"כ תפילין ומזוזות כו' וא"כ זהו קושי' הירושלמי מה שהק' הגאון רע"א הנ"ל לפ"ד הש"ך וכ"כ בהגהות הרש"ש שם דקושי' זו היא קושי' הירושלמי. אך ראיתי בחתם סופר חאו"ח סי' ח' שכ' דקושי' הירושלמי הוא לאו משום דהוי שלכ"ס אלא דהמקשה בירושלמי הי' קבלה בידו דיש עוד חילוק בין תלי' דבס"ת כשר ובתו"מ פסול ואפי' כסדרן וכגון שכ' ונזדמן לו שם בסוף שיטה ולא יש ריוח כל השם בתוך השיטה כו' ע"כ העריך לכתוב השם למעלה ביני שיטה ולכתוב אחרי' תיבה אחרת בסוף השיטה נמצא נכתוב כסדרן רק שהשם נתלה והביא דכן איתא בתשב"ץ ח"א סי' קע"ו והאריך בזה. ועי' בתשובת רע"א סי' רי"ג דמוכח דס"ל נמי בפי' הירושלמי כהחתם סופר יעוש"ה. ובקושי' הנ"ל כ' החתם סופר ליישב די"ל דהיינו בכלל שהספרים נכתבים בכל לשון דהא לית לנו שום מקרא על שיהי' נכתבין כסדרן או על שיהי' נכתבין בלה"ק אלא מדכתיב והי' בהויין יהי' והיינו הן הוויית לשונם והן הוויית כסדרן והוי כאלו תנן במתני' אין בין ספרים לתו"מ אלא שהספרים לא בעי בהווייתן משא"כ חו"מ ויהי' נכלל לשונם וסדרן והשתא נמי חדא מנייהו נקט וה"ה לאידך וכ"ש נמי הוא שהרי לענין קריאת הפרשיות למפרע פסול לכ"ע מדכתיב והי' כו' ואיכא למ"ד דלה"ק לא בעי מדכתיב שמע כו' וא"כ בכתיבה דפסול שארי לשונות כ"ש דבעי' והי' לענין סדרן ולק"מ אמתני' דלא קחשיב כסדרן עכ"ד. ועי' בבאר יצחק חיו"ד סי' כ"א שכ' נמי כן ליישב קושי' הנ"ל ולא ראה ד' החתם סופר שכבר הקדימו בזה וגם לא הביא שכבר הק' הגאון רע"א קושי' זו וכן הק' במגן האלף בסוף הס' בקונטרס עשרים גירה ועין בבנין עולם חיו"ד סי' נ"ו בהג"ה ובנחל אשכול הל' תפילין סי' כ"ח אות ג' שכתב נמי ליישב כן והאריכו בזה ומיישב נמי הבאר יצחק שם עפ"ז הקושי' דאמאי לא ילפי' ס"ת ממזוזה לענין שלכ"ס בגז"ש כתיבה כתיבה כו' וכ' נמי דאין כוונת הירושלמי דמקשה למה לא חשיב כו' דתולין בספרים כו' דאין זה ענין לשלכ"ס כו' ועוד כ' שם ליישב קושי' הנ"ל משום דמגילת סוטה בעי כסדרן כו' והיינו כתי' התפארת ירושלים הנ"ל והרגיש בקושי' הרש"ש והפורת יוסף הנ"ל מהא דפ' הרמב"ם כו' דאינו ממעט לשון יונית רק שארי לשון כו' וכ' דזהו גמי כונת רש"י סוטה ל"ב א' ד"ה פ' סוטה כו' והביא ד' המג"א והא"ר והעצ"ל הנ"ל והאריך

בזה ולק"מ קושי' הגאון רע"א הנ"ל. ועי' בתפארת ישראל במגילה שם מ"ש ליישב קושי' הנ"ל וא"כ שפיר י"ל דאף אותיות השם בס"ת לא בעי כסדרן וכהמג"א והא"ר הנ"ל ועי' בכנפי יונה לעיל סי' רע"א דס"ל נמי דאף בשם הוי' לא בעי כסדרן הובא דבריו בחידושי רע"א ועי' בתשו' סת"ם סי' ל"ג שכ' נמי דאף באותיות השם לא בעי כסדרן והביא ראי' מהא דבן קמצר הנ"ל ופ' כן והיינו כהעצ"ל הנ"ל. ועי' בבגדי ישע חיו"ד סי' כ"ז שהביא ד' הג"ו הנ"ל בשם הזוהר וכ' דכוונתו על הזוהר ויקרא י"א ב' דכ' וז"ל ועל דא מאן דבעי למכתב שמא קדישא י' בקדמיתא קוצא חד לעילא כו' לבתר י' ה' דלא מתפרשין דא מן דא לעלמין כו' בן נפיק מתרווייהו והוא דשמא קדישא בת נפסקת מסיטרא דאימה והוא ה' בתראה דשמא קדישא ועל דא בעי למכתב ו' ולבתר ה' כגוונא דא ו' ה' כו' והכי בעי בר נש לאזדהרי' בשמא קדישא דיכתוב שמא קדישא בגוונא דא כו' ואי לאו לא איקרו שמא קדישא ואיקרי פגום עכ"ל הזוהר. והבין הג"ו מדכ' דיכתוב שמא קדישא בגווני דא כו' היינו כסדרן ואי לאו לא אקרי פגום אבל נאמר דאין זה כונת הזוהר אלא כונתו שיכתוב בגונא דא זה אצל זה כסדר השיטה דוקא ולא יתלה איזה אות מהשם למעלה זהו כונת הזוהר דכ' ולא מתפרשין דא מן דא ואם תולה איזה אות מהשם הרי מתפרשין דא מן דא זה למעלה וזה למטה וכן משמע שכ' כגוונא דא ו' ה' כו' היינו כוונתו זא"ז ודין זה איתא נמי במנחות ל' ב' כל השם תולה מקצתו אין תולה כו' אבל שלכ"ס בזמן באותיות השם אין קפידא כלל וא"כ לפ"ז מותר לתקן את הה"א ואף אם נאמר דכוונת הזוהר שיכתוב כסידרן בזמן דוקא וכמ"ש הג"ו מ"מ כיון דלא הוזכר דין זה בש"ס כלל ולא בפוס' ראשונים ואחרונים ש"מ דלא ס"ל דין זה לכן בוודאי תקנה לתקן הה"א עכ"ד. ועי' בשם ארי' חיו"ד סי' מ"ה שכ' כי דין זה אין לו שום שורש בש"ס ופוס' רק מה שנזכר בנו"ב בדרך העברה בד' השואל והג"ו הנ"ל ואלו הי' כדבריהם איך לא הזכירוהו שום א' מהפוס' ראשונים ואחרונים וכ' דאלו הי' בא מעשה לפני כזאת לא הייתי חושש לדבריהם כו' והביא ד' העקרי דינים חאו"ח סי' ז' אות ד' בשם זרע אמת דהוכיח מד' הא"ר דלא שמיע להו מ"ש הג"ו לפסול השמות שנכתבו שלכ"ס וכ' ואף שסמכו דבריהם מד' הזוהר אין לנו עסק בנסתרות כמ"ש הח"צ סי' ל"ו כי אין לנו בדינים והוראות עסק בנסתרות ובתשובת רדב"ז חרה אפו בסופר א' שרצה להגיה בס"ת איזה דבר ע"פ הזהר בפרט שהרבה אחרונים מסקי כן ואין זכרון בזה לראשונים א"כ ודאי הכי נקטי' והביא מתחלה ראי' מהא דבן קמצר דמהני שלכ"ס כו' והביא ד' התיו"ט שם כו' ודחה וכ' דצ"ל שהי' מאמנים את אצבעות ידיהם באופן שיהי' נכתב בב"א האותיות הקטנות והגדולות והיינו שהי' ממהרים בכתיבת ההי"ן ומאחרים בכתיבת הי' וגם הוא"ו באופן שהכתיבה

מד' אותיות יצא מת"י בב"א וא"כ אין מזה ראי' לענין שלכ"ס ולפ"ז אפשר לומר דזהו הרבותא ואומנות גדולה שהי' להם בכתב שכ' כל הד' אותיות ברגע א' ולא נשתהו באות גדול ה יותר מאות קטנה ולא זה עיקר האומנות מה שקשרו ד' קולמוסין כו' רק העיקר שנגמרו האותיות בב"א כדי שלא יהי' של"כ וגם שלא יהי' השם חסר רגע א' כו' ועכ"פ אין ראי' מכאן לענין של"כ דכשר ולענין מעשה אני מסכים עם השואל לתקן האות ולא לגנוז היריעה עכ"ד. ועי' בצ"צ חיו"ד סי' רי"ג שתמה על הג"ו והנו"ב הנ"ל דהא קי"ל במנחות ל' ב' תולין את השם ומד' מקצתו אין תולין זהו משום גנאי ולא משום של"כ כו' וצ"ל דהם יפרשו דהא דמקצתו אין תולין משום של"כ דבהשם עצמו יש קפידא של"כ דהא הדין דשל"כ פסול בתו"מ משום דאמרי' בירושלמי אין תולין בתו"מ וא"כ כמ"כ כיון דאין תולין מקצת השם י"ל ג"כ פסול של"כ ומיהו גם שם י"א דהא דאין תולין אינו משום של"כ כמ"ש בסה"ת סי' ר"ה ובתשובת הר"ן סי' ל"ט ובנקה"כ סי' רפ"ח וא"כ מהא דאין תולין מקצת השם אין ראי' לפסול של"כ בס"ת באותיות השם כו' והאריך בזה ומסיק דאין לפסול בס"ת של"כ אף באותיות השם יעוש"ה. ועי' בס' דברי יעקב סי' כ"ח שהאריך בזה והביא ד' הרדב"ז הנ"ל וכ' דמדבריו שם משמע דלכתחלה גם בס"ת יש להדר לכתוב כסדרן דוקא דכל מה דאפשר לתקוני מתקני כו' ולפ"ז הי' אפשר לומר כיון דגם בס"ת בעי' לכתוב כסדרן אלא שהתירו בו התיקון מפני שא"א אבל באזכרות דטעם זה ל"ש דבהם אין הטעות מצוי שוב דינם שוה לתו"מ דפסול של"כ אף בדיעבד וראוי להחמיר בהם טפי מפני כבוד השם וכ' דד' הרדב"ז צריך הסבר בטעמו כו' דאיך נתיר פסול ד"ת מפני הדוחק כו' וכ' להסביר עפ"ד המג"א סי' י' גבי ציצית כו' והביא ד' המבי"ט בקרית ספר שכ' דהא דפסול של"כ בתו"מ הוא מהלל"מ כו' והאריך בזה וכ' ע"ד הג"ו הנ"ל דאין לדבריו שום פנים בהל' כלל כו' וסיים אם כי מד' הרמ"א באו"ח סוף סי' ל"ב יש להוכיח להצריך לכתוב השם כסדרן היינו למצוה לכתחלה עכ"ד יעוש"ה וא"כ לענין דינא בשארי שמות ודאי יש להקל בדיעבד של"כ וכהא"ר והנו"ב הנ"ל וכמו שפ' בחידושי רע"א אלא אף בשם הוי' נמי נ' דיש להקל בדיעבד בשל"כ וכדס"ל להמג"א והכנפי יונה והקובץ והעצ"ל והבגדי ישע והתשו' סת"ם והצ"צ והש"א וכדברי יעקב הנ"ל וכ"פ בבאר יצחק שם והדברי יעקב הנ"ל לא הביא ד' הב"י בשם הר"י אסכנדרני שכ' הטעם דפסול של"כ בתו"מ משום דכתיב והי' וכ"כ המחבר באו"ח סי' ל"ב סעי' כ"ג הטעם משום דכתיב והי' וכ"כ הלבוש שם והט"ז ס"ק א' הטעם משום דכתיב והי' והוא לא הביא רק ד' המבי"ט הנ"ל ועי' בדע"ק ס"ק ה' שהביא ד' הנו"ב הנ"ל וכ' דאולי רק לכתחלה והביא בשם א' שאמר שאולי עי"ז לא תני במגילה ח' ב' בשיש בין ספרים

לתו"מ אודות כסדרן וכ' דזהו קושי' הירושלמי הובא בתשובת הר"ן למה לא תני שיש ביניהם דתולין בספרים ולא בתו"מ לפי' סה"ת ופוס' דטעמא דאין תולין בתו"מ משום דבעי כסדרן וכ' אך א"י שורש לכך ובן קמצר כ' השם בב"א ואין זה כסדר ומסברא בתו"מ פסול כן ורק שלא להפסיק בכתיבת השם נתפרש ומסתמא רק לכתחלה עכ"ד. וכעת ראיתי עוד בתשו' סת"ם הל' ס"ת סי' י"ט שהביא נמי ראי' מהא דבן קמצר והביא עוד ראי' משבת ק"ד ומגיטין כ' גבי הי' צריך לכתוב השם ונתכוין לכתוב יהודא כו' דלא בעי בשם כסדרן כו' והאריך הרבה בזה וכ' לבסוף היוצא מזה שאין לנו ראי' להכשיר בשם של"כ מיהו גם לפסול אין לנו כח וכ"כ דמד' הש"ס ספ"ג דיומא נוטה יותר דכשר של"כ ולדינא אין בידי להכריע ולכך בדיעבד אם אירע כן נ' לקדור איזה שורות עם השם זה שלא יהא נ' כקודר השם לבד כמ"ש באו"ח סי' ל"ב בהשמות עכ"ד. ועי"ש עוד בסוף הס' בהשמטות לסי' רע"ו שהביא ראי' מהא דבן קמצר ומגיטין נ"ד ב' דפריך ולעבור עליו קולמוס כו' דלא בעי בשמות כסדרן יעוש"ה. ועי' בכתב סופר חיו"ד סי' ק"מ שהביא נמי ד' המג"א והכנפי יונה וגם הביא ראי' מד' הב"י כאן בשם הר"י אסכנדרני דס"ל דאף באותיות השם לא בעי' כסדרן כו' והאריך בזה וסיים ובכ"ז ת"ו להקל לעשות מעשה נגד הג"ו והשמש צדקה והנו"ב כו' ומי ירים ראש להקל ולעשות מעשה כו' ומ"מ מידי ספי' לא נפקא כיון שהמג"א והכנ"י לא ס"ל כן וכן הבאני ראי' מד' אסכנדרני שבב"י וספי' דדינא הוא עכ"ד יעוש"ה. ועי"ש עוד בבגדי ישע שתמה ע"ד המחבר והלבוש אנא מצאו לימוד זה על של"כ דהא מקור דין דשל"כ פסול בתפילין הוא מהמכילתא ותנחומא סוף פ' בא ושם לא אמרו שום טעם על של"כ אלא סתם אמרו כתבו של"כ יגנזו וכן הטור סי' ל"ב לא כ' הטעם מוהי' כו' אלא מביא המכילתא כלשונו גם מהי"מ שבמרדכי שכ' דשל"כ אינו פסול בפ' שמע והי' אם שמוע ודוקא בקדש והי' כי יביאך פסול של"כ מוכח נמי דהא דשל"כ פסול בתפילין בקדש והי' כי יביאך אינו מטעם והי' כו' דהא במגילה ט' א' דנקט הטעם דתו"מ אינן נכתבין אלא אשורית משום והי' הדברים הכתוב בפ' שמע כו' ואם איתא דמהך והי' כו' יהא פסול של"כ כו', א"כ מכשיר הי"מ הנ"ל של"כ בב' פרשיות אלו שמע והי' א"ש הלא עיקר והי' בשמע כתיב א"כ אפכא מבעי קדש והי' כי יביאך להוי כשר של"כ שמע והי' א"ש להוי פסול של"כ א"ו דאין זה הטעם דשל"כ פסול אלא הא דשל"כ פסול הוא מטעם אחר או הלל"מ והיינו כד' המבי"ט ואח"כ הביא ד' הביאורי הגר"א סי' ל"ב כו' והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בחסד לאברהם מהדו"ת חיו"ד סי' ס"ה שהביא ד' הג"ו הנ"ל והשיג עליו וכ' דאף לד' הג"ו רשאי לתקן ה"ה הראשונה דדוקא בתפילין דדרשי' במכילתא כו' מקרי דוהי' כו' אף שנכתבו תחלה כסדרן כל שנמחק

אות הראשון אסור לתקן ולא משגיחין במה שנכתבו אותיות השניות תתלה אחר אות הראשון כיון דבעי' שיהי' תמיד בהווייתן וכל שיהי' רגע אתת האות כתוב בעוד של"ה אות ה"א נקרא עליו שם פסול ול"מ מה שיתקן אח"כ אות הראשון אבל לענין כתיבת השם בס"ת הואיל ולא ריבה קרא שיהי' בהווייתו אלא דאנן בעי' למימר כשכ' השם למפרע של"כ לא קדוש עד שיכתוב כולו כסדרו והג"ו לא נסתפק לומר דבכה"ג שלא נכתב כסדר שנמחק דלא קדוש כלל כו' וא"כ בודאי כשמתקן אח"כ אות ה"א דנשאר השם בקדושתו כבתחלה כו' והאריך בזה והביא בשם חכם א' שהביא ראי' דלא בעי כסדרן מהא דבן קמצר ודחה ראי' זו דהוי כעין ס"ס שמא נכתבו כולם בב"א וכשר ואם לא נכתבו בב"א שמא אותיות הראשונות קדמו לשניות כמ"ש התוס' עירובין ה' ב' ד"ה וספק וכ' דנ' דאף א"נ דבעי כתיבה כסדרן מ"מ כשנמחק אות הראשון שפיר שרי לתקן אח"כ ולא בטל השם מקדושתו כו' וליתר שאת נכון כשיתקן ה' ראשונה יעביר בקולמוס כל השם ואף לרבנן דאמרי בכתב השם שלל"ש ומעביר עליו קולמוס לשמה אין השם מן המובחר כשר בדיעבד כמבואר בירושלמי שבת פ' הבונה ובזה שהכתיבה ראשונה כשר נכון להעביר קולמוס ובזה יצאנו מכל החששות עכ"ד יעוש"ה. והוא נמי כ' דבמכילתא איתא הטעם דפסול של"כ משום דכתיב והי' וליתא כן במכילתא רק דאיתא שם דאם כ' של"כ יגנזו רק דהב"י הביא בשם מהר"י אסכנדרני הטעם דשל"כ פסול משום דכתיב והי'. וכעת ראיתי בבית שלמה ביו"ד ת"ב סי' קל"ג שהביא ד' הנו"ב הנ"ל וכ' עליו דלא נ' שיהי' עיכוב בדיעבד שלא נמצא פסול זה בש"ס וראשונים ועי' ברמ"א או"ת סוף סי' ל"ב י"ל דשם נמי לכתחלה דוקא הוא וכ"מ מריש ד' הר"י אסכנדרני שהובא בב"י סי' רע"ו עכ"ד ובסי' קנ"א כ' דדין זה דשל"כ פסול אין לזה שורש לא בש"ס ולא בראשונים וגם בעלי הש"ע לא כ' מזה כלום ואף שהרמ"א סס"י ל"ב לענין שם שדי שבתפילין כ' לעשות כסדר אבל שם ודאי הוא רק זהירות לכתחלה וכן בהרבה תשובות שמתירין בנפל דיו על י' שבשם הוי' ועל א' שבשם אלקים לגרור הי' וה"א ולכתוב מחדש ושאר האותיות ישארו כמו שהי' ומכשירין בזה נ' מבואר דל"ח לזה בדיעבד כו' עכ"ד. ובסי' קנ"ב הביא בשם חכם א' שכ' דמשבועות ל"ה משמע דצריך לכתוב השם כסדרן דוקא וכ' עליו דכונתו מדאיתא התם אחרים או' לאחריו אינו נמחק דכבר קדשי השם ואם איתא דא"צ כסדרן א"כ מאי פסקא הא אפשר לאשכוחי אפכא דלפניו כבר קדשי השם ולא לאחריו אלא שא"כ יהי' מוכת משם דגם הנטפלין צריך לכתוב כסדרן והרי אף החכם השואל בנו"ב סי' ע"ו דפשיטא לי' דבעי' כסדרן בכתיבת השם ואפי"ה לא ברירא לי' בנטפלין ולפי הנ"ל יהי' מוכת דאפי' בנטפלין הוי הכי כו' והאריך בזה ואח"כ דתה ראי' הג"ו

מהזוהר וכ' עליו דלא דק דכונת הזוהר היינו דה' קדמאה צריך לכתוב תחלה תמונת י' ואח"כ ימשוך לעשות מהי' ה' וה' בתראה צריך לכתוב תתלה רגל הימין בתמונת ו' ואח"כ לעשות ממנה ה' כו' ע"כ אין מזה ראי' כלל כו' עכ"ד. ובסי' קנ"ג כ' דאין לחוש להמחמירין בזה והביא ד' המאיר נתיבים סי' י' ותשובת ר' חיים כהן סי' מ"ב מ"ג וסי' מ"ת משמע דלא חשו בזה כלל ואין לחלק בין שם אלקים לבין שם הוי' כו' ובתשובת דבר שמואל מבואר דאף בשם הוי' לא חש כלל לכסדרן ואף אם נכתב מתחלה של"כ וכ' דכן מוכח להדיא מתשובות בית אפרים סי' ס"א שהשאלה הי' שנמחקה הי' שבשם הוי' כו' והורה לגרור הי' ולתקן ולא עלה ע"ד כלל לחוש לשל"כ וכ"מ נמי מד' הא"ר סי' ל"ב ס"ק ל"ו הביאו הפרמ"ג שם בא"א ס"ק כ"ת כו' וגם בס' יהושע סי' נ"ו הביא ראי' מן הש"ס להקל כו' ומ"ש הרמ"א סס"י ל"ב לענין שם שדי אינו רק זהירות לכתחלה אבל בדיעבד אינו עיכוב כו' עכ"ד וכן עיקר לדינא להקל בדיעבד של"כ אף בשם הוי' ולפ"ד המבי"ט והדברי יעקב הנ"ל דס"ל דפסול של"כ הוא מהלל"מ א"כ בספק של"כ יש להקל להפוס' דס"ל דבס' הלל"מ אזלי' לקולא אבל אי נימא דפסול של"כ הוא משום דכתיב והי' אף בס' של"כ פסול דהוי ספי' דאורייתא ולחומרא. ועי' במגן גבורים באו"ת סי' ל"ב באלף המגן ס"ק ב' שהביא ד' המבי"ט הנ"ל וכ' עליו דלא נודע כונתו אם הוא הלל"מ מדוע לא מנאו הרמב"ם תחת מנין הלל"מ שמנה י' דברים ואם הלל"מ א"כ ממילא הי' בספי' להקל כו' אמנם בעבוה"ג סי' ס' כ' בפשיטות כו' דס' של"כ פסול וכן הסכים עמו הא"ר בפשיטות כו' עכ"ד. ובשלה"ג שם ס"ק ב' הביא ד' עבוה"ג והוא הביא ראי' ממנחות ל"ב ב' ומד' הירושלמי סוף מגילה גבי ס"ת שבלה כו' דס' של"כ כשר והאריך בזה וכ' בסוף דכן בא מעשה לידינו והי' שם עוד סניף להקל והכשרנוה עכ"ד ובס"ק א' שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בישוי"ע שם ס"ק א' מ"ש בזה והביא ד' עבוה"ג הנ"ל שכ' דס' של"כ פסול וכ' דמבואר מזה דהוי אי' תורה כו' והאריך בזה. ועי' במשיבת נפש חאו"ח סי' ח' שכ' באם אירע לסופר שכותב תו"מ שיש בהם קצת נפסקין שיש כעין סדק דק באותיות אם יכול לתקנן אם יש בהם חשש של"כ כו' וכ' דבעיקר הדברים שהסכימו הראשונים דכתבן של"כ היינו שצריך להיות הכתיבה כסדר שלא יקדים בכתיבת האותיות עצמן אף שלפנינו כתובין כסדרן רק בשעת כתיבה הקדים לכתוב המאוחר והביא ד' התוס' מנחות ל"ד ב' ד"ה והקורא שאם כ' הפרשיות של"כ הכתוב בתורה מקרי כתבן של"כ לכן כ' רמ"א בר"ס ל"ב דצריך לכותבן כסדר שכותבין בתורה ואם לאו פסולין וכמ"כ מה שתפסו הרא"ש וכל הפוס' שצריך לכתוב ג"כ האותיות שבפרשה עצמו כסדרן והק' ע"ז מהמשנה דמגילה ט' ב' אין בין כו' אמאי לא תשיב דבתו"מ בעי' כסדרן ובספרים לא

בעי' כסדרן ועוד הק' ממנחות ל"ב כו' ס"ת ותפילין שבלו כו' דאיך יעשה מזוזה מס"ת שמא נכתבה הפרשה של"כ דבס"ת כשר ובמזוזה פסול כו' ועוד הק' מברכות י"ג כו' ק"ש ככתבה כו' והאריך בזה וכ' דלולי ד' הראשונים יש לפרש של"כ היינו שהקדים פ' לפ' או תיבה לתיבה כגון שכ' תיבת ישראל קודם לשמע או בפ' שהקדים פ' מאוחר לפ' הקודם וכתובין לפנינו של"כ בהא הוי דינא דפסולין כו' וא"כ א"ש דאין חילוק כלל בזה דגם בס"ת כה"ג פסול כו' והאריך בזה וסיים דאף דמסתפינא לחלוק על גדולים מ"מ בסדק באות יוכל לתקן דבזה י"ל דהגדולים מודים כו' עכ"ד יעוש"ה. ועי' בס' ציוני ח"א סי' כ"ט שהשיג עליו וכ' דלא סמכתי מעולם להקל בסדקין באותיות כו' אפי' אם הי' מחמיר נגד כל הראשונים אין שומעין לו ומכ"ש להקל ת"ו כו' וביחוד מה שפי' בפשט של"כ אין זה דבר חדש וכבר הוזכר זה הפי' בס' התרומה סי' ר"ו בלשון וא"ל ודחה זה הפי' בשתי ידים ופשט לשון המכילתא ודאי לא משמע כן שפרט כל הפרשיות כסדרן שהן כתובין בתורה וכ' אח"כ כותבו כסדרן ודאי משמע שעיקר הקפידה הוא על שעת הכתיבה שצריך לכותבן כסדר שהן כתובין בתורה ואם הקדים המאוחר אפי' פ' שלימה יגנזו ומכ"ש בפ' א' גופי' תיבה א' קודם לחבירו כו' והאריך הרבה בזה וסיים וא"כ בנ"ד כיון שכ' ד' אחד בשעת הכתיבה הי' של"כ ולמוחקו ודאי אסור משום מוחק את השם לכאורה הדעת נוטה שצריך גניזה עכ"ד. ועי' בס' אבן שתי' חיו"ד סי' נ"ט מה שדחה תי' של הבאר יצחק הנ"ל על הקושי' דאמאי לא ילפי' בגז"ש כתיבה כתיבה ס"ת ממזוזה לענין של"כ וכ' ליישב עפ"ד רש"י מנחות כ"ח א' כו' והאריך הרבה בזה וכ' לבסוף מיהו לענין דינא כ' דגם בשם הקודש אין בו משום של"כ וכן הוא להדיא ברדב"ז שאלה ב' אלפים קכ"א וכ' ולפלא בעיני שנעלם זאת מעיני כל הגדולים הללו כי לא הביאו כו' עכ"ד יעוש"ה. ועי"ש עוד בבאר יצחק סי' כ"ב שהביא ראי' להחינוך בית יהודא סי' ע"ב שכ' בפשיטות דאין לכתוב השם על הטלאי ממנחות ל' ב' הטועה בשם גורר מה שכ' כו' רשב"א או' משום ר"מ אין כותבין השם על מקום המחק כו' ואין תולין אותו כו' מסלק את היריעה וגונזה ולא לסלק היריעה ולגונזה הא יש עצה שלא יצטרך לגונזה היינו שיקדור למקום שכ' תיבת חול ולתלותו לתיבת חול בין השיטות ויכתוב השם על הטלאי שדבק להס"ת ובע"כ מוכח מזה דאין כותבין את השם במטלית כו' והאריך בזה. ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' רנ"ט שהשואל שם הביא משם ס' נטע שעשועים שהביא ראי' ממנחות הנ"ל שאסור לכתוב את השם על המטלית והחתם סופר כ' עליו דדבריו תמוהין דהתם במנחות לא מיירי שהשם נכתב בטעות וקודרים אותו אלא מיירי ששכח לכתוב השם וכ' איזה תיבות לפניו ופליגי אי יתלה השם בין השיטין או ימחוק תיבה

ויכתוב השם על אותו המחק או גרר וטלאי מאן דכר שמי' עכ"ד והנה ס' נטע שעשועים אינו ת"י וי"ל דכוונתו להביא ראי' ממנחות הנ"ל דאמרי' מסלק היריעה וגונזה הא יש עצה שלא יצטרך לגונזה אלא שיקדור כו' ולכתוב השם על הטלאי וכמ"ש הבאר יצחק ושפיר ד' הנטע שעשועים ועי"ש עוד בבאר יצחק שהביא עוד ראי' מגיטין נ"ד ב' דמקשה וליעבר עלי' קולמוס כו' דמוכח דאין כותבין את השם טל הטלאי יעוש"ה. אך מד' הש"ך לעיל סי' ער"ה ס"ק ג' מבואר דמותר לכתוב את השם על הטלאי והובא דבריו בחתם סופר שם והאריך בזה ופ' כן וא"כ לענין דינא נ' דדין זה הוי ספי' דדינא:

סימן רעח

סעיף א

א **בגידי בהמה**. והוא מד' הגמ' מכות י"א א' שפר שתפרו בפשתן פליגי בה ר"י ור"מ חד אמר כשר וחד אמר פסול מ"ד פסול דכתיב למען תהי' כו' ואתקש כל התורה לתפילין מה תפילין הלל"מ לתופרן בגידין אף כל לתופרן בגידין ואידך כי איתקש למותר בפיך להלכותיו לא איתקש אמר רב חזינן לתפילין דבי חביבי דתפירי בכיתנא ולית הלכתא כותי' עכ"ל הגמ' וכ' דפליגי בהא דאמרי' אין דנין ק"ו מהל' אי אמרי' כן בשאר י"ג מדות דמ"ד פסול ס"ל דילפי' ס"ת מתפילין בהיקש ואף דבתפילין גופי' הוא מהלל"מ מ"מ בהיקש ס"ל דילפי' אף בהלל"מ ומ"ד כשר ס"ל דאף בהיקש לא ילפי' מהל' כמו בק"ו וכ"כ בשאגת ארי' במכות שם ובבאר יעקב בכללות הסוגיות כלל י"ב ובמלא הרועים ח"ב אות ה' סי' כ"ה דבזה פליגי הני תנאי וא"כ אנן דפסקי' דאם תפרו בפשתן פסול מוכח דס"ל דבהיקש ילפי' אף מהל' ודוקא בק"ו לא ילפי' מהל' ועי' בתוס' מנחות ל"ב ב' ד"ה הא שהק' דאמאי לא ילפי' ס"ת כתיבה כתיבה ממזוזה לענין שירטוט ואף דבמזוזה גופי' לא ילפי' דבעי שירטוט אלא מהלל"מ מ"מ ס"ל לתוס' דילפי' בגז"ש מהל' וכמו דפסקי' כאן דאין תופרין אלא בגידי בהמה ועי' בקידושין י"ז א' דפריך ונילף ריקם ריקם מעולת ראי' ואף דעולת ראי' גופי' לא ידעי' דהוי בכל שהוא אלא מהלל"מ וכמ"ש התוס' שם ד"ה ונילף ואפי"ה פריך דנילף ריקם ריקם א"ו מוכח דבגז"ש שפיר ילפי' מהלל"מ כמו דפסקי' כאן וכדמוכח מד' התוס' מנחות הנ"ל. ועי' בפסחים פ"א דבעי רבה למילף בטומאות התהום לטהרה בתמיד מפסח ודחי דהא אין דנין ק"ו מהל' ומסיק רבא דיליף בגז"ש מועדו מועדו מפסח וטומאת התהום בפסח הוי הלל"מ ואפי"ה ילפי' בגז"ש תמיד מפסח אלמא דבגז"ש דנין מהל' וכ"כ הרמב"ן בס' המצות שורש ב' דבגז"ש דנין מהל' והביא ראי' מהא דפסחים. ועי' בש"א שם שהק' דמאי פריך בקידושין הנ"ל דנילף ריקם ריקם דלמא ס"ל לר"מ כמ"ד דש"ת שתפרו בפשתן כשר דלא דנין כל י"ג מדות מהל'

כו' וכ' ליישב דהתם פריך אליבא דר"מ ובמכות פליגי ור"י ולא קאמר תסתיים דר"מ ס"ל דכשר דאי ס"ל דפסול א"כ ש"מ דדנין כל הי"ג מדות מהל' וקשה לילף ריקם ריקם מהל' עכ"ד. ועי' בבאר יצחק חיו"ד סי' כ"א שכ' נמי כן ליישב קוש' הנ"ל ולא ראה ד' הש"א אלו שכבר הקדימו בזה ובאמת בלא"ה לק"מ וכמ"ש בעצמות יוסף שם דהך גז"ש לא הוי גז"ש גמורה אלא כעין גילוי מלתא בעלמא והביא הוכחה לזה אך רש"י בשבת קל"ב א' ד"ה עקיבא כ' וז"ל שהי' ר"ע דן ק"ו מנין לרביעית דם כו' וא"ל ר"א עקיבא עצם כשעורה הלל"מ שיהא נזיר מגלח עלי' ורביעית דם אתה בא ללמוד ממנה בק"ו ואין דנין ק"ו מהל' דלא ניתנה תורה שבע"פ לדרוש בי"ג מדות עכ"ל, הרי דס"ל לרש"י דאין דנין בל הי"ג מדות מהל' וכ"כ במבוא התלמוד בקיצור כללים מי"ג מדות סוף מדה א' דאין דנין כל הי"ג מדות מהל' וכן ס"ל נמי לס' הכריתות בבתי מדות בית א' ק"ו אות ט' דאין דנין כל הי"ג מדות מהל' ולכאורה קשה על דבריהם מהא דמכות הנ"ל דילפי' בהיקש מהל' לפסול ס"ת דתפרו בפשתן וכן מפסחים הנ"ל דילפי' בגז"ש מהל' תמיד מפסח ומהא דקידושין הנ"ל די"ל דהוי כעין גילוי מלתא בעלמא וכמ"ש בעצמות יוסף הנ"ל אבל מהא דמכות ופסחים קשה אך י"ל כמ"ש בס' נחל אשכול הל' ס"ת סי' י"ב אות י"ט בשם הי"ד דהיכא אמרי' אין למדין דוקא במקום שעדיין לא מצינו ילפותא אחרת ממלמד ללמד אבל אם כבר מצינו שהשוה ב' דברים כגון הכא תפילין לס"ת לענין מותר בפיך שפיר אמרי' לכל השוה ומיישב בזה הקושי' ע"ד רש"י הנ"ל מהא דפסחים דהתם נמי כיון דע"י הגז"ש כבר למדנו תמיד מפסח שדוחה טומאת צבור ה"נ בשארא עכ"ד. וכן ראיתי בצל"ח פסחים שם שכ' נמי כן ליישב ד' רש"י שלא תקשה עליו מד' הגמ' שם ולא ראה הנחל אשכול ד' הצל"ח אלו שכבר הקדימו בזה ועי' בבאר יצחק שם שכ' נמי כן מסברת עצמו וגם הוא לא ראה ד' הצל"ח שכבר הקדימו בזה ועי' בהגהות בן ארי' במבוא התלמוד שם שכ' דההיא דמכות הנ"ל פליגי בסברת הצל"ח כו' אבל מד' הרמב"ן הנ"ל מוכת דלא כהצל"ח ועי' בס' תקרי הלכות סי' י"א שהביא ד' התוס' קידושין ג' א' ד"ה ואשה שהקשה על רש"י מאי פריך שם ה' א' בשטר מנ"ל נילף משדה ולכאורה לפירש"י בקידושין ט' א' דקנין שטר בשדה הוי הלל"מ א"כ הא אין, דנין מהל' וכ' דמוכח מזה דס"ל להתוס' דבגז"ש דנין אף מהל' והיינו כד' התוס' מנחות הנ"ל ואח"כ דחה זה עפ"ד הצל"ח כו' ולפ"ז יודחה ג"כ ראי' זו כו' דגם שם בלא"ה ילפי' הגז"ש לענין כסף המפורש בשדה עכ"ד. וראיתי בבאר אברהם פסחים מ"ג ב' שהביא קושי' הגינת וורדים על התוס' שם שכ' כו' משום דאיכא גז"ש ט"ו ט"ו מצה מסוכה כו' דאיך ס"ד למימר הכי הא קי"ל דאין דנין ק"ו מהל' וה"ה גז"ש כו' וא"כ כמי דגבי סוכה גופי' הוא הל' דנשים פטורות לא

מצינו למילף מצה מינה בגז"ש וכ' עליו דלא זכר דכבר הרגיש בזה הפ"מ סי' צ"ז ומסיק דדוקא ק"ו אין דנין מהל' אבל גז"ש דנין שפיר והביא ראי' לזה מלקמן פ"א דיליף תמיד מפסח בגז"ש דמועדו כו' וכ' דגם הפ"מ לא זכר דהקדימו בראי' זו הרמב"ן בס' המצות והביא ד' הצל"ח הנ"ל וכ' דלפ"ז א"ש ד' התוס' דכאן כמ"ש הפ"מ דה"נ מצינו בגז"ש זו דט"ו דילפי' מצה מסוכה דבר המפורש בה דהרי סוגיא זו אליבא דר"א קאזלא ובשבת קל"א יליף ר"א ט"ו ט"ו חג המצות מחג הסוכות לענין מכשירי מצוה שדוחין שבת כמו מכשירי סוכה כו' וא"כ שפיר כ' התוס' כאן אליבא דר"א דלשיטתי' ודאי הוי מצי למילף בגז"ש זו דט"ו מצה מסוכה למפטר נשים אע"ג דהוי הל' בסוכה כיון דבלא"ה יליף ר"א בגז"ש זו מצה מסוכה לענין מכשירין דמפורש בה עכ"ד. ובאמת בלא"ה לק"מ קושי' הג"ו על התוס' דהא דעת התוס' מנחות הנ"ל דבגז"ש שפיר ילפי' מהל' וא"צ לד' הצל"ח ושפיר ד' התוס' פסחים הנ"ל ועי' במהרש"א שם בפסחים מ"ש ע"ד התוס' ולפ"ד נמי לק"מ קושי' הג"ו על התוס' יעוש"ה. וראיתי באיל המלאים פ"ח אות ה' שהביא קושי' המראה כהן על התוס' מנחות דהא לפמ"ש רש"י שבת הנ"ל כו' דכל הי"ג מדות אין דנין מהל' כו' וא"כ איך יליף כתיבה כתיבה לענין שירטוט ממזוזה הרי שירטוט דמזוזה אמרי' דהוי הלל"מ עכקוש"י וכ' הוא ליישב עפ"ד הצל"ח הנ"ל כו' והשתא לפ"ז כיון דגז"ש כתיבה הוא לענין כתבה אגרת דפסולה א"כ ה"ה דאיכא למילף מינה דצריכה שירטוט וכ' אלא דצ"ע לפ"ז מהא דקידושין י"ז כו' דמאי פריך ונילף ריקם מראי' כו' והניח בצע"ג. ובאמת קושי' המראה כהן לק"מ דדעת התוס' מנחות הנ"ל הוא דגז"ש שפיר ילפי' מהל' וכן ס"ל להתוס' פסחים הנ"ל וא"צ ליישב עפ"ד הצל"ח ומה שהק' על הצל"ח מהא דקידושין י"ז לק"מ לפ"ד העצמות יוסף הנ"ל דהך גז"ש לא הוי גז"ש גמורה אלא גילוי מלתא בעלמא ואח"כ הביא שם ד' המחנה ראובן בפסחים פ"א שכ' דד' רש"י הנ"ל תליא בפלוגתא דר"מ ור"י במכות י"א הנ"ל כו' וכ' דא"כ י"ל דרבא בפסחים הנ"ל ס"ל להלכותיהן נמי הוקשו ושפיר יליף גז"ש מועדו להכשיר בתמיד כהן שנטמא בטומאת התהום וכ' ליישב בזה קושי' התוס' הנ"ל דאמאי לא נימא דס"ת בעי שירטוט כו' והאריך בזה. ובאמת מהא דמכות הנ"ל בלא"ה לק"מ על רש"י והמבוא התלמוד והס' הכריתות הנ"ל לפמ"ש הצל"ח ביצה ז' ב' ד"ה שיעורו דהיקש עדיף משאר י"ג מדות ולכך לא חשיב ר"י בכללי י"ג מדות דהיקש הוי כמפורש בהדיא ואף רש"י ס"ל דהיקש שפיר ילפי' מהל' עכ"ד וכ"כ בנחל איתן פ"ה מהל' יסוה"ת הל"ח דבהיקש דנין מהל' ולא הביא ד' הצל"ח שכבר הקדימו בזה וא"כ בהא דמכות הנ"ל הוי היקשא מתפילין שפיר ילפי' מהל' ולק"מ קושי' הנ"ל ושפיר ד' רש"י והמבוא התלמוד והס' הכריתות ובזה מיושב

נמי קושי' הגהות הרש"ש בבכורות ט"ז א' דקא' לאקושי דבר הבא ממע"ג כו' שהק' ע"ד רש"י והרי הכא ילפי' בהיקשא מחטאות המתות דהלל"מ ולפ"ד הצל"ח והנחל איתן לק"מ דבהיקש שפיר ילפי' מהל' אף לד' רש"י הנ"ל ועי' בבאר יעקב שם שכ' נמי כן והאריך בזה ובכלל י"ג שם מ"ש והאריך בזה. ועי"ש עוד בבאר יצחק ובחקרי הלכות שם מ"ש והאריכו בזה ובאמת מבואר במס' סופרים פ"א הל' א' דהלל"מ שכותבין ספרים על עורות בהמה טהורה כו' ותופרן בגידין וכורכן בשערן הרי מבואר להדיא דאף בס"ת הוי הלל"מ דתופרין בגידין וכן מבואר להדיא בירושלמי פ"ק דמגילה דאף בס"ת הוי הלל"מ דתופרן בגידין וא"כ בלא"ה לק"מ על רש"י והמבוא התלמוד והס' הכריתות הנ"ל מכאן דשפיר י"ל דס"ל דאף בגז"ש והיקש אין למדין מהל' והא דפסקי' כאן דאין תופרין ס"ת אלא בגידי בהמה טהורה היינו עפ"ד המס' סופרים והירושלמי הנ"ל דאף בס"ת הוי הלל"מ דאין תופרין אלא בגידין ולא מד' הגמ' דמכות הנ"ל. וכן ראיתי בבאר הגולה ס"ק א' שציין טל הא דמס' סופרים ולא על הא דמכות הנ"ל ועי' בביאורי הגר"א ס"ק א' שהביא ד' הירושלמי הנ"ל ועי"ש עוד בנחל אשכול אות ג' מ"ש ליישב עפ"ד הירושלמי קושי' הערוך לנר במכות שם למ"ד דילפי' ס"ת מתפילין לענין גידין נילף נמי מנייהו דפסול בס"ת של"כ ולהירושלמי ניחא בגידין נמי לא ילפי' מתפילין אלא מהלל"מ וכ' עוד ב' תי' ליישב קושי' זו יעוש"ה:

ב **או תי'**. עי' בבני יונה שנסתפק אם מותר לתפור בגיד הנשה ועי' באיל המלאים פל"ד אות א' שכ' דנ' דומיא דחלב דהתורה אמרה יעשה לכל מלאכה ומבואר בפסחים כ"ג דמותר למלאכת גבוה משמע שכל מלאכת. גבוה ואע"ג דגם למלאכת גבוה צריך להיות מן המותר בפיך א"כ ה"ה גה"נ ועוד דברייתא במס' סופרים פ"א הל' א' סתמא קתני ונתפרין בגידין משמע בכל גידין דאל"כ הו"ל לברייתא לפלוגי ועי' באו"ח סי' ל"ב שכ' דאין לוקחין גידין מעכו"ם דחיישי' שמא של בהמה טמאה הם משמע דלגה"נ אין לחוש משום דשרי וכן מבואר מד' המג"א שם ס"ק ס"ו עכ"ד. ועי' בחתם סופר חאו"ח סי' ל"ט שכ' דנוהגין סופרים היתר לתפור בגה"נ אע"פ שהוא מהאסור בפינו והביא כי מורו הגאון מיחה בידם מ"מ מבואר דהעיקר תלוי במין הבהמה אם הוא מותר או אסור בפינו וא"כ הכל תלוי במה שהיא חי' טמאה עכ"ד ולא הביא האיל המלאים ד' רבו החתם סופר אלו ועי' בגיה"ק ס"ק ב' שהאריך בזה ופ' נמי דמותר לתפור בגה"נ והביא ד' החתם סופר יעוש"ה:

ג **כל היריעה**. עי' באיל המלאים שם אות ב' ג' מ"ש והאריך בזה ובאות ד' שם הביא ד' הנו"ב מהדו"ת חאו"ח סי' ג' שכ' דאפי' בדבר שהוא תשמיש קדושה צריך להיות מן

המותר בפיך וא"כ המטלית והדבק שהם נעשים לחנקה לא גרע מתשמישי קדושה וצ"ל מן המותר בפיך אמנם נ' דדוקא תשמישי הצריכין משא"כ המטלית הזה א"צ והוא עושה מעצמו לחיזוק יותר וא"כ שפיר כיון דא"צ לאו בכלל תשמישי קדושה מקרי וא"צ להיות מן המותר בפיך וכ' דעכ"פ מזה נ' דודאי קולמוס שכותבין סת"מ צריכין להיות ממין טהור דודאי עכ"פ הוי טוב יותר מתשמישי קדושה ונפשט ספי' דדבר שמואל סי' קס"ד כו' עכ"ד ועי"ש עוד פל"ז ובדע"ק ס"ק ד' ובגיה"ק ס"ק ד' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן רפ

סעיף א

א **בהג"ה אם נחסר.** עי' ש"ך ס"ק ז' שהביא ד' הב"ח ומהרי"ק לענין מה שנהגו לטלות במטלית על נקבים ביריעה קודם התחלת כתיבת הס"ת ואח"כ כותבין על הטלאי כו' אי יש להתיר ועי' בחידושי רע"א שהביא ד' הגן המלך שכ' דאם נכתב על הטלאי ואח"כ דיבק הטלאי לס"ת או לאחר שנכתב על הדיבק הטלאי נתפרק הדיבוק אינו מועיל לדבקו שנית דהוי לגבי ס"ת תעשה ולא מן העשוי כו' וכן הביא הגליון מהרש"א ד' הגן המלך אלו ומ"ש דאם לאחר שנכתב כו' א"מ לדובקו שנית דהוי תולמ"ה עי' במג"א סי' ט"ו ס"ק ג' דמוכח דס"ל דבכה"ג לא הוי תולמ"ה הובא דבריו בחידושי רע"א לקמן סי' רפ"ט סעי' ה' וצ"ל דס"ל להגה"מ הנ"ל כמ"ש בתשו' מהר"א ששון בסופו הובא בחידושי רע"א שם דס"ל לגבי מזוזה דאף בכה"ג הוי תולמ"ה ועיקר הדין של הגה"מ דלגבי ס"ת דרשי' תולמ"ה הוא דבר חדש ולא מצינו בשום מקום בש"ס דדרשי' הכי גבי ס"ת רק דגבי מזוזה דרשי' הכי במנחות ל"ג ב' וגבי ציצית שם מ' ב' וגבי סוכה בסוכה י"א ב' י"ב א' ט"ו א' ל"ג א' אבל לגבי ס"ת לא מצינו בשום מקום דדרשי' הכי ואין הגה"מ ת"י ואפשר דס"ל דילפי' בגז"ש כתיבא כתיבה ממזוזה ובאמת במזוזה גופי' ראיתי כעת בקושי' מיושב מהגאון ר' ישעי' ברלין בחידושי הש"ס מנחות ל"ג שהק' דלא מצינו ענין עשי' רמיזה בקרא אלא רק וכתבתם על מזוזות והביא ד' רש"י שם ד"ה תלי דשא שכ' דגמרי' מציצית דכתיב בה תולמ"ה וכ' דמצוה להסביר מאיזה ענין ילפי' להקיש מזוזה לציצית והיכא רמיזא הקישא מזוזה לציצית ואדרבה לכאורה הוי ציצית וסוכה שני כתובים הבאים כא' וא"מ עכקוש"י וכ' דמצוה ליישב ועי' בתשו' סת"ם הל' מזוזה סי' א' שהקשה נמי כן והניח בצ"ע. וראיתי ברביד הזהב פ' ואתחנן ד"ה על מזוזת שכ' דסתם מזוזות נקראו ע"ש עמידתן ומפורש בקידושין כ"ב ב' דדריש הא דכתיב בפ' משפטים על הדלת או על המזוזה מה מזוזה מעומד אף דלת מעומד וזהו פי' של תולמ"ה דלא מקרי מזוזה כ"א מעומד ולמדנו מזה שדלת מושכב כו' אינה חייב במזוזה והביא ד' היראים שכ'

מדכתיב וכתבתם על מזוזות משמע שיהי' מעומד ואח"כ יכתוב המזוזה וכ' דאין ספק שכיון להסוגיא דקידושין ותמה דלמה השמיטו המורים דין זה וכ' דאפשר שתופסים כפי' התוס' גבי תלי דשא כו' והאריך בזה ויש שם ט"ס שהביא בשם רש"י שכ' דילפי' מזוזה מסוכה כו' וצ"ל דילפי' מציצית וכ"כ באשכול הל' מזוזה סי' כ"ד דילפי' מזוזה מציצית דפסול תולמ"ה. ולפ"ד מיושב קושי' הגאון רי"ב דלא ילפי' מזוזה רק מתיבת מזוזות וכהיראים הנ"ל ובאמת זהו דחוק וכמ"ש הרביד הזהב שם ליישב בדוחק השמטת המורים ועוד דהא רש"י במנחות הנ"ל כ' בהדיא דילפי' מציצית שפיר קשה קושי' הגרי"ב הנ"ל וצ"ל דזה לא הוי ב"כ הבאין כאחד דציצית מסוכה לא ילפי' דמאי לסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים וכדפריך הגמ' בשבת קל"א וסוכה מציצית לא ילפי' דמה לציצית שכן נוהגת כל השנה ואע"פ שאינה נוהגת בלילה אפי"ה מקרי תדיר וכדפריך הגמ' יבמות ה' ב' גבי תמיד שכן תדיר שנוהג בכל יום אע"פ שאין מקריבין בלילה וא"כ לא הוי ב"כ הבאים כאחד ושפיר ילפי' מזוזה מציצית דפסול תולמ"ה וכמ"ש ברש"י הנ"ל ולק"מ קושי' הגרי"ב הנ"ל וא"כ י"ל דה"ה דילפי' ס"ת מציצית דפסול תולמ"ה וכמ"ש הגה"מ. וכן ראיתי בנחל אשכול הל' תפילין סי' ל' אות ה' שכ' נמי כן ליישב קושי' הגרי"ב והביא ד' רש"י סוכה י"א כו' דדוקא במקום ששם דבר נכתב קודם הפעל דרשי' כן גבי סוכה דכתוב סוכות ואח"כ תעשה ולא כתיב לעשות חג הסוכות אבל היכי דפעל כתיב ברישא כמו ועשית מעקה כו' לא דרשי' כן ובהכי ניחא מ"ש במנחות מ' ב' התורה אמרה תולמ"ה והך תעשה כתיב בכי תצא כו' והלא כבר כתיב בשלח לך ועשו להם ציצית והל"ל ועשו כו' אלא דלא דרשי' כן אלא כשנכתב השם קודם הפעל כו' והאריך בזה וכ' עוד דלא מפסל משום תולמ"ה אלא היכא שנגמר מעשה המצוה וא"צ להוסיף עליו בהא אמרי' שכולו נעשה בפסול ול"מ להסיר הפסול כו' והאריך בזה יעוש"ה. ומוכח מדבריו שם דבתפילין היכא דנגמר המעשה בפסול פסול משום תולמ"ה דילפי' מציצית כמו מזוזה לד' רש"י הנ"ל וה"ה בס"ת נמי ילפי' מציצית דהיכא דנגמר המעשה בפסול פסול משום תולמ"ה, וכמ"ש הנה"מ והחידושי רע"א הנ"ל ועי' במאיל המלאים פל"ג אות ה' שהביא ד' הגה"מ הנ"ל. וכ' דכן דייק לשון מס' סופרים פ"ב דובקינן בדבק וכותבין ע"ג מטלית כו' והאריך בזה וכ' אח"כ דגם בעיקר הדבר דשייך תולמ"ה בשאר מצות דלא כתיב בהו תעשה כמו בסוכה צ"ע דא"כ סנדל של ע"ז דאמר רבא ביבמות ק"ג ב' דאם חלצה בו חליצתה כשרה ואפי' אי איירי בסנדל נכרי כו' מ"מ תקשה הא עכ"פ איכא משום תולמ"ה בפסול וכן במצה של טבל שאפאה שאנו פוסלין דוקא אלא היכא דלא הפריש ממנה אבל אם הפריש התרומה יוצא בה ואמאי

נימא תולמ"ה בפסול הלא נ' דבסוכה י"א ב' לא אמר אלא במילף לולב מסוכה קמפלגי ולא אמר למילף שאר מצות מסוכה קמפלגי א"ו אלולב קא' כיון דהוי ב' מצות הסמוכות זו בזו בתורה ונוהגין בזמן אחד י"ל דילפי' זה. מזה כו' אבל בשאר מצות לא נאמר כן אלא דבמנחות ל"ג ב' אמר אבל חתך והניח ולבסוף העמיד הוי תולמ"ה מזה נ' דילפי' גם שאר מצות מציצית וכמ"ש רש"י שם כו' וכן פ' הרמב"ם פ"ה מהל' מזוזה הל' ח' אלא שלא פי' בהדיא משום תולמ"ה אלא דסיים מפני שקדמה קביעת המזוזה. אמנם ראיתי ביראים שכ' משום דכתיב וכתבתם על מזוזות ולא שכבר כתב ומונח משמע דס"ל דמוכתבתם דריש לי' ולא משום דילפי' כל המנות מציצית ועי' בתוס' שם ד"ה תלי דדחו פירש ומצאתי כדבריהם הגרסא מפורש בה"ג עכ"ד. ולפ"ד הנחל אשכול לק"מ מהא דסנדל של ע"ז דכ"ו שלא נגמר הדבר ל"ש תולמ"ה וכן מהא דמצה של טבל נמי לק"מ וכן מה שהק' שם מס"ת שבלה כו' וגם מה שהק' שם מהא דועשו את האפד לק"מ עפ"ד הנחל אשכול הנ"ל יעוש"ה וא"כ כ' עיקר דאף בשאר מצות היכא דכתיב השם דבר קודם הפעל והיכא דגמר המעשה אמרי' תולמ"ה בפסול וכמ"ש הנחל אשכול הנ"ל ועי' בשאילתות פ' עקב שאילתא קמ"ה בהעמק שאלה שם אות ח' ואות י"ב מ"ש והאריך בזה יעוש"ה, ועי' במגדול עוז הל' מזוזה מ"ש בזה:

סימן רפא

סעיף ג

א' **אשה כו'**. עי' בתשובת מהר"ם לובלין סי' ס"ח שכ' דיש ליזהר ולהחמיר שלא לעשות שום תיקון הס"ת ע"י אשה הן לגרור המחקים והן לתפור היריעות ולחברם בדיעבד אם תפרה אם אפשר בקלות להתיר התפירות הוא יותר טוב וכן אם גררה הנגיעות בגוף האותיות עצמם כו' אפי' בדיעבד פסול הס"ת אבל אם הי' הנגיעות בין אות לאות והאשה הפרידה לא פסלה בדיעבד רק אם יודע הסופר המקומות מה שגררה יגרור ויתקן בהכשר וצריך לזרז עכ"פ הסופרים ע"ז כו' והאריך בזה הובא דבריו בבלת"י לעיל סי' קע"ח. ועי' במגן האלף בסוף הס' בקונטרס עשרים גירה שהשיג עליו וכ' דפסול אפי' בדיעבד אם תפרה האשה והביא ראי' ממגילה ת' ב' אין בין ספרים לתו"מ כו' וקא' הגמ' הא לתופרן בגידין כו' זה וזה שוים ואם איתא דחפירת ס"ת כשר ע"י נשים א"כ לימא דיש עוד חילוק ביניהם לענין תפירה כו' עכ"ד. ובאמת אין זה ראי' דמתני' לא מיירי אלא בגוף הדברים הצריכים בס"ת ותו"מ שבזה אין נפ"מ ביניהם אלא מאי דחשיב התם אבל באותם הכשרים לעסוק בהם לא מיירי מתני' כלל ועי' בתוס' שם ז' ב' גבי אין בין יו"ט לשבת שכ' נמי כעין זה דלא מיירי מתני' בשאר חומרי שיש ביניהם אלא בעיקר הדבר

מה שאסור בשבת אסור ביו"ט ושפיר ד' מהר"ם לובלין. וכן ראיתי בבנין עולם חיו"ד סי' נ"ז שכ' נמי כן לדחות ראי' המגן האלף ועי"ש עוד במגן האלף מ"ש להשיג על מהר"ם לובלין והאריך בזה והביא שם הלק"ט למהר"ם חגיז שהשיג נמי ע"ד מהר"ם לובלין ופ' דפסול אפי' בדיעבד ועי' בבנ"ע שם מ"ש להשיג על המגן האלף והאריך הרבה בזה ופ' כמהר"ם לובלין דכשר בדיעבד ועי' בנחל אשכל הל' ס"ת סי' י"ד אות ח' שהביא תשובת כו' מי"ד שפ' דכשר בדיעבד אם תפרה אשה והאריך בזה וגם מ"ש לצרף לזה דעת הדרישה שכ' דמד' הרי"ף והרא"ש והטור נ' דאשה כשרה אף לכתיבת ס"ת ואף דהש"ך בס"ק ו' השיג על הדרישה לענין כתיבת ס"ת מ"מ לענין תפירת ס"ת יש לצרף דעת הדרישה ולהכשיר בדיעבד אם תפרה האשה וכהמהר"ם לובלין והב"ע והי"ד הנ"ל וכן עיקר לדינא ועי' בעצ"ל מ"ש ע"ד הט"ז ס"ק ה' והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רפב

סעיף י

א **אצל ת"ח**. עי' באו"ח סי' קנ"ד סעי' ה' שכ' ס"ת שבלה כו' וגונזין אותו בקבר ת"ח כו' ומשמע דבעי' דוקא בקבר ת"ח ולא אצל ת"ח ולכאורה ד' המחבר סתרי אהדדי וכן ראיתי בס' מלבושי יו"ט ח"ב ביו"ד סי' י"א שהק' כן וכ' ליישב דכבוד התורה הוא להיות קבור דוקא אצל ת"ח ולא אצל איש אחר א"כ אם בידוע שבכל צד שנקבר הס"ת לא יהי' מסביב רק ת"ח או שונה הלכות אז ודאי סגי לקבור אותו אצל ת"ח אבל היכא דבצד אחר יהי' קבור איש אחר שאינו ת"ח או שונה הלכות אז צריך לקבור אותו רק בקבר ת"ת ממש כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רפד

סעיף ב

א **אסור לכתוב**. עי' ט"ז ס"ק א' שכ' דכונת הטור דאף אם לא שירטוט שיטה ראשונה רק שכ' בשיטה הראשונה דברים שא"צ שירטוט ואחר שיטה ראשונה כ' דברים הצריכים שירטוט לא בעי שירטוט דאחר שיטה ראשונה הכתב מיושר ודומה לשירטוט שיטה ראשונה דא"צ לשרטט שאר השיטין וקשה מהא דאמרי' ביבמות ק"ו דהי' כותבין ואקרינין לדידי' מן לא עד יבמי ולדידה מן לא עד לקחתה משום דלא כ' שלש תיבות בלא שירטוט והנה נוסח שטר חליצה יש בה הרבה שיטין קודם ואקרינין ואלו הם דברי חול שא"צ שירטוט וכיון שכבר נכתב שיטה ראשונה ועוד שיטה בלא שירטוט א"כ א"צ לשרטט גם לא אבה יבמי ולא חפצתי לקחתה וכן הקשה בישוי"ע ועוד הקשה מגיטין ו' ב' דקא' דר' אביתר לאו בר סמכא דכתב בני אדם העולין מבבל לא"י קיימו בעצמן ויתנו

הילד בזונה והילדה מכרו ביין וישתו וכ' בלא שירטוט ומאי קושי' אפשר דכ' בתחלה שיטה דב"א העולין קיימו בעצמן ושיטה שני' כ' פ' זה ויתנו הילד כו' וכ' דבאמת אם לדין יש תשובה ואין זה דומה לשירטוט שיטה דשם כיון דהראשונה מיושרת ע"י שירטוט יכול לכוין ולכתוב ביושר גם שאר השיטין אבל בכתב הראשונה בלי שירטוט דאז גם הראשונה אינה מיושרת אף שא"צ להיות מיושרת כיון דהם דברי חול מ"מ א"ל דשיטין שאחרי' תהי' מיושרת ע"י הראשונה וכיון ששארי השיטין יש בהם דברי קדושה צריכין שירטוט וכ' דהי' בדעתו לדחות ד' הט"ז כו' אמנם כי כד' הט"ז מבואר ברא"ש מגילה ל"ד שכ' בהדיא דאם כ' שיטה אחת בלי שירטוט חשיב שירטוט לענין שיטה שני' דלאו דוקא כ' ר"ת שבשירטוט שימה ראשונה א"צ לשרטט שני' דה"ה באם כ' שימה ראשונה חשיב שיטה שני' כמשורטטת וטעמו של הרא"ש נ' דסתם ב"א יכולים לאמן ידיהם לכתוב כתב מיושר בלי שירטוט וכונת הדבר דהצריכו לכתחלה שירטוט הוא משום דשמא יכתוב בלתי מיושרת דאף דסתם ב"א יכולים לאמן ידיהם כו' חששו לכתחלה לשרטט אבל אם כבר כתב שיטה ראשונה בלי שירטוט ואנו רואין שהכתב מיושר יכול לכתוב ד' קדושה בלי שירטוט כו' ואח"כ כתב לבאר במה ר"י דקא' ב' תיבות כותבין בלי שירטוט ג' אין כותבין ובברייתא קתני ג' כותבין ד' אין כותבין כו' והאריך בזה ועי' באיל המלאים פנ"ו מ"ש בפלוגתא דר"י עם הברייתא ומ"ש ליישב ד' הרמב"ם דסתרי אהדדי דבפ"ז מהל' ס"ת פ' דג' כותבין בלי שירטוט ובפ"ד מהל' יבום פ' רק ב' כותבין וזה כר"י בגיטין כו' והאריך בזה יעוש"ה:

הלכות מזוזה

סימן רפה

סעיף א

א **מ"ע כו'**. עי' בספר בית ארי' פ"א אות א' שהביא דברי השואל בב' בעלי בתים קנו מסופר כל א' ו' מזוזות כו' והי' מונחים אצל הסופר כו' ואמר להם רב אחד דלא טוב עשו דיש לחוש דהשליח יערב אלו המזוזות יחד ויהי' לכל א' מזוזת חבירו שאינה שלו ואמר להם זאת עשו שיאמר כל א' לחבירו אם יגיע לו מזוזת חבירו יהי' לו למתנה וכן עשו כו' כי באמת השליח לקח כל הי"ב מזוזות ביחד ונתערבו וכבר קבעו אנשי ביתם המזוזות על פתחיהם והביא דברי הגמ"י פ"ו מהל' חו"מ בשם הרוקח בב"א שאופין מצות של מצוה בתנור א' ויש לחוש שמא נחלפו המצות של זה לזה ואין אדם יוצא י"ח במצה גזולה שיאמר כל מי שיגיע לידו מצה שלי הרי היא לו במתנה כו' א"כ ה"ה באלו המזוזות

שאין אדם יוצא במזוזה גזולה וכיון דיש חשש שיתערבו שפיר צריך שיאמר א' לחבירו שאם יגיע מזוזה לידו הרי הוא לו במתנה אלא די"ל דל"ד דבשלמא גבי לולב דכתיב לכם משלכם וכן גבי מנה כו' ילפי' גז"ש לחם לחם מחלה כו' משא"כ כאן במזוזה לא בעי משלכם וכ' די"ל דאף דלא בעי משלכם וכשר בה שאול מ"מ גזול פסול דהוי מצוה הב"ע וא"כ כאן שיש לכ"א מזוזת חבירו הוי מצוה הב"ע לפיכך צריך כל א' שיאמר לחבירו כשיגיע מזוזה שלי בידו הרי הוא לו במתנה והאריך הרבה בדין מצוה הב"ע וכ' דבשוגג כו' ליכא משום מצוה הב"ע ומיישב בזה קושי' התוס' סוכה ל' א' ד"ה משום כו' וגם כ' ליישב בזה ד' הרמ"א באה"ע סי' א' סעי' ו' דמי שיש לו בן ממזר דקיים מצות פו"ר והא הו"ל מצוה הב"ע כו' וגם האריך בד' הש"א סי' צ"ב בענין ברירה והאריך בזה ובספרו מאיל המלאים פ"ט אות ג' מ"ש והאריך בזה ועי' בספרי דברי אליעזר סי' א' מ"ש ע"ד הרמ"א והארכתי בזה ובספרי דמשק אליעזר סי' ס"א ס"ק א' מ"ש ע"ד הרוקח והש"א הנ"ל והארכתי בזה יעוש"ה ואכע"מ להאריך בזה ואי"ה בחיבורי על או"ח אבאר ענין זה דמצוה הב"ע באריכות:

ב **בהג"ה שהיא חובה"ג.** והוא מד' הירושלמי סוף מגילה תפילין ומזוזה מי קודם שמואל אמר מזוזה קודמת ר"ה אמר תפילין קודמין כו' ועי' בתשובת רע"א סי' ט' ובחוט המשולש בהחילוקים של הגאון ר' אליעזר יצחק סי' ח' ובארצות החיים סי', כ"ה בא"י ס"ק א' ובבית ארי' פ"א אות ד' ושתפארת ארי' פ"א אות ובאיל המלאים פ"ה אות ט' ופ"ו אות א' ובנחל אשכול הל' תפילין סי' ל' אות י"א מ"ש בד' הירושלמי והאריכו בזה יעוש"ה והגאון רע"א שם והחוט המשולש שם שניהם ס"ל דתדיר ומקודש הואיל דהוי אבעיא דלא אפשטא איזה שירצה יקדים והביאו ד' הרמב"ם פ"ט מהל' תמידין ומוספין הל' ב' שפ' כן ועי' בט"ז באו"ח סי' תרפ"א ס"ק א' שכ' דיש לנו לפסוק דתדיר קודם כיון שהוא כלל בתורה ואין לנו דבר ברור להוציא מן הכלל עכ"ד ודבריו תמוהים דהוא נגד ד' הרמב"ם שפ' דאיזה שירצה יקדים. וכן ראיתי בהגהות מעשה רוקח ובש"א סי' כ"ח שכ' על הט"ז דנעלם ממנו ד' הרמב"ם ועוד השיגו עליו דהא דכל המקודש מחבירו הוא נמי כלל בתורה ומקראי ילפי' לה שלהי הוריות אך ראיתי בהרע"ב על משניות זבחים פ"ו מ"ו שכ' דנ' דתדיר קודם מן המקודש והיינו כהט"ז ולא ראה הט"ז ד' הרע"ב אלו שהרי לא הביאו וחולק על הרמב"ם ועי' בתוי"ט שם מה שהשיג על הרע"ב ופ' כהרמב"ם הנ"ל ופי' בתפא"י שם שכ' כהרע"ב והט"ז ועי' בארצה"ח שם שהביא ראי' להט"ז והרע"ב מהירושלמי נזיר פ"ז הל' א' כו' והאריך בזה ובסי' כ"ו בא"י ס"ק א' ובש"א שם ובסי' כ' כ"א כ"ב ובסי' ס"ב ובחוט המשולש שם ס"י ה' ז' ובנחל אשכול שם ובפ"י ברכות ר"פ

אלו דברים ובצל"ח שם ובמעון הברכות שם ובנו"ב מהדו"ת חאו"ח סי' ל"ט ובערעא דרבנן מערכת אות ת' סי' תרמ"ד ובעפרא דארעא שם אות פ"ה ובמלוא הרועים אות ת' ענין תדיר ובס' ארץ צבי חאו"ח סי' כ"א ובס' בית הלוי סי' ובס' מהר"י הכהן מהדו"ת חאו"ח סי' מ"ו ובס' אורח לחיים חאו"ח סי' א' מ"ש לענין תדיר ומקודש והאריכו בזה יעוש"ה ואכ"מ להאריך בזה ואי"ה בחיבורי על או"ח אבאר ענין זה באריכות. ועי' בנחל איתן פ"א מהל' תפילין שהשיג על הגאון רע"א שם שכ' דאפשר דמזוזה עדיפא כו' וכ' עליו דאין זה מחוור דודאי סוכה עדיפא ממזוזה משום דהוי קום ועשה עכ"ד ועי' בתשו' סת"ם הל' תפילין סי' כ"ח מ"ש והאריך בזה ועי"ש עוד בד' הגאון רע"א שכ' דנשים פטורות מתפלת מוסף כיון דנשים לא הי' שוקלות אין להם חלק בקרבנות צבור והביא כן משם הבשמים ראש סי' פ"ט וכ"כ הצל"ח ברכות כ"ו א' והאריך בזה ועי' בעמודי אור סי' ז' ובבאר יצחק סי' כ' מ"ש והאריכו בזה. ועי"ש עוד בבית ארי' אות ד' שכ' דנ' אם הבית בשותפות לאיש ואשה בודאי מזוזה קודמת דהיא חייבת במזוזה ולא בתפילין ולדידי' עכ"פ גם חיוב מזוזה עליו וכן אם הבית היא לטומטום ג"כ מזוזה קודמת דבמזוזה מחויב בודאי משא"כ בתפילין הוי רק ספק ונ' דה"ה לאנדרוגינוס דמזוזה קודמת דלאו זכר ודאי הוא והביא ד' המג"א סוף סי' ל"ח שכ' כו' דתפילין אפשר בשאלה ומ"ש עליו והאריך בזה ועי' בפ"ת ס"ק ב' מ"ש בזה וכ' עוד צ"ע דאם יקנה תפילין יתבטל מב' מנות מצות מזוזה וציצית שדמיהן מועטים ולא אפשר לו תפילין בשאלה איזה מהם קודם עכ"ד ועי' בבית ארי' שם שכ' עליו דנ' משום דבירושלמי סוף מגילה איתא תפלה ומזוזה מי קודם שמואל אמר מזוזה קודמת וי"ל אמאי נקט הלשון תפלה ומזוזה לשון יחיד דמשמע חד תפלה ולא נקט תפילין ומזוזות נ' כיון דתפלה של יד אינה מעכבת של ראש וש"ר אינה מעכבת ש"י א"כ חשיב ב' מצות נגד מזוזה וס"ל דבזה אפי' לשמואל תפילין קודמין דחשיב ב' מצות לגבי מזוזה דהוי חד לכך נקט רק תפלה אחת וא"כ פשוט דב' מצות קודמין וא"כ י"ל כיון דב' תפילין חשיב כב' מצות הדרינן לכללא דתפילין קודמין עכ"ד:

ובפ"ב אות א' כ' ליישב תמיהת הב"י על רש"י מנחות כ"ח א' ד"ה ב' פרשיות שכ' שמע והיא"ש דהא מלתא דפשיטא היא וכ' דכונת רש"י דיכתוב מתחלה שמע ואח"כ והא"ש דשל"כ פסול במזוזה ואח"כ כ' לענין מ"ע שמתן שכרה בצדה דאין ב"ד מוזהרין עלי' כו' אם יש לכפותו בדברים כו' ומיישב קושי' התוס' ב"ב ח' ב' ד"ה אכפי' כו' והאריך בזה ואח"כ הביא הירושלמי דהא דאין ב"ד מוזהרין עלי' היינו שאין נענשים כו' אבל אם רוצים הב"ד יכולין לענוש הובא במרדכי פ"ק דב"ב כו' וכ' ליישב קושי' הט"ז לעיל סי' ר"מ מפ' כל הבשר כו' הואיל ובהשבת העבוט יש ג"כ ל"ת וס"ל להירושלמי חילוק

דהיכא דיש רק עשה לבד אין מוזהרין כלל דאפי' אם רוצים לענוש אינם יכולין משא"כ היכא דיש ג"כ ל"ת אזי ברצון הב"ד תליא מלתא ולזה בכבוד אב ואם דליכא ל"ת שפיר אמר שבקוה וכ' דבזה יש ליישב הא דלא הביא הרמ"א בסי' ר"מ דאם רצו לכפות בכבוד דיכולין ובחו"מ בהשבת העביט פ' דיכולים לכפות אם ירצו ולפמ"ש מיושב דבכבוד ליכא ל"ת ועוד כ' ליישב די"ל דהא דאמר הירושלמי דאם רוצים יכולין לענוש היינו היכא דיש לחוש דעוד יעבור שנית על המ"ע או אע"פ שעל הקדום שעבר אין לענוש דאין מוזהרים מ"מ הואיל ויש לחוש שעוד יעבור יכולים לענוש אבל התם גבי מעשה דרמי איירי שכבר מת אביו ואמו ורצו לענשו רק עבור העבר לזה למר שפיר שבקוהו כו' ואח"כ הק' בהא דאמרי' בחולין קמ"א ב' גבי ההוא גברא דגזינהו לגפה כו' דנגדי' ר"י כו' ומסיק דהוי רק מכות מרדות מדרבנן והא שלוח הקן הוי מ"ע שמשב"צ ואין ב"ד מענשין עלי' וכ' ליישב עפ"מ שנ' מרש"י שם דגרם דתלשינהו לגפה וא"כ י"ל דס"ל צער בע"ח דאורייתא ומה"ט נגדי' משום צער בע"ח דתלש אגפי' וכ' די"ל דמזוזה לא חשיב כלל מ"ע שמתשב"צ דדוקא היכא דכתיב השכר בלשון יחיד כמו כבוד אב דכתיב למען יאריכון ימיך וכן שלה"ק וכדומה בזה חשיב מתשב"צ כיון דהשכר להאי יחיד נאמרה משא"כ גבי מזוזה דכתיב השכר בלשון רבים למען ירבו ימיכם והוי השכר בלשון רבים לא חשיב מ"ע שמתשב"צ דהא רש"י כ' בחולין ק"י ב' לכך פירש שכרה לומר אם לא תקיימה מה עונשה וא"כ י"ל דוקא רבים שאין עושין מזוזה אבל ביחיד אפי' עונשים כו' פכ"ד ועי' לעיל סי' ר"מ ס"ק ג' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד מ"ש ליישב קושי' המג"א סי' צ' ס"ק כ"ט על הרשב"א כו' והאריך הרבה בזה ועי' בספרי דברי אליעזר סי' ט"ו ס"ק ג' מ"ש בזה יעוש"ה:

סעיף ב

ג **בהג"ה יניח ידו.** עי' בתשובת רע"א סי' כ"ח שכ' דאם אין המזוזה בתוך תיק לא נכון להניח ידו עלי', כמ"ש התוס' שבת י"ד א' ד"ה האוחז דכל כתבי הקודש אסור ליגע בידו ערום ופשיטא דגם מזוזה בכלל וגם באו"ח סי' קמ"ז בהג"ה כ' דטוב להחמיר בכל כת"ק שלא לאחוז ערום ומה שאין נזהרין בתפילין לאוחזם ערום היינו דאין מצותן בכך וא"א בע"א ואם רצונו להניח ידו טוב להוריד מלבושו אשר על אצילי ידיו להניח על המזוזה עכ"ד הובא דבריו בפ"ת ס"ק ד' ועי' בבית ארי' שם אות ה' שהשיג עליו וכ' דהרי סתמא אמרו בע"ז י"א חזא מזוזתא אותיב עלה משמע דעל המזוזה גופי' אנח ידי' דלא מפרש שהיתה כרוכה כו' והאריך בזה ובאיל המלאים פ"נ אות ב' השיג עליו דמזוזה הוי כמו

ספר עזרה כיון דהוי משום סרך תרומה מי יתלה תרומה במזוזה הנקבע במזוזת הבית בשליש העליון ועוד דל"ש בזה גזירה שיבואו שמה עכברים כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רפו

סעיף א

א **ושערי חצרות**. עי' בתשו' סת"ם הל' מזוזה סי' א' שכ' לענין אם שער החצר שלפני הבתים והחצר אינו מקורה דחייב במזוזה והבית ראי' מד' הגמ' יומא י"א אחד שערי חצרות וא' שמרי מדינות ושערי עיירות חייבים במזוזה כו' ושערי מדינות ודאי אין להם תקרה כו' וחייבים במזוזה ומה דקי"ל דבית שאין לה תקרה פטור כ' דתליא בב' לשונות של רש"י שם כו' והאריך בזה ופ' דיש לקבוע מזוזה אבל לא לברך עוד כ' שם בהקדש שיש שם חדר מיוחד שמונח בו המת לאחר מיתתו ויושבים שם שומרים המשמרים אותו דפטור מן המזוזה והאריך בזה יעוש"ה:

ב **בהג"ה של ישראל כו'** עי' דעק"ד ס"ק ד' מ"ש בזה ועי' במקמ"ע ס"ק ז' שהביא תשובת רע"א סי' ס"ו שכ' בית שותפות יש' וגוי שא"ב כדי חלוקה ופעמים משמש זה ופעמים זה בעת שישראל משמש בו חייב במזוזה וכ' עליו דנ' אף שיש בו כדי חלוקה בשעה שישראל משמש בו חייב במזוזה עכ"ד. ועי' בבית ארי' פ"ב אות ו' מ"ש והאריך בזה ובפ"ד אות ד' ה' מ"ש והאריך בזה ומ"ש ע"ד החתם סופר חיו"ד סי' רפ"א והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יא

ג **סוכת החג**. עי' בתשו' סת"ם הל' מזוזה סי' ו' שכ' להסתפק בחדרים שעושין בגנות ופרדסים להיות ישיבה לצל אם חייבים במזוזה או לא והאריך בזה ומסיק דפטורים ממזוזה והביא המשנה במעשרות כו' הצרופין והבורגינין והאלקטיות פטורין ופי' הרע"ב האלקטיות בית שעושין בימות החמה לצל א"כ מוכח דלא נקרא בית להיות קבועין למעשר וא"כ ה"ה נמי דלא הוי בית למזוזה דדמין למזוזה וכן מפורש בפ"ק דיומא דדמין להדדי וא"כ מוכח דפטורין ממזוזה בזה עכ"ד. ועי' בבית ארי' פ"ז אות א' מ"ש בזה יעוש"ה:

ד **שבספינה** והוא מד' הרמב"ם פ"ו מהל' תפילין הל' ט' והכ"מ שם לא כ' מקור לדין זה והב"ח כ' שהוא תוספתא הובא דבריו בחידושי הגהות על הטור וכ"כ נמי בביאורי הגר"א ס"ק י"ב ועי' בנחל איתן שם שכ' מקור לדין זה מהירושלמי דמגילה והובא בראש הל' תפילין דאיתא שם דתפילין קודמין למזוזה שכן נוהגין במפרשי ימים והולכי מדבריות ומשמע דאלו מזוזה אינה נוהגת במפרשי ימים ואם איתא דבית שבספינה חייבת במזוזה

הרי מזוזה ג"כ נוהגת במפרשי ימים אלא ש"מ דבית שבספינה פטור מן המזוזה עכ"ד. וכ"כ בהגהותיו על הרמב"ם ביד איתן ועוד הביא שם סעד לד' הרמב"ם מדאיתא באהלות הובא בירושלמי עירובין וסוכה דאינו מביא את הטומאה דלא חשיב אוהל עכ"ד. וכ"כ בציוני מהר"ן על הרמב"ם שם דמקור דין זה הוא מהירושלמי דסוף מגילה:

ה **והחניות**. עי' במקמ"ע ס"ק ל"ו מה שהביא ד' הדה"ח דיני מזוזה, וכ' עליו ונ' דאפי' כשחולק מקום הצר אינו גבוה י"ט יכול לקבוע שם כיון דחלל הפתח גובה י' ורחב ד' ומה בכך שהפצים עקום ול"ד למ"ש הט"ז סי' רפ"ז מהטור כשאין המזוזה ישרה דאבן נכנס ואבן יוצא וגם הדה"ח ע"כ מודה לחלק דאי דמי להתם לא יועיל גם קביעתו למעלה במקום הרחב עכ"ד:

סעיף יד

ו **תקרה** . עי' פ"ת ס"ק י"ג שהביא תשובת ארבעה טורי אבן סי' י"ד לענין מה שיש ברוב מקומות חדרים מקורים עם מזוזה ובסוכות פותחין הקירוי ומסככין בענפים והמזוזה קבועה בדלת ואחר הסוכות משליכין הסכך ומקרין עם הקירוי כמקדם והמזוזה כדקאי קאי אם יפה הם עושים או לא ודעת גדול א' דיש בזה משום תולמ"ה ע"כ צריך אח"כ ליקח משם המזוזה ולקבוע אותה מחדש ולברך עלי' כו' והרב בעהמ"ח חולק עליו חדא דמעולם לא יצא הסוכה הנ"ל מידי חיוב מזוזה דאי משום דסוכה דירת עראי הרי חדר זה דירת קבע כל השנה כו' ואין לפוטרה בשביל שאינו מקורה הרי דרכו בכך והוי כמו חצר ועוד דפסול תולמ"ה לא הוי אלא כשמתחלה נעשה בפסול אבל אם מתחלה נעשה בהכשר כחדר שחייב במזוזה אף שנפטר החדר כו' מ"מ כשנתקן אח"כ כשרה ואין בזה משום תולמ"ה עכ"ד וכ"כ בדה"ח דיני מזוזה דחייב במזוזה ועי' בתשו' סת"ם הל' מזוזה סי' א' שהביא ד' הארבעה טובי אבן והאריך הרבה בזה לענין תולמ"ה ומסיק דודאי פטור בימי הסוכות במזוזה וממילא אם הניחה כך צריך אח"כ לקובעה מחדש דלא לפסל מכח תולמ"ה מיהו נ' כיון דברכות אין מעכבות וס' ברכות להקל לא יברך עליו אבל חיוב הוא לחזור ולקבעה עכ"ד:

סעיף טו

ז **וי"מ שפוטר**. עי' ש"ך ס"ק כ"ה ועי' בדה"ח הל' מזוזה שכ' דאף לדעת הפוס' שאם אין דלת פטור ממזוזה אם קבעה כשהי' דלת ואח"כ נוטל הדלת וחוזר ותולה אותה אין בזה משום תולמ"ה דומיא דמותר לסגור ולפתוח הגגין שעל הסכך בסוכה כו' ול"א דכשפתחן אח"כ נפסל הסכך משום תולמ"ה שהרי כשסגר הגג נפסל הסכך עכ"ד וכ"כ בדע"ק ס"ק כ"ג ועי' בבית ארי' פ"ד אות ב' שהשיג עליו וכ' דל"ד דשאני גגין הללו דעומדים לפתות ולסגור בזמן הגשם בתחלת עשיות הסכך עשאו אדעתי' דהכי ול"ש בזה תולמ"ה משא"כ

בדלת של ליטלה ולהחזירה תמיד נתנה א"כ י"ל דשייך בה כשהחזירה תולמ"ה ועוד דשאני התם דהגג הוי רק כיסוי ואטו מי נימא תפילין שנתנם לתוך הבתים של מתכת העשוי' להם לשמירה דיפסלו דכיון דכיסה עליהם הבתים הללו נפסלו וכשנוטלן אח"כ הו"ל תולמ"ה א"ו ל"ד דלכיסוי ולשמירה נעשה לכן לדינא צ"ע עכ"ד. ועי' בכתב סופר חיו"ד סי' קל"ט שכ' דהנכון עם הדה"ח והאריך בזה ועי"ש עוד בבית ארי' פ"ז אות א' מ"ש ע"ד הט"ז. ס"ק י' שכ' דאפי' דרים שם כל היום פטורים כיון שאינם שם בלילה כו' והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בתשו' סת"ם הל' מזוזה סי' ה' מ"ש והאריך בזה ועי' בתשובת מהרי"מ סי' ט' שכ' להסתפק לענין בית שיש בה פתחים וסתם פתח אחד והטיח בטיט אם חייב להעמיד מזוזה באותה פתח שסתם כו' והאריך הרבה בזה ומסיק דפטור ממזוזה וכ' הגם היכא שהי' כבר בו מזוזה ונסתם הפתח אין לעקור בו המזוזה כיון דאף אם אח"כ פתח הפתח אין בו פסול תולמ"ה כיון דנעשה בעת חיוב המזוזה, וכמ"ש הפוס' לענין סכך פסול אבל להחמיר לקבוע מזוזה בעת סתימת הדלת אן להחמיר בזה כו' ע"כ שלא לקבוע מזוזה בעת סתימת הדלת עכ"ד יעוש"ה:

סעיף כב

ח **השוכר כו'**. עי' בתשובת רע"א סי' ט' שכ' להסתפק בהולך מביתו לעסקיו בשוק שטות תרבה ופעמים נוסע מעירו על איזה ימים דלכאורה הדין דכשחוזר לביתו יברך על המזוזה דהא בנתים שלא הי' בדירת ביתו לא הי' עליו חיוב מזוזה ומתחיל עתה חיוב חדש כו' ויהי' כמו יוצא מסוכתו כו' וכמו פשט טליתו כו' והניח בצ"ע ועי' במקמ"ע ס"ק נ"ט שכ' עליו דלית דחש לה. עוד כ' שם הגאון רע"א דנ' לדינא בשוכר בית שיש בה מזוזה דצריך לברך דהוי מצוה חדשה לו בבית זה כו' ואח"כ הביא ד' הברכ"י באו"ח סי' י"ט שכ' בפשיטות דא"צ לברך ועי' במקדמ"ע סי' רפ"ה וסי' רצ"א ס"ק ב' ובדע"ק ובגיה"ק ובמנחת חינוך מצוה תכ"ג ובמהר"ם שיק על המצות שם אות ב' ובחוט המשולש בחילוקים של הגאון ר' אליעזר יצחק סי' ח' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן רפח

סעיף ד

א **בב' עורות**. עי' בדע"ק ס"ק ב' שכ' דדוקא כשתפר אחר שכ' עמוד א' על עור זה ועמד א' על עור זה משא"כ כשתפר וכ"ש כשדיבק בדבק ב' עורות שנעשו כא' וכ' עליהם מזוזה שע"י דיבוק ה"ז כעור א' מעיקרא כדקי"ל בס"ת כו' עכ"ד ועי' בתשובת רע"א סי' רי"ג שכ' נמי לחלק כן ובאמת מבואר כן בב"ש סי' ק"ל ס"ק ח' דאם תפר קודם הכתיבה כשר להרמב"ם והטור כאן והגאון רע"א והדע"ק לא הביאו ד' הב"ש וכן תמה עליהם

בהגהות דע"ק דאמאי לא הביאו ד' הב"ש ועי' בבית מאיר שם ובביאור מרדכי מהגאון ר' מרדכי בנעט ובחתם סופר חאו"ח סי' ה' ובתשובות בית אפרים חאו"ח סי' א' ובבית ארי' פ"ט אות ג' ובמגן גבורים באו"ח סי' ל"ב בשלה"ג שם ס"ק כ"ח מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בבית ארי' פי"א אות א' מ"ש ע"ד הט"ז ס"ק א' וכ' דכונת הש"ע הוא דהקדים פ' דכ' תחלה והיא"ש ואח"כ כ' תחתי' שמע וזה במכ"ש פסול שהרי בתורה כתובה שמע קודם והוא כ' שמע תחת והיא"ש וכ' דבזה מיושב ג"כ קושי' שני' שהק' הט"ז דמתוס' מבואר דבאמת כשר בהקדים פ' ולפמ"ש ל"ק דשם מיירי שעכ"פ כ' שמע למעלה מוהיא"ש אלא שיהי' קודם בכתיבה משא"כ כאן איירי שקדם והיא"ש בתחלת הדף אך הט"ז לקמן סי' ר"צ דחה זה וכ' דא"כ לא הו"ל להשמיט דין זה דהקדים פ' שמע כסדר העמוד אלא שכ' תתלה והיא"ש ולפ"ד לק"מ די"ל דזה בכלל ראשית דבריו דאמר כתבה שלא על הסדר עכ"ד:

סעיף ה

ב **אבל במקום כו'**. עי' ט"ז ס"ק ב' שכ' ליישב קושי' הכ"מ על הרמב"ם מהא דתנן אין בין ס"ת לתו"מ כו' עפ"ד התוס' מנחות ל"ב א' ד"ה תפילין והוא דחוק כאשר יראה הרואה בתוס' שם ובאחת לפמ"ש הרמב"ן במלחמות פ"ק דסוכה ט' א' דהתנא דמגילה חומרא דתו"מ קתני אבל קולא בודאי לא קתני וא"כ ל"ק קושי' הכ"מ דלא קתני הא דמזוזה א"צ עיבוד לשמה דקולא היא וכן ראיתי בנחל איתן שם שכ' נמי כן ליישב קושי' הכ"מ וכ' דבזה יש ליישב נמי דלא תקש' אמאי לא קתני קולא דתו"מ לענין דנכתב שלא מן הכתב וכ' שם עוד על הכ"מ שתמה על הרמב"ם דמנין לו חילוק זה דס"ת הוי חובה"ג דכבר מצינו חילוק זה בד' הירושלמי במגילה והובא ברא"ש סוף הל' תפילין דר"ה סבר דתפילין קודמין למזוזה כו' והאריך בזה. ובסוף דבריו הביא ד' היראים סי' י"ת דילפי' כתיבה מזוזה מס"ת דבעי' עיבוד לשמה כי היכי דילפי' לענין דקדוק חסר ויתיר והשיג עליו די"ל דש"ה דזה מוכת מוכתבתם אבל עיבוד לשמה הוא רק בע"פ וכה"ג אין דנין בגז"ש כמו שמוכח ממ"ש רש"י בשבת קל"ב א' עכ"ד ובאמת אין זה השגה דהיראים ס"ל דדוקא ק"ו אין דנין מהל' אבל גז"ש שפיר דנין מהל' וכן ס"ל להתוס' במנחות ל"ב ב' ד"ה הא דבגז"ש דנין מהל' ועי' לעיל סי' רע"ח ס"ק א' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. ומד' היראים מוכח דעיבוד לשמה בעי' מה"ת דהיינו מהלל"מ ועי' פרמ"ג או"ח בפתיחה כוללת להל' תפילין ובסי' ל"ב בא"א ס"ק י"ג שכ' בפשיטות דהא דבעי עיבוד לשמה בס"ת ותפילין אינו אלא מדרבנן ולא מה"ת ולא ראה ד' היראים הנ"ל ועי' לעיל סי' רע"ד ס"ק ד' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

ג **על עור**. ע' ש"ך ס"ק ד' שכ' דאם ימתין יתבטל מהמצוה יקבענה בלא ברכה כו' דלא כהב"ח שכ' דלא יקבענה כלל כו' ועי' בבית ארי' שם אות ב' הביא ד' הב"ח שהביא ראי' מהירושלמי דאין קורין בחומשין מגו דנפשין עגומה זבין להו תורה כו' וכ' עליו דאין ראי' דשם שאני דצבור הוי קדירא דבי שותפי ויש לחוש דיתעצלו ועי' עירובין ג' א' גבי מקצת קורה למעלה מי' לאיכא דאמרי דבמבוי פסול משום קדירא דבי שותפי' וה"ה כאן ועי' ב"ב כ"ד ב' עכ"ד:

סעיף ז

ז **כמו בס"ת**. עי' ט"ז וש"ך ס"ק ה' ועי' בבית ארי' שם אות ג' שהביא ד' הב"י שכ' ע"ד הטור שכ' דכל משפטי ס"ת ודין הדיו כך הוא במזוזה ולא ציין מקום וכ' דנפקא לי' מהירושלמי פ"א דמגילה דר"ת דכ' ספרים כך כ' תו"מ משמע דבכל ענין אפי' לענין שעטנ"ז ג"ץ ולענין דיו כו' והאריך בזה וע' בדע"ק ס"ק ג' שכ' דבכתיבת מזוזה כתיב לשון יחיד כו' ומ"מ הל' פשיטה לקנות מזוזה שלא נכתבה ע"י שליחות ואולי היינו מצד היקש לתפילין דכתיב בפ' א' בהם לשון רבים ולא כתיב לשון שיהי' משמע שהכתיבה מצוה גם לשון רבים מורה שכותב א' מכלל עם בנ"י על ידו יש קיום המצוה כו' אך מ"מ י"ל שיש חסידות לצוות לכתוב מזוזה בשליחות ואולי גם בתפילין מצוה מהמובחר שיכתוב בשליחותו כו' ואף שהשוכר סתם לכתוב לו הו"ל שליחות וכ"ה המנהג בס"ח מ"מ י"ל שלפרש שליחות מדת חסידות עכ"ד ועי' בגיה"ק ס"ק ב' מ"ש והאריך בזה ובס"ק ד' כ' הדע"ק לענין מה שנהגו לקנות חו"מ מרוכלים אף דצ"ל תוחזק בכשרות אולי הטעם משום כו' דאומנתן בכך כו' והוי כעין חזקה אומן לא מרעי אומנתו ומרתת כי עביד לגלויי גם בריחוק מקום כו' והאריך בזה ובענין חזקה דרבא יעוש"ה:

סימן רפט

סעיף א

א **לקבוע מזוזה**. עי' רמב"ם פי"א מהל' ש ברכות הל' י"ג שפ' דאם קבע מזוזה לאחרים מברך על קביעת מזוזה וכן הוא באשכול הל' מזוזה סי' כ"ד והוא מד' הגמ' פסחים ז' ב' ועי' בכ"מ שם והטור והמחבר השמיטו דין זה ולא ידעתי למה השמיטו וע' בנחל אשכול שם אות י"ת מ"ש בזה ובאות י"ט שם חמה על הש"ע שלא הביא מ"ש הרמב"ם עושה מפקה לעצמו מבניך לעשות מעקה עושה לאחרים מברך על עשות מעקה והביא ד' הבה"ג הל' מזוזה שכ' עבד מעקה מברך וצונו על המעקה והק' למה לא כ' לעשות מעקה כמ"ש גבי מזוזה וכ' דאפשר דקמ"ל דעל נמי להבא משמע כדמסיק בפסחים וכן במילה מברך על עכ"ד:

ב **ולא יברך**. עי' ש"ך ס"ק א' שהביא ד' הפרישה שכ' הא דאין מברך שהחיינו משום דאינו בא מזמן לזמן הו' ומצאתי באשכול הל' מזוזה שכ' וז"ל דאי בעי לברך שהחיינו הרשות בידו אבל ברכת לקבוע מזוזה חובה היא וכיון שברך בשעה שקובעה תו ל"צ לברוכי עכ"ל הרי שכ' להדיא דיש לו רשות לברך שהחיינו ות"ש כיון שברך בשעה שקובעה כו' הוא דלא כהמג"א סי' י"ט ס"ק א' שכ' דאם קבע מזוזה קודם שדר בתוכה כשנכנס לדור בתוכם מברך אקב"ו לדור בבית שיש בה מזוז' ובאשכול מבואר דא"צ תו לברוכי וכ"כ בנחל אשכול שם אות י' וע' בבית ארי' פט"ז אות א' ת"ש לענין אי מברך שהחיינו על המזוזה ומ"ש לענין אם כותב ס"ת כו' אם תברך שהחיינו והביא ד' הגהות ר' ברוך פרענקיל באו"מ סי' רכ"ג ותשובת ר"י בירב דצריך לברך שהחיינו והאריך בזה וכ' אח"כ דצ"ע אימתי יברך כו' והאריך בזה וכ' דהי' נ' דמי שכותב לעצמו ס"ת או קנה והגיה בה שילבוש ג"כ בגד חדש ויברך עלי' ויפטור ג"כ הס"ת כו' ודרך הקצינים שקונים אז ג"כ כלי הקודש של כסף וזהב לכבודה א"כ בודאי מברך שהחיינו כדין כלים חדשים שהקונה חייב לברך וא"כ בלא"ה יפטור בברכת ס"ת עכ"ד ובאות ב' הביא שם ד' החיי אדם הל' מזוזה כלל ט"ו סי' י"ז שכ' דאם קבעה בשמאל וצריך להסירה לקבוע כדינה א"צ לברך פעם אחרת והק' עליו דהא קי"ל דשמאל מעכב אפי' בדיעבד דכתיב ביתך ביאתך וא"כ ה"ז דומה כנוטל הלולב שלא כדרך גדילתו כו' וכ' דכונת הח"א כשנודע לו תיכף אתר קביעתה בזו הרגע ותיכף נוטלה וקובעה בימין דא"צ לברך ואתר כך דתה זה והניח בצריך עיון. ובפי"ד אות א' הביא ד' המעשה רב של הגאון ר"א מווילנא שכ' דלא יכרוך מזוזה בקלף וכדומה שלא יהי' חוצץ בין מזוזה למזוזות הבית. וחמה עליו דהא גבי ציץ כתיב והי' על מצת אהרן ואחרי' בתולין קל"מ א' כיפה של צמר הי' מונח על מצח כה"ג ועליו הציץ נתון וגבי לחה"פ כתיב על המערכת לבונה זכה והרי הלבונה נתון בבזיכין. ועוד יש ראי' מקרא דכתיב ונתת על חוהמ"ש את האורים ואת התומים יהי' על לב אהרן ובהדיא אמרו בירושלמי מגילה פ"ד הל' י"ב חקק בראש מקל והניחו ומשמע שם דאם הי' במקום הראוי דכשר עכ"ד ועי' בפ"ת ס"ק ב' שהביא ד' המעשה רב וכ' עליו דצ"ע ועי' במקמ"ע ס"ק א' שהביא נמי ד' המעשה רב וכ' דהעולם אין נזהרים בזה נ' דס"ל דלא פסל כאן חציצה כו' וטוב ליזהר הוא ל ונפק מפי הגאון עכ"ד ועי' במהר"ם שיק מצוה תכ"ד שהביא נמי ד' הגר"א הנ"ל וכ' דמנהג העולם שכורכים אותם בנייר וכיוצא וצא בהם ונכון הם עושים דהאי על לאו דוקא אלא על בסמוך כדקי"ל בתוס' סוטה ל"ז ד"ה מאי על עכ"ד ועי"ש עוד בבית ארי' אות ד' מ"ש לענין מזוזה שנקבעה ונפסלה ע"י שנתחב המסמר באותיות ואין כאן מזוזה אחרת אי יניחנה בקביעותא עד שיבואו אחרת

או שצריך להסירה תיכף והאריך בזה ומסיק דיש להניחה עד שיבואו לו אמרת והביא קצת ראי' מסוכה מ"ח ב' אותו יום נפגמה קרן המזבח והביאו בול של חלת וסתמוהו לא מפני שהוכשר לעבודה אלא שלא יראה מזבח פגום וא"כ י"ל ה"ה בכה"ג מפני הכבוד שלא יראה שיושב בלי מזוזה יש להניחה עד שיבואו לו אחרת עכ"ד. ובאות ה' שם מ"ש ע"ד הפרמ"ג באו"ח סי' ל"מ בא"א ס"ק ט"ו שהביא ד' הירושלמי סוף מגילה והאריך בזה ובפ' ט"ו אות א' כ' שנשאל לענין מזוזה שנפלה אי צריך להתענות דאולי מזוזה גרע דהוי ערומה משא"כ תפילין דעכ"פ מכוסין בבתים. גם נסתפק הא דקי"ל דאם התפילין בנרתקן א"צ להתענות אם הנרתוק עשוי' כמו שעושין הסופרים על הבתים בתים של נייר קשה ומכסה רק הבית אבל התיתורא מגולה אם גס זה נחשב נרתק או צריכין שיהי' מכוסין לגמרי כמו בכיס והאריך בזה ומסיק דכל שאין מכוסות לגמרי יש להתענות כו' וה"ה מזוזה שנפלה מידו ג"כ יתענה עכ"ד. ובפי"ז אות ד' הביא ד' החיי אדם כלל ט"ו סי' כ"א שכ' דצריך לקבוע המזוזה אחורי הדלת דוקא במזוזה עצמה ולא בכותל ואם הרחיק טפח מחלל הפתח לכ"ע פסול דלא יהא אלא שקבעה במזוזה עצמה בעומק טפח דפסולה והשיג עליו דלד' דבהעמיק לה טפח לא הוי על המזוזה כי אם תוך כמ"ש הלבוש משא"כ כאן הרי הוי על המזוזה כו' והאריך בזה. ובאות ה' שם מ"ש לענין שצייר נכרי צורת ע"ז ומחק הצורה האסורה שהי' במקום המזוזה אי רשאי הישראל הנכנס לדירה הזאת לקבוע שם מזוזה כו' והאריך בזה וכ' דבאפשר לעשות מזוזה חדשה בצד זה יעשה ואם א"א נ' דישנה בו איזה שנויים ברהיטנא והרי אפי' באתנן זונה דאסור לדבר מצוה קי"ל הם ולא שנויהם ונעבד מאתנן גמרי' עי' ע"ז מ"ו ב' והביא דכ"כ האבני מלואים בסוף הס' בתשובות שם סי' ומיישב קושי' הא"מ שם יעוש"ה:

סעיף ג

ג **שחולק ביתו**. עי' ט"ז ס"ק ד' ועי' בעצ"ל ובתשו' סת"ם הל' מזוזה סי' ד' ה' ז' ת' ובס' זכר ישעי' הל' תפילין פ"ו מ"ש והאריכו בזה ועי' בדע"ק ס"ק א' מ"ש לענין אם יש לקבוע המזוזה בתיק של ברזל כו' שאינו בדין שיונף המקצר על המאריך כו' ומ"ש בס"ק ב' אי צריך שליחות לקביעת מזוזה כו' והאריך בזה. ומ"ש לענין לקבוע מזוזה שנפלה ממקומה בשבת כו' ומ"ש בס"ק י"ד ט"ו והאריך בזה ובס"ק י"ז כ' קובע מזוזה קודם שעשה דלת וכן קודם עשיית תקרה וכן קודם השלמת המשקוף וב' המזוזות הוי תולמ"ה אך פתח שממנה כניסה מבחוץ ואח"כ בנה לפני' חדר כו' צ"ע אי שייך תולמ"ה מצד החדר ואולי שייך הכר בזה שאם הציר הוא בחדר החדש והדירה בו כבחדר הישן שפתוח אליו שעי"ז עיקר המזוזה לחדר החדש שייך בצדו תולמ"ה כו' אף אם קבעו מתחלה לפני

התקרה דחדש כו' ואם הישן עיקר הוי גם אח"כ החדש כדליתי' עכ"ד. ובס"ק ט"ו כ' מזוזה שנקבעה שלא כפי היכר ציר ואח"כ שינה הציר לכפי הכשר קביעתו י"ל דל"ש בכך תולמ"ה כו' פתה איגלי למפרע שהחדר שעושה בו עכשיו הציר הוא עיקר וכן הי' מקודם כו' עכ"ד ועי' במקמ"ע ובגיה"ק ס"ק א' ב' ובכתב סופר חיו"ד סי' קל"ט מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ה

ד **פסולה.** וכ' הט"ז ס"ק ה' הטעם משום דהוי תולמ"ה עי' במנחת חינוך מצוה תכ"ג אות א' שכ' לחקור בשכר בית ותוך ל' יום שפטור ממזוזה קבע בה מזוזה אם יוצא בה לאחר ל' יום דאפשר דהו"ל תולמ"ה בפטור דאז הי' פטור ואפשר כיון דהוי רק מח"ז אינו מקרי מן העשוי' כו' עכ"ד ועי' בתשו' סת"ם הל' מזוזה סי' ג' שכ' דאם נטל המזוזה ממקומה לדעת להחזירה אם צריך לברך כשמחזיר נ' דתליא בפלוגתא המבואר באו"ח הל' ציצית ותפילין וקי"ל שם דאין לברך וה"ה בזה אבל אם בעצמה נפלה נ' דחייב לברך לכ"ע וכן נמי חם נטלה ע"ח לבודקה אם היא כשרה א"כ כיון דחשש שמא תמצא פסולה ויצטרך לאחרת הרי אסח אדעתא מינה נ' דבזה צריך לברך לכ"ע וכן בתפילין וציצית אם הסירן כדי לבודקן אם המה כשרים כיון דהי' ספק לו אם יניחם כלל כל כה"ג הוי היסת הדעת וצריך לברך פ"א אף שנמצאו כשרים עכ"ד ועי' בדע"ק ס"ק ד' שכ' כשבודק מזוזה ומחזירה א"צ ברכה והיינו דלא כהתשו' סת"ם וכ' וכשקובע אחרת על שהראשונה נפסלה צריך לברך כו' ומ"ח אם בשעה שבירך על קביעות מזוזות ביתו נמלך אח"כ ומחליף אחר י"ל אף שהי' שינוי מקום בנתים א"צ ברכה אחרת וה"ל עוסק באותו ענין ודעתו מעיקרא על הליכה מתדר לחדר בנתים כו' והאריך בזה ובסת"ם שם ובסי' ד' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה.

סימן רצ

סעיף א

א **אגליוני ס"ת.** עי' ברמב"ם פ"ה מהל' תפילין הל' א' שכ' וז"ל ולא מן הגליונים של ס"ת אין כותבין עליו מזוזה לפי שאין מורידין עכ"ל ומדלא כ' סתמא ולא מן הגליונים לפי שאין מורידין כו' משמע דדוקא על גליוני ספר תורה אין כותבין אבל על גליוני תפילין כותבין מזוזה ולכאורה קשה אמאי הא גם בתפילין הוי הורדה וצ"ל דשאני ספר תורה דקדיש טפי מתפילין מחמירין אפי' בגליון. אך קשה מנ"ל הא וי"ל כמ"ש בבית ארי' פי"ח אות ב' דבאמת יש סברא לומר דאף דס"ת קדוש טפי מ"מ הגליון דס"ת הרי לא כ' עליו ורק לנוי ושומר לס"ת עשוי א"כ י"ל דאם בלה וכותבין על הגליון מזוזה לא

הוי הורדה דעכ"פ יש בו עתה מעלה שנכתבו הפרשיות ממש עלי' וכ' דלכאורה בגמ' מבואר כן מדהק' במנחות ל"ב הא מורידין עושין ואמאי הכא סתומות והכא פתוחות ומאי פריך לשני דטעמא הוא משום גליון דאפי' על הגליון אין כותבין מזוזות מטעם דאין מורידין אלא ש"מ דעל הגליון שרי אלא דא"ז ראי' די"ל דבס"ת כיון דקדושתה גדולה אפי' מתפילין א"כ עכ"פ גליונה אין יורד מב' מדרגות. להתיר לכתוב עלי' אפי' מזוזה דקלה מתפילין ודי אם נתיר לכתוב עלי' תפי' וכן גליוני תפי' לכתוב עלי' מזוזה אבל לא מס"ת למזוזה והשתא י"ל דמגליוני ס"ת אסור לכתוב מזוזה מהא דלא משני דברייתא איירי בגליונים דע"כ דומיא דהכא בתפי' שבלו איירי ג"כ מגליונים שבלו וק' הא בתפי' מותר לעשות בגליונים ולפ"ז שפיר דייק הרמב"ם דוקא מגליוני ס"ת אבל מגליוני תפי' שרי עכ"ד ובאות ג' ה' מ"ש והאריך בזה ועי' במקמ"ע ובגידולי הקדש ס"ק א' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן רצא

סעיף ב

א **השוכר בית**. פי' בבית ארי' פ"כ ופכ"א אות ב' ג' ובאות ד' שם נשאל ע"ד א' שנאסר בבית אסורין לכמה חדשים אמנם החדר הוא כשאר חדרים אי חייב במזוזה והאריך בזה ופ' דצריך לקבוע בו מזוזה בלא ברכה והביא דכ"כ הבר"י בשם השער אפרים דחייב במזוזה:

סעיף ג

ב **את הקטנים**. עי' בבית ארי' פי"ט אות ו' שהביא ד' הרמב"ם פ"ה מהל' מזוזה הל' י' דכ' סתם דמחנכים את הקטנים ולא כ' אח השיעור ואלו בסוכה. כ"ח ב' קא' דשיעור קטן שא"צ לאמו דחייב בסוכה מדרבנן הוא שנעור משנתו ואינו קורא אימא אימא ואמר בעירובין פ"ג דהוא כבן ד' כבן ה' ובאמת בהל' סוכה פ"ו הל' א' כ' כבן ה' כבן ו' כו' אלא דיש לעי' הא אמרי' בסוכה מ"ג דקטן היודע לנענע חייב בלולב להתעטף חייב בציצית היודע לדבר אביו מלמדו תורה צוה לנו והתוס' ד"ה כאן כ' כו' דבהגיע לחינוך דאמרי' בכל דוכתא אין כולם שוים דהכא אמרי' בא"ל לאמו וגבי חגיגה שיכול לעלות וא"כ הי' לו להרמב"ם לכתוב גבי מזוזה האיך הוא השיעור די"ל דהוי דומיא דסוכה בן ה' או ו' כמ"ש בסוכה א"ד דהוי דומיא דתורה היודע לדבר וצ"ע וגם בש"ע מסתם סתים לי' והביא ד' הירושלמי סוכה פ"ב הל' ט' תני ר"ה קטן שא"צ לאמו חייב בסוכה ויוצא בעירובו של אמו וצ"ל דהיינו באין האב במתא וכדאמרי' בעירובין עכ"ד:

סימן רצב

סעיף א

א **שלוח הקן** עי' בבית לחם יהודא ובפ"ת ס"ק ב' מ"ש לענין אי מברך על מצוה זו ובאמת מבואר להדיא בתשובת הרשב"א סי' י"ח ובאבודרהם שער ה"ג בשם תשובת הר' יוסף אבן פלאט דאינו מברך על מצוה זו ועי' בבנין ציון החדשות סי' י"ד ובמנחת חינוך מצוה תקמ"ה ובסוף הס' בקונטרס קומץ מנחה מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ו

ב **ישלחנה ופטור**. עי' ש"ך ס"ק י"א ועי' במנ"ח שם ובמעין החכמה קכ"ד ב' ובצל"ח חולין קמ"א א' ובשאגת ארי' סי' ל"ג מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן רצג

סעיף א

א **לאכול חדש**. עי' תוס' קידושין ל"ח א' ד"ה אקרוב שהביאו דבירושלמי מקשה למה לא אכלו מצה מחדש ויבא עשה דבערב תאכלו מצות וידחה ל"ת דחדש. ומתרץ דאין עשה דקוה"ד דוחה ל"ת דאחר הדיבור א"נ י"ל דגזירה כזית ראשון אטו כזית שני עכ"ל ועי' לעיל סי' רט"ו דין עשה דוחה ל"ת מ"ש והארכתי הרבה בד' הירושלמי אלו ליישב קושי' המקנה שם וקושי' העצ"ל וקושי' הטעה"מ פ"ג מהל' נדרים ובקושי' הש"א סי' צ"ו ובד' השעה"מ הל' יסוה"ת פ"ה הל' ח' יעוש"ה:

הלכות ערלה

סימן רצד

סעיף א

א **אסורין בהנאה**. עי' בבית הלל שכ' ליישב דלמה לא כ' הטור והמחבר דצריך לשרוף כמו כלאי הכרם וכדאיתא במתני' סוף תמורה ל"ג ב' כו' מאחר דהרמב"ם פ' כחכמים דלא כר"י ומתני' דסוף תמורה סתם כר"י דאין ביעור חמץ אלא שרפה א"כ אע"ג דתנא דמתני' סתם ערלה וכה"כ בהדדי אעפ"כ אינה שוין בדין זה דכה"כ דוקא בשרפה כו' אבל ערלה לא דלא גמרי' ערלה מכה"כ ודלא כרש"י ותוס' עכ"ד. ובאמת מבואר להדיא במשנה פ"ג דערלה דערלה הוא בשרפה וכ"ה ברמב"ם פט"ז מהל' מכ"א הל' כ"ז דערלה הוא בשרפה וכן הק' בס' קשות מיושב בקונטרס אומר השכחה ל"ג ב' על הטור והמחבר שהשמיטו דין זה והניח בקושי' ובאמת לק"מ דהמחבר אזיל לשיטתי' דס"ל לקמן בריש סי' של"א דעכשיו תרומות ומעשרות גם באי' דרבנן וה"ה ערלה וכמ"ש המשל"מ פ"י מהל' מכ"א וס"ל להמחבר דכיון דלא הוי רק דרבנן לא בעי שרפה וכן ראיתי ביד אברהם

שכ"כ ליישב ד' המחבר אך על הטור א"א ליישב כן דבסי' של"א הביא ד' ר"י באחרונה דס"ל דאף האידנא הוי דאורייתא וצ"ל לד' הטור כד' הב"ה הנ"ל ועי' בפ"י ברכות ל"ו א' ד"ה מאי דעתך שכ' דערלה בחו"ל לא בעי שרפה והאריך בזה ועי' בכפ"ת סוכה ל"ד ב' שכ' נמי כן ומיישב בזה קושי' התוס' שם ד"ה לפי כו' והאריך בזה ועי' בחינוך מצוה רמ"ו שלא כ' כלום מזה וי"ל דס"ל כהרמב"ם הנ"ל ועי' במנ"ח שם אות מ"ש בזה והביא ד' הפ"י והכפ"ת וכ' ליישב בזה קושי' התוס' הנ"ל והאריך בזה וכבר קדמו הכפ"ת הנ"ל בזה ועי' במעיהח"כ ל"ו א' מ"ש מהיכא ילפי' דערלה בשרפה וכקכ"ה א' מ"ש והאריך בזה ועי' במהר"ם שיק שם מצוה רמ"ו ובחתם סופר חיו"ד סי' רפ"ו מ"ש והאריכו בזה ועי"ש עוד במנ"ח אות י"א מ"ש ע"ד המחבר סעי' ד' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ט

ב **ספק ערלה**. עי' בבאר יעקב ובמנח"י בקונטרס הספי' ובחו"י סי' קצ"ב ובפר"ח יו"ד סי' כ"ט ובנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קמ"ו ובשיבת ציון וסי' מ"ט ובארעא דרבנן מערכ' אות ס' בעפרא דארעא שם אות ס"ו ובראש אפרים בסוף הס' ב"ח התשובות סי' ד' ובבית יצחק בשער המפי' סי' ס"ה ס"ו ובס' ארד צבי חיו"ד סי' נ"ז מ"ש בענין ס' הלל"מ אי הוי לחומרא או לקולא והאריכו בזה יעוש"ה ועי' בנודע בשערים ח"ב בחו"מ סי' ס"ח מ"ש והאריך בזה:

סעיף יא

ג **אבל ענבים**. עי' ט"ז ס"ק ט"ז שכ' ליישב דעת הרמב"ם והטור דאף למאי דקי"ל כר"ח דהולכין אחה"ר מ"מ סברא חזקה דמכרם זה ענבים וכמו דאמרי' כו' כאן נמצא כאן הי' כו' עכ"ד. ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' רפ"ו מ"ש והאריך בזה ועי' בספר דמשק אליעזר סי' רנ"ט ס"ק ב' מ"ש ע"ד הט"ז יעוש"ה:

סעיף יב

ד **אם נשאר**. עי' ש"ך ס"ק ל"א שהביא דעת הרא"ש שפ' כראב"י משום דר"ש ס"ל כותי' לאו ראי' היא דהא בירושלמי כו' אמרו דראב"י ור"ש אמרו דבר אחד וא"כ ה"ל שיטה אבל צ"ע דהרי הרא"ש גופי' הביא הירושלמי כו' אלא נ' דעת הרא"ש דל"א כל כה"ג שיטה היא אלא היכא דלא אפסקא הלכתא בהדיא כחד מנייהו או דלא אזלא סוגיא דעלמא כחד מנייהו אבל היכא דאפסקא הלכתא כחד מנייהו כו' א"כ כי אמרי' פ' ופ' אמרו ד"א אתיא לארויי דהלכתא נמי כאידך פ' דלא אתמר הלכתא כותי' כו' או אפשר דל"א כל כה"ג שיטה הוא אלא בש"ס בבלי אבל לא בש"ם ירושלמי כו' עכ"ד. ועי' ביד מלאכי בכללי א' אות נ"ז נ"ח שהביא ב' תירוצים של הש"ך להלכה והנה הש"ך ס"ל דאין חילוק בין היכא דאמרי' פ' ופ' כולהו ס"ל הכי ובין היכא דאמרי' אמרו ד"א בכולהו אין

הלכה כשיטה אבל בתשובת הרמ"ע מפאנו סי' י"ג כ' דהיכא דאמרי' אמרו ד"א אפשר דהלכתא כותייהו הובא ביד מלאכי שם אות ע"א והביא דכ"כ בכנה"ג בכללי הגמ' שלו כלל ל"ו ועי' בתו"י סי' צ"ד שהביא דכן ס"ל להב"ש ריש פ' חלק והש"י דל"ט ב' בשם הרשב"א כהרמ"ע ועי' בתוס' נדרים י"א וברשב"ם. ב"ב ע"ח ב' אך החו"י השיג על הש"י דבדל"ת ב' כ' בשם הרשב"א סי' תל"א וסי' תרפ"ח להיפך דאין חילוק והיד מלאכי שם הביא דהי"מ שא"ו שהביא הרשב"א בחידושיו לשבת י"א והדמים דעים סי' רכ"ד ס"ל דאין חילוק והיינו כהש"ך הנ"ל ועי' במלא הרועים ח"ב בקונטרס שונה הלכות אות ש' שיטה אות ה' הביא בשם הרמב"ן במלחמות פ"ק דסוכה והר"ן שם גבי כולהו ס"ל סוכה דירת קבע והר"ן פ"ק דקידושין בשם הר"מ דהיכא דאיתמר פ' ופ' אמרו ד"א לא מחשיב שיטה ויכול להיות. דהל' כוותייהו והיינו כהרמ"מ מפאנו והב"ש והש"י הנ"ל ועי"ש עוד במלא הרועים אות ג' מה שהק' על הש"ך הנ"ל מקידושין ס"ב ב' גבי הא דאמר אביי כו' כולהו ס"ל אדם מקנה דשלבל"ע כו' וכ' ליישב והאריך בזה ועי' בבאר יעקב חחו"מ סי' תי"ד שהביא ראי' להש"ך משבת צ"ד א' כו' וק"ז ב' כו' ומב"ק ס"ט א' כו' ואח"כ הק' על הש"ך מב"מ ס"ט א' כו' וכ' ליישב וכ' כללא דהא דאמרי' דאין הל' כשיטה היינו היכא דלא מצינו בש"ס דבר המתנגד לזה וע"כ לומר דאתי להורות לן דלית הל' כוותייהו אבל היכא דמצינו בש"ס סברות מתנגדות לזה ואיכא להעלות על הדעת דלא אמרו ד"א צריך האי מ"ד לאשמועי' דאמרו ד"א להוציא מסברת אותו פ' ולאו משום דלית הל' כותייהו כו' והאריך הרבה בזה ועי' במלא הרועים שם אות ה' מה שהקשה עליו מב"מ ס"ט א' כו' והניח בצ"ע ומ"ש שם עוד בענין זה יעוש"ה:

הלכות כלאי זרעים

סימן רצז

סעיף א

א **שנא' שדך כו'**. עי' בגליון מהרש"א שהביא דברי התוספות שבת פ"ה א' ד"ה לא תסיג דעובר נמי משום לא תסיג כו' אלא דאינו לוקה על לאו זה כיון דמקצתו נל"ע כו' והמחבר לא כ' דעובר משום ל"ת וכן הרמב"ם פ"א מהל' כלאים וכן בחינוך מצוה רמ"ה לא כ' דעובר משום ל"ת ועי' במנ"ח שם אות א' ובהגהות מנ"ח על הרמב"ם שם מ"ש בזה ועי' במעיה"ח קכ"א שכ' נ' דדרש זה שדרש לענין כלאים אינו אלא אסמכתא וכן מוכח מלשון הספרי דאי קאי גם לענין כלאים מנ"ל למעט גבול חו"ל מדכתיב בנחלתך כו' דלמא משום כלאים כ"כ שאינו נוהג בחו"ל אל הרכבת אילן בלבד אבל השגת גבול

ממש נוהג גם בחו"ל כמו לאו דלא תגזול אלא נ' דלאו דרשה גמורה עכ"ד ועי' בבאר אברהם בשבת שם מה שכתב על דברי התוס' הנ"ל יעוש"ה:

ב **לא תזרע כו'**. עי' רש"י שבת פ"ד ב' ד"ה ואחת שכ' דכלאי זרעים אינו איסורו אלא מדרבנן ועי' במשל"מ פ"א מהל' כלאים הל' א' שהק' ד' רש"י אהדדי מקידושין ל"ט א' שכ' דכלאי זרעים אסורים מה"ת והניח בצ"ע ועי' במעיה"ח נ"ה א' מ"ש ליישב קושי' זו והאריך בזה יעוש"ה:

ג **המנכש**. עי' ביד אברהם מ"ש בזה ועי' במנ"ח שם אות ב' ובכנסת יחזקאל חחו"מ סי' צ"ט ובחתם סופר חיו"ד סי' רפ"ח ובנודע בשערים ת"ב ביו"ד סי' כ"א מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ד **המרכיב כו'**. עי' במעיה"ח נ"ד ב' ובמנ"ח מצוה רמ"ד אות ת' מ"ש לענין מרביע ומנהיג בפסולי המוקדשין והאריכו בזה יעוש"ה:

הלכות כלאי בגדים

סימן רצח

סעיף א

א **והאידנא**. עי' פ"ת ס"ק א' שהביא קושי' בשם תפארת ישראל בפ"ט דכלאים דהא קי"ל דדבר שנאסר במנין אף שבטל הטעם צריך מנין אחר להתירו כו'. ובאמת לק"מ דהא כ' התוס' בביצה ו' א' ד"ה והאידנא דהיכא דליכא רק חששא א"צ מנין אחר כמו בגלוי א"כ במראית העין דהוי רק חששא בעלמא י"ל דדמי לגלוי דהיכא דעברה החששא א"צ מנין אתר וכן ראיתי בערוגות הבושם בקונטרס התשובות סי' י"ג שכ"כ ליישב קושי' זו ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק כ' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סימן רצט

סעיף א

א **הרוב שהגמלים**. עי' בתוס' רע"א במשניות כלאים אות ל"ה ובתשובת רע"א סי' ל"ח וסי' קפ"ט וסי' ר"ז וסי' ר"ט מה שהק' מזה על הר"ן בנדרים נ"ב א' שכ' ליישב ד' הרי"ף גבי פת שצלאו עם בשר כו' דבדבר שי"ל עכשיו היתר לא בטל אף בשא"מ והא הכא דיש לו היתר עכשיו שיוכל ללובשו בלא פשתן ואפי"ה מותר לערבו עם הפשתן עכקוש"י והניח בצ"ע ועי' בתפארת ירושלים שם ובבאר יצחק חיו"ד סי' ו' מ"ש ליישב קושי' זו והאריכו בזה יעוש"ה ואכ"מ להאריך בזה:

ב **בהג"ה ל"ש בי' ביטול** עי' ש"ך ס"ק א' ועי' בחתם סופר חאו"ח סי' ק"ז וב"ח ו' בחידושיו לע"ז ס"ה ב' ובמי נדה בנדה ס"ב ב' מ"ש והאריכו יבזה יעוש"ה:

סעיף ב

ג **אסור**. עי' ש"ך ס"ק ב' מה שהק' על המחבר והניח בצ"ע ועי' בתפארת ישראל סוף כלאים בבתי כלאים אות קי"ט מ"ש ליישב קושי' זו יעוש"ה:

סימן ש

סעיף א

א **או שטרפן**. עי' ט"ז ס"ק א' מ"ש בד' הרמב"ם שאוסר בכל א' מהני תלת בפ"ע והשיג על הב"י וכ"מ בד' הרמב"ם והאריך בזה. ובאמת מבואר להדיא בהרמב"ם פ"י מהל' עדות הל' ג' כהט"ז שכ' וז"ל או שלבש שעטנז שהוא שוע או טוי או נוז ה"ר פסול לעדות מה"ת עכ"ל הרי להדיא דס"ל דבכ"א מהני תלת בפ"ע אסור והיינו כהט"ז ולא כהכ"מ וכן השיג בלח"מ שם על הכ"מ מד' הרמב"ם אלו ועי' ברביד הזהב פ' תצא ד"ה שעטנז שתמה על הכ"מ דאיך נעלם ממנו ד' הרמב"ם אלו ולא ראה ד' הלח"מ שכבר הקדימו בזה ועי' בארצה"ח באו"ח סי' י"א בא"י ס"ק א מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ב

ב **בהג"ה בב' תכיפות וקשר**. והוא דעת הרא"ש שחולק על הרמב"ם וס"ל דבעי' ב' תכיפות וקשירה עי' במעיה"ח קכ"ו ב' שהביא ראי' להרמב"ם מסנהדרין פ"ט גבי זקן ממרא דפריך הגמ' והאיכא ציצית כו' להרמב"ם והאריך בזה ועי' ברביד הזהב שם ד"ה יחדיו ובארצה"ח ס"ק ט"ו מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן שא

סעיף ו

א **תופרין כו'**. עי' ט"ז ס"ק ז' מ"ש ליישב דעת הרמב"ם ועי' בס' עונג יו"ט חיו"ד סי' צ"ו מה שהשיג על הט"ז ומ"ש בטוב ליישב ד' הרמב"ם והאריך בזה ועי' בס' מהר"ן יפה חיו"ד סי' י"ז מ"ש והאריך בזה ומ"ש ע"ד הר"ן פ' גה"נ שכ' דלענין הנאה אף פס"ר שריא כו' ליישב קושי' הטו"א בא"מ בר"ה כ"ח א' והאריך בזה יעוש"ה ואכ"מ להאריך בזה ועי' בבינת אדם שער או"ה סי' צ"ו מ"ש ע"ד הט"ז ס"ק ח' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ח

ב **לעכו"ם**. עי' בנדה ס"א ב' תוס' ד"ה בגד שהק' דלבטל ברובא כו' ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק מ"ש ע"ד התוס' יעוש"ה:

סימן שג

סעיף ב

א **אסור להלביש**. בטור הביא ד' הרמב"ם שכ' דאם לא ידע הלובש שהוא כלאים והמלביש מזיד המלביש לוקה והלובש פטור והוא מדברי הרמב"ם פ"י מהל' כלאים הל' ל"א וכ"כ הרמב"ם פ"ג מהל' אבל הל' ה' לענין המטמא את הכהן דאם הי' הכהן שוגג וזה שטמאו מזיד ה"ז שטמאו לוקה ועי' בתשובת הרא"ש כלל ב' סי' ט"ז שהק' להרשב"א דמנ"ל להרמב"ם דלוקה המלביש כו' ועי' בכ"מ בהל' כלאים שם ובלח"מ הל' אבל שם מ"ש ליישב ד' הרמב"ם ועי' בביאורי הגר"א ס"ק ג' שהביא מקור לד' הרמב"ם מהתוספתא פ"ג דמכות כו' וכבר קדמו הב"ח בזה ועי' בהגהות ציוני מהר"ן על הרמב"ם הל' אבל שם מ"ש בזה ועי' בעונג יו"ט חיו"ד סי' צ"ו שכ' ליישב ד' הרמב"ם עפ"ד הגמ' בקידושין מ"ג א' מודה שמאי באו' לחבירו צא ואכול חלב ובועל את הערוה כו' משום דלא גרע משליחות כו' והאריך בזה ועי' במנ"ח מצוה רס"ג אות י"ד שכ' דדוקא המטמא אח הגדול וכן המלביש כלאים לחבירו הגדול דהוא בן מצוה חייב מלקות אבל קטן שאינו בר מנות אינו חייב מטעם זה רק צריך קרא דאמור ואמרת כו' אין לוקין וכ' דמוכח מכאן דהא דקטן הוא לאו בר מצות לא מטעם שאינו בן דעת אלא שאינו מצוה כלל והשיג על הפרמ"ג בפתיחה כוללת באו"ח ח"ב אות ג' שדעתו דעל לאו חייב הקטן אלא שאין לו דעת ובמצוה תקנ"א אות ב' כ' להסתפק בזה ומשמע שם דאינו ברור לו דין זה ועי' בעונג יו"ט שם שכ' בפשיטות דהמלביש את הקטן נמי עובר כיון דשני האי לאו דכלאים משארי לאוין כו' דלוקה המלביש א"כ איכא למימר דהמלביש אח הקטן נמי חייב ודמי ללאו דהקפה דאמרי' בנזיר נ"ז דהמקיף את הקטן חייב כו' וה"נ גבי כלאים כו' ולא משום ליתא דקטן כמו בשאר איסורין אלא דהמלביש גופי' עביד אי' ומפ"ז פ' דאסור להציע בגד שיש בו כלאים אחת הקטן ואף דאי' הצעה הוי רק מדרבנן ולדעת הרשב"א באי' דרבנן מאכילין לקטן בידים כו' דהכא לאו משום ליתא דקטן אלא דהמלביש גופי' עביד אי' והביא ראי' לזה מביצה י"ד א' דפריך הגמ' והתניא לא יעלה עליך כו' וכ' דאפשר עוד דהמשלח הבגד בשביל שיהא ראוי לקטן דמי למלבישו כו' והאריך בזה ועי' בס' מלבושי יו"ט ח"ב ביו"ד סי' י"ט שכ' ליישב ד' הרמב"ם עפ"ד התוס' פ' שמיני דיש אזהרת גדילים על הגדולים אף במקום דליכא לפ"ע רק אם האוכל הוא שוגג אז חייב המאכיל עליו כו' והאריך בזה והביא דכ"כ נמי במהרי"ט אלגזי בספרו קדושת יו"ט סי' נ"ז יעוש"ה ועי"ש עוד במנ"ח מצוה תקנ"א שכ' להסתפק אם נאמר דכלאים דחוי' דעשה דוחה ל"ת אי חבירו יכול להלביש בטלית כלאים בציצית אם הלובש ידע שהוא

כלאים כיון דאין המלביש עובר רק משום לפ"ע וכאן ל"ש לפ"ע דהלובש אינו עובר רק עושה מצוה אך באי' אם הוא כלאים א"כ המלביש עובר בלאו כו' א"כ ה"נ כיון דיכול לקיים שידוע לחבירו אסור להלבישו רק אם ידוע לחבירו כו' וגם אפשר מ"מ כיון דיכול הלובש ללובשו אף דדחוי' מ"מ אין המלביש עובר עכ"ד:

הלכות פדיון בכור

סימן שה

סעיף א

א **מ"ע כו'**. עי' במהר"ם שיק מצוה שצ"ג שהביא דעת הלבוש באו"ח סי' תקנ"א דאם לא פדה בזמנו עובר בכל יום בעשה כו' אבל התוס' במו"ק ח' ובאורו במג"א סי' תקס"ח ס"ק י' שיטה ב' במילה עובר בכל יום משא"כ בפדיון דוקא אם לא פדה בזמנו עובר מכאן ואילך יש לו משך זמן ושיטה ג' היא דעת הש"ע כאן סעי' י"א וסי' שכ"א סעי' א' והחינוך מצוה רצ"ג ובירא‍ים סי' שנ"ג דאפי' אם לא פדה ביום ל"א אינו עובר בעשה וכ' דס"ל דמשם מתחיל ויש לה משך זמן והק' למה פ' המג"א סי' רמ"ט ס"ק ה' לענין סעודות פדיון בע"ש לחלק בין בזמנו לשלא בזמנו ועוד הק' מבכורות י"ג כו' דמשמע דעובר בעשה וב"י כ' דבבכורות משמע דאין לשהות וכ' דמצינו דילפי' מלשון ושמרתם את המצות ביומא ל"ב דאין מעבירין על המצות שלא יחמיץ המצוה ובפסחים ד' יליף מוישכם אברהם דזריזין מקדימין ונ' דיש חילוק דמצוה שיום גורם התלוי בזמן והגיע הזמן דאז היא חדשה וחביבה מצוה בשעתא זה ילפי' מושמרתם את המצות שלא יחמיצנה דעתה הוא חביבה ולא אתא למפשע כו' ואם שהה המצוה עד יום אחר עובר בקרא דושמרתם את המצות דהראה כאלו אינה חביבה וכן אם כבר פגע במצוה ההיא ועבר ממנה כאלו הראה דאינה חביבה אצלו והיינו דיליף מכאן דאמעהמ"צ אבל להקדים באותו יום עצמו שבא עליו החיוב זה מקרי זריזות ויליף מקרא דוישכם אברהם וכבר מצינו חילוק דלענין אמעהמ"צ אמרי' אפי' ביום שלאחריו יכול לעשות באופן היותר טוב אמ"ע וכמ"ש המג"א סי' כ"ה ס"ק ב' ועי' בח"צ סי' ק"ו משא"כ לענין זריזין מקדימין אם יעשה אח"כ באופן היותר טוב אין כאן זירוז וכ"כ החת"ס בחידושיו ועי' בפסחים ק"ה ב' ולכך גם לדעת הש"ע והחינוך חביבה מצוה בשעתה שיפדה דוקא בזמנו ואיכ"ל דהיינו עשה דושמרתם וע"ז כוונו בבכורות י"ג ושפיר כ' המג"א סי' רמ"ט דגם בפדיון יש חילוק בין בזמנו לשלא בזמנו דבזמנו איכא מצוה דושמרתם בזמנו משא"כ אח"כ הוא רק משום זריזות וכ' שם עוד לענין עיקר זמן הפדיון והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ד

ב **כתב לכהן**. עי' בטור שהביא מחלוקת הבה"ג והרא"ש ועי' בישוי"ע ובכתב סופר חיו"ד סי' קנ"א א"ש והאריכו בזה ועי"ש עוד בישוי"ע מ"ש ליישב קושי' הב"י על הטור מקידושין ח' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ז

ג **בנו פדוי**. עי' בפנים יפות עה"ת במדבר ג' פ' מ"ז ולקחת חמשת כו' ונתת הכסף לאהרן ולבניו דצריך ליתן חמשה שקלים לכהן א' ולא לב' כהנים והי' חשש שיקח אהרן מקצתו וא' מבניו מקצתו וא"ז פדיון לכך צריך ליתן כ"א בפ"ע ומשה זכה לאהרן בפרט או לא' מבניו וכיון שכבר נפדה בזכות משה הי' יכול לערבם שצריך פדיון לכ"א בפ"ע כמו שאמרו חמש ולא חצי חמש עכ"ד. ודבריו תמוהים וכמו שתמה באמרי בינה דיני פה"ב סי' ח' דהא דחמש ולא חצי חמש הוא כשאינו נותן רק ח"ח אבל כשנותן כ"א דמי פדיון ה' סלעים רשאי ויכול ליתן אף לי' כהנים ואף בזה אח"ז יוצא וכ' דאולי כוונתו לרמז על לכתחלה חמשת חמשת שיתן בב"א אבל לזכות משה להם ל"ה צריך ואף אי מקבל אהרן ובניו שפיר דמי כו' והאריך בזה ועי' בעונג יו"ט חיו"ד סי' ק' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ח

ד **במתנה כו'**. עי' בעצי ארזים באה"ע סי' כ"ט ס"ק ב' שהק' אהא דאמר ר"א בקידושין ו' ב' בכלהו קני לבר מאשה לפי שאינה נקנית בחליפין ופי' התוס' והרא"ש גזירה שמא יאמרו אשה מתקדשת בחליפין ה"ל למימר נמי בפה"ב דאין בנו פדוי מטעם זה דל"מ בחליפין דכסף ה' שקלים אמר רחמנא ולא חליפין ומצינו ב"כ לכהן כו' דגזרו שמא יאמרו פודין בשטרות וה"נ נגזור ע"כ קושי' ובאמת לק"מ דגבי קידושי אשה יש קונה ומקנה שקונה את האשה כמו שדה ונקנית בשטר מש"ה שייך שפיר לגזור במתנה עמלה"ח דדומה לחליפין דיאמרו כמו שנקנית בכסף שקבלה עמלה"ח כך נקנית בחליפין אבל בפדה"ב אין הכהן מקנה הבן לאב ואב אינו קונה הבן א"כ ל"ש בזה לגזור דיאמרו דיכול לפדות בחליפין כיון דאין כאן נתינה ואינו דומה למקח וממכר ולק"מ קושי' הע"א וכן ראיתי באמרי בינה שם סי' ט' שכ' נמי כן ליישב קושי' הע"א הנ"ל והאריך בזה ועי' בישוי"ע מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ט

ה **בהג"ה** ע"י שליח. עי' בדגול מרבבה שכ' שיפרהו האב במקום שיהי' שם ביום ל' לא יוכל לברך כי אולי מת הבן בבית ולמיהב להבן חזקת חיים ג"כ יש לפקפק כי כ"ז שלא עברו ל' יום אין לו חזקת חיים כי אולי נפל הוא ויש לדון בזה דיועיל מטעם חזקה דאתי מכח רובא דרובא אינם נופלים והדבר צ"ע עכ"ד ועי' בעונג יו"ט חיו"ד סי' צ"ז שפ'

בכה"ג דאין האב בביתו דיפדנו בלא ברכה והאריך בזה יעוש"ה ולא הביא ד' הדגמ"ר ועי' בכתב סופר חיו"ד סי' ק"נ שכ' להסתפק דאם האב הוא אסור בבית האסורים רחוק מביתו וא"א לפדות אלא ע"י שליח אם השליח מברך שהחיינו ופ' דאין השליח מברך שהחיינו והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יב

יא מת הבן. עי' בבית יהודא שהביא ד' הבש"א חיו"ד סי' כ"ט שכ' בא' שכתבו לו ממדינה אחרת שאשתו ילדה בכור כו' דאף דהתוס' כ' בשבת דרוב ולדות אינם נופלים אין הולכין בממון אחה"ר וא"צ לפדות בנו אחר ל' יום מיום לידתו דאולי מת הילד תוך ל' יום ועוד הביא ד' הצ"צ סי' קכ"ה שנשאל באשה אחת שבקטנותה נמלטה מחרב רעה כו' ואינה יודעת אם אבי' כהן או לוי או ישראל ונשאת לאיש והמליטה זכר שהוא פטר רחם לה אם חייבים לפדותו או לא כו' אבל הכא אפי' בלתי עדות אין חייבין לפדותו דמשנה שלימה שנינו ס' בכורות כו' הממע"ה ואע"פ דרובא דעלמא ישראלים נינהו ולא כהנים מ"מ ל"א בת"ר להוציא ממון מהמוחזק דקי"ל כשמואל דאין הולכין בממון אחה"ר כו' והאריך בענין זה וכ' לבסוף נמצא בדינים הנ"ל שכ' הצ"צ והבש"א י"ל אף שיש רוב לחיוב אין הולכין בממון אחה"ר להוציא ממון מזה שיש לו חזקת ממון וחזקת מ"ק עכ"ד. ובאמת ז"א לפמ"ש בהפלאה ספ"ק דכתובות ד"ה ל"צ דהא דאמרי' אין הולכין בממון אחה"ר היינו דוקא היכא דהרוב ל"מ אלא לענין ממון כו' אבל היכא דהוחזק כבר הרוב לענין אי' ולשאר מילי מהני נמי לענין ממון ומיישב בזה כמה קושי' ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' ל' ס"ק י' שהבאותי כמה ראיות לדבריו והארכתי בזה יעוש"ה. וא"כ שפיר י"ל בדין זה של הצ"צ והבש"א דאזלי' בת"ר אף בממון דלא כהבית יהודא הנ"ל שהסכים לדינא דאמרי' גם בזה אין הולכין בממון אחה"ר. וראיתי בישוי"ע שהק' במת לאחר ל' אמאי יהא חייב בפדיון שמא טרפה הוא וכשנטרף בתוך ל' פטור לפדותו וא"ל משום דאזלי' בת"ר כו' הא אין הולכין בממון אחה"ר וצ"ל כיון דהתורה אמרה ופדויו מבן חדש תפדה גלתה תורה דאף דיש חשש שמא טרפה הוא מ"מ בעי פדיון ומשום דרוב ולדות אינם טריפות וחייבה תורה לפדות אף שיש חז"מ וכ' דבזה א"ש הא דס"ל להרמב"ם והראב"ד בב' נשים אחת בכרה כו' דחייבין בפדיון משום דיש ב' ספי' לחיובא. וקשה לדעת רוב הפוס' דל"מ ס"ם להוציא ממון כו' ובפרט לפמ"ש התוס' דאף לרב דס"ל הולכין בממון אחה"ר בבכור ל"א בת"ר דהוי ממון שאין לו תובעין וכיון דס"ס לא עדיף מרובא למה יהי' מועיל ס"ס לחייב בפדיון ובזה א"ש כיון דהתורה אמרה ופדויו מבן חדש תפדה אף דיש ס' שמא טרפה הוא ופטור מפדיון וע"כ דהתורה חייבה במקום דיש רובא להחמיר

לחייב בפדיון א"כ ה"ה ביש ב' ספי' לחייב בפדיון וכ' דטעם הדבר דמהני בזה ס"ס כו' גם רובא להוציא ממון כו' דבאמת הא דס' בכור פטור מפדיון כו' קשה הא יש מצוה וחיובא על האב לפדות או על הבכור עצמו יש חיובא כו' א"כ נהי דלענין ס' ממון אזלי' לקולא כו' אבל האדם המחייב במ"ע איך יפטור מס' הרי ס' מ"ע לחומרא כו' והנה בס' מעות עניים נחלקו הפוס' כו' אמנם בס' מת"כ לכ"ע א"מ מס' ונ' דהטעם משום דהתורה לא חייבה על הפדיון מס' ודוקא על הודאי וכדאמרי' ממזר ודאי כו'. ומעתה כשיש רובא להחמיר אף דלהוציא ממון ל"מ רובא מ"מ כיון דבכ"מ רובא נהי דמצד חיוב הממון אזלי' לקולא מ"מ חייב מצד קיום המ"ע כיון דרוב כודאי עכ"ד. ובאמת דעת השימקו"ב בשם הרא"ש ב"מ ו' ב' דרוב לא הוי כודאי ומיושב בזה קושי' התוס' שם ד"ה כולם כו' ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' ל"א ס"ק א' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. וא"כ לפ"ד השימקו"ב ליכא למימר כהישוי"ע וקושי' הישוי"ע דאמאי חייב בפדיון שמא טרפה הוא כו' ואין הולכין בממון אחה"ר כו' לק"מ לפ"ד הפלאה הנ"ל. ובאמת הישוי"ע בעצמו לעיל ס"א ס"ק ב' כ' ליישב קושי' הנ"ל עפ"י סברת הפלאה הנ"ל והבאותי דבריו בספרי דמשק אליעזר סי' ל' שם ועי"ש עוד בישוי"ע סעי' י"ד מה שהק' ע"ד מב"מ ק"ב א' גבי שוכר או' נתתי כו' וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה:

ז **נעשה טרפה**. עי' ש"ך ס"ק ט"ז שכ' דבס' טרפה וחי יב"ח חייב לפדותו דיצא מצד ס' טרפה כיון דחי יב"ח ועי' בטור האבן סי' י"ב שהביא קושי' השואל די"ל דהש"ך אזיל לשיטתי' דס"ל לעיל סי' נ"ז דמיעוט' דמיעוט' אינם חיים משא"כ לשיטת אחרונים דס"ל דמיעוט גמור הוא א"כ בממון ל"א בת"ר והאריך בזה. וכ' להוכיח דמיעוטא דמיעוטא חיים ולכן מהני יב"ח יעוש"ה. ובאמת לענין בכור בלא"ה ניחא אף אי נימא דהוי מיעוט גמור ל"ש הכא לומר דאין הולכין בממון אחר הרוב לפ"ד הפלאה שהבאתי בס"ק הקודם דהיכא שהוחזק הרוב לענין אי' מהני אף לענין ממון א"כ שפיר מהני הכא הרוב אף לענין ממון כיון דהוחזק כבר רוב זה לענין אי' מהני אף לענין ממון אך ד' הטור האבן שם אתי שפיר דמוכח מהא דס' דרוסה דמיעוטא דמיעוטא חיים וכמ"ש הטור האבן שם וכן ראיתי ביד אברהם שהביא משם ס' מנחה חדשה שחולק על הש"ך ופוטר משום דמיעוט טריפות חיות רק רוב א"ח ואין הולכין בממון אחה"ר והשיג עליו עפ"ד הפלאה הנ"ל וכמ"ש אך הוא השיג על הש"ך עפ"ד הפוס' דס"ל דאדם טרפה חי כו' וא"כ אף אם חי יב"ח פטור מפדיון דהממע"ה עכ"ד. ועי' בספרו נחל איתן פי"ג מהל' גירושין מ"ש והאריך בזה ועי' בספרי דברי אליעזר. סי' י"ז ס"ק ס"ה מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף יג

ח **מעכשיו**. עי' בס' מלבושי יו"ט ח"ב ביו"ד סי' ט"ז מ"ש לענין א' שטעה ופדה תו"ז שסבר שזמן הפדיון הוא ביום ל' ולכך פדה ביום ל' אם צריך הכהן להחזיר המעות ליד אבי הבן כו' והאריך בזה ועי' בטוב טו"ד מהדו"ק סי' רנ"ח שנשאל אם האב רוצה ליתן לכהן שבעירו שיזכה לכהן אחר שאינו בעירו אם מהני והאריך בזה ופירוש דאין לעשות כן בשום אופן רק יש תקנה ליתן שם לכהן בתורת פדיון ע"י שיחזירנו אח"כ לכהן אחר זה מהני שפיר עכ"ד יעוש"ה:

סעיף טו

ט **כשיגדיל**. עי' במנ"ח מצוה שנ"ב שכ' דודאי בקטנותו ל"ש חיוב דחש"ו לאו בני מצות נינהו ואני מסופק אם לא פדה אותו האב והוא בעצמו פדה בקטנותו אם יצא וא"צ שוב לפדות עצמו בגדלותו כו' וכן הס' לענין שוטה שנתן בעת שטותו אם נפטר לכשישתפה כו' והניח בצ"ע. ועוד האריך שם בדיני פה"ב ועי' במהר"ם שיק מצוה שצ"ג מ"ש לענין פדיון ע"י כהנת והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יח

י **בהג"ה הבן פטור**. עי' ש"ך ס"ק כ"ג שכ' דממזר חייב בפדיון הבן. וכן משמע מד' התוס' בכורות מ"ז א' ד"ה ולא תימא דממזר חייב בפדיון אך הצאן קדשים שם כתב דממזר אינו חייב בפדיון ועי' באשכול הל' פה"ב סי' מ"ב בנחל אשכול שם שתמה עליו וכ' דלא ידעתי מנ"ל הא והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בישוי"ע מ"ש והאריך בזה:

הלכות בכור בהמה טהורה

סימן שו

סעיף א

א **בין בח"ל**. עי' במעין החכמה ז' א' ד"ה קנית ובמהר"ם שיק מצוה י"ח מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

ב **בהג"ה לכהנת**. עי' ביאורי הגר"א ס"ק ה' שהק' על הרא"ש בסוף בכורות שכ' ואיתקש להדדי בכור אדם ובכור בהמה כו' דא"י היכן דבגמ' שם ד' א' אמרי' דלא איתקש אלא בכור אדם ובהמה טמאה עכקוש"י וכן הק' המשל"מ פ"א מהל' בכורות וכבר הקדימו בקושי' זו במעדני יו"ט שם אות א' וכ' ליישב דברישא דקרא נמי איתקש דכתיב כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' באדם ובבהמה יהי' לך וזה כולל בין בהמה טמאה בין בהמה טהורה כו' והאריך בזה. ועוד יש קרא אחרינא דהוקשו להדדי בפ' בא י"ג פ' י"ב והעברת כל פטר רחם לה' וכל פטר שגר בהמה אשר יהי' לך הזכרים לה' הרי

דאיתקש בכור אדם לבכור בהמה טהורה ושפיר ד' הרא"ש ולק"מ קושי' הביאורי הגר"א והמשל"מ הנ"ל. וכעת ראיתי במעיה"ח צ"א א' שכ' דבלא"ה לק"מ דהרא"ש שם קאי על פטר חמור כו' אבל בכור בהמה טהורה א"צ לפנים דמקרא מלא הוא ובשרם יהי' לך כחזה התנופה ודרשי' אחד תם וא' בע"מ פשיטא דחזה ושוק של שלמים אינם נותנים לבת כהן הנשואה לישראל שהרי אפי' חוזרת לבית אבי' שאוכלת בתרומה אימעיט מקרא שאינה חוזרת לחזה ושוק כו' עכ"ד. ועי' במהר"ם שיק מצוה שצ"ג שכ' ע"ד המעיה"ח אלו דזה אינו מספיק דאכתי לפנוי' בת כהן מנ"ל דאינה ניתן ועכ"ח מכח היקש לאדם והביא קושי' החתם סופר חיו"ד סי' ש"א שהק' בכהנת הנשואה לישראל איך אפשר ליתן הא מיד זכה הבעל בפירות כו' אלא א"כ ניתן לה ע"מ שאין לבעלה רשות בה וכ' ליישב כיון דחז"ל תיקנו פרקונה תחת פירות א"כ הרי זיכו לה חליפי פירותי' זכות אחר וא"כ מה לי הן מה לי חילופיהן ולכך ס"ל לתוס' בחד תי' דרשאי ליתן לבעל הכהנות פדיון אלא דלא קי"ל כן עכ"ד ועי' בטוב טו"ד מהדו"ק סי' ר"ס מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן שח

סעיף א

א **אסור בהנאה**. עי' בטוב טו"ד מהדו"ק סימן רנ"ט שכתב בדין אם מכר הבכור תם שמת אם מכר לנכרי וקיבל דמים אם דמיו אסבה"נ והביא ד' הרע"ב פ"ד דבכורות מ"ו דכ' מכרוהו לנכרים בבכור לא נקט מכרוהו לנכרים דבמכירתם אסבה"נ והתיו"ט תמה עליו דאין לך דבר שתופס דמיו רק ע"ז ושביעית וכ' ליישב ד' הרע"ב והאריך בזה וכ' דלפ"ז יצא דין חדש שאם מת בכור תם או בע"מ כיון דמת אסבה"נ אם מכרו לנכרים אסבה"נ הדמים ואם קידש בהם אשה י"ל דא"מ ודוקא בבכור חי מקודשת דראוי לכהן כשיפול בו מום אבל בבכור מת אפי' מכרו וקידש בדמיו א"מ ולדעת התיו"ט מקודשת ודמיו מותרין והוי בזה פלוגתא והעיקר כדעת הרע"ב עכ"ד ועי' בישוי"ע מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן שיג

סעיף א

א **להטיל מום**. הנה דעת רש"י בע"ז י"ג ב' ד"ה בזמן דמטיל מום בזה"ז אינו אסור אלא מדרבנן וכן הוא דעת התוס' בכורות ל"ג ב' ד"ה בע"מ ובהרא"ש שם סי' ד' ובב"מ פ' השוכר את הפועלים סי' ו' דאינו אסור אלא מדרבנן ודעת הרמב"ם פ"א מהל' איסורי מזבח הל' ז' דגם בזה"ז אסור מדאורייתא אך דאינו לוקה וכן הוא דעת החינוך מצוה

רפ"ז דאסור מדאורייתא ועי' ברא"ש בכורות שם סי' ו' שכ' וז"ל והרמב"ן ז"ל פ' כלישנא בתרא ולא ידענא טעמא מאי דבשל תורה הוא ואפשר דה"ט אע"ג דאי' הטלת מום הוי דאורייתא מה שאינו נאכל באותו מום הוי מדרבנן עכ"ל ועי' בט"ז ס"ק ו' שכ' דט"ס הוא בהרא"ש שכ' והרמב"ן וצ"ל והרמב"ם. ולכאורה קשה דהא הרא"ש בסי' ד' ובב"מ הנ"ל ס"ל דאינו אסור אלא מדרבנן וצ"ל דכונת הרא"ש להקשות לפ"ד הרמב"ם דס"ל דאסור מדאורייתא. וכן ראיתי בחוט המשולש סי' ד' בתשובת הגאון בעל מראות הצובאות שם שכ' נמי כן בכוונת הרא"ש ועי' בנו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' פ"ב שכ' בפשיטות דאינו אסור אלא מדרבנן ובאמת הא דעת הרמב"ם והחינוך דאסור מדאורייתא וכן השיג עליו בהגהות ר' ברוך פרענקיל ועי"ש עוד בחוט המשולש ובסי' ב' ובסי' ו' שם ובישוי"ע ובמהרי"ט אלגזי בכורות פ"ה אות מ"ב ובמעיה"ח ס"ד א' ובחתם סופר חיו"ד סי' ש"ו וסי' שי"ט ובתשובות בית אפרים חיו"ד סי' ע"ה ובאגודת אזוב הנדפס מחדש חיו"ד סי' י"ד ובגליא מסכת בקו"א סי' א' ב' ובנודע בשערים ח"א ביו"ד סי' י"ז ובמנ"ח שם אות ג' ובכתב סופר חיו"ד סי' קנ"ח וסי' קס"ב ובארץ צבי חיו"ד סי' נ"ב ובס' מלבושי יו"ט ח"ב ביו"ד מסי' י"ב עד סי' ט"ו מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן שיד

סעיף ה

א **אפי' אשה**. עי' בחידושי רע"א שהביא בשם מהראנ"ח דא"נ במעיד מפי אחר דהוי תרתי לריעותא כו' ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק י"ב מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. ועי' בס' מלבושי יו"ט ח"ב ביו"ד סי' ט"ו מ"ש להסתפק אם עכו"ם מסלפ"ת נאמן בזה וכן קטן מסלפ"ת אי נאמן וצ"ע:

סעיף ו

ב **לא הי' כו** עי' בישוי"ע שהק' בהא דקא' הגמ' בכורות ל"ו לא הי' מוחזקין בו שהוא בכור ובא א' ואמר זה בכור ומומו עמו כו' נאמן ופריך מאי קמ"ל שהפה שאסר הוא הפה שהתיר תנינא האשה שאמרה א"א הייתי כו' נאמנת אמאי יהא נאמן לומר שהוא בכור ונפל בו המום תאלי' משום מגו דאי בעי אמר שאינו בכור כלל לדעת הסוברים לגרוע ל"מ אף למה שלא נגרע כו' וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ז

ג **והעיד כו**'. עי' ש"ך ס"ק ו' שהביא ד' הב"ח שכ' דהיכא דלא ידעי' דבכור זה ניתן לכהן זה בלא מום א"צ להביא עדים שיעידו על המום דנאמן במגו כו' והש"ך השיג עליו דלפ"מ דפ' לקמן דצריך שיאמר ישראל פ' דוקא א"כ אין כאן מגו דמסתפי שמא ישאל ויתבדה משא"כ הכא שאו' שמעצמו נפל אין כאן מי שיכחישנו עכ"ד. וסברא זו לענין

מגו כ' הרשב"ם בב"ב מ"ה א' והרא"ש שם סי' מ"ו דמש"ה א"נ לומר פרעתיך ביני ובינך במגו דפרעתיך בפני פ' ופ' והלכו למדה"י כו' דמלתא דעבידא לאגלויי לא משקר אינש פן יעשה בדאי היום ולמחר כי הדרי עדים ממדה"י ויאמרו להד"מ עכ"ל. הרי להדיא שכ' דהיכא דמסתפי לא הוי מגו וכהש"ך ולהב"ח קשה מד' הרשב"ם והרא"ש ועי' בתומים בכללי מגו סי' ל"ז מ"ש בזה יעוש"ה. ועי' בישוי"ע ובטוב טו"ד מהדו"ק סי' רס"ב מ"ש והאריכו בזה:

סימן שטו

סעיף א

א **תקפו בהן**. עי' בישוי"ע שכ' להסתפק בפה"ב אם תפס הכהן מאיש א' שחייב בפה"ב שווי ה' סלעים אי צריך להחזיר לו כשיאמר הישראל אין רצוני ליתן הה' סלעים לפדות את בנו כו' והביא ד' המח"א שכ' דצריך להחזיר הכהן הה' סלעים והק' עליו מקידושין ו' ב' אי קסבר מתנה עמלה"ח כו' וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה:

ב **אין מוציאין** עי' בישוי"ע בחו"מ סי' כ"ה ובעטרת חכמים בחידושיו לב"מ ו' ובטוב טו"ד מהדו"ק סי' רס"ד מ"ש ליישב ד' הרמב"ם מקושי' הרשב"א סי' שי"א והאריכו בזה יעוש"ה:

סימן שטז

סעיף א

א **תוך שנתה**. עי' בישוי"ע שהק' דבאמת יש כאן חזקה שלא ילדה ושלא טינפה רק שיש כנגדו ח"מ מבלי להוציא מיד הבעלים אמנם יש כאן רוב ג"כ דרוב אינם מטנפים כו' רק דאין הולכין בממון אחה"ר ואמנם בהך דמשארסתני נאנסתי קי"ל כר"ג ור"א דהיא נאמנת כו' מ"מ כאן דיש רוב להוציא מהמוחזק למה לא יהי' מועיל הרוב בצירוף חזה"ג נגד חז"מ כמו דקא' הש"ס כתובות ט"ז א' כיון דרוב נשים בתולות נישאות כברי ושמא דמיא כו' אבל אנן דלא קי"ל כר"י למה בזה קי"ל כותי' וכ' ליישב והאריך בזה. ועי' בהיד החזקה סי' י"א מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד בישיו"ע מ"ש ע"ד הרמ"א בסעי' ג' והאריך בזה:

סימן שיח

סעיף א

א **זכר ונקבה**. ולכאורה קשה לפ"מ שהק' התוס' חולין י"א ב' ד"ה לר"מ דאמאי לא נוקמא אחזקה שלא ילדה כבר ותי' דכנגד חזה"ג יש לנו חזקת חולין דכמו כשהי' במעי אמו קודם שיצא לאור העולם לא הי' קדוש דאין קדושה חלה במעי אמו ה"ה כעת שילדה

אינה קדושה וא"כ נהי דגבי ס' אם כבר ילדה ל"ש להחשיבו לודאי שאינו קדוש בקדושת בכור משום חזקת חולין דיש לנו לסתור חזקה זו מכת חזה"ג שלא ילדה אבל בס' אם ילדה זכר תחלה או נקבה תלה דבזה ל"ש חזה"ג כיון דילדה שניהם בשעה אחת אין לנו סיוע מחזה"ג איזה יצא ראשונה א"כ נימא דהזכר לא נתקדש בבכור דיצא אח"ז שנולדה הנקבה מטעם חזקת תולין וכן הק' בישוי"ע וכ' ליישב דאף דאיכא חזקה כיון דידוע דבפת הלידה אזיל חזקה זו דאם יהי' בכור לרחם יהי' קדוש אף דח"מ חזקת חולין יש כאן נגד חזה"ג מ"מ החמירו חז"ל באי' תורה כמ"ש לענין ס' טרפה דאף דאיכא חזקת היתר מ"מ כשהאי' וההיתר שוין ואין קרוב להתיר יותר מלאסור מחמירין מדרבנן כו' וכ' ליישב בזה הקושי' לדעת הפוס' דס"ל דבס"ס מוציאין ממון דקשה מבכורות י"ח ב' רחילות כו' וגם כ' ליישב נמי בזה ד' הגמ' בכורות י"ב א' כו' אי יכול לפדות פט"ח בבהמת שביעית כו' והאריך בזה יעוש"ה. ופי' בטוב טו"ד מהדו"ק סי' רס"ז מ"ש והאריך בזה:

סימן שכ

סעיף ו

א **דבר שלב"ע**. והוא מד' התוס' בכורות ג' ב' ד"ה דקא מפקע שכ' וז"ל עוד פר"ת רב מרי שהי' מקנה אוזן עובר לעכו"ם כוי דבר שלבל"ע אלא הי' מקנה בהמה לאזני עובר כמו דקל לפירותיו וטעה אינש ואמר אזני עובר הי' מקנה כמו פירות דקל ואתי לידי תקלה אבל כי מקנה אזני הבהמות שרי דלא אתי למטעי עכ"ל, ולכאורה קשה ע"ד התוס' אלו משבת קל"ה ב' דפריך בשלמא לר' חמא משכחת יליד בית נימול לא' כו' מקנת כסף נימול לא' כו' אלא לת"ק כו' יליד בית שנימול לא' היכי משכחת לה אמר בלוקח שפחה לעוברה ופריך הניחא למ"ר ק"פ לאו כקה"ג דמי אלא למ"ד כקה"ג דמי מאי איכא למימר ומשמע דלר' חמא ניחא אפי' למ"ד ק"פ כקה"ג דמי הא זה שפחה וזה עוברה לא משכחת דעובר ה"ל דבר שלב"ע עד דמזבין שפחה לעוברה ותקשי נמי לדידי' למ"ד ק"פ כקה"ג דמי וכן ראיתי במח"א הל' מוכר דשלב"ע סי' א' שהק' כן והוכיח מזה דמצי להקנות העובר בלא הקנאת אמו ולא חשיב דשלב"ע דלא כהתוס' והאריך בזה. ובאמת אין זה הוכתה דקושי' זו יש ליישב לפמ"ש המח"א גופי' שם סי' ג' דשכר פעולה היכא שהבטיח ליתן לו חפץ בשכרו הוי כנותן מעות על החפץ כו' ועי' בנתיבות סי' ר"ג ס"ק ז' ככ' נמי כן וכ' לחלק דהיכא דא"ל עשה עמי כפועל ויהי' חפץ זה שלך ודאי דחשיב כנתינת מעות על החפץ וחייב לקבל מי שפרע כשא"ר ליתן לו החפץ כו' אבל היכא שאמר עשה עמי כפועל ואתן לך חפץ זה בשכרך דאתן לאו קנין הוא הוי כאו' לו לוה

לי מעות ואפרע לך בחפץ זה דיכול ליתן לו דמיו כו' עכ"ד. וא"כ י"ל דשפיר משכחת לה זה שפחה וזה עוברה שקנה העובר בשכר פעולה דשכירות קונה אף בדבר שלבל"ע וא"כ שפיר י"ל כד' התוס' הנ"ל דעובר הוי דשלבל"ע. וכן ראיתי בארץ צבי חיו"ד סי' נ"ד שכ' נמי ליישב כן קושי' הנ"ל והאריך בזה ועי' בקצה"ח סי' ר"ט ס"ק א' מ"ש ליישב קושי' הנ"ל עפ"ד הריב"ש שכתב דקודם מ"ת אף דשלבל"ע נמי נקנה כו' ועי' בהפלאה כתובות י"א א' ובחתם סופר חיו"ד סי' שי"ד מ"ש והאריכו בזה ועי' בעצ"ל מ"ש בכונת הג"א פ' הזהב לענין עובר להפקיע מבכורה כו' והאריך בזה ואכ"מ להאריך בזה ועי' בישוי"ע מ"ש ליישב קושי' הש"ך ס"ק ה' והאריך בזה יעוש"ה:

ב **שיקבל פרוטה כו'**. הנה דעת רש"י בבכורות ג' ב' ד"ה קנין ובחולין ל"ט ב' ד"ה ואי לא דעכו"ם לא קני אלא בכסף דס"ל דהל' כר"ל דישראל במשיכה ודרשי' לישראל במשיכה ולעכו"ם בכסף וכן הוא דעת הג"א פ' הזהב סי' ח' בשם או"ז דעכו"ם בכסף ודעת ר"ת הובא בתוס' בכורות י"ג ב' ד"ה ר"א ובב"מ מ"ח א' ד"ה נתנה דהל' כר"י דדבר תורה מעות קונות בישראל ודרשי' ישראל בכסף ולעכו"ם במשיכה וכן הוא דעת הרא"ש פ"ב דבכורות שם ובפ' הזהב סי' ח' והרמב"ן בבכורות שם דהל' כר"י דישראל בכסף ועכו"ם במשיכה וכ' דכן הוא דעת בה"ג ורב האי גאון בס' המקח דמשיכה בעכו"ם קונה וכן מפורש בבה"ג הל' בכורות סי' ע"ג קל"ט ד' שכ' ח"ל ישראל שנתן מעות לגוי על בהמתו ולא משכה וילדה ברשות גוי פטורה מן הבכורה עכ"ל הרי להדיא דס"ל כדעת ר"ת. אך קשה מהא דאיתא בבה"ג הל' הלואה סי' מ"ט ק"ט ד' וז"ל דתנן ושאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה דכתיב או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד עכ"ל ומדהביא הך קרא דאו קנה מיד עמיתך ש"מ דס"ל דהל' כר"ל דמשיכה מפורשת מה"ת דהא אמרי' בקידושין כ"ו א' מנלן כו' דאין נקנין אלא במשיכה דכתיב או קנה מיד אמיתך דבר הנקנה מיד ליד ולר"י דאמר דבר תורה מעות קונות מאי איכא למימר תנא תקנתא דרבנן קתני וא"כ אי ס"ל דהל' כר"י איך מביא מקרא א"ו מוכח דס"ל דהל' כר"ל וא"כ קשה איך כ' בהל' בכורות הנ"ל דמשיכה קונה בעכו"ם ולא מעות והא לר"ל הוא בהיפך לעמיתך במשיכה ולעכו"ם בכסף וכן ראיתי במהרי"ט אלגזי בבכורות שם אות י"ז שהק' כן על הבה"ג והניח בצ"ע וצ"ל דבה"ג מחלק בין ישראל מעכו"ם לבין עכו"ם מישראל דישראל מעכו"ם בעי משיכה כמו ישראל מישראל ובעכו"ם מישראל קונה בכסף וכן ראיתי בכתב סופר חיו"ד סי' קנ"ג שכ' נמי כן ליישב ד' הבה"ג והאריך בזה. אבל באמת זה דוחק דאין חילוק בין ישראל מעכו"ם לבין עכו"ם מישראל וכמ"ש הט"ז ס"ק ח' והש"ך ס"ק ח' בשם תשובת רמ"א סי' פ"ז וכ"כ הש"ך בחו"מ סי' קצ"ד

ס"ק ד' דאין חילוק והשיג על הסמ"ע שם ס"ק ט"ז ועי' בט"ז לעיל סי' קל"ב ס"ק ח' וד' הבה"ג צ"ע ועי' בריטב"א ע"ז ע"א א' ד"ה תדע שהביא משם הרמב"ן שכ' דהא דאמר אמימר שם משיכה בעכו"ם קונה אף משיכה קא' וה"ה לכסף וכ"כ הרשב"א בתוה"ב הארוך בית ה' שער ב' בשם הרמב"ן דאמימר לאי משיכה דוקא קא' אלא אף משיכה קא' וה"ה למעות עכ"ד. והובא דבריו לעיל בב"י סי' קל"ב. ובאמת הא הרמב"ן בכאיות הנ"ל ס"ל דמשיכה בעכו"ם קונה ולכאורה ד' הרמב"ן סתרי אהדדי ומפ"ז כ' המהרש"ך ח"ב סי' קט"ז דגרסי' בד' התוה"ב הרמב"ם ולא הרמב"ן אבל באמת א"צ לזה דשפיר גריס הרמב"ן בד' התוה"ב ואפי"ה א"ש ולא תקשי ד' הרמב"ן אהדדי דמ"ש התוה"ב והריטב"א בשם הרמב"ן היינו דס"ל בפי' הסוגיא דע"ז מתפרש הכי דהסוגיא דהתם ס"ל דאפי' לר"י דרשי' הכי לעמיתך בכסף לחוד ולעכו"ם בין בכסף ובין במשיכה אבל הסוגיא דבכורות לא ס"ל הכי אלא אדרבה אמרי' מה עמיתך באחת אף עכו"ם באחת וא"כ ע"כ לר"י דקי"ל כותי' אין קנין עכו"ם אלא במשיכה וס"ל להרמב"ן דכסוגיא דבכורות קי"ל ומש"ה פ' הרמב"ן בבכורות הנ"ל דעכו"ם במשיכה ולא בכסף ולא סתרי כלל ד' הרמב"ן אהדדי וכ"כ המ"מ פ"א מהל' זכי' הל' י"ד דדעת הרמב"ן דעכו"ם במשיכה ולא בכסף וכמ"ש בבכורות וכ"כ במהרי"ט אלגזי שם דלא סתרי כלל ד' הרמב"ן אהדדי וכן ראיתי בנחלת שבעה סי' ל"א שכ' נמי דדעת הרמב"ן כר"ת וכמ"ש בהל' בכורות והשיג על מהרש"ך שם סי' ל' שכ' דעכו"ם קונה או בכסף או במשיכה והאריך בזה וכן הוא דעת הרשב"א בחולין ל"ט ב' גבי הא דקא' חזי' אי אינש אלמא הוא כו' כתב וז"ל ומסתבר לי דהא אתיא כאמימר דאמר בשלהי ע"ז דמעות אינן קונות וקי"ל כותי' הלכך לאו גברא אלמא הוא הא לא קנה ואינו שותף בה דא"ל רישך והר ומיהו בגברא אלמא כו' אסור מדרבנן קא' עכ"ל הרי דס"ל דמשיכה קונה בעכו"ם ולא מעות וכדעת הר"ת והרמב"ן והרא"ש הנ"ל וכ"כ במהרי"ט אלגזי שם שכן הוא דעת הרשב"א מהא דחולין וכ' דזה היפך ממ"ש הריב"ע בתשובת מהרש"ך שם דהרשב"א ס"ל כהרמב"ם כו' וכ"כ הכנה"ג בחו"מ סי' קצ"ד בהגהות הטור אות י"ג דהא הכא מפורש דדעתו כר"ת דדוקא משיכה קונה ולא מעות עכ"ד. אך ראיתי בב"י לעיל סי' קל"ב שכ' דדעת הרשב"א דעכו"ם קונה או בכסף או במשיכה ממה שהביא בתוה"ב הנ"ל ד' הרמב"ן משמע שתופס ד' הרמב"ן עיקר וכן ס"ל למהרש"ק בנת"ש סי' ל' בדעת הרשב"א כהב"י והיינו כמהרש"ק והכנה"ג הנ"ל ולפ"ד. סתרי דברי הרשב"א אהדדי מהא דחולין הנ"ל וצ"ל דהרשב"א הביא ד' הרמב"ן דרק דפי' הסוגיא דע"ז מתפרש הכי דס"ל דאפי' לר"י דרשי' הכי לעמיתך בכסף לחוד ולעכו"ם בין בכסף ובין במשיכה אבל הסוגיא דבכורות ס"ל לר"י דלעמיתך בחדא

בכסף לעכו"ם נמי בחדא במשיכה דוקא ולא בכסף וס"ל להרשב"א דהעיקר כהסוגיא דבכורות ומש"ה פ' בהא דחולין דעכו"ם במשיכה ולא בכסף וכ"כ לעיל בד' הרמב"ן דס"ל דהעיקר כהסוגיא דבכורות וכן הוא נמי להרשב"א והיינו דלא כהב"י ומהרש"ך ומהרש"ק והכנה"ג בדעת הרשב"א אלא כמהרי"ט אלגזי בדעת הרשב"א וכדמוכח מד' הרשב"א חולין דס"ל כדעת ר"ת ועי' במעדני יו"ט פ"ק דבכורות אות ק' ובדברי חמודות פ"ב אות ג' שהק' ד' הרא"ש אהדדי דבפ"ב פ' דמשיכה קונה בעכו"ם ולא כסף וכדעת ר"ת ובפ"ק משכת תקנתא למיעבד תרווייהו לצאת מידי ספי' דדינא דדלמא כותי בכסף קונה ולא במשיכה כו' עכקוש"י. ובאמת כונת הרא"ש רק כדי לצאת ידי שניהם אף לדעת רש"י צריך העכו"ם למשוך הבהמה כו' וגם שיתן דמים וכן הוא הלשון בטור כאן אבל להל' ס"ל להרא"ש כדעת ר"ת דמשיכה קונה בעכו"ם ולא מעות וכמ"ש פ"ב דבכורות ופ' הזהב הנ"ל ועי' בביאורי הגר"א ס"ק י"א ועי' במרדכי ב"מ סי' ש"ב ובע"ז סי' תת"נ משמע נמי דס"ל כדעת ר"ת ודעת הרמב"ם פ"א מהל' זכי הל' י"ד דעכו"ם קונה בין במשיכה לחוד ובין בכסף לחוד שכתב וז"ל עכו"ם שמכר מטלטלין לישראל או קנה מטלטלין מישראל קונה במשיכה ומקנה במשיכה או בדמים עכ"ל וכ' הכ"מ שם וז"ל דס"ל להרמב"ם דכי אמרי' התם בע"ז ע"א א' משיכה קונה אף משיכה קא' וה"ה למעות כו' ולא קי"ל כי האי סוגיא דאמרי' בבכורות י"ג א' מה עמיתך בחדא אף עכו"ם בחדא אלא עכו"ם בין במשיכה בין בכסף כו' עכ"ל. וכן הוא דעת רבינו חיים הובא בתוס' ב"מ שם דעכו"ם קונה בין במשיכה ובין בכסף וכדעת הרמב"ם וכן משמע נמי דעת התוס' בע"ז ע"א א' ד"ה שקילו כהרמב"ם והר' חיים דעכו"ם תונה בין במשיכה ובין בכסף ועי' בלח"מ שם שהק' על הרמב"ם דבפ"ז מהל' ע"ז כ' הלוקח גרוטאות כו' אם נתן מעות יחזירם עכו"ם ואם משך ולא נתן מעות אע"פ שמשיכה בעכו"ם קונה דכיון שהוא סובר דקונה משיכה או מעות היכי קא' אע"פ שמשיכה בעכו"ם קונה דמשמע דמעות אינם קונות מדלא קא' אע"פ שמעות עכו"ם קונות אלא גבי משיכה עכקוש"י והניח בצ"ע. ובאמת לק"מ וכמ"ש בחתם סופר ח"ו בחידושיו לע"ז שם דהא הוי מקח טעות ואפי' בעיבוד תרווייהו כסף ומשיכה מעיקר הדין יחזיר רק משום דמחזי ע"כ ברישא דמעות לחוד ואין ישראל רגיל לקנות במעות לעולם דהא עקרו חז"ל קנין כסף א"כ פשיטא דליכא שום מחזי משא"כ במשיכה דרגיל ישראל לקנוח ה"א דאסור משום דמחזי קמ"ל דכ"ע ידעי דהוי מק"ט אך באיכא תרווייהו מחזי כמוכר ע"ז שלו לגוי עכ"ד. ועי' בשאילות שמואל סי' פ"ו ובס' מנחת הבקר ב"מ מ"ח א' מ"ש ליישב קושי' הלח"מ והאריכו בזה. ועי"ש עור בחתם סופר שהביא ד' תשובת המיוחסת להרמב"ן סי' רכ"ה

דס"ל נמי כהרמב"ם דעכו"ם קונה בין במשיכה ובין בכסף והאריך בזה. וכ"כ בחתם סופר חיו"ד סי' שי"ח ולפ"ד סתרי ד' הרשב"א אהדדי מהא דחולין הנ"ל דהא תשובה המיוחסת דהרשב"א היא וסתרי דבריו אהדדי וכן משמע נמי דעת הרי"ף בפ' הזהב מ"ז ב' כהרמב"ם הנ"ל שכ' דה"ט דר"י משום דיליף מק"ו אם גופו קונה ממונו לכ"ש וא"כ מוכח דעכו"ם נמי קונה בכסף דאל"כ נימא עכו"ם יוכיח דקונה ישראל בכסף דכתיב ומכסף מקנתו וממונו לא קנה אלא במשיכה א"ו מוכח דס"ל להרי"ף כהרמב"ם דעכו"ם קונה בין במשיכה ובין בכסף ועי' בנ"י שם ובפ"י שם ובמנחת הבקר שם מ"ש בזה וכן ראיתי בחתם סופר חיו"ד סי' שי"ב ובכתב סופר חיו"ד סי' קמ"ג שכ' נמי שכן הוא דפת הרי"ף והאריכו בזה. ועי' ברבינו ירוחם במשרים נתיב כ"ב שכ' וז"ל לשון הרמב"ם הגוי אינו קונה בחזקה כו' ואינו מקנה אלא בשטר אבל במטלטלין קונה ומקנה במשיכה או בדמים כו' ואח"כ כ' משיכה בגוי קונה אם משך הישראל אפי' נתן מעות עד שימשוך כו' וקי"ל כר"י דדבר פורה מעות קונות ולעכו"ם צריך דבד אחר וזה משיכה כו' ואח"כ כ' לשון הרמב"ם הל' למעשה מתוך שאנו מסופקים אם כר"ל דאמר משיכה מפורשת כו' וא"כ לגוי בכסף תו הל' כר"י כו' וא"כ לגוי במשיכה דלעולם לישראל בדבר אחד ולגוי בדבר אחד כו' עכ"ל. ולכאורה דבריו תמוהים דמתחלה הביא ד' הרמב"ם והרמב"ם ס"ל בפ"א מהל' זכי' דעכו"ם קונה בין בכסף ובין במשיכה ואח"כ כ' משיכה בעכו"ם קונה כו' וזהו דעת ר"ת והרא"ש הנ"ל והוי דברים הסותרים זא"ז ול"ל דח"ש הר' ירוחם משיכה בעכו"ם קונה אף חשיכה קא' וכמ"ש המ"מ הנ"ל לדעת הרמב"ם דז"א שהרי הרי"ו מסיים אפי' נתן מעות עד שימשוך דמשמע משיכה דוקא ועוד שהראי' שהביא אח"כ וקי"ל כר"י כו' ולעכו"ם צריך דבר אחר וזהו משיכה משמע משיכה דוקא קונה וכמ"ש הרא"ש והרמב"ן בבכורות שם ועוד קשה מ"ש אח"כ לשון הרמב"ם הל' למעשה מתוך שאנו מסופקים אם כר"ל כו' או הל' כר"י כו' דלעולם לישראל בדבר א' ולגוי בדבר אחד כו' וזהו סותר מ"ש לעיל בשם הרמב"ם דס"ל דעכו"ם קונה בין במשיכה ובין בכסף וצ"ל דמ"ש הרי"ו לשון הרמב"ם הל' למעשה כו' הוא ט"ס וצ"ל לשון הרמב"ן כו' דדעת הרמב"ן כן בבכורות הנ"ל דמשיכה בעכו"ם קונה ולא כסף וא"כ ניחא ד' הרי"ו דמתחלה העתיק ד' הרמב"ם כו' ואח"כ כ' משיכה בעכו"ם קונה כו' ואח"כ הביא לשון הרמב"ן כו' וס"ל כן להל' כהרמב"ן דדוקא משיכה קונה בעכו"ם ולא כסף והיינו כדעת ר"ת והרא"ש ולא כדעת הרמב"ם הנ"ל וגם מוכח מד ריו"ו דס"ל בדעת הרמב"ן דס"ל כדעת ר"ח וכמ"ש בבכורות הנ"ל וכמ"ש ולא כתוה"ב והריטב"א בע"ז בדעת הרמב"ן דס"ל כהרמב"ם וכן ראיתי בשער אפרים סי' ע"ט שכ' נמי כן בכונת רי"ו דס"ל כדעת ר"ת

והאריך בזה יעוש"ה. וא"כ דוב הפוס' ס"ל כדעת ר"ת הנ"ל דדוקא משיכה קונה בעכו"ם ולא כסף היינו הרמב"ן והרא"ש והרשב"א בחולין והמרדכי והרי"ו הנ"ל וראיתי במ"ב סי' ליה שכ' דרוב המחברים הסכימו לדעת רש"י הנ"ל דעכו"ם קונה דוקא בכסף ולא במשיכה וכ"פ העור בחו"מ סי' קצ"ד כו' והאריך בזה, וכן הוא דעת מהרש"ק בנח"ש סי' ל' שם כהמ"ב והאריך בזה. וכן הוא נמי דעת הפ"מ ח"ב סי' נ"ב כהמ"ב ובאמת דבריהם תמוהים דאדרבה רוב המחברים פ' כדעת ר"ת דדוקא משיכה קונה בעכו"ם ולא כסף וכמ"ש וכן הק' בשער אפרים שם ובתשובות רע"א סי' ל"ז ובמחה"ש סי' תמ"ח ס"ק ד' על המ"ב והביא השער אפרים שם דכ"כ בתשובת הר"מ מינץ סי' ה' דרוב הפוס' ס"ל כדעת ר"ת הנ"ל. ועוד הק' עליו במ"ש דהטור בתו"מ סי' קצ"ד פ' כרש"י דלפ"ד סתרי ד' הטור אהדרי דהא פ' בסי' קצ"ח שם כר"י כו' וא"כ מוכח דעכו"ם במשיכה ועוד הק' עליו מד' הטור ביו"ד סי' קל"ב שכ' וז"ל בד"א שהגוי נותן המעות קודם שנתן הישראל היין אבל אם הגוי לוקח ואח"כ נותן המעות כיון שאחר שקנה הגוי היין במשיכה נותן הדמים לא הוי י"נ עכ"ל. א"כ מוכח מזה דגוי קונה במשיכה וכ' דמ"ש הטור סי' קצ"ד אבל במטלטלין קונה בנתינת המעות לא שבא להורות שפ' כרש"י כו' אלא שבא להורות שא"צ שטר כמו שצריך בקנין קרקע בגוי כו' ומעות אינו קונות לאפוקי במטלטלין קונות בנתינת המעות אליבא דמ"ד דהמעות קונות בגוי וה"ה אליבא דר"ת שפ' הרא"ש כותי' דמשיכה קונה אז קונה במטלטלין בגוי במשיכה שיותר טוב מנתינת המעות שהטעם שאז סמכא דעתי' דישראל בלקיחת המטלטלין משא"כ בקרקע שלא סמכא דעתי' ולכן צריך שטר כו' והאריך הרבה בד' הטור ומסיק דדעת הטור כדעת ר"ח דמשיכה דוקא קונה בעכו"ם ולא כסף וכן הוא דעת הגאון רע"א שם ובנח"ש שם סי' ל"א ולא כדעת המ"ב בדעת הטור דס"ל כדעת רש"י ועי' בח"י סי' תמ"ח ס"ק י"ד שהשיג נמי על המ"ב והאריך בזה ועי"ש עוד בתשובת רע"א מ"ש ע"ד המחבר ביו"ד סי' קל"ב והאריך בזה. ועי' בדברי חיים חיו"ד סי' נ"ו מ"ש ע"ד הגאון רע"א והאריך בזה, ועי' בחתם סופר סי' שי"ח מ"ש והאריך בזה:

והנה הטור אמר שהביא מחלוקת רש"י ור"ת הנ"ל כ' וז"ל הלכך לצאת ידי שניהם צריך שיתן העכו"ם מעות וגם משיכה לרשותו והמחוור שבכולם שיקבל פרוטה מהעכו"ם ומקנה לו המקום שהבהמה עומדת שם והמקום יקנה לו האוזן עכ"ל, והוא מד' הרא"ש בריש בכורות סי' ב' הובא בב"י וכן הוא בתוס' ע"ז שם ד"ם ר"א שכ' וז"ל והרוצה לחוש לד' רש"י ור"ת המקנה בהמה לעכו"ם לפוטרה מן הבכורה צריך שיתן העכו"ם וגם משיכה בעכו"ם בסימטא או לרשותו של עכו"ם שהוא שלו ואם אין לו רשות לעכו"ם

מקנה לו הישראל חדר בביתו והעכו"ם ינעול ויפתח דבהכי קני לו לרשות כדאמר בגיטין ע"ז ותיחוד ותפתח ואח"כ ימשוך העכו"ם הבהמה לאותו חדר עכ"ל וכן פ' המחבר דהקנין יהי' שיקבל פרוטה מהעכו"ם ומקנה לו המקום שהבהמה עומדת שם והמקום יקנה לו מלק באם והוא מד' הרא"ש והטור והרמ"א כ' או שיקבל מעות מן העכו"ם וימשוך הבהמה לרשותו או לסיטמא דאז משיכה קונה לו עם המעות והוא נמי מד' הטור והרא"ש והתוס' לדעת רש"י ור"ת הנ"ל. והנה המהרש"ק בנח"ש סי' ל' הביא ד' התוס' והרא"ש והטור וכ' דכן אנו נוהגין לענין מכירת חמץ שמקנין לו בכסף ובשטר החדר מה שבתוכו החמץ והמקום קונה לו החמץ כו' והק' ע"ז דהא דחצר קונה הבהמה או הוא מדין שליחות דאי מדין יד הי' צריך הכותי להיות עומד בסמוכין לו דמה יד בסמוכה כו' וא"כ כיון דמדין שליחות קנוי החצר ואנן קי"ל דאין שליחות לעכו"ם כו' וא"כ תקנה זו לא ידענא דמנ"ל לומר דחצירו של עכו"ם קונה לו ודוחק לומר דעכו"ם לעכו"ם יש שליחות כו'. ומצאתי ברבינו ירוחם חאו"ח נתיב כ' ח"ב שכ' וז"ל ולצאת ידי שניהם יקבל מהעכו"ם מעות בשביל אוזן הבהמה פרוטה וימשוך הבהמה או יקנה להכותי המקום שהבהמה עומדת שם ויקנה לו אגביו אוזן הבהמה עם העובר עכ"ל כו' דלכולהו אית להו פרכא ולדידי לית לי' פרכא כלל דמבואר שלא מדין חצר קני לי' אלא מתורת מטלטלין אג"ק כו', וגם במכירת חמץ יש לנו להזהר למכור להעכו"ם החדר שהחמץ בתוכו וליקח פרוטה ואקני חדר וחמץ אגבי' ולא שנותנו בתורת חצר וכ' דקלסו רבותיו את דבריו. ובאמת י"ל דאין כונת הרא"ש הנ"ל הוא מטעם חצר אלא כונתו הוא מטעם משיכה ומ"ש הרא"ש ויקנה לו המקום שהבהמה עומדת שם ויקנה לו אוזן הבהמה כונתו שיקנה במשיכה שימשוך הבהמה לאותו המקום שקנה העכו"ם וכן י"ל דזהו נמי כונת הטור שכ' והמקום יקנה האוזן היינו ע"י משיכה שימשוך האוזן לאותו המקום וכן מבואר להדיא בתוס' ע"ז הנ"ל שכ' וז"ל ואם אין לו רשות לעכו"ם מקנה לו הישראל חדר בביתו והעכו"ם ינעול כו' ואח"כ ימשוך העכו"ם הבהמה לאותו חדר עכ"ל. הרי שכ' להדיא שהקנין הוא ע"י משיכה שימשוך הבהמה לאותו חדר וכן הוא נמי כונת הרא"ש והטור מטעם משיכה וכן ראיתי בקצה"ח סי' קצ"ד ס"ק ג' שכ' נמי כן דזהו כונת הרא"ש והטור והשיג על מהרש"ק הנ"ל אבל באמת א"א לומר כן בכונת הטור הנ"ל שהרי כ' בקיצור פסקי הרא"ש בבכורות שם סי' ב' וז"ל מקבל פרוטה מן העכו"ם ויקנה לו המקום שהבהמה עומד לשם ויקנה לו אגבן אוזן הפרה עכ"ל. הרי שכ' דמטעם אגב הוא קונה ולא מטעם משיכה והיינו דלא כהקצה"ח בכונת הטור ומסתמא כן הוא נמי כונת הרא"ש הנ"ל לפ"ד הקיצור פסקי הרא"ש אך מד' התוס' הנ"ל מבואר כהקצה"ח

ומהרש"ק לא ראה ד' הק"פ הרא"ש שכ' נמי כד' רי"ו הנ"ל שיקנה לו אגבן אוזן הפרה והיינו מטעם חגב ומד' הק"פ הרא"ש מוכח דכונת הרא"ש והטור הוא מטעם אגב ולא מטעם חצר ולא כהמרש"ק בכונת הטור והרא"ש ועי' בהגהות אמרי ברוך שכ' נמי דכונת הרא"ש והטור הוא מטעם חצר ולא מטעם אגב. וכ"כ בספרו עטרת חכמים חחו"מ סי' י"ד ט"ו והיינו כמהרש"ק ומ"ש בהגהות אמ"ב דמהרש"ק ס"ל דכונת הרא"ש והטור הוא מטעם אגב הוא ט"ס דאדרבה דעת מהרש"ק דכונת הרא"ש והטור הוא מטעם חצר ולא מטעם אגב וכמבואר להדיא בדבריו הנ"ל. ועי' במהרי"ט אלגזי שם שכ' נמי דכונת הרא"ש והטור הוא מטעם חצר ולא מטעם אגב וכהמרש"ק הנ"ל וגם הם המהרי"ט אלגזי והאמ"ב לא ראו ד' הק"פ הרא"ש דמבואר להדיא דהוא מטעם אגב ולא מטעם חצר וכעת ראיתי בעט"ח שם סי' י"ד שהביא ד' הק"פ הרא"ש וכ' דכונתו הוא מטעם חצר ולא מטעם אגב כו' והאריך בזה. אבל באמת פשט ד' הק"פ הנ"ל משמע דהוא מטעם אגב ולא מטעם חצר וכמ"ש ועי' בט"ז ס"ק ז' שכ' דהטור כ' שהדרך הראשון דהיינו שיקנה לו המקום הוא יותר מובחר ונ' טעמו לפי שקנין אגב הוא עדיף ממשיכה כו' עכ"ד. הרי שכ' דכונת הרא"ש והטור הוא מטעם אגב וכדמוכח מד' הק"פ הרא"ש ולא כהמרש"ק בכונת הרא"ש והטור דהוא מטעם חצר וגם לא כהקצה"ח הנ"ל בכונת הרא"ש והטור דהוא מטעם משיכה אלא דהוא מטעם אגב וכמ"ש ועי' בעט"ח שם שכ' דכונת הט"ז נמי הוא מטעם חצר ולא מטעם אגב. ובאמת פשט ד' הט"ו משמע דהוא אגב ולא מטעם חצר וכמ"ש ומוכח מד' הק"פ הרא"ש והט"ז דפי' מטעם אגב ולא מטעם חצר דס"ל דאין חצר קונה בעכו"ם דחצר קני מטעם שליחות ואין שליחות לעכו"ם וכמהרש"ק הנ"ל וכן משמע מד' התוס' בע"ז שכ' דעכו"ם ימשוך הבהמה לאותו חדר משמע דבלא משך לא קני מטעם חצר דאין חצר קונה בעכו"ם משום דאין שליחות לעכו"ם והיינו כמהרש"ק וכ"כ בגליון מהרש"א דכן משמע מד' התוס' ועי' עוד בקצה"ח שהק' על מהרש"ק הנ"ל שכ' דלכולהו איכא פרכא ולד' רי"ו לית לי' פרכא דגם בתורת אגב יש לגמגם לפמ"ש התוס' והרא"ש בב"ק י"ב א' דקנין אגב אינו אלא מדרבנן כו' ולפמ"ש רי"ו כו' דאם קידש אשה עי' מעמ"ש כו' לא הוי קידושי תורה וא"כ בקדושת בכור דהוא אי' תורה לא פקע ע"י קנין דרבנן ואפי' לפמ"ש הב"י באה"ע סי' כ"ח דכיון שתיקנו חכמים שיהי' קונה ה"ל קידושי תורה אכתי יש לחוש לדעת הע"ש והסמ"ע סי' ס"ו ס"ק א' שכ' דלמ"ד מכירת שטרות דרבנן עכו"ם אינו קונה בתקנתם דרבנן כו' וא"כ בקנין אגב דאינו אלא דרבנן אפשר דעכו"ם אינו קונה עכקוש"י וכן הק' במהרי"ט אלגזי שם וכ' מכח זה דע"כ צ"ל דמדין חצר קא' ומ"ש רי"ו וקונה לו אגביו לאו דוקא לשנא דאגב דמצינו לשון אגב שאינו

קנין אגב כו' והכונה דאגב דקונה העכו"ם המקום קונה הבהמה מדין חצר כו' עכ"ד. ובאמת פשט ד' רי"ו משמע שהוא מטעם אגב ולא מטעם חצר וכמ"ש מהרש"ק וקושי' המהרי"ט אלגזי והקצה"ח על הרי"ו לק"מ וכמ"ש ליישב בספרי דמשק אליעזר סי' קכ"ג ס"ק ב' די"ל דס"ל להרי"ו דקנין אגב דאורייתא וכן ס"ל להתוס' בקידושין ה' א' ד"ה שכן והריטב"א שם כ"ו ב' דקנין אגב דאורייתא ועי' בקצה"ח סי' ר"ב ס"ק ה' שכ' דגם דעת רש"י כן בר"פ הזורק דקנין אגב דאורייתא וכן ס"ל להרמב"ן דקנין אגב דאורייתא הובא בשימקו"ב ב"מ מ"ז ב' ועי' בנ"י בר"פ הגוזל עצים שכ' וז"ל וכן בדינא דאגב דאפשר דהוי דין תורה דבקידושין מפיק לה מדכתיב ויתן להם אביהם כו' עכ"ל משמע נמי דס"ל דקנין אגב דאורייתא וא"כ י"ל דגם רי"ו ס"ל כן ועי' בקהלת יעקב ממהרי"ט אלגזי בתוס' דרבנן אות א' סי' ל"ב ענין אגב שהביא הוא עצמו ד' הפוס' הנ"ל דס"ל דקנין אגב דאורייתא והאריך בזה ולק"מ קושי' המהרי"ט אלגזי והקצה"ח הנ"ל ושפיר ד' הרי"ו ומד' רי"ו והק"פ הרא"ש הנ"ל מבואר להדיא דיש קנין אגב בעכו"ם ודלא כהתומים סי' קכ"ג ס"ק י"ב שכ' דאין קנין אגב בעכו"ם, וכן ראיתי בקצה"ח שם ס"ק ו' שהשיג נמי על התומים מד' רי"ו הנ"ל אך לא הביא ד' הק"פ הרא"ש שכ' נמי כהרי"ו ועי' בספרי דמשק אליעזר שם מ"ש והארכתי בזה. והבאותי שם ד' הרמב"ן במלחמות בפסחים ל"א ב' וד' השה"ג שהובא דבריו במג"א סי' תמ"א ס"ק א' שס"ל דיש קנין אגב בעכו"ם יעוש"ה. ועי' בלב"ש בח"ד סי' קי"ג שפ' דיש קנין אגב בעכו"ם והיינו דלא כהתומים אלא כהפוס' הנ"ל ועי"ש עוד בעט"ח ובנשמת אדם הל' מכירת חמץ סי' ה' מ"ש והאריכו בזה. ומ"ש הקצה"ח והמהרי"ט אלגזי הנ"ל דאי קנין אגב דרבנן אינו מועיל להפקיע אי' תורה כו' עי' בנש"א שם ובמקו"ח סי' תמ"ח ס"ק ה' מ"ש בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' קצ"ד מ"ש והארכתי הרבה בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד בתומים שכ' דאין קנין חצר בעכו"ם דהא ר"ל אמר כו' דקטנה אין לה חצר דחצר משום שליחות אתרבאי וקטנה אין לה שליחות וא"כ ה"ה לעכו"ם דל"ל שליחות ואין חצר וא"כ במה יקנה עכ"ד. והיינו כד' מהרש"ק והקצה"ח והמהרי"ט אלגזי שם כ' דיש קנין חצר לעכו"ם ומיישבים קושי' מהרש"ק הנ"ל ומביאים ראי' מע"ז ע"א ב' ותקני לי' כליו וכליו קני מטעם חצר כו' א"כ מוכח דיש חצר לעכו"ם כו' והאריכו בזה וכ"כ המקו"ח שם דבחצר המשתמרת יש קנין חצר לעכו"ם והביא ראי' מד' הגמ' בע"ז והאריך בזה וכ"כ במגן האלף שם ס"ק ה' דיש קנין תצר לעכו"ם והאריך בזה ועי' בטור האבן סי' י"ח שכ' נמי להוכיח דיש קנין חצר לעכו"ם מד' הגמ' הנ"ל ואח"כ דחה זה וכ' די"ל דמיירי בעומדת בצד כליו דאז הוי מטעם יד כו' וכ"כ בס' בגדי ישע חאו"ח סי' ב' אות ז' לדחות כן דברי המקו"ח והאריך בזה. ובאמת הקצה"ח

שם כ' דל"ל דאיירי בעומד בצד כליו דאי נימא דאין חצר לעכו"ם גם בסמוכה ל"מ ועוד דכבר כ' ה"ה כו' הא דאמרו בחצר עומד דצדו היינו בתוכה כו' ומדפריך מכי מטא לאויר קניא מוכח דקנה לי' חצירו עכ"ד וגם המקו"ח שם כ' דל"ל דאיירי בעומד בסמוך כו' ועי' בעונג יו"ט חאו"ח סי' כ"ח כ"ט מ"ש ע"ד הקצה"ח אלו והאריך בזה ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' ש"י ובחידושיו לע"ז ע"א ב' שכ' נמי דיש קנין חצר לעכו"ם אך לא מטעם יד או שליחות אלא מטעם רשות כמו קודם מ"ת והאריך בזה ועי' בנתיבות בפתיחה בסי' ר' ובנודע בשערים ת"ב באו"ח סי' ז' מ"ש והאריכו בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' קכ"ג שם מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. ואכ"מ להאריך בזה. ועי"ש עוד בתשובת רע"א שכ' דיש עוד צד היתר אחרי שמנהג התגרים בין ישראלים בין נכרים באם נותן קצת מעות על המקח כו' שוב אין המוכר יכול לחזור כו' א"כ יש ביד הנכרי לכוף להישראל ליתן לו הפרה שקנה והוי כמו סטומתא דקונה כו' והאריך בזה הרי דס"ל דמנהג הסותרים מהני גבי בכור וכ"כ בשאילות שמואל חיו"ד סי' פ"ו והאריך בזה ועי' בצ"צ חיו"ד סי' רל"ג מ"ש לענין סטומתא גבי בכור והאריך בזה. ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' קצ"ד ס"ק א' מ"ש לענין מנהג הסוחרים אי הוי קנין דאורייתא והארכתי בזה יעוש"ה. עוד כ' הגאון רע"א שם דיש עוד צד היתר עפ"ד התוס' בכורות י"ח ב' ד"ה אקנויי לפי חי' הא' שם דהיכי דגמר ומקני בודאי מהני אף בלא מעשה קנין כו' ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' קפ"ט ס"ק א' מ"ש בזה והבאתי שם ד' המנ"ח שכ' ליישב קושי' המקו"ח סי' תל"ד על הט"ז ס"ק ו' עפ"ד התוס'. וכעת ראיתי במקו"ח הנדפס מחדש בקו"א שם שכ' נמי כן ליישב קושי' המקו"ח עפ"ד התוס' והאריך בזה ועי' בבנין עולם חיו"ד סי' נ"ט שהשיג על הגאון רע"א הנ"ל וכ' עליו דלא נ' כן מהא דבכורות ג' ב' גבי עובדא דרב מרי בר רחל כו' דקא' דרב מרי בר רחל ידע לאקנויי קנין גמור וחזי לי' אינשי אחרינא כו' ופירש"י ד"ה קנין גמור ליטול כסף כו' דאי' לא קני אלא בכסף כו' משמע מדבריו דכ"ע לא ידעי ומקני במשיכה ואין זה מועיל ולמה לא נאמר דמועיל משיכה בכל אדם משום דכדי להפקיע אי' בכורה גמר ומקנה כו' א"ו דל"מ גמר בדעתו כ"ז שלא עשה קנין גמור שקונה מדינא וכ' דכן נ' מהא דגיטין ע"ז ב' גבי ההוא שכ"מ כו' דקא דתיזול ותיחוד ותפתח כו' ולמה הצריכו קנין חזקה ול"א כיון שדעתו לגרשה כדי לפוטרה מיבום גמר בדעתו להקנות בלא שום קנין וקנתה המקום שמונת בו הגט וכן בעובדא דר"ג וזקנים דפ"ק דב"מ כו' דקא' שם ג"כ דנתקבלו שכר זה מזה למה ל"א דמשום קיום מצות ביעור ודאי דר"ג גמר ומקנה שהרי ר"ג רצה לקיים בזה מצות ביעור גם מהא דאיתא בפ"ק דקידושין במעשה במורני אחד בירושלים כו' שאמרו אין לו תקנה כו' והרי חזינן שם דרצה להקנות בלב

שלם ואפי"ה אינו מועיל אם לא עשה קנין המועיל מה"ת ודחה ראי' הגאון הנ"ל מהא דבכורות כ"ו וכ' דנ' דכונת התוס' בחי' הא' הוא משום דקי"ל במכירי כהונה עשו את שאינו זוכה כזוכה והבכורות שיוולדו קונה וזהו שכ' דמיירי ברועה כהן דהיינו מכירי ורגיל ליתן לו מתנותיו והא דמקנה לו חצירו היינו כדי שלא יהי' הבעה"ב מוחזק לגבי ס' וכוונתם דהבעה"ב אינו מקפיד על מקום שעומד שם הבהמה דאע"ג דלא מקרי חצירו של רועה מ"מ לענין זה נפקו הבעה"ב מרשותו דלא להוי נקרא חצירו של בעה"ב ואינו נקרא מוחזק ולענין סילוק לא בעי' קנין גמור והוי כמו הא דקא' בפ' הזורק בזרק לתוך חיקה כו' לפי שאין אדם מקפיד על מקום חיקה כו' הרי דלא בעי' שיקנה לה מקום חיקה ומקום קלתה ממש שיהי' שלה שהרי לא קא' שמקנה לה מקום חיקה כו' אלא שאינו מקפיד כו' ובזה הוי קנוי לה דלא קרי חצירו של בעל ובהכי סגי דלא להוי כליו של לוקח ברשות מוכר ואף שמלשון רש"י בבכורות שם ד"ה אקנויי כו' דמקנה לי' חצירו י"ל דרש"י ס"ל כתי' הב' של התוס' שם דהרועה פותח ונועל כמ"פ ועל הראי' שהביא מהא דפ"ב דע"ז בחנוני המקיפו כו' כ' עליו דלפמ"ש התוס' שם דמטעם שיעבוד הוא כו' וא"כ אין משם ראי' וגם דחה ראיתו מפ' הגוזל עצים דקא' דנעשה כמו שהקנה להם מעיקרא כו' והאריך בזה ועי' בשאילות שמואל שם ובהגהות הרש"ש בבכורות שם מ"ש בזה ועי' בנחל יצחק סי' מ' מ"ש בד' התוס' הנ"ל והאריך בזה וכ' דל"א כן אלא היכא דאמרו חז"ל דגמר ומקנה אבל היכא דלא אמרו כן בפירוש אין לנו כח לומר כן עכ"ד יעוש"ה. ולא הביא ד' הגאון רע"א והב"ע הנ"ל ועי"ש עוד בתשובת רע"א שתמה על התוס' והפוס' למה הצריכו כסף ומשיכה הא יכול להקנות במשיכה ליתן לנכרי במתנה חלק באם ובמתנה לכ"ע משיכה בנכרי קונה וכמ"ש התוס' ע"ז ע"א א' ד"ה פרדשני עכקוש"י והניח בצ"ע. ועי' בשאילות שמואל שם שכ' עליו דעדיין לא יצאנו ידי חובותינו משיטת הרמב"ן דס"ל דגם במחנה משיכה אינו קונה עכ"ד. ובאמת עיקר קושי' הגאון רע"א הוא על התוס' והמרדכי שכ' בשם ר"י דצריך משיכה וכסף והא ר"י עצמו ס"ל בתוס' הנ"ל דבמתנה דליכא כספא לכ"ע משיכה קונה. וכן ראיתי במהרי"ט אלגזי שם שהק' כן על התוס' והמרדכי בשם ר"י הנ"ל והניח בקושי' וזהו נמי כוונת רע"א ומ"ש מהרי"ט אלגזי שם דהרמב"ן בפ' הזהב הובא באס"ז שם ס"ל כר"י דלר"י כו' במתנה דליכא מעות קונה במשיכה תמהני דבשימקו"ב שם מבואר להדיא להיפך דהרמב"ן חולק על ר"י וס"ל דאף במתנה אינו קונה במשיכה לר"י אלא בחליפין או בחצירו או באגב והמהרי"ט אלגזי בעצמו בספרו קהלת יעקב בתוס' דרבנן אות א' סי' ל"ב ענין אגב הביא ד' השימקו"ב הנ"ל בשם הרמב"ן להיפך וכבר הקדימו בקושי' זו בעה"ג סי' כ"ה ועי' בחתם סופר חיו"ד

סי' ש"י וסי' שט"ז ובכתב סופר חיו"ד סי' קנ"ד ובבאר יצחק חיו"ד סי' כ"ג כ"ד מ"ש והאריכו בזה. ועי' במח"א הל' קנין מעות סי' ט' שהק' על התוס' והפוס' הנ"ל דל"ל כולי האי הא כשיתנה עם הגוי שיקנה במשיכה או בדמים סגי כדמוכח בפ"ב דבכורות גבי הלוקח גרוטאות מהגוי עכקוש"י. ועי' בהג"ה שם מ"ש ליישב עפ"ד הרמב"ן בתשובה סי' רכ"ה כו' ועי' עוד במח"א סי' א' דס"ל דאם התנה בהדיא דהמעות מקנו דקנה וכמו שפי' הרמ"א סי' קצ"ח סעי' ה' והשיג על הש"ך שם ס"ק י' דס"ל דל"מ תנאי והאריך בזה ועי' במהרי"ט אלגזי שם מ"ש ע"ד המח"א ומ"ש להשיג על התי' של הג"ה ומ"ש ליישב קושי' הנ"ל והאריך בזה והביא ד' הצ"צ סי' ס"ב שכ' דהיכא דהעכו"ם הוא גברא אלמא מהני מעות לחודא לפטור מן הבכורה ואפי' לא משך העכו"ם כו' והשיג עליו והאריך בזה. ועי' בישוי"ע ובנודע בשערים ת"ב סי' י"ז מ"ש בזה ועי' בחתם סופר סי' שט"ז ובכתב סופר שם סי' קס"ג ובשאילות שמואל שם סי' פ"ז מ"ש ע"ד הצ"צ והאריכו בזה יעוש"ה:

ולענין הפקר אי מהני בבכורה. עי' בטו"א ר"ה י"ג א' שהוכיח מהא דרב מרי בר רחל בכורות ג' ב' דהוי מקנה אודנייהו לנכרי ואמאי לא מצא תקנה להפקיר ומוכרת דהפקר חייב בבכורה עכ"ד. ועי' בחידושי רע"א שהביא בשם עה"ג סי' כ"ה שכ' דאין לעשות תקנה ע"י מתנה או הפקר כ"א ע"י מכירה עכ"ד ואין עה"ג ת"י ועי' בחתם סופר סי' שט"ז שהביא תוספתא פ"ב דבכורות דמהני הפקר להפקיע קדושת בכור ודחה ההוכחה של הטו"א הנ"ל והאריך הרבה בזה ועי' בדברי חיים חיו"ד סי' נ"ו שהביא נמי תוספתא הנ"ל והאריך בזה ועי' בבאר יצחק שם סי' כ"ג שכ' נמי דהפקר מפקיע קדושת בכור ודחה ההוכחה של הטו"א דהי' חושש דלמא יחזיקו בה אחרים דהא הפקיר בפני ג' א"כ יתפרסם הדבר כו' והביא נמי תוספתא הנ"ל והאריך הרבה בזה. ועי' בכתב סופר שם סי' קנ"ז מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ועי' בבאר יעקב מ"ש לענין חליפין בעכו"ם לגבי בכור ומ"ש ע"ד הש"ך בחו"מ סי' קכ"ז ס"ק ל' והאריך הרבה בזה, ועי' בשאילות שמואל חאו"ח סי' ל"ב ובברית יעקב חחו"מ סי' קי"ד מ"ש לענין חליפין בעכו"ם והאריכו בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר שם מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בתשובת רע"א ובחתם סופר שם סי' שי"ג ובח"ו ס' כ"ח ובאגודת אזוב הנדפס מחדש חיו"ד סי' י"ד ט"ו ובחוט המשולש בתשובת הגאון ר' הלל סי' ה' ובנודע בשערים שם סי' י"ח מ"ש לענין דעת אחרת מקנה אותו אי מהני קנין שלא במתכוין והאריכו בזה ועי' בספרי תורת אליעזר דיני זכי' ושליחות מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי"ש עוד באחרונים הנ"ל ובישוי"ע כאן בד' נכד המחבר ובישוי"ע באו"ח סי' תמ"ח ובד' בן המחבר שם וביד

אברהם ובעצ"ל ובמים חיים חיו"ד סי' מ"ו מ"ז וברמ"ץ חיו"ד מסי' ע"ג עד סי' פ"ד ובשם ארי' חיו"ד סי' מ"ז מ"ח ובארץ צבי חיו"ד מסי' נ"ב עד סי' נ"ה ובדע"ק בסוף הס' בח' התשובות סי' נ' ובס' ציוני ח"ב ביו"ד סי' מ"ט ובס' רב טובך מסי' פ"א עד סי' פ"ח ובס' באר משה חיו"ד סי' מ"ה ח"ו מ"ז ובס' ברית עולם חחו"מ סי' מ"ג מ"ש לענין קנין בכור והאריכו בזה יעוש"ה:

הלכות פטר חמור

סימן שכא

סעיף א

א **בכל מקום**. עי' בהמקנה קידושין כ"ט א' ד"ה וכל שכ' די"ל דאשה פטור מפדיון פט"ח כי היכי דפטור מפדיון בנה כו' דילפי' בהקישא אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור בהמה הטמאה כו' והביא קצח ראי' לזה מהא דאמרי' בבכורות י"א א' ישראל שהי' לו י' פט"ח כו' שנפל לו מבית אבי אמו הן כו' והאריך בזה וסיים דלא מצאתי דין זה מפורש דאשה כפטורה כו' עכ"ד. ובאמת בחינוך מצוה כ"ב מבואר בהדיא דנוהגת בנקבות וכן ראיתי במנ"ח שם אות ב' שתמה כן על המקנה וכן מוכח מד' הרמב"ם בס' המצות דבמ"ע פ' כ' וז"ל שצונו לפדות בכור אדם שיתן הדמים לכהן כו' ואין הנשים חייבות בה כו' ואין הלוים חייבים בה עכ"ל ובמצוה פ"א כ' וז"ל שצונו שנפדה פט"ח בשה לבד כו' והיא ג"כ אין הלוים חייבים בה עכ"ל ולא כ' דאין הנשים חייבות בה כמ"ש במצוה פ' ומוכח דס"ל דאף הנשים חייבות במצות פדיון פט"ח ועי' באמרי בינה דיני תו"מ סי' ט"ו שהביא נמי ראי' זו מד' הרמב"ם דס"ל דאיש ואשה שוין במצות פדיון פט"ח וגם הביא ראי' מהירושלמי תרומות פ"ו הל' א' מה דמי לה פט"ח כו' דאיש ואשה שוין בפדיון פט"ח והאריך בזה. אך לא הביא ד' החינוך דמבואר להדיא כן ופי' בס' נר מצוה על ס' המצות מצוה ע"ט שכ' ראי' מבכורות דאשה ישנו במצות פ"ח דלפמ"ש הרמב"ם פ"ד מתרומות הל' ל"ב התורם משלו על של חבירו ה"ז תרומה וכ' המשל"מ אם כי בנדרים הוא בעי' דלא אפשטא אמנם דעת רבינו לפשוט מהא דבכורות י"א הפודה פ"ת של חבירו פדיונו פדוי ולא כדעת התוס' בכורות שם דבפדיון פ"ח לא בעי שליחות אלא דעת רבונו דגם בפ"ח בעי שליחות כמו בתרומה כו' וא"כ יקשה מהא דבכורות ט' ב' דקא' טעמא דר"י דפ"ח אסבה"נ הואיל והקפידה התורה לפדות בשה כו' ה"נ אשה יודעת דפ"ח איסורא אית בי' ופרקה לי' בשה ומקדשה ביני ביני ואם נאמר דאינה במצות פדיון, פ"מ איך יכולה לפדות פ"ח של אחר הא כיון דל"ח עביד לא מצי מהוי שליח ודוחק

לומר דמיירי שמבקשה איש אמר לפדות דמלשון הסוגיא משמע שהיא בעצמה תפדה אותו א"ו דאשה נמי ישנה במצות פדיון פ"ח בו' והאריך בזה ועי' במהר"ם שיק מצוה כ"ב אות ה' שהביא ד' החינוך הנ"ל והאריך בד' המקנה ומסיק דהעיקר כד' החינוך דאף נשים חייבות כשאר מ"ע שאין הזמ"ג עכ"ד:

ב **משילד**. עי' במנ"ח שם אות א' שתמה על המחבר דאמאי לא הביא דעת הרמב"ם כדרכו דלאחר ל' עובר עליו ובאמת לק"מ וכמ"ש במהר"ם שיק שם אות א' דנהי דלר"ש בכורות י"ג דפ' הרמב"ם כותי' או לרבא ס"ל להו כן הוא משום דיליף פדיון פ"ח מבכור אדם מיהו בבכור אדם עצמו מצינו פלוגתא דהלבוש באו"ח סי' תקנ"א כ' בפה"ב לאתר שעבר זמנו בכל יום ויום עובר והמג"א סי' תקס"ח ס"ק ו' הביא בשם התוס' דמ"ק דלאחר שעבר זמנו שוב א"ע עליו וא"כ גם בפה"ב עצמו לפ"ד התוס' א"ע בכל יום וכן מבואר מלשון הש"ע לעיל סי' ש"ה סעי' י"א שאין בו אלא משום שהי' מצוה וא"כ בפדיון פ"ח הוי ס"ם ולכך לא חשש הש"ע להביא דעת הרמב"ם והאריך בד' הלבוש ובאות ב' שם ח"ש והאריך בזה ועי' בישוי"ע ח"ש והאריך בזה יעוש"ה:

ג **שוה דינר**. לאו דוקא דאפי' בת דנקא וכ"כ בביאורי הגר"א ס"ק ו' ועי' במנ"ח שם שכ' להסתפק אם פדה בשה שאינו שו"פ אם נפדה אף דהקדש אינו חל על פמש"פ כו' ואפשר דהקדש בעי שיהי' ממון אבל כאן כתבה התורה שה אפי' פמש"פ עכ"ד והניח בספק, ולכאורה יש להוכיח דאפי' בפמש"פ נמי נפדה מהמשנה דב"מ נ"ה א' דתני חמש פרוטות הן כו' ואמאי לא תני שש פרוטות הן דפדיית פ"ח אינו בפמש"פ ומשמע דנפדה אפי' בפמש"פ אבל באמת אין זה הוכחה די"ל דתנא ושייר דה"נ רבית לדעת התוס' והרא"ש ב"מ ס"א א' דאין רבית בפמש"פ וע"כ צ"ל דתנא ושייר ועי' בנקוה"כ לעיל סי' קל"ג שכ' ליישב קושי' הט"ז שם ס"ק ו' שהק' דאמאי לא חשיב במתני' הנ"ל דשכר יי"נ אינו אסור בפמש"פ משום דתנא ושייר ומה שהק' התוס' גיטין י"ב ב' ד"ה פתוח על רש"י דס"ל דאין הקדש חל על פמש"פ דלתני שש פרוטות הן דאין הקדש חל על פמש"פ ואמאי לא פי' דתנא ושייר לק"מ דשפיר הק' התוס' דכיון דתנא במתני' הקדש הנהנה ש"פ מן ההקדש מעל ה"ל לתנא נמי למתני דאין הקדש חל על פמש"פ כיון דתני הקדש במתני' וכה"ג כ' הנקוה"כ שם ליישב הא דפריך הגמ' שם ולתני האונאה בפרוטה כו' וכן הא דפריך ותנא דידן אמאי לא תני ישיבת הדיינים כו' ושפיר קושי' התוס' גיטין הנ"ל על רש"י וכן ראיתי בבאר יעקב סי' קל"ג שכ"כ ליישב ד' הנקוה"כ שלא תקשי עליו מד' התוס' גיטין אבל הא דלא תני דפדיית פ"מ אינו בפמש"פ שפיר י"ל דתנא ושייר ועי'

בספרי דמשק אליעזר סי' ש"ג ס"ק א' מ"ש בזה יעוש"ה וא"כ אין כאן הוכחה ממה דלא תני שש פרוטות הן ושפיר נסתפק המנ"ח הנ"ל וצ"ע:

ד **בהג"ה כמה פעמים**. עי' במנ"ח שם מה שתמה על הרמב"ם כפי' המשנה פ"ק דבכורות דלפ"ד לא נזכר הדין במשנה דפודה בו פעמים הרבה כו' והניח בצ"ע ועי' במהר"ם שיק שם אות ד' שהביא ד' החינוך שכ' דאם אין לו שה פודה בשיווי דמי השה וכ' דדבריו צ"ע והוא נגד הש"ס בכורות ט' ב' י"א א' ונגד ד' הרמב"ם ושאר פוס' וכ' דט"ס הוא בהחינוך וצ"ל דאם אין פודין בשה אלא בדבר אתר צריך ליתן דמי שווי' כו' וכתב שם עוד דהא דקי"ל דבשה אחד יכול לפדות כמה פ"ח היינו דוקא בזאח"ז כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ז

ה **של חבירו**. עי' במהרי"ט אלגזי בכורות י"א א' ובמנ"ח שם ובאמרי בינה דיני תו"מ פי' כ' מ"ש בד' התוס' בכורות שם ד"ה הפודה לענין אי המצוה מוטלת דוקא על הבעלים או על כל אדם כו' ואם פודה הגוי אי חל הפדיון כו' והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף ח

ו **אסבה"נ**. עי' בקידושין נ"ו ב' במשנה דמבואר דאם קידש אשה בפ"ח דא"מ ואע"ג דיכול לפדות אותו בשה שוה כל דהוא מה דביני וביני ויש לו זכות בגווי' אפי"ה אין מקדשין בו וכ' התוס' רי"ד שם הטעם דכל כמה דלא פדאה לאו מידי יהיב לה ועי' במהר"ם שיק שם אות ג' שהק' דהא פ"ח הוא ממתכה"נ כדכתיב לך יהי' ששייך לכהנים וט"ה לבעלים כו' והאריך בקושי' וכ' ליישב והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף יב

ז **למצות ערופה**. והוא מהמשנה בכורות י"ג א' ומשמע דעריפה נמי הוי מצוה והיינו כדעת הרמב"ם פי"ב מהל' בכורות הל' א' ובס' המצות מצוה פ"ב דחשיב מצות ערופה למ"ע וכן הוא דעת החינוך מצוה כ"ג והראב"ד השיג עליו דערופה לא תשיב מצוה אלא היא עבירה ונקרא מזיק כו' ועי' במהרי"ט אלגזי שם שהביא ד' המכילתא פ' בא דנחלקו בזה אי ערופה הוי מצוה או לאו כו' ועי' בהגהות ציוני מהר"ן על הרמב"ם שהביא ד' המכילתא ולא ראה ד' מהרי"ט אלגזי שכבר הקדימו בזה ועי' במנ"ח שם אות א' מ"ש והאריך בזה והביא מחלוקת הרמב"ם שם בהל' ט"ז והתוס' בכורות ט' ב' לענין ספק פ"ח אם אינו רוצה לפדותו אם מחויב לעורפו או לא. ותמה על בעלי הש"ע שלא כ' כלום מזה והאריך בזה. ובאות ב' כ' להסתפק אם בערופה המצוה מוטל על כל איש מישראל כמו בפדי' או לאו כו' משום דהוי מזיק ממונו מאי דביני ביני כו' והניח בצ"ע. ועי' במהר"ם שיק מצוה כ"ג מ"ש ע"ד הרמב"ם והראב"ד וע"ד המנ"ח ומ"ש ליישב קושי' המעמה"ח על הרמב"ן והאריך בזה ועי' בטו"ד מהדו"ק סי' רע"ב מ"ש ע"ד הרמב"ם והראב"ד הנ"ל

ומ"ש ע"ד הטור וב"י שכ' דמצוה לפדותו מיד ומ"ש ליישב דלמה לא ניחוש דלמא הוי נפל והוי ברכה לבטלה כו' והאריך בזה ועי' בישוי"ע מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

הלכות חלה

סימן שכב

סעיף א

א **אין לו שיעור**. עי' בנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' ר"א שכ' דמצות הפרשת חלה אף שהיא מצוה אחת יש בה ב' ענינים האחד היא להפקיע אי' טבל מן העיסה והשני לתנה לכהן וב' ענינים אלו חלוקים זה מזה שלפטור העיסה אין לה שיעור כלל מה"ת וחטה אתת פוטרת כל הכרי. אמנם כדי לקיים מצות נתינה יש לו שיעור מה"ת דכתיב תתנו צריך שיהי' כדי נתינה כו' וכ' דכן מבואר ברש"י פ' שלח כו' והאריך וכד' הרמב"ם בפי' המשנה פ"ב דחלה משנה ז' הובא בפ"ח ס"ק א' וכבר קדמו בזה בתוס' רי"ד בקידושין נ"ח ב' לענין תרומה ולא ראה הנו"ב ד' התוס' רי"ד אלו שכבר הקדימו בזה ועי' במשל"מ פ"ו מהל' מת"ע הל' ז' מ"ש ע"ד התוס' רי"ד והאריך בזה. וכעת ראיתי במקום"ח לעיל סי' ס"א שהביא ד' התוס' רי"ד וכ' על הנו"ב שלא ראה ד' התוס' רי"ד והאריך בזה ובד' רש"י שהביא הנו"ב ועי' עוד בספרו תשובת מהרי"מ סי' י"ב וסי' ס"ה מ"ש ע"ד הנו"ב והאריך בזה ועי' ברמב"ן בס' המצות שורש י"ב שכ' דב' מצות הן א' הפרשה וא' הנתינה ועי' במרגניתא טבא שם שכ' דהרמב"ן חזר בו שהרי כשבא להשלים המצות שהסיר ממנין רבינו לא השלים באלו שימנה הפרשה למצוה בפ"ע ונתינה למצוה בפ"ע כו' ש"מ שחזר מכל דבריו שכ' כאן והאריך בזה ועי' במעיה"ח פ"ז א' מה שהשיג עליו מד' הרמב"ן עצמו שם ומ"ש ע"ד הרמב"ן הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה ועי' במהר"ם שיק מצוה תק"ז ובס' נר מצוה שורש י"ב מ"ש והאריכו בזה:

ב **ששייר מקצת**. וכ' הט"ז ס"ק א' הטעם שנא' ראשית בעי' ראשית ששירי' נכרין עכ"ד ובאמת לא מתיבת ראשית ילפי' אלא מתיבת מראשית דכתיב גבי חלה דמשמע מראשית ולא כל ראשית וכ"כ התוס' בתולין קל"ו א' ד"ה אף שכ' וז"ל תימא מנלן דבעי' ששירי' ניכרין אי מדכתיב ראשית בראשית הגז נמי כתיב ראשית ומה צריך למילף מתרומה וי"ל דהא דבעי' בתרומה שירי' ניכרין משום דילפי' תרומה מחלה דחלה נקראת תרומה ובתחלה כתיב מראשית דמשמע ולא כל ראשית עכ"ל הרי בהדיא שכ' דילפי' מתיבת מראשית ולא מתיבת ראשית כמ"ש הט"ז וכן מוכח דהא פ' המחבר לקמן סי' של"ג סעי' ו' האו' כל גיזתי ראשית דבריו קיימין וכ"פ הרמב"ם פ"י מהל' בכורים הל' ת'

ואי נימא דילפי' מתיבת ראשית א"כ אמאי בראשית הגז דבריו קיימין וע"כ צ"ל דילפי' מתיבת מראשית וכמ"ש התוס' הנ"ל ומש"ה בראשית הגז דבריו קיימין וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה פ"א דחלה מ"ט דילפי' מתיבת מראשית דדרשי' ולא כל ראשית והיינו כהתוס' וכדמוכח מד' הרמב"ם דהל' בכורים וכמ"ש אך הר"ש שם כ' דילפי' מתיבת ראשית דכתיב גבי חלה ותרומה דבעי' ששירי' ניכרין וכ"כ הרע"ב שם כהר"ש ודבריהם תמוהים דא"כ גבי ראשית גז נמי נימא כה"ג ואמאי דבריו קיימין וכמ"ש התוס' הנ"ל וכן הק' בתוס' ראשון לציון שם ובתוס' רע"א שם אות ו' על הר"ש והרע"ב ובאמת מבואר להדיא בירושלמי בחלה כהתוס' הנ"ל דקא' מנין שלא עשה כלום עד שישייר מקצת ת"ל מראשית ולא כל ראשית והובא בשנות אלי' שם הרי מבואר להדיא דילפי' מתיבת מראשית כהתוס' ועי' במהרי"ט אלגזי הל' חלה אות ח' שהביא נמי ד' הירושלמי ותמה על התוס' הנ"ל דאמאי לא הביאו הירושלמי ועוד הביא ספרי פ' שלח דמבואר נמי כן דילפי' מתיבת מראשית והשיג על הרדב"ז בביאורו פ"י מהל' בכורים שתמה על הרמב"ם הנ"ל דגבי ראשית הגז כו' וכ' עליו דאישתמיט מיני' ד' התוס' הנ"ל והאריך בזה. וכן הוא נמי בירושלמי דתרומות פ"ד הל' ד' דילפי' מתיבת מראשית ולא כל ראשית והיינו משום דילפי' תרומה מחלה וכמ"ש התוס' ועי' בהגהות מצפה איתן בתולין שם מ"ש בזה ועי"ש עוד במהרי"ט אלגזי שכ' להסתפק דהא דבעי' בתרומה וחלה שישייר מקצת אי בעי' שישייר שיעור כזית לחולין כו' או אפשר שאף שיור כל שהוא הוי שיור כו' והאריך בזה ועי' בישוי"ע שכ' דכיון דאין לחלה שיעור א"כ אם יש לו חלה דרבנן דהיינו שנתערב בתוך העיסה שהורמה תלתה טבל יוכל לעשות עיסה אחרת שנתחייב בחלה והוא יפריש מתוך העיסה השנית חלה עלי' ועל העיסה שנתערב עם הטבל ולא חשיב מן החיוב על הפטור כו' והאריך בזה ועי"ש עוד מ"ש בד' הגמ' בכורות כ"ז כו' ונותנה לכהן קטן כו' ומ"ש לענין דשיל"מ יעוש"ה:

סימן שכג

סעיף א

א **בהג"ה ישאל לחכם**. עי' בבאר יצחק חיו"ד סי' כ"ז מ"ש והאריך בזה ובסי' כ"ח מ"ש לענין נשים המפרישות חלה דנשאלות על תערובות חלה בתבשיל כו' היכא דהנדר נעשה ע"י שלוחו אי מצי המשלח לשאול כו' או אם השליח יכול לשאול כו' והאריך הרבה בזה ועי' בחתם סופר חיו"ד סי' ש"כ שכ' בפשיטות דשניהם יכולים לשאול הבעה"ב והשליח כו' והאריך בזה ולא הביא הבאר יצחק ד' החתם סופר ועי' בכתב

סופר חיו"ד סי' קס"ז מ"ש להביא ראי' לד' אביו מפסחים מ"ו גבי כיצד מפרישין חלה בטומאה כו' ומנדרים נ"ט א' דפריך והרי תרומה כו' והאריך בזה יעוש"ה:

ב **ויתיר לו**. עי' ט"ז ס"ק ב' מה שהק' ע"ז וסתר ד' הרמ"א והאריך בזה ועי' בישוי"ע ובמהר"ם מינץ סי' ט"ו וברמ"ץ חיו"ד סי' פ"ד מ"ש ע"ד הט"ז והאריכו הרבה בזה יעוש"ה:

סימן שכד

סעיף יא

א **נתן שאור**. עי' ש"ך ס"ק י"ח ועי' בחוט המשולש בתשובות הגאון ר' אליעזר יצחק סי' ל"ה ל"ו ל"ז מ"ש ע"ד הש"ך ומה שנתוכח שם עם הגאון בעל גליא מסכת והאריך הרבה בזה ופ' מכח זה במעשה שהי' דהיכא דלשו עיסה כשיעור חלה ואחר גמר לישה בשעה שעמד לאפות נטל ממנה חלתה ואח"כ נתן לתוך העיס' עוד קמח כשיעור חלה אבל יש מהעיסה כ"כ שיתבטלו הקמח ברובה ואפה הפת ונאכל הפת רק נשאר ככר אחד דלפ"ד הסמ"ג לא הי' צריך להפריש כלל אך עכ"פ אם יפריש מיני ובי' ודאי ופטור לכל הדיעות ויפרוש בלא ברכה עכ"ד. ועי' בנמוקי רי"ב שהאריך נמי בדין זה ובד' הש"ך ופ' דיכול להפריש ממ"א אף בעיסה בתוך עיסה לדידן דחלה בזה"ז לא תקנו רק לשרפה ולא לתקנה לכהן כו' עכ"ד. ועי' בעמק יהושע דיני חלה סי' כ"א מ"ש בד' הש"ך והאריך בזה. ועי' בישוי"ע מ"ש בזה ומ"ש ע"ד הט"ז ס"ק ב' ומ"ש ע"ד הרמ"א ומ"ש ע"ד הט"ז ס"ק ט"ו והאריך בזה יעוש"ה:

סימן שכה

סעיף ב

א **ולא נגיעה**. כ"ה דעת כל הפוס' רק דבס' התרומות כ' דהחלה שמפריש על שתי העיסות צריך נגיעה אבל כל הפוס' חולקים עליו בזה ופי' בישוי"ע שכ' דהעיסות בודאי א"צ ליגע רק כשמונחים לפניו די כ' דהטעם של הסה"ת דס"ל כרש"י בסוטה ל' שכ' דלכך אוסרים רבנן דגזרו שמא יקרא שם קודם ואז נטמאת החלה כו' והאריך הרבה בד' הסה"ת יעוש"ה:

סימן שכו

סעיף א

א **בהג"ה באחת כרכום**. עי' בישוי"ע שכ' דבחג המצות שהמנהג ליקח מן מצת מצוה ומן שאר המצות ומצרפים אותם לחלה דלאותן הנוהגים כדעת הרבה פוס' דלמצת מצוה אין יוצאין רק בחיטים שהם משומרים משעת קצירה ובשאר מצות שאינן מצוה לצאת בהם ידי חובתן אכיל מצה בלילות הראשונים אינם מקפידים שיהי' משומרים נ' ברור

דאין מצטרפין העיסות כיון שמקפיד על תערובתן וגרע יותר מעיסה שאין בה כרכום שאינה מצטרפת מחמת שמקפיד עליהם שלא יתערבו דכ"ש בזה דחשיב קפידא כו' ומ"ש להקשות על הרמ"א והאריך בזה ליישב יעוש"ה:

סעיף ב

ב **עיסה כו'**. עי' ט"ז ס"ק ב' שהביא ד' המ"ב סי' א' שכ' דהמנהג בקצת מקומות שנחתום ישראל עושה עיסה גדולה ובאות הנשים ולוקחות ממנו כל אחת כדי שיעור חלה וכ"א נוטלות חלה מעיסה שלקחה מהנחתום דשפיר עבדי הכי דבדעת האדם תליא מילחא כו' והב"ח חולק ע"ז כו' והא כ' ליישב המנהג עפ"ד ד' הגמ' גיטין ל' א' גבי המלוה מעות את הכהן להיות מפריש כו' אם הוא באופן שזכרתי שיש נשים רגילין ליקח בכל ע"ש מזה הנחתום אבל לא באופן אחר עכ"ד והש"ך ס"ק ד' ס"ל כהב"ח והביא ד' המ"ב וכ' עליו שאין דבריו מוכרחים ובאמת ד' הט"ז מה שהביא ראי' מגיטין יש לדחות דשאני תרומות ומעשרות שאין לבעלים רק ט"ה שיכול ליתן לכל כהן שירצה והלכך במכירי כהונה שבודאי יתן לו ממילא שאר הכהנים מסחי דעתייהו והוי כאלו אתי לידי' וזה לא שייך הכא דהא אם יבואו נשים אחרות ויוסיפו על המקח בודאי ימכור להם נקרא עצי ברושים שכ' נמי כן לדחות ראי' הט"ז והאריך בזה יעוש"ה:

סימן שכז

סעיף א

א **כשתעשה עיסה**. והוא מד' הטור בשם הר"א ממיץ וכ"כ הסמ"ג בשמו ונתן טעם משום דקי"ל כראב"י בקידושין ס"ב א' גבי פירות ערוגה כו' וכ"כ בסה"ת וכן הוא במרדכי פ' האיש מקדש סי' תי"ט ועי' בתוס' נזיר י"ב א' ד"ה מ"ט מ"ש בזה ועי' בספרי תורת אליעזר בסוף הס' דיני זכי' ושליחות מ"ש והארכתי הרבה בזה בדברי נכונים יעוש"ה:

סימן שכח

סעיף א

א **להפריש תרומה**. ובשאילתות פ' צו שאילתא ע"ג איתא הגירסא על התרומה ועי' בהעמק שאלה שם אות א' מ"ש והאריך בזה ובאות ב' שם מ"ש לענין הנוסח אי צ"ל על התרומה או על החלה ומ"ש ע"ד הביאורי הגר"א ס"ק ב' והאריך בזה ועי' בחידושי רע"א שהביא ד' הראב"ד בהשגות בשם רב אחא משבחא דקורא שם ואו' ה"ז חלה וכ' דכן מבואר בלשון הרשב"א בחולין צ"ד ד"ה השולח ועי' בש"ש שם אות ע"ט מה שתמה על הטור והש"ע כאן דלמה לא הזכירו הלכה זו שיצאה מפי גאון דצריך לקרות שם ולומר ה"ז תרומה. ובאמת מבואר כן להדיא במשנה נדה ע"א ב' ומקפת וקורא לה שם הרי

להדיא דצריך לקרות שם ועי' בהעמק שאלה שם אות ג' מ"ש טעם על מה שלא הזכירו דין זה דצריך לקרות שם והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף ג

ב **בהג"ה וכן משרשרת כו'**. והוא מד' התה"ד סי' קפ"ח ועי' בספרי תורת אליעזר בסוף הס' דיני זכי' ושליחות מ"ש והארכתי הרבה בד' התה"ד בדברים נכונים יעוש"ה:

הלכות תרומות

סימן שלא

סעיף ד

יא **העכו"ם** עי' בשעה"מ פ"א מהל' תרומות מ"ש ע"ד המח"א הל' שלוחין סי' י"א לענין פועל עכו"ם אי אמרי' דיש שליחות לעכו"ם והאריך בזה ועי' בספרי דמשק אליעזר סי' קפ"ח ס"ק ב' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. ועי"ש. עוד בשעה"מ פ"ד מהל' תרומות מ"ש והאריך בזה:

סעיף כא

ב **לא אמר כלום**. עי' ט"ז ס"ק י"א שכ' משום דכתיב ראשית בעי' ששירי' ניכרין ועי' לעיל סי' שכ"ב ס"ק א' מ"ש ע"ד הט"ז והארכתי בזה יעוש"ה:

סעיף כה

ג **מן המוקף**. עי' במשל"מ פ"ג מהל' תרומות הל' י"ז במגיה שם מ"ש לענין מידי דרבנן אי בעי' מוקף כו' ועי' בארעא דרבנן מערכת אות א' סי' ז' מה שהק' עליו ובעפרא דארעא שם אות י"א ועי' בשעה"מ פ"א מהל' תרומות שם מה שהשיג על הארעא דרבנן ומ"ש לענין דמאי אי בעי' מוקף ומאי שהשיג על המהרש"א קידושין כ"ז א' ועי"ש עוד בארעא דרבנן ובעפרא דארעא שם אות י' מ"ש לענין הא דבעי' מן המוקף אי הוי מדאורייתא או מדרבנן והאריך בזה וע' בדברי אמת בענין חלה מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סעיף לא

ד **שלא ברשות**. עי' ט"ז ס"ק ט"ו שכ' ליישב דברי הרמב"ם דלפ"מ דמשני דדוקא תרומה דמצוה היא שוב ל"ק קושי' הש"ס שם הא בעי' לדעתיכם כו' ואף לאביי א"ל לאוקמא בעשאו שליח כו' ועי' בבאר יעקב שכ' דלפ"ד יש ליישב קושי' התוס' עירובין ע"א א' ד"ה כלך כו' וכ' אח"כ ואפשר יש עוד קצת הוכחה מעירובין להט"ז דאי מיירי בכלך אצל יפות דעשאו שליח א"כ הנידון דומה לביטול רשות דשאני בתרומה כיון דהי' עושה שליח מעיקרא אע"ג דלא פי' לו שיתרום היפות מ"מ למיחוש ה"ל לתרום מהיפות א"ו דדעתו מתחלה הי' על יפות משא"כ לענין ביטול מי הגיד לנו דנימא דמסתמא הי' דעתו

ג"כ מתחלה לזה אבל לפרש"י דלא איירי כלל בעשאו שלית כי סברת הט"ז ניחא עכ"ד וכ"כ הקצה"ח סי' רס"ב ס"ק א' דמד' רש"י עירובין הנ"ל מוכח כד' הט"ז והאריך בזה ועי' במשכנות יעקב חיו"ד סי' ס"ח ובבאר יצחק חאו"ח סי' א' ובעונג יו"ט חיו"ד סי' ק"ח מ"ש ליישב ד' הרמב"ם והאריכו בזה יעוש"ה:

סעיף לג

ה **קטן** עי' ביאורי הגר"א ס"ק ע"ח שכ' ול"נ דהל' כסתם דלעולם לא הוי תרומה כו' ועי' באמרי בינה דיני תו"מ סי' ח' שכ' דגם רש"י ס"ל לפסוק כסתמא דמתני' בב"מ ע"א ב' גבי הא דקטן לית לי' שליחות כו' וכ' להוכיח מד' התוס' שבת נ"ד ב' ד"ה הוה מעשר כו' והאריך בזה יעוש"ה ועי' בשעה"מ שם הל' ט"ז מ"ש והאריך בזה:

סעיף סו

ו **אחד מי**. עי' ש"ך ס"ק ל"ז שכ' והמעשר הזה הוא ללוים זכרים ונקבות שנא' ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר ב"י לנחלה עכ"ד וכן מבואר להדיא ברמב"ם פ"א מהל' מעשר הל' א' דנתנו ללוים בין זכרים ובין נקבות ועי' בחינוך מצוה שצ"ה שכ' נמי דנוהגת בזכרים ונקבות ולא ידעתי מנ"ל הא דמע"ר נוהגת בנקבות והא כתיב במדבר י"ח פ' כ"ד כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו ובכמה מקומות אמרי' דבני ישראל למעוטי נשים בקידושין ל"ו א' גבי סמיכות ותנופות כו' דאינו נוהגת בנשים וממעטינן מן בני ישראל ולא בנות ישראל וכן במנחות ממעטינן מן בני ישראל דאין נשים מניפות אבל באמת ניחא ד' הרמב"ם והחינוך לפמ"ש הרא"ם בר"פ אמור דמבני לא ממעטינן בנות ממשמעותי' כ"א היכא דאיכא יתורא כמו בטומאה דכתיב הכהנים בני ולא בנות וסמיכה ותנופה דפטרו דהמה מ"ע שהזמ"ג ממילא נשאר בני ולא בנות דפסולה בהו כו' וא"כ הכא גבי מע"ר דליכא יתורא וגם הוי מ"ע של הזמ"ג לא ממעטינן בנות ושפיר ד' הרמב"ם והחינוך הנ"ל ועי' פרמ"ג באו"ח סי' י"ד בא"א ס"ק ב' שכ' ליישב קושי' המג"א שם על המחבר שפ' דהאשה כשרה לעשותן ציצית דהא בכ"ד דרשי' ב"י ולא בנות ישראל כו' עפ"ד הרא"ם והאריך בזה. ועי"ש עוד בפרמ"ג בפתיחה כוללת ח"ב אות ט"ו מ"ש והאריך בזה. ובאמת מבואר להדיא בריטב"א קידושין ל"ו א' ד"ה בי כהרא"ם ולא ראה הרא"ם ד' הריטב"א שכבר הקדימו בזה ועי' בלימודי ה' לימוד ל"א מ"ש בד' הרא"ם והאריך בזה ועי' בארצה"ח שם בהמאיר לארץ אות ד' ובא"י אות א' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ואכ"מ להאריך בזה:

סעיף קמו

ז **בהג"ה מעשר עני כו'** עי' ש"ך ס"ק קס"ו שכ' דאין חייבין מיתה על טבל של מ"ע והוא מד' הסמ"ג לאוין סי' קמ"ז הובא בב"י שכ' דאין בטבל זה מיתה אלא מלקות כו' והביא

ד' התוס' יבמות פ"ו א' ד"ה אי מהתם דס"ל בתי' הב' דחייב מיתה אף בטבל של מ"ע וכן מבואר להדיא ברמב"ם פ"י מכא"ס הל' כ' שכ' וז"ל אבל האוכל מדבר שניטלה ממנו תרומה גדולה ותרמ"ע ועדיין לא הפריש ממנו מעשרות ואפי' לא נשאר בו אלא מ"ט ה"ז לוקה משום אוכל טבל ואין בו עון מיתה שאין עון מיתה אלא בתר"ג ותרמ"ע עכ"ל הרי להדיא דס"ל דאין חייבין מיתה על טבל של מ"ע וכן ס"ל להראב"ד שם כהרמב"ם וכ"כ נמי הרמב"ם בס' המצות שלו דאין חייבין מיתה על טבל של מ"ע ולא ידענא דאמאי לא הביא הב"י ד' הרמב"ם והראב"ד אלו ועי' בכ"מ ובמ"ע שם מ"ש בזה ועי' במהרי"ט ח"א סי' כ"ה מ"ש בד' הרמב"ם והאריך בזה ועי' במשל"מ שם שהביא ד' התוס' הנ"ל ועי' בר"ן נדרים פ"ד ב' ד"ה וחכמים דס"ל דחייבין מיתה על טבל של מ"ע והיינו כהתי' הב' של התוס' הנ"ל וכן הוא דעת הרע"ב פ"ד דדמאי מ"ג דחייבין מיתה על טבל של מ"ע ובאמת מבואר כן להדיא בירושלמי בדמאי שם הובא בר"ש שם ובתיו"ט שם דחייבין מיתה על טבל של מ"ע דאיתא שם ר' אבא בר ר"ה בשם רב האוכל פירותיו טבולין למ"ע חייב מיתה מ"ט דר"ע מכיון שהוא יודע שהוא בעון מיתה מפריש מ"ט דרבנן בלא כך קורא שם וא"צ להפריש עכ"ל הרי מבואר להדיא דבטבל של מ"ע חייב מיתה ועי' בהגהות מהר"י לנדא ביבמות שם שהביא דבמדרש איכה בפ' גלתה יהודא מעוני מפורש שחייב מיתה על טבל של מ"ע וכן ראיתי בהגהות הרש"ש על הרמב"ם שם שהביא נמי ד' המדרש וד' הירושלמי ועי' בדברי אמת בענין טבל שהביא נמי ראי' מד' הירושלמי. ותמה על התוס' דאמאי לא הביאו ראי' לתי' הב' מד' הירושלמי הנ"ל כו' והאריך בזה ובד' הרמב"ם ומסיק דדעת הרמב"ם והראב"ד והסמ"ג והרמב"ן דטבל הטבול למעשרות אחר שהפרשו תר"ג ותרמ"ע אינו אלא בלאו אבל התוס' ורש"י ביבמות והריטב"א שם והר"ש והר"ן והרע"ב דהוי במיתה עכ"ד ועי' בהגהות מצפה איתן ביבמות שם מ"ש ליישב דאמאי לא הביאו התוס' ראי' מהירושלמי ומ"ש בשם המעיה"ח:

ח **דיני צדקה**. עי' ט"ז ס"ק ל"ב שהביא ד' הב"ח שכ' שהמעשר של ממון שלנו אין בו חיוב לא מה"ת ולא מדרבנן והשיג עליו שהרי בסי' רמ"ט מבואר שחיוב גמור הוא כמ"ש כל הפוס' והב"י בשם הירושלמי עכ"ד ובאמת משמע מד' הספרי שהביאו התוס' בתענית ט' א' דיה עשר דהוי חיוב מדאורייתא שכ' וז"ל הכי איתא בספרי עשר תעשר את כל תבואת זרעך כו' אין לי אלא תבואת זרעך שחייב במעשר רבית ופרקמטיא וכל שאר רווחים מניין ח"ל את כל דהוי מני למימר את תבואתך מאי כל לרבות רבית ופרקמטיא וכל שאר רווחים. עכ"ל ומשמע מד' הספרי אלו דהוי חיוב מדאורייתא ודלא כהב"ח שס"ל דאף חיוב מדרבנן אין בו ולא ראה הב"ח ד' התוס' בשם הספרי וגם הט"ז לא

ראה ד' הספרי אלו שהרי לא הביאו וכן ראיתי בשאר אפרים סי' פ"ד בהג"ה שהק' על הב"ח מדברי הספרי וכ' דום מהט"ז נעלם ד' הספרי ועי' בביאורי הגר"א לעיל סי' רמ"ט ס"ק ב' שהביא ד' הספרי ועי' בחו"י סי' רכ"ד בתשובת הגאון רב דוד אופינהיים שהשיג נמי על הב"ח מד' הספרי אך כ' דלא הוי אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא והביא דכן מצא מפורש במדרש תנחומא ובילקוט פ' ראה וז"ל עשר תעשר אמר ר' אבא רמז לפרקמטוטין ולמפרשי ימים שיהי' מוציאין א' מעשר לעמלי תורה עכ"ל נמצא שהפרשות מעשר מפרקמטיא וכספים הוא רק אסמכתא בעלמא דהא קא' ר"א רמז לפרקמטוטין כו' והאריך הרבה בזה והחו"י שם הסכים להב"ח דאין בו חיוב אפי' מדרבנן והאריך בזה והשבו"י ח"ב סי' פ"ה הסכים נמי להב"ח דאין בו חיוב אפי' מדרבנן כו' והביא דגם בתשובת פנ"י סי' ב', ס"ל כן והאריך בזה ועי' במשנת חכמים פ"ד מהל' יסוה"ת ביבין שמועה אות ב' שהביא דברי השל"ה שהוכיח מדברי הספרי הנ"ל דהוי מדאורייתא כו' והיינו כהג"ה של השער אפרים הנ"ל וגם הביא דברי החו"י כו' והוא השיג עליהם וכ' להוכיח כהב"ח מהירושלמי פ' נערה שנתפתתה גבי המבזבז כו' דאין בו חיוב אפי' מדרבנן וכ' ליישב בזה ד' הרמב"ם פ"ט מהל' מלכים הל' א' והאריך בזה וכ"כ בצפנת פענח שם אות ו' דמעשר כספים אין לו עיקר לא מה"ת ולא מד"ס אבל אם נהג הוי של מצוה המנהג שאין לבטל כלל אם לא לאורך גדול עכ"ד ועי' בבאר יעקב שהביא ראי' משבת קי"ט א' גבי עשירים שבא"י כו' שאין בו חיוב דאורייתא אלא דרבנן כו' והאריך בזה ומסיק דמדרבנן יש בו חיוב מיהא ודלא כהב"ח והפ"י והחו"י הנ"ל ועי' בפ"ת ס"ק י"ב שהביא בשם תשובה מאהבה ח"א סי' פ"ז שהביא תשובת מהר"ם מרוטונבורג דפוס פראג סי' ע"ד דאין בו חיוב אפי' מדרבנן ואינו אלא מנהג בעלמא והיינו כהב"ח והפ"י והחו"י והמשנ"ח הנ"ל וכן עיקר ועי"ש עוד ביבין שמועה שכתב דיש לסמוך ע"ד הפוס' לקנות במעות מעשר ספרים או איזה דבר שבקדושה כו' והאריך בזה יעוש"ה:

סימן שלד

סעיף א

א **לאלתר.** עי' ש"ך ס"ק ב' שכ' מיהו בקונטרסים שהביא הב"י משמע דאפי' לדבר איסור לא נהגו לנדות אלא לאחר התראה עכ"ד ועי' במקום שמואל בחידושי דינים שתמה על הש"ך שאין שום פוסק שיחלוק על הא דר"ח דלאפקירותא לאלתר מנדון כו' ומ"ש בקונטרסים וכן נהגו כו' אלא לאחר התראה קאי אשלפניו לאותם ב"א שבורחים מהחבא

מהקהל ע"ז נהגו דאין מנדין אלא לאחר התראה וכ"ז בדבר ממון אבל בדבר אי' לא מיירי כלל בקונטרסים כו' עכ"ד:

סעיף ו

ב **בהג"ה שלא ימולו כו'**. עי' ש"ך ס"ק כ' שהניח בצ"ע על הרמ"א דהא כבר כ' המחבר בסעי' ו' ובאמת לק"מ דהרמ"א קמ"ל בזה דלא תימא הא דכתב המחבר בסעי' י' ולא ימולו לו בן היינו דוקא הב"ד לא ימולו לו כגון היכא דלא מהלי' אבוה דמחויבים ב"ד למימהלי' וכמבואר לעיל סי' רס"א או באם שאביו לאו מוהל הוא שיוכלו הב"ד לגזור על שאר מוהלים שלא ימולו לו בן אבל היכא דאבוה גופי' מוהל ה"א דלא קמ"ל דאף דאבוה גופי' מוהל יכולים הב"ד לגזור עליו שלא ימולו בניו כלל וכן ראיתי במקום שמואל שם שכ"כ ליישב ד' הרמ"א. וכעת ראיתי בהגהות אמרי ברוך שכ' נמי כן ליישב ד' הרמ"א אך כ' דמלשון הרמב"ן שכ' לא ימולו לו בן וכן מלשון הרמ"א באה"ע סי' קנ"ד סעי' כ"א כו' שכתב ומ"מ יכולים לגזור על כל איש ישראל שלא לעשות לו שום טובה או למול בניו כו' דברים אלו מורים דרק על העולם יכולים אבל מאין למנוע את המנודה שימול בעצמו את בנו ומה שהביא בשם תשובת הגאונים כו' ומה שהביא בשם תשובת אלפסי סי' רפ"א:

סעיף יח

ג **בהג"ה לכבוד הרב**. עי' בטוב טו"ד מהדו"ק סי' רע"ח שכתב דהא דמנדין על כבוד הרב היינו אם הרב לא עשה לו בזיון כלל והוא ביזה הרב אבל אם הרב עשה לו בזיון והוא חזר וביזה את הרב אף שביזהו יותר ממה שביזה אותו אין מנדין אותו כיון דעכ"פ הרב התחיל בבזיון אין אדם נתפס על צערו כו' והביא ראי' ממוע"ק ט"ז גבי ר"ל דאמר לו ההוא גברא כו' והאריך בזה ואח"כ הק' מד' הגמ' על הדין דסעי' ל"ט כו' יעוש"ה:

סעיף מג

ד **מד' סופרים**. עי' ש"ך ס"ק ע' שהביא ד' הר"ן שהק' דבקצת דוכתי אמרי' דמאן דעבר אמידי דרבנן מלקינן לי' אבל לא משמתינן לי' כו' והביא ד' הכ"מ והשיג עליו ובאמת קושי' הר"ן לק"מ וכמ"ש במקום שמואל בתשובות סי' צ"ט דלפ"ד הרד"ק שהביא השער אפרים סי' ס"ד דס"ל דיש רשות ביד ב"ד לשנות מקילתא לחמירתא ומחמירתא לקילתא מנגידא לנידוי ומנידוי לנגידא כו' והק' שם על תי' הר"ן שכ' לחלק בין דבר שעיקרו מדרבנן כו' ובין דבר שעיקרו מה"ת כו והאריך הרבה בזה ומ"ש עוד בדיני נידוי ומ"ש בחידושי דינים בדיני נידוי והאריך בזה יעוש"ה:

הלכות גוסס

סימן שלט

סעיף ה

א **לשפוך**. עי' בשם ארי' חיו"ד סי' י"ח שכ' דהמים כשרים לנט"י דספק נט"י לקולא וכיון דלהטעם שלא יהי' כמוציא דבה ודאי דלא הוי שופכין וכשרים כו' גם במים אלו נ' דאין לאסור כשבשלו עמהם דלא כתשו' ב"ד שהביא הפ"ת כו'. וכן ראיתי בחסד לאברהם שהורה כן וכן אני נוהג א"כ ודאי דאין עליהם דין שופכין כיון דבדיעבד מותר כו' עכ"ד ועי' בטוב טו"ד מהדו"ק פי' רע"ט שכ' דאין לשפוך מים על מת עכו"ם דהם נמשלו כבהמה וכמו דאין שופכין מפני בהמה כך אין שופכין מפני מתיהם וגם כתב שאין לשפוך מים המלוחים כי אין לשפוך רק מים הראוים לשתי' ולא מה שאין ראוים לשתי' והביא רמז לזה מד' המדרש ילקוט פ' חקת בפ' ולא הי' מים לעדה דלעדה לא הי' לצאן ובקר הי' כו' יעוש"ה.

סימן שמ

סעיף כב

א **אלא קורא**. עי' ש"ך ס"ק ל"ה ועי' בדרך החיים מהגאון מליסא הל' גוסס דיני קריעה אות ח' י' שכ' דמי שקרע על אביו ואח"כ מתה אמו ולא קרע עלי' קרע בפ"ע רק שהוסיף דלא יצא רק צריך קריעה חדשה עכ"ד ועי' בנחלות דוד סי' שהשיג עליו וכ' דדוקא אם הוסיף על קריעת שאר קרובים הוא דלא יצא אבל אם הוסיף בקריעת אביו על אמו או מאמו על אביו שפיר יצא ידי קריעה והביא ראי' מד' הגמ' במוע"ק כ"ו ב' מת אביו וקרע מת בנו והוסיף כו' והאריך בזה יעוש"ה:

הלכות אבילות

סימן שמה

סעיף א

א **המאבד עצמו כו'**. עי' בטוב טו"ד מהדו"ק סי' רפ"ב שהביא ראי' דהמאבד עצמו לדעת אין לו חלעוה"ב מפ' חלק דאמר ג' מלכים וד' הדיוטות אין להם חלעוה"ב כו' וכולם למד שם מקרא ועל אחיתופל לא הביא שם ראי' והיינו דעל אחיתופל כתיב בי' חטא מפורש ויצו על ביתו ויחנק ואיבד עצמו לדעת וא"כ לולי מעשה הראשונים עבור זה לבד אל"ח לעוה"ב וכיון דחטא זה הי' פשוט דאל"ח לעוה"ב לכך לא הוצרך להביא ראי' ע"ז כיון דהחטא מפורש בי' כו' עכ"ד. ובסי' רפ"ג כ' לענין גדר של הבית החיים שנטל איש א'

הנסרים מהגדר וקבען בבית המרחץ כו' וכ' דלא ראינו מי שחושש בזה ותמיד נוהגין בו היתר והאריך בזה בטעמו של דבר וסיים דאין בזה בית מיחוש וכן נוהגין כל העולם כו' עכ"ד ועי' בחתם סופר חאו"ח סי קמ"ד מ"ש לענין אם נפל אסבה"נ והאריך בזה ובסי' רפ"ה כ' שנשאל על ב' נשים שמתו ואחת מתה ראשונה והיא מעוברת והשני' מתה אח"כ והמעוברת א"א לקברה ראשונה כיון דא"א ליקח ממנה הולד אם מותר לקבור השני' תחלה וכ' דכל שא"א באיזה ענין לקבור הא' מותר לקבור הב' תחלה כי מפני אנסו של זה אין לו לעכב השני' כו' והאריך בזה. ועוד כ' שם לענין אם שייך אנינות בנפל כיון דקבורת נפל דאורייתא כו' והאריך בזה ומסיק דאין שייך דין אנינות בזה יעוש"ה:

סימן שסד

סעיף א

א **אסבה"נ**. עי' בחתם סופר חאו"ח סי' קכ"ח שהביא דהגאון רע"א הק' להגאון מליסא דאיך הותר ליקח שכר מקבורת מתים דאסבה"נ דהא הוי כשוכר פועל לעשות עמו בי"נ ותי' לו דקבורת המת הוי למעט התיפלה וכ' דלפ"ז לפי הס"ד בפ' כ"ש דחדש אסבה"נ איך שומרי ספיחים נטלו שכרם מתרומת הלשכה כו' וכ' החתם סופר דלק"מ דדוקא היכא דרוצה בקיומו אסור מטעם תומר האי' ההוא אז שכרו אסור דהרי הפועל רבקי"ו לולי דהוי למעוטי תיפלה אבל מת אין אי' הנאתו גורם אי' של קיומו אלא משום בזיונו או כפרה ואלו לא הי' צריך כפרה ולא הי' שייך בזיונו לאו מצוה לקוברו אע"פ שאסבה"נ בזה שכרו מותר ועכ"פ חדש אפי' הי' אסבה"נ אין אי' בקיומו אדרבה הקב"ה רוצה בקיומו עד יום הנף כו' ומכ"ש המשומר לעומר דמצוה קעביד א"כ פשיטא ששכרו מותר עכ"ד ועי' בס' יהושע מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן שעא

סעיף א

א **אסור לכהן**. עי' ש"ך ס"ק א' שהביא ד' הרוקח סי' שס"ו שכ' ז"ל אשת כהן שמעוברת מותרת לכנס באהל דס"ס הוא שמא נפל הוא או שמא נקבה היא עכ"ל ועי' במג"א סי' שמ"ג ס"ק ב' שהק' על הרוקח דהא בלא"ה מותר דטומאה בליעה אינה מטמאה ועי' באבני מלואים סי' פ"ב ס"ק א' ובטוב טו"ד סי' רפ"ז מ"ש ליישב קושי' זו והאריכו בזה ועי' בגליון מהרש"א שהק' על מה שכ' הש"ך דהוי ס"ם דהא רוב אינן מפילות כו' וכוונתו דהא הש"ך לעיל סי' ק"י בדיני ס"ס ס"ק ל"ג כתב דהיכא דהוי האי' שכיח טפי לא נחשב ס"ס וכבר קדמו בקושי' זו בס"ט לעיל סי' קפ"ז ס"ק ט"ו ובפרמ"ג בא"א שם ס"ק ב' ובנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' כ"ז ובשאילת יעב"ץ ח"ב סי' קע"ז ועי' בטוב טו"ד שם

מ"ש ליישב קושי' זו והאריך בזה ועי' בספרי דברי אליעזר סי' י"ז ס"ק כ"ב מ"ש ליישב קושי' זו והארכתי בזה יעוש"ה:

סימן שעב

סעיף א

א **בהג"ה כהן ששכב כו'**. עי' בתומים סי' כ"ח ס"ק י"ב ובצל"ח ברכות כ' א' ובס' לימודי ה' לימוד ל"ב ובישוי"ע בד' נכד המחבר ובמגן גבורים באו"ח סי' י"ג בשה"ג ס"ק ה' ובארה"ח שם בא"י ס"ק ג' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה. ועי' בטוב טו"ד מהדו"ק סי' רפ"ח מ"ש בדין קברי עכו"ם והאריך בזה:

סימן שעג

סעיף ב

א **האשה**. עי' בספרי דברי אליעזר סי' נ"ה ס"ק ה' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי' בשאגת ארי' סי' ס"ו מ"ש והאריך בזה:

סימן שעד

סעיף ג

א **מת מצוה**. עי' בטוב טו"ד סי' רפ"ט מ"ש לענין אם יש שם מת ואין שם רק כהן אך יש נכרים ואפשר לעשות ע"י נכרים אם נחשב מ"מ והותר לכהן לטמאות והביא בשם הפחד יצחק שכ' שמותר לטמאות והשיג עליו וכ' כי הן אמת דלדבריו ע"י עכו"ם הוי בזיון אך מ"מ מנין לנו להתיר הרי עיקר היתר זה הוא ממ"ש חז"ל גדול כ"ה שדוחה ל"ת שבתורה והרי באו"ח סי' ע"ג מפורש דיש חילוק בין בזיון גדול לקטן וא"כ ה"נ דלמא לא התירה לכהן רק בבזיון גדול שלא יהי' נקבר כלל ומוטל ע"פ השדה אבל אם יהי' נקבר ע"י נכרים דהוי רק בזיון קטן לא הותר וכיון דעיקר היתר זה נלמד מקרא דלאחותו א"כ דלמא מיירי רק דליכא שום קוברין ולא בשיש נכרים כו' והאריך בזה וסיים דחס מלהזכיר מלהתיר זה וישתקע ולא יהי' נאמר עכ"ד ובסימן ר"צ רצ"א רצ"ב מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

סימן שעה

סעיף ח

א **במקום קרוב**. עי' בספר יד אליהו בפסקים סי' ס"ב שכתב להסתפק באחד מן האבלים שבא מן הדרך שהיא רחוקה יותר מי' פרסאות אך אם יהיה הדרך מיושר לא יהיה רק ח' פרסאות כאשר נמדד עפ"י חכמת המדידה וכאשר מקומים שיתיישר ויתקצר הדרך הדרך ע"י תיקון הנקרא שאסיי אי הוי דינו כמקום קרוב או לא כו' והאריך בזה ומסיק דמקרי

דרך רחוקה ובסי' ס"ג כתב להסתפק ברשע מומר לכל התורה שנהג קצת אבילות שעה קודם הרגל וחזר בתשובה אחר הרגל אם חייב לנהוג ז' מחדש אתר הרגל כו' והאריך הרבה בזה. ובסי' ס"ה מה שהקשה על הרמ"א בסי' שאחר זה סעיף א' שכתב אפילו מפני נשיא כו' והאריך בזה ובסי' קי"ח כ' להסתפק מי שישב לגלח ראשו ואמרו לו מת אביו דמשלים אם יש לחלק בין שמועה קרובה לשמועה רחוקה והאריך בזה. ועוד כתב שם להסתפק בשמע שמועה רחוקה דצריך לנהוג שעה אחת אם צריך לנהוג בשעה זו כל דיני אבילות כו' והאריך בזה וכתב דצריך לנהוג כל דיני אבילות ובסימן ק"כ כתב להסתפק דאם שמע שמועה רחוקה בשבת אם צריך לנהוג דין שמועה רחוקה ביום א' אחר השבת כו' והאריך בזה. וכתב דאין להחמיר בזה וצ"ע ועוד כתב להסתפק בענין הקובר מתו קודם הרגל ולא נהג עוד אבילות אם עולה לו הימים שקודם הרגל למספר ז' כו' והאריך בזה וכ' דגם בזה נ' דאין להחמיר וצ"ע לדינא עכ"ד יעוש"ה:

סימן שפט

סעיף ג

א **בהג"ה דאסור ללבוש**. עי' בס' דברי נחמי' חיו"ד סי' כ"ו מ"ש לענין שינוי בגדים לשבת באבילות ז' וגם ל' והאריך הרבה בזה. ועוד כ' שם לענין אם יכול האבל לילך לביהכ"נ בלילה לומר קדיש כו' והאריך, הרבה בזה. ופ' דאין לצאת בחוץ בשביל להתפלל בעשרה אפי' בלילה וה"ה בקידוש לבנה אף למי שיוצא בלילה מ"מ לא יקדש בעשרה ובדין קדיש אם ה' מנהג לצאת הי' מקום לקיים עפ"ד הריב"ש אבל עתה אדרבה מעשים בכל יום שאין יוצאין גם בדליכא מנין בבית נ' שאין להורות לילך לביהכ"נ אפי' בלילה ועוד כ' שם להסתפק דמאימתי מתחילין הג"ת דשיעור גערה אי מהתחלת אבילות או אולי מעת שגלח א"ע מקודם כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

בלע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים.

קונטרס השמות

שמות אנשים

אות א

א **בחא"ש** פי' ט' באיש אחד שעולה לס"ת בשם אברהם אבא ובפ"כ נקרא אבא לבד רק במיעוטא נקרא אביש וכ' בגט אברהם אבא דמתקרי אבא ולא כ' לשם אביש כלל ועמד מערער אחד לפסול הגט וכ' דהגט כשר דאביש הוי קיצור השם מאבא ודומה לשרה שארקא וגד גדאיל דדי לכתוב שרה או גד ולא מבעיא לפמ"ש הם דהמיעוטא קורין

אותו אביש דבזה ודאי אף לכתחלה לא הי' לכתוב שם אביש דאף דבעלמא מזכירין אף שם המיעוט כאן דהוי משם אחד אף לכתחלה א"צ להזכיר בכה"ג אף אם הכל קורין אותו אביש בזה נ' דלכתחלה הי' להם לכתוב טפי שם אביש והיה להם לכתוב אברהם אבא דמתקרי אביש או המכונה כדי להוציא נפשי' מספי' אך בדיעבד כשכתבו אבא ודאי כשר כו' והאריך בזה וסיים דאם בא מעשה כזה לידי לכתחלה הייתי מורה לכתבו המכונה אביש אם הי' רובו קורין אותו כך ואם הי' רק מיעוטו אף לכתחלה לא הייתי מורה לכותבו אבל בדיעבד אף אם הכל קורין לו אביש כיון דעכ"פ נק' לתורה בשם אבא ג"כ ודאי דכשר אם כתבו דמתקרי אבא עכ"ד יעוש"ה. ועי"ש עוד בסי' ע' ע"א מ"ש בזה:

ב **מי** ששמו בפ"כ אבא וכן חותם ולתורה נקרא אברהם אבא וכן ה' שמו מעריסה בב' שמות אלו נ' דיש לכתוב אבא דמתקרי אברהם אבא והטעם משום דהוי העלי' והחתימה סתרי אההדי והכריע הקריאה בפ"כ דשם החתימה עיקר וכמ"ש הג"פ סי' קכ"ט ס"ק צ"ת והט"ג בכ"מ ולכן יש להקדימו לשם אבא אך יש לדקדק על זה דנ' דזה דוקא בשמות חלוקים כגון שעולה יוסף וחותם יוחנן והקריאה שבפ"כ כחד מנהון בזה נעשה שם האחר כמיעוט ומקדימין שם הרוב משא"כ כאן דשם החתימה ושם בפ"כ הוא אתר מהשמות שעולה בהם לתורה ושניתנו לו לעריסה ונהי דב' השמות שעולה בהם לתורה הוי כמיעוט מ"מ י"ל דדמי למ"ש הט"ג בלק"ש אות ט"ו במי ששמה מעריסה שאסי' טויבא ועתה כמעט כל בני העיר קורין אותה טויבא לבד רק קצת ב"א עדיין קורין אותה שאסי' טויבא כו' וכ' דמ"מ כיון דשם הזה שקורין אותה הרוב הוא חד מהשמות שניתן לה מעריסה י"ל דהוי כקיצור השם דאף אם הכל קורין בקיצה"ש מ"מ יש להקדים עיקר השם יעוש"ה וא"כ ה"ה בנ"ד הי' צריך להקדים שם אברהם אבא לשם אבא משום דהוי קיצוה"ש משם אברהם אבא אבל באמת נ' שבזה כ"ע מודים שצריך להקדים שם אבא דמ"ש הט"ז דמי שיש לו ב' שמות ונק' בא' מהם דהוי כמו קיצוה"ש עי' בגט מקושר ובדברי חיים שחולקים על הט"ג בזה וכן הוא בפוס' דמי שיש לו ב' שמות נעשה משניהם שם ארוך וכמו דמצינו שאין לכותבם בב' שיטין ופשיטא שלדעתם יש להקדים שם אבא שחותם בו כיון דכשם אתר דמי שוב הקריאה שבפ"כ מכריע דשם החתימה עיקר. וכן ראיתי בס' דברי אברהם בסוף הס' בקונט' השמות שם בחידושים אות כ"ב שכ' נמי כן וכ' דאף לדעת הט"ג שכ' דהוי קיצוה"ש ולהקדים ב' השמות היינו דוקא בנ"ד דהיתה נק' בב' השמות שאסי' טויבא עכ"פ בפי מקצת ב"א אבל בנ"ד דכ"ע קרי לי' רק בשם אבא דהוי חניכא שהכל קורין אותו בו גם הט"ג מודה והביא ד' הט"ג בעצמו ס"ק ג' דמוכח כן ועי' בביאורים שם אות כ"ב מ"ש והאריך בזה יעוש"ה. וכן עיקר לדינא דיש

לכתוב אבא דמתקרי אברהם אבא ועי' בס' זכרון יעקב סי' נ"ב בשם אביו שאמר שנק' לתורה בשם אברהם לבד הגם שאמר השמש דשם שנק' להמגרש הוא בן אברהם אבא וא"כ ב' התיבות כשם אחד דמי והביא ד' התו"ג סי' קכ"ט שכ' כללא דמלתא כל היכא שעולה לתורה בב' השמות ונתחלקו לפעמים היינו שנקרא רק בשם א' אזי יש לכתוב שם הראשון ועל שם הב' דמתקרי ואף דלדברי הט"ג היכא דעולה לתורה בב' השמות ונקרא רק בשם אחד דיש לכתוב ב' השמות ביחד ולכתוב ג"כ דמתקרי על שם שנקרא בו כמו ראובן שמעון ונק' רק ראובן לבד או שמעון לבד יש לכתוב ראובן שמעון דמתקרי ראובן או דמתקרי שמעון אך בנ"ד שאביו נק' לתורה רק בשם אברהם וגם הוא אינו ברור כ"כ אם נק' בב' השמות לתורה או רק בשם א' ובפרט כי הוא, יוצא משם הראשון בודאי יכולין לסמוך על התו"ג לכתוב אברהם דמתקרי אבא וכן עשיתי מעשה כו' עכ"ד:

ג **מי** ששמו מעריסה אבלי וכן נק' בפ"כ וחותם ועולה לתורה אברהם אבלי יש לכתוב אברהם אבלי דמתקרי אבלי כיון שזהו שם העצם שלו אך בדיעבד ובחשש עיגון אם כתב אברהם המכונה אבלי כ' בצ"צ חאה"ע סי' רי"ג דיש להעיר מהמשנה פ"ז דסוטה במקדש הי' אומר את השם ככתבו ובמדינה בכינויו דהיינו בשם אד' הרי שם אד' כק' כינוי אף שהוא שם בפ"ע ג"כ רק לגבי שם הוי' שפיר נחשב כינוי כמ"כ להבדיל באלף אלפים הבדלות אף ששם אבלי הוא אצלו שם העצם שפיר נחשב לכינוי לגבי אברהם ועוד דעכ"פ בכל העולם ה"ל שם אבלי כינוי לאברהם א"כ אין זה שינוי לכן יש להקל בדיעבד והא דיש לערער בזה דכיון דלא נק' אברהם בפ"ע כ"א אברהם אבלי לא ה"ל לכתוב אברהם בפ"ע כ' דגם זה אינו כלום כיון שנק' בפ"כ רק אבלי ולתוכה נק' אברהם אבלי וכן חותם שפירש לכתוב אברהם המכונה אבלי כו' עכ"ד יעוש"ה:

ד **בחא"ש** סי' ט"ו במי שהי' שמו אליעזר בלה"ק והכינוי שלו הוו לזא בקמ"ץ תחת הלמ"ד וסגו"ל תחת הזיין וכ' דאף דבב"ש נזכר שם לזא בלא אל"ף אחר הלמ"ד הוא מיירי באם הלמ"ד נק' בפת"ח אבל בנ"ד שנק' בקמ"ץ נ' דיש לכתוב באל"ף אחר הקמ"ץ וכמ"ש הב"ש באות דהעיקר דהברת הקמץ הוי באל"ף והברת הפת"ח בלא אל"ף וכך יש לכתוב לאזא ואחר הזיי"ן לא יהי' יורד כו דבהבאת הזיין אין בו הפרש הניכר בין אם הוא ביו"ד או לא ולכך יש לכותבו בלי יו"ד אחר הזיין עכ"ד ועי' בט"ג שמ"א אות ל' ס"ק ז' שכתב ע"ד הב"ש אות ו' הנ"ל אבל ראיתי גם הנק' בפת"ח חותמים באלף ולכן יש לילך אחר החתימה דבלא"ה אם, כ' אל"ף יתר אין להקפיד כו' עכ"ד יעוש"ה. וכן עיקר לדינא דאם יכול לחתום הולכין אתר החתימה ואם א"י לחתום בזה אם נק' הלמ"ד

בקמ"ץ צריך לכתוב אל"ף אחר הלמ"ד ואם נק' בפת"ח א"צ לכתוב אל"ף אחר הלמ"ד וכמ"ש החא"ש הנ"ל:

ה **מי** שעולה לס"ת אליעזר ובפ"כ קורין אותו ליזר בצרי' כ' הט"ג בלק"ש סי' ל"ט דא"צ לכתוב רק אליעזר ומי שרוצה לכתוב המכונה ליזר אין מניחין אותו ובס"ק מ' שם כ' דבאליעזר ליזר אף לכתחלה א"ל לכתוב המכונה ליזר אף אם הי' הלמ"ד בצירי והרוצה לד' ס"מ אין קפידא כמו בכל קיצוה"ש אם רוצה לכותבו אינו מזיק עכ"ד. ועי' בזכרון יעקב סי' מ"ד שכ' לרב אחד הגם שלפי ה"נ סברת הט"ג טובה מאד שחומרא יתירה היא לכתוב המכונה ליזר כו' אך אם רומ"ע החמיר בזה מה טוב עכ"ד וע' באהלי שם ש"א אות ל' שכ' דיש לחוש לכתחלה לכתוב הכינוי אם קורין הלמ"ד בציר"י וכעת ראיתי בחא"ש סי כ"ג שהביא ד' הט"ג הנ"ל והשיג עליו בכונת ד' הב"ש כו' וכ' דאם אינו נק' בחיר"ק נהי נמי דהוי קיצוה"ש עכ"פ אינו שם א' ממש ולכך כיון דיש לשה"ק כינוי ולכינוי שם הק' אחר בעי' לכתוב הכינוי לכך לדעתי יש קפידא לכתוב דוקא שם ליזר והט"ג מסיק ג"כ דלכתחלה יש לכתוב כיון דאינו מזיק ולדעתי יש לחוש לענין אפי' בדיעבד עכ"ד יעוש"ה ועי' בדברי חיים בשער התשובות שכ' ע"ד הדבר ברור דיש לכתוב הכינוי אם נק' ליזר בציר"י וכונתו דהיינו לכתחלה יש לכתוב אבל לא בדיעבד זהו כונתו ע"ד החא"ש הנ"ל וכ"נ עיקר לדינא דלכתחלה יש לכתוב הכינוי ליזר אם נק' בציר"י אבל בדיעבד אין לפסול:

ו **בחא"ש** סי' פ"ט באיש שלפעמים נק' אייזק ולפעמים אייזא כשר הגט אם נכתב בגט אייזק לבד אבל אם אינו נק' בזה בקהלתכם רק בשם אייזא וכ' אייזק ודאי הוא פסול כו' ואם כ' בגט יו"ד אחר הזיין הוא פסול כי צריך להיות בלי יו"ד הן בשם אייזק והן בשם אייזא עכ"ד ועי' בד"ח בשער התשו' שכ' ע"ד צ"ע למעשה די"ל דהוי כמו כינוי כמו כמה פעמים עכ"ד:

ז **בט"ג** בהשמטות הביא שם החתם סופר באחד שהי' עולה בתורה וחותם אליעזר ליפא ונק' בפ"כ רק בשם ליפא הי' כותב בהגט אליעזר ליכא דמתקרי ליפא וכ' הט"ג הטעם שכ' דמתקרי ולא המכונה ואף דעל שם החול ראוי לכתוב המכונה משום דכיון שהחזיק לעצמו שם ליפא גם לעלות בו לתורה הרי החזיק לעצמו שם זה לעיקר ע"כ צריך לכתוב דמתקרי וגם בדיעבד אם כ' המכונה צ"ע וכ' דבנד"ז צריך לכתוב מעיקר הדין גם דמתקרי ליפא ולא אליעזר ליפא לבד ול"א דהוי קיצוה"ש דהעולם מקצרים לקרות לו בשם ליפא לבד כיון דכן ניתן לו מתחלה להיות נק' בשם זה לבד ולעלות לתורה בשה"ק לבד אך כיון שהוא עושה משם ליפא עיקר ע"כ יש לכתוב דמתקרי ולא המכונה עכ"ד ובאמת

הוא פשוט מ"ש דמתקרי ולא המכונה כיון דכ' מתחלה אליעזר ליפא האיך שייך לכתוב ליפא המכונה ליפא דהא לא שייך כאן עוד המכונה זולת דמתקרי ליפא היינו שקורין אותו רק ליפא לבד וכ"כ בס' יד יהודא על יו"ד ח"א בסוף הס' בתשו' בהל' גיטין סי' ד' והביא ד' תשו' רמ"א סי' פ"ד שכ' דגם על שם חול דנהגו לכתוב המכונה מ"מ יכול לכתוב דמתקרי דלשון דמתקרי שייך על הכל כו' ומפ"ז השיג על הישוי"ע סי' קכ"ט וסי' קנ"ד כו' וכ' דבעיקר הדבר מ"ש אליעזר ליפא ולא כ' אליעזר המכונה ליפא או דמתקרי ליפא נ' כיון דבעת מילתו ניתן לו שניהם יתד וכן עולה לתורה וחותם א"ע ומעולם לא נק' בשם אליעזר בלא ליפא ע"כ לא רצה להפריד ביניהם לכתוב אליעזר לבד כיון דלא נק' בו לבד רק בצירוף שם ליפא לכך כ' אליעזר ליפא וא"כ ממילא הי' צריך לכתוב דמתקרי ליפא כיון שקורין אותו בו לבד אך הק' ע"ז דהמעי' בב"י סי' קכ"ט ובתה"ד סי' רל"ב ובפסקיו סי' רס"ו ובמהרי"ו סי' קפ"ב ובתשו' רמ"א סי' קפ"ד מבואר דלא הי' נוהגין מעולם בכפילות השמות לכתוב מתחלת שניהם יתד דמתקרי השם שקורין אותו הגם דעולה לתורה בשניהם יחד וקורין אותו בשם א' לבד דמה לנו במה שהחזן מצרף יחד כל שמותיו וכן הוא מצרף אותם ביחד בהחתימה מ"מ כיון דלא נק' בשניהם ביחד היו כותבין קודם שם העיקר דמתקרי שם השני רק בדיעבד אם כ' שניהם בלא דמתקרי נמי כשר כיון שעולה כך לתורה כו' והאריך הרבה בזה וסיים ע"כ בודאי יש לכתוב לכתחלה אליעזר המכונה ליפא כו' כאשר הוא האמת דשה"ק ניתן לו לעיקר ושם החול להיות מכנין אותו בו ואם כ' שניהם יחד ג"כ כשר אך מה אעשה שכבר נהגו בזה כהט"ג אבל לא לפסול אם כ' כמו שנהגו מקודם ואם חותם א"ע נ"כ בשם הכינוי לבד נמי יש לכתוב לכתחלה שניהם יחד כמו שעולה דמתקרי השם שקורין אותו וחותם א"ע היינו אליעזר ליפא דמתקרי ליפא אבל אם חותם א"ע בשה"ק לבד כיון דמפריש בהחתימה שה"ק משם החול נ' דיש לכתוב לכתחלה שה"ק המכונה שם החול היינו אליעזר המכונה ליפא ומכ"ש אם נק' לתורה בשה"ק לבד הגם דחותם א"ע בשניהם יחד דיש לכתוב כן עכ"ד יעוש"ה. ועי' בחא"ש סי' קע"ז שכ' ע"ד הט"ג הנ"ל דאין זה אלא תימא לומר כיון דנק' בשניהם חל שמו שה"ק גם על שם חול לכתוב דמתקרי כו' וכ' די"ל דאף הוא לא אמר רק בקריאה לתורה ולא בחתימה שהוא טפל נגד קריאת התורה וגם שם הי' נק' גם בפ"כ ליפא ולכך כיון דעולה בו לתורה וגם נק' כן בפ"כ הוי זה עיקר השם ולכך שייך בי' לשון דמתקרי דלשון המכונה הוי רק לרמוז דהוא טפל ולכך הוי שם לעז המכונה לרמז דהוא טפל לשה"ק וכאן דהוא עיקר כיון דעולה בו לתורה וגם הוא בפ"כ לכך שייך בי' לשון דמתקרי אבל היכא דאינו נק' כן וגם אינו עולה בו לתורה ודאי הוי טפל מה בכך דהוי

חתימה הרי בו תר"ל דהוי שם חול גם אינו נק' בו בפ"כ לכך שייך לשין המכונה. ועוד נ' כו' דדוקא התם כיון שהי' צריך לכתוב אליעזר ליפא תחלה לכך לא רצה לכתוב המכונה ליפא כדי לצאת ידי דעת הב"ש דהמכונה קאי על השם וא"כ איך שייך לומר אליעזר ליפא המכונה ליפא דמשמע דשם ליפא יש לו כינוי ליפא וז"א לכך כ' דמתקרי וזה קאי על האדם וכיון דמתקרי במקום המכונה כשר בדיעבד מש"ה כ' כן כו' עכ"ד יעוש"ה. ועיי"ש עוד בסי' קע"א שכ' דכבר השיג על הט"ג הנ"ל וכ' שצריך לכתוב המכונה ליפא כו' והאריך בזה ועיי"ש עוד בסי' קנ"ז ובסי' ק"נ שכ' דלא כהט"ג הנ"ל ובסי' קי"א שם השיג נמי על הט"ג וכ' דעכ"פ בדיעבד אין בזה בית מיחוש כו' ועי"ש עוד בסי' ק"א ובסי' צ"ט מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ועי' בשם ארי' חאה"ע סי' קט"ו שהביא הט"ג הנ"ל וכ' דכל כה"ג דשם לעז מצורף עם שה"ק ונק' רק בשם לעז כמו אליעזר ליפא ומקרי רק ליפא וכן אם בקריאה מצורף שם לעז עם שה"ק כגון אברהם צבי ומקרי אברהם הירש שכ' בתו"ג ס"ק י"ז ג"כ לכתוב דמתקרי ולא המכונה הטעם פשוט דכיון דיש כאן תרתי דסתרי דבב' שמות לעז כותבין דמתקרי ובשם הלעז נגד שה"ק צריך לכתוב המכונה כמו באליעזר ליפא ויש סברא לכתוב דמתקרי וכן יש סברא לכתוב המכונה לכן יותר טוב לכתוב דמתקרי דבכ"מ שאנו מסופקים יותר טוב לכתוב דמתקרי וכן בשם אברהם צבי המכונה אברהם הירש ג"כ כן דנגד שם הלעז יש לכתוב המכונה ונגד שה"ק יש לכתוב דמתקרי ומאי דאזיל בתר שם הלעז זיל בתר שה"ק לכן כותבין דמתקרי וזה רק לכתחלה אבל דיעבד אין קפידא ואם כ' המכונה ודאי כשר דמאי חזית דאזיל בתר שם זה דצריך לכתוב דמתקרי זיל בתר שם זה דצריך לכתוב המכונה ומפ"ז פ' במי שהי' נק' לתורה דוב בער ופ"כ נק' בערל וכ' המסדר דוב בער המכונה בערל דכשר בלא פקפוק וכ' עוד דאפי' לפ"ד הט"ג שכ' הטעם דיש לכתוב דמתקרי ליפא כיון דבשם זה עולה גם לתורה וחותם בו הוי עיקר השם אליעזר וגם ליפא לכן אין לכתוב על שם ליפא המכונה רק דמתקרי א"כ בנד"ז ל"ש טעם זה כלל דהא עולה לתורה בשם דוב בער ובפ"כ נק' בערל א"כ לא נעשה עיקר שמו רק בער אבל שם בערל שנק' בפ"כ שפיר יש לכתוב המכונה דהא לא נק' לתורה בערל ול"ש טעמו של הט"ג כלל ואפי' לכתחלה יש לכתוב לפי"ד ואדרבה לפי טעמא דידי י לכתוב לכתחלה דמתקרי כיון דהוי גם שני שמות של לעז אבל דיעבד ודאי דאינו מעכב עכ"ד ועיי"ש עוד בחא"ש סי' י"א באבי המגורשת שבפ"כ הי' קורין אותו בשם בעריל ובכתיבת אגרת אליו כתבו לו דוב בער וכן הי' חתימתו וכ' לכתוב דוב המכונה בעריל כו' והאריך בזה וסיים ומכ"ש בשם אבי המגורשת דכשר עכ"ד יעוש"ה, ולפ"ד ה"ה אם עולה לתורה דוב בער נמי כן הוא דיש לכתוב. המכונה

והיינו כמ"ש בסי' קע"ז הנ"ל להשיג על הט"ג ולפ"ד הש"א הנ"ל לכתחלה צריך לכתוב דמתקרי בעריל רק בדיעבד אין קפידא וחותני הגאון מ' צחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיש כתב על הגליון של חא"ש ול"נ דצריך לכתוב דוב בער דמתקרי בעריל והיינו כהט"ג והש"א הנ"ל ועי' בדברי אברהם בסוף הס' בקונטרס השמות אות מ"ג בחידושים שם שהשיג נמי על החא"ש וכ' עליו דזו שגיאה דבין שעלה דוב לבד ובין שעלה דוב בער כמו שחותם עכ"פ צריך לכתוב דוב בער כמו שחותם ובפרט בכל גלילותינו ששכיח להיות עולה בב' השמות של קודש ושל חול ביחד ושכיח טובא בכה"ג להיות עילה בשם דוב בער יש חשש פסול אף בדיעבד כיון דבשום פעם לא נק' בשם דוב לבד וגם צריך לכתוב על שם שבפ"כ דמתקרי בעריל וכמ"ש בתשו' בית אפרים דאם בשם הראשון יש שם של חול אף דחציו קודש צריך לכתוב דמתקרי כמו בב' שמות של לעז דכותבים בניהם דמתקרי כו' והאריך בזה וסיים ע"כ יותר נכון לכתוב דמתקרי ודמתקרי במקום המכונה ודאי כשר עכ"ד יעוש"ה. וכן נ' עיקר לדינא דלכתחלה ודאי כותבין דמתקרי בעריל דלא כהחא"ש הנ"ל אבל בדיעבד אין קפידא וכמ"ש הש"א הנ"ל וכעת ראיתי בס' אורי וישעי סי' צ' שהביא ד' החא"ש סי' קי"א שכתב דאם כ' יצחק אייזק דמתקרי אייזק דאף בדיעבד יש לפוסלו וכ' עליו דפלא גדול הוא זה דבאמת כך כשר אף לכתחלה כו' כמו בענין אליעזר ליפא דמתקרי ליפא כו' ומד' כולם נשמע דכשר אף לכתחלה כו' עכ"ד. והיינו כמ"ש לענין שם דוב בער דיש לכתוב לכתחלה דוב בער דמתקרי בעריל וה"ה לענין שם יצחק אייזק דיש לכתוב לכתחלה יצחק אייזק דמתקרי אייזק ועי"ש עוד בסי' נ"א מ"ש בזה. עוד ראיתי שהביא בשם חכם אחד שכ' בשם אליעזר שיש לפסול אף בדיעבד אם לא כ' המכונה ליזר וכ' אלא דאין זה כלום דדעת הט"ג בש"א אות ל' דאף לכתחלה אין לכותבו דקיצוה"ש הוא וכ"כ בלק"ש אות ל"ט ובביאורו ס"ק מ' והביא ד' תשו' ברכי יוסף סי' פ' דהעלה בבירור לפסוק כן דאין לכתוב שם ליזר כלל ודי בשם אליעזר לחוד ואם לומר דלא לפסול אם כ' אבל לא לפוסלו אף דיעבד אם לא כ' דבר זה אין לו שחר עכ"ד ובסי' צ"א השיג נמי ע"ד החכם הנ"ל וכ' ואם אנו חוששין לד' החא"ש לכתחלה אבל לא לפסול אף בדיעבד כאשר כ' כבודו חלילה לומר כן עכ"ד, ועי' לעיל סי' ה' שהעלתי דלכתחלה יש לכתוב הכינוי ליזר אם נק' בציר"י אבל בדיעבד אין לפסול יעוש"ה. ועי"ש עוד בקוה"ש אות מ"ד שכ' מי שעולה לתורה וחותם דוב בער ובפ"כ נק' בעריל יש לכתוב דוב בער דמתקרי בעריל בחידושים שם אות מ"ד הביא ד' הט"ג בגט שכ' בו אליעזר ליפא דמתקרי ליפא כו' וכ' הטעם משום שהי' עולה וחותם בב' השמות יחד נעשה גם שם חול עיקר ועל שם העיקר שייך דמתקרי והביא ד' החא"ש סי' ר"ו במי

שהי' עולה לתורה וגם חותם בשם זוסמן בצירוף עם עוד שם אחד קודש והי' נק' בפ"כ זוסיא והורה לכתוב המכונה וכ' דאף דמד' הט"ג הנ"ל מוכח דיש לכתוב דמתקרי היינו דוקא אם הי' א ממש כמו שעולה וחותם אבל היכי דהוי שינוי קצת משם החיל שעולה וחותם יש לכתוב המכונה ולפ"ד בנד"ז דעולה וחותם דוב בער ובפ"כ נק' בעריל דהוי שינו קצת שייך לכתוב המכונה לפ"ד וכ' דלא ראה ד' התשו' ב"א סי' ק"ה שכ' דאם בשם הראשון חציו חול ושם הב' כולו חול יש לכתוב דמתקרי כמו בב' שמות של לעז דכותבין ביניהם דמתקרי כו' וכ' דד' הט"ג הנ"ל תמוהים דלפמ"ש הוא עצמו בסי' ק"ה לא הי' צריך להטעם שכ' כו' משום שנעשה שם העצם ע"י העלי' והחתימה רק בפשיטות כיון שהי' צריך לכתוב שניהם ביחד כמו שעולה וחותם בהם כמו מי שנקרא בב' שמות ביחד דצריך לכתוב שניהם בלא דמתקרי ושוב הי' צריך לכתוב דמתקרי על שם ליפא שנק' בו בפ"כ כיון דגם בשם שעולה וחותם יש בו חציו חול ויש ג"כ נפ"מ לדינא דלפי הטעם שכ' הוא משים שנעשה עיקר אם נק' בפ"כ בשינוי קצת כמו בנ"ד שעולה וחותם דוב בער ונק' בעריל שוב שייך המכונה וכמ"ש החא"ש הנ"ל אבל לפמ"ש משום דבשם הראשון חציו חול כו' גם בכה"ג יש לכתוב דמתקרי וכ' דאיך שיהי' הכלל בידינו בכל ס' לכתוב דמתקרי לזה כתבתי לכתוב דוב בער דמתקרי בעריל עכ"ד. עוד כ' שם דאם עולה רק דוב לבד יש לכתוב דוב בער דמתקרי דוב המכונה בעריל וכ' בחידושים שם כ"כ נמי באות ט' במי שחותם זאב וואלף עולה לתורה בשם זאב לבד ובפ"כ נק' וועלוויל דיש לכתוב זאב וואלף דמתקרי זאב המכונה וועלוויל כו' והביא שם ד' החא"ש סי' ק"א וסי' קצ"ו קצ"ז ודברי הבית שלמה חאו"ח סי' א והאריך הרבה בזה יעוש"ה. וה"ה הכא עוד כתב שם ם ואם הוא באבי המגרש כו' והוא כהן או לוי יש לכתוב הכהן אצל השם שעולה בו לתורה אפי' אם הוא אחר דמתקרי וכותבין אח"כ עוד המכונה עכ"ד ועי' בחידושים שם מ"ש בזה:

ח **בחא"ש** סי' ח' באחד שהי' חותם עצמו בשם ארי' יהודא וכשעולה לתורה נק' בשם ארי' ובפ"כ נק' ליב והביא ד' השואל שכ' דיש לכתוב ארי' יהודא דמתקרי ארי' המכונה ליב כו' עפ"ד הט"ג בלק"ש אות ל"ד במי שהי' שמו אלי' אהרן כו' והאריך בזה. והחא"ש כתב עליו דיפה דיבר בזה אך לא מטעמי' רק בלא"ה נ' ברור דהיכי דהחתימה ועלי' לס"ת מכחישין זא"ז דאיזה שירצה יקדים כו' וכן נ' מד' התו"ג שכ' אם החתימה ועלי' לס"ת מכחישין אזלי' בתר הרוב אם חותם יותר או עולה לס"ת יותר כו' משמע אם הי' שוין ובפרט אם אין ידוע איזה מהם הרוב איזה שירצה יקדים כו' ואף דהתו"ג שם כ' דהיכא דשלשתן מכחישין זא"ז מקדימין השם שקורין אותו רוב העולם נ' דהיינו דוקא באם מה

שקורין העולם הוי נמי שה"ק אבל אם הוא שם לעז ובפרט דבר שהוא כינוי לשם הק' ודאי דמקדימין לשה"ק תחלה כו' ולכך ראו להקדים העלי' והחתימה לקריאת העולם ובהן עצמן נ' דהחתימה הוי כאן הרוב נגד עלי' ועוד כיון דהכינוי הוי ליב והכינוי הזה נוטה יותר דהוי כינוי לשם ארי מלשם יהודה דכן הוא הפי' של ארי' הוא ליב כו' וא"כ אם יכתוב אח"כ שם ארי' יהודא המכונה ליב לא יצאנו מידי דעת הב"ש דס"ל דהכינוי קאי על השם ולא על האדם ולא ס"ל כהנו"ב דקאי על האדם ואולי הוי ליב לשם ארי' ולא לשם יהודא כו' וא"כ לא יהי' המכונה שייך לשם ארי' רק ליהודא ולכך צויתי לכתוב שם ארי' לבד אח"כ ואח"כ המכונה ליב להיות שפיר הכינוי ליב לשם ארי' כו' ולכך יש לכתוב ארי' יהודה דמתקרי ארי' המכונה ליב כו' עכ"ד יעוש"ה. ועי' באורי וישעי סי' צ' צ"א מ"ש בזה ע"ד החא"ש וע"ד התו"ג שהביא החא"ש הנ"ל ודייק מדבריו דאם הם שוין כו' איזה שירצה יקדים עיין במים חיים חאה"ע סי' נ"ט בתשובת הגאון בעל ישוי"ע שהביא ד' הכנסי"ח שכ' בפשיטות דהחתימה חשיב עיקר נגד הקריאה לס"ת והביא ראי' מכתובות כ"ד ב' מהו להעלות משטרות ליוחסין והיינו כשחותם עצמו אני פ' הכהן עד וקא' מאן קמסהיד עלי וכ' הפוסקים דלתרומה דיש בע"א ובמסלפ"ת בחותם עצמו פ' הכהן עד מהני ומקורו מד' הר"ן שם ש"מ דחתימה מהני לתרומה שאר דברים רק דליוחסין אינו מועיל ושם כ"ה ב' אהא דאמר מוחזקין בו שהוא כהן לפי שקרא ראשון בביהכ"נ בחזקת שהוא כהן או בחזקת שהוא גדול פי' דמה שקראו אותו לתורה ראשון אין ראי' שהוא כהן דלפעמים קוראים לישראל ראשון אם הוא גדול כמו רב דקרי בכהני וקשה למה לא קא' שקראוהו לתורה יעמוד פ' הכהן אלא דקריאתו לתורה ל"מ כלל וחתימתו מהני לענין תרומה ש"מ דחתימה עדיף מקריאה לתורה עכ"ד הכני"ח והישוי"ע השיג עליו והביא ד' הרא"ה שם שכ' הך דמבואר בתוספתא עיר שכולה כהנים כהן אחד קורא ז"פ וכ' הרא"ה דיכולים לקרות ז' כהן אחר כהן ולומר בכל פעם יעמיד פ' אע"פ שהוא כהן והא דקא' בתוספתא כהן א' קורא ז"פ ולא אמרי' ז' כהנים והחזן יאמר בכל פעם אע"פ שהוא כהן משום שבימי חכמי התלמוד לא הי' מנהגן לקרוא פ' הכהן לס"ת וכן מוכח בשמעתין עכ"ל הרא"ה ומ"ש שמוכח בשמעתין היינו מהא דלא קא שיקראו אותו בשם יעמוד פ' הכהן מוכח מזה שלא הי' מנהגן לקרוא אותו לס"ת מבואר מד' הרא"ה היפך מד' הכני"ח והרביתי בתשובה לזה ראיות עכ"ד ועי' בנחלת דוד סי' כ' שכ' דשם של הקריאה לס"ת עיקר נגד חתימתו מפני שהוא מפורסם יותר היינו לכל בני ביהכנ"ס וביהמ"ד אבל בחתימתו אינו מפורסם רק לאנשים פרטים שכ' להם כו' עכ"ד יעוש"ה והיינו כהישוי"ע הנ"ל. ובאמת מבואר דין זה בב"ש בכללים אות

כ' שנ' ואם חתימתו ושם שעולה לתורה אין שוים ואינו יודע בעצמו למה הוא חותם כך יש לילך אחר השם שעולה לס"ת עכ"ד ומשמע הא אם יודע א"ע למה הוא חותם יש לילך אחר חתימתו ולא ידענא אמאי לא הביאו הישוי"ע והנחלת דוד ד' הב"ש אלו וכעת ראיתי בג"פ סי' קכ"ט ס"ק צ"ח שכ' דאם חתימתו סותר לקריאתו לס"ת תליא בזה דאם הורגל יותר לעלות לס"ת מלחתום שטרות ואיגרות אזלי' בתר קריאתו לס"ת כו' ואם הורגל יותר לחתום שטרות ואיגרות אזלי' בתר חתימה ואם שקולים יש להקדים השם השני כו' והאריך בזה וס"ק צ"ט מ"ש והאריך בזה והישוי"ע והנחלת דוד הנ"ל לא הביאו ד' הג"פ אלו ועי' בחמדת שלמה חאה"ע סי' ע"ב מ"ש והאריך בזה והביא ד' הג"פ הנ"ל יעוש"ה:

ט **ע"י** בתשובת רע"א סי' קט"ו שכ' דא"צ לכתוב שם איציק רק שם יצחק וא"צ לכתוב המכונה איציק ומה שהק' מעכ"ת דיש לשם יצחק עוד שם לעז זעליג כבר כ' מזה הב"ש אות א' בשם אייזיק עכ"ד ועי' עוד בתשובת רע"א הנדפס מחדש סי' מ"ט שכ' בא' שלא רנה לכתוב המכונה איציק נגד הב"ש והנ"ש לזה כ' יצחק איציק וכ' דשגג בזה דאם כ' המכונה איציק הוי רק שפת יתר ואין בזה חשש כלל אבל לכתוב יצחק איציק מגרע דמשמע דקוראים אותו יצחק איציק בב' השמות יחד וכעין האי דסעי' י"ד ראובן שמעון דיש מ"ש דפסול וי"ל דה"ה בכ"מ דצריך לכתוב המכונה או דמתקרי אם כ' ב' השמות בלא דמתקרי והמכונה דפסול עכ"ד ועי' בקונה"ש אות נ"ב בחידושים שם שכ' דמ"ש איצק בלא יו"ד אתר הצד"י הוא משום שבגיללותינו אין מרגישין הברת חיריק תחת הצד"י ונוטה יותר לסגול וכ' דאף שבאהלי שם בש"א אות א' ס"ק נ' לא כ"כ שם כ' למדינתו ואנו לא שמענו כן עכ"ד:

י **בחא"ש** סי' ע"ח בשם איסור אם יש לכתוב המכונה או דמתקרי כו' וכ' כי העיקר באם כתוב בתורה תליא מלתא ולו יהא דהוי ספק ראוי לכתוב דמתקרי כיון דאם כתב דמתקרי על המכונה כשר כו' אך היינו דוקא באם שם זה טפל על קריאת שם אדם ושייך לקרוא לאדם בשם זה כז' וכן אהבה המורה ע"ד האהוב לו ויתכן שם זה גם באדם לכך תלינן דהוי על שם הכתוב אבל באיסר אין לו טעם לקראו בשם אדם לכך בזה יש לכתוב המכונה ואפשר עוד דזה נצמח מלשון הש"ס כאיסר האיטלקי וכמה פעמים נמצא איסור והוא שם מטבע ויתכן יותר דנק' על זה דהוי קריאת שם דבר ולכך יש לכתוב בזה המכונה וכמ"ש הרמ"א בשם איסרל עכ"ד. עוד כ' שם באלו השמות שנשתקעו שכותבין אותם בקוויטל לצדיקים זה אינו דומה לשטרות דשם הוי לפרסם הדבר דעיקר שטרות הוי לראי' כו' אבל בזה כו' כיון דאינו לראי' ולא לגלויי מלתא ברבים לכך אינו

כלים כו' אך אח"כ חזרתי בי וכתבתי להיפך דבכותב לצדיקים כיון דהוי כדי שיזכירו הם לו בתפלתן א"כ הוי הזכרה בפה וכן עיקר עכ"ד. וחותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיץ כ' עליו על הגליון דל"נ כמ"ש תחלה דחשיב שתקע ואף שמזכירים בפה הם רק מיעוטא דמיעוטא וגם אין מזכירו רק בתפלה עכ"ד ועי' בדברי חיים בשער התשו' שכ' עליו דצ"ע כיון דסוף סוף לא נק' בשם זה רק דהצדיק מתפלל בחשאי לפני הבורא האיך יקרא זה שם כלל הלא אם יכתבו בגט יאמרו הכל אחר הוא וצ"ע עכ"ד. והיינו כעין ד' חותני הגאון ז"ל. עוד כ' שם במקום עיגון ואינו ידוע אם אבי האשה הוי כהן או לא אם יותר טוב לכתוב אבי' בלי כהן או להשמיט שם אבי האשה לגמרי וכ' דיותר טוב להשמיט אביו לגמרי כדקי"ל דיותר טוב לכנוס לספק חסרון מלספק שינוי וכמ"ש היכי דודאי חסרון נמי כשר ואינו מזיק ושינוי מזיק ות"כ אם לא כ' כלל שם אביו ודאי לא הוי שינוי רק חסרון דמידע ידעי דעכ"פ הי' לה אב יהי' מי שיהי' כו' אבל אם יכתבו אביו ולא יכתבו כהן אז כיון דרוב ישראל הוי יאמרו דאביו לא הוי כהן מדלא כתבוהו והוי כשינוי כו' ולא מבעיא בשם אבי' דודאי כשר בחסרון רק אף בשם אבי הבעל שכ' הנו"ב כו' די"ל דפסול בזה אם לא כ' מ"מ נ' במקום עיגון וא"י אם הוא כהן יותר טוב השמיט שם אביו מלכתוב בלי כהן דבזה שייך הטעם שכ' דיותר יש לכנוס לס' חסרון מלס' שינוי עכ"ד וכ' עליו חותני הגאון ז"ל כל הגליון דזה ודאי אינו דמה יועיל שישמוע שם אביו ג"כ יאמרו דהמגרש אינו כהן מדלא כ' הכהן וגם באבי האשה נ' יותר לכתוב שמו בלא כהן ולמיזל בתר רובא דעלמא שאינם כהנים ועי"ל טעמים בזה וצ"ע בזה עכ"ד:

יא **בברית** אברהם חאה"ע סי' קט"ו באיש א' הנק' בפ"כ ליב הירש ועולה לס"ת בשמות הקדושים ארי' צבי האיך לכתוב את שמו בגט כו' והאריך הרבה בזה ובסי' קט"ו שם ומסיק דיש לכתוב ארי' צבי דמתקרי ליב הירש דכיון דליכא שום התנגדות על כתיבות ב' שמות הקדושים ביחד וב' שמות הלעז ביחד אך משום דנפרש המכונה ליב אדסמיך לי' על שם צבי כמ"ש הב"ש גבי משה ליב וזה לא שייך רק בכתיבת המכונה דהוא פי' על שה"ק כו' דמוכח מסוגיא דבכורות דכן תעשה הוא פי' מפרשינן לי' אדמסיק משא"כ לשון דמתקרי אינו פי' כלל על שה"ק אך דנק' כך האדם בפ"כ ובאמת הוא נק' בפ"כ ליב הירש ואף השמות לעז ראוי לכתוב המכונה הא כבר מבואר בב"ש דאין קפידא אם כותבין על שמות לעז דמתקרי דהא נק' כך כו' וכן ראוי להורות בכל ענין בזה כו' וראוי לקבוע הלכה כן ואח"כ הביא דאתא לידי גט דשם הבעל צבי אליעזר ונק' בפ"כ הירש לאזר והוריתי ג"כ לכתוב צבי אליעזר דמתקרי הירש לאזר והראה לי א' שמצא

בבאר היטב סי' קכ"ט ס"ק כ"ו שהביא ד' מהר"מ מינץ בב' שמות הקדושים וב' שמות לעז לכתוב כל שם חול אחר שה"ק ובלשון דמתקרי היינו משה המכונה ליווא דמתקרי יצחק המכונה לעבליג וכ' דמהר"מ מינץ ס"ל כפשטות ד' הרמ"א כו' דלדידי' ראוי לכתוב ארי' המכונה ליב דמתקרי צבי המכונה הירש משא"כ לפ"ד הב"ש ליכא מימר הכי דהא מתקרי בפ"כ בב' השמות יחד וא"א לכתוב דמתקרי בנתיים ועל משמרתי אעמוד והוריתי לכתוב כהנ"ל צבי אליעזר דמתקרי הירש לאזר כו' עכ"ד יעוש"ה:

ועי' בס' אורי וישעי סי' צ' שהביא ד' רב א' שכ' בשם ארי' צבי ובפ"כ נק' ליב הירש דיש לכתוב ארי' צבי דמתקרי ליב הירש והשיג עליו וכ' דאינו כן אלא דיש לכתוב המכונה ליב הירש ואין לכתוב דמתקרי רק כשיש ש"ק עמו והיינו שנק' בש"ק עם שם חול ביחד לכל העולם אבל כששניהם כינוים ודאי דיש לכתוב המכונה לכתחלה כו' והביא ד' הט"ג בלק"ש אות ד' לענין אליעזר זאב ובפ"כ נק' ליברמן וואלף דיש לכתוב לכתחלה אליעזר זאב המכונה ליברמן וואלף ועוד מבואר בחא"ש לענין יצחק צבי ונק' בפ"כ איצק הירש דיש לכתוב לכתחלה המכונה איצק הירש עכ"ד. ובסי' צ"א הביא עוד ד' הרב הנ"ל והשיג עליו מד' הט"ג הנ"ל ובסעי' כ' שם במי ששמו הק' יצחק צבי ובפ"כ נק' איצק הירש דיש לכתוב יצחק צבי המכונה איצק הירש וכמ"כ בסעי' י"ב שם מבואר דיש לכתוב צבי דוב המכונה הירש בער כו' א"כ ודאי דלכתחלה יש לכתוב ארי' צבי המכונה ליב הירש עכ"ד יעוש"ה. ולא ראה ד' הברית אברהם הנ"ל שכ' להדיא כד' הרב הנ"ל דיש לכתוב ארי' צבי דמתקרי ליב הירש ועי' בבגדי ישע חאה"ע סי' ת' באיש א' שיש לו ב' שמות הק' ארי' שלמה ונק' לס"ת בשניהם והכינוי הוא ליב זלמן שניהם יחד והמסדר כ' ארי' המכונה ליב שלמה המכונה זלמן וכ' דהגט פסול וצריכה גט אחר שיכתוב ארי' שלמה המכונה ליב זלמן או דמתקרי ליב זלמן כו' דא"א להפריד בין הדבקים לכתוב בין ב' שמות הק' שם של כינוי חול כו' וכ' דהמסדר ראה בבאר היטב בשם מהר"מ מינץ הנ"ל וכ' עליו דלא דקדק יפה דמהר"מ מינץ מיירי בגוונא דמיירי המחבר סי' קכ"ט סעי' י"ד כו כן מיירי המהר"מ מינץ היינו שיש לו ש"ק עם ככינוי שלו במקום כתיבה כו' ושם אחר קודש עם הכינוי במקום הנתינה אז צריך דוקא לכתוב כל ש"ק עם הכינוי שלו בפ"ע ואם כ' הב' שמ"ק יחד פסול דלא נק' בשום מקום בב' שמות יחד כו' אבל אם נק' תמיד בב' שמ"ק יתד וכן בהכינוים בשניהם יתד וראי גם מהר"מ מינץ ס"ל דאסור להפרידן ולהפסיק ביניהם כי הב' שמות שם א' הוא כו' והביא ד' הרמב"ם דפוס ברדיטשוב בסוף הס' בדף האחרון נדפס שם כמה דינים מהרב ר' יהודא שמעון שפירא וכ' במי שיש לו ב' שמות ארי' זאב והכינוי ליב וואלף כו' דיש לכתוב ארי' זאב המכונה ליב וואלף כו'

כי שמות העריסה צריך לכתוב בלא הפסק וגם הביא ד' הנו"ב מהדו"ת חאה"ע סי' קי"ט בא' שהי' שה"ק שלו מאיר יהודא ובפ"כ נק' מייאר ליב וכ' שיש לכתוב מאיר יהודא המכונה מייאר ליב כו' וגם הביא ד' הברית אברהם הנ"ל שכ' דיש לכתוב ארי' צבי דמתקרי ליב הירש וגם הביא ד' הט"ג בלק"ש סעי' ד' וסעי' כ' וסעי' מ"ב הנ"ל ובס"ק מ"ד שם כ' דאף בדיעבד פסול דפסול גמור הוא אפי' מדאורייתא כי' והאריך בזה ופ' כן דודאי צריכה גט אחר ולכתוב ארי' שלמה המכונה ליב זלמן או דמתקרי ליב זלמן ואם לאו אין לה תקנה כו' יעוש"ה. ובסי' ט' שם בתשו' הגאון ר' אבלי מווילנא האריך בזה. וסיים דלמעשה יש לכוף אוזן לר' הגאון בית אפרים ולד' הנו"ב דמשמע מדבריהם שכן יש לכתוב לזאת בודאי צריכין לכתוב כן עכ"ד. ובסי' י"א שם בתשו' הגאון ר' יהודא אב"ד דסייני האריך בזה. וכ' דאף כי לכתחלה יש לחוש לגדולי זמנינו לכתוב שמות הק' יחד והכינוים יחד אם נק' כן תמיד אבל לא היכא שכבר ניתן דיש להכשיר במה שנכתב שה"ק עם הכינוי שלו סמוך לי' ואח"כ שה"ק הב' בלא דמתקרי כו' עכ"ד, ובסי' י"ב דחה הבגדי ישע ד' הגאון ר' יהודא הנ"ל והעלה דיש לפסול אף בדיעבד והאריך בזה. ובסי' י"ג הביא תשו' הגאון בעל גט מקושר שהאריך בזה, וסיים דעכ"פ בזה הגט שכבר נכתב שלמה המכונה זלמן ארי' המכונה ליב אין לפוסלו ולכתחלה ראוי לכתוב שלמה ארי' דמתקרי זלמן ליב שהוא הדרך המובחר מ"מ אין לפסול הגט אחר שכבר ניתן עכ"ד. והיינו כהברית אברהם הנ"ל ובסי' י"ד דחה תשובת הבעל ג"מ והאריך בזה. והעלה דאין להפרידן בגט לכתוב המכונה ביניהם כו' וצריך לכתוב דוקא שלמה ארי' המכונה זלמן ליב ואם חילק השמות י"ל שהוא פסול כו' ובסי' ט"ו הביא תשו' מבעל חמדת שלמה שכ' דעיקר הדבר של הבגדי ישע לפסול הגט הוא עפ"י יסוד של הנו"ב שמשיג על שכ' בשם משה יהודה לכתוב משה יהודא המכונה ליב דהמכונה קאי אדסמיך לי' וע"ז משיג הנו"ב דהמכונה קאי על המגרש ולא על השם כו' וכ' דאין כונת הב"ש דהמכונה קאי רק על השם ולא על המגרש כו' וגם כונת הב"ש הוא שהכינוי קאי על המגרש רק כונתו שהשם הוא הגורם לאותו כינוי שמחמת ששמו יהודא הכינוי של המגרש הוא ליב אבל אין ככינוי קאי על השם רק על המגרש וכונת הב"ש הוא שהשם של המגרש גרמה לאותו כינוי ושפיר כ' ול"ק מן הקריא של המכונה וגם ראיתי להתו"ג שהביא ד' הב"ש מבלי חולק וגם הישוי"ע אף שלכתחלה דעתו לכתוב רק שם הלעז מ"מ סיים לבסוף דבדיעבד אין לפסול הגט ע"כ נ' אם אפשר בקל להשתדל גט אחר טוב הדבר ואם א"א לא מצאתי מקום לפסול בדיעבד כו' והאריך בזה. וסיים ע"כ לדעתי ד' הישוי"ע נכונים מאוד להכשיר עכ"פ בדיעבד כו' עכ"ד. ובסי' ט"ז דחה תשובת החמד"ש והאריך

בזה. וסיים דאף שהישוי"ע מכשיר בדיעבד אם לא כ"כ הנה אצלינו לא נתפשט עדיין ס' ישוי"ע כו' וקשה מאד להקל באי' א"א נגד הגאון ר' זלמן מרגליות אשר נתפשטו חיבוריו בקצוי ארץ שהוא מחמיר מאד וכופל ומשלש בספרו לפסול אפי' בדיעבד ואפי' במקום עיגון עכ"ד יעוש"ה. ועכ"פ לכתחלה לכ"ע אין להפריד לכתוב בין ב' שמות הק' שם של כינוי חול ולהברית אברהם והג"מ הנ"ל צריך לכתוב לכתחלה ארי' שלמה דמתקרי ליב זלמן ולהט"ג הנ"ל צריך לכתוב ארי' שלמה המכונה ליב זלמן אבל בדיעבד אם כ' ארי' המכונה ליב שלמה המכונה זלמן לדעת הט"ג והבגדי ישע הנ"ל הגט פסול וצריכה נט אחר וכן נוטה דעת הגאון רא"ב בסי' ט' הנ"ל ולדעת הגאון ר' יהודא אב"ד דסייני בסי' י"א הנ"ל והגאון בעל ג"מ בסי' י"ג הנ"ל והחמד"ש בסי' ט"ו הנ"ל והישוי"ע סי' קכ"ט ס"ק ט"ז אין לפסול הגט וכן נוטה דעת הברית אברהם שם דאין לפסול בדיעבד ודעת הגאון ר' יהודא שמשון שפירא בדף האחרון של הרמב"ם נוטה דאף בדיעבד פסול הגט וכמ"ש הבגדי ישע בסי' ח' שם. וכ"ז הוא אם הב' כינוים הם של חול ונק' בשניהם של חול אבל מי שיש לו ב' שמות ש"ק ונק' בפ"כ בשם א' ק' ושם א' של חול כגון משה יהודא ונק' משה ליב הנה הב"ש סי' קכ"ט ס"ק כ"ד כ' דכותבין משה יהודא המכונה ליב כי ב' שמות משה ויהודא א"י לכתוב דמתקרי דהא נק' בשניהם אע"ג דלא נק' שם יהודא אלא שם ליב מ"מ עולה לס"ת בשה משה ויהודא א"כ אם אינו כותב דמתקרי כשר אבל אם כותב דמתקרי י"ל דפסול ואין לחוש שמא יאמרו ליב הוא הכינוי של ב' שמות משה ויהודא ולא נק' כלל משה כי מסתמא קאי על מה דסמיך לו ולא קאי אלא על שם יהודא עכ"ד. ועי' בתו"ג ס"ק י"ז מ"ש ע"ד הב"ש והאריך בזה. וסיים אך מ"מ כיון שיצא מפי הב"ש וכבר נהגו העולם לכתוב כן גבי משה ליב לכך אין לשנות עכ"ד. ועי' בנו"ב מהדו"ת חאה"ע סי' קי"ט שהשיג על הב"ש וכ' עליו שנ' מדבריו שכונת המכונה קאי על השם שהשם זה מכונה כך ולא כן הוא אלא קאי על האדם שהאדם מכונה כן והראי' דהיכא דכותבין דמתקרי כותבין לאיש דמתקרי ולאשה דמתקריא או דמתקרית וכן כשכותבין המכונה כו' קורא לאיש המכונה בסגו"ל ולאשה המכונה בקמ"ץ כו' ואם קאי על השם לא שייך לחלק בין איש לאשה איו שקאי על האדם וא"כ החשש שדחה הב"ש חוזר וניעור שמשמעות הדבר שהאיש הזה אינו מכונה רק ליב ובאמת קורין אותו מאיר ליב והחלטתי לכתוב גם בכינוי ב' השמות ולפ"ז תרי יש בכינוי הזה ש"ק דהיינו מאיר ואין לכתוב המכונה רק דמתקרי ולכתוב בגט אנא מאיר יהודא דמתקרי מאיר ליב ואף ששם ליב הוא לעז הואיל ושם מאיר הוא לשון עברי וכיון דלכתוב מתקרי במקום

מכונה אין חשש אבל אפכא כו' יש תשש לכן טוב לכתוב מאיר יהודא דמתקרי מאיר ליב כו' עכ"ד:

ובאמת אין זו השנה וכמ"ש בתשובת החמד"ש בבגדי ישע סי' ט"ו הנ"ל דאין כונת הב"ש דהמכונה קאי רק על השם ולא על האדם ולפ"ז ע"כ דצ"ל דאין שום יהודא בעולם שאין לו כינוי ליב ואין ליהודא שום כינוי אחר רק שם ליב והרי מבואר בב"ש דיש ליהודא הרבה כינוים וגם יש יהודא בלא כינוי כלל כו' א"ו דאין זה כונת הב"ש וגם כונת הב"ש הוא שהכינוי קאי על המגרש רק שכונת שהשם הוא שגורם לאותו כינוי שמחמת ששמו יהודא הכינוי שלו הוא ליב אבל אין הכינוי קאי על השם רק על המגרש וכונת הב"ש שהשם של המגרש גרמה לאותו כינוי כו' ושפיר כ' ול"ק מן הקריאה של המכונה עכ"ד. וכבר הבאתי דבריו לעיל וכ"כ בספרו חמד"ש חאה"ע סי' ס"ה ליישב ד' הב"ש ועי' בתשובת הגאון ר' יהודא אב"ד דסייני בסי' י"א שם שכ' לדחות ראי' הנו"ב הנ"ל די"ל דקאי על השם ועל האדם יחד והכינה אותו האיש ששמו ארי' תחת שם זה מכונה בשם ליב ולכן ד' הב"ש נכונים. וכ"מ בש"ך סי' מ"ט ובנ"ש וכן נוהגין לכתוב כדעת הב"ש בשם משה ליב כו' עכ"ד. והיינו כעין ד' החמד"ש הנ"ל ועי' בתשובות בית אפרים חאה"ע סי' פ"א שהק' על הב"ש שהביא ראי' דקאי אדסמיך לי' כמ"ש בכינוי של האב כו' דאין הנידון דומה לראי' דהתם שפיר אמרי' דקאי אדסמיך לי' שהאב מכונה בכך משא"כ בזה דקאי על אותו האיש ואטו אמרי' שזה השם שה"ק הוא מכונה בשם לעז אנן אגברא קיימינן דהאי גברא מכונה בשם זה והכונה שבלשון ב"א מהפכים דיבורים וקורין אותו בלשון אתר כו' וכ' ואפשר לומר דגם הב"ש מודה דקאי על האדם ואנן הכי קאמרי' כי זה האיש משה שמו ג"כ יהודא שלפעמים מהפכים אותו לכינוי ליב משא"כ בחד שה"ק פשיטא דהמכונה קאי על האדם כו' והאריך בזה. ועי' בספרו ס"ג בלק"ש סי' ו' שכ' דמי ששמו לתורה משה יהודא ונק' בפ"כ ליב יש לכתוב משה יהודא המכונה ליב או אנא ליב דמתקרי משה יהודא אבל אם נק' בפ"כ משה ליב יש לכתוב משה יהודא דמתקרי משה ליב ואם כ' משה יהודא המכונה ליב ג"כ כשר די"ל דהמכונה ליב הוא רק למעט שם יהודא שהוא סמוך לו ולא למעט שם משה עכ"ד. ועי' בס"ק ז' שם שהביא ד' הנו"ב הנ"ל שכ' דיש לכתוב מאיר יהודא דמתקרי מאיר ליב וכ' דלזה הסכים התו"ג כו' וכ' דכן נוהגין עתה פ"ק וכבר החזיקו לנהוג כן בהרבה מקומות כשאירע כזה כגון יעקב צבי ונק' יעקב הירש כותבין יעקב צבי דמתקרי יעקב הירש ולדידהו שפיר יכולים לכתוב כשאירע שאינו נק' רק בכינוי א' לבד כגון יעקב צבי ונק' בפ"כ רק הירש שפיר כותבין יעקב צבי המכונה הירש דהמכונה קאי על האדם שהוא נק' הירש כו' יעוש"ה:

ועי' בישוי"ע ס"ק ט"ז מה שהשיג על הב"ש דמצינו בש"ם דדריש קרא זאת רסן בין נינוה ובין כלח היא העיר הגדולה דהעיר הגדולה קאי על נינוה אף דנינוה נאמר מקודם וה"ל למידרש על כלת דקאי אמאי דסמיך או עכ"פ על רסן דעלה קאי ואת רסן בין נינוה ובין כלת דרסן הוא ענין המדבר עמנו ונינוה לסימנא נקט דעומד בין נינוה ואיך יתכן שיאמר על הא דקודם העיר הגדולה ואעפ"כ מצינו דקאי על הקודם וה"ה בזה כיון דבגיטין בעי' ענין מבורר שמא יאמר דהמכונה קאי על הקודם וכ' דכעת עיינתי בדבר וראיתי שתוס' כ' דאי הוי כתיב העיר הגדולה בודאי אמרי' כן דקאי על הא דסמוך אבל מאחר דכ' היא העיר הגדולה אם איתא דקאי אדסמיך לי' ה"ל למכתב סתם העיר הגדולה וא"כ לק"מ דכאן דכתיב סתם המכונה קאי על דסמיך לי' אמנם עכ"ז פשטא דלישנא דש"ס שם לא משמע כן ועוד הבאתי הרבה ראי' דמצינו דקאי על הקודם ועי' בחו"מ סי' מ"ט גבי יוסף בן שמעון שלי"ט או נר"ו גלל כן הסכמתי לכתוב באופן זה משה יהודא המכונה משה ליב כיון דשמו האמתי הוא משה יהודא ובפ"כ נק' משה ליב וא"ל דיאמרו דמשה הוא הכינוי דהרי רואין שנאמר בהדיא משה יהודא וזה הדרך תוצא מכל הספי' והסכימו כל חכמי הזמן עכ"ד. הרי דהשיג נמי על הב"ש כהנו"ב והב"א הנ"ל אך הם כ' דיש לכתוב משה יהודא דמתקרי משה ליב וכ"כ בט"ג הנ"ל והוא. ס"ל דיש לכתוב משה יהודא המכונה משה ליב ולא דמתקרי ועי' בחמד"ש שם סי' ס"ה שדחה ראי' הישוי"ע הנ"ל דלא דמי להמכונה דהוא כינוי לעיקר השם ודאי אין לבעל הלשון להפסיק בין עיקר השם ובין הכינוי ע"כ ודאי מסתברא דקאי אדסמיך משא"כ העיר הגדולה שמספר מענין העיר מה היא י"ל שפיר דקאי אלמעלה אתר שע"כ הי' מפורסם אז נינוה לעיר גדולה דלולי זאת מהיכא נדע דקאי על נינוה אף לתי' הגמ' אבל במכונה מה"ת לספק דקאי אלמעלה ואח"כ כ' ליישב ד' הב"ש מהשגת הנו"ב הנ"ל ומפ"ז כ' באיש א' דנק' לפעמים משה הירש כו' ואם היינו יודעים בבירור ששם הקודש צבי כו' הנכון כמ"ש הב"ש לכתוב משה הירש המכונה הירש ולדעת הנו"ב והט"ג הנ"ל יש לכתוב משה צבי דמתקרי משה הירש ולדעת הישוי"ע הנ"ל יש לכתוב משה צבי המכונה משה הירש וזהו אם ידעי' בבירור ששם הק' הוא משה צבי אך החמד"ש כ' בעובדא דידי' דיש ס' על השם אם הוא נפתלי או צבי ואף שהמגרש אחר שחותם עצמו משה צבי מ"מ על שם עצמו א"נ בעצמו ועדות אחר אין כאן ע"כ הנכון לכתוב משה הירש כו' וכעין זה כ' הישוי"ע בשם הירש ליבלי ובזה יצאנו ג"כ מידי תשש הנ"ל לענין המכונה כו' עכ"ד. ועי' בישוי"ע סי' קנ"ד בסה"ג ס"ק י"ט שכ' הטעם דיש לכתוב המכונה משה ליב ולא דמתקרי משום דבתשו' גאוני בתרי סי' ג' כ' שם הגאון בעל מג"ש דאם כ' דמתקרי במקום

שצריך לכתוב המכונה כגון בשם לעז אף אם ניסת תצא דהוי משנה ממטבע שטבעו חכמים בענין השמות כו' ועי' בפ"ת ס"ק כ"ט ס"ק ל"ו שהשיג עליו דאין ראי' משם כו' וכ' אמנם מדיוקא איכא למידק משם דהיכא דשם א' הוא ש"ק ושם הב' הוא לעז כמו בנ"ד ראוי לכתוב המכונה ולא דמתקרי דכ' שם הא דמצינו בתלמוד, אתא בר הדיא דמתקרי איה מרי ולא כ' המכונה היינו משום דאיה הוא ש"ק בפ' וישלח ואיה וענה והוי"ו של אים יתירה ומרי הוא כמו אדוני בלשון תרגום וחלקו לו כבוד בלשון הק' כו' ומדהוצרך לפרש הב' שמות דשניהם לה"ק ולא סגי לי' בחד ש"מ דאפי' בכה"ג הי' ראוי לכתוב המכונה והביא ד' המנחת עני סי' נ"ז בשם אבי המגרשת שמעון צבי ונק' שמעון הירש והביא ד' הנו"ב וד' הישוי"ע הנ"ל וכ' דמחמת ס' זה אם לכתוב המכונה או דמתקרי יותר נכון שלא לכתוב הכינוי כלל אך לגודל החומר יראתי לחדש דבר כו' ואולם כ"ז בשם הבעל והאשה שהוא מדינא אבל בשם אבי הבעל ואבי האשה שאפי' לא הוזכר שמותם לגמרי נמי כשר ומכ"ש כשלא הוזכר הכינוי כו' ודאי נ' שלכתחלה עדיף טפי שלא להזכיר הכינוי כלל ובפרט בכינוי כהך דנ"ד צבי המכונה הירש דצבי אין לו כינוי אחר רק הירש והירש אין לו ש"ק ע"פ רוב רק צבי ובכה"ג מבואר רש"א אות י' שא"צ כלל לכתוב הכינוי כו' נ' דבכה"ג אפי' בשם הבעל והאשה אין לכתוב הכינוי והביא ד' הט"ג הנ"ל דבדיעבד כשר אם כ' משה יהודא המכונה ליב כהב"ש וגם הביא ד' הבגדי ישע בשם הגאונים הנ"ל שמבואר מדבריהם דאף דלכתחלה יותר נכון לכתוב כהנו"ב הנ"ל אך בדיעבד אם נכתב כדעת הב"ש אין לפוסלו עכ"ד ובס"ק ל"ט הביא ד' הט"ג בלק"ש סעי' ד' וסעי' מ"ב שכ' דאפי' בדיעבד פסול באם כ' כינוי של חול גבי ש"ק שלו ואפי' במקום עיגון וכ' עליו דהפריז על המדה דלכאורה נ' דזה תליא במחלוקת שבין הב"ש והנו"ב בענין שם משה ליב דלד' הב"ש דהמכונה קאי על השם ולא על האדם אין בזה חשש כ"כ וא"כ תימה על הט"ג שהרי בענין משה ליב דעתו שלא לפסול בדיעבד אם כ' כהב"ש וכאן כ' לפסול אף דיעבד במקום עיגון והביא ד' הבגדי ישע בשם הגאונים והישוי"ע והברית אברהם הנ"ל שלא לפסול בדיעבד כו' וכ' דכן ראיתי בתשובה כ"י מהגאון מהר"י אייזיק מטיקטין שדעתו להכשיר בכיוצא בזה בדיעבד בשהד"ח והביא שם בשם הטור האבן בא' שהי' שה"ק שלו צבי יצחק ובפה"כ הי' נק' הירש לבד ונכתב בגט צבי המכונה הירש דמתקרי יצחק והכשיר הגט אע"ג דכ' דמתקרי באמצע בין ב' השמות שהי' נק' ביחד מ"מ הכשיר כיון שב' השמות נזכרים בגט וחלק שם על הט"ג וכ' שכן הסכימו הלכה להעשה גאוני הדור עכ"ד וכן מבואר בהדיא בטור האבן סי' ט"ז דאין לפסול בדיעבד והאריך בזה וכעת ראיתי במעין גנים שהאריך הרבה בזה ודעתו נוטה

דבדיעבד אין לפסול הגט אם כ' ארי' המכונה ליב צבי המכונה הירש והביא ד' הישוי"ע הנ"ל יעוש"ה. וכן נ' עיקר לדינא דאין לפסול בדיעבד אם כ' כינוי של חול לגבי ש"ק שלו ובענין ד' הב"ש הנ"ל נ' עיקר לדינא לכתוב לכתחלה משה יהודא דמתקרי משה ליב וכהנו"ב והט"ג הנ"ל ולא כהישוי"ע הנ"ל שכ' לכתוב המכונה משה ליב וכ"כ בנודע בשערים דהעיקר נ' לכתוב משה יהודא דמתקרי משה ליב ולא כהישוי"ע הנ"ל והביא ד' הנו"ב הנ"ל שכ' דהמכונה קאי על האדם ולא על השם כו' וכ' ולפ"ז גם בצבי ארי' ונק' הירש ליב יש לכתוב המכונה הירש ליב ולא חיישי' דב' הכינויים הם לשם אחד והישוי"ע מסתפק בזה והביא ד' התו"ג הנ"ל כו' וכ' ועכשיו נתפשט המנהג ע"פ גדולים לכפול השמות והוא הדרך המובחר לצאת ידי כל החששות עכ"ד ונ' דלאו דוקא כשצריך לכתוב שם הקודש סמוך למדמתקרי אלא ה"ה היכא דשם החול סמוך למדמתקרי כגון שעולה לתורה יהודא משה ונק' בפ"כ ליב משה נמי כותבין יהודא משה דמתקרי ליב משה ולא כהישוי"ע בסי' קנ"ד שכ' דיש לכתוב יהודא משה המכונה ליב משה וכ"כ בט"ג בלק"ש סי' ז' דמי ששמו לעלות לתורה יחיאל אברהם ונק' בפ"כ מיכל אברהם יש לכתוב יחיאל אברהם דמתקרי מיכל אברהם. ואם כ' יחיאל דמתקרי מיכל אברהם פסול וכן מי ששמו ליב משה יש לכתוב יהודא משה דמתקרי ליב משה וכן וואלף יעקב וכיוצא עכ"ד. ובס"ק ת' מ"ש בזה ועי' בעטרת חכמים חאה"ע סי' כ"א שכ' נמי כן במי ששם העריסה הוא זאב דוד וכן עולה לס"ת ובפ"כ נק' וואלף דוד וכ' דנ' נכון בזה כדעת הנ"ש לכפול כתיבת השמות רק שתחת המכונה יכתוב דמתקרי והיינו מי ששמו בנימין יעקב ובפ"כ נק' וואלף יעקב יש לכתוב בנימין יעקב דמתקרי וואלף יעקב ועד"ז מי ששמו זאב דוד יכתוב זאב דוד דמתקרי וואלף דוד כו' והאריך בזה בד' הב"מ במי ששמו יעקב ישראל כו' וסיים ובל"ז כבר נתבאר בתו"ג ובשו"ת בית אפרים שהסכימו לדיעה אתת שאין לחוש לד' הב"מ ע"כ לכתחלה יש לכתוב זאב דוד דמתקרי וואלף דוד עכ"ד והיינו כהט"ג הנ"ל. עוד כ' להשואל שדעתו לכתוב זאב דמתקרי וואלף דוד וכ' אליו דיש לצדד להכשיר בכה"ג בדיעבד והאריך בזה וכ' לבסוף אמנם להלכה בטלה דעתי נגד הגאון ר' זלמן מרגליות שהחליט לפסול כה"ג בדיעבד כו' עכ"ד יעוש"ה והיינו נמי כד' הט"ג הנ"ל שכ' דאם כ' יחיאל דמתקרי מיכל אברהם פסול ועי' בתו"ג ס"ק י"ז שכ' דאם עולה לס"ת בשם יהודא משה ובפ"כ נק' ליב משה כו' דצריך לכתוב יהודא משה המכונה ליב משה והיינו כהישוי"ע הנ"ל ובחידושים ס"ק כ' כ' דיש לכתוב יהודא משה דמתקרי ליב משה והיינו כהט"ג והעטרח"כ הנ"ל ועי' בגליא מסכת חאה"ע סי' ו' שכ' בשם שנק' מעריסה יהודא משה ובפ"כ נק' ליב משה בזה הכל מודים שיש לכתוב יהודא

משה דמתקרי או המכונה ליב משה דא"א בענין אחר כו' והאריך בזה. הובא דבריו בפ"ת ס"ק ל"ו והעיקר בזה דיש לכתוב יהודא משה דמתקרי ליב משה וכהט"ג והעטרח"כ והתו"ג בחידושים הנ"ל. ועמ"ש עוד בישוי"ע שכ' דאם הקדים שם משה לשם יהודא וכ' משה יהודא המכונה ליב אני מסתפק אף בדיעבד כיון שהוא נק' יהודא משה ולא כשהוא נק' הוא נכתב ומ"מ נ' דכשר בדיעבד אף בזה דכן דרך ב"א להפך השמות למי שנק' בב' שמות כו' ונ' דאין חשש בזה כ"כ בדיעבד עכ"ד הובא דבריו בפ"ת שם וכ' דדברים אלו צ"ע והביא ד' הג"פ ס"ק ס"ג וס"ק צ"ט שכ' בהדיא דמי שנק' משעת לידה בב' שמות ביחד כגון ראובן שמעון אם הפך השמות וכ' שמעון ראובן הגט פסול עכ"ד וכ"כ בתו"ג בחידושים ס"ק כ' דאם היפך השמות דהגט פסול וכ"כ בתשובות בית אפרים חאה"ע סי' פ"ה דהגט פסול אם היפך השמות והביא ד' הג"פ הנ"ל ועי"ש עוד בסי' צ"ג דמשמע נמי מדבריו דהוי שינוי גמור אם היפך השמות ועי' בצ"צ חאה"ע סי' ר' אות ג' שכ' בפשיטות דהגט פסול אם היפך השמות והביא ד' הג"פ ס"ק ס"ג הנ"ל וכ' אך משמע מדבריו דהוא פסול מדרבנן ובס"ק צ"ט גבי מי ששמו שם טוב וכ' טוב שם כ' דהגט פסול או בסל משמע דמספקא לי' אם פסול מדרבנן או בטל מדאורייתא וכ' דהא דבס"ק ס"ג כ' פסול י"ל דראובן שמעון קיל מטוב שם כיון דכ"א שם מובהק בפ"ע ע"כ אף אם הפך סדרן נוטה יותר דה"ל רק פסולא דרבנן והביא ד' הב"א הנ"ל דס"ל דהוי שינוי גמור ובסי' רצ"ו מ"ש בזה ועי' בס' זכרון יעקב סי' ל"ח שכ' נמי דאם היפך השמות פסול אפי' כשהשם הב' הוא לעז והביא ד' הג"פ והתו"ג הנ"ל ועי' בשו"מ ת"ג סי' פ"ו שב' דשלא כהוגן עשו מה שכ' יעקב אשר והוא נק' לתורה אשר יעקב והצריכו גט אחר ולכתוב אשר יעקב והאריך בזה ומוכח מדבריו שם דאף אם נתגרשה אין להקל ועי' בט"ג בדיני ב' שמות שמת"ח ס"ק ו' שהביא ד' הג"פ הנ"ל דמי שנק' מלידה ראובן שמעון וכ' שמעון ראובן פסול וכ' לחלק בין שמות מלידה כו' ובין שמות שמת"ח כו' והאריך בזה ועי' בשם ארי' חאה"ע סי' מ"ו שכ' שנמצא פסול בגט שנכתב ע"ש אבי המגרש ישראל יעקב דמתקרי יעקב ישראל כי כן אמר הבעל שבפי העולם יש קורין אותו כך ואח"כ נתוודע שלא נק' כלל יעקב ישראל רק ישראל יעקב כמו שחותם ועולה לתורה וכ' דלכאורה י"ל דאין בזה תשש לעז דהרואים לא יאמרו דאיש אחר הוא רק מפני שדרך העולם כן הוא להפך השמות כו' וכמ"ש בישוי"ע כו' לכן נכתב כך ישראל יעקב דמתקרי יעקב ישראל ולא יאמרו דאיש אתר הוא והביא ראי' מהתה"ד סי' קל"ח כו' ועוד הביא ראי' מד' התוס' והרא"ש בגיטין ל"ד ב' כו' וכ' דבשם האב דא"צ לכותבו לא מפסל משום שינוי רק משום לעז וכה"ג י"ל דלא יהי' לעז וכ' דאף לד' הג"פ ס"ק צ"ט שכ' דכשמהפכים השמות כו'

דפסול טעמו הוא רק משום דהוי שינוי השם דאף שדרך העולם להפך השמות מ"מ באיש זה שהכל קורין אותו כך בלא שינוי אם כ' להיפך הוי שינוי השם אבל בשם האב דאין הפסול משום כינוי כיון דגם אם לא נכתב כשר רק הפסול משום לעז וכה"ג ל א הוי לעז ואפי' הג"פ מודה דכשר וחמה על הישוי"ע דמכשיר משום דדרך העולם להפך השמות דהא באיש זה לא נתהפך השם כשמו כן הוא ואם כ' בגט בהיפך הוי שינוי ופסול ומה בכך שדרך העולם לשנות בשאר שמות אנשים כיון דבאיש זה אין מהפכין ולא נתהפך א"כ הוי שינוי השם ועוד חמה עליו שמכשיר כו' משום דדרך העולם כך אף כי האמת כן הוא זהו רק בפי שאר אנשים אבל איש זה בעצמו ודאי קפיד ואינו משנה שמו כלל ודייק בשמי' בעלי' לתורה ולחתימה וכה"ג הרי הגט הוא לשון הבעל כו' וא"כ כשכ' שמו בהיפוך ממה שקורא א"ע למה יוכשר וגם שם אביו י"ל דאין דרך האדם להפך שמותיו ומה"ט י"ל דפוסל הג"פ בזה אבל בנ"ד שכ' דמתקרי יעקב ישראל דקאי על הקריאה בפי העולם שפיר י"ל דאין קפידא בהיפך השמות דבפי העולם אין מקפידין בזה ולא יהי' ג"כ לעז מזה וכ' דעוד נ' דזה הוי טעות דעבידי למטעי דכיון דרוב העולם מהפכין השמות א"כ הוי סברי דגם באיש זה יש קורין כך ויש קורין כך ובטעות דעבידי למטעי תלי' בכ"מ וי"ל ג"כ דלא הוי לעז דיאמרו דאיש אחר הוא דיותר יתלו בטעות כזה משיתלו לומר דאיש אחר הוא כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ועי' בחא"ש סי' ל"א בא' שהי' נק' הירש מנשה כו' וכ' המסדר בגט צבי מנשה המכונה הירש מנשה וכ' דאין נ' כן כו' אלא נ' לכתוב מנשה צבי המכונה הירש מנשה כי היכי דלשתמע דהכינוי הירש קאי אדסמיך לי' דוקא דקי"ל דבעי' שיהי' נכתב הכינוי סמוך לשמו ולא להיפך וא"כ ה"נ אין לכתוב צבי מנשה המכונה הירש מנשה דמשמע דהירש הוי כינוי למנשה כו' לכן היותר נ' לכתוב מנשה צבי המכונה הירש מנשה דאז ליכא שום קפידא דהיותר משמע דקאי אדסמיך לי' ואף שהב"מ והמאיר נתיבים כ' דהיכי דנק' כגון יעקב יוסף וכתב להיפך יוסף. יעקב הוי כמו חצי השם כיון דהוא נק' בשם יעקב תחלה ואח"כ יוסף והוא כ' להיפך וכן בראובן שמעון כו' מ"מ הם מיירי שהשמות הוא בלי כינוי כלל רק נק' בלשה"ק לבד כשמו בזה יש לחוש דהוי כינוי השם כיון שנכתב לא כמו שנק' בפ"כ אבל הכא שיש לו כינוי ובלשון העולם אינו נק' כלל צבי מנשה רק הירש מנשה רק שאנן בעי' לכתוב לכל שם כינוי לשה"ק שלו לכך הוכרח לכתוב גם צבי אבל לפ"ז אין קפידא עכ"פ אם כותבים מנשה צבי ואין לחוש להקדמת שם השני כיון שכותבים אח"כ המכונה הירש מנשה א"כ כותבים כפי מה שנק' בלשון העולם א"כ ליכא למיחש לשינוי בהקדמה שהרי בלשון העולם לא נק' צבי מנשה רק הירש מנשה כו' ואח"כ כ'

דעוד נ' דאפשר לכתוב כך גבי צבי דמתקרי הירש מנשה כו' ואז ג"כ אין חשש דאף שבמאיר נתיבים כ' דאין לכתוב כן היינו בלשון המכונה דלשון מכונה ל"ש על לש"ק דאז משמע שרק מכונה כך אבל אינו נק' כן אבל אם כ' דמתקרי א"ש דאז מבואר שנק' בשם מנשה ואף דבלשון לעז ל"ש דמתקרי כבר כ' הב"ש דכונת הרמ"א רק דמכונה ל"ש בלה"ק אבל לשון דמתקרי שייך שפיר בלשון חול כיון דעכ"פ נק' כן וכשר אם כ' דמתקרי ואף להסוברים דלא כותי' היינו אם כ' שם החול לבד וכ' עליו דמתקרי אבל אם מצרפו לשה"ק וכותב שניהם יחד וכותב עליהם דמתקרי נ' דכשר כיון דבאמת נק' כן בשניהם ומידע ידעי דמתקרי נכתב בשביל לה"ק ושינוי לא הוי דעכ"פ נק' בשם החול ג"כ לכך נ' לכתוב צבי דמתקרי הירש מנשה ואז אין חשש והביא דברי הנו"ב כו' שכ' דבכה"ג יש לכתוב דמתקרי אך הוא חולק על הב"ש כו' עכ"ד ועי' בד"ח בשער התשובות שהשיג על מ"ש דיש לכתוב מנשה צבי המכונה הירש מנשה ואין חוששין בהיפך שה"ק כו' וכ' עליו דאם כתב כן קרוב להיות הגט בטל מה"ת דלפ"מ דמבואר בג"פ ועוד גדולי הספרדים דאם נק' ראובן שמעון וכ' שמעון ראובן דהגט בטל דהוי שם אחר וא"כ ל"מ מ"ש הכינוי הירש מנשה דלפעמים נק' לס"ת מנשה הירש ובכינוי מקדים הירש למנשה לכן יאמרו דזה אחר הוא ובגט צריך לכתוב לשון ברור שבקריאה יהי' ניכר המגרש והמתגרשת כמבואר בתה"ד גבי הא' במקום חי"ת כו' ובשביל החשש שיאמרו דהכינוי קאי על מנשה לחוד בשביל זה שהוא לא נזכר רק באחרונה לדעת הנו"ב שפיר דמי עכ"ד והיינו כד' התו"ג והב"א והצ"צ והזכרון יעקב והשו"מ הנ"ל ומד' השם ארי' הנ"ל משמע דלא כהד"ח אלא כהחא"ש הנ"ל ועי' בס' ברכת רצ"ה סי' ט' בענין איש אחד שגירש את אשתו בשם אביגדור יהושע כי כן הי' מוחזק בשם במקום הכינוי כו' וחתם עצמו בשם זה כו' ועתה הבעל מערער ששמו הוא יהושע אביגדור וכן עולה לתורה בעירו ונק' בפ"כ אביגדור לבד כו' והביא ד' הג"פ הנ"ל דמי שנק' ראובן שמעון כו' וכ' שמעון ראובן הגט פסול כו' או בטל ואחרים ס"ל דאם היפך השמות פסול ולא בטל והשואל הביא ד' הישוי"ע שמכשיר בפשיטות בזה וכ' די"ל דאין פסול זה ברור. ולדעתי לא גרע זה מהחליף שם העיקר בשם הטפל שכ' שם הטפל ועל שם העיקר כ' דמתקרי דפסקי' בסעי' ב' דכשר ולא חשבי' שינוי דמ"מ השמות כתובים בגט כשר ולא חשיב ששינוי ולמה יגרע זה שהחליף כו' והביא ראי' דהחליף שמותיו וכ' האחרון ראשון לא חשיב שינוי מגיטין פ"ז ב' גיטין שכתבן זה בצד זה כו' והאריך בזה ואח"כ הביא ראי' מסדר הגט סי' י"ט והאריך הרבה בזה וסיים דמהלין טעמי' נ' להתיר להאשה המגורשת בגט זה כו' עכ"ד יעוש"ה. והיינו כד' השם ארי' הנ"ל ועי"ש עוד בחא"ש שהביא ד' הישוי"ע

הנ"ל שכ' גבי שם משה ליב שראוי לכתוב משה יהודה המכונה משה ליב וכ' הטעם דאין לכתוב המכונה ליב דיש לחוש דקאי על שניהם ומ"ש דקאי אדסמיך לי' הביא ראי' מפ"ק דיומא דקא' אינו יודע אם רסן עיר הגדולה ולא פשיט דקאי אדסמיך לי' כו' השיג עליו וכ' דמהא ליכא ראי' כלל דודאי לשון תורה לחוד ולשון ב"א לחוד ובלשון תורה נמצא כמה פעמים שאחז"ל ה"ז מקרא הפוך ופעמים אמרו סרס המקרא ודרשהו אבל בלשון ב"א ודאי דרכו של אדם לסדר לשונו על נכון כו' והאריך בזה וכ' דהעיקר כהב"ש לכתוב משה יהודה המכונה ליב ואח"כ הביא דברי הנו"ב הנ"ל שהשיג על הב"ש שכ' דהמכונה קאי על השם וכ' דקאי על האדם כו' והאריך בד' הנו"ב וכתב לבסוף דהעיקר דהמכונה קאי על השם ודאי וצדקו ד'. הב"ש בזה דיש לכתוב משה יהודה המכונה ליב עכ"ד ועי"ש עוד בסי' ל"ז מ"ש להשיג ע"ד הישוי"ע הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה וכבר כתבתי לעיל דלדינא העיקר לכתוב לכתחלה משה יהודה דמתקרי משה ליב וכהנו"ב והט"ג והנוב"ש הנ"ל אבל בדיעבד אם כ' משה יהודה המכונה ליב ג"כ כשר וכמ"ש הט"ג בלק"ש סי' ו':

יב **בשם** ארי' סי' צ"ח כ' בענין שם אלטר בגט אם לכתוב המכונה או דמתקרי דדעת השואל נוטה לכתוב דמתקרי ומשמע מדבריו דאף אם שם הראשון הוא שה"ק דראוי לכתוב המכונה בשם לעז מ"מ בשם אלטר יכתוב דמתקרי והוא השיג עליו וכ' דאם שם הראשון היא שה"ק בודאי ראוי לכתוב המכונה אלטר רק היכא דשם הא' הוא שם לעז אז יש לכתוב דמתקרי אלטר כמו בכל ב' שמות של לעז ושמות אלטר ובאבא המה אצלי כמו שאר שמות של לעז והביא ד' הג"פ ס"ק פ"ד לענין בן הבכור כו' דמוכח מדבריו דכותבין בכה"ג המכונה בשמות כאלו וה"ה בשם זקן וזקנה כו' יש לכתוב המכונה וכ"כ עוד בע"נ הובא בט"ג אות ג' ס"ק כ' בשם גלידי שכיח אצל הספרדיים והוא שם כינוי בעלמא לגעגוע וקובעין אותו שם עד שאין קורין אותו רק בשם זה ולא בשם העצם כו' בכה"ג כותבין עיקר השם תחלה ואח"כ כותבין המכונה גליבי מבואר דכה כותבין המכונה וה"ה לכינוים אלו אלטר כו' דכותבין המכונה וגם נראה דשם אלטר דמי ממש לשם מרים וקרו לה מעזיא כו' ועי' ג"פ ס"ק צ"א כו' דאינו רק שם קטנות כו' ואפילו כשהכינוי הוא לה"ק דעתו לכתוב המכונה כיון דלאו שם הוא וכן בב' שמות של לעז דכותבין דמתקרי מ"מ בשבתולה כ' לכתוב המכונה, א"כ כ"ש כששמו שה"ק והכינוי בלעז אלטר דבודאי כותבים המכונה ולא עדיף משאר שם לעז נגד שה"ק דכותבים המכונה ומכ"ש בזה אשר לא מן השם הוא זה והביא ד' החא"ש סי' קס"ה שכ' לכתוב דמתקרי אלטר אבל בסי' מ"ז כ' להיפך דיש לכתוב המכונה ולא דמתקרי ובסי' פ"ב חזר וכ' לכתוב דמתקרי ודבריו

שם אינם מוכרחים לכן כ' בעצמו פעם כך ופעם כך כו' וכ' דמצד הסברא נ' דשמות אלו אלטר ואלטא הם עיקר כיון דהכל קורין אותם רק בשם זה א"כ נקבע להם שם זה דעיקר הוא הקריאה בפי העולם כדאיתא כו' רובא מרים ופורתא שרה ונהי דשם העריסה לא קרי נשתקע דהכל יודעים דיש לו שם אחר ולכן כותבין גם שם העריסה אבל עכ"פ שם אלטר הוא העיקר לכן הי' ראוי לכתוב דמתקרי דהוי שם העיקר כו' ולפ"ז יש מקום לחלק בין איש לאשה דבאיש שיש קריאה לתורה בצירוף שם העריסה בעיקר שמו לא הוי שם החניכה אלטר עיקר השם אבל לא כן באשה דשם העריסה שכבר נשתקע הוי שם אלטר עיקר השם וראוי לכתוב דמתקרי אבל לפ"ז הי' להקדים שם אלטר ובאבא לשם העריסה כדין שם העיקר דמקדימים לשם הטפל ולכתוב על שם העריסה דמתקרי כו' אבל גם זה לא טוב לעשות משם אלטר שם העיקר ולכותבו בראשונה כי מבואר בג"פ ובט"ג שכותבין על כינוים אלו המכונה ומקדימים שם העריסה כו' לכן אם שם העצם הוא שם עברי כמו אברהם ושרה יש לכתוב המכונה אלטר זאלטא כמו שם לעז אמנם אם שם העצם ג"כ שם לעז כמו גיטל פעריל נ' דיש לכתוב דמתקריא אלטא כמו דקי"ל בכל ב' שמות של לעז דכותבין דמתקרי דעכ"פ לא גרע משם לעז כיון דאיכא סברות לכאן ולכאן בשם אלטר לכן הדרינן לכללא דבשם לעז כנד שם עברי כותבין המכונה וב' שמות של לעז כותבין דמתקרי כו' מ"מ יותר נ' לכתוב בזה דהוי ב' שמות של לעז דמתקרי מ"מ מאן דעביד לכתוב המכונה גם בשם לעז נמי לא משתבש והוא כדעת הרח"ש גבי שבתולה כו' רק דעתי נוטה דמתקרי עדיף וכן דעתי נוטה בב' שמות של לעז כו' עכ"ד יעוש"ה ובסי' קט"ו כ' בענין הגט שהיא נק' בפ"כ באבא ומעריסה ניתן לה שם פרידא ריזיא וחלתה וניתן לה שם חי' כו' וכ' המסדר פרידא ריזיא המכונה באבא דשם העריסה לא חשיב נשתקע שהכל יודעים שאין זה עיקר השם רק שמסתפק אולי הי' צריך לכתוב גם שם חולי וכ' דזה אמת דכל כה"ג דאין זה שם כמו כו' או אלטר או באבא כותבין שם העריסה דלא תשיב נשתקע דהכל יודעין שאין זה שם העיקר ושיש לו שם העריסה כו' ולפ"ז י"ל דזה דוקא בשם עריסה כו' אבל כשנשתנה שמה מחמת חולי בזה ל"ש לומר שהכל יודעין שיש לה שם חולי א"כ שפיר חשיב נשתקע כה"ג לכן נ' דבכה"ג אין לכתוב רק שם העריסה כו' רק דמ"ש המסדר פרידא ריזיא המכונה באבא יש לפקפק דהא בב' שמות של לעז כותבין דמתקרי ולא המכונה כו' כי אולי י"ל כיון דאין זה עיקר השם לכן אף בשמות לעז יש לכתוב יותר המכונה באבא כיון דהוי רק שם כינוי ולא דמתקרי והביא ראי' מד' הג"פ ס"ק ס"ד בשם הרח"ש כו' דאע"ג דב' השמות הם שמות לעז יש לכתוב המכונה וכ"כ שם בס"ק צ"א גבי כינוי האיש שנק' בכור או כשר דכיון

דהוי רק שם כינוי ולא שם העצם כותבים המכונה והביא ד' החא"ש דבסי' מ"ז כ' לכתוב המכונה אלטא ובסי' פ"ב ובסי' קס"ה כ' לכתוב דמתקרי אלטר ובסי' ק"א כ' נמי לכתוב המכונה אלטר והאריך בזה וכ' לכן אין לסמוך עליו בזה ועוד הביא סתירה בדבריו כי בסי' מ"ז כ' לכתוב עיקר השם והמכונה אלטר ובסי' ס"ז ז' דאין לכתוב כלל את שם העריסה רק שם אלטר לבד ועכ"פ אתרי שכבר נכתב המכונה אין לערער ע"ז עכ"ד ובסי' ס"ב כ' ע"ד הגט באשה ששמה וויכנא לאה וכן נכתב בכתובה ובתנאים והיא מכונה בפ"כ רק בשם באבא וכ' המסדר רק שם באבא ולא כ' עיקר שמה והביא ד' השואל בזה לומר דהגט פסול דהוי שם טפל כו' והמסדר טעה בתרתי חדא דחשיב עיקר שמה לנשתקע ועוד שתשב שם באבא הוי כחניכא שהכל קורין ועוד דשמות אלטא ובאבא כו' אינו שם כינוי כלל רק שרוצים להעלים שם העיקר ולא הוי שם רק סימן בעלמא לברכה והוי כלא הזכיר שמה בגט כו' וכ' עליו הנה המסדר ודאי לא יפה עשה אשר כ' רק שם באבא ולא כ' עיקר השם דמבואר להדיא בכה"ג בשמות באלי כו' כיון שהכל יודעים שאין זה שם העצם א"כ שם העצם לא חשיב נשתקע כו' וכן אנו נוהגים בשם באבא אלטר אלטא לכתוב שם העיקר ועל הכינוים האלה אנו כותבים דמתקרי המכונה לפי הענין וכן הוא המנהג בכל בתי דינים כו' והאריך בזה וכ' אח"כ מה שהפריז כת"ר לומר דשמות אלו באבא אלטר אלטא אף אם כבר ניתן הגט הוא פסול אם כ' רק שמות אלו אף שהכל קורין אותם משום דהוי שם טפל בזה נטה מדרך האמת דכיון שנק' כן בפ"כ א"כ הוי חניכא שהכל קורין ושם טפל גופי' אם הכל קורין אותו כן בודאי הוי חניכא שהכל קורין וכשר ואף שכ' האחרונים לכתוב על שמות כאלו כמו באלי כו' המכונה וגם א"צ לכותבם כלל ז"א רק לענין עיקר השם ע"ז כ' דעיקר השם במקומו וזה הוי רק כחניכות בעלמא וכן הדין בכל החנכות ועכ"ז מכשירין כשהכל קורין בחניכא זאת אבל לומר דשמות כאלו לא חשיבי אף כחניכות בעלמא זה אינו מתקבל על הדעת ומה לי חניכות אלו או שאר חניכות כו' ובאמת מאן דעביד הכי ג"כ לא משתבש כי זה ברור דהוי כחניכא שהכל קורין כו' ואפשר דהכי עדיף טפי דבזה אנו יוצאים מחשש הנשתקע דהוא פסול גדול כו' ועכ"פ זה ודאי דבר שאינו עולה על הדעת לפסול הגט שנכתב בו רק שם באבא שהכל קורין אותה כו' וסיים ולכן גט זה שכבר ניתן הוא כשר בלא שום פקפוק ותנשא בו לכתחלה כדין כ' חניכתו וחניכתה עכ"ד ובסי' ס"ג מ"ש והאריך בזה יעוש"ה וע' בס' דברי יעקב סי' ט"ו שכ' לבאר בענין שמות של געגועין כמו שם אלטר אלטא באבא כו' אי כשר באלו לכתוב רק השם געגועין שהכל קורין בו או לכתוב רק שם העריסה או לכתוב שניהם ואיזו מהן יקדים והביא ד' השו"מ ח"א סי'

ק"ג שדעת הרב מצאנז לכתוב ב' גיטין כו' והשו"מ חולק עליו כו' ודעתו לכתוב שם העריסה אף שנשתקע לגמרי לעיקר השם ושם אלטר בלשון המכונה ולא דמתקרי כו' והביא עוד ד' השו"מ סי' ק"ה שכ' כו' דיש לכתוב אלטר דמתקרי דוד אלי' ותמה עליו דאיך הורה להקדים שם אלטר עשותו עיקר שהרי לדעתו אף אם לא הי' חותם ועולה בשם העריסה אמר להקדים השם העריסה כו' כ"ש בהאי דסי' ק"ה וכ' דט"ס הוא בסי' ק"ה וצ"ל להיפך לכתוב דוד אלי' דמתקרי אלטר והביא עוד ד' השו"מ סי' נ"ה שהביא ד' השואל כל שדברו בשמות געגועין כו' שלא לכתוב רק השם געגועין שהכל קורין בו דתשבו כשם מחמת חולי והוא השיב לו דאין זה דומה לשם מחמת חולי ואדרבה כיון שהכל יודעין שיש לזה שם עריסה אין לכותבו לבד וכשר בדיעבד בכנה"ג רק בנכתב רק שם של העריסה הנשתקע והביא תשובת דבר הלכה סי' נ"ג שהביא בשם הגאון מהר"ם טאביש מיאס שפ' שלא לכתוב שם אלטר או אלטא בגט כלל והוא חולק עליו ודעתו לכותבו לכינוי ובלא נודע שם העריסה די לכתוב שם אלטר לבד והיינו כהשו"מ הנ"ל והביא ד' מהר"ם לובלין סי' ק"ב בשם קורק דזה ג"כ כשם אלטר שדעתי לכותבו לכינוי וכ"כ בע"נ בשם מורינו ומורינא כו' וגם הביא ד' החא"ש סי' מ"ז דכ' דבשמות געגועין לא חשיב שם העריסה נשתקע לפי שהכל יודעין שיש לאיש זה שם עריסה שאינו נק' בו ויש לכתוב שם העריסה לעיקר השם ושם אלטר דמכונה אלא דבדיעבד אם לא נכתב רק השם געגועין כשר כחניכה שהכל קורין בו ובסי' פ"ב ובסי' קס"ה ובסי' ק"א האריך בזה הרבה לכאן ולכאן והביא ד' תשו' חיים שאל ח"א סי' ל"ח כו' והאריך הרבה בזה וכ' לבסוף דנ' בירורין של דברים דלכתחלה יש לכתוב אנת אנתתי פ' דמתקריא אלטא והשו"מ סותר ד"ט פעמים כי פעם כ' לכתוב המכונה ופעם כ' לכתוב דמתקריא וגם החא"ש פוסח על שתי הסעיפים אם לכתוב המכונה או דמתקריא ועי' מאמר מרדכי סי' י"ג ובחסד לאברהם סי' ל"ז ובמלחמת ארי' סי' י"ד וביאיר נתיב סי' כ"ב כו' אבל כיון דקי"ל דבדיעבד אם כ' דמתקרי במקום שראוי לכתוב המכונה ג"כ כשר כמ"ש הב"ש סי' קכ"ט ולזה ראוי' לכתוב כאן שם העריסה לעיקר ולכתוב השם געגועין דמתקרי ויש תשובה מהגאב"ד דלבוב דבכה"ג שנכתב השם העריסה גם בתנאים ובכתובה אם לא כ' רק השם געגוע אף אם כבר נותן הגט אם אינו מקום טיגון ושעה"ד יש ליתן גט אחר והיכא שלא כ' רק השם העריסה בזה בזה ג"כ נ' דצריך ליתן גט אחר כיון דבגיטין אנו בעי' שנדע מהגט מי המגרש והמתגרשת וזה אין לדעת מהשם עריסה זולת בנכתב שם העריסה גם בתנאים וכתובה ועלי' לתורה בזה אפשר להקל אם לא נקל לתת גט אחר והיכא שהקדימו השם של געגועין וכ' על עיקר השם מעריסה בלשון דמתקריא אם נקל

לתת גט אחר יש ליתן גט אחר ואם לאו כיון שנכתבו שניהם יש להכשירם בדיעבד כו' עכ"ד יעוש"ה. ועי' בברכת רצ"ה סי' ס"ז שכ' בשם אלטר מאן דכ' דמתקרי ומאן דכ' המכונה לא משתבש ובנ"ד טוב יותר לכתוב דמתקרי כיון שיש ב' ש"ק יהושע מרדכי ואי קאי על השם לא נדע על איזה כו' וטוב יותר לכתוב דמתקרי אלטר והביא בשם הגאון ר' משה טוביש שכ' שלא לכתוב כלל שם אלטר וכ' אך אנו נוהגין לכתוב גם השם אלטר עכ"ד ועי' בחא"ש סי' קפ"ח במסדר א' שכ' שם באבא בלי אל"ף אחר ב' ראשונה וכ' עליו דזה טעות דודאי קרוב יותר להיות נק' בקמ"ץ כמו בבא בן בוטא עכ"ד. וכעת ראיתי בד"ח בשער התשו' שכ' ע"ד החא"ש סי' מ"ז שכ' דדבריו סתרי אהדדי והביא תשו' מהרח"ש גבי קנפראדה דשם זה אינו כמו שם עצם וכמעט דומה לתואר ולא לשם לכן צריך לכתוב עליו המכונה קנפראדה וקנפראדה הוא כמו לדידן אלטר וכ"כ בהדיא בע"נ קנפראדה כו' ויש מי שמתו לו בניו וכשנולד לו בן אחר באות השכינות וקונים אותו כדי שיחי' לכך קראו לו קנפראדה כלומר קנוי וכ' הרא"ש כותבין המכונה קנפראדה ואין כותבין דמתקרי כיון דשם קנפראדה אינו שם העצם עכ"ל ולכן גם באלטר או באלטא כותבין פ' המכונה אלטר או אלעא עכ"ד וכ"כ בסי' ק"א שם:

יג **שם** אליקים הוא ביו"ד אחר הקו"ף. כן מבואר בב"ש אות א' איך אם נק' בפ"כ אליקום וגם לס"ת נק' כן במלאפו"ם וגם חתימתו ג"כ בוא"ו אליקום בזה נ' דיש לכתוב בוא"ו וכ"כ בס' זכרון יעקב סי' מ"ב דכיון שחותם עצמו בוא"ו דמי ליהודה שחתם עצמו באל"ף שהרבה פוס' הסכימו שיכתוב באל"ף לבסוף וכ' דאפי' להחולקים שם כיון דשם אין שינוי במבטא משא"כ כאן דיו"ד נרגש במבטא אם נכתוב ביו"ד כ"ע מודים בזה דיש לכתוב בוא"ו ולא ביו"ד וכן משמע בב"ש גבי באלי שהחולקים לא יחלקו רק היכא שאין שינוי במבטא משא"כ כאן דיש שינוי במבטא כי כ' בסופו כי ליכא שינוי במבטא וכן מד' הנו"ב מ"ת סי' קכ"ד גבי טאלצא טאלצי כו' ובסי' ק"כ שם בשם ישששכר באם שחותם עצמו בחד שי"ן אין לכתוב ב"ש עכ"ד:

יד **שם** ארעלא כ' בחא"ש סי' ק"ח דהיכא דנק' בפ"כ ארולה בקמ"ץ צריך לכתוב ארולה בוא"ו אחר הרי"ש וה"א אחר הלמ"ד כו' והאריך בזה יעוש"ה. אך בצ"צ חאה"ע סי' ר"ה ובנחלת דוד סי' ל"א כ' ארעלא בעי"ן אחר הרי"ש ובאל"ף אחר הלמ"ד:

טו **בחא"ש** סי' ק"צ בגט שנכתב שם המגרש אברהם בן זוסיא ועתה האב של המגרש מערער שעולה לתורה בשם אברהם זאב וכך היא חתימתו ועל עלי' לתורה אין לו שום בירור ואדרבה השו"ב או' שעולה לתורה בשם אברהם לבד וכל העולם קורין לו רק אברהם וכ' לא מבעיא אם אין כאן בירור על עלי' לתורה ומה גם שהשו"ב או' להיפך

ואף אם לא הי' או' להיפך עכ"פ אין שום בירור שעלה גם בשם זאב א"כ אין האב והבעל נאמנים ואף לא ט"א רק עפ"י ב' עדים כשרים וכל דלא הוי עפ"י ב' עדים אין לנו שום חשש רק מן החתימה וכיון דעלי' לתורה וקריאת העולם שוה הוי החתימה רק מיעוטא ודאי דכשר בדיעבד רק אף אם הי' עדים על עלי' לתורה מ"מ כשר במקום עיגון חדא דהוי שם שהכל קורין בו וכשר במקום עיגון ועוד יותר כיון דנק' לתורה וחותם בשניהם דוקא אבל בשם זאב לבדו לא נק' בשום פעם וא"כ הוי אברהם וזאב כשם א' וכשכותב אברהם לבדו הוי כקיצה"ש דכשר וכמ"ש בט"ג בשם תשו' מהראנ"ח ולכך כשר הגט והיא מותרת להנשא כו' עכ"ד והנה מ"ש דאף ע"א א"נ ובאמת הביא הב"ש ס"ק כ' בשם מהרא"י דאם ע"א מעיד על שינה שם אביו דנאמן אך התו"ג בחידושים ס"ק י"ח כ' דמהרא"י מיירי קודם הנתינה דאין זה דבר שבערוה אבל גט שהוא ביד האשה כבר אין עא"נ לפוסלו עכ"ד ועי' בנודע בשערים מ"ש דמהרא"י מיירי היכא דידעי' דנכתב הגט על פיו כו' והיום הוא מערער וגם ע"א מעיד כדבריו יכול לחזור כו' עכ"ד והכא מיירי דלא נכתב הגט על פיו ועתה האב מערער שפיר כ' החא"ש הנ"ל דאין ע"א נאמן ועי' בתשובות בית אפרים חאה"ע סי' צ"ה ובנוב"ש ח"ב באה"ע סי' נ"ז נ"ט ובברית יעקב חאה"ע סי' נ"ז מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

טז **בחא"ש** סי' קנ"ה באיש א' ששמו הוי אורי ליב ונכתב בגט שם עירא בעי"ן ובאל"ף בסוף ע"ש עירא היאירי וכ' דגט זה פסול כו' דהנה במדינתנו לא שכיח כלל שם עירא וכל הנק' אורי הוא על שם מ"ש בתורה ובכ"מ אזלי' בתר רובא ומכ"ש בזה דאפי' מיעוטא ליכא כו' והאריך בזה ופ' דהגט פסול אפי' בדיעבד דהוי שינוי בלשון כו' אפי' במקום עיגון עכ"ד יעוש"ה ועי' בד"ח בשער התשו' שכ' עליו דלכאורה יש להכשיר כיון דעי"ן ואל"ף מאותיות המתחלפות אך כיון דהם מב' שמות ממש בודאי הגט בטל כמבואר בתה"ד עכ"ד:

יז **במחא"ש** סי' ע"ג באיש ששמו אברהם צבי ונק' בפ"כ אברהם הירש כו' והאריך בד' הב"ש והנו"ב מהדו"ת חאה"ע סי' קי"ט וכ' דלכתחלה ראוי לכתוב אברהם צבי דמתקרי אברהם הירש כהנו"ב מיהו אם כ' המכונה הירש כהב"ש כשר בדיעבד כו' יעוש"ה וכבר הארכתי בזה לעיל סי' י"ב והעלתי דיש לכתוב לכתחלה אברהם צבי דמתקרי אברהם הירש וכהנו"ב יעוש"ה ועי' בחוט המשולש בתשו' הגאון ר' אליעזר יצחק הי' י"ח באיש א' ששמו אליעזר זאב ושם וואלף נשתקע ולא נק' מעולם בשם וואלף וכ' דצריך לכתוב אליעזר זאב דמתקרי אליעזר וכן דעת האחרונים והט"ג בלק"ש ועוד כ' בשם אבי המגרש לכתוב ארי' צבי המכונה הירש משום דנשתקע שם ליב לגמרי ואף שכ' הט"ג שם ס"ק

ז' דלחוש לדעת הב"ש יש לכתוב הירש דמתקרי ארי' צבי הן מנהגינו פה תמיד כדעת הנו"ב ובפרט שאין בזה חשש אף לדעת הב"ש כו' עכ"ד יעוש"ה:

יח **בחא"ש** סי' קנ"ז במי שעולה לתורה בשם אהרן ירוחם ובפ"כ נק' ארון פישל כו' וכ' דצריך לכתוב דמתקרי ארון פישל דבלשון דמתקרי צריך להיות נכתב בלשון דמתקרי חמש והביא ד' הט"ג גבי סעדי' ונק' שעי' שכ' נמי כן דצריך לכתוב דמתקרי כמו שנק' וכ' ולא מבעי' בשם ארון או שעי' דהוי כשם אתר ויתכן להיות אדם נק' כן בשם זה לבד דצריך לכתוב כמו שנק' אף גם בשם יצחק איצק דאף דבלא מתקרי יכתבו יצחק ולא איצק כיון דאיצק הוי רק קיצה"ש מיצחק מ"מ אם צריך לכתוב דמתקרי מחמת שיש לו עוד שם אתר אז גבי מתקרי יכתוב איצק ולא יצחק דבלשון דמתקרי ל"ש רק כמו דנק' ממש בלשונו בלא שינוי עכ"ד. ועי' לעיל סי' ט' מ"ש בזה יעוש"ה:

עוד כ' שם במי שעולה לתורה ארי' ליב ופ"כ נק' רק ליב כו' והביא ד' הט"נ גבי אליעזר ליפא כו' וד' הב"ש והנו"ב והב"מ והאריך בזה. וכ' דיותר טוב בכה"ג לכתוב ליב דמתקרי ארי' ליב דבזה ליכא שום חשש פסול ואם לא ירצו לכתוב כן עכ"פ יכתבו ארי' ליב המכונה ליב ולא דמתקרי ליב כו' עכ"ד יעוש"ה. ולפ"ד השם ארי' סי' קט"ו הבאתי דבריו לעיל סי' ז' יש לכתוב לכתחלה ארי' ליב דמתקרי ליב ועי' עוד בש"א סי' ס"א שכ' דמעשה בא לידו במי שהי' נק' לתורה ובחתימה יקותיאל זוסמאן ובפ"כ נק' זוסיא וכ' דלפ"ד הט"ג הי' צריך לכתוב המכונה זוסיא ולא דמתקרי דבשם זוסיא אינו חותם ואינו טולה לתורה ול"ש טעמו משום דחשוב עיקר השם אבל לפמ"ש כיון דיש שם לעז ושה"ק א"כ מאי חזית דאזלת בתר שה"ק לכתוב המכונה זיל בתר שם הלעז דכותבים דמתקרי בב' שמות של לעז וכיון דבכ"ח דיש ספק כותבים דמתקרי לכן גם בזה יש לכתוב דמתקרי וזה גופי' י"ל דהוי טעמו של הח"ס גבי אליעזר ליפא שכ' דמתקרי ליפא כו' עכ"ד. ולפ"ד אלו נמי בנ"ד יש לכתוב ארי' ליב דמתקרי ליב וכ"נ עיקר לדינא דיש לכתוב לכתחלה ארי' ליב דמתקרי ליב:

יט **בקונטרס** השמות סי' מ"ו מי שעולה לתורה ארי' ובפ"כ נק' ליבלא וחותם א"ע ליב יש לכתוב ארי' המכונה ליב וא"צ לכתוב ליבלא שנק' לגענועים עכ"ד. וזה פשוט דאין שייך כאן לומר דהעלי' והחתימה סתרי אהדדי שהקריאה בפ"כ מכריע וכמ"ש הג"פ והט"ג בכ"מ משום שידוע דשם אחד הוא רק שזה קודש וזה חול ולא סתרי כלל וכ"כ בחידושים שם אות מ"ו והביא ד' הט"ג בלק"ש אות כ"ז בימי ששמו יהושע בעלי' לתורה ובפ"כ פאלק אף שחותם ג"כ פאלק מ"מ יש להקדים שם המובהק שעולה בו לתורה ולכתוב יהושע המכונה פאלק ועוד כ' שם דא"צ לכתוב ב' הכינוים כו' וא"כ בנד"ז דחותם א"ע

ליב א"צ לכתוב שם הגעגוע ליבלא כו' והאריך בזה. ובסי' מ"ז כ' במי שעולה לתורה בשם ארי' וחותם בשם זה לבד ובפ"כ נק' ליבלא יש לכתוב ארי' המכונה ליבלא באל"ף בסוף ויש מקומות שהמבטא שלהם בחיר"ק הבי"ת יש לכתוב ליבילא אף שהי' מעריסה שמו ליב ואח"כ לגעגועים נק' כשם ליבלא מ"מ צריך לכתוב כמו שנק' ואם חותם ביו"ד בסוף ליבלי ליבילי יש לכתוב כן ונ' דאם אירע כן באבי המגרש או המגורשת יש לכתוב רק ארי' או יהודא המכונה ליב עכ"ד. ועי' בחידושים שם אות מ"ז מ"ש בזה. והביא ד' הנו"ב חאה"ע סי' קי"ח במי ששם אבי המגרש הוא מרדכי והכינוי שלו גומפיל כו' והי' רגילין לקרותו גומפלי אפי' בפניו כו' וכ' כיון שבשם קטנות הזה יש לו כמה ספי' והוא רק בשם אבי המגרש לא יזכיר שם קטנות כלל ויכתוב רק בן מרדכי המכונה גומפיל כו' וה"ה בזה כו' והאריך בזה יעוש"ה:

כ **בקונטרס** השמות סי' ל"ד מי שעולה לתורה אלחנן ונקרא בפ"כ חנה וכן חותם א"ע יש לכתוב תנה דמתקרי אלחנן וכ' בחידושים שם דזה פשוט כיון דחנה ואלחנן ב' שתות ועלי' לתורה וחתימה סתרי אהדדי הקריאה שבפ"כ מכריע. עוד כ' שאם חותם אלחנן או אלחנן חנה יש לכתוב אלחנן דמתקרי חנה וכ' בחידושים שם דדין זה האחרון בחותם אלחנן תנה נלמד מד' הט"ג בלק"ש אות כ"ז גבי יהושע פאלק כו' אף שחותם יהושע פאלק די לכתוב יהושע המכונה פאלק כו' דרוצה לחתום בשם הידוע וניכר לכל אבל לא נעקר בזה שמו המובהק שעולה בו לתורה וכ"ה בזה דמה שחותם בב' השמות כונתו שעוקר שחו אלחנן ובפ"כ נק' תנה ודי לכתוב אלחנן דמתקרי חנה עכ"ד:

כא **בבגדי** כהונה חאה"ע סי' כ"ו בשם המגרש פייס ולא חתם בשה"ק ועולה לס"ת בשם אורי שרגא ומצינו במחברים כו' שכ' אור בלא יו"ד ונסתפק השואל אם לכתוב ביו"ד כו' ורוצה לומר דלא שייך בזה שינוי שמו כיון דנשתנה עכשיו כו' והשיג עליו וכ' דודאי אם שתו אור שרגא וכ' אורי שרגא הוי שינוי שמו כיין דאורי הוא שם בפ"ע כו' והאריך בזה. והביא ד' התה"ד סי' רל"ג כו' וד' הרש"ל בתשובה כו' וסיים דיש לכתוב בנ"ד אורי כאשר החזיק את עצמו בפנינו בעלייתו לס"ת כיון שאינו סותר כאשר הוחזק בפ"כ כו' עכ"ד יעוש"ה. ועי' בתשובה מאהבה ח"א סי' נ"ב שהביא נמי כן בשם רבו הגאון בעל נו"ב דאף שחתם עצמי פייש רק לס"ת עלה בשם אורי שרגא והורה כו' דיש לכתוב אורי שרגא ביו"ד וכן עשו אחריו הלכה למעשה עכ"ד. הובא דבריו בפ"ת קונטרס השמות אות א':

כב **בקונטרס** השמות סי' כ"ה במי ששמו מעריסה ארי' ליבוש וכן עולה לתורה בב' השמות וחותם ליבוש לבד וכן נק' בפ"כ בשם ליבש יש לכתוב ארי' ליבוש דמתקרי

ליבוש והיינו כיון דשם ליבוש הוי כינוי לשם ארי' ואינו שם העצם יש להקדים שם ארי' ליבוש לשם ליבוש ועי' בגט מקושר שכ' דלעולם אף היכי דשם העלי' והחתימה הוא טפל מ"מ יש להקדימו ולכתוב דמתקרי על שם שנק' בפ"כ שלשון דמתקרי צודק יותר כל שם שנק' בפי העולם וא"כ לפ"ד בודאי דיש לכתוב דמתקרי ע"ש ליבוש וכ"כ בחידושים שם והאריך הרבה בזה. ועי' בביאורים שם שכ' דמי שרוצה לסמוך בזה על הג"פ ולהקדים שם ליבוש לא נשתבש ובפרט שהט"ג בעצמו כ' בלק"ש כמ"פ דאין קפידא אם מקדימין שם הלעז שנק' בו בפ"כ ואין דינו כמקדים ספל לעיקר כיון שהוא חניכא שהכל קורין אותי בו והביא ד' החא"ש סי' צ"ט וק"א והשיג עליו והאריך בזה וסיים דאני נוטה תמיד לילך בעקבות הראשונים ולהקדים לשם הקודש אך בנ"ד שכן דעת הג"פ כו' אין קפידא אה מקדימין שם ליבוש עכ"ד יעוש"ה:

כג **בצ"צ** חאה"ע סי' צ"ט בגט שכ' שמואל אורי והוא חותם באיגרת בשריטה כזה שמואל אורי' והשריטה מורה לכאורה שצ"ל עוד אות א' היינו אוריה כמ"ש הב"ש גבי אלי' וכ' כיון שידוע שנק' בעירו רק שמואל אורי ולא אוריה וכן עולה לתורה וכן נכתב בכתובה וגם ידוע שאבי אמו שעל שמו נק' אורי הי' שמו אורי דוקא ולא אוריה וגם מבני משפחתו שנק' ע"ש זקנו ג"כ שמם אורי דוקא גם שם אוריה לא נשמע כלל במדינתינו כו' א"כ הרי ברור שחתימתו אורי' בשריטה אחר היו"ד הוא שפת יתר וטעות ולא משגחינן בחתימתו כו' והאריך בזה והוכיח דאין להשגיח על השריטה שעושה בחתימתו דטועה הוא כו' ואין כאן שום חשש שינוי השם כו' יעוש"ה. ועי' בס' זכרון יעקב סי' נ' שכ' בדבר הגט שהמגרש נק' לתורה ע"ש אביו אורי' היינו שהי' מרגישין היו"ד בסגו"ל ואחריו ה' כמשפט בסגו"ל שמושך אחריו ה' או אות אחר וכן בחתימתו הי' חותם שם אביו אורי' ואצל היו"ד הי' מושך קו אחריו באלכסון שהקו מורה על חסרון אות כידוע משמע מזה ששמו בחתימתו אוריה ובפ"כ נק' אורי לבד והנה זה ידוע כי אורי ואורי' הם ב' שמות כי שם אורי הוא כ' בויקהל בצלאל בן אורי ואורי' טל שם אורי' החתי והגם כי נהרג כו' רק כיון דחזי' דנחתם תמיד על שמו מוכח שנק' מעריסה על שמו כו' נ' דיש לכתוב אורי' דמתקרי אורי ודמי למ"ש הט"ג בלק"ש אות י"ט גבי שמעי' כו' עכ"ד. ואינו חולק ע"ד הצ"צ הנ"ל דהצ"צ מיירי דנק' בעירו שמואל אורי ולא אוריה וכן עולה לתורה וכן נכתב בכתובה וגם אבי אמו הי' שמו אורי' ולא אורי' וגם לא נשמע שם אורי' ומש"ה כ' דחתימתו אורי' בשריטה אחר היו"ד הוא טעות ואין משגיחין בחתימתו אבל בזכרון יעקב הנ"ל איירי שנק' לתורה אורי' ע"ש אביו וכן הי' חותם שם אביו אורי' ואצל היו"ד הי' מושך קו אחריו בזה שפיר י"ל דיש לכתוב אורי' דמתקרי אורי וכמ"ש הזכרון יעקב

הנ"ל אך מד' הצ"צ הנ"ל שכ' דלא נשמע כלל במדינתינו שם אורי' א"כ מוכח דהא דנק' לתורה ע"ש אביו אורי' וחותם שם אביו אורי' ומושך אצל היו"ד קו אחריו מוכת שהוא ובפרט דבפ"כ נק' אורי לבד ולכן נ' דא"צ לכתוב רק אורי לבד וכמ"ש בצ"צ הנ"ל:

כד **בזכרון** יעקב סי' מ"א כ' בנידון שם אהרן שנק' בפ"כ ארון בקמ"ץ מבואר בש"א אות א' שיש פלוגתא היכא דאין הנקודות שווין אם יש לכתוב ג"כ קיה"ש המכונה ארון ופ' הב"ש שאין לכתוב אלא אהרן בלבד כו' וכ"מ מכללים של הב"ש גם אליעזר ליזר ששם שהוא מובלע בעיקר השם א"צ לכתוב שם הקצר אפי' היכא שאין הנקודות שווין עכ"ד. ובסי' נ"ג שם כ' בנידון שם אהרן ונק' בפ"כ ארון הגם שמעולם לא הי' דעתי מסכמת לכתוב אהרן המכונה ארון לפי מסקנת הב"ש בש"א שכ' דאין כותבין הכינוי כו' ומשמע שאפי' נק' בקמ"ץ אן לכתוב רק שם אהרן לבד כי יען שעולה לס"ת כך אינו רק קיה"ש שא"צ לכתוב הקיצור וכ' אך שקבל מכתב מרב א' שכ' שיותר טוב לומר שהב"ש לא קאי רק ע"ש ארון וע"ז פ' שלא להזכיר הכינוי יען שנק' ג"כ בפת"ח אבל כשנק' בקמ"ץ יש לכתוב ארון ג"כ לכן לצאת ידי כולם הוריתי לכתוב ג"כ שם ארון כי קיה"ש שכותבין אין קפידא כלל כידוע הגם שאינו צריכה ובשם ארון כ' דבדיעבד אין שום תשש אם כ' מלא בוא"ו אך לכתחלה נ' שטוב יותר לכתוב חסר עכ"ד יעוש"ה. ועי' במים חיים סי' נ"ח בתשובת הגאון בעל בית אפרים שם שכ' דאם נק' בפ"כ ארון ולא נודע שם עריסתו ועלייתו לתורה וחתימתו שיש לכתוב ארון לבד כו' וגם נ' דבזמנינו שכיח טובא שם ארון נ' דהוא קובע שם לעצמו ואם שמו מעריסה אהרן צריך לכתוב אהרן דמתקרי ארון וכמו אלחנן חנן וכן ראיתי בתשובה מאהבה ח"א סי' נ"ב שעשה מעשה בק"ק פראג בהסכמת הגאון בעל נו"ב ונכתב בגט אהרן המכונה ארה וא"כ פשיטא שיש לכתוב דמתקרי ארון ומזה נלמד דאם אין ידוע עיקר שמו שיש לכתוב החניכא שהכל קורין בו וסגי בהכי ואין לפקפק בדבר עכ"ד. הובא דבריו בפ"ת קונטרס השמות אות א' והיינו כד' הזכרון יעקב סי' נ"ג הנ"ל אך הזכרון יעקב כ' לכתוב המכונה ארון והבית אפרים הנ"ל כ' לכתוב דמתקרי ארון ועי' בס' משיב דבר ח"ב סי' ס"ג אות ב' שכ' נמי לכתוב הכינוי ארון וגם כ' שצריך לכתוב ארון חסר בלא וא"ו יעוש"ה והיינו כהזכרון יעקב דסי' נ"ג הנ"ל ועי"ש עוד באות א' במי ששמו עולה לתורה וחותם עצמו אריה ליב ונק' ליבא נ' לכתוב ארי' ליב דמתקרי ליבא דכיון שעולה לתורה וחותם עצמו בשניהם א"א לכתוב ארי' המכונה ליב דכך שמו עיקרי הלעז כמו שם בלה"ק ולשון הרמ"א בסי' קכ"ט סעי' ט"ז מי שיש לו שם עברי שעולה בו לקרות בתורה ויש לו נמי שם בלשון לעז כו' מבואר דדוקא שעולה לתורה בשם העברי לחוד וכש"כ אי אין יודעין שם העריסה אי הי' ג"כ

בשניהם ואולי בכונה קראו אותו כן ע"כ אין לכתוב המכונה ועי' בלק"ש בשם יהושע פאלק ואחר שכן א"א לכתוב המכונה ליבא דאולי וקרוב יותר שהוא כינוי טל שם ליב וכל כינוי לעז על לעז כותבין דמתקרי כמ"ש הב"ש ס"ק כ"ה בשם מהר"ם לובלין וידוע דמספק כותבין ג"כ דמתקרי כמ"ש הב"ש ס"ק ל' כו' והאריך בזה. ובסי' ס"ד שם באבי המגורשת שנק' לתורה וחותם אליקום געציל כו' ונכתב בת אליקום המכונה געציל ורב א' מפקפק ע"ז עפי"ד הט"ג בלק"ש סעי' כ"ז בשם יהושע המכונה פאלק דדוקא באינו עולה לתורה בשם פאלק כותבין יהושע המכונה פאלק אבל בעולה לתורה יהושע פאלק ראוי נכתוב יהושע דמתקרי פאלק וכן משמע מלשון רמיא סעי' ט"ז כו' וכ' דכן הסכמתי בעצמי בתשובה העברה בשם ארי' ליב עתה אני חוזר כו' דכמו שאין להקפיד בשם העריסה שנק' בכם הלעז ג"כ ומ"מ כותבין שם העיקר דלה"ק ועל הלעז המכונה כו' ה"נ אין להקפיד בקריאה לתורה דלה"ק הוא העיקר והלעז הוא המכונה ומנין לש"ץ לעשות כונת בשם האדם מה שלא יכון האב הקורא שמו בישראל והרמ"א דסעי' ט"ז מיירי בשם לעז שאינו בא מחמת שם העיקר כמו שנק' שמו יהודא געציל אז בודאי יש נפ"מ אם נק' יהודא געציל אזי שני שמות ממש הן אבל יהודא ליב או יהושע פאלק אין הלעז שם בפ"ע אלא כינוי המורגל וכ' ליישב בזה ד' הרמ"א כו' דהא שכ' הרמ"א דבין אם יוצא תן השם או לא כ תבין על לעז המכונה היינו בין יהודא ליב דשם ליב יוצא משם יהודא ע"ש גור ארי' יהודא בין אם אינו יוצא כמו יהושע פאלק שאין שייכות באמת זה הלעז לאותו לה"ק רק הסכמת המדינה היא מ"מ כיון שכבר נהגו כך ה"ז כינוי כו' אבל אם נק' באיזה שם להקל והעולם קורין אותו בשם לעז שאינו בא כלל מחמת שם העריסה כגון שנק' יהושע והעולם קורין אותו ליב א"א לכתוב כלל המכונה אלא דמתקרי וכן הא דסכ"ה מיירי בכה"ג דומיא דראובן שמעון דבש"ע דמה שקורין אותו העולם שמעין אינו מחמת שנק' מעריסה ראובן ובכה"ג אם עו"ג קורין אותו שם שאין לו שייכות לשם העברי כותבין דמתקרי והנה האחרונים לא כ' כן ליישב ד' הרמ"א משום דבשו"ת הרמ"א משמע דאין לחלק בין כנוי לכינוי ולעולם כותבין על שם לעז המכונה אמנם לענין הא שדקדק הרמ"א שקורין אותו לתורה בשם העברי לחוד ברור כמ"ש דלאפוקי אם קורין בתורה יהושע ליב או צריך לכתוב יהושע ליב דמתקרי ליב אבל יהודא ליב או יהושע פאלק ל"ש קורין בתורה בשניהם או בשם לה"ק לחוד וכן בנ"ד אל קים געציל הוא המכמת המדינה ופשיטא דגעציל הוא כינוי לשם העיקר וראוי לעשות כן לכתחלה ומכ"ש כשכבר נשאת כו' עכ"ד. ובסי' ס"ה שם מ"ש בזה ופי' לעיל סי' ז' בענין שם אליעזר עזר ליפא מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. ושם געציל כ' המשיב דבר

שם דלפי ה"נ ראוי לכתוב חסר יו"ד געצל אמנם כמו שהוא בגט הבא מכבר כן יעוש"ה עכ"ד. ועי' בט"ג ש"א אות א' ס"ק מ"א ובאות ג' ס"ק י"ז שכ' געציל ביו"ד:

כה **בברית** יעקב חאה"ע סי' פ"ב באיש א' ששמו מעריסה ונק' לס"ת אלכסנדר קלונימוס ובפ"כ נק' רק סענדר וכינוי קלמן לא נק' מעולם כו' והמסדר כ' בגט אלכסנדר קלונימוס המכונה סענדר קלמן כו' וכ' דהתסדר שכ' המכונה סענדר קלמן אשר לא נק' כלל בכינוי קלמן לא יפה עשה בזה דאפי' הי' נק' מעריסה קלמן ואח"כ נשתקע שם כינוי קלמן לא הי' צריך לכתוב רק אלכסנדר קלונימוס המכונה סענדר וכ"ש כה"ג דלא כי' נק' מעולם בכינוי גרע טפי משם הנשתקע דבעת המילה קוראין רק הב' שמות אלכסנדר קלונימוס ואינן מפרשים הכינוים כמו בעלי' לכ"ת וגם אח"כ לא הי' נק' בשם קלמן אע"ג דרוב פעמים הוי לקלונימוס כינוי קלמן כו' מ"מ א' לכתוב כינוי קלמן מה שאינו נק' בכינוי זה ואינו דומה להא דכ' הב"ש בש"נ אות ב' בשם שארקא כו' וכ' דיש סברא לפסול הגט אף בדיעבד כו' והאריך בזה וכ' אח"כ אמנם כעת דבא נסדר לו גט יש לכתוב אלכסנדר קלונימוס המכונה סענדר ואע"ג דכ' הב"ש דא"צ לכתוב המכונה ם סענדר דזה השם מובלע בשה"ק אלכסנדר ודמי ליצחק איצק זה דוקא אם יש לו רק ש"ק אלכסנדר לחוד א"צ לכתוב המכונה סענדר אבל היכא דיש לו ב' שמות והי' נקי' בשם א' כגון שהי' נק' לס"ת אלנסנדר קלונימוס ובשם העולם רק קלונימוס הי' צר ך לכתוב אלכסנדר קלונימוס דמתקרי קלונימוס כיון דב' השמות מתחלקין שא"י לכתוב אלכסנדר דמתקרי קלונימוס כיון שנק' לס"ת ביחד הוי כשם אחד כמ"ש הב"ש סי' קכ"ט ס"ק כ"ד ובתשו' פ"מ ת"ב סי' מ"ז דאם כ' דמתקרי ביניהם הגט פסול ה"נ אם שם הלעז דמתחלקין בין השמות צריך לכתוב אלכסנדר קלונימוס המכונה סענדר וא"ל לפמ"ש הב"ש שם ס"ק כ"ד במי שהי' נק' לס"ת משה יהודא ופ"כ הי' נק' משה ליב דצריך לכתוב משה יהודא המכונה ליב כו' דמסתמא קאי אדסמיך לי' על שם יהודא ה"ג יש לחוש דיאמרו דכינוי סענדר קאי על שם קלונימוס ונק' אלכסנדר סענדר דכינוי קאי אדסמיך לי' דז"א דכבר השיג הנו"ב על הב"ש דהכונה על האדם קאי ולא על השם ועוד דכה"ג גם הב"ש מודה דידוע דשם קלונימוס אין לו כינוי אחר רק קלמן וכינוי סענדר הוי כינוי לאלכסנדר וכמה פוס' כ' דסענדר הוי קיצה"ש מאלכסנדר וא"צ לכותבו א"כ מסתמא יפרשו דקאי האי המכונה על האדם דנק' בכינוי זה כו' עכ"ד יעוש"ה וס"ל כהנו"ב דהמכונה קאי על האדם ולא על השם ועי' לעיל סי' י"א מ"ש בזה יעוש"ה:

אות ב

כו **במשיב** דבר ח"ב סי' ס"ו בדבר הגט שם האיש מעריסה בנימין צבי וכן חותמו ונק' בתורה ובפי הבריות נק' בענא ומיעוט דמיעוט נק' בנימין הירש ונכתב בגט בנימין צבי דמתקרי בנימין הירש ולא נזכר שם בענא כו' ורב א' מסכים לזה למסור הגט וכ' טעמו ששם בענא אינו אלא קיצור משם בנימין וא"צ לפרש וגם כי שם בענא ס' איך לכתוב אם בה' יש לחוש לחלוף שם בענה בלה"ק ואם באל"ף הרי שם הנגזר משה"ק ראוי לכתוב בה' בסוף וא"כ כו' יותר טוב שלא לכתוב כלל כן הוא דעת הרב והוא השיג עליו מב' טעמי חדא מחמת דנק' בענא לחוד ואפי' הי' נק' בנימין לחוד הי' ראוי לכתוב דמתקרי בנימין ואע"ג דהט"ג בל"ש כ' מי ששמו מעריסה אברהם יצחק ונק' בא' מהם שא"צ לכתוב אלא ב' שמות שמעריסה ומשום שאינו רק קיצה"ש מ"מ מלבד שאין דעתו מסכמת לזה והרי אפי' שם א' שהקיצור הוא שם בפ"ע כמו אלחנן חנן כותבין אלחנן דמתקרי חנן כמ"ש הרמ"א סי' קכ"ט סעי' י"ד מכ"ש ב' שמות שנתמעט קריאתו על שם א' ודאי יש לכתוב דמתקרי ואפי' אם נניח כדעת הט"ג שזה מקרי קיה"ש מ"ח ז"א אלא כשאין כותבין כלל דמתקרי בזה הגט כגון אם הי' נק' בנימין לחוד אבל אחר שכ' דמתקרי בנימין הירש ודאי צריך לכתוב גם עיקר קריאתו בפ"כ בנימין כו' שנית אפי' אי הי' נק' בפ"כ בענא הירש הי' ראוי לכתוב דמתקרי בענא הירש ולא בנימין הירש ואע"ג דאם הי' שמו בנימין ונק' בענא לא הי' צריך לכתוב דמתקרי בענא אבל אחר שכותבין דמתקרי בשביל שם הירש יש לכתוב גם שם בענא ולא בנימין הירש ואף שאין דפת הט"ג כך וע"כ כ' באות מ' מאיר וא"צ לכתוב מייאר והק' על הנו"ב בשם מייאיר ליב כו' אבל דעת הנו"ב ברור דאחר שנק' מייאר ליב וצריך לכתוב דמתקרי מאיר ליב ע"כ יש לכתוב מייאיר ליב וה"נ אי הי' נקרא בענא הירש יש לכתוב דמתקרי בענא הירש דמשמעות מתקרי הוא שקורין אותו בפ"כ והרי קורין אותו בזה הקיצור כו' וכ' דהיוצא מזה שצריך להזכיר שם בענא וכתיבתו בענא באלף כו' ולא לחוש במה שיצא משה"ק מב' טעמי חדא דזה הכלל אינו אלא בשב"ק שסופה בה"א כמשרה שארקא אבל הכינוי לבת שבע בתקא נכתב באל"ף וכ"כ בט"ג בש"נ אות ה' ס"ק י"ח ולא כמ"ש באות א' בשם אסנת. עוד נ' דזה הכלל אינו אלא בנשים דאות ה' מורה על הנקבה אבל בזכרים אינו כן ונלמד ממ"ש הט"ז סי' קכ"ט ס"ק כ"ב בשם הרש"ל ודין שלמה המכונה שלומצא כו' וברור דצריך לכתוב בענא וכ"כ הט"ז שם ס"ק ל"ה בשם בינוש דעל המכונה בינא יש לכתוב באל"ף בסוף ומה לי בינא או בענא כו' עכ"ד יעוש"ה ועי"ש עוד בסי' ע"א שכ' נמי כן דכתיבת הא' בסיף שם היוצא משה"ק אינו רק בשמות נשים ולא בשמות אנשים

כו' ואפי' גבי שמות נשים אינו אלא ביוצא משה"ק דכתיב בה"א בסוף כמו כנוים משם שרה רבקה אבל לא משמות שאין ה' בסוף כמבואר בב"ש בש"נ בתק"א כינוי לבת שבע כו' בת שבע המכונה בשא והשיג על הט"ג שכ' בשם אסנת ששמע אשה ששתה אסנת ואין לכתוב באל"ף אלא בה"א כיון שנראה שנגזר משם אסנת וכ' דטעות הוא בשתים חדא דאם הי' נגזר מאסנת יש לכתוב באל"ף ובאמת הוא שם הנמצא עזרא ב' פ' נ' בני אסנה עכ"ד:

כז **בצ"צ** חאה"ע סי' ר' באיש א' כו' שדר בפה ת' שנים ונקי בפ"כ בפניו בשם בערא או בערל רק מי שמכנהו בפניו קורא אותו ר' בער ועולה לתורה בשם דוב לבד גם נכתב בכמה כתובות ובפנקסים רק שם דוב ואפי' אנשי גילו דמקום חתנותו וילדותו דמקודם לא יודעים לו רק שם דוב ובהגט נכתב בת בער דמתקרי דוב זאב ושאלתי את אביו כו' אם לא הי' לו עוד איזה שם ואמר לי שמעריסה קראו אותו וואלף בער וכן הי' קוראים אותו לפעמים בעודו דר בווילנא שכניו וב"ב היודעים מזה השם רק עיקר שמו מעולם שם דוב לבד ויש בהגט בשם אביו נשתקע והיפך בשה"ק ועוד לבאר או בערא או בערל ויש לחקור אי שם בער תשוב עיקר כיון שאין נק' בפ"כ רק בו לבדו או שם דוב הוא עיקר כיון שהוא שה"ק וגם נק' בו לתורה וגם בער הוא רק פירוש של דוב הב' שינוי זה שהפך הסדר וכ' דמתקרי דוב זאב והוא הנק' זאב דוב במילתו אם זה חשוב שינוי גמור אלו הי' בהמגרש עצמו או רק דרבנן ה"ג אף אם נאמר שהוא שינוי גמור שמא היינו שלא כ' רק ב' שמות אלו כו' אבל כשכתב תחלה שם בער שנק' בו לבד בפ"כ ואח"כ כ' דמתקרי דוב זאב י"ל מה שהפך בהן הסדר אין זה שינוי גמור דהא די בכינוי בער שהוא חניכא שהכל קורין אותו בו לבד והאריך להוכיח בנידון חקירה הא' דבשם האב י"ל דלכ"ע סני בחניכא שהכל קורין לו בה מדינא וא"כ בנ"ד שכ' פלונית בת בער דהיינו שמה וחניכא של אבי' שהכל קורין לו בה הי' די מדינא לכ"ע ולא הי' צריך לכתוב מדינא דמתקרי דוב רק ממנהגא ועפ"ז יש למצוא הרבה דיעות דאף אם יש איזה שינוי בשמות דוב זאב אין השינוי פסול כיון שהוא דבר שלא הי' צריך לכותבו כלל מדינא אף לכתחלה וכמו בשם הלידה וגם לעז ליכא דהא בידוע רק בחניכא בער לבד ואח"כ האריך בחקירה הב' דמהפך סדר השמות דהי' לו לכתוב זאב דוב וכ' דוב זאב כו' והביא ד' הג"פ סי' קכ"ט ס"ק ס"ג וס"ק צ"ט כו' וד' תשובות בית אפרים סי' פ"ה דס"ל שהפוך סדר השמות תשוב שינוי כו' אך בנ"ר שאני כיון שנשתקע שם זאב א"כ בכה"ג י"ל דקיל יותר דהא צריך להקדים שם דוב לפי שבו נק' לתורה משא"כ שם זאב הרי נשתקע ואיך יקדימו ואף שרצה לכותבו כיון שנק' בו מ"מ אין נפסל כשכתבו אתר דוב ואף שמעולם לא נק' דוב

זאב כ"א זאב דוב אין זה שינוי שמו דהא עכשיו אין נק' כלל זאב רק דוב כ"א כ' גם זאב לפי שנק' בו במילתו ע"כ הוא טפל ובטל עכשיו לשם דוב וראוי להקדים שם דוב ולכן אין זה שינוי כשכתב דוב זאב דבפירוש דמתקרי לתורה דוב וגם יש לו שם זאב והוא טפל לדוב כו' והאריך בזה וכ' אח"כ כשכתב בגט פלונית בת בער לא הי' צריך מדינא אף לכתחלה לכתוב שם העצם של אבי' רק ממנהגא לבד לכן י"ל שאין שינוי קל פוסל בו בפרט כשאפ"ל ג"כ שאין זה שינוי כלל וכחו בנ"ד כו' והאריך הרבה בזה וכ' אח"כ דזה אין לחוש שכ' שם הנשתקע בשם אביו היינו שם זאב כאשר האריך בזה בסוף ס' סור אלי' סי' י"ד דכשכתב בשם אביו שם הנשתקע עם שם הקבוע הגט כשר כו' דאין לפסול בכתיבת שם הנשתקע אלא בשם עצמו של המגרש והמתגרשת אבל בשל אביהם לא כו' וכיון דהכא נזכר שם הקבוע בתחלה היינו שם בער ואח"כ נזכר ג"כ שם דוב אין לנו לחוש משום שם זאב אף אם הוא שם הנשתקע כו' וסיים דנלע"ד דהאשה הזאת רשאי לישב עם בטלה בלי שום תשש וא"צ גט אתר כלל מבעלה הראשון כו' יעוש"ה ועי' לעיל אות י"א שהבאתי ד' הישוי"ע דס"ל להכשיר בדיעבד אם כ' השמות בהיפך דכן דרך ב"א להפך השמות כו' וגם הבאתי שם ד' השם ארי' חאה"ע סי' מ"ז שכ' להכשיר בדיעבד בשם האב אם כ' השמות להיפך כו' וכ"כ בס' ברכת רצ"ה סי' ט' להכשיר בדיעבד אם כ' השמות בהיפך והארכתי בזה יעוש"ה א"כ בודאי דיש להכשיר בנד"ז אם כבר נשאת וא"צ גט אתר מבעלה הראשון:

כח **בחא"ש** סי' נ"ח כ' בשם בער דפעם נק' בער ופעם בעריל איך לכתוב בגט כו' והביא ד' הב"ש בשם גד המכונה גאדיל דא"צ לכתוב המכונה גאדיל אם נק' בקמץ וכ"כ שם בשם דן המכונה דעניל דא"צ לכתוב דעניל דאריכות השם הוי כקיצור השם וע"כ דאינו דומה לשם ואלק המכונה ועלקיל דיש לכתוב ועלקיל אם נק' כן בפניו דהתם הוי שינוי נקודות דואלק הוי בקמ"ץ או פת"ח ואם וענקיל כיון דהוי בעי"ן נק' בסגו"ל אבל גד וגאדיל בקמ"ץ הוי נקודה אחת לכך א"צ לכתוב גאדיל וכ' דט"ס הוא בב"ש מ"ש דעניל בעי"ן כו' רק צ"ל דאניל באל"ף ואז כיון דהנקודות שוין הוי כמו גד גאדיל כו' ובער ובעריל ודאי הוי הנקודות שוין לכך א"ל לכתוב שם בעריל כו' רק בער לבד ואין בזה שום חשש ובפרט בדיעבד ודאי כשר בשם בער וכמ"ש הב"ש בשם שרה שארקה כו' עכ"ד:

אות ג

כט **במשיב** דבר ח"ב סי' ס"ד כ' בענין אבי המגורשת שנק' לתורה וחותם אליקים געציל ונכתב בהגט בת אליקים המכונה געציל והשואל מפקפק דמשמע בט"ג בלק"ש סעי' כ"ז בשם יהושע המכונה פאלק דדוקא באינו עולה לתורה בשם פאלק כותבין יהושע

המכונה פאלק אבל בעולה לתורה יהושע פאלק דמתקרי פאלק וכן משמע מד' רמ"א סי' קכ"ט סעי' ט"ז מי שיש לו שם עברי שעולה לקרות בתורה ויש לו נמי שם לעז כו' משמע דאי עולה לתורה בשם לעז ג"כ כותבין שניהם וכ' עליו דאינו כן כו' והאריך בזה הבאתי דבריו לעיל אות כ"ד ובאות ז' הארכתי בזה יעוש"ה:

אות ד

ל **בצ"צ** סי' ר"א בשם אבי המגרש דן ונק' בפ"כ דאנקיא אם לכתוב הכינוי ואם כ' דאינקיא ביו"ד גם אתר האל"ף וכ' דלפמ"ש הב"ש בש"א אות ד' דן וא"צ לכתוב המכונה דעניל כו' וא"כ כ"ש שא"ל לכתוב המכונה דאנקיא ומה שהעירו מד' הג"פ ס"ק ס"ז כו' הלא גם הב"ש בש"נ אות ב' הביא סברא זו ואח"כ הכריע כו' אבל שמות אשר הנקודות שוין כו' הדסה הדסכן הגר הגרכן כו' א"צ לכתוב שם שניהם אלא כותב שם העריסה לבד ובודאי דדאנקא לגבי דן לא גרע מהדסכן לגבי הדסה וא"ל לכתוב רק דן והביא ד' החכמא שע"ד סי' כ"א דלא ס"ל כהג"פ כו' ועוד אף להג"פ יש לצדד באיש דאע"ג דכ"ע קרו לי' דאנקא הרי עולה לתורה ודאי בשם דן וכן חותם ודאי באגרות ושטרות א"כ אמאי לא יחשב זה כחו דפורתא קרו לי' דן דבכה"ג ס"ל ג"כ דא"צ לכתוב רק שם העצם ולא שם דנערות כו' ובלא"ה בנד"ז שהוא בשם האב ודאי די לכתחלה לכ"ע בשם העצם וא"צ לכתוב שם דנערות ואי משום דיש לדנקיא ש"ק אחר כמ"ש הב"ש שם דוד המכונה דנקיא וכ' הב"ש סי' קכ"ט ס"ק כ"ז דבכה"ג יש לכתוב הכינוי וכ"כ באות א' גבי אייזיק הנה הט"ג שם ס"ק כ"ח גמגם ע"ז וגם לפמ"ש הב"ש בכללים סעי' ח' ודוקא אם יש באותו מקום כו' ואצלינו אין דוד נק' דנקיא רק הוא כינוי לדן א"כ לא הי' צריך לכתוב הכינוי גם בט"ז ס"ק כ"ב כו' משמע כן כו' ומבואר שם שאפי' בכה"ג שיש להכינוי ב' שה"ק אין זה חששא גמורה כשלא כ' הכינוי כו' וביותר שהוא בכינוי האבות דבלא"ה דעת מהרי"ק ש' ק"ו שאין לכתוב כינוי האבות כו' וא"כ בכה"ג פשיטא דלא הי' צריך לכותבו כלל ועכשיו שכ' ביו"ד בין אל"ף לנו"ן באמרם שנרגש הברת יו"ד ולפ"ד אין נרגש בזה יו"ד וכמו באנקא וכן בבילא אתר הלמד אין כותבין יו"ד וכשכתבו יו"ד יש חשש לשינוי ההברה שיקראו האל"ף בתרי"ק כו' גם היו"ד שאחר הקו"ף נ' שהוא שפת יתר ודי הי' לכתוב דאנקא כמו בילקא מיהו דיעבד כש"כ ביודי"ן דאינקיא הי' מקום לומר דהגט כשר דאף אם יש איזו תשש שינוי מ"מ כיון שיש לומר ג"כ שאין זה שינוי א"כ בשם האב אפשר דאינו נפסל בהכי אף שבשם המגרש עצמו יש להחמיר אף דיעבד ועי' בג"פ סי' קכ"ח ס"ק ג' אמנם למעשה שהמגרש בעיר ואפשר להשיג ממנו גט אחר

יש להצריך גט אחר שיכתוב בו דן לבד וא"צ לכתוב כלל הכינוי דאנקיא עכ"ד ועי' בחא"ש סי' נ"ח הבאתי דבריו לעיל סי' כ"ח שס"ל נמי כהצ"ל יעוש"ה:

לא **בחא"ש** סי' נ"ז בגט א' שכ' שמו של הבעל דור שאמר להרב שכך שמו ועתה הגיע מכתב מהבעל ששמו חיים דוד ובכיון שינה שמו למען יוכל אח"ז לגבות ממון שלו אשר נשאר ת"י האשה וכ' שהגט כשר בלי פקפוק כו' שזה כ' שנה שנק' בשם דוד לבד כו' והי' אפשר לחוש להיפך אם הי' כותבין חיים דוד דהוי כשם שנשתקע דפסול ואין לך שם שנשתקע גדול מזה אשר כ' שנה לא נק' רק בשם דוד לבד כו' בודאי הגט כשר ומכ"ש בדיעבד כיון דבמקום דירתו לא נק' רק בשם זה לא גרע מחניכא שהכל קורין בו כו' עכ"ד ועי' במהריא"ז ענזיל סי' ע"ג בענין גט שנתן האיש שהוחזק בשם יחיאל מיכל בכהן וכ"כ בכתובת אשתו וכן חתם עצמו וכן הי' עולה לס"ת גם בעיר מולדתו ק' בוטשאטש הוחזק בשם מיכל בלבד וכן סידרו הגט ואח"כ הוציא הבטל לעז על הגט ואחר שיש לו עוד שם זאב וואלף ושהעלים בכונה כדי לפסול אח"כ הגט וכ' דודאי הגט כשר כו' מאחר שהוחזק ל' יום בשם מיכל לחוד גם לא הביא שום ראי' שהוחזק בבוטשאטש גם בשם וואלף והגב"ע שהעסיק מלבד שהוא חספא בעלמא שאין חותם אלא א' ולא הוגבה בב"ד מ"מ אף לפי הגב"ע כבר נשתקע שם וואלף עד שגם קרוביו ואחותו לא זכרו עוד משם אחר ע"כ אין כאן בית מיחוש כלל עכ"ד והיינו כעין ד' החא"ש הנ"ל. וכעת ראיתי בחא"ש סי' קמ"ג שהביא בעצמו הך מעשה בגט שהוחזק בשם יחיאל מיכל הכהן כו' וכ' דהגט כשר דא"נ לערער דא"א משים עצמו רשע כו' וגם הוי שם נשתקע כו' והאריך בזה והיינו כמהריא"ז ענזיל וכעין מ"ש בסי' נ"ז הנ"ל:

לב **בצ"צ** סי' ר"ב בגט שסידרו ושם המגרש ממילתו דוב בער ליפמן וכן הוא חתימתו ג"כ רק שהרוב קוראין אותו בשם בער לבד והמיעוט בער ליפמן ועלייתו לתורה ג"כ רוב פעמים דוב לבד והמיעוט דוב ליפמן ולכינוי ליפמן אין לו ש"ק כי אמר שנק' כן אתר אבי זקנו ולא הי' לו שם אחר וכ' בגט דוב המכונה בער והמכונה ליפמן וניתן הגט ויש מי שרוצה לפסול אותו הגט מטעם שמא מקור שם ליפמן בלא ש"ק נק' כן אחר אשה והוא שם העצם וצריך לכתוב דמתקרי אף על שם הלעז וכ' דגם לכתחלה הי' צריך לכתוב המכונה ולא דמתקרי למנהגינו אף אם יהי' האמת שנק' כן אחר אשה והי' שם העצם אצלה מ"מ כיון שלאיש זה ניתן לכינוי שהרי שה"ק הוא דוב ובער ליפמן שניהם לכינוי הגם שליפמן אינו מן הכינוים של שם דוב אין בכך כלום דעכ"פ כינוי הוא אצל אדם זה ולא קפדינן שיהי' הכינוי שייך להשם רק שלא יהי' הכינוי ניתן לשם העצם ממש לאדם זה שאז הי' צריך לכתוב עליו דמתקרי אף אם נשתנה שמו מ"ח אח"כ

לשה"ק ובנ"ד לא ניתן לשם העצם לאדם זה מאחר שניתן לו ש"ק שבו הי' עולה לתורה וכן באמת עולה לתורה בו לבדו ברוב הפעמים וכן מבואר להדיא בג"פ ס"ק פ"ב כו' ואף כי נ' דעת הג"פ עצמו ס"ק ע"ו דאינו מסכים לזה היינו דוקא בשם לעז שהוא שם העצם בשארי אנשים אבל ליפמן שהוא כינוי מודה הוא ג"כ לזה כמ"ש בתשו' ב"א שי' פ"ג שהמנהג אצלינו כמ"ש מהרח"ש גם מד' הב"ה בתשו' גאוני בתראי סי' ג' במי שנק' מהרח"ש גם מד' הב"ח בתשו' גאוני בתראי סי' ג' במי שנק' יצחק אייזיק לייבא ולויבא הוי כמו ליפמן מבואר להדיא כמ"ש דכשניתן לו ב' שמות אלו במילתו צריך לכתוב לכ"ע המכונה אייזיק לויבא והמג"ש כ' לפסול הגט שנכתב המכונה אייזיק דמתקרי לייבא ומד' הט"ג בלק"ש סי' כ"ג אין סתירה לדברינו דש"ה שניתן הלעז לשם עצם ממש לאשה זו המתגרשת כו' ומשום דלפרקים עולה לתורה דוב ליפמן לא מתחשב עי"ז לשם העצם שהרי לרוב הפעמים עולה דוב לבד וכ"ש דאנן קפדי' שינתן ג"כ אדעתא דהכי שיהי' שם העצם ולא סגי במה שקורין בו לתורה דלפעמים יקרא הקורא בשם לעז ג"כ כו' אך מה. שאני חושש בזה הוא דלדעת הט"ג הי' צריך לכתוב דוב המכונה בער ליפמן והמכונה בער ולא לכתוב והמכונה ליפמן כיון שאין קורין לו ליפמן לבד רק בער ליפמן ואפי' דיעבד פסול לדעתו כו' אך הפשט הפשוט בסדר גיטין שלנו סי' י"ט נ' שלא כדעתו וכ"נ שפי' כאזמו"ר בתשו' שלו המתחלת אודות האשה הנק' בפ"כ שרה לאה כו' בד' הסדרי גיטין וכן בתו"ג פ' דלא כהט"ג אלא דכשא' מן הב' שמות מתחלק וקובע שם לעצמו מחלקין השני ג"כ לעצמו אע"פ שהוא אינו קובע שם לעצמו בלא השני וכנ"ד דשם בער מתחלק להיות קוראין אותו בו לבד לכן כותבין ג"כ דמתקרי ליפמן לבד אף דאין קורא בו לבדו רק בצירוף שם בער אעפ"כ לכ"ע אם הי' כותבים כמ"ש הגאון ר"ז הנ"ל הי' עדיף טפי ולכן אף אם הפשט בס"ג הוא דלא כותי' ראוי לנהוג כמ"ש הוא וכן ראיתי באיזה ענינים דוגמא לזה מדודי הרה"ג מוהרי"ל ז"ל שצוה לכתוב כן לבאר השמות כפי שנקראים ואי לזאת לפע"ד אם אפשר למיהדר לכתוב דוב המכונה בער ליפמן והמכונה בער יכתבו כן לחוש לדעת הט"ג שפוסל בלא נכתב כן כו' ואם הוא שעה"ד מאד אין בידי להחמיר נגד הסדר גיטין שלנו וכאזמו"ר הביאו בתשו' ולא כ' שחולק ע"ז עכ"ד יעוש"ה:

לג **בס**' זכרון יעקב סי' ל"ו באיש א' ששה"ק שלו דוב שרגא ונק' בפ"כ בער פיבא וכ' הרב המסדר דוב המכונה בער דמתקרי שרגא המכונה פיבא ותלה עצמו יען שהובא בבאר היטב סי' קכ"ט ס"ק ו' משם מהר"ם מינץ בא' שיש לו ב' שמות וב' כינוים כותבים הכינוי אצל כל אחד כגון משה מכונה לימא דמתקרי יצחק המכונה לעבליג ובאמת זה

טעות כי א"כ יהי' הבאר היטב סותר ד"ע מה שהביא בס"ק כ"א בא' שנק' בב' שמות יש לכתוב בלא דמתקרי באמצע ואם כ' דמתקרי יש לחוש לשינוי אלא פשוט כונת מהר"ם מינץ הוא במי שיש לו ב' שמות ולא נק' בשניהם יתד רק לפעמים בזה ולפעמים בזה וכן משמע מדקדוק לשון מהר"ם מינץ מי שיש לו ב' שמות ולא כ' שנק' בב' שמות רק שיש לו כמ"ש לעיל בסעי' י"ד מי שיש לו ב' שמות ופי' המפרשים דהיינו שם א' בגליל וא' ביהודה עכ"ד וא"כ בודאי דצריך לכתוב דוב שרגא דמתקרי בער פיבא ואם כ' דוב המכונה בער דמתקרי שרגא המכונה פיבא הוי שינוי ועי' בבגדי ישע חאה"ע סי' ח' שכ' נמי דכונת מהר"ם מינץ הנ"ל הוא שיש לו שם א' במקום כתיבה ושם אחר במקום נתינה היינו שיש לו ש"ק עם הכינוי שלו במקום כתיבה היינו משה ליווא וש"ק אתר עם הכינוי במקום הנתינה היינו יצחק לעבליג אז צריך דוקא לכתוב כל ש"ק עם הכינוי שלו בפ"ע ואם כ' הב' ש"ק יתד פסול משום דלא נק' בשום מקום בב' שמות יחד אבל אם נק' תמיד בב' ש"ק יחד וכן בהכינוים בשניהם יחד ודאי גם מהר"ם מינץ ס"ל דאסור להפרידן ולהפסיק ביניהם כי הב' שמות שם א' הוא כו' והיינו כהזכרון יעקב הנ"ל בכונת המהר"ם מינץ והביא כמה גאונים דס"ל דאף בדיעבד הגט פסול וכמה גאונים ס"ל דבדיעבד הגט כשר והאריך בזה והבאתי דבריו לעיל בסי' י"א והארכתי בזה יעוש"ה:

אות ה

לד **בחא"ש** סי' קע"ו בנדון שם הירשל איך לכתוב בגט אם ביו"ד אתר הה"א או בעי"ן וכ' דדבר פשוט הוא לכתבו ביו"ד אחר הה"א ומכ"ש אם כ"כ שהוא כשר דרוב הנקראים הירשל הוא על שם הירש והנק' בעי"ן נק' העשיל בלא ריש וברי"ש הוי רק בשם הירש ותמיד דנין עפ"י הרוב אם לא בחותם להיפך ובנ"ד שאינו חותם יש לכתוב ביו"ד אף דהלשון הוי בסגו"ל הרי גם הירש הוי המבטא כן ואדרבה אם כ' בעי"ן יש לחוש לשינוי עכ"ד ועי' בבית דוד סי' י"ט הובא דבריו בפ"ת קונטרס השמות אות ה' דרב א' סידר ג"פ לשלחו לפינסק וכ' שם הערש בעי"ן כו' ופסלוהו הגאונים דפינסק וקארלין ושלחו את הגט בחזרה הרי דס"ל דהוי שינוי ממש דהא פסלו את הגט עוד הביא הפ"ח ד' תשובה מאהבה ת"א סי' נ"ב שהעתיק שם ד' הגאון מהר"ם פישלש שעשה הלכה למעשה במי שחתם עצמו הרש בלא יו"ד ואעפ"כ כ' הירש ביו"ד וכן עשו אחריו הל' למעשה כמה פעמים וכעת ראיתי בס' ברכת רצ"ה סי' פ"ד בשם הירשל אם לכתוב ביו"ד או בלא יו"ד והביא בשם הגאון בעל חתם סופר שדעתו הי' לכתוב בלא יו"ד הרשל וכ' דשגה בזה דאף לפ"ד שיכתב כקריאתו בפי העולם הנה לפי מבטא מדינתינו הי' לכ"ת לומר שיכתוב בעי"ן שאנו קורין הירש והירשל בסגו"ל והגאון בעל חת"ס ר"ל כן לפי מבטא

מדינתו שקורין בפת"ח כזה הרש אולם לדעתי יש לכתוב הירש וגם הירשל ביו"ד אחרי שכן שם חיה הידוע בל"א ונשתבש קצת בפי ההמון ומבטחם שכן גם החיה קורין בעי"ן בשיבוש המבטא ושם הירשל הוא ג"כ ע"ש הת"י וה"ל הנוסף הוא לגעגוע ויש לכתוב השם כפי הנחתו האמיתי ביו"ד וכן חותמין כל ששמו הירש ביו"ד ולא ראיתי שום חתימה בשם זה בעי"ן והביא תשו' הגאון מהרת"כ מלבוב נמצא שם תשו' הגאון בעל מרכבת המשנה דהיכי שכ' הירש בעי"ן הגט פסול יהי' איך שיהי' בהפרזתו בדיעבד עכ"פ לכתחלה פשיטא שיש לכתוב ביו"ד אף אם יקרה שיחתום בעי"ן דבכגון זה אין משגיחין אף בחתימתו ואמרי' שהוא לא ידע וטעה כו' גם שם הירש היא שם החי' הידוע בל"א וע"כ הוא כינוי לנפתלי כו' וא"כ הוא גם שם הירץ יש לכתוב ביו"ד אף שנק' בעי"ן כו' עכ"ד ועי' בסי' מ"א שם שכ' להגאון ר' רפאל יו"ט ליפמאן אבד"ק ביאליסטאק שראה מכותלי מכתבם שדעתו הי' לכתוב הערש בעי"ן ואנחנו פה כותבים כזה הירש אחרי שכן שם החי' בל"א רק שנשתבש הקריאה אצל ההמון והביא נמי תשו' הגאון מהר"ח כהן שהביא שם תשו' הגאון בעל מרכבת המשנה שהפריז לומר שאם כ' הערש בעי"ן שהגט פסול כו' עכ"פ למדנו מדבריו אלה שהברת הי' מאז בעי"ן ועכ"ז לא מצאנו בשום סדרי גיטין לגדולי האחרונים שיכתב הערש בעי"ן כו' עכ"ד והוא כמ"ש בסי' פ"ד והיינו כד' החא"ש הנ"ל:

לה **בחא"ש** סי' קע"ז באיש א' דעולה לתורה בשם צבי וחותם עצמו צבי הירש ונק' בפ"כ העשא ודעת השואל לכתוב צבי המכונה הירש והמכונה העשא וכ' עליו דשגה בזה כי הן אמת לפ"ד הב"ש דהמכונה קאי על השם הוי טוב לכתוב כן אבל דעת הנו"ב מהדו"ת דהמכונה קאי טל האדם וכן נמשכין אחריו בזמנינו כל המסדרי גיטין א"כ איך יכתוב צבי המכונה הירש הרי הירש אינו נק' בשום פעם לבדו לכך בודאי טוב לכתוב צבי הירש דמתקרי צבי דבשלמא על שם צבי לבדו שייך לשון דמתקרי כיון דנק' כן לתורה אבל להיפך לכתוב לבי דמתקרי צבי הירש לא שייך לשון דמתקרי על חתימה כיון דאינו נק' כן בפה ואף דכתבתי קצת ראיות להיפך מד' הט"ז היינו לענין דיעבד אבל לכתחלה ודאי ראוי לחוש לדעת הט"ז ולא לכתוב דמתקרי על החתימה ולכן יותר טוב להקדים החתימה ולכתוב על שם שעולה בי לתורה דמתקרי כו' והביא ד' המורה שהביא ד' הט"ג מהגט דק"ק פ"ב באליעזר ליפא כו' והשיג על הט"ג וכ' דזהו תימא לומר כיון דנק' בשניהם חל שמו שה"ק גם על של חול לכתוב דמתקרי כו' וכ' דבנ"ד א"צ לכל זה די"ל דאף הוא לא אמר רק בקריאה לתורה ולא בחתימה שהוא טפל נגד קרה"ת ומה גם שהמעשה דק"ק פ"ב הי' נק' גם בפ"כ ליפא. ולכך כיון דעולה בו לתורה

וגם נק' כן בפ"כ הוי זה עיקר השם ולכך שייך בו לשון דמתקרי דלשון המכונה הוי רק לרמז דהוא טפל ולכך הוי שם לע"ז המכונה לרמז דהוא טפל לשה"ק ודא דהוא עיקר כיון דעולה בו גם לתורה וגם הוא בפ"כ לכך שייך בו לשון דמתקרי אבל בנ"ד דאינו נק' בו כן וגם אינו עולה בו לתורה ודאי הוי טפל ומה בכך דהוי חתימה הרי בו תר"ל דהוי שם חול גם אינו נק' בו בפ"כ לכך שייך לשון המכונה. ועוד נ' אף לפ"ד הט"ג היינו התם כיון שהי' צריך לכתוב אליעזר ליפא תחלה לכך לא רצה לכתוב המכונה ליפא כדי לצאת ידי דעת הב"ש דהמכונה קאי על השם וא"כ איך שייך לומר אליעזר ליפא המכונה ליפא דמשמע דשם ליפא יש לו כינוי ליפא וז"א לכך כ' דמתקרי וזה קאי על האדם וכיון דמתקרי במקום המכונה כשר בדיעבד לכך כ' כן אבל בנ"ד שיכתוב צבי הירש דמתקרי צבי המכונה הירש א"כ אף אם קאי על השם הוא נכון ודאי הוי ראוי לכתוב המכונה הירש ומכ"ש בזה דהכינוי הוי העשא דודאי יש לכתוב המכונה בלי ספק כו' רק העיקר לכתוב צבי הירש דמתקרי צבי המכונה העשא עכ"ד יעוש"ה ועי' בברכת רצ"ה סי' מ"א שכ' נמי דפה אנו נוהגים לכתוב עפ"ד הנו"ב דהמכונה קאי על האדם ולא על השם וא"א איפוא לכתוב משה יהושע המכונה העשיל אחרי שהוא נק' גם בשם משה הירש וביחוד בנ"ד אין מי שיכנה אותו בשם העשיל תמורת השם יהושע ואף בחתימתו אינו כותב הכינוי ביחיד רק מבה יהושע העשיל ואחרי שנצרך לכתוב דמתקרי מהצורך לכתוב כמי שנק' משה העשיל וגם משה הירש וזה הדרך הנכון לדעתי ביותר יען כי גם זה קשה לכתוב גם דמתקרי שלישי כחתימתו משה יהושע העשיל אחרי שלא הי' ברצונו גם בחתימתו להחזיק הג' שמות יחד ורק שהוא מברר שמותיו כו' וביחוד כי לדעת הט"ז אין לכתוב דמתקרי על החתימה כו' וכפי אשר כתבתי הוא הדרך המעולה ומה יזיק אם כותב השם בקיצור בקריאתו כו' וביחוד בנ"ד אינו כותב קיצור השם לבד בכם העיקר ורק דמתקרי כן והרי הוא נק' כן עכ"ד ותשמע מדבריו דס"ל כהחא"ש הנ"ל ועי' בשם ארי' סי' קט"ו מ"ש והאריך בזה ועי' לעיל סי' ז' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ובנדון שם הירשל שכתבתי בסי' הקודם ראיתי לחותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמיטיץ שכ' על הגליון שלחא"ש דנ' דתליא בחתימתו אם חותם עצמו הירש צריך לכתוב ביו"ד ואם חותם הערשל יש לכתוב כן עכ"ד והיינו דלא כהחא"ש והברכת רצ"ה הנ"ל וצ"ע בזה:

לו **בחא"ש** סי' קל"א בענין איש א' שלא נודע שמו של אביו אם הי' צבי הירש או הירשל וכ' כו' דלכתוב צבי לבד ודאי פסול דנהי דבחסר שם אביו כשר מ"מ בשינוי פסול לרוב הפוס' וזה הוי שינוי דצבי הוי שם הטפל כי אף שעלה לתורה בשם צבי לבד

מ"מ החתימה ודאי הוי צבי הירש כפי מה שנק' ובחתימה אין כותבין המכונה והוי צבי כחצי השם וכיון דעפ"י רוב העולם נק' הירש לבד ובחתימה הוי שניהם יחד א"כ הוי שם שעולה לתורה צבי לבד הוי טפל וכיון דכ' הטפל והניח העיקר הוי שינוי ומאן דאמר לכתוב גם המכונה הירש יפה אמר חדא דנ' דשם הירשל הוי שם געגועים לשם הירש ודי בשם הירש לבד ואף אם אינו שם א' מ"מ בעיני העולם לא ניכר ההפרש ובשביל זה לא יאמרו אין זה המגרש ובשלמא בשינוי השם הניכר יאמרו אין זה המגרש לכך פוסל אף בשם אביו אבל בטעות כזה יכירו כי הירש והרשיל אחד ולא יאמרו אין זה המגרש ולכך אף אם מדינא הי' צריך לכתוב הירשל ולא כ' הוי רק כחסר שם אביו וכשר אבל בשם צבי לבד דאינו נק' בפי העולם כלל ודאי יאמרו אין זה המגרש ופסול ולכך אף לכתחלה יש לכתוב המכונה הירש ולילך בתר רוב העולם דנק' הירש ואח"כ ע"י געגועים נק' הירשל ומכ"ש בדיעבד אם כ' המכונה הירש שהוא כשר כו' והאריך בזה וכ' דודאי הי' פסול אם כ' צבי לבד כו' וכיון דהי' מחלוקת ביניהם הי' טוב שלא הי' כותבין שם אביו כלל אך אם כ' המכונה הירש ודאי כשר כו' ואח"כ הביא ד' השואל שכ' דחשש לכתוב המכונה הירש מכח מ"ש בט"ז גבי שם סעדי' שעי' כו' וכ' עליו דל"ד לזה כו' והאריך בזה ואח"כ הביא ד' השואל שהק' עליו במ"ש דשם צבי הוי טפל הרי שם שעולה לתורה כ' המחברים דהוי שם העיקר וכ' ליישב דודאי לענין קדימה ואיחר הוי לזה משפט הקדימה כיון דאין חשש שיאמרו אחר הוא דהרי כ' בו גם שם שנק' בפ"כ לכך לעני הקדימה הוי זה עיקר אבל לענין אם נכתב רק שם שעולה לתורה ודאי הוי טפל כיון דאינו נק' כן בפ"כ יאמרו אין זה המגרש והוי שינוי השם כו' עכ"ד ועי' בחכם צבי סי' ל"א ובשם ארי' חאה"ע סי' ס' מ"ש והאריכו בזה ובסי' צ"ט בש"א שם מ"ש ע"ד החא"ש הנ"ל והאריך בזה:

עוד הביא שם החא"ש ד' השואל בענין מי שעולה לתורה בשם ארי' ליב ואינו ידוע אם נק' בפ"כ ליב או ליבוש וכ' דבזה אם עולה לתורה בשניהם ודאי כיון דנק' גם בשם ליב די לכתוב ארי' ליב אף שדעת דליבוש הוי שם בפ"ע ואינו כשם געגועים מ"מ בזה די לכתוב כפי מה שעולה לתורה ואם אינו עולה לתורה רק בשם ארי' לבד אז יכתוב ארי' המכונה ליב בתר רוב העולם דליב הוי כינוי לארי' ולא ליבוש ובפרט לצרף סברת הב"ש דהמכונה קאי על השם והשם ארי' ודאי הוי כינוי שלו יותר ליב משם ליבוש לכך יש לכתוב כן עכ"ד ועי' עוד בחא"ש סי' ת' מ"ש בזה והבאתי דבריו לעיל סי' ת' ומ"ש עליו והארכתי בזה יעוש"ה:

לו **במשיב** דבר ת"ב סי' מ"ג בגט שכ' שם אבי המגרש ליטמאן צבי המכונה הירש והנה לדעת הנו"ב דהמכונה קאי על האדם וע"ש לעז כותבין המכונה הי' ראוי לכתוב המכונה ליטמאן הירש אך באמת העיקר כרב"ש דהמכונה קאי על שה"ק וכן דעת החתם סופר סי' י"ת וכ' דכן מוכח מד' הרמ"א סי' קכ"ט סעיף ט"ו מ שיש לו שם עברי שעולה לקרוא בתורה ויש לו נמי שם לעז עושין שם העברי עיקר ועל השני כותבין דמתקרי והק' הנו"ב מהא דב' הרמ"א לעיל שכותבין המכונה ונ' דלעיל מיירי דשם הלעז משה"ק אלא שנתכנה בלשון העו"ג כמו יהודא ליב וכדומה או שנתכנה בלשון שבדו בני המדינה מלבם כמו אליקים געציל וכדומה בזה כותבין המכונה משא"כ אם שמו יהודא וקורין אותו געציל וידוע שאין זה כינוי ליהודא אלא הוא שם בפ"ע משה כותבין דמתקרי דקאי על ואדם לכ"ע כו' וכעת מצאתי בטור האבן סי' ט"ז והוסיף לומר דלזה כיון ה"ח שהביא הב"ש ס"ק ל' הרי מבואר דהמכונה קאי על השם ומ"מ יש לכתוב בשם משה ליב כמ"ש הנו"ב דמתקרי משה ליב דמבואר יותר אבל הנפ"מ לדברינו יש לכתוב גם בליטמאן הירש דמתקרי ליטמאן הירש דהמכונה קאי על שם צבי דסמוך אי אם הי' נכתב יהודא לבי המכונה ליב הירש קאי המכונה על ב' השמות יחד אבל המכונה ליטמאן הירש א"א לכתוב אלא דמתקרי אבל כ"ז לכתחלה כו' אבל בדיעבד פשיטא מאן דעביד כהב"ש לא משתבש וכ' אח"כ דמ"ש מעכ"ת דשם ליטמאן לא נתבאר מעולם עם שם צבי רק בצירוף שה"ק ואנחנו לא ידענוהו אני א"ו דאם אנו לא יודעין גם אביו ש' אותו האיש לא ידעו ומסתמא כך שמו מעריסה ולא עוד אלא אפי' אם הי' שמו ליפמאן הירש והי' מסתפקים בשה"ק של ליפמאן אם אליעזר או יו"ט והיינו כותבין בע"כ ככינוי לחוד ליפמאן ג"כ לדעת הב"ש יש לכתוב ליפמאן צבי המכונה הירש אשר לפ"ד דשם הירש כינוי על צבי וליפמאן היא הכינוי לחוד כו' והוא כן אפי' שלא במקום עיגון עכ"ד יעוש"ה ועי' לעיל סי' ל"ה וסי' י"א מ"ש בד' הנו"ב והב"ש הנ"ל יעוש"ה:

לח **בבית** שלמה ביו"ד ת"א סי' קס"ה בשם אבי המגרש בעלייתו וחתימתו אינו ידוע כשם איך הוא רק שזאת ידוע שהרוב קורין א תו הירש ורק אמו וב"ב לפעמים קורין אותו הירש וואלף כו' וכ' אף שכ' בכנ"י סי' ס"ד כו' דאולי שם העריסה אף שמיעוטא קרי לי' הכי מ"מ עיקר הוא נגד רובא דקרי לי' בשם אתר מ"מ כאן ודאי דעיקר שמו בשעת המילה הי' שה"ק ושם הירש וואלף לא הי' אלא כינוי אף הכנ"י מודה דלא אלים והשם דקרי לי רובא עיקר הוא ובפרט שגם בשעת העריסה הי' נק' גם בשם הירש ובלא"ה פקפקתי בתשובה אתת על הכנ"י כו' אמנם בנ"ד שרק אמו וב"ב לפעמים קורין אותו הירש וואלף לפע"ד ודאי שם הירש עיקר דשם הירש וואלף לא הוי אף שם טפל

דהקוראין אותו כן מיעוטא דמיעוטא הוא כו' וכ"כ בפ"מ ת א בשם הגאון מוהר"ג. אמנם לכאורה ל"ש לומר מיעוטא דמיעוטא בכה"ג כמ"ש המרדכי פ' הזרוע דלא הוי מיעוטא רק בתרי עניני דומיא דגבינות בית אונייקי כו' וכ"כ הריטב"א ספ"ק דכתובות גבי ההוא ארוס וארוסתו ואף שכ' התוס' רפ"ק דגיטין דסתם ספרי דדייני מיגמר גמירי הנך דלא גמירי כמו מיעוטי דמיעוטי היינו ברובא דליתא קמן כיון דהמיעוט ל"ש כלל כו' אבל ברובא דאיתא קמן שאינו מצד הסברא לא הוי מיעוטא דמיעוטא רק בתרי עניני כו' ובכאן הוי רובא דאיתא קמן אמנם בנ"ד שאמו וב"ב לפעמים קורין אותו הירש וואלף ש"מ דברוב הפעמים גם הם קורין אותו הירש לבד א"כ שפיר הוי מיעוטא דמיעוטא בתרי עניני כמו בגבינות בית אונייקי וא"כ ודאי לא הוי כמו שם עיקר ואולי אף גם שם טפל לא הוי ואולי הוי כנשתקע לגמרי ואין להזכירו כלל וכ' ועוד דכל הפלפול של האחרונים בזה הוא רק בשם המגרש עצמו אבל בנ"ד שהוא רק ושם אבי המגרש דיש סוברים דאם לא כ' שם האב כלל כשר ויש סוברים דאף לכתחלה א"צ לכתוב שם האב רק שקצת כ' לפסול אף בדיעבד אמנם להלכה כ' האחרונים דבדיעבד יש להקל כו' והאריך בזה ומסיק לזאת לדעתי יכתבו ע"ש האב רק שם הירש לבד עכ"ד ועי' בהג"ה מבן המחבר שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

לט **בס**' ראשי בשמים חאה"ע סי' ס"ו בשם אבי המגרש שהי' עילה לתורה בשם יהושע צבי הכהן ונק' בפ"כ הושיע הירש כו' וכ' דפשיט וצריך לכתוב גם שם הושיע שהוא קיצור השם של יהושע אף דבכל קיצה"ש א"צ לכותבו מ"מ כאן כיון דאנו כיתבין שם הירש שהוא כינוי של צבי צריך לכתוב גם הקיצור של שם השני כיון שנק' כן בכינויו כמבואר בט"ג בלק"ש אות כ"א בשם הנו"ב בשם מיאר ליב כו' דכיון שצריך לכתוב ליב שהוא כינוי ליהודא ממילא צריך לכתוב גם מייאר אף שהוא רק קיצור משם מאיר כו' דהצ"צ ובית דוד דברו רק במקום שנק' בפ"כ ושם אחד מב' שמותיו בלה"ק ובקיצה"ש משם האחד שבלה"ק כו' בזה ושאקום לד' הבית דוד שא"צ לכתוב הקיצור משם השני שבלה"ק שאם הי' נק' רק בשם זה שה"ק שממנו הוא קיצור שמו לא הי' צריך לכתוב הקיצור כלל ע"כ הני במה שכותבין השה"ק לבד ומה שכותבין דמתקרי הוא רק להוציא שאין נק' בפ"כ בשני שמות של קודש כי אם באחד ומה שנק' בקיצה"ש ידוע הוא לכל שהוא רק קיצור השם הקודש אבל בנ"ד שצריך לכתוב גם כינוי השני משם צבי ממילא בצריך לכתוב גם הקיצור משם יהושע כד' הנו"ב הנ"ל בשם מייאר ליב כו' וכ' דיש מקום להסתפק בנ"ד אם לכתוב דמתקרי הושיע הירש או המכונה הושיע הירש אף דבכל ב' שמות שה"א הוא קיצור והב' הוא כינוי כותבין דמתקרי מ"מ יש קצת לומר דלפי

סברתינו בשם הושיע קורין השי"ן בחיר"ק וה"ע בסגו"ל ולפי דקדוש לשה"ק לא נמצא כלל דינמתו בכל כתבי הקודש לא בשמות ולא בפעלים ובשמות נמצא רק שם הושע הנביא בציר"י תחת השי"ן ובפת"ח תחת העי"ן ובפעלים ג"כ לא נמצא שיהי' העי"ן בסגו"ל ונמצא רק בפתח העי"ן כו' ואם נדון אותו לשם חול הי' צריך לכתוב המכונה הושיע הירש כמו במייאר ליב שהכריע הנו"ב לכתוב המכונה כיון שצריך לכתוב גם שם הירש כינוי של צבי ומה בכך שיש שורש לשם הושיע בלה"ק כיון שלא נמצא פתרון למלה זו לפי הברתינו ואולי הי' ראוי לכתוב שם הושיעה בה"א אחר העי"ן עפ"י משקל לה"ק שתבוא אות ה"א אתר סגו"ל כמו תעשה תאבה וכדומה ובשמות ארבה מחנה ודומיהן הרבה בכתבי הקודש כו' אבל אין נ' לומר בשביל שינוי המבטא קצת ושינוי הנקודות לפי הברת ההמון ישתנה מלשה"ק לחול ונמעט ברוב שמות לה"ק הנמצאי בכתבי הקודש ישתנה קצת הברתם בלשון העולם וביותר שאן כאן רק פליטת היו"ד משם יהושע וע"כ לא יצא שם הושיע מכלל שה"ק וכמ"ש הב"ש גבי סעדי' ישעי' אף דלא כתבינן היו"ד משם יהושע וגם בשם ישעי' הסכימו האחרונים לכתוב דמתקרי שפי' בלא יו"ד מ"מ לענין דמתקרי נכונה סברת הב"ש ושפיר דמי לכתוב דמתקרי הושיע הירש ובפרט כי כבר הסכימו כהרמ"א דמתקרי כשר אף במקום המכונה וכ' ואם ישר בעיני כת"ר להקדים שמות הלעז לכתוב הושיט הירש דמתקרי יהושע צבי ג"כ נכון ובעצה זו השתמש הט"ג כמה בלק"ש עי"ש אות ה' ויעשה כפי אשר ישר בעיניו ואם יעשה כאופן הב' נרויח בזה קצת שנוכל לכתוב הכהן באחרונה ונצא בזה החשש של בעל גמ"ק סי' כ"ד אות קטן ג' כו' כיון דנכתב דמתקרי על שם שעולה בו לתורה ואז נק' הכהן:

עוד כ' שם בענין זה הגט בשם אבי המתגרשת דהי' עולה לתורה בשם מנחם מן הלוי וכן הי' חותם ובפ"כ הי' נק' בשם מנא וכ' דצריך לכתוב מנחם מן הלוי בלי הפסק בין ב' השמות כיון שנק' לתורה בב' השמות וכן הי' חותם בב' השמות אין להפריד ביניהם ולפי הרגיל פה קרוב הדבר דגם בעת המילה נק' בב' השמות ביחד וכ' להשואל דרמז בדבריו דע"כ ראוי לכתוב דמתקרי מנא משום שם מן שהוא חול ונמשך בזה אחר ד' הט"ג צבי שם מנחם שצידד לומר דשם מן הוא חול ואף דבנ"ד שנק' גם בשם מן בעלייתו לתורה הי' מקום קצת לומר שהוא שם של קודש שיש לשם מן הוראה בלהק' ומה שצידד הט"ג לומר שהוא שם של חול הוא בשנקרא בעלייתו לתורה בשם מנחם לבד והכינוי שלו הוא מן משא"כ כאן דגם בעלייתו לתורה נק' גם בשם מן וגם קרוב הדבר כי גם בשם העריסה נק' בשם מן מ"מ יותר נ' לומר דשם מן הוא מול והוא רק כינוי לשם מנחם

לפי שאין מצוי כלל אצלנו מי שנק' בשם מן לבד שלא בצירוף שם מנחם כו' ועוד י"ל קצת דשם מנא אינו קיצה"ש לבד משם מן לשם קטנות אלא שהוא גם שם בפ"ע משמות ארמי ומוזכר שם מנא הרבה בבבלי וירושלמי ועל שם ארמי הכריעו האחרונים לכתוב דמתקרי אף שהראי' שהביאו מהא דאתא בר הדיא דמתקרי אי' מארי ראיתי בס' לשכת הסופר שדחה דשם הדיא הוראתו שם עוף ששמו בלה"ק אי' והביא כן בשם המדרש מ"ח אין לנו אחרי הכרעת ט"ג שהכריע לכתוב דמתקרי על שמות ארמי ומכ"ש לדעת הרמ"א שמתקרי כשר אף במקום המכונה ואי נימא דשם מנא הוא שם ארמי פשיטא דצריך לכתוב באל"ף לבסוף כו' אבל בלעדי זאת כיון שבשם הקודש שממנו הכינוי הזה אין בו ה"א ע"כ יש לכתוב באל"ף לבסוף כו' עכ"ד יעוש"ה:

מ **בקונטרס** השמות אות מ"ח מי ששמו צבי מעריסה וכינויו הירש והלך למק"א ושינה את שמו שם לנפתלי ונק' כן בפ"כ וכן עלה לתורה רק כשחותם אגרותיו חתם נפתלי צבי וקצת אנשים שהי' מכירין אותו מכבר קרו לי' הירש ושולח גט לאשתו שבמקומו הראשון יש לכתוב צבי המכונה הירש דמתקרי נפתלי עכ"ד והיינו דצריך לכתוב שם מקום הנתינה ודמתקרי על שם מקום הכתיבה וכמבואר בגיטין ל"ד ב' ועי' בחידושים שם אות ח"ת שהאריך הרבה בזה ומסיק דא"צ להזכיר שם נפתלי צבי יעוש"ה:

מא **בקונטרס** השמות אות מ"ב מי ששמו בפ"כ הירש וחותם צבי הירש ועולה לתורה צבי יהודה יש לכתוב אנא צבי הירש דמתקרי צבי יהודה ודמתקרי הירש והיינו לפמ"ש הג"פ ס"ק פ"א דמי שעולה לתורה בב' שמות יחד וחותם באחד מהם דשם החתימה עיקר כיון דעולה גם בשם הזה וגם חותם בו לבד שם זה עיקר ומקדימין אותו לשם שעולה לתורה עכ"ד. והובא בחידושים שם אות מ"ב וכ' ובפרט לפי הכלל שכ' הג"פ ס"ק צ"ת דהיכי דהעלי' לתורה והחתימה סתרי אהדדי הקריאה שפ"כ מכריע ובנד"ז דנק' בפ"כ הירש שהוא הלעז והכינוי של צבי ושם יהודה אין מי שיקרא אותו בשם זה עי"ז נעשה שם צבי שחותם בו עיקר נגד השם שעולה בו לתורה לבד כו' בודאי צריך לכתוב בראשונה שם צבי הירש שחותם בו והנה התו"ג ס"ק כ"ה כ' דדוקא שם שעולה וחותם בו הוא עיקר נגד השם שנק' בו בפ"כ אבל בעלי' לבד או בחתימה לבד שם שנק' בפ"כ הוא עיקר וא"כ בנ"ד הי' צריך להקדים שם הירש שנק' בפ"כ לשם צבי יהודה שעולה בו לתורה אך הקונטרס השמות בחידושים שם כ' דהמעי' רואה שכל דבריו דוקא בב' שמות חלוקים זה מזה אבל בכינוי היוצא משה"ק ונק' בפ"כ בשם הכינוי אין לו מעלה וחשיבות נגד השה"ק שעולה בו לתורה משום דמעיקרא ניתנו ע"ר כן להיות עולה לתורה בשם המובהק ולהשתמש בפ"כ בשם הלעז וכ' דכן מטין ד' הרמ"א סעי'

ט"ז שכ' מי שיש לו שם עברי שעולה בו לתורה ויש לו נמי שם בלשון לעז עושין שם העברי עיקר כו' ומסתימת דבריו משמע אף שאינו מותם בו ג"כ רק עולה לתורה בלבד מ"מ שם העברי עיקר ע"כ נ' להקדים בנד"ז שם צבי יהודא לשם הירש שבפ"כ וכ' דצריך לכתוב ודמתקרי הירש אף שהוא שם לעז והביא ד' תשובות בית אפרים חאה"ע סי' ק"ה כו' ותשו' בית שלמה חאו"ח סי' פ"ז דמוכח כן והאריך בזה וכ' דבנ"ד דשם הירש יוצא משם צבי לבד ולא משם יהודא ולא שייך לכתוב המכונה לשיטת הב"ש דקאי אדסמיך לי' ע"כ יותר נכון לכתוב ודמתקרי בוי"ו וקאי על עיקר השם שכותבין בתחלה שעיקר שפו צבי הירש וב' השמות שם שעולה בו ושם שבפ"כ טפלים לו ושייך דמתקרי כיון דיש בעקר השם ג"כ שם לעז כו' עכ"ד יעוש"ה:

אות ו

מב **בחא"ש** סי' קצ"ו באיש א' שמו נק' בפ"כ וועלוויל והי' עולה לתורה זאב והי' חותם עצמו זאב וואלף והי' כותב בגט זאב המכונה וואלף דמתקרי וועלוויל והשואל קרא ערעור על הגט וכ' כי מ"ש דמתקרי וועלוויל אין בו כ"כ ערעור כו' כי אם כ' על שם לעז דמתקרי כשר בדיעבד ובפרט בזה י"ל דכדין עשה דהקדים שם וואלף א"כ הרי כ' הפוס' דאם שניהם שם לעז כותבין דמתקרי א"כ אם הקדים שם וואלף שייך רח"כ לומר דמתקרי על שם וועלוויל וגם מה דהקדים שם זאב לשם וועלוויל אף דשם וועלוויל הוי עיקר שהכל קורין בו מ"מ בדיעבד י"ל דכשר אם הקדים שם הטפל ובפרט בזה כיון דהחתימה ועלי' לתורה הוי שם זאב י"ל הם עיקר לנגד שם שהכל קורין וגם הוי שם העריסה כן ועוד דאם הי' מקדים שם וועלוויל תחלה לא הי' יכול לכתוב דמתקרי על שם החתימה לפ"ד הט"ז כו' לכך יפה הקדים שם זאב תחלה גם י"ל מ"ש דראוי להקדים שם העיקר היינו אם כל חד הוי ענין בפ"ע מאין פירש זה לזה אבל בשם הכינוי השייך לשה"ק בזה ודאי ראוי להקדים העיקר ואח"כ כינוי שלו ול"ש להקדים הכינוי קודם העיקר ולכך גם בזה אין משש כ"כ רק דא עקא חיש זאב המכונה וואלף ולא מצינו שיהי' נק' שם וואלף לבדו הן לדעת הב"ש גבי משה ליב הוי גם בזה אין קפידא אך אנן גררינן אתר ד' הנו"ב דהמכונה קאי על האדם וא"כ שקר כ' ולכך כיון דאינו מקום עיגון ודאי הגט פסול ובגט שני אם הי' עולה לתורה נמי בשם זאב וואלף הי' מותר לכתוב וועלוויל דמתקרי זאב וואלף אך כי אינו עולה לתורה רק בשם זאב א"כ לצאת ידי הט"ז דל"ש דמתקרי על החתימה לבד רק יכתבו זאב וואלף המכונה וועלוויל ודמתקרי זאב ובזה יצאנו כל הדיעות עכ"ד ובסי' קצ"ז כ' דאף הב"ש לא הכשיר רק בנדון דידי' כיון דנק' חשה יהודא בתחלה ועולה כן לתורה וכ"כ בגט א"כ אין זה חילוק שמות כיון דכ' משה

יהודא והוא עולה בן לתורה ויהודא הוי פי' של ליב א"כ מה דכ' משה יהודא הוי כאלו כ' משה לב גם לא נ' שקר דהא עולה כן לתורה בב' השמות אבל אם הי' נק' רק יהודא ליב והי' כותב יהודא המכונה ליב הי' מודה דפסול כיון דנק' בשניהם והוא חילקם ולא נזכרו בגט ביחד כלל וזה שקר גמור כן ה"נ מ"ש זאב המכונה וואלף ממ"נ בלי החתימה אינו נק' בשם וואלף כלל רק החתימה הוי בשם וואלף והרי החתימה לא הוי בחילוק רק בשניהם וא"כ כ' שקר גמור דוואלף לבד לא נק' בשום פעם ומה דנק' וועלוויל נ' דאין זה שום געגועים רק הוא שם בפ"ע כיון דה"ל נקודות אחרות דשם וואלף הוי הווי"ן בקמ"ץ ושם וועלוויל הוי הווי"ן בסגו"ל לכך נ' דהוי שם בפ"ע והביא ד' מוהרמ"ז אייטינגא שס"ל דהוי שם געגועים והשיג עליו וגם כ' מוהרמ"ז דבשם געגועים ל"ש דמתקרי רק המכונה והשיג עליו דמניין הוציא כן ולדעתי כמשמעות הש"ע דס"ל דבשניהם שם לעז כותבים דמתקרי וכ' דהעולה מזה כי לפ"ד שהוספתי כעת אף לדעת הב"ש הגט פסול אף במקום טיגון כו' והביא ראי' לו' הנו"ב דלשון כינוי ל"ש רק באדם כו' כנביא ישעי' וזה יקרא בשם יעקב ובשם ישראל יכנה אבל בדבר שאין בו רות חיים ליש לשון כינוי וזה דחקו לחז"ל פ"ק דנדרים דח"א כינויי נדרים לשון נכרים הם וח"א לשון שבדו להם חכמים ומי דחקם לכך ודלמא הוי כינוי ככל כינוי השמות אך הוא אשר דברנו דנדר הוי שם ול"ש בי' לשון כינוי ובע"כ הוי לשון נכרים והוי מעין לשון והוי שם בפ"ע רק דחז"ל קראום בלשון כינוי תו דהוי לשון שתקנו חכמים אז כיון דהוי תקנת חכמים כן שייך לקראו בלשון כינוי ומוכח דבעלמא היכי דלא הוי לשון נכרים ולא תק"ח אין שייך לשון כינוי בשם רק באדם ובע"כ דקאי על האדם וראי' ברורה להנו"ב הנ"ל והוא עיקר עכ"ד יעוש"ה ובסי' קפ"א כ' בגט שנכתב בשם האיש זאב המכונה וואלף ונתברר שהכינוי הוא שקורין לו כולם בפניו וואווי אך בעלי' לתורה עפ"י הרוב נק' בשם זאב לבד ולפעמים מועטים בשם זאב וואלף והחתימה שלו הוא ג"כ לפעמים בשם זאב לבד ולפעמים בשם וואלף לבד ועפ"י הרוב בשם וואווי וכ' להשואל דמה שכ' המכונה וואלף הורע כח הגט דאם הי' כותבין רק זאב הי' מקום יותר להכשיר כיון דהקריאה לתורה עפ"י רוב הוי זאב לבד וגם חותם עצמו לפעמים על שם זאב הי' אפשר לצרף החתימה אל העלי' לעשות מזה עיקר השם והוי די בדיעבד אבל כיון דכ' המכונה וואלף והנה הן אמת לד' הב"ש דס"ל דהמכונה קאי על השם לא הוי קפידא בזה אבל סוגיא דעלמא נמשכין אחר ד' הנו"ב דס"ל דהמכונה קאי על האדם וא"כ אי קאי על האדם א"כ צריך היכי דכותבין המכונה או דמתקרי להיות נכתב כלשון הנק' ממש בלי שינוי והרי עפ"י הרוב אינו נק' וואלף רק וואווי הוי שינוי השם ממש ושם וואיוי אינו כקיצה"ש משם

וואלף דלא הוי רוב אותיותיו משם וואלף והוי שינוי השם ולכך אם אינו מקום עיגון צריכה גט אתר כו' אך אם הי' מקום עיגון יהי' כשר הגט לסמוך ע"ד הב"ש דהמכונה קאי על השם ונאמר רשם זאב עיקר עכ"ד הרי דכאן מכשיר במקום עיגון ובסי' קצ"ז הנ"ל פוסק אף במקום עיגון ועי' בד"ח בשער התשו' לסי' קפ"א כ' עליו נ' דוואווי הוי כינוי לוואלף כידוע לכל ולכן כשר בשם וואלף אם נק' בו לפעמים עכ"ד ובסי' ע"ג כ' החא"ש דבדיעבד מודה הנו"ב להב"ש דכשר דנהי דמפרשת דהמכונה קאי על האדם היינו רק לכתחלה יש לפרש בגט במה דאפשר שלא יבואו לידי טעות לומר דקאי על האדם ונק' בשם ליב לבד אבל בדיעבד מודה דכשר דאין זה שינוי כיון דאפשר לפרשו נמי דקאי על שה"ק שיש לו כינוי זה דהרי באמת חזי' דכל שם לעז יש לו כל חד שה"ק ידוע שמו של זה לא כשמו של זה א"כ חזי' דהכינוי הוי לגוף השם ושייך לו ולכך אין זה שינוי ולכך בדיעבד כשר עכ"ד הרי דס"ל דבדיעבד כשר כהב"ש אף שלא במקום עיגון וסותר ד"ע דבסי' קפ"א הנ"ל דדוקא במקום עיגון כשר ובסי' קצ"ז הנ"ל כ' דאף במקום עיגון פסול הגט אם עשה כד' הב"ש וחותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעייטיץ כ' בגליון החא"ש סי' קצ"ז תמהני עליו למה הערישׁ בזה והרי הוא כ' בסי' ע"ג דאם כ' כד' הב"ש כשר בדיעבד אף דשם לא הי' מקום עיגון וכ' שם דאף הנו"ב מודה דכשר בדיעבד כהב"ש ובפרט כאן דנכתב שם וועלוויל כדינו שנק' בפ"כ רק שם החתימה נחלק וגם בין וואלף לוועלוויל אין בו שינוי כ"כ שידוע דהכל אחד וגם הט"ג עצמו שהסכים להנו"ב כ' דבדיעבד כשר כהב"ש עכ"ד ועי' בתשו' בית שלמה באו"ת ח"א סי' פ"ז בגט שכ' המסדר שם המגרש זאב המכונה וואלף דמתקרי וועלוויל ובאמת שם המגרש לס"ת זאב וחותם זאב וואלף ונק' בפ"כ וועלוויל וכ' שאף בדיעבד אינו מסכים להכשירו ולמעשה בזה יש לכתוב זאב המכונה וועלוויל או לכתוב זאב וואלף דמתקרי זאב והמכונה וועלוויל או לכתוב זאב וואלף דמתקרי זאב ודמתקרי וועלוויל כי שם שכותבין בגט לשם העיקר הוא שם זאב וואלף ושם וואלף הוא שם לעז ושם וועלוויל הוא ג"כ שם לעז ע"כ לכאורה יש לכת דמתקרי אלא שכיון ששם וועלוויל לא ניתן לו מלידה אלא מחמת גיגוע אח"כ י"ל דנכון יותר לכתוב עליו המכונה כן. אמנם כ"א מאלו הג' הדרכים יש להם ע"מ שיסמוכו אבל דרך שרגיל בה המסדר הוא דרך עקום ואין לו מקום כו' עכ"ד והיינו ההיא עובדא של החא"ש דסי' קצ"ו הנ"ל וכ' נמי דהא דכ' זאב המכונה וואלף הוא פסול אף בד עבד וכהחא"ש הנ"ל אך בזה חו"ק עליו דהחא"ש הנ"ל כ' דכך צריך לכתוב זאב וואלף המכונה וועלוויל ודמתקרי זאב והיינו לכתוב שם וועלוויל קודם לשם זאב והב"ש הנ"ל כ' דצריך לכתוב זאב וואלף דמתקרי זאב והמכונה וועלוויל והיינו לכתוב שם זאב קודם

וגם כ' הב"ש דיש נמי לכתוב זאב וואלף דמתקרי זאב ודמתקרי וועלוויל וגם בזה נמי חולק על החא"ש דהחא"ש הנ"ל ס"ל דוועלוויל הוא שם בפ"ע ולא שם געגועים והב"ש הנ"ל ס"ל דהוי שם געגועים והיינו כד' מוהרמ"ז אייטינגא שהביא החא"ש סי' קצ"ז הנ"ל ועי' בקונטרס השמות אות ט' שכ' דצריך לכתוב זאב וואלף דמתקרי זאב המכונה וועלוויל והביא בחידושים שם אות ט' ד' הב"ש הנ"ל שכ' דיש לכתוב כן זאב וואלף דמתקרי זאב והמכונה וועלוויל אך בזה חולק עליו דהב"ש כ' דצריך לכתוב והמכונה וועלוויל והוא כ' דיותר נכון לכתוב המכונה בלא וי"ו כדי שלא יטעה הקורא לפרש דיש קורין אותו ויש קורין אותו וועלוויל דאזי ג"כ הכי כתבי' בגט כמו במי ששם הק' שלו צבי ויש מכנים אותו הירש ויש העשא דכותבין המכונה הירש והמכונה העשא אבל אם נכתב דמתקרי זאב המכונה וועלוויל בלא וי"ו המחברת לא יטעה הקורא את הגט ויבין תיכף שפ"כ נק' ונתכנה בשם וועלוויל ונק' לתורה בשם זאב כו' וכ' אח"כ דהנה אמת נכון שלכתחלה ראוי לעשות על צד היו"ט שלא יהי' חשש פקפוק אליבא דכ"ע כו' אבל לענין דיעבד בודאי דאם לא נכתב בנד"ז רק זאב המכונה וואלף דכשר אף בחותם עצמו וואלף ומכ"ש בחותם רק וואלף כו' והאריך בזה וכ' דבזה תמוה לי טובא בדבר הגט שסידר המסדר זאב המכונה וואלף דמתקרי וועלוויל שפסלוהו כל גדולי הדור כמבואר בחא"ש סי' קצ"ו קצ"ז שהגאון מהרש"ק והגאון מוהרמ"ז פסלוהו לאחר שכבר ניתן וכן הב"ש הנ"ל כ' דאין להכשירו אפי' בדיעבד וכ' דלא ידעתי מה כל הרעש הזה כיון שאם הי' כותב רק זאב המכונה וואלף הי' כשר משום רשם וואלף ושם וועלוויל חד שמא הוא ואף אם חותם בב' השמות ביחד מ"מ כונתו ג"כ הוא דשם המובהק שלו זאב וכינוי וואלף כי כן נק' כשעת המילה בכינוי וואלף ומה בכך דהוסיף לכתוב דמתקרי וועלוויל בנקל לפרשו דעיקר כינויו וואלף דכן נק' מעריסה וחותם כן רק דנק' בפ"כ בשם וועלוויל לגיגועים והשיג על הגאון מוהרמ"ז שכ' דכיון דשם וועלוויל הוא לגיעגועים הי' צריך לכתוב המכונה והשיג עליו והאריך בזה והיינו כד' חותני הנ"ל שכ' דבדיעבד כשר וכמ"ש בח"ש סי' ע"ג הנ"ל דבדיעבד כשר ולא הביא ד' האח"ש וסי' ע"ג הנ"ל. עוד כ' שם דאם אירע כן באבי המגרש או באבי המגורשת והוא כהן או לוי אם חותם תיבת כהן או כ"ץ או הלוי או סג"ל יש לכתוב הכהן או הלוי אצל שם חתימתו ואם לאו יש לכתוב הכהן אצל שם זאב דמתקרי זאב הכהן או הלוי ועי' בחידושים שם שכ' דדעת האחרונים דלא כסדר הגט דמהר"ם כו' רק דעתם דצריך תיבת הכהן אחר שם שעולה בו לתורה דאז נק' השם בצירוף תיבת הכהן כנהוג ובנד"ז שחותם וואלף לבד או זאב וואלף לבד בלא הכהן ובודאי דעולה לתורה זאב הכהן או הלוי ע"כ בשכותבין

שמותיו בגט נ' דנכון יותר לכתוב הכהן אצל שם זאב כמו שעולה כן לתורה מלכתבו אצל שם הראשון שהוא שם חתימתו ובאחת הוא אינו חותם הכהן או הלוי כו' ואם הוא חותם הכהן אז כותבין הכהן אצל שם הראשין והאריך בזה וכ' לבסוף דמה שכתבתי שם וועליויל ביו"ד קודם הלמ"ד הוא לפ"מ שמצאתי כן שם זה כ' בספרים ביו"ד ואמנם לפמ"ש בט"ג בכ"מ בכזה דתליא במבטא ובחתימה הי' יותר נכון לכתוב בלא יו"ד כי המבטא יותר נוטה לקמ"ץ או לסגו"ל ולא לחיר"ק או לציר"י שמשפטם ביו"ד וכן בתשו' בית שלמה סי' פ"ז הנ"ל הביא כ"פ שם זה בלא יו"ד אך כמדומני שהנחת השם באיגרות הוא ביו"ד וכבר הביא הט"ג בל"ש בשם הגאון מהר"י מליסא שהשמות בגיטין נכתבין כדרך שכותבין באיגרות ועכ"פ בדיעבד אין קפידא בזה ובודאי דאם המגרש זה חותם בלא יו"ד דיש לכתוב כן עכ"ד ועי' בביאורים שם אות ט' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

מג **בתשו'** בית שלמה ביו"ד ח"ב סי' ס' ע"ד הגט ששם המגרש בנימין זאב ונק' בפ"כ וועלוולי והמסדר כ' בהגט המכונה וועלבל בב' וכ' להשואל כו' כי מסקנת האחרונים עפ"ד רמ"א סוף סי' קכ"ט לכתוב בשני וי"ן כי בב' יש מקום לקרות בב' דגושה אמנם לענין דיעבד כו' נ' דכשר הגט וכבר כ' מהריב"ל ומהרי"ט הובא דבריהם בג"פ סי' קכ"ח ס"ק ג' דכל שאפשר לקרות הכי והכי לא הוי שינוי כיון דאפשר לקרוא באופן דלא הוי שינוי רק דהוי כאלו לא נכתב כלל כיון דאפשר לקרותו באופן אחר ומש"ה מחלק בכה"ג בין שמו ושמה לשם אביהם או שם עירם וממילא דה"ה לחניכה כיון שבדיעבד כשר בנכתב עיקר שמו לבד ול"ד למ"ש הט"ג בש"א אות א' ס"ק ל"ו דשם ודאי הוי שינוי משא"כ בנ"ד כמ"ש עכ"ד:

מד **בקונטרס** השמות אות ח"ה מי שעולה לתורה וחותם זאב וואלף ובפ"כ נק' וואלף יש לכתוב זאב וואלף דמתקרי וואלף ועי' בחידושים שם אות מ"ד שהביא ד' הט"ג בשם הגאון בעל חתם סופר בגט שכ' בו אליעזר ליפא דמתקרי ליפא וכ' הט"ג הטעם משום שהי' עולה וחותם בב' השמות יחד עי"ז נעשה גם שם של חול עיקר ועל שם העיקר שייך דמתקרי וה"ה כאן והביא ד' החא"ש סי' ר"ו וד' התשובות בית אפרים סי' ק"ה והאריך בזה ועי' לעיל סי' ז' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

עוד כ' שם ואם נק' בפ"כ וועלוויל יש לכתוב המכונה וועלוויל וכ' בחידושים שם אות מ"ה דזה מפורש בחא"ש סי' ר"ו כיון דנק' בשינוי קצת ממה שעולה וחותם שייך המכונה ולא דמתקרי אף שהשגתי עליו מטעם שגם בשם הראשון חציו חול הוי כמו בב' שמות של לעז דכותבין דמתקרי כמ"ש בתשו' ב"א אמנם דהיינו דוקא אם השני הוא ג"כ שם בפ"ע כמו זוסיא זוסמן דיש שנקראו מעריסה ג"כ זוסיא כו' משא"כ וועלוויל

ידוע דהוא שם געגועים לשם וואלף ול"ש סברת הט"ג ח"ש כו' בטעמא מאי דכותבין על ב' שמות של לעז דמתקרי ע"כ כתבתי לכתוב המכונה וועלוויל עכ"ד ועי' לעיל בסי' הקודם שהבאתי ד' החא"ש סי' קצ"ז דס"ל דשם וועלוויל הוי שם בפ"ט ולא שם געגועים לשם וואלף וא"כ י"ל דיש לכתוב דמתקרי וועלוויל:

מה **בזכרון** יעקב סי' ג' באחד ששמו מעריסה יעקב זאב וכן עולה בתורה וחותם א"ע ג"כ כזה ונק' בפ"כ יעקב וואלף וכ' דיש לכתוב יעקב זאב דמתקרי יעקב וואלף וכמ"ש בט"ג בלק"ש סעי' ו' גבי משה ליב שיש לכתוב חשה יהודא דמתקרי משה ליב עכ"ד וכ"ב בסי' נ"א שם שיש לכתוב יעקב זאב דמתקרי יעקב וואלף:

מו **בחא"ש** סי' א' בגט שכ' בו שם המגרש זאב המכונה וואלף ואח"כ נודע ע"י אתיו וקרובו ששם העריסה שלו הי' בנימין זאב כי נק' מפי אביו ע"י א' מהקרובים אשר שמו הי' ידוע בנימין זאב והובא כמה מכתבים ממנו שנכתב שמו בחורם בנימין זאב ורק למטה שחתם על הכתבים לא חתם רק בשם א' פעם בהכינוי לבד ופעם זאב וואלף לבד וכן עלה לתורה רק בשם זאב לבד ויש לספק אם כשר הגט עפ"י ד"ת או צריכה גט אחר והביא ד' השואל שכ' דיש לחקור כיון דהוא לא חתם עצמו בשם זה הוי כשם שנשתקע וא"צ לכותבו או אפשר כיון דנכתב כן בתוך השטר לא נחשב כשם שנשתקע כו' וכ' כיון דזה כלל מוסכם דשם שנשתקע אין כותבין בגט כו' ואף אם מיעוט קורין אותו כך נמי צריך לכותבו היינו רק אם המיעוט הוי מיעוט תשוב עכ"פ אבל אם אין קורין אותו רק ב' וג' אנשים בשם זה ודאי מיעוט כזה הוי כמאן דליתא ואין כותבין כלל כו' והאריך הרבה בזה ומסיק דהעולה לדינא דאם לא הי' לפניו שטרות החדשים הנכתבין בשם בנימין זאב אז ודאי הי' נחשב שם בנימין כשם שנשתקע והי' די בגט א' כו' ולא לכתוב שם שנשתקע אבל כיון שיש לפניו גם שטרות שנכתבו מזמן קרוב הנכתבין בשם זה א"כ לא נחשב כשם שנשתקע דהוי כמעידין שמוחזק בשם זה כו' וכיון דבלא"ה יש מקום להחמיר אף בשה שנשתקע ולכך בצירוף ריעותא זו די"ל דלא הוי שם נשתקע נ' דאין להספיק בגט זה לבד רק צריך גט אתר ותחלה יתנו גט זה שנכתב רק זאב המכונה וואלף ולא יודיע כלל שצריך גט אחר ואתר הנתינה יאמרו לו ליתן שני ויכתבו בו זאב דמתקרי בנימין זאב המכונה וואלף כו' אך בדיעבד אם כבר הי' ניתן הגט כשר בזאב לבד בלא בנימין אבל אם לא ניתן הגט יש תקנא אחרת חוץ הנ"ל לכתוב בשם וואלף לבד דהוי חניכה שהכל קורין בו כו' וכ' דהיכי דכבר ניתן גט שכשר אין ליתן גט אחר דיוציא לעז על גט הראשון ואולי כבר נתקדשה לאחר ויהי' חשש. לעז על הקידושין ולכך כל כה"ג הוי כבר דיעבד ודי בגט א' לבד הניחן כבר כו' יעוש"ה ועי' בד"ח בשער התשו' שהשיג

עליו במה שנסתפק כיון דנכתב שם הנשתקע בתוך שטרי הלואה וכ' ב' השמות אם נק' נשתקע וכ' עליו הנה רוב הפוס' הסכימו דצריך להיות דוקא נק' בשם זה ול"מ מה שנודע שיש לו ב' שמות וא"כ ל"מ מה שכ' בשטרות ב' השמות די"ל דהעדים כ' לפי ידיעתם אבל לעולם אינו נק' בשם זה אך הג"פ מגמגם לומר דאולי בידוע לא חירשה נשתקע ועל מ"ש החא"ש דאם מיעוט הוי רק ב' או ג' אנשים קורין בשם זה מ"מ הוי נשתקע כ' עליו צ"ע בזה דפורתא שרה משמע אפי' רק פורתא ועל מה שהסכים להשואל דאם כ' חניכא שהכל קורין אותו בו וכ' שם הטפל ג"כ ויש לו עוד שם אחר שהשמיטו פסול שיאמרו מדלא כ' שם הב' הקודש ש"מ דאין זה המגרש כ' עליו דז"א דאטו כי רוכלא ליחשוב וליזיל כל שמותיו ודי בחניכה וכן נ' כמה פעמים באחרונים ועל מ"ש דהיכי דכבר ניתן גט שכשר אין ליתן גט אחר דיוציא לעז על גט הראשון כו' כ' עליו דבר זה אינו כלל דמבואר להדיא במהרא"י דאינו כלל חשש לעז על הגט רק על הב"ד וזה שייך דוקא באם עבר יום אחד מכתיבת הגט אבל באם לא עבר היום אין חשש לעז על הב"ד כותבין גט אחר כמבואר בפסקי מהרא"י ובתה"ד סי' רל"ג כו' וע' בב"ש סי' קכ"ו שפ' כד' מהרא"י כו' וכן הרמ"א העתיק ד' מהרא"י כו' הרי דכולם הסכימו דצריך ליתן גט שני אם הראשון יש בו פקפוק פסול כו' וסיים ולכן זה הכלל שנתן לנו המחבר דאין ליתן גט אחר היכא דכשר בדיעבד אין הדבר ברור בהחלט רק לפי ערך הפסול עכ"ד. והנה כאן כ' החא"ש דאף אם ג' אנשים קורין בשם זה הוי כמאן דליתא ואין כותבין כלל ולקמן בסי' קל"ט כ' דנ' דאפי' אם רק מיעוטא קורין כן לא הוי נשתקע היינו עכ"פ ג' אנשים סמך לזה מה דקי"ל בג' זימני הוי חזקה אבל בא' או ב' ודאי נחשב נשתקע כו' עכ"ד הרי שכ' דבג' אנשים לא הוי נשתקע וסותר ד"ע מהא דסי' א' הנ"ל. וכעת ראיתי בס' דברי יעקב סי' ע"א שהביא דברי החא"ש והד"ח הנ"ל וכתב דנעלם מהם דברי הנ"ל סי' ק"ח שכתב דאותם שיודעין גם משם ב' צריך שיהא מוחזק להם כך ע"י קריאתם ל' יום ואם נמצאו שנים שמוחזק להם ל' יום באותו שם אחר שהם יודעים בו מקרי אתחזק עכ"ד הרי מבואר דע"י קריאת ב' בנ"א לחוד בשני השמות חשיב אתחזק בב' שמות כו' וכ' אח"כ דלדעתי דבר זה מפורש בשבועות כ"ט א' נשבע לשנות את הידוע כו' ואמרי' בגמ' אמר עולא והוא שניכר לג' בנ"א ועי' ברש"י שם כ"ה ב' דפי' דמידי דידעי בי' ג' בנ"א הוי פרסום הרי מבואר דשינוי הידוע לא הוי בדבר שלא נודע לג' בנ"א ורק בניכר לג' חשיב כשינוי דבר הידוע לכל דעל ידם כבר נתפרסם לכ"ע ודון מינה כאן דאף דניכר לב' בנ"א בב' שמות כו' אכתי לא הוי ידוע בשמות אלו כיון דלא ידעו בי' ג' חשיב עדיין שם הנשתקע והכי אמרי' בנדרים מ"ה הפקר בפני ג' הוי הפקר בפני ב'

לא הוי הפקר וכ' הר"ן משום דכל דאיכא ג' הוי אוושא מלתא ואדעתי' דכ"ע אפקרי' מבואר ג"כ דפחות מג' לא חשיב אוושא מלתא אך קשה מהא דאמרי' בסנהדרין ע"ד ב' כו' אין פרהסיא פחות מעשרה בנ"א וזה היפך מהא דמבואר בשבועות ונדרים הנ"ל דגם בג' הוי פרהסיא וכ' ליישב דזה אמת דגם בג' איקרי פרסום אמנם אין הפרסום בעת שעושה דב"ז בפניהם אלא דאמרי' דכל דידעי בי' ג' שוב יתפרסם הדבר על ידם לכ"ע ולזה בהאי דשבועות כיון דניכר לג' בנ"א אמרי' דודאי כבר זה נתפרסם לרבים על ידם דעמוד זה של אבן וה"נ גבי הפקר כיון דהופקר בפני ג' כו' שוב יתפרסם הדבר לרבים על ידם ש"מ דאדעתי' דכ"ע אפקרי' משא"כ היכא דבעי' שהפרסום יהי' בעת עשיית גוף הדבר בזה אין פרהסיא פחות מי' כו' ועפ"ז אני או' דגם למ"ד דאין הפקר פחות מג' לא בעי' שיפקיר דוקא בפני ג' ביחד אלא ה"ה אם הפקיר בפני אחד ואח"כ עוד בפני ב' ג"כ הוי הפקר לכ"ע כיון דעכ"פ איכא השתא ג' דידעי בהפקירו שהם יודיעו הדבר לכ"ע ש"מ דאדעתי' דכ"ע אפקרי' והביא ראי' לזה מהא דאמרי' בערכין ט"ז א' כל מלתא דמתאמרי באפי ג' לית בי' משום לשנא בישא מ"ט חברך חברא אית לי' כו' ופירש"י כו' דכיון שאמרהו בפני ג' מידע ידוע דיתפרסם על ידם דבר זה הרי מבואר דכל דידעי בי' ג' אנו או' דודאי יתפרסם כעת ע"י לכ"ע אבל לא דבעת האמירה או העשי' גופי' שהי' בפניהם איקרי זה פרהסיא דהיכא דבעי' כן אין פרהסיא פחות מי' והק' עפ"ז דברי רב נטרונאי שהובא בטיו"ד סי' שע"ט דאין או' ג"כ ברכת אבלים בשבת משום דהוי דברים של פרהסיא כיון דמברכין בג' והא אבילות של פרהסיא דאסור בשבת היינו בעת שנוהג אבילות נעשה בפרהסיא אבל הכא הרי בשעת מעשה לינא בזה פרהסיא דאין פרהסיא פחות מי' בנ"א והניח בצ"ע. ומפ"ז כ' במי ששמו מעריסה הי' אברהם משה ובפ"כ נק' רק בשם משה לבד וגם עליתו לתורה וחתימתו היא בשם משה לבד זולת כי ב' אחיותיו אשר בעירו הם קורין אותו תמיד בשם אברהם משה ופ' כיון דלא איקרי בב' השמות רק בפי ב' אחיות וזולת זה כ"ע לא ידעי בי' רק בשם משה לבד אין באחיות מחזיקות שמו בשם אברהם משה לחוש ללעז הבריות אם נכתב רק שם משה לבד כיון דלא ניכר לג' בנ"א בשם אברהם משה חשוב עדיין שם הנשתקע ואין בכתיבת שם משה שינוי הידוע כו' וכן נ"ל נכון להלכה לכתוב בכה"ג רק שם הנק' בפ"כ עכ"ד יעוש"ה:

מז) **בחא"ש** סי' ק"י בשם וואפציא איך לכתוב אם בפ"א או בשני ווי"ן וכתב דודאי יש לכתוב בפ"א כיון דהוא נצמח מכם וואלף לכך יש לכתוב בפ"א מיהו אם חותם עצמו בווי"ן יש לכתוב בווי"ן אבל אם אין ידוע איך חותם יש לכתוב בו מן הסתם בפ"א וז"פ לדעתי עכ"ד:

אות ז

מח **בחא"ש** סי' י"ב בגט שכ' שם הבעל זעלקא באל"ף בסוף כו' ועמדו עליו מערערים שהוא חותם ביו"ד אחר הקו"ף ולא באל"ף וכ' דהגט פסול כהמערערים כו' דודאי נמצא שם זעלקי ביו"ד כמו זעלקא באל"ף ואם שינה חתימתו פסול כו והביא ד' הט"ג בש"א אות מ' ס"ק כ"ט דס"ל דבשם המגרש עצמו דשינוי פוסל בו אף שינוי דחתימה פוסל בו אף בשעה"ד כו' אך הביא ד' התו"ג סי' קכ"ט ס"ק כ"ח שכ' דבדיעבד כשר אם החליף ואין משגיחין בחתימתו כו' דמוכח לכאורה מדבריו דכשר בזה כששונה החתימה וכ' מיהו בנ"ד פסול לכ"ע והביא ד' הנו"ב מהדו"ת חאה"ע סי' קכ"ד בשם אשה שחתמה עצמה טאלצי ביו"ד ובגט כתבה טאלצא באל"ף בסוף ופסל הגט כו' הנה הרואה בדבריו ראה להדיא שהוא ממש נ"ד שפסלו הנו"ב ממש כדברינו כיון דשניהם אינם נמצאים בתנ"ך אזלי' בתר החתימה כד' הב"ש והוסיף לומר שבין אל"ף ליו"ד הוי שינוי במבטא והוי חשש שינוי השם גמור דפסול לכ"ע ואפי' להמכשירין בין אלף לה"א בטעות וס"ל דלא אזלי' בתר החתימה היינו דבין אל"ף לה"א לא הוי שינוי במבטא אבל בין אל"ף ליו"ד הוי שינוי במבטא ואם באשה דלא שכיח חתימתה כו' ואעפ"כ חשש לחתימתה ומכ"ש בזכר שיש לחוש לחתימתו ולומר דדלמא הוי קבלה בידם לחתום כן כו' והאריך בזה וכ' דבנ"ד הגט פסול בודאי ואין אחר ד' הנו"ב כלום וכ' אח"כ דראה ס' רביד הזהב כו' שהי' שמו ר' זעלקי וכ' שמו זעלקי ביו"ד וכ"כ על השער ובהקדמה וגם בהסכמה הכל ביו"ד וידוע דכמה דינים נצמתו בדיני גיטין מכתיבת והגאונים וחכמים ולמדים מהם שמות בגיטין ולכך היות כי נמצא בזמנינו זעלקי ביו"ד פשיטא שהגט בטל כו' וכ' שכן הסכים הגאון בעל חתם סופר יעוש"ה:

מט **בחא"ש** סי' מ"ה באחד שנק' זנוויל בפת"ח כדרך כל הנק' בלשון זה אך הי' חותם שמו בב' יודי"ן אחר הזיי"ן זיינוול וכ' דיש לכתוב בלא יודי"ן אחר הזיי"ן כיון דנק' זנוויל בפת"ח אם יכתוב ביודי"ן אחר הזיי"ן יהי' נק' בציר"י והוי שינוי השם ממש וכל היכי דחתימתו הוי בטעות אין להשגיח על חתימתו כי בטעות הוא חותם ודוקא היכי דאין חתימתו סותר לקריאתו אז אזלי' בתר חתימה ולא כשהוי בטעות היפך הקריאה ובפרט אם יהי' נכתב זנוויל כדרך קריאתו אין קפידא אף אם החתימה הוי להיפך מ"מ לא גרע מחניכה שהכל קורין בו דכשר הגט א"כ בזה ליכא חשש שינוי אך להיפך אם יכתוב ביודי"ן ויהי' נק' בציר"י יש חשש שינו השם לכך יש לכתוב זנוויל בלא יודי"ן כלל ואם כ' ביודי"ן צריך ליתן גט אחר וכן הסכימו עמי חכמי העיר של פ"ק עכ"ד ועי' בד"ת בשער התשו' שפ' נמי כן:

נ **בחא"ש** סי' מ"ח באיש אחד שלא הי' נק' בפי העולם זיסקינד וכ' הב"ד בוי"ו ואמרת דכשר חדא דאין ידוע איך הי' חותם אם ביו"ד או בוי"ו וכדאי מהר"ן לובלין הנ"ל לסמוך עליו עכ"פ בספק איך הי' חותם ומצורף לזה דהרי היו"ד והוי"ו המה מאותיות המתחלפין אותיות אהוי' והצ"צ מקיל בזה ואף דמשמע מכמה מקומות להיפך היינו היכי דנק' בפי העולם בענין אחר אז היכי דהוי שינוי בקריאה ל"מ מה שבאמת מתחלפין סוף סוף הקריאה נשתנה אבל היכי דלא נק' כלל בזה רק חותם עצמו אז בחתימה התלוי במכתב לבד בזה שפיר הולכין בתר המתחלפין ולא נחשב שינוי ובפרט דהוי מעשה בשם אבי המגורשת דבזה יש בלא"ה צד הכשר בשינוי לדעת הלבוש כו' ולכך בנ"ד ודאי יש להקל והכשרתי ליתן הגט הזה לכתחלה עכ"ד ועי' בד"ח בשער התשו' שכ' עליו דבאמת זה ליתא כלל כמבואר בתשו' מהרי"ט ומהרח"ש ומהריב"ל ובמקומות עצמו מלספר דכלל זה דאותיות המתחלפות לא שייך בנקודות עכ"ד:

אות ח

נא **בעין** יצחק ח"ב סי' ל"ב בשם אבי המגרש שהי' נק' שמו לתורה בשם צבי חייקל ובפ"כ הי' נק' חייקל והי' נצרך לכתוב צבי חייקל דמתקרי חייקל והמסדר הגט כ' צבי חייקל המכונה חייקל וכ' כי זה ברור דמהראוי הי' לכתוב צבי חייקל דמתקרי חייקל וכמ"ש הב"ש סי' קכ"ט ס"ק כ"ה כו' וכמבואר בט"ג בלק"ש סעי' ט"ז וסעי' כ"ט ולכן י"ל לכאורה כיון דמין הדין הי' לכתוב דמתקרי ונכתב המכונה דהגט פסול כמ"ש הב"ח בתשובה סי' צ"ה דאם כ' המכונה במקום דהי' צריך לכתוב דמתקרי פסול אבל באמת יש להקל בנ"ד דהא עיקר טעמא של הב"ח הוא דהיכא דב' השמות ניתנו לו בעת שמכניסין התינוק לברית כו' אז יכתבו המכונה משא"כ בשם חדש של לעז שנק' בו אחר כמה שנים כו הנה אין זה שם כינוי לשם העברי אלא שם אחר לגמרי ע"כ פסול בכ' המכונה א"כ דבריו נאמרים רק היכא דהוא שם אחר לגמרי כמו עובדא דהב"ח שם בשם יצחק אייזיק דמתקרי לובא דשם לובא אין לו שום שייכות כלל לשם יצחק אייזיק אבל בנ"ד כיון דבשם הראשון צבי חייקל כלול בתוכו שם חייקל ג"כ ע"כ לא מקרי שם חייקל בשם אחר לגמרי לכן גם לד' הב"ח אין מקום להחמיר ועוד כ' דאף לד' הב"ח יש להכשיר בנ"ד כו' והביא ד' הב"ח עצמו בסי' צ"ה שם כ' דאם כ' המכונה אפשר שהוא פסול אלמא דלא הי' ברור להב"ח שהוא פסול בודאי וכ' ועוד דבעיקר מלתא דנא זהו רק לשיטת הב"ש דס"ל דהמכונה קאי על השם אבל לפ"ד הנו"ב מהדו"ת חאע"ה סי' קי"ט שכ' דהמכונה קאי על האדם אין חשש כ"כ במ"ש המכונה חייקל והביא ד' החא"ש סי' קל"ו שכ' בשם מנחם שהי' נק' לס"ת בשם זה ובפ"כ נק' מענדיל שכ' מנחם מענדיל דמתקרי

מענדיל דיש לחוש לזה לד' הב"מ גבי יעקב ישראל דמתקרי ישראל דפסול כו' משום דנ' דהוי שינוי בשם ישראל עצמו כו' ולכך יותר טוב לכתוב המכונה מענדיל דאז נודע דקאי רק על הכינוי בלשון ב"א כו' כ"כ יש לדון בנ"ד בשם צבי חייקל כו' דאף לכתחלה יכתבו המכונה חייקל מטעם זה ולכל הפחות כשר בדיעבד וגם יש לדון בנ"ד דזהו בשם אבי המגרש דדעת עבוה"ג להקל בשינה שם אביו כו' והאריך בזה ומסיק להכשיר הגט בפשיטות ומותרת להנשא יעוש"ה. ובאמת האחרונים חולקים ע"ד הב"מ אך לסניף יש לצרף ד' הב"מ הנ"ל:

נב **בס**' זכרון יעקב סי' ל"ה באיש א' שהי' שמו חייקיל ונק' כן בפ"כ גם לעלות לתורה קורין אותי בשם חייקיל גם אמר ששמו הוא לזכרון אמו הנק' חיינקא אם נכתב רק חייקיל לחוד ולא חיים יען שכל מי ששמו חייקיל קורין אותו חיים חייקיל גם פעם אחת הי' בעיר אחרת וקראוהו לעלות לתורה בשם חיים חייקיל וכ' דא"צ לכתוב רק חייקיל לחוד כי לא נק' כלל לתורה בשם חיים וגם אינו חותם כלל בשם חיים ואם נכתב חיים מחזי כשינוי השם כו' והגם אם נניח כי נגזר משם חיים הוי שם חייקיל ככינוי שהכל קורין באותו כינוי דכשר אם נכתב כך ומכ"ש בנ"ד שאינו ידוע מהיכן נק' שמו ואולי על שם אמו כמו שאמר והביא דכה"ג כ' בט"ג אות ח' גבי חי' חייקא שכ' שאם אינו ידוע ששם העריסה חי' ונקראת חייקא אז יכתוב חייקא לבד יען שהוא חניכה שהכל קורין אותה ובנ"ד נמי דומה לזה וזה אין סברא לומר כיון שנק' פ"א בעיר אחת בשם חיים להוי כמו שמיעוט קורין בשם חיים כי לא הוי אפי' מיעוטא דמיעוטא עכ"ד ומד' העין יצחק שהבאתי בסי' הקודם לא משמע דמי ששמו חייקיל דקורין אותו חיים חייקיל גם הזכרון יעקב כ' שם חייקיל ביו"ד אחר הקו"ף ובעין יצחק הנ"ל כ' שם חייקל בלא יו"ד אחר הקו"ף ונ' דמן הסתם יש לכתוב חייקל בלא יו"ד אך אם הוא חותם ביו"ד יש לכתוב הייקיל ביו"ד אחר הקו"ף:

נג **שם** חנה אם לכתוב בה"א או באל"ף יש לכתוב בה"א כן כ' בט"ג ש"א אות ח' ס"ק י"ג וכ' אע"ג דבש"ס איכא מובא אמוראי הנק' חנא כגון רב חנא בגדתאה כו' מ"מ זימנא טובי איכא בש"ס רבה בר חנה או רבה בר בר חנה וכתובים בה"א וכיון דמלת חנה בעצמו הוא לה"ק יש לכתוב בה"א ואע"ג יש ג"כ בשם האשה אלא דזה בפת"ח וזה בקמ"ץ וא"כ הי' אפשר לומר שיכתוב באל"ף שאין זה בשם האשה אין לחוש לזה והרבה שמות יש השוים לאיש ולאשה ומה בכך אם חותם עצמו חנא באל"ף אין לשנות חתימתו כו' ואם לא נודע חתימתו וכ' באל"ף ג"כ כשר בדיעבד כשטורח לכתוב אחר עכ"ד וכ"כ בקונטרס השמות אות ל"ד דיש לכתוב חנה בה"א וציין ע"ד הט"ג וראיתי בהסכמה של

מהרש"מ הכהן על הקונטרס השמות אות ו' שכתב על הט"ג הנ"ל שמצא בשו"ת שערי תשובה להגאונים סי' י"ט דהוי בן בנה של בת ר"ח שהי' שמה חנא וא"כ הוא ג"כ שם אשה עכ"ד והנה השערי תשובה אינו ת"י אבל אין כאן שום השגה על הט"ג דשפיר קא' הט"ג דבכ"מ דנזכר בש"ס רבה בר חנה או רבה בר בר חנה נקט חנה בה"א ועי' בתוס' סנהדרין ה' א' ד"ה רבה וא"כ יש לכתוב חנה בה"א לכתחלה ושפיר ד' הט"ג הנ"ל:

נד **בקונטרס** השמות. סי' ל"ה מי ששמו בפ"כ חאנציה ועולה לתורה חנה או פעם תנה ופעם אלחנן וחותם אלחנן יש לכתוב אלחנן דמתקרי חנה המכונה חאנציה ואם עולה אלחנן או פעם חנה ופעם אלחנן וחותם חנה יש לכתוב חנה דמתקרי אלחנן המכונה חאנציה ואם עולה פעם אלחנן ופעם חנה ואינו חותם א"ע או שגם בחתימתו משנה כפעם בפעם ואין ידוע איזהו הרוב יש לכתוב חאנציה דמתקרי אלחנן ודמתקרי חנה ואם ידוע שהי' שמו מעריסה אלחנן יש לכתוב אלחנן דמתקרי חנה המכונה חאנציה ועי' בחידושים שם אות ל"ה שכ' על הדין הראשון דבזה אין הקריאה שפ"כ מכריע כיון דשם חאנציה קיצוה"ש הוא לזה ולזה ואין הכרעה למי מהשמות להיות הוא העיקר שוב להקדים שם החתימה כיון דע"ש החתימה לא שייך דמתקרי ואף שעולה לתורה פעם אלחנן ופעם תנה שוב יכולין לכתוב דמתקרי גם ע"ש החתימה כיון שנק' כן פעם לתורה ואין זה שם החתימה לבד כו' מ"מ כיון דבכה"ג אין שום הכרעה מעלי' לתורה כיון דנקרא בב' השמות שוב הולכין אחר חתימתו כיון דאין העלי' מנגדתו ולא סתרי אהדדי כו' והאריך הרבה בזה ובביאורים שם אות ל"ה מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

נה **בחא"ש** סי' נ"ב באיש אשר בפ"כ היה נקרא בשם חנא וכן כתב בגט של בנו בשם אביו חנא ואח"כ מערער המגרש שאביו הי' שמו חנא וואלף וכ' הנה לא מבעיא לפי האמת שאין עדים בדבר רק שהבעל מערער כן ודאי דאף אם הי' בזה חשש פסול א"נ לפסלו לאחר מעשה ואין זה ענין לדין א"א משים עצמו רשע דאף אי נימא באין בו מלקות משים עצמו רשע מ"מ מה כחו להיות מערער בגט כשר לפסלו אחר שיצא הדבר בהיתר ולא גרע מפועל שלא אמר לו בשעה שמצאו רק אח"כ דא"נ ואף שאר עד נ' דא"נ אחר שכבר יצא הדבר בהיתר ופקעה אי' א"א א"נ אח"כ לערער רק בעינן ב' עדים ומ"ש בנ"ז דאף אם הי' עדים כדבר מ"מ כיון דהוי חנוכה שהכל קורין בו ודאי דכשר ומה גם שם אביו שאין החסרון פוסל בו רק שינוי וגם זה אינו ברור פשיטא שאם כ' שם שהכל קורין בו לא נק' שינוי רק חסרון כו' והאריך בזה וכ' אח"כ מה שראיתי שכ' חנה בה"א הן אמת שנמשך אחר ס' ט"ג אך אין דעתי נוחה בזה כיון דכל העולם כותבין תנא באל"ף רק שם אשה כותבין בה"א וא"כ ודאי דאתי למטעי בשם אשה ואף אם יונח כדעת הט"ג

נ' דהיינו דוקא בשם המגרש עצמו דאז לא יטעו לקרות בשם אשה כיון דמפורש בי' שהבעל או' כן לאשתו ירגישו כי הוא שם איש ואשה שוה אבל בשם אביו אין הדבר ניכר מתוכו כי יאמרו שכ' שם אמו והוא בן אשה חנה כמו מרי בר רחל לכן בשם אביו ודאי יש לכתוב חנא באל"ף כו' ולדעתי הוא ברור ונכון עכ"ד יעוש"ה ועי' מ"ש לעיל סי' נ"ג:

אות ט

נו **בשם** ארי ח"א בתשו' שסוף הס' י"ת באיש א' שנק' בפ"ט טָאליאָ ובקריאה לתורה וחתימה שמו נפטלי הירש וניכר דשם טָאליאָ הוא קיצר מנפתלי דהוא שמו העיקר וכ' בגט נפתלי הירץ דמתקרי תליה וטעמם הי' לכתוב באות תי"ו לקרבו אל אותיות עיקר השם וגם כ' הא' בסוף מפני שיוצא משם הק' וא' מערער ע"ז שהי' צריכין לכתוב בב' אלפי"ן תאליא מפני שנק' בקמ"ץ וכ' דהנה בשם שארקה נכתב באל"ף בב"ש והט"ג כ' דיותר נכון לכתוב בלא אל"ף ובנ"ז י"ל דגם הב"ש מודה כיון דנכתב גם עיקר השם דנק' בקמ"ץ א"כ מוכת מתוכו דגם תליה נק' בקמ"ץ דיוצא מעיקר השם והביא ראי' מהא דיצחק תקן כו' דמוכת דא"צ לכתוב אל"ף כיון דניכר דיוצא משם יצחק לכן אין קפידא אם כ' תלי' בלא אל"ף וכן מ"ש הא' בסוף ג"כ נכון אף שאין בעיקר השם הא' וכה"ג אין קפידא לכתוב דוקא הא' כמ"ש בט"ג מ"מ אם כ' הא' ג"כ נכון בפרט בכ"מ שכ' הא' במקום אל"ף כשר לכן הגט כשר בלא שום פקפוק עכ"ד יעוש"ה:

נז **בחא"ש** סי' קע"ט באיש א' שנק' אנטשל בטי"ת ונרגש כן במבטא וכ' בגט אנשל וכ' הנה אם ברוב העולם נק' ונרגש במבטא הטי"ת ודאי הוי שינוי השם דעיקר בגט להיות נכתב כמו שנק' ברוב העולם יהוי שינוי השם ופסול הגט אך אם רק מקצת קורין כך ומקצת כך אפי' אם הם שוים כשר הגט דאנשל הוי כקיצור השם משם אנטשל עכ"ד ושם אנטשיל מן הסתם יש לכתוב ביו"ד אתר השי"ן אם לא כשאו' שרגיל לחתום בלא יו"ד אחר השי"ן וכ"כ בט"ג ש"א אות מ"ט יעוש"ה:

אות י

נח **בחא"ש** סי' ג' בגט שהי' אבי המגרש יעקב לעלי' לס"ת ולחתימה אך נק' בפ"כ יאציא וכ' בגט יאציא ביו"ד אחר הצ' כו' ואח"כ אל"ף ואח"כ נתעורר דאולי יש לכתוב בצ' שבורה דהיינו בטי"ת ושי"ן והי' ראוי לכתוב יאטשא וכמ"ש בט"ג בש"נ בשם ציזע ובש"א אות א' בשם אנשיל וכ' עליו דאין לו שום דמיון כלל משם אנשיל כו' וגם דתה הראי' משם צוזע והאריך בזה וכ' ומכ"ש בנ"ד דהוי בשם אבי המגורשת והאריך בזה בענין שם אבי המגורשת ומסיק דהעולה לדינא בנ"ד דאית לאצטרופי הך סברא דהוי בשם אבי המגרש הגט כשר וא"צ גט אתר והיכי דנזדמן כזה בשם עצמו אז אם הוא

חותם בו בשם הכינוי יש לכתוב כפי חתימתו בצ' או בטי"ת שי"ן ואם שינה פסול ואם אינו חותם בשם הכינוי יש לכתוב לכתחלה ב' גיטין ובדיעבד אם נכתב בצ' או בטי"ת שי"ן ויצא הדבר בהיתר נמי כשר אך זה אני אומר להלכה ולא למעשה עד אתיישב עוד בדבר כו' אך בנ"ד דהוי בשם אבי המגרש כו' מצטרף עמו להכשיר הלכה למעשה ולא ינתן גט אחר בשום אופן עכ"ד יעוש"ה. ועי' בד"ח בשער התשו' שכ' עליו דלפד"נ דאם נק' יאטשא וחותם יאציא יש לכתוב יאציא דמתקרי יאטשא וכל להיפך ומ"ש לענין שם אבי המגרש כו' כ' עליו הנה אם הי' רואה דברי מהרח"ש ומהרי"ט כו' שהחמירו בזה להצריך גט אתר אם לא ניסת בודאי לא הי' עומד על דעתו שלא ינתן גט אחר כי הגדולים הנ"ל החמירו למאוד והרח"ש מחמיר אפי' במקום עיגון ועוד השיג עליו יעוש"ה:

נט **בחא"ש** סי' נ"ג באחד ששם לעז שלו הוא אינו עשוי לכינוי שה"ק שלו כגון שנק' לתורה בשם יצחק והלעז הוא הירש אם יש לכתוב המכונה הירש או דמתקרי כיון דמשמע מן הב"ש גבי משה ליב דהמכונה קאי על השם שיש לו כינוי זה וכאן אין הכינוי להשם אך מד' הב"ש בסדר שמות אות נ' גבי נתנאל המכונה סענדר משמע להיפך ותמה על השואל שלא הביא ד' הנו"ב מהדו"ת שחולק על הב"ש וס"ל דהמכונה קאי על האדם דוקא ואף לפ"ד הב"ש נ' דאינו מכחיש דאפשר לאמרו על האדם רק דס"ל דהיכי דאפשר לפרשו על השם אז מפרשי' טפי דקאי על השם אבל היכי דא"א לפרשו על השם מודה דשייך נמי מל האדם ועיקר הטעם מה שכותבין על שה"ק דמתקרי ועל שם הלעז המכונה היינו דשם הלעז הוא שם הטפל אל עיקר שה"ק לכך יש לכתוב המכונ' אבל באם שניהם שה"ק זה כזה לכך שייך לכתוב דמתקרי א"כ ה"נ כל דהוי שם לעז ויש לו שם אתר הקודש יש לכתוב על שם לעז המכונה והט"ג העתיק ד' הב"ש בשם נתנאל כו' ולא נתעורר בזה מידי והביא ד' השואל שתמה דא"כ למאי נפ"מ האריך הב"ש לכתוב הכינויים לומר דכינוי זה שייך לשם זה וכינוי זה שייך לשם זה ממ"נ אם נק' בשה"ק הרי מחויב לכתוב כן ואם לא נק' אף עתה אין לכתבו וכ' עליו דאין מזה ראי' דהרי נפ"מ אם הוי הכינוי דומה לשה"ק דא"צ לכתוב הכינוי אבל אם יש לשה"ק הזה כינוי אחר או דיש לשם כינוי זה ש"ק אחר דצריך לכתוב הכינוי גם נפ"מ לשיטת הב"ש דהמכונה קאי על השם ולא על האדם א"כ מי שיש לו ב' שה"ק וב' כינוים כגון יהודה צבי ונק' הירש ליב אז צריך לדעת לאיזה שה"ק יכתוב הכינוי הזה ולאיזה יכתוב הכינוי הב' גם לפעמים יש נפ"מ לדעת באיזה אותיות ונקודות יש לכתוב הכינוי כעין שכ' הב"ש בשם גאטליב כו' ועוד יש למצוא נפ"מ אחרות כו' והעיקר לכתוב המכונה כו' וגם בב"ש סי' קכ"ט ס"ק כ"ט בשם זעמיל מוכח נמי כן כו', וכ' דראה בט"ג ח"ב בכללים גבי עוזיאל

דמתקרי לאביש נ' דס"ל דיש לכתוב בכה"ג דמתקרי אך בתשובותיו סי' פ"ו ראיתי שכ' דיש לכתוב בכה"ג המכונה כדברי וסתרי דבריו אהדדי והעיקר כמ"ש בתשובותיו ואני או' דיש לכתוב בזה המכונה והוא ברור עכ"ד ועי' בד"ח בשער התשו' שכ' עליו עי' בתשו' גאוני בתראי דהב"ח ס"ל בכה"ג לכתוב דמתקרי ולדידי' אם כ' המכונה פסול אך באמת, משמעות ד' האחרונים לא כד' הב"ח עכ"ד:

ס **בחא"ש** סי' ע"ט כ' דאף שכ' הפוס' דא"צ לכתוב יוסף המכונה יאסיל היינו דוקא אם אין לו שם א' וא"צ לכתוב דמתקרי כלל אז כיון דעכ"פ לתורה עולה בשם יוסף וכותבין יוסף א"צ לכתוב יאסיל אבל אם יש לו ב' שמות כגון יוסף ארי' או יוסף זאב והעולם קורין לו יאסיל לבד או יאסיא וואלף דבזה צריך לכתוב דמתקרי בשביל קריאת העולם דנק' רק בשם א' או בשביל וואלף או ליב צריך לכתוב המכונה בזה או דמתקרי טפי עדיף לכתוב כפי מה שנק' בפ"כ דהיינו יאסיל כיון דמתקרי זה בא לנו רק להודיע כפי מה שנק' בפי העולם והרי בפי העולם לא נק' יוסף רק יאסיל טפי עדיף לכתוב כפי הלשון שנק' בו מיהו בדיעבד אם כ' דמתקרי יוסף נמי כשר אבל לכתחלה העיקר לכתוב כמ"ש עכ"ד ועי' בסי' ל"ט מ"ש והאריך בזה דצריך לכתוב הכינוי יאסקא יעוש"ה ועי' בד"ח בשער התשו' שכ' עליו חמוה לי האיך נעלם ממנו פלפול גדול של גדולי האחרונים המובא בט"ג במקומו עכ"ד ועי' עוד בחא"ש סי פ"ג בא' שנק' שחו בפ"כ יאסיא ועולה לתורה בשם יוסף לבד רק דשם העריסה הי' אברהם יוסף וחותם עצמו כך אך חתימתו הי' מעט ב' וג' פעמים כל ימי חייו כו' וכ' דה עיקר נ' דיש לכתוב יוסף דאתקרי אברהם יוסף כמ"ש הג"פ והתו"ג לכתוב כאן בלשון דאתקרי ובזה יצאנו מכל החששות דחשש הט"ז אינו רק בכותב דמתקרי דמשמע דהשתא נק' כן ובחתימה לא שייך קריאה אבל בלשון דאתקרי על העבר זה אינו שקר דהרי כן נק' בעריסה וגם חשש דהט"ג איזה יקדים נ' רזה רוקא אם כותב בלשון דמתקרי אז יש חשש טעות דיאמרו דמתקרי אח"כ ואינו שם העריסה אבל אם כותב בלשון דאתקרי א"כ זה מורה דהוי שם העריסה רק דנשתקע קצת א"כ אין זה שינוי וכיון דבדיעבד ודאי דכשר באם הקדים איזה שיה' וכל החששות בזה אינו אלא לכתחלה לכך כדי לסמוך על סברא זו ולעשות כן פכ"ד ועי' בד"מ בשער התשו' מ"ש עליו על מה שהק' על הט"ז הן אחת שלכאורה נ' כן כמבואר בפנים אך אחר העיון ד' הט"ז נכונים דבגיטין הולכין אחר לשון בנ"א והנה לשון בנ"א אם אחד נק' לפעמים בשם התואר כגון הורוויץ או על שם איזה אומנות תו' בלשון בנ"א זה נק' הורוויץ אבל אם אינו נק' כן בשום פעם רק כשחותם על עצמו או' בלשון בנ"א זה חותם עצמו כן עכ"ד וחותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד. דסעמייטיץ כ' ע"ד החא"ש הנ"ל

דנמשך לד' הבית מאיר וסברתו דחו"י מכל האחרונים לכן נראה שיכתוב אברהם יוסף דמתקרי יוסף עכ"ד:

סא **בטור** האבן סי' ט"ז בגט שהי' כ' אנא יצחק דמתקרי צבי המכונה הירש כו' וחששו הב"ד כי שם העריסה שלו הי' יצחק צבי וגם חתם א"ע יצחק צבי ובפ"כ נק' יצחק הירש כו' ופ' דהגט כשר וגם לכתחלה ראוי לכתוב דמתקרי כו' והביא ראי' מגיטין פ"ז גבי ה' שכ' כלל כו' דלעולם כותבין במתקרי כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה ועי' ביד אלי' בפסקים סי' צ"א בגט שכ' משה דמתקרי דוב המכונה בער והמגרש עולה לתורה וחותם רק משה לבד רק בבית אביו הי' נק' בשם העריסה משה בער וסמכו על התו"ג והטור האבן סי' ט"ז להכשיר בדיעבד וגם יש מהרבנים שהסכימו על ידם לכתוב כן לכתחלה כו' וכ' דאין ראי' מד' התו"ג לנ"ד דע"כ לא קא' התו"ג אלא דאם נק' לתורה בשניהם יחד משה יהודא ובפ"כ נק' בא' יהודא לבד דכותבין משה דאתקרי יהודא משום דאע"פ דמשם שהזכיר על מה שעולה לתורה אינו כפי האמת לגמרי דהא עולה בשם משה יהודא מ"מ לא קפדי' בהאי רק כיון דשם יהודא שנק' נכתב כמו שהוא בלי יתור וגרעון אבל בנ"ד דנכתב בשינוי שם הקריאה דנכתב דמתקרי דוב והוא מעולם לא נק' בשם דוב לבד כ"א עם חשה ביחד כל כה"ג דמחסר או דמייתר בשם המכונה בשם קריאה לאו מלתא היא ושינוי שם ממש דהקורא קורא כדרכו ולא כמו שנכתב ברוב לבדו בין שיהי' סובב שם הקריאה על רוב העולם ובין על הקריאה של המיעוט עכ"פ צריך לכתוב שם המיעוט מכיון שנק' בשם המיעוט אבל אם משנה מקריאתם שינוי שם ממש הוא דבפירוש שם קריאה שינוי כל דהוא מעכב דכה"ג אמרו בריש עירובין דאין ללמוד להכשיר פתת כו' וה"נ משה דוב אקרי סתמא לא אקרי כלל ושינוי שם הוא משא"כ בשם משה שהזכיר תחלה אבל מה שנק' לתורה בשם משה יהודא לא אכפת לן כ"כ דהא לא קא' דשמו חשה לבדו ושנק' בשם משה כ"א דשמו משה ומ"מ מתקרי יהודא מעולם בין בעת שנק' חשה בעלייתו לס"ת ובין בעת שנק' בפ"כ יהודא לחודא ודמתקרי יהודא אתרווייהו קאי וממילא מוכח מתוכו דלפעמים נק' בשם יהודא לבד דאל"כ מ"ש דלשם משה קרא לו סתמא ועל שם יהודא כותב דמתקרי ומאן פלג לו אע"כ דבאמת נק' גם בשם יהודא לחודא אבל אם נאמר דגם אם נק' בב' השמות במיעוט העולם או בעלי לס"ת לחודי' וע"פ הרוב נק' משה לחודא שייך ג"כ לכתוב משה דמתקרי יהודא דה"ק דמתקרי ג"כ יהודא עם חשה א"כ בא ערבוב וביטל חת השורה דאינו מוכח מתוכו ובכל כה"ג מה הועילו חכמים בתקנתם דמאן מפיס אם שמו משה ע"פ הרוב ולפעמים מתקרי ג"כ יהודא וכד' מע"כ בנ"ד או דשמו משה יהודא ולפרקים נק' רק בשם יהודא ודמתקרי

אתרווייהו קאי דמתקרי יהודא בין בעת שנק' חשה לחודא ובין בעת שנק' יהודא לחודא וכד' הסדר גיטין ובאמת מד' התו"ג בסוף דבריו מ"ש בענין יהודא זלמן משמע כד' מע"כ אבל דבריו תמוהין דהא עיקר יסודו ע"ד סדר גיטין וכבר הוכחתי דליתא ואין שום ראי' כלל כו' ואח"כ השיג על הטור האבן שבנה יסודו טל תשובת הרמ"א סי' פ"ד כו' דיש לכתוב אהרן דמתקרי סעדי' כו' ומ"ש בדעת הב"י כו' וגם דחה ראיתו מגיטין פ"ז כו' והאריך הרבה בזה ואח"כ הק' על התו"ג אשר סמך על סדר גיטין סי' י"ט כו' וכ' דהסדר גיטין קאי אראשית דבריו שם דמיירי בנשתנה שמו מחמת חולי כו' והאריך בזה והביא ד' הט"ג שפוסל בפירוש באם כ' דמתקרי לחלק בין שמות אשר נקראו ביחד ואח"כ הק' על הרמ"א סעי' י"ח והאריך בזה יעוש"ה ועי' בצ"צ חאה"ע סי' ר"ג מ"ש בשם המגרש שנק' משה בער ועיקר שחו דוב וחותם כן רק שעכשיו גם לס"ת נק' לפעמים משה בער ונכתב בגט חשה דוב המכונה בער כו' והביא ד' הב"ש סי' קכ"ט ס"ק כ"ד כו' וד' הנו"ב מהדו"ת חאה"ע סי' קי"ט והאריך בזה ופ' דהגט כשר ובסי' קצ"ז שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ור' הצ"צ הוא רק בדיעבד אבל לכתחלה צריך לכתוב משה דוב דמתקרי משה בער ועי' לעיל סי' י"ב ובסי' י"ז מ"ש בזה יעוש"ה:

סב **ברמ"ץ** חאה"ע סי' ל' בגט שם דר שאמרו שאבי האשה נק' בפ"כ אייזיק וכ' יצחק אייזיק המכונה אייזיק ובמקום הנתינה נתודע שנק' לס"ת יצחק משה כו' וכ' להכשיר הגט כ"א לא כ' שם אבי האשה כלל בגט כשר כמבואר בסי' קכ"ט סעי' ח' רק בשינה יש לפסול והיינו בשינה ממש אבל לא בכה"ג וכ' דיש ב' עינים שינוי כגון אם שמו ראובן וכ' שמעון אז בהכרח אנו רואין דאין זה המגרש אבל אם יש להמגרש ג"כ שם זה שנכתב בגט רק דהי' צריך לכתחלה לכתוב עוד כינוי או שם שעולה לס"ת מזה אין הכרת כ"כ דאין זה המגרש רק דספי' הוא ודי שנא' בזה דהוי כאלו לא נכתב שמו וכ"ז בשם המגרש אבל בשם אבי האשה דבלא כ' כלל שמו כשר ודאי דלא גרע אם נכתב שם א' דמ"ש מוכח קצת דהיא האשה המגורשת ובפרט באשה דהגט נפק חת"י והוי מוכת מתוכו והוי ג"כ ספירת דברים כו' וגדולה מזה כ' השבו"י ת"ג סי' קל"א דאם כ' שם אבי האשה אברהם ונשתנה שמו לשם אחר מחמת חולי וכ' להכשיר כיון דאם לא כ' שמו כלל כשר לא מיחשב זה לשינוי גמור אף דבשם חילי שם האחרון עיקר וכ"ש בנ"ד כו' דיש עוד סברות להתיר אם נק' לס"ת בב' שמות ובפ"כ וק' רק בשם א' אף דלכתחלה כותבין ב' השתות שעולה לס"ת ועל שם הא' דמתקרי מ"מ אם כ' רק השם הא' הוא כשר דהוי כהחניכא שהכל קורין אותו כו' וה"נ הרי כ' שם הא' שהכל קורין אותו וכ"כ בתשובות בית אפרים סי' פ"ז ואין לפקפק מה שנכתב שם יצחק המכונה אייזיק והעולם אין קורין

אותו בשם יצחק דמ"מ כיון דנק' בשם אייזיק והוי כינוי ליצחק הוי כאלו נק' בפ"כ בשם יצחק וכ"כ הב"ש בנק' בשם ליב דהוי כאלו נק' בשם יהודא כו' ומחולקים הב"א והתו"ג לענין אם להפריד בין ב' השמות בכתיבת דמתקרי אבל בזה דלא נכתב הב' שמות רק שם הא' שהכל קורין בו ודאי דעל נכון נכתב גם שם יצחק דכ"כ לכתוב יהודא דמתקרי ליב אף דאינו נק' בשם יהודא רשום דפ"י שקורין אותו ליב מיחשב ג"כ כקורין אותו בשה"ק יהודא וה"נ בנ"ד כו' ומה גם בעיקרא דמלתא דשינה פסול גם בשם אביהם שדי בי' נרגא הג"פ דמכמה פוס' מוכח דכשר אם שינה ובאבי האשה יש צד קולא יותר משם אבי המגרש כמבואר בתו"ג כו' עכ"כ יעוש"ה:

סג **בחא"ש** סי' קע"א באיש א' שהי' עולה לתורה וחותם יצחק אייזיק ובפ"כ נק' אייזא ונכתב שם המגרש בגט יצחק אייזיק המכונה אייזא והשואל קרא תגר דהי' לו לכתוב דמתקרי כיון דעולה לתורה בשניהם וכ' דהאמת דהט"ג כ' דבכה"ג צריך לכתוב דמתקרי אבל בתשובה כתבתי דצריך לכתוב המכונה אך אף לד' הט"ג היינו רק בנ"ד דידי' שהי' השם שהכל קורין בו כשם שנק' שנק' לתורה בלי שינוי אבל כאן כיון דלתורה נק' בשם אייזיק ובפ"כ נק' אייזא א"כ אינו כלשון שנק' לתורה ודאי שייך טפי המכונה כיון דאין אותו שם ממש נהי דהוי אייזיא קיצה"ש מאייזיק מ"מ כיון דאינו אותו השם שייך בי' לשון המכונה ועוד דדעת הב"ש דהמכונה קאי על השם וד' הנו"ב דהמכונה קאי על האדם ולד' הנו"ב יש מקום לד' הט"ג די"ל כיין דנק' כן לתורה בו הו"ל עיקר השם ול"ש לשין התכונה אבל לד' הב"ש דקאי על השם א"כ מה בכך והו"ל עיקר השם מ"מ השם גופי' הו"ל זה השם של חול רק לכינוי ושייך בזה ג"כ לשון המכונה על השם אף דנק' בו לתורה ולפ"ז בנ"ז שכבר כתב הגט הו"ל ס"ס שמא כד' הב"ש כו' ואת"ל כהנו"ב דלמא כהאו' שאם כ' המכונה במקום דמתקרי כשר ועוד בלא"ה נ' אף הפוסלין אם כ' המכונה במקום דמתקרי היינו אם השם הזה לא נזכר עדיין בגט ושם חדש הוא אז כיון דהוא עיקר ועשאוהו טפל הוי כשינוי השם אבל בשם כזה כיון דכבר נזכר שם אייזיק אין קפידא אם כ' על שם אייזיא המכונה כו' לכן ודאי כשר הגט וינתן וכ' ולדעתי לכתחלה ראוי לכתוב בזה המכונה אף בשאר שם חול אם נק' לתורה בשה"ק וחול יחד ובפ"כ נק' רק בשם של חול יש לכתוב המכונה עכ"ד ול"נ עיקר דיש לכתוב דמתקרי וכמ"ש הט"ג בהשמטות בשם החתם סופר גבי אליעזר ליפא ונק' ליפא וה"ה ביצחק אייזיק ונק' אייזיק וכ"כ נמי ברמ"ץ שהבאתי בסי' הקודם ועי' בשם ארי' חאה"ע סי' ס"א וסי' קט"ו שכ' נמי כן והאריך בזה יעוש"ה ועי' בד"ח בשטר התשובות שכ' ע"ד החא"ש לא ידעתי למה ביצחק ואיציק פ' לעיל לכתוב דמתקרי עכ"ד:

סד **בחא"ש** סי' ק"נ בשם אבי המגורשת שהי' שמו בחתימה ועלי' לתורה יצחק אייזיק ובפ"כ קורין אותו אייזיק וכ' בגט יצחק אייזיק המכונה אייזיק וכ' דלא טוב עשה המסדר דהנה דעת הבית מאיר סי' קכ"ט בשם יעקב ישראל דמתקרי ישראל שהוא פסול משום דנ' כאלו שם ישראל עצמו יש בו שינוי כו' ואף להט"ג והס' יהושע שחולקים עניו היינו בלשון דמתקרי דזה ודאי קאי על האדם והרי האדם נק' כן אבל בלשון המכונה הרי לדעת הב"ש קאי המכונה על השם וא"כ יהי' נ' כאלו שם אייזיק יש לו כינוי אייזיק זה ודאי פסול ואף לדעת הסוברים דהמכונה קאי על האדם היינו רק אם הכינוי הוי שם חדש דלא נזכר תחלה לכך קאי על גוף האדם העצם שאדם זה יש לו כינוי כזה אבל אם שם הכינוי הוי אותו השם שכבר זכר א"כ א"א לפרש המכונה על עצם האדם דהרי כבר זכרו ובע"כ הוי כונה הכותב על העולם שהעולם קורין לו כן ובזה ודאי שייך דמתקרי ולא המכונה אם קאי על קריאת העולם וכ' דמ"ש רו"מ דאם הי' כ' דמתקרי הי' פסול בשם הג"פ באמת רוב הפוס' ס"ל להיפך דאם כ' דמתקרי במקום המכונה ודאי כשר ואינו ראוי לחוש למיעוט נגד הרוב ולעשות להיפך במה שיש פסול לרוב הפוס' ומה גם לדעת הט"ג בהשמטות כו' דדעתו דהיכא דהשם חול קנה לו שותפות עם שה"ק ועולה לס"ת בשניהם דיש לכתוב דמתקרי גם על שם של חול ודאי דהוי כשר בזה דמתקרי ואף דכתבתי דלא כותי' עכ"פ הי' לו לכתוב בהיפך אייזיק דאתקרי יצחק אייזיק ובזה ודאי כשר בדיעבד בלי חשש כלל עכ"ד יעוש"ה והיינו דאזיל לשיטתי' דסי' קע"א שהבאתי בסי' הקודם ועי' בסי' ק"א שכ' נמי כן לכתוב בהיפך כו' אבל לפמ"ש בסי' הקודם יש לכתוב יצחק אייזיק דמתקרי אייזיק וכ"כ בשם ארי' סי' ס"א דיש לכתוב יצחק אייזיק דמתקרי אייזיק וכ"כ חותני הגאון ח' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיץ בגליון החא"ש סי' ק"א על ח"ש בשם הא' קודש ולעז לכתוב על שם הב' דחול המכונה דלא כהט"ג וכ' עליו ול"נ עיקר כהט"ג לכתוב דמתקרי ובלא"ה אם כ' דמתקרי על המכונה כשר אבל בהיפך יש קפידא וראיתו יש לדחות ועי' עכ"ד והיינו כמ"ש:

סה **בחא"ש** סי' קצ"ג בגט שהי' כ' בו יצחק צבי המכונה אייזיק הירש ובאמת לא הי' נק' אייזיק ולא חתם עצמו כן רק בכתובה שלהם נכתב כן וכ' אם גם בכתובה הוי טעות ולא הי' נק' מעולם כן ודאי פסול הגט אף במקום עיגון אבל אם הי' נק' כן אז רק שנשתקע כ"כ בתשובה כמה פעמים דאם נכתב כן בכתובה לא נחשב נשתקע דלא כהט"ג לכך אם אפשר בקלות ליתן גט אמר מה טוב ואם א"א כשר הגט וכ' דמ"ש רו"מ בשם מהר"מ מינץ לכתוב יצחק המכונה אייזיק צבי המכונה הירש דיש בזה תיוהא בגט זה שלא נכתב כן וכ' עליו זה שגגה דמהר"מ נמשך לדעת הב"ש דהמכונה קאי על השם ולכך שפיר

ראוי לכתוב הכינוי לכל שם שלו אבל סוגיון דעלמא נמשכין אמר הנו"ב כו' דהמכונה קאי על האדם וכן מבואר בט"ג כהנו"ב לכך שפיר כ' יצחק צבי המכונה אייזיק הירש ואין בו פסול רק מה דלא הוי שמו אייזיק ובזה דינו כנ"ל עכ"ד וכ"כ בכמה תשו' דשם שנכתב בכתובה לא מקרי נשתקע ועי' ברמ"ק חאה"ע סי' כ"ט שכ' נמי כן דאם נכתב בכתובה לא חקרי נשתקע והביא נמי כן בשם השטר אפרים סי' קי"ח. וחותני הגאון ז"ל כ' בגליון של החא"ש מ"ש בכמה תשו' דשם הנכתב בכתובה ל"ח נשתקע וחולק על הט"ג דבריו לא נהירין והעיקר כהט"ג בזה עכ"ד ופי' בד"ח בשער התשו' סי' קמ"א שכ' פ"ד החא"ש הג"פ וכל גדולי האחרונים הסכימו ששם הנכתב בכתובה מקרי נשתקע וכן הדעת נותן דמי יודע מהכתובה אם היא שלה כלל והא הבעל יכול להכחיש הכל עכ"ד והיינו כד' חותני הגאון ז"ל ועי' בדברי אמת בענין גיטין סי' ט' מביא דעות בזה אם שם הכתוב בכתובה חשוב משתקע או לא ומסקנתו נ' ג"כ דעתו דבשם גמור שנשתקע אף שכ' בכתובה חשוב נשתקע אך בב' שמות דומות כגון הורמוזא פירמוזא באלו לומדים מספר כתובה וכן ראיתי באהלי שם כלל ב' אות כ"ג שכ' נמי דשם הכ' בכתובה תשוב נשתקע והביא ד' בד"א הנ"ל וכ' דכן נ' מצד הסברא דהא בגט הכל בהיכרא תליא מלתא ומה מועיל לנו השם הכתוב בכתובה המונחת בארגז מאחר שנשתקע והביא ד' החא"ש שכ' הטעם דשם הכ' בכתובה משום דהכתובה נכתבה למען יעמדו ימים רבים וגם משום דאסור להשהות את אשתו בלא כתובה והשיג עליו דמה מועיל לנו מה שהכתובה נכתבה לקיום מאחר שהשם נשתקע ואין קורא אותו בשמו ושמה שנכתבו בה והן אמת דאסור להשהות את אשתו בלא כתובה מודינא ודאי שאם יארע כן שנשתקע שמו או שמה צר כין ליזהר לכתוב לה כתובה חדשה כשם שנתחדש אבל אם לא עשו כן עכ"ז אינו מועיל להעלות אח השם שנשתקע. ועוד הביא ד' החא"ש סי' נ"ה שהביא ראי' לדבריו דכל מה דקיים בכתיבה נחשב כל שעה כאלו עתה נכתב מיו"ד סי' ר"מ דאין לכתוב הכ"מ משום דכתיבתו מתקיימת לאחר יב"ח כו' ודחה דמאי ענין זה לזה. ועוד כ' החא"ש שם דיש לחלק בין שם הבעל לשם האשה דבשם הבעל כו' כיון דאין הכתובה בידו ואינו מוכח מתוכו דזהו אולי על איש אחר נכתב כו' אבל בשם האשה כיון דהיא מוחזקת בכתובה כן ותפיסתה מוכחת עלי' דשלה היא בזה כיון דנכתב כן בכתובה כו' מועיל זה שלא יהי' נעשה נשתקע כלל כו' והשיג עליו דגם בשם האשה ל"מ כתובתה להעלות את הנשתקע ומה מועיל בזה תפיסתה בכתובה דאטו בכיפא תלי לה להראות שהי' לה שם זה מקדמת דנא. ועוד הביא ד' החא"ש סי' קכ"ב שהביא ראי' דלא תשוב נשתקע מריש פ"ב דכתובות ט"ז ב' דפריך וליחוש דלמא מפקא עדי הינומא כו' ומשני

במקום שאין כותבין כתובה כו' לישני אף במקום שכותבין רק שבכתובה הי' נכתב שם אתר מאשר נק' עכשיו וא"כ אין יכולה לגבות בכתובה דהרי יש לה עתה שם אחר וא"י לגבות רק בעידי הינומא שמכירין אותו דזהו וכן קשה מכתובות פ"ט א' דפריך וליחוש שמא תגבה אח"כ בכתובה דלמא מיירי שהי' בכתובה שם אחר לו ועתה נכתב שם אתר וא"י לגבות א"ו דאף בשם שנשתקע אם עכ"פ נכתב בכתובה צריך להזכירו בלשון דמתקרי ואם לאו פסול הגט כי יאמרו אחר הוא אם תבוא לגבות בכתובתה ולכך צריך לכתוב שם הנכתב בכתובה כו' והשיג עליו חדא דאכתי איכא למיחוש שמא תביא לה עדים שזה הי' שמה מקדמת דנא בשעת כתיבת הכתובה ועוד דכיון דאסור להשהות את אשתו בלא כחובה א"כ לאחר שנשתקע שמו הראשון וקנה לו שם חדש והרי הכתובה בה כמאן דליתא א"כ הוא צריך לכתוב לה כתובה חדשה בשם החדש ושפיר קשה דלמא תגבה כתובתה שנית ולכן נ' ברור דשם שהוא רק בכתובה נחשב נשתקע עכ"ד והביא הד"ת הנ"ל יעוש"ה וכן עיקר לדינא דשם הכתוב רק בכתובה נחשב נשתקע דלא כהחא"ש והרמ"ץ הנ"ל. וכעת ראיתי בחוט המשולש בתשובות הגאון ר' אליעזר יצחק סי' י"ח שכ' להגאון ר' יוסף אב"ד דסלוצק באיש א' ששם הלידה שלו הי' נפתלי הירש אלי' ועכשיו קורין אותו בפ"כ הירשל לבד ושם נפתלי ואלי' נשתקע רק בכתובה צוה אביו לכתוב נפתלי הירש אלי' ובקריאתו לתורה וגם חתימתו הוא צבי הירש וכתבתי בהגט רק שם הירשל לבד וזהו טעמי כי שם נפתלי ואלי' כבר נשתקע לגמרי וכבר הכריע הב"ש וכל האחרונים שאין לכתוב שם הנשתקע כו' ואף שכ' בכתובה השמות אלו הדבר פשוט וכן מבואר בט"ג בלק"ש ס"ק ל"ט דמשום זה לא יצא מכלל נשתקע אך על שם צבי יש לדון לכאורה אם נחשוב אותו לנשתנה שתו מחמת איזה דבר וצריך לכתבו גם ע"ז נ' פשוט שאין לכתבו דהא לשיטת התוס' והרא"ש יש לכתוב לכתחלה רק החניכה שהכל קורין אותו כו' ואף לדעת הרמב"ם שאנו מחמירין כותי' לכתוב אף שה"ק כו' הדבר פשוט דלא פליגי אלא היכא ששם הק' הי' עיקר השה וממנו נסתעף החניכה שהכל קורין בו משא"כ אם החניכה הי' עיקר השם וממנו הסתעף השה"ק כמו בנ"ד שמחמת שקראו אותו וגם חתם א"ע צבי ודאי דאין לכתבו ובפרט בנ"ד שהקריאה והחתימה הי' בטעות כי באמת ששה"ק של הירשל הי' נפתלי ומבואר באחרונים ובנו"ב שקריאה לתורה בטעות לאו מידי הוא מצורף לזה שבכתובה כ' שם נפתלי ואם יכתבו בגט צבי המכונה הירשל יהא סוחר להכתובה וזה מבואר באחרונים שעכ"פ יש לחוש שלא יסתרו זא"ז הגט והכתובה בשמות ע"כ הדבר פשוט שאין לכתוב שם צבי כלל רק הירשל כמו שקורין אותו הכל בפניו עכ"ד יעוש"ה הרי שכ' נמי דשם הנכתב רק

בכתובה חשוב נשתקע וכמ"ש וכן עיקר לדינא ומ"ש הח"ש הנ"ל דאין לכתוב יצחק המכונה אייזיק צבי המכונה הירש דאין הפריד בין הדבקים דבריו נכונים בזה, ועי' בבגדי ישע חאה"ע סי' ת' שכ' נמי כן והאריך בזה ובס' ט' שם עד סי' י"ח מ"ש והאריך הרבה בזה ועי' בברית אברהם חאה"ע סי' קט"ו קט"ז מ"ש והאריך הרבה בזה ועי' לעיל סי' י"א מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה וכן עיקר לדינא דאין להפריד בין הדבקים ואם יש לכתוב המכונה או דמתקרי עי' בסי' י"א שם שהבאתי ד' הברית אברהם והג"מ שכ' דצריך לכתוב דמתקרי וד' הט"ג שכ' דצריך לכתוב המכונה והארכתי בזה וכעת ראיתי בס' אהלי שם כלל ז' סעי' י"ט שכ' דאם הי' לו ב' בלשון עברי אשר בהם עולה לתורה עם ב' כינויים אשר בשניהם יחד נק' בפי העולם כותבים ב' השמות שבעברי ביחד וב' הכינויים ביחד כגון צבי דוב המכונה הירש בער ובדיעבד אם כ' דמתקרי הירש בער כשר אבל אם כ' צבי המכונה הירש דוב המכונה בער פסול עכ"ד ועי' בס"ק מ"ד שם שהביא ד' הט"ג וג"מ והברית אברהם הנ"ל והאריך בזה וכ כמ"ש בפנים דלכתחלה צריך לכתוב המכונה ובדיעבד כשר אם כ' דמתקרי ובהפריד בין הדבקים פסול אף בדיעבד יעוש"ה:

סו **בבית** מאיר סי' קכ"ט סעי' י"ד הביא עובדא שהי' שם המגרש מיום לידתו יעקב ישראל וכך היתה חתימתו ועלייתו לתורה ובפ"כ הי' נק' רק ישראל וכ' המסדר יעקב ישראל דמתקרי ישראל כו' וכ' דל"מ לכתחלה דלא שפיר למיעבד הכי אלא אפי' בדיעבד יש חשש פיסול דלשון זה משמע דבשם ישראל עצמו יש שינוי בקריאתו וזה באמת אינו והוה דומיא דשינה השם כו' והאריך בזה ומסיק דלכתחלה יש לנהוג כהג"פ לכתוב יעקב ישראל בלא דמתקרי ובדיעבד יעקב דמתקרי ישראל נמי כשר ושלא להשגיח במה שהעולם קורין אותו רק בשם ישראל כי זהו רק מאהבת הקיצור כו' פכ"ד יעוש"ה ועי' בחא"ש סי' נ"ד שהביא קושי' בשם חכם א' דהיינו הך מעשה דש"ס מרים ופורתא שרה כו' וכ' ליישב דשאני ושאני סברת הב"מ דס"ל דלא שייך דמתקרי רק אם החידוש הוי בגוף השם כגון התם בש"ס מרים ופורתא שרה שייך למכתב מרים דמתקריא שרה דהרי גוף השם שרה תתחדש ע"י דמתקריא שם זה דהרי בתחלה לא נאמר שם זה אבל באם הי' נק' מרים שרה ופורתא שרה איך יכתבו מרים שרה דמקריא שרה הרי שרה כבר נזכר תחלה ואין השינוי רק בההעדר שלא נק' מרים ירק שרה וזה אינו במשמע הלשון דלפ"ז הו"ל למכתב דמתקריא רק שרה או דמתקריא שרה בלבד וזה אין כותבין כגט והביא סמיכת לזה מפ"ב דפסחים גבי מצה של טבל כו' ולזה ביון הב"מ כמ"ש דמשמע שיש שינוי בשם ישראל עצמו דלא נזכר כן תחלה ומחדשו עכשיו בלשון דמתקרי ובאמת ז"א דשם ישראל נק' גם בשם הראשון ואינו מחדש רק ההעדר וזה אינו מורה בלשון דמתקרי

כו' וא"כ הי' נ' מאד דבריו אבל מה אעשה שלא נהגו כן ויותר נ' דבכה"ג הוי ראוי להקדים שם ישראל תחלה אם כי ראוי להקדים שם העיקר תחלה בכה"ג דלא אפשר לכתוב להיפך ולהשמיט שם ישראל לגמרי נמי אינו נראה לכך הוי זה כדיעבד וכיון דהקדים שם הטפל כשר בדיעבד ראוי לעשות להיפך לכתוב ישראל דמתקרי יעקב ישראל עכ"ד ובסי' שאח"ז כ' להחכם השואל שהשיג על סברתו והשיג עליו וכ' להוכיח כסברתו בד' הב"מ והאריך בזה. ולבסוף הביא ד' תשובות ב"א חאה"ע סי' פ"ד שחולק על הב"מ בלי ראי' מכרחת וכ' דמ"ש ראי' מד' הט"ז בשר שלום דמתקרי שלום וכ' עליו די"ל דשר שלום הוי חד שם לכך הוי כשינוי בשם שלום בפ"ע משא"כ בב' שמות מחולקים דשר אינו שם בפ"ע רק בצירוף שלום עכ"ד. ועי' עוד בחא"ש סי' ס"ח בא' שהוא נק' פ"כ חיים מרדכי ועולה לתורה בשם חיים מרדכי ובין העכו"ם נק' בשם מרדכי לבד וכ' דאם לא הי' חותם עצמו בשם מרדכי לבד לא הי' צריך לכתוב דמתקרי מרדכי רק חיים מרדכי אך כיון דחותם ג"כ בשם מרדכי לבד לכך יש לכתוב ג"כ שם זה מיהו כיון דהאחרונים פקפקו לכתוב דמתקרי על שם החתימה לבד הי' צריך להקדים שם מרדכי או להשמיט לגמרי אך דעכ"פ נק' בפי עכו"ם כן א"כ שייך דמתקרי כמו דכותבין דמתקרי על שם נהרות וא"כ יש לכתוב חיים מרדכי דמתקרי מרדכי דחיוב הזכרתו הוי מכח חתימתו ולשון דמתקרי נופל כיון דנק' כן בפי עכו"ם עכ"ד. ולפ"ד הב"מ הנ"ל שכ' דיש לפסול הגט שכ' יעקב ישראל דמתקרי ישראל משום דלשון זה משמע דבשם ישראל עצמו יש שינוי בקריאתו וזה באמת אינו והוי דומיא דשינה השם וא"כ ה"נ יש לפסול הגט לכתוב חיים מרדכי דמתקרי מרדכי ומוכח מד' החא"ש דס"ל דלא כהב"מ אלא כהחולקים עליו וכמ"ש בסי' נ"ד הנ"ל שלא כהב"מ נהגו וסיים דראוי לענות להיפך לכתוב ישראל דמתקרי יעקב ישראל ולפ"ד כאן נמי צריך לכתוב מרדכי דמתקרי חיים מרדכי וסתרי דבריו אהדדי ועי' בסי' ק"נ מ"ש בזה ועי' בט"ג בלק"ש אות ל"ז שכ' לכתחלה לכתוב יעקב ישראל דמתקרי, ישראל ובס"ק ל"ח שם כ' דכן הלכה רווחת בישראל וכמבואר בנו"ב מהדו"ת ובחו"ג ולית דחש להההיא חששא כלל והיינו דלא כהב"מ הנ"ל ולפ"ד בודאי ש לכתוב בכאן קן לכתחלה חיים מרדכי דמתקרי מרדכי ועיי"ש עוד בחא"ש סי' פ"ג שכ' בא' שנק' בפ"כ יאסיא ועולה לתורה בשם יוסף לבד רק דשם העריסה הי' אברהם יוסף וחותם עצמו כך אך חתימתו הוי מעט וכ' ע"ד הט"ז שכ' דל"ש דמתקרי על החתימה א"נ כן דכתב הוי כדבור גם הרי קוראין החתימה והוי קריאה כו' אך העיקר נ' דיש לכתוב יוסף דמתקרי אברהם יוסף כו' ובזה יצאנו מכל החששות דחשש הט"ז אינו רק בכותב דמתקרי דמשמע דהשתא נק' כן ובחתימה ל"ש קריאה אבל בלשון דאתקרי

על העבר אינו שקר דהרי כן נק' בעריסה וגם חשש מהט"ג איזה יקדים נ' דזה דוקא אם כותב בלשון דמתקרי אז יש חשש טעות דיאמרו דמתקרי אח"כ ואינו שם העריסה אבל אם כותב בלשון דאתקרי א"כ זה מורה דהוי שם העריסה רק דנשתקע קצת א"כ אין זה שינוי וכיון דבדיעבד ודאי כשר באם הקדים איזה שיהי' וכל החששות אינו אלא לכתחלה לכך כדי לסמוך על סברא זו ולעשות כן עכ"ד וכ' עליו חותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסטמייטיץ על הגליון דנמשך לד' הב"מ וסברתו דחוי' מכל האחרונים לכ"נ שיכתוב אברהם יוסף דמתקרי יוסף עכ"ד והיינו כד' הט"ג הנ"ל ועי' בד"ח בשער התשובות מה שהשיג עליו ועי' באהלי שם כלל ד' ס"ק ג' מה שהק' ע"ד הב"מ הנ"ל שכ' דלשון שמתקרי ישראל משמע דבשם ישראל עצמו יש שינוי דמאי משמע וכי לא מתפרש יפה יעקב ישראל זהו עיקר שמו כפול ובפי העולם מתקרי ישראל לחוד וכ"כ הנח"ש סי' מ"ה דאין נפ"מ במה שכותב כפול שם א' והביא ד' התשובות בית אפרים סי' פ"ה כו' והאריך הרבה בזה ופ' נמי דיש לכתוב יעקב ישראל דמתקרי ישראל וכמ"ש בפנים סעי' ב' שם וכן עיקר לדינא ועי"ש עוד ס"ק ה' שהביא ד' הב"מ הנ"ל שכ' דבדיעבד עבד יעקב דמתקרי ישראל נמי כשר כו' והשיג עליו והאריך בזה ופ' דאף בדיעבד פסול ועוד פ' שם דאם כ' ישראל לחוד כשר משום דהוי כמו חניכה מפורסמת אבל אם כ' ישראל דמתקרי יעקב פסול דהא לא נק' יעקב לבד והביא כן בשם הט"ג ובס"ק ח' פ' דאם כ' יעקב ישראל לבד דכשר בשעה"ד והאריך בזה יעוש"ה:

סז **בבינת** אדם שער בית הנשים אות ל"ג בא' שעולה לתורה בשם יהודא לחוד ונק' בפ"כ יהודא ליב כו' דמקצתם או' לכתוב רק שם יהודא כמבואר ברמ"א סי' קכ"ט ומקצתם או' לכתוב יהודא המכונה ליב כו' והאריך בזה וכ' דיכתוב אנא יהודא ליב בלא דמתקרי ובלא המכונה כו' דדוקא אם קורין אותו בשם הכינוי לבד כגון ליב ובס"ת עולה בשם יהודא שפיר כותבין יהודא המכונה דר"ל יהודא הוא שמו אלא שהכינוי שלו הוא ליב אבל כשנק' בשניהם ל"ש המכונה אלא יכתוב יהודא ליב עכ"ד ועי' באהלי שם כלל ז' ס"ק כ"ה שהשיג עליו והאריך בזה ופ' כהט"ג בלק"ש ס"ק ט' דיש לכתוב יהודא דמתקרי יהודא ליב ובס"ק כ"ו כ' דלפ"ד הנו"ב מהדו"ת חאה"ע סי' קי"ט כו' שצריך לכתוב מאיר יהודא המכונה מייאיר ליב כי גם שם מייאיר הוא לעז כו' וידוע כי מי ששמו יהודא קורין אותו יודא בלא הרגשת ה"א לאחר היו"ד ולפ"ז יש לכתוב יהודא המכונה יודא ליב כו' עכ"ד ובס"ק כ"ח כ' דאם כ' יהודא ליב דמתקרי יהודא נמי כשר והביא ד' הט"ג א דיש להכשיר כשכבר נכתב הגט אף שלא בשעה"ד כו' וכ' דלולי דמסתפינא הייתי או' שאפי' אם נודע שהוא חותם א"ע יהודא לחוד יש להכשיר כש"כ יהודא ליב דמתקרי יהודא

משום דשם יהודא ליב הוי חניכה המפורסמת ובמה שהוסיפו לכתוב דמתקרי יהודא לא הפסידו אלא הועילו מאחר שבאמת הוא נק' כן בעלי' לתורה והרי המכתב מאלי' סי' י"ד דעתו דגם לכתחלה יש להקדים החנוכה ואף שכ' כו' דאין דבריו מוכרחין מ"מ בנ"ד ובדיעבד הי' נ' להכשיר אף שלא בשה"ד ואם כ' יהודא לחוד כ' נמי דכשר. וכ"ש אם כ' יהודא ליב לחוד דכשר מטעם חנוכה ובס"ק ל' כ' דאם כ' יהודא המכונה ליב הגט פסול כיון שאין מכונה בשם ליב והאריך בזה ובסעי' י' כ' דאם עולה לתורה בשם יהודא ליב ובפ"כ נק' ליב דיש לכתוב יהודא ליב דמיתקרי ליב ובס"ק ל"א הביא דברי הט"ג בשם החתם סוכר שכ' שם אבי המגרש אליעזר ליפא דמתקרי ליפא משום שהי' עולה לתורה אליעזר ליפא ובפ"כ נק' ליפא לבד כו' ואף בדיעבד אם כ' המכונה צ"ע כו' ומש"ה פ' דיש לכתוב יהודא ליב דמתקרי ליב והביא עוד ד' הט"ג בלק"ש סעי' בשם יהושע העשיל כו' והאריך בזה וגם הביא ד' המים חיים שכ' נמי כהט"ג בשם החתם סופר שכ' דיש לכתוב קלונימוס קלמן דמתקרי קלמן מנחם מענדל דמתקרי מענדל כו' ואח"כ הביא ד' החא"ש סי' קט"ו בעובדא שהמגרש הי' עולה לתורה וחותם יהודא ליב ובפ"כ נק' ליבוש וכ' בגט יהודא המכונה ליב ופסל מפני שעשו פירוד בין הדבקים כו' וכ' דלפ"ד החתם סופר הנ"ל כו' דיש לכתוב יהודא ליב דמתקרי ליבוש א הביא ד' החא"ש סי' קי"א במי שעלה לתורה יצחק אייזיק פ"כ נק' אייזיק כו' וכ' בסוף התשובה שאם כ' יצחק אייזיק דמתקרי אייזיק ולא המכונה אייזיק דאף בדיעבד יש לפסלו והביא ד' החא"ש סי' ק"נ מ"ש ג"כ בנידון יצחק אייזיק המכונה אייזיק דסותר ד"ע ועי' עוד בחא"ש סי' ק"א מ"ש בזה ונ' נמי שסותר ד"ע ועי' לעיל סי' ז' ש ס"ג ס"ד מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה. עוד כ' האהלי שם דאם כ' יהו דא לחוד הגט פסול ועוד כ' דאם כ' יהודא ליב לב ולא כ' את השם שנק' בפ"כ נ' דכשר בדיעבד כו' דהשם שנק' בפ"כ הוא כינוי קן להשה"ק עכ"ד ובסעי' י"א כ' דאם אינו עולה לתורה אלא בשם יהודא ובפ"כ אל ש אלא בשם ליב אך שהוא חותם א"ע בשם יהודא ליב או שהוא חותם א"ע בשם ליב לחוד כותבים יהודא המכונה ליב ובס"ק ל"ב הביא דברי הט"ג בלק"ש סעי' כ"ז מי ששמו יהושע לעלות לתורה ובפ"כ נק' פלק וחותם יהושע פלק או פלק לבד יש לכתוב יהושע המכונה פלק ובס"ק כ"ח שם כ' הטעם כו' שאין הכונה להחזיק שם זה לשם מובהק רק שהוא רוצה לחתום בשמו הניכר וידוע לכל אבל מ"מ לא נעקר בזה שמו המובהק שעולה בו לס"ת שע"ד כן נתנו לו ב' השמות מעריסה שיהי' שה"ק לעיקר והחול לטפל כו' והביא תשו' ד"ח ח"ב סי' קנ"ט במי שנק' לס"ת יצחק ובפ"כ אייזיק וחותם א"ע יצחק אייזיק ועלה בדעתו לכתוב יצחק המכונה אייזיק דמתקרי יצחק אייזיק אלא שמאחר דעל החתימה אין לכתוב דמתקרי

העלה לכתוב יצחק אייזיק דמתקרי יצחק המכונה אייזיק וכ' עליו דנפלאת היא בעיני שלא הביא מ"ש בט"ג לכתוב יהושע המכונה פלק כו' והעיד שכן עמא דבר כו' וגם במדינתינו כן נוהגים בפשיטות לכתוב צבי המכונה הירש אף שחותם עצמו צבי הירש עכ"ד ובסעי' י"ב כתב דאם עולה לתורה בשם יהודא ליב ובפ"כ נק' יהודא דצריך לכתוב יהודא ליב דמתקרי יהודא ואם כ' יהודא לחוד יש להכשיר מטעם חניכה ואם כ' יהודא המכונה ליב נ' דאין להכשיר אלא במקום עיגון ובס"ק ל"ד מ"ש שם יעוש"ה:

סח **בס'** שערי ציון חאה"ע סי' ל"ו בא' שהי' נק' לס"ת וחותם בשם יהושע העשיל וכן הי' שם העריסה ונק' בפ"כ העשיל שצריך לכתוב יהושע העשיל דמתקרי העשיל והם כ' להיפך העשיל דמתקרי יהושע העשיל והגט עדיין לא ניתן וקשה קצת להשיג גט אחר אך אינו מקום עיגון כי ע"י השתדלות אפשר להשיג גט אחר והאריך הרבה בזה ופ' דמותר למסור לה את הגט בלא שום פקפוק יעוש"ה ועי' בחא"ש סי' ל"ט וסי' ק"א וסי' ק"ח דמבואר בדבריו דאם כ' העשיל דמתקרי יהושע העשיל דכשר בדיעבד אף באינו קשה כלל להשיג גט אחר יעוש"ה:

סט **בחא"ש** סי' קכ"ה בשם של אבי האשה הי' יצחק זאב ובפ"כ קורין אותו איציא וואלף וכ' הב"ד שה"ק כנ"ל וכ' המכונה איצי וואלף וכ' דאינו נכון דהו"ל למכתב דמתקרי כיון דאיצי יוצא משה"ק צריך לכתוב דמתקרי כו' והרי אם כ' המכונה במקום דמתקרי פסול אך כאן כיון דעכ"פ יש כאן שם לעז עמו יש להכשיר בדיעבד כו עכ"ד וכ' עליו חותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיץ עי' ט"ג אות כ' שכ' לכתוב בזה המכונה ושכנ"ד הנו"ב עכ"ד. והיינו ד' הנו"ב מהדו"ת חאה"ע סי' קי"ט שכ' לכתוב המכונה מייאיר ליב ועי' בד"ח בשער התשו' שכ' ע"ד החא"ש לא ידעתי האיך נשמט ממנו ד' הב"ש גדול האחרונים שכ' לכתוב גם בשם היוצא מלה"ק המכונה כמבואר באות ב' בש"א ובאות ס' גבי סא"י ולא נמצא בשים אחרון מחכמי אשכנז שיחלקו עליו בזה ולכן צריך לכתוב המכונה ולא דמתקרי אף שיוצא משה"ק עכ"ד. ועי' באהלי שם כלל ז' ס"ק כ' שהביא ד' החא"ש וכ' עליו דליתא וכהלכה כתבו הב"ד והביא ד' החא"ש סי' ע"ז בשם המגרש הי' יוסף משה יהודא המכונה יאסילה ונתגרשה והורה דהגט פסול אפי' אחר שנתגרשה וצריכה גט אחר כו' וכ' דכל דבריו דחוקים בזה ולפ"ד גם לכתחלה ראוי לכתוב בזה המכונה ועוד הביא ד' החא"ש סי' קכ"ג ששם המגרש הי' יעקב ארי' ונק' בפ"כ יעקב ליב בסגו"ל היו"ד וכ' המסדר יעקב ארי' המכונה יעקב ליב וכ' הוא כי לא יפה עשה אלא שהי' לו לכתוב מתקרי וכ' עליו דלפ"ד יפה ויפה עשה ובזה ודאי יש לכתוב המכונה ולא דמתקרי כדי שיהי' מוכח שנק' בסגו"ל וכמו שקורין את הגט יעקב ליב בסגו"ל

עכ"ד. והיינו כד' חותני והד"ת הנ"ל וסיים האהלי שם אמנם אם הקיצה"ש הוא תיבה שבלה"ק כגון ששמו מנחם או נחמן ונק' מן דעת מהרי"ב דמ"מ יש לכתוב המכונה כיון שאינו שם בלה"ק ודעת מהרש"ל ביש"ש סי', כ"ח לכתוב דמתקרי כיון דתיבת מן נמצא בתורה וכ' בס"ש בשם מנחם דלכתחלה יש לכתוב דמתקרי כהמהרש"ל ואם כ' המכונה אין להחמיר עכ"ד. ועי"ש עוד באהלי שם כלל ז' ס"ק כ"ג כ"ד ס"א מ"ש והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בקונטרס השמות סעי' כ"ה בחידושים שם מ"ש והאריך בזה. ובביאורים שם מ"ש והאריך בזה. וכ' לבסוף דאם הקדים שם לעז וכ' ליבוש דמתקרי ארי' ליב אין קפידא כו' עכ"ד. והיינו כד' השערי ציון שהבאתי בסי' הקודם ועי"ש עוד בחא"ש מ"ש בהא שכ' בגט איצי בלא אל"ף וכ' דזה הוי שינוי כו' מיהו לדינא נ' להכשיר אם הוי קצת מקום עיגון כיון דהוי בשם אבי' כו' והאריך הרבה בזה משים דהוי קיצה"ש כו' בזה כ"ע מודים לעה"ג דאין השינוי פוסל יעוש"ה. ועי"ש עוד בסי' נ"ד שהביא קושי' מחכם א' ע"ד הסוברים דא"צ לכתוב שם כינוי אבות אפי' לכתחלה מגיטין ל"ה א' אחא בר הדיא דמתקרי אי' מרא דבע"כ קאי דמתקרי על שם האב ולא על שם הבעל מדלא כתבו תחלה וא"ל דאחא בר הדיא הוי שם אחד דנק' כך דא"כ למה בגיטין ו' אמר רק בר הדיא אתיא גיטא כו' וכ' מלבד דאין זה קושי' דדלמא תרי בר הדיא הוי א' נק' רק בר הדיא וא' נק' אחא בר הדיא ואף אם אחד הוא אין ראי' דלפעמים מקצר הש"ס בלשון רק בגט מוכרח לפרש היטב וגם לפי הבנתו ל"ק דדוקא בשם לעז דהוי רק כינוי לבד בזה ס"ל דא"צ לכתוב כינוי האבות אבל שם האבות ממש שהם בלשון הק' או תרגום בזה ודאי מודים דיש לכתוב כל שמות האב ג"כ ולכך אי מרא הוי שה"ק ולכך כ' בלשון דמתקרי זה ודאי יש לכתוב עכ"פ לכתחלה ומלשון רש"י שכ' זה הוי חניכתו ולא כ' זה הוי חניכת אביו משמע דס"ל דהוי רק שם אחד וגם בר הדיא משמע כן דהרי מבואר ברמ"א סי' קכ"ט דאין לכתוב בר"פ רק בן פ' משמע נמי דהוי כך שמו ולא שם אביו עכ"ד:

ע **בס'** זכרון יעקב סי' מ"ד באיש א' ששמו הוא יחזקאל ובפ"כ נק' חצקל וכ' בגט יחזקאל המכונה חצקיל וכ' דבזה שכ' המכונה יפה כיון כמו שמשמע מתו"ג ששם חצקיל הוא כינוי משני שמות משם חזקי' ומשם יחזקאל וזה ידוע שכל כינוי שיש לו ב' שמות בלה"ק יש לכתוב לה"ק וגם הכינוי הגם שי"ל כי זה הי' במדינת אשכנז ששם מצוי שם חזקי' כו' משא"כ במדינתינו שלא נשמע מעולם שם חזקי' וא"כ א"צ לכתוב הכינוי חצקיל כי הכל יודעים ששם חצקיל נגזר משם יחזקאל כו' ולא הי' צריך לכתוב המכונה אך אם רו"מ החמיר כהתו"ג יפה כיון אמנם מ"ש תיבת חצקיל ביו"ד ע"ז נפל ספק כי ידוע בע"ג ובב"ש שאין להטיל יו"ד בסוף רק במקום שידוע שמרגישין היו"ד גבי בענדיט כו' וכ'

שבמקום שא"י להתברר דהיינו במקום שאין דוחקים לא בסגו"ל ולא בחירי"ק יש לכתוב בלא יו"ד כו' ול"ד לשם נעציל ששם רגילין לחתום גם בכינוי לכן נוכל לידע מהחתימה אם מדגישין היו"ד משא"כ בשם חצקיל שאין אדם חותם א"ע בשם הכינוי הזה כו' ויותר הי' טוב אם הי' נכתב בלא יו"ד שאז יכול לקרותו כמו שירצה ובמקום שיוכל לקרות כמו שירצה אין שום תשש כי לא יצא לעז ע"ז כי יאמרו כי כן הוא שם המגרש ואם רו"מ רוצה להחמיר הי' לו לכתוב ג"כ והמכונה חצקעל והגם כי נוכל לספק אולי הוא חצקאל בציר"י מתיבת יחזקאל כו' אך זה רחוק מאד בפרט במדינתינו שהכינוי הוא חצקיל בצדי"ק לא כמדינת אשכנז שהכינוי שם בזי"ן חזקיל כמבואר שם לכן באל"ף אין לספק כלל רק בעי"ן או ביו"ד והיוצא מכל הנ"ל שאם הוא חשש עיגון אפי' קצת אז לית דינא דהגט כשר והעיגון הוא שהאשה א"י להיות בשום אופן עם בעלה ולא נוכל להשיג ממנו גט אחר זה נק' עיגון כי מה לי עיגון שהלך בדרך למרחוק או שאינה יכולה למיתדר עמו והוא אינו רוצה לגרשה כי אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת כו' וצרפתי לזה מ"ש הט"ג גבי הירש הערש שבמדינתינו מדברים בל' בינוני בין חירי"ק בין סנו ל וגם לסמוך ע"ד הרמ"א סוף סי' קכ"ט שאם שינה בדברים אלו כשר בדיעבד והיינו בכינויים עכ"ד יעוש"ה:

עא **בזכרון** יעקב סי' נ"ב בא' שנק' בפ"כ ליב או ליבא ולתורה נק' יהודא ליב בב' השמות וכ' דיש להסתפק בזה אם. לכתוב יהודא המכונה ליב כנהוג בכל הגיטין או יען שמעולם לא נק' בשם יהודא רק עם שם ליב לכן יש לכתוב שני השמות והנה דעת הט"ג כל היכא שב' השמות מתחלקים לפעמים הן בקריאה הינו שנק' בשם א' בד ועולה לתורה בב' השמות יחד או להיפך לכתוב שם אחד העיקר ועל השני לכתוב דמתקרי וכאן נפל ספק הואיל והשם הב' הוא כינוי משם הראשון ומבואר בב"ש אות י"ט היכא דנק' בכינוי עם עיקר השם א"צ לכתוב הכינוי כלל ועי' בגמ' דף כ"ז אות ט' שכ' שיש לכתוב בא' שעולה לתורה יהודא ונק' בפ"כ יהודא ליב שיש לכתוב יהודא דמתקרי יהודא ליב כי לדידי' קרה"ת עיקר הוא בכתיבת הגט ושם דמתקרי על קריאת העולם וא"כ כיון דהעיקר אצלינו הקריאה לתורה א"כ אם נק' לתורה יהודא ליב לא נוכל לכתוב יהודא לבד וגם אם נכתוב יהודא המכונה ליב יהי' משמע שנק' בשם יהודא לבר או בשם ליב לבד ובאמת נק' לתורה בשניהם כאחד לכך יש לכתוב יהודא ליב המכונה ליב וכ' אך אח"כ דקדקתי דגם זה ל"ש כאן כי המכונה קאי על דסמוך כמבואר בב"ש כו' ואין זה שייך לכתוב המכונה לב על כינוי ליב לכן כתבתי ב' גיטין וכדעת הנו"ב היינו א' כ' יהודא המכונה ליב כנהוג בכל הגיטין והב' ליב דמתקרי יהודא ליב כי על העלי' לתורה שייך

ג"כ דמתקרי וכמ"ש בט"ג בא' ששמו ראובן שמעין וכן עולה וחותם א"ע בפ"כ נק' ראובן לבד יוכל לכתוב ראובן דמתקרי ראובן שמעון כן ה"נ עדיף טפי לכתוב ליב דמתקרי יהודא ליב כו' מטעם הנ"ל עכ"ד יעוש"ה:

עב **בחא"ש** סי' ל"ז בא' שרוצה לגרש אח אשתו ולא נודע שם אביו שהי' הכינוי שלו ליב ולא הי' נודע אם שם הק' הי' יהודא או ארי' ויש שרצו לומר ליתן ב' גיטין כו' והאריך בזה לענין ברירה וכ' לבסוף דנ' דיותר נכון לכתוב רק הכינוי ליב לבד כיון דקי"ל דאם כ' הכינוי לבד כשר בדיעבד בפרט בשם אבי האיש והאשה דבלא"ה אין קפידא בשמותם כ"כ לכך די לכתוב הכינוי לבד וכה"ג כ' בישוי"ע לענין אחר בסי' זה גבי הירש ליב דאין לכתוב רק הכינוי לבד מכ"ש בזה עכ"ד יעוש"ה ועי' בבאר יצחק חאה"ע סי' י"ג ובספרו עין יצחק סי' כ"ב שכ' נמי כן וסגי לכתחלה לכתוב רק שם ליב לבד דהוי חניכה שהכל קורין אותו בו דכותבין לכתחלה כו' והביא ד' השיבת ציון סי' ז' שכ' נמי כן בשם אביו הגאון בעל נו"ב שכותבין לכתחלה שם ליב לבד וגם הביא ד' הג"פ סי' קכ"ט ס"ק קל"ב שפ' נמי כן בשם עבידי כו' דכשר לכתחלה לכתוב רק עבידי כו' והאריך בזה יעוש"ה וכן עיקר לדינא ועי' עוד באח"ש סי' ק"ל בא' ששמו ליב בפ"כ ובעליתו לתורה קורין אותו יהודא ל"ב וכן חותם א"ע וכ' בהגט יהודא ליב דמתקרי ליב והאריך בזה וכ' דהגט כשר ובמוסגר שם כ' דאין דעתי נחה בזה מ"ש דמתקרי ליב דהו"ל לכתוב המכונה ליב כי' ויותר הי' טוב אם הי' מקדים שם ליב והי' כותב ליב דמתקרי יהודא ליב ודאי הי' כשר לכל הדיעות עכ"ד ובסי' קנ"ז שם בשם שעולה בו לתורה ארי' ליב ובפ"כ נק' רק ליב כו' וכ' דלא ניחא לי בזה לכתוב דמתקרי כו' רק לכתוב המכונה ליב כו' ויותר טוב בכה"ג לכתוב ליב דמתקרי ארי' ליב דבזה ליכא שום חשש פסול ואם לא ירצו לכתוב כן עכ"פ יכתבו ארי' ליב המכונה ליב ולא דמתקרי ליב כו' עכ"ד והיינו כמ"ש במוסגר סי' ק"ל הנ"ל בשם יהודא ליב יעוש"ה וזהו דלא כהזכרון יעקב סי' נ"ב שהבאתי בסי' הקודם שכ' דצריך ב' גיטין אלא דסגי בגט אחד וכן עיקר לדינא דא"צ רק גט אחד ובסי' ק"ה שם בא' שנק' בפ"כ שם ליבוש וכן הי' חתימתו ובעלי לתורה הי' בשם יהודא ליב כו' וכ' דאם הי' נק' רק ליב הי' ודאי עדיף לכתוב לכתחלה ליב דמתקרי יהודא ליב לצאת מידי כל הספי' כו' מיהו כאן אם כ' יהודא ליב דמתקרי ליבוש מדינא כשר כו' דליכא כאן חשש של הב"מ כו' והאריך בזה יעוש"ה ועי' בשם ארי' חאה"ע סי' ס"א במי שעולה לתורה וחותם כן פ"א יהודא ליב ונק' בפ"כ גם בפניו ליבקא כו' וכ' דיותר נכון לכתוב יהודא ליב דמתקרי ליבקא כיון דבשם הראשון נק' יהודא ליב ויש בו שם לעז ליב ובב' שמות של לעז כותבים דמתקרי ואף שיש כאן גם שה"ק יהודא ח"מ מאי חזית

דאזלת בתר שה"ק לכתוב המכונה זיל בתר שם הלעז לכתוב דמתקרי וכ' דזה נ' הטעם גם באליעזר ליפא ונק' ליכא ויצחק אייזיק ונק' אייזיק דיש לכתוב ג"כ דמתקרי מטעם זה כו' והאריך בזה. ולפ"ד גם אם עולה לתורה וחותם יהודא ליב ובפ"כ נק' ליבוש דצריך לכתוב יהודא ליב דמתקרי ליבוש וכהחא"ש הנ"ל וכן עיקר לדינא ועי' במ"ת חאה"ע סי' ס' מ"ש והאריך בזה ובקונטרס השמות סעי' כ"ה בחידושים וביאורים שם מ"ש והאריך בזה ועי"ש עוד בחא"ש סי' קפ"ה בגט הנכתב בזאלישטשיק נכתב בו שם המגרש יהודא ליב כי כן החזיק עצמו שם ואחר הגט מערער ששמו הי' במקום מולדתו בגרידונג בשם ארי' ליב וכ' דהדין כך אם אין לו עדים על שינוי השם רק שהוא או' כן ודא א"נ והגט כשר ועתיד ליתן את הדין כמוציא לעז על הגט ואף אם יביא ע"א א"נ לאוסרה רק אם יביא ב' עדים ששמו שם הי' ארי' ליב אז יכול לערער כו' והדין כך אם הי' נק' בפ"כ יהודא ליב וכן הי' נכתב בגט ובק"ק גרידונג יעידו עדים שהי' שמו בפ"כ ארי' ליבוש אי הגט פסול אבל אם הי' נק' בפ"כ רק ליבוש רק בעליתו לתורה הי' נק' יהודא וכן אף בקהלתכם הי' נק' בכ"פ יהודא ליבוש אם עכ"פ בגרידונג לא נק' בפ"כ רק ליבוש רק בעלי' לתורת הי' שמו ארי' אז הוי רק כלא נכתב שם הטפל ובפרט כיון דגרידונג אינו מקום כתיבה ונתינה כל דלא נכתב שם הטפל של שאר חקים שאינו לא מקום כו"נ אינו קפידא והגט כשר עכ"ד יעוש"ה:

עג **בזכרון** יעקב סי' נ"ג בגט אחד שהי' שם המגרש יצחק ומלידה הי' נק' ב' שמות ליב יצחק ובקטנותו הי' נק' כך ואח"כ נשתקע לגמרי ולא נק' לתורה בשם ליב רק בשם יצחק ולחתום אינו יכול כלל ובפ"כ נק' רק יצחק לבד הן אצל ישראלים הן אצל א"י נק' רק בשם יצחק לבד הגם כי בהפאס שלו נכתב לעווין איציק עכ"ז הסכמנו כו' שלא לכתוב כלל שם ליב ואפי' לכתוב ב' גיטין א"צ כי נשתקע לגמרי שם ליב ואין שום אחד שקורא אותו בשם ליב ומה שנכתב בפאס ג"כ אינו מזיק כלל רק לכתוב בשם יצחק לבד כי בדיעבד מי שנק' מלידה ראובן שמעון ועולה לתורה בב' השמות וגם חותם בב' השמות אך נק' בפ"כ רק בשם א' ראובן לבד כשר בדיעבד ומכ"ש כאן שנשתקע לגמרי מקריאת העולם ומקה"ת ומהחתימה אין כאן מקים להחמיר אפי' לכתחלה כי מה שנכתב בפאס הוא רק כמו פאמילע נאמען וגם א"י אין קורין אותו בשם ליב רק בשם יצחק כו' עכ"ד. וראיתי בסי' נ' שם שכ' בשם חסא שמעתי כו' כי הגאון ר"מ הי' נוהג לכתוב כמו שנכתב בגמ' חי"ת סמ"ך אל"ף כי אמר שנק' על שם רחמנות לשון דחס רחמנא עלן וכן שמעתי כו' דהגאון ר' יוסף אב"ד דסלוצק כ' ג"כ חסא כנ"ל ושלחו אליו יגע בחזרה וכ' לוואלאזין וחפשו ומצאו בתשו' של הגאון ר"ח שפ' שיש לכתוב חי"ת סמ"ך אל"ף כמו שנכתב

בגמ' פסחים ל"ט עכ"ד ובאמת יש שם גברא דנק' חסא ביבמות קכ"א ב' מאן איכא בי חסא טבע חסא ובכתובות פ"ה ב' דאפקיד כסא דכספא בי חסא בחי"ת סמ"ך אל"ף וצ"ל דעובדא דזכרון יעקב הנ"ל הי' בשם האשה ולא בשם האיש:

עד **בחא"ש** סי' קכ"ד בגט שכ' יחזקאל יעקב ולא כ' דמתקרי חזקאל והוא נק' בפ"כ חזקאל וכ' דודאי לא יפה עשו כיון שהשמיטו שם שהכל קורין בו ואף אם הי' נק' לתורה רק יחזקאל הי' צריך לכתוב דמתקרי חזקאל כיון דיש שם אחר לחזקאל דהיינו חזק ומ"ש ר"פ דלא שכיח במדינתינו כן אין זה נראה וכי הוא לכינוי בכל העולם ומנין יודע דל"ש כן וגם מה בכך דל"ש סוף סוף כיון דיש בכינוי זה שם אחר צריך לכתבו דמ"מ אפשר למטעי לומר דחזקאל זה אחר דשמו חזקי' ומכ"ש כיון שנק' בב' שמות יחזקאל יעקב אף אם לא הי' לחזקאל שם אחר צריך לכתבו דבזה וראי עבידי למטעי לומר דאחר הוא והרי אף אם הי' נק' בפ"כ יחזקאל לבד נמי הי' צריך לכתבו ומכ"ש אם נק' חזקאל דצריך לכתבו כו' והאריך ומסיק דבזה שלא כ' דמתקרי חזקאל אפי' בדיעבד פסול עכ"ד ועי' לעיל סי' ע' מ"ש בזה יעוש"ה:

עה **בקונטרס** השמות סי' ט"ו חי שנק' בפ"כ פאביל כן חותם ועולה לתורה יחזקאל פאביל יש לכתוב יחזקאל פאביל דמתקרי פאביל והיינו כד' הט"ג בשם החתם סופר גבי אליעזר ליפא דצריך לכתוב דמתקרי ליפא ולפ"ד החא"ש סי' ק"ל וקנ"ז שהבאתי לעיל סי' ע"ב יש לכתוב המכונה פאביל ויותר טוב לכתוב פאביל דמתקרי יחזקאל פאביל ועי' עוד בחא"ש סי' צ"ט וק"א מ"ם והאריך בזה יעוש"ה ועי' לעיל סי' ע"ב מ"ש בזה וכ' בקונטרס השמות ויש לכתוב באל"ף אתר הפ' ואף אם חותם פייבל בב' יודי"ן אחר הפ' אין משגיחין בחתימתו בטעות ועי' בחידושי וביאורים שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

עו **בנחלת** דוד סי' ל"א בענין הגט שכ' שם המגרש יצחק נתנאל דמתקרי נתנאל והבעל צ"צ פקפק ע"ז ולדעתו הי' יותר נכון לכתוב דמתקרי תנא כקריאתו בפי העולם כו' וכ' דהעיקר נ' בזה דח' שעולה לתורה וחותם בב' שמות ונק' בפ"כ או בפי הרוב בשם א' מהם בלבד לא מקרי השם הנק' לבדו קיצה"ש או שם הקטנות שכ' הפוס' שא"צ לכתבו ואם באנו לכתבו אינו רק לרווחא דמלתא כמבואר בש"ע בשם יצחק חקין אהרן ארנון כו' דזהו דוקא אם מתוך קיצה"ש מובן לכל השם העיקר כמו בשמות אלו המבוארים אשר גם מי שקורא אותו בשם ארנון חקין מואל ולא ידע כלל מהשם שעולה בו לתורה וגם לא ראה חתימתו אעפ"כ הוא מבין ששמו העקרי הוא אהרן יצחק שמואל ולזאת כאשר יראה בגט כתוב שם אהרן לא יבא למטעי באחר כיון שגם הוא יודע שזהו שם העיקר ולכך א"צ לכתבו והביא ד' המרדכי כו' וד' הישו"ש פ' השולח סי' כ"ז כו' משא"כ

במי ששמו ראובן שמעון ונק' בפ"ב או בפי רוב ראובן או שמעון לבד הנה הקורא אותו בשם ראובן לבד מאין לו לידע ולהבין שנק' גם בשם ראובן שמעון וכאשר יראה בהגט שנכתב בשם ראובן שמעון יטעה ויאמר שאין זה בעלה של זו ולכך בעי' למכתבי' חן הדין ולא לרווחא דמלתא ודמיא ממש לרובא מרים ופורתא שרה דאמרי' דבעי למכתב מרים דמתקרי שרה לד' ר"ת כו' וכיון שנתברר שצריך מן הדין למכתבי' ואינו כפילת השמות לבד ודאי יותר נכון לכתוב דמתקרי נתנאל בשם העיקר ולא תנא שהוא שם הקיצור או שם הקטנות כאשר אנו נוהגין כן בכל השמות דבעי' למכתבינהו והגע עצמך אטו מי שיבא לעיר והוא נק' בשם ארנון או ארעלא כו' והוחזק כך ל' יום ולא יעלה לתורה וגם לא חתם כלל בשם אהרן באלו הל' יום היעלה על הדעת דבעי' דוקא לכתוב שם ארנון או ארעלא ואם יכתוב אהרן לבד יהי' בו חשש פסול הא ודאי ליתא כו' והיינו מטעם שכ' המרדכי שאין זה שינוי כלל כו' וא"כ כשם שאין זה לא כינוי ולא שינוי לענין דל"צ למכתבי' ה"נ בהיפך אין כאן שינוי אם כ' שם העיקר על מי שקורין אותו בשם הקיצור כיון שגם הקוראו בשם הקיצור הוא מכוון לשם העיקר אלא שמקצר בלשונו ובודאי דבעי' למכתבי' לכתחלה שם אהרן לבד ולא שם ארנון או ארעלא כלל כיון דליכא למטעי באחר וה"נ דכותי' בשם נתנאל וחנא דנ"ד והביא מעשה שסידרו הגט במינסק בשם אביו יעקב אהרן דמתקרי אהרן והגאון ר' שלחה קלוגר קרא ערעור על הגט ורצה שיכתבו דמתקרי ארעלא אבל כל הגדולים דשם חלקו ואמרו דראוי לכתוב לכתחלה דמתקרי אהרן ולא דמתקרי ארעלא כו' וב' דכל זה לא כ' רק לרווחא דמלתא ונפ"מ בשם ארעלא דאף בפניו קורין אותו ר' ארעלא ולא זכר שם אהרן בפי קריאת העולם אבל בנ"ד בשם תנא א"צ לכל זה כו' וכל הנק' בשם תנא הינו רק שלא בפניו כו' אבל בפניו קורין אותו בשם ר' נתנאל ולא ר' תנא ומאחר שכן נתפרסם שם זה במקום כתיבה ונתינה א"כ אם באנו לכתוב לרווחא הוי צריכין למכתב תרווייהו דמתקרי נתנאל ודמתקרי תנא ונמצא שאין כאן שינוי כלל רק שנחסר הך ודמתקרי חנא וזה ודאי דאינו כלום משום דזהו ממש הך דינא שכ' הש"ע בשם המרדכי ולכך אין בזה שום פקפוק כלל כו' וגם הרה"ג ר' שלמת קלוגר לא קרא ערעור רק על לכתחלה מקמי דאמסר גיטא ואף בהא חלקו עליו כו' עכ"ד יעוש"ה והצ"צ חאה"ע סי' ר"ד השיג עליו במעשה זו וכ' דאינו נכון כ"א ס"ל דשם תנא הוא קיצה"ש מנתנאל ואף שקיצה"ש א"צ לכותבו זהו אם הי' נק' לתורה וחותם רק נתנאל אז הי' צריך לכתוב בקיצור דהיינו תנא כלל אבל כיון שנק' בב' שמות יצחק נתנאל וא"כ אם בפ"כ נק' נתנאל הי' צריך לכתוב יצחק נתנאל דמתקרי נתנאל כו' א"כ גם עכשיו שנק' חנא סגי בדמתקרי נתנאל כיון דתנא קיצה"ש מן נתנאל הוי כאלו

נקרא בפ"כ רק נתנאל זה ו טעמו ולפ"ד אינו נכון דנהי דקיצה"ש אין לכתבו כי עצם השם מורה על הקיצור כו' מ"מ כשכתב הקיצור ושינה בו אף לשם העצם זה גרע מחוסר שם הקיצור כמבואר בפוס' ואף במה שלא כ' כשר אם שינה פוסל כחו בשם אבי' כו' וכאן מ"ש דמתקרי נתנאל היינו שבא לכתוב הקיצור מה שנק' בפ"כ תנא דהיינו מכיון שכבר כ' עצם השם נתנאל דהיינו מ"ש יצחק נתנאל א"כ ח"ש דמתקרי נתנאל זהו ענין מה שנק' בפ"כ בקיצה"ש תנא א"כ איך יכתוב ע"ו נתנאל דהא לא כן הוא הקיצור וא"כ תשוב שינה בקיצה"ש שנק' בפ"כ מן תנא לנתנאל ובזה לא נמצא שהקילו דלא נמצא רק כשלא כ' הקיצור כלל לא פסל החסרון דהוא בכלל שם העצם אבל כשבא לכתוב מה שנק' בהק צור דהיינו מה שנק' תנא אין לכתוב נתנאל ולומר ע"ז בכלל נתנאל הוא תנא דהא כבר כ' נתנאל וא"כ כשבא לכתוב השם דמתקרי בפ"כ וכ' נתנאל זהו שקר והי' צריך לכתוב כמו שהוא נק' תנא או לא הי' לכתוב כלל רק יצחק נתנאל ותו לא אבל דמתקרי נתנאל זהו שקר ול"ד למה שכותב שם העצם נתנאל ולא שם הקיצור תנא כלל דאז אינו כותב שקר רק חסרון קיצה"ש ועל חסרון זה לא הקפידו בהקיצה"ש ביינו שמ"ש שצריך לכתוב ב' השמות שיש לו ע"ז לא הקפידו בהקיצה"ש דאין זה שם שני ע"כ די בשם העצם ורק החסרון של הקיצור אין מעכב וא"ל לכתוב כלל אבל כשבא לכתוב הקיצור שיהי' מותר לכתוב עליו שם העצם שזהו שקר זה לא נמצא בפוס' שיקילו וכמו מי שנק' יצחק ובפ"כ חקין הקילו שא"ל לכתוב דמתקרי חקין רק יצחק לבר אבל אם הי' כותב יצחק דמתקרי יצחק י"ל דפסול וכיון דהב"מ פוסל אפי' בכפילות השמות אף שלא שינה היינו יעקב ישראל דמתקרי ישראל אף שאין בזה שום שינוי כו' אעפ"כ כ' לפסול משום כפילות שם ישראל יסברו דיש שינוי בשם ישראל בהקריאה בפ"כ מחה שעולה לתורה והו"ל שינה השם והט"ג חולק עליו דאין לכפילות השמות והיינו כשכותב דמתקרי כפי שנק' בפ"כ אבל בנ"ד שהוא כפילות השם נתנאל וגם אינו נק' כלל כפי שכ' י"ל אף להט"ג הוי שינוי ול"ד למ"ש הב"ש בש"נ אות ב' מיהו אם כ' שרה דש"ה דכבר נכתב נתנאל כו' קצרו שד' שם חנא אף שהוא קיצור מנתנאל מ"מ הפוס' לא כ' רק שא"ל לכתוב קיצה"ש ול"ד לשאר שם שני שצריך לכותבו ג"כ אף שהוא שם הטפל אבל שם שהוא קיצה"ש א"צ לכתוב והביא ד' המכמ"א שטר ד' כו' אבל אם בא לכתוב קיצה"ש ושינה בו פשיטא דפוסל וא"כ הכא מ"ש דמתקרי נתנאל כונתו על מה שנק' בפ"כ תנא ובא לכתוב קיצה"ש ולא סגי לי' בשם העצם נתנאל כיון דשם העצם הוא יצחק נתנאל כו' שהרי אפי' הי' נק' נתנאל בפ"כ הי' צריך לכתוב יצחק נתנאל דמתקרי נתנאל לדעת הט"ג והתו"ג שחלקו על הב"מ וכיון שבא לכתוב השם דמתקרי בפ"כ דהיינו תנא איך

יכתוב עליו נתנאל הא זה שינוי ובכה"ג לא נמצא כלל שהתירו הפוס' לכתוב על הקיצור שם העצם דלא הקילו רק לחסרון דאין כאן שום שקר שהרי נק' כן בשם העצם ג"כ ורק חסד שם הקיצור וזה לא אכפת לן אבל הכא כבר נכתב שם העצם יצחק נתנאל וא"כ מ"ש דמתקרי נתנאל זהו שקר שנק' תנא וא"ל דהיינו הך ונתנאל היינו תנא ז"א דלא הקילו רק בחסרון שם הקיצור ולא כשכותבין עליו שם העצם עכ"ד ובסי' ר"ה כ' עליו דמ"ש ששם אהרן ל"ד לקיצור זה י"ל נכון אף שאין מוכרח כי גם הרואה בגט יעקב אהרן והוא מכירו רק בשם אהרן לא יוציא לעז כי יבין שנהוג כן שנותנים ב' שמות ואעפ"כ קורין בשם א' ומ"מ ל"ד ממש לקיצור השם גם מ"ש במי שנק' ארעלא לכתוב בגט אהרן ג"כ נכון אבל דברינו בנ"ד שנק' לתורה וחותם בב' שמות יצחק נתנאל ובפ"כ אינו נק' רק בהקיצור של א' מב' השמות היינו תנא א"כ אם יכתוב דמתקרי נתנאל יכפול השם נתנאל לשקר כו' ול"ד לאהרן ארעלא דשם אין כותבין רק פ"א אהרן ולא אהרן דמתקרי אהרן ומ"מ הגט של מינסק נק' לפעמים אהרן ולא נק' רק ארעלא לבד בזה י"ל דהנכון כד' החולקים על מהרש"ק ואם באמת לא נק' מעולם רק ארעלא אז הנכון כד' מהרש"ק לכתוב יעקב אהרן דמתקרי ארעלא רק שם יש להקל כשכבר ניתן הגט דהשינוי קצת הוא בשם אבי' אבל בנ"ד שהוא בשם המגרש אף שכבר ניתן הגט אם לא נק' רק בשם תנא לבד אזי כשכ' יצחק נתנאל דמתקרי נתנאל יש לחוש שכ' שקר ואין, זה חסרון שם הקיצור לבד כמו בשם ארעלא שכ' אהרן כשאין נק' יעקב אהרן כ"א אהרן לבד דאז כשכ' אהרן עכ"פ לא שיקר שהרי זהו עצם שמו ואף שאינו נק' בפ"כ כמו שנכתב מ"מ לא אבד ממנו שם העצם כו' לכן כשכ' אהרן כ' אמת רק שדולג שם הקיצור לא כן הכא שכבר כ' יצחק נתנאל הרי כ' כבר שם העצם א"כ אומרו אח"כ דמתקרי נתנאל לומר שנק' שכן נק' בפ"כ ובא לכתוב הקרי לבד הכתוב וזהו שקר גמור כו' ואני או' להיפך ממ"ש כת"ר הגע עצמך מי ששמו אהרן ונק' בפ"כ רק ארעלא יש לכתוב אהרן לבד כמ"ש כת"ר ואם כ' אהרן דמתקרי ארעלא ג"כ ודאי כשר כו' אבל אם כ' אהרן דמתקרי אהרן אז י"ל דהגט פסול ואע"פ שנק' לתורה אהרן וכן חותם דמ"מ כיון שכבר כ' אהרן שהוא שם העצם א"כ מ"ש דמתקרי היינו לבאר איך נק' בפ"כ ומשמע שנק' בפ"כ אהרן וזה שקר גמור שהרי נק' בפ"כ ארעלא ויאמרו דלא זהו וכ' לסימן להבדיל המגרש מן אהרן הנק' ארעלא וזה ודאי נלמד מר' הב"מ גבי יעקב ישראל דמתקרי ישראל דאף ששם חלקו עליו בנד"ז יודו לו דמשמע מכתב הגט שאינו המגרש והוי כמ"ש הלוי על מי שאינו לוי ולא גרע משינוי שם עירוד שיקר רק בסימני המגרש לא בעצם שמו וה"נ שיקר בהשם הנק' בו אף שלא שיקר בעצם שמו ומצינו שאף ששינה בהכינוי של שם המגרש פסול הגט עכ"ד יעוש"ה

ועי' בחא"ש סי' ק"ח בעובדא הנ"ל שכ' דאף בדיעבד הוי קפידא וצריך לכתוב דמתקרי ארעלא דבשלמא בכותב רק עיקר השם ולא בלשון דמתקרי אז יש לכתוב העיקר ולא הקרי אם הוא קיצה"ש אבל היכא דכותב דמתקרי אז צ"ל כפי הקריאה והרי אינו נק' אהרן רק ארעלא לכן אם כותב דמתקרי אהרן ובאמת נקרא ארעלא הוי שינוי מיהו בשם אבי המגרש יש מקום לצדד כו' הי' אפשר להקל בדיעבד בזה אבל לכתחלה יש לכתוב דמתקרי אפי' באבי המגרש ובהמגרש עצמו אפי' בדיעבד פסול כו' ואח"כ כ' דיש כאן עוד פסול לפ"ד הב"מ בשם יעקב ישראל כן ה"נ בזה כו' וא"כ הוי כאן תרתי לריעותא חשש הב"מ וחשש דידי' ובודאי פסול כו' והאריך בזה יעוש"ה והיינו כד' הצ"צ הנ"ל ובאמת סותר ד"ע דבסי' ע"ט כ' דאם יש לו ב' שמות כגון יוסף זאב והעולם קורין לו יאסיל לבד או יאסיא וואלף דבזה צריך לכתוב דמתקרי בשביל קריאת העולם כו' טפי עדיף לכתוב כפ"מ שנק' בפ"כ דהיינו יאסיל כי דמתקרי זה בא לנו רק להודיע כפ"מ שנק' בפי העולם והרי בפי העולם לא נק' יוסף רק יאסיל טפי עדיף לכתוב כפי הלשון שנק' בו מיהו בדיעבד אם כ' דמתקרי יוסף נמי כשר אבל לכתחל' העיקר לכתוב כמ"ש עכ"ד הרי שכ' כאן דבדיעבד כשר היפך ממ"ש בסי' ק"ח הנ"ל וכ"כ עליו חותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיץ דסותר ד"ע וגם הביא דבסי' קי"ז גבי מרדכי הירש דמתקרי מאטיא הירש משמע דעכ"פ בדיעבד כשר ועי' בשם ארי' חאה"ע סי' כ"ג שהאריך הרבה בזה בענין הגט דמינסק ומסיק דאף דלכתחלה ודאי הי' צריך לכתוב המכונה ארעלא כמו שהוא נק' בפ"כ אף שהוא שם קטנות וכן מבואר בב"ש בכללים אות י"א גבי שם שע"י דא"צ לכותבו רק כשיש לו עוד שה"ק שצריך לכתוב המכונה דאז כותבים המכונה שע"י וכן מבואר מדבריו בש"א אות ס' כו' שכ"כ בשם רש"ל ולא כנ"ש מ"מ נ"ל בדיעבד אם כ' שם העיקר כשר ג"כ וכדעת הנ"ש וכמ"ש למעלה וכ' כיון שהדרך רחוקה ולשלוח גט אחר צריך להוציא הוצאה רבה ע"ז וזה הוי כדיעבד כמו דמקילים באיסורים בהפ"מ כו' ולענין אי חיישי' ללעז גיטין הראשונים אם יכתבו כעת בסגנון אחר עי' בתה"ד סי' רל"ב כו' ובגפ"פ סי' קכ"ה ס"ק ל"א דמבואר מדבריהם דבמקום שהוא חומרא יתירה אין להחמיר כדי שלא להוציא לעז וה"ה בנ"ד לדעתי חומרא יתירה להצריך גט אחר ואין להוציא לעז על גיטין הראשונים וגם הוי לעז ב"ד כו' עכ"ד יעוש"ה ובסי' כ"ד האריך נמי בענין זה וכ' דלכאורה י"ל דכל היכא שצריך לכתחלה לכתוב באופן זה ונכתב באופן אחר כמו בנ"ד שהי' צריך לכתוב המכונה ארעלא ולא כ' יש לעכב אפי בדיעבד דיש חשש הרואים דהרואה יאמר שאין זה המגרש דאם המגרש הוא המכונה ארעלא ודאי דהי' כותבים הכינוי דכן הדין לכתוב לכתחלה וכיון דלא נכתב ודאי דאין זה המגרש

דלב"ד טועין אין חוששין כו' וכ' דבזה יש לתרץ קושי' הש"ך בחו"מ סי' מ"ט ס"ק י"ד על הרמ"א סי' קכ"ט סעי' ט' שכ' דצריך לכתוב הכינוי קודם שיזכיר שם האב ואם כ' אח"כ פסול דיש לפרש דהכינוי קאי לשם האב ממה דאיתא התם גבי נר"ו ושלי"ט דיש הפרש דקאי על הבן אע"ג דנכתב אחר שם האב ולמ"ש א"ש דשאני גבי גט כיון דלכתחלה ודאי צריך לכתוב הכינוי אצל הבן כו' א"כ אם נכתב אצל שם האב ודאי נפרש דהכינוי קאי על האב ולא על הבן דאי ס"ד דהכינוי קאי על הבן הו"ל לכותבו סמוך לשמו קודם שיזכיר שם האב וא"כ אין זה המגרש ולכך פסול וכ' אך באמת אין נ"כ מד' כל הפוסקים דבהרבה ענינים כ"כ לעשות לכתחלה ובדיעבד כשר כו' והאריך בזה וכ' אח"כ דעוד יש לחלק בזה בין דבר שצריך לכותבו לכתחלה ולא נכתב דאינו מעכב בדיעבד ול"ח ללעז ולכך מכשירין כשלא כ' הכינוי אבל בדבר שיש לכותבו לכתחלה באופן זה ונכתב באופן אחר כיון דנעשה בשינוי ממה שצריך להיות לכתחלה חיישי' שפיר ללעז וזהו טעמו דהרמ"א בסעי' ט' כו' ומיושב בזה נמי קושי' הש"ך הנ"ל כו' וה"ה בנ"ד אם לא נכתב כלל אין לעז כ"כ דיש לתלות בשכחה אבל אם לא נשכח ונכתב רק שנכתב שלא כהוגן לא יתלו עוד בטעות כיון שצריך לכתחלה לכתוב באופן אחר ממה שנכתב כו' והביא ד' הג"פ סי' קכ"ז ס"ק ו' מ"ש ליישב תשו' הרא"ש דכ' דגט מוקדם בטל מה"ת והרי הזמן הוא רק מדרבנן ותי' דמש"ה בטל מה"ת משום דהבעל צוה להסופר לכתו' גט כשר וכיון שכ' גט מוקדם בטל השליחו' אע"ג דפסול רק מדרבנן ולפ"ז בכ"מ דפסול לכתחלה קשה איך מכשירים דיעבד נימא ג"כ דלא עשו הסופר והעדים שליחותם דהוא צוה לכתוב גט כשר שיהי' כשר אף לכתחלה וא"כ לא עשו שליחותם וממילא הגט בטל כסברת הג"פ וכ' אך באמת ד' הג"פ ליתנהו וכמה סוגיות דלא תנשא ואם נשאת הולד כשר ועי' פ"י גיטין פ' שדחה ר' הג"פ וכ"נ מד' כל הפוס' והרמב"ם בנ"ד דמחלקים בין לכתחלה לדיעבד ובין פסול דרבנן לפסול דאורייתא דדוחק לומר בכל הנך דמיירי כש"כ הבעל בעצמו או שצוה בפירוש לסופר ולעדים לכתוב כן וכ' דכבר הארכתי דיש להכשיר גט זה דכ' דמתקרי אהרן אע"ג דנק' בפ"כ ארעלא והטעם פשוט דכמו שהסכימו כל הפוס' דסגי לכתוב רק שם העיקר וא"צ לכתוב שם דקטנות אע"ג דנק' בפ"כ בשם זה דקטנות ובגט צריכים לכתוב השם שהכל קורין בו ואיך כותבים השם שאינו נק' וע"כ הטעם דשם זה עיקר דהכל יודעים דשמו כן הוא והכל שם א' הוא הרי דשם העיקר הוי כשם שהכל קורין בו וא"כ גם אם כ' דמתקרי על שם העיקר לית לן בה דהא הוא חקרי שם שהכל קורין בו דשם אחד הוא על שם הקצר ולפ"ז נכונים כל הראיות שהבאתי שם וד' המשיב לא נתחוורו לי וכ' עוד טעם דאין לכתוב שם דקטנות ויש בזה קפידא

שלא לכתוב עפמ"ש הב"ש בש"נ אות ב' בשם ס"ש דיש לכתוב שרה דמתקריא שרולה כו' והב"ש חולק עליו דיש לכתוב המכונה בקיצה"ש א"כ י"ל דה"ט דמסתפקים אם לכתוב דמתקרי כהש"ס או המכונה כהב"ש לכך כ' שלא לכתוב כלל קיצה"ש וכמ"ש הב' בכללים אות ו' דהיכא דאיכא ספק בשם זה יותר טוב שלא לכתוב ולכך מטעם זה דמסתפקים אם לכתוב דמתקרי או המכונה על שם דקטנות ולכך דעתם לעכב שלא לכתוב כלל שם זה דקטנות עכ"ד יעוש"ה:

עז **בחא"ש** סי' קל"ט בשם אבי האשה שאמרו לשליח כי שמו ישראל הירש אמנם אינו נק' רק בשם ישראל וסברי הדיינים כי טולה לתורה בשם ישראל צבי ובפ"כ נק' בשם ישראל ע"כ כ' בגט ישראל צבי המכונה הירש דמתקרי ישראל וכעת כו' נודע לנו ששם הירש נשתקע רק בילדותו קרא לו אביו כן וגם במקומות הרחוקים מכאן נק' בשם ישראל צבי אמנם בכאן שם הירש נשתקע רק לפעמים אחותו וב"ב קורין לו כן ולס"ת אינו עולה רק בשם ישראל וגם אינו חותם רק בשם זה לבד ובתוך הכתבים לבניו נכתב בב' השמות כו' וכ' דמ"ש הב"ד המכונה הירש לא יפה עשו וטוב להודיע להם כי בשם הירש לבד לא נק' מעולם והרי הוא אמר להשליח דנק' בשם ישראל הירש א"כ כך הי' להם לכתוב ישראל צבי דמתקרי ישראל הירש ודמתקרי ישראל והנה הם נמשכו אחר ד' הב"ש דהמכונה קאי על השם אבל אנן גרירי בתר ד' הנו"ב וכ"כד בט"ג וכן נוהגין הכל לומר דהמכונה קאי על האדם וכיון נוהגים כן הרואה בגט שכ' המכונה הירש יאמרו דנק' בשם הירש לבדו והוי כשינוי מיהו בדיעבד כיון דהוי בשם אבי האשה והנה שם ישראל צבי לא מבעיא לפ"ד שכ' דלא כהט"ג דחה שנכתב בכתובה לא הוי נשתקע כו' פשיטא דלא נחשב נשתקע כיון דנכתב בכתובות אשתו כו' רק אף אי ניחא כדעת הט"ג מ"מ בכה"ג דנק' במיעוט אנשים כן בבני ביתו ובמקומות אחרים ודאי לא נחשב נשתקע בצרוף הכתובות וגם במה שהקדימו שם הטפל אין לפסלו בדיעבד ובפרט בשם אבי האשה וגם הוי שם העריסה כן ישראל צבי ודאי אין חשש בשביל הקדמה תחלה ואף אם הי' נשתקע לגמרי נ' דאין חשש באבי האשה כיון דדעת עה"ג דאפי' שינוי ממש אינו פוסל באבי האשה ונהי דחלקו עליו כו' היינו דוקא בשינוי גמור כו' אבל באינו שינוי גמור מודים דכשר א"כ ה"נ שם שנשתקע אינו שינוי גמור כיון דהי' נק' כן בשום פעם והרי יש מכשירין לכתוב שם שנשתקע לכך עכ"פ שינוי גמור אינו כו' ולזה כ' דהגט כשר אף שלא במקום עיגון כו' עכ"ד יעוש"ה וכ"כ בסי' קנ"ג דהעיקר כהנו"ב וכן בסי' קע"ז ובסי' קפ"א ובסי' קצ"ד ובסי' קצ"ו ובסי' ר"ג כ' דהעיקר כהנו"ב ועי"ש עוד בסי' קס"ה ובסי' ק"א ובסי' צ"ט ובסי' פ' ובסי' ע"ז ובסי' ע"ג ובסי' נ"ג מ"ש בזה ומשמע

שם דלא ברירא לו כהעיקר כהנו"ב ובסי' ל"א שם כ' כהב"ש וכ' ליישב קושי' הנו"ב מהדו"ת חאה"ע סי' קי"ט על הב"ש ממ"ש הד"מ דיש לקרות המכונה לאיש בסגו"ל ולאשה בקמ"ץ משמע דקאי על האדם דאם על השם מה שייך לחלק בין איש לאשה וכ' ליישב דודאי בגט אין כותבין נקודות ולכך לפי האמת יש לו לקרות המכונה כל אחד בלשונו דקאי על האדם אבל טל אדם הטועה שפיר יש לחוש דהוא יקרא ככתיבתן המכונה על השם שהוא מכונה כך ויטעה דקאי אדסמיך לי' ממש ולכך נ' דאף דכ' בד"מ לקרוא לזכר בסגו"ל ולנקבה בקמ"ץ היינו אם אין לו רק שם א' וכינוי א' אז כיון דאין קפידא בדבר יש לקרות בלשון דקאי על האדם אבל אם יש לו ב' שמות כגון משה ליב וכותב לדעת הב"ש משה יהודא המכונה ליב יש לקרותו בלשון השייך על השם דשם זה מכונה ליב ואז אדרבה א"ש דהוי כאו' ששם זה מכונה בשם ליב א"כ האדם יקרא בשם משה ליב ואם קורא הלשון דקאי על האדם שהוא מכונה ליב הוי כשקר שבאחת מכונה בתרתי בשם משה ליב אבל אם קורא בלשון דקאי על השם אינו שקר דבאמת שם זה מכונה בשם ליב א"כ האדם יקרא בשניהם כיון דכבר כ' תקלה שנק' בשם חשה יהודא וכעת או' ששם יהודא מכונה בשם ליב א"כ כבר מוכת שנק' בשם שניהם ולכך כה"ג יש לקרות בלשון דקאי על השם ולא על האדם ויש לקרות בשוה בין לזכר בין לנקבה מיהו השם עצמו מצינו לשון זכר ולשון נקבה כו' ולכך אף אם קורא בלשון זה או זה יתכן דקאי על השם עצמו דבשם שייך שניהם הן זכר או נקבה ולכך מה"ט א"ש ג"כ מ"ש הד"מ דיש לקרות לזכר כך ולנקבה כך לא כמו שהבין הנו"ב דמזה מוכת דקאי רק על האדם רק דהכונה דקאי ודאי על גוף השם רק כיון דמ"מ לענין השם אין קפידא אם קורא בלשון זכר או נקבה לכך יש לקרותו בענין דסובל דקאי על האדם ג"כ ויש לקרות לזכר כך ולנקבה כך דאז סובל שניהם על השם ועל האדם וכל מה דאפשר לתקן יותר יתקן כו' אבל עיקר המכונה קאי על השם ודאי וצדקו ד' הב"ש בזה דיש לכתוב משה יהודא המכונה ליב וא"ש עכ"ד וסותר ד"ע מהא דסי' קל"ט וסי' קכ"ג הנ"ל ועי' בחתם סופר באה"ע ח"ב סי' י"ת שהביא בשם חכם א' שדחה ר' הנו"ב הנ"ל מהד"מ דאפי' קאי אהגוף מ"מ משה יהודא איננו שה א' שהגוף הזה נק' בשניהם בשם א' אלא נק' משה וגם נק' יהודא ומשום כן מותר לחלקם בב' שיטות כו' והביא ראי' מהתוספתא פ"ב דקידושין כ"ו פ"מ שאני יוסף כו' והשיג עליו דאין ראי' מהתוספתא כו' והאריך בזה ועוד הביא ד' החכם שכ' לדחות ד' הנו"ב הנ"ל דא"נ קאי הכינוי על השם מ"מ שייך לחלק בין זכר לנקבה דשם נקבה בעצמה הות לשון נקבה כו' והאריך בזה ומסיק דמ"מ נ' לכתחלה לכתוב כהנו"ב ומאן דעביד הכי בודאי לא משתביש וכן שמעתי שנטה דעת הגאון ר'

משולם אלא למעשה רצה לחלוק על הב"ש לפי שאז לא נתפשט הנו"ב וכן שמעתי גאון א' עשה מעשה טרם שנתפשט הנו"ב וכן נ"ל עכ"ד יעוש"ה ועי' באהלי שם כלל ו' ס"ק ל"ה שכ' לדחות ד' החכם הנ"ל שהשיג על הנו"ב הנ"ל כו' דמ"מ שייך לחלק בין זכר לנקבה דשם נקבה בעצמה הוא לשון נקבה וכ' עליו דממ"ש הרמב"ם וכן אשה שיש לה שני שמות כו' מדקא' שני שמות ולא שתי שמות מוכח דגם השם של נקבה לשין זכר הוא וכדעת הנו"ב וכן בפ"ב הל' ג' ושמות נשותיהם שוים ולא אמר שוות. הן אמת דאיתא עוד ברמב"ם ושמותיהן שוות וכן הוא במשנה אבל נ' דבזה י"ל דאגב ושמותיהן נקט נמי שוית כו' והביא דבמשנה שבירושלמי דאיתא ושמותיהן שוין וא"כ הכל הוא בלשון זכר וא"ש טפי ונ' דזהו הנוסחא הנכונה וכ' דעוד נ' להוכיח דשם הוא לעולם בלשון זכר מדכתיב נפש תי' הוא שמו ולא כתיב היא שמו וכן מדכתיב ויקרא שמה לוז הוא שמה שופטים א' כו' ועוד נ' כן מצד הסברא כי הנה ידוע דסימן ל' רבים בל' זכר הוא עפ"י הרוב ביו"ד מ"ם כמו חכמים גדולים ובל' נקבה וי"ו תי"ו חכמות גדולות ואך לפעמים גם בל' זכר יבא הריבוי בוי"ו תי"ו והיינו כשאין מקום לטעות כמו אבות בכורות וכן להיפך יבא לפעמים לנקבות ביו"ד מ"ם כשאין מקום לטעות כמו נשים פלגשים והשתא אמינא אי ס"ד דשם לנקבה הוא בלשון נקבה אמאי בא הריבוי גם לזכרים בוי"ו תי"ו שמות כיון דאיכא למיטעי והול"ל שמים ש"מ דשם גם בלשון נקבה הוא בלשון זכר עכ"ד ועי' לעיל סי' י"א מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי"ש עוד בחתם סופר שכ' דמ"ש הנו"ב עוד בשם מאיר יהודא המכונה מייאיר ליב יראה דבשם מאיר לחוד יודה שא"צ לכתוב הכינוי מייאיר דודאי לא גרע מיצחק חקין וכמ"ש בישי"ש דלא דמי לשרה שארקה כו' משא"כ באיש שעולה לתורה בשם יצחק כו' אך הכא שנק' מאיר יהודא המכונה כו' אי יכתוב גם פעם השנית מאיר אינו נכון שהרי באמת מכונה מייאיר ליב ע"כ צריך לכתוב מייאיר ליב ולפ"ז הה"נ בכל כיוצא בזה צריך לכתוב יצחק יהודא המכונה תקין ליב איצק ליב וכדומה עכ"ד ועי"ש עוד באהלי שם שהביא ד' הט"ג ס"ק כ"ה אע"ג דנוהגין כהנו"ב מ"מ אי אתרמי דעביד כב"ש שכ' מאיר יהודא המכונה ליב הגט כשר אך אם הי' כהן וכ' מאיר יהודא הכהן המכונה ליב דבזה גם הב"ש מודה דאין לפרש דהמכונה קאי אדסמיך לי' שתיבת הכהן חוצץ וכ' עליו דלפי הנראה גם בזה ס"ל להב"ש דכותבין מאיר יהודא הכהן המכונה ליב דהא טעמא דמלתא דלא הוה ניחא להו לכתוב משה יהודא דמתקרי משה ליב משום דלא הוי ניחא להו לכפול את השמות כי חששו שיטעו לומר שגם בשם משה איכא שינוי בקריאת העולם כו' וא"כ אי אתרמי שהי' כהן בע"כ הי' צריכין לכתוב משה יהודא הכהן המכונה ליב ותיבת הכהן אינו חוצץ דכ"ע ידעי דעל הכהן שהוא שם

היחס לא שייך כינוי עכ"ד ועי' עוד בחתם סופר ח"ו סי' מ"א שכ' לענין כתיבת שם ליב משה דיש לכתוב יהודא משה המכונה ליב משה והביא ד' הנ"ש שכ' נמי גבי שם וואלף יעקב לכתוב בנימין יעקב המכונה וואלף יעקב והאריך בזה ועי' לעיל סי' י"א מ"ש בזה דהעיקר לכתוב יהודא משה דמתקרי ליב משה יעוש"ה:

עח **בחא"ש** סי' קע"ה בשינוי שם אביו מארי' ליב ליהודא ליב וכ' להתיר כי אינו שינוי גמור ובפרט בין ארי' ליהודא בכינוי בשם ליב הוי טעות דעבידי למטעי לכך בודאי אין זה שינוי גמור וכשר בשם אביהם ומה דהבעל טוען מזויף א"נ דמזויף לא שכיח כו' והאריך בזה יעוש"ה:

עט **בחא"ש** סי' ע"ד בשם הבעל משה ליב ולא ידע חתימתו ועלייתו לתורה אם הוא משה ארי' או משה יהודא ושם אביו אמר שהי' שמו אלי' הירש ושאלו לאנשים שהי' מכירים את אביו ואמרו שהי' נק' בפ"כ אלי' לבד ועלייתו לתורה וחתימתו לא ידעו כו' וסדרנו את הגט כך משה ליב בן אלי' צבי דמתקרי אלי' דהיינו בשם הבעל סמכנו על חניכתו לבד חשה ליב כי לא ידענו לכתוב שה"ק יהודא או ארי' ועל שם אביו ידוע המנהג לסמוך על הבעל כו' ואח"כ נתוודע לנו שאבי המגרש הי' שמו רק אלי' ושם אבי אביו הי' נק' צבי וזה הי' אחר שנשאת לאחר כו' וכ' דיש לסמוך ע"ד שאם כ' שם זקנו כשר דבני בנים הרי הם כבנים ולפרש דמ"ש בן אלי' צבי הכונה בן אלי' בן בן צבי כו' וכ' דזה הי' אפשר לצדד אם לא הי' נכתב אח"כ דמתקרי אלי' אבל כיון דכ' אח"כ דמתקרי אלי' בע"כ מוכח דכונת תחלה אלי' צבי תד שמא דאל"כ איך נפרש מלת דמתקרי היכי קאי כו' וכ' אח"כ צדדים להתיר והאריך בזה ומסיק דאין לאוסרה על השני יעוש"ה ועי' בצ"צ סי' קצ"ג בגט של האשה פרידא וכ' בת ארי' המכונה ליב וכ' דנ' דהוא גט פסול בודאי כיון ששינו שם אבי' שהוא נק' יהודא ואף שהכינוי ליב שוה אינו מצי' על שינוי שה"ק כו' והאריך הרבה בזה ופ' דהגט פסול יעוש"ה והיינו דלא כהחא"ש שהבאתי בסי' הקודם שכ' דהגט כשר בשינוי שם אביהם בין ארי' ליהודא ולפ"ד הצ"צ דהוי שינוי גמור בין ארי' ליהודא בודאי בהך עובדא דסי' ע"ד הנ"ל א"צ לכתוב רק משה ליב כיון דלא ידענו לכתוב שה"ק אי יהודא או ארי' וכמ"ש החא"ש הנ"ל:

פ **בחא"ש** סי' פ"ח באיש א' שגירש את אשתו בשם ישעי' דוב בער והוא הי' נק' בעיר מולדתו בשם העריסה ישכר בער אך במקום הגירושין הי' קורא לו החזן בשם דוב בער וכן הי' חתימתו לפעמים וכן הי' כתוב בכתובה וכן הודה לפני מסדר הגט שכן הוא והשביעוהו על כך בחרם ועתה מערער לפסול הגט באמרו דשמו הוי ישכר בער ועליתו לתורה לא הי' ג"פ בחדש אחר כו' וכ' דלדעתי אין לפסול הגט בראש מ"ש בכתובה שמו

שלו ושל המגורשת כו' דל"מ לדעת הש"ך ס"י והב"ש סי' ג' על החזקה ודאי מעידין א"כ ה"נ כיון דכ' דוב בער הרי מעידין עכ"פ על החזקה שהוחזק בדוב בער ובשם די בחזקה כו' ואף אם נאמר דלא כהש"ך והב"ש מ"מ הרי כ' התוס' דגבי ב' יב"ש כיון דצריכין לדעת זה ודאי אכולהו מלתא קמסהדי וה"נ הרי צריכין להכיר מי הוא הבעל ולכך בודאי מעידין על שמו כו' ואף אם לא הי' נכתב בכתובה מה שקורין אותו לתורה בשם זה די ומה שאו' שהי' מתלונן על הש"ץ הנה מלבד דא"נ בזה כיון דהגיד כן בחרם לפני הב"ד א"כ א"א משים עצמו רשע לומר דעבר על החרם כו' וחוץ מזה כיון דכבר נתגרשה ויצא הדבר בהיתר יש לה חזקת היתר ואין ע"א נאמן לאוסרה ומכ"ש בזה שהוא עצמו המערער דא"נ ועוד דהרי עיקר התחזקות השם הוי דקרי לי' ועני וכמ"ש וחו"מ סי' מ"ט א"כ ה"נ כיון דקראוהו ועלה הרי מוכח דשמו הוי כן דאל"כ למה עלה ועלייתו ע"י קריאה זו הו"ל כקרי ועני וכ' דמ"ש רו"מ דלא הוי קריאה ג"פ בחדש כו' י"ל דאף להמבי"ט אם שהה יותר מל' יום י"ל כל שהוחזק כך ג"פ די בזה והרי כל שורש חזקת ג"פ נצמח מדין שור המועד ומווסתות והרי שם אין חילוק בין אם הוא תוך ל' יום או מרחוק כל שהוחזק ג"פ די בכך א"כ ה"נ בשמות הוי כן רק דהש"ס קובע ל' יום לומר דבעי' שהה בעיר ל' יום אבל אם שהה ל' יום וכ"ש יותר די בהחזקת ג"פ אפי' לזמן מרובה ועוד הרי החתים עצמו בשם זה וא"כ החתימה עם הקריאה לתורה מצטרפין יחד ואם חתם ונק' לתורה בצירוף ג"פ בל' יום די בזה וגם מ"ש לו אחיו שם זה די בזה דהרי הוא כעד דנק' כן דהרי על שמו נאמן אפי' קרוב ומ"ש דאין לסמוך על קריאת הש"ץ אין נ' דלמה גרע זה מקרי לי' ועני כן ה"נ כיון דעולה עפ"י קריאתו היינו קרי לי' ועני כו' ואח"כ הביא ד' המבי"ט עצמו סי' נ"ב שכ' להדיא דמהני ג"פ אפי' לזמן מרובה והביא שם דמיון דשור המועד ומבואר שם דהקריאה לתורה מהני גם הקריאה והחתימה משמע שם דמצטרפין כו' והאריך בזה וכ' לבסוף וא"כ בנ"ד דלא ידעו דבמקומו הוי שמו ישכר וכ' דוב בער כדין עשו והגט כשר בלי ספק כו' עכ"ד יעוש"ה והנה מ"ש דמהני שם הנכתב בכתובה כ"כ בסי' קצ"ג ובכמה תשובות ועי' לעיל סי' ס"ה מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

פא **בנודע** בשערים ח"ב באה"ע סי' נ"ט בגט שחתם עצמו משה ארי' ועתה אביו או' שמעולם לא נק' ארי' רק נק' ע"ש אביו יהודא ליב ואינו עולה לתורה רק פ"א בשנה בש"ת וגם אינו חותם כי לא ידע וכ' דאם אין אנו יכולים לדעת שמו הק' רק ע"פ שם אביו אין אביו בלחוד יכול להוציא האשה מהתירא כיון שכבר הותרה ע"פ ב"ד דאין ע"א נאמן בכך אף דלפ"ד לא הותרה מעולם וא"כ מחזיקתה בחזקתה הראשון ואפשר דבכה"ג אף עא"נ עפ"ד התשו' מיימוני הל' אישות כו' אך דבריו צריך ביאור כו' ומד'

התוס' כתובות כ"ו ב' ד"ה אנן מ"ש בשם הר"י בר ברוך נ' סתירה לזה אך בנ"ד כו' אף לפ"ד העד כבר נתגרשה מדאורייתא דעדי מסירה כרתי רק דאנו רוצים להטיל עלי' אי' א"א דרבנן ע"ז אמרי' דאין עא"נ בזה והאריך הרבה בזה וסיים דאין לנו להוציא אשה מהתירא ע"פ ע"א כו' ואח"כ הביא ד' התו"ג סי' קכ"ט כו' וד' התשו' בית אפרים סי' צ"ה לענין אם עא"נ לפסול הגט אחר שינא בכשרות כו' וכ' אך עכ"פ נ' דעת הגדולים דאין עא"נ ויש לסמוך עליהם במקום עיגון גדול כזה ובפרט בנ"ד די"ל דאינו שינוי גדול כו' ויש ליישב ד' מהרא"י דהיכי דידעינו דהי' ע"פ עצמו אפשר אף דנאמן משום דהוי גילוי מלתא בעלמא מ"מ ע"א נאמן להכחיש עכ"ד ובסי' נ"ז שם מ"ש והאריך בענין זה אם עא"נ לאסור האשה אחר שכבר הותרה יעוש"ה והיינו כד' החא"ש שהבאתי בסי' הקודם שכ' נמי כן דכיון דכבר נתגרשה ויצא הדבר בהיתר יש לה חזקת היתר ואין עא"נ לאוסרה:

פב **בחא"ש** סי' ל"ט באחד שעולה לס"ת בשה"ק יוסף ונק' בלשון העולם יאסל אם צריך לכתוב המכונה יאסל וכ' הן אמת דהב"ש בס"ש הביא בשם הנ"ש דא"צ לכתוב המכונה יאסל דהוי קיצה"ש אך דבריו צ"ע דהא באות ל' כ' בשם ליזר דאם נק' ליזר בציר"י צריך לכתוב הכינוי כיון דאין הנקודות שוין א"כ ה"נ הרי בשם שעולה לס"ת הוי יוסף והוא בחולם היו"ד ובשם יאסל הוי בקמ"ץ ולמה לא יכתוב הכינוי והן אמת זה הי' אפשר לחלק דהתם טעמא כיון דשם אליעזר יש כינוי אחר הנק' ליפמאן דבלא"ה דעת הרש"ל דצריך לכתוב הכינוי ולכך נהי דחולקין עליו היינו רק אם נק' ליזר בחירי"ק כו' אבל אם נק' בציר"י נהי דהוי קיה"ש כיון שאין הנקודות שוין ויש לי שם כינוי לכך כיון שיש לשה"ק כינוי אחר צריך לכתבו אבל גבי שם יאסל דאין ללה"ק כינוי אחר ולא להכינוי שה"ק אחר כו' א"ל לכתוב הכינוי אך זה ק' ממ"ש הב"ש עצמו לעיל גבי שם יעקב יעקיל אם נק' בסגו"ל צריך לכתוב הכינוי א"כ הרי שם יעקיל אין לו שה"ק אחר וכן שם יעקב אין לו כינוי אחר ואעפ"כ כ' דצריך לכתוב הכינוי ולמה כאן כו' לא יכתוב הכינוי וצ"ל דביעקב כיון דיש כינוי הנק' יעקל בפת"ח לכך הוי כיש לו לשה"ק כינוי אחר לכך שוב אם נק' בשם יעקיל בסגו"ל צריך לכתוב את הכינוי דאם נק' בפת"ח שוב הוי כשה"ק עצמו ולא קפדינן אי יש לו שם אחר בכינוי בסגו"ל כמ"ש בשם ליזר בחירי"ק אבל אם נק' בסגו"ל כיון דיש לו כינוי בפת"ח צריך לכתוב כן אבל בשם יוסף יאסקא דאין ליוסף כינוי רק בקמ"ץ לכך אף דאין הנקודות שוין א"צ לכתוב הכינוי מיהו כיון דחילוק זה לא ברירא לי כולי האי להיות נחשב זה לשה"ק כינוי אחר לכך נ' דיש לכתוב יוסף המכונה יאסקא כו' וכבר קי"ל דכל שיש ספק יש לכתוב הכינוי דאין קפידא אם כותב הכינוי

כו' וה"ה לכל כה"ג דאין הנקודות שוין עכ"ד יעוש"ה ועי' בשם ארי' חאה"ע סי' ק"ב בגט שנכתב שם המגרש יוסף בן משה כו' והי' א' מערער דהי' להם לכתוב הכינוי כי כן דרך העולם בשם יוסף שקורין אותו יאסל או יאסיא או יאסקע והביא ד' החא"ש הנ"ל וכ' דאין זה ערעור כלל דהרי מבואר להדיא בב"ש שמ"א אות י' דא"צ לכתוב המכונה יאסל ובט"ג ס"ק ט"ז כ' דא"צ לכתוב המכונה יאסיא רק אם צריך לכתוב לסימן והק' שם בחא"ש דהא יוסף יאסל אין הנקודות שוות כו' וצריך לכותבו כו' כמ"ש בשם ליזר ובשם יעקיל בסגו"ל והשיג עליו כי חול"ם וקמ"ץ חטף ממוצא א' והחול"ם ת"ג ותולדתו הוא קמ"ץ חטף וקרובים במבטא כמו ציר"י וסגו"ל כי כל הה"א תנועות גדולות יש לכל אחת ת"ק תולדתה כו' ועי' ט"ג בשם הירש שכותבין ביו"ד והחניכה הוא בלא יו"ד דאין קפידא שכן דרך הקוראים מהירת המבטא וכן ביוסף יאסל הוא כן ואין זה שינוי בנקודות ועוד דהרי גם שם יוסף קורין הכל בק"ק יאסף רק הקורא בתורה קורא בחול"ם א"כ שם יאסל הוא שפיר קיצה"ש משם יוסף כפי קריאת העולם יאסף בח"ק כו' ולק"מ קושי' הרש"ק א"כ יפה עשו המסדרים שלא כ' רק יוסף ובן נוהגין כל בעלי הוראה ומ"ש בסי' כ"ג דיש לפסול גם בדיעבד אם לא כ' ליזר לא ראה ד' הב"ש בש"נ אות ב' גם כשאין הנקודות שוות כמו שרה שערליין אם לא כ' רק שם העריסה שרה כשר ועי' בסי' ע"ט שם שכ' הוא בעצמו דא"צ לכתוב המכונה יאסל רק כשיש לו ב' שמות ונק' רק בשם יאסל ואם כ' דמתקרי יוסף ג"כ כשר ואין ערעורו כלום כו' עכ"ד ועי' בד"ח בשער התשו' שכ' ע"ד החא"ש הנ"ל תמוה לי האיך נעלם ממנו פלפול גדול של גדולי האחרונים המובא בט"ג במקומו עכ"ד ועי' באהלי שם בש"א אות י' שכ' נמי כהשם ארי' הנ"ל וכן עיקר לדינא דא"צ לכתוב המכונה יאסל או יאסיא או יאסקא ועי"ש עוד בחא"ש סי' ע"ז מ"ש והאריך בזה ובסי' ע"ח שם ראיתי שכ' באלו השמות שנשתקעו שכותבין אותם בקוויטל לצדיקים וכ' מתחלה דז"א דומה לשטרות דשם הוי לפרסם הדבר דעיקר שטרות הוי לראי' למען יעמדו ימים רבים כו' אבל בזה כו' אף אם הי' כת"י אינו כלום כיון דאינו לראי' ולא לגלויי מלתא ברבים כך אינו כלוה ואח"כ חזר בו וכ' להיפך דבכותב לצדיקים כיון דהוי כדי שיזכירו הם לו בתפלתן א"כ הוי הזכרה בפה וכן עיקר עכ"ד וכ"כ בסי' קי"ד דזה לא חשיב נשתקע וחותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיץ כ' עליו על הגליון ול"נ כמ"ש תחלה דחשיב נשתקע ואף שמזכירים בפה הם רק מיעוטא דמיעוטא וגם אין מזכירו רק בתפלה עכ"ד ועי' בד"ו בשער התשו' דכ' ע"ד החא"ש הנ"ל צ"ט כיון דסוף סוף לא נק' בשם זה רק דהצדיק מתפלל בחשאי לפני הבורא האיך יקרא עכ"ד. ובסי' קי"ד כ' הד"ח בא' שנשתנה שמו ב' פעמים אם נשתקע שם א' רק כותב אותו להרב

להתפלל עבורו זה לא מקרי נשתקע עכ"ד הרי דכ' בפשיטות דלא מקרי נשתקע דלא כמו שהניח בצ"ע בסי' ע"ח הנ"ל ועי' באהלי שם כלל ב' ס"ק כ"ג מ"ש ע"ד החא"ש הנ"ל דנ' כמו דעל החתימה לא שייך דמתקרי כ"כ על הקוויטל שקוראו הרב לבדו ל"ש לכתוב עליו דמתקרי וגם נ' דחשיב נשתקע ובפרט שעפ"י הרוב הרב אינו יודע כלל מי הוא אשר נתן לו את הקוויטל אלא הוא רואה מה שכ' לפניו וקורא בחשאי וגם אפי' אם לפעמים יודע הרב מי הוא נ' פשוט כי מה שהרב יודע וקורא בחשאי ביחידות לא שייך לכתוב ע"ז דמתקרי וגם אינו מעלהו משיקועו עכ"ד והיינו כד' חותני הגאון הנ"ל וכן עיקר לדינא דזה חשיב נשתקע:

פג **בתשובת** רע"א הנדפס מחדש סי' נ' ע"ד יצחק שמסתפק מעכ"ת אם יש לכתוב יצחק המכונה איצק המכונה זעליג או לכתוב רק יצחק המכונה זעליג כי איצק הוא קיצור שם יצחק וכ' דלפי ה"נ ממכתב מעכ"ת שקוראים אותו בשוק איצק זעליג דאלו קוראים אותו זעליג לחוד מה עלה ע"ד מעכ"ת לכתוב המכונה איצק וכיון שקוראין אותו איצק זעליג צריך לכתוב יצחק המכונה איצק זעליג דאם נכתוב המכונה זעליג משמע דקורין אותו בשם זעליג לחוד ומכ"ש דאין לכתוב המכונה איצק המכונה זעליג דמשמע מקצתם מכנים אותו איצק לחוד ומקצתם זעליג לחוד ואינו כן דהא קורין אותו בשניהם יחד לזה ברור לכתוב יצחק המכונה איצק זעליג וכ' דשם זעליג הסכמת אחרונים דבמדינות אלו כותבים זעליג בג' עכ"ד:

פד **בעין** יצחק באה"ע ח"ב סי' ל' בגט שנכתב שם הבעל יעקב יוסף בן מנחם נחום כי כן הגיד אז הבעל שנק' כן בשם זה וכן אבי האשה אמר כי במכתביו שהי' שולח להם הי' חותם כן וכן אמר אז גיסו של המגרש ועכשיו אחר הגט מערער הבעל כי בעירו נק' רק בשם יוסף וכן אביו נק' רק בשם נחום ובפ"כ נק' במחנם כו"נ הגט בשם יוסף לבד וכת"ר סידר לכתוב יעקב יוסף דמתקרי יוסף בן מנחם נחום דמתקרי נחום כו' וכ' דהא בעת הגט אמרו כן אבי האשה וגיסו והי' אז נאמנים משום דהוי עביד לגלוי' כו' ואף קרוב נאמן ע"ז כו' והא דחיישי' לקלקלה אינו רק מצד החומרא אבל מן הדין ל"ח שיכוין לקלקל לאשתו כו' והאריך בזה וכ' דה"ה בנ"ד דכיון דאמר בעת הגט דהי' חותם כן במכתביו ע"כ א"נ לחזור מדבריו הראשונים במה שאמר דעשה איסור אז דהי' כונתו לקלקלה וא"נ לעקור למה שהוחזקה כבר למגורשת בפנינו ואף שבעירו לא נודע בשם יעקב יוסף רק בשם יוסף לבד מ"מ יכול להיות כי במכתביו שהי' כותב לאשתו וחותמו הי' חותם בשם יעקב יוסף בן מנחם נחום ויכול להיות כי גם שם העריסה שלו הי' כן בשם זה ואין זה מקרי נשתקע כיון דלפעמים הי' חותם בשם זה וגם הא שם הנשתקע דפסול אין

זה רק מדרבנן וכמ"ש החמד"ש סי' ס"ו ומתיר צונן כדי שלא לעקור דבריו הראשונים כיון דנאמנים בזה וכן בשם האב אם החזיק כן בשם זה לשם אביו כו' וגם הא בנוסח יש לסמוך ע"ד העבה"ג וע"כ לדינא אין לנו לכופה להוציאה מבעלה עכ"ד יעוש"ה הנה הוא כ' דשם הנשתקע אינו פסול רק מדרבנן וכהחמד"ש ועי' בנודע בשערים ח"ב באה"ע סי' נ"ח שגם דעתו נוטה שאינו פסול רק מדרבנן ומ"ש שם אם יש חילוק בין אם הוא שם הראשון או שם השני והאריך בזה יעוש"ה:

פה **בחא"ש** סי' כ"א בנכתב בגט שם הבעל ארי' המכונה ליב ואח"כ הוגבה עדים בב"ד שהי' עולה לס"ת בשם יהודא והתרו בה שלא תנשא כו' ועמדה ונשאת כו' ויש עלי' מערערים והפרישו אותה ושאלה אם מותרת ליושב תחת בעלה והאריך הרבה בזה וכ' ג' התירים בצירוף דעת ר' יואל דבשינה שם האיש והאשה בגט אינו פסול רק מדרבנן ומסיק אך בתנאי דוקא אם הוא מקום עיגון או שהאשה מעוברת כו' לכן אני מצרף להתירה בזה אבל אינה מקום עיגון ואינה מעוברת לא מצטרפינא להתיר רק תצא מזה ומזה ואף אי הוי תד מהני או עיגון או מעוברת צריך ב"ד של ג' להתירה כו' עכ"ד ובסי' כ"ב שם מ"ש והאריך בזה הרבה יעוש"ה ולכאורה יש סתירה בדבריו מסי' קע"ה שהבאתי לעיל סי' ע"ח בשינה שם אביו מארי' ליב ליהודא ליב וכ' שהגט כשר וצ"ל דהתם מיירי בשינוי שם האב והכא מיירי בשינוי שם המגרש מש"ה ס"ל דבעי' מקום עיגון וצריך ב"ד של ג' להתירה והצ"צ סי' קצ"ג ס"ל דאף בשינוי שם האב דהגט פסול באם שינה מארי' ליהודא והבאתי דבריו לעיל סי' ע"ט וכ"ש בשם הבעל עצמו בודאי דהגט פסול לגמרי וכ' דקרוב לומר שיש בזה פסול דאורייתא ומשמע דאף במקום עיגון הגט פסול דלא כהחא"ש הנ"ל בסי' כ"א וכ"ש דלא הוי כהחא"ש דסי' קע"ה הנ"ל שכ' דהגט כשר והצ"צ ס"ל דהגט פסול:

פו **באורי** וישעי סי' נ"ד כ' להשואל אשר כתבת לכתוב בשם הבעל יחיאל מיכל דמתקרי מיכל כו' והביא ד' זקנו התועפת ראם חיו"ד ס' י"א שכ' להקדים השם איסור ולכתוב אח"כ דמתקרי ישראל איסר אף שנק' לס"ת בשני השמות ובפ"כ בשם איסור לחוד והדבר דומה לנ"ד וכ' דכן הוא ראוי לכתוב דבגוף הדבר שכ' הט"ג בשם הגאון מפ"ב סברא קלושה היא דאיך יתכן לומר בשביל שנק' לתורה בשה"ק ובהכינוי יחדיו נתקדש הכינוי ג"כ שיהי' ראוי לחול עליו ולכתוב דמתקרי ג"כ ויש לחוש לזה לדעת הב"ח ובעל מנ"ש והג"פ דפסלו גט כזה דכ' דמתקרי במקום המכונה ועי' בט"ג כו' דחש לדעתם וכ' דצריך לזה לדקדק הרבה כיון דאיכא דיעות לפסול ולהיפך להקדים השם מיכל ולכתוב אח"כ דמתקרי יחיאל מיכל עדיף טפי ויצאנו בזה כל החששות דבאמת חניכה שהכל קורין בו

חשיב כמו עלי' לס"ת ועדיף טפי דכשר לדעת הרמב"ם כו' ושם עלי' לס"ת אינו מוכשר אלא בדיעבד כו' גם הט"ג בלק"ש סעי' ה' ו' כ' דהרוצה לחוש שמא יפרשו דקאי אדסמוך לי' יוכל להיות נשמר מזה החשש באופן שיקדים הכינוי ליבר או ליב ואח"כ לכתוב שם העלי' הנך רואה דמפני חשש רחוק כזו כו' אעפ"כ כ' דרשאי להקדים הכינוי ומכ"ש בנ"ד שיש לנו לחוש עוד להרבה פוס' הפוסלים גט כזה ע"כ מהראוי להקדים השם מיכל שנק' בפ"כ ואח"כ לכתוב השם עלי' יחיאל מיכל והביא תשו' כת"י אביו הגאון בשם יוסף יאסקא ובפ"כ נק' יאסקא לחוד שהעלה ג"כ להקדים השם יאסקא ואח"כ יוסף יאסקא עכ"ד ובסי' נ"ה שם האריך נמי בזה ובסי' נ"ו האריך נמי הרבה בזה והעלה דראוי להקדים החניכה קודם ואח"כ השם עלי' לס"ת והיינו כד' החא"ש סי' ק"ל ובסי' קנ"ז שהבאתי לעיל סי' ע"ב יעוש"ה:

פז **בס**' עזרת ישראל סי' מ"ג בגט שסידר הרב וכ' יצחק יהודא הלוי דמתקרי יצחק ליב וכ' לו שהי' לו לכתוב יצחק יהודא דמתקרי יצחק ליב הלוי כמבואר ברמ"א סי' קכ"ט סעי' ו' דכשכותבין דמתקרי כותבין הלוי לבסוף וע"ז כ' כת"ר להמליץ בעדו דאין כונת הרמ"א כו' רק דבמתקרי אין קפידא אם כותבין הלוי קודם או אח"כ וכ' עליו דזה א"א אחרי שכ' הרמ"א דבמתקרי כותבין הלוי לבסוף וגם מ"ש דהרמ"א מיירי בדינו של מהרי"ק כו' והביא דברי המ"ח והגמ"ק שפקפקו על הרמ"א וטעמם אחרי שעולה לתורה וחותם בשם העיקר מהראוי לכתוב הכהן אצל שם העיקר כיון דבשם העיקר קורין אותו לתורה ואז קורין אותו כהן או לוי אבל בשם שקורין אותו העולם אין קורין אותו אז כהן או לוי ולזה רצו לומר דהרמ"א מיירי בשם מקים כתיבה ומקום נתינה והשיג עליהם דאין להוציא ד' הרמ"א כו' והאריך בזה וכ' דכהן ולוי קאי על האיש לא על השם והביא דכן מפורש בט"ג בשמות העיירות שהביא גיטין שנכתבו לפני הגאב"ד דעיר ורנקורט והי' כ' שמואל בן נתן דמתקרי נטע הכהן חזינן דאף דלתורה לא נק' בשם נטע כו' ומ"ח כותבין דמתקרי נטע קודם הכהן וכ"נ להורות דלא כהגמ"ק והמ"ח עכ"ד יעוש"ה:

פח **בקונטרס** השמות סי' נ"ב מי ששמו מעריסה יצחק צבי וכן עולה לתורה ורובא דאינשי קורין אותו איצק הירש ומיעוטא קורין אותו יצחק הירש יש לכתוב בגט יצחק צבי דמתקרי יצחק הירש והמכונה איצק הירש ועי' בחידושים שם שהביא ד' אהלי שם כלל ז' ס"ק ל"ז בענין שם יצחק יהודא דמקצת קורין אותו יצחק ליב ומקצת קורין אותו איצק ליב דכ' כו' דכיון שיש קורין אותו איצק ליב צריכים להזכיר גם שם זה ויש לכתוב אנא יצחק יהודא דמתקרי יצחק ליב ודמתקרי איצק ליב כו' והביא ד' הט"ג ש"א אות נ' וד' תשובות בית אפרים חאה"ע סי' ק"ה כו' והאריך הרבה בזה וכ' דלדעת הט"ג

די לכתוב יצחק צבי דמתקרי יצחק הירש ולאהלי שם שחולק על הט"ג יש לכתוב ג"כ והמכונה איצק הירש וכיון דקי"ל דקיצה"ש אף במקום שא"צ לכותבו אינו מזיק סי' נכון לכאורה לסדר גט הנ"ל יצחק צבי דמתקרי יצחק הירש והמכונה איצק הירש ואף שרק מיעוטא קורין לו יצחק הירש הרי באהלי שם סיים שם דנ"ל דאפי' רובא קורין לי' איצק ליב ופורתא יצחק ליב מ"מ יש להקדים יצחק ליב והביא ד' החא"ש סי' קי"ז גבי מרדכי הירש כו' והאריך בזה וכ' דמש"כ איצק בלא יו"ד אחר הצד"י הוא משום שבגילותינו אין מדגישין הברת חירי"ק תחת הצד"י ונוטה יותר לסגו"ל ואף שבאהלי שם כו' לא כ"כ שם כ' למדינתו ואנו לא שמענו כן עכ"ד יעוש"ה.

פט **בזכרון** יעקב סי' מ"ד כ' להשואל שכ' הכהן אחר הכינוי דהנה מבואר בהדיא סי' קכ"ט במקום שכותבין הכינוי והוא כהן או לוי צריך לכתוב הכהן או הלוי קודם הכינוי והביא הב"י והרמ"א שם והג"פ והתו"ג בפשיטות אך אם כ' בהיפך אם כשר בדיעבד לא כ' מזה כי אולי לפי החשש הטעם של דין זה דחיישי' שמא יטעו ויאמרו דגם הכהן או הלוי הוא כינוי לו ובאמת איננו כהן או לוי לפ"ז יש לפסול אפי' בדיעבד כיון דמהא שכ' הכהן אחר בכינוי הוי כמוכח מתוכו שאינו כהן והוי כחשש זיוף. איברא מצאתי בד"מ שהביא בשם ס"ג שראה קצת גיטין שנכתב הכינוי קודם ומשמע מלשונו שרק לכתחלה יש ליזהר לכתוב הכהן קודם אך לא לפסול בדיעבד וכ"מ מסוף לשונו שכ' ובמהרי"ק נמצא אהרן דמתקרי אלעזר הכהן והוא כ"כ לכתחלה ואולי יש לחלק בין דמתקרי לחניכה עכ"ל משמע דבדין הראשון אינו רק לכתחלה אך בכ"ז נוכל לחלק דזה דוקא בימיהם שהי' קצת מהם נוהגים לכתוב תיבת הכהן או הלוי אח"כ לכן אין לחוש בדיעבד כי יאמרו הרואים שהוא מהנוהגים להיפך משא"כ בזה"ז שכל העולם נמשך אתר פסק הרמ"א כו' לכתוב הכהן קודם הכינוי אזי כשנכתב הכינוי קודם החשש גדול שיאמרו שהכינוי הוא כהן או לוי ובעצם אינו כהן או לוי כי אם הי' בעצם כהן או לוי איך יעשו הב"ד לכתוב בהיפך אלא מסתמא עשו הב"ד כהוגן וחקרו שתיבת כהן או לוי הוא רק כינוי שלו ובאמת אינו כהן או לוי ודוגמא מצינו בג"פ כו' נוכל להמציא משם סברא זו גבי שם פירלע פערלט שהאשכנזים משנים בכתיבתם מן הספרדים ועכ"ז איני או' דעתי לפסול אפי' בדיעבד או במקום עיגון רק במקום דאפשר לתקן בודאי ראוי לתקן לכתחלה עכ"ד ועי' במים חיים חאה"ע סי' נ"א באיש א' ששמו יחזקאל בן צבי הכהן ומבואר בש"ע דאם יש להם כינוי כותבין אח"כ והמסדר כ' יחזקאל בן צבי המכונה הירש הכהן אי צריך גט אחר אף שיהי' בקישוי כו' וכ' להשואל דלפמ"ש הטעם דאם יכתוב אחר הכינוי הכהן יאמרו דהכינוי כך הוא ואינו כהן ואיש אחר הוא המגרש כו'

ולפ"ז הטעם דמי ממש לדין אם לא כ' כהן כו' דמבואר בב"ש ס"ק י"ד כו' דאפי' אם ניתן הגט פסול כו' אם לא שהוא שעהד"ח שא"א ליתן גט אתר כו' וכן מבואר בג"פ ס"ק ל"ת כו' ומכ"ש בנ"ד שכ' אחר הכינוי הכהן דיש תרתי לריעותא חדא דיאמרו דאינו כהן וכנ"ל והוי כלא כ' כהן ואולי גרע עוד דהוי ככתב שאינו כהן וזאת שנית דיאמרו דהכינוי של זה המגרש הירש כהן ובאמת דהכינוי שלו רק הירש לבד ע"כ בודאי דצריכה גט אחר בלי פקפוק אף שיהי' בקושי ואין זה שעהד"ח עכ"ד יעוש"ה. הרי שכ' בפשיטות דפסול אף בדיעבד אם לא בשעהד"ח ולא כהזכרון יעקב הנ"ל ד' המ"ח אלו שכ' דפסול אף בדיעבד אם לא בשעהד"ח ועי' בפ"ת בסדר הגט אות כ"ד שהביא ד' המ"ח הנ"ל וכ' עליו דמה דפשיטא לי' לפסול אף בדיעבד משום דנ"ו כו' דמי ממש לדין אם לא כ' כהן ואולי גרע עוד כו' לפע"ד אין זה פשוט כ"כ ויותר נ' דהוא רק זהירות לכתחלה דכן משמע לשון הרמ"א שכ' ואם יש להם כינוי כותבין אח"כ ולא כ' צריך לכתוב אח"כ דליהוי משמע קפידא אפי' בדיעבד וגם בד"מ שם כ' דכן יש לנהוג וכן בסה"ג דמהר"י מינץ סי' ב' ובתשו' מהרי"ו סי' ק"צ כ' דיש לכתוב כו' משמע דהוא רק לכתחלה ועוד דבד"מ שם מסיים ע"ז מיהו ראיתי קצת גיטין שכ' הכינוי קידם א"כ שייך לומר בכה"ג אינהו מיכל אכלי כו' וכמ"ש סברא זו בישוי"ע כו' וכן ראיתי מעשה בגט א' שכבר ניתן ונמצא שנכתב הכינוי קודם והסכימו כמה רבנים להכשיר עכ"ד וכ"נ עיקר לדינא דבדיעבד אין לפסול הגט אם כ' הכינוי קודם:

ולענין אם כ' הכהן או הלוי קודם דמתקרי עי' לעיל סי' פ"ז שהבאתי ד' עזרת ישראל סי' מ"ג שדחה ד' השואל שכ' דכונת הרמ"א בסי' קכ"ט רק דבמתקרי אין קפידא אם כותבין הלוי קודם או אח"כ והשיג עליו דא"א לומר כן בכונת הרמ"א רק דכונת הרמ"א דיש קפידא והאריך בזה. בדעת ראיתי בחא"ש סי' קע"ב שכ' נ' דאין כונת הרמ"א דמחויב לכתוב דוקא אח"כ כהן או לוי דודאי בזה מותר לכתחלה קודם דמתקרי תדע דאם כותבין המכונה כותבין תחלה כהן או לוי א"כ מוכת דמשמעותי' הוי שהוא כהן או לוי וא"כ למה במתקרי יהי' גרע שיהי' קפידא שלא לכתוב כהן או לוי תחלה לכך נ' דודאי מותר לכתוב לכתחלה כהן או לוי תחלה רק דקמ"ל לאפוקי דאם כותב המכונה דאז אינן רשאין לכתוב אח"כ כהן או לוי רק דוקא תחלה לכך כ' באם כותב דמתקרי יכול לכתוב אח"כ כהן או לוי ומ"ש כותבין היינו דהרשות נתונה לכתוב גם אח"כ אבל אם רוצה לכתוב תחלה שפיר דמי וז"ב עכ"ד. והיינו כד' השואל בעזרת ישראל סי' מ"ג הנ"ל שכ' דכונת הרמ"א בסי' קכ"ט דמתקרי אין קפידא כו' ולא כעזרת ישראל הנ"ל ועי"ש עוד בחא"ש סי' קל"ד מה שהק' ע"ד הרמ"א הנ"ל דכותבין הכינוי אח"כ דמשמע בכל זה

דדרשי' סמוכין וקאי אדסמיך לי' כו' והק' מן התורה בפ' ויקרא דכמה פעמים נאמר בני אהרן הכהן ולפעמים כתיב. בני אהרן הכהנים וא"כ אם כתיב לשון יחיד משמע דקאי על אהרן שהוא הכהן ואם כתיב הכהנים לשון רבים משמע דקאי עליהם אף דסמוך לאהרן מ"מ קאי הכהנים עליהם וא"כ מוכת דאין הכרח למדרש סמוכין לומר דקאי דוקא אדסמוך לי' והניח בצ"ע ועי' במ"ח חאה"ע סי' נ"ט מ"ש בזה יעוש"ה:

צ **בחא"ש** סי' י"ג בא' שנק' בפ"כ רחמיאל בלא יו"ד בתחלתו וכן נק' לס"ת וכן החתימה בלא יו"ד וכ' דנ' ברור דיש לכתוב כפי אשר נק' וחותם בלא יו"ד בתחלתו והביא ד' התה"ד בפסקיו סי' י"ח לענין שם ביו"ד שאחר המ"ם כו' והאריך בזה וכ כיון דנק' רק רחמיאל הוי כחניכה שהכל קורין בו וראוי לכתוב כן ואף אם נצמח שמו מירחמיאל כשר דהוי כחניכה כו' אבל להיפך אם יכתוב ירחמיאל אולי נק' רחמיאל והוי שינוי ממש לכך נ' לכתוב רחמיאל כפי מה שנק' ועולה לתורה וחותם ולענין היו"ד שאחר המ"ם הוא כמ"ש בתה"ד ובש"ע בזה עכ"ד יעוש"ה ועי' בד"ת בשער התשו' שכ' ע"ד כן מבואר בנ"פ גבי יצחק חאקין ועי' באהלי שם ש"א אות י' ס"ק מ"ג מ"ש בזה:

צא **בשם** ארי' חאה"ע סי' ק"ה בגט שכ"מ שהי' שם אבי המגרש ישעי' והי' נק' שעי' כדרך העולה שמשמטין היו"ד מפני מהירת המבטא כידוע וחתימתו הי' ברשימה עם היו"ד ישעי' ועלי' לתורה ולא נודע בבירור וגם אין ראי' מקריאת החזנים כי קוראים כחפצם יש קורין בוא"ו ויש קורין בלא וא"ו ומפני ס' זה ה' מצריכין לכתחלה ב' גיטין כו' ומפני צער החולה כו' לכן כ' רק גט א' בשם ישעי' בלא וא"ו ויש שמשערער שהגט פסול שהי' צריך לכתוב בלא יו"ר שעי' וגם הי' לכתוב בוא"ו ושאל על העבר ומבקש בגט על העתיד כה"ג בגט ע"י שליח איך לכתוב שם זה ישעי' וכ' הנה לפמ"ש שהי' חותם א"ע ישעי' ביו"ד הדבר פשוט לכתוב וכן בב"ש בשם סעדי' כו' שכ' דנ' דאם הוא חותם א"ע ישעי' כותבין ישעי' אע"פ שנק' שעי' וכ"כ שם בשם סענדר כו' דאם הוא חותם א"ע אלכסנדר כותבין המכונה אלכסנדר כו' הרי אף היכא דכותבין דמתקרי או המכונה דצריכין לכתוב כמו שנק' מ"מ כותבין ישעי' כמו שהוא חותם ולא כמו שנק' שעי' וה"ה בזה כיון שחותם ישעי' צריכין לכתוב כן כמו שחותם ולא כמו שנק' שעי' והנה בט"ג מביא בשם ע"נ שהכריע דהעיקר הוא לכתוב ישעי' בלא וא"ו ואפי' לכתחלה כו' וטעמו דמצינו בפוס' ובאחרונים שם ישעי' ולא נמצא בוא"ו וכן חותמים רוב האנשים גם הנביא בעצמו וספרו הכל קורין ישעי' בלא וא"ו הרי דהכריע דעיקר השם הוא כך ישעי' א"כ לפ"ז מה שנק' שעי' הוי קיצה"ש דא"צ לכתבו וטעמו של המערער נ' דס"ל דמש"ה כשר בישעי' משום דעכ"פ הוי חניכה שהכל קורין ולכן בנד"ז מערער שאין זה חניכה שהכל קורין דהרי אין

קורין ישעי' רק שעי' אבל באמת לא כן הוא דלאו מטעם חניכה. שהכל קורין הכריעו לכתוב ישעי' רק דעיקר השם הוא חסר בלא וא"ו א"כ אין קפידא במה שנק' שעי' ולא כ"כ דהוא קיצה"ש וא"צ לכתבו ועוד כיון דעכ"פ מן החתימה נ' דחותם ישעי' חסר דאין דרך לעשות רשימה על ב' אותיות בו' אף אם הי' עלי' לתורה ושם עריסה בוא"ו ואף אם חושבים לעיקר בוא"ו מ"מ הגט כשר כיון דהוא בשם האב ובשם האב אפי' כ' שם הטפל לבד ג"כ כשר דלא גרע מלא כ' כלל וכ"כ הב"ח סי' קכ"ט כו' ושם החתימה עכ"פ הוי כטפל וכשר וכ' דכבר בא מעשה לידי דאבי האשה נק' שעי' בפ"כ ושמו הי' ישעי' וכתבתי נ"כ ישעי' חסר ולא חששתי למה שנק' שעי' בלא יו"ד כו' וכתבתי כי אף אפשר שמו ישעי' בוא"ו מ"מ ישעי' הוי חניכה שהכל קורין כי אף שנק' שעי' בלא יו"ד לא אכפת לן מה שמבליעים מפני מהירת המבטא והכל יודעים כי זה שמו אשר יקראו לו ישעי' והוי חניכה שהכל קורין. והבאתי ראי' לזה משם הירש דכותבים שה"ק צבי או נפתלי המכונה הירש ועמד בזה בט"ג אות נ' דלפי הברתינו קורין הערש בסגו"ל ולא בחירי"ק גדול וביו"ד ומסיק דאזלי' בתר עיקר הנחת השם דהוא ביו"ד אע"ג דמפני מהירת המבטא מבליעין היו"ד לית לן בה כו' הרי דכותבין המכונה הירש אע"ג דלא נק' כן והרי המכונה צריכים לכתוב כמו שנק' דוקא כו' וכן אם אנו מסופקים בשה"ק אם צבי או נפתלי כותבין רק הירש דהוי חניכה שהכל קורין והרי קורין בסגו"ל ואיך כותבין ביו"ד א"ו דמה שמבליעים מפני מהירת המבטא הוי שפיר חניכה שהכל קורין והביא ד' הט"ג בש"נ אות מ' בשם מינציא חסיא דעסיא שכותבים באל"ף בסוף שהוא קמ"ץ והקריאה הוא בסגו"ל וכ' ג"כ דאזלי' בתר עיקר הנחת שם כו' וכן אם יש לה עוד שמות ויש בהם ס' כותבים רק החניכה זאת עטיא או חסיא הכל באל"ף אע"ג שנק' בעי"ן עכ"ז הוי חניכה שהכל קורין מה שקורין קצת בשינוי מפני מהירת המבטא וה"ה בשם ישעי' או שעי' שפיר יש לכתוב ישעי' דאף אי שמו בוא"ו שפיר הוי חניכה שהכל קורין שם ישעי' אע"ג דנק' שעי' ובנד"ז בשם האב בודאי אין שום קפידא כלל כו' והאריך בזה וסיים כי יפה כ' ישעי' כהוגן כו' וממילא א"צ לכתוב שעי' כי הוא קיצה"ש כו' עכ"ד ועי' בחא"ש סי' מ"ג מ"ד מ"ש והאריך בזה וכ' דיש לכתוב ישעי' דמתקרי שעי' או לכתוב ישעיהו דמתקרי ישעי' ועי' באהלי שם ש"א אות י' שכ' דיש לכתוב ישעיהו דמתקרי שעי' ישע' דמתקרי שעי' ועי' בס"ק ל"ג ל"ד מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ולדינא נ' עיקר כהשם ארי' הנ"ל:

צב **בחא"ש** בהשמטות סי' ב' באיש א' שבא לכאן ונשא אשה כו' וברח לטרנא ושלח משם לכאן עבור זוגתו והראה שם הכתובה והתנאים איך הוא חתום א"ע והי' חותם

א"ע יוסף מאיר וכן הי' נק' פה תמיד בקראקא ו' חדשים שהתגורר בה כו' וכן בפאס שלו כו' לא הי' כ' רק שם יוסף מאיר וכן הי' קורין אותו לספר כ"ז היותו פה ולא נשמע לו שם אחר וכ"כ בהגט ואח"כ נסע לווישניצא והתחבר שם עם אנשי רשעים ונתנו לו עצה להוציא לעז על הגט בו' ושלח מכתבו לכאן שיש לו עוד שם אחר יצחק יוסף מאיר ובאמת לא שמענו ממנו שם זה כו' ובפאס הבא מווין הי' כ' בו רק שם יוסף מאיר אך הוציא לעז היות שהי' איזה מנין באיזה ביהמ"ד קטן דפה הי' עולה לתורה בשם יצחק יוסף מאיר ואפשר הוא אמת שבכיון עשה כדי להוציא לעז אחרי כן ואפשר הוא שקר לגמרי שגה בהמנין שלו לא הי' קורין לו בשם יצחק רק בשם יוסף מאיר כי אחרי דו"ח לא שמענו בבירור שהאחת הוא כן שנק' איזה פעמים בשם יצחק כי מי שסיפר כן הוא איש שאינו בר סמכי וב"כ הוציא לעז על הגט כו' ושלחו לק"ק רישא לשלוח לה גט אחר כו' וכ' דבחנם כ' לק"ק רישא לשלוח גט אחר כו' כי הגט הראשון הוא כשר כי לא מבעיא לפי נדון דידהו הבעל עצמו ודאי א"נ אחר הגט לפוסלו כי לא עדיף מע"א שא"נ אחר שנעשה הגט ויצא בהיתר ומכ"ש הוא שנוגע בדבר וגם משים ע"ר שעובר על חרם שמטילין אחר נתינת הגט ומה שא' או' שבביה"מ קטן נק' כן לא מבעיא בנדון הזה שהוא רק ע"א נמי א"נ ולהצטרף עם הבעל לומר פלגינן דיבורא ל"ש בזה דבזה הוי העדות רק על הבעל ולא אפשר על אחר לכך אין נאמנים לפסלו ואף אם הי' ב' עדים שקראוהו כן בביהמ"ד הקטן נ' נמי כל שהוחזק בו ל' יום לא הוי חזקה והן אחת שכתבתי ומצאתי במבי"ט שאם הוחזק ג"פ בתוך ל' יום די ולא בעי' שיהי' נק' כן כל הל' יום מ"מ נ' דגם זה לא הי' בביהמ"ד הקטן שיהי' קורין לו לתורה ג"פ בתוך ל' יום ואם הי' ג"פ יותר מבתוך ל' יום לא דאנן בעי' או ל' יום רצופין או ג"פ בתוך ל' יום אבל ג"פ יותר מל' יום אין מצטרפין ואין זה חזקה להיות נחשב שמו כך ועל פיו אין זה ראי' כי י"ל שמשקר ואף אם יהי' מוחזק ל' יום בביהמ"ד הקטן הוי רק מיעוטא נגד קראקא וגם כיון דהוי רק שם שעולה בו לתורה כו' רק מיעוטא דשם שעולה בו לתורה ודאי אין לחוש לו וכיון דשם לא הי' הגט רק בטארנא וא"כ לא הוי קראקא לא מקום נתינה ולא מקום כתיבה לכך נהי דקי"ל דצריך לכתוב שם שיש לו במקום אחר אך כבר כ' דהיינו דוקא אם במקום אחר הכל או עכ"פ רובן קורין כן אבל אם גם במק"א אינו נק' רק מיעוטא אז על שם המיעוט של מק"א אן לחוש כלל אם אינו מקום כו"ר ואף לכתחלה א"צ לכתבו ומכ"ש אם לא כתבוה בדיעבד דכשר היא בלי חשש. ועוד חוץ מזה נ' ג"כ דכשר הגט כיון דכ' בו שם שהכל קורין בו ועוד כיון דעכ"פ עלה לתורה גם בשם זה הנכתב בגט רק עלה בשלשתן יחד יצחק יוסף מאיר וא"כ אם כ' רק יוסף מאיר הוי כקיצה"ש כמ"ש בט"ג בשם תשו'

מהראנ"ח דזה הוי כקיה"ש אפי' בשם שקורין אותו בהם ומכ"ש בשם שעולה בו לתורה לבד ומה גם דהוי שם שהכל קורין בו לכך אין לחוש כלל לד' המערער כו' וחלילה ליתן גט אחר והאשה מותרת להנשא לכל העולם חוץ מכהן בגט זה והגט כשר עכ"ד יעוש"ה. ועי' עוד בחא"ש סי' פ"ח והבאתי דבריו לעיל סי' פ' מ"ש בזה ועי' בעין יצחק סי' ל' הבאתי דבריו לעיל סי' פ"ד מ"ש בזה יעוש"ה ועי' בנודע בשערים ח"ב באה"ע סי' נ"ט הבאתי דבריו לעיל סי' פ"א פ"ש בזה:

אות ל

צג **במים** חיים חאה"ע סי' ס"ג אות כ' בשם ליבש אם לכתוב וא"ו אחר הב' כ' ראיתי חתימת שני רבנים גדולים שחתמו ליבש בלא וא"ו אחר הב' כו' וכמו זכר לדבר בב"ת או"ח סי"א ובשו"ת ב"ת הישנות סי' פ' הביא רבו הגאון החסיד מ' שלמה ר' ליבש מלובלין כו' שיב ראיתי הסכמות הגאון פני ארי' בהגאון פ"י חתם שמו ליבש בלא וא"ו אתר הב' וכן מוזכר בפתח השער פ"א ובהסכמת הגאון נו"ב שם ובתלתא זימנא הוי חזקה לנהוג ולסדר שם. ליבש בלא וא"ו אחר הב' עכ"ד וכ"כ בחא"ש סי' ק' דשם ליבש נ' לכתוב בלא וא"ו ועי' בשם ארי' חאה"ע סי' ס"א שכ' ע"ד המ"ח שהוא שגיאה כי שמו שלמה ואיך כ' ר' ליבש רק דהתם אינו שם ליבש רק שם ליב והשי"ן בוא שי"ן שמאלית כמו ר' שלמה ר' ליבש שהי' נק' אחר ר' ליב אביו או חמיו והשי"ן שמאלית נוספה לסימן של ר' ליב כדרך העולם וזה טעות דמוכח וגם אשר כ' לכתוב חסר וא"ו לא יצדק וטוב יותר לכתוב מלא כו' וכ' דיש בידו כת"י הגאון בעל ט"ג קצת לק"ש שלא הובא בט"ג ושם כ' דיש לכתוב מלא וא"ו ועי' בפ"ת קונטרס השמות אות א' אבלי כו' שהביא בשם המאמר מרדכי שהשיג על הט"ג לענין שם אבש דצריך לכתוב חסר וא"ו כיון שאינו נרגש במבטא מבואר נמי מדבריו דא"צ לכתוב ליבוש בוא"ו כיון שאינו נרגש במבטא וכמ"ש המ"ח והחא"ש הנ"ל וכ"כ עוד בחא"ש סי' צ"א דצריך לכתוב ליבש בלא וא"ו ואם כתב בוא"ו הוי שינוי. וכעת ראיתי בחא"ש סי' קס"ח שכ' דשם ליבוש יכתבו בוא"ו כי כן דרך הכותבים עתה הוי בוא"ו וכן ראיתי בט"ג בסוף הס' בשבלי לקט שכ' באות ט"ו דיש לכתוב ליבוש בוא"ו אחר הב' ועי' באהלי שם כלל י' ס"ק י"ח שהביא תשובת ד"ח ח"ב שי' ק"ל שהעלה דאפי' מי שהוא חותם ליבוש בוא"ו לאחר הבי"ת וכ' בגט ליבש בלא וא"ו כשר בדיעבד דהא המהריב"ל כ' לפסול מטעם דהוא"ו הכל קפדי בי' והרי אפי' אותו שחותם בוא"ו לפעמים משמיטו ולכן אין קפידא ולא הוי שינוי מחתימתו אף שהוא חותם בוא"ו משום דגם בלא וא"ו יקראו ליבוש כאלו הי' נכתב בוא"ו והשיג עליו דהא ודאי עדותו של מהריב"ל נאמנה דחסרון הוא"ו הכל קפדי בי' וכן וא גם בכל

לעז שלנו כידוע שבכל המכתבים כותבים וא"ו לצורך מלאפו"ם ואם יזדמן מי שיכתוב ליבוש בלא וא"ו טעות דילי' הוא ודמי' ממש לתונס תנס ולא מבעיא אם הוא חותם בוא"ו וכ' בלא וא"ו דפסול אלא אפי' אם הוא חותם בלא וא"ו וכ' בלא וא"ו צ"ע אם להכשיר אפי' בדיעבד ומ"ש משם ע"ל בשם ירוחם שאם כ' חסר דכשר אינו ראי' התם טעמא משום דבמקרא כתיב חסר כו' עכ"ד ועיין בקונטרס השמות סי' ח' שכ' נמי דיש לכתוב ליבוש בוא"ו וכתב בחידושים שם דאף דבפ"ת באות ל' מבואר דיש לכתוב בלא וא"ו מ"מ בקו"א מהט"ג שנדפס באהלי שם סעי' ט"ו כ' ליכתוב ליבוש בוא"ו ובודאי שאם הגדולים הנ"ל ראו דבריו לא הי' חולקים עליו ובפרט דהנחת שם זה באגרות ובשטרות הוא וכבר כ' הגאון מליסא שהשמות נכתבים בגט כמו שנכתבים באגרות כמ"ש בשמו בט"ג בלק"ש ס"ק מ"ב עכ"ד וכן עיקר לדינא דיש לכתוב ליבוש בוא"ו אחר הב':

צד **בס**' אור גדול סי' כ"ג בגט שכ' המכונה לייזר בב' יודי"ן וכ' דלכאורה הוא פסול מחמת שינוי השם דלייזר בב' יודי"ן הוא פת"ח חריף לַייזֶר וכפי הקריאה שהוא בפ"כ ליזר בציר"י נצרך לכתוב ביו"ד אחד כמבואר בט"ג בש"נ אות ו' ס"ק ז' שפסול כה"ג אף בדיעבד מחמת שינוי השם ואף דבשו"ת בית דוד סי' י"ט הובא בפ"ת קונטרס השמות בשם פיגו מכשיר כה"ג והביא כן גם בשם שו"ת מהר"ם מינץ מ"מ כל מסדרי גיטין נוהגין כהט"ג לכתוב חד יו"ד על ציר"י וב' יודי"ן על פת"ח חריף וא"כ הוי שינוי השם ופסול כה"ג כו' וכ' ע"ד פ"ת הנ"ל שכל דבריו אינן מוכרחים דמה שהעלה מס"ש של הב"ש דהיכא דאיכא ב' שמות חד בחירי"ק וחד בציר"י כותבין דעל ציר"י ב' יודי"ן אין נ' דפשוט דהכונה על ב' יודי"ן כשקורין בפת"ח חריף וכמ"ש הט"ג בש"א אות ו' ס"ק ו' וס"ק ט"ז ובש"נ אות פ' ס"ק ה' ובפרט דבס' ברכות המים של ר"מ ר' יוזפס שכל סה"ג וס"ש של הב"ש הוא מאתו ושם מבואר להדיא בכ"ד דהכונה כן כו' ומ"ש בכתיבת לעז ג"כ אינו כן כיון דעתה כל המסדרים נהגו כן שפיר יש הוכחה לשינוי השם כי לא יתלו במסדר שאינו בקי כו' ומסתמא המסדר הוא אחר שקורין אותו בפת"ח חריף כו' ואח"כ כ' כי יש לסמוך על ברכות המים שכ' בביאוריו לשמות באות יוטא דהיכא דליכא שינוי רק בנקודה לא הוי שינוי השם כו' ויש לסמוך עליו והאחרונים לא ראו דבריו שלא נדפס בימיהם לכן חש הט"ג בכה"ג אף בדיעבד וברור דאלו הי' רואה דבריו הי' מסכים וגם יש לעשות סניף דעת הפוס' דבדבר שאינו נצרך לכותבו אינו פוסל שינוי וכינוי ליזר לאליעזר א"צ לכותבו ואף שבס' ברכות המים אין דעתו כן עכ"ז גם לדעתו אינו אלא לכתחלה ולא לעכב וגם קצת סניף ד' הבית דוד הנ"ל וכתב דעכ"ז לרווחא דמלתא אעשה ג"כ כמ"ש הב"ד אחר נתינה הראשונה לחזור ולהקנותו לבעל ולנקוד ציר"י תחת הל'

ושוב אחר נתינה שני' לחזור ולהקנות ולמחוק לגמרי המכונה ליזר שבזה י"ל שא"צ דעת הבעל וציוויו וליתנו בעדי מסירה שעכ"פ יצא מחשש פסול תורה ובפסול דרבנן שפיר יש לסמוך על נתינות הקודמים כו' ולבסוף הביא ד' החא"ש סי' ס"ז שפסל גט כזה בשם לייקי שכ' בב' יודי"ן וכ"כ בסי' כ"ו ובסי' ס"ד שם עכ"ד ועי' לעיל סי' ה' וסי' ז' מ"ש בזה יעוש"ה:

צה **במים** חיים חאה"ע סי' ס' בא' שהי' עולה לתורה בשם יהודא לבד והי' חותם א"ע בשם יהודא ליב ובפ"כ נק' ליבלי איך כותבין בגט לכתחלה גם בשם קלונימוס קלמן וכך חותם ובפ"כ נק' קלמן לבד וכתב בענין שאלה הראשונה לכתחלה נכון לכתוב יהודא המכונה ליב ולהבדיל בין הקודש ובין החול הגם שחותם א"ע בשתים אין זה עילוי לשם החול כלל כי עשה זאת רק לסימנא בעלמא וכן המנהג פשוט כמ"ש בט"ג בלק"ש סי' כ"ז בשם יהושע פאלק כו' ולא לכתוב ליבלי כאשר נק' בפ"כ והטעם כמ"ש הב"ש בכללי השמות ס"ק א' שאין לכתוב שם דקטנות כגון ליבלי כו' ותליא בקפידתו וכאן מוכח מחתימתו דקפיד שהרי חותם בשם גדלות ליב לכן מהראוי לכתוב המכונה ליב כו' ועיין בקונטרס השמות סי' מ"ו מ"ז ובחידושים שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה. ובשאלה השניה אשר גם קריאתו לתורה היה בשניהם יחד היינו שהעלי' והחתימה הי' קלונימוס קלמן ובפ"כ נק' רק קלמן בזה"נ שראוי לכתוב קלונימוס קלמן דמתקרי קלמן כיון ששניהם יחד הקריאה והחתימה יעידין יחד ע"ז אשר גם שם החול הטפל נעשה אצלו עיקר כו' וכיון שבשם הראשון העיקר יש ג"כ שם א' חול ע"כ נכון לכתוב ע"ש השני הגם שהוא חול לבד דמתקרי ולא המכונה והביא דכן מצא מפורש בט"ג כו' בשם הגאון ר"מ סופר שסידר לכתוב אליעזר ליפא דמתקרי ליפא לפי שעולה לתורה וחותם א"ע אליעזר ליפא ובפ"כ נק' ליפא לבד והביא דכ"כ אביו הגאון ז"ל בתשובה להרב מאניפליא עכ"ד ועי' לעיל סי' ז' מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה:

אות מ

צו **בנחלת** דוד סי' כ' במי שנק' לעלות לתורה בשם מנחם דוד ונק' בפ"כ בשם נחום לבד וכשחותם באיגרות חותם בשם מנחם נחום דוד ורב א' סידר לו גט כו' וכ' שם המגרש מנחם נחום דוד דמתקרי נחום והיינו דתפיס לעיקר השם כחתימתו וטעמו מפני שהש"ץ שקורא אותו אינו מדקדק בשמו לדעת על בריו אבל בחתימתו מסתמא יודע שכן הוא עיקר שמו כו' וכיון דשם נחום הוא שם בפ"ע נחום האלקושי כו' א"כ ניכר מחתימתו שב' שמות הן כו' ואח"כ נתוודע שאינו חותם כן תמיד רק פעם חותם כן ופעם חותם בשם מנחם דוד כקריאתו לעלות לתורה ולכך פקפק בגט זה ולדעתו הי' לו לכתוב מנחם

דוד דמתקרי נחום כקריאתו לס"ת כיון ששם החתימה מסופק בידו כו' ושם הקריאה לס"ת קבוע לכן בתר שם הקבוע אית לן למיזל וכ' דלכתחלה ודאי נכון לכתוב מנחם דוד דמתקרי נחום ואפי' אם חותם עצמו תמיד מנחם נחום דוד מ"מ קריאתו לס"ת מכריע שעיקר שמו הוא מנחם ונחום אינו רק קיצה"ש ומחתימתו אין ראי' מפני (שכן הוא המנהג בכל מי שיש לו כינוי שחותם שם העיקר בצירוף הכינוי יחד כמו צבי הירש יהודה ליב נפתלי הערץ ואפ"ה אנחנו כותבין בגיטין צבי המכונה הירש וכן בכולם ולית מאן דחש להא שחותם בשתיהם למכתב] צבי הירש המכונה הירש או הירש המכונה או דמתקרי צבי הירש וכמו שהי' הדין אם קריאתו היתה בפ"כ בשם צבי הירש בב' השמות יחד, וכמ"ש בט"ג בלק"ש אות ה' לענין מי שנק' בפ"כ יהודא ליב וחותם כן ועולה לתורה בשם יהודא לבד ועיין בחכ"א בסוף הס' כו' והיינו ע"כ משום דמחתימתו אין ראי' ששמו הוא בצירוף ב' השמות יחד רק מפני שכן הוא המנהג לחתום העיקר בצירוף הכינוי יחד והי' נ' לכאורה לומר שאם הי' כותב כן בגט צבי הירש דמתקרי הירש שהגט פסול משום דמשתמע דלפעמים קורין אותו בב' השמות יחד אלא דמ"מ נ' שאין לפוסלו בשביל כך בדיעבד אבל הא ודאי דלכתחלה כותבין צבי המכונה הירש כו' ולכך בנ"ד אין ראי' כלל מחתימתו כי שם נחית שבחתימתו אין שם בפ"ע רק שחותם העיקר עם הקיצור יחד ומקריאתו לס"ת מוכרע כן ובלא"ה נ' היכא דיש הדרש בין חתימתו ובין קריאתו לתורה אית לן למנקט העיקר כשם הקריאה מפני שהוא מפורסם יותר היינו לכל בני ביהכנ"ס וביהמ"ד אבל בחתימתו אינו מפורסם רק לאנשים פרטים שכ' להם ומה בכך אם הש"ץ טעה בקריאתו מ"מ כיון שנתפרסם עכשיו בשם זה ע"י קריאת הש"ץ את השם הזה בעי' למנקט לעיקר כו' דהשם הראשון ניתן לו ע"י קריאת הש"ץ ואתי קריאת הש"ץ עכשיו ומבטל קריאתו של הראשון כו' כי אין לנו אלא השם שהוחזק בו עכשיו כו' שגם הם לא כ' רק משיקול דעתם כו' הרשות בזה לסמוך על שיקול דעתינו כו' ולזאת לא טוב עשה המסדר שסידר בשם מנחם נחום דוד כו' ובמנחם דוד דמתקרי נחום לחוד סגי לכתחלה וכ"ו לכתחלה אבל בדיעבד ושעהד"ח להשיג גט אחר הנה אם האמת כד' המסדר שחותם תמיד ג' השמות ביחד או אפי' אם הי' חותם לפעמים כן הי' נ' להכשירו כיון שחותם כן לפעמים תו לא מקרי שינוי שמו דדוקא היכא דשינה שמו לשם אחר שאינו נק' כלל לא בקריאה ולא בחתימה בהא הוא דנק' שינה שמו אבל אם חותם כן אפי' לפעמים תו לא הוי שינה שמו כו' וכיון דלא הוי שינה שמו א"כ לא נשאר רק חששא מה שלא פרט שמו העיקר בגט שהוא מנחם דוד כקריאתו לס"ת ומשום זה אין לפוסלו כו' והאריך בזה וכ' אח"כ כי אבי המגורשת אמר כי זה ג' שנים שעזב לגמרי את

שם נחום מלחתום בו ואינו חותם רק בשם מנחם דוד כקריאתו לס"ת כי אמרו לו שזהו עיקר שמו וכיון שכן הוי כנשתקע שם נחום גם מחתימתו ובשם הנשתקע אם כ' בגט גם בדיעבד פסול וכמש"פ כל האחרונים כו' לזאת יראה כת"ר לחקור אם אמת הדבר שזה כג' שנים שלא חתם א"ע בשם מנחם דוד אין שום צד מקום להכשיר הגט ואפי' במקום דחק ועיגון אכן אם חותם גם היום פעם כה ופעם כה יש להכשיר אם הוא שעהד"ח כו' עכ"ד יעוש"ה ועי' במ"ח חאה"ע סי' נ"ט בתשובת הגאון בעל ישוי"ע שהביא ד' הכני"ח שכ' בפשיטות דהחתימה חשוב עיקר נגד הקריאה לס"ת והביא ראי' מכתובות כ"ד ב' מהו להעלות משטרות ליוחסין והיינו כשחותם עצמו אני פ' הכהן עד וקא' מאן קמסהיד עלי' וכ' הפוס' דלתרומה די בע"א ובמסלפ"ת בחותם עצמו פ' הכהן עד מהני ומקורו מד' הר"ן שם ש"מ דחתימה מהני לתרומה ושאר דברים רק דליוחסין אינו מועיל ושם כ"ה ב' אהא דאמר מוחזקין בו שהוא כהן לפי שקרא ראשון בביהכ"נ בחזקה שהוא כהן או בחזקת שהוא גדול פי' דמה שקראו אותו לתורה ראשון אין ראי' שהוא כהן דלפעמים לישראל נמי קורא ראשון אם הוא גדול כמו רב דקרי בכהני וקשה למה לא קא' שקראוהו לתורה יעמוד פ' הכהן אלא דקריאתו לתורה ל"מ כלל וחתימתו מהני לענין תרומה ש"מ דחתימה עדיף מקריאה לתורה עכ"ד הכני"ח וזהו דלא כהנחלת דוד הנ"ל והישוי"ע השיג עליו והביא ד' הרא"ה שם שכ' הך דמבואר בתוספתא עיר שכולה כהנים כהן אחד קורא ז"פ וכ' הרא"ה דיכולים לקרות ז' כהן אחר כהן ולומר בכל פעם יעמוד פ' אע"פ שהוא כהן והא דקא' בתוספתא כהן אי קורא ז"פ ול"א ז' כהנים והחזן יאמר בכל פעם אע"פ שהוא כהן משוה שבימי חכמי התלמוד לא הי' מנהגן לקרוא פ' הכהן לס"ת וכן מוכח בשמעתין עכ"ל הרא"ה. ומ"ש שמוכח בשמעתין היינו מהא דלא קא' שיקראו אותו בשם יעמוד פ' הכהן מוכח מזה שלא הי' מנהגן לקרוא אותו לס"ת מבואר מד' הרא"ה היפך מד' הכני"ח והרביתי בתשובה לזה ראיות כו' עכ"ד והיינו כד' הנחלת דוד הנ"ל דשם הקריאה לס"ת עדיף מחתימה ובאמת מבואר דין זה בב"ש בכללים אות כ' שכ' ואם חתימתו ושם שעולה לתורה אין שוים ואין יודע בעצמו למה הוא חותם עצמו כך יש לילך אחר השם שעולה לס"ת עכ"ד. ומשמע הא אם יודע א"ע למה הוא חותם יש לילך אחר חחימתו ולא ידענא אמאי לא הביאו הישוי"ע והנחלת דוד ד' הב"ש אלו ועי' בתו"ג סי' קכ"ט בחידושים ס"ק ל' שכ' אם החתימה ועלי' לס"ת מכחישין אזלי' בתר הרוב אם חותם יותר או אם עולה לס"ת יותר עכ"ד ומשמע מדבריו הא אם הם שוין ובפרט אם אין ידוע איזה מהם הוא הרוב איזה שירצה יקדים ועי' בחא"ש סי' ח' הביא ד' התו"ג ודייק נמי כן מדבריו והביא עוד ד' התו"ג שם דהיכי דשלשתן מכחישין זא"ז

מקדימין השם שקורין רוב העולם וכ' עליו דהיינו דוקא באם מה שקורין העולם הוי נמי שה"ק אבל אם הוא שם לעז ובפרט דבר שהוא כינוי לשה"ק ודאי דמקדימין לשה"ק תחלה עכ"ד והתו"ג כ' שם דבעי' דוקא שניהם היינו עלי' לס"ת והחתימה לעשותן עיקר נגד שם שהכל קורין אותו אבל לא באחד מהם עכ"ד. ועי' בחא"ש סי' י"ט שכ' עליו דאין דבריו מוכרחין דמלשון הב"ש בסג"ר ס"ק י"ט שכ' או סתם אשה שאינה רגילה לחתום משמע הא אם רגילה לחתום כותבין שם הטפל שחותמות בו תחלה וא"כ מוכת דחתימה בלא עלי' לתורה נמי מקדימין שם הטפל שחותמות בו דהא באשה ליכא עלי' לתורה וא"כ נסתרו ד' התו"ג רק אף לפ"ד היינו רק אם שניהם של עריסה אז ס"ל דבעבור חתימה לבד אין לו משפט הבכורה אבל אם החתימה או עלי' לתורה הוי שם העריסה והשני שהכל קורין בו אינו של עריסה ודאי דנחשב נמי ב' מעלות ומקדימין נמי אותו שם כו' עכ"ד ועי' באהלי שם כלל ב' ס"ק ט"ו שכ' ע"ד התו"ג הנ"ל דלשונו מגומגם קצת מתחלה קא' ואם שלשתן מכחישין זא"ו משמע הא אם העלי' והחתימה אינן מכחישין כגון באינו חותם לעולם או שחותם ואינו עולה לתורה שפיר עושין שם העלי' או שם החתימה עיקר נגד קריאת העולם וסיים דבעי' דוקא שניהם עלי' וחתימה כו' וכ' והנה לפ"מ שאנו תופסין דהן שם העלי' לחוד אם שם החתימה אינו ידוע הן שם החתימה אם שם העלי' אינו ידוע הוא עיקר נגד קריאת העולם לפ"ז נ' דאם שלשתן מכחישין זא"ז אין לכתוב שם קריאת העולם בעיקר כיון שהוא החלוש שביניהם ואיך לנו לדון אלא בין שם העלי' ושם החתימה עכ"ד ועי' עוד בחא"ש סי' צ' שכ' באם יש לו ב' שמות ובא' עולה לתורה ובא' נק' בפ"כ וחותם אין בו כו' נ' ברור ששמו שנק' בפ"כ היא העיקר דמה מעלה הוי לעלי' לס"ת יותר מן הנק' בפ"כ הרי זה קריאה וזה קריאה כי עלי' לס"ת הוי רק מעלה דקרי לי' ועני ורואים דזה שמו ואתחזק בהך שמו והרי מה דנק' בפי העולם נמי הוי כן וזה רוב וזה מיעוט משא"כ חתימה הוי מעלה דשטרות נעשה למען יעמדו ימים רבים כו' ולכך כל דליכא חתימה הוי קריאה בפי רוב עיקר ולו משפט הבכורה כו' עכ"ד ועי' בחא"ש שם ס"ק י"א שהשיג עליו וכ' דמכל הפוס' מוכח דשם העלי' כיון שהוא משתמש בו לדברים שבקדושה קודם לשם שנק' בו בפי העולם והוא פשוט עכ"ד:

וכעת ראיתי בג"פ ס"ק צ"ח שכ' דהיכא דהחתימה והקריאה לס"ת מכחישים זא"ז כו' דתופסים לעיקר מה שהוא הרוב אי לעלי' לס"ת או החתימה עכ"ד והיינו כד' התו"ג הנ"ל ולא הביא התו"ג ד' הג"פ וגם החא"ש סי' א' לא הביא ד' הג"פ הנ"ל ועי"ש עוד בג"פ מ"ש לענין היכא דעלית הס"ת והחתימה כי הדדי נינהו כו' והאריך בזה ועי' בחמד"ש חאה"ע סי' ע"ב שהביא ד' הג"פ הנ"ל שכ' דהיכא דחתימתו סותר לקריאתו לס"ת אזלי'

בתר הרוב כו' וכ' די"ל דהיינו דוקא בשני שמות חלוקים כגון שחותם עצמו יהודא ולס"ת קורין אותו משה דליכא למתלי בטעות הקורא אבל כאן דנק' ליב והוא כינוי לארי' או ליהודא איכא למתלא בטעות הקורא שלא מדעתו ויותר יש להחשיב השם שחותם הוא עצמו בו כו' עכ"ד ועי' בברית אברהם חאה"ע סי' קי"ז ובקונטרס השמות בביאורים אות ז' מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה:

צז **בחא"ש** סי' קל"ו במי ששמו בעלי' לס"ת מנחם מענדל ובפ"כ נק' מענדל כו' וכ' השואל בהגט מנחם דמתקרי מענדל מענד כמ"ש בט"ג בשם אליעזר ליפא דמתקרי ליפא כו' וכ' הוא עליו דאין זה סברא כלל לומר בשביל שנק' לס"ת עם שה"ק נעשה מקודש כמוהו לכתוב עליו דמתקרי גם בזה יש לחוש לדעת הב"מ סי' קכ"ט גבי יעקב ישראל דמתקרי ישראל שפסלו כו' ואף דאחרונים חלקו עליו אני קיימתי דבריו ולכך יותר טוב לכתוב המכונה מענדל דאז נודע דקאי רק טל הכינוי בלשון בנ"א ויותר טוב להפוך ולכתוב מענדל דמתקרי מנחם מענדל ויהי' אזיל לי' כל החששות כו' והאריך בזה ובסי' קל"ח שם כ' נמי כן והאריך בזה יעוש"ה. ועי' בד"ת בשער התשובות שכ' עליו עי' בתשובות מהראנ"ח שפוסל גט כזה שמקדים הטפל לעיקר עכ"ד ועי' במים חיים חאה"ע סי' ס' בגט שנכתב שם אבי המגרש מנחם המכונה מענדל וזה המגרש עולה לתורה מרדכי בן מנחם מענדל אך עלית אביו בעצמו אין ידוע אם הי' בשם מנחם לבד או בשם מנחם מענדל כו' גם לא הי' חותם א"ע בשטרות ונסתפק השואל אולי שם העריסה הי' ג"כ מנחם מענדל ע"כ אפשר דומה להמבואר בט"ג שנ' אליעזר ליפא דמתקרי ליפא כו' וכ' דשמע שנק' בפ"כ מענדל לחוד וכ' דמהראוי הי' לכתוב לכתחלה שם האב רק החניכה שהכל קורין אותו כו' אמנם אחרי שנסדר שם האב מנחם המכונה מענדל וכבר ניתן נ' להכשיר וא"צ גט אחר מחמת הס' אולי הי' שם אביו מנחם מענדל כו' כי מה שהחזיק הבן לקרוא את אביו בשניהם יתד ל"מ כמ"ש הב"ש סי' קכ"ט ס"ק כ' רק דיש לחוש דלמא אביו בעצמו הי' נק' כן לס"ת בשניהם יחד ולדמות להא כו' לכתוב אליעזר ליפא דמתקרי ליפא אך יש לחלק דשם הי' נק' לס"ת וגם חתם א"ע בב' שמות אלו יתד וע"כ אין להפריד אותם אבל בנ"ד שלא חתם א"ע כלל רק הקריאה של אביו לס"ת יש לספק אולי הי' בשניהם יחד וגם אולי שם העריסה שלו הי' בשניהם יחד עכ"ז ל"מ לכתוב מחמת זה שניהם יחד וכן מבואר הט"ג סעי' כ"ז בשם יהושע פאלק שאף שניתן לו מעריסה שניהם יתד וגם חתם א"ע בשניהם עכ"ז יש לכתוב יהושע המכונה פאלק כו' ומכ"ש באיש כזה שכל שם הקריאה שלו הוא רק עפ"י רצון הקורא כו' שאין להעמיד יסוד ע"ז וסגי במה שסידר המסדר לכתוב שם האב מנחם המכונה מענדל וא"צ גט אחר

ומותרת להנשא בגט זה עכ"ד יעוי"ש מבואר מדבריו דאם הו' נק' לס"ת בב' השמות מנחם מענדל דצריך לכתוב מנחם מענדל דמתקרי מענדל וכמו באליעזר ליפא הנ"ל ולא כהחא"ש הנ"ל שכ' דצריך לכתוב המכונה מענדל ועי' בצ"צ חאה"ע סי' קפ"ז במי שנק' לס"ת מנחם וכינויו מענדל וכן נק' בפ"כ וחותם מנחם מענדל וכן שמו ממילתו וכ' בגט מנחם מענדל דמתקרי מענדל וכן ביצחק אייזיק כתב יצחק אייזיק דמתקרי אייזיק אם כשר הגט בדיעבד או לא וכ' כי בס"ג שלנו נכתב מנחם המכונה מענדל ויצחק המכונה אייזיק אף כי לכתחלה צריך לכתוב כל השמות וא"כ לא נכתב שמו שמעריסה שהוא מנחם מענדל וכן חותם א"ע כו' ושם שהוא חותם נמי שם גמור הוא אלא דהמכמ"א כ' דהיינו דוקא כשנק' עכ"פ בפי המיעוט בשם זה ובנ"ד אין קורא לו מנחם מענדל בב' השמות יתד רק או מנחם או מענדל ולומר דשמו ממילתו והי' מהני כמיעוט קורין מנ"ל לומר כך ואף את"ל כן ל דשאני הני ב' שמות שאחד שה"ק והב' הוא כינוי שלו לכתחלה כשנותנים הני בי שמות נותנים ע"ד שלא יקראו לו בשניהם יחד רק שיהי' נקרא בפ"כ בשם הכינוי מענדל או אייזיק ולס"ת יקרא לו בשה"ק מנחם או יצחק כו' וגם מה שחותם א"ע מנחם מענדל ולא מנחם המכונה מענדל היינו דאינו חש האריך כו' וא"כ א"צ כלל לכתוב שם מנחם מענדל יחד אף למ"ד דצריך לפרט כל שמותיו היינו מנחם המכונה מענדל אבל ב' השמות יחד דוקא א"ל לכותבם כיון שאין נק' לו בשניהם יחד לכן אם כ' י"ל דהגט פסול משום שיוכלו להבין מן הגט שזה המגרש יש קורין לו בשניהם יחד ממש ויש קורין אותו מענדל לחוד וא"כ אין זה המגרש שאין קורין לו בשניהם יחד כו' והאריך בזה ולבסוף הביא ד' הב"מ בענין יעקב ישראל דמתקרי ישראל דפסל הגט אף שנק' לתורה יעקב ישראל ואף דהתם י"ל אין הלכה כדבריו מ"מ גם לס"ת אין נק' רק מנחם וגם במילתו לא קראוהו ע"ד שיהי' נקרא בשניהם יתד כו' ע"כ אף ששם י"ל דאין הלכה כהב"מ הכא בנד"ז נ' להורות כהב"מ עכ"ד יעוש"ה ומבואר נמי מדבריו דאם הי' קורין לו לס"ת בשם מנחם מענדל דצריך לכתוב מנחם מענדל דמתקרי מענדל וכמ"ש הש"ג בשם אליעזר ליפא ולא כמ"ש החא"ש הנ"ל דצריך לכתוב המכונה מענדל ועי"ש עוד במ"ח מ"ש לענין קלונימוס קלמן הבאתי דבריו לעיל סי' צ"ה מוכת נמי מדבריו דלא כהחא"ש הנ"ל יעוש"ה ועי' בשם ארי' סי' קט"ו מ"ש והאריך בזה ועי' לעיל סי' ז' וסי' ס"ו מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ושם מענדל יש לכתוב בלא יו"ד:

צח **בשם** ארי' ת"א בסוף הס' בתשובות שם סי' ה' באשה ששם אבי' לעלות לתורה הוא יחיאל ובפ"כ נק' מיכא דנסתפק אולי הוא שם בפ"ע ולא כיונו ליחיאל וצריך לכתוב דמתקרי כי מיכה הוא שה"ק ובסדרי גיטין נכתב באל"ף מיכא ובט"ג וסדר מהר"מ כ' כי

הוא שם חול ומש"ה נכתב באל"ף דמיכה לא מסקי' בשמי' דהי' רשע ולפ"ד יש לכתוב המכונה והק' השואל דהרי מצינו מיכה הנביא וכה"ג מסקי' בשמי' כו' וכ' דנ' דכמו דשם מיכל הוא כינוי ליחיאל כן ג"כ שם מיכה כינוי ליחיאל רק לזה בל' ולזה בלא ל' זה מאריך וזה מקצר וכמו בער בעריל הירש הירשיל כו' ועוד יש ראי' לזה ממה שאינו עולה לתורה רק בשם יחיאל לבד וכן איתא בט"ג אות ש' בשם שכנא כו' דכיון דאינו עולה לתורה בשם זה הוא סימן שאינו שה"ק רק שם חול כו' וכ' דעיקר הטעם נ' משום דהפסל נק' בשם פסל מיכה והוי שם ע"ז וצריך לשנותו כו' כי באמת על שם מיכה בעצמו אין קפידא דיש לו חלק לעוה"ב ועיקר הקפידא על שם הפסל ואז בימיהם אפשר לא הי' נק' הפסל כן לכן לא קפדו בזה אבל לדידן יש קפידא וא"כ לפמ"ש בסדרי גיטין שם זה באל"ף וכ' דהוא שם חול אין לכתוב דמתקרי כו' וכ' ועוד נ' דאפשר דשם זה מיכה הוא קיצור ממיכאל ובפרט שכן דרך העולם לקצר בשמות מלאכים שסופם אל"ף ל' דהוא ש"ק כו' וה"ה בנד"ז יותר יש לתלות בקיצה"ש מיחיאל או ממיכאל וא"כ דינו לכתוב עליו המכונה דקיצה"ש דינו כשם חול כו' לכן מאן דכותב המכונה מיכא לא משתבש אבל אם רוצה לכתוב דמתקרי דוקא ג"כ כשר דהרי אפי' במקום שצריך לכתוב המכונה אם כ' דמתקרי כשר ומכ"ש כה"ג שיש פנים לכאן כו' וכ' דיש עצה אחרת כו' דכיון דשם מיכא נק' בפ"כ א"כ יכול להקדים שם מיכא ולכתוב מיכא דמתקרי יחיאל דזה בודאי נכון כמ"ש בט"ג בכ"ד דע"ש חתימה אינו נופל דמתקרי לכן יהפך לכתוב שם החתימה ולכתוב דמתקרי ע"ש הראשון בפרט כה"ג דשם מיכא הוא חניכה שהכל קורין בו בודאי יכול להקדים לשם יחיאל דנק' רק לתורה ולכתוב דמתקרי וכ' עוד דכיון דהוא רק בשם אבי האשה א"כ בודאי די לכתוב רק מיכא לבד דהוא חניכה שהכל קורין דכשר אפי' לכתחלה ומכ"ש בשם החב דאפי' בכינויים כ' הרמ"א כו' דאין מדקדקין בשם האב כיון דאפי' לא נכתב שם האב כלל כשר ומכ"ש לכתוב החניכה שהכל קורין דודאי כשר לכתחלה בשם האב ומע"כ יבחר לו איזה דרך שיוכשר בעיניו כי זה וזה יכשר ושניהם כא' טובים כו' עכ"ד יעוש"ה ועי' בס' דברי יעקב סי' ע"ט שהביא קושי' בשם רב א' על הט"ג שכ' דכיון דמיכה רשע הי' לא מסקי' בשמי' כו' דאף דמיכה רשע הי' שעשה פסל אבל נמצא שם מיכה המורשתי שהי' נביא וצדיק כו' ובנמצא במקרא גם שם כזה שהי' צדיק שפיר מסקי' בשמי' עכקוש"י וכן הק' חותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיץ על הט"ג והיינו כקושי' השואל שהביא השם אריה הנ"ל והביא הד"י ד' הברכות למים שכ' נמי כהט"ג וגם עליו קשה כמו על הט"ג והביא ד' התוס' שבת י"ב ב' ד"ה שבנא. וכעת ראיתי באהלי שם ש"א אות מ' ס"ק כ' שהביא בשם הד"ח שהק'

ומי כן על הט"ג והוא הק' על הט"ג דהא התוס' הק' על שם אבשלום רק לר"מ דס"ל דאין לו חלעולה"ב ומיכה אמרי' בסנהדרין ק"ג ב' דיש לו חלעוה"ב מפני שהי' פתו מצוי' לעוברי דרכים כו' עקוש"י וכן הק' בשם ארי' שם וכ' הד"י ליישב דזה דוקא היכא דשם הא' הנק' כן הי' צדיק אף אם נמצא אח"כ גם אחר שהי' שמו כן והי' רשע מ"מ שפיר מסקי' בשם זה דאנחנו מכנין אחר הראשון הנתפרסם לצדיק ומה בכך שהי' אח"כ גם אדם רשע אשר נק' בשם ההוא הלמענו ישתקע שמו של צדיקים וכעין ההיא דע"ז מ"ד ב' שהשיב ר"ג לאותו הגמון אני לא באתי בגבולה היא באתה בגבולי אבל היכא דהראשון הנודע בשם זה הי' רשע שאז באמת לא הי' ראוי לשום אדם שיכנה בנו בשם ההוא אף שנמצא אח"כ גם אחר אש לחסרון ידיעתו כו' כינה את בנו כשם ההוא והי' צדיק לאיזה זכות אשר עמד לו מ"מ אנחנו אין ראוי לכנות ג"כ אחר שם זה שהרי מעתה יהי' נשאר קיים אחר זכרון שמו של הרשע יעמוד איזה זכות לנו שיהי' הבנים צדיקים ואף במיכה הנביא חזו מה עלתה בו כי בשבט הכהו על הלחי כו' ולזה א"ש מ"ש התוס' גבי שבנא יען דשבנא הצדיק לא אחר שמו של שבנא הרשע נק' שהרי שניהם הי' ביחד בזמן אחד א"כ מה בכך שהי' גם שבנא אחר רשע משא"כ במיכה דהראשון היה אדם רשע אף דנמצא אח"כ שם זה גם אצל צדיק מה בכך גם אביו של זה עשה שלא כהוגן כו' ואין לנו ללילך בעקבותיו לכנות גם בנינו אחר שם הזה וא"ש דברי הט"ג וברכות המים הנ"ל ואח"כ הביא ס' משק ביתי שהביא בשם ספרי ספרדים שתמהו באמת על מיכה הנביא שנק' בשם זה של מיכה שהי' רשע וכ' עליו כי גם בשמות המרגלים מצינו למטה ראובן שמוע בן זכור ואפי"ה מצינו אח"כ בין שמות התנאים ר' אלעזר בן שמוע כו' והאריך הרבה בזה וסיים דלענין דינא עכ"פ נכונים דברי הט"ג עכ"ד יעוש"ה:

צט **בחא"ש** סי' קי"ז בגט של מרדכי הירש ונקרא מאטיא הירש כ' דמטיא הוא קיצה"ש ממרדכי כו' דידוע דבמבטא הוי שוו"א וסגו"ל קרובים זה לזה ובמרדכי הוי הדל"ת בשו"א ובמטיא הוי הטי"ת בסגו"ל והם קרובים במבטא גם כי ביו"ד ואל"ף בסוף הוי דרך שם געגועים בזק אף אי הוי שינוי קצת אין זה חידוש דדרך שם געגועים להשתנות כמו בשרה שארקה גם גוף האותיות ד' וטי"ת מתחלפין בלשון דטלני"ת והרי הצ"ל מתיר לגמרי בשינוי אותיות המתחלפין ונהי דלא קי"ל כן עכ"פ לענין קיצה"ש ודאי יש לסמוך ע"ז דמה דהוי באותיות המתחלפין הוי תד שם והוי כמו שנקרא בדל"ת והוי קיצה"ש וא"צ לכתבו ועכ"פ לענין דיעבד ודאי אין לפקפק בזה כו' והאריך בזה ופסק כן יעוש"ה. ועיין באהלי שם ש"א אות מ' ס"ק ל"ה שכ' ע"ד החא"ש דאין דבריו נראין בזה כלל ולא ידעתי למה וד' החא"ש הנ"ל נראין נכונים:

ק **בזכרון** יעקב סי' נ"א באיש א' שהי' שמו מעריסה משה שמואל אך נשתקע ממנו שם שמואל ולא נקרא כלל בשם שמואל וגם בקרה"ת לא הוה נק' רק בשם משה לבד וגם לא חתם א"ע רק בשם משה לבד מלבד אמו היתה באה לפרקים אצלו כמעט כל ג' שנים והיתה קורא אותו בשם שמואל ג"כ ולא איש אחר זולתה וכ' דיש לכתוב רק שם משה לבד כי שם שמואל הוי כנשתקע לגמרי הגם כי אמו קראה לו בשם שמואל הוי מיעוטא ולא חיישי' כלל ול"ד למ"ש הט"ג סעי' ט"ו גבי שאסע טובא כו' דפ' ליתן ב' גיטין דשאני התם שקצת בנ"א ומשפחתה קורין אותה עדיין בב' שמות משא"כ כאן שרק אמו קוראה אותו בשם שמואל וכ' ליישב בזה ד' הט"ג שלא סתירה בדבריו מהא דכ' בסעי' כ"ט כו' וסיים מצורף לזה כי הי' שעה"ד ועיגון גדול כו' לכן הוריתי לכתוב שם משה לבד עכ"ד ועי"ש עוד בסי' נ"ג הבאתי לעיל סי' ע"ג מ"ש בזה:

אות נ

קא **בזכרון** יעקב סי' נ"ב בדבר הגט ששם הבעל הי' נק' מלידה וכן הי' נק' בפ"כ וחותם א"ע נתן בן דוב המכונה בער אך אח"כ שינה שמו מחמת חולאת ליצחק אך עכ"ז הי' נק' בפ"כ הן במקום ששינוי הן בפה הי' נק' רק נתן לבד רק בעלי' לתורה הי' נק' בכל המקומות נתן יצחק היינו שהי' נק' בב' השמות והי' מקדימים שם הלידה נתן קודם שם החולה וכן חותם א"ע ג"כ נתן יצחק ולא בהיפך ונפל ס' איך לכתוב בגט. הנה מבואר בתשו' רמ"א סי' פ"ד שאין ס' לכתוב השינוי תחלה ועל שם הלידה דמתקרי לכן הי' ראוי לכתוב יצחק דמתקרי נתן וכן מבואר בסי' קכ"ט גבי שינוי שם ע"י חולה וכן מבואר בט"ג גבי שינוי השמות סי' ט' גבי מי שהי' שמו בנימין ונשתנה שמו מח"ח לישראל יש לכתוב ישראל דמתקרי בנימין אכן הי' קשה בעיני כי שם יצחק לא נק' מעולם בשם א' לבדו רק בעת שינוי השם ואח"כ נק' בשם נתן לבד ולס"ת נק' בב' השמות ושם של נתן תחלה וגם בהחתימה ג"כ ואיך נקדים אותו כעת ולכתוב אותו לבדו ועל שם הראשון דמתקרי וכן הק' בגמ' והעלה לכתוב שם החולה עם שם הלידה ביתד בלא דמתקרי ואח"כ לכתוב דמתקרי על שם הלידה וכתבתי יצחק נתן דמתקרי נתן אך הי' לבי נוקפו לעבור את דברי הרמ"א והב"ש והט"ג וגם המגרש אומר שגירש אשתו ראשונה כו' וכתב רק יצחק דמתקרי נתן כדעת הט"ג לכן כדי שלא להוציא לעז על גיטין הראשונים וגם הי' קשה לי על הט"ג אשר רגיל בכל המקומות להחמיר ולכתוב דמתקרי ואיך לא נפל אצלו העצה הזאת לכתוב ב' השמות ביחד ואח"כ דמתקרי ואמרתי אולי חששו דיש לזה איזה גריעותא יען שידוע שכמשנה השם עוקרין השם הראשון כו' ואו' שנשתנה שמו כי אחר הוא ואם יכתוב שניהם יחד מראה כאלו נקרא בעת השינוי בשניהם יחד

וגם הי' כבד אצלי שלא לצאת ידי דעה של הג"פ שכ' שהיכא שנק' לתורה וחותם א"ע בב' השמות ושם של לידה תחלה יש לכתוב שם הלידה תחלה ועל שם השינוי דמתקרי והתו"ג הביא ג"כ דעתו ומשמע שלא הכריע לכן סדרתי בעדו עוד גט שני שנכתב יצחק דמתקרי נתן דמתקרי נתן יצחק שנמצא שיצאתי כל הדיעות דעת הרמ"א והט"ג והתו"ג כמו שכ' יצחק דמתקרי נתן ודעת הג"פ מו שכ' ג"כ דמתקרי נתן יצחק ובזה יצאתי כל הדיעות כו' עכ"ד יעוש"ה ועי' באהלי שם כלל ה' ס"ק ז' ח' מ"ש והאריך בזה.

קב **בחא"ש** סי' קמ"ז בגט ששם המגרש נחום יהודא ליב וכן נקרא לתורה וכן חותם א"ע רק בפי כל נקרא נחום ליב כו' וכתב המסדר בגט רק שם נחום ליב כו' וכתב דיש להקל חוץ מהיתר שראה רו"מ מכח דהוי כחניכה שהכל קורין בו יש עוד צד להקל דשאני שם ליב כיון דידוע דהוא שם לע"ז וידוע דכל שם ליב יש לו שה"ק א"כ ניכר חסרונו ולא יאמרו אחר הוא דבין כך או כך יראה שיש כאן חסרון שה"ק דהרי נחום אין לו כינוי ליב כו' וניכר כאן החסרון ומה שנסתפק רו"מ אי שם העיקר ועריסה עדיף או החניכה שהכל קורין בו עדיף אין לו ענין לכאן דהכא הוי תרוייהו יחד דהרי הוי שם העריסה בו דהרי עכ"פ נק' נחום בעת מילתו וגם מן הסתם גם ליב נק' אז כן כדרך העולם שבשעת המילה קורין לו בשה"ק עם שם הלע"ז יחד וא"כ הוי שם העריסה ושם שהכל קורין בו יחד ודאי עדיף כו' עכ"ד יעוש"ה:

אות פ

קג **הנה** שם פסח ודאי דצריך לכתוב בסמ"ך ולא בתי"ו ולא כמו שאו' לכתוב פתח בתי"ו דהוי משם פתחי' אלא צריך לכתוב בסמ"ך דהוי שם בפ"ע ועי' בתוס' רע"א במשניות סוף פאה שם משמע נמי דשם פסח הוא בסמ"ך ולא בתי"ו ועי' בס' חמדת משה סי' קס"ז שכ' להסתפק בשם פסח אם הוא שה"ק או שם לע"ז ונפ"מ אם נק' לתורה גם בשם אחר שהוא שה"ק אם לכתוב בגט על שם פסת המכונה או דמתקרי והנה שם פסח לא נמצא בכל ספרי שמות אנשים והביא ד' ש"ע על ש"א וכ' שם באות פ' שש פסח השכיח לא נמצא בסה"ג והוא שם בד"ה ד' אלא דבכתוב הוא בנקודת קמ"ץ וציר"י ואצלינו נשתנה הרבה להיות נק' בסגו"ל ופת"ח כמו שקורין לחג הפסח אבל נ' דהוא יוצא משם המקרא ואפי' ניחא דנק' אחר החג מ"מ הוא מלת לה"ק והוי כש"ק עכ"ל וא"כ לפ"ד גם לפי סברתינו שנק' פסח הפ' בציר"י והס' בסגו"ל נמי הוא ש"ק וכ' דחידוש על המחבר הנ"ל שלא זכר שנזכר שם פסת גם בעזרא ב' פ' מ"ט בני עזא בני פסח והנקודה הוא שם ג"כ כמו בדה"י הנ"ל עכ"ד הרי דס"ל נמי דשם פסח הוא בסמ"ך והוא שה"ק ואם נק' לתורה

גם בשם אחר שהוא שם הק' יש לכתוב טל שם פסת דמתקרי וכעת ראיתי בס' תורת חסד ת"ב חאה"ע סי' כ"ז שכ' נמי דשם פסת הוא בסמ"ך ולא בתי"ו והאריך בזה יעוש"ה:

קד **פינחס** יש לכתוב מלא ביו"ד לכתחלה ואם כ' פנחס חסר בלא יו"ר כשר אפי' אם הוא רגיל לחתום א"ע מלא ואם הוא רגיל לחתום חסר יש לכתוב כן לכתחלה בלא יו"ד ואם כ' מלא ביו"ד כשר וכן מבואר בט"ג אות פ' ס"ק א' ובענין שם פניא אם צרך לכתוב פנחס המכונה פניא הנה הט"ג שם ס"ק ב' כ' ויש שמכנין לפנחס פניא ואמנם הם לגעגוע וקטנות ולכן אף אם קורין בפניו א"צ לכותבם כי זהו קיצה"ש עכ"ד ואם יש לו ב' שמות כגון פנחס צבי ויש לו ב' כינויין דמבואר בט"ג בל"ש ס"ק כ"א דצריך לכתוב הכינויין אם צריך לכתוב פניא בלא יו"ד אחר הפ"א או לא נ' דתליא אם חותם א"ע פנחס מלא צריך לכתוב המכונה פיניא ביו"ד אחר הפ"א ואם חותם פנחס חסר יש לכתוב פניא בלא יו"ד אחר הפ"א וכן ראיתי בס' א' מחכמי זמנינו נקרא דמשק אליעזר מהראב"ד דוואשא חאה"ע סי' ע"ה שכ' נמי כן והאריך הרבה בזה ובסי' ע"ו עד סי' פ"א מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

קה **בזכרון** יעקב סי' נ"א בגט אחד שהי' שם אבי המגרש נק' בפ"כ פייבא אך בחתימתו חתם א"ע פייבוש ובעלי' לתורה נק' רק שרגא לבד ובנו המגרש חותם א"ע בן שרגא פייבוש כו' וכ' דיש לכתוב שם אבי המגרש שרגא המכונה פייבא והמכונה פייבוש כמ"ש הט"ג בלק"ש סי' כ"ב מי ששמו בפ"כ בערל וחתימתו זנוויל דוב ולס"ת נק' שמואל דוב ופ' דיש לכתוב זנוויל דוב דמתקרי שמואל דוב המכונה בערל מזה נ' שעיקר הקפידא על החתימה ויש לי כמה ראיות ע"ז עכ"ד ועי' בט"ג ש"א אות ו' ס"ק י"א י"ב ובאות פ' ס"ק ד' ו' מ"ש והאריך בזה יעוש"ה.

אות צ

קו **במים** חיים סי' ס"ג אות כ"ג כ' בתוך הדברים וכה"ג במי שנק' צלאל ולא נודע לו שם אחר כלל אזי אין לכתוב רק השם שנק' בו בפ"כ וכמבואר בב"ש בש"נ אות ב' גבי שרה שארקה כו' עכ"ד הובא דבריו בפ"ת קונטרס השמות בשם בצלאל ופי' באהלי שם ש"א אות צ' ס"ק ח' שכ' עליו דנ' דאין להסתפק כלל דודאי עיקר שמו בצלאל והרבה יש ששמם בצלאל ובפ"כ נקראים צלאל ומעולם לא נשמע שיהי' צלאל שם בפ"ע לכן נ' דיש לכתוב עיקר השם בצלאל ומ"ש הב"ש בשם שארקה אפשר שהוא לפעמים שם העריסה עכ"ד וכן עיקר לדינא ודלא כהמ"ח הנ"ל אבל בשם צליה אם נק' בפ"כ כן בזה נ' כמ"ש המ"ח שם דיש לכתוב רק צלי' כמו שהוא נק' כו' כיון שלא נודע לנו בבירור

אין לנו לדרוש השמות אלא שם שהוא מוחזק בו ונק' בפ"כ כו' יעוש"ה וכ"כ באהלי שם דאין לכתוב רק צלה כמו שהוא נק':

אות ש

קז **שאול** בוא"ו אחר אל"ף ואם בפ"כ נק' שואל עי' בט"ג ש"א אות ש' ס"ק א' שהאריך בזה וכ' דלכתחלה שפיר טפי לכתוב שאול דמתקרי שואל יעוש"ה ועי' באהלי שם ש"א אות ש' ס"ק א' שכ' כלו דנ' דבכינויין שהורגלו בהן אין לנו לדרוש מאין באו ועוד איך שיהי' סוף סוף כיון דחזינן דאין שואל שם העצם בפ"ע וכל שואל שם העצם שלו הוא שאול א"כ הו"ל קיצה"ש וא"צ לכתבו והביא עוד ד' הט"ג שפקפק אם כ' שואל לחוד אי הוי כחניכתו דכשר כי יש להחמיר מפני שדרך הוא שלכל מי שנק' שואל כותבין עליו שאול וכשיראו שזה נכתב שואל יסברו שאחר הוא שאין לו שם המובהק שאול ותמה עציו דמאי שנא זה משאר קיצה"ש וכ' דהוא בעצמו כ' בכ"ד דאם כ' קיצה"ש לחוד כשר מטעם חניכה ד' הד"ת שדעתו ג"כ שא"צ לכתוב דמתקרי שאול ועי' בכתב סופר חאה"ע סי' פ"ש בא' ששמו בפ"כ שואל וכן נק' לס"ת ושם עריסה שלו לא נודע וגם לז חתם שמו מעודו וכתבו בגט שאול דמתקרי שואל וכ' השואל להסתפק אולי שלא כדין עשה פן שזו מעריסה שואל והוי שינוי השם כו' והאריך הרבה בזה פ' להקל במקום עיגון יעוש"ה ולפ"ד האהלי שם והד"ת הנ"ל בודאי כשר אם כ' דמתקרי שואל אף שלא במקום עיגון ואף אם לא כ' דמתקרי נמי כשר כיון דאין שואל שם העלם בפ"ע רק העצם שלו הוא שאול והוי קיצה"ש וכמ"ש האהלי שם הנ"ל ול"ת לשינוי השם וכן עיקר לדינא דכשר אף שלא במקום עיגון:

קח **בכתב** סופר סי' ק"א באיש ששמו שֵׁימָן וכן נק' וחותם ועולה לס"ת ואביו החזיקו בשם זה וכ' דאין ס' כי כן יכתוב בגט כיון שהוא אמר שאין לו שם אחר רק זה כו' והביא ד' הנ"ש שכ' כי אינו יודע שה"ק משם זה ובט"ג כ' כי הנ"ש במהדו"ת כ' שימן ובדה"י א' ד' ובני שימן ואולי הוא מגזרה זו כו' ומסקנתו שאין לשנות ולכתוב רק שימן כמו שהוא נק' ולפמ"ש מעלתו הוא נק' בצר"י כן יקרא בעת הנתינה ומ"ש הב"ש שהוא כינוי למשה אין ענין לנ"ד כיון שאנו יודעים שעולה לתורה וחותם הכל בשם זה פשיטא שאין לנו לשנות בגט ולעשות שם חדש אשר לא הי' מעולם ונ"ל וא"צ לפנים עכ"ד יעוש"ה. עוד כ' שם להסתפק בחי שרוצה לעקור שמו שעלה בו לס"ת עד הנה בטעות ורוצה עתה לשנות שמו כמה ימים צריך לחזקה זו דבשם הנק' בין בנ"א מבואר בסי' ק"כ דצריך ל' יום כו' ודלמא דוקא בשם הנק' בפ"כ תמיד בכל יום משא"כ בשם העולה בו לס"ת שלא נק' בכל יום איך יוחזק כו' וכן יש לספק להחזיק שם האב שנסתפק הח"מ והב"ש

שם אם צריך ל' יום ובשינה שם מבואר בסי' קכ"ט פלוגתא אם יוכל לשנות איך ישנה ויחזיק שם אביו הלא לא נק' בפ"כ בשם אביו רק כשחותם ועולה לס"ת כמה בנ"א אין חותמים בשם אביהם והביא ד' הנ"פ בשם המבי"ט ח"ב סי' נ"ב שכ' באיזה אופן יחזיק שם אתר לאביו שיקראו אותו פב"פ או יחתום עצמו כן ג"פ בל' יום ובזה יוחזק ובמבי"ט כ' מלתא בטעמא דבתלתא זימנא הוי חזקה וביאר דבריו כי צריך לעשות כן בתוך ל' יום ולא ביותר וכ"כ אם הוא עצמו רוצה לשנות שמו שעולה לתורה די באופן זה וכ' דמ"ש המבי"ט דבג' זמני הוי חזקה אין זה אלא זכר לדבר ואינו דומה להא דג' הוי חזקה המוזכר גבי ג' דווסתות וג' דנגיחה דבג"פ נחזיק שיהי' כן כמו שהי' בג"פ הלל"ו אבל בנד"ז אנו דנין שיהי' מוחזק אצל בנ"א כי כך שמו ועכ"פ זכר לדבר הוא ונ' להביא סמך היותר קרוב מכתובות פ' אעפ"י ומע"א סי' ע' דמכריזין בד' שבתות ופליגי הפוס' אי ד' שבועות בכל יום או ד' שבתות ממש וי"ל הגם דהתם טעמא דהכרזה כדי שתתבייש כו' אבל עכ"פ אנו רואים ששיערו חכמים שבהכרזה כזו תבוש לעיני כל ופחות מזה לא נודע לכל יושבי העיר וכן נאמר אנן להחזיק שמו ע"י קריאה לתורה צריך ד' שבתות ולשון הרמב"ם דצריך ד' שבחות בכל יום הכרזה בביהכ"נ כו' א"כ בנ"ד לא די בקרה"ת כי א"א וצריך הכרזה בכל יום כי שם זה האיש כך שעולה בו לתורה אבל אנן נקטינן עיקר כשאר הפוס' דבד' שבתות ממש סגי כן אבל נ' דצריך לעשות דוקא בשבת כו' דאיכא פרסום כו' ועי' עירובין כ"ב א' בב' וה' ס' יום אע"ג דליכא אלא מ"י יום כיון דמשכא מלתא שמעו אינשי ועי' אה"ע סי' ק"ד ויש לעי' בנ"ד ולדמות לזה וכ' דצ"ע בהכרזה המבואר בחו"מ סי' ל"ד בפסולי עדות וכ' סתם דצריך שיכריז כו' ואינו מבואר כמה פעמים כו' ובאיזה יום מכריזים כו' וצ"ע דהל"ל כמה פעמים כמו במורדת ולא מצאתי מי שירגיש בזה ודוחק לומר כי סמך עצמו על הא ואה"ע והביא ד' הנו"ב מהדו"ק חאה"ע סי' פ"ת שהמציא דין חדש לשנות שם העיר בקריאתה להכריז ל' יום ערב ובקר ולפמ"ש המבי"ט הנ"ל דדי בג"פ לקרה"ת וכן בחתימה א"כ גם בזה הי' די ג"פ בתוך ל' יום ולפמ"ש ד"פ בשבת בו' כן בזה אבל הכרזה ערב ובקר בכל יום אין לו מקום והמציא הנו"ב לעצמו והנו"ב עצמו כ' כי זה דבר חדש ונ' פשוט בנדון שלו שכבר קראו שם העיר כאשר הורגלו ולעקור השם מפ"כ שכבר הורגלו בו שירגילו לקרות בשם אתר מנ"ל שדי בהכרזה שמכח זה ירגילו כולם לקרות העיר בשם אשר הכריז ובש"ס פג"פ בהחזקה שם איש ואשה במקום שלא נודע שמם כו' סגי כשמחזיק שמו ל' יום ואז יקרא כך בפ"כ כו' אבל בנדון של הנו"ב שישקר וישתקע שם ישן שהורגלו בו מעולם מנ"ל לחדש סברא זו שיעקר בהכרזה ל' יום ובפרט בנדון דהנו"ב שלא הי' אלא שינוי בשם עצמו אם פולטץ

או פולץ בודאי קשה שירגילו עצמם לדייק בשם עצמו מה שכבר הורגלו בהברתו ומ"ש ששייך ג"כ במי שמוחזק בשם בעיר ורוצה לעקור שמו שאין לסמוך על קריאתו לס"ת ולעקור שמו שהי' לו ואפשר שם זה שעולה לס"ת עדיף מכל זה כי אינו נק' בפ"כ רק בפי הקורא שקראו בשם הראשון. והוא קורא אותו בשם שני אבל שם שנק' בפ"כ ואם רוצה לשנותו במה שישנה שמו בעיר זאת קשה לדמות להא דנמצא בש"ם ופוס' דל' יום סגי דבזה לא יעקר המורגל בפ"כ עד הנה ואפשר אם ימים ושנים הרבה ירגיל עצמו ויחזיק שם זה מהני כי אז יעקור מפ"כ המורגל עד עתה ובלא"ה לא נ' לעשות לכתחלה לקבוע לעצמו שם חדש ולשנות מתה שהי' לו כי יש לעי' בגוף הדין דבש"ס לא נזכר רק דבל' יום סגי שיוחזק בשם זה וכ' הרשב"ם הטעם דכולו האי ל"ח לרמאות אבל אם ידוע שיש לו שם אתר במק"א דלא יהי' שינוי שם ע"י הכרזה ועקירת שמו לא מוכת רק הג"א כ' כן ויש לעי' כו' עכ"ד יעוש"ה ועי' בחא"ש סי' פ"ה שכ' דהמבי"ט הנ"ל מיירי בשם חדש ששינה שמו לגמרי בזה לקנות שם חדש בעי' ג"פ אבל היכא דאינו שם חדש רק לקצר השם די בפ"א כיון דהי' כאן ל' יום ולא הוחזק בשם דאטו יש שיעור לקריאה כו' ואין הדבר תלוי רק בזמן אם שהה ל' יום כו' ומה נעשה באיש אשר אין דרכו לקראו בשמו כגון רב אטו בו נצטרך זמן אחר ונחת דבריך לשיעורין ובע"כ אין הדבר תלוי בקריאה רק בימים כל דשהה ל' יום ולא הוחזק בשם אתר די. ובאמת ד' המבי"ט גופי חידוש הוא כו' ואין לך בו אלא חידושו דאם בא להחזיק בשם אתר חדש אז בעי' ג"פ אבל לקצר השם ולהשתקע השם די אם עלה לתורה פ"א ושהה ל' יום כו' נחשב נשתקע עכ"ד ובסי' פ"ת כ' דד' המבי"ט אין להם מקור בש"ס ודבריו אין מוכרחין רק אפי' נודה לדבריו י"ל דבא לאפוקי רק דלא מהני פחות מג"פ בל' יום כלומר אף דשהה ל' יום דמפורש בש"ם דכוי חזקה מ"מ אם לא קראוהו ג"פ תוך הל' יום לא הוי חזקה בל' יום אבל אם שהה יותר מל' יום י"ל כל דהוחזק כך ג"פ די בזה והרי כל שורש חזקת ג"פ נמצא מדין שור המועד ומווסתות ושם אין חילוק בין אם הוי תוך ל' יום או מרחוק כל שהוחזק ג"פ די בכך א"כ ה"נ בשמות הוי כן רק דהש"ס קובע ל' יום לומר דבעי' שהה בעיר ל' יום אבל אם שהה ל' יום וכ"ש יותר די בהחזקת ג"פ אפי' לזמן מרובה כו' עכ"ד ובסי' ק"ג מ"ש והאריך בזה ובהשמטות שם סי' ב' מ"ש עוד והאריך בזה יעוש"ה:

קט **בעזרת** ישראל סי' כ"ט בא' שנסע לאיטליא ושלח משם גט לאשתו והוא נק' בפה שטפסיל וכ' בגט שבתי המכונה שעפתיל בתי"ו ולא בסמ"ך והוא מקום עיגון ונתן הגט ועתה שואל כת"ר אם יש להתירה בגט זה אתר שיש לחוש אולי הי' נק' שעפטיל התי"ו בדגש כמו טי"ת וכ' דיש להתירה להנשא בגט זה דהא מבואר בסי' קכ"ט סעי' ל"א דכל

כינוי שצריך לכתוב תי"ו או טי"ת כותבין טי"ת כי תי"ו יכולין לקרות רפוי' וא"כ אנן ידעי' בודאי דהכונה לקרות בתי"ו רפוי' דאם הי' קוראין בדגש הי' לו לכתוב בטי"ת כו' ובפרט דידוע לכל דשם שעפסיל צריך לכתוב בטי"ת כמבואר בב"ש גבי שם שבתי וא"כ נדע בטח דצריך לקרות שעפתיל בתי"ו רפוי' ואף דמבואר בב"ש דשעפסיל כותבין בסמ"ך מ"מ הלא מבואר בש"ע שם סעי' ל"ד דשה"ק צריך לכתוב בה"א ושם לעז באל"ף ומ"מ אם שינה וכ' ה"א במקום אל"ף או אפכא כשר ועי' בתשו' מהרח"ש סי' נ' בשם מהרי"ט ושארית יהודא שכ' שאין להקפיד בין דל"ת לטי"ת אחרי שהם ממוצא אחד וכן בין זי"ן לשי"ן כו' והביא ד' מהרשד"ם סי' ס"ח שהביא ד' התה"ד גבי מיכל כו' וכ' מתוך תשו' זו משמע שאין להקפיד באותיות שהם ממוצא אחד כגון חי"ת וכ"ף וכ"ש בין טי"ת לתי"ו וכ"ש בין אל"ף לה"א עכ"ל מהרשד"ם א"כ גם בנ"ד אין להקפיד בין תי"ו לסמ"ך אתרי שהם שוים במבטא אך מה שאני חושש בזה אולי הי' חותם עצמו שעפסיל בסמ"ך כו' והב"ש שם ס"ק נ' כ' גבי הא דאמרי' דאם שינה וכ' ה"א במקום אל"ף כשר דוקא אם אין ידוע האיך הי' חותם אבל אם שינה ולא כ' כאשר הי' חותם שמו י"ל דהוי שינוי השם וא"כ גם בנ"ד ניחוש לזה אם הי' חותם עצמו שעפסיל בסמ"ך. אך הק' על הב"ש דאמאי לא הזכירו התה"ד ומהרשד"ם ומהרי"ט מענין החתימה כו' וכ' להוכיח דאף דרגילין לכתוב בשי"ן מ"מ אם כ' בסמ"ך כשר וא"כ ה"נ ה"ה אם חותם עצמו בשי"ן וכ' סמ"ך כשר וא"כ אם כותב ה"א במקום אל"ף או תי"ו במקום סמ"ך כנ"ד נמי יש להכשיר אף אם הוא לא הי' חותם כן דלא כהב"ש כנ' מד' כל הפוסי' שהבאתי ועוד כ' סניף להתיר בנ"ד אחרי שהגט כ' בארץ איטליא ושם כ' שעפתיל בתי"ו נ' חזה דשם המנהג לכתוב שם זה בתי"ו כו' והאריך בזה וכ' דכיון דשם מדברים קלילא וקורין שעפסיל רפה בתיבת תי"ו ולא בסמ"ך אין לנו להקפיד ע"ז כו' כיון ששם כותבין בתי"ו שפיר יש להכשיר ומותרת להנשא בגט זה ואינה זקוקה ליבם עכ"ד יעוש"ה:

קי **בחא"ש** סי' ס"ג בגט שכ' שם המגרש שמרי' ובפ"כ נק' שמעריל ולתורה הי' נק' עפ"י רוב שמריהו כו' וכ' כיון דמפורש בש"ע שאין לכתוב שמריהו כיון דעפ"י הרוב הוי שמרי' בלא וא"ו כו' הנה בזה ודאי ילכו העולם אחר הרוב ולא יחושו למיעוטא ויתלו הדבר בהחזן שמדעתו עשה כן ולכך נ' בשם שמרי' ודאי דכשר אף אם באמת נק' שמריהו ולא מפי הש"ץ מ"מ כיון דבזה חוץ הדבר קפידא מצד עצמו רק מצד העולם שיאמרו אין זה המגרש וא"כ בזה ילכו העולם בתר רובא ויאמרו דשמו שמרי' בלא וא"ו ובלא רעתו הוסיפו הוא"ו ולא יאמרו אין זה המגרש כו' וכ' דכל זה הוא אם הי' בו עדים אשר יודעים דנק' עפ"י רוב שמריהו לתורה אבל אם לא היה ב' עדים רק א' או הרבה

פסולין דהוי כחד בזה ודאי אין כאן בית מיחוש כיון דהוא נאמן על שמו מצד דהוי על"ג א"כ כיון שהאמינה תורה ע"א הרי הוא כב' וכיון דהוא בא לב"ד תחלה ואמר דשמו שמרי' בלא וא"ו אין ע"א או הרבה פסולין הבאין אח"כ יכולין להכחישו ונאמן הוא יותר מהם ובזה אזיל החשש מה שאביו מערער ואו' דבשעת מילתו אמר להמברך שנותן לו שם שמעריל כו' א"כ לא הוי שמו שמרי' מעולם דאין בזה בית מיחוש כלל חדא דהרי ע"א ובפרט קרוב אינו כלום בדבר שבערוה לא לאיסור ולא להיתר רק שלענין השם אפי' קרוב נאמן דהוי מלתא דעל"ג א"כ תינח אם מעיד על שמו עתה הוי על"ג אבל אם מערער על תחלת שמו מה הי' זה לא על"ג כלל ואין אביו נאמן על כך אף אם הי' כן שנק' תחלה שמעריל מ"מ אם אח"כ קראוהו לתורה בשם שמרי' נמי כשר ודי בכך דסוף סוף לו יהא שנתחדש לו שם זה אח"כ מה אמרת דאולי גם אח"כ לא הוי שמו שמרי' רק שמריהו בזה נאמן הוא על עצמו יותר כל דליכא ב' עדים כשרים המכחישים אותו וכ' דבנ"ז אם הי' באמת שמו רק שמעריל וכ' שמרי' או שמריהו כו' ודאי דהגט פסול לאו מטעם שינוי רק דהוי כחסרון השם ולכך בשם המגרש ומתגרשת פסול אפי' בדיעבד אבל בשינוי שם אביהם כה"ג כשר דבאמת אין זה שינוי ממש רק דהוי כחסר השם דאינו ניכר מתוכו עיקר השם כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

אות ת

קיא **בעזרת** נשים ש"א אות ט' כ' דבמיעוט מקומות כ' תודרוס בתי"ו והעיקר לכתוב שם זה בטי"ת ומה גם דכבר כ' בתה"ד סי' ר"א כל כינוי שצריך תי"ו או טי"ת כותבים טי"ת וכ"כ מור"ם סי' קכ"ט סעי' ל"א כו' עכ"ד ומר בט"ג ש"א ס"ק ב' שכ' דנ' שאפי' חותם בתי"ו אין לכתוב רק בטי"ת כיון שכן נהוג עלמא וזה אנו יודע מפני מה הוא חותם בתי"ו אם לא כשהוא או' שמקובל בידו לחתום בתי"ו אז כותבים כן וכ' דכפי משמעות הפוס' שם זה טודרוס הוא שם המשתמש בקודש ובחול שלא כ' כלל כינוי אחר כו' ואע"פ שאין לו ביאור בלה"ק ואינו במקרא אעפ"כ קורין בו לשם מובהק כמו אלכסנדר וכיוצא בו עכ"ד ואפשר דשם זה נצמח משם תודוס הרופא בסנהדרין ל"ג א' צ"ג א' ובבכורות כ"ח ב' וברכות י"ט א' ובפסחים נ"ג א' ובביצה כ"ג ת' תודוס איש רומי וכן ראיתי באהלי שם ש"א אות ט' ס"ק ב' שכ' נמי דשם זה נצמח מתודוס הרופא בכורות כ"ח ב' ולא הביא מהא דברכות ופסחים וביצה הנ"ל וכ' וח"מ הא ודאי דצריכין לכתבו בטי"ת כמנהג עכ"ד וכן עיקר דצריך לכתוב בטי"ת וגם צריך מן הסתם לכתוב בוא"ו אחר הטי"ת ובוא"ו אחר הרי"ש אבל אם חותם טודרס חסר וא"ו שני' יש לכתוב כן וכ"כ בט"ג ובאהלי שם:

קיב **בחא"ש** סי' ק"ג כ' כיון דקי"ל בכ' שם האיש והאשה ולא כ' שם אביהם כשר ובסי' ק"ל סעי' י"א מבואר דכמו דאם חתם שמו יוסף עד כשר ה"ה אם חתם בן יעקב בלא שמו נמי כשר א"כ מוכח דאף בשם אביו הוי כשמו ונהי דשם בעי' גם עד היינו דבלא"ה יאמרו דלא חתם לשם עדות אבל כאן הרי הבעל כותב מעשיו שהוא המגרש ואשתו המתגרשת א"כ אם כ' בגט בן יעקב או בת יעקב כשר כמו אם כ' שמו ולא שם אביו ה"ה שם אביו ולא שמו דכשר כו' ומ"ש כו' שינה שמו ושמה תצא היינו אם לא כ' שם אביהם רק שמם ושינה אז פסול ותצא אבל אם נכתב שם אביהם כהוגן רק בשמם הוי שינוי הוי הדין כן כאלו הי' שמם כהוגן והשינוי בשם אביהם ולהמכשירים בזה ה"ה בזה הן אמת דבב"מ הביא תשו' הרשב"א כו' שפוסל בבן פ' ובת פ' מ"מ הב"י לא הביאו בש"ע וטעמא דרשב"א נ' דאין מוכח מתוכו דהרי אולי יש לו כמה בנים מיהו ז"א דדומה ללא הוחזק ב' יב"ש דל"ח לב' יב"ש כן ה"נ ל"ח דיש לו בן כו' מיהו נ' דזה לכ"ע דרבנן אף להסוברים דבעי' מה"ת שמו ושמה מ"מ אם כ' שם אביהם ודאי הוי רק דרבנן וכן מורה לשון הרשב"א שכ' אינו כשר ולא כ' שהוא פסול ממש משמע דאינו רק קפידא לכתחלה כו' אבל אינו פסול גמור ומה גם דלדעת התוס' דבלא שמם אינו פסול רק מדרבנן וא"כ יש לצרף בזה היתר זה ומה גם כיון דהי' ע"מ ודעת הב"ש היכא דהוי ע"מ לא בעי' שמם כלל כו' לכן אם הוא שעה"ד כו' אז יתיר אותה כך שמותרת להנשא בגט זה בלי המזקת שם מחדש כו' ואח"כ הביא ד' הרשב"א הנ"ל שהביא נמי הג"פ סי' קכ"ט ס"ק א' ד' הרשב"א אך הביא ד' מהר"ם פדוה בתשובה סי' ל"ה שהביא בשם המרדכי כו' וכ' דאף אם הוי טעות בשמו אין קפידא כיון דנכתב בן פ' והביא ראי' זו מבן פ' עד וכן הביא מהר"ם פדוה עצמו ראי' זו מבן פ' עד כו' ולכך יש לצרף דעה זו להתיר אם יש עוד צד להקל בזה ובתנאי שלא יהי' לאב המגרש עוד בן אמר דבלא"ה אינו מוכת מתוכו וכמ"ש המרדכי ומהר"ם פדוה הנ"ל עכ"ד יעוש"ה ועי' בעין יצחק באה"ע ח"ב סי' כ"ג שכ' נמי כן והביא ד' מהר"ם פדוה הנ"ל שכ' דדוקא אם אין לאבי' רק בת אחת אז כשר בכ' בת פ' וכ' דבחתימת העדים מסתימת הפוס' נ' דבכל גווני מהני בחתם א"ע בן פ' עד וכן מוכח מגיטין פ"ז דפריך הגמ' דליתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד כו' ולא משני דמיירי ביש לאביו עוד בנים בע"כ מוכח דבחתי' העדים בכל גווני מהני חתימתו בן פ' עד וכיון דמקור ד' הסוברים דמהני בכתיבת שמותם בגיטין אף אם לא כ' רק בן או בת פ' הוא מהך דגיטין פ"ז בחתי' עדים בן פ' עד א"כ ה"ה אף אם יש לו עוד בנים ג"כ יהי' כשר בכ' בן או בת פ' לצאת ידי ספירת דברים כו' וכ' דיש עוד התירא בנ"ד עפ"ד הג"פ סי' קכ"ט ס"ק קכ"ז בשם שבתי שכ' שבתאי דבשעה"ד יש להכשיר הגט לפי דשם שבתאי אינו

מצוי בינינו וע"כ לכל רואי הגט יוודע לו כי זה הוא הגט של שבתי ויתלו בטעות כו' וא"כ יש לדון להתירא בנ"ד ג"כ כיון דשם פעשיא אינו מצוי בינינו ע"כ יתלו זה בטעות ויבורר לכל ע"י כתב הגט דהאשה פעשא נתגרשה כו' ולפ"מ שהעליתי דבכתב בת איש פ' כשר אף דיש לו עוד בנות ולכ"ה הו"ל ספי' דדינא א"כ יש לנו ס"ס כו' והביא ד' החא"ש הנ"ל והאריך בזה ובסוף כ' דאף דהעליתי להתירא בכ' ב' פ' בשמות המתגרשות אף ביש לאביו כמה בנים אחרים בכל זה דעתי הל' למעשה שלא להקל בזה רק אם אין לו בנים אחרים מ"מ כו' היכא דיש צד היתר מצד אחר אז יש להצטרף למה שכתבתי לסניף להתירא אבל לא לעיקר דינא כו' עכ"ד ובסי' כ"ד שם בשם האשה בתיה מסדר צוה לכתוב בשם האשה באסי כו' הביא נמי ד' הרשב"א ומהר"ם פדוה הנ"ל וד' הג"פ הנ"ל והאריך הרבה בזה וכ' דהוי ס"ס כו' וגם הביא ד' הקרית חנה שכ' דיש להקל ולסמוך על החתימה מטעם שחותם א"ע כך אף שהחותם הי' מן עמא דארעא כו' א"כ יש לנו שלשה ספי' בדינא להתירא כו' עכ"ד יעוש"ה. ועי' במים חיים חאה"ע סי' ס"א בגט הנשלח מהוראדנא ונכתב שם האשה הענא ובמקום אשר האשה היא שם נק' בשם העניא היינו בהרגשת היו"ד אחר הנו"ן כו' והביא ד' החא"ש הנ"ל וכ' עליו דחלילה להעמיד עיקר יסוד ההיתר ע"ז ובמרדכי הארוך לא כ' זה רק לסניף בעלמא דהא גם בשינוי שם האב פ' המחבר בסי' קכ"ט שהוא פסול רק לענין אם נשאת הביא בשם יש מ"ש דלא תצא וע"ז כתב הרמ"א ודוקא אם החזיק בשם הב' אבל בלא"ה תצא וכן מסיים הג"פ בשם אחרונים דהגט פסול ותצא והאיך ניקום אנן בדבר הנידון מזה ע"פ סברא הנ"ל להורות שתנשא לכתחלה ודי לבא מן הדין להיות כנדון וגם במאי דדחיק לאוקמי הא דשינה שמו מיירי בדלא נזכר שם אביהן אכתי לפי סברא זו קשה טובא דעכ"ז אמאי בשינה שמו פסול כיון שנזכר שם האשה ושם מקומה כראוי הלא מכת מתוכו מי הוא המגרש דהא ודאי אין לה אלא בעל אחד גם האחרונים השמיטו זאת רק לענין חתימת עד כו' עכ"ד אך עי' בעין יצחק שם סי' כ"ג שכ' ליישב קושיתו עפ"ד הב"מ סי' קכ"ג סעי' א' גבי תונס שכ' תנס דפסול דזה מיירי בהי' להם עיר ששמה תנס כו' ואל"כ הוי זה דמי דלא כ' כלל שם העיר דכשר וה"ה בנ"ד כיון דאין קורין בשם זה במדינתינו דהוי זה כמו דלא כ' כלל שמו וע"כ מוכשר ע"י מה שכ' בן פ' אבל היכא דשינו שמו לשם אחר מה שקורין בשם זה במדינתינו בזה ל"מ אף דכ' בן פ' ע"כ שפיר אמרו שינה שמו פסול אף דכ' בן פ' כו' וכ' דבזה סרו השגותיו של המ"ח הנ"ל יעוש"ה. ושפיר ד' החא"ש ויש להתיר במקום עיגון באם כ' בן איש פ' היכא דיש עוד צד להתיר וכמ"ש החא"ש והעין יצחק הנ"ל וראיתי באהלי שם כלל א' ס"ק ג' שהביא ד' הרשב"א הנ"ל והביא ד' הג"פ ס"ק א' שכ' דמשמע

דאם הי' מפורסם בעיר שהי' קורין אותו בן פ' כו' כגון בן זכאי ובן זומא וכגון שם הרופא הידוע בן סנה אפשר דמכשיר הרשב"א וכן יש להביא סמך מהא דתנן בהמגרש בן איש פ' עד כשר ושוב מביא ד' מהר"ם פדוה סי' ל"ה שמצא במרדכי הארוך שכ' להכשיר אם לא כתב רק בן פ' כשידוע שאין לאב זה בנים אחרים רק זה כמו בן פ' עד וכ' עליו דצ"ע איך נילף מחתימת עד לשם האיש והאשה בעד סימן בעלמא נמי סגי מדת כו' תדע דהא גם המרדכי אינו מכשיר אלא בשאין לאב זה אלא בן זה ובעד נ' דגם אם יש להאב כמה בנים אם א' מהם חתם א"ע בן פ' עד כשר וכן יש להוכיח מהא דמקשה בגיטין פ"ז ולתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד ולא משני כגון דאית ליה ליעקב עוד בנים אחרים לכן נ' ודאי אם הוא נק' כן בשם אביו לבד כגון בן זכאי וכדומה יש להכשיר דלא גרע מחניכה אבל אם אינו נק' כן אך שנסמוך על מה שאין להאב בן אחר זולת זה צריך ע"ג לפע"ד והביא ד' התו"ג ס"ק י"ג שתמה על מהר"ם פדוה הנ"ל כו' דכיון דלא כ' על אביו פב"פ יש לחוש דלמא יש אחר ששמו כך שיש לו ג"כ בן והוא גירש אם לא דמיירי בגירש בע"מ וכ' דנ' דגם אם כתב על אביו פב"פ כגון שכ' בן ראובן בן יעקב וגם נתנו לה בפני ע"מ צע"ג להכשיר לפ"מ דקי"ל דצריכין לכתוב שם האיש ושם האשה שיהי' ספירת דברים וא"כ נ' דבעי' דוקא השם שהאיש נק' בו והשם שהאשה נק' בו אבל אם כ' רק פב"ב לא הוי רק סימנא בעלמא ולא ספירת דברים כו' עכ"ד ומפ"ז פ' בפנים סעי' א' דהגט פסול אע"פ שכ' שמות אביהם ולא הביא ד' החא"ש הנ"ל דלפ"ד החא"ש יש להכשיר במקום עיגון אם ש לאביו בן אחר ולהעין יצחק הנ"ל יש להכשיר במקום עיגון אף אם יש לאביו בן אחר ובאמת מבואר להדיא בתשו' מהר"ח או"ז סי' קכ"ו כמהר"ם פדוה בשם המרדכי והג"פ הנ"ל דכשר באם כ' בן פ' ולא הי' לאב בן אחר שכ' שם וז"ל ואפי' אם לא כתב כלל שמו בגט אלא כ' בן איש פ' מגרש אשתו נ' דכשר כמו בבן איש פ' עד דכשר אפי' לר"מ וכן בשם הבעל לר"א אם כ' בן איש פ' כו' ולא הזכיר שם הבעל המגרש וידוע שאין לאביו שום בן אלא הוא הוי שפיר מוכיח מתוכו וכשר וה"נ כיון שידוע שאין לאביו בן אחר ששמו אלי' כשמו של זה המגרש לא מלא ולא חסר כו' הגט כשר והוי שפיר מוכיח מתוכו ומיהו בבן איש פלוני עד צ"ע אם לא נכשיר אלא היכי דאין לפלוני בן אלא זה העד עכ"ל הרי שכ' להדיא להתיר באם אין לאב בן אחר וגם צידד להקל גבי עד אף אם יש לו עוד אח אלא שהניח בצ"ע והביא ראי' בשם הבעל מבן פ' עד דגם אליבא דר"מ כשר והיינו לדוגמא בעלמא והיינו כהמהרמ"פ והג"פ הנ"ל ולק"מ קושי' האהלי שם הנ"ל ובהרשב"א הנ"ל לא הזכיר שאין להבעל שום אח וי"ל דמיירי שיש להבעל עוד את ובזה י"ל דאף מהרמ"פ והג"פ ומהר"ח או"ז מודים להחמיר

אבל באין להבעל עוד אח י"ל דאף הרשב"א ס"ל דיש להכשיר והחא"ש והעין יצחק הנ"ל לא ראו ד' מהרא"ח או"ז שהרי לא הביאו ולהמ"ח הנ"ל אשתמיט לי' ד' מהרא"ח או"ז הנ"ל שכ' להדיא להכשיר באם כתב בן איש פ' באם ידוע שאין לאביו בן אחר וכן ראיתי בהסכמה של הגאון ר' שלום מרדכי הכהן על אהלי שם שהביא ד' מהר"ח או"ז הנ"ל וכ' דלפ"ד מיושב תמיהת אהלי שם הנ"ל וכ' די"ל דלא פליגי דאף הרשב"א י"ל דס"ל להכשיר באם אין לאביו בן אחר רק דמיירי באם יש לאב בן אחר ובאם יש לאב בן אחר י"ל דאף הם מודים להחמיר והביא תשו' איגרא רמא מהגאון ר' משולם ח"א סי' ג' בגט שכ' יצחק בן פ' והצד"י היתה מקולקלת ולא ניכרת והביא המרדכי והרשב"א והבין דפליגי וביאר דבכה"ג שרואין שנכתב שם הבעל אלא שנתקלקל אות א' וניכר שהוא ט"ס לכ"ע יש להקל וגם הוא לא ידע מתשו' מהר"ח או"ז כי לא נדפס בימיו וגם אם הי' הרשב"א. פליג הל' כבתראי והם רבים ובפרט במקום עיגון ובפרט די"ל דגם הרשב"א מודה ולכן בגירש לפני ע"מ יש להקל בכה"ג כו' עכ"ד יעוש"ה וא"כ באם אין לאביו בן אחר יש להכשיר במקום עיגון וכהמרדכי ומהר"ח או"ז ומהרמ"פ והג"פ הנ"ל וגם י"ל דאף הרשב"א נמי ס"ל כן וכמש"פ החא"ש והעין יצחק הנ"ל ודלא כהמ"ח והא"ש הנ"ל והיכא דיש עוד צד להתיר יש להקל אף היכא דיש לאביו בן אחר וכמ"ש העין יצחק הנ"ל די"ל דהמרדכי ומהר"ח או"ז ומהרמ"פ והג"פ הנ"ל מיירי באם אין עוד צד להתיר אבל היכא דיש עוד צד להתיר י"ל דאף הם מודים דיש להכשיר במקום עיגון אך אף שהמ"ח השיג על החא"ש הנ"ל מ"מ בעיקר דינא פ' שמותרת האשה להנשא בקבלת הגט שקיבלה כבר וכ' הטעם דאף שלכתחלה יש לכתוב העניא ביו"ד בתחלה על שם מקום הנתינה ודמתקריא הענא על מקום הכתיבה אמנם בדיעבד שכבר ניתן הגט והוא שעה"ד ועיגון יש להתיר ולומר דעבור שינוי היו"ד לא מחשב ב' שמות ועי' ברמ"א סי' קכ"ט סעי' ל"ד ועפ"ד הרמ"א אלו הסכים כא"א הגאון בתשו' להתיר בכה"ג ממש אחרי שכבר ניתן ושעה"ד ואמנם בנ"ד בשם הענא אשר במקום הכתיבה נק' הענא ובמקום הנתינה נק' העניא וידוע שההפרש הוא מחמת חילוק הברת הלשון המקומות גם הט"ג מביא להקל בדיעבד בכה"ג בשם זושטא שהביא בשם ע"נ שכ' שבני קאנדיא קורין זושטא במבטא זיי"ן כו' ונ"ל דאם כ' בגימ"ל שכן מבטא מקום הכתיבה ושלחו לקאנדיא שהמבט בזיי"ן כשר הגט אע"ג דלדעת רוב הפוס' כ' מקום כתיבה פסול היינו בשמות מחולקים כגון ראובן שמעון אבל בכה"ג שהוא שם א' רק במבטא הג' הוא משינה כו' והדבר מפורסם שיש מקומות כותבין בגימ"ל משום שהמבטא קרוב לגימ"ל ויש כותבין בזיי"ן שהמבטא קרוב לזיי"ן בכה"ג לא מקרי שינוי שהדבר מפורסם וידוע דמה שקורין

זושטא במקום הנתינה כותבין במקום הכתיבה בגימ"ל ורפה ור"א כו' עכ"ל וכן הוא ממש בשם זו הענא שמה שקורין במקום הנתינה העניא כותבין במקום הכתיבה הענא ודא ודא אחת הוא. וכן מבואר בג"פ כו'. עוד שמעתי מאם האשה שבמקום הנתינה הי' שמה גם ב' אחיותי' ואמה וקראו אותה בשמה אשר ניתן לה שמה עריסה במקום הכתיבה הענא ועי' בכנסי"ח סי' מ"ד הובא בט"ג בל"ש סי' ט"ז דשם לידה עם הפורתא אולי מצטרף להיות רוב ובפרט בנ"ד בהצטרפות עוד שם הכתיבה ועי' בט"ג בש"נ אות ב' ס"ק י"ז בשם בייי"ן שהביא בשם ע"נ שהכשיר ממש בכה"ג ובתשו' פי' סי' הנ"ל יש כמה סניפים להתירא וע"כ מכל הני טעמי אני מסכים כו' להתיר האשה להנשא ע"פ גט שקבלה כבר כו' וה"ה בשם פעשיא ובשם בתי"ה הנ"ל נמי יש להכשיר בדיעבד היכא שכבר קבלה הגט וכמ"ש גבי העניא. עוד הביא שם ד' התו"ג סי' קכ"ט ס"ק ט"ו שכ' דתם כ' בגט חיש שבסי' מובהק פ' מגרש אשה שבסי' מובהק פ' אינו גט כלל ותמה עליו ראשית במה שכ' אינו גט כלל דהא יש לחוש לחומרא דהוי גיטא ואפי' לא נזכר גם שום סי' כלל כמ"ש הב"ש סי' קכ"ט ס"ק כ"א בשם המרדכי וזאת שנית מה דפשיטא לי' דסי' מובהק ל"מ רק דצריך שמם דוקא דאל"כ לא הוי ספירת דברים קא מבעיא לי טובא אטו בשמא תליא מלתא כו' ולפ"ד ליתא דהא עיקר טעמא מהא דד' הר"ן פ"ב דגיטין על הא דאיתא ההוא גברא כו' ושקל ספרא כו' וז"ל הא בעי' שמו כו' וליכא פי' משום דכתב ספר כריתות וא"א לספירות דברים של כריתות אא"כ כתב שמו ושמה כדי שיהא ניכר שהוא כורת בינו לבינה דבלא"ה לא מקרי כריתות כלל עכ"ל. ומזה למד דאם לא כ' שמו ושמה דלא הוי גט כלל אמנם זה דוקא אם לא כ' סי' מובהק מי הוא המגרש אבל אם כתב סי' מובהק מהני כמו שם של המגרש דמה לי אם מוכח מתוכו הכריתות שבינו לבינה מתוך שמם או מתוך סי' מובהק דהוי כשמו ושם אביו ועדיף טפי כמבואר בק"ע ובסי' קל"ב בגט שנפל ונמצא והרדב"ז ח"ב סי' תשצ"ח כ' דסימנים מובהקים ביותר כעדים דמי ודעת הנו"ב מהדו"ק חאה"ע סי' נ"א דסי' מובהק ביותר מהני בד"נ ובמהדו"ת חאה"ע סי' כ"ו כ' נמי כן ובגי"פ סי' קכ"ט ס"ק א' כ' לענין עד שחתם בגט אתי פ' או גיסו כו' דכשר ומסמיכות דבריו שם משמע שן הדין בהמגרש עצמו וזה ודאי הוי רק כמו סי' שעל גופו וב דאי לא עדיף מסי' מובהק שבגופו וצ"ע עכ"ד ועי' באהלי שם כלל א' ס"ק ב' מ"ש ע"ד התו"ג הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד במ"ח מ"ש ע"ד התיו"ט בגיטין פ"ח משנה ה' ד"ה שינה שמו כו' וכ' דנ' פשוט דהא דבעי' בגט לשמו ולשמה כו' ושיהא נכתב בו שמו ושמה כו' הם שני ענינים נפרדים היינו הא דצריך לשמו ולשמה כו' הוא מטעם דכתיב וכתב לה כדאיתא בגיטין כ' וברי"פ כל הגט והיינו לעצמות המתגרשים והא דבעי'

בגט שמו ושמה כו' הוא או מטעם דבעי' מוכח מתוכו וכדאיתא בתוס' גיטין כ' א' ד"ה הא בעי' או מטעמא דבעי' ספירות דברים כמ"ש הר"ן בגיטין הנ"ל כו' והאריך בזה בדברי התוי"ט ועי' בשם ארי' סוף ח"א בתשובות שם סי' י"ג ובאהלי שם בפתח האהל מ"ש בד' התוי"ט והאריכו בזה יעוש"ה ועי"ש עוד באה"ש ס"ק ב' שהביא בשם הד"ח ח"א סי' ס"ו שהחזיק בסברא זאת דמדאורייתא בעי' שם האיש ולא שם האשה וכתב טעמים משום דהוי כמו שטר שכ' בו אני פ' לויתי ממך ה"נ מקרי כריתות דהא מדבר עמה בעת מסירת הגט את פ' ושפיר מקרי ספירת דברים וכתב עליו דלא ידענא מאי חילוק יש בזה בינו לבינה ומ"ש שהוא מדבר עמה בעת מסירת הגט את פ' משמע מלשונו שהבעל מפרש את שמה בשפתיו ואו' לה את רחל לא ידענא מאי פיסקא שמפרש את שמה ולא את שמו ועוד אפי' אם מפרש את שמה ולא את שמו מ"מ מאחר שהוא מדבר עמה לפני ע"מ מאי חילוק בינו לבינה בענין הכריתות והביא עוד ד' הד"ח שהביא דברי התו"ג הנ"ל שכ' דכמו שבעי' שם האיש משום ספירת דברים כ"כ צריכין שם האשה משום ספירת דברים וכתב עליו דאישתמיטתי' דברי הרמב"ן ב"ב קע"ד ד"ה מה שפי' שכ' וז"ל וא"ת אין זה כריתות שהרי אין מוכיח מתוכו אבא שאול כר"א ס"ל כו' הלכך הכא גבי גט חוב נהי דתפשוט דכשר הוא דמהאי גברא דמסרי' ניהלי' משמע כו' מ"מ ניחוש לנפילה עכ"ל הרי בהדיא דאם כתב היום גרשתי דלא מקרי כריתות כיון דלא ידעי' איזה יום מתחילין הגירושין רק משום דמשמע מיומא שמסרה לידה מכח זה הוי כריתות וכן בגט חוב נמי לא מקרי שטר כלל אם לא כ' שמו רק אם כ' לויתי ממך דמשמע מי שמוציאו א"כ ה"נ בגט אם כ' לה אני מגרש אותך אשתי שפיר מקרי כריתות ולא כד' תו"ג כו' עכ"ד וכ' עליו דלפ"ד תהי' סתירה בד' הרמב"ן דהא מבואר מלשונו דגם שם האשה בעי' מכח ספירת דברים וכמש"ל ממ"ש בפ"ב דגיטין אבל נ' שאין כאן שום סתירה וד' התו"ג נכונים דהרמב"ן ס"ל דכיון דכתיב ספר כריתות צריכים שיהי' כתובים בספר שם האיש ושם האשה למען יודע ע"י הספר עיקר ושורש הכריתות שביניהם וזהו ספירת דברים של כריתות אבל מהות הכריתות באיזה אופן ובאיזה זמן הי' זאת אין צריכין שיהי' כ' בספר וסגי כשידעו ע"מ את הדבר כו' והיינו דלא אישתמיט שום פוסק לחלק בין שם האיש לשם האשה והביא ד' או"ז סי' תשט"ו שכ' וז"ל ושמה בגט ואם לא הזכיר פסול ותנן בפ' השולח התקין ר"ז הזקן שיהא כותב איש פ' וכל שם שיש לו אשה פ' וכל שם שיש לה מפני תיקון העולם ופירש"י שלא יוציא לעז על בני' לומר לא גירשה בעלה שאין זה שמו. ומעתה היכא שלא הזכיר שמה כלל הרי איכא לעז שיאמרו לאחרת נכתב ולא לה ותו דאמרי' בגמ' ה"ה דהוי קרי לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעא מרים

וכ"ש שי"ל ולא שרה וכ"ש שי"ל ואם איתא דהיכא דלא הזכיר שמה כלל כשר לכתוב הרי את מותרת סתמא דהכי עדיף טפי דלא אתי למטעי כלל אלא ש"מ דלא סגי שלא יזכיר שמה כלל וגם רבינו שלמה ז"ל פי' מרים צריך לכתוב בגט שהוא עיקר הא למד דלא סגי שלא יזכיר שמה בגט שהרי פי' מרים צריך לכתוב בגט הלכך אתברר לן דגט אשה שלא הוזכר שמה בגט פסול ובני ממזרים דאורייתא עכ"ל. והנה מוכח מלשונו דעיקרו הוא בא להורות דגם שם האשה הוא מדאורייתא ולא שם האיש לחוד ולאפוקי מסברת הד"ת הנ"ל עכ"ד ודבריו נכונים ובס"ק ה' הביא ד' הגמרא גיטין פ"ה ב' אתקין רבא בגיטי איך פלניא בר פלניא פטר ותריך ית פ' אנתתי' כו' לכאורה ש"מ תלת ש"מ דבעי' שם אבי המגרש וש"מ דלא בעי' שם אבי המתגרשת וש"מ דלאו בכולהו גיטי כתבי' וכל שום כו' וחידוש הוא בעיני שרבותינו ז"ל לא הביאו גמ' זאת עכ"ד ומד' הגמ' ביבמות קט"ו ב' משמע דאף שם של אבי המגרש א"צ דאיתא שם ההוא גיטא דאשתכח בנהרדעא כו' אנא אנדרולינאי נהרדעא פטרית ותרכית ית פ' אנתתי הרי דלא הזכיר שם אבי המגרש ועי' ברש"י שם ד"ה תיבדק אך ברא"ש גיטין פ' השולח סי' ז' ובהגהות אשר"י שם איתא אנא דוד בר נהילאי מנהרדעא אבל מד' רש"י הנ"ל משמע דלא בעי' מדינא שם אבי המגרש שכ' וז"ל אם יש שם אנדרולינאי אחר חוץ מבעל אשה זו עכ"ל הרי דלא הי' גורם אנא דוד בר אנדרולינאי אלא אנא אנדרולינאי וא"כ מוכח דמדינא לא בעי' שם אבי המגרש בגט אך י"ל כיון דכ' נהרדעא שם מקום הדירה לא בעי' שם אביו דשם מקים הדירה הוי כשם אביו אבל אם לא כ' שם מקום הדירה אף רש"י ס"ל דבעי למכתב שם אביו בגט ועי' בנו"ב מהדו"ת חאה"ע סי' קי"ג שכ' נמי לחלק כן דאם כ' מקום הדירה א"צ לכתוב שם אביו והאריך בזה ולא הביא ד' רש"י הנ"ל אך מד' הגמ' יבמות שם קט"ז א' דאיתא שם ההוא גיטא אשתכח בסורא וכתיב בי' הכי בסורא מתא אנא ענן בר חייא נהרדעא פטרית ותרכית פ' אנתתי הרי אף דכ' מקים הדירה אפי"ה ועי' שם אבי המגרש ועי' בדברי אמת בענין גיטין סי' ח' מ"ש בזה יעוש"ה ועי' באה"ש בפתח האהל שכ' להוכיח מד' הרמב"ם פ"ב מהל' גירושין הל' ג' ופכ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ג' דלא בעי' שם האבות בגיטין והאריך בזה ועי' בנו"ב שם שפ' להקל במקום עיגון באם לא כ' שם האב בגט הובא דבריו באה"ש ועי' בבית מאיר סי' קכ"ט סעי' י"ב דמשמע נמי מדבריו דבמקום עיגון יש להכשיר לכתחלה לגרש בשמו לבד בלא שם האב ועי' בחת"ס באה"ע ח"ב סי' מ"א מ"ש והאריך בזה ולא הביא ד' רש"י הנ"ל והביא ד' הב"מ ולא הביא ד' הנו"ב הנ"ל ומד' הגמ' יבמות הנ"ל מבואר נמי דלא בעי' שם אבי המתגרשת וכמו דמבואר בגמ' גיטין הנ"ל והא"ש לא הביא ד' הגמ' יבמות הנ"ל דמבואר

נמי כן וכן ראיתי בס' אור שמח בפ"א מהל' גירושין שהביא ראי' מד' הגמ' יבמות הנ"ל ומד' הגמ' גיטין הנ"ל דא"ל לכתוב בגט שם אבי המתגרשת ועי' בספרי דברי אליעזר ס' קכ"ט ס"ק ד' וס"ק א' מ"ש בזה יעוש"ה ועי"ש עוד באה"ש מ"ש והאריך בזה ובס"ק ו' ד"ה בשתוקי ואסופי הביא ד' הנ"פ ס"ק מ"ח וס"ק נ"א שכ' דאם אפשר לדעת שמות אמותיהם כותבים אותם כדמצינו בגמ' רב מרי בר רחל אך אם שם אמו שמחה או מזל טוב דנם אנשים נק' כן אפשר דאיכא לעז שיאמרו דגט זה הוא מאיש ששם אביו כן הוא ובדגול מרבבה פקפק בזה דאפשר שאני התם שבשעה שנתעבר הי' איסור גוי א"כ אינו אביו כלל ולא הי' לרב מרי שום אב אבל שתוקי יש לו אב אלא שאין אנו יודעין מה שמו לכן אין לכתוב שם אמו ודעת הג"פ נ' דמ"מ עדיף טפי לכתוב שם אמו דלא גרע עכ"פ מסימן אחר והביא ד' החתם סופר שם סי' מ"א שכ"כ וכ' שם אבל מי שאינו שתוקי לא יכתוב שם אמו וכ' הוא ונ' דאפי' אם א"א לו לדעת שם אביו וכן מוכח מד' כל האחרונים שכ' לכתוב שמו לבד ולא כ' לכתוב שם אמו והביא ד' הר"מ. דק"ק בראד שתמה על הג"פ והחתם סופר דלמה לא הרגישו בפלוגתא דאמוראי בזה ביבמות צ"ז ב' גבי בני יודן אמתא אשתחרור שרא להו כו' למנסב נשי דהדדי מן האב ולא מן האם כו' כי פליגי מן האב ומן האם מאן דשרי סבר קרו להו בני פלניא ואידך קרו להו נמי בני פלניתא כו' הרי מצינו פלוגתא מפורשת בזה אי דרך לקרוא על שם האיש או על שם האשה כו' וכ' הוא ליישב דהך פלוגתא אינה אי קרו להו בני פלניתא או לא דזה נ' כפלוגתא במציאות אלא דכ"ע ס"ל דעפ"י הרוב קרי להו בני פלניא ומיעוטא קרו להו נמי בני פלניתא ובהא פליגי רב אחא בר יעקב ס"ל דאזלי' בתר רובא ור"ש ס"ל דחיישינן נמי למיעוטא ונ"ל עוד דעד כאן לא נחלקו אלא בדאחזיק לאנשי שם האב כו' אבל בשתוקי ואסופי וגם באיש אחר בדליכא דידע שם האב י"ל דכ"ע ס"ל דבני פלניתא קרו לי' ואם כ' שם האם אם לא יועיל לא יזיק וכ' ומ"מ לדינא אין לנו לזוז מד' החת"ס עכ"ד

שמות נשים

אות א

א **אסנה** והוא ננזר משם אסנת ואם ידוע ששם העריסה הי' אסנת יש לכתוב אסנת המכונה אסנה כו' ויש לכתוב הכינוי ג"כ כין דאין הנקודות שוין כו' ואם אין ידוע שם העריסה יש לכתוב אסנה לבד כ"כ בט"ג ש"נ אות א' ס"ק י"ב וכ' דאין לכתוב באל"ף רק בה"א כיון שנראה שנגזר משם אסנת עכ"ד ובאמת הט"ג בעצמו בש"נ אות ה' ס"ק י"ח כ' במרים שקורין אותה מעסא כו' דשפיר דמי לכתוב באל"ף כיון דאין בשם מרים אות הא' כלל עכ"ד וא"כ ה"נ כיון דאין ה' בשה"ק שפיר שפיר דמי לכתוב באל"ף וסותר

ד"ע ועי' באה"ש ש"נ אות א' ס"ק י"ד שהביא ד' הט"ג דס"ק י"ח הנ"ל שסותר ד"ע והביא דעת י"א שאין מחלקין בזה וס"ל דכל שיוצא משה"ק אע"פ שאין בו הא' יש לכתוב אה הכינוי בה"א אך הק' ע"ז לפי שהוא מנקד אסנה הנו"ן בסגו"ל נ' דאין כאן מקום לא לה"א ולא לאל"ף דכל המחלקים בענין זה אם באל"ף או בה"א זהו רק אם ההברה היא בקמ"ץ אבל אם ההברה היא בסגו"ל נ' פשוט דצריכין לכתוב בעי"ן כמשפט לשון לעז כו' ודאי אם ימצא בגט כ' אסנה או אסנא לא יקראו את הנו"ן רק בקמ"ץ ואם שמה בסגו"ל איכא חשש גדול לשינוי השם לכן נ' אם קורין בסגו"ל צריכין לכתוב אסנע בעי"ן פכ"ד יעוש"ה:

ב **בזכרון** יעקב סי' מ"ב כ' דשם איטא אל"ף יו"ד טי"ת אל"ף ואף שבב"ש ובתו"ג לא כ"כ אך אין דורשיו בשמות אלא מקומו ושעתו וכאן נק' כך עכ"ד וכ"כ בסי' נ' באשה ששמה איטא הוריתי שיש לכתוב בתחלה אל"ף וגם בסוף אל"ף כמו שקורין העולם ולא יוטא דמתקריא איטא עכ"ד:

ג **בחא"ש** סי' מ"ז בשם אלטא שנסתפק השואל אם לכתוב אלטי ביו"ד או אלטע בעי"ן וכ' דלדידי תרוייהו ליתניהו רק צריך לכתוב באל"ף לבסוף כמו שם טאלצא ושם זלטא ודמיהן הרבה עכ"ד ועי' באה"ש ס"ק ט"ו שכ' עליו דשאני שמות שהן רק הסכמיות אבל כינוי שהיא תיבה המובנת צריכין לכתבו כמנהג הלשון בעי"ן עכ"ד ועי' בש"א אות א' ס"ק ע' שכ' נמי לכתוב שם אלטער בעי"ן אתר הטי"ת כמנהג הלשון:

אות ב

ד **בזכרון** יעקב סי' ל"ט בשם באשא הביא שתמהו עליו. מ"ש דיש לכתוב באשא באל"ף אחר בי"ת וכ' דבאמת כו' כל מה דיכולין לברר הדבר להוציא מידי טעות צריכין לברר כו' ובפרט בכתיבת השמות שזהו עיקר תורף הג"פ וכל הקפידות שנמצא בגמ' רק על השמות כחו גבי נפחא תפתאה כו' וכן פורתא שרה ורובא מרים כו' וטלה על דעתי לומר למה תשו פה טפי משאר מקומות דהנה יותר ראוי לברר הדבר בתחלת תיבה מבאמצע דבשלמא היכא שבתחלת התיבה הוא כהוגן ומבורר אם אח"כ אינו מבורר כ"כ בודאי יקרא כהוגן מאתר שיכול לקרוא כהוגן למה יטעה בזה משא"כ כשתחילת הקריאה אינה כהוגן שאז אינו יודע כלל פתרון התיבה אז יש לחוש יותר לטעות והדבר מוסכם מצד השכל כו' והאריך בזה וכ' דבזה יתישבו כמה קושיות ואח"כ כ' עוד חילוק נכון דבתיבה קטנה שאין בה אלא ב' נקודות חששו יותר לטעות כי הסברא נותנת לזה דבשלמא בתיבה גדולה שאם אין להבין מתחילתה יבין מסוף התיבה משא"כ בתיבה שאין בה אלא ב' נקודות מאין יבורר הדבר בשלמא כש"כ בלה"ק ידע זה מקריאת הפסוק

כגון חנה שרה יען שהוא ידוע ומפורסם בקרא משא"כ בשם שהוא בלשון אשכנז לא יבורר כלל כי הנקודה האחרונה אינו מבורר כלל יען שאנו כותבין תמיד בה"א לבסוף ואין שום בירור על הנקודה ואם לא יברר ג"כ בהנקודה ראשונה מאין יבורר שזה האיש או האשה נק' כך וכשיצרף סברא זו לסברא הנ"ל יתורץ כל התמיהות כו' מכל הנ"ל הוריתי לעצמי בתיבת באשא אשר היא תחלת התיבה ותיבה קטנה ראוי לברר יותר כי מאין יודע להקורא שהוא שם באשא כשיכתוב בלא אל"ף וגם שיש מקום לטעות לקרות בשא בחירי"ק כמו בשם בתיה שהוא בחירי"ק והגם שהאחרונים כ' להדיא שם בשא בלא אל"ף אולי הי' מפורסם אצלם ע"י בקיאות הנשים בחתימתם או בכתיבת הכתובות שהי' נכתבים בשם בשא בלא אל"ף משא"כ לדידן שזה ידוע כי כל הנשים שיודעים לחתום חותמין עצמן בודאי עם אל"ף אחר הבי"ת לפ"ד ראוי לכתחלה לחוש לזה ולכתוב עם אל"ף מטעמים הנ"ל והביא ד' הגמ' שכ' בתיבת זלטא זלאטא שיש לכתוב באל"ף אחר הלמ"ד שיש למטעי קצת מכ"ז נ' שיש להבין בעצמו במקום שיש סברא לטעות לכתוב ולברר כי שם בשא לבדו אין לו שמר וקריאה כלל וכ' דח"ו איני מפקפק על אותם הכותבים כמ"ש בב"ש בלא אל"ף אך הנלע"ד כתבתי לעצמי והבוחר יבחר עכ"ד יעוש"ה ועי' בתשובת מהרי"מ סי' ל"א מ"ש בשם בשא והאריך בזה:

ה **בשם** ארי' חאה"ע סי' ס"א בשם בליאמא שנקראת בקמ"ץ ובהרגשת היו"ד בודאי צריך לכתוב בסגנון זה ואין להשגיח במה שנכתב בספרים בוא"ו כי אין לנו רק השם שנק' בו בפנינו ומה לנו בתי' שונים לכתחלה לומר כן כי כן הנחת שם זה ומי זה בקי בהנחת השמות ואולי במקומינו גם הנחת השם כך ובמקום דנרגש היו"ד בתנועה אם מסרה הוי שינוי שם כמ"ש בנו"ב ובט"ג בכ"ד וגם יש שינוי גדול בניקוד בין מלאפו"ם לקמ"ץ לפי הברת מדינתינו שאנחנו קורין המלאפו"ם קרוב לחירי"ק משונה הרבה מהברת הקמ"ץ לא כן במדינת ליטא ואשכנז שקורין המלאפו"ם קרוב לקמ"ץ כידוע ושם אין שינוי כ"כ כמו במדינתינו ואיך נכתב מלאפו"ם במקום קמ"ץ ובלא הרגשה היו"ד ואין לך שינוי גדולה מזאת ותרתי לריעותא וגם מס' מים חיים אין ראי' ומי יודע איך היתה נקי שכ' שהיתה נק' במלאפו"ם וקמ"ץ ואולי שם בליאמא הנחת שחה כך כו' וכ' דמרגלא בפומי לומר ומ"ש בט"ג בכ"ד דאזלי' בתר הנחת השם כחו בשם הירש וכדומה דה"ט דלא אזלי' בתר הקריאה חסר יו"ד או חלא וכדומה דכמו דקיצה"ש ואריכת השם א"צ לכותבו כן מה שמוסיפים או גורעים בקריאה מעיקר השם מקרי קיצה"ש וא"צ לכותבו ולא הוי שינוי השם עכ"ד ועי' במים חיים סי' ס"ג ע"ב ח"ש בזה יעוש"ה:

ו **עי'** באה"ש ס"ק ז' מ"ש בשם בתיה דאע"ג דידוע ששם העריסה הי' בת שבע כיון דנשתקע דהכל קורין אותה בתיה אין להזכיר שם בת שבע כלל רק בתיה לבד והאריך בזה ועי' לעיל סי' קי"ב מה שהבאתי ד' העין יצחק סי' כ"ד בשם האשה בתיה וכ' המסדר לכתוב שם האשה באסי כו' יעוש"ה ועי' בחא"ש סי' קכ"ט בשם בראנא וכ' ברייגא בב' יודי"ן וכ' שהוא פסול אפי' במקום עיגון כו' עכ"ד ועי' בד"ת שער התשו' שכ' עליו עי' בע"נ שיש להכשיר:

אות ג

ז **בשם** ארי' סי' פ"ט בשם גיטל הביא ד' השואל שכ' לכתוב גוטל בוא"ו וכ' עליו דלא כן הוא ויש שינוי גדול בזה הן בכתיבה הן בקריאה לפי הברתנו שנק' בחירי"ק גדול כו' ויש להבדיל בין יו"ד לוא"ו כי בוא"ו יהי' נק' במלאפו"ם או בחול"ם ולא בחירי"ק גדול והברחנו היא בחירי"ק גדול גם בדיעבד יש לפסלו ועי' בג"פ ובתו"ג דבשם האיש והאשה כל שיש איזה שינוי אף שאינו ניכר במבטא השינוי לחוש לשם אחר עכ"ז פסול דכל שלא נכתב כהוגן ובבלבול וטעות הוי כאלו לא נכתב ופסול וישאל לכל כותבי שטרות וגיטין ויגידו לו כי נכתב ביו"ד כו' עכ"ד:

ח **בצ"צ** סי' רמ"א באשה שקורין אותה במקום הכתיבה והנתינה גוטיא והמסדר כ' גוטא בלא יו"ד כו וכ' דידוע שבגליל וואלין מדגישיה יותר ביו"ד מגליל פאדאלי ברוב הלשון והרי ידוע שאותה אשה עצמה שקורין בגליל פאדלי' גוטא בלא יו"ד קורין אותה בגליל וואלין גוטיא בדגישית היו"ד ואותה שקורין שם גוטיא קורין כאן גיטא והרי נ' שהכל שם אחד כו' וא"כ כיון דבפאדאלי' ובמדינתנו נק' שם זה גוטא בלא הרגש יו"ד כלל לכן אף אם בוואלין נק' גוטיא ביו"ד וכ' גוטא בלא יו"ד יש לצדד כיון דבמק"א נכתב כן גיטא בלא יו"ד כו' והאריך הרבה בזה ופ' להקל בדיעבד יעוש"ה ועי"ש עוד בסי' רמ"ח מ"ש בזה:

ט **בזכרון** יעקב סי' ל"ט באשה שרובא קורין אותה גיטא שרה ומיעוטא שרה גיטא וכ' בגט שרה גיטא כו' והאריך בזה וכ' דאם רק בפי רוב נק' בשם הלע"ז קודם ובפי המיעוט שם של לשון הקודש קודם אז יש לדון להתיר באם יש קצת חשש עיגון כי זה כלל בש"ס ופוס' ששם שנק' בפי המיעוט הוא שם הטפל כו' ומאחר שאם גירש בשם הטפל לבד פ' הרמ"א והב"י להכשיר ואף שהב"ש והלבוש כו' הסכימו שהוא פסול והג"פ הביא כמה דעות לפסול בזה בכ"ז הקיל במקום עיגון גדול וא"כ בכאן נוכל להוריד חד דרגא להקל במקום עיגון קצת אבל בלא עיגון אין בידי להתיר כו' וכל זה אם המיעוט הוא מיעוט גמור אך אם רק איזה בנ"א קורין אותה בשם שרה גיטא זה לא מקרי מיעוט כלל

כי הוא מיעוטא דמיעוטא וכן מבואר בנו"ב מהדו"ק חאה"ע סי' פ"ח דפ' דאם א"ד או שנים קורין בשם זה הוא רק מיעוטא דמיעוטא דלא שכיח וכמאן דליתא דמי כו' וכן אם חותמת עצמה גיטא שרה אף שיש מיעוט גמור שקורין אותה שרה גיטא בכ"ז פסול דיש להסמיך החתימה להמיעוט לעשות פלגא ופלגא וכמ"ש הנו"ב באשה שנק' טאלצא כו' עכ"ד יעוש"ה:

אות ד

י **בצ"צ** סי' רמ"ב באשה הנק' בפ"כ דבארקא ואין ידוע שם עריסה שלה ושל זקנתה שהיא נק' אחרי' אם הי' דבורה או דבארקא וכ' דנ' דדומה ממש להא דכ' הב"ש בש"נ אות ב' אם אינו ידוע שם העריכה והיא נק' בשם שארקה כותבים לכתחלה שם שארקה וכן ממש בנ"ד ומהתם משמע דיש לכתוב דבארקה בה"א בסוף התיבה כמ"ש גבי שארקה והטעם מבואר שם אות סמ"ך ואות חי"ת עכ"ד:

יא **בזכרון** יעקב סי' מ"ג באשה ששמה דוסא ובני ביתה קורין אותה דוסקא גם שכנותי' הדרים בביתה קורין אותה דוסקא אפי' בפניה אך שכני' הדרים בסביבותי' גם האורחים הבאים בבית שלה קורין אותה דוסא וכשהולכת למנין קורין אותה דוסא ושם העריסה לא נודע וכ' דהנה לפמ"ש הב"ש והט"ג גבי אלגיטא גיטא שתלוי בשם העריסה ואם לא נודע שם העריסה תלוי בקריאת הרוב ואם ג"ז לא נודע יש לכתוב שניהם בגט וכן גבי שרה שארקה באות א' וגבי בילא בילטא וכאן שס' לנו שם העריסה וגם ס' לנו איך הי' הרוב לכן הסכמנו לכתוב דוסא דמתקריא דוסקא כי לא נוכל לברר אם הרוב קורין אותה דוסא או דוסקא כי יען שרוב קריאתה הוא מבעלה וב"ב וזה ידוע כי לכתוב ג"כ קיצה"ש אינו מזיק כלל לכן טוב יותר לכתוב שניהם ושם דוסא לכתוב קודם כי מן הסברא הי' זה שם העריסה וגם לפי הסברא הוא שם שהרוב קורין אותה ושם דוסא הסכמנו לכתוב בסמ"ך שמצינו כו' כה"ג ר' חנינא בן דוסא ור' דוסא בן הרכינס והגם ששם בחול"ם והכא במלאפו"ם אך יען שאותיות שוין לא יטעה הקורא לומר שזה השם הוא של אחרת יען שנוכל לקרות כהלכתא כמו שנק' במלאפו"ם כמ"ש הב"ש סברא זו וכ' ונדון איך לכתוב דמתקריא או המכונה הגם כי שם הב' הוא בודאי לע"ז והשם הא' הוא לשון משנה ויש סברא לדעת הרמ"א סי' קכ"ט סעי' ט"ז לכתוב המכונה יען שהשם הב' הוא לע"ז אך שדעת הב"י היכא שהשם הב' יוצא משם הא' לכתוב דמתקרי וגם לשון תרגום אינו כלה"ק לענין אל"ף או ה"א לבסוף כו' לכן מסתמא ה"ה לענין המכונה כו' ובפרט שזה גופא לא ברירא לן אם שם דוסא של אשה הוא מלשון המשנה ר' דוסא

או מלשון עמים שהיא מלשון נשמה כידוע והב"ש ס"ק ל' כ' כל היכא דמספקא לן אי לכתוב דמתקרי או המכונה לכתוב דמתקרי לכן הסכמנו לכתוב דמתקרי עכ"ד:

יב **בזכרון** יעקב סי' נ"ג בגט שנפל ס' בשם האשה כי שם הלידה שלה הי' דאברא בריינא אך אח"כ נשתקע שם בריינא ממנה ולא היתה נק' רק דאברא אך לפי מאמר אבי' הי' קצת קורין אותה בב' השמות וגם בכתובה נכתבו ב' השמות ואח"כ היתה בבית חמי' ונקרא בב' השמות ואבי' גר במק"א אך במקום הגט שדר שם רק ב' חדשים ולא ידעו כלל מב' השמות והוריתי לכתוב ב' גיטין ולכתוב בראשון דאברא דמתקריא דאברא בריינא ובשני דאברא בריינא דמתקריא דאברא כמ"ש הט"ג גבי חי' יאחא ועוד בשאר מקומות עכ"ד. וראיתי עוד שם סי' כ"ה שכתב בשם איטא כו' שזה שנתים ימים שבא הדבר במחלוקת בין רבנים גדולים אם לכתוב יוטא אי איטא אך כבר הוסכם לכתוב איטא וכן הייתי נוהג מעולם וכתבתי כמה פעמים איטא באל"ף בתחלה ובסוף כי אין דורשין בשמות ואין לך אלא מקומו ושעתו ובמדינתנו אינה נקראת בהברה אחרת רק באל"ף כו' עכ"ד והיינו כמ"ש בסי' מ"ב ובסי' נ' שם הבאתי דבריו לעיל סי' ב' וכן עיקר לדינא. עוד ראיתי שם שכ' בשם בשא הנה בקהלתינו הנהוג בעת קריאת השם לקרוא לה רק בשם בשא ולא בתיה וכן נק' בפ"כ וכן נכתב בכל הכתובות וא"כ אין ס' דא"צ לכתוב רק שם בשא לבד ובא' לבסוף כי בהברתינו הוא בשי"ן ימין כו' וצריך לכתוב בשי"ן ואל"ף לבסוף ובשם בשא לבד כו' וכ' אך אשתקד בא מעשה שהוצרכתי לכתוב ולשלוח הגט לזאגער ושם הנהיג לקרוא לה בשם בתיה בעת קריאת השם וכן נכתב בכל הכתובות בשם בתיה כו' וכן נק' לפעמים בשם בתיה רק ברוב פעמים נק' רק בשם בשא לבד ולשם כתבתי בתיה המכונה בשא כמבואר בנ"ש גבי בת שבע ובט"ג כו' כי בזה א"א להשמיט היו"ד של בתיה יען שנק' בשם העריסה כך ונחתם בכתובתה כן וגם המיעוט קורין אותה לפעמים כן ולכתוב בשה"ק לבד א"א ונתתי טעם בזה כי בד"ה נכתב שם בתיה בחירי"ק ולפי הברתינו הברת שם בשא הוא בפת"ח א"כ מאן דחזי הגט לא יקרא כהוגן בתיה בחירי"ק כו' ויאמר שזאת אשה אחרת כי לא יאמר כלל כי שם בשא נגזר מבתיה כי זה בפת"ח וזה בחירי"ק לכן כתבתי שניהם וכ' שה"ק קודם כהכרעת הרמ"א שמי שיש לו ב' שמות צריך להקדים שה"ק ואף כי הרוב קורין אותה בשם של לע"ז כו' כ"ז כתבתי שם יען ששם הנהוג כן אך היכא נהיגי כמו בקהלתינו כמ"ש לעיל כו' הדין לכתוב שם בשא לבד ובאל"ף לבסוף כו' מכל הלין נשמע דרק היכא שהמיעוט קורין אותה ג"כ בשם העריסה אשר ידוע שהי' שמה בתיה כנד"ז יש לכתוב שניהם אבל במי שאינו ידוע כלל שם העריסה וגם אין לה כתובה לידע מזה יותר טוב לכתוב בשא לבד

אך באתי לחדש כעת שלפ"ד יש לכתוב באשא בשני אלפי"ן כי יותר טוב לברר הקריאה כי אל"ף מורה על הפת"ח וכן מצאתי בגמ' שכ' ג"כ אל"ף לברר קריאת הפת"ח ונידון אם לכתוב בשי"ן או בסמ"ך לית בי' ס' לפי הברת מדינתינו שנק' בשי"ן ימנית דאז אפי' היתה נק' בסמ"ך הלא השי"ן יכול לקרותה בשמאל במקום סמ"ך כדמשמע בט"ג גבי שם שרה סארה אך לפ"ד לית בי' שום ס' שנק' בשא שי"ן ימנית עכ"ד יעוש"ה והיינו כמ"ש בסי' ל"ט הבאתי דבריו לעיל סי' ד' שכ' נמי דצריך לכתוב באשא באל"ף אחר בי"ת ועי' בתשובת מהרי"מ סי ל"א שכ' באשה אחת ששמה בשא בשי"ן ימנית ונכתב בגט בתי"ה דהגט פסול ובטל מה"ת כי הוא שינוי גמור א' מה דנכתב בתי"ו והב' מה דנכת' ביו"ד כי היא נק' בלי יו"ד בשא ומה שאמרו המקילין שבשא נובעת משם בתיה ז"א דהא הב"ש מחלק זאת בב' שמות ופשוט דבשא הוא שם לעז ובתיה הוא ש"ק כו' והאריך בזה וסיים סוף דבר לא ידעתי שום לד להקל בגט זה אפי' נשאת עכ"ד יעוש"ה הובא דבריו בפ"ת בש"נ אות ב' ועי' במים חיים חאה"ע סי' מ"ו באשה ששמה בפ"כ בתיה וחותמת א"ט באסי' ברשימה אחר היו"ד כו' וכ' דחתימתה היא בטעות ואין אנו יכולין לעמוד על חתימתה וא"כ נשאר הדין דמסתמא יש לכתוב בתיה כמ"ש בתורה כו' וכמבואר בב"ש ובט"ג וכ' דרק לחומרא יש לכתוב שני גיטין והעיקר שם בתיה כו' ע"כ צריך להיות הראשון בתיה והשני שהוא לחומרא באסיא שהוא שם חול וכ' דמ"ש השואל לכתוב באסיה בה"א לבסוף כמבואר ברמ"א בדיעבד בשמות לעז אם כ' האי במקום אל"ף כשר אינו ענין לכאן כלל כי שם מיירי שידוע שהשם שלו הוא שם של חול רק שטעה במה שכ' האי לבסוף ובשם של חול כותבין לבסוף אל"ף בזה בדיעבד כשר אבל כאן דמסתמא כותבין בתיה שהוא ש"ק כו' ואם יכתוב באסיה יהי' מערבין חול בקודש ויהי' הגט פסול כו' ומ"ש על הנו"ב סי' צ' מענין ברירה כו' והאריך בזה יעוש"ה ועי' בצ"צ סי' רכ"ג שכ' דמאחר שכן נוהגין כל העולם לכתוב כן באיגרת ושטרות בתיה ולא בשא ולא בשיא בשי"ן כ"א בתיה אף שבד"ה בתיה היא בחירי"ק וזו נק' בפת"ח מ"מ כיון שכותבין באיגרת ושטרות על הנק' בפת"ח בתיה כו' לא גרע מחניכא כו' והרי מלכה ומלכה הם ב' שמות זו בפת"ח המ"ם וזו בחירי"ק ואעפ"כ שניהם נכתבות שוות כו' והאריך בזה ופ' דסגי בגט א' בתיה ובסי' רכ"א ובסי' רי"ט שם מ"ש והאריך בזה וכ' שם דרוב אנשים כותבים בלומא בלא יו"ד כו' רק קצת המדקדקים כותבים בליומא ביו"ד כו' וכ' דאין זה שינוי כו' כיון דהמנהג באיגרות ושטרות לכתוב בלומא כו' והאריך בזה יעוש"ה ועי' בס' עולת יצחק סי' רכ"ג מ"ש ע"ד הצ"צ הנ"ל והאריך בזה ועי"ש עוד במ"ת סי' מ"ט בגט הנשלח לקרופא ונכתב בהגט שם המתגרשת פרומא בתיה מחמת שהגיד

לפניכם בעלה ועוד איזה אנשים אשר זה שמה מעריסה וגם עתה נק' בשני השמות וכאשר בא השליח עם הגט לקרופא שלחו הב"ד מקרופא את השליח כו' וכ' כו' שנדע להם בבירור שבאמת שם הלידה של האשה פרומא בתיה רק כעת כל העיר קורין איתה בשם בתיה לחוד ולא ידע משם פרומא כלל רק בני משפחתה ומיעוט' דמיעוט' קורי אותה גם כעת בב' השמות פרומא בתיה וכ' דלעיקר דינא אני מסכים לכתוב לכתחלה רק גט א' בשם בתיה דמתקריא פרומא בתיה כי כן נ' עיקר להלכה כו' דמקום הנתינה הוא העיקר וגם מבואר בש"ס גבי ההיא דהוה קרי לה מרים כו' מרים וכל שום כו' וא"כ ממילא בק' קרופא שהוא מקום הנתינה ורובא אינם יודעים משם פרומא כלל רק מיעוטא דמיעוטא קורין אותה בב' השמות א"כ העיקר לכתוב שם בתיה אשר זה השם נודע במקום הנתינה לכל בני העיר דמתקריא פרומא בתיה שהוא השם הנודע למיעוטא דמיעוטא במקום הנתינה כו' והאריך בזה וכ' אך מחמת חומרא דגיטין נכון שיכתבו ב' גיטין ובא' יכתוב בתיה דמתקריא פרומא בתיה כו' ובגט הב' יכתוב פרומא בתיה דמתקריא בתיה כמו באלחנן תנן כו' והיינו כמ"ש בסי' מ"ו הנ"ל וכ' אח"כ דכל זה לכתחלה אבל בדיעבד אם כבר ניתן הגט לא מבעיא אם כ' בי' בתיה דמתקריא פרומא בתיה בידאי דהגט כשר דכבר ב כ' דכן נ' עיקר להלכה אלא אפי' בידאי דהגט כשר דכבר כ' דכן נ' עיקר להלכה אלא אפי' אם כ' בגט פרומא בת"ה דמתקריא בתיה ג"כ בדיעבד אם ניתן הגט כשר דהא כ' בסי' קכ"ט סעי' ב' דאם ב' השמות כותבין בפירוש בגב אין הפרש בין שכ' זה ראשון או זה ואע"ג דרמ"א כ' בסעיף ד' אם עשה שם מקום הכתיבה עיקר וכ' על מקום הנתינה דמתקריא פסול כו' זה דוקא אם במקום הנתינה אין מכירין כלל בשם דמקום כתיבה אפי' מיעוטא כו' אבל אם במקום הנתינה יש מיעוט שקורין אותה בשם דמקום הכתיבה אע"פ שהרוב אינה יודעים כלל כו' לא גרע מן מקום אחד היכא דכותב על שם העיקר דמתקרי דכשר בדיעבד אם ניתן הגט עכ"ד ובסי' נ' כ' בגט שנכתב בו שם המתגרשת רחל לאה וכעת הבעל מערער ואו' שרוב אנשי העיר אינם יודעים כלל משם אותה רק רחל לבד וא"כ לפי שבררו לעיל דגם בשמות הלידה העיקר לכתוב כפי שקורין אותה רוב אנשי העיר ואם רוב בני העיר אינם יודעים כלל משם השני רק קורין אותה תמיד בשם אחד נכון לכתוב השם שקורין אותה רוב אנשי העיר תחלה ודמתקריא על ב' השמות שקורין אותה המיעוט והיינו ההיא דסי' מ"ט וסי' מ"ו הנ"ל וכתב וא"כ בנ"ד שכ' בגט רק רחל לאה כמו שנתנו לה בשעת הלידה ולא כ' דמתקריא רחל א"כ הוי כאלו נכתב שם הטפל לבד והב"ש סי' קכ"ט ס"ק ג' פוסל בכ' שם טפל לבד א"כ לדעתו הגט פסול וא"כ ראוי אם עדיין לא נשאת בגט זה שיכתבו לה

גט אחר ויהי' כ' בו רחל דמתקריא רחל לאה דלדעתי זה השם שקורין אותה רוב העיר זה העיקר אפי' נגד ב' שמות הלידה אם רוב העיר אינם יודעים כלל משם שקורין אותה רק בשם האחד. וכן ראיתי בתשובות בית אפרים סי' פ"ה שהביא בעצמו שהגאון מבראד והרב הגאון מלאדמיר הסכימו ג"כ דהעיקר הוא השם האחד שקורין ריב העיר אפי' נגד ב' שמות של שעת הלידה וכנ"ל ברור כאשר הארכתי לעיל רק כ"ז אם יוכלו להשיג גט אחר מהבעל אבל אם לא יוכלו להשיג גט אחר ויש חשש עיגון מכ"ש אם נשאת כבר בגט זה יש להקל שלא להצטרך גט אחר וכאשר הארכתי בתשו' אחרת להקל במקום עיגון ודחק גדול עכ"ד ובסי' נ"ב שם כ' ע"ד הגט שנכתב שם האשה רחל לאה ורוב אנשי העיר קורין אותה בשם רחל לבד וכתבתי שהנכון שיתן גט אחר בשם רחל לבד רק באם שא"א ליתן גט אחר יש להתירה לינשא ע"פ גט הנכתב בשם רחל לאה והנה להיות שנלקח המגרש לעבודת המלך ולא ישיב עוד לביתו ושאלו אם מותרת האשה להנשא ע"פ הגט שנתן לה בשם רחל לאה וכ' שעכ"פ דת תוה"ק כיון שעכ"פ המיעוט בני העיר קורין אותה בשם רחל לאה א"כ לא גרע שם הנכתב בגט רחל לאה משם הטפל שפ' הרמ"א כו' דאם גירש בו כשר ואף שהב"ש מסיק דפסול מ"מ יש לחלק בין ב' שמות ששם העיקר ושם הטפל אינן דומין זל"ז ובין נ"ד דהרוב קורין אותה בשם רחל לבד י"ל דהב"ש ג"כ מודה דבשעה"ד אם נכתב בגט שם רחל לאה שקורין אותה המיעוט דכשר דהעולם יאמרו דמה שהרוב קורין אותה בשם רחל לבד היינו מפני שדרך העולם לקצר השם ולעולם אין זו אשה אחרת ואף כו' שלא בשעה"ד במקום שנוכל להשיג בקלות גט אחר אין לסמוך ע"ז ונכון לכתוב גט אחר בשם שקורין אותה רוב בני העיר מ"מ בשעה"ד כגון בנ"ד שהלך הבעל למרחוק ולא ישוב עוד לביתו בודאי די"ל דגם הב"ש מודה דהגט כשר וראי' דזה חשיב שעה"ד מגיטין י"ט דקאמר כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעה"ד וכ' רש"י שהלך זה לדרכו או נשאת כבר בגט זה כו' ע"כ נ' כיון שהוא שעה"ד גדול מותרת זאת האשה הנכתב בהגט שמה רחל לאה להנשא כו' עכ"ד:

יג **בתשובת** מהרי"ם סי' ל"ד בגט שבא ממדינת וואלין לק"ק ראזינא ונכתב בגט שם האשה אסתר דוואסיא ובכאן קורין אותה אסתר דוואשא בפ"כ כו' והאריך בזה אם יש כאן פסול דאורייתא וכ' אח"כ דיש למצוא צד להתירה היינו דהאשה תסע מדינת וואלין ותקבע שם דירתה ל' יום דהיינו שתהי' נק' שם בשם המורגל במדינת וואלין לקרוא שמה אסתר דוואסיא ככתוב בגט כו' וזה ודאי מועיל כיון דהחזיקה עצמה בנסעה לשם בשם המורגל בוואלין מה חשש בזה הלא עתה הוא שם מקום הכתיבה והנתינה הוא שם א' כו' ובדיעבד ודאי כשר היכא דיש לו שם אחד במקום הכתיבה והנתינה כו' והביא

דברי שו"ת פ"י שהביא תקנה זו בשם למדן א' ודחה זה והוא השיג על הפ"י והביא ד' הט"ג שהשיג נמי על הפ"י והאריך בזה וכ' תקנה זו והביא ד' השואל שכ' עוד תקנה לשנות לה השם במקום הנתינה ל' יום ולקרוא לה כמקוה הכתיבה ודחה דבריו דאף דמצינו דמועיל היכא דהוחזק שמו בשם אחר מ"מ בשינוי כל דהוא כזו מאן דייק לקרוא לה בשם זה בדקדוק זה וגם בלא"ה הענין נ' כחוכא ואטלולא וסיים דאף דתקנה הנ"ל אף שהוא יותר מועיל כי בוואלין ממילא קורין שם זה כך וא"צ הכרזה אינו סומך על דעתי עד שיסכימו עמי עוד שני גדולי הדור כו' עכ"ד יעוש"ה ועי' בבאר חאה"ע סי' ח' שהביא נמי עובדא הנ"ל והאריך הרבה בזה וכ' לבסוף תקלה זו שיכריזו ל' יום ששמה הוא דוואסיא ותתחזק כל ל' יום. בשם זה מקודם הנתינה כו' והביא אח"כ ד' הגאון בעל בית יצחק שכ' אליו שכבר קרה מעשה כזה שבא גט א' באשה שהיתה נק' בפ"כ רישא ביו"ד וכ' רושא בוא"ו ויצא הענין להיתר ע"י הכרזה ע"פ הסכם הגאונים ר' ארי' ליב אב"ד דק"ק בריסק ורב אבלי ראב"ד דק"ק ווילנא ור' בנימין ראב"ד דהוראדנא כו' עכ"ד ובסי' ט' שם מ"ש והאריך בזה יעוש"ה והבאר יצחק הוא השואל בתשו' מהרי"מ הנ"ל וכתב תקנה הנ"ל של הכרזה במקום הנתינה קידם הנתינה ע"פ הסכם הגאונים הנ"ל ודלא כהתשו' מהרי"מ שדחה תקנה זו של הכרזה הנ"ל ועי' בבנין עולם מהגאון בית יצחק הנ"ל ח"ב הנדפס מחדש סי' א' מ"ש והאריך בזה והביא נמי תקנה דהכרזה הנ"ל ועי' בבית דוד סי' י"ח בד' השואל שם שדחה ד' רב א' שכ' הקנה זו דהכרזה הנ"ל ודחה דבריו דמה יועיל שינוי השם אחר הכתיבה ואף שהוא טרם הנתינה מ"מ כיון שנכתב הזמן בגט כו' והאריך בזה ובסי' י"ט שם כ' הבית דוד נמי על התקנה דהכרזה הנ"ל שדבר זה מביא לידי גיחוך יעוש"ה ועי' שאילות שמואל בכלילות שמואל כללי הכ' אות א' שכ' נמי תקנה דהכרזה וכ' והביא דמעשה הי' בק"ק ראזינא באשה ששמה רישא וכ' בפאריז רושא כפי הברתם ובבא הגט לכאן הי' דעת גיסי הגאון ר' בנימין ראב"ד דהוראדנא נוטה להכשיר ושלח הגאון החסיד ר' ארי' ל אב"ד דק"ק בריסק לעשות תקנה זו להכריז ל' יום בשינוי שמה כפי הכתוב בגט והביא עוד מעשה כזה שאירע א ששמה פרידל וכתב בפאריז פריידל כפי הברתם וצוה גיסי הגאון ר' בנימין הנ"ל לעשות כן והביא ד' הבית דוד הנ"ל שהטיל דופי על תקנה זו בדברים אשר לא כד"ת וכ' עליו ושארי לי' מארי' בזה אשר הטיל מום בקדשים אשר הדין באמת כמ"ש וכ' דזה עיקר להלכה ולמעשה בלי פקפוק ואין מושיבין את הארי בזה עכ"ד יעוש"ה והמעשה הזה באשה ששמה רישא כו' הוא המעשה שהביא הבאר יצחק הנ"ל בשם הבית יצחק ובאמת אף המהרי"מ הנ"ל לא דחה תקנת הכרזה הנ"ל כיון שהוא הפרש מיעוט משמע דלילא זה הי' גם הוא מסכים

דמועיל הכרזה אף אחר הכתיבה דלא כהבית דוד הנ"ל ועיין בגט מקושר בסוף קונטרס השמות באשה ששמה פעשא בשי"ן ימנית במקום הכתיבה ובמקום הנתינה שהיתה שם האשה נק' פעסא בסמ"ך וכ' דיש תקנה שתלך האשה עם אח למקום שאין מכירין שם זה ויסודר הגט שם ע"פ השליח ששמה כשם הכתוב בגט וכ' דבכה"ג לא בעי' חזקה ל' יום כו' הובא דבריו בפ"ת סי' קכ"ט ס"ק ל"ד והיינו כעין ד' תשו' מהרי"מ הנ"ל ועדיף דלא בעי חזקה ל' יום אך קשה על תקנת הכרזה הנ"ל וכן על תקנת של תשו' מהרי"מ הנ"ל מהא דקי"ל בגיטין כ"א ב' וכתב ונתן מי שאינו מחוסר שום דבר בין כתיבה לנתינה ומה"ט פסלי' מחובר שמחוסר קציצה וה"נ בנ"ד כיון שאחר הכתיבה צריך להחזיק לה שם חדש הוי מחוסר דבר בין כתיבה לנתינה וכן ראיתי בעמודי אור סי' צ"ג בענין גט ששינוי שם המגורשת ששמה גוטא וכ' שם גאמיא ש שא גמור הוא כו' וכ' אח"כ דלכאורה עלה בדעתו תקנה כו' להחזיק לה עתה שם גוטיא ל' יום ואח"כ ינתן לה הגט והק' ע"ז מהא דגיטין הנ"ל וכתב ונתן מי שאינו מחוסר שום דבר בין כתיבה לנתינה כו' וכ' ליישב דע"כ לא קפיד רחמנא אלא חסרון דבר בגוף הגט כמו קציצה וכדומה בנד"ז שהחסרון דבר הוא על האשה לא מפסל בכה"ג כיון דבגט עצמי לא נעשה שום דבר חדש אחר כתיבתו והביא ראי' לזה מחולין פ"ד א' דפטרי' מוקדשין ממיסוי משום דכתיב ושפך וכיסה מי שאינו מחוסר אלא שפיכה וכיסוי יצא זה שמחוסר שפיכה פדיי וכיסוי מבוא מזה דהקפידה התורה על הדבר הנשחט שלא יצטרך שום מעשה בין שחיטה לכיסוי והוא כמו גבי גט כתיבת הגט ומ"מ קי"ל דמכסין בכל אפר אף שנעשה אפר אחר השחיטה כגון חרסית ולבינה שכתשן מבואר הדבר שאפי' כתשן אחר השחי' מכשירין כו' והביא ראי' לענין גט גופי' דלא מפסל משום הכי מביבמות נ"ב ב' אמר ללבלר כתוב גט לאשה דעלמא אינו גט שאין בידו לגרשה וכ' שם הרא"ש דלמ"ד אדם מקנה דשלבל"ע הוי גט כו' והרי שם אין מקום לגט עד שיקדמו הנישואין ומ"מ מכשרי' למ"ד אדם מקנה דשלבל"ע ולא פסלי' משום מחוסר מעשה אלא ע"כ דלא פסול אלא חסרון מעשה בגוף הגט משא"כ בכה"ג דהוי חסרון באשה עכ"ד ועי' בשם ארי' ח"א בסוף הס' בתשובות שם סי' י"ד בענין גט שכ' אסתר רבקה דמתקריא ריבה כו' וכ' דאין זה תקנה להכריז ל' יום להחזיק שמה בשם ריבה וכן אפי' אם תלך למקום שאין מכירין אותה ושם החזיק שמה בשם ריבה ל"מ כיון שנכתב מתחלה בפסול כו' והאריך בזה והביא ד' הפ"י בגיטין ע' שכ' הטעם דבעי' שיהי' שפוי בדעתו גם בשעת כתיבה ואם לאו פסול משום דכתיב וכתב ונתן שיהי' ראוי לנתינה בשעת כתיבה וה"ה אם הגט פסול בשעת כתיבה מחמת שינה השם ולא הוי ראוי לנתינה בשעת כתיבה פסול כו' והביא ד' הששוה"ע כלל כ"ג

שהביא ד' הפ"י והביא שם הגאון ר"ח כהן ראפופארט שכ' עליו שאין ממש בדברים אלו כו' והוא החזיק בד' הפ"י כדדרשי' לענין מחובר דקצץ ונתן לה פסול משום דכתיב וכתב ונתן כו' א"כ גם בענין זה הרי מחוסר החזקת השם בין כתיבה לנתינה כו' ומה מהני התקנה שנעשה אח"כ בהחזקת השם כו' עכ"ד ובח' א ה"ט סי' ה' מ"ש בד' הפ"י והששוה"ט הנ"ל והאריך הרבה בזה יעוש"ה. ולפ"ד העמודי אור הנ"ל אין ראי' מהא דגיטין כ"א הנ"ל דהתם הוי חסרון בגוף הגט אבל בההוא דשם ארי' הנ"ל הוי החסרון על האשה כו' ושפיר מהני תקנת הכרזה הנ"ל דלא כהשם ארי' אך מד' הפ"י והששוה"ע הנ"ל מוכח דס"ל דאף היכא דהחסרון הוא על האיש ולא על גוף הגט בעי' שיהי' ראוי לנתינה בשעת כתיבה ודלא כהעמודי אור ושפיר ד' השם ארי' דל"מ תקנת הכרזה הנ"ל כיון דהגט פסול בשעת כתיבה מחמת שינה השם ולא הי' ראוי לנתינה בשעת כתיבה כו'. וכעת ראיתי בס' ברכת רצ"ה סי' נ"א שכ' נמי דבעי' רק שלא יהי' מחוסר מעשה לענין עצמות הגט משא"כ בהך דנשטתה בנתים מקודם שנשתפה ל"ה חסרון בעצם הגט רק של"ה יכולים ליתן לה אז כו' והאריך בזה והיינו כהעמודי אור הנ"ל ועי' בהגהות מלחמות ארי' שם שהביא ראי' להברכת רצ"ה מגיטין כ"ה גבי אמר ללבלר כתוב לאיזו שתצא בפתח תחלה כו' והארי ש יעוש"ה. ועוד י"ל דל"מ תקנת הכרזה וכמ"ש בעמודי אור ש שהרי הרא"ש כ' בגיטין פ"ח סי' ט' דבשינה דבר בגט אילא ב' טעמי לפסול חדא שיאמרו שאין זה המגרש או המגורשת ועוד דעדים חתמו אשיקרא ולפ"ז נהי דכאן כשנחזיק לה שם זה אין חשש רואין כו' מ א מה יושיענו זה לתקן חתימות העדים דחתמו אשיקרא כו' וכ' עוד וביותר נ' בגט הנשלח ע"י שליח אין כאן היתר כלל בכה"ג שהרי בשעה שמסר הבעל הגט לשליח לא הי' ראוי לגרש בו כלל כו' וא"כ איך מצי משוי שליח לגרש בו אחר שיתכשר ע"י החזקת שם חדש הא הלכה פסוקה היא בנזיר י"ב א' דכי משוי אינש שליח במידי דמצי איהו למיעבד עתה אבל בכה"ג לא משוי שלית כו' והאריך בזה וכ' אח"כ תקנה שהשליח יתעכב פה ויכתוב על הב"ד לשם לכתוב גט כשר והבעל ימנה שם שלית כד"ת והשליח ההוא ימנה מצידו את השליח אשר בפה והוא ימסור לה הגט ע"י מעשה ב"ד הנ"ל שנתמנה להיות שליח כו' ואח"כ הביא שכ' בעצמו להגאון מהרי"מ הנ"ל על מ"ש בפשיטות להחזיק לה שם הכתוב במקום הכתיבה שיגרשנה השליח בגט שבידו ולא חש מר לפקפוקים שכתבתי ואולי כו' עיקר סמיכתו שבמקום הכתיבה נכתב שמה כהוגן לה מנהג קריאתה ומ"ש שתלך ותחזיק שם כו' לרווחא דמלתא ה ה כי בדרך זה אין פקפוק כלל או אפשר לא שמיע למר הך חששא ולא סבירא לי' ונפ"מ רבתי לדינא כי מלתא דא שכיחא כו' וכ' שתשובת הגאון הגיע

אלי בקצרה כי סמך על הטעמים שבנד"י נכתב שמה כהוגן לפי מנהגם בקריאת השמות ונ' שהודה הגאון לדברי שעוררתי דכל מידי דלא מצי עביד השתא לא משוי שליח שייך בכה"ג כו' עכ"ד יעוש"ה ועי"ש עוד בכלילות שמואל מ"ש בזה ועי' בפ"ת ש"נ אות ד' שם דוואסא ובאות פ' שם פרידא מ"ש לחלק דאם נכתב בשינוי גמור גם במקום הכתיבה דשמה נפתא וכ' תפתא וכה"ג ודאי דאינו מועיל שינוי השם ע"י הכרזה אחר הכתיבה אף קודם הנתינה כיון דבע כתיבת הגט נכתב ונחתם בפסול כו' והאריך בזה וכ' אח"כ דבגט ע"י שליח איכא עוד חששא כו' משום דכל מידי דלא מצי עביד לא מצי משוי שליח כו' והאריך בזה ולא הביא דברי העמודי אור הנ"ל שכבר הרגיש בזה ועי' בעין יצחק ח"ב שה י"ט בענין הגט שהאשה נק' חשא יודית והמסדר צוה לכתוב חסיא יודית כו' ויש בזה ב' שנוים א' במה שהי' צריכין לכתוב בשי"ן ימנית וכ' בסמ"ק. ב' במה שהוסיפו לכתוב ביו"ד אחר הסמ"ך דלכאורה הוי הגט בטל מה"ת כו' והאריך הרבה בזה. ובענף ה' כ' עוד להתירא דלפי המבואר בב"ש בש"א אות א' דבאותיות המחלפים יש להכשיר בשעה"ד אפי' ניכר במבטא כו' והק' ע"ז מגיטין ס"ג בההיא דהוי קרי לה נפאתה וכ' תפאתה כו דהגט פסול אף דהוי אותיות המתחלפים וכ' ליישב דבזמן הש"ס לא הי' כותבין בכמה גיטין שם אביהם כו' וא"כ אף דלא מקרי שינוי באותיות המתחלפים כו' מ"מ הוא פסול משום דהוי כמו שלא כ' שמם כלל דהא בעי' כפר כריתות וספירת דברים כו' ומש"ה אמרי' בש"ס דהגט פסול אבל האידנא דכותבין שם אבי המתגרשת בכל הגיטין ומהר"מ פדואה סי' ל"ה הביא בשם המרדכי דאף בלא כ' שם המגרש רק בן פ' ג"כ כשר מאחר שידוע שאין לאביו בנים אחרים אלא זה וע"כ הגט כשר וכמו בן פ' עד כו' ואף דהב"י כ' בשם הרשב"א דפסול בכתב בן פ' עד עכ"ז נ' ודעת הג"פ כמהר"ם פדוה כו' והביא ראי' מהא דבן פ' עד ומד' התוס' גיטין ל"ד כו' ומגיטין כ"ג הרי את שפחה כו' וכתב לכן אף דנכתב סמ"ך במקום שי"ן ימנית י"ל דהגט כשר דזה לא מקרי שינוי דהוי באותיות המתחלפים כו' רק דעיקר חשש הפסול בזה משום דהא עכ"פ לא כ' לשמה הא בנ"ד שכ' בת יצחק זה מועיל ככתיבת שמה והביא ד' ס' בת עיני סי' ג' בדבר הגט שכ' בשם האשה סותר ובאמת היתה נק' בשם סושי בשי"ן ימנית והעלה להתירא והביא ד' הפ"מ סי' מ"ו בגט שכ' סאשה דמתקריא שאשה כו' וכ' אח"כ דעוד יש לצדד היתר בדיעבד אליבא דכ"ע עפ"ד הב"ש כו' דבאותיות המתחלפים לא מקרי שינוי כו' והק' מהא דהוי קרי לה נפאתה כו' וכ' לחלק דבתחלת שם שינוי פסול כו' ו כוף שם י"ל דלא נ' כשינוי כו' הרי שסמך להקל בגט במקום חשש עיגון אף שלא ניסת אם הי' השינוי ע"פ אותיות המתחלפים ובלשון לעז ושלא בראש התיבה כו' א"כ גם

לדבריו יש היתר בנ"ד דהא הטעות לא הי' בתחלת החיבה ושם תשא הוא לעו כו' וכ"ש בנ"ד דכבר ניסת שפיר יש לנו לסמוך דלא תצא הן עפ"י סברת המחבר הנ"ל כו', והן עפמ"ש כו' דכ' שם אבי האשה כו' ובמה שנכתב שם חסיא ביו"ד נוספת כו' יש להקל בפשיטות כי לפעמים מחמת מהירת המבטא בעת שקורין לה נרגש היו"ד לפעמים גם בשם חשא והוי כמו שקורין לה בשם חשא יודית וזה מחמת היו"ד שבתחלת שם יודית נמשך גם היו"ד למעלה כו' וכ' ובאמת שם חסיא וחסא השם שם אחד ומתחלפות לפי שינוי המקום והקורין לה כי יש שקורין שם זה בשם חסיא ויש שקורין שם זה בשם חסא או בשי"ן ימנית וכדמצינו בב"ק י"ת א"ל רב סמיא ברי' דרב אשי ובכתובות ל"ג ב' איתא רב סמא ברי' דר"א הרי דשם א' נתחלף דיש אנשים שמרגישים ביו"ד בסוף התיבה ויש בנ"א שאין מרגישין היו"ד וע"כ י"ל דלא הוי שינוי השם כ"כ כו' ע"כ כו' דיש לסמוך ע"ז דל"ת מבעלה כו' והאריך שם עוד בזה להתירא יעוש"ה ועי' לעיל סי' קי"ב מ"ש והארכתי בזה ועי' בעונג יו"ט חאה"ע סי' קנ"ו בענין גט הנשלח לאשה ששמה חשא ובמקום הנתינה המבטא חשא בשי"ן ימנית וכן חותמת עצמה ונכתב בגט חסא בסמ"ך כי כן דרך המבטא במקום הכתיבה וכ' דנ' דהגט פסול בלי ספק דאף שיכול להיות רשם חשא יוצא משם חסא אין דורשין לשון הדיוט בזה והעיקר בגט לכתוב בשם כמו שקורין ודוקא בשה"ק שברור הדבר שהשם יוצא ממנו לא אכפת לן במה שמשנין קצת הקריאה וכותבין שה"ק כמו שמוזכר בקרא והכל יודעין שהשם שנק' יוצא משה"ק רק שמורגלין לשנות קצת ולהכי יודעין הכל מן המגרש ומן המתגרשת אבל שם חסא אינו מוזכר בכתוב וכיון שבמבטא מקפידין שלא לשנות סמ"ך בשי"ן ימנית הוי שינו השם ופסול והביא ד' מהרי"ט ח"ג סי' ט"ז והאריך בדבריו וכ' דמוכח מדבריו דהיכא דבעי' שיבינו השומעין ל"מ לשון מגומגם וא"כ בגט דשינוי השם פוסל דבעי' שיהא מוכח מתוכו להקורין הגט שידעו מי הם המגרש והמתגרשת ודאי דבמדינה שמקפידים שלא להחליף סמ"ך בשי"ן והחליף הגט פסול שהרי יטעו הקורין בשם המגרש ובמדנתינו מקפידין ע"ז שלא להחליף סמ"ך בשי"ן והלכה פסוקה היא דמקום הנתינה עיקר ואם יש ב' שמות כותבין שם מקום הנתינה עכ"ד וציין ע"ד תשו' מהרי"מ סי' ל"ד הנ"ל והיינו התקנה של מהרי"מ הנ"ל וגם יש תקנת הכרזה של הבאר יצחק והשאילות שמואל הנ"ל וגם התקנה של עמודי אור הנ"ל ולפ"ד העין יצחק הנ"ל כשר בזה במקום עיגון ועי' בס' עזרת ישראל סי' ל' מ"ש ע"ד תשו' מהרי"מ הנ"ל והאריך בזה יעוש"ה ועי' בחא"ש בהשמטות סי' י' בענין הגט באשה ששמה גיטיא וכ' בהגט גוטא בלי יו"ד אחר הטי"ת וכ' כי זה הכלל בגיטין שצריך להיות כפי אשר נק' בפי העולם ואם אינו נכתב כפי אשר

נק' הוי שינוי השם ולו יהא דהוי מכח שינוי המקומות נמי הוי כשינוי השם כרו מי שיש לו שם בב' מקומות צריך לכתוב שם מקום הנתינה והכתיבה ואף אם אין רצונה של אשה לקבל גט שניה א"א לומר דהגט כשר מכח זה מיהו יש לו עצה דיכול לגרשה בע"כ כו' עכ'. וכ"כ בסי' ז' בהשמטות שם באשה ששמה גיטיא וכ' גיטא בלא יו"ד אחר הטי"ת דהגט פסול אף בדיעבד ובמקום עיגון דהוי שינוי השם ממש כו' דבגט הכל תלוי העיקר בקריאת העולם וזה כלל גדול בשמות גיטין וכיון דרק בתוכן שהיו"ד נרגשת במבטא וכ' בלא יו"ד הוי שינוי השם ממש ופסול הגט ואין בידי והכשירו בשום אופן כו' עכ"ד והיינו כד' העונג יו"ט הנ"ל ולפ"ד העין יצחק כנ"ל יש להכשיר במקום עיגון ואם ניסת לא תצא וגם בהא דעמודי אור שם ששינוי שם המגורשת ששמה גוטא וכ' שם גאטיא ביו"ד אמר הטי"ת יש להכשיר במקום עיגון ואם ניסת ל"ת לפ"ד העין יצחק הנ"ל וא"צ להתקנה של העמודי אור הנ"ל אך במה שכ' בהגט גאטיא באל"ף אחר הגימ"ל ולא כ' וא"ו אחר הגימ"ל בזה צריך להתקנה של עמודי אור הנ"ל ואפשר דאף החא"ש והעונג יו"ט הנ"ל לא החמירו רק בדיעבד ובמקום עינין כ"ז שלא ניסת אבל אם ניסת ס"ל נמי דלא תצא וכמ"ש העין יצחק הנ"ל ועי' עוד בחא"ש סי' י"ז באשה שנק' בפ"כ סאסי' והמסדר כ' בגט שם סוסי בוא"ו אחר הסמ"ך ראשונה וכ' שמה סוסי כי' וכ' כד' השואל דהוי שינוי השם דקמ"ץ נכתב באל"ף אבל בוא"ו הוי חול"ם או מלאפו"ם כו' והאריך בזה וכ' דשנא בשעה"ד ודאי דפסול וצר יכה גט אחר ובשעת הדחק או שנשאת יש לעי' הנה לכאורה יש להקל כיון דהוי וא"ו ואל"ף מאותיות המתחלפות באותיות אהוי' כו' אך הא ליתא והביא ד' הבת עיני הנ"ל שהוכיח דאותיות המתחלפין ל"מ רק בסוף השם ולא בתחלת השם והבית ראי' מההוא דהוי קרי נאפתא וכ' תאפתא אף דתי"ו ונו"ן מתחלפים כיון דהוי בתחלת השם פסול כו' וא"כ ה"נ כו' הוי השינוי בקריאת אות הראשון ול"מ מה שהם מתחלפים כו'. ועוד נ' לחלק בין שם לעז לשה"ק דע"כ לא ס"ל להך דעה דבאותיות המתחלפין כשר רק בשה"ק נק' סתמא ע"ש הנאמר בתנ"ך ולכך אזלי' בתר הכתוב בתורה ואם ה' בתורה כתוב הי' כשר דשם לא תלית בתורה בשינוי הקריאה דל"ש בתורה שיאמרו אתר הוא ולכך כיון דבתורה כתוב אותיות המחלפין ומהני ממילא גם הנק' ע"ש הכ' בתורה הוי כאלו שמו כן באות המתחלף ובזה לא יטעו לומר דאין זה המגרש דמסקי אדעתייהו דנק' ע"ש הכ' בתורה וכיון דבתורה אם נשתנה שם זה באות המתחלף הי' כשר בגט ג"כ הוא כן אבל בשם לעז שאינו בתנ"ך או שם תרגום כל שאינו מפורש בתנ"ך בזה ודאי אזלי' בתר שמו אם אינו נק' בשם זה ודאי יטעו לומר דאין זה המגרש דבלשון העולם שם תרגום ל"ש לחלק בין אותיות המתחלפות או

לא ולכך בשם נאפתא ותאפתא דהוי שם תרגום ל"מ שהם מתחלפין כו' והאריך בזה וכ' לבסוף והעיקר נ' דהגט פסול אף בשעה"ד והאשה והבעל באיסורין עומדין כמקדם עכ"ד יעוש"ה וכן בהא דעמודי אור הנ"ל ששמה נוטא וכ' בהגט גאטיא הוי נמי שינוי בין וא"ו לאל"ף כמו בין סאסי לבין סוסי ופסול אף בשעה"ד להחא"ש הנ"ל רק דיש תקנה כל עמודי אור הנ"ל ועי' בד"ח בשער החשובות שכ' ע"ד החא"ש הנ"ל שכ' דיש להקל באותיות המתחלפות עפ"ד הב"ש באות ג' כו' וכ' עליו דלא דק דאותיות המתחלפות אינם כשרים רק בשינוי באותיות אבל במקום נקודה שצריך יו"ד וכ' אל"ף ודאי פסול כמבואר בתשו' מהריב"ל שהוא המכשיר באותיות המתחלפות ואעפ"כ גבי נקודות אם כ' יו"ד במקום אל"ף או ואיו פסול יעו"ש גבי שם גיווא וכן מהרי"ט הוא מהמכשרין באותיות המתחלפות ומ"מ גבי טראנטה בה"א וטראנטו בוא"ו פוסל משום דהוי שינוי בנקודה ועוד השיג על מ"ש דאותיות המתחלפות ל"מ רק בסוף השם ולא בתחילתו וכ' עליו דזה ליתא ובהדיא כ' בס"ש דאפי' בתחילתו אין קפידא דמצינו בקרא ויברח אדד כו' הדד נער קטן וכ"כ גבי נהר טינא ודינא ועוד השיג עליו מ"ש אבל בשם לעז שאינו בתנ"ך או שם תרגום כל שאינו מפורש בתנ"ך דבזה אין שייך לחלק ולומר דהאותיות מתחלפים דדוקא בקרא משא"כ בשמות לעז ל"ש לתלות באותיות המתחלפים וכ' עליו דגם זה ליתא דבס' שארית יהודא כו' כ' דמצינו דהתלמוד אינו מקפיד בזה א"כ נ' דאין להקפיד בין טי"ת לדל"ת ואפי' בדברים שעיקרן לה"ק ומכ"ש בדברים שעיקרן ויסודם בלשון לעז ומובא בס"ש אות ב' בש"א לכן ח"ש לדינא נ דבשם לעז וראש השם כו' לכ"ע פסול ליתא דבהדיא מבואר בס"ש וכמה גדולי ספרד ובג"פ שמכשירים אפי' בשם לעז ובראש החיבה עכ"ד ועי' בחתם סופר ח"ו סי' מ"א ובס' באר משה חאה"ע סי' י"ד מ"ש לענין הכרזה ומ"ש החתם סופר שם להשיג על הנו"ב מהדו"ק חאה"ע סי' פ"ו לענין פילץ ופילטץ שהבאתי לעיל סי' קי"ב והאריך בזה יעוש"ה ועי' בשאילות שמואל שם שהק' נמי בזה מהא דכל מידי דאיהו לא מצי עביד לא מלי משוי שליח כו' וכמו שהק' העמודי אור הנ"ל והאריך בזה:

יד **בס**' אור גדול כס' כ"ו בגט שכ' שם המתגרשת דיני ביו"ד אחר הנו"ן והביא דעת השואל שפקפק ע"ז שמצא בשם ארי' סי' ס"א שתמה על המים חיים בשם ממלי' לקלקל שם הכתוב בתורה מחלה בלא יו"ד אמר הלמ"ד והרבה אנשים ששמם שלמה הנקראים בהרכבת היו"ד אמר הלמ"ד היתכן לכתוב כן בגט כו' ומזה דן כת"ר ג"כ לשם דינה אם נק' בהרגש יו"ד אחר הנו"ן עכ"ז אין לשנות כו' וכ' עליו דלדעתי הדברים פשוטים כהמ"מ גם בשם מחלה אם הלמ"ד רכה בהדגש יו"ד נצרך לכתוב ממלי' ביו"ד אמר

הלמ"ד ואין להשגיח על שם הכתוב בתורה שנק' בענין אחר בלא הרגש יו"ד אבל זו שנק' בהרגש יו"ד שפיר נצרך לשנות גם הכתיבה כיון שנשתנית בקריאה דוגמא לזה בעזרא ק' ת' פ' י' בן יוספיה כו' דנ' דנובע משם יוסף הכ' בתורה וגם קצת דומה לשם קטנות עכ"ז נכתב כמו שנק' כו' וגם בשם שלמה כו' אני או' אם נק' בהגרשת יו"ד אחר הלמ"ד שצריך לכתוב שלומה ואין להשגיח על הכ' בתנ"ך רק כיון שנשתנה בקריאתו מהכתוב בתנ"ך ישתנה גם בכתיבה דהגע עצמך בשם שלמה איכא כמה שמות הדומים לו ודומים זה לזה ונשתנו בקריאתם קצת ונשחנו ג"כ בכתיבתם כמו שְׁלֹם כו' שָׁלוֹם כו' שלומי כו' שלמיה כו' שלמות כו' שלמית כו' אף שדומים זה לזה עכ"ז כל א' נכתב כמו שנק' כו' וכגון שם שמעון הכ' בתורה נמצא קצת דוחה לו כו' והאריך בזה והביא דוגמאות הרבה משם א' אשר נשתנה קצת בקריאה נשתנה ג"כ בכתיבה לכן נ' ברור דאין לדרוש השמות להבין מקורן רק לכתוב כמו שנק' אף שנשתנה מהכתוב בתנ"ך כו' ע"כ שפיר כ' המ"ת אם נק' ממלי' בהרגש יו"ד אחר הלמ"ד דצריך לכתוב מחלי' וכן שפיר כ' הרב בגט דיני' אם נק' בנו"ן רכה בהרגש יו"ד אמנם בזה שפיר כ' כת"ר כיון שבני משפחתה וקצת משכנותי' קורין לה בשני השמות היינו אסתר דיני' כו' יש לכתוב דוניה שהוא השם הנק' בפ"כ דמתקריא אסתר דיניה ולא הי' לו להשמיט שם אסתר כו' וסיים דלדינא יכתוב גט אחר כו' ויכתוב שם דיניה דמתקריא אסתר דיניה ואם לא ירצה לכתוב גט אחר למסור כת"ר זה הגט שכ' בו דיניה לבד כי הוא השם שנק' בפ"כ ולא גרע מחניכה שהכל קורין וכשר בדיעבד בשם זה לבד ובנ"ד שהוא שעה"ד כדיעבד דמי ואח"כ כ' שמעתי מא' שהי' במדינת וואלין שאמר ששם קורין כל נו"ן דכה ורפה כמו הרגש יו"ד א"כ כשקורין בתורה דינה קורין ג"כ בנו"ן רכה ורפה א"כ ברור דשם א"צ לכתוב יו"ד מאחר דממש לפי המבטא שלהם הוא השם גופי' הכתוב בתורה בלא שים שינוי כל דהוא כלל א"כ אם יהא נכתב יו"ד יהא פסול דהוא שינוי השם ממש כיון דנו"ן לחוד הקריאה כן א"כ כשנכתב ביו"ד מוכת דהקריאה בענין אתר וא"כ במדינות אלו ממילא נשתנו הדינין בזה כו' עכ"ד יעוש"ה ועי"ש עוד בסי' י"ט שהביא ד' הגט מקושר אות מ' לענין שם שלחה שאם כ' באל"ף בסיף פסול אף אם נק' שלחה בשי"ן שמאלית ובפת"ח כעין השם שבסוף מגילת רות עכ"ז נצרך לכתוב בה"א לבסוף ככתוב שם בסוף רות ואם כ' באל"ף לבסוף הוי שינוי השם ופסול והשיג עליו דזה השם גופי' המבואר בסוף רות בה"א לבסוף הנה הוא בדבה"י ק' ב' פ' י"א ב' פעמים באל"ף לבסוף וכן שם פ' נ"א נ"ד איתא ג"כ זה השם שלמא באל"ף לבסוף וא"כ חן הדין שם שלמא יש לכתוב באל"ף דרוב פעמים נמצא כך בתנ"ך:

עוד כ' שם בא' שנק' בשצו תמר בתי"ו רפוי' כו' וכ' דצריך לכתוב כן תמר בתי"ו רפוי' כי גם שם תמר שבתורה כלת יהודא שנק' בתי"ו גדושה עכ"ז מצינו שנק' ג"כ בתי"ו רפוי' בראשית ל"ת פ' י"א ויאמר יהודא לתמר בתי"ו רפוי' ובפ' י"ג ויגד לתמר בתי"ו רפוי' כו' ובאמת בתנ"ך מצינו כחה שמות נשים ואנשים ומקומות שפעם נק' דגושין ופעם רפויין כו' חזינן דאין בהם שינוי כו ושפיר י"ל שנק' תמר בתי"ו רפוי' משא"כ בסמ"ך שלא מצינו שם בשום מקום ובפרט שי"ל שזה השם הוא קיצה"ש מאיתמר בן אהרן הכהן כו' והאריך בזה וסיים דנ' ברור דיש לכתוב בתי"ו והקורא יקרא בתי"ו רפוי' עכ"ד ועי' בבית דוד סי' י"ט שתמה בשם שלמה ושַלְמָה שהם ב' שמות נפרדים ושניהם נמצאים בכתובים כי שם שַלְמָה נמצא בסוף מגילת רות ובלי ספק שהם ב' שמות מתחלפי' שזה נקוד בשוו"א וב' חולמי"ן וזה בנקודות פת"ח וקמ"ץ ולא עוד שזה בשי"ן ימנית וזה בשמאלית ואפי"ה אנו כותבין בגט סתם בין לשלמה בין לשַלְמָה ולא חיישי' כלל להא דלא הוי מוכח מתוכו והוכיח חזה דכל שהשם נק' גם כהלכתו לא אנפת לן כלל אי איכא למקריא גם באופן אחר והיינו משום דלא בעי' מוכת מתוכו וסמכי' על עדי חסירה כז' והאריך בזה יעוש"ה ולפ"ד האור גדול הנ"ל אין כאן הוכחה דשם שַלְמָה יש לכתוב באל"ף לבסוף כו' אך הבית דוד ס"ל כהג"מ הנ"ל דאף שם שַלְמָה צריך לכתוב בה"א לבסוף ושפיר הוכחה הנ"ל דלא בעי' מוכח מתוכו וסמכי' על עדי מסירה. ועי"ש עוד באור גדול סי' ל"ו מ"ש בענין אשה ששמה גיטל וכ' בגט גוטל כו' והאריך בד' הרשב"א גיטין ל"ד שכ' דשינה ממש פשיטא דפסול מה"ת שלא נכתב לשם בעלה כלל רק לשם איש אחר שמבואר מדבריו דהפסול הוא משום דהוי שלא לשמו והוא תמוה דלשמו ולשמה הם על עצם האיש והאשה ולא על שמותיהן וכ' ליישב והעלה דבזמנינו ששונין תחלה שמות האיש והאשה ומפרשין להדיא דזה האיש נק' בשמו כך וכך וזו האשה נקראת כך וכך אף אם באחת שקר הדברים כו' אבל מ"מ הא אמרו מפורש שכשיכתבו זה השם כונתם לשם עצם איש זה כו' וא"כ להפוס' דבלא כ' שם האיש והאשה כשר מה"ת אף בשינה כשר בזמנינו כו' וכ' דאף להפוס' דס"ל דפסול מה"ח בלא הזכיר שמו ושמה כו' מ"מ כל שהזכיר שמו בטעות דעבידו למטעי שפיר כשר כו' וא"כ בנ"ד מגיטל לגוטל עבידי למטעי נ' שפיר דאין בזה חשש מה"ת כו' וכ' דיש לצדד דאף פסולא דרבנן ליכא כו' וי"ל דכשר יותר מאלו לא הי' נכתב כלל דבלא נכתב לא הוי ספירת דברים משא"כ בנכתב רק דנכתב בשינוי שם הלידה שפיר הוי ספירת דברים כמו אלו הי' כן שם הלידה כו' וממילא יש לצדד להתירא כו' יען שהוא שעה"ד ועיגון גדול הנני מצטרף

להרבנים שהתירו עכ"ד יעוש"ה. ועי' בשם ארי' סי' פ"ט שכ' לפסול בזה הבאתי דבריו לעיל סי' ז' יעוש"ה:

אות ה

טו **בשם** ארי' חאה"ע סי' צ"ט בגט שנכתב שם האשה האדיל בה"א ובספרי שמות נכתב באל"ף וכ' אמת כי כן הוא בט"ג ש"נ אות א' ס"ק ח' שם זה באל"ף אבל עכ"ז נ' דאינו מעכב כי לפי סברתנו קשה להבחין אם הוא באל"ף או בה"א ושאלתי לכמה אנשים זה או' בכה וזה או' בכה וקצתם אמרו כי א"י להבחין היטב אם באל"ף או בה"א וכן הוא גם לדעתי לכן אין בזה שינוי וכה"ג כ' בצ"צ סי' פ"ד לענין שם זעליג אם בגימ"ל או בקו"ף כיון שאין מורגש כ"כ אין קפידא וכ"כ בט"ג בשם הירמיזי בשם הג"פ דאם כ'. באל"ף דכשר דאין ניכר הרגש גדול בין אל"ף לה"א בשם זה ואף שבש"ג שם כ' דאין לסמוך עליו בזה לפי הברתנו כו' זהו רק במקום שנרגש אבל בשם האדיל שאינו נרגש כ"כ ההבדל יש לסמוך על הג"פ וכן שם האדס והאדיא שהם בה"א קריאתם נוטה לשם האדיל בה"א ונ' כי מפני שדרך האנשים לקצר מפני מהירת המבטא כמ"ש בט"ג כו' וידוע אשר הה"א הוא אות קלילא וקל יותר על המבטא מן אות אל"ף לכן אף השמות שהונחו בראשונה באות אל"ף מפני מהירת המבטא נראים כה"א לכן אם נכתב בה"א ג"כ כשר דקרוב להברת אנשים שאינם דוחקים האל"ף ונדמה לה"א ואין כאן שינוי ולפי"ז י"ל דאם כ' אל"ף במקום ה"א פסול דהוי שינוי כמו בשם הינדא שכ' אינדא באל"ף דפסול כמ"ש בט"ג ואפשר דגם הט"ג איני חולק על הג"פ רק בכותב א' במקום ה"א כמו בשם הירמיזא שכ' הע"ג דבזה הוי שינוי מן הקל אל הכבד דאות ה"א קל יותר מן אות א' אבל להיפך הי"א במקום א' דזה הוי מן הכבד אל הקל אין קפידא כי מן הכבד אל הקל נושה הברת אנשים דדרכה לחטוף ודרך אנשים להקל על המבטא ולא להכביד ובפרט אם הקריאה נוטה באמת לה"א דאין להקפיד בזה גם הגידו לי כי בכתב נכתב ברוב פעמים האדיל בה"א וכן ראיתי ג"כ בעיני ונ' דזה הי' כונת המסדר שכ' בה"א כי כן נדמה לו לפי הברתו ג"כ לכן לא כ' באל"ף כו' עכ"ד:

אות ז

טז **זלטא** בלא אל"ף אחר הלמ"ד לכתחלה וכ' הט"ג ש"נ אות ז' ס"ק ז' דאם כ' אל"ף אחר הלמ"ד כשר בדיעבד אבל אם כ' אל"ף אחר הז' פסול אף בדיעבד דהא משתנה הניקוד עכ"ד. אך הגמ' כאן ובכללי השמות אות כ"ג כ' דיותר נכון לכתוב זלאטא באל"ף אחר הלמ"ד דבלא אל"ף יש לטעות לקרות זלטא בפת"ח תחת הז' אבל בין קמ"ץ לפת"ח ליכא טעות כולי האי עכ"ד. הובא בפ"ת וכ"כ בס' זכרון יעקב סי' ל"ט וסי' נ"א דיש לכתוב זלאטא באל"ף אחר הלמ"ד והביא ד' הג"מ הנ"ל וכ' דכן מסתברא:

יז **בצ"צ** סי' רמ"ג באשה הנק' בפ"כ זיסלא ונכתב בהגט זיסל וחושש לנפשו ליתן גט שני וכ' דנכון הוא כדכ' הב"ש ש"נ אות ז' זיסל זיסלא ותלוי במבטא א"כ כשנקראת זיסלא יש לכתוב כן דודאי יש קפידא ושינוי בין חסרון האל"ף כו' וכן מבואר בש"א אות י' יוזף יוזפא מבואר דכשנק' יוזפא צריך לכתוב דוקא באל"ף בסוף וה"נ גבי זיסלא וכ"מ בג"פ סי' קכ"ח ס"ק ל"ב גבי ברון ברונא דחשיב שינוי כו' ובמהרי"ט חאה"ע סי' י"א כ' דרבין ורבינא שבגמ' שמותם רק אבין רב אבינא רק שהבליעו האל"ף הראשונה והרי עכ"פ השינוי בין ב' שמות אלו הוא רק בענין האל"ף דלסוף נמצא אנו רואים שהחסרון האל"ף גורם. להיות שינה שמו ממש א"כ בנ"ד נמי צריך ליתן גט שני עכ"ד:

ועי"ש עוד בסי' רל"ו באשה ששמה דינה וטעה המסדר וכ' דינא באל"ף וכ' דשה שהוא בלה"ק אף בתרגום אין לשנותו כלל כו' והאריך בזה וכ' לבסוף ומ"מ נ' בנ"ד ששם דינה חותמים א"ע כל הנשים ה' בסוף א"כ אם זו חותמת א"ע ג"כ הרי החמיר הב"ש אפי' בדיעבד ושטה"ן ולהג"פ נ' ודאי אפי' א"י חתימתה יש להצריך גש אחר והתו"ג סי' קכ"ט כ' דהעיקר כה"פ וכ' ומ"מ אם הוא מקום עיגון אפשר שיש לצרך מ"ש בג"פ סי' קכ"ט ס"ק א' בשם תשו' מהרמ"פ סי' ל"ה להכשיר בשינוי כעין זה ע"י שכ' בן פ' כו' עכ"ד יעוש"ה:

ובסי' רל"ו באשה שנכתב שמה בילא ובמקומכם מדגישין היו"ד אחר הלמ"ד ביליא רק הדרים עמה קורין לה בילא כרגיל על לשונם בוואלין בלא הדגשת היו"ד אחר הלמ"ד ודעת השואל לפסול הגט כו' וכ' דהמנהג לכתוב בילא בלא יו"ד אחר הלמ"ד כמ"ש בב"י וד"מ ובש"ע ובסדה"ג וקרוב שכן כותבין וחותמין באגרות ובשטרות ועוד שקרובים מאוד זל"ז וראי' ממה שכותבין בירושלים בגט ירושלם בלא יו"ד אחר הלמ"ד אף שנרגש מאד היו"ד כו' ול"ד למה שהחמיר בתשו' ב"א סי' צ"ד גב פעסיא חסיא כו' ועוד דשם בילה קבוע יותר משמות פעסא חסיא כי בילא נזכר במרדכי פ' השולח סי' שס"ח וז"ל וא"צ לכתוב כינוי שהוא קיצור של השם כמו בילא בולתא כו' הרי מזמן המרדכי כו' נזכר בילא בלא יו"ד כו' א"כ מה שעכשיו נרגש יו"ד ה"ל כמו שם דנערות בולתא בילקא כו' ועוד י"ל דאין זה שינוי שמה רק כלא נכתב שמה וכה"ג יש מכשירין ע"י בח פ' ואף להחולקים יש לצדד שהרי נכתב שמה רק שאינו מבואר היטב עוד יש לצדד משום שבמקום כתיבה נק' בילא יו"ד כו' והאריך הרבה בזה. וסיים דיש להכשיר הגט כו' יעוש"ה. ובסי' רל"ד רל"ה בענין שם בילא דמתקריא ביליא כו' האריך הרבה בזה ופ' להכשיר הגט יעוש"ה. ובסי' רל"ג בענין גט שנכתב שמה אידא כו' אך במ"נ בזלאטאפלי מרגישין יו"ד אחר הדל"ת אידיא ובתשו' ר"א סי' צ"ד צ"ו ק"ג פוסל בחסרון היו"ד וס"ל

דהוי שינוי השם א"כ יש לחוש שלא נכתב שם מ"נ ולא וכל שום כו' והאריך הרבה בזה ופ' להכשיר הגט יעוש"ה. ובסי' רכ"ב הביא מ"ש בשם אאזמו"ר שלא לכתוב בחי"ה. רק דמתקריא בשא ואם כ' בתיה לפסול כו' אך שמעתי שאח"כ חזר בו וגם לפי שהעולם נוהגים לכתוב בתיה ע"כ ראיתי לצדד בזה והאריך וכ' דיש לכתוב בתיה וכ"כ בסי' רכ"ג והאריך בזה יעוש"ה ועי' לעיל סי' ו' מ"ש בזה ובסי' רי"ט מ"ש בענין דנהגו לכתוב בגט בלומא בלא יו"ד אך קצת המדקדקים כותבים בליומא דנרגש היו"ד כו' והאריך הרבה בזה ופ' להכשיר כיון שכן המנהג לכתוב באגרות ושטרות בלומא יעוש"ה ועי' לעיל סי' ה' מ"ש בזה:

אות ח

יח **בברית** יעקב חאה"ע סי' פ"ג בגט שנכתב שם האשה חיענקא וערערו קצת דהי' צריך לכתוב שם האשה חיינקא בב' יודין, אחר החי"ת ולא ביו"ד ועי"ן אחר החי"ת כדי שיהי' בציר"י היו"ד ה"א ולא ביו"ד ועי"ן שהוא נק' בסגו"ל ורצו לפסול הגט ותמה דמה ראו לערער בזה הגס שכבר ניתן והגט כשר וכן ראוי לכתוב לכתחלה דהא שם חיענא מצוי בינינו ושכיחי ושם נרגש היו"ד בתנועת סגו"ל ובודאי כותבין שם אשה חיענא בחד יו"ד ועי"ן אחר החי"ת א"כ שם חיינקא הוא שם געגוע וקטנות לשם חיענא כמו שרה שארקא גוטא גוטקא וכו העיד איש א' שיודע אשה אחת שקורין אותה היום חיענא בקטנותה הי' קורין אותה חיענקא וכ' ועוד אפי' הי' נק' יו"ד ה"א בציר"י אפי"ה יש לכתוב ביו"ד ועי"ן בתנועות סגו"ל אם אינה יכולה לכתוב ולחתום בב' יודי"ן בלא עי"ן והטעם כיון דידוע לנו שם אשה חיענא הדבר ברור כי שם חיינקא הוא לגעגוע וקטנות ונגזר משם חיענא וכיון שאין הדבר מורגש הרבה במבטא להבדיל בשם חיענקא אם נק' ביו"ד בסגו"ל או בציר"י אין עוקרין שם מיענקא משם חיענא אשר שם ידוע דהיו"ד בתנועת סגו"ל אמרי' דהעולם אין כונתם לשנות שם חיענקא משם חיענא רק לנענוע וקטנות ומפני מהירות המבטא מלשון העולם נשמע כעין ציר"י והביא ראי' לזה מהא דקי"ל בשמות אנשים ונשים בשם לעז כותבים אל"ף לבסוף כמו בשם בילא פעלטא נעכא אע"ג דמבטא נשמע בתנועת סגו"ל לבסוף כהברת עי"ן אפי"ה כותבין לכתחלה לבסוף באל"ף והטעם כיון הנחת השם הוא באל"ף לבסוף על קריאת קמ"ץ אע"ג דנשתרבב הלשון מפני מהירות המבטא לתנועת סגו"ל אין לשנות לכתוב בעי"ן דאמרי' העולם אין כונתם לשנות לקריאת שם בילא נעכא פעלטא לתנועת סגו"ל משם זה שהי' הנרתם בתנועת קמ"ץ ואין בזה שינוי כלל ועי' בכנס"י סי' ס"ג דמחלק בין סוף חיבה לתחילת תיבה מ"מ בשם חיענקא אם הוא בסגו"ל או בציר"י ודאי דמי לזה כיון דידוע לנו שם חיענקא

ע"כ מפני מהירות המבטא אין מרגישין הבדל בין תנועת סגו"ל או ציר"י ע"כ נכתב בחד יו"ד ועי"ן כו' והאריך בזה. וכ' דלכתחלה ראוי לכתוב כן בעי"ן ויו"ד וכ' עוד דאה יכתבו חיינקא בב' יודי"ן יש לטעות שהוא פת"ח חריף כמו שם רייכיל ריינא חיקא טריינא דכותבין בב' יודי"ן כו' ואע"ג דבאמת אם הי' ידוע לנו בבירור דנק' בציר"י היו"ד הא' חיינקא שהיו"ד הי' נרגשת בציר"י הי' צריך לכתוב כן וליכא למיחוש לטעותא דיקראנו בפת"ח חריף דכיון דאיכא למקרי הכי כו' והכי ל"ח לטעותא דהקורא מ"מ הכא שאינו ידוע בבירור הקריאה אם הוא בסגו"ל או ציר"י יש לחוש שיקראנו בפת"ח חריף לא מצי למכתב הכי וכ"ש לפמ"ש דידוע שם אשה חיענא שם חיינקא נגזר משם חיענא ורק דרך קטנות נק' כן אפי' הי' קורין אותה בתנועת ציר"י לא עקרינן מעיקר השם חיענא וכותבין בחד יו"ד ועי"ן וגם אינו מורגש במבטא שם זה אם הוא בסגו"ל או בציר"י יש להורות לכתחלה לכתוב כן עכ"ד. והביא ששמע שגם הגאון ר' יעקב מקארלין הכשיר זר הגט יעוש"ה, ועי' בצ"צ סי' ר"כ בשם האשה הנק' חיענא שהיו"ד מורגש במבטא וכ' דמ"מ נ' דדי ביו"ד אחת דהא חיה ג"כ היו"ד מורגש במבטא וכותבים יו"ד אחת כו' מ"מ בס"ג גבי חייא כ' דנ' לענין היודי"ן לאו בהא תליא אלא במבטא שאם החי"ת בחירי"ק יש לכתוב ב' יודי"ן כו' וא"כ בנ"ד שהחי"ת הוא בציר"י סגי בחד יו"ד וכ"כ בפ"י בס"ג ש"נ אות ב' ס"ק ג' בענין ריינא שאם נק' הרי"ש בציר"י יש לכתוב רינא בחד יו"ד ומשמע ודאי כשהיו"ד נרגשת במבטא דעלה קאי וכ' ומיהו קשה על הש"ג משם סאייה דכותבים בב' יודי"ן הנם דהנקודות שוין לחיה אלא ע"כ צ"ל החילוק בין לה"ק לשאר לשון וכמ"ש הט"ג עצמו בש"נ אות פ' ס"ק י"ד גבי פייא וכמו אייא מארי כו' עכ"ד. והיינו כעין ד' הברית יעקב הנ"ל ועי' בחא"ש סי' צ"ח בענין גט שנכתב שם האשה חיענא דינה דמתקריא דינה וכ' דהי' צריך לכתוב בה"א בסוף כי שרשו נצמח משם חיה והוא שם נענועים כחו שרה סארקה ושם סאייה כו' ולו יהא דהוי ספק אם הוי משם חיה נמי צריך לכתוב לכתחלה בה"א ואם כי בדיעבד כשר באל"ף לכתחלה צריך לכתוב בגט כדינו וגם מ"ש בעי"ן לדידי הי' נ' דזה נצמח מקרא ותחיין את הילדים והו"ל לכתוב בב' יודי"ן ואף כי שם נכתב חסר בגט ראוי להיות מלא ומפרוש והי' ראוי לכתוב חיינה כן כ' לווילנא כשקיימתי חתימתם של רו"מ כו' עכ"ד. והיינו דלא כהברית יעקב והצ"צ הנ"ל ואח"כ כ' דכ' מווילנא דשמה הי' בחירי"ק החי"ת וכ' דא"כ הי' שם זה יוצא משם חייא כו' והי' לו לכתוב בחי"ת וב' יודי"ן ואל"ף כו' כי אם נק' בפת"ח כו' הוא משם חי' ואם נק' בחירי"ק הוא משם חייא ובין כך מ"ש חיענא אין לו שורש וענף עכ"ד יעוש"ה.

והעיקר נ' לדינא כהברית יעקב והצ"צ והב"ד דווילנא לכתוב חיענא בחד יו"ד ועי"ן. אחר החי"ת ואל"ף בסוף:

יט **בחא"ש** סי' ס' בשם האשה חניה שכ' השואל לכתוב בה"א בסיף וכ' שהוא נגזר משם חנה וערערו עליו וכ' עליו דמה דפשיטא לי' דהוי משם חנה כו' לדעתי אפשר דהוי משם חנניא המפורש בקרא ובד' חז"ל בכמה דוכתי רק כיון דלפעמים קורין שם נקבה בשם זכר לכך קראו לה בחד נו"ן ולפ"ז יש לכתבו באל"ף מיהו כיון דהוי ספק אם אל"ף או ה"א יש לכתוב בה"א דמעלין בקדש ולא מורידין כו' וגם אם הוי ראוי לכתחלה לכתוב באל"ף מ"מ אם שינה כשר כיון דהוי באותיות המתחלפות כו' לכן ח"ו לערער על הגט והמערער נדון כמוציא לעז על הגט ואח"כ כ' עוד דאף אי נימא דנגזר משם חנניא הא בחנניא גופי' דעת הט"ג לכתוב בה"א בסוף כמ"ש במקרא בחמ"ו וא"כ לפ"ז ודאי יפה עשה שכ' חניה בה"א בסוף כו' יעוש"ה:

וכעת ראיתי באה"ש ס"ק כ"א שהביא בשם השואל ומשיב ח"ג סי' קכ"ט באשה ששמה חיענא החי"ת בשו"א והיו"ד בסגו"ל וכ' בגט חייענא בב' יודין וערערו עליו דלפ"ז צריכא שתהי' הקריאה בפת"ח חריף כו' והשואל או' לחלק כו' היכא שהיו"ד לנקודה כמו בילא כו' אם יכתוב ב' יודי"ן ישתנה ההברה אבל במקום שהן המבטא בעצמה בזה ודאי צריך שיכתוב ב' יודי"ן והשו"מ הסכים עם השואל דגם לכתחלה יש לכתוב ב' יודי"ן והוא השיג עליו והאריך בזה. וסיים שלא לכתוב רק בחד יו"ד ועי"ן וכ' דנ' דיש לכתוב ה"א בסוף שהוא נגזר משם חי' או חנה ובכל זה אם נק' היו"ד בסגו"ל אבל אם נק' היו"ד. בחירי"ק או בציר"י ודאי צריכין לכתוב בב' יודין ובלא עי"ן עכ"ד. והיינו כהחא"ש הנ"ל וכבר כתבתי דהעיקר כהברית יעקב והב"ד דווילנא הנ"ל דיש לכתוב חיענא בחד יו"ד ועי"ן אחר החי"ת ואל"ף בסוף:

כ **בתשובת** ר"ח כהן סי' ע"ג באשה ששמה חיה וכ' בגט חייא בב' יודי"ן ואל"ף לבסוף כו' והאריך בזה. וכ' אח"כ ואין לפסול מחמת ששם אשה ראוי לכתוב בסוף בה"א ובגט זה נכתב באל"ף לבסוף כו' גם אין לפסול מפני שכ' יו"ד יתרה חייא ושם היה אין כותבין רק ביו"ד אחת אין פסול מחמת זה. שהרי גבי שם בנימין כ' בש"ע סעי' ל' דיש לכתבו חסר יו"ד בתרא ובד"מ הביא כמה דעות דכותבין מלא וכ' בס"ש להל' דלכחלה יש לכתוב מלא דהא קי"ל אפי' מה שראוי להיות חסר וכ' מלא כשר כיון דבמבטא הוא כאלו הי' מלא כו' א"כ ה"ה בנ"ד נמי הא במבטא אין ניכר הפרש בין שה חיה ביו"ד אחת או בב' יודין וא"כ אף אם ראוי לכתוב ביו"ד אחת וכ' בב' יודי"ן כשר לכן נ' שאין להוציא אשה מבעלה ופשיטא שהולד כשר עכ"ד. והובא דבריו באה"ש ס"ק י"ט ותמה עליו

דהא דקי"ל דמה שראוי להיות חסר וכ' מלא דכשר זהו רק אם כ' לאחר חירי"ק או ציר"י יו"ד יתרה דזה אינו הפרש בקריאה דהא חירי"ק וציר"י מושכין אחריהן יו"ד וכן אם כ' וי"ו יתרה אחר חול"ם ושור"ק שהן מושכין אחריהן וי"ו אבל חי"ה החי"ת בפת"ח ואין מקום ליו"ד אחרי' וכיון שכ' בב' יודי"ן חייא א"א לקרות החי"ת כ"א בחירי"ק והא איכא שינוי שם כו' והביא תשו' ד"ח ח"א סי' קי"א הביא מעשה שכ' שם חיה חייה בב' יודי"ן ונדחק שם להכשיר וכן בח"ב שם סי' ק"ס קס"א שכ' שם חיה חייא בב' יודי"ן ואל"ף בסוף וצדד להכשיר והשיג עליו וכ' כי לפ"ד הן חייה הן חייא א"א לקרות בפשיטות רק החי"ת בחירי"ק והיו"ד הב' בקמ"ץ והרי זה שינוי שם גמור ומ"ש שם כו' וא"ל דיבאו לטעות משום שרגילין לקרות חייא בחירי"ק ע"ש התנא ז"א דלא מחלפי שם אשה בשם תנא וגם כיון דיכולין לקרותו כפשוטו חייא בפת"ח חריף כדרך שקורין ההמון כו' וכ' עליו הנה מלבד דגם בלשון לעז יש שינוי במבטא בין פת"ח פשוט לפת"ח חריף הרי בלה"ק אינו בנמצא כלל פת"ח חריף כו' וא"כ הרואה כ' חייה או חייא בע"כ צריך לקרות בחירי"ק ובקמ"ץ ומ"ש דלא מחלפי שם אשה בשם תנא מה יועיל לנו זאת כיון דבע"כ הקורא צריך לקרות כמ"ש לפניו עכ"ד. ודבריו נכונים:

עוד הביא שם בשם כרם שלמה שכ' להסתפק בשם חיי שרה אם לכתוב חיי שרה כמ"ש בתורה או חיה שרה וכ' עליו דאין כאן מקום ספק כלל דודאי ב' שמות מלוקטים המה וצריכין לכתוב חיה שרה ואפי' אם היא חותמת א"ע חיי שרה אין משגיחין בטעות דילה עכ"ד. וגם בזה דבריו נכונים:

כא **בחא"ש** סי' קצ"ה בגט הנשלח לעיר אתת כו' מעיר אחת ממדינת וולאחייא ונכתב שם האשה חינא בלי יו"ד אחר הנו"ן וכפי הברת מקום האשה ומקום נתינת הנס הוי ההברה חיניא ביו"ד אתר הנו"ן כו' ובט"ג כ' דבכה"ג דנק' ביו"ד פסול אם נכתב בלי יו"ד והביא השואל פלוגתת הפוס' אם נכתב במקום הכתיבה שם מקום הכתיבה ולא ידעו אז דהוי נשתנה בשם מקום הנתינה דיש פוס' דהגט כשר ויש פוסלין כו' וכ' דיש לחלק דהיכי דהי' האיש או האשה במקום הכתיבה כיון דעכ"פ נק' שם כן א"כ הוי שמה כך ולא כ' שקר רק דהוי חשש דיש להם שם אחר במקום נתינה בזה יש פוס' דמכשירין אבל אם לא הי' שם במקום הזה מעולם מה בכך דיש אנשים שקורין להם שם כך עכ"פ זה המגרש או המתגרשת לא הי' שם מעולם א"כ לא הי' להם מעולם שם זה מה בכך דבמקום נתינה כותבין כך עכ"פ זה האיש או האשה הם במק"א ולא הי' להם שם זה מעולם א"כ שקר כ' וחתמו דשם המגרש או המתגרשת אין להם שם זה מעולם והאריך בזה. ופ' דבשם האשה פסול מה"ת יעוש"ה:

כב **בחא"ש** סי' קצ"א בשם אשה תאווה איך כותבין בגט אם באותיות הנ"ל או בשם חבו כו' וכ' דראוי לכתוב חאווה ולא חבו עכ"ד. ועי"ש עוד בסי' קס"ז שכ' שם האשה בגט גיוצא ביו"ד והי' לו לכתוב בוי"ו וכ' דזה אינו שינוי גמור דאינו מורגש במבטא כל כך וגם הוי באותיות המתחלפין באותיות אהו"י שיש מקילין בזה ואין להחמיר בזה אם כבר נשאת עכ"ד:

אות ט

כג **בארי'** דבי עילאי סי' ל"א בענין שם טויבא שמבואר בט"ג שלפי הברת מדינתינו יש לכתוב טאבא באל"ף והביא בשם חותנו דס"ל נמי כהט"ג לכתוב טאבא באל"ף והוא כ' דצריך לכתוב טויבא בוא"ו יו"ד אחר הטי"ת כו' וכ' דנ' דשם זה. נגזר משה"ק יונה דלועזים בלשון דייטש טויב ובלא יו"ד הי' המובן בלעז לשון טוב שבלשון הק' ולא על טויב שבלשון לעז ולאשר שם טויבא נגזר משם יונה כו' לכן צריך לכתוב בשם טויבא ג"כ בוא"ו יו"ד כמו טויב הלעז של יונה וגם דבגט צריך לכתוב ג"כ לשון מבורר וכשכותבין שם זה בוא"ו יו"ד וכותבין טויבא נתברר הדבר שהוא קריאת שם אשה אבל אם הי' כותבין שם טובא בוא"ו לבד ולא עם יו"ד לא הי' ניכר שהוא שם אשה ורק כמלתא בלשה"ק מאי ארי' פורתא אפי' טובא נמי כו' ולכך מבררין הדבר בגט שבקריאת שם זה אינו במלאפו"ם ולפיכך כותבין ביו"ד אחר הוא"ו כדי שלא יהא נק' במלאפו"ם ומזה יתברר שהוא שם אשה כו' והאריך הרבה בזה, וסיים דנ' לכתוב טויבא בוא"ו יו"ד כד' הב"ש כו' ועכ"ז מחמת שאני יודע בעצמי שאינני בקי לא בחכמת ההגיון ולא בחכמת הדקדוק לכן הנני מבטל דעתי מפני דעת כבודו ודעת הט"ג כו' עכ"ד יעוש"ה. ועי' בחא"ש סי' פ"ד שכ' דכן עיקר לכתוב שם האשה טאבא כדרך שנק' במדינתינו וכ"כ בט"ג ושם טויבא הוא בטעות גם ראיתי חתימתה כך באל"ף אחר הטי"ת עכ"ד. ועי"ש עוד בסי' קצ"ב שכ' נמי כי זה כלל בידינו שבגט צריך להיות נכתב כפי קריאת לשון בנ"א וא"ב הכל קורין שם טאבא בקמ"ץ אחר הטי"ת ואם יהי' נכתב בוא"ו יו"ד יהי' בחול"ם והוי שינוי השם ממש ולכך לכתוב כפי הקריאה רק טאבא כו' והאריך בזה, וסיים אבל לכתוב בגט רק שם טויבא א"כ דלדעתי הוי שינוי השם ממש עכ"ד יעוש"ה. והיינו דלא כהארי' דבי עילאי הנ"ל אלא כחותנו והט"ג הנ"ל ועי' בזכרון יעקב סי' נ' שכ' דבא מעשה שהי' שם האשה טובא וכתבנו בהסכם האב"ד דביר"ז והמו"ץ דסינבערג ובהסכמתי טויבא והגם כי הכרעת הט"ג שאין לכתוב ביו"ד אחר הוא"ו אך יען כי לפי הברת מדינתינו בלא יו"ד אין שוה הברה נכרת רק הלעז של חרש טובא לכן כתבנו עם יו"ד כדי להכיר הברת החול"ם והיו"ד כמו הוי גוי ופשוט עכ"ד. הרי שדעתי כדעת הארי'

דבי עילאי הנ"ל ועי' בתשו' מהרי"מ סו' י"ז שכ' להשואל להכריע לכתוב שם טאבא באל"ף אחר הטי"ת כמבואר בט"ג אף כי' דנ' דשם טאבא הוא משם יונה בלה"ק ובספרי תנ"ך של טייטש ראינו כי שם טויב בוא"ו יו"ד אחר הט'. עכ"ז אין דורשין בשמות והכל הולך אחר הברה במדינתינו ובמדינתינו הברת שם טאבא הוא בקמ"ץ כמו שם גאלדא וידוע דקמ"ץ משך אל"ף אחריו כו' אך אעפ"כ אולי הברת מדינתו הרבה בענין אחר שאינו ניכר במבטא שם האל"ף היינו שאין קורין טאבא בקמ"ץ אינו או' בזה וכל א' יכול להכריע לפי הברת מדינתנו עכ"ד. ובסי' ל"ט שם כ' דבדיעבד כשר אם כ' טויבא בוא"ו יו"ד כו' וכמ"ש הט"ג בעצמו ובדיעבד כשר והאריך בזה יעוש"ה, והובא דבריו בפ"ת כאן אות ט' טויבא וכ' ששמע בשם הגאון רא"ל אב"ד דק"ק בריסק שצוה לכתוב טאובא באל"ף וא"ו כאשר כן הוא הברת מדינה זו שקורין זה כך כאלו הטי"ת בקמ"ץ והאל"ף במלאפו"ם ואח"כ הביא ד' המים חיים חאה"ע סי' ס"ג אות י"ח שכ' לכתוב שם טויבא בוא"ו יו"ד ובאות ל"א כ' שהעיד לפניו רב א' זקן ומומתה שהגאון בעל ט"ג בעצמו חוזר בו והורה בע"פ שיותר טוב לכתוב בלא אל"ף רק בוא"ו יו"ד וגם הגאון ר' דוד צבי מקרעמניץ כ' ג"כ בגט טויבא בוא"ו יו"ד וכ' בפ"ת דכן ראיתי בכמה ק"ק נוהגים גם עתה לכתוב לכתחלה טויבא כמבואר בב"ש וכן הועתק בגט מקושר ולזה דעתי נוחה עכ"ד. והיינו כד' ארי' דבי עילאי והזכרון יעקב הנ"ל וכן צ' עיקר לדינא לכתוב טויבא בוא"ו יו"ד. וכעת ראיתי בצ"צ חאה"ע סי' רכ"א באשה ששמה טובא דבב"ש כ' טויבא והשואל לא רצה לכתוב כן בי אינה נק' כן במדינתינו וצוה לכתוב טובא ומצא ג"כ בש"ג רק נסתפק ממ"ש בט"ג לכתוב טאבא וע"ז מסיק כיון דבמדינתינו קורין בשורו"ק פשיטא דיש לכתוב טובא וכ' אליו דיפה. כ' בהגט דבענין האל"ף אין שום מקום לספק כיון שהברה שלנו מסכים ג"כ לכתוב טובא בוא"ו א"כ מהכ"ת נכתוב באל"ף ודאי אם יכתוב טאבא באל"ף ה"ל שינוי שמה אמנם בענין מה שדילג היו"ד נ' דהדין עמו דמקום ספק הוא דזה פשוט דשם טובא הוא לעז של עוף יונה דבלשון אשכנז קורין ליונה טויב וכיון דכנס"י נמשלה ליונה לכך י"ל שקראו להן שמות הנשים על שם זה כו' ומש"ה נכתב ביו"ד טויבא דהכי נכתב הטייטש שבעו"א בישעי' ובתהלים בלעז של יונה טויב דא"ל דנמשך משם טוב או טובי' דא"כ אינו ענין כלל ליו"ד אחר הוא"ו ומ"ש אל"ף אחר הבי"ת ולעז דיונה ליכא אל"ף ע"ז כ' בפסקי מהרא"י סי' קמ"ב שכך רגילין לכתוב בשמות הקצרות של עיירות ווינא א"כ יש לומר כך נהנו להוסיף א' לשינון ואף אם לא נחליט לומר דטויבא נמשך מלעז דיונה מ"מ פשוט שהברה אחת להן לפי לשון אשכנז טויב טויבא וכיון דלפי עיקר הנחת הלשון צ"ל טויבא ביו"ד א"כ מה שאנו קורין בלא

יו"ד נמשך לנו זה ממה שאין אנו מדברים הלשון שכנו בצחות דהכי אנו לועזים על יונים טובען בלא יו"ד אע"פ דבזה ברור של עיקר הלשון אשכנז צ"ל ביו"ד אלא לפי שאין אנו מדברים בלשון כדבעי קורין בלא יו"ד א"כ הרי פ' מהרא"י סי' קמ"ב לכתו: רוטונבורק בקו"ף לבסוף אע"ג שקורין העולם בגימ"ל לבסוף לפי שבמדינה שמדברים לשון אשכנז לח ושנון מדברים בקו"ף ואחר שנון לשון אשכנז אנו כותבין בגיטין כו' הרי שפ' לכתוב בקו"ף כי' משום דאזלי' בתר שינון הלשון כו' וכיון שכן בנ"ד נמי כיון דמה שאנו קורין טובא בלא יו"ד הוא מפני שאין אנו מדברים הלשון אשכנז בצחות וראי' שגם יונים אנו קורין טובען בלא יו"ד ולפי אמיתת לשון אשכנז צ"ל דוקא ביו"ד א"כ י"ל שיש לילך בתר צחות הלשון ולכתוב טויבא ביו"ד וכמו שנכתב בכל הסדרי גיטין והאריך בזה. וכ' אח"כ די"ל דמהרא"י לא אמר לילך בתר שינוי הלשון אלא במדינת אשכנז עצמו כו' אבל לשונינו לשון זה שבליטא כו' אע"פ שמקור לשון אשכנז נתחרק הרבה מעצם הלשון כו' י"ל דיהי' חשוב שינוי הלשון מדברת הנהוג בינינו כו' רק כיון שאפי' בלא זו הסברא אם כ' טובא ודאי אין מיחוש בדיעבד אפי' לדעת מהרא"י כיון דנק' כן בפ"כ ולילך בתר שינון הלשון אינו רק חשש דלכתחלה והכא א"א לחוש אפי' לכתחלה כיון דיש חששא דשינוי השם לפמ"ש הט"ג שאין אנו מקפידין אחר שינוי הלשון כו' וגם באמת יש סברא לחלק אפי' לפ"ד מהרא"י הנ"ל דלשון מדברת הנהוג בינינו אין שייך כלל להעמידו על שיכון לשון אשכנז כו' ע"כ נ' שיש להורות כן למעשה לכתוב טובא בלא יו"ד אחר הוא"ו אך אם חותמת עצמה ביו"ד צ"ע די"ל דבכה"ג אפשר יש לכתוב ביו"ד אבל אם אינה חותמת א"ע כלל וכ"ש כשחותמת א"ע טובא די בגט א' טובא עכ"ד יעוש"ה והיינו כד' הט"ג והחא"ש הנ"ל ולא כהאר"י דבי עילאי והזכרון יעקב הנ"ל ומ"מ העיקר לדינא לכתוב טויבא בוא"ו יו"ד אחר הטי"ת וכמ"ש הארי' דבי עילאי והמ"ח והזכרון יעקב והפ"ת הנ"ל וכ"פ באה"ש ובס"ק ג' הביא ד' הפ"ת הנ"ל:

ועי"ש עוד בזכרון יעקב שכ' דבא מעשה באשה אחת אשר שם העריסה האדא וגם בכתובה נכתב כן כו' אך כי שם משנין עצמם על שם אשכנז לכן נק' בפ"כ האנכען לכן הוריתי שיש לכתוב האדא עם ב' אלפי"ן וג"כ יש לכתוב דמתקריא כי מאחר שב' השמות בלשון לעז יש לכתוב דמתקריא האנכען והגם כי חתימתה הי' תמיד יאהאנע אך זה שם א"י לכן לפ"ד אין לכתוב החתימה כלל ועי' ב"ש אות ה' גבי יאנע עכ"ד ועי' במשיב דבר ח"ד סי' ע"א שכ' נמי השואל לכתוב האדא דמתקריא האנכען ותקע עצמו לדבר הלכה זו ע"פ הגאון מוהר"א פאסוועלער כו' והאריך הרבה בזה ומסיק דיש לכתוב האדא המכונה האנכען אבל לכתוב דמתקריא בנתים זה א"א במקום דרובא קורין האנכען וכ"ז

לכתחלה אבל בדיעבד אם כ' דמתקריא כשר וכמ"ש הב"ש בשם תשו' רמ"א שאם כתב דמתקריא במקום המכונה כשר עכ"ד יעוש"ה:

כד **נשאלתי** מהרב הגאון ר' חיים דוד שלמה אב"ד נאווידבאר בשם האשה שאומרת ששמה טשירה ונסתפק אם לכתוב טשירה מחמת שהיא קרובה למדינת וואלין לכן יש לכתוב כן או אולי קיצור השם משם צירי"ל שנמצאו במדינתינו ולכן יש לכתוב צירא או אולי הוא נגזר משם וגם את הצרעה שכתוב בתורה עכ"ד ונ' דצריך לכתוב טשירא דבגט כותבין כפי קריאת לשון בנ"א כמ"ש המ"ג בכ"ד והחא"ש וגם היא נכתבת כן באגרות וכבר כ' הט"ג בלק"ש ס"ק מ"ב בשם הגאון מליסא שהשמות נכתבים בגט כמו שנכתבים באגרות וכותבין באל"ף בסוף ובפרט אם היא חותמת א"ע באל"ף בודאי הכותבין באל"ף בסוף:

אות י

כה **בארי'** דבי עילאי סי' ל' בענין שם יהודית איך לכתוב בגט אם יהודית או יודית כו' והנה האשה יכולה לחתום ותמיד חותמת א"ע בשם יהודית וכ' דיש לעי' על הב"ש שכ' יודית שם אשה דאמאי לא יהי' כותבין לכתחלה שם האשה יהודית כמ"ש בתורה פ' תולדות וכתב דטעמו של הב"ש משום דאותה יהודית רשעה היתה כו' לכן לא מסקינן בשמה והביא דכ"כ הישוי"ע והק' עליו והאריך בזה וכ' דיש לחלק דהא לא מסקינן בשם רשעים רק היכי דהשם רשע הוא שם העריסה שם העצם כגון דואג ועפרון ע"ז אמרי' שם רשעים ירקב משא"כ בנ"ד דשם העריסה של האשה הרשעה היא אהליבמה רק דעשיו כינה לה שם יהודית לשבח שכופרת בע"ז כמ"ש רש"י שפיר י"ל דכה"ג מסקי' בשמייהו והראי' לזה דהרי מצינו בקידושין י"ב ב' ובבמות ס"ה דאיכא יהודית דביתהו דר"ח וכ"כ באו"ח הלכות חנוכה בהג"ה יהודית וכ"כ במרדכי כו' ושם כ' שהיתה בת יוחנן כה"ג וכן ביוצר של שבת חנוכה סבבתני בלילה היא יהודית כו' וכ' אח"כ עכ"פ כיון דחזי' דאשת ר"ח הי' שמה יהודית וכן בת יוחנן כה"ג מסתמא מסקי' בשמייהו כיון שהוא שם עילוי כדקי"ל אשת חבר כו' ולא לומר דנק' יודית בלא ה"א שלא מצינו כלל שם זה בשום מקום שיהי' נמצא בה איזה עילוי וגם כיון דלא נתברר איך הי' שם העריסה אם יודי או יהודית ויכול להיות בשם העריסה הי' יהודית בה"א וקריאת שמה יודית הוא רק מצד קיצה"ש לכן נראה בנ"ד שהי' חתימתה בשם יהודית לכתוב בהגט יהודית לבד ובאשה אחרת שלא יכולה לחתום כלל ובקריאת שם העולם היא נק' בשם יודית ואין ידוע שם העריסה שלה צריך לכתוב בגט יהודית המכונה יודית עכ"ד ועי' לעיל סי' צ"ח מ"ש שם בשם השם ארי' ח"א בסוף הספר בתשובות שם סי' ה' ובשם

הספר דברי יעקב סי' ע"ט והארכתי בזה יעוש"ה. ועי"ש עוד בארי' דבי עילאי מ"ש בשם המגרש שקורין אותו לס"ת בשם אליעזר רק בשם העולם נק' ליזר בציר"י אם כותבין המכונה ליזר כו' והאריך בזה וכ' דא"צ לכתוב המכונה וכ' לבסוף ואעפ"כ נ' דמאן דחש לדעת סדר מהר"ש לכתחלה המובא בב"ש אות ל' אפשר דראוי לכתוב המכונה אף כשיקרא בציר"י ולעי' באות א' היכא דאיכא פלוגתא אם הוא קיצה"ש כותבין שניהם עכ"ד ועי' לעיל סי' ה' מ"ש בזה והעלתי דלכתחלה יש לכתוב המכונה ליזר אבל בדיעבד אין לפסול יעוש"ה:

כו **בזכרון** יעקב סי' נ"ב בגט שהי' שם המתגרשת בפ"כ יאחא ובני משפחתה קורין אותה יחנא ושם העריסה א"י עי' ט"ג אות י' שכ' דלכתחלה יש לכתוב בחי"ת כו' ובלא אל"ף לכן הוריתי שיש לכתוב בלא אל"ף אחר היו"ד ובחי"ת כו' ויש לכתוב יאחא דמתקריא יחנא כמבואר בכמה מקומות לילך אחר הרוב ועל שם המיעוט דמתקריא עכ"ד:

אות ל

כז **בחא"ש** סי' ד' בשם ליבקא שנסתפקו אם נק' בבי"ת או בפ"א ולא. חתמה עצמה מעולם אך ידוע לה ששם זה ניתן לה מזכר שהי' שמו ליפא נ' בזה דיש לכתוב בפ"א דזה הוי כידוע ששמה בפ"א כיון שנק' ע"ש הזכר ובזה נ' דאם שינה אפי' בדיעבד פסול וכדעת הב"ש באות ל' דהיכא דידיע ושינה אפי' בדיעבד פסול ואין משגיחין על מה שאין השינוי ניכר במבטא כו' ואח"כ הגיע לידי תשובת הגאון מליסא שהסכים לדברינו עכ"ד יעי' בג"מ שכ' דנ' עיקר כהרש"ל דכיון שנק' היטב ואין הרגש כ"כ בקריאה בין ב' לפ' כיון שמדגישין הב' אין נבחן כלל לשינוי בין הפ"א להבי"ת כו' עכ"ד הובא דבריו בפ"ת כאן או בנד"ז של החא"ש הנ"ל דידוע לה שכם זה ניתן לה מזכר שהי' שמו ליפא י"ל דאף להג"מ הנ"ל פסול הגט אם כ' בבי"ת ועי' באה"ש ס"ק ד' שהביא ד' החא"ש נ' שהסכים לדבריו ועי' בד"ח בשער התשובות שכ' ע"ד החא"ש הנ"ל לדעתי הדבר צ"ע והעיקר לדינא כהחא"ש הנ"ל עוד הביא באה"ש בשם הד"ח דאם שמה מעריסה ליבא וקורין אתה ליבקא לכ"ע אין לספק בשם ליפקא בפ"א כלל דליפא בפ"א הוא שם איש וכ' עליו ונ' דצריכין לכתוב ליבא דמתקריא ליבקא ול"א דהוי קיצה"ש משום דהוי אלחנן כמו חנן עכ"ד:

כח **בחא"ש** סי' ט"ז הביא ד' הב"ש ש"נ אות ל' דהעתיק שם לייקו בב' יודי"ן ובסופו וא"ו וכ' דנ' דזה השם אינו נהוג במדינתינו אשר יש נשים שנקראים ליקא כי שם השכיח בינינו הלמ"ד נק' בציר"י והקו"ף בסגו"ל נ' דצריד לכתוב בחד יו"ד אחר הלמ"ד ואל"ף אחר הקו"ף דמ"ש בשם בילא כו' או שם קילא כו' דהם בחד יו"ד ואל"ף בסוף וכן בשם

ריזל הוא בחד יו"ד אחר הציר"י ולמה כאן יהי' נכתב בב' יודי"ן ולכך נ' דשם זה המוזכר בב"ש נק' הלמ"ד בפת"ח והרגשת יו"ד והקו"ף נק' במלאפו"ם או בחול"ם לכך נכתב בוא"ו אבל בשם ליקא הנמצא בינינו צריך להיות נכתב בלמ"ד יו"ד קו"ף אל"ף ואם כ' כנוסח הב"ש היא פסול וכ' מיהו נ' אם נק' לפעמים בשם לאה אף דהוי מיעוטא מ"מ מזה מוכח דנצמח שם ליקא משם לאה דאף שכ' הב"ש דאין דורשין השמות לומר דהוי משם לאה היינו בסתמא אם אינו ידוע כלל שנק' ע"ש לאה אבל היכא דידוע דהמיעוט נק' ע"ש לאה בכה"ג דורשין השמות ולכך דינה כמו בשרה שארקה ויש לכתוב ליקה בה"א לבסוף כו' עכ"ד ועי' בד"ח בשער התשובות שכ' ע"ד ד"נ דבשמות כאלו כותבים בה"א לבסוף במדינתינו דידוע דנצמח משם לאה ועי' במהרי"ט בקונטרס שבס"ס ובתשובותיו סי' י"א עכ"ד וכ"נ כדבריו דכותבים בה"א לכתחלה אבל בדיעבד אם נכתב באל"ף הגט כשר ועי' בשם ארי' חאה"ע סי' פ"א בגט אשר האשה שמה מעריסה לאה וכן חותמת עצמה וגם אחי' קורא אותה כן רק בפ"כ נק' ליקא הלמ"ד והיו"ד בחירי"ק והמסדר כ' בהגט ליקיא כו' וקם המרטר לפסול הגט מב' טעמים א' כי צריך צריך לכתוב ליקה בה"א מחמת שיוצא משה"ק לאה. ב' כי היו"ד שהוסיף בסוף ליקיא ונק' בקמ"ץ חט"ף הוי שינוי דהיו"ד נרגשת במבטא והיא נק' ליקה בלא יו"ד ובגט נכתב עיקר שמה לאה והמכונה ליקיא וכ' דמצד ערער הראשון שהי' צריך לכתוב ה"א בסוף מחמת שיוצא משם לאה בודאי לחוש כלל כי מבואר בס"ס קכ"ט ובהאחרונים דכה"ג שכ' ה"א במקום אל"ף או להיפך אין לחוש בפרט בכאן דהוא רק בשם הכינוי דדומה ללעז בודאי אין לחוש כו' והאריך בזה וכ' דודאי אין קפידא כלל בזה עכ"ד הרי דאף דשם מעריסה הי' לאה ובגט נכתב שם לאה אפי"ה כ' דאין לחוש אם כ' אל"ף בסוף מכ"ש בנד"ז של החא"ש הנ"ל דרק מיעוטא קורין אותה לפעמים לאה בודאי דאין לחוש בדיעבד אם כ' אל"ף בסיף וכ' שם עוד הש"א אך מחמת החשש הב' שכ' ליקיא ביו"ד אחר הקו"ף והוא נרגשת במבטא והיא נק' בלא יו"ד ליקא דבזה כ' הט"ז שפסול הגט וכ"כ בנו"ב מהדו"ת לענין מאדע שיש קפידא אף בחסר ויתיר אות א' כל שנרגש השינוי גם בג"פ מחמיר בזה כו' דבשינוי כל דהו פסול כדאמרי' בפ' התקבל בההוא דהוה קרי לה נפאתה כו' ומה חילוק בין כ' שאר אות או יו"ד יתירה הנרגשת במבטא אידי ואידי הוי שינוי בגוף השם כו' ואפי' בשם העיר כ' בתשב"ץ דאם כ' תנס במקום תונס פסול דכיון שכ' בבלבול ואינו נק' יפה הרי הוא כמי שאינו כו' א"כ גם בנד"ז אין להקל מה"ט וכ' אך יש לצדד בזה כיון שנכתב שם המובהק לאה והשינוי הוא רק בהכינוי שלה שכ' ליקיא בתוספות יו"ד אחר הקו"ף שנרגשת במבטא בזה יש לצדד להכשיר כו' והאריך ב"ה

וכ' די"ל דהא דשינוי כל דהוא פוסל בשמות איש ואשה היינו בשם העיקר אבל בכינוי השם לא פסול כלל כש"כ הכינוי בשינוי כו' וכ' בזה לפרש מ"ש רש"י גבי הא דנפאתה כו' דפירש"י נפאתה כך שמה טפאתה טעו בשמה דלכאורה שפת יתר הוא ומאי בעי רש"י בזה ולפמ"ש י"ל דרש"י בא להשמיענו דדוקא בעיקר השם פסול כה"ג דהוי רק שינוי קל אבל אם טעות כזה היא בכינוי לבד אין לפסול כו' והאריך הרבה בזה לצדד להכשיר הגט וסיים דעבידנא לי נייח נפשי' לצדד להכשיר הגט נגד המערער שהוא פסול גמיר אבל עכ"ז להלכה דעתו ליתן גט אחר ואלו הי' כאן איזה דחק ומקום עיגון אז הי' מוכרחים לחפש צדדין כאלה להכשיר אבל בעובדא זאת אין כאן שעה"ד כו' יכול ליתן גט אחר כו' עכ"ד יעוש"ה:

כט **בחא"ש** סי' כ"ו באשה שנקראת מעריסה לאה ואח"כ נק' לייצא כו' וכ' דבזה הדין כמו בשרה שארקא כו' ואם נק' מעריסה רק לאה א"צ לכתוב רק שם לאה אבל אם נק' מעריסה שניהם אז יש לכתוב דמתקריא לייצה ויכתוב בה"ה כיון דיוצא משם לאה ובלא יו"ד אחר הצדי"ק ולכך יכתוב דמתקריא כיון דיוצא משה"ק ואל ישגיח במ"ש הט"ג לייצא באל"ף וחירי"ק אחר הצדי"ק דהוא מיירי משם אחר דאינו יוצא משם לאה רק נק' בשם זה לבד וס"ל שם חול וגם משמע שם דמיירי אם המבט' הוי כך בחירי"ק אז כותבין בחירי"ק ואם המבטא הוי בחיר"ק ממילא ניכר דאינו יוצא משם לאה לכך כותבין באל"ף כיון דאין הנקודות שוין אינו משם לאה והוי שם בפ"ע לכך כותבין באל"ף וחירי"ק אבל שם דידן לייצה נק' הצדי"ק בסגו"ל והוי הנקודות כמו לאה לכך יש לכתוב בה"א דיוצא משה"ק וגם בלא יו"ד אחר הצדי"ק רק יכתבו לאה דמתקריא לייצה כו' וכ' דיש להקדימו שם לאה כו' וכ' אח"כ דהא דיש לכתוב ליצה בה"א דאי נכון הוא אך מ"ש דיש לכתוב בלא יו"ד אחר הצדי"ק כו' אך כיון דראיתי בכ"נ בש"נ אות ש' דשם שרציה דהסכים לכתוב בה"א בסוף כיון דהוי משם שרה ואעפ"כ לכתוב ביו"ד אחר הצדי"ק ושם אינו בחירי"ק ואעפ"כ יכתוב יו"ד א"כ גם בליצה אף דנכתב בה"א בסוף יש לכתוב ביו"ד אחר הצדי"ק הנני מבטל דעתי נגד המ"ג ויכתוב ליציה ביו"ד וה"א וכ' דאין לכתוב לייצה בב' יודי"ן כו' כמ"ש בשם ליקא הנהוג בינינו יש לכתוב בחד יו"ד ואל"ף בסוף או ה"א וא"כ ה"נ בזה יש לכתוב ליציה בחד יו"ד אחר הלמ"ד וחד יו"ד אחר הצדי"ק ובה"א בסוף וזה אם נק' מעריסה פעמים כך ופעמים כך או דא"י שם העריסה אבל אם ידוע שם העריסה רק לאה יכתוב רק שם לאה עכ"ד יעוש"ה ועי' בד"ח בשער התשובות שכ' ע"ד דק דאם נק' בב' יודי"ן לייצא צריך לכתוב לאה המכונה ליצא דהוי שינוי נקודות אבל אם נק' בחד יו"ד וכמו בציר"י ואינו נרגש יו"ד השני' א"ל לכתוב רק חד יו"ד ויכתוב

דמתקריא כיון דיוצא משה"ק עי' בב"ש בתשו' שם גבי שם שרה המכונה סאייה ולכן ג"כ ה' לכתוב לאה המכונה ליצא עכ"ד:

ועי' עוד בחא"ש סי' ק"ו בגט שכ' בו חיצא בחד יו"ד וכ' שהוא פסול דצריך להיות בב' יודי"ן דהוא פת"ח חריף ואף אם יוצא משם חיה מ"מ בעי' שיהי' נכתב כמו שהוא נק' בלא שינוי כי' וגם אם יוצא מש שם חי' למה כ' חינא באל"ף לבסוף ולא בה"א כמו שרה שארקה כו' והאריך בזה וכ' אח"כ דמש"כ חייצא באל"ף גם זה טעות יעוש"ה ועי' באה"ש כלל י' ס"ק כ"ב שהביא ד' השואל ומשיב מהדו"ת ח"ג סי' ק"ו באשה ששמה חייצא וכ' בגט חיצא בחד יו"ד וצדד להכשיר אח הגט וכ' עוד טעם משום שיוצא משם חיה והשיג עליו וכ' דמה בכך שיוצא משם חיה מ"מ צריכין לכתוב כפי הקריאה והביא ד' החא"ש הנ"ל וכ' והוא הנכון לפע"ד עכ"ד וכן עיקר לדינא לכתוב חייצה בב' יודי"ן ובה"א בסוף:

אות מ

ל **בחא"ש** סי' נ"ט בשם מרגלא ששאל איך לכתוב אם בה"א בסוף שיוצא משה"ק מרגליות או הוי באל"ף דהוי שם תרגום כמרגלא בפומי' וכ' דלא ודעתי אנא מצא שתיבת מרגליות הוי שה"ק לא מצינו שישתנה שם מרגליות למרגלה דשם זה לא נשתנה מרבים ליחיד רק הוא ענין שוה ולרבים נאמר מרגליות הרבה ולאחת יאמר מרגליות אחת אבל לא ישתנה השם ממרגליות למרגלה ובש"ס מצינו לפעמים מרגניתא והוא ג"כ באל"ף בסוף ומצינו ביבמות פ"ה ב' תרווייהו לשנא התם הוא מרגלה והכא היא מרגלא לי' הרי דמן זכר לנקבה שהוא מרגיל אותה נאמר בה"א בסיף והיכי דהוי מנקבה לזכר אמר באל"ף בסוף שהיא מרגלא אותו ולכך בשם נקבה יש לכתוב באל"ף בסוף ואמת דמצינו בלשון נקבה רגילה בה"א אך זה הוי בלשון רגילה דהוי מקור אבל לשון מרגלא דהוי פועל יוצא לאחרים שייך באל"ף בסוף ולכך דעתי שיש לכתוב באל"ף עכ"ד ועי' באה"ש ס"ק ב' ג' מ"ש בזה יעוש"ה:

לא **בב"ש** אחרון חאה"ע סי' י"ג באשה ששם העריסה היתה מנוחה והי' קורין אותה נוחה וכ' בגט מנוחה כשם העריסה ורצה רב א' לפסול הגט משום שכ' הרמ"א סי' קכ"ט באלחנן תנן דחנן הוא שם בפ"ע יש לכתוב שניהם ואמר הרב המערער שנמצא אצלו ספר כתיבת יד דשם נוחה הוא שם בפ"ע א"כ יש לכתוב שניהם וכיון דלא כ' רק שם מנוחה פסול וכ' עליו כו' דהרמ"א לא ביאר דבריו אם דוקא לכתחלה כותבין שניהם אלחנן חנן אבל אם כבר נתן הגט א"ל ליתן אחר או אפי' אם נתן הגט צריך ליתן גט אחר והביא הוכחה כו' מד' רש"ל שכ' באשה דשם עריסה שרה והי' קורין אותה שעריל כשר

לכתוב או שרה או שעריל ואם שם עריסה שעריל אם כ' שרה פסול הרי מוכח דשעריל הוא שם בפ"ע דאל"כ אפי' אם עריסה הי' שעריל הי' כשר בשרה דחד שמא הוא וכן בסש"נ כ' דשעריל הוא שם בפ"ע ואפי"ה כשר בשרה א"כ מוכח לדעת רש"ל אפי' אם קיצה"ש הוא שם בפ"ע כשר בשם עריסה. ואף הט"ג דחולק עליו היינו בשעריל כיון דאין הנקודות שוים גם הט"ז מודה וגם אין מוכרע בדעת הט"ז דבדיעבד פסול כו' אע"כ הא דכ' הרמ"א באלחנן חנן דכותבין שניהם היינו לכתחלה וכ' אך לפ"ד האחרונים א"א לפרש כן ד' הרמ"א דהא כ' באשה ששמה רעכיל כותבין רחל לכתחלה ובש"נ אות ב' כ' הב"ש דרמ"א מיירי דשם עריסה הוא רחל אבל אם שם עריסה רעכיל אם כ' רחל פסול דהוי שינוי השם אלמא דרעכיל הוי שם בפ"ע ואפי"ה אם שם העריסה רחל כותבין לכתחלה רחל א"כ קשה איך כ' הרמ"א באלחנן חנן דכותבין שניהם אך נ' לחלק דהתם מיירי בנק' בב' שמות כו' א"כ יש. לכתוב שניהם כיון דיש לכל א' שם בפ"ע א"כ צריך לכתוב שניהם אבל אם אין קורין אותה בשם עריסה רק בקיה"ש מוכח דהוא קיצה"ש מדאין קורין אותה בשם העריסה לכך אפי' לכתחלה כותבין שם העריסה אף אם יש לו שם בפ"ע ולדעת הרמ"א אם לא נק' בשם העריסה רק בקיצה"ש אפי' לכתחלה כותבין שם העריסה ולדעת שאר פוס' כותבין לכתחלה על קיצה"ש המכונה אבל בדיעבד ס"ל דכשר. ועור כ' לפרש ד' הרמ"א והאריך בזה וכ' דס"ל להרמ"א דבדיעבד אם נתן הגט א"צ ליתן גט אחר כו' עכ"ד יעוש"ה. ועי' בס' אבן שחי' חאה"ע סי' צ"ד מ"ש עליו והאריך הרבה בזה. ופ' שם בגט ששם העריסה של האשה הוא מערא וכן קורין לה בפ"כ רק מחמת שהוא מהשמות המתחלפות משם מרים וגם קצת שאין בקיאין בעיקר שמה קורין לה לפעמים נ"כ בשם מרים ועתה טעה המסדר וכ' בגט שם מרים ושם זקינתה הי' מירל והאריך בזה. ופ' דבדיעבד בשעה"ד הגט כשר ומותרת להנשא לעלמא יעוש"ה:

לב **בנטע** שעשועים סי' פ"ו באשה ששמה מליא ובגט נכתב מלכה דמתקריא מאליא וכ' דהגט פסול כיון דשמה מעריסה רק מליא ומעולם לא ניתן לה שם מלכה כלל ומה שאמרו קצת אנשים ששם זה נגזר משם מלכה אין לסמוך ע"ז כו' וכללא הוא שאין לנו לדרוש שמות ולהטיל בהם ע"י זה שום שינוי כל דהוא מכפי מבטא אותו האדם באותו מדינה ואם באנו לדון בעיקר כתיבת אותו רשם פשוט שאין לכתוב לכתחלה רק שם מליא לבד כמו בשם שארקא דכותבין שם העריסה שארקא ולא שרה כו' והביא ד' הלחם רב בשם מולי כו' וד' הג"פ ס"ק ס"ז כו' והאריך בזה דהגט פסול ואח"כ כ' דאף לפ"ד דנגזר משם מלכה צריך לכתוב המכונה ולא דמתקריא כו' וגם צריך לכתוב בה"א לבסוף וגם האריך באם צריך לכתוב אל"ף אחר המ"ם כו' וסיים דאם כ' אל"ף אתר המ"ם לא

משתבש יעוש"ה. ועי' בפרי תבואה סי' י"ט שהאריך הרבה בזה. וכ' דהוי ס"ס שמא הוא שם בפ"ע ואת"ל שהוא נגזר משם מלכה עכ"ז שמא הי' שם העריסה שלה מליא ובין כך ובין כך יש לכתוב מליא לחוד וגם רוב הנשים שבינינו שנק' מלכה אין משנים לשם מליא כו' ובביהכ"נ קורין לאותן שנק' מליא בשם אליא וא"כ באשה זו ששמה מליא למה ניחוש למיעוט שאינו מצוי כו' ולכן נ' ברור דדי לכתוב גט אחד בשם מאליא כו' והאריך וכ' לבסוף ומ"מ נ"ל דיותר טב לכתוב מליא בלא אל"ף באמצע שהרי מבואר בסוף סי' ק "ח דיותר יש לכנוס בספק חסרון לס' שינוי עכ"ד יעוש"ה. והיינו כמ"ש הנטע שעשועים בתחלה דא"צ לכתוב רק שם מליא ולא כמ"ש אח"כ דאם נגזר משם מלכה צרך לכתוב המכונה ובה"א לבסוף כו' אלא אף אם נגזר משם מלכה א"צ לכתוב אלא שם מליא לבד ובלא אל"ף באמצע:

לג **ועי'** בחא"ש סי' קי"ב באיש ת' שנק' בשם מאלא וכ' בגט מלא וכ' דהגט כשר וכ דמ"ש השואל לכתוב שם מעלה דהוי שה"ק הוא טעות דקי"ל בכל האיסורין דתולין במצוי אפי' להקל ושם מעלה לא שמענו אך זה אמת כמ"ש רו"מ דזה נצמח משם מאליא דהוי שם אשה וזה שכיח כו' וכיון דזכר בשמה לכך שינוי היו"ד וקראוהו מלא כו' וא"כ בודאי טוב לכתוב בלי ה"א בסוף רק באל"ף כו' והאריך בזה. וכ' דאין כאן שינוי ניכר ולכך כשר בגט בדיעבד ודאי לכתחלה הוי לכתוב באל"ף אחר המ"ם ואל"ף אחר הלמ"ד אך בדיעבד בלי אל"ף אחר המ"ם כשר לדעתי אף אם אינו מקום עיגון כו' עכ"ד יעוש"ה. ואין התירה מדבריו לד' הנטע שעשועים בסי' הקודם דיש לחלק בין שם זכר דנק' בשם מעלא ובין שם נקבה דנק' מליא:

לד **בצ"צ** חאה"ע סי' רל"ח בשם האשה הנקראת מירל הרי"ש בסגו"ל ונכתב מיריל בב' יודי"ן היינו גם בין רי"ש ללמ"ד נכתב יו"ד כו' והאריך בזה וכ' דזה חשוב שינוי גמור מסגו"ל לחירי"ק או לציר"י כו' וסיים דא"א להכשיר הגט בשום אופן עכ"ד, ובסי' רל"ט כ' דאם כבר ניתן הגט יש להכשיר במקום עיגון והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

לה **במים** חיים חאה"ע סי' ס"ג אות כ"ו בשם אשה שנק' מחליה היינו שהמ"ם נרגשת בפת"ח וביו"ד שאחר הלמ"ד נרגשת במבטא וכ' לכתוב בה"א אחר היו"ד ולא דמיא לשם מחלי ומושי הנזכר בתורה שהוא שם איש והיו"ד אינה נרגשת אבל כאן היו"ד נרגשת צריך לכתוב ה"א בסוף כו' עכ"ד הובא דבריו בפ"ח כאן ועי' בשם ארי' חאה"ע סי' ס"א שתמה עליו לקלקל שם הכתוב בתורה מחלה ולכתוב בה יו"ד הלא בחורה ודאי הוי הנחת השם בלא יו"ד והרבה אנשים ששמם שלמה ונק' נ"כ הלמ"ד בהרכבת יו"ד כחו שלימה היתכן לכתוב כן בגט וכ"ז הוי בקיצה"ש כו' וחלילה לשמוע לו בדבר זה

עכ"ד. ועי' לעיל סי' י"ד שהבאתי ד' האור גדול סי' כ"ו שנ' דהעיקר כהמ"ח דצריך לכתוב מחליה ביו"ד אחר הלמ"ד כו' דכיון דנק' בהרגש יו"ד שפיר נצרך לשנות גם הכתיבה כיון שנשתנית בקריאה כו' יעוש"ה דלא כהשם ארי' הנ"ל:

לו **בצ"צ** סי' רכ"ה בשם מינקא שנכתב בלא יו"ד אחר המ"ם מנקא ויש אשה אחרת נק' מענקא בסגו"ל תחת המ"ם וכ' דאין ללמוד שם לעז מלה"ק ממ"ש הב"ש סי' קכ"ט ס"ק מ"ה בשם הלבוש כו' וכ"כ הג"פ סי' קכ"ח סעי' ג' והמכמ"א ש"ד סי' כ"ה בהדיא דנפסל מחמת חסרון היו"ד כו' כדחזינן דהרשב"ץ פסל גט שכ' חנס במקום חונס משום חסרון הוי"ו וה"ה דיש לפסול חסרון היו"ד ומיהו בחסרון היו"ד נ"ל כד' מהריב"ל דכשהוא באה במקום נקודה חירי"ק יש להקפיד טפי אבל כשהוא באה במקום נקודת ציר"י אין להקפיד כולי האי כו' וסיים ומ"מ ודאי יש לפסול כדעת הג"פ והמכמ"א עכ"ד. ובסי' רכ"ו מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

אות נ

לז **בזכרון** יעקב סי' נ' בשם האשה נחמע נסתפק איך לכתוב דלכאורה יש לכתוב נחמה כמו שמצינו בקרא עניה סוערה. לא נחמה הך שוב נחמתי כי הנקודות אינם שוים כי שם היא בשורו"ק ובשני קמצי"ן וכאן הוא הנו"ן בסגו"ל והחי"ת בפת"ח ומ"ם בסגו"ל אולי הוא נגזר משם נחמי' או הוא שם לעז ועלה בדעתי לדמות לשם טאנע שהכריע הט"ג בש"נ אות ט' שאם נק' הטי"ת בקמ"ץ והנו"ן בסגו"ל אזי לכתוב טאנא ולא תאנה כלשון המקרא שלא יטעה הקורא לקרות שם תאנה כן נמי בנ"ד יש לחוש שהרואה יקרא כמ"ש במקרא נחמה והוי שינוי השם בודאי לכן טוב יותר לכתוב נעחמא נו"ן זיי"ן חי"ת מ"ם אל"ף וטוב יותר הי' לכתוב גם אתר החי"ת אל"ף אך אין קפידא בדבר אם נחסר האל"ף עכ"ד. ועי"ש עוד בסי' נ"ג שכ' דיש לכתוב ב' גיטין בראשון נחמה בלא עי"ן ובה"א לבסוף כו' ובשני לכתוב נעחמא בסגו"ל היינו עם עי"ן ויען שהוא שם לעז לכן יש לכתוב באל"ף לבסוף כו' עכ"ד יעוש"ה:

לח **בחא"ש** סי' פ"ז בשם נחמקה אם לכתוב בה"א או באל"ף לכתחלה ושם העריסה אין ידוע וכפי ה"נ הוא בא משם. נחמה ורם נכתב הגט ועדיין לא ניתן אם יש לכתוב אחר או בדיעבד אין קפידא כו' וכ' כי נחמקה היא בה"א כמו שארקה ואפי' בשם סורקא אם כותבין בשי"ן דעת האחרונים לכתוב בה"א וכן בשם האייה ומכ"ש בזה דקרובים השמות זה לזה ודאי כוי בה"א ואם כ' באל"ף ולא ניתן ודאי דלא ינתן וא"צ שליחות אחר כיון שעושה מתחלה עד מאה כו' ואפי' אם חותמת עצמה באל"ף יש לכתוב בה"א

כמ"ש הב"ש בכם סירקא ואם כבר ניתן הגט אם חותמת באל"ף כשר בדיעבד ואם לאו פסול אפי' בדיעבד עכ"ד:

אות ס

לט **בחא"ש** סי' פ"ב בגט שנכתב שם האשה סימא המכונה אלטא ורצה השואל לומר דשה סימא הוי שם לעז ובשניהם שם לעז כותבין דמתקרי וכ' דבאמת סימא הוי שה"ק מלשין תרגום מלשון סימא מצא דהכונה על מציאה כמבואר במדרש בכמה מקומות וכ"כ בט"ג אות ס' דשם סימא הוא מ שן אוצר וא"כ הוי שה"ק ושפיר כ' על הלעז המכונה כו' והאריך בזה יעוש"ה. ושם סימא הוא ביו"ד אחר הסמ"ך ועי' באה"ש ס"ק ו' שכ' אבל בהקריאה נ' הסמ"ך במלאפו"ם וא"כ הי' נ' לכאורה לכתוב סומא בוא"ו אך כיון דעיקר הנחת השם הזה הי' ביו"ד והוא מובן שהוא מלשון אוצר יש לכתבו ביו"ד כו' ומ"מ נ' דאם כ' סומא בוי"ו יש להכשיר עכ"ד וכותבין אל"ף בסוף כיון דהוא מלשון אוצר:

מ **בחא"ש** סי ס"ד בשם המגורשת הי' סימא ריזא כי כך הי' קורין אותה והמסדר כ' בגט סימא רייזל וכ' דצריכה גט אחר כו' והאריך הרבה בזה. וכ' לבסוף דהגט פסול וינתן גט אתר בשם סימא ריזא אם נקראת בציר"י וסגו"ל ואם בפת"ח חריף וחירי"ק יכחוב סימא רייזיא כ"נ ברור לדינא עכ"ד יעוש"ה:

אות פ

מא **בשם** ארי' חאה"ע סי' פ"ד בגט שנכתב בו שם האשה פירל ביו"ד אחר הפ"א והוא נקראת פעריל בסגו"ל ותותמת א"ע ג"כ בעי"ן אתר הפ"א וכ'. דודאי שם פערל צריך לכתוב בעי"ן כמו שנק' בסגו"ל וכן נוהגים ובגט זה נכתב שלא כהוגן כו' ויש שינוי במבטא כי ביו"ד נק' או בחירי"ק או בציר"י ובאמת נק' בסגו"ל וגם יש שינוי מחה שחותמת עצמה בעי"ן ולא ביו"ד וכה"ג דהחתימה כהוגן י"ל אף להחולקים על הט"ז כו' אם שינה פסול כו' לכן אם יכול בקל להמציא גט אתר בודאי מהראוי ונכון לכתוב גט אחר בעי"ן אחר הפ"א כו' וראיתי במכתבים שכ' שם פעריל ביו"ד אחר הרי"ש והוא שלא בדקדוק כי צריך לכתוב פערל בלא יו"ד כי לא נדחק היו"ד והוא חירי"ק קטן בלא אם לא שהיא חותמת כן כו' והאריך עוד בזה. וסיים לכן מהראוי להצריך גט אחר אם אפשר עכ"ד יעוש"ה ומדבריו מבואר דאם הוא שעה"ד יש להכשיר הגט:

מב **בבית** דוד סי' י"ט בגט שכ' בו שם האשה פיגא בב' יודין פייגא כו' וכ' דיש להכשיר חדא דכפי ה"נ מד' הב"ש בש"א וריידמאן ובש"נ בשם פריידל וריידל מבואר דב' יודי"ן מורו ג"כ על נקודת ציר"י ואע"ג דבשם בילא שינא פיגא כ' הב"ש דכותבין בחד יו"ד ט"כ צריך לחלק דהיכא דאיכא ב' שמות מד בחירי"ק וחד בציר"י כגון ורידמן וריידמן צריך לכתוב ב' יודי"ן על שם זה שנק' בציר"י דלא למטעי בשם ורידמן בחירי"ק אבל

בשם בילא פיגא דליכא עוד שם דכותי' בחירי"ק וליכא למטעי כתבינן תד יו"ד לנקודת ציר"י כמשפט לה"ק וכיון שכן גם בנ"ד בשם פיגא אף דלכתחלה הי' צריך לכתוב בחד יו"ד כיון דליכא למטעי מ"מ בדיעבד אם נכתב בב' יודי"ן ודאי דלא מקרי שינה שמה דאין שום צד סברא לומר דבמקום דאיכא למיטעי והי' הב' יודין תקנתא ובמקום דליכא למטעי יהי' לגריעותא ועוד מאתר דחזינן בכל ספרי אשכנז בכולם נכתב ב' יודי"ן לנקודת ציר"י א"כ אף לכתחלה הי' לכון לכתוב כן שמות אלו הנובעים מלשון אשכנז לולי ד' הב"ש ואיך ס"ד למפסלא בדיעבד כו' והאריך הרבה בזה וסיים מכל הלין טעמי יראה דהגט כשר ולית בי' שום חשש כלל כו' עכ"ד הובא דבריו בפ"ת כאן וכ' דדבריו ב ם כ נכונים דכשר בלא שום תקנה ואין זה שינוי מאחר דכתיבה אשכנזית כך הוא כו' והביא אח"כ ד' מהר"ם מנץ סי ל"ז בענין שם רייכצא כ' בהדיא דאם קורין בחיריק יש לכתוב ריכצא בחד יו"ד ובמדינות שקורין בציר"י יש לכתוב רייכצא בב' יודי"ן כו' וכ' ששאל להרבה אנשים היודעים לכתוב לישנא דעלמא ולשון אשכנז ורובם אמרו כיון שקורין באלו מדינות בציר"י יש לכתוב בב' יודי"ן ומיעוטא דמיעוטא אמרו בחד יו"ד ואמינא בב' יודין עדיף טפי דהוי ידים מוכיחות דקורין בציר"י אבל בחד יו"ד איכא למטעי לקרות בחירי"ק וזה ליתא כו' הרי שדעת הר"ם מינץ לכתוב כן אפי' לכתחלה ומכ"ש בדיעבד ודאי דכשר וא"צ שום תקנה עכ"ד. ועי' בט"ג בש"נ אות ו' ס"ק נ' שכ' בענין שם פרידא דבמדינתינו שנקראים פרידא בציר"י הר' אין לכתוב רק חד יו"ד כמו שם ריזל וכיוצא ואם כ' בב' יודי"ן יש לחוש אפי' בדיעבד כיון שהקריאה הוא בציר"י ובלא הרגש יודי"ן ואם יכתוב בב' יודי"ן הוא שינוי השם שיהי' קורין בפת"ח ובהרגש יודי"ן ואתי לחשש לעז שהיא אשה אחרת ממדינות שקורין שם בפת"ח כו' עכ"ד. ועי"ש עוד בט"ג ש"א אות ו' ס"ק וו מ"ש בזה ולפ"ד הבית דוד ומהר"ם מינץ הנ"ל ודאי דיש להכשיר בדיעבד ואף לכתחלה יש לכתוב בב' יודי"ן וכ"כ בפ"ת כאן והביא ד' הבית דוד סי' י"ח מ"ש בזה וח"ש הוא עליו והאריך בזה, וסיים ומ"מ בגוף הענין יפה כ' דבנ"ד כשר בלי שום תקנה וכמ"ש לעיל בשם פיגא עכ"ד. והיינו כמ"ש ולא הביא ד' הט"ג הנ"ל ועי' בט"ג כאן ס"ק ה' שכ' פריידל נ' דהיינו שהקריאה היא בפת"ח והרגשת היודי"ן הנק' פת"ח חריף כמו רייצא וכה"ג אבל אם הרי"ש בציר"י כותבין פרידל בחד יו"ד כחו שם פרידא עכ"ד. והיינו דאזיל לשיטתי' דש"נ אות ו' ס"ק ג' וש"א אות ו' ס"ק ו' הנ"ל אבל לפ"ד הבית דוד ומהר"ם מינץ הנ"ל בדיעבד ודאי דיש להכשיר אם כ' פריידל בב' יודי"ן ואף לכתחלה יש לכתוב כן וכ"כ בפ"ת ועי' בארי' דבי עילאי חא"ה סי' ל"ב באשה ששמה שינדל וחותמת א"ע שינדל בב' יודי"ן כו' ודעת הגאון אב"ד דק' צאנז הי'

לכתוב בב' יודי"ן כו' משום דנ' עכשיו לכתוב בכל הגיטין שיינדל אף שלא ידע חתימתה כי לפי המנהג עתה בכל השטרות ומכתבין לכתוב נקודות ציר"י בב' יודין וא"כ אף שבזמן הקודם הי' המנהג לכתוב נקודות ציר"י בחד יו"ד ופת"ח חריף בב' יודין מ"מ עתה נשתנה זה הענין ואנו צריכין לכתוב לפי הקריאה לרוב העולם ואם יכתוב ביו"ד א' יקרא הקורא בחירי"ק כי כן הוא עתה יו"ד אתת במקום חירי"ק לחוד וכן מבואר בט"ג בשם קריינדיל דתליא במבטא המדינה ולא לפי הנחת השם וכ"כ בשער אפרים כו' אבל הכא שחתימתה בב' יודי"ן נ' פשוט שיש לכתוב כחתימתה כו' ומבואר בשער אפרים דהולכין אחר כתיבתה כו' לכן הוריתי לכתוב שיינדיל כו' עכ"ד הגאון דצאנז והוא השיג עליו וכ' דמ"ש דהאידנא נשתנו כתיבת השטרות לכתוב במקום ציר"י ב' יודי"ן ובמקום חירי"ק רק יו"ד אחת ענין זה לא נודעתי כלל והרי הט"ג הי' מדקדק גדול בכתיבת השמות בשטרות כו' ואעפ"כ מבואר בדבריו כו' ובשם וואלף או וואלבלין דמנהגינו בחד יו"ד דחד יו"ד הוא חירי"ק או ציר"י וב' יודי"ן הוא פת"ח נרגש בהכרת היודי"ן ולא ידעתי אם אחר הזמן נעשה איזה השתנות כו' ואף אי נימא שנשתנה כו' מ"מ לענין שם של שינדל אף אי חותמת בב' יודי"ן אעפ"כ אין לשנות מסדר הקדמונים והאריך בזה וכ' אח"כ דמ"ש כת"ר מחמת שחותמת כן בב' יודי"ן גם ז"א דדוקא כשיש שינוי במבטא באיזה הברת התיבה משורש התיבה בזה יש ללמוד מחתימתה או מכתיבת הכתובה משא"כ כשאין שום שינוי במבטא ולא נשתנה שום שינוי כל דהוא עפ"י חתימתה בב' יודי"ן לא בשום שינוי מבטא כלל ולא בשינוי הברה כלל מה מועיל חתימתה להורות משפט כתיבת שם הלז נגד מה שקראו הקדמונים ומה שהביא כת"ר מתשו' בית אפרים בשם ת"י כשחותמת עצמה בב' יודי"ן כו' כ' דמ"מ מרוצת דבריו נזכר גם טעם זה שאין שום שינוי במבטא ולדעתי הוא דבר ברור דכשאין שום שינוי במבטא או בהברת התיבה ע"י חתימתה דאין ללמוד כלל מחתימתה כו' וגם יש ללמוד סברא זאת מד' הב"ש בשם זעליג בג' או בקו"ף מבואר מדבריו שם וכפי המבואר בט"ג כו' דיש ללמוד מהחתימה מחמת שיש שינוי במבטא משמע מזה דאם לא הי' שינוי במבטא אין ללמוד מחתימתה כו' עכ"פ נ' אף אם חותמת עצמה שיינדל בב' יודי"ן מ"מ אין לשנות מסדר הקדמונים וצריך לכתוב שינדל ביו"ד אחת דאין ראי' מחתימתה אפי' לא הי' שינוים בסדר הכתבים כו' לפי שאין שינוי במבטא מכ"ש לפ"ד כת"ר שיש שינוים בסדר כו' אעפ"כ לדינא דצריך לדקדק בלשונות שבגט אין לשנות מסדר הקדמונים אך כ"ז לענין לכתחלה צריך לכתוב שינדל ביו"ד אחת ובדיעבד כשר אף שנכתב שיינדל בב' יודי"ן. והאריך בזה וכ' לבסוף ומאחר שאליבא דאמת כפי הקריאה הנכונה אין שינוי במבטא יש להכשיר

בדיעבד כשכתב בב' יודי"ן ואינו דומה לשם פרידא דכ' בט"ג כו' לפסול בדיעבד כש"כ בב' יודי"ן דהתם יש במדינה אחרת שם כזה הנק' בפת"ח וכמבואר בדבריו שם משא"כ בשם שיינדל דלא נמצא כלל בקריאת פת"ח לכן נ' לדעתי דכשר בדיעבד עכ"ד יעוש"ה הר' דדעת הגאון מצאנז דאם חותמת עצמה בב' יודי"ן יש לכתוב שיינדל בב' יודי"ן אף לכתחלה ולדעת הארי' דבי עילאי אם חותמת עצמה בב' יודי"ן כשר בדיעבד אבל לכתחלה אין לכתוב רק בחד יו"ד שינדל אף אם חותמת עצמה בב' יודי"ן ועי' בדברי חיים בשער הנקודות בענין פת"ח חריף שהאריך בזה וכ' דהורה לכתוב בב' יודי"ן שלא לשנות מחתימתן יעוש"ה והיינו כמ"ש בתשובתו שהביא הארי' דבי עילאי הנ"ל. וכעת ראיתי באה"ש כלל י' ס"ק כ"א שהביא ד' הט"ג ש"נ אות ו' ס"ק ג' הנ"ל והק' עליו שהרי אנו רואים שבכל ספרי אשכנז גם בהישנים והנאמנים ב' יודי"ן המה לציר"י כו' והאריך בזה וכ' ולפ"ז הי' נ' דבאלו שמות שקורין בציר"י וכותבין אותן ביו"ד אחת אם אירע שכ' בב' יודי"ן יש להכשיר בדיעבד דהא נק' שפיר בציר"י כמו לשון לעז שכותבין לציר"י ב' יודי"ן וכ' דעוד ה' נ' דאם היא חותמת בב' יודי"ן גם לכתחלה יש לכתוב כן בגט בב' יודי"ן דלא שייך בזה לומר שהוא טועה בחתימתה מאחר שכן הוא המנהג בכל ספרי אשכנז ובכתביהם לכתוב ב' יודי"ן לציר"י ואח"כ הביא ד' הד"ח הנ"ל דפלפל אם יש לכתוב ביו"ד אחת כפי הנחת השם בס"ג שלפנינו או בב' יודי"ן כמנהג חתימתן שעי"ז יהי' שינוי במבטא מאחר שאנו קורין לב' יודי"ן פת"ח חריף וכ' עליו דלפ"ד נ' דמאחר שהיא חותמת עצמה ע"ד שיקראו אותה בציר"י כמו שהוא בכל ספרי אשכנז ובכתביהם יש לנו לתפוס בזה חתימתה ומ"מ אם כ' ביו"ד אחת כמ"ש בס"ג ודלא כחתימתה נ' דג"כ כשר כו' וזה לא נק' שינוי במבטא דגם חתימתה היא ע"ד שתקרא בציר"י וגם בגט תהי' נק' בציר"י כו' ואח"כ הביא ד' הפ"ת בשם הבית דוד הנ"ל וכ' דעלה בדעתי דיש מקום לומר לכאורה נהי דבאלו השמות שנק' בציר"י וכתובים בס"ג ביו"ד אחת צריכין לכתוב ביו"ד אחת כו' מ"מ בשמות שלא נמצאו כן בס"ג יש לכותבן בב' יודי"ן כמנהג כל הספרים ומכתבים ב' יודי"ן לציר"י כו' אבל אין נ' אלא דצריכין לכותבן כדין שאר שמות שנמצאו בס"ג ביו"ד אחת כשאין החתימה בב' יודי"ן עכ"ד. והעיקר נ' לדינא דבשמות אלו שם רייכצא ושם פיגא ושם פריידל ושם פרידא ושם שינדל לכתחלה כותבין בחד יו"ד ובדיעבד יש להכשיר אם כ' בב' יודי"ן ואם היא חותמת עצמה בב' יודי"ן יש לכתוב אף לכתחלה בב' יודי"ן ודלא כהט"ג הנ"ל אלא כהבית דוד ומהר"ם מינץ והד"ת והארי' דבי עילאי והפ"ת והאה"ש הנ"ל וכעת ראיתי עוד בס' א' מחכמי זמנינו נק' אבן שתי' סי' ק"א באשה ששמה פיגא והיא חותמת בב' יודי"ן והביא דעת השואל לכתוב בב'

יודי"ן משום דדעת החא"ש שאם קורין בציר"י כותבין בב' יודי"ן ואף דלא קי"ל כן ח"מ כיון דחותמת ג"כ בב' יודי"ן בודאי צריכין לכתוב כן והוא השיג עליו וכ' דאנן בתר ד' הט"ג גרירן שדעתו דכל שאין קורין בפת"ח חריף רק בציר"י כותבין חד יו"ד כו' ואף אם היא חותמת בב' יודי"ן מ"מ כל כה"ג אין אנו משגיחין על החתימה כו' והאריך בזה ופ' כן יעוש"ה ולא הביא ד' המהר"ם מינץ והבית דוד והד"ח והארי' דבי עילאי והפ"ת הנ"ל והעיקר כדבריהם דאם חותמת עצמה בב' יודי"ן יש לכתוב ב' יודי"ן אף לכתחלה ואם אינה חותמת עצמה בב' יודי"ן לכתחלה יש לכתוב בחד יו"ד ובדיעבד יש להכשיר אם כ' בב' יודי"ן וכמ"ש וכן עיקר לדינא וח"ש בפ"ת שם להשיג על הב"ד סי' י"ח הנ"ל בענין הכרזה עי' לעיל סי' י"ג מ"ש והארכתי בזה יעוש"ה ועי' באבן שתי' שם סי' ק' מ"ש והאריך בזה ובסי' ק"ג שם מ"ש בענין הא דקי"ל דאין כותבין גט במקום שאין מכירין שמם אלא א"כ הוחזקו בשם וה בעיר לי יום כו' אי בעי' הני ל' יום דוקא רצופין או אפי' מפוזרין כו' והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

מג **בחא"ש** סי' קפ"ו בנדון הגט בשם פראדיל כו' וכ' דלא שמעתי שתהי' אשה נקראת פריידל שיהי' נרגש היודי"ן במבטא וכולם נק' בפת"ח סתם כו' דהעיקר שיהי' נכתב בגט כפי מה שנק' אצל העולם וכמ"ש גם בט"ג כן ובין פריידל לפראדיל הוי שינוי במבטא ומן הב"ש אין ראי' כי הוא כ' לפי הברת מדינתו כו' אך אם ידוע דהיתה נק' פריידל והי' נרגש היודי"ן במבטא ודאי כשר וע"ז לא אמרתי כו' ומבואר מדבריו שם דאף אם נק' פראדיל וכ' פריידל כשר הגט במקום עיגון יעוש"ה ואינו דומה להא דסי' הקודם דהתם מיירי בציר"י ויש לחלק בין היא חותמת עצמה בב' יודי"ן או לאו וכמ"ש לעיל:

אות צ

מד **בשם** ארי ח"א בסוף הס' בתשובות שם סי' י"ד בגט א' מעיר יאמפלא שכ' שם האשה צפרה המכונה אלטא ונשלח הגט למאהליב ושם נודע ששמה צפורה בחול"ם ועכ"ז מסרו כגט כי גם שם צפורה נכתב בתורה חסר וא"ו והרב מיאמפלא ערער ע"ז כיון שהבעל צוה לכתוב גט לאשתו צפרה בחירי"ק וכן אמר הסופר א"כ לא נכתב לשם אשה זאת ויש חשש משום שלא לשמה והשיב כי מצד שלא לשמה אין לחוש דכן מוכח מתוס' והרא"ש דלא חששו בשינוי רק מחמת תשש לעו ולא חששו משום שלא לשמה דכיון דאמר כתוב גט לאשתי די ואין לחוש שאמר שמה בשינוי משום שלא לשמה רק מחשש לעז וכאן לא שייך לעז כיון דגם שם צפורה נכתב בנא וא"ו וחול"ם כו' והאריך בזה וכ' דכיון דנכתב בשביל איש ואשתו זאת שוב אין לחוש דלא בעי' דוקא לשם הנק' רק לעצם גופא זה נק' לשמה ובשינוי בשמותיהיהם באמירה ובכתיבה אין שינוי כמו

בנד"ז דל"ש למפסל משום לעז כיון דנכתב כהוגן אין לחוש גם משום שלא לשמה כו' עכ"ד וכ"כ בסי' י"ג שם והאריך בזה ובח"ב סי' מ"ח מ"ש והאריך בזה יעוש"ה:

מה **בצ"צ** סי' רמ"ד בגט שנכתב צפורה והיא נקראת בפ"כ רק ציפא וכן נק' מעריסתה אם ללמוד זכות משום שהש"ץ כותב תמיד על שם ציפא צפורה וכן נכתב בכתובתה וכ' דהנה ציפא י"ל דהוי שם דנערות או קיצה"ש מצפורה צפורה פורה כו' והאריך בזה וכ' ומיהו לענין לכתחלה אפי' אם מעריסה הי' שמה צפורה כיון שעכשיו אין קרו לה רק ציפא וגם אינה חותמת א"ע כלל לא טוב הי' לכתוב שם צפורה לבד וה"ל לכתוב ג"כ המכונה ציפא כמ"ש הג"פ סי' קכ"ט ס"ק ס"ז כו' וכ' אמנם בדיעבד כיון שמהרא"י ורמ"א סעי' ל"א כו' ומהר"ם מינץ כו' מקילין אפי' לכתחלה מי ירים ראש כנגדן לפסול דיעבד וכן הב"ש בש"נ אות ב' הקיל בזה בדיעבד כו' ועוד כ' צד להקל כו' והאריך בזה וכ' אח"כ מיהו כ"ז בוא בידעינן ששמה מעריסה הי' צפורה רק עכשיו הוא שנעתק לשם ציפא אבל אם גם מעריסה הי' שמה רק ציפא א"כ י"ל דאף מהרא"י וסיעתו יודו דאפי' כ' צפורה המכונה ציפא ה"ל כמו שינה שחה כיון שלא נק' מעולם צפורה וכש"כ כש"כ צפורה לחוד וכן נמצא תשו' כת"י למהרא"י כו' והאריך בזה וכ' אח"כ ומיהו אם אינו ידוע איך נק' בעריסה אפשר דיש להקל כו' והאריך הרבה בזה וכ' דלא הקלתי למעשה בנד"ז שידוע שלא נק' מעריסה צפרה כו' וסיים דע"פ הנ"ל אפ"ל אשה ששם העריסה יוטא ונק' בפ"כ איטא וכ' בגט יוטא יש להכשיר כיון דידוע לכל שאיטא שרשה יוטא וגם נק' כן מעריסה כו' עכ"ד יעוש"ה:

מו **בזכרון** יעקב סי' מ"ב באשה שנק' בשם העריסה צביה איטא וכן נכתב בכתובה ובתנאים אך בפ"כ נק' בשם צביה לבד וכמעט שנעלם מאנשי עירה שיש לה עוד שם אחר וחקרתי אצל אבי' ואמה ואמרה שהם קורין לה תמיד בשם צביה לבר זולת לפעמים קורין אותה בב' השמות והוא מועט מאד שיקראו אותה בב' השמות כו' והאריך בזה וכ' לבסוף דהעיקר בזה לכתוב צביה דמתקרי צביה איטא ודי בגט אחד וכן עשינוי הל' למעשה בצירוף ב"ד דפה עכ"ד יעוש"ה ושם צביה כותבין בה"א בסוף ועי' באה"ש ס"ק ה' ו' ז' מיש והאריך בזה יעוש"ה:

אות ק

מז **בחא"ש** סי' קצ"ח בגט שנכתב שם האשה קרינצא בלא יו"ד אחר הצד"י ובאמת היא נק' בדחיקת הסגו"ל הרבה והוא יו"ד אחר הצד"י וכ' דמ"ש רו"מ ראי' להיתר משם מלכה אם כ' בלא יו"ד דכשר אף דנק' בחירי"ק ואפשר לקראה בשם מלכה בפת"ח אין לו דמיון כלל דהיו"ד שבשם מלכה אינה שרשות רק דרך מלא וחסר דהרי יש חירי"ק

ביו"ד ויש חירי"ק בלא יו"ד ת"ק וא"כ הקורא בגט שם מלכה בחירי"ק שצ"ם אינו טועה דכן הוא האמת וגם בתורה הוא חסר ואינו רק חשש פן יטעה א' לקראה בפת"ח אחר המ"ם בזה לא חיישי' לטעות אבל בשם קרינצא היו"ד שאחר הצד"י אינו בתורת מלא וחסר רק שרשיית ונרגשת בלשון ואם הקורא שם קרינצא בלי יו"ד יקראנה כאלו נכתב ביו"ד אתר הצד"י היא טועה דהרי אינו כ' כן והוי כקורא על פה וכלל גדול בידינו וכן ראיתי בט"ג כי העיקר בגט שיהי' נכתב כפי קריאת העולם בלי שינוי מן הקריאה בפי העולם ולכך דעתי תמיד מסכמת לפסול אם חסר בשמות כאלו היו"ד אך היות שכ' רו"מ דהוא מקום עיגון בזה יש להתיר כו' עכ"ד יעוש"ה:

אות ר

מח **בזכרון** ועקב סי' מ"ג באשה שבני העיר קורין אותה ריבה רק אמה ובטלה קורין אותה בשם העצמי שלה רבקה וכן במי שברך ובכתובה נק' בשם רבקה לכן יש לכתוב שם רבקה לבד כי ידוע כי שם העצמי שלה הוא רבקה ולא כ' הט"ג רק היכא שאינו ידוע אם הי' שמה מעריסה רבקה או ריבה והכל קורין אותה ריבה אז יש לכתוב ריבה משא"כ כאן שב"ב קורין אותה רבקה וידוע שם העריסה שלה אין ספק שיכתוב רק שם רבקה והביא ד' הט"ג בש"נ גבי שם רבקה אות ו' שיש לכתוב לכתחלה רבקה המכונה ריבה עכ"ד ועי' בחא"ש סי' י"ח באשה דשם העריסה הי' רבקה ואח"כ נק' בפי העולם ריבה אם יש לכתוב בגט המכונה ריבה או דמתקריא ריבה כו' והביא ד' הט"ג דכ' דיש לכתוב המכונה כו' וכ' מיהו דעתי נוטה דיש לכתוב ומתקריא משום דהוי ס"ם ס' דלמא הלכה כדעת הס"ש דהיכי דנגזר משה"ק יש לכתוב דמתקרי ואת"ל כדעת הב"ש דאין כותבין בזה דמתקריא דלמא הוא עצמו שהק וגם כל היכא דהוי ס' כותבין דמתקריא דבזה ודאי יוצא ידי הכל דאף אם צריך לכתוב המכונה אם כ' דמתקריא כשר משא"כ להיפך אם צריך לכתוב דמתקריא וכ' המכונה פסול לכך נ' דיש לכתוב בזה דמתקריא ואין בזה בית מיחוש כלל עכ"ד. והיינו דלא כהזכרון יעקב הנ"ל וכן עיקר לדינא דצריך למכתב דמתקריא כהחא"ש ובסי' י"ט שם באשה אחת שהי' חותמת א"ע רבקה ופ"כ נק' ריבלה כו' הוריתי דיש לכתוב רבקה המכונה ריבלה וכ' דריבלה יש לכתוב בה"א בסוף כו' וכ' דמה שקדמתי שם רבקה אף שבת"ג כ' רדוקא אם יש עלי' וחתימה יחד אז מקדימין אותו שם אבל בעלי' לתורה לבד או חתימה מקדימין שם שהכל קורין תחלה מ"מ נ' חוץ ממה שאין דבריו מוכרחים ומלשון הב"ש בסג"ר ס"ק י"ט שכ' או סתם אשה שאינה רגילה לחתום משמע הא אם רגילה לחתום כותבין שם הטפל שחותמת בו תחלה וא"כ מוכח דבחתימה בלא עלי' נמי מקדימין שם השפל שחותמת בו דהרי באשה ליכא עלי' לתורה

וא"כ נסתרו ד' התו"ג רק אף לפ"ד היינו רק אם שניה של פריסה אז ס"ל דבעבור חתימה לבד אין לו משפט הבכורה אבל אם החתימה או העלי' לתורה הוי שם העריסה והשני שהכל קורין בו אינו של עריסה ודאי דנחשב נמי ב' מעלות. ומקדימין נמי אותו שם וא"כ ה"נ באשה שחותמת רבקה ונק' ריבלה והא דתחלה נק' רבקה ומרבקה נשמנה לקרותה ריבה או דיבלה כדרך העולם כך אבל אין הדרך להיפך להיות שם העריסה ריבה וא"כ ישתנה לרבקה ולכך ודאי דרך העולם להיות שם העריסה רבקה ואח"כ נשתנה לשם ריבלה ולכך יש להקדים אותו שם מחלה והביא ד' תשו' בית אפרים סי' צ"ב דמבואר כן וכ' דיש לכתוב המכונה ריבה הב"א שם. וכ' דבריו תמוהין כיון דשם ריבה הוי שה"ק יש לכתוב דמתקריא. הן אמת שלפי דמשמע מדבריו אינו שה"ק רק שנגזר משם רבקה א"ש בזה דשייך בי' המכונה אבל באמת נ' דשם ריבה שם הק' בפ"ע מלשון הש"ס מעשה בריבה אחת או מלשון רבי' בא לעולם וא"כ כיון דהוא שה"ק בפ"ע שייך לשון דמתקריא כי אף אם הוא של חול אין קפידא בדיעבד אבל להיפך לכתוב המכונה על שה"ק יש קפידא טובא ולכן יש לכתוב דמתקריא ריבה אך בנ"ד דאינה מתקריא ריבה בפי שום ברי' רק ריבלה ודאי אינו שה"ק רק נגזר משה"ק ולכן יש לכתוב המכונה ריבלה עכ"ד:

מט **בצ"צ** סי' רט"ז באשה ששמה רשיא בפת"ח תחת הרי"ש וטעה הם פר וסבר ששמה ראשיא בקמ"ץ תחת הרי"ש וכ' כן הגט ראשיא וחתמו העדים ואח"כ נודע ששמה רשיא בפת"ח תחת הרי"ש אם הגט כשר כיון דגם כשנכתב ראשיא יכול אנו לקרות הרי"ש בפת"ח ואין כאן שינוי השם בפועל וכ' דאם הי' כותבין נקודת קמ"ץ ודאי ה"ל שינה ממש כו' וכמו גרשון גרשום כו' אך כיון שאין עושין נקודות בגט א"כ י"ל דיעבד אין זה שינוי כלל ח"ש על רשיא בפת"ח ראשיא דהא מהריב"ל מצריך לכתוב אל"ף על נקודת פת"ח ומביא ראי' מכתובות ס"ט ב' גבי' ינחם כתיב כו' וכ"פ בס"ג שכ' אות ר' ס"ק ג' יש לכתוב רשיא וא"צ א' וכן תרגום לא מהי' לו כנושה כרשיא ואם כ' אל"ף אחר הרי"ש ג"כ כשר אך זהו אם נתכוין לשם ראשיא בפת"ח שהוא שם שנק' בו המתגרשת אבל בנד"ז שנתכוין לשם ראשיא בקמ"ץ שהוא שם אשה אחרת ונתכוין שיהי' האל"ף נקודת קמ"ץ א"כ אף שנתכוין בשביל אשה זו המתגרשת רק שטעה ולא ידע שמה י"ל דה"ל כאלו נקד ראשיא בקמ"ץ ממש ואז ה"ל ודאי שינה שמה והביא ד' הסה"ת והסמ"ג שכ' הטעם דשינה שמו ושמה דביטל מה"ת משום דהוי שלא לשמה כו' והביא ד' התוי"ט פ' הזורק כו' אך הרשב"א ס"ל דאין זה מפסל משום שלא לשמה כ"ת דמאחר שהגט הוא ספירת דברים של כריתות וכשנכתב בו שינוי השם הרי מתבאר שאין הספירת דברים של כריתות מהבעל כ"א מאיש אחר דהא בכתיבה שבה מתגרשת מבואר שם

אחר כו' והאריך בזה וכ' דלסה"ת כו' ח"כ גם בד"ז מאחר שנתכוין לשם אחר ה"ל שלא לשמה דשלא לשמה בכונה תליא אך להרשב"א י"ל דאין טעות דשינוי השם שייך כלל לשלא לשמו ולפ"ז יש להסתפק אם שינוי הכונה פוסל כשאין מוכרח השינוי במעשה כתב הגט כ' והביא ד' התה"ד סי' רל"ג דמוכח מדבריו דשינה שמו וכמה אינו ענין כלל לפסול דשלא לשמו ולשמה כו' והאריך הרבה בזה וכ' לבסוף דאפ"ל דסגיא כשיעבור עליו הקולמוס על תיבת ראשיא ויתכוין לשם ראשיא בפת"ח כו' דבנד"ז שנכתב לשמו ולשמה של הבעל והאשה רק ששם האשה נכתב בטעות והטעות סובל ג"כ כשמה ממש י"ל דמהני העברת הקולמוס לשמה של שם אשה זו אף לר"ח או עכ"פ בכה"ג יש לסמוך על ראב"י משום דיש דיעה שאם לא כ' שמה רק שנכתב בת פ' סגי כמ"ש בג"פ רס"י קנ"ט בשם המרדכי לכן בכה"ג דנכתב שמה וגם העביר עליו הקולמוס לשמה נ' דסגי עכ"ד יעוש"ה:

נ **בחא"ש** סי' כ' באשה דנק' רוסה וקצתם קורין אותה רוסיא וקצתם קורין אותה רוסיל וכ' דלדעתי הדבר פשוט ששם רוסיל א"צ לכתוב כי הוא קיצה"ש משם רוסה כו אבל שם רוסיא ודאי יש לכתוב אך מ"ש שם רוסא באל"ף ודאי אינו דכיון שכ' הב"ש ש"א אות ס' דשם רוסה יוצא משם רבקה ויש לכתוב בה"א א"כ ה"ה נמי שם רוסיא הוי כמו שם סאייה שהסכימו לכתוב בה"א משום שיוצא משם שרה ומה לי שם סאייה או רוסיא לכך יש לכתוב בה"א לבסוף ויש לכתוב דמתקריא כיון שהוא שה"ק ואם ידוע מה הי' שמה מעריסה יש לכתוב שם זה תחלה ואם לא יש לכתוב שם שקורין אותה ביותר תחלה ועל השני דמתקריא גם במ"ש כת"ר רוסיא בוי"ו אחר הרי"ש אין זה ברור רק יש לחקור אם הוי במשמעות הלשון במלאפו"ם אחר הר"יש או בחירי"ק ואם א"א למיקם עלה דמלתא דיש לכתוב ביו"ד דמן הסתם הוא שם אחד עם שם ריסה דהוי בחיר"ק גם יש לדחות לספק אם כותבין בה"א או באל"ף דמעלין בקודש כו כ"כ י"ל נמי בזה עכ"ד. ועי' בד"ת בשער התשובות שכ' עליו דז"א רק כ"ז שאינה נרגש הדגשת היו"ד כותבין בוי"ו וכ"כ הט"ג גבי שלום עכ"ד וחותני הגאון מ' יצחק צבי ז"ל אב"ד דסעמייטיץ כ' עליו עה"ג ול"נ דיש לכתוב רוסיא באל"ף כיון שהוא בוי"ו כמ"ש הב"ש בשם רוסא וע"כ לא כ' הט"ג רק בריסה ביו"ד שיוצא משם רבקה עכ"ד:

נא **בזכרון** יעקב סי' נ"ג בשם האשה רחל לאה לפי הגדת האשה אמרה שאמה אמרה לה ששם העריסה שלה ג"כ ראחא לאה וכן נק' מקטנותה והי' ראוי לכתוב ראחא לאה לבד בכדי להפריד מאותו אשר נקראו בפירוש רחל כידוע כמו שקורין לה הכל כי לא גרע משם החניכה שהכל קורין אותה אך שידוע בפ"כ ששם ראחא נגזר משם רחל וגם

שאלתי להחזנים כו' באשה ששמה ראחא דקורין אותה במי שבירך רחל בלי דו"ח ולכן אין ספק כלל כי כשנתנו לה השם ניתן לה בשם רחל כי כולהו הכי איתנהו בשם רחל ובפרט כאן שנק' בב' השמות רחל לאה אשר השם רחל מסיים בלמ"ד ושם לאה מתחיל בלמ"ד וידוע שבתיבה אשר מסיים באות א' והתיבה הב' מתחיל ג"כ בזה האות אזי נבלע אות ח' מהם כמו שפי' התוס' פ"ב דברכות גבי ק"ש כו' וכאן נמי יען שב' התיבות התחלה והסוף שניהם שוין בלמ"ד ונבלע למ"ד א' ונק' רחא לאה ולא רחל לאה לכן אפי' לפי הקריאה ראחא לאה הוי כאלו נק' רחל לאה כי ראחא לאה הוי כמו קיצה"ש מרחל לאה לכן נ"ל דיש לכתוב רחל לאה שזהו עיקר שמה ועכ"ז הוריתי לכתוב הקיצור ג"כ כי זה ידוע אפי' במקום שאין צריך לכתוב קיצה"ש ונכתב אינו מזיק כלל כמו אליעזר וכ' אליזר ליזר לכן הוריתי לכתוב רחל לאה דמתקריא ראחא לאה עכ"ד יעוש"ה:

נב **בחא"ש** סי' מ' באשה דשמה ראלא בפת"ח תחת הרי"ש אם לכתוב בפת"ח או בלא פת"ח כמ"ש הב"ש בשם טאלצא ובאמת ד' הב"ש נ' לכאורה כסותרין דתחלה כ' בשם טשארנא דאם נק' בפת"ח יש לכתוב באל"ף וכאן כ' בשם טלצא בלא אל"ף אך י"ל דכונת הב"ש כך הוא דהכלל הוא דהכל תלוי לפי ענין השמות הרגילין בסביבות מקום הגט דאם שכיח שמות כאלו בקמ"ץ כגון בשם טאצלא בקמ"ץ דשכיח שם כזה בקמ"ץ ג"כ אם יכתוב בפת"ח ג"כ באל"ף לא נודע אם זה קמ"ץ או פת"ח ויאמרו אשה אחרת היא לכך צריך להנות לכתוב פת"ח בלי אל"ף דהקמ"ץ יותר נוטה באל"ף מפת"ח לכך יש לכתוב פת"ח בלי אל"ף וז"ש בטאלצא בפת"ח בלי אל"ף אבל שם טשארנא שלא נמצא במקומינו שם טשארנא בקמ"ץ כו' א"כ כיון שאין שם זה רגיל ושם טשארנא בפת"ח רגיל יותר ממילא לא יטעה הקורא לקראו בקמ"ץ רק כפי שם המורגל בפת"ח לכך טפי יש לפרש הפת"ח לכותבו א"כ מזה נקח בנ"ד דאם שכיח הוא לקרוא גם שם ראלא בקמ"ץ אז אם נק' בפת"ח אין לכתוב האל"ף אבל כיון רשם ראלא בקמ"ץ אינו שכיח במקומינו רק הנק' בפת"ח לכך יש לדמותו לשם טשארנא לכתבו בפת"ח כ"נ ברור לדינא דהכל תלוי בכלל הנ"ל עכ"ד:

נג **בזכרון** יעקב סי' נ"ב כ' דיש לכתוב שם האשה רבקה לאה דמתקריא ריבה לאה יען שהיא נק' בב' השמות ושם הלידה הי' רבקה לאה וכן הי' קורין אותה במקום מולדתה אך פה נק' ריבה לאה לכן כתבתי כנ"ל רבקה לאה דמתקריא ריבה לאה עכ"ד:

עוד כ' שם באשה שהיתה שמה ריסא לאה כו' שלפי הברת מדינתינו אינו נגזר כלל משם רבקה וגם אינו דרך כלל לקרוא אשה בשמות מקומות שבתנ"ך לכן אין להסתפק

כלל נ"כ אולי הוא משם ריסה הנזכר כחה פעמים במסעי ולכן יש לכתוב בלי פקפוק ריסא בסמ"ך ואל"ף וכן עשיתי מעשה להלכה עכ"ד:

נד **בחא"ש** סי' ר"ה בשם האשה ששמה רשא ובאה להתגרש וראה רו"מ דבגט הראשון הי' כ' בו רסיא כו' וכ' דהוא גט פסול דהוי שינוי השם ממש ולא די בשביל השינוי בין סמ"ך לשי"ן כי בזה יש צד להקל לפי דעת המקילין באותיות המתחלפין והרי זסשר"ץ מתחלפין אך הרי יותר בזה הוי כאן שינוי דשם רישא בשי"ן הוי בלי יו"ד ושם רסיא כתיב ביו"ד והוי שינוי יותר במבטא כו' והאריך בזה יעוש"ה:

נה **בזכרון** ועקב סי' נ"א באשה שנק' מהעריסה רחל לאה וכן נק' במקומה ב' השמות יחד ואח"כ היתה משרשת בעיר אחרת זמן רב והוא הי' מקום הגט ושם היתה נק' בשם לאה לבד לכן נ' לכתוב שם הנק' במקום הגט לעיקר ושם שנק' במקומה לטפל היינו לאה דמתקריא רחל לאה וכמבואר להדיא בג"פ סי' קכ"ט ס"ק ח' כו' עכ"ד:

ובסי' מ"ט באשה שנק' מעריסה חי' רחל ושוב נשתקע אח"כ שם חי' ולא נק' כלל רק שם רחל לבד ולא נק' כלל שם חי' מילדותה עד הגט גם לא בבית חמי' ולא משום אדם כך העיד אבי' והאשה בעצמה עם הבעל רק בכתובה נכתב ב' השמות והוריתי הלכה למעשה לכתוב רק שם רחל בלבד כי הזה כנשתקע לגמרי וכמ"ש הט"ג גבי יואל בער כו' וגבי יששכר בער ואף שפה נק' הכתובה בב' שמות כו' אך צרפתי לזה מ"ש הט"ג שהחזנים שלנו בדקדוק כותבים וגם צרפתי לזה שהכתובה נכתב במק"א ובמקום בעלה לא הוחזקה בשם חי' כי שם העריסה שלה הי' בסביבות עיר מולדתה והכתובה נכתב לשם ובמקומה שדרה עם בעלה לא הוחזקה כן עכ"ד. ועי' בצ"צ סי' ר"מ מ"ש בענין שם חי' רחל והאריך בזה יעוש"ה:

אות ש

נו **בצ"צ** סי' רכ"ח אשה שנק' מעריסה שינא יוטא וכן חותמת א"ע אבל בפ"כ נק' שינא יטא וכ"כ בגט וכ' דחסרון הוי"ו כ' במהריב"ל ח"ג ס"י דהכל קפדי בי' והביא ראי' מתונס שכ' תנס שפסל התשב"ץ ומעתה כשלא נכתב שם יוטא וכיון שחותמת בו יש להקפיד ע"ז כו' ומכ"ש שהוא ג"כ שם העריסה וא"ל דיטא לא גרע מחניכה שהכל קורין אותו וגם קרובה להשם יוטא כו' דהתינח להתוס' גיטין ל"ד ב' אבל ריא"ז בש"ג פ' השולח ופ' המגרש פליג ע"ז וס"ל וצריך לכתוב כל השמות דוקא כו' והאריך בזה. וכ' לבסוף הלכך כיון שאפשר להשיג גט אחר יכתבו שינא יוטא דמתקריא שינא יטא ומיהו נ"ל שבמדינתינו אין קורין כלל יטא ביו"ד כ"א איטא ולכן יש לכתוב דמתקריא איטא עכ"ד.

ומבואר מדבריו דבשעה"ד שא"ח להשיג גט אחר כשר באם כ' בגט שינא יטא ועי"ש עוד בסי' רכ"ז ובסי' רכ"ט עד סי' רל"ג מ"ש והאריך הרבה בזה יעוש"ה:

ועי"ש עוד בסי' רמ"ה באשה שנק' מעריסה שימא גנעשיא ושינתה דירתה למק"א והיתה שם כמה שנים ונק' שם גנעשיא לבד ואין יודעים שם משם שימא כלל ונשאת ונתגרשה שם בשם שימא גנעשיא דמתקריא גנעשיא ע"פ דברי' שאמרה שנק' מעריסה שימא גנעשיא וכ' דיש לערער על הגט כו' דמד' הב"ש סי' קכ"ט ס"ק כ"ג מבואר דהגט בטל מדאורייתא אם כ' שם שיש לו במק"א וכ' וכל שום בשביל מקום הכו"נ ובב"י משמע דאינו רק פסול מדרבנן כו' והאריך בזה יעוש"ה:

נז **בכתב** סופר סי' צ"ח חאה"ע כ' דהאמת כאשר העיד הרב דווארדיש שאביו הגאון הסכים לכתוב שמות הלעז בגט בין באיש בין באשה עכשיו כמעט שמות אלו העיקר ולכולם יקרא בשם זה אבל עדותו של הרב הנ"ל שכ' דבגיטין שסידרם חמיו הגאון מהרמ"ב שכ' בהם מרים דמתקרי מארי משה דמתקרי מעריץ לא ידענו טעמא ודאי ראוי לכתוב המכונה כמבואר וכן אמר לי הר' זלמן ראב"ד דפה דכן עשה אבי הגאון ז"ל וכן אנו עושים כו' וסברת הב"ח נכונה ומ"מ דחה הב"ש מכח תשו' הרמ"א ולהמעי' בו יראה כי לא התכוין לחלוק בשום מקום רק לכתוב בכ"מ בב' שמות א' לשה"ק וא' של לעז המכונה חוץ במקום ספק דגם מתקריא יתכן כמ"ש ב"ש כו' והגאון הנ"ל אולי הי' לו מקום ספק בשמות אלו וכ' דמתקריא עכ"ד יעוש"ה:

נח **בס**' יד יהודא על יו"ד ח"א בסוף הס' בתשו' בהל' גיטין סי' א' בגט שהמגורשת נק' בב' שמות יחד ולא נכתב רק שם א' אי הוי כמו שינוי השם או כאלו לא נכתב שמה כלל והביא כי רב א' כ' דזה הוי כמו שלא נכתב שמה כלל ומצא הדבר בנטע שעשועים סי' ע"ב בשם מהראנ"ח ותמה על הנטש"ע אם שהי' נ' לו שכ"כ הראנ"ח אבל איך הי' ניחא לו הדבר הלא כל מי שיש לו לב להבין הוא מבין דזה הוי שינוי השם דאיש זה נק' בב' שמות ביחד כגון אברהם יצחק והרבה אנשים נק' בשם א' מהם וא"כ אם כ' רק שם א' בודאי אין זה האיש שנק' בב' השמות זולת אתר הוא אשר נק' בשם ההוא הכתוב בגט והוא שינוי השם גמיר כו' והאריך בזה. והביא ד' מהראנ"ח דמבואר להדיא להיפך ממ"ש הנטש"ע בשמו דהיכי דנק' בב' שמות ולא כ' רק א' הוי כמו כ' רק חצי השם והיינו דהוי שינו השם והעתיק ד' הראנ"ח וכ' הרי מבואר הדבר דהיכי דאינו נק' אלא בשניהם יחד וכ' רק א' אז הוי כמו כ' חצי השם והיינו דהוי כודאי שינה אבל אם נק' פעם בזה ופעם בזה לא הוי שינוי כו' יעוש"ה ועי' בחא"ש סי' ל"א חיש והאריך בזה:

ועי"ש עוד סי' ג' לענין שם הנשתקע מה דינו בדיעבד אם כ' גם אותו בהגט ושכיח דבר זה בנשים דאם נותן לה ב' שמות מעריסה וקורין לה רק שם א' ושם הב' נשתקע לגמרי כיון דאינה עולה לתורה וכן אינה חותמת כו' והאריך הרבה בזה. ומסיק לבסוף דנ' דאם כ' שם הנשתקע דמתקרי השם שקורין אותו מכ"ש היכי דניתן לה שמות ונק' רק בא' וכ' שניהם ודמתקריא יא שם שקורין אותה אין לפסול הגט בדיעבד עכ"ד יעוש"ה:

ועי"ש עוד בסי' ה' בענין שם מנציא אם לכתוב בסוף באל"ף או בה"א כי הוא יוצא משם חנה כו' והאריך בזה ומסיק לבסוף דנ' דבשמות אשר נמצא בסוף גם נקודת יו"ד כגון חנציא וכדומה יש לכתוב לכתחלה באל"ף לבסוף כיון דמקפידין שלא יכתוב אות יו"ד ה"א ביחד ובאין יו"ד לבסוף יש לכתוב בה"א כגון חנלה ודומה ואם כ' באל"ף ג"כ כשר עכ"ד יעוש"ה:

נט **בחא"ש** סי' קמ"ב בדין אנשים אשר התנהגו למנוע לקראם בשם יהודית רק בשם של ערכאות הם או אבותיהם וכ' שאין לכתוב שמם בזה רק בשם ישראל וביאר הטעם דכמו דאין כותבין שם של מומר בגט מכח דאין לכתוב שם של גוים בגט כן ה"נ בשם כזה דלא כתבינן שם הלעז בגט רק בשם שנוהגין בו מקדמונים דהוי מיוחד לישראל ואין הגוים נקראים בשמות הללו ואף אם ע"ד המיעוט נמצא ששם זה הוי אף בקוים מ"מ כיון דהוי מימות הקדמונים יתכן להיפך שמתחלה הוי שם זה של ישראל רק שאח"כ קבלוהו גם הגוים אז שם זה בודאי יש לו איזה סמך לשה"ק כדמצינו כל שם כל לעז יש לו שה"ק ובע"כ ראו אז דיש סמך לזה וכיון דשרשו בקודש ראוי להזכירו וכדמצינו כמה שמות שידענו דהוי פירושו דשם של קודש כמ"ש בס"ג ובט"ג כן ה"נ אף שאנן לא ידעינן אינהו בקיאי טפי מנן אבל בשמות דהשתא שלא נקראו בשמות הללו רק עפ"י ערכאות שנתנו להם שמות הללו ואין לו שום דמיון לשם של ישראל הוי ממש כשם מומר והוי רק כשם של גיות שאין מזכירין בגט ובפרט כי מה שמדקדקין להיות נק' רק בשמות הללו הוי רק להדמות לגוים חס להזכיר שמות הללו בגט ואין לכתוב רק שה"ק שניתן לו בעת המילה ולא נחשב שם שנשתקע מב' טעמי חדא דלא נחשב נשתקע רק אם נק' בשם אחר השייך לישראל אבל כל שלא נק' בשם של ישראל אחר לא נק' נשתקע כמו בחומר ועוד כיון שעכ"פ לתורה עולה בשם זה לא נחשב נשתקע כמו בתי שיש לו ב' שמות א' של חול וא' של קודש ולא נק' רק בשם חול וגס אינו יכול לחתום רק שעולה בו לתורה דלא נחשב נשתקע ה"ה נמי בזה לא נחשב נשתקע לכך אין לכתוב רק שם של ישראל לבדו כ"נ נכון ולא כמו שראיתי עלה א' נדפס בהמבורג להיפך לכתוב גם שם שנקראים בו. ולדעתי ח"ו לעשות כן ליתן יד לפושעים שמתכונים להיות ככל הגוים להיות שמם

נזכר בגט עכ"ד, ועי"ש עוד בסי' קנ"ט מ"ש והאריך בזה יעוש"ה ועי' לעיל סי' נ"ז מ"ש בשם הכתב סופר בזה:

ס **בחא"ש** סי' מ"א כ' להביא מן המדרש ראי' דשייך לשון כינוי על שם עברי דהנה בפ' לך איתא וז"ל על פ' וירק את חניכיו בעלי חניכתו שמם אברם כשמו ועי' במ"כ שם שפי' חניכתו כנויו כו' הרי מבואר להדיא דעל שם אברם שייך חניכה וה"ה המכונה דודאי לשון חניכה נצמח מלשון מכונה וכמ"ש המ"כ כו' ואף אם אינו לשון אחד עכ"פ מה חילוק יש בין לשון חניכה ובין לשון כינוי ואם שייך בלשון עברי חניכה שייך גם המכונה ואף דקי"ל דאין למדין מפי מדרש הל' היינו רק בדבר התלוי בסברא אבל כאן בדבר השייך רק בשופרי דלישנא אם שייך בזה לשון חניכה ומכונה אם לא הי' שייך לומר על לשון עברי כן לא הי' המדרש דורש כן כיון שאין הלשון משמע כן א"ו דשייך שפיר לשון חניכה ומכונה בשם עברי אך יש לדחות ראי' זו דהטעם שס"ל שהמכונה לא שייך על שם העברי היינו כיון שבישראל הוי שם העברי עיקר כיון שהוא ישראל כו' ושמו נאה לו לכך ל"ש לו' בזה שם המכונה רק על שם לעז כיון דאין לישראל ראוי שם לעז בעצם לכך בזה שייך לשון המכונה אבל בנכרי הוי להיפך ששם עברי אין נאה לו בעצם לכך שייך בי' לשון המכונה לו כמו לנו בשם לעז ולכך באלו שהי' בימי אברהם שהי' הכל גוים ולא נאה להם שם העברי והי' שייך בהם רק חניכה ומכונה במו לנו בשם לעז אבל לישראל בשם עברי כיון דשם עברי נאה להם ל"ש בזה לשון מכונה וא"ש מיהו כיון דהם הי' עבדי אברהם כו' מסתמא גם הם הי' צדיקים בפרט כיון שלקחם למלחמה עמו ודאי הי' צדיקים ואעפ"כ קראם חניכה מוכח מזה דשייך מכונה בזה עכ"ד:

ועי"ש עוד בסי' קכ"ד שכ' בשם חנציא לכתוב באל"ף לבסוף ולא בה"א והביא בשם המ"מ דק"ק טרנפל הוא ברמב"ם דפוס ב"ד ח"ג לכתוב בה"א בסוף דיוצא משם חנה וכ' עליו דלא שמיע לי כו' והאריך בזה וכ' לבסוף דעכ"פ לכתחלה יש לכתוב באל"ף וכיון דעדיין לא ניתן הגט ודאי ראוי לכתוב אתר לכתבו באל"ף מיהו אם הי' ניתן כבר הי' כשר עכ"ד. והיינו דלא כהיד יהודא שהבאתי בסי' נ"ח שכ' דשם חנציא יוצא משם חנה ולהכי כ' לחלק דאם נמצא נקודת יו"ד בסוף יש לכתוב לכתחלה באל"ף ובאין יו"ד לבסוף יש לכתוב בה"א ולהחא"ש הנ"ל אף באין יו"ד לבסוף יש לכתוב לכתחלה באל"ף כי אינו יוצא משם חנה ולהכי אין חילוק בין אם נמצא נקודת יו"ד בסוף או לא אלא לעולם יש לכתוב באל"ף לכתחלה:

עוד הביא שם ד' הנטע שעשועים בשם מאליא דהחזיר הגט דצריך לכתוב בה"א דיוצא משם מלכה והשיג עליו דמנין לו דהוי מלכה דלמא הוי משם תרגום כו' ודלמא הוי

מלשון כמה מעליא הא שמעתתא וא"כ כיון דיש כמה ספי' דלמא הוי שם חול ואת"ל משה"ק דלמא מלשון תרגום וכיון דיש כמה ספי' העיקר לכתוב כמו שהיא נק' והדרך לכתוב באל"ף כו' אבל בשם מליא כיון דאם יכתוב בה"א יהי' ב' אותיות השם ביחד לזה מדקדקין לכתוב באל"ף לכך כיון דדרך העולם לכתוב באל"ף הוי כאלו חותמת באל"ף וראוי לכתוב באל"ף עכ"ד יעוש"ה והיינו כר' הפרי תבואה. שהבאתי לעיל סי' ל"ב שכ' נמי כן לכתוב מליא באל"ף:

סא **בחא"ש** סי' קמ"ד כ' דזה כלל גדול בכל האחרונים היכי דיש לשה"ק כינוי אחר או לכינוי זה ש"ק אחר צריך לכתבו ומלשונם משמע דמעכב אפי' בדיעבד כו' והאריך בזה יעוש"ה:

ועי' באה"ש כלל ו' ס"ק ל' שהשיג עליו וכ' דאדרבה מלשונם משמע דבדיעבד ודאי אינו מעכב והביא גופי' דעובדא של החא"ש שם דהכי הוי בגט שכ"מ שכ' בו שם הבעל בענדיט דמתקרי בעניא ובעלייתו לתורה הי' בשם בונם ובפי רוב העולם הי' נק' בעניא רק בפי המיעוט הי' קורין לו בענדיט והי' דעת הרב השואל להכשיר משום דבמקומו לא נמצא שם בעניא רק לבענדיט והוא דחה אותו והאריך בזה וכ' עליו דנ' כדעת הרב השואל וגם אם לא הי' כותבין כלל שם בעניא רק בענדיט יש להכשיר את הגט מטעם דבעניא הוי קיצה"ש מבענדיט ואע"ג דיש לכינוי בעניא גם שם אזר עכ"ד:

סב **במשיב** דבר סי' ע"א ח"ג כ' דכתיבת ה"א בסיף שם היוצא משה"ק אינו רק גבי שמות נשים אבל לא גבי שמות אנשים ולא זה בלבד אלא אפי' גבי שמות נשים אינו אלא ביוצא משה"ק דכתיב ה"א בסיף כמו כנוים משם שרה רבקה אבל לא משמות שאין ה"א בסוף כמבורר בב"ש ש"נ בתקא כינוי לבת שבע ובן עוד שם בת שבע המכונה בשא וכן הרבה. ובמח"כ הגאון ט"ג שכ' בשם אסנת ששמע אשה ששמה אסנה ואין לכתוב באל"ף רק בה"א כיון שנ' שנגזר משם אסנת וטעות הוא בשתים חדא דאם הי' נגזר מאסנת יש לכתוב באל"ף מטעם שכתבתי ובאמת הוא שם הנמצא בס' עזרא ב' פ' נ' בני אסנה עכ"ד:

לוח השמטות

בשמות אנשים סי' ע"ג. ועי' בט"ג ש"נ אות ח' ס"ק ב' מ"ש בזה יעוש"ה. בשמות נשים סי' מ"ב וכעת ראיתי בזכרון יעקב סי' ל"ה שכ' בשם חייענא דנ' יותר טוב לכתוב חייענא כי נ' דהוא נגזר משם הינא הנזכר בט"ג ומשם נמשך ונשתבש לחייענא או משם חנה כי זה קשה מאד לומר שנק' על שם התחיינה חצי תיבה ולא על שם העצם רק על אותיות הנספות כי הנו"ן וה"א במלת החחיינה הוא נוסף כידוע וגם שם הנו"ן בקמ"ץ וכפי

קריאת העולם שם חייענא הנון בסגו"ל מזה נ' שהוא רק מלח לעז כמ"ש וזה ידוע כי בשם חנוכה שהכל קורין אותו כשר בלי פקפוק ול"ד להיכא שהשם בלה"ק וכ' באלף לבסוף שפסול ובהיפך כשר דשם מיירי שהשם בלה"ק וכ' באל"ף לבסוף משא"כ בענין כזה דקרוב לודאי שהוא נגזר ממלת הינא או חנה בודאי כשר היכא שנכתב באלף וכן דעת הט"ז והט"ג דהיכא דאינו ידוע המקום שממנה נתהוה השם נכתב כמו שנק' בלשון בנ"א כן בנ"ד נמי כו' עכ"ד הרי דס"ל דיש לכתוב בב' יודי"ן ועי"ן אחר החי"ת ואל"ף בסוף והיינו דלא כהחא"ש הנ"ל אלא כהברית יעקב והצ"צ והב"ד דווילנא הנ"ל אלא דהם ס"ל דא"צ לכתוב אלא חיענא בחד יו"ד ועי"ן אחר החי"ת ואל"ף בסוף והזכרון יעקב ס"ל דצריך לכתוב ב' יודי"ן ועי"ן אחר החי"ת והעיקר נ' דא"צ לכתוב אלא חד יו"ד ועי"ן אחר החי"ת וכמ"ש הברי"ע והצ"צ והב"ד דווילנא הנ"ל וכמ"ש לעיל ועי' במשיב דבר ח"ג סי' ס"ב שכ' ע"ד הט"ג הנ"ל דלא כן הוא אלא כ"מ שנדחק הציר"י כל כך עד שנרגש היו"ד אחריו בכח נראה כמו אחר הפת"ח צריך לכתוב בב' יודין וזה נוטה לפח"ח שכ' הב"ש טרייסטל ואין לחוש לזה שבלה"ק אין ב' יודי"ן אחר הציר"י דהרי כ"כ לא נרגש לעולם בלה"ק יו"ד בנח נראה אחר ציר"י ומה לשון לעו ללשון הק' ויותר מזה אפי' חירי"ק אי נרגש היו"ד אחריו צריך לכתוב בב' יודין וזה עיקר טעם שכותבין חודש אייר בב' יודי"ן שכן שמו בארמית בהרג"ש יו"ד אלא בלעז אין היו"ד, נרגש אחר חירי"ק לעולם וכן בלה"ק אתר ציר"י וכן בשם ריצליין כו' אם נק' בציר"י והי' טבע זה השם במדינה לדייק היו"ד א"כ צ"ל בב' יודין ואם נק' בפת"ח והי' בטבע זה השם כשקורין בפת"ח שלא לעשות יו"ד נח נראה ומש"ה א"צ לכתוב יו"ד כלל מיהו כ"ז כשאין אותו שם במדינה בחירי"ק וא"כ אין חשש לטעות באיש אחר אבל כשיש אותו שם בחירי"ק כמו וירידמאן המכונה משם שלום ורייזמאן המכונה משם שמחה אזי לעולם קפידא גדולה לכתוב בשם שמחה המכונה ורייזמאן בב' יודי"ן דלא לתחלף בקריאת שם ורידמאן וכן יש לדקדק בשם פריידא אם מצוי אשה הנק' פריידא בצירי אזי צריך לכתוב אחר ציר"י ב' יודין אפי' אין היו"ד נרגש בנח נראה עכ"ד והיינו נמי כמ"ש:

סי' מ"ה עי' במשיב דבר סי' ס"ג בשם האשה דרוב קורין אותה ציפקא ומיעוט ציפא צריך לכתוב ציפקא דמתקרי ציפה ויש לכתוב בה"א בסוף דאפשר דשם העריסה שלה צפורה כו' זולת מ"ש לכתוב המכונה ציפה כבר הראיתי ד' הר"ש דבב' שמות לועזות כותבין דמתקרי ואין להסתפק על שם ציפה דלמא הוא קיצה"ש ציפקא שהרי אפשר להיפך דציפקא הוא שם נערות ועיקר שמה ציפא וכבר כ' דנוהגים לכתוב כל שם שיש לה עכ"ד:

סי' נ"ט ועי' בחת"ם סופר באה"ע ח"ב סי' ל"ח ובאה"ש כלל ז' ס"ק נ"א ובמשיב דבר סי' ע"א מ"ש והאריכו בזה יעוש"ה: